Henrici de Bracton de Legibus & conſuetudinibus Angliæ Libri quinq; *in varios tractatus diſtincti, ad diuerſorum et vetuſtiſsimorum codicum collationem, ingenti cura, nunc primũ typis vulgati: quorum quid cuiq; inſit, proxima pagina demonſtrabit.*

(.·.)

Antiquas cupiens leges generosa iuventus
Scire, hunc evolvat nocte dieq. librum

YORK
LAW
LIBRARY

LONDINI.
Apud Richardum Tottellum.
An.do.1569.

Cum priuilegio.

Qui vult liber esse non cupiat quod habere non potest.

IN primo libro tractatur De Rerum diuiſione.
In Secundo libro De Acquirendo rerum dominio.
In tertio libro De Actionibus in primo tractatu.
In eodem libro De Corona in ſecundo tractatu.
In quarto libro De Aſſiſis nouæ diſſeyſinæ in primo tractatu.
In eodem libro De Aſſiſis vltimæ præſentationis in ſecundo tractatu.
In eodem libro De Aſſiſis mortis anteceſſoris in tertio tractatu.
In eodem libro De Conſanguinitate in quarto tractatu.
In eodem libro De Aſſiſa Iuris vtrum in quinto tractatu.
In eodem libro De Dote in ſexto tractatu.
In eodem libro De Ingreſſu in ſeptimo tractatu.
In quinto libro De Breue de recto in primo tractatu.
In eodem libro De Eſſonijs in ſecundo tractatu.
In eodem libro De Defaltis in tertio tractatu.
In eodem libro De Warrantia in quarto tractatu.
In eodem libro De Exceptionibus in quinto tractatu.

UNIVERSITY
LAW CENTER

T. N. Candido lectori. S.

IAM diu et ſæpe a multis legum noſtratiũ ſtudioſis,vt hic liber alicuius typographi honeſta opera in publicum ꝓdiret vehementer optatum eſt. Rarus quidem & penes paucos,quaſi concluſus latuit. Ea vero quæ extiterunt exemplaria, frequenti & varia tranſcriptione,multorum & verborum atq; etiam ſententiarum additione,quæ ab ijs in quorum manibus hic author verſatus eſt ſuæ memoriæ adiuuandæ cauſa adnotata et a deſcribentibus ꝓ ipſius autoris verbis praue vſurpata et inſerta ſunt,ſæpiſſimè autem indoctorum hominũ & latina ſaltem neſcientiũ ſcriptorũ inſcitia(quod etiã pleroſq; alios vetuſtos ſcriptores,in inculto illo et ſuperſtitionum et ignorantiæ pleniſſimo ſeculo contaminauit)vicioſa,diſſidentia alia ab alijs, omnia multis et inſignibus erroribus ſcatebant. Quo ſanè incommodo euenit,vt non ſine magna difficultate et ſumptu etiam,vnum ex plurimorum collatione fidum exemplar collectum,recenſq; integrum,poſt examinationem diligentem multorum ſtudioſorum et doctorum hominum opera factam,iam tandem deſcriptum ſit. In quo labore a quamplurimis bonis , eorumq; etiam quibuſdam illuſtribus et honoratiſſimis viris , qui ſuos in hunc vſum libros libenter,et vt verius dicam ſtudioſe,accommodarunt (quibꝰ eo nomine, Lector candide,plurimum omnes debemus)egregiè adiuti ſumus.

Agit vero hic autor de Iure , quod Commune huius Regni vocamus. Iuſtiniani Inſtitutionum methodum , iuris nempe ciuilis Romanorum quoq; peritus, videtur ſibi ad imitandum propoſuiſſe,ac eadem fere ratione ad leges Anglicanas commodo et perſpicuo ordine tradendas ꝓgreditur. Quod eius inſtitutum , illis quibus in hoc genere indigeſta confuſio ſemper diſplicuit atq; multum indies et moleſtiæ et impedimenti obiicit,non poteſt non eſſe ĩprimis et iucundum et vtile. Videmus quantum pauci illi libri quos eruditi nonnulli , non multi tamen, de Iuris noſtratis argumentis vel Titulis (vt vocant) aliquot rectè & ordine non malo ędiderunt , quales ſunt Litletonus de tenuris , Fitzherbertus de Breuium natura , Stanfordus de Placitis Coronæ , & Regia Prærogatiua,et eius generis reliqui, ſtudioſis in hac facultate tyronibus adiumenti afferant . Quanto magis recte diſpoſitam et perſpicuo faciliq; ordine ac methodo traditam totius huius artis rationem atq; epitomen ingenio noſtro et memoriæ, tam ad intelligendum et iudicandum quod de omni hoc ſtudio ſentiri debet , quàm ad conſeruandum et retinendum quod in eo ſumus aſſecuti , mirificè prodeſſe oportet? Sed de hoc plura dicere fruſtra erit: quòd ſe hoc opus ſua vtilitate com-

 mendabit,

mendabit, ſatis eſto. Hoc tantùm te lector, ne vel magno tuo periculo erres, vel noſtra iniuſta infamia pecces, neceſſariò admonendum cenſui.

Confectum eſt hoc opus ab illuſtri viro Henrico de Bracton, ſub vltima tempora Regis Henrici tertij, trecentis circiter ab hinc annis, haud multó poſtquam Rex Ioannes Regium diadema ſuo capite detractum pontificio legato in manus tradidit, ſeq; ipſum pontificis poteſtati permiſit. Quo ex facto Romanus pontifex, prȩter generalem illam quam in omnes Chriſtiani orbis in Europa principes prærogatiuam cum inſigni illorum iniuria atq; infamia ſuperbiſſime exercuit, propriã ſibi quãdam in Anglia iuriſdictionem eo ipſo tempore vendicauit. Nihil igitur magnopere mirandum eſt, ſiquando hic ſcriptor in eccleſiaſticis cauſis pontificiam autoritatem (cui alioqui inuictiſſimi etiam Imperatores & Reges ceſſerunt) coactus videatur admittere. Erat enim (vt omnibus perſpicué conſtat) id vitium illorum temporum, et omnium tùm prope communis error, cùm vniuerſis fere gentibus craſſiſſimȩ tenebræ ſuperſtitionis et ignorantiæ obfuſæ eſſent, et tunc firme extinctum humanarum traditionum multitudine Euangelij lumen nondum tantas fraudes et tam iniuſtum pſeudoapoſtolicæ tyrannidis imperium patefeciſſet. Nec ſane poterunt tam obſcuri et quaſi faſcinati vel potius captiui tamq; recentis temporis quæcunq; dicta falſiſſimam illam ſimulationem antiquitatis, quam huic tyrannidi affingunt, multum iuuare.

Itaq; ſi fortè incides in eiuſmodi aliquid quod pontificiæ fauere autoritati videbitur (cuiuſmodi apud hunc autorem loci certe perpauci occurrent, et ij quidem ipſi non modo non diſerte nec euidenter eum errorem confirmantes, ſed et qui commoda explicatione potius ad iuſtam poteſtatem regum tuendam poſſint adduci) admonendus es lector, hoc ætati illi dandum eſſe, nec ob id iſtum noſtrũ ſcriptorem magis reiiciendum vel premendum fuiſſe, quàm cæteros Annalium noſtrorum de cauſis forenſibus et actorum Parliamenti libros qui ijſdem temporibus æditi fuerunt, quámq; etiam multos magni nominis & alioqui bonos theologos eius æui, qui publico eiuſdem vniuerſalis feré ignorantiæ quaſi æſtu ac ſecundo flumine abrepti, non ſolum Papali tyrannidi ſuccubuerunt, ſed et turpiſſimas hæreſes ab ipſius Papȩ fontibus, vel potius ſentina, hauſtas, Chriſti meritis cum ſumma blaſphemia aduerſiſſimas, et contra Regum iuſta imperia & maieſtates quám maxime proditorie(ſi ita licet loqui) contumelioſiſſimas diſſeminarunt: Quorum tamen libri bona cum venia in manibus ſunt, neq; id iniuria: ſemper enim eorum temporum quibus vixerùnt habenda nobis ratio eſt, vt legentibꝰ quod recte ſcripſerint commodo ſit: ſi quid vero errauerint, temporis ipſius, nempe erroribus obnoxij, et adhuc recentis, nec magnæ antiquitatis, conſideratio, tibi ad vitandos errores præſidio, illis ad excuſandos, pro aliquo patrocinio ſit. Nobis vero hec proteſtatio noſtra pro æquiſſima defenſione habeatur, quod non eò ædidimus vt quicquam omnino per nos in vulgus ſpargatur, vel in falſiſſimæ tyrannidis papiſticæ aſſertionem, quam meritó abominamur: vel in iuſtiſſimæ regiæ poteſtatis

fraudem

fraudem aut præiudicium, quam pro iure ſuo et officio noſtro humilli-me & veriſſime agnoſcimus: vel ad deceptionē tuam, lector, cui optimè conſultum volumus: Hoc tantum conſilio fecimus, vt tibi et Reipub. proſimus, et ne quis, ſi quid immutatum vel omiſſum eſſet, papicolis improbiſſimæ genti ad calumniam locus pateret.

Præterea lector, ſi quid quod tum temporum pro lege habebatur, nunc recentiorum ſtatutorum ſanctionibus immutatum ſit, vel alijs de cauſis Iuſticiariorum opiniones ab antiqua ſententia receſſe-rint, memineris acta Parliamentorū conſulenda, præ-ſentibus viuendum ſtatutis, præſentibus legi-bus obtemperandum: huius, vt aliorū bonorum autorum, commodo ordine & recte traditis ad tuam vtilitatem fruendum.

Vale.

T. N.

Varietates lectionis huius operis ex fide duodecem librorum antiquorum deſcriptæ, quas his punctis („) in margine libri annotatas repperies.

Fo.	*Ita legitur.*	*Aliter ſic.*
1	„ Vſu armorum & præſidio.	Armorum podio
9	„ Natiuitatis ſuæ.	vicinitatis ſuæ
22	„ ſiue homagium	ſine homagio
24	„ ſed ſicut	vel ſicut
36	„ ſaccum cum brochia	ſellam cum brothio
40	„ nihil iure.	nihil in re
41	„ domino vendente	domino tradente
59	„ vel remaneat	nec remaneat
59	„ non valebit	tunc valebit
59	„ ſimplici confirmatione	ſimplici donatione
59	„ licet iuuari poſſit	licet iuuari non poſſit licet iniuriari poſſit
86	„ ad couey et key	ad cofre & key ad couer & key
87	„ ſaccum cum brochia	ſellam cum brothio
89	„ aliquo modo	aliquo medio
91	„ infra xiiij.annos	infra xij.annos
92	„ in Kanc.	in Lanc.
92	„ dos parapherna	dos paraphernalis
101	„ poterunt renouari	poterunt reuocari
101	„ in contrarium	in contractu
115	„ buſones	barones
116	„ ſothale quandoq; filctale	ſcothale quandoq; Byldale quandoq; Gildale
118	„ illas habeat	illas tradidit
122	„ Comites Paleys	Comites Palentynes
124	„ ante iterum	ante iter
124	„ fridhburgo	fridithburgo
126	„ audiri debet	audiri non debet
147	„ de ſuperiori labro	deſuper balluro deſuper ballenro
247	„ quædam diſpenſationes	quædam deſponſationes
150	„ petere vt adiratam	petere vt indiratam
153	„ Regis H.46	Regis H.56.
177	„ non habebit talis	habebit talis
181	„ tamen alius vbi voluerit	cum alius noluerit
193	„ pater ſuus liber	pater ſuus villanus
252	„ hęreditatis reſtitutio	hęreditatis inſtitutio

qualiter

340	,,	qualiter redimuntur	qualiter redduntur
340	,,	minor præſens ſit	minor præſens ſit
351	,,	infra quartum diem	infra ſecundum diem
359	,,	mille & quadringenti	mille & quadraginta mille & ſexaginta
359	,,	quo ſũmũ planeta ꝑuoluat circulum	quo ſuum planeta deuoluat circulum
408	,,	facta æditione ſine ſcriptis	facta æditione in ſcriptis
441	,,	excommunicationem minorem & pœnam.	excommunicationem minorem & perpetuam.

FINIS.

INDEX EORVM OMNIum quæ in hoc opere continentur.

Liber primus, de Rerum diuiſione.

¶Caput.1.fo.1.

¶Quę ſunt regi neceſſaria.
Quòd ſola Anglia vſa eſt conſuetudine & iure non ſcripto.
Quę cauſa inuẽtionis huius tractatus.

¶Cap.2.fo.1.

¶De Prohemio autoris.
De materia huius libri.
Quæ materia.
Quæ vtilitas.
Quis finis.
Quis effectus.
Quòd ſapiẽs eſſe debet qui iudicat
Quæ ſit pœna male iudicantis.

¶Cap.3.fo.2.

¶De principali tractatu, & primò Quid ſit lex.
Quid eſt conſuetudo.

¶Cap.4.fo.2.

¶De Iuſticia & Iure.
Quid ſit Iuſtitia.
Quid ſit Ius, & quòd ius varias habet exceptiones.
Quid ſit Iuris prudentia.
Quid ſit æquitas.
Quæ ſunt Iuris præcepta.

¶Cap.5.fo.3.

¶Qualiter diuiditur ius.
Quid ſit ius publicum.
Quid ſit ius priuatum.
Quid ſit ius naturale.
Quid ſit ius ciuile.
Quid ſit ius gentium.
Quæ deſcendunt & introducta ſunt ex iure gentium.
Quid ſit manumiſſio.

¶Cap.6.fo.4.

¶De prima diuiſione perſonarum.
Quid ſit libertas.
Quid ſit ſeruitus.
Qualiter naſcuntur ſerui & qualiter fiunt.
Quis dici poſſit liber & quis ingenuus.
Qui dicuntur libertini.
Qui dici non poſſunt liberi nec cõputari inter liberos.

¶Cap.7. fo.5.

¶De ſecunda diuiſione perſonarũ.
Cui cõparari debet hermaphrodit⁹.

¶Cap.8.fo.5.

¶De tertia diuiſione perſonarum.
De diuerſis nominibus dignitatũ.
Quid ſunt Ringæ.
Quid ſignificet gladius.
De dignitate Regis & ꝙ Rex non habet parem.

¶Cap.9.fo.6.

¶De quarta diuiſione perſonarũ, ꝙ aut eſt ſui iuris aut alieni iuris aut dubij.
Qui ſunt ſui Iuris.
Qui ſunt alieni Iuris.
Qui ſunt in poteſtate patrum.

¶Cap.10.fo.6.

¶Qualiter diſſoluitur patria poteſtas & dominica.
De quadam ſubdiuiſione perſonarum quæ ſunt in poteſtate aliena.
Qualiter ſoluitur dominica poteſtas in ſeruis fugitiuis.

¶Cap.11.fo.7.

¶De diuerſis condicionibus perſonarũ tenẽtium in dñico dñi regis.
De liberis in manerio Regis.
Quòd ſub poteſtate domini ſunt liberi homines.

¶Cap.12.fo.7.

¶De rebus & rerum diuiſione.
Prima diuiſio.
Secunda diuiſio.
Tertia diuiſio.
Quædam res ſunt communes ſecundũm diuiſionem interiũs.
Quædam publicæ.
Quædam vniuerſitatis.
Quædam ſacræ & religioſæ quę ſunt deo conſecratę.
Quædam ſingulorum.
Quadam nullius.

Liber ſecundus, de acquirẽdo rerũ dominio.

¶Caput.1.fo.8.

¶Qualiter acquiruntur rerũ dominia de Iure naturali ſiue gentium per occupationem, & de feris beſtijs.
De Piſcatione, venatione & apprehenſione & apium incluſione.
De manſuetis beſtijs & auibus.

¶Cap.2.fo.9.

¶De modo acquirendi per acceſſionem, & quid eſt alluuio.
De inſulis natis in flumine.
De acceſſione quę ſit humana natura operante per adiunctionem ſpecierum.
De ędificijs quilibet.
De litteris & picturis.
De acceſſione quę ſit diuina natura & humana operante, & de planta.

¶Cap.3.fo.10.

¶De modo acquirendi per ſpecificationem.
Item per confuſionem.
Item per inuentionem.

¶Cap.4.fo.10.

¶De diuerſis modis acquirendi ex iure ciuili.
De quadã recapitulatiõe de quadam diuiſione Rerum.
De Seruitutibus.

¶Cap.5.fo.11.

¶De acquirendo rerũ dominio ex cauſa donationis inter viuos.
Quid ſit donatio.
Qualiter diuiditur donatio.
Quis donare poſſit.
Quis donare non poſſit.
Cui donari poſſit.
Quæ res dari poſſit, & quæ non.
Quę exiguntur ad hoc ꝙ valeat donatio.
Breue ad inquirẽdum in quo ſtatu fuit donator quando fecit donationem.
Breue ſi donator ſit compos mẽtis.
Breue de ſummonendo tenentem.
Quòd certa ſit res quę dari debet.
Quòd donatio ſit gratuita & non coacta.
Quid ſit metus.

¶Cap.6.fo.17.

¶De diuerſis modis donationũ, ꝙ alia ſit ſimplex & pura & alia con-

conditionalis vel ſub modo.
Si fiat donatio ſub conditione.
Si ex facto præcedēte vel ex cauſa.
Quòd conditio impedit deſcenſū ad proprios hæredes.

¶Cap.7.fo.20.

¶Si terra data fuerit baſtardo vel in maritagiū.
De dote vxoris baſtardi.
Si terra data fuerit in maritagiū, vidēdum qualiter fiat donatio in maritagium.
Maritagiū aliud liberū aliud nō.
Quòd maritagium reuertitur pro defectu hæredum.

¶Caput.8.fo.24

¶Si ſeruis fieri poßit donatio.
Si fiat donatio ſeruo ſub poteſtate dominī ſui conſtituto.
Si fuerit donatio ei qui fuerit extra poteſtatem domini.
Si ſeruus donac.facere poſſet an nō

¶Caput.9.fo.26.

¶Si fiat donatio alicui ad terminum vitæ donatoris vel donatorū,& de donatiōe facta ad terminum vitæ vel annorum.

¶Caput.10.fo.27.

¶De donatione facta in liberam eleemoſinam.
Quòd quis dare poßit terram liberius quàm tenuit.

¶Cap.11.fo.28.

¶De donationibus factis pluribus ſimul ſiue ſucceßiue.
Si pluribus baſtardis ſimul de cōcubina.

¶Cap.12.fo.29.

¶Si vir vxori donationem facere poßit conſtante matrimonio.

¶Cap.13.fo.29.

¶Si felo poſt feloniam donationem fecerit vel dimiſerit ad terminū.

¶Cap.14.fo.30.

¶Si fiat donatio de re aliena.

¶Cap.15.fo.31.

¶Qualiter in donationibus mutatur vna cauſa poßidendi in aliam cauſam poßidendi.
Si fiat donatio alicuius rei excepta aliqua parte.

¶Cap.16.fo.33.

¶De diſtinctione chartarum.
De diſtīctiōe chartarū, alia regia, alia priuatorum.
Quòd de chartis regijs nō debent, Iuſtic.diſputare nec eas iudicare.
Cùm res certa dari debeat, oportet quòd certa ſeruitia veniant in compenſationem pro re data.
De verbis & clauſulis contentis in charta.
De ſeruitijs & conſuetudinibus nominatis in charta.
Quæ ſeruitia dicuntur forinſeca & quare.
De ſeruitijs quæ nec dicūt intrinſeca nec forinſeca ſed cōcomitātia
Quod tenemētum dici debet ſocagium,& quod militare feodum.
De clauſula warrantiæ
Quòd non obſtante homagio,poteſt quis excuſari a warātia per clauſulam appoſitam in charta ne teneatur warranto.
De appoſitione ſigni,et de teſtibus.

¶Cap.17.fo.38.

¶De poſſeßione,& ꝙ nō valet donac. niſi ſubſequat̄ tradic.et ideò videndū de diuiſione poſſeßionū, et qualit̄ acquirat̄ poſſeßio rerū.
Quid ſit poſſeßio.
Qualiter diuiditur poſſeßio.

¶Cap.18.fo.39.

¶De traditionibus.
Quid ſit traditio.
Qualiter fieri debet traditio , & quæ ſufficiunt ad traditionem.
Facta traditione, vidēdum quādo donatorius incipit poßidere, & quandò donator dimittit.
Quòd ſolo corpore retinet̄ poſſeßio.
Per quas perſōas acquirit̄ poſſeſſio.
Si de vna re pluribus facta ſit donatio ſimul vel ſucceßiuè , quis præfertur.

¶Cap.19.fo.45.

¶Quibus modis amittit̄ poſſeßio.
Si ille cui datum eſt rem datā vlterius dare poſſet ſine præiuditio, & cū quis poterit dare terrā alienā,quare nō poterit dare propriā.
Quæ ſit donatio libera & quæ cōditionalis.
Quid ſit libertas et quid ſeruitus.

¶Cap.20.fo.49.

¶Qualit̄ quis vti debeat ſeyſina.
Quòd nō valet donatio niſi donator totaliter ſe dimittat de re data & totaliter ſe teneat extra.

¶Cap.21.fo.51.

Qualit̄ amittit̄ poſſeßio acquiſita.

¶Cap.22.fo.51.

¶Qualit̄ acquiritur poſſeßio per vſu captionem.
Qualiter acquiritur poſſeßio Iuris,quod tradi nō poteſt legū vſu.

¶Cap.23. fo.52.

¶De acquirendo rerū dominio incorporalium,ſicut de Iuribus,libertatibus & ſeruitutibus.
Qualiter quis vti debeat ſeruitute in communia paſturæ.
Qualiter in iure præſentandi & qualiter tranſſertur ſeyſina.
Quòd aduocatio eccleſiæ cum aliquo tn̄to trāſſerat̄ cū dari debeat.
Quòd donatio de aduocac.eccleſię valere non debet antequā donator fuerit ī poſſeßione præſētādi.

¶Cap.24.fo.55.

¶De libertatibus , quis eas dare poßit & quæ ſunt Regis.
Quid eſt corona Regis.
De warennis & libertatibus conceßis a domino Rege, qualit̄ poſſidentur & vtantur.
Breue ſi quis alium vexauerit cōtra libertatem.
De intentione querētis proponēda.

¶Cap.25.fo.58.

¶De confirmationibus.
Quid eſt confirmatio.
Quando quis poßit confirmare & quādo valet cōfirmatio,& quādò non.

¶Cap.26.fo.60.

¶De donationibus inter mortuos & mortis cauſa.
De quibus rebus poterit quis condere teſtamentum.

¶Cap.27.fo.61.

¶De acquirēdo rerum dominio ex cauſa emptionis.
De arris datis.

¶Cap.28.fo.62.

¶De Locato & conducto.
De vſu veſtimentorum.

¶Cap.29.fo.62.

¶De acquirēdo rerū dn̄io ex cauſa ſucceßionis,& qualiter hæredes ſuccedunt parentibus.
Quid ſit hæreditas.

Quis dici debeat heres legittimus.
Qualiter illegittimi legittimātur.
De preſumptionibus quòd partus debeat eſſe legittimus, eò ꝙ naſcitur ex vxore.

¶Cap.30.fo.63.

¶De ſtatu & differentia liberorū.
De qualitate heredū, qui propinqui ſunt & propinquiores & de eorum ſeyſina.
Quid faciat heredē propinquiorē.

¶Cap.31.fo.67.

¶De gradibus ſucceſſionis & parentelę.
De perſonis eorū qui alijs ſuccedere debēt, & de ordine ſucceſſiōis.
De heredibus qui ſuccedūt non ex ſucceſſione ſed ſubſtitutione per modum donationis.

¶Cap.32.fo.69.

¶De partuſuppoſito, & cùm vxor fecerit ſe prægnantem cùm non ſit ad exheredationem veri heredis.
Breue de vidēdo mulierem vt ſciatur vtrum ſit pregnans vel non.
Breue Cōſtabulario ꝙ recipiat eam in caſtro ſuo.
Itē ꝙ ad querelā hæredis videatur.
Item ꝙ vic. faciat eam venire corā Iuſtic. apud weſtmonaſterium.
De preſūptiōe quia naſcit̄ ex vxore
Breue de eo ꝙ nutriuerat aliquem in domo vt filiū & hæredem qui nec eſt filius nec heres.
Itē cùm verus heres moriatur infrà ętatē, ſupponit cuſtos aliū extraneū, vel ſi habeatur ſuſpitio ꝙ mortuus ſit, breue ꝙ videatur.
Breue ſi hereditas heredis mortui debeat eſſe eſchaeta domini regis.
Cùm talis mulier in iuditio cōuicta fuerit vel confeſſā ꝙ pregnans non ſit, breue de faciēdo ſeyſinam vero heredi.

¶Cap.33.fo.71.

¶De heredibus inſtituendis.
Si fieri debet partitio inter heredes.
De iuſtitiarijs conſtituēdis ad partitionem faciendam.
De Iuſtitiarijs conſtituendis vt interſint partitioni.
Breue cū partes elegerint aliquos de cōmuni aſſenſu ad partitionē faciendam.
Breue alterius modi ſed de codē, vbi partitio minus ritè facta eſt per alios.
Breue de eodem, ſed iſtud deberet præcedere proximo præcedens.
Breue de ſeyſina facienda cohæredibus, cùm conuenerit inter eos de partitione.
Item aliud de eodem ſi particeps tenens cognouerit participi partem ſuam, & quod fiat extenſiō.
Breue quòd quis eat ad capiendū ſacramentū de extēſoribus ſi faciēda ſit extētio extra comitatū.
Breue vbi extenſores nihil fecerūt ad primum mandatum.
Breue ſi milites venerint & Vic. negligens fuerit.
Breue ſi extentio minus ſufficiēter facta fuerit.
Breue interlaqueatum vbi milites de duobus comitatibus cōuenire debent ad faciendam extenſionē.
Breue de eodem.
Breue de querela filiæ primogenitæ & participis quæ non habet rationabilem partem ſuā nec æſnetiam, & de partitione rationabiliter facienda per milites.
De habendis corporibus extenſorū ad certificandum.

¶Caput.34.fo.75.

¶De officio extēſorū, & qualiter debet extendi aduocatio eccleſiæ.
Breue vic. de ſeyſina facienda cohæredibus poſt partitionem.

¶Caput.35.fo.77.

¶De homagijs faciendis & capiendis.
Quid ſit homagium, & qualiter trahatur.
Quis teneatur homagium capere.
Quis teneatur homagium facere.
Item quàndo & quotiēs homagiū faciet.
Item de quibus rebus.
Per quas perſonas.
Qualiter & per quæ verba.
Item qualiter ſacramentum fidelitatis.
Quæ ſunt inquirenda & tenenda in ſacramento fidelitatis.
Quis effectus homagij.
Qualiter homagiū diſſoluatur & extinguatur. Item caſus de Wilhelmo de moriſco in hibernia.
Si dominus poſſit attornare homagium & ſeruitium tenentis cōtra voluntatem tenentis.
Si dominus captionē homagij tenentis ſui differat vel recuſet per malitiam.
Si tenens propria autoritate diuertat ſe ad alium, relicto domino ſuo, & faciat ei homagium.
Si dominus medius cùm ſeruitiū receperit a tenente ſuo nō acquietauerit eum verſus ſuperiorem dominum.

¶Caput.36.fo.84.

¶De releuijs dandis
Quid ſit rationabile releuium.
Quis teneatur ad releuium.
Quibus teneatur.
Item quotiens.
Item quando.
De quibus rebus. Item quietantiæ cuſtodiæ & releuij.
Si de ſokagijs dari debeat releuiū, vel quid, et ꝙ de ſokagio datur redditus duplicatus pro releuio.
Si de feodi firma vel quid.
Nota de herietto.

¶Caput.37.fo.86.

¶De cuſtodia hæredum.
Item de ætate hæredū & ꝙ de feodo militari in ſocagio poteſt & debet reſpondere ſicut petere.
De ætate fœminæ.
Si plures ſint domini capitales, & vnus tenēs, ad quē pertinet maritagium hæredis.
Quòd maritagiū pertinet ad antiquiorem feoffatorem.
De hærede Sockmanni ſub cuius cuſtodia eſſe debet.

¶Caput.38.fo.88.

¶De maritagijs hæredum, & ad quē pertinere debeat maritagiū.
Si plures & diuerſæ hæreditates ſint alicui deſcendentes tàm ex parte patris quā ex parte matris.
Quando feodum alicuius deliberatur quòd ad dominum pertineat maritagium hæredis.
Cùm plures ſint domini capitales, tam ex parte patris quàm ex parte matris.

Cum autem maritagium petatur, refert quis fuerit in ſeyſina de berede, vtrũ dominus vel extraneꝰ.
Ad quem pertineat maritagiũ de de Sokagio.
Prouiſio ſi quis hęredẽ ſubtraxerit.
¶Caput.39.fo.91.
¶De donationibus propter nuptias ob cauſam dotis dotis conſtitutione, & quid eſt dos.
Quæ eſt rationabilis dos.
Quis poſsit dotem conſtituere.
Item quando & vbi.
Quot ſint ſpecies dotis.
Item de qua re.
¶Caput.40.fo.95.
¶Quòd vxor vidua remanere debet in capitali meſuagio per quadraginta dies poſt mortẽ viri, donec dos ſua fuerit ei aſsignata, et de dotis aſsignatiõe poſt mortẽ viri.
Qualiter dos fuerit ei aſſignanda.
Qualiter aduocatio eccleſiæ transferatur in dotis aſſignationem & qualiter non, & ꝙ aliud eſt dare eccleſiam et aduocationẽ eccleſiæ.
Quòd dos libera eſſe debet.

Liber tertius de Actionibus.

¶Cap.1.fo.98.
¶De actionibus & quid ſit actio.
Vnde oriatur.
¶Cap.2.fo.99.
¶Quid ſit obligatio & qualiter contrahatur.
Quid eſt ſtipulatio.
Si fiat ſtipulatio ſub conditione.
Facta ſtipulatione deducitur.
Item loca.
Quid ſit iuditialis ſtipulatio.
Si res plures in ſtipulationem deducantur.
Quis non poſſit ſtipulari.
Cauſæ quare inuentæ fuerunt ſtipulationes & obligationes.
De obligationibus quæ naſcuntur quaſi ex contractu.
De traditione & iunctura.
Per quas perſõas acquirĩt obligatĩ.
Quibus modis tollitur obligatio.
Oriuntur obligationes ex delicto vel quaſi.
¶Cap.3.fo.101.
¶De prima diuiſione actionum.
Quæ ſunt actiones perſonales.
Quæ ſunt actiones in rem de re mobili.
Quæ ſunt in rem de re mobili, & quòd oportet opponere precium de re petita.
Quæ ſit actio mixta.
Quòd quædam conceptæ ſunt in ſimplum & ſic.
De actionibus ciuilibus in rem.
De actionibus ciuilibus in perſonam qualiter naſcuntur.
De poſſeſſoria hæreditatis petitione, quæ dici poſſit aſſiſa noua diſſeyſinæ.
¶Cap.4.fo.103.
¶Cui competãt actiones quæ oriuntur ex maleficiis, & contra quem.
Cui actio iniuriarum competit & contra quem.
Cui actio ꝙ metus cauſa, & contra quem.
Cui & contra quem competat interdictum quòd vi aut clam.
Cui & contra quem competat interdictum de Itinere actuq; priuato.
De interdicto quorum bonorum.
Alia diuiſio actionum ſi plures competant ſuper vna re & vna fuerit electa.
Si quis ſe retraxerit ab vna cum fuerit electa.
Actionum tertia diuiſio.
¶Cap.5.fo.104.
¶Vbi terminari debent actiones criminales.
¶Cap.6.fo.104.
¶De generibus pœnarum quibus homines afficiuntur propter eorũ iniquitates.
¶Cap.7.fo.105.
¶Vbi terminandæ ſunt actiones ciuiles.
De diuerſitate iuſtitiariorum.
Quæ placita immediate placitari & terminari debent in curia domini & rationes quare.
¶Cap.8.fo.106.
¶Vbi & coram quibus perſonis proponendæ ſunt actiones et terminandæ.
Quid ſit inditium & in quibus conſiſtit, et quòd iuditium iudicis conſiſtit in tribus.
Quòd quadruplex eſt munus.
De poteſtate iudicis.
De diuiſione iuriſdictionum ſacerdotij & regni.
¶Cap.9.fo.107.
¶De regimine iuriſdictionis quæ pertinet ad regnum.
De ſacramento quod rex facere debet in coronatione.
Ad quod rex creatus ſit in ordinaria iuriſdictione.
¶Cap.10.fo.107.
¶De iuriſdictione delegata quæ ad iuſtitiarios pertinet.
De differentia iuſtitiariorum.
De poteſtate iuſtitiariorum.
Qualiter & quandò finiatur eorum poteſtas & iuriſdictio.
¶Cap.11.fo.108.
¶Qualiter conſtituendi ſunt iuſtitiarii ad itinerandum de Com̃ in Com̃ generalitér ad omnia placita vel ſpecialia.
De Sacramento quod iuſtitiarij facient cũm iuſtitiariã receperint.
Breue vni eorum clauſum.
Breue omnibus iuſtitiarijs ſimul quod erit eorum warrantus, & publicè legetur in comitatu patẽs.
Breue de eodem omnibus iuſtitiarijs ſimul patens.
Breue clauſum vic.ꝙ venire faciat corã iuſtitiarijs omnia placita.
Breue de generali ſummonitione clauſum.
Breue cum ipſi iuſtitiarij fecerint ſummonitionem nomine proprio et per breue ſuum.
Item omnibus quatuor iuſtitiarijs ſimul vbi conſtituuntur ad quadam ſpecialia & non ad omnia placita.
Breue clauſum vic.ꝙ venire faciat aſſiſam.
Si autẽ conſtituantur quatuor milites iuſtitiarij ad vnicã aſſiſam capiendam nouæ diſſeyſinæ.
Breue de eodem vic.clauſum quod venire faciat aſſiſam.
Si iuſtitiarius banci ſolus conſtituatur ꝙ aſſumat.

Breue

Breue vic.clauſũ de eodem.
Breue ſi de banco traſſeratur aſſiſa vſq; ad com̃ ad certos iuſtitiarios.
Breue clauſũ de eodẽ vic.dirigẽdũ.
Si aſſiſa trãſſeratura quatuor iuſtitiarijs vſquè ad iter iuſtitiariorũ extra com̃ cùm in com̃ incepta fuerit.
Breue de conſuetudinibus iuſtitiariorum ad inquiſitiones faciendas ſuper contentionibus ad querelam.
Breue vic.clauſum ſuper eodem.

Cap.12.fo.112.

¶*De modo & ordine proponendi actiones coram iuſtitiarijs & de eorum officio.*
Breue ne quis implacitetur ſine breui & præcepto domini regis.
De ordine actionum.
Quòd prius agẽdum eſt ſuper poſſeſſione quàm ſuper proprietate.
De actionibus vi bonorum raptorum.
De ordine actionum in triplici.

TRactatus ſecundus De Corona.

¶Cap.1.fo.115.

¶*Qualiter procedere debent iuſtitiarij in Itinere ſuo & quo ordine.*
De ſacramento.xij.militum electorum ad dicendũ veredictum in placitis coronæ.
Capitula de quibus.xij. reſpondere debent.

¶Cap.2.fo.117.

¶*Breue de generali ſummonitione in itinere iuſtitiariorum itinerãtiũ apud Shipwey in com̃ Kanc. infra libertatem quinque portuũ.*
Item capitula.
Breue vic.Norff.& Suff.ꝙ ſciri faciat hominibus in Iermewe & Donewiz.

¶Cap.3.fo.118.

¶*De crimine læſæ maieſtatis & ſuis ſpeciebus.*
De crimine falſi & ſuis ſpeciebus.
De occultatione theſauri inuenti.
Quid eſt Theſaurus.
Quid ſit wreckũ et de groſſo piſce, s.Sturgione & balena.
De aſſiſis regni iuratis ſi non obſeruentur.

¶Cap.4.fo.120.

¶*De crimine homicidij & qualiter diuiditur..*
Quid ſit homicidium.

¶Cap.5.fo.121.

¶*De officio Coronatorũ circa homicidium.*
De inquiſitionibus vbi occiſus fuerit.
De attachiando culpabiles.
Si in campis vel in boſcis.
Si notus vel ignotus.
Si occiſor fugiat.
De ſubmerſis.
Quæ ſunt deodanda.

¶Cap.6.fo.122.

¶*De officio Coronatoris in Theſauris inuentis.*

¶Cap.7.fo.122.

¶*De officio Coronatorum in raptu virginum.*

¶Cap.8.fo.122.

¶*De officio Coronatorum de pace & plagis.*
De officio vic. in appello de pace et plagis amenſurandis.
Si plaga periculoſa ſit, ponantur appellati in priſonam nec ſunt per plegios dimittẽdi, ſed videndũ in cuius priſona ſunt cuſtodiendi.s. in priſona illius qui habet poteſtatem iudicandi.
De probatore & ſocke & ſacke.
Quòd priſones non debent de terris ſuis diſſeyſiri ſed inde debẽt ſuſtentari.
De inquiſitione facienda vtrũ appellati ſunt odio & atya.
Breue de inquiſitione.
Si per inquiſitionem culpabilis inueniatur.
Si non ſit culpabilis dimittatur per plegios.
Aliud breue de eodem.
Si captus infra libertatem et dilata fuerit deliberatio et captor attachiatur ꝙ ſit ad reſpondendum quare talem cepit & impriſonauit.

¶Cap.9.fo.123.

¶*De Clerico impriſonato.*
Cùm in curia Chriſtianitatis defecerit in purgatione, et ſi apoſtata fuerit.
Breue ſi ordinarius noluerit ei purgationem inducere cum ſit ei liberatus.
De cuſtodia reorũ qui ſũt in priſonã mittendi et qui per plegios dimittendi & de carceris fractione.

¶Cap.10.fo.124.

¶*De crimino ſis qui ſtatim fugiũt poſt feloniam, & tunc qualiter ſecta fieri debeat poſt tales, et quorũ quidã ſũt in franco plegio et quidã de manupaſtu alicuius.*
Quòd prima nocte dici poterit vncuth, ſecunda vero Guſt, tertia nocte hoghene hyne.

¶Cap.11.fo. 125.

¶*Qualiter reus criminoſus ſit requirendus & ſi non veniat qualiter vtlagandus.*
Cùm malefactor fugã ceperit, qualiter interrogandus erit in comitatu, & de comitatu in comitatum, & qui ſequi debeant et poſſunt.
In quibus mulier habet appellum.
Quis vtlagari poſſit & debeat.
Quòd aliquis non poſſit vtlagari qui infra duodecẽ ãnos fuerit, et ꝙ fœmina non poteſt vtlagari ſed weyuiari.
Qualiter quis ſequi debeat, et quot comitatus.
De ſecta non ritè facta.
Si ſectã reſumere voluerit, ſine ſecta nõ procedatur ad vtlagationẽ.

¶Cap.12.fo.126.

¶*De cauſa vtlagationis vera & præſumptiua.*
Si vulneratus curari noluerit cûm poſſit.
Item cauſa præſũptiua.
Si nulla ſubfuit cauſa.
Si cauſa non ſit periculoſa.
Si quis fuerit vtlagatus ob nullã cauſam vel minus rationabilem, ei gratia eſt maior quãtum ad inlagationem.
Item poteſt vtlagatio pronunciari nulla, & fiat breue regis ſuper hoc & nulla dici poterit multis rationibus.
Quæ dici poterit nulla et q̃bus rationibus, quia minus ritè facta.

Item

Item tam ille de fortia quam ille de facto fugerint, & vtlagatur quis tam propter factum quàm propter fortiam & econtrario.
Qualiter et quando pronũtiari debet vtlagaria de facto & quando de fortia, an ſtatim & eodem die diuerſa opinio.
Si ille de forcia præſens ſit & ille de facto fugerit, vel ſi vterque.
Si quis in quarto comitatu velit manucapere non audietur.
Ille de forcia non eſt interrogandus donec factum conuincatur.
Cùm autem vterq; præſens fuerit & ille de facto conuictus, qualiter ſit procedendum contra illum de forcia.

¶Cap.13. fo.128.

Quid vtlagatus foriſfaciat per vtlagationem & ꝙ vtlaugh dicitur frendleſman.
Cùm vtlaughe qui ſcienter talẽ receptauerit.
Si fugerit & ſe defenderit.
Si non fugerit nec ſe defenderit.
Quòd ſola fuga non inducit.
Foriſfacit quæ iuris ſunt.
Item foriſfacit Actionem.
Item diſſoluit donationes, venditiones & omnes contractus & obligationes.
Quòd quædam cattalla ſua ſunt domini regis.
Si terram liberam habuerit ſtatim capiatur in manum domini regis per vnum annum & vnum diem.
Cùm autem poſt annum & diem terra non fuerit domino capitali reſtituta, ad querelam veri domini fiat vic. tali breue.
Facta inquiſitione de reſtituenda terra domino capitali.
Aliud breue de eadem de reſtituẽda terra.
Si terra data in maritagium cum filia alicuius de hæreditate materna extiterit in manu domini regis per annum & diem per feloniam quam vir ipſius filiæ fecit, breue de reſtituenda.
Breue ſi rex alienauerit infra terminum ſuũ vel balliui ſui.
Item aliud breue de eadem materia.
Quòd nũquam reuertetur terra ad dominum capitalem niſi felonia conuicta fuerit.
Si felo ante feloniam conuictam obierit.
Si donationem fecerit ante feloniã conuictam vel poſt.
Item nõ valebit felonis generatio nec ad hæreditatem paternam vel maternã habendam.
Exemplum de filio ſenatoris.
Quòd nihil foriſfacit quis ãtequàm fuerit conuictus.
Diuerſa opinio Martini de Pateſhull & Stephani de Segraue de hæreditate mulieris.

Cap.14. fo.131.

¶De inlagatione, qualiter vtlagati poſt vtlagariã ex cauſa mittuntur ad pacem.
Breue quòd dominus Rex perdonat fugam & vtlagariam omnibus balliuis dirigendũ a tempore ſuo.
Aliud quòd Rex perdonat (quantum ad ipſum pertinet) vtlagariam a tempore patris ſui.
Item quòd Rex perdonat vtlagariã, quia tẽpore quo appellũ factũ fuit, ipſe appellatus in alio, appellatus fuit de eadem roberia.
Si quis falſo coram iuſtitiarijs fuerit indictatus & poſtea ſe reddiderit priſonæ domini Regis, & remittit rex vtlagariam.
Si ille qui interfici debuit ſanus & viuus redierit.
Breue de eo qui interfici debuit ſi ſanus & viuus reuertatur.
De inlagatione & ad quæ reſtituatur inlagatus.
Quòd iudicanda erit cauſa primo ante inlagationem per quam fuit vtlagatus, vt facilius admittatur ad pacem ſecundum cauſam vtlagationis.
Si nulla cauſa ſed infortunium ſine felonia.
Si nulla omninò cauſa.
Non reſtituitur quis niſi tantùm ad pacem.
Quid felo foriſfaciat ſiue vtlagatus.
Item reſtituuntur legi maxime in criminalibus quòd ipſi alijs reſpondeant & alij ipſis nõ, in ciuilibus vero ipſi alijs.
Quòd rex remittit eis ſuam ſectam ſine præiuditio aliorum.
Quòd oportebit quòd verſus ipſum loquatur per verba appelli.
Item ſi antenatus filius ex pluribus feloniã fecerit in vita patris et fuerit vtlagatus in vita patris.
Cùm vtlagatus captus fuerit non alicui licitum eſt eum interficere niſi in ipſa captione ſe defendat.
Quòd aliquando poteſt dominus Rex de gratia ſua vitam concedere reſtitutis.

Cap.15.fo.134.

¶De homicidio quod palam & pluribus aſtantibus perpetratum eſt, & poſtea de homicidio quod nullo præſente perpetratum eſt & quod dicitur murdrum.
Quid ſit murdrum.
Quæ cauſa inuentionis murdrorum.
Quid dicitur murdrum.
Qualiter patria excuſatur a murdro.
Si interfector captus fuerit cõm nullum erit murdrum.
Item qualiter debet Engleſcheria præſentari ſecundùm conſuetudinem diuerſorum cõm.

Cap.16. fo.135.

¶Si malefactores fugiunt ad eccleſiam qualiter debeant regnum abiurare ſi cognoſcant latrocinium & feloniam.
De ſacramento qualiter debẽt regnum abiurare.
Quòd non debet morari in eccleſia vltra quadraginta dies, ſi velit, quid tunc agendum ſit.
De diuiſione exiliorum.

Cap.17.fo.136.

¶De homicidio per infortunium & caſuali

Cap.18.fo.136.

¶De illis qui capti ſunt quòd non debent ſpoliari bonis ſuis ſed debent inde ſuſtentari
Breue quòd de bonis ſuis ſuſtentẽtur

Index.

tur.
Qualiter captus produci debet coram iuſtic. & quare iuſtic. examinare debent in duello iniungendo & iuditiis.
Vadiatio duelli & ſi appellatus victus fuerit vel appellans.
Ne quis extraneum hoſpitetur niſi de clara die.

Cap.19.fo.137.

¶De quibus loqui debeat appellans.
De appello de morte hominis.
Quòd poſſunt plures appellari ſicut vnus de morte alterius.
Verba appelli de morte fratris vel alterius.
Item appellum de fortia.
Qualiter debent appellati defendere.
Si duellum declinare noluerit per hoc quod tranſit ætatem.
Si omnes concurrunt qui iungunt appellum, ſtatim vadietur duellum.
Si plures appellauerint vnum ſed de diuerſis factis, ſicut de diuerſis plagis.
Si ante duellum percuſſum omnes appellantes mori contingat.
Si autem appellatus victus fuerit de facto, tunc demum procedatur verſus alios de fortia & de præcepto.
Si plures vnum appellauerint de morte alicuius de pluribus plagis.
Si vnus plures appellauerit de diuerſis plagis mortalibus.

Cap.20.fo.139.

¶Quod appellatus det vadiũ defendendi & appellans det vadium diſrationandi. Item de exceptionibus contra appellum.
Quòd quædam ſunt exceptiones quæ generales ſũt ad omnia placita, quædam ſpeciales et diuerſæ ſecundum diuerſitatem placitorũ & appellorũ.
Prima exceptio et generalis in omni appello de ſecta, ſi bene & ſecundum legem terræ facta ſit.
Si de recordo inter iuſtic. contentio habeatur, tunc quid agendum ſit.
Contra appellum poterit excipere appellatus exceptiones contra appellum.

¶Cap.21.fo.140.

¶De duelli vadiatione, cùm nulla ſit exceptio, tunc ſtatim vadietur duellum.
De forma ſacramenti.
Facto ſacramento ex vtraq; parte committatur defẽſor duobus militibus.
De ſacramento faciendo in campis.
De banco domini regis.
Si appellatus victus fuerit.
Si appellans in campo ſe retraxerit.
Cùm omnes de facto conuicti fuerint, tunc procedatur contra eos de fortia, et de ſacramento ab appello faciendo.
De ſacramento faciendo ab appellante.
Si appellans de facto victus fuerit vel ſe retraxerit, illi de fortia liberantur.
Si primo appellãs de facto mortuus fuerit vel defaltam fecerit, dominus rex poteſt procedere ex officio.
Itẽ defẽdit, quis ab appello propter mahemium & quia tranſit ætatem.
Si mulier per vim oppreſſa.

¶Cap.22.fo.141.

¶De indictatis per famam patriæ ex ſuſpitione.
Qualiter iuſtic. debeat examinare.
Quòd omnes a iurata amoueãtur quos appellatus ſufficienti habet ratione ſuſpectos.
Quòd villatæ iurabunt per ſe vel omnes ſimul erectis manibus.
Verba quæ a iuſtitiariis procedenda ſunt poſt ſacramẽtum factum.
Generalis obſeruãtia in ſacramentis coram iuſtic. faciendis.

¶Cap.23.fo.143.

¶De appello de pace & plagis factis contra pacem & de verbis appelli & de modo appellandi et defendendi et de modo defendendi & diſrationandi.
De exceptionibus contra huiuſmodi appellum.
Item quid dicetur de eo qui virilia abſcidit alicuius.

¶Cap.24.fo.144.

¶De appello de plagis et mahemio et de modo appellandi & defendendi.
De exceptionibus contra huiuſmodi appellum,
Quid dici debeat mahemium.
Quid ſit deformitas & non mahemium.

¶Cap.25.fo.145.

¶De appello de pace et impriſonamento & de verbis appelli & de modo appellandi & defendendi.
De exceptionibus contra huiuſmodi appellum.
Qualiter in appello iſto agi poterit ciuiliter vel criminaliter cũ adiectione feloniæ vel non.

¶Cap.26.fo.146.

¶De actione criminali ſic de pace & roberia & de appellis, & de modo appellandi & defendendi.
De appellis de felonia & pace regis & de verbis appelli et defendendi & reſponſione appellati.

¶Cap.27.fo.146.

¶De appello de iniqua combuſtione & roberia modo appellandi & defendendi.

¶Cap.28.fo.146.

¶De appellis de raptu virginum.
De verbis appelli mulieris querentis de raptu & defenſione appellati.
De exceptione contra appellum.
Si appellatus per patriã fuerit cõuictus quæ pœna ſequatur.
De appellatis de fortia.

¶Cap.29.fo.148.

¶In quibus mulier habet appellũ
De appello de morte viri ſui.

¶Cap.30.fo.148.

¶De appellatis attachiandis.
Breue de attachiando.
Aliud breue ad idem de eadem.
Breue de faciendo venire appellum coram iuſtic.

Aliud

Aliud breue ad idem de eodem,& niſi inueniatur, quòd vtlagetur & interrogetur de com̃ in com̃.
Breue ꝙ tradatur per ballium.
Breue de ſummonendo appellum corã domino rege.
Breue ſi appellũ factum fuerit immediate coram rege.
Breue vic. de faciendo recordum in com̃ coram cuſtodibus.
Aliud breue de eodẽ vic.

¶Cap.31.fo.150.

¶Si quis fecerit feloniã de ſeipſo.

¶Cap.32. 150.

¶De actione furti & quid ſit furtum.
Quot ſpecies furti.
De appello de latrocinio.
Si defendat, vadietur duellum.
Si appellatus patriam elegerit.
Breue de faciendo venire warrantum per auxilium.
Si warrãtũ vocauerit per auxilium curiæ breue de venire faciẽdo warrantum.
Si furtum in manu alicuius inueniatur.
Si vxor teneatur ex furto viri.
Si vxor cum viro conuicta fuerit.
Si ciuiliter prægnans fuerit damnanda.

¶Cap.33.fo.152.

¶De furto manifeſto & probatore cognoſcente.
Breue quòd rex dat iuſtic. poteſtatem concedendi probatori vitã & membra.
Quòd vic. attachiet eos quos probator appellauerit.
De capiendo appellatum per probatorem qui ſe cognoſcit eſſe latronem.

¶Cap.34.fo.152.

¶Cùm præſens fuerit appellatus qualiter probator proponere debet intentionem & appellum ſuum, & de modo defendendi.
Quòd appellatus primò iuret per verba negatiua et poſtea iuret appellans per verba affirmatiua.
Si autem defenſionem non ſuſceperit in propria perſona ſed excipiat & iudicium petat, ſi contra talem cognoſcentem ſe eſſe latronem.
Si probator fecerit quod promiſit teneatur ei conuentio & ſic in fine abiuret regnum.
Si Comitatus vel curia alicuius petentis appellũ tenuerit de probatore, veniat recordum ad curiam Regis per hoc breue.
Item breue vic. ꝙ probatorem habeat corã rege et omnes quos ipſe appellauerit de ſocietate, quia plures forte propter appellum probatoris ſe ſubtrahunt.
Si autem appellati venerint et finem fecerint ꝙ redire poſſunt & eſſe ſub plegijs.
Vbi quis appellatus per patriam fuerit deliberatus ꝙ habeat cattalla ſua.
Breue de replegiando aliquem quẽ talis cepit & captum detinet.

¶Cap.35.fo.154.

¶Quòd nemo poteſt curiam ſuam habere de probatore vel latrone cognoſcente. Item quæ placita pertineant ad curiam & quæ ad comitatũ et de libertatibus ſingulorum.

¶Cap.36. fo.155

¶De minoribus & leuioribus criminibus quæ ciuiliter intentãtur.
Qualiter quis patit̃ iniuriã propter ſuos.
In quibus caſibus ſerui habẽt perſonam ſtandi in iudicio cõtra dominos ſuos.
Quòd atrox iniuria eſtimat̃ multis modis.

¶Cap.37.fo.155.

¶De vetito namij.
Si vero captio fuerit iuſta.
Si querens queratur de vtraquè.s. captione & detentione.
Si dominus poſt legem vadiatã defaltam fecerit.
Quòd non poteſt quis aliquid dedicere de recordo aduerſarij.
De officio vicecomitis.
Breue de attachiando quare cepit aueria & fugauit extra comitatum.
Cùm vicec. vel ſeruiens Regis viſũ habuerit de auerijs captis ſine ĩpedimento.
De reſponſione captoris quòd iuſtè, quia in damno ſuo.
Si lex vadiatur ex vtraquè parte ita quòd querẽs dicat quòd iuſtè.
Item ſi captor dicat quòd iuſte.
Si ſeruiens alicuius ceperit aueria alicuius in abſentia domini ſui.
Cùm aueria alicuius ſemel fuerint per iuditium deliberata & iterum capta, breue quòd deliberentur.

Liber quartus de aſſiſis nouæ diſſeyſinæ.

¶Cap.1.fo.159.

¶De diuiſione poſſeſſionũ.

¶Cap.2.fo.160.

¶De poſſeſſione quæ nuda eſt vel dicitur.
De terra quæ reuerti debet vt eſchaeta tanquã ad capitalem dñm pluribus rationibus.
Si quis ſe intruſerit in terram aliquam & quæ reuerti debet.
Item quo waranto ſe intruſit.
Breue de intruſione.
Item quare ſe intruſit.
Si quis poſt mortẽ vxoris ſuæ ſe tenuerit in poſſeſſione.
Breue de attachiando.
Item adhuc de intruſione.
Item ſi duobus facta fuerit donatio & de intruſione.

¶Cap.3.fo.161.

¶Qualiter amiſſa poſſeſſio per vim iniurioſam per aſſiſam nouæ diſſeyſinæ reſtituatur & de qualitate diſſeyſinæ.

¶Cap.4.fo.162.

¶De violenta diſſeyſina.i. de ſimplici violentiã & ſine armis.
Item de vi & vi amata,& quid eſt vis.
Quòd pluribus modis dicitur vis.
Quæ dicuntur arma.

¶Cap.5.fo.162.

¶De primo remedio poſt diſſeyſinã & vbi incontinẽti licet reijcere & quomodo & quando.

¶Cap.6.fo.164.

¶Quòd oportet de neceſſitate ad ſuperiorem recurrere vbi non poterit diſſeyſitus per ſe diſſeyſitorem ſuum

ſuum incontinenti reijcere & fiat ei ibi breue de noua diſſeyſina.
In quibus locum habet huiuſmodi aſſiſa.
De triplici effectu huiuſmodi aſſiſæ.

¶Cap.7.fo.165.
¶Cui competit aſſiſa.
Si facta fuerit donatio viro et vxori ſimul qui habent quaſi ius vnum vel alijs duobus ſimul in cõmuni.

¶Cap.8.fo.166.
¶Si fiat diſſeyſina pluribus in re communi.

¶Cap.9.fo.167.
¶De eo qui eſt in poſſeſſione nomine alieno & cui non competit aſſiſa.

¶Cap.10.fo.170.
¶Contra quem non competit aſſiſa et quibus modis quis incidat in aſſiſam.

¶Cap.11.fo.172.
¶Contra quem non competit aſſiſa.
Si quis nomine domini ſui fecerit diſſeyſinam.

¶Cap.12.fo.174.
¶Cui fieri debet querela.

¶Cap.13.fo.175.
¶Quando fieri debeat querela.

¶Cap.14.fo.175.
¶Si res diſſeyſita poſt diſſeyſinam ad alium trãſferatur per diſſeyſitorem vnũ vel plures.

¶Cap.15.fo.177.
¶Si res diſſeyſita ad alium tranſferatur poſt diſſeyſinam per diſſeyſitorem vnũ vel plures.

Cap.16.fo.179.
¶Audita querela rex mittat breue ſuum vic.de modo impetrationis breuis nouæ diſſeyſinæ.
Forma breuis de noua diſſeyſina.
De officio vic. cùm acceperit breue.
De viſu faciendo.
De quibus rebus, & qualiter fieri debet viſus.
Si de redditu proueniente de camera.
Si de recordo.
Quòd multiplex poteſt eſſe diuiſa inter vicinos.
De viſu faciendo.
De ſummonitione facienda diſſeyſitoribus attachiatis.

Cap.17.fo.182.
¶Si diſſeyſitor cùm attachiatus fuerit debeat habere rationabilẽ ſũmonitionẽ, & de modo recedẽdi ſiue retrahendi ſe de placito.
Caſus de Priore de Kynelworth & waltero de Inſula.

Cap.18.fo.183.
¶De interrogationibus faciendis cùm partes comparuerint in iudicio & de offitio iuſtic.in huiuſmodi placito.
Item de interrogationibus faciendis.

Cap.19.fo.184.
¶Factis interrogationibus a iuſtic.a querente, inquirendum erit a tenente ſi aliquid ſciat dicere quare aſſiſa debeat remanere, & de captione aſſiſæ.
Exceptio contra iuratores.
De forma ſacramenti in aſſiſa nouæ diſſeyſinæ.
Si iuratores ſunt ſibi inuicem cõtrarij.
De veredicto iuratorum.
Quòd ſacramentum habet in ſe tres comites.
Quæ debent reſtitui diſſeyſito.
De pœna diſſeyſitoris multiplici.
Qualiter iuſtic. inquirere debent de damnis.

Cap.20.fo.187.
¶De exceptionibus. Exceptio contra breue ſiue contra iuriſdictionem.
Quæ exigantur ad hoc ꝙ procedat aſſiſa.
De exceptionibus contra breue.
Quòd error multiplex eſt.
De errore circa perſonam ſiue circa corpus ſiue circa officium.
De errore circa nomen & dignitatem.
De errore circa ipſam rem.
De errore circa cauſam.
De errore circa locum.
Exceptio ſi breue fuerit deperditũ.
Quando tenere debet breue in perſona ſucceſſoris quod impetratum eſt verſus prædeceſſorem.

¶Cap.21.fo.190.
¶Exceptio contra perſonã querentis, & inprimis de ſtatu.
Si ſeruitus obijciatur.
De exceptione & de ſtatu querentis.s. de villenagio.
Cui competit exceptio villenagij.

¶Cap.22.fo.194.
¶De quibuſdam caſibus ſpecialibus tangentibus materiam præcedentem.

¶Cap.23.fo.195.
¶Quis iniuſte poſſidet & quis nõ.
Exceptio de hoc quod dicit in breui, iniuſte diſſeyſiuit.
De exceptione villenagij cùm ſeruꝰ fuerit diſſeyſitus.
Qui exceptionem villenagij oppoſuerit, ſtatim habeat probationẽ.
Si fiat exceptio villenagij libero homini qui tenet in villenagio per villanas conſuetudines.

¶Cap.24.fo.202.
¶De exceptione ratione adiuncti vt ſi libera nupſerit villano.
Forma breuis vbi vir nunquã fuit in ſeyſina ſed vxor, cum ipſa petere non poſſet per ſe ſine viro.
De exceptionibus contra querentẽ & contra aſſiſam.

¶Cap.25.fo.203.
¶De exceptione quæ competit cõtra querentem ex perſona tenẽtis.

¶Cap.26.fo.204.
¶Quis dici debeat prĩcipalis diſſeyſitor quis ſecundarius.

¶Cap.27.fo.205.
¶Exceptio cõtra aſſiſam ſi iniuſte & ſine iuditio. Exceptio cõtra hoc ꝙ dicit diſſeyſiuit.

¶Cap.28.fo.207.
¶De hoc quod dicit de libero tenẽto & exceptio contra.
De diuiſione tenẽtorũ.
Item de communi tenemento.
Item de paſtura.
Item aliud villenagium quod ſic diuiditur.
De exceptionibus de hoc quod dicit de libero tenemento.
Quod patientia per lõgum tempus habita

Index.

habita trahitur ad conſenſum.

Cap.29.fo.210.

¶*Si diſſeyſitus poſt longum interuallum autoritate propria ſeyſinam ſuam ſine iuditio ſibi vſurpauerit.*

¶Cap.30.fo.210.

¶*De tranſgreſſionibus & vbi aſſiſa cadit in tranſgreſſionem per iuratam terminatam & non in modũ aſſiſæ.*

¶Cap.31.fo.210

¶*Quòd exceptio datur tenenti ſi erratũ fuerit nomine villæ.*

Quòd aſſiſa cadet in pambulationem.

Quòd cadit aſſiſæ omninò propter incertitudinem iuratorum.

¶Cap.32. fo.212.

¶*Quòd exceptio datur tenenti ex termino, quia dicitur poſt talem terminum.*

Si balliuus ſine domino reſpõdeat qualem habet poteſtatem et quid poſſit & quid non.

Cap.33.fo.213.

¶*De ijs quæ impediunt reſtituc. ad tẽpus vel imperpetuum.*

Si aliquis incidat in aſſiſam cauſa ſucceſsionis.

Si donatio cadat in aſsiſam.

Si cõuentio vel pactũ cadat in aſſiſam vel modũ donationis.

Quæ impediant reſtitutionem.

¶Cap.34.fo.215.

¶*Sunt quædã exceptiones quæ ſũt quaſi extra ſeyſinã & non tãgũt ſed perimũt breue quãdoq; et quãdoq; differunt aſsiſam.*

De exceptionibꝰ dilatorijs quæ ſũt contra aſsiſam.

Qualiter & quibus modis cadit aſsiſa in iuratam.

Si ille qui tenuerit per legem Angliæ dicat ſe eſſe diſſeyſitum.

Quòd aſsiſa competit prima facie & ab initio donec conſtiterit quo animo quis quid fecerit, quia ſi de animo cõſtiterit ſtatim aut aſſiſa vel tranſgreſſio per cõfeſſionẽ eius qui conuenitur.

Item vertitur aſsiſa quandoquè in iuratã propter tranſgreſsionẽ diſtrictionis, fieri enim poterit diſſeyſina ſub colore diſtrictionis.

Qualiter fieri poteſt diſſeyſina ſub ſpecie diſtrictionis.

Item cadit in aſsiſã baſtardia.

¶Cap.35.fo.218.

¶*De remedio quæ cõpetit hæredibꝰ diſſeyſitorum. Cùm autẽ diſſeyſitor moriatur vel diſſeyſitꝰ vel vterq;, conſulitur hæredibus eorum per breue de ingreſſu, quia cadit aſsiſa omninò ad pœnã et ad reſtitutionẽ ſimul vel tantũ ad reſtituc. ſecũdũ quod aſsiſa incepta fuerit cum defuncto vel non.*

Breue de ingreſſu formatũ de modo procedendi in hmi placito.

¶Cap.36.fo.220.

¶*Si firmarius infra terminũ ſuum eiectus fuerit.*

Breue ad recuperandam firmam.

¶Cap.37.fo.220.

¶*De aſsiſa ſi quis ſine iuditio fuerit diſſeyſitus, de ijs quæ ſunt de pertinentijs liberi tenementi ſicut de iuribꝰ, vt ſi ſint ſeruitutes quæ pertinent ex alieno fundo ad fundum vicini ſicut paſtus pecorum, ſcilicet communia paſturæ.*

Si quis non poſsit vti propter vim cõpetit aſsiſa noua diſſeyſinæ dño fundi.

¶Cap.38.fo.222.

¶*De communia paſturæ & quibꝰ modis acquiritur cõmunia paſturæ.*

Quòd cõmunia dici poterit multis modis.

Qualiter amittitur cõmunia paſturæ cum ſemel fuerit acquiſita.

De impetratione breuis de communia paſturæ cùm quis fuerit diſſeyſitus.

De officio vicecomitis.

Forma breuis de cõmunia paſturæ.

De intentione querẽtis proponẽda.

De exceptionibus contra querentẽ.

De exceptionibus contra aſsiſã ſecundum articulos breuis.

De exceptionibus contra aſsiſam.

Contra exceptionem replicatio.

Quòd ſub nomine herbagij, nõ cõtinetur glans.

Quæ cõtinẽtur ſub nomine glãdis.

Qualiter diſſoluitur mutuus conſenſus per contrariam voluntatẽ & diſſenſum.

Quòd conſtitutio ſeruitutis poteſt reſtringi & mutari.

De conſtitutione de Merton per W. de Ralegh tunc iuſtic.

Breue de conſtitutione de Merton ſecundum quod tunc puiſum fuit per W. de Ralegh iuſtic.

¶Cap.39.fo.239.

De amenſuratione.

Breue quare quis ſuponerauit vicecomiti exequendam.

De officio vicecomitis in breui de amenſuratione.

Coram iuſtic. breue de eodem.

¶Cap.40.fo.230.

De placito quo iure.

Breue quo iure quis exigit cõmuniam paſturæ.

Cap.41.fo.231.

¶*De cõmunia habẽdi rationabile eſtoueriũ ĩ fũdo alieñ in boſcis et bruerijs & alijs in vaſtis aliciuꝰ.*

Cap.42. fo. 231.

¶*De aquæ ductu.*

¶Cap.43.fo.231.

¶*De nocumentis iniurioſis.*

De nocumentis iniurioſis de ſeruitutibus.

¶Cap.44.fo.232.

¶*De nocumentis iniurioſis et pertinentijs pertinentiarum.*

¶Cap.45. fo. 232.

¶*Quòd ea quæ iniuſtè leuãt ſunt ad nocumentum ſtatim demolliri poſſunt & recenter.*

Breue de huiuſmodi.

Forma breuis de iuſtitiãdo aliquẽ ꝙ permittat alium habere viam.

De cõmunia paſturæ & piſcharia & de offic. vic.

Breue ſi rex voluerit ꝙ hmi nocumẽta ĩminentur corã iuſtic. ſuis quibuſcunq;.

De viſu faciendo.

De reſponſione & exceptionibus illius de quo queritur ſecundum articulos breuis.

Qualiter amoueri debet nocumẽtũ

De aqua diuerſa.

De ſtagno leuato.

¶Cap.46.

¶Cap.46.fo.235.
¶*Si mercatum aliquod leuatum ſit ad nocumentum vicini mercati.*
¶Cap.47.fo.235.
¶*Breue de ingreſſu poſt diſſeyſinā factam de ſeruitutibus & eorum pertinentijs ſi vna partium moriatur vel pars vtraque.*
¶Cap.48.fo.236.
¶*Breue ſi infra ſummonitionem itineris iuſtitiariorum contingat diſſeyſinā fieri qualēcunque.*
¶Cap.49.fo.236.
¶*Quòd nō debet fieri diſſeyſina ſup diſſeyſinā nec aſſiſa ſuper aſſiſam nec iurata ſuper iuratā nec cōuictio ſuper conuictionem.*
¶Cap.50.fo.237.
¶*Si contingat aliqua ratione aſſiſā nouæ diſſeyſinæ capi extra comitatū breue de ſeyſina habenda.*

TRactatus ſecundus De Aſſiſa vltimæ præſentationis.

¶Cap.1.fo.238.
¶*Cui competat huiuſmodi aſſiſa.*
Breue de aſſiſa vltimæ pſētationis.
De modo pcedendi in hmi placito.
Si deforcians vel impediēs ad primū diē ſūmonitionis non venerit qualiter ſit reſūmonendus.
Breue q̄ vic. venire faciat iuratā.
De eſſonijs & reſummonitionibus et huiuſmodi placitis.
De ſacramento iuratorū in aſſiſa vltimæ præſentationis.
De veredicto iuratorum.
¶Cap.2.fo.240.
¶*Cùm vtraq; pars cōparuerit in iudic. pponat querens intentionē ſuam.*
¶Cap.3.fo.240.
¶*De reſponſione & exceptionibus de forma contra querentē ſecundū articulos breuis.*
¶Cap.4.fo.242.
¶*De exceptionibus contra aſſiſā.*
Si charta proferatur oportet quod probetur p teſtes in charta nominatos.
Itē de aduocatione eccleſiæ noſtræ.
De diuerſis vſibus ſuper hmi materia de vltima præſentatione.
Breue epiſcopo poſtquā recuperauerit p aſſiſā vltimæ præſētationis.
¶Cap.5.fo.245.
¶*Si mulier præſentauerit ratione dotis ſuæ.*
De aduocatione data per eum qui tenet per legem Angliæ.
De aduocatione data vel alienata antequā donator fuerit in poſſeſſione præſentandi.
¶Cap.6.fo.246.
¶*Cū quis ſūmoneatur quare impedit.*
Breue quare impedit.
Quid eſt impedire.
Differentia inter quare impedit & quare non permittit.
Breue quare non permittit.
Breue ſi impediēs fuerit īfra ætatē.
¶Cap.7.fo.248.
¶*Forma breuium poſt ſeyſinā recuperatam.*
Breue epiſcopo vel ordinario dirigēdū cū quis ſeyſinā recuperauerit p aſſiſā vltimæ præſētationis.
Breue quod epiſcop9 admittat clericum non obſtante reclamatione ſed per iudicium.
Vbi ſunt participes in pſentatione.
Breue de quatuor ſororibus quarū duæ habent virū & duæ non.
Breue ſi concordia fiat.
Breue ſi p iudiciū ratione firmæ.
Breue de admittēdo clerico vbi partes conſentiunt in clericū propter minorem qui nō poteſt ad chartas reſpondere.
Alia forma de eodem.
De clerico admittēdo vbi quis præſentatur de cōmuni aſſenſu plurium qui ſunt plenæ ætatis.
Breue vbi vnus remittit ius ſuum alteri ex quatuor participibus & duo conſentiunt in eundem.
Cùm quis præſentauerit ad eccleſiā ātequam recuperauerit maneriū, ad quod pertinet aduocatio.
Si epiſcopus non admiſerit clericū ad mandatum regis.
De prohibitione facienda iudicib9 ſi cleric9 aliū clericū īplacitauerit.
¶Cap.8.fo.250.
¶*Probibitio ſi clericus ab eo īplacitat9 qui amiſit implacitauerit clericum eius qui per iudiciū recuperauerit.*
De pbibitione dum quis fuerit infra ætatem.
Cùm quis per aſſiſā recuperauerit & poſtea cum fuerit implacitat9 per breue de recto incipiat eccleſia vacare.
¶Cap.9.fo.251.
¶*Breue de ſummonendo epiſcopum qui ad mandatum domini regis clericum admittere recuſauit.*
Si pluries mandatum fuerit officialibus.
Si epiſcopus fecerit defaltam.
Cùm epiſcopus comparuerit.

TRactatus tertius de Aſſiſa mortis anteceſſoris.

¶Cap.1.fo. 252.
¶*De prima ſeyſina poſt mortē anteceſſoris.*
Si dominus capitalis vacuam inuenerit ſeyſinam.
Cap.2.fo.253.
¶*De impetratione breuis.*
Breue aſſiſæ mortis anteceſſoris.
Aliud breue de eodem qui eſt infra ætatem.
Breue quod mixtam habet naturā cum morte anteceſſoris & cū conſanguinitate. Quòd diuerſa ſunt breuia de eodem.
¶Cap.3.fo.254.
¶*Qualiter procedendum eſt poſt impetrationem breuis & de eſſonijs.*
De reſūmonitione .s. q̄ fuit in comitatu vel extra.
Breue de reſummonitione ſi aſſiſa capienda fuerit extra comitatū.
¶Cap.4.fo.255.
¶*Qualiter petens debet fundare intentionem ſuā partibus cōparentibus.*
Si iuratores ſint abſentes, breue de habendo corpora eorum.
Si capta fuerit aſſiſa per defaltam vel ſi ſtatim tenens ſe ponat in aſſiſā ſine alia exceptione.
¶Cap.5.fo.256.
¶*De ſeyſina facta petenti p iudic.*

Breue de ſeyſina facienda poſt captionem aſſiſæ.
Breue ſi querẽs queratur quòd ſeyſinam ſuam habere non poſſit.
Breue de ſeyſina vbi tenens gratis recognouit.
Si iuſtitiarij ꝓpria autoritate ſcribant vic. ex parte domini regis.
Breuia de ſeyſina per concordiam.
De extenſione facienda ſi forte alia terra aſsignanda fuerit in eſcãbium.

¶Cap.6.fo. 257.

¶De exceptionibus et reſponſionibus cõtra aſſiſã quare debeat remanere.
Si breue originale non fuerit exhibitũ quia forte deperditũ quid ſit agendum.

¶Cap.7. fo.257.

¶Si tenens warrantum vocauerit in aſſiſa mortis anteceſſoris.
Si warrantus infra ætatem fuerit quid ſit agendum.
Breue de ſũmonendo warrantum.
Breue de ſummonendo warrantum cùm vocatus manens ſit extra comitatũ interlaqueatum.
De eſſonijs poſt vocationẽ waranti.
Si warrantus defaltam fecerit, capiatur de terra ſua.
Breue dũ fuerit in ſeyſina.
Aliud breue de eodem dum fuerit in ſeyſina.
Breue de ſummonendo warrantum ad warrantizandũ cũ aſſiſa capta fuerit p defaltam waranti.
Si warrantus defaltã non fecerit.
Si aſſiſa tangat regem & dicat tenens ꝙ ſine rege reſpondere nõ poteſt, capiatur nihilominus aſſiſa ſed ponatur iudicium in reſpectũ quouſq; dñs rex inde præcepit voluntatem ſuam.

¶Cap.8.fo.261.

¶De exceptionibus proponẽdis cõtra aſſiſam mortis anteceſſoris.
De morte quarũ perſonarum capi debet aſſiſa.

¶Cap.9.fo.261.

¶Qualiter petens ꝓbare debet ſuã intentionem.
De ſeyſina die quo obijt.
De vltima ſeyſina.
Si quis donationem fecerit ad vitã ſuam alicui tantum ſine hærede vel alicui & hæredibus ſuis.
Quid ſit dominicum.
Quid ſit feodum.
Die quo obijt.
Qualiter accipitur dies.
Si de vſu ſeyſinæ in aſſiſa queratur, de hoc non eſt curandum.
De termino.
De qualitate hæredum.
De hoc quod dicitur in breui ſummoneas &c. tales qui tenent &c.

¶Cap.10.fo.266.

¶De reſponſione tenẽtis ad articulos breuis.
Ad hoc quod dicitur in breui ſi talis anteceſſor &c. & quòd non iaceat exceptio.

¶Cap.11.fo.267.

¶Si talis anteceſſor cui competit aſſiſa mortis anteceſſoris.

¶Cap.12.fo.268.

¶De exceptionibus contra articulos breuis.
Dicitur (de tanta terra) vt ſi error fuerit in impetratione exceptio propter errorem.
Item die quo obijt.
Caſus Roberti de Suchê.
Propinquior hæres & alius adeo propinquus.
Exceptio ſuper id quod dicitur talis tenet.

¶Cap.13.fo.270.

¶Exceptio ſi petens remiſit vel cõfirmauit poſtquàm ius ad eum deſcendit.
Exceptio vbi non iacet aſſiſa mortis anteceſſoris.
Vbi nõ iacet aſſiſa mortis ãteceſſ.
Vbi cadit aſſiſa.
Si felonia obiecta fuerit.
Si duo petant per aſſiſam verſus vnum.
Qualis ſeyſina habita tollit aſſiſã.

¶Cap.14.fo.274.

¶Exceptio ſi contra minorem qui eſt infra ætatẽ petatur per aſſiſã mortis a maiore qui eſt plenæ ætatis.
Si minor contra minorem.
Si minor contra maiorem.
Si minor petat contra minorem ꝙ diſtinguendum de ſeyſina mortui tenentis.

¶Cap. 15.fo.275.

¶Si plures ſint petentes & plures tenentes in aſſiſa mortis anteceſſoris.

¶Cap.16.fo.276.

¶De exceptionibꝰ extraneis vt de exceptione feloniæ.
De diuerſis caſibus.
Quod ſi antenatus fuerit in partibus tranſmarinis & iuratores dubitauerint vtrum mortuus vel viuus fuerit fiat minori ſeyſina ſub conditione.

¶Cap.17.fo.277.

¶Quando aſſiſa mortis anteceſſoris vertitur in iuratam & tenet breue aſſiſæ & cadit cauſa donationis in aſſiſam.
Si baſtardia cadat in aſſiſam.
Quæſtio de cuſtodia vtrum tenementum de quo aſſiſa aramatur teneatur in ſocagio vel per ſeruicium militare.
Exceptio venditionis.

¶Cap.18.fo.278.

¶Inter quas perſonas nõ iacet aſſiſa mortis anteceſſoris.
Caſus quòd ſoror de eodem patre & eadem matre præfertur maſculo de diuerſo patre de perquiſito.

Cap.19.fo.280.

¶De exceptione baſtardiæ in aſſiſa mortis anteceſſoris.
De inquiſitione baſtardiæ in tali aſſiſa.

Tractatus quartus de conſanguinitate.

¶Cap.1.fo.281.

¶Breue de conſanguinitate.

¶Cap.2.fo.281.

¶De intentione petentis & reſpõſione tenentis.
Reſponſio ad tale breue.
De exceptione paritatis quæ eſt in perſonas deſcendentes de eodẽ ſtipite.

Index.

Quid iuris ſi poſtnatus et propinquus petat verſus remotum ſicut verſus tertium fratrem.
Quid iuris ſi warant⁹ vocetur frat̄ vix poſtnatus et warãtizauerit.

¶Cap.3.fo.283.
¶*De exceptionibus contra breue.*

¶Cap.4.fo.283.
¶*An breue de conſanguinitate verti poßit in breue de recto.*

¶Cap.5.fo.284.
¶*Breue de ſeyſina anteceſſoris qui obijt de cõmunia paſturæ ſeyſitus.*
Forma breuis vbi quis moritur ſeyſitus de communia paſturæ ſi ſeyſina deforcietur hæredi et de conſanguinitate.
Forma breuis de recto.

¶Cap.6.fo.284.
¶*De breui Quo waranto.*

¶Cap.7.fo.285.
¶*Si damna veniant in iuditium in aßiſa mortis anteceſſoris.*

TRactatus quint⁹ de aſſiſa vtrum.

¶Cap.1.fo.285.
¶*Vtrũ ſit libera eleemoſina.*

¶Cap.2.fo.286.
¶*De modo procedẽdi et reſpõdẽdi.*
Vbi iacet hec aßiſa vbi non.
Qualiter proceditur ad aßiſam.
Alia forma in modum Iuratæ.

¶Cap.3.fo.287.
¶*De remedijs quæ cõpetunt perſonæ ſicut laico.*
Si tñtũ poßit accidere vt eſchaeta.
Breue ꝙ terra reddatur rectori vt eſchaeta.

¶Cap.4.fo.288.
¶*De conuictione ſiue attincta iuratorum qui male iurauerint.*
Quando locus eſt conuictioni & quando non.
Ad quem pertinet capere cõuictionem & certificationem.
Breue ad ſummonendum. xxiiij.
Aliud breue de aſſ.mor.ãteceſſoris.
Breue de aſſ. vltimæ præſentatiõis.
Qualiter accipi debet conuictio.
De ſacramento.xxiiij.

¶Cap.5.fo.292.
¶*Quæ ſit pœna conuictorum.*
Qualiter excuſantur.
Breue ſi cum.xxiiij.acquietauerĩt xij.de periurio dicãt diſſeyſiti ꝙ plenè non habent ſeyſinam ſuam.
Breue cum.xij.emendauerint.

¶Cap.6.fo.293.
¶*De remedijs et exceptionibus per quas differtur conuictio.*
De remedio per certificationem.
Breue ſi.xij.ſummonendi ſunt ad certificandum & ſimiliter de aſſiſis quibuſcunque.

¶Cap.7.fo.294.
¶*Breue de nouo formatum ſi poſt conuictionem arramatam cõtingat mori aliquem inter quos aſſiſa capta fuit.*
Aliud de aſſiſa mortis anteceſſoris ad conuincendum.xij.

¶Cap.8.fo.294.
¶*Quòd non eſt aſſiſa capiẽda ſuper aſſiſam nec conuictio ſuper conuictionem.*
Vbi capi debet aſſiſa ſuper aſſiſã et vbi nõ et vbi in aſſ.no.diſſ.
Vbi in aſſiſa mortis anteceſſoris.
Vbi in aſſ.vltimæ præſentationis.
Vbi in aſſiſa vtrum.
Quòd nõ capit̃ cõuictio ſuper conuictionem.

TRactatus ſextus de actione dotis.

¶Cap.1.fo.296.
¶*Vbi actio dotis poteſt terminari.*
Breue de dote rationabilit̃ cõſtitut̃.

¶Cap.2.&3.fo.296.
¶*Qualiter mulier proponere debet intentionem.*
De viſu petendo.
De vocatione waranti.

¶Cap.4.fo.297.
¶*De exceptionib⁹ generalibus cõtra breue ſi warant̃ nõ habuerit.*

¶Cap.5.fo.297.
¶*Quòd mulieri petẽti dotẽ nõ tenet̃ quis reſpõdere ſine warãto de dote ſua, nõ magis quã ipſa mulier debet reſpõdere ſine warr.ſuo.*
Si warãt̃ fuer. ad fidẽ regis Frãciæ.
Breue ad producendũ hæredem ad warantum de dote.
Si aliũ produxerit quàm verum.
De duab⁹ mulieribus contendentibus de dote.

¶Cap.6.fo.299.
¶*Cũ ꝓpoſita fuerit intẽtio mulieris aut tenens ſtatim reſtituat & oſtendat quòd dotem habere non debeat vel warantum vocet.*
Si warantus vocatus non venerit, cape per tale breue.
Quòd vxor recuperabit ſuper tenent̃ vel ſuper hæredẽ ſecundũ ꝙ fuerit dotata noĩat̃ vel nõ noĩat̃.
Quòd nõ remanet actio mulieri de dote propter minorẽ ætatẽ warãti.
Breue de diſſeyſina facienda mulieri cùm recuperauerit dotem.
Breue ſi de tertia ꝑte dotis non nominatæ recuperauerit et inde feoffatus teneat in pace et hæres faciat dotem mulieri petenti.
Breue vbi mulier recuperauit dotẽ ſuã vt de dote nominata ſuper hæredẽ, ꝙ ipſa recuperat et hæres faciat eſcãbiũ feoffato ad valent̃.
Ratio quare mulier recuperat dotẽ nominatã ſi alienata fuerit et de dote non nominata niſi excãbiũ.
Item expectatur quãdoquè ætas in petitione dotis ſpeciali ratione.
Cũ autẽ mulier recuperat ſeyſinã ſuam ſiue de dote nominata ſiue non nominata & verſus eum qui warantizat et warantus non habeat terrã in comitatu illo in quo petitur vnde poßit warantizare ſed in alio comitatu, vbi terram habuerit fiat tale breue.
Breue vbi mulier recuperat ſeyſinam ſuam de dote nominata.
De modo aßignandi dotem.
Quòd finis factus in curia domini regis nõ aufert dotẽ nominatã.

¶Cap.7.fo.301.
Exceptiões cõtra mulier.petent̃ dot̃

¶Cap.8.fo.302.
¶*Exceptio ꝙ nunquam fuit diſponſata tali viro.*
De exceptione cõtra matrimoniũ.
Breue de mittendo inquiſitionẽ ad curiam chriſtianitatis.
De officio ordinarij.
Facta ꝓbatione in curia chriſtianitatis & inquiſitione, breue per quod ſummoneatur pars.
Breue de ſeyſina facienda mulieri ſi inquiſitio fecerit pro ea.

Si

Si ſummonit⁹ nō venerit nec ſe eſſoniauerit.
Si probatur in curia chriſtianitatis & dum mulier ſit in veniendo verſus curiam moriatur tenens.
¶Cap.9.fo.303.
¶Si dicat vbicunq; fuerit deſpōſata nunquam fuit ei dos conſtituta vel ꝙ non ad oſtium eccleſiæ.
Item vbi conceditur matrimoniū et excipitur contra dotem.
Item dicere poteſt ꝙ aliter dotata fuit vt ſi dicit ꝙ nō nominatim, reſponderi poterit de tertia parte vel huiuſmodi.
Quòd inquiratur per patriam vbi ſecta defecerit et alia probatio.
¶Cap.10.fo.305.
¶Si de modo conſtitutionis dotis proferat̄ inſtrument̄ in re aliena.
De cuius aſſenſu ſit talis cōſtitutio dotis.
Si de conſenſu patris vel matris vel alterius amici dotata fuit.
De exceptione contra mulierem ſic dotatam.
Inquirendum ſi dotata fuit per aſſenſum.
¶Cap.11.fo.305.
¶Quòd competit exceptio hæredi ex pluralitate mulierum dotem petentium.
Quòd mulieri petenti dotem obiect̄ fuit ꝙ alia mulier ratione eiuſdē viri habuit dotem & ꝙ duabus mulieribus non fuit concedenda.
Breue ad hoc.s. duabus mulierib⁹.
Conſulti fuerūt iuſtic.qualiter procedendum eſſet in tali inquiſitione facienda.
¶Cap.12.fo.307.
¶Exceptio contra mulierem ſi aliquando contra mulierem petentem dotē fuerit ſententiatū cauſa matrimonij.
Competit exceptio contra mulierem ex taciturnitate.
Si duæ mulieres dotem petant non multum refert de prioritate.
De duabus mulieribus dotem petentibus ratione vnius viri, quæ illarum in poſſeſſione fuerit tempore mortis obtinebit.
¶Cap.13.fo.308.
¶Item cōpetit exceptio ex eo quod dicit̄ mulier petit, reſponderi poterit ꝙ petitio nulla eſt, quia vir ſuus die quo eam deſponſauit nec poſtea aliquid iuris habuit ī terra illa per quod dotare poſſet.
Cùm contra mulierem proponatur exceptio de conſuetudine ciuitatis vel burgi, tunc fiat breue balliuis ciuitatis.
Si ſummonitus ad reſpondendum in placito dotis excipiat ꝙ nihil teneat vel niſi ad terminū vel in villenagiū, vocetur warantus.
Exceptio contra mulierem ſi petat medietatem de feodo militari & quòd non niſi de tertia.
Exceptio quòd vir ſuus nunquam fuit inde feoffatus quòd inde eam poſſit dotare.
Breue ad hoc ꝙ inde nunquam fuit ſeyſitus ꝙ &c.
Exceptio ſi tenuit in villenagio, vel hoc fuit ius alterius vxoris, vel niſi ad terminum annorū vel ad vitam vel huiuſmodi.
Quòd poteſt cognoſcere ꝙ ſeyſitus fuit vt de feodo ſed antequā illā deſpōſaret, illā dederat ita &c.
Ad hoc reſponſio & replicatio.
Replicatio vxoris ſi ex dolo vel negligētia viri ſeyſitus amitteret, vt vxorem defraudaret de dote habenda poſt mortem.
Si vir alienauerit terram ſuā antequam deſponſaret.
Exceptio cōtra mulierē ꝙ vir ſuus feloniam fecerit.
Reſponſio mulieris.
Si filius alicui⁹ & hæres ante dotis aſſignationē feloniam fecerit.
Contra mulierē vnde nihil habet.
De replicatione mulieris.
Si terra de qua dotē petit cōmiſſa fuit ad firmam et ad terminum.
Si dos quæ petit̄ ī cōfinio duor.cōm de quæ faciēda fuerit inquiſitio.
¶Cap.14.fo.312.
De ſeyſina facienda mulieri ſi non ſit quod opponi poſſit quare dotē non habeat.
Si dos ei recognita fuerit et reddita in curia.
¶Cap.15.fo.313.
Qualiter mulier poterit ſuam dotē amittere cùm fuerit in poſſeſſione & ex quibus cauſis.
Qualiter dotem amittit mulier.
¶Cap.16.fo.313.
¶De recto de dote ad terram petēdam quæ pertinet ad dotem cùm ceſſauerit breue de dote.
De formāda & proponenda intētione mulieris.
De intentione propoſita.
¶Cap.17.fo.314.
¶De exceptionibus cōtra mulierē petentē et de amenſuratiōe dotis.
Reſpōderi poterit ꝙ plene habet dotem ſuā et ideo oportet ꝙ fiat extenſio et inquiſitio.
Breue de admenſuratione dotis in diuerſis comitatibus.
De officio vic.et de modo ꝓcedēdi.
Cùm partes ꝓſentes ſint mod⁹ ꝑ quē ꝓponat querēs intentionē ſuam.
¶Cap.18.fo.315.
¶Quid pertineat ad mulierē facta conſtitutione dotis et aſſignatione & de vaſto in dote.
Cùm mulier in dote vaſtum fecerit & deſtructionē de prohibendo ne vaſtum faciat.
Si nō omittat quin vaſtum faciat, forma breuis quod fiat de attachiando mulierem.
De modo procedendi in huiuſmodi placit̄ cū poſt dilatiōes compuerit.
Reſponſio mulieris contra querelā.
Fiat viſus de vaſto et fiat inde inquiſitio.
Idem reſpondere poteſt ad vaſtum mulieris.
Vterq; ponere ſe poſſit in inquiſ.
Breue de videndo vaſtū per vic.& patriā et remittat inquiſic.iuſtic.
Si mulier de vaſto cōuincatur quæ pœna ſequatur.
Breue de apponendo foreſtario.
Refert vtrum quis vaſtum fecerit in proprio vel alieno.
Quid eſt vaſtū et quid exilium.
¶Cap.19.fo.317.
¶Si cuſtos vaſtū fecerit in alieno, ſicut in terra quam tenuit nomine cuſtodiæ, breue ne faciat.
Si cuſtos de vaſto cōuincatur quæ pœna ſequatur.
¶Cap.20.fo.317.
¶Mortua muliere ad quē reuertitur dos.
Si hæres donationē fecerit in vita mulieris & attornauerit mulierem

rem donatorio.
De dote data viuente vxore quæ dotem tenuit,& cuius ſeruicium attornatum fuit donatorio & ſic non ad hæredem.

Tractatus ſeptimus de Ingreſſu.

¶Cap.1.fo.317.
¶Vbi locum habet iſta actio.
Breue ſi quis dimiſerit ad terminum qui præterijt.
De modo pcedēdi in hmoi placito.
Si reſpondeat tenens q̄ non per talē nominat̄ in breui ſed p aliū talē.
Breue ſi iuratores venire debeant coram iuſtitiarijs.

¶Cap.2.fo.319.
¶De reſponſione & exceptionibus tenentis contra petentem.
Cum partes in iuditio cōparuerint.
De exceptione contra ingreſſum & q̄ tenēs poterit renuntiare exceptioni ſi per aliū quā per eum qui in breui nominatur & warantū licet hoc ſit ſeipſum.

¶Cap.3.fo.321.
¶Breue ſi hæres petat quod anteceſſor dimiſit ad terminum.

¶Cap.4.fo.321.
¶Breue ſi vir donationē fecerit de hæreditate vxoris,cui ipſa in vita ſua contradicere non potuit.
Breue ſi hær.fuerit ex alio viro et ſi vir heredē habuerit ex alia vxore.

¶Cap.5.fo.322.
¶Breue ſi dos fuerit alienata per ſecundum virum.
Breue ſi vir dotem alienauerit.
Breue quod competit hæredi ſi vxor dotem alienauerit.
Item ſi vxor dotem alienauerit.
Breue ſi p abbatē ſine aſſēſu capit̄.
Breue ſi celerarius vel procurator.
Breue ſi per balliuū contra voluntatem domini ſui.
Breue ſi felo alienauerit poſt feloniam factam.
Breue ſi villanus alienauerit id quod tenuerit in villenagio.
Breue ſi p eū qui nō fuit ſanę ment̄
De ingreſſu per eum qui nō tenuit niſi ad vitam quacunq; ratione & cū poſt mortem reuerti debet.
De ingreſſu per intruſionem.
De ingreſſu per cuſtodem.
De ingreſſu per maritum.
Si hæres peteret de ſeyſina anteceſſoris dum fuerit infra ætatem.
Item dum fuit infra ætatem.
Item dum in cuſtodia.
Item dum fuerit infra ætatem & modo habet ætatem.
Dum maneret de familia ſua.
Breue de paſtura data ad terminū qui præterijt.

¶Cap.6.fo.324.
¶De diuerſitate Iuratarū ſecundum diuerſitatem breuiū.
Si partes poſuerint ſe in Iuratam ſecūdum diuerſitatem breuium.
Iurata ſine aſſēſu epiſcopi,vel prioris vel Abbatis.
Item ſuper Intruſionem.
Item breue ſi per vxorem quæ non niſi dotem &c.

¶Cap.7.fo.325.
Si iurata ſumonēda ſit corā iuſtic.

¶Cap.8.fo.326.
¶De breuibus ſi firmarius petierit ſeyſinam propriam.
Qualia breuia non vertuntur ad breuia de recto per narrationem, quia ille qui petit non habet niſi liberum tenementum.
Qualiter & quæ vertantur.
Qualiter recurrit̄ per inquiſitionem per iuratam de ingreſſu.

Liber quint⁹, de Recto.

¶Cap.1.fo.327.
¶De materia huius libri.
Quare hoc placit̄ de rect̄ vlt̄ ponit̄.

¶Cap.2.fo.328.
De diuerſis formis breuiū de recto.
Breue de recto ſi terra partibilis ſit de Socagio.
Breue de recto balliuis ſokæ vel cuſtodibus honorum.
Breue de recto ſi quis tenere debet in capite de Rege.
Breue de recto cuſtodi vbi hæres fuerit infra ætatem.
Breue balliuis maneriorū ſecūdū conſuetudinem maneriorum.
Breue balliuis de burgo.
Breue de recto de dote vbi mulier partem habuerit.
Breue de rec. de ſer. et cōſuetudiñ.

¶Cap.3.fo.329.
Qualit̄ placita trāſferuntur a curia dominorū vſq; ad comitatum.
¶Quòd pluribus modis poßit curia domini deficere.
De ſummomtionibus et modo procedendi in curia domini regis.

¶Cap.4.fo.329.
¶Qualit̄ defalta recti in capitali dño debeat probari in curia regis.
De pceſſu in comitatu poſt defaltam curiæ probatam.
Quādo loquela incipit eſſe in com̄.

¶Cap.5.fo.330.
Cum loquela fuit in com̄ tranſlata.
De modo pcedēdi in placit̄ de recto cum fuerit in com̄ et de forma diuerſorum breuium.
Si in com̄ vocetur warantus.
Si tenens ſe poſuerit in magnā aſſiſam in comitatu.
Breue de pace vſque ad aduentum Iuſtitiariorū.
Prohibitio cuſtodi.
Si placitum fuerit in comitatu de conſuetudinibus & ſeruitijs.
Si ille qui ſe poſuerit in magnā aſſiſam de ſeruitijs et conſuetudinb⁹ et habuerit breue de pace diſtringatur a dño ſuo pendente placito.
Breue de pace vbi terra petita teneri debet in Gauelkynd.
Quòd tenēs qui ſe poſuerit ī magnam aßiſā cū breue de pace habuerit perquirat ſibi petēs de aramādo magnā aßiſā corā Iuſtitiarijs in aduētu ipſorum.
Breue de eodē de aßiſa arramāda.
De aſſ.arramāda cū placit̄ de recto fuerit de ſeruitijs & cōſuetudiñ.
Breue de aſſ.arramanda in Iurata de Gauelkynd loco magnæ aſſiſæ.
Qualit̄ remouet̄ placit̄ de com̄ ad magñ curiā p breue qd̄ dicit̄ poñ.
Pone ad petitionem petentis.
Pone ad petitionem petentis de cōſuetudinibus & ſeruitijs.
Poñ ad petitioñ tenētis et ex cauſa.
Vbi duellum vadiandum eſt contra conſuetudinem regni.

¶Cap.6.fo.333.
¶De diuerſitate et diuiſione ſummonitionis.
De ſummonitione generali.
De ſummonitione ſpeciali.
Quis poteſt ſummonere.
Per quos & per quot facienda ſit ſummonitio & quando.

Quæ ſummonitio eſt legittima.

Eſſonius

TRactatus ſecundus de Eſſonijs.

¶Cap.1.fo.334.

¶*De modo procedendi poſt ſummonitionem.*

Breue de habendo eum coram Iuſtitiarijs qui per fraudem, maliciam et falſitatem eſſoniauit aduerſarium ſuum.

¶Cap.2.fo.336.

¶*De exceptionibus qui non venerit ad ſummonitionem.*

De exceptionibus non venientis ad iuditium poſt ſummonitionem.

Verba excuſationis proferenda ab eſſoniatore in eſſonio de malo veniendi.

¶Cap.3.fo.339.

¶*De excuſationibus non venientis poſt ſummonitionem per eſſonium de malo veniēdi & de diuiſione eſſoniorum.*

Qualiter irrotulatur eſſonium de vltra mare.

Eſſonia de ſeruitio Domini Regis de vltra mare.

Placita ſpecialiter excepta in quibus non iacet eſſonium de ſeruitio domini Regis.

Si quis implacitatꝰ fuerit a duobus & ad vnum placitum eſſoniauerit ſe de malo lecti et ad aliud de malo veniendi.

Si duo placita de quibus vnum de malo lecti et aliud de malo veniendi.

Quis ſe poſsit eſſoniare.

Si plures ſunt petentes.

Si tenens fecerit attornatum.

Si atturnatus obierit dum dominus principalis litis fuerit in peregrinatione.

Si tenens plures vocauerit warantos vel vnum.

Quis poſt duelli vadiationem ſe poſsit eſſoniare.

Quando quis poſsit eſſoniari.

Vbi poſſit eſſoniari.

Quotiens poſsit eſſoniari.

¶Cap.4.fo.344.

¶*De eſſonijs de malo lecti.*

Quando fieri debet eſſonium de malo lecti & qualiter.

Quotiens fieri debet eſſonium de malo lecti, quando & qualiter.

Si quis habere poſsit duo eſſonia de malo veniendi ſimul propter neceſsitatem.

Si vir & vxor ſe ſemel eſſoniauerint de malo lecti.

Ad quæ breuia pertinent duo eſſonia de malo veniendi & ſimiliter de malo lecti.

Vbi vertitur breue de recto in breue de ingreſſu per narrationem et econtrario.

¶Cap.5.fo.347.

¶*Qualiter eſſonium de malo veniendi debeat irrotulari et iudicari de ſeruitio domini Regis.*

Qualiť de ſimplici eſſonio de malo veniendi.

Si warantus vocatus fuerit.

¶Cap.6.fo.348.

¶*Qualiter eſſonium de malo veniendi iudicatur.*

Si breue originale nō venerit, breue vicecomiti quòd faciat aliud venire.

¶Cap.7.fo.349.

¶*Qualiter irrotulatur eſſonium de malo lecti.*

Si adiungatur eſſonium de malo veniendi eſſonio de malo lecti.

¶Cap.8.fo.349.

¶*In cuius perſona non nocet eſſonium de malo lecti.*

Qualiter eſſonium de malo lecti iudicandum ſit.

¶Cap.9.fo.351.

¶*Qualiter redduntur eſſonia de malo lecti & de malo veniendi per ordinem.*

Qualiter reddũtur eſſonia de malo veniendi.

Qui eſſoniatores affidabunt et qui plegios inuenient, & de plegiorũ datione.

Quid ſit warantizare eſſonium per ſacramentum.

Si in die dato erratum fuerit quid ſit faciendum.

¶Cap.10.fo.352.

¶*Breue ad mittēdũ quatuor milites ad eum qui eſſoniatus eſt de malo lecti, ad eum videndum.*

De officio vic. cùm ſuſceperit breue

Irrotulatio ſi viſores non venerint.

Breue de attachiando milites.

Si vnus viſorum infirmus ſit vel inutilis, ponatur alius loco ſuo.

Qualiter petenda ſit licentia ſurgendi.

Breue ſi poſt licentiam petitam & obtētam arreſtatus fuerit per aduerſarium.

Si in curia baronis vel alterius denegetur licentia ſurgendi, dominus Rex licētiam dabit in defectu talium.

¶Cap.11.fo.356.

¶*De officio quatuor militũ in viſu faciēdo. De eſſonijs cum miſsi venerint ad locum vbi eſſoniatus iacere debet.*

Cùm milites venerint ad teſtificādum languorem.

Qualiter dandus ſit dies & ſub quibus verbis.

¶Cap.12.fo.357.

¶*Qualiť eſſoniatus cuſtodire debeat languorem et qualiter ſe tenere.*

Si eſſoniatus inuentus fuerit vagans qualiter debet arreſtari.

Breue ſi eßoniatus ſurrexerit ſine licentia quòd milites mittantur ad ipſum ad vidēdum ſi ita ſurrexerit vel non poſt languorem ei adiudicatum.

¶Cap.13.fo.359.

¶*Qualiter eßoniatus venire debet ad turrim London & quando vel mittere reſponſalem.*

Qualiter ſit annus biſſexilis.

De apparitione eſſoniati.

De officio Conſtabularij.

¶Cap.14.fo.361.

¶*Cum viſus fieri debet vel factus fuerit, ſi viſores non ſunt legittimi quid facere debet eßoniatus.*

Si languor vertatur in morbum incurabilē quòd eſſoniatus venire non poterit tunc mittat reſponſalem.

Breue de mittendo ad languidum vt ſciatur ſi ratum habuerit reſponſalem quam reſponſalis pro eo fecit.

¶Cap.15.

¶Cap.15.fo.362.

¶Si plures ſint participes tenẽtes vnicum ius habẽtes qualiter procedendum eſt in eſſonio de malo lecti.

Cap.16.fo.363.

¶Si quis eſſoniatus fuerit in comitatu de malo lecti qualiter debeat eſſoniatus apparere & quãdo.
Breue de videndo eum qui eſſoniatur in comitatu de malo lecti.

¶Cap.17.fo.363.

¶De eſſonio de malo villæ.
Vbi non iacet eſſonium de malo villæ.

TRactatus tertius de Defaltis.

¶Cap.1.fo.364.

¶De contumacibus & non veniẽtibus ad iudicium poſt legittimã ſummonitionem.
Compenſatio defaltarum.
De excuſationibus non venientis.
Si legittime ſummonitus defaltam fecerit, breue quod vocatur magnum cape.
Natura & effectus breuis Magnum cape iuxta virtutem vocabulorum contentorum in breui.
Qualiter terra capta in manũ dñi regis per defaltam peti debeat ꝑ pleuinam.
Quid fieri debet in placito aduocationis poſt defaltam.
Qualiter defenditur ſũmonitio & ſurſiſa ꝑ legem.
Si defalta facta fuerit qualiter ſit procedendum.
Irrotulatio poſt defaltam.
Breue de ſeyſina habenda poſtquam quis recuperauerit per defaltam.

¶Cap.2.fo.367.

¶Quale competat remedium tenenti poſtquàm amiſerit per defaltam & vſquè ad quod tempus.

¶Cap.3.fo.367.

¶Qualiter ſanatur defalta ꝑ ſeruicium dñi regis.
Breuia quæ excuſant ꝑ ſeruicium domini regis.
Qualiter excuſatur abſentia multis modis.
Si poſt defaltam capiatur dies amoris.
Quis poſſit remittere defaltam.

¶Cap.4.fo.369.

¶Si in actione mixta facta ſit defalta.
Si in vno breui actio duplex.
Si petens defaltam fecerit & tenẽs venerit, ſi petens poſſit ſaluare.
Si petens non venerit nec tenens ſe eſſoniauerit.
Si vnus ex pluribus tenentib⁹ qui tenent in communi defaltam fecerit & alius eſſoniatus fuerit, et tertius comparuerit.
Si particeps nominatus in breui ſequi noluerit vel non venerit ſũmoneatur ad ſequendum ſi voluerit.
Si vir & vxor ſimul petant & alter eorum defaltam fecerit.
Si quis defaltam fecerit ante comparuerit ſi loquela tranſlata fuerit ad magnam curiam.
Paruum cape ſi quis defaltam fecerit poſtquàm in curia comparuerit.
Forma breuis quod dicitur paruũ cape.
Si quis defaltam fecerit in actione mixta.
Si duæ actiones quarum vna perſonalis et alia realis currant verſus vnum in vno breui.

¶Cap.5.fo.372.

¶Partibus in iudicio comparentibus qualiter petens proponere debet intentionem ſuam de modo narrandi.
De articulis quibus vti debet in narratione.
Qualiter breue de recto limitetur.
Quòd tenens poterit mutare intẽtionem ſuam in parte.

¶Cap.6. fo.373.

Qualiter ſit narratio deſcẽſus vſquè ad petẽtem per ſingulos gradus.
Si fieri debeat narratio a linea recta vſquè ad tranſuerſalem.
Si antenatus in vita patris communis moriatur.
Si Abbas vel Prior petãt per breue de recto.
Si plures ſint petentes omnes nominentur in breui, ſiue legittimi ſiue baſtardi, vel ſerui.
Qualiter & quibus modis cadit actio, per defaltam vel errorem in narratione.
Quibus ius deſcendere poteſt.
Quòd donatorio nihil iuris deſcendere poterit de ſeyſina donatoris vel anteceſſoris.

¶Cap.7.fo.376.

¶Propoſita intentione actoris, videat tenens an ſit iuriſdictio & Iuſtitiarius qui iudicare poſſit. Item an ſit ibi actor et de cautela circa reſponſionem tenẽtis conſiderandũ & de viſu petẽdo.

¶Cap.8.fo.376.

¶De viſu petendo & quare faciendus eſt viſus.
De viſu faciendo & cui non viſus ſcilicet vel quod tantundem valeat.
Si poſt viſum petitum ſe eſſoniauerit tenens, & poſtea dicat quòd viſum non habuerit.

¶Cap.9.fo.377.

¶Si de rebus incorporalib⁹ iaceat viſus ſicut de iuribus.
Cùm ius aduocationis petatur & plures ſunt eccleſiæ.
Si ius aduocationis capi debeat in manum Regis.
Vbi viſus iacet vel tantundem.

¶Cap.10.fo.379.

¶De irrotulatione poſt viſum cõceſſum.
Breuia de viſu faciendo ſcilicet de toto.
Si de parte vnde dotata fuit.
Si ad breue de recto quo iure petatur viſus de communia paſturæ.

Cap.11. fo. 379.

¶Ad diem datum poſt viſum habitum reincipiatur eſſonium.
Si loquela poſita fuerit ad magnã curiam de comitatu & contentio fuerit de viſu habito vel comitatu.

¶Cap.12. fo.379.

¶Qualiter petens debet deſignare tenenti rem petitam vt ſciri poſſit ſi illam tenuerit vel non.
Si contentio habeatur quantum terræ poſitum fuerit in viſu aliquando ſit inde iocus partitus.
Si fiat inde inquiſitio, tunc ſic.
Habito viſu tunc warrantum vocet tenens ſi voluerit ſi warrantũ habeat.

TRactatus quartus de warrantia.

¶Cap.1.fo.380.

¶De warranto vocato poſt viſum. Quid ſit warrantizatio,
Quis poſſit warrantum vocare & de qua cauſa.
Quare debeat warrantizare.
Quis vocari debet ad warrantizandum.
Si minor vocat⁹ fuerit ad warrãtum.
Maritus vocat vxorem ad warrãtum quandoq;.

¶Cap.2.fo.381.

¶Quib⁹ modis obligatur quis ad warrantizandum.
Si minor vocatus fuerit ſtatim oſtendat tenens chartam vel aliud.
Aliquando ſine chartæ oſtenſione.
Aliquando per homagium.
Si vocatus ad warrantum homagium negauerit.
Per cyrographum & finem factum.
Item tacite vel expreſſe.
Si dominus capitalis ad quẽ terra puenerit vt eſchaeta vel alio modo cum non ſit hæres, quia res tranſit cum onere.
Si rex debeat warrantizare, dicere poterit, ꝙ ſine Rege reſpondere nõ poterit.
Quòd nullus vocat Regẽ ad warrantum niſi teneatur ad eſcambium.

¶Cap.3.fo.382.

¶Quòd warrantus debeat deſignare proprio nomine ſi poſſit vel quod tantundem valet.
Si warrantus de dote feloniam fecerit & inter duos capitales dominos de eſchaeta contentio habeatur.

¶Cap.4.fo.383.

¶Si quis warrantum vocauerit qui ſit ſub poteſtate ſua licet auxilium petierit non habebit auxilium curiæ.
Item ſi talem qui non fuerit ſub poteſtate regis, ſed ipſum producat ſi poſſit.
Si warrantus fuerit infra libertatem alicuius vbi non currit breue Regis.
Breue ſi ſine auxilio produci non poſſit.
Si minor vocat⁹ fuerit ad warrãtũ de dote vel in placito de recto, tũc ſummoneatur cuſtos eius.
Si hæres qui vocatus ſit ad warrantum nihil tenet de hæreditate materna ſed paraſter ſuus, tunc ſummoneatur vterquè ſiue hæres fuerit maior ſiue minor.

¶Cap. 5.fo.384.

¶Quòd quis poteſt ſe eſſoniare.
Si defaltam fecerit capiatur terra in manũ dñi regis.
Breue ad capiendam terram in manum domini regis per defaltã ad valentiam ſuper warrantum, magnum Cape.
Si terra petita fuerit in vno comitatu & terra warranti in alio, tunc fiat extenſio per tale breue.
Breue de capiendo terram pro defectu.
Si de aduocatione eccleſiæ vocetur warrantus, tunc capiatur terra ad valentiam & eſtimetur aduocatio, vt ſciri poſſit quantum capi debeat.
Breue quòd capiat tantam terram quæ ſit de hæreditate.
Si mulier dotem petierit & minor vocatus ad warrantum et cuſtos defaltam fecerit, capiatur de terra minoris pro defectu cuſtodis.
Si minor vocatus fuerit ad warrantum cũ paraſtre & vterquè eorum defaltam fecerit, vel vterquè eorum tãtũ, capiatur de terra minoris ad valentiam terræ petitæ.
Si plures warranti defaltam fecerint.
Si warranti manentes fuerint in diuerſis comitatib⁹ et pro ea parte quam quilibet tenuerit facta prius eſtimatione.

¶Cap.6.fo. 385.

¶Si warrantus ad ſecundam ſummonitionem poſt captionẽ nec primo die nec ſecundo nec tertio nec quarto comparuerit.
Quòd petens recuperabit ſeyſinam p defaltam.
Cùm tenens amiſerit quia warrãtus non poteſt eum defendere in ſeyſina ſua, ſi warrantus tenemẽtum habuerit in eodem comitatu, ſtatim fiat ei exchambium ad valentiam.
Si plures ſint warranti & quidam defaltam fecerint & quidam non.
Cape de terra warranti ad valentiam.
Aliud breue de eadẽ captione ſed alio modo.
De viro & vxore cùm ſimul vocati fuerint ad warrantum & alter ipſorum defaltam fecerit.
Cùm warrantus nullam habeat excuſationem cùm defaltam fecerit primo die, ſecundo, tertio, vel quarto.
Breue ſecundum iudicium ſupradictum.

Index.

Quòd poteſt quis amittere per deſaltam quam fecit primo die, ſicut ſecundo, tertio & quarto.

Vbi quietus recedit de warrantia & terra petita capiatur ĩ manũ dñi regis.

Si petens deſaltam fecerit offerentibus ſe liti quarto die tenente & warranto, vterquè quietus recedet.

Si warrantus chriſtianus vel Iudeus terram non habuerint per quam diſtringi poſſunt ad warrantum vicecom habeat corpora eorum.

¶Cap.7.fo.387.

¶Poſt eſſonia & dilationes præſentibus in iudicio petentibus & warranto & warrantus gratis warrantizauerit & in ſe ſuſceperit defẽſiones, tũc remaneat tenẽs domi donec diſcuſſum fuerit inter petentem & warrantum.

Propoſita intenſione verſus warrãtum.

Breue de facienda ſeyſinam & ſic de manu in manum de pluribus ſicut de vno, ſcilicet quòd fiat eſcambium.

Si warrantus nihil habeat vnde facere poſſit eſcambium.

Cùm vnus vel plures ex pluribus feoffatus fuerit & ex plurib' tenentibus qui diuerſis temporibus feoffati fuerint quòd melior erit conditio eius quoad eſcambium qui primò feoffatus fuit ſi vno tempore fuerint implacitati, aliud ſi diuerſis.

Cùm warrantus nihil habeat vnde eſcambium faciat de hæreditate eius cuius nomine vocatus fuerit ad warrantum.

Si ille qui feoffauit tempore feoffationis ſatis habuit, res illa quam tunc habuit tacite obligatur vel expreſſe facta in modum donationis.

¶Cap.8.fo.388.

¶Si warrantus dicat quòd warrantizare non debeat, quo caſu oportet quòd qui eum vocauit rationem oſtendat quare warrãtizare non debeat ſi warrantus contendere velit.

Cõfirmatio hæredis cum ius ei deſcenderit facit primam chartam cõualeſcere quæ ab initio fuit inualida.

Finis factus.

Homagium.

Homagium factum capitali domino de conceſſione medij.

¶Cap.9.fo.389.

¶Cùm warrantus warrantizauerit, ſuſpenditur proſecutio contra tenẽtem donec placitum de warrantia terminetur.

Non tenebitur warrantus ad maius excambium quam ad id ad quod vocatus eſt ad warrantum.

Si rex vocetur ad warrantum de dono ãteceſſoris, quis ſit anteceſſor regis videndum.

Si priuata pſona vocetur ad warrantum ratione chartæ ſuæ vel ãteceſſorum ſuorum.

In quibus caſib' nõ tenetur warrantizare.

Exceptio ꝙ donator nunquàm fuit in ſeyſina.

Quòd non eſt hæres nec ſuus feoffatus.

Non tenetur alijs hæredibus warrantizare quàm illis qui ſunt in charta comprehenſi ſecundũ modum donationis.

Vbi quis remiſit & quietum clamauit.

Si ſaluo iure cuiuſlibet.

Si non tenuerit niſi ad vitam, vel ſi certi homines excepti ſunt.

Si modus in donatione contentus ꝙ donator non teneatur ad warrantiam et ꝙ conuentio vincit legem.

Propter variationem ſi tenens ſemel cognouerit quòd non tenuit tenementum niſi ad vitam vel ad voluntatẽ dñi qui vocatur ad warrantum.

Non tenetur quis ad warrantiam nec excambium de feoffamento & incumbratione tenentis ſui vel de iniuria & iniuſta detentione.

Non tenetur quis de incumbramento tenentis ſui.

De excambio rehabendo ſi factum fuerit.

¶Cap.10.fo.391.

¶Suſpenditur quandoquè warrantia ad tempus propter minorem ætatem vel propter mortem.

Fallit hoc quandoquè propter finem factum, vel ſi anteceſſor minoris obijt ſeyſitus vt de feodo, quia minor reſpondebit ad finem.

Cùm minor warrãtizauerit propter finem non reſpondebit petenti ante ætatem.

Videtur quòd teneatur reſpondere de quibus anteceſſor nõ obijt ſeyſitus vt de feodo, ſi vice verſa non teneatur reſpõdere de quib' obijt ſeyſitus vt de feodo.

Suſpenditur quandoquè p mortem warranti.

Si quis duos vel plures vocauerit ad warrantum, vt ſi virum & vxorem.

Vbi plures vocantur ad warrantũ ſucceſſiue, refert quis prius moriatur & in perſona cuius debeat placitum warrantiæ ſuſcitari & vnus ex principalibus pſonis moriatur.

Quod remanebit totũ placitũ ad minorẽ ætatẽ vnius waranti & poſt ſeyſinam.

Si plures waranti vocẽtur ſicut vnus hæres.

Suſpenditur warrãtia propter dubiũ euentũ propter partum qui in vtero eſt.

Si warrantus vocatus appellat' ſit de vita & membris.

De eo qui debet eſſe loco hæredis, vt de eſchaeta.

Refert vtrum warrantus qui obijt tenuit in feodo vel ad vitam.

Poterit quis intrare gratis ad warrantiam ſi non vocetur ad proprij iuris tuitionem.

¶Cap.11.fo.393.

¶Cùm warrantus ſe de warrantia defendere non poſsit vel cùm gratis vel per iuditium, tunc reincipiet petens principale placitum verſus warrantum ſicut fecit verſus tenentem & eodē modo proponat intentionem.

Si ille q̄ warrantizauerit vlteriꝰ vocet warrantum, tunc fiat ei tale breue pro auxilio curiæ.

Si ille qui vocatur ad warrantum non tenuit niſi ad vitam quando feoffauit & mortuo eo qui vocatus eſt.

Cùm vltimus warrantus vlterius warrantum vocare voluerit, tunc ſtatim defendat ius petentis.

¶Cap.12.fo.394.

¶Propoſita intentione contra warrantum ſi warrantꝰ viſum petat denegabitur ei.

Si warranto competat alia exceptio quæ primo non cōpetierit pͥncipali tenenti, proponatur ille incōtinenti.

¶Cap.13.fo.394.

¶Si nulla ſit exceptio vel defenſio de eſcambio rehabēdo & cū warrantus tenentem ſuum defendere non poſsit.

Nō tenetur quis factū patris warrantizare vel eſcābium facere de hæreditate matris vel econtrario.

Si warrantus tenuerit de dn̄o rege per warrantiam.

Si de eſchambio fieri debet extenſio.

Caſus vbi quis habere poſsit ipſam rem principalem & nihilominus eſcambium.

Cap.14.fo.395.

¶Si tenens warrantum vocauerit qui manens ſit extra regnum & nihil habuerit in regno per quod diſtringi poſsit.

Breue ſi implacitatus in Anglia warrantum vocauerit qui manet in Hibernia.

Si warrantus nō venerit nec tenētem ſuum warrantizauerit.

Si implacitatus in Hibernia warrantum vocauerit qui manens ſit in Anglia.

¶Cap.15 fo.396.

¶Si warrantꝰ contēderit de warrantia & charta producatur calūniata & petens ſe poſuerit ſuper patriam & teſtes in breui nominatos.

Summoneatur teſtes ſed quid ſi manentes in diuerſis comitatibus.

Si charta bona ſit in ſe & recognita pro bona, ſed cum donator non fuit compos ſui nec ſanæ mentis quando fecit donum illud.

Inquiſitio ſi fuit ſana mentis.

Si per teſtes de conſenſu partium.

Si res vna data fuerit duobus, tunc inquiratur de prioritate.

Si aduocatio data fuerit duobus.

Si inquiſitio fieri debeat p̄ teſtes & p̄ patriam.

Si fieri debeat inquiſitio in cōm et non coram iuſtitiarijs.

Si teſtes manentes ſint in diuerſis cōm.

Si in comitatu breue interlaqueatum.

Si teſtes & recognitores non venerint ad primum diem.

Quòd variātur huiuſmodi inquiſitiones ſecundum varietatē placitorum.

Cùm comparuerint teſtes & recognitores.

¶Cap.16.fo.398.

¶Probari poterit charta alio modo quàm per teſtes.s. per collationem ſignorum, & de vitijs chartæ.

Probatur ſigillum per collationem.

Si plura proferantur inſtrumenta.

Cap.17.fo.399.

¶Aliud genus warrantiæ, ſicut de warrantia chartæ.

Breue de warrantia chartæ.

Si non venerit attachiatus obſeruetur ordo attachiamentorum.

Si ſūmonitus ad warrantizandum vexauerit tenentē ſuū erga dn̄m feoffatorem.

Si tenens in breui de recto nullum habuerit warrantum quem vocare poſsit vel velit, tunc ad elidēdam actionem petentis, tenens proponat exceptionem ſi quā habuerit & illam probet, cum quodāmodo actor ſit in hac parte.

TRactatus quintus de Exceptionibus.

¶Cap.1.fo.399.

¶Quid ſit exceptio, & de diuiſione exceptionum ꝙ quædam dilatoriæ quædam generales quædam ſpeciales.

Quando proponēdæ ſūt & quādo non.

Quædam ante viſum & quædam poſt.

Contra exceptionem competit replicatio.

Ad replicationē cōpetit triplicatio.

Quædam ſunt perpetuæ quædam ſunt temporales.

Quòd quis poteſt pluribus vti.

Probari poterit exceptio multis modis.

Non per ſectam.

Non per ſimplicem vocem.

De exceptione quæ ponitur contra iuriſdictionem.

¶Cap.2.fo.400.

¶Quid ſit iuriſdictio et de eiꝰ diuiſione.

Quale forum actor ſequi debeat et quæ pertineant ad forum ſeculare.

Ratione criminis & ratione contractus.

Si quis elegerit vnum iudicem ad alium

alium recurrere non poteſt de facili, & debet eſtimari ſi ſit ſui iuris.
Quæ pertinent ad forum eccleſiaſticũ & quæ ad forũ ſeculare.
Quòd laicus non eſt cõueniendus coram iudice eccleſiaſtico de aliquibus quæ pertinent ad coronam & dignitatem regis.
Quòd quis poſſit renũciare ijs quæ pro ſe introducta ſunt, ſed non in præiudicium alterius.

¶Cap. 3.fo.402.

¶De prohibitionibus dñi regis. Itẽ dictum eſt ſi ꝑ conſenſũ nũc autẽ ſi contra voluntatem.
Breue ad prohibẽdũ ſi cõtra coronã & dignitatẽ dñi regis iudicib⁹ ne teneãt placitum de catallis q̃ non ſũt de teſtamẽto vel matrimonio.
Breue iudicibus ne teneant de laico feodo.
Breue parti ne ſequatur.

¶Cap.4. fo.402.

¶De prohibitionibus & aduocationibus eccleſiarũ.
Probibitio de aduocationibus Indicauit iudicibus.
Probibitio ſi rectores eccleſiar. cõtendant inter ſe ſine patronis.
Probibitio ſi clericus præſentat⁹ ab eo q́ optinuerit ĩplacitatus fuerit a clerico ipſi⁹ qui amiſit in curia regis.
Breue probibitionis (oſtẽdit nobis) formatũ iuſtic. ſecundũ querelã.
Breue prohibitionis contra eũ qui ſequitur cõtra iudiciũ factum in curia dñi regis.
Probibitio ſi fiat contra ea quæ in curia dñi regis rite acta ſunt.
Si de ijs quæ pertinent ad laicũ feodũ ratione alicui⁹ aduocationis ſicut de exennijs et redditib⁹ quæ pertinere poſſunt ad coronã.
Si minus idoneus fuerit recuſatus & idoneus admiſſus ad querelã breue formatũ a iuſtic.
Probibitio iudicibus ſi clericus ad præſentationem regis vel anteceſſoris admiſſus implacitetur ĩ curia chriſtianitatis.

¶Cap.5.fol.404.

¶De donationibus quæ pertinent ad Regem in vacationibus epiſcopatuum, abbatiarũ prioratuũ & huiuſmodi.
Probibitio ſi clericus implacitauerit balliuum vel alium miniſtrũ eo quòd areſtauit eum pro pace regis vel pro latrocinio.

¶Cap.6.fo. 404.

¶Probibitio de eo qui dicebat ſe tenere per legem Angliæ & ĩ curia Chriſtianitatis probare voluerit pueros ſuos legitimos qui reuera baſtardi ſunt.
Si quis voluerit in curia chriſtianitatis legittimationem ſuã probare, antequam inquiſitio eſſet iudicib⁹ per curiam regis demãdata ꝑ Wilhelmũ Muſſhet.
Si petens tenenti vel ecõtrario baſtardiã obiecerit, & mortuo eo cui fuit obiectum velit iudex inquirere de legittimatione filij, cũ hoc non ſit ei demandatum.

¶Cap.7.fo.405.

¶Quibus fieri debet prohibitio.

¶Cap.8.fo.406.

¶Si iudices probibitionẽ admittere recuſauerint & superueniat illa probibitio, eſtimare debẽt an eorum ſit iuriſdictio, & ſi dubitauerint, debent conſulere iuſtic. & de huiuſmodi cõſultationibus dicatur.
Breue ad reſpondendũ conſultationi iudicum per iuſtic. de noua garba.
Aliud breue & alterius modi ſi clericus clericũ de eodem.

¶Cap.9.fo.406.

¶Vbi & quando & quibus rebus locum habet probibitio, ratione ꝑſonarum & rei.
Ratione contractus.
Ratione delicti.

¶Cap.10.fo. 407.

¶Quando & in quibus locum nõ habet probibitio ſicut de re ſacra vel quaſi.
Quòd ratione acceſſionis locum nõ habet probibitio.
Quòd actiones legari nõ poſſunt.
Item non in cauſa teſtamentaria.
Si de facto ſuo effectus ſit alterius iuriſdictionis.
Non habebit probibitionem de recenti ſpoliatione.
Item in cauſa reſtitutionis.

¶Cap.11.fo.408.

¶De iudicibus qui fraudulenter ſimul faciũt ſuas comminationes vt facilius procedent ad excõmunicationem.
Breue de capiendo excõmunicato domino regi per epiſcopum directum.
Si epiſcopus vel alius ordinarius fraudulentẽ ꝓcurauerit captionẽ.
Cum quis iuſte fuerit excommunicatus.
Cùm iuſte excommunicatus paratus ſit ſatiſfacere deo & eccleſiæ, breue ad deliberandum eum qui captus fuerit.

¶Cap.12.fo.409.

¶De Iudicibus attachiandis ſi ꝓcedant contra probibitionem.
Breue de Iudicibus attachiandis ſi autoritate literarũ dñi Papæ.
Item quòd attachiet per meliores plegios.

¶Cap.13.fo.409.

¶Cùm partes comparuerint in iudicio.
De ꝓbatione intentionis.
De legis vadiatione ſi defendat.
Qualiter formantur verba legis.
Quòd refert quis eorum prius purgauerit.
De reſponſionibus iudicum.

¶Cap.14.fo. 411.

¶Qualiter procedendum ſit cõtra iuriſdictionem alicuius Iudicis.

¶Cap.15.fo.411.

¶De exceptione cõtra ꝑſonã iuſtitiarij et de cauſa recuſationis.
De iuriſdictione maiorũ iudicum ſicut Papa.
Quòd iudex debet examinare & eſtimare an ſua ſit iuriſdictio.

¶Cap.16.fo.412.

¶Quòd quãdoq; mutatũ iuriſdictio de iuriſdictione in iuriſdictionẽ, & quandoq; de perſona in ꝑſonã mutat nomine rerum.
An priuatorum conſenſus mutare poſſit iuriſdictionem.
Quòd mutatiuriſdictioñ aliquãdo contractus aliquãdo delictum.

¶Cap.17.

¶Cap.17.fo. 413.

¶De exceptionibus contra breue, & vbi eadem competere debet & vbi non.

Quæ ſunt breuia originalia et quæ ſunt magiſtralia.

¶Cap.18.fo. 415.

¶Si competat exceptio ex perſona petentis vnde quædam dilatoria quædam perẽptoria multis rationibus.

Exceptio contra petentem ex perſona tenentis.

Cap. 19. fo.416.

¶De exceptione baſtardiæ in caſibus baſtardiæ ꝙ nulla baſtardia ſimplex ſed quælibet cauſam habet certam.

De mittendo ad curiam Chriſtianitatis vtrum ãte vel poſt matrimonium conſtitutio conceſſa & approbata coram rege & conſilio ſuo clericis & laicis.

Quis poſsit apponere baſtardiam.

Contra quẽ competat.

Inter quas perſonas.

Cùm obiecta fuerit cum cauſa, oportet quòd ſequatur probatio.

Quòd mittatur inquiſitio baſtardiæ ad curiam Chriſtianitatis ꝑ breue.

Forma breuis.

Oportet quòd ille cui opponitur baſtardia probet ſe eſſe legittimum.

Breue ꝙ opponitur ei baſtardia qui eſt in ſeyſina.

Quòd pater nunquã deſponſauit matrem.

Breue ꝙ natus ante matrimonium.

Cùm loquela tranſmiſſa fuerit ad curiam Chriſtianitatis & remaneat placitũ in curia regis donec veniat inquiſitio.

De officio ordinarij.

Facta inquiſitione, breue per quod ſtatim reſummoneatur loquela.

Quòd ad diem reſummonitionis poterit eſſe eſſoniatus ſi voluerit.

Quis ſit effectꝰ legittimationis cũ probata fuerit.

¶Cap.20.fo.420.

¶Exceptio competens ex perſona petentis ſi fuerit non ſanæ mentis.i. furioſus & ſunt plures peremptoriæ.

Exceptio ex perſona petentis ſi fuerit ſurdus & mutus naturaliter.

Exceptio propter morbum incurabilem ſicut de leproſo.

Exceptio ex cognitione vbi quis ſe cognouit ad villanum.

Exceptio ſi de crimine conuictus fuerit de felonia vel aliquis anteceſſorum.

Exceptio per mortem ciuilẽ ſi quis contulerit ſe religioni & habitũ religionis ſuſceperit.

¶Cap. 21. fo. 421.

¶De exceptionibus quæ competũt ex perſona petentis & quæ peremptoriæ ſunt ſicut de minori ætate.

De quibus minor infra ætatem debeat reſpondere & de quibus non.

Breue ne minor reſpondeat infra ætatẽ de libero tenẽto ſuo donec ſit talis ætatis.

Si plures ſint hæredes quorum quidam infra ætatem & quidam non.

Exceptio ratione adiuncti ſicut de participe & vxore.

Si mulier cum hæreditate nupta fuerit minori vel econtrario.

Status minoris mutari non debet nec de tenẽtis nec de ſeruitio et cõſuetudinibus.

Replicatio, ſi in aſsiſa mortis anteceſſoris vel in placito per breue de recto obijciatur minori ꝙ placitare non poſsit quia minor eſt.

De probatione ætatis ex præſumptione per aſpectum corporis.

Si Iuſtic. dubitauerint cùm venerint.

Qualiter probatur ætas per patriam cùm ꝑ aſpectũ corporis probari non poſsit & per quos.

Ex præſũptiõe vt ſi quis alios placitauerit ſicut maior.

De reſummonẽdo loquelam ad curiam quæ remanſit ſine die ꝑpter minorem ætatem.

Breue cum ſeyſinam recuperauerit iam maior factus verſus dñm capitalẽ & ſimiliter de vaſto facto in vno breui.

¶Cap.22.fo.425.

¶De loquela ad curiam reſummonendã quæ poſita fuit ſine die.

Breue de reſummonendo loquelam vbi remanſit ſine die propter ætatem minoris qui vocatus fuit ad warrantum.

Item propter iter Iuſtitiariorum, & pro ſeruitio regis.

Item propter peregrinatiõe in terram ſanctam.

Item ſi ad curiam Chriſtianitatis quacunque de cauſa vel in placito dotis.

Si in partes tranſmarinas in ſeruitio Regis de aduocatione.

Si generalis fieri debet reſummonitio ad bancum.

Breue vic. quod clamare faciat.

¶Cap.23.fo.426.

¶Exceptio ex perſona petẽtis ꝑpter lepram & propter excõmunicationem.

Si vir vxoris appellatꝰ ſit de felonia, non cadit actio prius ãte cõuictionem inſtituta.

Si quis ritè excommunicatus fuerit & extiterit in excõmunicatione per.40.dies.

Breue de excõmunicato capiendo.

Si appellatus de felonia ad appellũ declinandum falſo dedit intelligi epiſcopo ꝙ appellãs excõmunicatus fuit & captus fuit, breue ad deliberandum eum.

¶Cap.24.fo.427.

¶Exceptio ex pſona petẽtis quia alienigena et ad fidẽ reg.Frãciæ.

Exceptio contra petẽtẽ propter ſtatũ dubium multis rationibus.

Index.

Exceptio ex delicto ſpoliationis do nec fuerit reſtitutus.

¶Cap.25.fol.428

¶Exceptio dilatoria quia ius commune ita quod ſine alijs reſpõdere non poteſt vel quia in parte tangit alios ſine quibus &c.

Exceptio ꝙ pticipes habet ſine quibus &c.

Exceptio quòd particeps eſt ad fidem Regis Franciæ.

Cùm particeps ſine participe obtinuerit forte per fraudẽ & per fraudẽ ſequi noluerit.

De ſummonendo participes.

Si vnus de participibus moriatur.

Cùm omnes in breui nominentur.

Cùm vnus ex participibus totam teneat hæreditatem.

Si hæreditas partita ſit inter participes.

Sunt qui terram tenẽt in communi ſed non vt cohæredes.

Exceptio quòd viro non reſpõdetur cuius hæreditas ſit terra.

Exceptio quòd ſine aſſẽſu talis ſuperioris.

¶Cap.26.fo.430.

¶De exceptionibus quæ competunt tenenti ex perſona propria.

Quod oportet quòd omnes nominentur petentes licet reſpondere poſſunt quòd quidam ſunt baſtardi & quidam villani & huiuſmodi.

Si particeps ſurdꝰ fuerit vel mutus.

Si tenenti competat exceptio ex ipſa re.

Oportet quòd petens deſignet rem quam petit cum pertinẽtijs.

¶Cap.27.fo.431.

¶Propoſita intentione videre poterit tenens an totam teneat vel non, et vnde oportet ꝙ viſum habeat vel quod tantũdem valeat.

Cùm viſum habuerit quid faciendum.

Oportet deſignare quæ vel qualis ſit quam petit res mobilis vel immobilis & certa deſignatio.

Exceptio quòd nihil inde tenet & pœna quæ ſequitur ſi inde conuincatur.

Exceptio quòd tenemẽtum non teneat quia alius tenet de pertinẽtijs.

Quod aliquando fuit de pertinentijs ſed poſtea deſijt eſſe.

Inquiſitio vtrũ totum tenuerit vel non.

Si tenens dicat quòd nihil teneat & aliàs cognouit quòd totum teneat.

Si cognouerit ꝙ totum non tenuerit in feodo ſed partem.

Si quis manerium petat cum omnibus pertinentijs ad quod pertineat aduocatio.

Replicatio ſuper hoc.

Si dicat ꝙ nihil tenuerit mentiendo ſicut de priore de Weylocke & W.de Inſula.

Si tenens dicat ꝙ totam terram non teneat, & petens ꝙ totam & ſic ſit res dubia per negationem aut locus erit ioco partito aut inde inquiſitio de pertinentijs, & ſunt pertinentiæ pertinentiarum.

¶Cap.28.fo.434.

¶De exceptione quam habetis ex errore in nominibus villarum.Itẽ quid ſit villa,quid manſio, quid manerium.

Exceptio ad hoc quòd dicit ius meum & quòd diuerſa ſunt iura.

Ad quos deſcendit hæreditas & quo iure , et plures poſſunt ius habere & vnus maius & alius minus.

Quòd poterit impedire deſcenſus per feloniam commiſſam per aliquem anteceſſorum.

Competit exceptio tenenti ex ipſa æditione actionis ſi omnino non vel obſcure.

Exceptio ex variatione narrationis dicendo modo vnum & modo aliud primo contrarium.

Item competit tenenti exceptio rei iudicatæ.

¶Cap.29.fo.435.

¶Exceptio ex taciturnitate quòd clameum non appoſuit.

Cui præiudicatur de clameo non appoſito.

Qualiter fuerit excuſatꝰ quis qui clameum non appoſuerit.

Excuſatur ſi in priſona tunc fuit.

Item ſi infirmitate detentus vel vltra mare.

Si finis contineat falſitatem ſicut de warantia chartæ, vbi ille qui dicit ſe fuiſſe in ſeyſina nullam habuit ſeyſinam tempore confectionis cyrographi.

Si tempore placiti nec ipſe nec anteceſſor ſuus ius habuit.

Si finis factus fuit in occulto ante tempus legittimum vel ſi tenuerit niſi ad vitam.

Item excuſatur quis ſi loquatur de ſeyſina ſua propria.

¶Cap.30.fo.437.

¶In quibus caſibus non excuſatur.

Si quis dixerit ſe eſſe impeditum, hoc probare debet, vt ſi dixerit ſe fuiſſe in partibus tranſmarinis vel in priſona & huiuſmodi.

De exceptione finis facti.

Exceptio de defectu probationis per lapſum tẽporis quòd tã longinquo tẽpore quod excedat memorias hominum,vel propter immutationem.

Exceptio ſi tenens fuerit a duobus implacitatus, quia nemo de duabus rebus ſimul reſpondere poteſt.

Exceptio cõtra petẽtẽ ius merũ per breue de recto vt ſi ipſe tenens teneat ad vitam quacunque ratione.

De tenente per legem Angliæ.

Quid retinere poſſit ſi tenuerit per legem Angliæ.

De partu ſuppoſito.

De forma & monſtro.

Si inutilia natura reddidit mẽbra vel ſi curuus fuerit vel gibboſus vel mẽbra tortuoſa.

Si omnino nullus hæres exiſtat & tenens per vim ſe tenuerit in ſeyſina.

Qualiter

¶Cap.31.fo.439.

¶Qualiter procedendum ſit contra contumaces in actione perſonali.
In actione criminali.
Irrotulatio poſt defaltam.
Breue de attachiando & ponendo aliquem per vadium & plegios in actione perſonali cum fecerit defaltam.
Breue de attachiando per meliores plegios.
Qualiter & quando plegij ſint amerciandi.
Breue quòd diſtringatur quis per terras & cattalla & vlterius per ordinem.

¶Cap.32.fo.441.

¶De returnis vicecomitis et ſi vicecomes negligens fuerit.
Pone ſicut alias.
De fraude vicecomitis.
De imperitia vicecomitis.
Breue de attachiando vlteri⁹ ſicut aliàs vel pluries vbi vicecomes negligens fuerit.
De excuſatione vicecomitis.
Breue quòd vicecom̃ non omittat propter libertatem.
Si clericus ſecuritatem inuenire noluerit propter priuilegium ordinis.
Breue ad Epiſcopum vel alium quòd faciat venire clericum cũ non habeat per quod diſtringi poßit.
Breue ſi Epiſcopus vel alius ordinarius non habuerit clericum ad primum diem, quòd epiſcopus diſtringatur.

¶Cap.33.fo.443.

¶De Rebus communibus inter vicinos diuidendis.
Quòd ſolennitas attachiamentorum non ſit vbiquè et in omni caſu tenenda.
Si ſtatim venire debeat reus propter priuilegium actoris.

FINIS.

¶Henrici de Bracton de Legibus & conſuetudinibus Angliæ. Liber primus.

1 ¶*Quæ ſunt regi neceſſaria.* 2. *Quôd ſola Anglia vſa eſt conſuetudine et iure non ſcripto.* 3. *Quæ cauſa inuentionis huius tractatus.* *Cap.1.*

IN Rege qui rectê regit, neceſſaria ſunt duo hæc, arma videlicet et leges, quibus vtrumq; tempus, bellorũ et pacis, rectè poſſit gubernari: vtrumq; enim iſtorum alterius indiget auxilio, quo tam res militaris poſſit eſſe in tuto, quám ipſæ leges vſu armorũ & pręſidio poſſint eſſe ſeruatę. Si autẽ arma defecerint contra hoſtes, rebelles & indomitos, ſic erit regnum indefẽſum: ſi autem leges, ſic exterminabitur iuſticia, nec erit qui iuſtum faciat iudicium.

¶2 Cûm autẽ ferê in omnibus regionibus vtãtur legibus & iure ſcripto, ſola Anglia vſa eſt in ſuis finibus iure non ſcripto et conſuetudine. In ea quidem ex non ſcripto ius venit, quod vſus comprobauit. Sed abſurdum non erit leges Anglicanas (licet non ſcriptas) leges appellare, cûm legis vigorem habeat, quicquid de conſilio & de conſenſu magnatum, et reipublicæ communi ſponſione, authoritate regis ſiue principis pręcedente, iuſtê fuerit definitum & approbatum. Sunt autem in Anglia conſuetudines plures & diuerſę, ſecundum diuerſitatem locorum: Habent enim Anglici plurima ex cõſuetudine, quæ non habẽt ex lege: ſicut in diuerſis comitatibus, ciuitatibꝰ, burgis & villis, vbi ſemper inquirendum erit, quæ ſit illius loci conſuetudo, et qualiter vtantur conſuetudine qui conſuetudines allegãt. ¶3. Cûm autẽ huiuſmodi leges & conſuetudines per inſipientes & minus doctos (qui cathedram iudicandi aſcendunt antequâm leges didicerint) ſepiûs trahantur ad abuſum: & qui ſtant in dubijs & in oppinionibus multociens peruertuntur a maioribꝰ, qui potiûs proprio arbitrio quám legum authoritate cauſas decidũt: ad inſtructionem ſaltem minorum, ego Henricus de Bracton animũ erexi, ad vetera iudicia iuſtorum perſcrutanda diligenter, non ſine vigilijs & labore: facta ipſorum, conſilia & reſponſa, et quicquid inde notatu dignum inueni, in vnam ſummam redigendo, ſub ordine titulorum & paragraphorum (ſine melioris ſententiæ pręiudicio) compilaui, ſcripturæ ſuffragio, perpetuæ memoriæ cõmẽdanda: poſtulans a lectore, vt ſi quid ſuperfluum vel perperám poſitum in hoc opere inuenerit, illud corrigat & emendet, vel conniuentibus oculis pertranſeat, cûm omnia habere in memoria, & in nullo peccare, diuinum ſit potiûs quám humanum.

1 ¶*De Prohemio authoris.* 2. *De materia huius libri.* 3. *Quæ intentio.* 4. *Quæ vtilitas.* 5. *Quis finis.* 6. *Quis effectus.* 7. *Quôd ſapiens eſſe debet qui iudicat.* 8. *Quæ ſit pæna malê iudicantis* Cap.1.

IN hoc autem tractatu, ſicut in alijs tractatibus, conſideranda ſunt hæc, quę ſit materia, quæ intentio, quę vtilitas, quis finis, & cui parti philoſophiæ ſupponatur. ¶ 2. Et ſciendũ eſt, ꝙ materia eſt, facta & caſus qui quotidiè emergunt & eueniunt in regno Angliæ, vt ſciatur quæ cõpetat actio, & quod breue, ſecundûm quod placitum fuerit reale vel perſonale: & ſuper hijs acta conficienda ſiue irrotulationes ſecundûm propoſita & obiecta, agendo & probando, defendendo & excipiendo, & replicando, & huiuſmodi. ¶ 3. Intẽtio autẽ authoris eſt tractare de hijs, & inſtruere & docere omnes qui edoceri deſiderant, qualiter & quo ordine lites & placita decidantur ſecũdûm leges & conſuetudines Anglicanas, & de hijs habere tractatum, vt doceantur & corrigantur errantes, puniãtur contumaces. ¶ 4. Itẽ cõmunis intentio eſt de iure ſcribere, vt rudes efficiantur ſubtiles, ſubtiles ſubtiliores, & homines mali efficiantur boni, & boni meliores, tùm metu pęnàrum, tum exhortatione pręmiorum, iuxta illud. Oderunt peccare boni, vírtutis amore: Oderunt peccare mali, formidine pęnę ¶ 5. Vtilitas autem eſt, quę nobilitat addiſcentes, & honores conduplicat & profectus & facit eos principari in regno, & ſedere in aula regia, & in ſede ipſius regis, quaſi in throno dei, tribus & nationes, actores & reos, ordine dominabili iudicantes, vice regis quaſi vice Iheſu Chriſti, cûm rex ſit vicarius dei. Iudicia enim non ſunt hominis ſed dei, & ideô cor regis benè regentis dicitur eſſe in manu dei. ¶ 6 Finis huius rei eſt vt ſopiantur iurgia, et vitia propulſentur, & vt in regno conſeruetur pax & iuſtitia. Ethicę verô ſupponitur, quaſi morali ſcientię, quia tractat de moribꝰ. ¶ 7. Huiuſmodi verô leges Anglicanę & cõſuetudines, regũ authoritate, iubent quandoq;, quandoq; vetant, & quandoq; vindicant & puniunt tranſgreſſores: quę quidem cûm fuerint approbatę conſenſu vtentium, & ſacramento regum confirmatę, mutari nõ poterunt nec deſtrui ſine communi conſenſu & conſilio eorum omnium quorum conſilio & conſenſu fuerunt promulgatę. In melius tamen conuerti poſſunt, etiam ſine eorum conſenſu, quia non deſtruitur quod in melius commutatur. Si autem aliqua noua & inconſueta emerſerint, & quę priûs vſitata non fuerint in regno, ſi tamen ſimilia euenerint, per ſimile iudicentur, cûm bona ſit occaſio a ſimilibus procedere ad ſimilia. Si autem talia nunquám prius euenerint, & obſcurum & difficile ſit eorum iudicium, tunc ponantur iudicia in reſpectum vſq; ad magnam curiam, vt ibi per conſilium curię terminentur: licet ſint nonnulli qui de propria ſcientia pręſumentes, quaſi nihil iuris ignorent, nolunt alicuius conſilium expetere: in quo caſu honeſtius & conſultius eis foret conſilium habere q̃ aliquid temerè definire, cùm de ſingulis dubitare nõ ſit inutile. ¶ 8. Sedem quidem iudicandi, quę eſt quaſi thronus dei, non pręſumat quis aſcendere inſipiens et indoctus, nè lucem ponat in tenebras, & tenebras in lucem, & nè in manu indocta, modo furiẽtis, gladio feriat inno-

innocentem,& liberet nocentem, & ex alto corruat quaſi a throno dei, qui volare inceperit antequám pennas aſſumat. ¶ 8. Et cùm quis iudicare debeat & iudex fieri, caueat vnuſquiſquè ſibi, ne peruerſè iudicando, & contra leges, prece vel precio, pro temporális lucelli commodo, æterni luctus mæſtitiam ſibi comparare præſumat: et ne in die furoris domini ſentiat ipſum vindicantē, quí ait, mihi vindictam, & ego retribuam, & vbi flebunt & plangent reges & principes terræ cûm viderint filium hominis, propter timorem tormentorum eius, vbi aurum & argentum non valebit liberare eos. Quis autem non timeat illud examē, in quo erit dominus accuſator, aduocatus & iudex, a ſententia autem ſua non poterit prouocari. Quia pater omnè iudicium dedit filio, qui claudit & nemo aperit, aperit et nemo claudit. O' diſtrictum iudicium, quo non ſolum de actibus, verum etiám de omni verbo otioſo, quod iniquè loquuti fuerint homines, reddituri ſunt rationē. Quis ergo effugere poterit a ventura ira? Mittet enim filius hominis angelos ſuos, qui colligēt de regno dei omnia ſcandala, & eos qui faciunt iniquitatem, & ex eis alligabunt faſciculos ad comburendum, & mittent eos in caminum ignis, vbi erit fletus, et ſtridor dentium, gemitus & vlulatus, eiulatus, luctus & cruciatus, ſtridor, & clamor, timor & tremor, dolor & labor, ardor & fętor, obſcuritas & anxietas, acerbitas & aſperitas, calamitas & egeſtas, anguſtia & triſtitia, obliuio & confuſio, tortiones & punctiones, amaritudines & terrores, fames & ſitis, frigus & camina, ſulphur & ignis ardens in ſecula ſeculorum. Caueat igitur quilibet iúdicium illud, vbi iudex terribiliter diſtrictus, intollerabiliter ſeuerus, immodaratè offenſus, vehemēter iratus, ſententia eius incommutabilis, carcer irremeabilis, tormenta ſine fine, ſine interuallo, & ſine temperamento, tortores horribiles qui nunq̄ laſſeſcunt, nunquám miſerentur, timor rerum cōturbat, conſcientia damnat, cogitationes increpant, & fugere non licet, vnde beatus Auguſtinus. O' quám magna peccata mea ſunt nimis, vnde cum quis deum habuerit iuſtum iudicem, et conſcientiam ſuam teſtem, nihil timeat niſi cauſam ſuam.

1 ¶ *De principali tractatu, et primò Quid ſit lex.* 2. *Quid eſt conſuetudo. Cap. 3.*

VIdendum eſt etiam quid ſit lex: et ſciendum quòd lex eſt commune præceptum virorum prudentum conſultum, delictorumq; quæ ſponte vel ignorantia contrahuntur coertio, rei publicæ ſponſio communis. Item author Iuſticiæ eſt deus, ſecundùm quod iuſtitia eſt in creatore. Et ſecundûm hoc, ius & lex idem ſignificat. Et licet largiſſimè dicatur lex omne quod legitur, tamen ſpecialiter ſignificat ſanctionem iuſtam iubentem honeſta, prohibentem contraria. ¶ 2. Conſuetudo verò quandoq; pro lege obſeruatur, in partibus vbi fuerit more vtentium approbata, et vicem legis obtinet, longęui enim temporis vſus & conſuetudinis non eſt vilis authoritas.

1 ¶ *De Iuſticia et Iure. 2. Quid ſit Iuſticia. 3. Quid ſit Ius, & quôd ius varias habet exceptiones. 4. Quid ſit Iuris prudentia. 5. Quid ſit æquitas. 6. Quæ ſunt Iuris præcepta. Cap.4.*

QVia a Iuſticia (quaſi a quodam fonte) omnia iura emanant, & quod vult iuſticia, idem ius proſequitur: videamus ergô quid ſit iuſtitia, & vnde dicatur: Item quid ſit ius, & vnde dicatur, & quæ ſunt eius præcepta: Item quid ſit lex, & quid conſuetudo, ſine quibus non poterit quis eſſe iuſtus, vt faciat iuſticiam et iuſtum iudicium inter virum & virum. ¶ 2. Eſt autem Iuſtitia conſtans & perpetua voluntas ius ſuum cuiquê tribuens, cuius definitio poterit intelligi duobus modis, vno modo prout eſt in creatore, altero prout eſt in creatura. Et ſi intelligatur prout eſt in creatore .1. in deo, plana ſunt omnia, cûm Iuſtitia ſit dei diſpoſitio, quæ in omnibus rebus rectê conſtituit & iuſtê diſponit. Ipſe enim deus tribuit vnicuiquè ſecundûm opera ſua, ipſe non eſt variabilis nec temporalis in diſpoſitionibus & voluntatibus ſuis: Imo eius voluntas eſt conſtans et perpetua: Ipſe enim non habuit principium, nec habet, nec habebit finem. Altero modo intelligitur prout eſt in creatura .1. in homine iuſto. Homo enim iuſtus habet voluntatem tribuendi vnicuiquè ius ſuum, & ita illa voluntas dicitur iuſtitia, et dicitur voluntas tribuere ius ſuum, non quantum ad actum, ſed quantum ad affectionem: Sicut dicitur imperator, auguſtus, non quôd ſemper augeat imperium, ſed quôd eius propoſitum eſt vt augeat. Sic vt dicitur de matrimoniô, quôd ſit indiuidua coniunctio, quiá eius ſunt animi vt nunquám diuidantur, diuiduntur tamen poſtmodùm ex cauſa. Item dicitur Iuſticia conſtans, ſecundûm definitionem, prout Iuſticia eſt in creatura, vt per hoc quod dicitur (voluntas) intelligatur mens, & per hoc quod dicitur (conſtans) intelligatur bonum. Conſtantia enim ſemper accipitur in bonum, vnde et ſancti dicuntur fuiſſe conſtantes, vbi dicitur, O' Conſtantia martirum. Item Conſtantes eſtote, conſtantia enim non admittit variationem. Per hoc autem quod dicitur, perpetua, intelligitur habitus, quia Iuſticia eſt habitus mentis bonus, vel mentis benè conſtitutæ. vel: Iuſticia eſt voluntarium bonum, nec enim poteſt dici bonum propriè niſi intercedente voluntate, tolle enim voluntatem, & erit omnis actùs indifferens, affectio quidem tua nomen imponit operi tuo. Item crimen non contrahitur, niſi voluntas nocendi intercedat. Item voluntas & propoſitum diſtinguunt maleficia. De hoc autem quod dicit, ius ſuum, id intelligitur hominis meritum, nam propter delictum, vel pactum non ſeruatum, vel ſimilia, priuatur quis iure ſuo De hoc autem quod dicit, cuiquè .1. ſibi ipſi, vt honeſtê viuat, Item deo, vt deum diligat, Item proximo, vt eum non lædat. De hoc autem quod dicit, ius ſuum .1. iuſticiæ, & ſic dicitur ius, iuſtitia: quiá in ea ſtant omnia iura. ¶ 3. Ius autem deriuatur a Iuſticia, & habet varias ſignificationes. Ponitur enim quandoq; pro ipſa arte, vel pro eo quod ſcriptum habemus de iure, quiá ius dicitur ars boni et æqui, cuius merito quis nos

nos ſacerdotes appellat: Iuſticiam namquè colimus, & ſacra iura miniſtramus. Item ius quandoq; ponitur pro iure naturali, quod ſemper bonum & æquum eſt, quandoq; pro iure ciuili tantum, quandoq; pro iure prætorio tantum, quandoq; pro eo tantum, quod competit ex ſententia. Prętor enim ius dicitur reddere, etiam cùm iniquè decernit, relatione facta, non ad id quod Prætor fecit, ſed ad illud quod Prętor facere debuit. Item ponitur ius quandoquè pro loco in quo redditur ius, ponitur etiam pro neceſſitudine, ſicut pro iure cognationis vel affinitatis. Supponitur etiam ius quandoq; pro actione, quandoquè pro obligatione qualibet, quandoquè pro hæreditate, ſicut pro proprietate rei, quandoquè pro bonorũ poſſeſſione, quiá eſt ius proprietatis, & ius poſſeſſionis. Item ius poſſeſſionis, ſicut feodum: vnde locum habet aſſiſa mortis anteceſſoris. Item ius poſſeſſionis, ſicut liberum tenementum, ſi quis tenuerit, tantùm ad vitam quacumquè ratione. Item ius proprietatis, quod dicitur ius merum, et vnde poterit quis habere vtrumquè. Et diuidi poterit quandoquè ius proprietatis a iure poſſeſſionis, quiá proprietas ſtatim poſt mortem anteceſſoris deſcendit hæredi propinquiori, minori & maiori, maſculo & fœminæ, furioſo & ſtulto, ſicut fatuo, ſurdo & muto, præſenti, & abſenti, et ignoranti ſicut ſcienti. Sed tamen non ſtatim acquiritur talibus poſſeſſio: licet poſſeſſio & ius poſſeſſionis ſemper ſequi debeat proprietatem. Ius autem poſſeſſionis deſcendere poterit per ſe ad alias perſonas, & per alios gradus, vt ſi cùm ius proprietatis deſcendit ad agnatum propinquiorem, primò natus frater ponat ſe in ſeyſinã, & ſic moriatur ſeyſitus, tranſuertit ad hæredes ſuos quoddam ius proprietatis cum iure poſſeſſionis, quod ſequi debet proprietatem, primã & ſic de hærede in hæredem: ſed primi hæredes maius ius habent quâm ſecundi hæredes, ſed ſemper præferri debet poſſeſſio donec primi hæredes verificauerint ius ſuũ, ſi tamẽ frater poſtnat⁹ plures habuerit filias, & primô natus ſe ponat in ſeyſinam, ita fieri debet de eo vt ſupra, & ſic poterit ad plures diuerſos hæredes deſcendere ius proprietatis in infinitum, vt cùm plures ius habeant proprietatis, vnus, vel plures poſſunt habere ius maius. Item ponitur ius quandoquè pro poteſtate, vt cùm dicitur, iſte eſt ſui iuris, quandoq; pro rigore iuris, vt cùm diuiditur inter ius & ęquitatẽ. Itẽ ponitur pro ipſa arte, nõ pro quolibet iure quod inuenitur in ipſa arte, nec enim omne ius pręcipit, imo quoddam permittit, vel ponitur pro omni iure quod pręcipit honeſtè viuere, alterum non lædere, ius ſuum cuiquè tribuere.

¶ 4. Iuris prudentia eſt diuinarum atquè humanarum rerum notitia, iuſti atquè iniuſti ſcientia. ¶ 5. Equitas autem eſt rerum conuenientia, quę in paribus cauſis paria deſiderat iura, & omnia benè coæquiparat: & dicitur ęquitas quaſi ęqualitas, & vertitur in rebus. i. in dictis & factis hominum. Iuſtitia in mentibus iuſtorum quieſcit, inde eſt, quòd ſi velimus loqui propriè, dicemus iudicium ęquum, non iuſtum, & hominem iuſtum, non ęquum: Abutentes tamen ijs appellationibus, dicimus, Hominem ęquum, & iudicium iuſtum.

Differt

Differt ergò multum iuris prudentia, a iuſtitia: Iuris enim prudentia agnoſcit,& iuſtitia tribuit cuiquè quod ſuum eſt. Item iuſtitia virtus eſt, iuris prudentia ſcientia eſt. Item iuſtitia quoddam ſummum bonum eſt, iuris prudentia medium. ¶ 6. Iuris pręcepta ſunt tria hęc, honeſtè viuere, alterum non lędere, ius ſuum vnicuiq; tribuere.

1 ¶ Qualiter diuiditur ius. 2. Quid ſit ius publicum. 3. Quid ſit ius priuatum. 4. Quid ſit ius naturale. 5. Quid ſit ius ciuile. 6. Quid ſit ius gentium. 7. Quæ deſcendunt & introducta ſunt ex iure gentium. 8. Quid ſit manumiſſio. Cap.5.

INfinitę verò ſunt iuris ſpecies, quia infiniti ſunt homines & infinitę ſunt res. Nam ſic diceretur ius, aliud ęquinum aliud aſininum aliud vineę aliud agri, aliud pecoris, aliud hominis. ¶ 2. Eſt autem ius publicum quod ad ſtatum reipublicę pertinet, & conſiſtit in ſacris, in ſacerdotibus, & in magiſtratibus. Intereſt enim reipublicę vt habeat eccleſias in quibus homines veniam petant peccatorum ſuorum. Expedit enim eſſe ſacerdotes, a quibus de peccatis noſtris pęnitentiam accipiamus,& qui orent pro nobis & dei adiutorium nobis adquirant & prouidentiam. Expedit etiam magiſtratus reipublicę conſtitui, quia per eos qui iuredicendo preſunt effectus rei accipitur. Parum eſt enim ius in ciuitate eſſe, niſi ſint qui poſſunt iura gerere. ¶ 3. Ius autem priuatum eſt quod ad ſingulorum pertinet vtilitatem principaliter, & ſecundariò pertinet ad rempublicam, vndè dicitur, expedit quidem reipublicę ne quis re ſua malè vtatur, & ſic vice verſa, quòd reipublicę principaliter intereſt quôd ſic ſecundariò reſpiciat vtilitatem ſingulorum. Eſt etiam huiuſmodi ius priuatum tripartitè collectum, aut ex naturalibus pręceptis, aut gentium, aut ciuilibûs. Dictum eſt ſupra de iure publico & priuato, nũc autẽ dicendũ quid ſit ius naturale, vel gentiũ vel ciuile, quoddici poterit conſuetudo quandoq;. Quomodô & cui, et quando ꝑ cõſuetudinẽ vel per conſtitutionẽ principis derogetur legi, in ſequẽtibus dicendũ eſt. ¶4. Ius autẽ naturale pluribus modis dicitur. Primus modus eſt vt dicatur a natura animati motus quidam inſtitutus proueniens, quo ſingula animalia ad aliquid faciendum inducuntur, et vnde dicitur ſic. Ius naturale eſt quod natura. i. ipſe deus docuit omnia animalia,& ita eſt iſtud nomen (quod) accuſatiui caſus & hoc nomen (natura) erit nominatiui caſus, vel dici poterit quòd nomen illud (quod) ſit nominatiui caſus, vt dicatur ſic, videlicet: Ius naturale, quod docuit omnia animalia natura. i. per inſtinctum naturę, & ita hoc nomen (natura) erit caſus ablatiui, & hoc eſt quod dicitur, primi motus non ſunt in noſtra poteſtate, ſecundi verò ſunt, & ideo ſi res procedat in delectationem & oblectamentum tantum & non vlteriùs, veniale tantum contrahitur peccatum: ſi autem vlteriùs progrediatur ad aliquid componendum, vt exerceat quis quod turpiter cogitauit, tunc dicetur tertius motus et mortale contrahere peccatum. Eſt et illud notandum, quòd qua ratione iu-

ſticia eſt voluntas,habito reſpectu ad rationabilia tantum, eadem ratione dicitur ius naturale motus,habito reſpectu ad omnem creaturam rationabilem vel irrationabilem.Sunt tamen quidam qui dicunt ꝗ neque voluntas neq; motus,ius naturale, vel gentium dici poſſunt, quia facti ſunt, voluntas tamen vel motus ſunt inſtrumenta per quæ ius naturale vel iuſticia apperiunt vel oſtendunt ſuum effectum. In anima enim ſunt virtutes & iura,& illud fortè apertiùs dicitur.Ius autem naturale ſecundo modo dicitur debitum quoddam quod natura cuilibet repreſentat. Item dicitur ius naturale ius æquiſſimum cùm dicitur lapſos minores ſecundùm equitatem reſtitui. ¶ 5. Ius autem ciuile quod dici poterit ius conſuetudinar̄ pluribus modis ponitur, vno modo pro ſtatuto cuiuſlibet ciuitatis:alio modo dicitur ius ciuile id quod non eſt pretorium, & quandoq; detrahit vel addit iuri naturali vel gentium. Queritur aliud ius quandoq; in ciuitatibus ex conſuetudine more vtentium approbata,quàm extra:tamen obſeruari debeat talis conſuetudo pro lege. Item appellari poteſt ius ciuile omne ius quo vtitur ciuitas , ſiue ſit naturale ſiue ſit ciuile ſiue gentium & huiuſmodi. ¶ 6. Ius autem gentium eſt quo gentes humanæ vtuntur et quod a naturali iure procedit, eò ꝗ ius naturale omnibus animalibus commune ſit,quæ in terra,quæ in mari naſcuntur,& quæ in aère. ¶ 7. A iure enim gentium deſcendit maris & feminæ coniunctio,& fit per mutuam vtriuſq; voluntatem , quæ matrimonium appellatur,corporalis tamen coniunctio facta eſt, nec propriè dici poterit ius,cùm ipſum ſit corporale & videatur . Iura autem omnia ſunt incorporalia & videri non poſſunt, quæ deſcendunt & introducta ſunt ex iure gentium,ab eo tamen iure deſcendit liberorum procreatio & educatio.i.nutrimentum.Hoc autem ius gentium ſolum hominibus commune eſt,veluti erga deum religio, vt parentibus et patriæ pareamus,vt vim atq; iniuriam propulſemus,nam de iure hoc euenit,vt quod quis ob ſui tutelam corporis fecerit, iure feciſſe exiſtimetur. Item cùm inter homines cognationem quandam conſtituit natura , conſequens eſt hominem homini inſidiari nephas eſſe. ¶ 8. Manumiſſiones autem iuris gentium ſunt.Eſt autem manumiſſio dacio libertatis .i. detectio ſecundùm quoſdam,quia libertas quæ eſt de iure naturali , per ius gentium auferri non potuit,licet per ius gentium fuit obſuſcata . Iura enim naturalia ſunt immutabilia.Sed dicitur verè ꝗ libertatem dat qui manumittit,licet non ſuam ſed alienam,dat enim quod non habet, ſicut videtur in creditore,qui vſum fructum conſtituit in re non ſua.Iura enim naturalia dicuntur immutabilia,quia non poſſunt ex toto abrogari vel auferri , poterit tamen eis derogari vel detrahi in ſpecie vel in parte. Item ex hoc iure gentium introducta ſunt bella,cùm ad tuicionem patriæ inducuntur a principe,vel propulſantur violentiæ. Ex hoc etiam iure gentium diſcretæ,i.ſeperatę vel diuiſæ ſunt gentes , regna condita & dominia diſtincta.Et non ſunt dominia de nouo inuenta de iure gentium,ſed ab antiquo , quia in veteri teſtamento aliquid erat meum & aliquid tuum,& vnde tunc erat prohibitum ne fieret furtum,& etiam tunc pręceptum fuit ne quis mercenarij ſui retineret mercedem. Ex hoc etiam iure gentium

gentium,agris ſunt termini poſiti,ędificia ſunt collata & vicinata,ex qua collatione fiunt ciuitates,burgi & villæ,& generalitèr ius gentium ſe habet ad omnes contractus, & ad alia plura. Quæ autem ſit longa conſuetudo dicetur infrá.

1 ¶ De prima diuiſione perſonarum. 2. Quid ſit libertas. 3. Quid ſit ſeruitus. 4. Qualiter naſcuntur ſerui & qualiter fiunt. 5. Quis dici poſſit liber et quis ingenuus. 6. Qui dicuntur libertini. 7. Qui dici non poſſunt liberi nec computari inter liberos. Ca.6.

1 Dictum eſt ſupra de iure naturali, gentium & ciuili, ſed quiá omne ius de quo tractare propoſuimus, pertinet vel ad perſonas, vel ad res, vel ad actiones ſecundum leges & conſuetudines anglicanas, & cúm digniores ſint perſonæ quarum cauſa ſtatuta ſunt omnia iura: Ideô de perſonis primò videamus & earũ ſtatu, qui varius eſt & diuerſus,& poſtmodûm de iure perſonarum quod vertitur circa eas. Eſt autē prima diuiſio perſonarum hæc & breuiſſima,ꝙ omnes homines aut liberi ſunt,aut ſerui.1. omnis homo aut eſt liber aut eſt ſeruus,vt ita reſoluatũr pluralis omninô in ſingularem, ſed ſic opponi poterit de aſcripticio (vt dicitur)quiá verè liber eſt,licet quodam ſeruitio ſit aſtrictus,& de eo breuis poterit eſſe ſolutio, quiá ei qui liber eſt, villenagium vel ſeruitiũ nihil detrahit libertatis, habita tamen diſtinctione vtrum tales ſint villani & tenuerint in villano ſocagio de dominico domini regis, de quibꝰ inferiûs tractabitur pleniûs.Item nec obſtat quod dicitur de ſtatu libertatis,quiá quamuis ſeruus fuerit in poſſeſſione libertatis , reuera ſeruus eſt, quamuis ſe & ſua aliquando defendere poſſit contra dominum ſuũ petentē ipſum vt natiuum ſuum,per exceptionem priuilegij. Cúm autē omnis homo ſit liber,aut ſeruus,expedit videre quid ſit libertas & quid ſeruitus,& qualiter contingat ſeruitus. ¶ 2. Eſt autem libertas naturalis facultas eius quod cuiq; facere libet,niſi quod iure aut vi ꝓhibetur.Sed ſecundum hoc videtur ꝙ ſerui ſint liberi, nam & ipſi liberam habent facultatem,niſi vi aut iure ꝓhibeantur. Sed definitur libertas eo iure quo prodita eſt ex qua liberi vocantur, licet enim ſerui efficiantur liberi, tamen quoád ius gentium ſerui ſunt, quoad ius verô naturalè liberi, & ita liberi & ſerui,diuerſis tamen reſpectibus, & ſic omninô liber & omninô ſeruus & non pro parte, et ſecundum quod prędictũ eſt. Et in hac parte ius ciuile vel gentiũ detrahit iuri naturali. ¶ 3. Eſt quidem ſeruitus conſtitucio iuris gentium qua quis dominio alieno contra naturam ſubijcitur,& dicitur a ſeruando non a ſeruiendo. Antiquitûs enim ſolent principes captiuos vendere & ideô eos ſeruare & non occidere. Dici etiam poterunt mancipia eo ꝙ ab hoſtibus manucapiuntur: & ideô cûm poſtmodûm libertati donantur,dicuntur manumiſſi, quaſi a manu dimiſſi. Sed tamen omnis ſeruus non dicitur a ſeruando ſed a ſeruiendo, non enim omnis qui ſeruit eſt ſeruus,nec dicitur a ſeruando,ſicut videri poterit,in tabellione. Tabellio enim qui dicitur ſeruꝰ publicus a ſeruiēdo deriuatur. ¶ 4. Serui autem aut naſcuntur aut fiunt.Naſcuntur autem ex natiuo & natiua alicuius copulatis vel ſolutis,ſiue ſub poteſtate domini conſtituti

conſtituti ſunt ſiue extra poteſtatem. Item naſcitur ſeruus qui ex natiua ſoluta generatur quamuis ex patre libero, quia ſequitur condicionē matris quaſi vulgo cōceptus. Item dicitur ſeruus nacione de libero genitus qui ſe copulauit villanę in villenagio conſtitutę, ſiue copula maritalis interuenerit ſiue non. Item vice verſa ſi villanus ingrediatur ad liberam in liberū tenementū, partus proueniens erit ſeruus. Si autē ex natiuo vnius et ex natiua alterius, tunc refert in cui⁹ villenagio, vt per hoc videatur cuius ſeruus eſſe debeat, & quem debeat ſequi partus, patrem videlicet, vel matrem, ſecundùm quod copulati fuerint vel ſoluti, & ſecundū quod fuerint ſub poteſtate dominorum vel extra. Item ſi a libero & natiua ſoluta, partus erit natiuus, quia ſequitur conditionem matris ſi extra villenagium: ſi autem ex natiua & libero extra villenagium copulatis & in libero thoro, liber erit (ac ſi de libera et libero) & ita naſcūtur ſerui. Fiunt etiam ſerui liberi homines captiuitate, de iure gentium, vt prędictum eſt: Bella enim orta ſūt, & captiuitates ſequutę &c. Fit etiā liber homo ſeruus per confeſſionem in curia regis factam: vt cûm liber homo ſit in curia regis, ſe cognoſcat ad villanum. Itē liber homo fit ſeruus ſi cûm ſemel manumiſſus fuerit ob ingratitudinem in ſeruitudinem reuocetur. Item fit liber homo ſeruus, cûm ab initio clericus vel monachus factus fuerit, poſteà ad ſecularem vitam redierit, quia talis debet reſtitui domino ſuo. Itē ſeruorū vna eſt cōdicio ſubſtantialis: quicunq; enim ſeruus eſt, ita eſt ſeruus ſicut alius, nec plus nec minus. ¶ 5. Liber verô & ingenuus dici poterit, qui ſtatim vt natus eſt liber eſt: ſiue ex duob⁹ liberis et ingenuis, ſiue ex duobus libertinis ſcilicet qui ex iuſta ſeruitute manumiſſi ſunt, ſiue ex vno ingenuo & altera libertina, ſiue naſcatur ex matre ancilla & patre libero, dum tamen extra villenagium & in libero thoro, dum tamē ex matrimonio. Item ſi ex matre libera & ſeruo extra matrimonium. Et ſufficit matrem eſſe liberam, vel tempore illo quo concepit vel tempore quo parit, vel ſaltē in medio illorum temporum, licet ancilla facta fuerit, quia non debet calamitas matris ei nocere qui in vtero eſt. ¶ 6. Sūt etiā liberi qui dicūtur libertini, illi ſcilicet qui ex iſta ſeruitute manumiſſi ſūt, & dicitur libertinus quaſi liberatus a ſeruitute. ¶ 7. Itē qui ex dānato coitu naſcuntur inter liberos non computantur, ſicut ex adulterio, & huiuſmodi. Item qui contra formam humani generis conuerſo more procreantur, veluti ſi mulier monſtruoſum vel prodigioſum ſit enixa. Partus autē qui membrorum officia ampliauit, vt ſi ſex digitos habeat, vel ſi quatuor tantum, vel ſi tantum vnum, talis inter liberos connumerabitur.

1 ¶ *De ſecunda diuiſione perſonarum. 2. Cui comparari debet hermaphroditus. Cap. 7.*

Eſt autem alia diuiſio hominum, ꝙ alii ſunt maſculi, alij feminę, alij hermaphroditi. Et differunt feminę a maſculis in multis, quia earū deterior eſt condicio q̄ maſculorum. ¶ 2. Hermaphroditus comparatur maſculo tantum vel feminę tantum ſecundùm preualeſcentiā ſexus incaleſcentis. Item qualiter ſerui efficiantur liberi ꝑ manumiſſionem & quis poſſit manumittere & quis non, dicetur pleniùs infra de accionibus & ſeruis fugitiuis.

1 *¶De tertia diuiſione perſonarum. 2. De diuerſis nominibus dignitatũ. 3. Quid ſunt Ringæ. 4. Quid ſignificet gladius. 5. De dignitate regis & ꝙ rex non habet parem. Cap.8.*

LIberorum autem hominum quorumcumq; nulla eſt acceptio apud deum nec etiam ſeruorum, quia non eſt perſonarum acceptor deus, quia quantum ad dominum, qui maior eſt ſit tanq̃ minor & qui preceſſor, ſit tanq̃ miniſtrator. Apud homines verò eſt differentia perſonarũ, quia hominum, quidam ſunt pręcellentes & prelati, & alijs principãtur. Dominus papa videlicet in rebus ſpiritualib⁹, quę pertinent ad ſacerdotium, & ſub eo archiepiſcopi, epiſcopi, et alij pręlati inferiores. ¶ 2. Item in tẽporalibus ſunt imperatores, reges, et principes, in hijs quę pertinent ad regnum, & ſub eis duces, com̃, baroñ, magnates ſiue vauaſores, & milites: & etiã liberi et villani, et diuerſę poteſtates ſub rege cõſtitutę. Comites vz quia a comitatu ſiue a ſocietate nomen ſumpſerunt, qui etiam dici poſſunt conſules a conſulendo: reges enim tales ſibi aſſociant ad cõſulendum et regendum populũ dei, ordinantes eos in magno honore & poteſtate & nomine quãdò accingunt eos gladijs. i. ringis gladiorũ. ¶ 3. Ringę enim dicuntur ex eo ꝙ renes girant & circundant, & vnde dicitur accingere gladio tuo &c. Et ringę cingunt renes talium, vt cuſtodiant ſe ab inceſtu luxurię, quia luxurioſi & inceſtuoſi deo ſunt abhominabiles. ¶ 4. Gladius autem ſignificat defenſionem regni & patrię. Sunt & alij potentes ſub rege qui dicuntur barones, hoc eſt robur belli. Sunt & alii qui dicũtur Vauaſores, viri magnę dignitatis. Vauaſor enim nihil melius dici poterit quàm vas ſortitũ ad valitudinẽ. ¶ 5. Sunt et ſub rege milites, ſ. ad militiam exercendam electi, vt cum rege & ſupradictis militent, & defendant patriam & populum dei. Sunt etiã ſub rege liberi homines & ſerui eius poteſtati ſubiecti, & õnis quidẽ ſub eo, et ipſe ſub nullo, niſi tãtũ ſub deo. Parẽ autem nõ habet in regno ſuo, quia ſic amitteret pręceptũ, cûm par in parem non habeat imperium. Item nec multo fortiùs ſuperiorem, nec potentiorẽ habere debet, quia ſic eſſet inferior ſibi ſubiectis, & inferiores pares eſſe non poſſunt potentioribus. Ipſe autẽ rex, non debet eſſe ſub homine, ſed ſub deo et ſub lege, quia lex facit regem. Attribuat igitur rex legi quod lex attribuit ei, videlicet dominationẽ & poteſtatẽ, nõ eſt enim rex vbi dominatur volũtas & nõ lex. Et ꝙ ſub lege eſſe debeat, cûm ſit dei vicarius, euidenter apparet ad ſimilitudinem Ihesu Chriſti, cuius vices gerit in terris, quia verax dei miſericordia, cûm ad reparandũ humanũ genus ineffabiliter ei multa ſuppeterẽt, hãc potiſſimã elegit viã, quaſi ad deſtruendũ opus diaboli, non virtute vteretur potentię, ſed iuſtitię ratione: & ſic eſſe voluit ſub lege, vt eos qui ſub lege erant redimeret, noluit enim vti viribus, ſed ratione & iuditio. Sic et beata dei genitrix virgo Maria mater domini quę ſingulari priuilegio ſupra legẽ fuit, pro oſtendendo tamen humilitatis exemplo legalibus ſubdi non refugit inſtitutis. Sic ergo rex ne poteſtas ſua maneat infrenata, igitur non debet eſſe maior eo in regno ſuo in exhibitione iuris, minimus autẽ eſſe debet vel quaſi in iudicio ſuſcipiẽdo ſi petat. Si autẽ ab eo petãtur (cûm breue non currat contra ipſum) locus erit ſupplicationi, quòd factum ſuum corrigat & emendet, quod quidem ſi non fecerit, ſatis ſufficit ei ad pęnam, quòd

ꝙ dominum expectet vltoré. Nemo quidem de factis ſuis prȩſumat diſputare, multò fortius contra factum ſuum venire.

¶ De quarta diuiſione perſonarum, quòd aut eſt ſui iuris aut alieni iuris aut dubij. 2. Qui ſunt ſui Iuris 3. Qui ſunt alieni Iuris. 4. Qui ſunt in poteſtate patrum. Cap. 9.

DIctum eſt ſupra de ſtatu perſonarum, nunc ſupponenda eſt alia diuiſio, vt per diuiſiones facilior tradatur doctrina: particio enim ſiue diuiſio animum legentis incitat, mentem intelligentię prȩparat, memoriam artificioſè reformat. Eſt autem hȩc diuiſio talis, ꝙ omnis homo aut eſt ſui iuris, aut alieni, aut dubij, ſecundûm quoſdam, qui dicunt ſtatũ alicuius eſſe in ſuſpẽſo, ſicut de eo qui captus eſt ab hoſtibus, ſed reuera abſurdum eſſet dicere, aliquem eodẽ tempore nec in patris nec in ſua poteſtate fuiſſe, quod enim dicitur, pendente ſtatu, verum eſt ratione futurę fictionis poſtliminij, quod omnino ſeparatur a iure. Si enim reuertatur, fingitur non fuiſſe captus, ſed inſpecto preſenti ſtatu nunq̃ pendet, cûm lex dicat captum ab hoſtibus eſſe ſeruum. Igitur poſſibile eſt ꝙ filiũ habeat in poteſtate ſua, & generaliter vera eſt, quòd nulla preſentia, nulla prȩterita pendent. ¶ 2. Sui iuris autem ſunt omnes, qui non ſunt in aliena poteſtate. Cognitis autem perſonis quę ſunt alieni iuris, per conſequens ſciri poterit omnes alios eſſe ſui iuris. ¶ 3. In poteſtate aliena ſũt ſerui, quę quidem poteſtas dominorum in ſeruos a iure gentium eſt, quę aliquando fuit & vitę & necis ſeruorum, ſed nunc coarctata eſt per ius ciuile, ita ꝙ vita & membra ſũt in poteſtate regis, ita ꝙ ſi quis ſeruum ſuum occiderit, non minus punietur q̃ ſi alienum occiderit, et in hoc legem habent contra dominos, ꝙ ſtare poſſunt in iudicio contra eos de vita & membris propter ſęuitiam dominorum, vel propter intollerabilem iniuriam, vt ſi eos deſtruant, ꝙ ſaluum non poſſit eis eſſe waynagium ſuum. Hoc autem verum eſt de illis ſeruis qui tenent de antiquo dominico coronę, ſed de alijs ſecùs eſt, quia quandocunq; placuerit domino, auferre poterit a villano ſuo waynagium ſuum & omnia bona ſua. Expedit enim rei publicę ne quis re ſua malè vtatur. Eſt autem effectus huius dominicę poteſtatis, quòd quicquid per ſeruum iuſtè acquiritur, id domino acquiritur vel quaſi domino, ſicut bonę fidei poſſeſſori vel vſurario vel fructuario. Qui igitur ex te & vxore tua naſcitur, in tua poteſtate eſt. Item qui ex filio tuo & eius vxore naſcitur. i. nepos tuus & neptis, ęquè in tua poteſtate ſunt, & ꝓnepos et proneptis, & deinceps ceteri, qui verò ex filia tua naſcitur in poteſtate tua non eſt, ſed in patris eius vel aui vel proaui. ¶ 4. In poteſtate autem patrum ſunt filij qui naſcuntur ex iuſto et legittimo matrimonio. Idem in nepotibus & pronepotibus quantũ ad auos & proauos paternos. Et prȩſumitur quis eſſe filius hoc ipſo ꝙ naſcitur ex vxore, quia nuptię probant filium eſſe, et ſemper ſtabitur huic preſumptioni, donec probetur contrarium: vt eccè, maritus probatur non concubuiſſe aliquãdiu cum vxore, infirmitate vel alia cauſa impeditus, vel erat in ea inualetudine vt generare non poſſit, vel probatur quòd fuit abſens ꝑ decennium & reuerſus inuenit anniculum, hic qui in domo mariti natus eſt,

eſt (licet vicinis ſcientibus) nō erit filius mariti. Et de hac materia inueniri poterit pleniùs infra, de partu ſuppoſito.

1 ¶ Qualiter diſſoluitur patria poteſtas & dominica. 2. De quadã ſubdiuiſione perſonarũ quæ ſunt in poteſtate aliena. 3. Qualiter ſoluitur dominica poteſtas in ſeruis fugitiuis. Cap. 10.

DIctum eſt ſupra quémadmodũ dominica & patria poteſtas conſtituatur: nunc autem dicendũ qualiter diſſoluatur et tollatur, et ſciẽdũ ꝙ tribus modis in liberis perſonis, videlicet morte naturali, morte ciuili & dignitate. Item in ſeruis, dominica poteſtas tollitur manumiſſione et morte naturali, vt ſi pater qui habet filium in poteſtate moriatur, nam eius filij incipiunt eſſe ſui iuris, q̃uis aliquando remaneant ſub tutela dominorum & ſub cura amicorũ vel parentum. Mortuo verò auo patruo, nepotes eius non ſunt ſui iuris, ſed recidunt in poteſtatẽ ſui patris, ſi pater eorum viuat, cùm auus moriatur, & nullo modo exierint de patris poteſtate per emãcipationem vel alium modum, ſicut per dignitatem. Item morte ciuili, vt ſi pater dãnetur propter aliquam feloniã cõmiſſam, vel alius ãteceſſor, vel perpetuò exuletur, ſi autem relegetur ad tempus, nihilominꝰ retinebit liberos in poteſtate ſua: quia ſua cûm remeabit habebit. Item dignitate aliquãdo, vt per epiſcopalẽ dignitatem. Item per emancipationẽ ſoluitur patria poteſtas: vt ſi quis filiũ ſuũ forisfamiliauerit cũ aliqua parte hęreditatis ſuę, ſecundũ quod antiquitùs fieri ſolet. Itẽ ſoluitur dominica poteſtas quãdoq; manumiſſione, vt ſi dominus ſeruũ ſuum manumiſerit, quacunq; ratione manumiſſionis, ſecundũ quod inferiùs dicetur, de manumiſſionibus. ¶ 2. Prima diuiſio perſonarũ fuit talis, ꝙ õnes homines aut liberi ſunt aut ſerui, ſecunda, ꝙ quędam perſonę ſunt ſui iuris, & quędam alieno iuri ſubiectę: nunc ſequitur alia diuiſio, ꝙ perſonarum quę non ſũt in poteſtate aliena, quędam ſunt in cuſtodia ſeu tutela dominorum, quędam in curatione parentum & amicorũ, ſecundũ quod inferiùs dicetur pleniùs, de cuſtodia & cura. Quędã verò neutro iure tenentur, ſicut illi qui ſunt plenę ętatis. Et quibus modis finitur cura et tutela, dicetur pleniùs infra. Item quędam ſũt ſub virga, vt vxores &c. ¶ 3. Serui autẽ ſub poteſtate dominorum ſũt, nec ſoluitur dominica poteſtas q̃diu manẽtes fuerint in villenagio leuantes & cubantes, ſiue terrã tenuerint ſiue non. Itẽ ſi non ſunt manentes in villenagio ſed vagantes per patriã, euntes et redeuntes, ſemper ſub poteſtate dominorũ ſunt, quamdiu redierint, & cùm cõſuetudinẽ reuertendi habere deſierint, incipiunt eſſe fugitiui ad ſimilitudinẽ ceruorum domeſticorum. Itẽ ſi cùm vagantes fuerint, ſicut mercatores vel mercenarij certis tẽporibus cheuagiũ ſoluunt (quod dicitur recognitio in ſignũ ſubiectionis & dominij de capite ſuo) & q̃diu cheuagiũ ſoluerint, dicuntur eſſe ſub poteſtate dominorum, nec ſoluitur dominica poteſtas. Et cûm ſoluere deſierint, incipiunt eſſe fugitiui, et ſi aliquo prędictorum modorum fugã fecerint, ſtatim perſequi debent, et petentur infra tertiũ vel quartum diẽ, donec fuerint comprehenſi & reducti vbicunq; fuerint inuenti, nec debet aliquis eos impedire ratione alicuius libertatis vel priuilegij, quia dominus ſeruorum illorũ ſemper retinet dominiũ, donec illud amittat per negligentiã vel per violentiã, & iniuſtam

iniuſtã reſiſtentiã,& cùm ille qui perſequitur reſiſtere nõ poſſit, tũc oportebit ad ſuperiorẽ recurrere,vt ſibi perquirat per breue. Niſi ita ſit forte, ꝙ ille fugitiuus infra ãnũ,ad villenagium ſuũ reuertatur,& a domino cõprehendatur & detineatur,quod quidẽ licitè poteſt facere dominus,quia ante annum cõpletũ nullum habere poteſt priuilegiũ fugitiuus. Nec etiam ſi dominus infra annũ clameũ ſuum qualitercũq; appoſuerit,ſi fugitiuus poſt annũ redierit,licitè retinere poterit,nec currit tẽpus contra dominum,cũ res per clameum appoſitum efficiatur litigioſa.Et per hoc perpetuetur actio impoſterũ et elidatur priuilegiũ.Si autẽ dominus ille negligens fuerit in proſequendo,& in clameo apponendo qualitercũq;,ſi fugitiuus reuertatur poſt annũ,non erit domino licitũ nec tutum manum apponere, tamẽ poſt annum poteſt fugitiuus habere priuilegium,& ſe in ſtatu libero defendere per exceptionẽ, et ſic ſoluitur dominica poteſtas. Et dicuntur ſerui eſſe in ſtatu libero, donec dominus verſus eos ſibi perquiſierit per legem terrę,nec habebit poteſtatem aliquã in eis vel liberis ſuis,terris vel alijs bonis ipſorũ,donec corpus,quod principale eſt,diſrationauerit, ſecũdũ quod inferiùs dicetur.Cùm autem dominus ꝑ neglig ẽtiã vel impotentiam ſui ſeyſinã de ſuo fugitiuo amiſerit,ſi reſũptis viribus contra priuilegiũ,fugitiuum reduxerit,vel cùm fugitiuus redierit,ipſum retinuerit,pęnã debitã non euadet,cùm hoc ſit contra pacem. Sed ſi extra villenagium.s. per lapſum.3.vel.4.dierum iuuentus fuerit cùm dominus negligẽs fuerit in proſequutione,capi nõ poterit nec detineri,nec magis q̃ liber homo,& ſi fuerit,inde habebit querelam de impriſonamẽto.Infra plus de hac materia, de placito de Natiuis & fugitiuis, qualiter reuocantur in ſeruitutem,qui ſũt extra poteſtatem dominorũ et in fuga.

1 ¶*De diuerſis condicionibus perſonarum tenentium in dominico domini regis.* 2. *De liberis in manerio regis.* 3. *Quòd ſub poteſtate domini ſunt liberi homines. Cap.11.*

IN dominico domini regis plura ſunt genera hominum:ſunt enim ibi ſerui,ſiue natiui ante conqueſtum, in conqueſtu,& poſt, & tenent villenagia et per villana ſeruitia & incerta,qui vſq; in hodiernum diem villanas faciunt conſuetudines & incertas ,& quicquid eis pręceptũ fuerit(dum tamen licitũ & honeſtũ).Fuerunt etiam in conqueſtu liberi homines,qui liberè tenuerunt tenementa ſua per libera ſeruitia,vel per liberas conſuetudines, et cùm per potẽtiores eiecti eſſent,poſtmodum reuerſi receperunt eadem tenementa ſua tenenda in villenagio,faciendo inde opera ſeruilia, ſed certa & nominata,qui quidem dicuntur glebę aſcripticij,& nihilominus liberi,quia licet faciant opera ſeruilia,cùm non faciũt ea ratione perſonarum, ſed ratione tenementorum,& ideo aſſiſam nouę diſſeſinę non habebunt,quia tenementum eſt villenagium,quãuis priuilegiatum,ſed nec Aſſiſam mortis anteceſſoris : ſed tãtum paruum breue de recto,ſecundũ conſuetudinẽ manerij,& ideo dicuntur glebę aſcripticij,quia tali gaudent priuilegio,ꝙ a gleba amoueri non poterunt, q̃diu ſoluere poſſunt debitas penſiones, ad quoſcunq; peruenerit dominicum domini regis, nec compelli poterint ad tale tenementum tenendum niſi voluerint. Eſt etiam aliud genus hominum in manerio domini regis, & te-

& tenent de dominico & per eaſdem conſuetudines & ſeruitia villana, per quæ ſupradicti & non in villenagio, nec ſunt ſerui nec fuerunt in cōqueſtu vt primi, ſed per quandam conuentionem, quam cum dominis fecerunt, et ita ꝙ quidam eorum cartas habent et quidam non. Et qui ſi a talibus tenementis eiecti fuerint, ſeiſinam recuperabūt (ſed ſecundûm quoſdam) per aſſiſam nouæ diſſeiſinæ, et cûm aſſiſā nouæ diſſeiſinæ habuerint, heredes habebunt aſſiſam mortis anteceſſoris. ¶ 2. Sunt et alia genera hominum in maneriis & dominicis domini regis, qui ſicut alibi tenent liberē & in libero ſocagio & per ſeruicium militare ex nouo feoffamento & poſt conqueſtum. ¶ 3. Item ſub poteſtate dominorum ſunt liberi homines poſſeſſi vt ſerui & qui aliquando in libertatem proclamant, & qui dici poterunt ſtatu ſerui cûm ſint liberi eadem ratione quā ſerui dici poterunt ſtatu liberi cûm ſint fugitiui, & extra poteſtatem dominorum, de quibus pleniûs dicetur infra.

1 ¶ *De rebus et rerum diuiſione. 2. Prima diuiſio. 3. Secunda diuiſio. 4. Tertia diuiſio. 5. Quædam res ſunt communes ſecundûm diuiſionem interiûs. 6. Quædam publicæ. 7. Quædam vniuerſitatis 8. Quædam ſacræ & religioſæ quæ ſunt deo conſecratæ. 9. Quædam ſingulorum. 10. Quædam nullius. Cap.12.*

Superiûs dictū eſt de perſonis & ſtatu hominum & iure perſonarum: conſequenter dicendū erit de rebus per diuiſionem, quia res per diuiſionē meliûs aperiuntur. ¶ 2. Rerum autem prima diuiſio hæc eſt, ꝙ rerum quædam ſunt in patrimonio noſtro, & quędam extra. In patrimonio noſtro ſunt res tam mobiles quàm immobiles, quibus pro volūtate & neceſſitate noſtra nobis vti licet de quibus ſatis patebit inferiûs. Extra patrimonium autem dicuntur res ſacræ & religioſæ & cōmunes. Quædam verô nec ſunt in patrimonio nec extra, ſicut iura & ſeruitutes, vſus fructus. Item actus, via & aquę ductus & huiuſmodi, & ideô non dicūtur ſeruitutes eſſe in bonis, quia ꝑ ſe et ſine fundo alienari nō poſſūt. Item prędiales ſeruitutes per ſe nō cenſentur, & ideô videntur non eſſe, vel extinctæ eſſe ſi cenſeantur per ſe. Nā et manica videtur extincta cûm non accedit veſtimento, & tignum videtur non poſſideri, cûm non accedit ędificio, ſed tamen non dicuntur iſtæ ſeruitutes eſſe extra bona, cûm poſſidentes exceptionem, & non poſſidentes habeant actionē. ¶ 3. Fit & alia & ſecunda diuiſio rerū, quia aliæ ſunt corporales, aliæ incorporales. Corporales verô ſunt quæ tangi poſſunt, ſicut terra, fundus, res immobiles vel res mobiles quæ ſe mouere poſſunt, ſicut animalia vel huiuſmodi, vel moueri. Incorporales verô ſunt, ſicut ſunt iura, quæ videri nō poſſunt nec tangi, vt ius eundi, agendi, aquamuè ducēdi, & huiuſmodi, quæ non poſſidentur ſed quaſi. ¶ 4. Eſt et tertia diuiſio rerū, ꝙ aliæ ſunt cōmunes, aliæ publicæ, aliæ vniuerſitatis, aliæ nullius, & aliæ ſingulorū, quę varijs ex cauſis, cuiq; acquiruntur. ¶ 5. Naturali verô iure cōmunia ſūt omnia hæc, aqua profluens, aër & mare, & littora maris quaſi maris acceſſoria. Nemo enim ad littus maris accedere prohibetur, dum tamen a villis & ædificijs abſtineat, quiá littora ſunt de iure gentiū cōmunia ſicut & mare. Ideô ædificia ſi in mari ſiue in littore poſita fuerint, ędificantium

ſunt

ſunt de iure gentium, & ita in hoc caſu ſolum cedit ædificio, licet alibi contrarium, quia ædificium cedit ſolo. ¶ 6. Publica verò ſunt omnia flumina & portus. Ideóq; ius piſcandi omnibus commune eſt in portu & in fluminibus. Riparum etiam vſus publicus eſt de iure gentium, ſicut ipſius fluminis. Itaq; naues ad eas applicare, funes arboribus ibi natis religare, onus aliquod in ijs reponere, cuiuis liberũ eſt, ſicuti per ipſũ fluuium nauigare: ſed proprietas earũ eſt illorum, quorum prædijs adhęrent, & eadem de cauſa arbores in eiſdem natæ eorundem ſunt: & hæc intelligenda ſunt de fluminibus perhennibus, quiâ temporalia poſſunt, eſſe priuata. Nota hic differentiam inter publicum & commune. Publica autem ita accipiuntur quæ ſunt omnium populorum. i. quæ ſpectant ad vſum hominum tantum. Cõmunia verò dici poterũt aliquando quæ ſunt omniũ animantium. ¶ 7. Vniuerſitatis verò ſunt (non ſingulorũ) quæ ſunt in ciuitatibus, vt theatrum, ſtadia & huiuſmodi, & ſiqua ſunt in ciuitatibus communia. Dicuntur verò theatra a theorando. i. inſpiciendo. Stadiũ verò dicitur octaua pars milliarij, quod (vt dicitur) Hercules vno anhelitu currebat & poſtea ſtabat. Et dicuntur iſta vniuerſitatꝫ dominio & vſu. Vſualia autẽ dicuntur vniuerſitatis eſſe non vſu, ſed dominio & fructu, vt fundi & ſerui. i. ciuitatũ, qui ita ſunt omniũ ciuiũ, ita ꝙ nullius ꝑ ſe. ¶ 8. Res verò ſacræ, religioſę & ſanctæ in nullius bonis ſunt: quod enim diuini iuris eſt, id in nullius hominis bonis eſt, immo in bonis dei hominũ cenſura. ¶ 9. Itẽ ſunt res ſingulorũ vt mea & tua, dominio & vſu, ſicut fundi, ciuitates & ſerui. Et ſunt ſacra, quæ ritè et ꝑ pôtifices deo conſecrata ſunt, veluti ædes ſacræ & religioſæ, & dona quę ritè ad miniſteriũ dei dedicata ſunt, vt calices, cruces, & thuribula, quæ alienari ꝓhibentur, excepta cauſa redẽptionis captiuorum. Itẽ loca ſacra ſunt cęmiteria & capellæ & eccleſię, & licet ędificia diruantur, adhuc loc⁹ ſacer manet. Et differt ſacrum a ſacrario, quiá ſacrarium dicitur locus vbi ſacra reponũtur. Sacræ etiam res ſunt, veluti muri et portę ciuitatum, & ideô dicuntur muri ſancti, quiá pæna capitalis conſtituta eſt in eos qui aliquid in muros ſanctos delinquunt, violando aliquid in hijs vel immittendo, vel tranſcendendo, ſcalis adhibitis, vel alia qualibet ratione: quiá hoſtile eſt et abhominabile aliâs ingredi quâm per portas, dicitur enim ſanctum quod defenſum eſt et munitum ab iniuria hominum, & lex illa ſpecialiter dicitur ſanctio, quiá pænam imponit iniurioſo. Muros verõ municipales reficere non licet alicui ad priuatum commodum, ſed ad publicam vtilitatem. ¶ 10. Res quidem nulli⁹ eſſe dicuntur pluribus modis, natura ſiue iure naturali, vt feræ beſtiæ, volucres, et piſces. Item cenſura (vt dictum eſt) ſicut res ſacræ, religioſæ & ſanctæ. Item caſu, ſicut eſt hereditas iacens ante aditionem: ſed fallit in hoc, quiá ſuſtinet vicem perſonæ defuncti, vel quiá ſperatur futura hereditas eius qui adibit. Dicuntur etiam res in nullius bonis eſſe quæ habitæ ſunt pro derelicto. Item tempore dicuntur res in nullius bonis eſſe, vt theſaurus. Item vbi non apparet dominus rei, ſicut eſt de wrecco maris. Item de hijs quæ pro wayuio habẽtur, ſicut de auerijs vbi nõ apparet dominus, & quæ oli fuerũt inuẽtoris, de iure naturali, iã efficiũtur principis de iurę gẽtiũ. Itẽ ſunt res natura nulli⁹, vbi natura nõ patitur ꝙ poſſẽt eſſe alicui⁹,

ſicut

ſicut ſunt liberi homines,liberi enim homines exempti ſunt a dominio & cõmercio,& illud idem dici poterit de ſeruo ęgrotante quem dominus abiecit,lex enim facit ei vt ſit liber.

¶Henrici de Bracton de Legibus & conſuetudinibus Angliæ. Liber ſecundus.

1 ¶*Qualiter acquiruntur rerum dominia: de Iure naturali ſiue gentium per occupationẽ, et de feris beſtiis.* 2. *De Piſcatione,venatione & apprehenſione & apium incluſione.* 3. *De manſuetis beſtiis & auibus.* *Cap.1.*

DIctum eſt ſupra de rerum diuiſione, nunc autem dicendum eſt qualiter dominia rerum acquiruntur,de iure naturali ſiue gentium: vt a vetuſtiore iure incipiatur, quod cum ipſo genere humano rerum natura prodidit,& poſt dicendum erit de iure ciuili,quod poſtea eſſe cepit,cûm & ciuitates cõdi,et magiſtratus creari & leges ſcribi ceperũt. ¶2. Iure autem gentium ſiue naturali dominia rerũ acquiruntur multis modis. Inprimis per occupacionem eorum quę non ſunt in bonis alicuius,& quę nunc ſunt ipſius regis de iure ciuili & non communia vt olim:ſicut ſunt ferę beſtię,volucres & piſces,& omnia animalia quę in terra & in mari & in cœlo & in aêre naſcuntur vbicunq; capiantur,et cũ capta fuerint incipiunt eſſe mea:quia mea cuſtodia coercẽtur,& eadem ratione ſi euaſerint cuſtodiam meam & in naturalem libertatem ſe receperint,deſinunt eſſe mea & rurſus fiunt occupantis. Recipiunt autem naturalem libertatem tunc, cùm vel oculos meos effugerint in aère libero & non ſub captura mea , vel ita ſunt in conſpectu meo vt impoſſibilis ſit eorum perſequutio. ¶3. Itẽ continet occupatio piſcationem,venationem & apprehenſionem. Et nec ſola perſequutio facit rẽ eſſe meam. Nam etſi feram beſtiam vulnerauerim ita vt capi poſſit, non tamen eſt mea niſi eam cepero, imô erit potiûs occupantis,quià multa accidere ſolent nè capiam.Item ſi in laqueum quem venandi cauſa tetẽdi aper inciderit,& cum coertione eum exemptum abſtuli,erit meus,ſi in poteſtatem meam peruenerit,niſi conſuetudo vel priuilegium ſe habeat in contrarium . Continet & occupacio incluſionem,vt in apibus,quarũ fera eſt natura,nam ſi in arbore mea conſederint, nõ magis ſunt meę antequàm a me alueo includantur , q̃ volucres qui in arbore mea fecerint nidum,& ideò ſi alius incluſerit eas,earum dominus erit . Examen etiá quod ex alueo meo euolauerit eòuſq; meum eſſe intelligitur q̃diu in cõſpectu meo eſt, nec ſit impoſſibilis eius perſequutio, alioquin occupantis fit,ſed ſi quis illud ceperit , ſuum non facit ſi ſciuerit ipſum eſſe alienum, ſed

num, ſed furtũ facit, niſi animũ habeat reſtituẽdi. Et hæc væra ſunt, niſi aliquando de conſuetudine in quibuſdam partibus aliud fiat. ¶ 4. Hæc quæ dicta ſunt locum habent in animalibus, quæ omni tempore fera permanſerunt: ſi autem animalia fera facta fuerint manſueta, & ex conſuetudine eunt & redeunt, volant & reuolant, vt ſunt cerui, cigni, pauones & columbæ & huiuſmodi, alia regula comprobata eſt, vt eouſq; noſtra intelligantur, quàmdiu habuerint animum reuertendi. Nam ſi reuertendi animum habere deſierint, noſtra deſinũt eſſe. Reuertendi autem animũ videntur deſinere habere, cùm conſuetudinem reuertendi deſeruerint. Idemquè dicitur de gallinis & anſeribus feris factis, ex manſuetis. In domeſticis verò tertia regula comprobata eſt, quòd licet conſpectum meũ effugerint anſeres manſueti & gallinæ, quocunq; tamen loco ſunt, mei intelliguntur eſſe, & furtum facit qui ea animo lucrandi retinuerit. Habet etiam locum iſta ſpecies occupationis in ijs, quæ ab hoſtibus capiũtur, vt ſi liberi homines in ſeruitutem noſtram deducantur, et poteſtatem noſtram euaſerint, priſtinum ſtatum recipiunt. Item locum habet eadem ſpecies occupationis in ijs quæ communia ſunt, ſicut in mari & littore maris, in lapillis & gẽmis, et cæteris in littore maris inuentis. Idẽ etiam in inſulis in mari natis, et in ſimilibus, et in rebus pro derelicto habitis, niſi conſuetudo ſe habeat in contrarium propter fiſci priuilegium.

1 ¶ *De modò acquirendi per acceſſionem, et quid eſt alluuio. 2. De inſulis natis in flumine. 3. De acceſſione quæ fit humana natura operante per adiunctionem ſpecierum. 4. De ædificijs quilibet. 5. De litteris & picturis. 6. De acceſſione quæ fit diuina natura & humana operante, et de planta. Cap. 2.*

ACquiruntur etiam iure gentium rerum dominia, per acceſſionem diſcretam, vel ſecretam, concretam ſeu continuam, et quæ ex animalibus dominio tuo ſubiectis nata ſunt, tibi acquirũtur. Itẽ quod per alluuionem agro tuo flumen adiecit, iure gentium tibi acquiritur. Eſt autem alluuio latens incremẽtum, & ꝑ alluuionẽ adijci dicitur quod ita paulatim adijcitur, quòd intelligere nòn poſſis quo momento tẽporis adijciatur. Nam etſi tota die infigas intuitum tuum, imbecillitas viſus tã ſubtilia incrementa perpendere non poteſt, vt videri poterit in cucurbita & ſimilibus. Si autem non ſit latens incrementum imo apparens, contrarium erit, vt eccè, vis fluminis partem aliquam ex tuo prædio detraxit & vicini prędio appulit, certum eſt eam tuam permanere, & ſi longiori tempore fundo vicini adhæſerit, & arbores quas ſecum traxerit in eũ fũdum radices egerint, ex eo tempore videntur fundo vicini acquiſitæ. Dabitur tamen priori domino vtilis vendicatio, ſecundùm quoſdam, ſed ceſſat rei vendicatio, quiá alterius facta eſt cruſta, & alia dicenda eſt arbor aliæ terræ alimento. ¶ 2. Habet etiam locum eadem ſpecies acceſſionis in inſula nata in flumine, quæ ſi quidèm mediã partem fluminis teneat, cõmunis eſt eorum qui pro indiuiſo ab vtraquè parte fluminis propè ripam prædia poſſident, pro modo latitudinis cuiuſcunquè fundi, quæ latitudo propè ripam ſit, ꝙ ſi alteri parti proximior ſit, eorũ eſt tantùm qui

ab ea parte propê ripam prędia poſſident.Si autem inſula in mari nata ſit,
quod raro accidit,occupantis fit,nõ tamen credas ꝓpriũ alicuius agrũ in
formã inſulę redactũ,inſulam eſſe, vt eccè,flumen diuiditur in ſuperiori
parte & circuit agrũ alicuiꝰ, & demũ infrâvnitur, quo caſu eius erit ager
cuius priûs fuerat. Cauendũ quoq; erit in metienda viciniate inſularũ,
quiá poteſt quis in hoc de facili decipi.Ponatur igitur pũctus quidam in
medio inter vtrũquè agrũ,& ſecundûm hoc,ſi inſula citra punctũ ſit, vel
huius tantũ,vel illius tãtum erit.Si autẽ ſit & citra punctũ,& in ipſo pũc-
to,& vltrà,tunc ꝓ indiuiſo comunis erit,vt tãtum mihi de ipſa inſula ce-
dat,quantum cõtinetur a medietate puncti vſquè ad agrum meum, & ſic
fiat in ꝑſona vicini quoád diuiſionẽ.Et videtur ꝙ vicinitas & remotio in
ſulæ conſiderari debet ſecundùm principiũ natiuitatis ſuæ,& inde erit,ꝙ
ſi inter inſulã quæ mihi ꝓximior eſt & cõtrariã ripam vicini,quæ eſt vltra
flumen alia ſit nata inſula,mẽſura fiet a mea inſula & nõ ab agro meo. Et
hæc omnia tenẽda ſunt in inſula quæ aluei ſolo adhæret & non quæ vir-
gultis ſuſtentatur.Si autẽ inſula rotunda inueniatur,difficile erit eam me-
tiri,hoc tamen obſeruetur,ꝙ omne quod ꝓpinquiꝰ eſt,mihi cedat, & ita
vicino cedat quod ei vicinius erit,& hoc nũq̃ fallet. Habet etiam locum
hæc in agris nõ limitatis:nam in limitatis nõ habet locũ ius alluuionis.
Sunt autẽ limitati,qui aſſignãtur aliquibus certis locis & certis terminis,
vbi ſcitur quid cui ſit datum,quid retentũ & relictũ. Prætereá agris limi-
tatis non cedit inſula ratione vicinitatis in flumine publico,immô cõce-
ditur occupanti,& ꝑ conſequens regi ꝓpter ſuũ priuilegiũ.Habet etiam
locũ eadẽ ſpecies acceſſionis in alueo fluminis,a flumine derelicto. Ce-
dit enim eis qui ꝓpê ripam fluminis prædia poſſident, ꝓ modo.ſ.latitu-
dinis cuiuſcũq; agri,quæ latitudo propè ripam ſit. Nouus autẽ alueus e-
iuſdẽ iuris incipit eſſe,cuiꝰ & ipſum flumen.i.publicũ. Flumen enim al-
ueum ſibi cõſtituendo agrũ priuatum facit publicum & publicum priua-
tum.Et ideo dicuntur flumina vice Cenſitorũ .i. iudicũ vel príncipũ fũ-
gi.Iudex enim vel imperator ſæpè quod vniꝰ eſt alteri adiudicat,iuſtè vel
iniuſtè,bona fide vel mala. Sed vbi flumen mihi abſtulit meum prædiũ
ꝑ aluei cõſtitucionẽ,deindè redit ad antiquũ alueũ,de iure ſtricto in prę-
dio quodã meo nihil poſſũ vendicare:cedit enim ijs qui ꝓpè ripam prę-
diá habent,de æquitate tamen vix obtinet hoc.i.nullo modo obtinet.
Vbi autẽ flumẽ alueum ſibi nõ cõſtituit in agrũ meũ ſed illũ inundauer-
rit,nõ immutatur ſpecies eius quãtum ad ꝓprietatẽ. ¶ 3. Hæc de acceſ-
ſione quę fit tantũ diuina natura operante.Eſt et alia,quę fit tantũ huma-
na natura operante,quæ fit ꝑ adiunctionẽ vniꝰ ſpiciei ad alterã, eiuſdem
generis vel diuerſi,ꝑ applũbaturã vel ferriliminationẽ,ſecundũ qd' infrá
legitur,et ibi dicitur,quę pars alteri debet accreſcere. Si autẽ ꝑ applũba-
turã,minor cedit maiori vel præcioſiori:ſed ſi neutra præcioſior,quilibꝫ
ſuu vẽdicabit. ¶ 4. Vendicat etiã ſibi locum ius acceſſionis in ædificijs
ꝑ humanæ naturæ laborẽ,vt ſi quis in ſolo ſuo alienã materiã ædificauit,
ipſe dñs intelligitur ædificii,quiá omne qd' inędificatur,ſolo cedit. Nec
tamẽ is qui materiæ dñs fuerat,dñs eſſe deſinat, nec ſuũ poteſt eximere,
ſed ꝓ eo duplũ cõſequetur,& ſi dirutũ ſit ędificium,qd' ſuũ fuerit vẽdica-
re poterit,niſi fuerit duplum cõſequutꝰ. Ecõtrariô autẽ,ſi quis de ſuo in

ali-

alieno ſolo ædificauerit mala fide,materiam præſumitur donaſſe, ſi autē bona fide,ſoluat dominus ſoli,precium materiæ & mercedē fabricatorū. Hoc autem,quod prædictum eſt,locum habet ſi ædificium ſit immobile, ſi autē mobile,aliud erit,vt eccē, horreum frumentariū nouum ex tabulis ligneis factum, in prædio Semphronij poſitum,non erit Semphronij.
¶5. Hæc eadem ſpecies acceſſionis, ꝑ humanæ naturæ ſolicitudinē poteſt aſſignari in litteris. Literæ enim licet ſint aureæ perinde mēbranis, chartiſue cedunt, ſicut ea ſolo cedere ſolēt quæ edificantur vel inſeruntur.Sed in picturis erit cōtrariū.Ridiculoſū enim eſſet precioſam picturā ꝑ acceſſionem cedere viliſſimæ tabulæ:et ideo tabula cedit picturæ, vt in Inſtitutis pleniꝰ inueniri poterit, et in ſūma Aſonis,ꝙ in caſu deterior eſt condicio poſſidentis.Itē in eodē,ꝙ melior eſt condicio poſſidētis ꝓpter duplex beneficiū poſſidendi.Itē in eodē, ꝙ vbi obſcura ſūt vtriuſq; iura, pro poſſeſſore iudicabitur. Poteſt etiā eadē ſpecies aſſignari in texturis: Nā ſi alienā purpurā quis intexuerit in veſtimēto ſuo, licet precioſior ſit purpura,tamen cedit veſtimēto iure acceſſionis.Itē eadē ſpecies acceſſionis poteſt aſſignari in fructuarijs & vſuarijs circa fructuum obuentionē.

in ſumma Aſonis

¶6. Alia autem acceſſio erit diuina natura & humana cooperāte,et quęritur ex ea dominiū,vt eccē.Ticius alienā plantam in ſolo ſuo poſuit, ipſius erit planta.Et ex diuerſo,ſi Ticius ſuam plantam in Menij ſolo poſuerat,Menij erit planta,ſi modô vtroq; caſu radices egerit, vnde verſus. Quicquid plantatur,ſeritur vel inædificatur, omne ſolo cedit,radices ſi tamē egit.Sed anteq̄ radices egerit,permanet eius, cuius prius fuerat,et hæc eſt adèo verū vt ſi vicini arbor ita terram Titij oppreſſerit, vt in eius fundo radices egerit,Titij erit arbor.Ratio enim non ꝑmittit vt alteriꝰ ſit quàm eius,in cuius fundo radices egerit. Item ſi in cōfinio arbor poſita ſit & in vicini fundo radices egerit, communis erit, nec licebit vicino radices excidere. Et hoc verum eſt ſi arbor mea in vicini fundo radices egerit,ſine quibus viuere non poſſit,quôd communis eſſe debeat,ſi autē ſatis viuere poſſit ſine radicibus illis,non erit communis. Qua autem ratione plantæ ſolo cedunt cûm radices egerint & ædificia immobilia, eadem ratione cedunt frumenta cûm ſata fuerint, et ſolo coaluerint, ſiue fortuito caſu ceciderint in terram,ſiue non.

1 ¶*De modo acquirendi per ſpecificationem.* 2. *Item per confuſionem.* 3. *Item per inuentionem.* *Cap.3.*

Acquiritur & nobis res ꝑ ſpecificationem, vt ſi quis de aliena materia ſpeciem fecerit aliquā,dominus erit ſpeciej qui fecit. ¶2. Eſt & alius modus acquirendi ꝑ cōfuſionē. Confunduntur itaq; liquida vt mel & vinum.Confunduntur etiā ſolida,licet cum difficultate magna, vz ſpecies,ſicut aurum & argentū,plūbū & ferrū,et quod ex ijs redigitur erit cōmune(ſiue ſeparari poſſit ſiue nō) inter eos, de quorū voluntatibꝰ corpora ſiue ſpecies cōfunduntur,ſi autē caſu fortuito fiat confuſio & ſeparari nō poſſunt,idem erit.Si autē ſeparari poſſunt materiæ,vnuſquiſq; partem ponderis & mēſuræ habebit,quā habuit in rudi materia. Si autē frumentū alicuius mixtū fuerit cū frumento alterius,non erit frumentū

inter eos cōmune,ſed quilibet de aceruo ſuo vēdicabit partē, pro modo ſui frumenti. Nec fieri poterit cōmunicatio frumēti,quiâ ſingula corpora manent in ſua ſubſtantia, ac ſi pecora Ticij tuis pecorib⁹ eſſent mixta, & vbi non intelligitur ꝙ grex ſit cōmunis,& quamuis valdè difficile ſit & quaſi impoſſibile ſeperare frumentum meum a frumento tuo, ſatis tamē dici poterit pro parte indiuiſa dari vendicationem,quaſi aceruus frumēti ſit cōmunis,vt vendicet tantum de aceruo quantū fuerat ſuū, & differt confuſio a mixtione in tribus:ſpecies enim dicuntur miſceri & materiæ confundi.Item ſpecies mixtæ remanent in eadē ſubſtancia & ſpecie, cōfuſæ autem tranſferuntur in aliam materiam. ¶ 3. Acquiritur & dominium per inuentionem,vt ſi theſaurus inueniatur: ſecūdûm quòd dicetur inferiûs inter placita coronæ.

1 ¶ *De diuerſis modis acquirendi ex iure ciuili.* 2. *De quadam recapitulatione.de quadam diuiſione Rerum.* 3. *De Seruitutibus.* *Cap.*4.

ACquiritur etiam iure ciuili multis modis, vz ex cauſa donationis, ex cauſa ſucceſſionis,ex cauſa teſtamentaria & alijs pluribus modis, ſecundùm quod inferiùs dicetur. Acquiritur etiam res corporalis ꝑ traditionem,quiâ res corporalis patitur traditionem, quod non faciunt res incorporales,vt ſunt iura.Et quid ſit traditio & quæ ſufficiunt ꝑ traditione,dicetur infrá pleniùs,de donationib⁹. ¶ 2. Eſt et alia diuiſio rerū de qua ſuperiûs dicitur in parte,ꝙ aliæ ſunt corporales,aliæ ſūt incorporales. Corporales ſunt hæ,quæ ſui natura tangi poſſunt,qualia ſūt homo fundus, veſtis,aurum,argētum & aliꝫ res innumerabiles,queꝫ omnes numerari non poſſunt,ꝓpter earum multitudinē,&ideò dicitur natura ſui, licet res tangi nō poſſunt ꝓpter caſum fortè,quiâ res cecidit in ꝓfundū maris,vel propter difficultatē,ſicut ſtellꝫ cœlo infixæ,queꝫ res corporales ſunt,licet tangi non poſſunt prædictis rationibus,tamen tangibilia ſunt. Itē corporales res ſunt fumus & aèr. Eſt enim aèr vnum ex quatuor elementis,ex quibus omnia corpora conſtant & creantur. Illud idē etiā eſt quod aſſumitur & remittitur a corpore,ſicut flatus & anhelit⁹. Incorporales verò res ſunt quæ tangi non poſſunt, qualia ſunt ea quæ in iure cōſiſtunt,ſicut hæreditas,vſus fructus,aduocationes eccleſiarum, obligationes, et actiones & huiuſmodi. Nec obſtat ꝙ in hæreditate,vſu fructu & huiuſmodi,corporales res contineantur: nā quod ex aliqua obligatione nobis debetur,plerumq; corporale eſt,veluti homo, fundus, pecunia & huiuſmodi,ſed ipſum ius hæreditatis.i.ipſum ius,quod eſt hæreditas,incorporale eſt.Et ita dicendum eſt de iure vtendi,fruendi & iure aduocationis & obligationis & etiā de iure ruſticorum prædiorum. Incorporales etiā res ſunt,licet in iure non cōſiſtant,ſicut ſunt genera & ſpecies,calodeꝫmones & cacodeꝫmones,anima mundi & animeꝫ hominū. ¶ 3. Quia verò ſeruitutes cōnumerantur inter alias res incorporales,videndum eſt de ſeruitutibus.Eſt enim quædā ſeruitus qua homo fit ſeru⁹ hominis,ſed de ea non tractatur hic,ſed de illa qua ſubijcitur prædium prædio, ſed fit tamē ad ſimilitudinē eius qua homo fit ſeruus hominis,vt ſicut illa cōſtitutio dicitur ius gentium, quaſi quis dominio alieno cōtra naturam ſubijcitur.Et hoc idem dicatur de ſeruitute,ſiue de cōſtitutione qua domus domui,

domui,& rus ruri ſubiungitur, et ita dicũtur ſeruitutes vrbanę & ruſticę. Et quæ iſtę ſunt, et quis eas cõſtituat,et cui,et qualitêr,et cûm conſtituantur,et qualiter amittuntur,inferiûs dicetur.

1 ¶ *De acquirendo rerum dominio ex cauſa donationis inter viuos.* 2. *Quid ſit donatio.* 3. *Qualiter diuiditur donatio.* 4. *Quis donare poſſit.* 5. *Quis donare nõ poſſit.* 6. *Cui donari poſſit.* 7. *Quæ res dari poſſit,et quæ non.* 8. *Quæ exiguntur ad hoc ꝙ valeat donatio.* 9. *Breue ad inquirendum in quo ſtatu fuit donator quando fecit donationem.* 10. *Breue ſi donator ſit compos mentis.* 11. *Breue de ſummonẽdo tenentem.* 12. *Quòd certa ſit res quæ dari debet.* 13. *Quòd donatio ſit gratuita & non coacta.* 14. *Quid ſit metus.* Cap. 5.

QVoniá inter alias cauſas acquiſitionis,magna,celebris,et famoſa eſt cauſa donationis, ideò donatio ſibi vendicat ſecundum locum: Quia ꝑ eam magis acquiritur & ſæpiùs q̃ per aliam, et vnde imprimis videndum eſt quid ſit donatio & qualiter diuidatur, quis donare poſſit & quis non.Itẽ quæ res poſſit donari & quæ nõ,et cui dari poſſit & cui non.Itẽ quæ exigantur ad hoc ꝙ valeat donatio. Itẽ qualiter acquiratur poſſeſſio & qualiter transferatur ab vno ad alium, & cûm fuerit acquiſita,qualiter amittatur, et cùm amiſſa fuerit qualiter reſtituatur. ¶ 2. Eſt autẽ donatio quædã inſtitutio,quę ex mera liberalitate & volũtate,nullo iure cogente procedit,vt rẽ transferat ad aliũ,& eſt (dare) rem accipiẽtis facere cũ effectu,alioquin invtilis erit donatio,quę irritari poterit & reuocari:vt ſi fiat de re aliena,quiá nõ videtur quis poſſeſſionem adeptus,qui eã ita nactus eſt vt illã retinere non poſſit, & tamen ſi res aliena donetur,erit donatio valida quoad dãtẽ & quoad accipientẽ ab initio,licet inualida ſit quãtũ ad verũ dñm & illũ qui ius habet, erga quem nullo tẽpore erit valida,niſi ꝑ cõfirmationẽ eius qui illã infirmare poterit.s. veri dñi vel eius hæredis,vel ꝑ eorũ ratificationẽ vel ratihabitionẽ, vel ꝑ curſũ tẽporis, qď omniũ excludit actionẽ. ¶ 3. Videndũ erit qualitêr diuiditur donatio,diuiditur ſic,ꝙ donationum alia inter viuos, alia mortis cauſa,ſicut ex cauſa teſtamẽtaria,de qua inferiûs dicetur. Itẽ donationũ alia ſimplex & pura,.s.quæ nullo iure ciuili vel naturali cogente, nullo precio,metu vel vi interueniẽte,ex mera & gratuita liberalitate donantis procedit:et vbi in nullo caſu velit donator,ad ſe reuerti quod dedit vel quod ſe daturũ promiſit,ſiue fiat donatio purè ſiue in diẽ, niſi fiat ſub conditione vel ſub modo.Itẽ alia fit ob cauſã, vbi.s.cauſa interponitur vt aliquid fiat vel nõ fiat, in quã ſpeciẽ cadit donatio cauſa dotis, vel mortis,vel huiuſmodi,vt,ſi quis ea mente dederit,vt tunc demũ fiat accipiẽtis,cûm aliquid fuerit ſubſequutũ. i. ſi aliquid factũ fuerit vel nõ factum. Et hoc genus donationis impropriè dicitur donatio, cûm fiat ſub cõdicione,& ſi quid detur ea mente,vt ſtatĩ fiat accipiẽtis,ſi tamẽ aliquid factũ ſit vel nõ factũ,ꝙ id ad ſe debet reuerti,velit donator, nec hoc propriè dicitur donatio,ſed talis vz quæ reſoluitur ſub cõdicione, ſecũdûm quod pleniûs dicetur inferiûs,de donationibus cõdicionalibus.Qualis autẽ debet eſſe,dicetur infrà in titulo,qui loquitur de illis, quę exigantur ad hæc,quòd valeat donatio.Item donationum quędam iuſta & quędam iniurioſa. Iuſta autem poterit eſſe ſi fiat de re propria, ſi autem fiat

de re

de re aliena,erit iniurioſa,et ea a vero domino poterit reuocari. Itē donacionū,quædā libera & pura & quædā ſub cōdicione vel ſub modo ſuſpenſa.Itē quædā abſoluta & larga,& quędā ſtricta & coarctata,ſicut certis hæredibus,quibuſdam verò a ſucceſſione excluſis. vt ſi fiat donatio certis hæredibus & perſonis , vel ſi ab initio larga fuerit & fuerit poſtmodùm ex cōuentione coarctata , ita quòd donatorius rem ſibi datam dare vel vendere non poſſit certis perſonis, vel non niſi certis ꝑſonis, quod quidē facere poterit quilibet,niſi vbi pactū interuenerit in initio donationis,quòd hoc ei facere non liceat contra pactū. Item donationum alia incepta & nō perfecta,vt ſi de donatione conuenerint, et inſtrumentum inde cōfectum fuerit & homagiū captū,tamen non ſufficiūt hæc omnia, niſi traditio ſubſequatur.Item poterit donatio eſſe ſimplex pręloquutio, quæ non ſufficit ꝓ donatione. Item poterit fieri donatio cum charta vel ſine charta,quiá licet charta nō interuenerit, valida poterit eſſe donatio, dum tamen donatio ꝓbari poſſit alijs legittimis documentis, vnde non ſufficit tantū probare chartā,niſi ꝓbetur & donatio. Sed econuerſô,poterit charta eſſe vera & valida ꝑ ſe,licet donatio fuerit imperfecta,& ecōtrariô.Item donationū quædam valida eſſe poſſunt ab initio , & inualida fieri ex poſt facto, & ecōuerſô.Item valida poterit eſſe donatio ſtatim ab inicio inter quaſdam ꝑſonas, & inualida & ſuſpenſa quantū ad alias perſonas,vt ſi quis rem alienam dederit alicui,vt ſuprá dictū eſt.Item donationū quædam ab initio tam valida tam perfecta,quòd irritari non poterunt nec reuocari.Itē eſt & alia quæ ab initio eſt aliqua & incepta , ſed tamen non ꝑfecta & per confirmationem perficitur & conualeſcit,vt ſupra dictum eſt: vt ſi incepta fuerit,ſed tradicio in vita donatoris nō ſubſequuta,ꝑ cōfirmationē veri hæredis poſt mortē anteceſſoris, cûm ei ius deſcenderit & non antê,valida efficitur & confirmatur, quiá confirmatio omnē ſupplet defectū.Itē ab initiò poterit eſſe perfecta & tamen in pendenti erit donatio donec per ratificationē confirmetur, vt ſi minor dum fuerit infra ætatē donationē fecerit, inpendenti erit donatio,quouſquè factus maior, per ratihabitionem, illā confirmauerit,vel per integrā reſtitutionē illā reuocauerit,& in multis alijs caſib⁹. ¶4. Itē videndū quis donare poſſit & quis non: et ſciendum ꝙ donare poteſt omnis qui a lege vel iure non prohibetur.Donationem verô facere poteſt,qui eſt maior & plenæ ætatis de quocunq; tenemento, dum tamen ſit ſanæ mentis, et in ſeyſina,& rerum ſuarum habuerit adminiſtracionem. Item dominus rei, et non dominus,ſenex , & valitudinarius, maſculus,& fœmina,liber,et ſeruus aliquando.Itē legittim⁹,& baſtardus in ſuo caſu, cûm hæredes de corpore ſuo habuerit vel aſſignatos. Item tam ille qui habet liberū tenementū,ſicut ad vitā ſuam,q̃ ille qui proprietatem habet & feodū.Item licet liberū tenementū non habuerit,donationem poteſt facere quis,dum tamen in ſeyſina fuerit aliqua iuſta de cauſa,ſicut ad terminū annorū,vel ratione cuſtodiæ.Idē erit ſi nullā iuſtā cauſam habuerit,vt ſi per intruſionem,vel diſſeyſinā,et cûm ſit in ſeyſina alijs donare poterit,licet non cū effectu,et alijs per donationem facere liberū tenementū, quod quidem ipſe non habuerit.Item cōualeſcit donatio facta a furioſo,ſicut a minore,

ſi

ſi ſanæ mentis effect⁹,donũ illud cõfirmauerit,vel ratũ habuerit. Itẽ donationẽ facere poterit,ex cõſuetudine ſpeciali,ille qui eſt infrá ętatẽ.xxi in anñ ætatis ſuæ xvi.ſicut in villa de Gipwico,quiá ibi poteſt facere donationẽ ille qui eſt.xvi.annorũ. ¶5. Itẽ quis donationẽ facere nõ poſſit videndũ eſt.Et ſciendùm ꝙ ꝓhibentur donationẽ facere omnes,qui generalẽ et liberã rerũ ſuarũ nõ habent adminiſtrationẽ, ſicut illi minores qui ſunt ſub tutela vel cura,& ſe ipſos regere non norunt, accipere autẽ poterũt (tutore authore) et cõdicionẽ ſuã meliorẽ facere. Dare autẽ nõ poterunt nec condicionẽ ſuã deteriorare. Dare autẽ ideò non poſſunt, quiá donationi cõſentire nõ poterũt,nec cũ authoritate tutoris nec ſine. Itẽ nec ſurdus qui omninò nõ audit.Secùs autẽ ſi tardè audit, quiá tunc poteſt dare. De muto autem qui omninò loqui non poteſt,id idem erit dicendum,poſſunt enim cõſentire(ſecundûm quoſdã)per ſigna & nutũ. Et generalitèr tenendũ eſt ꝙ mutus donationem facere non poteſt, quiá donationi conſentire nõ poteſt,ſicut nec furioſus, nec mente captus,niſi lucidis gaudeat interuallis,ſicut ille qui eſt infra ætatem, vice autem minoris fungitur eccleſia dei. Item nec ille donare poteſt qui ab hoſtibus captus eſt,q̃diu fuerit in cuſtodia eorum & ſub poteſtate,quiá nec poſſidere poteſt qui ab alijs poſſidetur, nec aliquid dare poteſt cum effectu, quiá nihil poſſidet.Idem dici poſſit de ſeruo ratione prædicta, quiá nihil dare poteſt cũ effectu,quiá nihil poſſidet, dum ab alijs poſſidetur. In pẽdenti autẽ ſunt huiuſmodi donationes (ſecundûm quoſdã)donec cõfirmẽtur vel penit⁹ infirmentur,q̃uis dicant quidam,ꝙ nulla præterita nec præſẽtia remaneãt in ſuſpẽſo,ſecundûm quod,inferi⁹ pleni⁹ dicetur. De hac materia in tractatu,quę donationes validę ſũt ab initio & quę validę efficiuntur ex poſtfacto.Itẽ donare nõ poteſt leproſus extra cõmunionẽ gentiũ poſitus,(vt de termino ſ.M. añ regis H.ſeptimo incipiẽte octauo circa finẽ rotuli,ſicut nec petere. Itẽ ſũt nonnulli qui dare nõ poſſũt ſine cõſenſu aliorũ,nec valet illorũ donatio ꝓ ſe,vt ſi Archiepiſcopi donationẽ facerẽt,epiſcopi,abbates vel priores eccleſiarũ quę ſunt de aduocatione dñi regis,nec dare poſſunt ſine aſſẽſu capituli ſui, nec ipſũ capitulũ ſine cõſenſu regis vel alteri⁹ patroni,quiá omniũ illorũ cõſẽſus quos res tangit erit neceſſari⁹ & requirend⁹. Idẽ dicẽdũ erit in rectoribus eccleſiarũ,qui nihil poſſidẽt niſi nomine eccleſię ſuę,vnde nihil dare poſſunt,alienare vel permutare,niſi de cõſenſu epiſcopi vel patroni,niſi inde melioretur cõdicio eccleſiæ,ſi autẽ deterioretur,nõ valet,quiá fit eis donatio ſecũdariò,ſicut maximẽ patet ĩ ipſa dedicatione & etiã poſt dedicationẽ. Do deo & eccleſiæ tali & canonicis vel monachis vel rectoribus vel perſonis ibidẽ deo ſeruiẽtib⁹,& ita ꝙ primò & principalitèr fit donatio deo & eccleſię,& ſecũdariò canonicis vel monachis vel ꝑſonis,& ita nihil habẽt niſi nomine eccleſię ſuę,& hęc vera ſunt,niſi velit aliquis dicere ꝙ eccleſię ſuę cõditionẽ meliorare nõ poſſũt,etiã ſine cõſẽſu prędictorũ. Sũt etiam quidam priores & procuratores qui ſunt amotibiles,qui nec dare poſſunt nec alienare,ſicut nec rem in iudicium deducere,nec permutare nec cum conſenſu ſuperioris nec ſine cõſenſu abbatis vel prioris, vel alterius talis,quiá amotibiles ſunt & nõ perpetui,nec generalem nec liberam habent adminiſtrationem. Sunt tamen quidam qui ſunt amotibiles qui

qui reſpondere poterunt & rem in iudicium deducere in locis ſpiritualibus, ſicut apud ſanctum Albanum. Item donare non poteſt baſtardus cum effectu, niſi de corpore ſuo hæredes procreatos habuerit, vel aſſignatos fecerit legittimê, vel per nomen vel per modum donationis. Item dare non poteſt cum effectu accuſatus ſuper crimine læſæ maieſtatis, vel alio crimine capitali poſt feloniam perpetratam, dum tamen condemnatus fuerit iudicialiter & per ſententiam, ſed donatio talis remanebit in pendenti, donec fuerit condemnatus vel conuictus. Et ad hoc facit lex F. de donationibus poſt contractum maleficium &c. vbi dicitur, ꝙ poſt contractum crimen, donationes factæ valent, niſi condemnatio ſequuta ſit, innuit ergô ꝙ niſi fuerit ſubſequuta, ꝙ valent donationes, et ſi fuerit ꝙ non valent. Item dare non poteſt ille qui omnino ſeyſinam non habuerit rei datæ, licet dominium habuerit & ſeruitium percipiat, ſicut videri poterit in caſu. Eſto ꝙ quis primô dimiſerit terram ſuam ad firmam B. et poſtea illam dederit C. & homagium ſuum ceperit, & in ſeyſinam poſuerit, ſaluo B. firmario termino ſuo, & ꝙ nihill ei deperiat per donationem illam, et ita quôd nihil remaneat illi donatori niſi homagium & ſeruiciũ. Item eſto ꝙ idem donator qui nihil ſibi retinuit niſi dominiũ & ſeruicium, ſine ſeyſina, eandem terrã dederit eidem B. firmario & de facto poſuerit ipſum in ſeyſinam, ſi ipſe C. incontinenti ipſum B. eiecerit, B. per aſſiſam non recuperabit vt liberum tenemẽtum, nec vt terminum: quiá vtrumq; amittit, ex quo donator nullam omnino ſeyſinam habuit, ex tali donatione non potuit ei facere liberum tenementum, et ex quo idem B. ſe tenuit ad feoffamentum, tacitè termino renunciauit. Sed ſi idem C. poſt feoffamentum eundem firmarium eijcere non poſſit incontinenti, vel poſt interuallum, competit ei Aſſiſa nouæ diſſeiſinę, tam ſuper feoffatorem ſuum, quam ſuper firmarium, in quo caſu tantum per aſſiſam recuperabit verſus ipſum B. firmarium. De æquitate tamen per officium Iuſticiariorũ tenebitur donator eidẽ firmario ad excambiũ propter fraudem. Et plus de hac materia infrá, ſi diuerſis temporibus ab vno & eodẽ facta fuerit donatio duobus. Item non valent donationes factæ inter virum & vxorem, non enim poterit vir dare vxori, nec econuerſo, conſtante matrimonio, quia huiuſmodi donationes prohibitæ ſũt inter tales ꝑſonas, nec enim fraudem facere poſſunt conſtitutioni, vt ſi vir donationem fecerit extraneæ perſonæ, ea mente vt extranea perſona eam det vxori in vita viri, vel poſt mortẽ. Et quod de viro dicitur, dici poteſt de vxore. Si autem ante ſponſalia vel matrimonium vel poſt diuorcium fiant, benè valent, dum tamen non fiant in occaſione matrimonij ſubſequentis, ſi fiant ante, ſecundùm quoſdam. ¶ *6.* Dictum eſt in proximo precedente quis donare poſſit & quis non, nunc autem dicendum cui donari poſſit, et ſciendum eſt ꝙ dari poteſt tam ſeruo quám libero, ſiue fiat donatio a domino ſiue non domino, ſecundùm quod inferiùs dicetur. Item tam fœminæ quám maſculo. Item tam viro quám vxori ſimul vel ſeperatim per ſe. Item tam minori quám maiori, dum tamen tutoris authoritas interuenerit, ſed nõ poterit quis eſſe minoris feoffator & tutor, quiá cûm ſit donator, nõ poterit ſe ipſũ dare tutorem, quiá ſic videretur

continuare

continuare ſeyſinam ſuam, licet omnes fructus & prouentus rei datę cõuerteret in vſus & vtilitatem minoris. Oportet enim in qualibet donatione quòd dator ſe ponat extra ſeyſinam, tam animo quàm corpore, corpore, tã proprio q̃ alieno. Oportet quòd donatarius ſe ponat in ſeyſinam tã animo q̃ corpore, corpore, proprio vel alieno. Item donari poterit tam baſtardo quàm legittimo, ſibi & hęredibus ſuis vel aſſignatis ſuis. Item fieri poterit donatio tam pluribus q̃ vni ſoli, ſimùl & ſemel vel ſucceſſiuę ꝑ modum donationis, vt infrà dicetur. Item dare poterit quis cõcubinę ſuę vel alius ab eo, concubinę & pueris ſuis, natis et naſcituris, vel hęredibus eorũ vel aſſignatis, quo caſu nullus alteri ſuccedit ex pueris, cùm omnes ſimul feoffati fuerint & teneant in communi, & ſi aliquis eorum ſine hęredibus deceſſerit, pars decedentis, per ius accreſcendi, remanebit ſuꝑſtitibus & eorum hęredibus, etiam a pluribus vſq; ad vnum, & ad donatorem non reuertetur, quàmdiu vnus ſuperſtes fuerit vel hęredes habuerit: ſed ſi omnes ſine heredibus deceſſerint, res donata ad donatorem reuertetur. Si autem donatio facta fuerit concubinę tantum & hęredibus ſuis, & legittima fuerit & hęredes habuerit, fratrem, vel ſororem, nepotem, vel neptem vel remociores qui in donatione comprehendantur, benè poterit ipſa pueros ſuos feoffare, vnum vel plures, ſimul vel ſucceſſiuę quãdiu hęredes extiterint qui donum ſuum warrantiſare poſſunt, ſecũdùm quod dicitur de terra data in maritagium. Si autem concubina hęredem nõ habuerit, non valebit donatio facta ab ea, ſed res ad feoffatorem ſuum reuertetur. Cùm autem concubina & pueri ſui feoffati fuerint ſimul, & omnes ſimul et ſemel in ſeyſina fuerint, ſi eijciantur, omnes ſimul, per aſſiſam nouę diſſeiſinę, recuperabunt, tenendùm in cõmũni. Si autem quidam eorũ eijciantur ab extraneo vel participe, eodem modò. Si autem quidam eorũ ſucceſſiuè decedant, hęredes eorum partem ſuam recuperabunt per aſſiſam mortis anteceſſoris. Si autẽ mater illorum s. concubina quę nomine omnium puerorum fuerit in ſeyſina, primò deceſſerit, ſi dominus capitalis in abſentia puerorum ſe poſuerit in ſeyſinam, & petentibus pueris reſtituere noluerit, competit eis aſſiſa nouę diſſeyſinę ex nomine matris, quę nomine eorũ fuerit in ſeyſina vt procuratrix, ſiue pueri in ſeyſina priꝰ extiterint ſiue non, & non per aſſiſam mortis anteceſſoris, licet nunq̃ perſonaliter in ſeyſina extiterint, cùm acquiſita ſit eis poſſeſſio per matrem tãquàm per procuratorem vel procuratricem, vel per breue formatum donationis. V. de itinere M. de Pateſhull in com̃ Herford anno regni regis H. quinto in fine rotuli. Item fieri poterit donatio tam viris religioſis q̃ alijs quibus dari poterit. Item tam Iudeis q̃ Chriſtianis, niſi modus donationis induat contrarium s. ꝙ licitum ſit donatorio rem datam dare vel vendere cui vòluerit, exceptis viris religioſis & Iudeis, & quòd talibus ꝑſonis dari non poterit ſicut alijs, nulla ratio vel neceſſitas illud inducit, niſi tantùmmodus donationis. Item pluribus fieri poterit donatio ſimul, quorum quidam capere poſſunt ex tali donatione, quidam non, & vnde valida erit donatio quãtùm ad perſonas quorundam: inualida autẽ quãtùm ad perſonas aliorum, vt ſi vir conſtante matrimonio dederit vxori & pueris communibus, vel ex alio viro progenitis, quia licet donatio non

valeat quantùm ad perſonam vxoris, valebit tamen quantùm ad perſonas puerorum. ¶ 7. Nunc videamus quę res dari poſſit, ad quod notãdum, quòd rerum, alia corporalis, alia incorporalis. Corporalis verò eſt quæ tangi poſſit & videri, vt Leo, fundus, veſtimentum. Incorporalis verò eſt, quæ tangi non poteſt nec videri, quarum poſſeſſio diuerſimodè transferatur de perſona in perſonam. Et ſciendum quòd dare poteſt quis tam alienam rem quàm propriam, propriam. s. quam habet in præſenti & in manu ſua iure hæreditario, vel de perquiſito ex quocunquè titulo, ad vitam vel in feodo, per ſe, vel in communi cum alio. Item terram quam habet vel accidere poſſit in futuro, per mortem alicuius anteceſſorum ſuorum qui tenuerint in feodo, vel poſt mortem eorum qui tenuerint ad vitam quocunquè titulo. Rem verò ſic dare poterit vt fidelitas & ſeruicium eorum qui tenuerint ad vitam attornentur donatorio. Et quo caſu, ſi donatorius poſt mortem talium primam habuerit ſeyſinã, & hęres petat, dabitur ei exceptio contra hęredem, ſi autem hęres primam habuerit ſeyſinam, dabitur donatorio actio contra hęredem ex modo donationis ſui feoffatoris, & non competit actio donatorio quę competit ſuo donatori, quià quãuis rem ita dare poſſit vt prædictum eſt, tamen actionem ſuam concedere non poteſt ſuo feoffato. Item rem alienam dare poterit quis & ſtatim conualeſcit donatio, ſecundùm quòd ſuprà dictum eſt. Item dare poterit quis rem quam tenet in communi, ſicut illam quam tenet ſeparatim & per ſe. Item dare poteſt quis terram quam alius tenet ad terminum annorum, ſaluo tamen firmario termino ſuo, quia iſtæ duæ poſſeſſiones ſeſe compatiuntur in vna re, quòd vnus habeat liberum tenementum & alius terminum. Item donare poteſt quis cum effectu rem quæ ſua propria eſt, & non reuocabitur donatio. Alienam verô rem dare non poterit cum effectu, quià reuocari poterit, ſed valebit quòad ſuũ feoffatũ vt ſuus feoffatus habeat excambiũ. Et ſciendũ quód multipliciter fit donatio, quãdoq; s. in feodo quãdoq; in vita, quãdoq; ad feodi firmã, quandoq; ad terminũ vitę vel annorũ. Si autem ad vitam qualitercunq;, ſtatim habet donatorius liberum tenementũ, vt ſi fuerit eiectus recuperare poterit per aſſiſam nouæ diſſeyſinæ, & poterit ille cui ſic data fuit terra illa, alteri dare, vel in feodo, vel ad vitam ſi voluerit, ſed reuocari poterit donatio. Sed ſi ille qui tenuerit ad vitam ſic & talibus verbis donationẽ fecerit, de terra quã ad vitam tenuerit, alicui: Do et cõcedo tali quicquid iuris habeo in tali terra, etſi qui dat liberum habeat tenementum, non tamen facit ei cui ſic donatur liberũ tenementũ, quià dico. Do tibi ius meum, hoc eſt terram talem ad vitam meã. s. donatoris, nõ agitur ad vitam donatorij, et ideo donator licet liberũ habuerit tenemẽtum, donatorio tamen per hec verba liberum tenementum facere non potuit, quia ſi dixiſſet, do tibi talem rem in dominico vel in feodo, hoc non eſſet ius ſuum ſed iniuria. Ius autem ſuum, hoc fuit, dare illud quod habuit. s. terram dare ad vitam ſuã s. donatoris & non ad vitã accipiẽtis, quia hoc eſſet iniurioſũ & nõ iuſtũ, & ex hoc liberũ teñ habere nõ potuit. Et generaliter poterit res, qualitercunq; acquiſita fuerit, dum tamen tenens illam teneat nomine proprio, ſiue per diſſeyſinam ſiue per intruſi-

intruſionem,vel alio modo facere liberum tenementũ donatorio quod ipſe non habet,& ſtatim quantùm ad donatorem & donatorium, ſed nõ quãtum ad verum dominũ.Item donari non poterit res quę poſſideri nõ poteſt,ſicut res ſacra vel religioſa vel quaſi,qualis eſt res fiſci,vel quę ſũt quaſi ſacrę ſicut ſunt muri & portę ciuitatis.Huiuſmodi verò res ſacræ a nullo dari poſſunt,nec poſſideri, quia in nullius bonis ſunt.i. in bonis alicuius ſingularis perſonę, ſed tantum in bonis dei vel bonis fiſci. Item dari non poterit alicui ſingulari perſonę, res quę ſunt ſpiritualibus annexę, ſicut corrodia, ex abbatibus & domibus religioſis percipienda, & huiuſmodi,in quibus nullus ſibi vendicare poterit liberum tenementum . Sacrę verò & religioſę ſunt res quę ritè per pontifices deo ſunt conſecratæ & dedicatę, ſicut ſunt eccleſię tam cathedrales quàm regulares & rurales . Item eis annexa cęmeteria & alia loca vbi mortui inferuntur, licet non dedicata, ſicut tempore interdicti . Item loca vbi conſtituuntur abbatię,prioratus & alię domus religioſę quę in bonis dei ſunt, & etiam diruto ędificio,adhuc locus ſacer manet. Item quaſi res ſacra vt liber homo qui vendi non poteſt, cùm libertas non recipiat eſtimationem, & eſt res quaſi ſacra, res fiſcalis, quę dari non poteſt, nec vendi, nec ad alium tranſferri a principe vel a rege regnante , & quę faciunt ipſam coronam , & communem vtilitatem reſpiciunt, ſicut eſt pax & iuſtitia, quę multas habet ſpecies, ſecundùm quod alibi dicetur pleniùs . Sunt & alię res quę pertinent ad coronam propter priuilegium regis,& ita communem non reſpiciunt vtilitatem, quin dari poſſunt & ad alium tranſferri, quia ſi tranſferatur, tranſlatio nulli erit damnoſa, nec ipſi regi ſiue principi, & ſi huiuſmodi res alicui conceſſę fuerint, ſicut wreccum maris,theſaurus inuentus,& groſſus piſcis, ſicut Balena, Sturgio, & alij piſces regales , oporteat ſi inde queſtio habeatur, quòd ille qui huiuſmodi libertatem ſibi vendicat,doceat huiuſmodi ad ſe pertinere, quiá ſi warrantum non habuerit ſpecialem,in hac libertate ſe defendere non poterit,quamuis pro ſe prętendat longi temporis pręſcriptionem : Diuturnitas enim temporis in hoc caſu iniuriam non minuit ſed auget, nec in primo caſu nec in iſto,currit tempus contra regem,nec incumbit ei probacio quòd ad ipſũ pertineant, cùm conſtare debeat ſingulis,quòd huiuſmodi de iure gentium pertineant ad coronam. Sunt etiam alię res quę pertinent ad coronam quę non ſunt ita ſacrę, quin trãſferri poſſunt, ſicut ſunt fundi, terrę & tenementa & huiuſmodi,per quæ corona regis roboratur, & in quibus currit tempus contra regem , ſicut contra quamlibet priuatam perſonam. Sunt & aliæ res quaſi ſacræ quæ perſonam regis reſpiciunt, & aliquando tranſferri non poſſunt niſi Iuſtitiarijs domini regis, ſicut viſus Francj plegij , Placita de vetito namio, Emendatio tranſgreſſionis aſſiſarum, Iudicium latronum, ſicut de illis qui habent Sock & Sack & huiuſmodi omnia, quę pertinent ad pacem, & per conſequens ad coronam . Item dici poterunt quaſi res ſacrę, res datę in liberam eleemoſinam,eſt enim libera eleemoſina & magis libera eleemoſina,ſecundùm quod inueniri poterit infra de aſſiſis. ¶ 8. Dicẽdum eſt etiam quæ exiguntur ad hoc quòd valeat donatio cùm effectu,

quiá oportet quòd ſit mera & pura, libera & non coacta , nec per metum nec per vim extorta. Item quòd pecunia vel ſeruitium non interueniat, ne cadat in cauſam emptionis et vendicionis, quia vbi pecunia interuenerit ibi erit emptio, ſi autem ſeruitium, ibi erit ſeruitij remuneratio. Ad hoc autem quôd valeat donatio, oportet donatorem eſſe plenę ętatis, quiá ſi minor donationem fecerit non valebit, quia in integrum reſtituetur, ſi voluerit, cûm peruenerit ad ętatem. Et notandum quòd cũ donator minori dederit curatorem, & curator nomine minoris fuerit in ſeyſina, ſi donator poſtea quacunquè ratione ſe poſuerit in ſeyſinam, & inde obierit ſeyſitus, nunquàm propter hoc mutabitur ſtatus minoris, quin retineat contrá quoſcunq;. Recipere enim poterit per tutoris authoritatem, & conſentire donationi ſibi factæ. Conſentire autem donationi ad ſe faciendæ, vel admittendi iterum donatorem ad ſeyſinam non poteſt, alicuius authoritate : meliorem enim ſuam condicionem facere poteſt, deteriorem nequaquãm. Item non poteſt tutor ſic datus ab homine, conuertere alquid in vſus alicuius donatoris vel alterius, ſed tantummodó in vſus minoris, quià inde oportet eum reddere rationẽ minori cûm minor ad ętatẽ peruenerit, vel ſi malè geſſerit amoueri poterit & alius ſubſtitui. Item quòd ſuo nomine poſſideat & non alieno, alioquin ſi donauerit reuocari poterit donatio. Item ad minus quòd ſit ſanę mentis & bonæ memoriæ, quamuis impotens ſui, & in ęgritudine detentus & lecto mortali conſtitutus, quià in tali ſtatu facta donatio valebit ſi omnia concurrant quæ validam faciunt donationem : non enim debet alicui rerum ſuarum adminiſtratio interdici, vel diſpoſitio, cûm infirmitate grauetur, dum tamen ſit bonæ memoriæ, quiã tunc primò neceſſe habet prouidere familiæ, & domeſticis ſuis, & parentibus, & ſtipendia dare, & teſtamenta ordinare: alioquin cõtingeret talem damnum ſentire ſine culpa. Sed quoniam aliquandò fraudulenter fiãt chartæ & falſò finguntur donationes fieri, cùm non fiant, ideò ad veritatem declarãdam, erit ad patriam & viſinetum recurrendum. Inquiſitio enim multipliciter variatur ſecundum veritatem querelarum, & exemplĩ cauſa, fiat inquiſitio per hęc verba. ¶9. Rex vic. ſalutem. Pręcipimus tibi quòd aſſumptis tecum cuſtodibus placitorum coronæ noſtræ & præterea duodecem diſcretis et legalibus militibus de com̃ tuo de tali viſineto, in propria perſona tua accedas ad talem locum, & per eorum ſacramentum diligentèr inquiras ſi talis &c. vel aliter. Pręcipimus tibi, q coram te & coram cuſtodibus placitorum coronæ noſtræ, in pleno com̃ tuo venire facias duodecem tam milites quàm alios liberos & legales & diſcretos homines de viſineto tali, per quos rei veritas meliùs ſciri poterit & negotium expediri. vel aliter: pręcipimus tibi, quòd venire facias corã nobis vel Iuſtic. noſtris tali die apud w. duodecem &c. ad recogñ ſuper ſacramentum ſuum, ſi A. die quo debuit dediſſe B. tantãm terram cum pertiñ in tali villa, fuit ita compos ſui quòd itinerare potuit de loco in locum, & ita ſanę mentis & bonę memorię, quôd donationem facere potuit & donationi conſentire, vel non &c. vel aliter: Si A. die &c. fuit ſanę mentis & bonę memoriæ, quàmuis ęgriditudine detentus, & ſi prædictus B. s. donatorius

natorius per donum illud ſeyſinam habuit de eadem terra in vita ipſius A. donatoris. s. per tantum tempus ante mortem ipſius A. vel non, vel quòd ſi idem A. non fuit ſanę mentis, & ita quòd repetatur contrarium per omnia. & vnde C. filius & hæres ipſius A. dicit quòd quandò donum illud fieri debuit, non fuit idem A. bonę memoriæ nec compos ſui quòd itinerare poſſet de loco in locum, & inquiſitionem&c. Item alia forma inquiſitionis ſuper eodem. s. ſi die quo terram illam dedit B. per chartam ſuam, fuit bonæ memoriæ, & ſi donum illud ei fecit vel non, & ſi fuit ita compos ſui poſt donum illud (ſi aliquod donum ibi fuit) quòd itinerare potuit de loco in locum, quámuis paraleſi percuſſus. Si tamen in principio donationis non eſſet ſanę mentis, poſtmodùm ſanæ mentis effectus donum illud ratum habuerit vel non. Et notandum quòd, ſi paraliticus itineret de loco in locum & diſcretionem habet, ab eo pręſumatur quòd omnia ritê geſſerit ; & de alijs non eſt ita intelligendum, quiá quàmuis itinerare non poſſunt, tamen bonam memoriam habere poterunt. Et de hac materia pleniùs inuenies, de termino M. anno regni regis H. decimoquinto incipiente decimo ſexto in com̃ Berk: de Roberto de Burneby. Item cûm quis fuerit impotens ſui, ſed tamen ſanæ mentis. Si aliquis ſurrepto ſigillo alicuius, chartam fecerit de terris ſuis ſine voluntate & conſenſu ſuo ad exhæredationem hæredis, ad inſtantiam & peticionem hæredis, mittantur milites per præceptum domini regis ad impotentem vt audiatur eius confeſſio, vtrum. s. de voluntate ſua & conſenſu factæ ſunt donationes & chartæ vel non, & ſi donationes & chartas deaduocauerit, tunc iſte qui fraudem fecerit ſũmoneatur, quòd ſit reſponſurus de fraude illa per tale breue, quod mediatê ſubſequitur. ¶ 10. Rex vic. ſalutem. Mitte quatuor legales milites de com̃ tuo apud M. ad A. qui lanquidus eſt vt dicitur, ad videndum in quo ſtatu fuerit, & vtrum ſit compos ſui vel non, & ad inquirendum ab eo ſi alicui terras dederit in ęgritudine ſua, & quibus, & inquiſitionem illam nobis vel Iuſtic. noſtris ſcire facias ad talem diem ſub ſigillo tuo &c. Cûm autem per inquiſitionem conſtiterit, quòd ille de quo queritur fraudem fecerit, ſummoneatur ille quòd veniat reſponſurus per tale breue. ¶ 11. Rex vic. ſalutem. Benè recolimus, nos ad inſtantiã A. hæredis B. miſiſſe te & quatuor milites ad prædictum B. ad videndum ſtatum ſuum, & vtrum eſſet compos ſui vel non, & ſimiliter ad audiendum ſi aliquas terras dediſſet in ęgriditudine, & in impotentia ſua, & quibus, & tu ſimul cum pręſdictis militibus nobis ſcripſiſti, ꝙ ipſũ infirmũ & impotentẽ inueniſti, & ꝙ corã te & pręſdictis militibus & multis alijs tũc ibi p̃ſentibus recognouit, ꝙ tali de N. nunq̃ terras aliquas dederit, nec chartã ei de aliquo dono fecerat, & quiá pręſdictus A. hęres ipſius B. adhuc nobis cõqueritur, quòd pręſdictus talis, qui ſigillum ipſius B. patris ſui dudum habuerat vel ſurripuerat per infirmitatem & impotentiam ipſius B. vt dicitur, per ſe & ſine ipſo B. vel balliuo ſuo, propria authoritate ſe poſuit in terras ipſius B. apud talem locum, & chartas de prædicto ſigillo (quod penes ſe habet) de prædictis terris ſibi fecit, ad exhæredationem ipſius A. & quiá nemini debet fraus ſua patrocinari, nec ſuſtinere

nolumus

noluimus ſicut nec debemus quòd aliquis exhęredetur iniuſtè, tibi præcipimus, quòd ſi prędictus A. fecerit te ſecurum &c. tūc ſum̄ ꝑ bonos ſum̄ talem, ꝗ ſit &c. ad oſtendendū quo warranto ſe poſuit in prædictas terras. Sum̄ etiam per bonos ſum̄ &c. xij. tam milites ꝙ alios &c. ad recogn̄ &c. ſi prędictus B. terram illā dederit prędicto tali et chartam ſuam ei inde fecerit vel non, & ſi terras illas ei dedit, & chartam ſuam ei inde fecerit, in quo ſtatu tūc fuerit, vtrum. s. compos ſui & bonę memoriæ, cum ſano intellectu & ſenſu integro, quando donum illud fecit vel non, & ſimiliter per quem prædictus talis inde poſitus fuit in ſeyſinam, & habeas ibi &c. Ad quæ quidem poterit ſummonitus reſpondere, quòd licet donatio illa minùs ſufficiens haberet initium, idem B. poſtea coram probis hominibus ratam habuit illam donationem, & illam confirmauit, & vnde ſi mutata voluntate velit impugnare poſtea factum, quod ſuum fuit, per ratificationem & ſuā confirmationem, hoc ei nocere non debeat, cûm ſufficere debeat ſemel voluiſſe. ¶ 12. Oportet etiam quôd certa res deducatur in donationem, quia incertæ rei nulla eſt donatio. Item oportet ꝙ certa res ſit, ꝗuis incertus ſit rei euentus, vt ſi dicat quis, dabo tibi talem rem cûm mihi acciderit poſt mortem talis anteceſſoris, vel cùm ita factum ſit, vel non factum, vel cûm hoc ſequutum fuerit vel non ſequutum. Et eodem modò cûm certa debeat eſſe res quæ donatur, vel promittitur, ita oportet quòd ſit res certa quæ redonatur vel repromittitur, ſicut homagium vel ſeruicium certum, & ſic cadit donatio in vnum quatuor contractuum nominatorum, vt ſi dicam, do tibi iſtam rem certam pro homagio & ſeruitio tuo, oportet quòd ſeruitia certa ſunt & expreſſa in ſcriptis, vel ſine ſcriptis, quibus expreſſis, omnia alia ſeruitia & conſuetudines remittuntur, & ſi ſcriptura non interuenerit, recurrendum erit ad communem vſum, vt tale ſeruicium fiat & tantundem, quantum faciunt tenentes tantum terræ in eadem villa de eodem feodo. Et ſi de vſu contentio oriatur, recurrendum erit ad inquiſitionem patriæ, vel ad magnam aſſiſam. Item oportet quôd certa verba interueniant donationi congrua ſicut & ſtipulationi, vt ſi dicam, dabis mihi centum? & reſpondeas, dabo; quia non valet interrogatio niſi ſequatur reſponſio interrogationi conueniens, s. dabo, & ex tali interrogatione & reſponſione ſtatim ſequitur obligatio. Item ſi ſcriptura interuenerit, validior erit donatio, quia probari poterit donatio faciliùs & meliûs per ſcripturam & inſtrumenta, quám per teſtes vel per ſectam. Et de chartis & fide inſtrumentorum dicetur pleniùs infra. Item non valet donatio, niſi tàm dantis quàm accipientis concurrat mutuus conſenſus & voluntas, s. quòd donator habeat animum donandi, & donatorius animum recipiendi. Nuda enim donatio, & nuda pactio non obligant aliquem, nec faciunt aliquem debitorem: vt ſi dicam, do tibi talem rem, & non habeam animum donandi, nec tradendi, nec a traditione incipiam, non valet, vt ſi dicam, do tibi iſtam rem & illam nolui tradere, & ſuſtinere quòd illam tecum feras, vel arborem datam ſuccidas, non valet donatio, quia donator plenè non conſentit. Item oportet quòd non ſit error in re data, quia ſi donator ſenſerit de vna

re

re & donatorius de alia, non valet donatio propter diſſenſum: & idem erit ſi diſſentio fiat in genere, numero & quantitate. In genere, vt ſi quis dicat, do tibi tale manerium certum, & donatorius ſenſerit de alio; quàmuis ſeyſinam occupauerit; ſibi tamen nihil acquirit. Numero, vt ſi quis decem dederit, & alius ſenſerit de viginti, non valet, quamuis maior numerus contineat in ſe minorem, quia vterquè in certum numerum non conſentit. Sed hic error nocebit in perſona donatorij. Sed quid ſi aliquis dederit decem, et donatorius conſenſerit in quinque, valet donatio, quia conſentiunt ambo in minorem numerum, ſic non eſt in primo caſu, quià in primo caſu donator non conſentit in maiorem numerum, et hic conſentit in vtrumquè, quià ſi in maiorem, per conſequens in minorem, ſed non conuertitur. Item in quantitate, vt ſi quis dicat, do tibi decem libratas terræ in tali manerio, quod forte valet viginti libras, & donatorius totum occupet, non valet donatio, quià donator in viginti libras non conſentit. Aliud tamen eſt ſi dicat, do tibi tale manerium pro decem libratis terræ, cùm valet, xx. valet donatio. Idem eſt ſi dicat donator, do tibi decem acras in tali loco, & donatorius ſentiat de viginti, non valet donatio vt ſuprà. Sed quid ſi donatorius de decem ſentiat cûm donator decem dederit & occupet viginti, valet donàtio, quià hic non eſt error ſed præſumptio, quæ corrigi poterit de ſuperfluo. Item ſi dicat donator, do tibi tantam terram pro decē libratis terræ, & ibi ſunt xx. adhuc valet donatio, quia neuter errat, nec eſt deceptus, quià licet error ſit in valore, non tamen in re errant. Item ſi dicat donator, do tibi x. libratas, & donatorius conſentit in quinque, adhuc valet donatio, quiá nullus eſt error qui noceat, quià vterquè conſentit in eundem numerum, quiá qui conſentit in decem, per conſequens in quinq; cōſētit, maior enim numerus in ſe cōtinet minorē. Et in fine notandum, quod ſi in corpus quod traditur ſit conſenſum, non nocet, q̃uis circà cauſam dandi atquè recipiendi ſit diſſentio: vt ſi pecuniam numeratam tibi tradam, vel quid tale, & tu eam quaſi traditam accipias, conſtat, ad te proprietatē tranſire. Item in quibuſdam donationibus oportet quòd aliorum conſenſus interueniant quám donatoris & donatorij: vt ſi archiepiſcopus, epiſcopus, abbas & prior, rector eccleſiarum, ſindicus vel procurator donationem fecerint, omnium eorum, quorum interfuerit, requirendus erit conſenſus, ſicut regis, & capituli vel conuentus. Item oportet quòd donationem ſequatur rei traditio, etiam in vita donatoris, & donatorij, alioquin dicetur talis donatio potiùs nuda promiſſio quàm donatio, & ex nuda promiſſione non naſcitur actio, non magis quàm ex nudo pacto, non enim valet donatio imperfecta, nec chartę confectio, nec homagij captio cum ōni ſolemnitate adhibita, niſi ſubſequuta fuerit ſeyſina & traditio in vita donatoris, & vnde ſi donatorius poſt mortem donatoris ſe intruſerit, ſtatim eijciatur, vel etiam poſt aliquod interuallum temporis, per aſſiſam nouæ diſſeyſinæ nō recuperabit, nec hęres donatoris tenebitur ad homagium ſuū capiendū, licet factum fuerit ſui anteceſſoris. Et qualitèr traditionibus & vſu captionib[9] rerum dominia tranſferuntur, dicetur pleniùs in titulo, de acquirenda poſſeſſi-

poſſeſſione. Item quià conuentiones, conditiones & pacta & modi diuerſi donationum incidunt in donationibus, ſi incontinenti apponãtur legem dant donationi & donationem infirmant, et dant exceptionẽ donatori, & ligant perſonas contrahencium & obligant ipſam rem datam, et tranſeunt cum ipſa re de perſona in perſonam. Si autem ex interuallo adijciantur, non inſunt omnino donationibus ſed perimunt quandoq; actionem, quandoquê exceptionem vt probatur, C. de pactis in bonæ fidei & L. ſequenti, & ita contrahitur donatio, vt ſi dicam, do tibi hoc, vt facias & concurrant iſta prædicta, ſecundûm quod videri poterit de verbis pactorum. C. per hos verſus, Re, verbis, ſcripto, conſenſu, tradicione, iunctura, veſtes ſumere pacta ſolent. ¶ 13. Item gratuita debet eſſe donatio & nõ coacta, nec per metum vel vi extorta, vt ſi quis cartam & donationem cognouerit requiſitus, excipiat tamen ꝙ valere non debeat, eò quôd per metum & coactionem tempore guerræ, alioue quocunquè tẽpore illam fecerit, reuocabitur donatio: dum tamen cùm vim maiorem & coactionem euaſerit, ſtatim reclamet, vt ſi tempore guerræ illata fuerit violentia, ſtatim poſt guerram reclamet, alioquin ſibi pręiudicat imꝑpetuum, cûm per diſſimulationem cõſẽtire videatur, vt inter placita quæ ſequuntur regem, anno regni regis H. xix. Aſſiſa vltimæ pręſentacionis, inter priorem de Wallingford & Rogerum de Quincy & Simonem de Thennore, qui venit a latere. Si autem tempore pacis compulſus fuerit quis per metum et vim in priſona, ad aliquid dandum, vel faciendum contra voluntatem ſuam, cûm a priſona & violentia euaſerit, ſtatim debet leuare huteſium & clamorem, et cum huteſio & clamore accedere debet ad villas propinquiores & ad ſeruientes regis, et poſtea ad com̃, & ibi oſtendere violentiam ei factam: & ſic reuocabitur quod actum erit: Si autem diſſimulauerit, videtur conſentire, vt ſupra: vt de quodam itinere. s. S. De Segraue in comitatu Kant̃ de Petro de Beke, qui ſum̃ fuit ad warrantiſand' Falconi de Brèante quandam cartam de manerio de Middleton, & vnde iudicium redditum fuit apud weſtm̃. Et non ſolum excuſatur quis qui exceptionem habet, ſi ſibi ipſi inferatur vis vel metus: Sed etiam ſi ſuis, vt ſi filio vel filiæ, fratri vel ſorori, vel alijs domeſticis & propinquis, ſicut de eodem Falcone, qui tenuit in priſona fratrem cuiuſdam, donec frater eiuſdem qui fuit extra priſonam dedit ei quoddam manerium. Quid autem ſit vis, inferiùs dicetur in tractatu, de aſſiſa nouę diſſeyſinę, et ibi, qualiter diuidatur. Et hic dicendum eſt quid ſit metus. ¶ 14. Metus autem eſt, pręſentis vel futuri periculi cauſa, mentis trepidatio, & pręſentem debemus accipere metum, non ſuſpicionem inferendi eius, vel cuiuſlibet nani vel meticuloſi hominis, ſed talem qui cadere poſſit in virum conſtantem, talis enim debet eſſe metus, qui in ſe contineat mortis periculum & corporis cruciatum. Refert autem vtrum metus pręueniat donationem, vel ſubſequatur: quia ſi primò coactus & per metum compulſus promiſero, & poſteá, ſponte & gratis dedero, talis metus non excuſat. Si autem primò gratis promiſero, & poſteâ per metum coactus tradidero, iſte metus excuſat, propter violentiam tradẽdi & compulſionem, cûm fortè mutata ſit prima voluntas transferendi rem ad donatorium.

Sed

Sed quid ſi quis ab hoſte captus,& in priſona detentus donationem fecerit,quæritur an valeat, ꝙ valeat videtur prima facie,ſi quidẽm talẽ donationem dũ fuerit in tali ſtatu,fecerit alicui parenti vel amico,militi,vel ſeruienti ſuo benẽ merito,reuera nulla interuenerit coactio, nec metus in donatione faciẽda,ſed donator hoc affectauit vt donaret tali,vnde videtur ꝙ mera & libera & pura ſit donatio,et ideò ꝙ valere debeat.Et ſi etiam inuitus faceret ità ꝑ priſonã ad hoc coactus per vim,cui reſiſtere non poſſet,videtur quòd valere nõ debeat, vice verſa.Vnde videtur,ꝙ ĩ priſona donationem facere poteſt & nõ poteſt,ſecundũm tamen diuerſos reſpectus.Reſpondeo,in neutro caſu valet donatio q̃diu quis fuerit in priſona,vel quià hoc facit per coactionẽ,et quià poteſtatẽ ſui non habet. Et qui poteſtatẽ ſui non habet,nec eorum quæ ſua eſſe debent, poteſtatem habebit.Et generaliter qui ab alijs poſſidetur,ipſe nihil poterit poſſidere, et ſicut ille qui in ſeruitute fuerit nihil poſſidere poterit quià poſſidetur, ità nec ille qui poſſidetur ab hoſtibus vel detentus fuerit. Sed cũm talis ita ab hoſtibus detentus naturalẽ receperit libertatem, hoc eſt cũm ſuæ poteſtatis effectus fuerit,res ita geſtas poteſt vel ratificare vel infirmare, et ita quòd ſi poſtmodùm res ita geſtas approbauerit, vel ſtatim donum non reuocando,vel homagiũ vel ſeruicium recipiendo,valet.

1 ¶De diuerſis modis donationum, ꝙ alia ſit ſimplex et pura et alia conditionalis vel ſub modo. 2. Si fiat donatio ſub conditione. 3. Si ex facto præcedente vel ex cauſa. 4 Quòd cònditio impedit deſcenſum ad proprios hæredes. Cap.6.

DOnationum alia diuiſio.s.quòd alia ſimplex & pura, alia conditionalis,alia ſub modo,vni facta,vel pluribus ſucceſſiuẽ.Item alia,cõditionalis,quæ pluribus eſt adiectis conditionibus. Item alia,de re in maritagiũ data,alia,de re data viris religioſis,alia, de re data baſtardis, alia,de re data ad feodi firmam,alia, de re data ad vitã quocũquẽ modo, alia,quę idem eſt quod conceſſio & non donatio,ſicut de re conceſſa ad terminum annorũ. Simplex autem & pura dici poterit, vbi nulla eſt adiecta conditio nec modus:ſimpliciter enim dari dicitur, quod nullo adiecto datur. Vt ſi dicatur, do tali tantã terrã in villa tali pro homagio & ſeruitio ſuo,habendam et tenendam eidem tali & hæredibus ſuis de me, et hæredibus meis, reddendo inde annuatim, ipſe & hæredes ſui mihi & hæredibus meis tantum,ad tales terminos,pro omni ſeruitio, et cõſuetudine ſeculari,et demanda,ita quòd certa ſit res quę datur,et certa ſeruitia & conſuetudines quæ domino debentur,licet incerta ſunt alia quæ tacitẽ remittuntur:et ego & hæredes mei warrantizabimus, acquietabimus,et defendemus imperpetuum prædictũ talem et hæredes ſuos verſus omnes gentes per prædictum ſeruitiũ, et ſic acquirit donatarius rem donatam ex cauſa donationis,et hæredes eius poſt eum ex cauſa ſucceſſionis,et nihil acquirit ex donatione facta anteceſſori,quià cum donatorio non eſt feoffatus.Et per hoc quod dicitur tali & hæredibus ſuis (largẽ ſumpto vocabulo hæred') continentur omnes hæredes,tam ꝓpinqui q̃ remoti,tam præſentes q̃ futuri,ſed tamen vnus eorum, vel plures qui ſunt quaſi vnus,et propinquiores, remotioribus præferuntur,vt infrà di-

cetur, de ſucceſſionibus. Item augere poterit donationem & facere alios quaſi hæredes, licet re vera hæredes non ſunt, vt ſi dicat in donatione, habendum et tenendum tali et hæredibus ſuis, vel cui terram illam dare vel aſſignare voluerit: Et ego et hæredes mei warrantizabimus eidem tali & hæredibus ſuis, vel cui terram illam dare voluerit, vel aſſignare, et eorum hæredibus contra omnes gentes. In quo caſu, ſi donatorius terram illam dederit vel aſſignauerit, ſi donatorius et hæredes ſui defecerint, donator & hæredes ſui incipiunt eſſe loco donatorij & hæredum ſuorum, et pro hærede donatorij erunt, quoad warrantizandum aſſignatis et hæredibus eorum, per clauſulam contentam in charta primi donatoris, quod quidem non eſſet, niſi mentio fieret de aſſignatis in prima donatione. Sed quamdiu primus donatorius ſuperſtes fuerit vel eius hæredes, ipſi tenentur ad warrantiam & non primus donator. Item ſicut ampliari poſſunt hæredes, ſicut prædictum eſt, itá coarctari poterunt per modum donationis, quòd omnes hæredes generalitèr ad ſucceſſionem non vocantur. Modus enim legem dat donationi, et modus tenendus eſt contra ius commune, et contra legem, quiá modus & conuentio vincunt legem, vt ſi dicatur, do tali tantam terram cum pertinentijs in N. habendam et tenendam ſibi & hæredibus ſuis quos de carne ſua & vxore ſibi deſponſata, procreatos habuerit. Vel ſic: Do tali & tali vxori ſuæ, vel cum tali filia mea &c. Habendum & tenendum ſibi & hæredibus ſuis de carne talis vxoris, vel filiæ, exeuntibus, vel procreatis vel procreandis: quo caſu, cùm certi hæredes exprimantur in donatione, videri poterit quôd tantum ſit deſcenſus ad ipſos hæredes communes, per modum in donatione appoſitum, omnibus alijs hæredibus ſuis a ſucceſſione penitûs excluſis, quiá hoc voluit donator. Et vnde ſi huiuſmodi hæredes procreati fuerint, ipſi tantûm vocantur ad ſucceſſionem, et ſi taliter feoffatus aliquem vlteriûs inde feoffauerit, tenet feoffamentum, et hæredes tenentur ad warrantiam, cûm ipſi nihil clamare poſſunt niſi ex ſucceſſione, et deſcenſu parentum: quàmuis quibuſdam videatur, quòd ipſi feoffati fuerint cum parentibus, quod non eſt verum. Si autem nullos tales hæredes habuerit, reuertetur terra illa ad donatorem per conditionem tacitam, etiam ſi nulla fiat mentio in donatione, quôd reuertatur, vel ſi expreſſa mentio in donatione habeatur: et ità erit ſi hæredes aliquandò extiterint & defecerint. Sed in primo caſu, vbi nullus extiterit, ſemper erit res data donatorio liberum tenementum & non feodum. Item in ſecundo caſu, quouſquè inceperint hæredes eſſe, eſt liberum tenementum, cûm autem inceperint habere, incipit liberum tenementum eſſe feodum, & cûm deſierint eſſe, deſinit eſſe feodum, & iterum incipit eſſe liberum tenementum, et ità nunquàm ibi erit dotis exactio, niſi fuerit donatio pura, quiâ de reuertione expreſſa nunquàm fiat mentio. Notandum quòd benè poterit donator ab initio in principio donationis ſuæ, legē imponere donationi, & de voluntate ſua rem datā exonerare, ad cōmodū ipſius donatorij, & contra legē terræ, dum tamen hoc non ſit in præiudiciū aliorū, ad quos nihil ꝑtinet de eorū contractu:

vt ſi

vt ſi terram dederit pro minori ſeruitio quám illam tenuerit de domino & feoffatore ſuo, dum tamen factum ſuum warrantizare poterit de proprio, ne domino capitali pręiudicetur de ſeruitio ſuo, licet terram datam ſibi habuerit obligatam. Poterit tamen exonerare terram datam in præiudicium ſui ipſius & heredum ſuorum, et remittere ſeruicium propriũ pro ſe, et hæredibus ſuis, ſiue ſeruitia, ſiue conſuetudines quaſcũquè. Et ſufficit ꝙ hoc ſemel voluit, quiá nihil tam cõueniens eſt naturali ęquitati, quàm voluntatẽ domini, volentis rem ſuam in alium trãſferre, ratam haberi. Et expreſſo eo ad quod tenetur donatori⁹ in charta donationis, alia omnia videntur eſſe remiſſa, quæ non ſpecialitèr ſunt expreſſa. Expreſſa enim nocent, non expreſſa nõ nocent, et ſic liberat charta ab onere quæ expreſſa non onerat. Poterit etiam donator rem datã onerare plus & minus, ſeruitio et ſeruitutibus, de voluntate donatorij, et ſic nõ præiudicatur alicui niſi donatorio et hæredibus ſuis: ex quo vterquè in initio donationis hoc voluit, quiá volenti non fit iniuria. Et ſic expreſſa nocẽt donatorio & non nocent donatori. Et ſic modus donationis & conditio quandoquè prodeſt donatorio et quandoquè nocet, et econuerſò. Modus autem donationis et conditio multiplex eſſe poterit in perſona donatorij, quandoquè ad commodum, nè det vel nè faciat, quandoquè ad incommodum ꝙ det vel faciat, et ſemper oportet ſeruare ea, de quib⁹ inter partes conuenerit, quamuis in præiudicium legis, dum tamen hoc nõ ſit in præiudicium aliorum. Et ſemper donatorius poterit facere de re data quicquid voluerit, cũm ſit ſua omninò, niſi ſpecialitèr cõtineatur ꝙ nõ poſſit. Item eſto quòd ſic dicatur in donatione, do tali tantam terram cum pertiñ &c. habendum & tenendum ſibi & hæredibus ſuis, ſi hæredes habuerit de corpore ſuo procreatos, ſi tales hæredes extiterint, quãuis defecerint, generalitèr vocandi ſunt omnes & in infinitum, quiá ſatiſfactum eſt conditioni: Si autem nullus talis procreatus fuerit, ſemper erit res data liberum tenementum, et reuertetur ad donatorem, omnib⁹ alijs hæredibus excluſis, cùm non ſit conditioni ſatiſfactum, et ſic adiungitur conditio ſub modo. Item fieri poterit donatio viro & vxori ſimul, & hæredibus vxoris tantum, per modum donationis, et eodem modo viro & vxori & hæredibus viri tantùm. Item viro & vxori & hæredibus communibus, ſi tales extiterint, vel ſi non extiterint, tunc eius hęredibus qui alium ſuperuixerit. Itẽ fieri poſſunt donationes ſub modo & adiecta conditione, vt ſi dicat quis, do tali tantam terram &c. vt det mihi tãtum, vel vt inueniat mihi neceſſaria, talis donatio, etſi non ſit omninò gratuita, tamen ſimplex eſt & pura, et ſi ſequatur traditio, reuocari non poterit, ſed ille qui tradidit ad hoc agere poterit, quòd ille qui accipit teneat ei conuentionem, et faciat quod promiſit. Si autem tali donationi ſit ſtatim conditio appoſita in initio donationis, quòd niſi accipiens tradenti teneat quod conuenit, ſtatim liceat ſibi ſe ponere in terram illã, et tenere ſibi et hæredibus ſuis quietè de ipſo accipiente & hæredibus ſuis, ſi poſtmodùm ſe poſuerit in ſeyſinam ille tradens, et ille qui accipit arramauerit ſuper eum aſſiſam nouæ diſſeyſinę: Inprimis inquirendum erit an ille qui tenementum accepit, inuenerit tradenti itá ſufficientèr neceſſaria, ꝙ

inde contentus eſſe deberet. Si autem non, cadit aſſiſa, ſi autem ſic, ꝑ aſſiſam recuperabit. Si autem neceſſaria ſufficientèr nō inuenerit, & tradēs in ſeyſinam ſe ponere non poſſit per prædictam conditionem, dabitur ei actio ex conditione, ad ſeyſinā ſuam rehabendā, ſi verò in poſſeſſione eſſet, ꝙ per ſe, poſſet ſe tueri in poſſeſſione ſua per exceptionem conuentionis. Sed quid ſi ille qui recepit tali modo, vlteriùs dedit terram illam alteri, cùm non ſit pertinens conditioni? quęritur ſi ille qui tradidit, poſſit talem eijcere, cùm illum non tangat cōditio, videtur prima facie quòd ſic, quià videtur ꝙ ipſa res obligata ſit cum perſona & ad nullū transferri poterit niſi cum ſuo onere, et ideô videtur ꝙ quamuis fuerit eiectus, & licet ſine iuditio, non recuperabit. Sed reuera obligatio iſta perſonalis eſt et inter certas perſonas contrahitur, nec alias perſonas ligat, niſi tantûm illas inter quas tantûm fit contractus, nec expreſſum eſt de quo tenemēto inueniri debent neceſſaria, non magis de iſto quàm de illo, et ideò tenementum non obligatur neq; oneratur. Qualitèr ergo perſpiciendum erit querenti, cùm ſic feoffatum eijcere non poſſit, nec ſe ponere in ſeyſinam ſecundùm conuentionem, nec contra ipſum agere ex conuentionè? agendum igitur erit (vt videtur) cum primo qui decepit, vt ad minus teneatur ad intereſſe, ſi habeat vnde: ſi autem nihil, tunc recurrendum erit ad feoffatum, de conſilio curię et non de iure, et ſic incidunt in donationem illius. iiii. contractus innominati. s. do vt facias, facio vt des, facio vt facias, do vt des, et ſic poterit ſequi donatio ex cauſa præcedente vel ex cauſa ſubſequente, ſecundùm prædictos cōtractus, facit enim modum, vt ſi conditionem, quia cauſam: vnde verſus. Scito quòd vt modus eſt, ſic conditio, quià cauſa. Item poterit pluribus fieri donatio per modū ſimul & ſucceſſiuè, vt ſi quis plures habeat filios, et ſic fecerit primogenito donationem & dicat. Do A. primogenito filio meo tantam terram &c. habendam et tenendam ſibi & hæredibus ſuis de corpore ſuo procreatis, et ſi tales hæredes non habuerit, vel habuerit & defecerint, tunc terram illam do B. filio meo poſtgenito, et volo quòd terra ad ipſum B. reuertatur, habendum & tenendum ſibi et hæredibus ſuis, quos de corpore ſuo procreatos habuerit, et ſi nullos tales habuerit, vel ſi habuerit et defecerint, tunc volo & concedo pro me & hæredibus meis, quòd prædicta terra reuertatur ad C. tertium filium meum, habendum & tenēdum ſibi & hæredibus ſuis quos de corpore ſuo procreatos habuerit, et ſic de pluribus. Et ſi prædicti A. B. C. ſine talibus hęredibus de corpore ſuo procreatis deceſſerint, tunc volo quòd prædicta terra reuertatur ad me & ad alios hæredes meos, quod quidem fieret ſine expreſſione, per tacitam conditionem, niſi donator aliud inde ordinaret. Item ſi largiùs fiat donatio, vt ſi dicatur, do tibi tantum terrę &c. habendum & tenendū tibi & hæredibus tuis, vel cui dare vel aſſignare in vita, vel in morte legare volueris, valet donatio, propter voluntatem & conſenſum donatoris, quamuis contra legem terræ fieri videatur, et vnde ſi legatarius primam habuerit ſeyſinam, ſi hæres petat per aſſiſam, legatarius contra aſſiſam, competētem habebit exceptionem de modo donationis: ſi autem legatarius extra ſeyſinā petat ex cauſa teſtamentaria in foro eccleſiaſtico, ob-

obſtabit ei regia prohibitio, ne Iudices eccleſiaſtici iudicarent, quià non habent iuriſdictionem nec coertionem ad iudicium ſuum exequendũ. Si autem in foro ſeculari agere voluerit, quàmuis hoc ſit inauditũ, benè poterit, per breue formatum, cùm poſſit quis renunciare ijs quæ pro ſe & ſuis fuerint introducta, ſine prȩiuditio aliorum. Eſt quædam donatio omninò ſub mòdo, ſecundùm quod prædictum eſt de iiij. generibus cõtractuũ. s. Do vt des, vt ſi dicam, do tibi digeſtum vt des mihi codicem, & ſi digeſtum tradidero, teneris mihi ad codicem tradendum. Vel ſi dicam, do tibi vt facias. i. do tibi codicem vt facias mihi ſcribi digeſtum. Vel facio vt des. i. facio tibi domum vt des mihi codicem, vel facio vt facias. i. facio tibi aulam vt tu facias mihi cameram, iſtæ donationes conſiſtunt ſub modo, et obligant contrahentes, ita quòd ſi dedero vel fecero, tu teneris ad dandum vel faciendum, ſecundùm quod conuenit, ſed tamen vt repetere poſſim quod dedi, ſi tu non vis facere quod promiſiſti, ſi ad hoc tantùm agere poſſunt quòd tu facias, niſi aliter conuenerit ab initio. Poterit enim huic donationi ſub modo adijci conditio ab initio, vt ſi dicam, et ſi non dederis vel non feceris, quod conuenit, quòd ego repetere poſſum quod dedi: vel impenſas factas circa rem quas feci, aliter non.

¶ 2. Fieri autem poterit donatio ſub conditione ſeu ſub modo, vt ſi dicam, do tibi rem iſtam, ſi ita factum ſit vel non factum, et ſi conferatur cõditio in futurũ, licet præſentia & præterita non ſunt in pendenti ſicut futura, quià conditio in præteritum collata infirmat obligationem vel omninò non differt. Hæc autem cõditio eſt poſſibilis vel impoſſibilis, ſi autem poſſibilis & poteſtatiua, vt ſi dicam do tibi talem rem ſi dederis mihi x. valet donatio, ſed ſuſpenditur donec exiſtat conditio. Vt ſi tu petas rem, excipere poſſum quòd tu x. mihi non dederis. Item ſi conditio fuerit impoſſibilis, vt ſi dicam, do tibi iſtam rem ſi cœlũ digito tetigeris, non valet donatio, et pro non adiecto habetur conditio. Item nõ valet donatio ab initio ſed eſt in pendenti in alterius poteſtate, collata cõditione, vt ſi dicam. Do tibi talem rem ſi Titius voluerit, vel arbitratᵘˢ fuerit, vel quid tale fecerit, quià niſi hoc fecerit, donatio non valebit. Item ſi conditio caſualis fuerit, vt ſi dicam, do tibi talem rem, ſi nauis venerit ex Aſia, vel ſi Titius conſul factus fuerit, erit donatio in pendenti, quià huiuſmodi donationes dependent ex inſidijs fortunæ. Si autem conditio fuerit mixta et diſiunctiua, vt ſi in parte fuerit poteſtatiua & in parte caſualis, vt ſi dicam: Do tibi hanc rem ſi mihi x. dederis, vel ſi illud feceris, ſufficit vnum iſtorum adimpleri, ſed ſi plures conditiones aſcriptæ ſunt donationi coniunctìm, vt ſi dicatur, ſi illud et illud factum ſit, omnibus eſt parendum, ſi diuiſim, vt prædictum eſt, cuilibet vel alteri eorum ſatis eſt obtemperare. Item conditionum alia expreſſa, et ſit verbis negatiuis, vt ſi dicatur, ſi Titius hæres non ſit, tu hæres eſto, vel ſi tu hæredem de corpore tuo non habueris, tunc terra ſic data reuertatur ad tales, vnum vel plures, ſimul vel ſucceſſiuè. Item eſt quȩdam conditio tacita, & ſit verbis affirmatiuis, vt ſi dicatur, ſi A. ſit hæres B. te inuicèm ſubſtituo, id eſt, hæredem facio, et ſi vnus eorum præmoriatur, viuus ſuccedat mortuo. Item conditionum, alia

duplex

duplex, vt ſi dicatur, ſi hæredes de corpore tuo non habueris, vel ſi habueris & defecerint,tunc terra data reuertatur ad me et ad hæredes meos. Item alia ſimplex, & fit verbis affirmatiuis, vt ſi dicam, ſi habueris hæredes et infrà etatem deceſſerint,tunc reuertatur terra illa &c. Item alia duplex, & fit partîm verbis negatiuis, partîm affirmatuis, vt ſi dicam, ſi filius meus non fuerit furioſus, vel ſi fuerit & infra furorem deceſſerit,volo quòd tu hæres meus ſis, et huiuſmodi. Item fieri poterit donatio ſub modo, pluribus adiectis conditionibus, vt ſi dicam, do tibi hanc rem,vt facias tale quid, vel ne facias, et ſi non feceris, vel ſi feceris, quòd terra reuertatur ad me. Vel do tibi quòd non facias iſtam rem ſine volũtate mea, et ſi feceris, quòd poſſim me ponere,in terram illam,& me tenere in terra illa quietè de te & hæredibus tuis,et vnde ſicùm prædictæ conditiones ſiue conuentiones & inſtrumenta in quibus continẽtur deducta fuerint in iuditio, non ſufficit ſi probentur inſtrumenta, conditiones vel conuentiones: niſi probetur quòd ſatiſfactum ſit conditioni, vel non ſatiſfactum: quiá probato inſtrumento, adhuc poterit eſſe quòd non ſit conditioni ſatiſfactum, per veram probationem, vel ſaltem per præſumptionem,cui ſemper ſtandum erit, donec probetur in contrariũ. Item ſi quis ita dederit ſub modo vel ſub conditione, quæ ex alterius dependeat voluntate vel poteſtate. Verbi gratia:ſi quis dederit alicui,aduocationem alicuius eccleſiæ, vt ibi faciat prioratum & illum in proprios vſus conuertat, hoc ſine voluntate Epiſcopi vel alterius ordinarij adimpleri non poterit,et ſi illi conſentire noluerint,non erit hoc imputandum donatorio quôd cõditio non extiterit, et tenebit donatio, maximè cûm donatorius ad hoc diligẽtiam adhibuerit, pro poſſe ſuo, efficacem.

¶ 3. Fit etiam donatio quandoquè ex cauſa præcedente, et quãdoquè ex cauſa ſubſequente:præcedente,vt ſi dicam,do tibi hanc rem, quiá mihi benè ſeruiſti,et quo caſu,licet talis benè nõ ſeruierit, valet tamen donatio,quiá falſa cauſa adiecta non perimit donationem,non magis q̃ legatum.Si autem ex cauſa ſubſequente,vt ſi dicam,dò tibi hanc rem,quiá benê mihi ſeruies,adhuc erit illud idem dicendũ. Si autem addatur cõditio in cauſa ſubſequente, erit donatio in pendenti, vt ſi dicam, do tibi terram hanc,ſi benè mihi ſeruieris,& pura erit et perfecta donatio,reſoluitur tamen ſub conditione, ſi ſeruitium bonum non fuerit ſubſequutũ, erit in pendenti, donec ſciatur vtrum exiſtat conditio vel non exiſtat.

¶ 4. Item poterit conditio impedire deſcenſũ ad proprios hæredes, cõtra ius cõmune,vt ſi dicam,concedo tibi tantum terræ ad terminũ x. annorum,& poſt terminum,reuertatur ad me terra illa,et ſi infra terminum illorum x.annorum deceſſero,cõcedo pro mè & hæredibus meis quôd terra illa tibi remaneat ad vitam tuam vel in feodo, et ſic facit cõditio liberum tenementum & feodum,et tollit conditio hæredibus,aſſiſã mortis anteceſſoris,quiá ſi illi prima facie habeant directam actionem, firmarius tamen habebit ex conuentione exceptionem.Item quod fuit ab initio liberum tenementum & ad vitam,per conuentionem poterit mutari in terminum,vt ſi aliquis concedat alteri terram ad vitam, fieri poterit inter eos conditio,quòd ſi tenens infra certum terminum obierit, quôd

hæredes

hæredes,tenentes,vel aſſignati,vel ſui executores poſſunt terram ſic datam tenere vſquê ad certum terminum, poſt mortẽ ipſius tenentis, et ità facit conditio,de termino liberum tenementum,et econtrariò,et dat exceptionem contra veros dominos & eorum hęredes.Item eodem modo dat exceptionem contra aſſiſam nouæ diſſeyſinæ,vt ſuprà, de neceſſarijs inueniendis,ſatis dictum eſt. Item dat exceptionem creditori contra debitorem,verum dominum & hæredes eius,ſi inter eos conuenerit ab initio,ꝙ ſi pecunia ſuo die ſoluta non fuerit, ꝙ terra in vadium data remaneat creditori & ſuis hæredibus, vt infra de aſſiſa mortis anteceſſoris, de hærede Iohannis Dacy. Item dat exceptionem contra veros hæredes et contra aſſiſam mortis anteceſſoris,ſi ſit qui dicat cùm peregrè ſit profecturus,concedo A.talem terram meam ad certum terminum, ſicut cruce ſignatorum,& ità ꝙ ſi rediero reſtituet mihi terram meam, & ſi in itinere mortuus fuero,vel non rediero,remanebit A.terra illa in feodo, et ſi exiſtat conditio quôd talis non redierit, et hæres petat per aſſiſam mortis anteceſſoris,obſtabit ei exceptio conditionis,et ità mixta erit donatio.s. feoffamentum cum termino & vnum habent principium, licet exitum diuerſum,et tunc terminus & feoffamentum incipiunt eodem tempore, licet ſimul ſtare non poſſunt,nec paribus paſſibus incedant, vnum eorũ præcedit & ſtat,et aliud eſt in pendenti, quouſquè exiſtat conditio vel non exiſtat.Si autem non exiſtat conditio, terminatur vtrumquè.s.tenementum cum termino,vel feodo, et econtrariò. Si autem exiſtat conditio,ſtatim definit eſſe terminus,et feodum vel tenementum quod ab initio incepit, et in pendenti extitit, iam firmum remanet & tenet, & terminus euaneſcit & econtrariò,et ſic nocet hæredibus anteceſſorum cõuentio ex conditione. Poterit enim quis renunciare pro ſe, et ſuis, iuri quod pro ſe introductum eſt,et ideò hæredi non infertur iniuria, ſed dãnum,ex quo talis conuentio placuit anteceſſori:quia ſcienti & volẽti nõ fit iniuria,et ità conditio ſeu conuentio vincit legem. Quod autẽ dicitur in præcedentibus, quòd poteſt quis renunciare pro ſe & ſuis hæredibus,ijs quæ pro ſe et ſuis hæredibus introducta ſunt, non tamen poteſt ijs quæ pro alijs introducta ſunt renũciare, ſecundûm quod inferiûs dicetur, de exceptionib⁹, in titulo de prohibitionibus.Item eſto ꝙ aliquis dimiſerit terram aliquã ab initio in vadium & ſub cõditione, ità quôd,ſi pecunia ſuo die ſoluta nõ fuerit,ꝙ terra pignori data remaneat creditori, et in hoc caſu,ſi die ſuo, pecunia ſoluta non fuerit, remanebit terra ſic impignorata creditori ipſi,per creditoris conditionem, et voluntatem debitoris ſuppoſitam,& ſic erit, ſi certa & vnica dies apponatur.Sed eſto ꝙ quis pecuniã ità credat, reddẽdã ad plures terminos, et ꝙ ſi debitor in aliquo iſtorũ terminorũ ĩ ſolutione defecerit,qd' res impignorata remaneat creditori.Ceſſat in primo termino,parat⁹ eſt tamẽ debitor ſatiſfacere in vltimo termino vel ante,de toto,quęritur an teneat cõditio? videtur ꝙ ſic,quia nõ ſatiſfactũ eſt cõditioni, ſecũdũ qd'cõuenit,quiá ĩ tẽpore eſt plus & min⁹,& eſt verũ.Sed eſto ꝙ debitor ita reſpõdeat,ꝙ ad diẽ ſuũ venit parat⁹ ſatiſfacere,& pecuniã ſoluẽdã obtulit ſub teſtimonio ꝓborũ & legaliũ hominũ, q̀ hoc dicãt ſub teſtimonio viſ⁹ ſui, q̀ vider̃ pecuniã nu-

meratam

meratā quacunquè hora diei,cûm tota dies cedit debitori, liberatur debitor. Et vnde oportet creditorem ꝙ qualibet hora diei ſe exhibeat ad recipiendū & ſui copiā faciat, et ita ꝙ nihil ſit quod ſibi debeat imputari. Si autem debitor ſit in mora,creditore pręſente,amittet debitor,vel ſi pręſens fuerit & pecuniam non habuerit.Idem erit ſiue creditor pręſens fuerit ſiue non.Sed quęro an creditor,pecunia ſua die non ſoluta,ſtatim habeat liberum tenementum? habet,ſi fuerit in poſſeſſione,ſi autem fuerit extra,habet actionem ex conuentione.

1 ¶ Si terra data fuerit baſtardo vel in maritagium. 2. De dote vxoris baſtardi. 3. Si terra data fuerit in maritagium, videndum qualiter fiat donatio in maritagium. 4. Maritagium aliud liberum aliud non. 5. Quôd maritagium reuertitur pro defectu hæredum. Cap.7.

QVoniam terra data baſtardo in maritagiū,ſicut et aliis,vel baſtardo per ſe,in ſe tacitam habet conditionem vel expreſſam de reuerſione : ideò videndum ſi terra data fuerit baſtardo in maritagium cum aliqua muliere,aut datur ipſis & eorum hæredibus cōmunibus,aut hæredibus ipſius vxoris tantûm , in primo caſu reuertetur ad donatorem , ſi defecerint hæredes communes, per modum tacitum donationis. Si autem ſit hæredibus vxoris,tunc ſi hæredes habuerit de baſtardo, remanebit eorum hæredibus communibus terra,quiá tales erunt hæredes vxoris,quámuis communes. Si autem communes defecerint, tunc deſcendit terra ſic data alijs hæredibus ipſius vxoris de altero viro vel a latere venientibus. Item, eſto ꝙ terra illa data fuerit alicui baſtardo per ſe ſine vxore,et tunc addatur,ei & hæredibus ſuis tantùm,vel ei & aſſignatis ſuis:ſi ei & hæredibus ſuis tantûm, tunc deficientibus hæredibꝰ, ſiue homagium interuenerit ſiue non,erit terra illa eſchaeta dominorum pro defectu heredum,& cum tali domino remanebit, non obſtante homagio, quiá homagiū euaneſcit, hęredibus deficientibus vbiquè.Si autem facta fuerit baſtardo & hæredibus ſuis vel aſſignatis,vel cui aſſignare voluerit,tunc ſi in vita ſua terram illam aſſignauerit hora congrua & tēpore competenti,ac ſi fecerit donationem & eodem modo,valebit aſſignatio & donatio,q̃uis hæredes de corpore ſuo defecerint,quod quidèm facere non poſſet deficientibus de corpore ſuo hæredibus procreatis, niſi hoc ei permiſſum eſſet per conditionem & per modum donationis. Et notandum quôd in fauorem baſtardorum primò inuenta fuerit donatio,vnde quidèm ſiue facta fuerit donatio baſtardo & hęredibus,vel baſtardo & hęredibus & aſſignatis, ſi hęredes non habuerit, vel aſſignatos hora congrua non fecerit,terra ſic data,nō obſtante homagio, reuertitur ad ipſum donatorem, et cum eo remanebit pro defectu hæredum et aſſignatorum. ¶ 2. Sed de dote mulieris quid fiet in hoc caſu? ex quo warrantum non habet de dote ſua,cùm nec appareat hæres nec aſſignatus,nec etiam legatarius, ſi fortè legatum fuerit,ſicut in burgagijs : mulier in omnibus iſtis caſibus dotem obtinebit,quamuis warrenti non exiſtant,quiá vir ſuus,q̃uis baſtardus,feoffatus fuit tenendi in feodo ſine aliqua contradictione,liberè & purè,et ſtatim incipit res data eſſe in feodo,

licet

licet hęredes vel aſſignati non exiſtant,vel licet extiterint & defecerint, quod nō eſt in certis hęredibus expreſſis & nominatis,vt ſuprà. Sed qualiter obtinebit mulier dotem,cùm warrantum non habeat,non magis q̃ ille qui warrantũ habere poteſt,cui ꝑ baſtardum ſit donatio,deficientibꝰ hæredibus & aſſignatis & legatarijs?Reſpõdeo ꝙ ipſi amittunt ꝑ defectu warranti,q̃uis teneant & ſint in poſſeſſione.Sed qualiter recuperabit ipſa?cùm ſit extra ſeyſinam & ſine warranto,vt videtur,reſpondeo. Habet quaſi warrantum ſuũ, illum, ad quem,terra ſic data,debet reuerti,& maximè,eò ꝙ vir ſuus (quàmuis baſtarſtus) feoffatus fuit purê & ſine conditione tenendi in feodo, & ſic exiſtit talis warantus dotis & non donationis, & poterit ratio eſſe,quià ex neceſſitate,ſtatim poſt mortem talium donatorum , reuertitur res data ad donatorem, pro defectu hęredis, qui warrantiſare deberet donum:& etiam dos,non ſtatim, ſed poſt tempus, & erit donator quaſi hæres,& loco hæredis pro defectu hæredum , & in dote non erit aliquà exhæredatio ſicut in donationibus, & maximè hoc ideò,quià ad donatorem poſt mortem vxoris erit reuerſura.Item eſtò ꝙ duobus fratribus baſtardis fiat donatio de aliqua re,tunc diſtinguendum erit,vtrum fiat illis duobus ſimul & in communi, vel cuilibet ipſorum ſeperatim & per ſe: ſi autem ſeperatim & per ſe,& vnus eorum moriatur ſine hæredibus vel aſſignatis,res data reuertetur ad donatorem pro defectu hæredis vel aſſignati,quià frater baſtardus ōninô extraneus eſt ei quòad ſucceſſionem,licet non quôad ſanguinem.Si autem ſic data fuerit res, tenenda in communi,& ſi vnus eorum deceſſerit ſine hærede vel aſſignato,frater eius baſtardus ſuccedet ei,non quidem iure ſucceſſionis,ſed iure accreſcendi,ſecundûm quod dicitur ſuprà,de concubina & pueris. Si autem vterq; hæredes habuerit,omnes ſimul teneant in communi , niſi agere velint ad diuiſionem & partitionem.Si autem vterq; ſine hæredibꝰ & aſſignatis deceſſerit, vel ſi tales habuerit & defecerint,ſic tota res data reuertetur ad donatorem. ¶ 3. Quandòq; verò reuertatur maritagiũ ad donatorem,per conditionem tacitam vel expreſſam: Ideô conſequẽter dicendum eſt qualiter terra dari poſſit in maritagium . Et ſciendum quòd terra datur aliquandô ante ſponſalia , & propter nuptias, a patre mulieris, vel alio parente,ipſi marito cum muliere aliqua,vel vtriquè ſimul.s.tali viro & vxori ſuæ(quod idem eſt)& eorum hæredibus, vel alicui mulieri ad ſe maritãdam,vel ſimpliciter ſine aliqua mentione maritagij,quæ quidem donatio fieri poterit ſicut cuilibet de populo.Sed ſi fiat mẽtio de maritagio,terra ſic data dici poterit maritagium.Fit etiam talis donatio,ante matrimonium contractum,aliquandò in ipſo contractu, aliquandò poſt contractum.Eſt autem alia donatio,quæ fit a viro vxori,in ipſo contractu, ad oſtium eccleſię,quæ non dicitur propriè donatio,immo dotis nominatio, ſiue conſtitutio, ſecundũ quod inferiùs dicetur in tractatu,de dote.Terra vero quę ſic datur propter nuptias,dicitur maritagium. Et eſt maritagium aliquãdò liberum.s. ab omni ſeruitio quietum, & aliquandò ſeruitio obligatum.Liberum autem maritagium dicitur,vbi donator vult quòd terra ſic data quieta ſit & libera ab omni ſeculari ſeruitio,quod ad dominum feodi poſſit pertinere,et ita quòd ille,cui ſic data fue-

ta fuerit, nullum omninò faciat inde ſeruitium vſquè ad tertium hæredẽ, et vſq; ad quartum gradum, ita ꝙ tertius hęres ſit incluſiuus. Item liberũ poteſt eſſe ex toto ꝙ nullum omnino reddit ſeruitiũ. Item omni ſeruitio obnoxium, ſed vbi nullum ſeruitium remittitur. Item liberum in parte, & in parte non, vbi aliquod ſeruitiũ accipitur in donatione, & aliquod remittitur: vt ſi quis ita tradidit in maritagiũ liberum tenementũ, ſaluo inde forinſeco ſeruitio . Item poterit quis dare liberiùs quàm ipſe tenuerit & per minus ſeruitium, vt ſi ipſe teneatur ad forinſecum domino & feoffatori ſuo, tenens ipſe poterit alium inde vlteriùs feoffare ſine forinſeco, de toto vel de aliqua parte, non tamen limitatur diſtrictio dominorum, quin per totum facere poſſunt diſtrictionem, ſecundùm iuris rigorem, ſed de æquitate non. Vt ſi diſtrictionem fecerit ſuper feoffato, perquirat ſibi feoffatus, per breue de medio, ſuper ſuum feffatorem, et interim non ceſſabit diſtrictio, propter placitum de medio: quia ſi ſic: tunc fieret iniuria capitali domino. Si autem ſuper feoffatorem , benè facit: quià ipſe tenetur ſuo feoffato ad warrãtiã. Itẽ eſto quòd domin⁹ capitalis ſui tenentis confirmauerit feoffamentum, ſi tunc diſtrictionem fecerit ſuper ſuum feoffatum, feoffatus habebit defenſionem ſuam in manu ſua, s. confirmationem. Si autem ſuper feoffatorem tenentem ſuum, licet ipſe nihil habeat in manu ad defenſionem ſuam, ſi tamen petat ſeruitium ab eo, quod remiſerit ſuo feoffato, & ſic eſſet confirmatio inefficax, ſi ab vno poſſet petere quod alteri remiſit. Et vnde dicere poterit feoffator quòd ipſe reſpondere non teneatur: Quià ex quo dominus capitalis ſuum factum & donum confirmauit , faciendo aliquid contra , illud non poterit infirmare , quià confirmatio ſuum ſupplet defectum: & ita ꝙ nullus eorum tenebitur, vt confirmatio magis valeat quàm pereat, & quòd potiùs locum teneat quàm nullum . Gradus verò computandi ſunt, a primo donatorio : vſquè ad tertium hæredem incluſiuum: Vt donatorius faciat primum gradum , & hęres ſuus faciat ſecundum , & hæres hæredis tertium, & hæres ſecundi hæredis quartum , qui quidem tenebitur ad ſeruitium , & facta computatione de hæredibus , filius vel filia donatorij erit primus hæres , filius vel filia talium , erit ſecundus, & filius vel filia ſecundi hæredis, erit tertius hæres, qui tenebitur ad homagium et ſeruitium faciendum, & ita quòd donatorius & duo hæredes ſucceſſiuè tali gaudent libertate. Et videtur quòd homagium ideò fieri non debet, propter reuerſionem ad donatorem ſi hæredes defecerint . Sed quid ſi a tertio hærede ſit homagium , & ipſe vel hæreredes ſui ſine hæredibus deceſſerint , videndum erit an alij ſint hæredes , qui vix deficiunt infra quartum gradum , & ſi tales extiterint, ad eos reuertetur maritagium pro defectu hęredum in recta linea deſcendentium . Si autem nullus talis inueniatur , vel ſi fuerit & defecerit , tunc, pro defectu omnium illorum, ad donatorem reuertetur maritagium , & pro defectu hęredum, euaneſcit homagium . Item eſto ꝙ fiat homagium ante tertium hęredem , quęritur an extunc teneatur ad ſeruitium? & verum eſt ꝙ ſic, vt ꝓbatur de termino ſãcti mich.

anno

anno regni regis H.xv.incipiente xvi. comitatu de Salop̄ de Rogero de la Suche & Petronilla de wyneſlogh,quià ſeruiciū ſēper ſequitur homagium,q̄uis hoc ſit ad damnū ſoluentiū.Et quid ſi in initio donationis liberi maritagij nulla ſit charta confecta,quæ in ſe contineat warrantizationē expreſſā,nec homagiū ſit factū, nec ſeruicium,& contingat donatorium implacitari & hæredes ſuos,ſi donatorem maritagij & feoffatorē ſuum vocauerit ad warrantū,quæritur an warrantizare debeant,ſine charta & homagio? & verum eſt quòd ſic,quià fœmina per donatorem ſic maritata,vel eius pueri vel hęredes,ſi ipſa obierit,erunt pro charta,& ſufficiunt pro charta. ¶ 4. Eſt autem maritagium ſeruitio obligatum & oneratum,quod non eſt liberum,vt ſi donator ſic dederit,retento ſibi & hæredibus ſuis ſeruitio debito,& ſic fiet ſeruicium debitum ſiue homagiū, vſquè ad tertium hæredem,& tertius hæres extunc faciet homagium cum ſeruitio, de hærede in hæredem.Sed ante homagium factum & vſquè ad tertium hęredem in vtroq; caſu faciet vir fidelitatem,& eius hæredes,vel vxor donatorij, dum fuerit ſine viro. Liberum autē maritagium dici poterit,dum tamen fiat inde ſeruitium tale quale . Item nihilominùs dici poterit liberum,licet inde ſoluantur præſtationes communes, quæ non pertinent ad dominum feodi,ſed ad regem. Item nihilominùs dici poterit liberum,ſi inde prę̨ſtentur auxilia rationabilia,ſicut de filiabus maritandis, & de filio faciendo militem , quæ pertinent ad perſonas , quæ liberè tenent,& non ad tenementum quod tenetur liberè. Item dari poterit terra ante matrimonium & poſt, tam viro pro ſe & hæredibus ſuis, quàm vxori pro ſe & hæredibus ſuis,quàm vtriſquè & hæredibus ſuis cōmunibus,a patre,vel matre, vel alio parente vxoris , vndè ſi contingat particionem fieri intèr vxorem & ſorores eius participes, vel earum hæredes de communi hæreditate,in particione facienda,non venit in diuiſionem,terra data viro per ſe: quià ipſe feoffatus eſt ſicut quilibet de populo,& ideò contribuere non tenetur. Sed terra data tam viro quā vxori vel vxori ꝑ ſe, contribui debet (ſecundū quoſdā) & indiſtinctè,quod ego non approbo, cùm mentio non habeatur de maritagio,& ꝑ eo quod vulgaritèr dicitur, quòd maritagium cadit in partem.Videtur ergo quòd non aliud quàm id quod datur ratione maritagij & affectione,& ideò de facili dicere poſſit quis, quòd donatio ſimplex & pura cadit in partem,ſicut maritagium, quod quidem non dicitur.Reſtat ergò inquirendum, vt videtur, vtrum terra ſic data,ad minus,vxori ante matrimonium, data ſit tali de cauſa.s.ad ſe maritandam, vel ſicut cuilibet de populo,& quòd nulla ſit ſpes maritagij,vel ob ſpem maritagij, & ſecundùm hoc cadet donatio in partem,vel non cadet.Diuerſimodè verò datur terra in maritagium cum vxore, vt ſi dicat donator.Do tali filiæ meæ tantam terram ad ſe maritandam , nulla facta mentione de hæredibus , videtur quòd talis donatio tantùm ſit liberum tenementum & non feodum,& quod ſe non extēdat ad hæredes, & vnde ſiue liberos habuerit ſiue nō , videtur ſtatim quòd poſt mortem talis mulieris, ſiue maritata fuerit ſiue non,reuerti debeat ad donatorem, nec ad hæredes deſcendet, nec cum primo viro vel ſecundo per legem anglicanam remanebit,vel ſi ita data fuerit .s. ad ſe

maritandam, & tenendum ſibi & hæredibus ſuis generalitèr, licet de corpore ſuo nullos habuerit, alij remotiores vocantur ad ſucceſſionem. Si autem hæredes de corpore ſuo habuerit, tales alijs pręferuntur, dum tamen terra remaneat primo vel ſecundo marito ad vitam, per legem Anglię. Si autem terra ſic data fuerit in maritagium, ſibi & certis hæredibus ſuis, cum coarctatione. s. qui de carne ſuo procreati fuerint, ſi tales defecerint, ſtatim reuertetur terra data ad donatorem pro defectu hæredis, omnibus alijs hæredibus excluſis. Si autem ſic data fuerit, tàm viro quàm vxori & eorum hæredibus communibus, tales intelliguntur eſſe hæredes, qui de corporibus vtriuſquè ipſorum communiter fuerint procreati, omnibus alijs hæredibus ſeperatis & a ſucceſſione excluſis. Et ideò ſi vxor a primo viro filiam procreauerit, & de ſecundo filium, filia ex primo viro in ſucceſſione præferri debet filio ex ſecundo viro procreato, quod quidem eſſe non deberet, ſi terra data eſſet vxori tantûm & hæredibus de corpore ſuo procreatis, & iſtis omnibus deficientibus, reuertetur terra data ad donatorem, omnibus alijs excluſis, vt prędictum eſt. Item dari poterit terra in maritagium tám viro quàm vxori, habendum et tenendum prædictis viro et vxori, et hæredibus viri tantûm, in quo caſu vocantur omnes, tám alij hæredes ipſius viri quos habuerit ex alia vxore, quàm remotiores. Si autem ſic data fuerit, viro & vxori & hæredibus vxoris tantûm, tunc vocantur ad ſucceſſionem, tàm hæredes vxoris de tali viro, ſiue maſculi ſiue fœminę, quàm de alio viro, & remotiores, dum tamen maſculi fœminis pręferantur. Si autem ſic fiat donatio, viro & vxori, & eorum hæredibus, de communibus hæredibus dici intelligitur. s. de corpore ipſorum procreatis ſimul & progenitis & coniunctim. Item eſto quòd talis fiat donatio, vt ſi dicat, do tali viro tantam terram cum pertinentijs pro homagio & ſeruitio ſuo, habendum & tenendum ſibi & hæredibus ſuis, & incontinenti adijciat in charta iſtam clauſulam. s. in liberum maritagium cum filia mea, videtur ꝙ iſta duo ſimul ſtare non poſſunt, cûm ſint ſibi ad inuicèm repugnantia, quiâ inde ſequitur, quòd in primo caſu, debeat terra ſic data remanere viro & hæredibus ſuis quibuſcunquè: & in ſecundo caſu, tàm vxori quàm viro, & eorum hæredibus communibus & coniunctim, & ſi tales hæredes non habuerint, quòd terra ſic data reuerti debeat ad donatorem, ex tacita conditione, & pacta incontinenti appoſita inſunt contractibus, et legē dant eis et illos infirmant. Quęritur igitur cui parti ſtandum erit? quidā dicunt quòd homagium pręferri debet, cûm ſit primus et principalis cōtractus, et maritagium ſit quaſi acceſſorium. Alij vero dicunt, quòd maritagium debet pręferri, vt videtur, quiá terra data eſt propter affectionē mulieris, et occaſione maritagij, et videtur quòd primum pactum debeat per poſterius elidi: ſed melius eſt, vt videtur, quòd homagium preferri debeat: quod multis rationibus doceri poterat. Item ſi dicatur, do tali tantam terram per modum donationis, vt filiam meam ducat in vxorem, vel per conditionem, ſi filiam meam duxerit in vxorem, et ſi ille, cui talis facta fuit donatio, illam non duxerit, vel ad alia vota conuolauerit

rit, competit donatori repetitio, etſi perfecta fuerit donatio, quià terra ex cauſa data, et cauſa non eſt ſequuta. Et vnde ſi donator poſtquàm talis aliam duxerit illum ſtatim eijciat, eiectus, per aſſiſam nouę diſſeiſinę non recuperabit, incontinenti enim eijci videtur in ipſo contractu, vel poſt contractum, & poſt ſeyſinam, infra triduum vel quartum diem, vel aliquantulùm vlteriùs, ſed cum cauſa. De hac materia habetis de itinere Abbatis de Rading & M. de Pateſhul in comitatu Leyceſtrię. Aſſiſa nouę diſſeiſinę, ſi Robertus filius Martini. Sed non erit ita, ſi talem duxerit in vxorem, vt conuenit, licet poſtmodùm inter eos celebretur diuortium, cûm ſit modo & conditioni ſatiſfactum. Sed alio modo competit repetitio, & hoc apparet, ſecundùm quod tales, hęredes habuerint vel non habuerint. Hæc de maritagio ad præſens ſufficiunt exempli cauſa. Quoniam aliquandô reuertitur maritagium ad donatorem, pro defectu hæredum, ſiue homagium interuenerit, ſiue non, videndum igitur qualiter reuertatur, tám de maritagijs quám de alijs terris datis pro homagio & ſeruitio. Et ſciendum quòd quandòquè fit reuerſio ad donatorem pro defectu hæredum, per modum tacitum vel expreſſum, vt ſi terra data fuerit in maritagium, vel baſtardo. Item per conditionem tacitam vel expreſſam, tacitam, vt quàmuis in huiuſmodi donationibus nulla facta ſit mentio de reuerſione, oportet tamen ex neceſſitate, quòd res data reuertatur ad donatorem, cûm ius merum non habeat alius, ad quem deſcendat, & res ſic reuerſa cum donatore remanebit, quiá homagium, ſi prius interuenerit, euaneſcit, nec ille ad quem res ſic reuertitur, hæres erit donatorij (& de hac materia inueniri poterit, de termino ſancti Michaelis anno regni Henrici tertio, incipiente quarto in comitatu Bedeforde, de Richardo le Hare) nec vt hæres, vel quaſi, nec pro hęrede, nec loco hæredis, nec factum donatorij warrantiſabit aliquo caſu niſi tantùm dotis conſtitutionem, & hoc non in omni caſu, niſi cûm ſit pura donatio, & non conditionalis nec modalis, ita quòd expreſſè reuocetur. Item reuertitur terra data non pro defectu hęredum tantûm vel aſſignatorum, ſed pro defectu hæredum vel aſſignatorum, de quibus nulla fit mentio in donatione, quòd res data ad ipſos deſcendat. Item reuertitur terra data ad donatorem pro defectu hæredum, qualitercunquè tenentes feoffati fuerunt, purè vel ſub conditione, vel alio modo, ſi omninò nullus hæres appareat, & cum donatore remanebit. Et ſi dubitetur an ſit hæres, eodem modo, donec ſciatur ſi hæres ſit, & quis ſit hæres, & in hoc caſu erit donator pro hærede. Item reuertitur ad donatorem terra data, non pro defectu hæredum, ſed quòd ius & ſucceſſio deſcendere non poterit ad hæredes, propter impedimentum perpetuum, ſicut pro felonia anteceſſoris, de qua conuictus fuerit, aliquo genere conuictionis, & talis terra remanebit cum donatore, vt eſchaeta ſua, & ille donator ad quem ſic reuertitur, habebitur loco hæredis ad warrantiſandum omnia quæ felo geſſit ante feloniam, dum voluit & potuit: dum tamen perfecta fuerit ante feloniam: ſicut donatio, vel ad terminum dimiſſio, quæ

omnia

omnia firma erant & rata, & irritari non poterunt, licet de termino videatur quòd ſic: quià videtur quòd firmarius warrantum non habeat de termino ſuo, ſicut dici poterit de cuſtodia. Sed re vera tenet talis dimiſſio, quià dominus capitalis non intrat vt cuſtos; ſed vt dominus, & loco hæredis. Ea vero, quæ antè feloniam incepta fuerunt, & non perfecta, ſed in faciendo, ſicut in promiſſionibus, & obligationibus, & dotis conſtitutionibus, non valent poſt conuictionem & condemnationem. Ea verò quæ poſt feloniam facta ſunt, vel imperfecta in faciendo nunquàm valebunt poſt condemnationem, nec tenebitur donator ad warrantizandum, licet ſit loco hæredis in quibuſdam. Et ſicut res ſic data, eſſe poterit eſchaeta donatoris in dominico, eodem modo poterit ei eſſe in homagio & ſeruitio, quià medio inter ipſum, & tenentem tenentis ſui ſublato de medio, & loco cuius oportet eum ſuccedere, velit nolit, quià homagium & ſeruitiū recuſare non poterit, & ſic erit loco hæredis ei, cui ſuccedit, licet vulgaritèr dicatur, q̄ quilibet poterit feodum ſuum wayuiare: ſed hoc intelligēdum erit cum diſtinctione, quòd ſi quis alium feoffauerit de C. libratis terrę per ſeruitium vnius denarij, terra ſic data erit feodum donatoris, quià inde feoffat, & ſimiliter erit feodum feoffati, quià ipſe inde feoffatus eſt, tenendi in feodo, ſibi & hæredibus ſuis, & vnde habito reſpectu ad feoffatum, feoffatus benè poterit wayuiare feodum ſuum, cûm hoc ſit ad commodum ſui feoffatoris, & ad proprium incommodum ſuum. Feoffator autem hoc facere non poteſt, quià ſi ita eſſet quòd poſſet wayuiare feodum ſuū ꝑ minimo ſeruitio, nūquàm warrantiam faceret ſuo feoffato. Cûm igitur feoffator medius hęreditatem ſuam foriſfecit, ſuccedet ei, loco hæredis, ſuus feoffator ſuperior, velit nolit & loco hæredis defendet eum, quem ille defendere tenetur cuius loco ſuccedit, quià ſicut tenementum ſuccedere poſſit tenenti in dominico, ità poterit ſeruitium, nec illud wayuiare poſſit non magis quàm ipſum tenementum. Sed eſto quôd quis alium feoffauerit per certum ſeruitium.s.per decem & ille feoffatus alium vlteriùs feoffauerit per minus ſeruicium. s. per quinq;, quęritur an principalis feoffator habere debeat ſeruitium ei debitum.s.decem, et nihilominùs quinq; ſicut eſchaeta, & ſic vtrumquè, vel tantum alterum, decem vel quinq;. Item eſto econtrarió quòd principalis feoffauerit per minimū ſeruicium, & ille feoffatus alium per maius ſeruitium, rigor iuris vult quòd habeat vtrumquè, quià vnum eſt eſchaeta, & aliud eſt debitum propter ſuum feoffamētum, & obligatur tenementum. Sed ità iniuſtè grauaretur tenens, ſi teneretur ad vtrumquè, cûm ſuus feoffator tenetur eum defēdere, cuius loco ſuccedit dominus capitalis ſuperior. Æquitas tamen ſibi locum vendicat in hac parte, quòd dominus non ſit in damno, quin ad minus habeat ſuum plenum ſeruitium, computato cum minori ſeruicio.s.quinq; in quantitate decem. Si autē ecòntrariò dominus per minus ſeruitiū.s.per quinq; & ſuus tenens per maius ſeruitium feoffauerit, dominus ratione eſchaetę habebit maius ſeruitiū vt eſchaetam, computato minori.s.quinq; in maiori ſeruitio tenentis. s.decem, cuius loco ſuccedit. Quiâ ſicut plures ſunt hæredes de hærede in hæredem, propinqui & remoti, ita plures

poſſūt

poſſunt eſſe tenẽtes per plura feoffamẽta ſucceſſiuè de tenente in tenẽtẽ, & plures dñi capitales ſuperiores, erunt domini vltimi feoffati. Sed tamẽ quidam erunt propinquiores,& quidã remotiores,vſquè ad primum feoffatorem aſcẽdendo,& ita plures erunt tenentes capitalis domini,primi feoffatores,gradatim deſcendendo vſq; ad vltimum.Et ſic erunt tenẽtes propinqui & tenẽtes remoti.Item reuertitur terra ad donatorem per reſtitutionem, vt ſi tenens reddiderit & reſtituerit domino tenementum ſuum,vel ſi illud weyuiauerit,quod benè facere poteſt,imperpetuùm,& ſic ſoluitur & euaneſcit homagium, & tale tenementum remanere poterit cum donatore,homagio non obſtante.Itẽ reuertitur terra data ad donatorem nõ ꝑ defectu hæredis,vel propter feloniam,ſed ſicut ad hæredẽ proximum feoffati, vt ſi pater communis ante mortem ſuam feoffauerit filium ſuum medium,vel frater antenatus fratrem ſuum poſt natum,& talis obierit ſine hærede de ſe,terra data reuertitur ad feoffatorem,fratrem ante natum, vno modo ſicut eſchaeta,pro defectu hẹredũ fratris ſui poſt nati de corpore ſuo,alio modo ſicut hæredi fratri ſuo, et antenato . Sed quoniam homagiũ non euaneſcit nec extinguitur , cûm ſint alij hẹredes cognati vel fratres,nec primogenitus propter homagium poterit eſſe hẹres & dominus, cûm homagium expellat dominicum & retineat ſeruitium,terra ſic data remanere non poterit cum donatore,ſi ſit hæres ei proximus qui petat,ſi autem nullus ſit omninò,vel nullus qui petat,terra cum tali feoffatore remanebit.Item ſi quis alium feoffauerit,& ille idem ſecũdum, et ſecundus tertium & ità in infinitum, & ille vltimò feoffatus primum feoffatorem,tale feoffamentum ſtare non poterit,non magis quàm ſi quis alium feoffaret de aliqua terra,pro homagio & ſeruitio ſuo,& ille idem feoffatus eundem feoffatorem ſuum,quia ſic eſſet ſimul & ſemel de eodem tenemento dominus & tenens,quod eſſe non poteſt,magis q̃ dominus & hæres.Omnem autem reuerſionem impedit confirmatio, facta ab eo qui donum alicuius poterit infirmare,et eodẽ modo homagium,et ſeruitium receptum ab eodem,& ſine cõfirmatione . Idem eſt.s.quod impeditur reuerſio,ſi aliquis feoffatus fuerit ab eo qui feoffare non poteſt, tenendi de eo qui donationem reuocare poterit,& ipſe homagiũ tale ceperit & ſeruitiũ,nõ poteſt donationẽ infirmare: ſec⁹ ſi donator homagiũ retinuerit & ſeruitiũ atturnauerit vero domino pro ſe ꝑ manũ donatorij

1 ¶ *Si ſeruis fieri poſſit donatio. 2. Si fiat donatio ſeruo ſub poteſtate dñi ſui cõſtituto. 3. Si fuerit donatio ei qui fuerit extra poteſtatẽ dñi. 4. Si ſeruus donationẽ facere poſſet an non.* Cap.8.

Videdũ eſt etiã an ſeruis fieri poſſit donatio,ſicut liberis,ad quod in primis videndũ eſt,vtrũ ſerui ſub poteſtate dñorũ ſuorũ fuerint cõſtituti,vel extra poteſtatẽ,et in ſtatu liberi,et hoc ſiue ſint manumiſſi ſiue fugitiui.Item vtrum fuerit donatio facta a domino,ſub cuius poteſtate fuerint, vel ab alio.Si autem a domino , tunc vtrum cum charta & ſine charta & manumiſſione,& libertate ꝓcedente,vel ſine,& tũc vtrũ ſibi tãtũ,vel ſibi & hæredibus ſuis.Si autẽ a dño,ſub cuius poteſtate fuerit,& pṛceſſerit libertas cũ manumiſſione,valet donatio,ac ſi facta eſſet donatio cuilibet alij de populo,ſiue hoc fiat cũ charta,vel ſine:Dũ tamẽ homagiũ ĩteruenit,nõ tamẽ nocet ſi interueniat vtrũq;,quià quàmuis dicatur,

quôd

quòd ſeruus liberum tenementum habere non poſſet,tamen defenditur in poſſeſſione, vt ſi feoffator et ſuus dominus petat,& habeat prima facie actionem,ſeruus habet cõtra actionem domini ſui,competentem exceptionem,& actionem,ſi dominus eum eiecerit contra factum ſuum, et cũ ſeruus petat,dominus excipiat de ſeruitute, ſeruus habet competentem replicationem de facto domini.Item ſi in charta contineatur,& ſine manumiſſione expreſſa,habendum & tenẽdum liberè quietè & pacificè,ſibi et hæredibus ſuis, licet homagiũ nõ interuenerit, innuitur per huiuſmodi verba & vehemẽter prçſumitur,quòd donator voluit eum eſſe liberũ, cui donatum eſt.Si autem in charta hoc tantum contineatur, habendum & tenendum tali(cûm ſit ſeruus)per liberum ſeruitium, huiuſmodi verba non faciunt ſeruum liberum, nec dant ei liberum tenementum.Eſt enim longè aliud tenere liberè,& aliud tenere per liberum ſeruitium,quiá quàmuis quis teneat per liberum ſeruitium,non tamẽ propter hoc tenet liberè, quiâ tenemẽtum quod conceditur villano, tenendum per liberũ ſeruitium, non facit villanum liberum,niſi teneat liberè, non magis quã villenagium facit liberum hominem villanum, ſi liber homo teneat per villanas conſuetudines,quiâ tenementum nihil confert, nec detrahit perſonæ,niſi prçcedat, vt dictum eſt, homagium vel manumiſſio, vel quod tantundem valet de conceſſione domini.s. quòd villanus liberè teneat et quietè et per liberum ſeruitium,ſibi et hçredibus ſuis.Si autem hoc ſolum dicatur,quòd teneat per liberum ſeruitium,ſibi & hæredibus ſuis, ſi eiectus fuerit, a quocunquè, non recuperet per aſſiſam nouæ diſſeiſinç vt liberum tenementum, quià domino competit aſſiſa & non villano. Si tamẽ dominus ipſum eiecerit,quçritur an contra dominum agere poſſit de conuentione, cûm prima facie non habet perſonam ſtandi in iuditio, ad hoc,quòd dominus teneat ei conuentionẽ,videtur quòd ſic,propter factum domini ſui, vt ſi agat de conuentione,& dominus excipiat de ſeruitute, replicare poterit de facto domini ſui, ſicut ſuprà dicitur, de feoffamento. Nec debent iura iuuare dominum contra voluntatem ſuam,quiá ſemel voluit conuentionem,& quàmuis damnum ſentiat,non tamen fit ei iniuria,& ex quo prudenter & ſcienter contraxit cum ſeruo ſuo,tacitè renunciauit exceptionem villenagij,nec poterit eum tueri ignorantia, ſi fortè prçtendat quòd neſciuit ipſum eſſe villanum, tempore contractus, quià ſciuit,aut ſcire debuit, cuius fuit conditionis ille, cum quo cõtraxit, vtrum videlicet ſeruus,vel liber,ſeruus proprius vel alienus, & vtrum ſub poteſtate ſua, vel extra conſtitutus. Item eſto quòd ſeruo facta ſit donatio a domino, vt prçdictum eſt,pro homagio & ſeruitio,& cum manumiſſione vel ſine,vel per id quod tantũdem valet, vt prædictum eſt,et ille idem dominus alij dederit homagia et ſeruitia eorum,quçro an talis illos eijcere & diſſeyſire poteſt, cûm non ſit ibi factum ſuum nec feoffamentum,& verum eſt quòd non poteſt,non magis quàm ille qui donationem fecit, quiâ cûm loco eius ſuccedat,non poteſt plus iuris clamare,quã ille poſſet cui ſuccedit,& ipſe extraneus eſt quantùm ad tales feoffatos, & ideò de iure non competit ei exceptio villenagij, & ſi ſit qui dicat quòd competat,obſtabit ei replicatio de facto ſui feoffatoris. ¶ 2. Si ſeruo alicuius

cuius ſub poteſtate domini conſtituto facta fuerit donatio,benè valet,et tenet,quàmdiu dominus,ſub cuius fuerit poteſtate,hoc ei permiſerit,et vnde ſi fuerit diſſeyſitus per feoffatorē ſuum,vel per alium, ad quem nō pertinet,competit ei reſtitutio per aſſiſam,contrà feoffatorem ſuum ꝓpter factum ſuum & contra alios ad quos non pertinet, et quibus de iure non competit exceptio villenagij.Et quid ſi dominus ſerui,in cuius fuerit poteſtate,ſeruum ſuum eijciat,qui ſe dicat eſſe liberum, et proclamat in libertatē,cùm ſeruus ſit?hic fiat diſcuſſio per parentelā ſerui productā, tàm ex parte domini,quàm ex parte ſerui, ſi autē ſeruus fuerit extra poteſtatē domini,aliud erit,quià tunc non reſpondebit ſeruus ad exceptionem ſtatus ſui,niſi velit ſponte, anteꝗ̃ fuerit reſtitutus ꝑ aſſiſā nouæ diſſeyſinæ,& ità ꝙ primò habeat ſtatū ſuum,et poſteà agat dominus de ſtatu ſerui & non priùs.Poterit enim quis eſſe ſeruus vnius, et liber homo alterius,reſpectiuè tamē,quãuis dicatur,ꝙ quilibet aut liber eſt aut ſeruus, nec pro parte liber,nec pro parte ſeruus. Et non ſolùm cōpetit ſeruo ſic feoffato aſſiſa nouę diſſeyſinæ contra prædictos,ſed etiā hæredibus ſuis, cùm poſt mortē eius ſemel extiterint in poſſeſſione,et quoûſq; ſeyſinam habuerint cōpetentē, competit eis aſſiſa mortis anteceſſoris verſùs omnes,prӕterquàm contra verum dn̄m,ſub cuius fuerint poteſtate,quià cōtra ipſum non tenet aſſiſa nouæ diſſeyſinæ,nec mortis anteceſſoris, quià licet ſeruus ſub poteſtate conſtitutus,prima facie habeat quærelā vel actionem,dominus contra ipſum habet competētē exceptionē ſeruitutis, et ſeruus nullā replicationē.Sed quarē non habet dn̄s aſſiſam nouæ diſſeyſinæ,ſtatim,cùm ſeruus ſub poteſtate ſua conſtitutus tenementum acquiſierit,ex quacunq; cauſa eijciatur? cùm dicatur ꝙ quicquid ꝑ ſeruum acquiritur,id dn̄o acquiritur: & vnde videtur ꝙ ſtatim ex quo ſeruus eſt in poſſeſſione,ꝙ dn̄s per eum poſſidet,et ideò ſi ſeruꝰ eijciatur, ꝙ dn̄s per eum ſit eiectus. Itē quod per ſeruū acquiritur, id dn̄o acquiritur,etiā neſcienti & ignoranti,et adhuc dormienti. Ad quod inprimis videndum erit,vtrū ſeruꝰ perquiſitum fecerit nomine ſuo ꝓprio,vel nomine domini ſui.Si autē nomine domini ſui,et ad opus domini ſtipulatus fuerit,& cōtraxit,id ſtatim acquiritur domino per ſeruū, ſicut per procuratorē ſuū, et quandòcūq; ſeruꝰ eiectꝰ fuerit, ſtatim cōpetit aſſiſa domino & nō ſeruo.Si autē, vice verſa, ſtipulatꝰ ſit ſeruus ſibi ipſi,et non dn̄o,id nò ſtatim acquiritur domino,quãuis illud ſit ſub voluntate & poteſtate ſua,anteꝗ̃ dn̄s apprehenſus fuerit poſſeſſionē. Quod quidē impunè facere poterit ſi voluerit,propter exceptionē,quę ei cōpetit, & cōtra quam in hoc caſu nulla cōpetit replicatio,dū tamē ipſe dominꝰ faciat feoffatori ſerui ſui in homagio & ſeruitijs & alijs,quod ſeruꝰ facere teneretur. Et cùm dominꝰ ſeyſinā ita habuerit de manu ſua,poterit reſtitutionē facere ſeruo,vel aliꝗ̃ tenendū liberè vel in villenagio, et extūc competit domino aſſiſa nouæ diſſeyſinę,vel non cōpetit, ſecundū quod ſic vel ſic. Cū autē villanꝰ ſub poteſtate conſtitutus ſic ſeyſitus moriatur,anteꝗ̃ dominus manus appoſuerit,poterit eſſe cōtentio inter dn̄m ſerui,et feoffatorē,cuius illorū debeat eſſe eſchaeta,tenemētū ſic ꝑ ſeruū acquiſitū, et videtur ꝙ non poterit eſſe eſchaeta domini,quià ſeruus non de eo tenuit, ſed de ſuo feoffa-

tore.Itẽ nec eſchaeta feoffatoris,cûm ſeru⁹ feoffat⁹ liber ſit & habeat hæredes quantũ ad ſuũ feoffatorẽ,ꝓpter ſuum factũ & feoffamentũ, et vnde ſi primò feoffator ſe poſuerit in ſeyſinã,dñs ſerui nullã habebit verſus eum actionẽ,hæredes tamen feoffati habebunt aſſiſam mortis anteceſſoris,et cûm per aſſiſam recuperauerint,tunc erit illud tenementũ in voluntate dñi,ſicut priûs fuerit tẽpore mortis anteceſſoris.Et ſciendũ ꝙ in hoc caſu,contra omnes cõpetit aſſiſa mortis anteceſſoris in perſona hæredũ, contra quos cõpeteret aſſiſa nouæ diſſeyſinæ in perſona anteceſſoris : Si autẽ in vita anteceſſoris ſe poneret dñs ſerui in ſeyſinã, et feoffator miſerit ſe in poſſeſſionẽ poſt mortẽ,dñs habebit aſſiſam nouę diſſeiſinę,ſaluo tamen feoffatori ſeruitio ſuo debito.Sed quid ſi hæres fuerit infrà ętatẽ? quis habebit cuſtodiã & maritagium,cûm ſic poſſit dñs carere ſeruo ſuo, ex prẽmiſſis poterit veritas benè ꝑpendi.Item eſto,ꝙ plures ſint domini, et ſeruus ſit cõmunis,ſi contrahat & ſtipuletur,quęro cui iſtorũ dominorum,vtrum vni vel ambobus? Reſpõdeo,ſi vni tantûm, ipſe totum habeat,ſi ambobus,tunc cõmune erit,ſecundûm quod ſeru⁹ fuerit ſtipulatus. Et quid ſi ſibi ipſi ſtipuletur? tũc refert quis eorũ ſe priûs poſuerit in ſeyſinam,et vtrum vnus vel ambo,vel omnes,et ſecundûm hoc &c. Sed ſẽper ratio habenda eſt,de parte dominorum. Itẽ eſto ꝙ ſeruus donationẽ fecerit de eo,quod ei datum eſt,tunc diſtinguendũ,vt ſuprá, vtrum ſeru⁹ tenuerit vt liberum tenemẽtum, vel vt villenagium,quià ſi vt villenagiũ, dño cõpetit repetitio,ſed ſi liberũ tenemẽtum,tunc nec ei, nec dño ſuo, quià tenet qd' actũ eſt,et dñs ſibi imputet ꝙ tantũ expectauit (de ſeruitio autẽ reſtat quęrendum) et ſic conſtat ꝙ qui ſub poteſtate alterius fuerit, dare poterit.Sed qualitèr hoc? cûm ipſe qui ab alijs poſſidetur,nihil poſſidere poſſit.Ergo videtur ꝙ nihil dare poſſit,quià nõ poteſt quis dare qd' non habet,& niſi fuerit in poſſeſſione rei dandę. Reſpondeo,dare poteſt qui ſeyſinã habet qualẽcunq;,et ſeruus dare poteſt, & quandòq; irritari poſſit donatio & quandóq; nõ,ſecundũ rationẽ prẽmiſſã. ¶ 2. Dictũ eſt ſuprà quid iuris,ſi donatio facta fuerit ei qui eſt ſub poteſtate dñi,nũc autem dicendũ quid iuris,ſi fiat illis donatio,qui fuerint extra poteſtatem, ſicut ſeruis fugitiuis,vel ſeruis extra villenagiũ natis,et cui acquiritur res data,& poſſeſſio: et ſciendum eſt ꝙ ſeruo,et ſi dñs eum eiecerit ſine iuditio,dicunt quidã,ꝙ nõ cõpetit ſeruo reſtitutio per aſſiſã,quiá ſi cõpetit ei actio,obſtabit ei agenti exceptio ſeruitutis.Sed reuera,ſi cõtra ipſũ excipiatur, replicare poterit de manumiſſione, vel ꝙ excipienti non cõpetit exceptio ſeruitutis.Itẽ excipere poterit de priuilegio. Itẽ excipere poterit ꝙ eſt in ſtatu libero,et ſi de ſtatu ſuo ageretur,haberet reſponſiones & exceptiones cõpetẽtes,quib⁹ ſe tueri poſſet in ſtatu ſuo libero . Oportet igitur ante omnia,de ſtatu cognoſcere,et corpus diſrationare,& tunc habeat dñs quicquid ſequitur corpus,vz ſequelã, ſicut pueros & catalla, et tenementa,qd' quidẽ priûs fieri non poteſt: quod ſi priûs fieri poſſit,quare deducerẽtur catalla in iudiciũ,ꝑ breue de natiuis,ſi de ſtatu agatur? cũ dicat breue,ꝙ vic.faciat habere tali,talẽ natiuum & fugitiuum ſuum cum ſequela ſua, et catallis ſuis , et ſi antequám corpus diſrationaret , ſine iuditio ſibi vſurparet terras et catalla,ei petenti ſeruum ſuum per breue,in

cauſa

cauſa ſtatus,obſtare poſſet exceptio ſpoliationis, ità quòd petens nunq̃ audiretur ante plenam reſtitutionem cattallorum et tenementorum. Et ꝙ tenementum contineri poſſit ſub generalitate catallorum, quãtum ad dominum,videtur,quià ex catallis illorum ſeruorum (quæ dominorum eſſe debent) empta ſunt tenementa, cùm igitur dominis non competat exceptio villenagij,cõtra eos qui ſunt extra poteſtatẽ, ſi replicetur, multo fortiùs nec eis competit,qui nihil iuris habent in ſeruis neq; in catallis. Et ſicut nõ poterit quis ſeruũ ſuũ fugitiuum, dum fuerit in ſtatu libero diſſeyſire,quià recuperet per aſſiſam,anteq̃ corpus habeat ſub ſua poteſtate,cùm petatur in ſeruitutem ſicut de ſeruis fugitiuis, licet ſunt ſerui:ita nec poſſunt liberi ſub poteſtate dominorum conſtituti vt ſerui, qui dici poterũt ſtatu ſerui, aſſiſam portare ſi fueriut diſſeyſiti,nec habẽt recuperare,antequàm ſe docuerint eſſe liberos,ſi proclamẽt in libertatẽ. Dictum eſt in curia regis,coram Iuſtic. de banco apud weſtm̃, per Iohãnem de Metingham,et ſocios ſuos Iuſtic.ibidem, ꝙ ſi natiuus alitus fugitiuus fuerit & extra poteſtatẽ domini ſui,ſiue infra ciuitates, ſiue antiquum dominicum regis, vel alibi, et reuerſus fuerit & inuẽtus in fundo ſeruili: vbi traxit originem, et cõprehenſus a vero domino ſuo ibidẽ vel a ſuis,quaſi auis in nido,hoc probato,ſi talis illud dedicere velit in curia regis,imperpetuũ ſeruꝰ erit.Infra plus de hac materia, de aſſiſa nouæ diſſeyſinę. Item tenementum non mutat ſtatum liberi, non magis q̃ ſerui. Poterit enim liber homo tenere purum villenagium,faciendo quicquid ad villenagiũ ꝑtinebit, et nihilominùs liber erit,cùm hoc faciat ratione villenagij,et non ratione perſonæ ſuæ, et ideò poterit,quandô voluerit, villenagiũ deſerere,et liber diſcedere,niſi illaqueatus ſit per vxorem natiuam ad hoc faciendũ,ad quam ingreſſus fuit in villenagiũ, et quæ præſtare poterit impedimentum.Eſt enim purum villenagiũ,a quo pręſtatur ſeruitium incertum & indeterminatũ,vbi ſciri nõ poterit veſperè, quale ſeruitium fieri debet manè, vz vbi quis facere tenetur, quicquid ei præceptũ fuit.Item non mutat ſtatum liberi,villanum ſocagium, non magis quàm liberum.Sed quàmuis de villano ſocagio fiat certũ ſeruitium, ꝓpter hoc non habebit liberum tenementum (ad hoc facit ſupra de dominico domini regis per totum)quià hoc facit ratione tenementi,licet nõ ratione perſonæ. Vtrumq; tamen tenere poterit per certa ſeruitia & expreſſa,ex conuentione tamẽ,ad vitam vel in feodo, et quo caſu cõuẽtio & conſenſus dominorum,facit ei liberũ tenementũ, quámuis opera faciant ſeruilia,tallagia,et alia, cùm ſint certa & determinata. Merchetum verò pro filia dare,non competit libero homini,inter alia, propter liberi ſanguinis priuilegium,et vnde in dominicis domini regis,diſtinguendũ erit inter liberos,et villanos ſockmannos, qui in dominico domini regis nati ſunt,et ab antiquo tenuerũt in villenagio:et puros villanos, et illos qui aduentitij ſunt, et tenuerint per certa ſeruitia & expreſſa, ex conuẽtione,quàmuis ad ſimilitudinẽ villanorũ ſockmannorũ, et quorũ nõ eſt ſimilis conditio,quià in perſona vnius erit liberũ tenemẽtũ, et in perſona alterius villenagiũ. ¶ 3. Itẽ videndum eſt an ſeruus dare poſſit,et ſciendũ ꝙ de iure dare non poteſt tenementũ quod in villenagiũ tenuerit,

vel in villano ſocagio: quod ſi de facto fecerit, incontinentî reuocari poterit res data, ſine breui, et non ſine breui ex poſt facto. Si autẽ villanus, ſub poteſtate conſtitutus, vel extrà, tenementum acquiſitum, antequàm dominus manum appoſuerit, ad alium tranſtulerit, benè tenet donatio, nec reuocari poterit, cûm dominus per negligentiam ſuam actionem ſuam amiſerit. Si autem villanus ſockmannus villanum ſocagium ad alium transferre voluerit, priûs illud reſtituat domino, vel ſeruienti, ſi dominus præſens non fuerit, et de manibus ipſorum fiat tranſlatio ad alium, tenẽdum liberè vel in ſocagio, ſecundùm quod domino placuerit, quiá ille villanus ſockmannus, non habet poteſtatem transferendi, cûm liberum tenementum non habeat, ſed dominus. Et per hoc videri poterit maniſeſtè quôd ſi talis ſockmannus eiectus fuerit, quòd ei non competit aſſiſa, ſed domino.

¶ Si fiat donatio alicui ad terminum vitæ donatoris vel donatorij, et de donatione facta ad terminum vitæ vel annorum. *Cap. 9.*

Fieri etiam poterit donatio ad terminum, vel ad tempus: ad terminũ, vitæ vel annorum, vitæ, tám donatoris quám donatorij, vel alterius ipſorum tantùm. Item ad tempus .i. quouſquè, vel donec prouiſum fuerit donatorio, et tunc refert, vtrum mentio fiat tantùm de donatore, ſine hęredibus, vel de donatore & hęredibus ſuis: & ſiue ſic vel ſic, refert vtrum prouideri debeat tantûm donatorio, vel donatorio & hæredibus ſuis. Quo caſu, ſi hæredes non compręhendantur, nec prouiſum ſit a donatore in vita donatoris vel donatorij, remanebit res data in feodo cum ipſo donatorio. Si autem prouiſum ſit in vita ipſorum, reuertatur terra data ad ipſum donatorem, per modum donationis. Si autem compręhẽdantur tantûm hæredes donatoris et non donatorij, et donator nec hæredes eius prouiderint donatorio dum vixit, remanebit res data donatorio, et hæredibus ſuis in feodo, quàmuis hæredes donatoris, vel donator poſt mortem donatorij, parati ſunt hæredibus ipſius prouidere. Si autem vice verſa, tantûm contineantur hæredes donatorij, et non donatoris, ſi donator prouiderit donatorio, vel eius hæredibus, reuertitur terra ſic data ad donatorem, et ſi donator in vita ſua non prouiderit, non ſufficit ſi poſt mortem ſuam velint hæredes prouidere, cûm modus donationis ſe habeat in contrarium. Si autem in donatione ab initio nulla facta ſit mentio de hæredibus, ſi in vita ipſorum donatoris et donatorij non ſit prouiſum, terra ſic data non reuertitur ad donatorem, nec hæredes ſuos, ſed cum hæredibus donatorij in feodo remanebit. Si autem donatio fiat alicui ad vitam donatorij & non donatoris, et non in feodo, tunc erit terra data, liberum tenementum ipſius donatorij. Si autem econuerſô, tunc erit liberum tenementum donatoris, et non donatorij, quiá in vita donatorij reuocari poteſt, ſi præmoriatur donator, hoc eſt, quiá ſi donator in vita donatorij moriatur, ſtatim reuertitur res donata ad hæredes donatoris, et ſic non erit liberum tenementum donatorij, quiá in vita ſua reuocatur. Si autem fiat donatio ſic, ad vitam donatoris, donatorio & hæredibus ſuis, ſi donatorius pręmoriatur, hæredes ei ſuccedent

cedent,tenendum ad vitam donatoris,et per aſſiſam mortis anteceſſoris recuperabũt, quià obijt vt de feodo. Et ſi donator præmoriatur,tunc, vt priũs,erit liberum tenementum donatoris,et non donatorij,prędicta ratione.Sed propter hoc,hæredes inde ordinare non poterit: vt de termino,ſicut in primo caſu,quiá ſtatim poſt mortem donatoris, reuocabitur res donata.Si autem nulla facta ſit mentio de hęredibus donatorij,tamẽ nõ ſtatim reuertitur res data ad donatorem, niſi donatorius inteſtatus deceſſerit,vel ſi cûm teſtamentum fecerit,nullam,de tali tenemẽto quaſi ad terminum annorum ſibi relicto, fecerit mentionem, quod quidem ſi moriens inde in teſtamento ordinauerit,ſicut de catallis,benè valebit teſtamentum. Si autẽ donator ſic donationem fecerit pro ſe & hæredibus ſuis tali,nulla facta mentione de hæredibus donatorij, vel quòd ad vitã ſuam, res ſic data erit liberum tenementum quoad vixerit donatorius, quià talitèr dare, perinde eſt, ac ſi daret ad vitam. Si autem fiat donatio ad terminum annorum, quàmuis longiſſimum, qui excedat vitas hominum,tamen ex hoc non habebit donatorius liberum tenementum,cûm terminus annorum certus ſit et determinatus,et terminus vitæ incertus, et quià licet nihil certius ſit morte,nihil tamen incertius eſt hora mortis. Poterit etiam quis terram alicui concedere ad terminum annorum, & ille eandem, infra terminum illum alteri dare,vel eidem in feodo, et ſic mutare vnam poſſeſſionem in aliam,ſi firmarium feoffauerit. Si autem alium, vtraquè poſſeſſio durabit, quià ſeſe compatiuntur terminus, et feoffamentum de eadem terra,quià ibi ſunt diuerſa iura, ad feoffatum verò pertinet proprietas feodi & liberum tenementum, firmarius verò nihil ſibi vendicare poterit,niſi vſum fructuum .s. quòd liberè vti poſſit & ſine impedimento feoffati percipere vſum fructuum. Item dare poterit quis alicui,terram ad voluntatem ſuam, et quàmdiû ei placuerit, de termino in terminum,et de anno in annum,& in quo caſu, ille qui accipit nullum habet liberum tenementum, cûm dominus proprietatis rem ſic conceſſam repetere poſſit ſicut a precario. Item eſto quòd A. primò dimiſerit ad terminum annorum, et poſteà, durante termino, feoffauerit inde B,et in poſſeſſionem induxerit, ſaluo firmario termino ſuo, & cùm nihil ſibi retinuerit idem A. niſi tantum nudum dominium, de facto feoffat ipſum firmarium,ſi idem B.poſt terminum completum, ſe ponat in ſeyſinam ratione primi feoffamenti,et firmarium eiecerit, non competit firmario reſtitutio per aſſiſam, quiá ipſe A. non potuit ei facere liberum tenementum,cûm non haberet niſi nudum dominium. Sed hoc recognito per aſſiſam,tenebitur ipſe A.ſecundo feoffato ad eſcambium,in ipſo iuditio, ſine alio breui, propter fraudem. Cûm verò ipſe primò feoffatus ſemel ſe poſuerit in ſeyſinam, et per ſecundum feoffatum fuerit eiectus, per aſſiſam recuperabit, et non valeat donatio ab eodem facta, quià nihil habuit in dominico, niſi nudum dominium.s.homagium & ſeruitium: vt habetis de termino ſancti Hillarij anno regni regis Henrici in comitatu Norff. de Cicilia de Stradeſete,et priore hoſpital' ſancti I. de Iheruſalem in Anglia. Nec ſi talis donator vel hæres eius ratione talis donationis vocaretur ad warrantum, warrantizare teneretur.

Et

Et ad idem facit de termino ſancti Mchaelis anno regni regis H. decimo tertio incipiente decimo quarto in principio.

1 ¶ *De donatione facta in liberam eleemoſinam.* 2. *Quòd quis dare poſſit terram liberiùs quàm tenuit.* *Cap.10.*

Cathe: Ec: Conuent: paroche:

POterit etiam fieri donatio in liberam eleemoſinam, ſicut eccleſijs cathedralibus, conuentualibus, parochialibus, viris religioſis, et quandoq; in liberam eleemoſinam et perpetuam, et quo caſu, nõ excuſatur ille qui accipit a pręſtatione ſeruitij. Si autem fiat donatio in liberam, puram, et perpetuam eleemoſinam excuſatur. Et de hac materia pleniùs infrà, de aſſiſa. Ad iſtam donationem ſequentur caſus ſpeciales. Quià eſto quòd quis dederit terram alicui domui religioſæ quæ fuit eſchaeta ſua & de feodo ſuo: ſed quam nũquàm priûs habuerit in dominico ſuo, tenendam in puram et perpetuam eleemoſinam, et quietam ab omni ſeculari ſeruitio & exactione, et ita liberè ſicut aliqua eleemoſina alicui domui religioſæ liberiùs & meliùs dari poſſit. Si ille qui eam feoffauit inde alicui alteri fecit conſuetudines & ſeruitia, et de quibus illi religioſi nunquám acquietantiam habuerint, ſi cûm implacitati fuerint de ſeruitio illo, feoffatorem ſuum vocauerint ad warrantum, warrantiſare nõ debet, licet verum ſit quòd quis poſſit liberiûs terram dare, quàm ipſe tenuit, quià non dedit, niſi quod ſuum fuit warrantizare. s. terram quæ fuit eſchaeta ſua, remittens eis ſeruitium ſibi debitum, alienum autem ſeruitium per talem donationem tollere nõ potuit nec minuere, niſi hoc ſpecialitèr ſuſciperet in ſe, de alterius domini volũtate, cum warantia & defẽſione, quod autem ſuum fuit, remiſit, pro ſe & hæredibus ſuis, et quantum ad ſe & ipſos, liberam et puram fecit eleemoſinam, quantũ ad alios verò nequaquàm. Item eſto quòd quis ſic dicat, do tali tantã terram ita liberè ſicut illam tenui, die quo illi feci donationem, vel ſicut vnq̃ liberiùs tenui, vel ſicut ego vel aliquis anteceſſorum meorum illam liberiùs vnquàm tenuimus, quo caſu, videndum erit ſi terra illa libera ſit erga alios, vel onerata, et de quibus ſeruitiis, et quibus, et a quo tempore, vt ſic teneatur donator ille qui dedit, vel non teneatur. ¶2. Item ꝙ quis liberiùs dare poſſit terram in liberã, puram, et perpetuam eleemoſinã, quàm ipſe tenuerit de feoffatoribus et capitalibus dominis ſuis. Et quòd hæredes tenentur warrantizare ſi chartam cognouerint, vel probata fuerit, habetis de itinere M. de Pateſhul, de loquela diuerſorũ comitatuũ quæ fuerũt ſuper iudiciũ in itinere ſuo anno regni H. tertio de magiſtro militiæ templi in Anglia. Item ſi quis dederit alicui domui religioſę terram, cum corpore ſuo, in extrema voluntate, et inde moriatur ſeyſitus, nõ valet donatio, niſi interueniat hæredis confirmatio, quæ omnẽ ſupplet defectum. Et vnde ſi hæres poſt confirmationẽ petat per aſſiſam, obſtabit ei exceptio cõfirmationis, licet prima facie videatur, ꝙ cõfirmatio nulla, vbi donum præcedens inualidum iudicetur. Si autem per tres dies vel quatuor ante mortem ſuam, vel antequám religioni ſe tranſtulerit, dederit, et ſeyſinam domui religioſæ fecerit, non ſuccurritur hæredi per aſſiſã mortis anteceſſoris ad ſeyſinam recuperandam, quiá ſeyſitus non obijt,

et

et ſtatim efficitur liberum tenementum, cûm ſimul cõcurrunt ius & ſeyſina, vt de vltimo itinere M. de Pateſhul, in comitatu Eborum. Item pluribus fieri poterit donatio ſimul et in eodem tempore, ſicut in diuerſis temporibus et ſucceſſiuè.

1 ¶ *De donationibus factis pluribus ſimul ſiue ſucceſſiuè. 2. Si pluribus baſtardis ſimul de concubina.* *Cap.11*

PLuribus & legittimis poterit fieri donatio ſucceſſiuè, vt ſuprà dictum eſt, vel ſimul omnibus ab initio, et quorum omnes poſſũt eſſe plenæ ętatis, vel infra ętatem, vel quidã eorum. Et ſi omnes infra ętatẽ ſint, oportet ꝙ donator omnibus det tutorẽ, quià ipſe donator tutor eſſe non poterit, ne ſeyſinam ſuã continuare videatur, nec poterit minor donationi conſentire, niſi hoc faciat tutore authore. Si autẽ omnes plenæ ętatis extiterint, non erit neceſſaria tutoris authoritas, quià quilibet eorum ſufficit ſibi ipſi. Si autẽ quidã infra ętatem, & quidam non, ſi donator voluerit, poſſunt maiores eſſe tutores minorum, dũ tamẽ nulla ſuſpitio habeatur, ꝙ machinari velint in mortem minorum, tollitur autem ſuſpitio, vt ſi fiat donatio patri vel matri, et eorum pueris legittimis. Aliud tamen eſſet, ſi fratri, vel auunculo, vel nepoti, propter ius accreſcendi. Sed cûm aliquis eorũ ſine hærede deceſſerit, cûm ſint ità feoffati ſimul et non ſeperatim, quæritur ſi pars decedentis accreſcere debeat ſuperſtitibus, vel ad donatorem reuerti pro defectu hæredum? et verum eſt quòd non ad donatorẽ, nec ad ſuperſtites, per ius accreſcẽdi, ſed ex iure ſucceſſionis, quià poterit quilibet eſſe hæres alterius, cûm ſint legittimi, quod eſſe nõ poteſt de baſtardis, ſicut inferiùs dicetur. Nec ratione alicuius partis decedentis competit domino capitali ſeyſina, quià ſi ſe poneret in ſeyſinam, ſic ſuperſtitibus faceret diſſeyſinam, cûm nullã partem ſciat vt poſſit diſtinguere ab alia, et quam partem debeat habere cuſtos. Sed quid ſi vnus moriatur, relicto hærede infra ętatem exiſtente, quæritur in cuius cuſtodia remanebit, et quam partem habere debeat cuſtos in cuſtodia? cûm nulla ſit pars certa vel determinata. Oportet igitur de neceſſitate ꝙ fiat partitio rei datę vt dominus capitalis certam partem habeat in cuſtodia. ¶ 2. Item fieri poterit donatio pluribus baſtardis, de concubina natis, ſicut legittimis, vt ſi fiat donatio pueris alicuius baſtardi, duobus vel pluribus, et quo caſu, dari poſſunt curatores (vt ſuprà) ſi fuerint infra ætatem, et ſi vnus illorum obierit ſine hærede de ſe: quæritur vtrum reuerti debeat pars decedentis ad ipſum donatorem pro defectu hæredis? cûm deficiant hæredes de corpore decedentis, et non poterit eorum aliquis alteri ſuccedere de iure ſucceſſionis, cûm quilibet eorum alteri ſit extraneus, quoád ſucceſſionem, videtur quòd ad donatorem reuerti debeat, facta partitione, niſi ſit qui dicat, quòd pars decedentis accreſcere debet ſuperſtitibus, per ius accreſcendi: cûm non poſſit de iure ſucceſſionis. Si autem facta fuerit donatio pluribus ſimul, tàm legittimis quàm baſtardis et eorum hæredibus, et legittimus moriatur, nulla facta partitione, relictis hæredibus, fiet partitio vt ſuprá, quià baſtardi habere poterint hæredes de corpore ſuo: ſi autem nullos reliquerit, tunc videtur, quòd

ꝙ locum habere debeat ius accreſcẽdi, et eodem modo fiat de baſtardo, ſicut ſuperiùs dictũ eſt, et ſic videtur, ꝙ quàmdiu vnus eorum vel aliquis eorum hæredum ſuperſtes fuerit ꝙ nihil ad donatorem reuerti debeat, niſi tunc demũ, cûm omnes defecerint. Item fieri poterit donatio pluribus pueris, tám nominatis quàm non nominatis, et tâm natis quàm naſcituris, et tàm abſentibus quám præſentibus, et ità ꝙ ſi minores ſint, et eis tutor detur, vbicunquè fuerint, præſentes vel abſentes, nati vel naſcituri, acquiritur eis per tutorem, qui nomine eorum fuerit in poſſeſſione, quià ipſe poſſidet, cuius nomine poſſidetur, et eis acquiritur abſentibus ꝑ curatorem, tanquàm ꝑ procuratorem, ſicut domino, abſenti & ignorãti, et etiam dormienti per ſeruum acquiritur, vt per procuratorem, ſi nomine domini ſtipuletur, et etiam ſicut acquiritur vero hæredi abſenti per cuſtodem, cûm nomine veri hæredis fuerit in poſſeſſione. Item fieri poterit donatio legittimę concubinæ ſuæ, et pueris ſuis, præſentibus & abſentibus, natis & naſcituris, et ſi omnes infra ætatem extiterint, poterit mater eſſe in ſeyſina nomine proprio, et nomine puerorum ſuorum, ſicut tutrix & curatrix, et ſic poterit ipſa habere liberum tenementũ nomine proprio, et curationem nomine liberorum, in eodem tenemento, et ſic acquirere poterit ſibi ipſi liberum tenementum cûm fuerit in poſſeſſione ex cauſa donationis, nomine proprio, et pueris ſuis omnibus tám minoribus quàm maioribus, vt prædictum eſt, et ex ſua procuratione. Et vnde ſi cûm in poſſeſſione fuerint, eijciantur, quidam vel omnes, competit eis aſſiſa nouæ diſſeyſinæ ad ſeyſinam ſuam recuperandam, et cûm abſentes fuerint & non admittantur, eodem modo competit eis aſſiſa, quámuis per ſe ipſos perſonaliter priùs in ſeyſina nõ extiterint, quià ſufficit ſi alius nomine eorum, ſicut procurator, vel curator, quià per procuratorem acquiritur poſſeſſio abſenti, et retinetur ſicut corpore ꝓprio, et ſimiliter animo procuratoris, ſicut animo proprio, cûm acquiri poſſit ignoranti, ſicut ſciẽti, & abſenti ſicut præſenti. Item fieri poterit donatio pluribus perſonis ſimul, extraneis, ſicut ex parentela coniunctis, vt ſuprà, vt ſi A. donationẽ fecerit B. & C. ſimul, qui ſeſe non contingũt & eorum hæredibus, qui ſi hæredes habuerint, cuilibet eorũ locus erit partitioni. Si autẽ alicui ipſorũ tantûm, ipſius hæredes ſuccedunt inſolidũ, propter vnionẽ donationis, & ius accreſcendi. Et ſi nullos hæredes habuerint, reuertetur terra data ad donatorẽ. Itẽ ſi pluribus fiat donatio, ſicut viro et vxori ſimul & nõ ꝓ ſe & eorũ hęredibus, et nõ vt maritagiũ, ſed vt purũ feoffamẽtũ: tũc refert vtrũ certis & coarctatis hęredibus, vel vtrũ vniuerſalitèr omnibus. Si autẽ coarctatis & certis hęredibus, et illis deficiẽtibus reuertitur res donata ad donatorẽ, ꝗuis alij extiterint. Si autẽ vniuerſalitèr omnibus, tũc ſi cõmunes eorũ hęredes extiterint, tales alijs pręferuntur, ſi autẽ defecerint, tũc ſeparati (vt videtur) admittãtur. Si autẽ fiat mẽtio ꝙ terra data ſit in maritagiũ cũ vxore & eorũ hęredibus, cõmunes hęredes de corpore vtriuſq; admittantur, qui ſi defecerint, reuertitur terra data, & alij remotiores excludũtur: quià res data, eſt liberũ tenemẽtũ vxoris, & nõ viri, cũ nõ habeat niſi cuſtodiã cũ vxore. Si autẽ ſic detur terra in maritagiũ, viro cũ vxore, et eorũ hęredib⁹, ꝓ homagio & ſeruitio viri

(quod

(quod fit aliquãdò) licet detur in liberum maritagium, quæ ſunt ſibi adinuicèm aduerſantia ſiue repugnãtia, tunc prefertur homagium, & erit ac ſi fieret donatio, tâm viro q̃ vxori. Item ſi vxor rem viri dederit ſine aſſenſu viri, viro competit reſtitutio, vel per aſſiſam noue diſſeyſine, vel per breue de ingreſſu, ſicut cuilibet alij de populo.s.de eo, quod ſine voluntate ſua alienauit. Si autem econtrariô, vir rem vxoris ſue dederit, nunq̃ reuocabitur in vita ipſius viri, eo quòd viro ſuo, vxor contradicere non poteſt. Si autẽ vir rem tàm ſibi q̃ vxori dätã dederit, vxor donationẽ viri in vita viri reuocare non poteſt, ſed ſi vxor donationem fecerit, vir illam reuocare poterit.

1 ¶ *Si vir vxori donationem facere poſſit conſtante matrimonio. Cap.xi.*

ITem queritur an vir vxori donationem facere poterit, vel econtrariò: conſtante matrimonio. Matrimonium autem accipi poſſit, ſiue ſit publicè contractum, vel fides data, ꝙ ſeparari non poſſunt, & reuera donationes inter virum & vxorem, conſtante matrimonio, valere non debent, et eſt cauſa, ne fiant propter eorum libidinem, vel nimis eorũ immoderatã egeſtatẽ. Et ꝙ huiuſmodi donationes nõ valẽt, ꝓbatur in rotulo de termino ſancti Mich. anno regni regis H.xv. comitatu Lincolnię, de itinere, Aſſiſa mortis anteceſſoris, ſi Helewiſa, cui quidam Eudo donationem fecerat, poſtq̃ eam affidauerat, & cum qua publicè poſteà contraxit, & vbi hæredes Helewiſę nihil ceperunt per aſſiſam mortis anteceſſoris de ſeyſina ipſius Helewiſę. Ad idem facit de termino ſanctę T. anno regni regis H.xvij. de Petronilla quę fuit vxor wilhelmi de ſancto Martino, comitatu Norf. quę cùm poſt mortem viri ſui eiecta eſſet de tenemento ei ſic dato, recuperare non potuit ſeyſinam per aſſiſam nouę diſſeyſinę, quiá donũ & feoffamẽtum illud, ipſo iure nullum. Item ad hoc facit de termino ſãcti H. anno reg. Henrici octauo comitatu Not. de Roberto de walingh: & Iohanna vxore eius vbi dicitur ꝙ nõ valet talis donatio, maximè, quiá vxor cui donatũ fuit, nunq̃ ſeyſinã habuit, ante deſponſationẽ, & ex quo vir ſuus obijt inde ſeyſitus: & quià terra illa nunq̃ ſeparata fuit ab alijs terris ipſius viri ſui. Sed quid ſi poſt diuortium factum, fiat talis donatio? bene valet, & tenet. Item eſto, ꝙ cûm talis donatio directè fieri non poterit a viro vxori, vel ècontrà conſtante matrimonio, ſi fiat indirectè, ita quôd vir dederit extraneo, vt extraneus ſtatim vel poſt mortem ſuam rem datam det vxori, vel econtrariô. Si vxor donationem velit facere viro, videtur quòd valere non debet, quiá ſic fit fraus conſtitutioni, & perinde eſt ac ſi directè fieret donatio, nec refert, vtrum quid fiat, vel per ſimile, vel per id quod tantundèm valet. Contrarium tamen factum fuit, & malè de errore curię, & quaſi de conſilio curię, de Godfrido de Crewcombe, qui dedit terrã Roberto de Muſcegros, vt idem Robertus illam daret poſt mortem ipſius Godfridi, vxori ipſius Godfridi. Item eſto, quòd fiant donationes antè ſponſalia, et ante matrimonium, videndum an valere debeant, & quòd prima facie valere debent videtur, quià donationes in concubinatu collatas non poſſe reuocari conſtat, nec ſi matrimonium fuerit

poſteà inter eos contractum, ad irritum recedere non poterit, quod antea de iure valuit, ſed hoc erit cum diſtinctione, quia refert vtrum hoc fiat ob cauſam & affectionem matrimonij ſubſequentis, vel nō, quia poſt, ſi inter tales perſonas contractum ſit matrimonium, manifeſtè videtur ꝙ maritalis honor & affectio pridem pręceſſerat perſonis comparatis, conſiderata vitę cōiunctione. Sed eſto quòd poſt talem donationem ad alia vota conuolauerint vir & vxor, & ad actus contrarios, reuocari non poterit talis donatio, ſi fuerit pura & ſine omni conditione. Si autem conditionalis, vt ſi ità contrahatur, do vt facias: reuocari poterit, quaſi cauſa non ſequuta. Smplices donationes faciendę non ſunt, nec ante nuptias nec ante matrimonium, nec in ipſo matrimonio, ſed propter nuptias, vt ſi fiat dotis conſtitutio & ità tamen quòd dotis quantitatem non excedant, ſcilicet tertiam partem, quæ dicitur dos rationabilis, vt C. de donationibus antè nuptias L. Cum milite. Si igitur vbi dicitur quòd ſi nomine & ſubſtantia nihil diſtat a dote donatio ante nuptias facta viro, quarè non ea ſimili modo & matrimonio contracto dabitur? ſcimus itaquè, omnes licentiā habere, ſiue priuſquàm matrimonium cōtraxerit ſiue poſteà, mulieribus donationes facere, propter dotis donationes, ità quòd vir conſtituere poſſit dotem ante matrimonium, & in matrimonio, & poſt, vt tamen non ſimplices donationes intelligātur, ſed hoc propter dotem, & propter nuptias factas: ſimplices etenim donationes nō propter nuptias fiunt, ſed propter nuptias vetitę ſunt & propter alias cauſas, propter libidinem fortè, vel vnius partis egeſtatem, & non propter ipſarum nuptiarum affectionem efficiuntur, ſecundùm quod ſuperiùs tactum eſt. Et ſi tales fieri poſſunt donationes ob amorem inter virum & vxorem habitum, poſſet alter eorum egeſtate & inopia conſumi, quod non eſt ſuſtinēdum, et vnde donatio inter virum et vxorem ab initio inualida eſt, & nullo tempore valitura, niſi poſt mortem eorum interueniat confirmatio hæredum, qui poſſent huiuſmodi donationem infirmare. Confirmatio verò talium, validam facit donationem, quę priùs fuit inualida & omnē ſupplet defectum.

¶ *Si felo poſt feloniam donationem fecerit vel dimiſerit ad terminum.* Cap. 13.

Item inter alia videndū eſt, an ille, qui feloniā fecerit, donationem facere poſſit, & feoffare, vel ad terminum dimittere, ad hoc quòd valeat donatio vel dimiſſio, & ſi ea, quæ ante feloniam fecerit, quandô voluit & potuit, valere debeant, & tenere, ſiue terram dimiſerit ad terminum, vel in feodum, et etiam ea quæ poſt feloniam factam fecerit, aliquo vel omni tempore valere debeant & tenere. Ad quod videndum eſt, vtrum donatio facta fuerit ad terminum, vel in feodo, & perfecta quandô voluit & potuit, & valet quidem quod agitur, tám de termino quàm de feoffamento. Item nec pater felonis, ſi fortè filius primogenitus fecerit feloniam in vita patris, ſi pater videns quòd hæreditas ad hæredes ſuos remotiores deſcendere non poſſet, ſic fecerit donationem, non valebit: niſi hoc fuerit per modum donationis: vt ſi pater ità feoffatus fuerit ꝑ char-

tam

tam ſibi et hæredibus ſuis, vel cui dare vel aſſignare voluerit, quod quidem facere non potuit, ſi donatio tantùm facta fuerit ſibi & hæredibus ſuis. De feoffamento verò planum eſt. Sed de termino poſſit dubitari, quià videtur prima facie, quòd terra ſic data ad terminum, ante feloniam, ſtatim cùm fuerit condemnatio ſubſequuta, licet terminus non ſit completus, debeat eſſe eſchaeta domini capitalis, quaſi deficiente warranto: ad ſimilitudinem eius quod dicitur, quòd ſi aliquis dimiſerit terram aliquam alicui vſquè ad terminum annorum, & ille qui dimiſerit ante terminum completum moriatur, hærede relicto & infra ętatem exiſtente: ſi capitalis dominus firmarium eiecerit, cùm confirmatio ſua non interuenerit, remanebit terra in manu capitalis domini, cum blado & fructibus in terra illa inuentis, vſquè ad hæredis ętatem, quàmuis hęres terminum illum warrantizare teneatur. Et ſic videtur, quòd multotiens eijci poteſt firmarius poſt feloniam factam & conuictam, quaſi deficiente warranto ſuo. Et ſicut videri poterit de vxore felonis dotem ſuam petente, quia obſtabit ei exceptio, ꝙ warrantum de dote ſua non habuit: Et in quo caſu diſtinguēdum erit, vtrum terra vel tenementum dimiſſum fuerit ad terminum vel ad firmam, ante feloniam cōmiſſam, quādò dominus rei voluit et potuit, vel poſt feloniam, quandò voluit & non poſſet. Si autem ante feloniam quandò voluit & potuit, tunc tenet terminus, ſicut & omnia alia quæ ritè facta ſunt ante feloniam, tempore congruo & licito. Et cùm feoffamentum tali tempore factum valeat & teneat, multò fortiùs valere debet terminus, & tenere, quià ſi poteſt quis id quod maius eſt, multò fortiùs & id quod minus eſt: & vnde ſi capitalis dominus ſe poſuerit in ſeyſinam, & firmarium eiecerit, perquirat ſibi firmarius per breue commune, ſicut quilibet de populo, nec obſtat quod dicitur de ſeyſina cuſtodis, quià in vno caſu ſe in ſeyſinam ponit, non vt dominus rei, ſed vt cuſtos, & cuſtodia non adimit terminum, ſed differt, nec terminus cuſtodiam adimit nec differt. In alio verò caſu non ingreditur ſeyſinam vt cuſtos, ſed vt dominus et loco hæredis, & cùm loco hæredis ingrediatur, omnia facere debet quę pertinent ad hęredem, & quæ ille facere deberet, cui ipſe ſuccedit, quàmuis nomine eſchaetę, ac ſi feloniam non cōmiſiſſet, ſcilicet warrantizare, acquietare & defendere debet. Nec ſuccedit dominus capitalis ratione eſchaetę, niſi in vniuerſum ius, quod ille habuit cui ſuccedit, & vnde cùm ille qui dimiſit non poſſet firmarium, de iure eijcere ſi feloniam non commiſiſſet, pari ratione nec ille qui plus iuris non habet quàm ille qui dimiſit. Et ſi poſt feloniam commiſſam, dimiſerit felo ad terminum, ſemper tenebit terminus imperpetuùm, quoúſq; conuincatur, nec obſtat quod dicitur, de vxore felonis dotem petente, quòd obſtat ei exceptio, quòd warrantum non habeat poſt feloniam conuictam: quia quāuis dos ritè conſtituta fuit ante feloniam factam & conuictam, tamen ſi petat poſt feloniam conuictam, obſtabit ei exceptio quòd warrantum non habeat, omnia enim quæ antè feloniam factam ritè acta ſunt, ſemper valent & tenent, ſiue ſubſequuta fuerit condemnatio ſiue non. Ea verò quæ poſt feloniam facta ſunt, ſemper valent & tenent, niſi fuerit condem-

natio ſubſequuta,& ſi fuerit ſubſequuta non valent,& omnia quæ incepta fuerunt ante feloniam, vel poſt feloniam, poſt condemnationem nunquàm perduci poterunt ad effectum, nec finem accipere, obſtante exceptione feloniæ, & vnde in hoc caſu non eſt diſtinguendum, niſi inter ea quæ perfecta ſunt & ea quæ perficienda, & vtrûm condẽnatio ſubſequuta fuerit,vel non ſubſequuta.Et ſic ſufficienter dictum eſt de ijs quę ad terminum dimittuntur.Si autem in feodo,ſiue ante feloniam vel poſt, omnia valent & tenent quouſq; fuerit condemnatio ſubſequuta,& ſic ea quæ perfecta fuerint ante feloniam ſemper tenent,& valẽt, & ea quæ facta ſunt poſt feloniam ſemper remanent in ſuſpenſo,quouſquè condemnatio ſubſequuta fuerit,vel non ſubſequuta. Ea verò que imperfecta ſũt, quocunquè tempore fuerint incepta,ante feloniam vel poſt, nunꝗ poſt condemnationem produci poſſunt ad effectum.Sed eſto quod iuſtitiarij terram datam in feodo,vel ad terminum dimiſſam,ante feloniam factam, cùm felo conuictus fuerit aliquo genere conuictionis de facto(licet non de iure)ceperint in manum domini regis,& ita ꝙ habuerit annũ & diem, nunquã poterit dominus capitalis talẽ ſeyſinã recuperare,qualẽ rex habuit,non de iure,quià terram datam in feodo non poterit felo foriſfacere,nec etiam datam ad terminum,ante terminũ cõpletũ alicui tenendam in dominico, propter ſeruitutem quam firmarius ſibi acquiſiuit ante feloniam perpetratam, de vſu fructuũ habendo ad terminũ vitę vel ãnorũ. Sed reuera quià poſt terminum reuerſura eſt ad capitalem dominũ,tanꝗ eſchaeta ſua,habebit rex terminũ ſuũ,dum tamen in fine termini ſatiſfaciat firmario ad valentiam,itá ꝙ nihil firmario depereat.Et ſi fortè capitalis dominus authoritate ſua propria ſe ponat in ſeyſinam, poſt annum & diem, firmarius habebit regreſſum verſus eũ per commune breue.s.quare ſe intruſit in terrã illã infra terminum ſuũ.Si autẽ felo dimiſerit ad voluntatẽ ſuã terrã,& de anno in annum ante feloniam ꝑpetratam vel poſt, ſtatim poſt condemnationẽ,terra illa erit eſchaeta capitalis domini, dum tamen dominus rex habeat terminum ſuum.Et quòd nunquàm ante condemnationem, vel donec felonia conuincatur, poſſit terra felonis eſſe eſchaeta capitalis domini, conuenit lex cum conſuetudine Anglicana F. de donatione L.poſt contractũ,vbi dicitur ꝙ poſt contractũ capitale crimẽ,donationes factę valent,niſi cõdẽnatio ſubſequuta ſit.

Si fiat donatio de re aliena. Cap.14.

VIdimus in pręcedentibus quę donatio valeat cum effectu,de re propria,& quę reuocari non poterit,cûm donator illam ſtatim fecerit accipientis: Nunc autem videndum ſi donatio fiat de re aliena, & quæ quidem non valet cum effectu, quantûm ad ipſum,cuius res fuerit, licet valeat & ſtatim fiat accipientis quantûm ad donatorem & donatorium,& quantùm ad illos qui ius non habent,non tamen valet,quantùm ad illum qui ius habet,ſtatim,ſed poſt tempus·quià ſi incontinenti eijciat feoffatum,per aſſiſam recuperabit.Sed ſi per negligentiã vel patientiam tempus habuerit, ſine breui & iuditio diſſeyſiri non poterit: Poterit autem

tem res eſſe omninò aliena & ex toto, quantùm ad ius & proprietatem, & feodum, & liberum tenementum, vſum fructuum & nudum vſum, & aliquis poſuerit ſe in ſeyſinam, per diſſeyſinam vel per intruſionem, cùm forte inuenerit rem vacantem. Et ſi talis dum itá fuerit in ſeyſina donationē fecerit, valebit quantùm ad ipſum & feoffatum ſuum, & alios qui ius non habent, vt priùs dictum eſt, donec per illum, qui ius habet, reuocetur. Item poterit eſſe aliena quantûm ad omnia prædicta, et alicuius in poſſeſſione exiſtentis quoàd nudum vſum, vel quoád hoc quôd ſeruitutem habeat in re quoád vſum fructuum percipiendum, ſiue ad certum terminū vel ad voluntatem. Item quoàd hoc, ꝙ habeat cuſtodiam, vel curam, vel huiuſmodi, in quibus caſibus ſi dum ſic fuerit in ſeyſina, quali quali, donationem fecerit, ſtatim fit res data accipientis quoàd dantem & accipientem, & quoàd alios, qui ius non habent. Sed quoàd verum dominum nunquàm erit liberum tenementum, niſi ex lōga & pacifica ſeyſina, & vnde ſi incontinenti poſt tale feoffamentum poſſet verus dominus ponere ſe in ſeyſinam, omnes quoſcunq; tenere poſſet excluſos a poſſeſſione. Item poterit res eſſe propria pro minima parte, & aliena pro maiori, vt ſi quis habeat liberum tenementum de re aliqua, & alius proprietatem & feodum, vt ſi mulier in poſſeſſione fuerit nomine dotis, vel alius qui tenuerit ad vitam ſuam per donationem vel per legem Angliȩ, vel donec ei prouiſum fuerit, vel huiuſmodi, & tales donationem fecerint, ſtatim faciunt accipientis liberum tenementum, & ſi eijciantur, ſtatim recuperabunt per aſſiſam, verſus quoſcunq;, prȩterquā verſus verum dominum, ſi ille ſtatim eijciat. Et cùm tales liberum habeant tenementum, ſtatim & ſine mora ex cauſa donationis ad alios tranſferunt id, quod habent. Sed ſi dominus proprietatis, antequàm tempus habeant & longam poſſeſſionem & pacificam, taliter feoffatos eiecerit, nunq̄ recuperabunt verſus eum, quià ſeyſinam non habēt, nec tempus, quod ſufficere poſſit ad habēdum liberum tenementū. Nec ipſi donatores aliquo tempore habebunt regreſſum, ex quo, animo et corpore, & ſine ſpe reuertendi receſſerunt a poſſeſſione. Si autem ꝑ negligētiam vel patientiam domini proprietatis, per tantum tempus extiterint in ſeyſina, ꝙ ſine breui eijci non poſſunt, ſi a proprietario fuerint implacitati, vocare poſſunt ad warrantum feoffatores ſuos, & cûm eis fuerit warrantizatum, tenere poſſunt ad vitam feoffatorum, & poſt mortem eorum, habebit proprietarius regreſſum verſus eos, per breue de ingreſſu, ſi poſt feoffamētum tale, non interuenerit cōfirmatio proprietarij, vel hæredum ipſius, cûm ius ad ipſos peruenerit. Et hæc vera ſunt, niſi ſit qui dicat, ꝙ tales qui ſic alienauerint ad exhæredationem veri hæredis, haberi debent pro mortuis, et itá huiuſmodi donationes ſtatim validæ ſunt, quoàd dantes & accipientes & alios qui ius nō habent, & quoàd proprietarium et eius hæredes, in pendenti ſunt & inualidæ, quouſquè per eos infirmetur vel confirmetur. Item poterit quis habere ius merum, & proprietatem feodi & liberum tenementum, ex aliqua iuſta cauſa acquiſitionis, & ex iuſto titulo, & alius hæc omnia, ſed maius ius merū & proprietatē & liberum tenemētū ex alia iuſtā cauſa acquiſitionis, ꝑpter tēporis prioritatē. Sed quid dicetur de eo qui nullam

nullam omninò ſeyſinam habuit,nec aliquã iuris ſcintillam, ſi donationem fecerit de re quam alius tenet,per ſeipſum vel per alium nomine ſuo, non faciet rem accipientis,cûm ipſe nihil teneat,quiá non poteſt plus iuris ad alium tranſferre quã ipſe habet,nec plus valebit iſta donatio quàm valeret,ſi aliquis tranſiens per aliquod manerium ab aliquo poſſeſſum, diceret ſocio ſuo viatori,do tibi tale manerium quod talis poſſidet, quiá nihil aliud eſſet dicere,quám dare ei plenã pugnatã ex nihilo,cûm poſſeſſio non ſit vacua.Item eſto quòd ſeruus, qui a domino poſſidetur, villenagium quod a domino tenuerit,dederit alicui,& tũc obſeruetur in omnibus ſecundùm quod ſuperiûs dicitur, & ſecundùm quod donatorius longam habuerit ſeyſinam vel breuem, & ſecundûm quod dicitur inter placita quę ſequũtur regem,anno regni regis H.xxj.Aſſiſa nouę diſſeyſinę,ſi Simon filius wydonis. Item eſto quòd quis donationẽ fecerit alicui de terra, quę pro parte eſt aliena, vt ſi proprietarius donationem fecerit alicui de terra, quam mulier tenet ad vitam nomine dotis,vel ali⁹ per legem Anglię,vel alio quocunq; modo ad vitam, talis donatio non valet, niſi ille qui ad vitam tenuerit,ſe dimittere voluerit & a poſſeſſione recedere. Alitêr enim non poterit donator proprietarius inducere donatorium in vacuam poſſeſſionem. Si autem ſe ſic non dimiſerit, non valebit donatio cum effectu,ante mortem mulieris, ſed quatenùs ad ipſum pertinet,inducere poterit donatorium in ſeyſinã, & dare ei quod ipſe habet.s.ius proprietatis & feodum, & atturnare ipſi donatorio ſeruitium mulieris, & quòd ſit ei intendẽs ſicut warranto ſuo de dote ſua,& quo caſu ſi donatorius poſt mortem mulieris primam habuit ſeyſinam,& donator vel eius hæredes petierint, defẽditur donatorius vel eius hæredes in poſſeſſione per exceptionem. Si autem donator vel eius hæredes primam habuerint ſeyſinam, dabitur donatorio vel eius hæredibus, actio ex conuentione.Item eſto quòd proprietarius donationem fecerit ſecũdo viro vxoris,cuius ipſe fuerit warrantus de terra quam ipſe vir & vxor ſimul tenent nomine dotis, de dono primi viri ſui, & ſi talis warrantus donationem facere voluerit, non poteſt donatorium inducere in ſeyſinã vacuam, cûm ſint idem corpus & eadem caro vir & vxor, nec pôterit donator atturnare ſeruitium vxoris viro ſuo, ratione prędicta. Et vnde ſi poſt mortem vxoris eiectus fuerit,ex tali donatione ſeyſinam non recuperabit.

1 ¶*Qualiter in donationibus mutatur vna cauſa poſſidendi in aliam cauſã poſſidendi.* 2. *Si fiat donatio alicuius rei excepta aliqua parte.* *Cap. 15.*

MVtatur quandoq; per donationem vna cauſa poſſidendi in aliam cauſam poſſidendi,vt ſi quis ab initio habuerit in aliqua re nudum vſum,ex conceſſione proprietarij habere poterit vſum fructuum. Item ſi ab initio habuerit vſum fructuum & terminũ, habere poterit, exiſtente termino,& dum ſic fuerit in poſſeſſione,liberum tenementũ,abſquè eo quòd ſe ponat extra ſeyſinam, dum tamen interueniat ſolempnitas in ipſa mutatione, ne contingat donationem deficęre pro defectu

proba-

probationis. Item mutari poterit vna cauſa in aliam, vt ſi cui habenti liberum tenemẽtum concedatur, dum ſic fuerit in ſeyſina, quòd illud teneat in feodo, & inde habeat proprietatem, ſicut videri poterit de illis qui tenent nomine dotis, vel per legem Angliẹ, vel huiuſmodi, poterunt enim de libero tenemento feodum facere poſſidenti: Vel quôd id quod quis priùs ad terminum habuerit, dari ei poſſit in feodo, & quæ ſolemnitas inde erit facienda, ſiue preſentes fuerint donator & donatorius ſiue abſentes, non itaquè mutatur cauſa & poſſeſſio ipſo iure, quiá aliud eſt habere ius vtendi & vſum fructuum tantùm, & aliud longè dominium & ꝓprietatem, & vnde tutius eſt, quòd adhibeatur ſolemnitas ad probationẽ mutationis, quẹ niſi fuerit adhibita, deficere poterit ꝓbatio, licet ius nõ deficiat. Et poterit donator & verus dominus, cum voluntatẹ tenentis, mutare vnã cauſam poſſidendi in aliam, ſine mutatione poſſeſſionis, nec eſt neceſſe reſumere rem ſemel datam ad cauſam mutandam, cûm ſemel fuerit quis in poſſeſſione, ac ſi de nouo fieri deberet donatio, quiá ſi quis ꝑ intruſionem vel diſſeyſinã ſemel habuerit ingreſſũ, poſſit ei verus dominus concedere rem tenendã in feodo, ſine mutatione poſſeſſionis licet iniuſta ſit, multò fortiùs ſi iuſta. Sed hoc facere poſſit, ſine prẹiuditio alterius, vt ſi primò facta fuerit donatio minori in feodo, cuius cauſa mutari non poterit ad damnum & prẹiudicium, ſed vt eius melioretur conditio, mutari non poterit infra ẹtatem ad damnũ ſuum. ſ. quòd habeat ad vitã, quod ei prius datum fuit ſibi & hæredibus ſuis, vel quod ei datum fuit in feodo, vel ad vitam, detur alteri, ad damnum minoris. Eſt etiam ecclesia eiuſdem conditionis, quẹ fungitur vice minoris, ſicut in comitatu Lincolniẹ de quadam eccleſia in Heblãd, vbi quædã terra primò data fuit perſonẹ & eccleſiẹ & ſucceſſoribus, & poſteá mutauit donationẽ donator de eccleſia in priuatas ꝑſonas. ſ. perſonẹ & hẹredibus ſuis, quod eſſe nõ debuit, quiá hoc eſſet in præiuditiũ & dãnũ eccleſiẹ. Et ſic poterit donator mutare cauſã poſſidendi de vna cauſa in aliã ſine ꝑmutatione poſſeſſionis, & de perſona in ꝑſonã non poterit ſine mutatione poſſeſſionis, nec de eccleſia ad priuatã ꝑſonã cũ dãno eccleſiẹ. Itẽ eſto ꝙ quis donationẽ fecerit viro de dote vxoris quam habuit de donatione primi viri ſui, & qualiter donatorius vti debet ſeyſina ſua, non enim poterit habere vacuam poſſeſſionem, nec vti per ſe. Et ſi vxor vellet reſignare in manũ domini proprietatis dotẽ ſuã, vt inde feoffaret virũ ſuũ, ſic eſſet donatio, quẹ eſt prohibita, inter virum & vxorem, & fieret fraus conſtitutioni. Si autẽ vellet ſeruitium vxoris attornare viro ſuo, non valeret, cûm õnia quẹ vxoris ſunt, ſunt ipſius viri, nec habeat vxor poteſtatẽ ſui ſed vir & vnde dicitur ꝙ talis donatio valere non debeat. Sed præmortua vxore, cûm vir fuerit in poſſeſſione, ſi donator petierit vel eius hæres, obſtabit petenti exceptio donationis, ſi autem extra, vir per actionem obtinebit, ſi autem vir p̃moriatur, non dabitur hæredi ſuo actio, ex quo vxor nunq̃ mutauit ſtatũ ſuũ. Sed eſto ꝙ tantũ fiat donatio vxori ſine viro ꝑ ſe, de terra quã in dotẽ tenuerit, benè valet, et tenet donatio, facta mutaciõe de libero teñto vſq; in feodũ. Si autẽ vtriq; illorũ fiat donatio, et eorũ hẹredibꝰ ſeperatis vel cõmunibꝰ, benè valet donatio, facta mutatiõe cõmunis poſſeſſionis.

Item

¶ 2. Item fit donatio alicuius rei, excepta aliqua parte certa, & tũc refert, vtrum pars illa excipiatur in initio donationis, vt ſi dicat donator, do tibi tale manerium cum pertinentijs, per hæc verba tranſfertur totum manerium, & cùm addat & dicat incontinentì, excepta tali parte: Ita extra capitur pars illa poſt donationẽ, quãuis ante traditionẽ non. Si autem ſic dicat, do tibi tale manerium cum pertinentijs, retenta mihi tali parte, vel ſalua, aliud erit: quià in hoc caſu nihil tranſfert ad donatoriũ, niſi id tantùm quod tranſferri voluit, & ita illa pars quam retinuit, ſemper cum eo eſt & ſemper fuit. Et vnde ſi hæres donatoris poſteà donationem confirmauerit, nihil aliud confirmat per illam generalitatem donatorio, niſi rẽ illam, ſecundùm quod data fuerit, & cum eiſdem pertinentijs, quià nihil aliud confirmat per illam generalitatem, niſi illud tantùm quod fuit in donatione comprehenſum, & vnde ſi in prima donationẽ, excepta fuit aduocatio eccleſię, illa generalis confirmatio, aduocationem non comprehendit, & ſecundùm quod res data tranſfertur, ita confirmatur, quià confirmatio nihil confert donationi, nec detrahit, vel diminuit. Sicut poterit donator mutare cauſam poſſidendi de re donata in perſonam donatorij abſquè reſũptione & mutatione poſſeſſionis, ſed non transferre de ꝑſone in ꝑſonã ſine mutatione poſſeſſionis: Ita poterit donator in donatione ſua cũ conſenſu accipientis, legem, conditionẽ, & modum apponere quẽ voluerit, dum tamen hoc nõ ſit in præiuditium aliorum, quãuis hoc eſſe poſſit in præiuditium ſui ipſius, & hæredum ſuorum, quamuis hoc ſit contra legem terrę, & conſuetudinem regni, cùm conuentio quandòq; legem vincat. Et ſimplex eſſe poterit donatio, mera, & pura ſine conditione, vel modo, & totius rei, abſquè aliqua retentione de re ipſa, vel eius pertinentijs, poterit enim quis dare rem, & partem rei retinere, vel partẽ de pertinentijs. Et quod fuit pars pertinentiarum poſt donationem factã, ſtatim deſinit eſſe de re illa vel de pertinentijs eius, quantùm ad donatorium. Item poteſt quis dare totum ius quod habet in re. s. tam poſſeſſionis, q̃ proprietatis ipſi donatorio & hæredibus ſuis quietè de ſe & hæredibus ſuis imperpetuùm: & iſta donatio dicitur ſimplex & pura, & tali donationi poterit donator ſi voluerit, in initio donationis legem apponere & conditionem, vt res data, poſt tempus ad ipſum reuertatur cum iure poſſeſſionis tantùm, tenendi ad vitam ſuam, & ita quòd rei proprietas remaneat cũ donatorio, vel ita ꝙ vtrumq; ius tam poſſeſſionis q̃ proprietatis remaneat cũ donatorio, et quòd vſus fructus, reuertatur poſt tẽp⁹ ad donatorem, ad terminum vitę vel annorum. Item qui proprietatem habet tantùm, & alius habeat poſſeſſionem ſed liberum tenementũ, id quod habet alteri dare poteſt. s. proprietatem, ſaluo tenenti libero tenemento ſuo, & iure poſſeſſionis, ad vitã, & quòd poſt mortem eius reuertatur poſſeſſio ad proprietatem, & quo caſu atturnare debet ille, qui poſſidet, de ſeruitio & alijs, ei qui proprietatem habet, ſicut priùs fuerit atturnat⁹ donatori. Et eodem modo ſi quis habens vtrumq; ius, conceſſerit alicui vſum fructum, videlicet ad terminũ, id quod habet alteri cõcedere poteſt, ſaluo tamen firmario termino ſuo. Item ſi quis habens vtrumq; ius proprietatis & poſſeſſionis, cõceſſerit alicui ius vtrumq;, tali adiecto modo,

vt

vt poſt tempus reuertatur ad ipſum poſſeſſio,tenendi ad vitam,& vt inde habeat liberum tenementum, remanente proprietate cum donatorio, non ſtatim ingrediatur donator,quocunquè colore: ſicut cauſa hoſpitãdi eodem die,nec in craſtino,nec vlteriùs recenter vtendo vt priùs,quiá per hoc pręſumitur quôd nunquàm animum habuit recedendi a poſſeſſione, cùm vtrumquè concurrere debeat in donatione,videlicet quòd donator poſſeſſionem relinquat animo et corpore. Et poſt longum tempus ex conuentione ſi ingrediatur, ſi contra conditionem reijciatur, habet aſſiſam recuperandi ex conuentione. Si autem alius .s. donatorius contra ipſum aſſiſam portauerit, habebit exceptionem ex conuentione: et ſi fortè ingredi non poſſit,ex conuentione habebit actionem. Item eodem modo, ſi ex recognitione poſt aliquod tempus facta in curia domini regis quæ recordum habet,dum tamen recognitio & confeſſio vera ſit,cûm oporteat confeſſionem in ea re factam, eſſe veram & naturalibus conuenire, valebit quod actum erit. Et ſi donator fortè confiteatur donatorium fuiſſe in ſeyſina tempore confeſſionis factæ, cùm non ſit, non valebit confeſſio, nec ea quæ ſequuntur,locum habere debent. Si autem donator poſt tempus longiſſimum, videlicet decem annorum vel vlteriûs,quod quidem tempus obliuionem inducit,qualiter tunc vtatur vt dominus vel aliter,hoc donatorio non nocebit,propter tempus.Item ſi in omnibus iſtis caſibus ſupradictis, quandocûmquè ingrediatur donator,refert ſi ſtatum ſuum mutauerit omninô vel in parte, vel non mutauerit. Quià ſi omninò mutauerit ſtatum ſuum,quòd vbi priûs vſus fuit vt dominus, modò vtatur vt ſeruiens, vel mercenarius, hoc donatorio non nocebit, quiá donator omninò ſtatum ſuum mutauerit,et valdè inhumanum eſſet, ſi filius vel amicus donatorem hoſpitio non reciperet, ſaltem vt hoſpitem,cûm ſe non ingerat ſicut priùs, vel ſicut dominum.

Si autem ex toto vel in parte ingreſſus,non ex conuentione vel recognitione ſe gerit vt dominus,tunc aliud erit. Vt ſi quis donationem fecerit ſuò filio primogenito & hæredi,vel frater antenatus fratri ſuo poſt nato, ne per homagiũ excludatur hæres, vel frater antenatus a ſucceſſione, ſi fortè donatorius ſine hærede de ſe deceſſerit.Item poterit quis dare filio ſuo poſt nato ſic, vt primogenitus non excludatur ab hæreditate, vt ſi quis itá dederit. Do tali filio meo poſtnato,pro ſeruitio ſuo,tantam terram, tenendam de me tota vita mea, ſibi & hęredibus ſuis, et poſt mortem meam de capitalibus dominis feodi, pro ſeruitio quod ad terram illam pertinet: ſi poſtnatus præmoriatur, antenatus ſuccedet ei, quià homagium non interuenit. Si autem ſic,tenendũ de capitalibus dominis, ſic excludit ſe a cuſtodia.Item ſi ſic fiat donatio filio antenato a patre cõmuni,pro ſeruitio ſiue homagio, tenendum de capitalibus dominis, et talis in vita patris moriatur, poſtnatus ſiue fuerit maior ſiue minor,ſuccedet ei,patre excluſo a cuſtodia,et ſi minor fuerit, ad dominum capitalem pertinebit cuſtodia. Si autem maior tunc releuium.

1 ¶De diſtinctione chartarum. 2. De diſtinctione chartarum, alia regia, alia priuatorũ. 3. Quôd de chartis regijs non debent Iuſticiarij diſputare nec eas iudicare. 4. Cùm res certa dari debeat, oportet ꝙ certa ſint ſeruitia quæ venire debent in compenſationem pro re data. 5. De verbis et clauſulis contentis in charta 6. De ſeruitijs et conſuetudinibus nominatis in charta. 7. Quæ ſeruitia dicuntur forinſeca et quare. 8. De ſeruitijs quæ nec dicuntur intrinſeca nec forinſeca ſed concomitantia. 9. Quod tenementum dici debet ſocagium, et quod militare feodum. 10. De clauſula warrantiæ. 11. Quôd non obſtante homagio, poteſt quis excuſari a warrantia per clauſulam appoſitam in charta ne teneatur warranto. 12. De appoſitione ſigni, et de teſtibus. Cap.16.

SVperiûs autẽ dictũ eſt ꝙ fit donatio alicui ob cauſã præteritam, quiá diu ſeruíuit, vel pręſentem, quiá benê ſeruit, vèl futurã, quià benè ſeruiet, & talis donatio benè dici poterit ſeruitij futuri remuneratio. Nunc de donationibus quę dantur ꝓ homagio & ſeruitio ſimul. Et ſicut oportet ꝙ certa ſit res quę datur, itá oportet ꝙ certa ſint ſeruitia quę dantur pro re data. Et fiunt aliquandò donationes in ſcriptis, ſicut in chartis, ad perpetuam memoriam, propter breuem hominum vitã, et vt faciliùs probari poſſit donatio. Et tamen nihilominùs valet, licet ſcriptura nõ interuenerit, dum tamen alias habeat ꝓbationes. ¶ 2. Et ſciendum quôd chartarum, alia regia, alia priuatorum: et regiarum, alia priuata, alia communis, et alia vniuerſitatis. Itẽ priuatarũ, alia de puro feoffamẽto et ſimplici, alia de feoffamento conditionali, ſiue conuentionali, et ſecundûm, omnia genera feoffamentorũ fieri poteſt. Itẽ priuatarũ, alia de recognitione pura vel conditionali. Itẽ alia de quietè clamantia, Item alia de confirmatione. Et de hac materia inueniri poterit infrà, de finali concordia. Charta verô de puro feoffamento, eſt de ſimplici feoffamẽto, ſine aliqua adiectione. Conditionalis, vt ſi cõditio donationi ſit adiecta, vt ſuprà videri poterit. Item de recognitione, vt ſi tenens rem quam tenet et ab eo petatur, recognouerit ius eſſe petentis. Vel econuerſò, ſi petens rem quã tenẽs tenet, recognouerit ius eſſe tenentis, tenẽdũ de ſe vel de alio, vel ſi illã remiſerit et quietũ clamauerit. Itẽ de pura quieta clamantia, vt ſi petens purè remiſerit, et quietam clamauerit tenenti, terram quam petijt vt ius ſuum. Item charta de confirmatione, quæ alterius factum conſolidat, et confirmat tantûm, et nihil noui attribuit, ſed aliquandò confirmat et addit. Item earum quæ ſunt priuatæ et ſimplices de pura donatione, remanent donatorio & eius hæredibus. Si autem communes ſint, duplicari debent quôd quilibet habeat partem ſuam: Vel deponi in æqua manu cuilibet partium, cûm neceſſariè fuerit exhibenda. Et ſi penès donatorium remanſerit, donator, eo quòd ſua intereſt, petat a donatorio exhibitionem, cûm donatorius fortè aliquid petat a donatore quod donator negauerit, vel de quo dubitetur, vel ſi donator petat et donatorius negat, tunc donatorius vel exhibeat inſtrumentum, vel ei denegetur actio, ſi petens fuerit, vel ſi ab eo petatur, remaneat indefenſus, communis enim eſſe poterit aliqua ratione, vt ſi terra datur ad terminum annorum vel ad firmam. Item communis eſſe poterit alia ratione et perpetua, vt ſi quis donationem fecerit alicui de aliqua re, retenta ſibi aliqua parte illius rei, vt ſi quis manerium dederit, retenta ſibi quarta

parte

parte, vel de eius pertinentijs. Vt ſi quis manerium dederit, retenta ſibi aduocatione eccleſiæ vel huiuſmodi, et ſi tenens dicat ſe totum tenere, cûm donator petat, oſtendere debet tenens chartam ad probandam exceptionem ſuam, quod ſi non fecerit, exceptio ſua nulla, et amittat ſicut indefenſus. Si autem chartam fortè exhibere non poſſit, quiá illã ad manum non habuerit, de neceſſitate erit ad patriam recurrẽdum. Et eodem modo ſi caſum allegauerit, et caſum ꝓbauerit. Et ſciendum ꝙ priuatorũ inſtrumentorum tres ſunt ſpecies, nam facit aliquandò quis ſcripturam ſibi ipſi, et tali ſcripturæ non erit fides adhibenda, aliquandò facit contra ſe, et tali ſcripturæ adhibetur fides, aliquandô tamen facit quis ſcripturam ſibi ipſi et alij, et contrá ſe & pro ſe, quæ communis eſt, et de qua ſuperiûs dicitur, et de quibus agitur, de conuentionibus factis inter priuatas perſonas, et talis ſcriptura dicitur charta cyrographata, quę ſcinditur per medium, et vna pars remanet parti vni, et altera alteri. Et vnde quámuis non liceat alicui partium a conuentionibus recedere, tamen non ſolet aliquandò neceſſitas imponi curiæ domini regis, de huiuſmodi conuentionibus priuatis diſcutere. Sed tamen ſi quis a cõuentione recedat, ſuccurritur alteri parti, per actionẽ de conuentione, ſecundùm quod inferiûs dicetur. Et notandum quòd omniũ ſcripturarum priuatarum, quibus quis vti voluerit in iuditio pro ſe, copiam faciet aduerſario ſuo contra ſe: ſed petens petere non debet quôd tenentis inſtrumenta exhibeantur ad ſuam intentionem fundandam, cûm nõ teneatur armare aduerſarium ſuum contra ſe, niſi fortè inſtrumenta ſua ſint communia, nec etiam poterit tenens petere quôd exhibeantur ei inſtrumenta petentis ad exceptionem ſuam probandam, ſecundûm quod prædictum eſt, maximè niſi ſint communia. ¶ 3. De chartis verò regijs & factis regum, non debent nec poſſunt iuſticiarij, nec priuatæ perſonæ diſputare, nec etiam ſi in illa dubitatio oriatur, poſſunt eam interpretari, et in dubijs & obſcuris, vel ſi aliqua dictio duos contineat intellectꝰ, domini regis erit expectanda interpretatio et voluntas, cûm eius ſit interpretari, cuius eſt concedere, et etiam ſi omninò ſit falſa propter raſuram, vel quiá fortè ſignum appoſitum eſt adulterinum, melius & tutius eſt quòd coram ipſo Rege procedatur ad iuditiũ. Item nec factũ regis, nec chartam poteſt quis iudicare, itâ quòd factum domini regis irritetur. Sed dicere poterit quis, ꝙ rex Iuſticiam fecerit, et benê, et ſi hoc, eadem ratione quòd malè, et itâ imponere ei quòd iniuriam emendet, ne incidat Rex & Iuſtic. in iudiciũ viuentis dei ꝓpter iniuriã. Rex autem habet ſuperiorem, deum. s. Itẽ legem, per quam factus eſt rex. Item curiã ſuam, videlicet Comites, Barones, quiâ Comites dicuntur quaſi ſocij regis, et qui habet ſociũ, habet magiſtrum, et ideò ſi rex fuerit ſine freno. i. ſine lege, debent ei frænũ ponere, niſi ipſimet fuerint cum rege ſine fræno, et tunc clamabunt ſubditi et dicent, domine Iheſu Chriſte in chamo & fræno maxillas eorum cõſtringe, ad quos dominus, vocabo ſuper eos gentem robuſtam & lõginquam & ignotam, cuius linguam ignorabũt, quæ deſtruet eos, et euellet radices eorũ de terra, et a talibus iudicabuntur, quiâ ſubditos noluerunt iuſtè iudicare, et in fine, ligatis manibus & pedibus eorum, mittet eos in

caminum ignis,et tenebras exteriores,vbi erit fletus et ſtridor dentium. ¶4. Si priuata perſona fecerit donationem de re certa, ex cauſa futura, oportet ꝙ certa ſint ea, quę donatori præſtari debent in retributionē ꝓ re data,vt ſi fiat donatio pro homagio & ſeruitio,vel pro ſeruitio tantûm ſine homagio,fieri enim poterit donatio ꝓ homagio & ſeruitio propriè de feodo militari,ĩpropriè verô fit homagiū de ſockagio, cûm inde fieri deberet tantûm fidelitas,et nō homagiū,et ſi de facto fiat homagiū, non tamen ſequitur propter hoc,ꝙ ad dn̄m capitalē pertineat cuſtodia & maritagiū,quià cuſtodia et maritagiū non ſemper ſequitur homagium,quià ad quē huiuſmodi pertineant,per homagiū non determinetur,ſed ꝓ ſeruitium,ſecundùm quod tenementū tenetur ꝓ ſeruitium militare,vel per ſockagiū.Vt ſi quis donationem fecerit filio ſuo primogenito, et hęredi, vel frater antenatus fratri ſuo poſtnato, ne ꝓ homagiū excludatur hæres vel frater antenatus a ſucceſſione, ſi fortè donatoriꝰ ſine hęrede de ſe deceſſerit.Itē poteſt quis dare filio ſuo poſtnato,ſic,vt prímogenitus nō excludatur ab hęreditate.Vt ſi quis ità dederit. Do tali filio meo poſtnato pro ſeruitio ſuo tantā terram,tenendam de me tota vita mea ſibi et hęredibus ſuis,et poſt mortē meā, de capitalibus dominis pro ſeruitio quod ad illam terrā pertinet: ſi poſtnatus pręmoriatur, antenatus ſuccedet ei: quià homagiū non interuenerit. Si autē ſic:tenendā de capitalibus dominis,ſic excludit ſe a cuſtodia.Item ſi fiat donatio filio antenato ab ipſo patre cōmuni,pro ſeruitio ſiue homagio,tenendū dę capitalibꝰ dominis et talis in vita patris moriatur,poſtnatus frater,ſiue fuerit maior,ſiue minor ſuccedit,patre excluſo a cuſtodia.Et ſi minor fuerit,ad dominū capitalem pertinebit cuſtodia & maritagium.Si autem maior,tunc releuium. Et qui teneantur ad homagium & fidelitatē,et qui non, et quę ſequūtur homagia,pleniùs dicetur inferiùs, de homagijs. ¶5. Fit autem donatio in ſcriptura per hęc verba. Sciant pręſentes et futuri,ꝙ ego talis, dedi et conceſſi, et hac præſenti charta mea confirmaui tali,pro homagio et ſeruitio ſuo,tantā terram cū pertinentijs in tali villa &c.vt infrà. Et vnde ꝓ hoc,quod dicit,Ego talis,vult quòd certa perſona cōprehendatur in donatione quę dat,et per hoc quod dicit,dedi,vult ꝙ res data fiat accipientis,et per hoc quod dicit,conceſſi,perpendi poterit ex hoc, quôd donationi cōſenſum prębuit,quià nō multum differt dicere conceſſi,q̄ dicere conſenſi. Itē per hoc quod dicit,pręſenti charta mea confirmaui,per hęc innuit ꝙ vult,quòd voluntas ſua,per quā res tranſfertur ad donatorium, et quę firma eſſe debet, pręſens charta, ſigillj ſui munimine, cōfirmetur. Eſt enim cōfirmare,id quod priûs firmū fuit, ſimul firmare.Item per hoc quod dicit,tali,vult quòd certa perſona exprimatur cui fit donatio. Hoc videtur contrarium ei, quod dicitur ſuprà de pluribus baſtardis filijs de concubina &c.Item quòd fieri poterit donatio pluribus pueris,vbi dicitur,quód pueris natis et naſcituris fieri poterit donatio: Sed non nominati et naſcituri ſunt incertæ perſonæ, ergò incertis perſonis fieri poterit donatio : etità non eſt neceſſe, quòd certa perſona comprehendatur in donatione,cuius contrarium innuitur hîc.Sed non eſt contrà,quiâ licet dicatur quôd donator vult exprimere certam perſonam cui facit donationem,

nationem,cûm eam tali perſonæ fecit, vt hîc: non tamen negat per hoc quîn fieri poſſit incertæ perſonæ, vt ibi. Item per hoc quod dicitur, pro homagio & ſeruitio ſuo,vult quòd certa ſit cauſa,pro qua fit donatio. Et idem ſi ſic dicat,pro ſeruitio ſine homagio.Item per hoc quod dicit, tãtã terram,vult ꝙ certa res deducta ſit in donatione,et certę pertinentiæ quę tunc pertinuerunt,cûm res venit in donationem. Item per hoc quod dicit,in tali villa,vult ꝙ certus locus cõprehendatur,in quo res ſita eſt quæ datur.Item contineri debet, habendã et tenendam tali et hæredibus ſuis generalitèr,vel cum coarctatione hæredum,liberè et quietè,honorificè, benè et in pace,vel in liberum maritagiũ,tali et hęredibus ſuis talibꝰ, vel tali Abbati,vel priori,et ſucceſſoribus ſuis,in liberam & puram eleemoſinã.Item tali et hęredibus ſuis vel aſſignatis,ſecundùm quod,ſuperiꝰ videri poterit in exemplo manifeſtè.Et ꝑ hoc quod dicitur tali & hęredibꝰ ſuis,vult donator quòd cõprehendantur certę perſonę ad quas deſcẽdere debet res donata poſt mortẽ donatorij per modum donationis, et per quod perpendi poterit ſi tales hęredes defecerint, quòd per modum tacitũ reuerti debeat res donata ad donatorẽ. Item per hoc quod dicit, liberè,nõ vult quòd rei datę,ſeruitus imponatur: vt ſi quis velit vti aliquo iure in re data,ad quã ſeruitꝰ non pertinet, neq; vſus. Item per hoc quod dicit,quietè,vult quòd quietem habeat & pacem, quòd vti poſſit donatorius re data pacificè,et nõ inquietetur. Eſt enim quies idẽ qđ requies, ſiue pax,et ſi componatur cum hac præpoſitione (in) erit ibi inquies.s. non quies.Et non refert ad hoc, quòd non poſſit vti omninò vel minus commodè,ſecundûm quod, inferiùs videri poterit,de conſuetudinibus et ſeruitijs præſtãdis in aſſiſis. ¶ 6. Itẽ dicitur, reddendo inde per annũ tantum, ad certos terminos tales,et faciendo indè talia ſeruitia, et tales conſuetudines,quę omnia debent eſſe certa & expreſſa in charta,quibus expreſſis & in charta nominatis,cûm infinita ſunt genera ſeruitiorum & conſuetudinũ,alia omnia ſeruitia & conſuetudines,quę expreſſa nõ ſũt, tacitè videntur eſſe remiſſa.Et impoſſibile eſſet omnia in charta exprimere,ad quę donatorius nõ teneretur,licet charta expreſſè nõ acquietet,ſatis enim acquietat,ex quo ſpecialitèr non onerat.Item dicitur,pro omni ſeruitio,conſuetudine ſeculari,exactione & demanda,per quam generalitatem, videtur expreſſè remittere omnia alia ſeruitia,conſuetudines, et demandas ſeculares q̃ ad dñm pertinẽt de tenemẽto, licet hoc in charta expreſſè nõ contineatur.Sunt enim ſeruitia & conſuetudines quę pertinent ad dominũ feodi,et cõſuetudines et ſeruitia quę pertinent ad regẽ, ſicut ſectæ ad iuſtitiam facienda,per breue de recto,et ad pacem, ſicut de latrone iudicando,et pro aforciamento curię in prędictis. Ad dñm verò fundi donatorẽ,pertinẽt ſeruitia ratione rei datę,ſicut redditꝰ,ſiue debeatur aurũ,ſiue argentũ,in pecunia numerata,vt ſi dicatur,reddendo inde per annũ x.aureos vel argenteos ſiue x.ſolidos,vel ſi ſeruitiũ conſiſtat in fructu,vt ſi dicatur, reddendo inde ꝑ annũ x. coros tritici, ſiue x.quarteria vel ſimoi,ſi ſeruitiũ cõſiſtat in ſolido,ſi autẽ in liquido,vt ſi dicat̃,reddẽd' ĩde ꝑ annũ x.dolea vini,vel x.cados olei.Itẽ ſi certa res repromittat̃ vel ſub disiũctione,vt ſi dicat̃,reddẽd' inde ꝑ annũ q̃dã calcaria deaurata vel

vel ſex denarios,vel vnam libram piperis,vel cumini,vel cerę,vel quaſdā chirothecas,vel tot denarios,et in quo caſu,tenens habet electionē,vtrū iſtorum ſoluere velit,et vnum ſoluendo,liberatur, et hæc omnia & plura alia conſiſtunt in redditibus et in redditionibus. Eſt tamē quoddam genus redditus, qui datur ab aliquo, percipiendus de re aliqua certa,cum diſtrictione vel ſine,qui non dicitur ſeruitiū,ſed quaſi ex feoffamento liberū tenementū,de quo infrâ dicetur,de Aſſiſa.Item ſunt quædā ſeruitia quæ pertinent ad dominum capitalem,et quę conſiſtunt in factionibus, et fiunt ex conſuetudine,de termino in terminum, et de quibus oportet quòd fiat mentio in ſcriptura,et alioquin peti non poterunt,vt ſi dicatur, et faciendo inde ſectam ad curiam domini ſui et hæredum ſuorum, de quindena in quindenā,vel de tribus ſeptimanis in tres ſeptimanas, quolibet anno,de termino in terminum.Item faciendo inde tot aruras & tot meſſuras,tot falcationes,et quę omnia pertinēt ad dominos feodi,ex tenementis ſic datis liberis hominibus,et proueniunt ex tenemētis, et dici poſſunt feodalia, ſiue prędialia ſeruitia, et non perſonalia,niſi ratione prædiorum et tenementorum.Item poterit quis feoffare alium per ſeriātiam, quæ quidem multiplex eſſe poterit, et vnde quędam pertinent ad ipſum dominum feoffantem,et quædam ad ipſum regem, vt ſi dicatur,ꝑ ſeruitium equitandi cum domino ſuo, vel domina,qui propriè dicuntur Rodknightes, vel per ſeruitia tenēdi placita dominorū ſuorum, vel portandi breuia infra certa loca,vel paſcendi leporarios & canes,vel mutandi aues, vel inueniendi arcus & ſagittas, vel portandi, et de ijs ſeriantijs non poterit certus numerus comprehendi.Et huiuſmodi ſeruitia omnia dici poſſunt intrinſeca,quiá in chartis et in inſtrumentis ſunt exprimenda,et dominis capitalibus remanebunt.Et cùm propter exercitum regis & patriæ tuitionem non fiunt: Ideo ex talibus ſeruitijs nullum competere deberet maritagium,nec cuſtodia domino capitali, nō magis quám de Socagio. Eccè hic dicitur quòd ex paruis ſeriantiis, quæ non reſpiciunt Regem nec patriæ defenſionem,vt equitare cum domino vel domina,et portare breuia et huiuſmodi,non habebitur maritagium,cuius cōtrarium ponit per exemplum. Contrarium autem habetur de quadam Abbatiſſa de Berking,inter placita,quæ ſequuntur regem,anno regni regis Henrici coram W.de Raleighe,et quæ recuperauit cuſtodiam & maritagium de hærede cuiuſdam tenentis ſui, qui tenebat tenementum ſuum in manerio de Berking per ſeruitium equitandi cum ea de manerio in manerium,quod quidem S.de Segraue non approbauit. Sunt & alia genera ſeriantiæ,quæ ad dominum capitalem non pertinent,ſed ad dominum regem,pro exercitu regis ad patriæ tuitionem vel defenſionem, et hoſtium deprehenſionem: vt ſi quis ita feoffatus fuerit.ſ.per ſeriantiā inueniendi domino Regi vnum hominem vel plures,ad eundum cum eo in expeditionem ad exercitum,equites vel pedites,cum aliquo genere armorum,et ex tali ſeriantia competit domino capitali, ſiue de domino rege tenuerit,ſiue de alio,cuſtodia et maritagium hæredis,quod quidem non eſſet tenendum in caſibus prędictis.Illud idem ſeruatur ſi quis teneat per ſeruitium, inueniendi domino regi, certis locis et certis temporibus,

poribus,vnum hominem,et vnum equum,et ſaccum cum brochia ꝓ aliqua neceſſitate vel vtilitate exercitum ſuũ contingentẽ. ¶ 7. Item ſunt quædam ſeruitia,quę dicũtur forinſeca,q̃uis ſunt in charta de feoffamẽtis expreſſa & nominata,et quę ideò dici poſſunt forinſeca,quià pertinẽt ad dominum regem,et non ad dominum capitalem , niſi cùm in propria perſona ꝓfectus fuerit in ſeruitio, vel niſi cùm ꝓ ſeruitio ſuo ſatiſfecerit domino regi quocunq; modo,et fiunt in certis temporibꝰ, cùm caſus & neceſſitas euenerit,et varia habent nomina,et diuerſa. Quandôq; enim nominantur forinſeca,largè ſumpto vocabulo,quoád ſeruitium domini regis,quandòq; ſcutagiũ,quandòq; ſeruitiũ domini regis, et ideò forinſecum dici poteſt,quià fit & capitur foris,ſiue extra ſeruitiũ,quod fit domino capitali.Item ſcutagium,ꝙ talis pręſtatio pertinet ad ſcutum,quod aſſumitur ad ſeruitium militare. Item dicitur regale ſeruitium , quiá ſpecialiter pertinet ad dominum regem,et nõ ad alium,et ſecundûm quod, in conqueſtu fuit adinuentũ,et huiuſmodi ſeruitia perſoluuntur ratione tenementorũ,et non perſonarum,quià ex tenementis ꝓueniunt,vt ſi dicatur in charta,faciendo inde forinſecũ ſeruitium,vel regale ſeruitiũ,ſiue ſeruitium domini regis: quod idem eſt, ſecundum modum feoffationis s.quantum pertinet ad feodũ vnius militis, vel duorum in eadẽ villa, vel de eodem feodo,vel ad ſcutagia. c.s.ii. marcas vel tres,et ad plus,plus,et ad minus, minus . Et quiá tale ſeruitiũ forinſecum nõ ſemper manet ſub eadem quantitate,ſed quandòq; pręſtatur ad plus, quandòq; ad minus, ideô de qualitate regalis ſeruitij,et quantitate fiat mentio in charta,vt tenens certum tenere poſſit,quid & quantũ perſoluere teneatur: quod quidem dici poterit de ſectis , quæ pertinent ad dominum capitalem , cûm poſſint ibi varia & diuerſa tempora denotari,de quibus fit mentio ſuprà. Sed ſi ſic dicatur, reddendo inde per annum tantum ,et faciẽdo tales ſectas pro omni ſeruitio, excepto regali ſeruitio , vel ſaluo forinſeco, tunc videndum erit inprimîs ſi feodum illud in ipſa donatione forinſecum debuit ab initio vel non.Si autem nullum debuit ab initio,nec ſit certum forinſecum in charta expreſſum,nunq̃ pręſtabitur, nec peti poterit, ꝓpter incertitudinem.Si autem ab initio nullum,ſed in ipſa donatione cõuenerit ꝙ detur ſcutagium, et in charta exprimatur certum, erit omninò præſtandum. Et ſicut poterit donator liberiûs dare q̃ ipſe tenuerit, et onerare ſeipſum et hæredes ſuos erga ſuos feoffatores , itâ poterit ſuum feoffatum onerare ad plura ſeruitia et ad alia, quâm ipſe teneatur feoffatori ſuo.Poterit enim de ſocagio,facere ſeruitium militare, et ecõuerſô, ſi itá conuenerit ab initio inter ipſum et feoffatum ſuum. Sed quid ſi feodum feoffatoris non debeat forinſecum,et donator dederit pro forinſeco,tunc refert,vtrum certum & expreſſum vel nõ. Si autem incertum, tunc tale quid peti nõ poterit,ſi autẽ forinſecũ debuit ab initio,ſed tamẽ in charta donationis nõ exprimatur certũ,videtur prima facie, ꝙ peti nõ poſſit: Sed reuera ſic erit intelligẽdũ, ꝙ tale & tãtũdem pręſtãdũ ſit,quãtũ pręſtant alij qui tenent tenementa in eadem villa,& de eodem feodo per ſeruitiũ militare.Item poteſt quis dare tenementum , quod ipſe tenuit ꝑ ſeruitium militare,tenendum in villenagiũ per villanas cõſuetudines & ſeruitia,

ſeruitia,dum tamen certa & expreſſa . Si autem dicat quòd dat itá liberè, ſicut aliqua terra liberiûs dari poſſit,hoc intelligendum erit, quantùm ꝑtinet ad donatorẽ , et erga ſuum feoffatorem defendet quantûm ad ipſũ pertinebit.Si autem res data tám ergà alios q̃ erga dominum ſuum capitalẽ obligata fuerit, nõ tenetur ad hoc, per hęc verba ipſũ erga alios acquietare,niſi ſpecialiter in ſe illud onus ſuſceperit, et tunc verſus omnes defendat,ſi habeat vnde,ſi non,reſpondeat pro ſeipſo.Item dare poterit itá liberè,ſicut ipſe illã vnq̃ liberiûs tenuit , vnde ſi per ipſum aliquo tẽpore inde fuerit onerata vel ſeruituti ſuppoſita,ipſe eam tenetur liberare ꝓpter modum donationis.Eodem modo ſi dicat, ità liberè ſicut ipſe vel aliquis anteceſſorum ſuorum illam vnquâm liberiùs tenuit,et ſic eodem modo præſtet donator quod promiſit. Item ſicut aliqua terra vel aliqua eleemoſina liberiûs dari poterit , hoc eſt de omni quod ipſum tangit et feoffatorem ſuum,et ſi habet vnde acquietet. ¶ 8. Sunt etiam quędam conſuetudines,quæ nec dicuntur intrinſecæ nec forinſecæ,ſed ſunt quædam ſeruitia cõcomitantia, ſicut ſeruitia regalia et militaria, et etiam homagia, et ideò in chartis non ſunt exprimenda, quiá ſi homagiũ pręceſſerit & regale ſeruitium,ſequitur exindè ꝙ ad capitalem dñm pertinebit Releuiũ & cuſtodia & maritagiũ , ſiue ſeruitium ſit militare, vel ſeriantia propter exercitum, ad plus ſe habuerit vel ad minus, ſaltem ad vnum obolum.Sunt etiam quędã conſuetudines, quę ſeruitia non dicuntur,nec cõcomitantia ſeruitiorum,ſicut ſunt rationabilia auxilia ad filium primo genitũ militem faciendũ, vel ad filiam primogenitã maritandã, quę quidẽ auxilia fiunt de gratia & non de iure, et pro neceſſitate , & indigentia dñi capitalis. Nunq̃ igitur exigitur auxilium,niſi pręcedat neceſſitas,nec tenetur aliquis ad huiuſmodi auxilium prębandũ, niſi ex indigentia domini ſui capitalis,et ex eo ꝙ eſt liber homo ſuus.Et ſunt huiuſmodi auxilia perſonalia & non prędialia , perſonas enim reſpiciunt et non feoda, ſecundùm quod,perpedi poterit ex pręcepto domini regis per breue ſuum.Eſt itaquè præceptum ſuum tale,quòd vic.iuſtè et ſine dilatione, habere faciat tali,rationabile auxilium ſuum de militibus & liberè tenentibus ſuis in balliua ſua,ad primogenitum filium ſuum militem faciendũ, et in eadem forma fiat breue de filia ſua primogenita maritanda , ſecundûm quod inferiûs dicetur.Primogenitæ filiæ non dabitur auxilium tale,quià iſtud auxilium pertinet ad capitalem dominum , ſicut pertineret ſi non eſſet niſi vnus hæres , cûm omnes ſunt quaſi vnus hæres. Et cûm huiuſmodi auxilia dependeant ex gratia tenentium , et non ad voluntatem dominorum , nec ſunt feodalia ſed perſonalia , haberi debet reſpectus ad perſonam vtriuſquè , tâm domini , quàm tenentis , vt domini neceſſitas, ſecundûm quod maior eſſet vel minor, releuium acciperet, et quòd tenens grauamen non ſentiret, ſed quòd auxilium accipienti cederet ad commodum , & danti ad honorem . Sunt etiam inter alia quædam præſtationes perſonales , quæ non dicuntur ſeruitia, ſed auxilia vic.quæ non tenetur feoffator warrantizare. Item ſunt omnes fines communes ꝓ toto comitat̃, vt in itinere iuſtic.et alibî pro miſericordijs, vt ſi comitatus pro tranſgreſſione in miſericordiã inciderit,quę quidem

non

non ſunt inter ſeruitia connumeranda. Sunt etiam quædam communes præſtationes, quæ ſeruitia non dicuntur, nec de conſuetudine veniunt, niſi cùm neceſſitas interuenerit, vel cùm rex venerit, ſicut ſunt hidagia, coraagia et caruagia & alia plura de neceſſitate & ex cōſeſu cōmuni toti⁹ regni introducta, & quæ ad dñũ feodi non pertinent, & de quibus null⁹ tenetur tenentem ſuum acquietare, niſi ſe ad hoc ſpecialiter obligauerit in charta ſua, & vnde cùm dicat feoffator & dominus capitalis, ego & hęredes mei, warrantiſabimus tali & hæredibus ſuis tantam terram cum ꝑtinentijs, contra omnes gentes imperpetuùm per prædictum ſeruitium, hoc erit intelligendum, tantam terram cum pertinentijs de omnibus ſeruitijs, & ſecularibus demandis, quæ ad dominos feodi pertinent ratione prædicti tenementi. Igitur ſeruitia quæ pertinent ad dominum regem ꝓ iuſtitia vel pace, ſicut ſectę ad comitatũ vel hundr̄ & tres ſectæ pręnominatę, ad curias, auxilia vic. & ad fines communes & miſericordias, excluduntur, cùm non pertineant ad dominos feodorum, ſed ad regem, niſi ipſe dominus feodi ad hoc ſpecialiter ſe obligauerit in charta ſua. Poterit enim dominus ſi voluerit ſe obligare ad indebita, & teneri & debita remittere, ſi voluerit, vt ſi tenenti ſuo remittat cuſtodiam, maritagium & releuium cùm euenerint. Ea verò que pertinent ad regem, remittere non poteſt, et onerare ſeipſum in præiuditium domini regis nec tenentem acquietare: cùm huiuſmodi, perſonas hominum requirunt, ſicut viſus franciplegij, et alia, quæ introducta ſunt pro pace et communi vtilitate. Nec etiam dominus ea remittere poterit tenēti ſuo, ſi ipſe dominus huiuſmodi libertates conceſſas habeat a domino rege, non magis q̄ facere ſub ſe iuſtitiarios, cùm ipſe in hac parte ſit iuſtitiarius domini regis, niſi ipſe rex factum et conceſſionē domini feoffantis confirmauerit. Sed tunc cũ ex confirmatione domini regis, factum domini roboratur, non poterit dominus contra factum ſuum venire, cùm hoc non ſit ad alicuius præiuditium niſi ſuum proprium. Nec ipſe rex contra ſuam confirmationem. Quod quidem aliter eſſet, ſi huiuſmodi libertates tantùm pertinerent ad dominum regē, et non ad alium. Vnde remittere non poteſt, obligare tamen poteſt & onerare ſeipſum. Item poterit quis feoffari ab alio per diuerſa genera ſeruitiorum facienda. s. per ſeruitium vnius denarij et reddendo ſcutagium, et per ſeriantiam vnam vel plures. ¶9. Et vnde ſi tantùm in denarijs & ſine ſcutagio vel ſeriantijs, vel ſi ad duo teneatur ſub disiunctione, ſcilicet ad certam rem dandam pro ōni ſeruitio, vel aliquā ſummam in denarijs, id tenementum dici poteſt ſocagium. Si autem ſuperaddat ſcutagium et ſeruitium regale, licet ad vnum obolum, vel ſeriātiam, ſecundùm quod ſuperiùs dictum eſt, illud dici poterit feodum militare. ¶10. In charta verò de dònatione quandôq; adijcitur hęc clauſula. Et ego & hæredes mei warrantizabimus tali et hæredibus ſuis tantùm, vel tali et hæredibus ſuis & aſſignatis et hæredibus aſſignatorum, vel aſſignatis aſſignatorum et eorum hæredibus, et acquietabimus et defendemus eis totam terram illam cum pertinentijs (ſecundùm quod prędictum eſt) contra omnes gentes imperpetuùm, per prædictum ſeruitiũ. Per hoc autem quod dicit, ego et heredes mei, obligat ſe & hæredes ſuos

ad warrãtiã,propinquos & remotos,pręſentes & futuros,ei ſuccedentes in infinitũ.Per hoc autẽ quod dicit,warrãtiſabimus,ſuſcipit in ſe obligationẽ,ad defẽdẽdum ſuũ tenẽtẽ in poſſeſſione rei datę et aſſignatos ſuos, et eorum hęredes,& õnes alios,ſecundũ quod ſupradictũ eſt,ſi fortè tenemẽtum datum petatur ab aliquo in dominico.Per hoc autẽ quod dicit, acquietabimus,obligat ſe et hæredes ſuos ad acquietãdũ,ſi quis plus petierit ſeruitij vel aliud ſeruitiũ q̃ in charta donationis continetur. Per hoc autẽ quod dicit,defẽdem⁹, obligat ſe & hæredes ſuos ad defendendũ, ſi quis velit ſeruitutẽ imponere rei datæ,cõtra formã ſuę donatiõis. Itẽ nõ ſufficit ſi rẽ illã ei warrantiſat,niſi warrantiſauerit eius pertinẽtias, ſiue conſiſtãt in corpore,ſiue in iure, in corpore,vt ſi pertineant hambeletti qui non ſunt de corpore rei datę,in iure, vt ſi permaneat aduocatio in proprio, vel ſeruitus in alieno.Item poterit eſſe warrantiſatio larga & ſtricta,larga,vt ſi dicatur.Ego, et hęredes mei warrantiſabimus tali & hęredib⁹ ſuis.largior,vt ſi dicat tali & hæredib⁹ ſuis & aſſignatis et hęredib⁹ aſſignatorum.Itẽ largiſſima,vt ſi dicat,tali et hæredibus ſuis et aſſignatis, et eorum hæredibus et aſſignatis aſſignatorum et hæredib⁹ eorũ,et ſic tenetur donator & hęredes eius õnibus warrãtiſare, per modũ donatiõis, ſi res data ad tot manus deuenerit,& hoc immediatè.Si autẽ ita dicat,tali & hæredibus ſuis warrantiſabimus, ſi talis vlteriùs dederit vel aſſignauerit,non tenetur ipſe principalis feoffator talibus warrãtizare immediatè, ſed per mediũ.s.ꝙ quilibet vocet ad warrantum ſuum feoffatorem, de gradu in gradũ aſcendendo.Item poterit eſſe warrãtia ſtricta, vt ſi dicatur, tali & hæredibus ſuis, quos de vxore ſua ſibi deſponſata, procreatos habuerit, hìc vero coarctatur warrãtiſatio ad hæredes tantũ exp̃ſſos et nõ ad alios.Item ſtrictior,vt ſi dicat,ego & hæredes mei warrantiſabimus tibi,quo caſu excluduntur a warrantia hęredes donatorij.Item ſtrictiſſima,vt ſi dicat, ego warrantiſabo vobis,nulla facta mentione de hęredibus donatoris,vel donatorij. ¶ 11. Item q̃uis in donatione interueniat homagium & ſeruitium per modum in donatione appoſitum,excuſari poterit a warrantia,ſi hoc adijciat in charta donationis,ne ipſe nec hæredes ſui teneantur ad warrantiam &c.quià in multis caſib⁹ vincit conuentio legem.Cùm autem donator teneatur ad warrantiam,et feoffatum ſuum in ſeyſina ſua defendere voluerit,et petens contra eum obtinuerit,tenetur donator ad excambium ad valentiã. Et qui teneantur warrãtizare, et cui,et quandò,et quãdô nõ,dicetur pleniùs infra in tractatu, de warrãtia,quod quidẽ eſſet lõgum hìc enarrare & difficile. Itẽ dicitur in charta, cõtra õnes gẽtes,ad quod ſciendũ,quòd poterit vnus vel plures a tali generalitate extra capi,vt ſi dicatur, warrantiſabimus contra omnes gentes preterquàm contra tales.Itẽ videndum cùm dicat ita generaliter contra omnes gentes,an ipſe et hæredes ſui warrantizare debeant cõtra ſeipſos, et ſciendum ꝙ ſub hac generalitate nõ cõprehenduntur,quià ſi terrã petant in dominico contra donationem & chartam ſuam,eliditur actio per exceptionem donationis, cùm illi petere non poſſunt,qui contra alios deberent warrantizare . Eodem modo ſi ſeruitium petant indebitum, defendentur feoffati per chartam ſuã,vel dabitur eis actio ne indebitas

bitas exigant conſuetudines & ſeruitia,nec ſtare poterit ſimul,ꝙ quis petat,vbi defēdere deberet,nec ſi feoffator petat verſus feoffatū ſuū,nūquā locū habebit placitū,De warrantia chartę.Itē dicitur,ꝑ ꝓdictū ſeruitiū.i, ꝑ ſeruitiū in charta donationis cōprehenſū,quià ſi nullum eſſet in charta donationis exprę̄ſſū,ſuperflua eſſet adiectio.s.ꝑ prędictū ſeruitiū,& vnde videtur ꝙ ōnia ſeruitia & cōſuetudines exprimi debent in charta donationis,quę ꝑtinent ad dñm capitalē per feoffatorē ex teñto dato,& ꝙ nihil aliud peti poſſit,niſi ꝙ in charta donationis expreſſū fuerit.Videtur etiam ꝑ hæc verba,ꝙ donator ad warrantiā tenebitur,quāuis homagium nō interuenerit nec fidelitas. ¶ 12. Et quoniā huiuſmodi ſcripturę nō eſſet fides adhibenda,niſi ſignū interuenerit,quòd talis donatio & ſcriptura a conſcientia & voluntate donatoris emanaret,ideò in teſtimonium et approbationē rei geſtę,apponit donator ſignū, adijciendo in charta donationis clauſulā iſtā, quòd vt ratum ſit & firmum &c.Vel ſic,in cuius rei teſtimoniū,huic ſcripto ſigillū meū appoſui.Debent etiam teſtes ad hoc vocari,vt ſub ꝓ̄ſentia eorum,ōnia cum ſolēpnitate ꝓcedant,vt veritatem dicere poſſint,ſi inde fuerint requiſiti, & eorū nomina debent in charta cōꝓhendi,& ſi in confectione chartę ꝓ̄ſentes non fuerint,ſufficit ſi poſtmodū,in præſentia donatoris et donatorij fuerit recitata & conceſſa : & vtilius et melius ſi in locis publicis,ſicut in comitatu & hundred',vt faciliùs ꝓbari poſſit,ſi fortè fuerit dedicta,& cùm talis fuerit ſolempnitas adhibita,non multū refert,vtrū proprio vel alieno ſigillo ſit ſignata,cùm ſemel a donatore corā teſtibus,ad hoc vocatis, recognita et cōceſſa fuerit. Si autē teſtes pręſentes non fuerint,nec talis ſolempnitas adhibita, ſi de ſigno & charta oriatur dubitatio, ſi cūm teſtes fuerint requiſiti, dicant ſe nil inde ſcire,ita deficere poſſit charta,quāuis vera ſit & bona, ꝓpter defectū ꝓbationis,deficere enim poterit ꝓbatio,quámuis nō deficiat charta.Si autem dubitauerint de charta,donationē non probant,quià quotieſcunq; dubitatur an quid ſit,ꝓinde eſt ac ſi non eſſet illud.Si autē dicūt, ſecundum credulitatem ſuam,non tamen probant, ſed ꝓ̄ſūptionē inducunt,cui ſtandum erit,donec ꝓbetur in cōtrariū.Si autē dicat vnus eorū ſe ꝓ̄ſentē fuiſſe,nec hoc ſufficit ad plenā probationē,ſed ſemiplenā, quià ſimiliter iuducit ꝓ̄ſūptionē.Si autē duo dicāt ſe interfuiſſe,ſufficit ad plenā ꝓbationē,licet alij dicant ſe nil inde ſcire: cūm duobus nō contradicant expreſſè,et cūm in ore duorū vel triū teſtiū,ſtet ōne verbū.Si autem teſtes contrarij fuerint in ſuis teſtimonijs,et quidā illorum dicant contra chartā et donationē,et quidā ꝓ charta,et fuerint impares numero,maiori et digniori parti ſtandū erit: Si autē pares in numero et dignitate , erit ꝓ charta & donatione iudicandum,vt donatio magis valeat quā pereat. Item ſi dicant teſtes,quòd interſuerint vbi ꝓ̄locutio donationis facta fuerit,vel cōfectioni & recitationi notulę,nec hoc ſufficit,quià adhuc poſſunt partes reſilire. Item non ſufficit chartam eſſe factam et ſignatam,niſi ꝓbetur donationem eſſe perfectam,et quòd ōnia quæ donationem faciūnt ritè præceſſerūt, et ſubſequutam eſſe traditionē, alioquin nunquàm tranſferri poteſt res donata ad donatorium.Poterit enim homagiū præceſſiſſe, et quòd charta ritè facta ſit,& vera et bona,et cum ſolempnitate

recitata & audita,tamē nunꝗ valebit donatio,niſi tunc demùm cùm fuerit traditio ſubſequuta,et ſic poterit charta eſſe vera,ſed ſine facta ſeyſina,nuda.Itē aliquandò,vice verſa,poterit donatio eſſe vera et perfecta,& charta falſa,vt ſi quis,cùm donationē fecerit & ſeyſinā donatorio & hora cōgrua & ſine charta,obierit, vel mēte alienatus fuerit,& donatoriꝰ poſt hæc chartā donationis acquiſierit,licet ſignū cognitū fuerit,nihilominùs tenebit donatio,& charta nulla erit.De hac materia pleniùs dicetur infra de fide chartarū & inſtrumentorum,ſi eis fuerit in iuditio cōtradictum.

1 ¶ De poſſeſſione et quòd non valet donatio niſi ſubſequatur traditio,et ideò vidēdū de diuiſione poſſeſſionum,et qualiter acquiratur poſſeſſio rerum. 2. Quid ſit poſſeſſio. 3. Qualiter diuiditur poſſeſſio. Cap. 17.

DOnationum, ſecundùm quod ꝑdictū eſt,alia ꝑfecta,alia imperfecta,ſed cùm dare,ſit rē accipientis facere,nūꝗ erit perfecta donatio, ãtequã donatorius plenã habuerit poſſeſſionē,ſiue ſeyſinã & per ſe ſiue per aliū,qui ius clamauerit in re,et donec ſibi tradita res fuerit, quià traditionibꝰ & vſu captionibus,poſſeſſiones et rerū dominia trãſferūtur. Nō enim ſufficit ſi ius alienū alicui cōcedatur,niſi donatorius ſeyſinam habuerit vel fuerit cōſequutus et adeptus.Sed quoniã poſſeſſio ſiue ſeyſina multiplex eſt:Inprimis videndū erit quid ſit poſſeſſio,& qualiter diuidatur.Itē qualiter acquiritur ꝑ traditionē,vel alio modo,& per quas ꝑſonas acquiritur, et qualiter, cū acquiſita fuerit,retineatur, & qualiter quis vti debeat,et ſi pluribus ſiat,quis pręferatur,et cùm acquiſita fuerit,qualiter amittatur,et cùm amiſſa fuerit,qualiter reſtituatur. Ideò dicitur,quis eſt in poſſeſſione vel quaſi. ¶ 2. Quid ſit poſſeſſio videndum . Et ſciendum quòd poſſeſſio, eſt corporalis rei detentio.i. corporis et animi cum iuris adminiculo concurrente.De re autem corporali ideô dicitur, quià incorporalia nō poſſunt poſſideri nec vſucapi , nec ſine corpore tradi, quiã per ſe traditionem non patiuntur: Ideò dicūtur quaſi poſſideri,tradi enim poſſunt,vel quaſi,per patientiam et per vſum . Et poſſeſſio ideò dicitur rei detentio, quiá naturaliter tenetur ab eo qui ei inſiſtit.i. corporaliter. De hoc autem quod dicitur,corporis & animi cum iuris adminiculo concurrente,dicetur infra pleniùs,& cùm quis in poſſeſſione fuerit et ei cōtrouerſiãmoueamus,aut pertinet ad hoc,vt noſtrū petamus quod non poſſidemus,& fortè iniuſte fuerimus eiecti de poſſeſſione propria, vel ſi alienam poſſeſſionem , ſicut anteceſſorum noſtrorum petierimus ꝙ nobis reſtituatur, vel ad hoc,quòd per interdictum,nobis retinere liceat liberè et quietè,benè et pacificè poſſidemus.Reſtituēdę enim poſſeſſionis ordo,per actionem expeditur. Retinēdę vero duplex eſt,aut exceptio aut interdictum.Exceptio vero datur multis de cauſis. ¶ 3. Diuiditur autem poſſeſſio ſic, poſſeſſionum autem alia ciuilis, alia naturalis. Ciuilis autem eſt, quæ animo tantùm retinetur.Naturalis,quæ corpore, & aliquandò iuſta eſt & aliquandò iniuſta. Et poteſt quis vtroquè modo poſſidere,ſcilicet animo et corpore, ita quôd neq; animo per ſe, nequè corpore per ſe, et acquirere nemo poteſt poſſeſſionem niſi vtroq; modo, animo & corpore,et ſicut non poteſt poſſeſſio niſi animo et corpore acquiri

quiri

quiri, ſic non poteſt niſi vtroq; amitti, et cûm vtroq; acquiratur, licet corpore poterit amitti, animo ſolo poterit retineri. Itē poſſeſſionū, alia iuſta, alia iniuſta, ſecundûm quod inferiûs videri poterit in tractatu, de aſſiſa nouę diſſeyſinę. Itē alia vera, alia imaginaria, ſiue colorata ſiue fictitia. Imaginaria verò, vbi quis ſe geſſerit ac ſi poſſideret, cûm alius poſſideat. Item alia nuda, alia veſtita. Nuda, vbi quis nil iuris habet in re, nec aliquā iuris ſcintillam, ſed tantùm nudam pedū poſſeſſionē: veſtita, iure, titulo, vel tēpore. Itē quędā bona et firma, quędā adepta, & quędā adipiſcēda, et quędā nuda et infirma. Itē quędā propria, quędā aliena, et alienarū, quædam propinqua et quædam remota. Item quædam vetus, & quædam recens et noua. Itē eſt quædā quæ nihil iuris habet in re, ſed aliquid poſſeſſionis, vt ſi quis fuerit in ſeyſina vel poſſeſſione per intruſionē. Eſt etiā alia poſſeſſio quę aliquid habet poſſeſſionis, ſed nihil iuris, vt ſi quis fuerit in poſſeſſione vt cuſtos, vel creditor & huiuſmodi. Eſt et alia poſſeſſio quę multum habet poſſeſſionis, & parum iuris, ſicut eſt poſſeſſio anteceſſoris in cauſa poſſeſſionis, de qua quis moritur ſeyſitus, vbi alius habet ius merum, et anteceſſor feodum et liberum tenementum. Eſt et alia poſſeſſio, quæ plurimum habet poſſeſſionis et aliquid iuris, vbi conuertitur cauſa proprietatis, vt ſi quis tenuerit ad terminum vitæ vel annorum per conceſſionem alicuius, qui illam ſic dimiſit in vita ſua, & non obijt inde ſeyſitus. Eſt et alia poſſeſſio quę multum habet poſſeſſionis, et multum iuris; ſicut illa, vbi quis habet in re aliqua ius merum, et proprietatem feodi, & liberum tenementum cum ſeyſina, ſed de qua nō obijt ſeyſitus. Itē poſſeſſionum, quædā breuis eſt & tenera, & quædā lōga & tēpore firmata, vt ſi quis per intruſionē vel diſſeyſinam in ſeyſina fuerit, vel ab eo qui nihil iuris habuerit, vel ſi aliquid habuerit, in prǫiuditium veri domini feoffauerit, qui merum ius habuit et ꝓprietatē, vel contra conuentionē vel modum donationis, et huiuſmodi, vbicunq; vertitur in alterius prǫiuditium, talis poſſeſſio ſēper erit tenera, donec ex tēpore (quod pro titulo ſufficiat) fuerit firmata, per negligentiā veri domini, vel per impotentiam. Si autem facta fuerit donatio ab aliquo, qui ius habet et ꝓprietatē, feodū & liberū tenētum et ſeyſinam, cûm donatorius animo retinendi ingreſſus fuerit, & donator a poſſeſſione receſſerit, cū familia, ſine animo vel ſpe reuertendi, ſtatim & ſine mora erit donatio firma, & acquiritur liberum tenementum accipienti, ex quo concurrunt, ſine alicuius prǫiuditio, ius et ſeyſina. Item poſſeſſionum, alia pacifica, alia contentioſa, & poterit contentio eſſe iniurioſa vel iuſta, ſecundûm quod poſſeſſio fuerit iuſta vel iniuſta. Item poſſeſſionum, alia continua et longa, alia interrupta vel breuis, vt ſi malæ fideī poſſeſſor, ſicut intruſor vel diſſeyſitor, in longa & pacifica extiterit poſſeſſione, liberum tenementum acquirit, ex tempore, itâ ſi verus dominus ſtatim & recenter impetrauerit, vel nitatur eos eijcere, licet non poſſit, talis poſſeſſio dicitur interrupta, & ita ꝙ ſi poſt longum tempus eiecerit, incontinenti dicitur eieciſſe, dum tamen continua ſit vis & inuaſio. Item poſſeſſionum, alia iuſta ciuiliter & naturaliter, quantûm ad quaſdam perſonas, quantûm ad alias iniuſta vtroquē modo, ſcilicet quantûm ad verum dominum poterit eſſe tenera,

quantū

quantùm ad alios qui ius non habent, firma & bona, vt ſi quis alium feoffauerit de re aliena, vt ſuprà tactũ eſt (Si fiat donatio de re aliena) talis poterit eſſe tenera. Itẽ eſt quędam poſſeſſio precaria, vt ſi quis conceſſerit alicui habitationẽ, vel vſum fructuum in re ſua ad voluntatem ſuam, quæ ſatis dicitur nuda, eo ꝙ tempeſtiuè & intempeſtiuè poterit reuocare, & ſi talis contra voluntatẽ veri domini ſeyſinam retinere contenderit, ſtatim eijciatur, & ſi eijci non poſſit, eijciatur per aſſiſam. Item eſt poſſeſſio conceſſa pro precio, & tunc refert vtrum certum ſit ꝑcium cõſtitutum vel incertum. Si autem certum precium, ad certum tempus vel imperpetuûm, eijci non poterit ꝓ voluntate concedentis, ſi autem incertũ, tunc fiat vt ſuprá dicitur de precario.

1 ¶ *De traditionibus.* 2. *Quid ſit traditio.* 3. *Qualiter fieri debet traditio, et quæ ſufficiunt ad traditionem.* 4. *Facta traditione, videndum quandò donatorius incipit poſſidere, et quandò donator dimittit.* 5. *Quòd ſolo corpore retinetur poſſeſſio.* 6. *Per quas perſonas acquiritur poſſeſſio.* 7. *Si de vna re, pluribus facta ſit donatio ſimul vel ſucceſſiuè, quis præfertur.* *Cap.18.*

ITem non valet donatio, niſi ſubſequatur traditio, quiá non tranſfertur ꝑ homagiũ res data, nec per chartarũ vel inſtrumentorũ confectionẽ, q̃uis in publico fuerint recitata. Itẽ neq; ꝑ imaginariã traditionem, vbi corpore recedit & animo retinet poſſeſſionẽ, et vult potiûs ꝙ res data cũ eo remaneat, q̃ tranſeat ad donatorium, et vnũ agit & alterũ agere ſimulat, ſed tunc demûm cûm donator plenã fecerit ſeyſinã donatorio ꝑ ſe, ſi ꝑſens fuerit, vel ꝑ procuratorẽ, & literas, ſi abſens fuerit, ita ꝙ charta donationis & litterę procuratorię coram vicinis, ad hoc ſpecialiter conuocatis, legantur in publico, & etiã cûm donator corpore & animo receſſerit a poſſeſſione, ſi abſẽs fuerit in ipſa traditione, ſine aliqua ſpe & animo reuertendi, vt dñs, & cûm donatorius in poſſeſſione vacua extiterit corpore & animo, & cum voluntate retinendi poſſeſſionem, & quòd vnus deſinat & alius incipiat poſſidere, quià donator nunquã deſinit poſſidere, donec donatorius plenariè fuerit in ſeyſina, nec iacebit ſeyſina, aliquo tẽpore medio, vacua. ¶2. Videndum eſt primò quid ſit traditio, et eſt traditio, de re corporali propria vel aliena, de perſona in perſonã de manu ꝓpria vel aliena, ſicut procuratoria, dum tamen de voluntate domini, in alterius manum gratuita tranſlatio. Et nihil aliud eſt traditio in vno ſenſu, niſi in poſſeſſionem inductio de re corporali, ideò dicitur ꝙ res incorporalis nõ patitur traditionẽ: ſicut ipſum ius, quod rei ſiue corpori inhęret, et quià nõ poſſunt res incorporales poſſideri, ſed quaſi, ideò traditionem non patiûntur, ſed quaſi, nec adquiruntur nec retinentur niſi ꝑ patientiã & vſũ. De re ꝓpria vel aliena ideô dicit, ꝙ refert quis traditionem facere poſſit, et ſciendum ꝙ õnes qui donationem &c. ſiue ſit dñs ſiue non dñs. Si autem fiat traditio a vero domino, ſtatim et ſine mora incipit donatorius habere liberum tenementum, ꝓpter coniunctionẽ iuris et ſeyſinę, et mutuũ vtriuſq; partis conſenſũ, et ſufficit ſemel voluiſſe, in ipſa traditione vel poſt traditionẽ, et quiá res quę traditione, noſtra fuerint, iure gentiũ nobis acquiruntur. Nihil enim tã conueniens eſt naturali equitati q̃ deſideriũ dñi, volentis in aliũ rẽ ſuam tranſferre, ratum habere. Et nihil intereſt

eſt an ipſe dñs ꝑ ſe tradat alicui rẽ ſuã datã, an aliꝰ voluntate ipſius, ſicut per ꝓcuratorẽ ſi ipſe pſẽs nõ fuerit, vel ꝑ nuntiũ, cũ literis tamẽ ꝓcuratorijs patẽtibus, vt ſupradictũ eſt in parte, cõtinẽtibus voluntatẽ ipſiꝰ donatoris. Et in quo caſu oſtẽdantur litterę & charta, vt dici poterit, talis habuit & breue & chartã, ſecundùm quod Anglicè dicitur, **hee had bothe writ and charter**. Et ſiue fiat traditio ꝑ ipſum dñm vel ꝑ ꝓcuratorẽ, et ſi, cui fieri debeat traditio de aliqua domo ꝑ ſe, vel meſuagio ratione alicuius fundi, eo animo vt donatorius totũ fundum poſſideat, vſq; ad certos terminos, cum õnibus iuribus et pertinẽtijs ſuis, & vbi nõ eſt neceſſe oẽs glebas circũire, nec vbiq; nec vndiq; pedem ponere, fieri debet traditio per oſtiũ et per haſpã vel ãnulũ, et ſic erit in poſſeſſione de toto, ex voluntate & aſpectu & poſſidẽdi affectu. Si autẽ nullum ſit ibi ędificium, fiat ei ſeyſina, ſecundùm quod vulgariter dicitur, per fuſtim et per baculũ, & ſufficit ſolà pedis poſitio cum poſſidẽdi affectu, ex volũtate donatoris, quãuis ſtatim expletia nõ ceperit: poterit enim quis habere liberum tenẽtum ex traditione, quãuis ſtatim nõ vtatur, nec expletia capiantur, quia vſus et expletia nõ multum operatur ad donationẽ, valẽt tamẽ multotiẽs ad poſſeſſionis declarationẽ, & dici poterunt veſtimenta donationum, ſicut traditio. Si quis enim equum emerit, in ipſa traditione, ſuus erit, licet eo ſtatim nõ vtatur, & illud idẽ dici poterit de veſtimẽto & huiuſmodi. Eodem modo ſi quis fundum emerit, nõ poterit ſtatim arare nec excolere, quià boues fortè nõ habet, nec carucã nec aliquod quo vti poſſit, vel quia dies feriatus, et ſufficit talis ſeyſina, quòad liberũ tenẽtum. Itẽ nec expletia capere poſſit, quià nõdum venit tẽpus meſſuum, nec vindemearum. Si autẽ fructus nõ maturos perceperit, vel arbores proſtrauerit, iſta nõ debẽt dici expletia, cùm ſint potius ad dãnum quàm ad cõmodum. Idẽ dici poterit de paſtu pecorum, quià ſufficit quoàd ſeyſinã, quòd quis habeat aſpectũ & poſſidendi affectum, q̃uis ſtatim pecora nõ immittat & ſecundùm numerum debitum. Itẽ ſi traditio nõ interueniat, ſufficit pro traditiõe quoàd ſeyſinã & liberum tenemẽtum, longa ſeyſina & pacifica & longus vſus q̃uis in re aliena, vt ſi quis ingreſſum habuerit in rem vacuam, & a nullo poſſeſſã, ſicut in hæreditatem nõ aditam, longa enim poſſeſſio ſufficit pro traditione & parit ius. Item cũ ꝓceſſerit donatio, & donatorius, propria authoritate, ſine donatore vel eius procuratore, vel ſine breui & nuntio ſe poſuerit in ſeyſinam ſine traditione, non valet talis ſeyſina. Poteſt enim donator ante traditionẽ mutare voluntatem, cùm imperfecta ſit donatio, & poſſeſſionem retinere corpore et animo, et ſi talis ſe teneat in poſſeſſione, competit domino aſſiſa nouę diſſeyſinę. Sed ſi donator poſt talem ſeyſinam bonę memorię exiſtens, quàmuis impotens ſui, ratam habuerit donationem, et talem ſeyſinam approbauerit, ex ratihabitione conualeſcit. Item ſufficit pro traditione corporali, nuda voluntas domini ad alium, quaſi mutata cauſa poſſeſſionis, dum tamen fiat cum ſolempnitate, quòd probatio non deficiat: vt ſi quis rem alicui locauerit, vel conceſſerit ad terminum vitę vel annorum, et poſteà eidem vendiderit vel donauerit, licet eam ex tali cauſa primò non habuerit, eò tamen, quòd ipſe dominus patitur eam, ex tali cauſa vel alia quacunquè,

apud

apud eum eſſe,ſua efficitur. Eodem modo ſi ex nulla iuſta cauſa p̄cedēte, ſed ſi per intruſionem vel diſſeyſinā ſit aliquis in poſſeſſione rei alterius, & velit dominus proprietatis quôd ſua ſit, ſua erit, quâmuis poſſeſſio apud verum dominum non fuerit: fingitur enim per voluntatem domini, quòd res quaſi ex eo,& per manum ſuam,ad detentorem peruenerit,poſſeſſio & dominium.Item videndum quid tranſferat qui tradit,& ſciendū eſt quòd illud totum(& aliter quâm ipſe teneat, & ſeipſum obligare poteſt)tranſferat ad eum qui accipit, quod eſt apud eum qui tradit,vt ſi quis in fundo dominium habuerit,& merum ius & proprietatem feodi, & liberum tenementum & vſum fructuum & totum, tradendo ſtatim totum tranſfert ad donatorium.Et cûm animo tali tranſferatur fundus,& donator totum tranſferat,& donatorius totum recipiat,non ſufficit ꝙ donatorius vtatur in aliqua parte,ſiue in principali ſiue in pertinentijs,niſi donator & omnes ſui omninò a poſſeſſione exeât,quiâ donator vtēdo in parte par ſe vel ſuos,totum retinet fundum cum pertinentijs, quâmuis donatorius in aliqua parte vtatur,ſiue in principali ſiue in pertinentijs,quiá per talem vſum nihil acquirit.Sed ſi fiat inquiſitio de vſu,& inquiratur ꝙ donator in aliqua parte vſus ſit vſq; ad mortem,non erit vlteriùs inquirendum ſi donatorius in aliqua parte vſus fuerit, quià ita inquiſitio eſſe debet, cûm donatorius ex ea nil debeat conſequi.Et ſemper videndum eſt,quæ ſit res principalis,quæ venit in donationem,vtrum inde terra,fūdus,vel manerium vel domus,& tunc qualis debet eſſe traditio & qualis vſus.Si autem totum non habuerit ſtatum,trāſfert id quod habet,& ſi nō niſi vſum fructuū tantū,tamen ſtatim facit ſuo feoffato liberum tenemētum,quantûm ad ſe & alios qui ius non habent,ſed quantùm ad verū dominum,non niſi poſt tempus.Si autem nihil omninò habuerit qui tradit, nec aliquam ſeyſinam,ad eum qui accipit nil tranſfert, quià dare & tranſferre non poteſt nec tradere, id quod non habet.Cûm autem dominium tradatur, tranſfertur ad accipientem tale dominium , quale fuit apud cū qui tradidit,vt ſi fundus fuerit ſeruus vel oneratus,tranſfertur cū ſeruitutibus & onere,niſi donator in ſe ſuſceperit onꝰ in ipſa donatione,in toto vel in parte,ſi autem liber fuit fundus,tranſfertur tunc vtî fuit.Item ſi donator liberum fundum eſſe dixerit cûm tradiderit,qui re vera ſeruus fuerit,nihil iure ſeruituti fundi detrahit,ſed obligat ſe debere pręſtare quod dixerit. Si autem fundum tradiderit cum pertinèntijs & ſeruitutibꝰ, pertinentias & ſeruitutes tranſfert ad eum qui accipit,et ſi nihíl aliud tranſferre poterit donator ad accipientem q̄ ipſe habuit: vt ſi non niſi nudum vſum vel ſi vſum fructuū , tamen ad aliud tranſfertur quoád accipientem s.ad ius merum,feodum & liberum tenementum , quià ex eo ꝙ quis , in poſſeſſione fuerit quali quali: poterit hæc ōnia facere ſuo feoffato quoàd dominium vel ſaltem quôad excābium, licet dominus rei non extiterit. Sed ſtatim non efficitur accipiens dominus,niſi poſt ſeyſinam pacificam & longam,quantùm ad verum dominum,& vnde ſi verus dominus recēter eum eiecerit,per aſſiſam non recuperabit,ſi donator plenum ius in re non habuit,vt ſi non niſi ad vitam tenuerit,vel non niſi vſum fructuū ,vel nudum vſum habuerit.Si autem donator talem eiecerit,vel alius qui ius non

non habuerit,verſus omnes tales quolibet tempore, per aſſiſam recuperabit.Si autem donatio & traditio facta fuerit de eadē re vni,ab vno domino,et alij a non domino,traditio facta a domino præualebit, et idem ſi a duobus,quia vna poterit reuocari,et altera non.Item ſi a duobus nō dominis fiat donatio et traditio de eadem re,vni vel duobus,vtraq; a vero domino poterit reuocari,et quātùm ad donatorios, ille prȩfertur qui priùs fuit in ſeyſina.Et idem dici poteſt de duob⁹ quibus dñs vel nō dominus donationem vel traditionem fecerit,et vnde verſus.Rem domino vel non domino vendente duobus,In iure eſt potior, traditione prior. „ Item videndum qualiter donatorius,et ꝑ quem poni debeat in ſeyſina,& ſciēdum ꝙ per ſeipſū vel per ꝓcuratorem quēcūq;, hominē ꝓprium vel alienum,qui nomine ſuo recipiat ſeyſinā,ſiue cùm abſens dñs ſit hoc fiat ſiue prȩſens,vel cùm hoc ſciat vel ignoret,dum tamē cùm ſciuerit cōſentiat.Itē ſeyſinam accipere poteſt quis,abſens vel prȩſens,ſciens vel ignorans, ſi ille qui in ſeyſina fuerit ad terminum vitȩ vel annorum , attornatus fuerit donatorio , & cùm ipſe de voluntate ſua ſe attornauerit ei et ei fecerit ſeruitium; itâ quòd donatorius fuerit in ſeyſina per ſe vel per attornatū ſuum,per hoc quôd ſit notorium quôd veritas poſſit ꝓbari , qui ſi fuerit eiectus ꝑ donatorē recuperabit. Si autē ꝑ aliū ad quē nō ꝑtinet, et donatorius portauerit aſſiſam,vocand⁹ erit donator , et ſi ratam habuerit donationē,recuperabit donatorius, et ſi irritā, primô diſcutiatur inter eos,et poſtmodùm ꝓcedat aſſiſa verſus extraneum vel non procedat.

¶3. Acquiritur res per traditionē,quiâ traditionibus & vſucaptionibus &c.Et quod dicitur,traditione acquiri poſſeſſionē,regulaliter quidē verū eſt,ꝙ inter viuos nō acquiritur dñium ſine inductione in poſſeſſionē: ſed tamē aliquandò acquiritur benè ſine poſſeſſione vacua.Illa enim verba,in vacuam poſſeſſionē,dicuntur demōſtratiuè & nō cauſatiuè . Regulariter autē dixi ideô,quiâ quādòq; ſine traditione tranſit dñium & ſufficit patientia:vt ſi tibi vendā quod tibi accomodaui, aut apud te depoſui vel ad firmā vel ad vitā,et ſi quod ad vitam,vēdo tibi in feodo,et ſic mutauerim caſum poſſeſſionis,hoc fieri poterit ſine mutatione poſſeſſionis. Ex hoc enī quod patior rem meā eſſe tuā ex aliqua cauſa,vel apud te eſſe, videor tradere.Idē eſt de mercibus in orreis.Idē etiā dici poterit & aſſignari,quādô res vēdita vel donata eſt ī cōſpectu, quā vēditor vel donator dicit ſe tradere,vt ſi ducat' in orreū vel campū. Itē retentio vſus fruct⁹,et traditio inſtrumenti rei de firma & termino, ꝓ traditione accipitur.Item illud idem poterit aſſignari,cûm rem illā,quam tibi donaui & non tradidi,conducam a te,ſic videor tradere. Item ſi rei petitȩ acceperim preciū, vt ſi petam a te rem meā,& res ſit in prȩſenti,tranſfero ꝓprietatē in emptorē,ſi emptor poſteâ nanciſcatur poſſeſſionē voluntate mea . Item ſi res animo vacua non fuerit,vt ſi dos, vel alio modo ad vitam,trāſferri poterit ꝓ ea parte quȩ vacua fuerit,vt ſi ego do dominium et proprietatem & liberum tenementum,et alius vſum fructuum,quod meum eſt transferre potero,ſine prȩiuditio vſufructuarij. Item quod meū eſt,ſi habuero proprietatem,& alius liberum tenementū, quòd meum eſt &c. ſed itâ,ꝙ ille qui itâ partim nomine meo & partim ſuo ꝓprio, attornatus fuerit dona-

torio,ſicut fuit donatori,et ipſe ſe attornauerit ſicut warranto ſuo & itâ ꝙ donator nec hęredes ſui nunq̃ habeant regreſſũ aliquo tẽpore &c.Item ſufficit ꝑ traditione,etſi traditio non ꝓcedat, ratihabitio donatoris ſi in pura voluntate pręſtiterit cũ memoria bona. Itẽ oportet ꝙ veſtita ſit traditio,et nõ nuda.s.ꝙ traditionem pręcedat vera cauſa, vel putatiua,qua tranſeat dñium. Et illud non refert,vtrũ tradat dñs an alius, eius tamen voluntate.Et non refert multum,vtrũ pręcedat vel ſubſequatur volũtas, vt ſi ꝓcurator liberã habens adminiſtrationẽ negotiorũ vniuerſorum, ſi talis vendiderit & tradiderit, rem facit accipientis,voluntate dñi ſubſequuta.Itẽ cõtra voluntatẽ dñi quandòq; tranſfertur dñium .s. ꝑ iudicẽ, quiâ iuditiũ ruit in inuitum. Et hoc non ſit tantũ inter viuos, ſed etiã in vltima voluntate, dum tamen donator bonã habeat memoriã, ſicut fieri ſolet inter viuos.Itẽ quędam tranſeunt cũ vniuerſitate,licet de eis ſpecialiter nõ fiat mentio,ſicut ſunt ꝑtiñ & iura.Itẽ in incertã ꝑſonã, ſicut ſũt miſſibilia.Itẽ ſine traditione,res habita ꝓ derelicta,vbi dñs ſtatim deſinit eſſe dñs,ſi autem cauſa nauis alleuiandę, nõ ſic,quiâ non ea voluntate eiecit quis vt deſinat eſſe dñs, vel nolit,ſi autẽ ea mente vt nolit eſſe dñs, aliud erit.Item ſine traditione,ſi velit quis id quod eſt apud te diſſeyſina vel intruſione tuum ſit &c.remaneat tanq̃ datum vel venditum. ¶4. Videndũ eſt etiã quandò donatorius poſt traditionem incipit poſſidere, et donator deſinit,et tunc refert, vtrum donatorius fuerit in poſſeſſione ꝑ ſe,et vacuã habuerit ſeyſinam ſine donatore vel ſuis,vel ſi donator fuerit in poſſeſſione ſimul cum donatorio, vel aliquis de ſuis nomine ſuo. Et ſciendũ ꝙ donator nũq̃ deſinit poſſidere, antequàm donatorius poſſidere incipiat,quiâ vno incipiente deſinit alius,dũ tamen donatoriꝰ in poſſeſſione fuerit vacua,et donator et ſui extrâ poſſeſſionẽ extiterint corpore & animo poſſidendi,et donatoriꝰ in poſſeſſione corpore ꝓprio vel alieno nomine ſuo cũ animo poſſidẽdi,et ſic deſinit donator & incipit donatorius poſſidere.Deſinit donator poſſidere,cûm corpore & animo donandi & trãſferẽdi ad donatoriũ,ſe poſuerit extra ſeyſinã, corpore dico, ꝓprio & ſuorũ,et incipit donatorius,cûm ingreſſus fuerit vacuã poſſeſſionẽ ꝑ ſe,vel ꝑ ſuos.i.corpore ꝓpriô vel ſuorũ cum animo poſſidendi & retinẽdi,et ſic deſinit vnus & incipit alius. Sed qualiter perpendi poterit quo animo donator donationẽ fecerit? cûm ſolus deus cor hominis intueat̃,& homo ſecũdûm faciẽ iudicare oportet ꝑ exteriora,ſecũdũ opera exteriora,& ſecũdũ viſũ & intellectũ hominũ,dicere enim poterint,vidimꝰ ꝙ talis gratis & volũtate ſua exiuit & ſine aliqua coactione, & ꝙ donatoriꝰ liberẽ intrauit.Et ſciẽdũ ꝙ animo & corpore ſimul acquirit̃ poſſeſſio & nõ corpore ꝑ ſe nec animo ꝑ ſe,& ſicut acq̃rit̃ vtroq;,itâ nõ amittit̃ niſi vtroq;,quiâ ſi quis a poſſeſſione eijciatur, nõ amittit ſtatim vtramq; poſſeſſionẽ naturalẽ & ciuilẽ, quiâ animo retinere poteſt ciuilẽ,licet fuerit extra poſſeſſionẽ,ſecundûm qd' inferiûs dicitur,de aſſiſa. ¶5. Itẽ ſolo corpore,quod nõ eſt multum in vſu,ſine animo, vt poſt mortem alicuiꝰ, donec corpꝰ efferatur ad ſepulturã,quiâ ante,nõ erit poſſeſſio vacua,quãdo animo vel corpore retineatur,et cùm corpꝰ efferatur,iam vtroq; deſinit poſſidere,& de hac materia dicetur pleniûs infra, de aſſiſa.Itẽ deſinũt

quidam

quidam poſſidere in veritate,quidam quòad oppinionem hominũ, quià imaginaria poterit eſſe donatio & ſimiliter traditio,quiá poterit quis naturalitèr poſſidere verè & iuſtè,et etiam naturalitèr iniuſtè & nõ verè.Eſt enim naturalis poſſeſſio iuſta et iniuſta,iuſta,vt ſi iuſta facta traditione,exiterit donatorius in poſſeſſione vacua et per ſe: naturalis & iniuſta, vt ſi cûm donator donatorium induxerit in poſſeſſionem, ambo ſimul remãſerint in poſſeſſione,et quo caſu,dum donatorius in poſſeſſione fuerit, ſi vtatur vt prius & ſtatum non mutauerit,vterq; habebit naturalem poſſeſſionem,ſed donator iuſtam,et donatorius iniuſtã, et idem erit ſi vterquè vtatur vt dñs,quiá donator vtendo,poſſeſſionẽ ſuam continuat & donatorius vtendo,nihil ſibi acquirit.Si autẽ donatorius vtatur vt dñs, et donator non,adhuc non incipit donatorius poſſidere, quiá vacuam nõ habet poſſeſſionẽ. Et idẽ dici poterit de familia donatoris, vt ſi cûm donator donatoriũ in poſſeſſionem induxerit,et ſic corpore proprio & animo receſſerit,relictis ibi in poſſeſſione vxore et pueris,vel alia familia nomine donatoris,licet donatorius tenemento vtatur,tamẽ ꝑ talẽ vſum nihil acquirit,prędicta ratione,quiá vacuã non habet poſſeſſionẽ. Item eſto ꝙ cûm donator donatoriũ in poſſeſſionẽ induxerit, & ſimul in poſſeſſione extiterint ꝑ aliquod tempus,et ſimul a poſſeſſione receſſerint,quià poterit eſſe donatio & traditio imaginaria & fictitia de veritate et partiũ voluntate,et animo conſtare nõ poterit, niſi ꝑ vſum.Per vſum enim,in hoc caſu,declarari poterit veritas,et in hoc caſu eſt vſus neceſſarius,quiâ ꝗ uis per inductionem in poſſeſſionem prẹſumi poſſet donationẽ et traditionem eſſe veram,et cui ſtandum erit donec probetur in contrariũ, tamen poſſet donator ipſo facto docere contrarium,vtendo(vt priûs)per ſe,vel per ſuos,& per factũ tale vincitur prẹſumptio , eô ꝙ facit contrariũ facto prẹcedenti,per exteriora enim præſumi poterit de interioribus,ſecũdũ quod dicitur,Monſtratur per vultum, quid ſit ſub corde ſepultũ,& multô fortiûs monſtrare poterit per factũ. Item cûm ambo ſimul a poſſeſſione receſſerint,iniungat donator familię ſuę ꝙ ſit intendens donatorio,ſicut dño,in omnibus vel cum ſacramento vel ſine , et ſi ſic factum fuerit, ſufficiens erit donatio & traditio:ſi autem fecerit contrarium,itá poterit eſſe donatio et traditio imaginaria & nõ vera , maximè ſi donator reuerſus,negotium ſic geſtũ ratum habuerit. Si autẽ hoc non apꝓbauerit,firma erit donatio,et tenebitur familia donatorio per actionem negotiorũ geſtorum.Sed eſto ꝙ cûm quis donationẽ fecerit,et traditionem,fructus exceperit,tunc refert,vtrum extantes vel futuros.Extantes verô benè poterit excipere,quiâ per extantes nõ impeditur donatorius quîn poſſit ſtatim vti & frui,ſi verò futuros,tunc refert,vtrum ad certũ tempus vel imperpetuûm.Si autẽ non poſſit vti frui ante tempus,perfecta erit poſſeſſio quòad liberũ tenementũ,plenaria tamẽ nõ erit ante vſũ fructuũ. De hoc autẽ quod dicitur,ꝙ vacua debet eſſe poſſeſſio , duo principalitèr exigũtur,ꝙ perfecta ſit alicuius rei donatę donatio et traditio,ad hoc quòd cõpetat actio donatorio cõtra donatorẽ.s.quòd res tradatur,& quòd ſequatur miſſiq rei in vacuã poſſeſſionẽ: vacua enim poſſeſſio tradi non intelligitur,ſi quis eam poſſederit per ſe,vel ſi quis in eadẽ poſſeſſione fuerit,ſicut

cut ꝓcurator,colonus vel inquilinus,hoſpes,ſeru⁹ vel amicus, licet ſubiectus non ſit ei, cuius nomine eſt in poſſeſſione, cùm non ſit in ſeyſina nomine donatorij.Itē ſi cùm ambo fuerint in poſſeſſione,ſiue ſimul vtātur,ſiue non,in parte vel in toto,ſiue imaginaria ſit donatio ſiue non, et donatorem pœnituerit feciſſe traditionē, et donatoriū eiecerit,nō recuperabit eiectus ꝑ aſſiſam,quia vacuam poſſeſſionē nō habuit, eò ꝙ donator a poſſeſſione non receſſit.Et econtrariò,ſi donatorius donatorē, donator recuperabit ꝑ aſſiſam,prędicta ratione,quiâ nūq̄ deſijt poſſidere. Item cûm donator donatoriū in poſſeſſionem induxerit & ſtatim receſſerit,et poſtmodûm ſine mora reuerſus,ſub colore hoſpitandi hoſpitium petierit,adhuc eſſe poterit donatio imaginaria,et non vera. Sed & tunc refert,vtrum ſub eodē colore admittatur,vel repulſus fuerit:ſi autem repulſus,per aſſiſam non recuperabit,quiâ de ſua voluntate et nō cōpulſus exiuit,et rata et firma erit donatio,ex quo ſemel voluerit. Si autem gratis admittatur,tunc videndū vtrum ſe gerat vt dominus,ſic vtendo, agēdo et pręcipiendo ſicut prius, et ſi hoc egerit, tunc videtur quòd animo a poſſeſſione non receſſit,ſed illam animo potius continuauit. Si autem poſt longum tēporis interuallum redierit, et donatorius in medio tēpore in poſſeſſione extiterit,et ꝓ ſe vſus fuerit,erit traditio bona,quiâ tēpus purgat vitiū,et maximê ex noua cōuentione,ſi cōuentio de nouo interuenerit,et ſic tenere poterit donatio et valere, q̄uis fructus et alia in vſus ꝓprios cōuertat tēpore vitę ſuę.Videtur etiam(ſine præiuditio melioris ſententię)ꝙ ſiue ſtatim redierit,poſtq̄ ſemel exiuerit,ſiue non, ſi ſic nō agat vt dominus,ſed ſtatum ſuum ex toto mutauerit, quòd agat vt ꝓcurator,vel ſeneſcallus,vel ſeruiens,vbi priûs fuit dn̄s, et quòd ſit miniſtrator vbi priûs maior & pręceptor,non erit talis donatio vel traditio imaginaria,quiâ per factum & vſum veritas declaratur. Itē cûm ámbò fuerint in poſſeſſione,et donator ſemel exiuerit, et cûm regredi voluerit nō poſſit, vel cûm donatori⁹ in poſſeſſione fuerit, pœnituerit donatorem donationis & ingredi non poſſit,ponat ſe in aliquā partē terrę donatæ, facit donatorio diſſeyſinam,quiâ licet donatorius totū fundū non circumiuerit, vel in omni parte nō extiterit,tamen ex ipſa traditione,totum acquiſiuit, cûm tempore traditionis eo animo ſeyſinā nactus ſit, ꝙ totum fundū cū ꝑtinentijs poſſideat vſq; ad terminos, et eô quôd donator in traditione nihil ſibi excepit,quòd ſi excepiſſet,aliud eſſet.Itē eſto quôd donator in donatione et traditione excipiat, ne donatorius vti poſſit vel frui, talis donatio ꝑfecta erit, licet inefficax et effectū non habeat vel ꝑfectionem. Item eſto quòd ꝓcurator negotia gerens ſui domini,rem emerit in abſētia dn̄i ſui,vel ſtipulatus fuerit ex cauſa donationis,et facta traditione recedat donator animo & corpore,et ꝓcurator nomine domini ſui in poſſeſſione extiterit corpore et animo retinendi,et cûm dn̄s inde certiorat⁹ fuerit factū ꝓcuratoris non approbauerit,et venerit aliquis a latere & ꝓcuratorē eiecerit,videndū cui cōpetat aſſiſa, non donatori, quiâ animo & corpore receſſit a poſſeſſione:Itē nec ꝓcuratori,quià nomine ſuo non recepit,ſed alieno.Item non dn̄o ꝓcuratoris, quiá factū ꝓcuratoris non apꝓbauit.Videtur igitur ꝙ cū diſſeyſitore remanebit, quod eſſet iniquū, cûm

cùm ex maleſitio ſuo non debet lucrum reportare. Reuera cõpetit aſſiſa donatori,quià licet animo & corpore receſſerit,tamen poſſidere non deſijt,ex quo donatorius poſſidere nõ incepit. Item incipit quis poſſidere, quandô de volũtate donatoris nactus fuerit poſſeſſionẽ vacuã, corpore, & animo retinendi ꝑ ipſum donatorẽ,vel eius ꝓcuratorẽ,ꝑ literas vel ꝑ nuntiũ,ſecundùm quod prędictũ eſt.Sed cûm ꝓcuratorẽ miſerit vel nũtiũ, ante traditionẽ pœnituerit donatorẽ donationis, quęritur an donatio reuocari poſſit ex pœnitentia: videtur quòd ſic. Sed refert,vtrum cõſtiterit ꝓcuratori vel nuntio de volũtate donatoris mutata vel non: ſi autem cõſtiterit,non valebit donatio,licet fuerit traditio ſubſequuta,ſi autẽ non,benè tenebit. Itẽ eſto quòd donator antè traditionẽ moriatur, ſiue hoc ignorauerit ſiue nõ, non valebit donatio.Et illud idẽ dici poterit de morte donatorij ſi ꝑ ꝓcuratorẽ adeptus fuerit poſſeſſionẽ.Itẽ eſto quòd poſt donationem factã antè traditionẽ furere ceperit donator,vel eſſe nõ ſanę mentis,vel nõ bonę memorię, et poſtea ſubſequuta fuerit traditio, benè valebit donatio,quiâ voluntatẽ quã habuit donator ante furorem, et quę non fuit reuocata ſuperueniente furore,mutare nõ potuit,ſiue ipſe donatorius cũ authoritate vel ſine ſe poſuerit in ſeyſinã & ex quo donator nũꝗ mutauit voluntatẽ,quòd quidẽ ſi donatorius ſe poſuerit in ſeyſinã ꝓpria authoritate,cûm donator eſſet ſanę mentis,vel ſi furioſus,dũ tamen dilucidis gauderet interuallis,reuocare vellet donationem, benè poſſet,quià non interuenit authoritas vel traditio ſeyſinę. Si autẽ donatorius poſt donationẽ & ante traditionem furere ceperit,vel eſſe nõ ſanę mentis,non valebit donatio,vel traditio,quià licet donator in voluntate tradendi extiterit,tamen donatorius animũ retinendi non habet,nec recipiendi,et ideò donator nũꝗ deſinit poſſidere, ex quo donatorius incipere nõ poteſt.Item ſine traditionẽ poterit quis incipere poſſidere, ꝑ lõgam & pacificã ſeyſinam,et cõtinuum vſum,licet alius poſſidere non deſinat,quiâ dicitur ſuperius quòd traditionibus & vſu captionibus rerum dominia & poſſeſſiones tranſferunt.Itẽ poterit eſſe ſeyſina tenera & bona & firma.Ad quod breuiter notandũ,ꝙ nũꝗ erit tenera,niſi cõcurrant ius & ꝓprietas & ſeyſina,vt ſi ius deſcendat alicui hęreditariè & ſe poſuerit in ſeyſinã vacuã ſine cõtẽtione(vacuã dico animo & corpore) ſtatim habebit liberũ tenementũ in ipſa cõiunctione (ſine cõtentione dico)ſecundũ qd' cõtentio iuſta fuerit vel iniurioſa,& ſecundûm qd'inferiûs dicetur.Itẽ eodẽ modo cúm ius & poſſeſſio cõiũcta ſint vel fuerint & vnita in eadẽ ꝑſona & ſub eadẽ cõiunctione, ex quacũq; cauſa acquiſitionis, cum ipſa re trãſferunẽ ad aliũ,ille qui accipit ſtatĩ habet vtrũq;,& ꝑ cõſequẽs in ipſa traditione ſtatim habet liberũ tenẽtũ.Si autẽ facta ſit donatio de re aliena,vel cõtra cõuentionẽ vel cõditionẽ vel intruſionẽ vel diſſeyſinã,nunꝗ erit ibi poſſeſſio firma & valida,ſed tenera erit quouſq; ſubſtãtiam ceperit ex tẽpore longo & pacifico, quod ſufficere poſſit ꝓ titulo, maximè contra verũ dñm,vel contra cõuẽtionẽ & cõditionẽ.Cõtra donatorẽ verò vel vẽditorẽ & alios q̃ ius nõ habẽt,firma erit & valida, quãtûm ad tales,quià ſtatim facit liberũ tenẽtũ in ipſa traditione, et ſic aduerſus quoſdam erit valida ab initio,inualida autẽ & tenera quantũ ad alios,

¶ 6. Per

¶ 6. Per quas perſonas nobis acquiratur poſſeſſio videndum eſt, et ſciendum quòd per noſmetipſos,et per liberos et per ſeruos, quos ſub poteſtate noſtra habemus, ſcienter et ignoranter, dum tamen factum eorũ et negotium neceſſarium fuerit et approbatum: per ſeruos, tám illos qui ſunt in poteſtate noſtra,quám extra poteſtatem.Item tàm per alienos q̃ ꝑ proprios,dum tamen bona fide poſſideamus. Per proprios acquirimus qui ſunt extra poteſtatem,ſed tamen nihil accipimus antequàm corpora fuerint diſrationata.Item per liberos acquirimus,ſicut per procuratores, cuſtodes,et curatores,vt ſi nomine noſtro ſtipulati fuerint procuratores, vel cuſtodes nomine noſtro in poſſeſſione, et nos recognouerint ad hęredes. Dum tamen verum hęredem propinquum, vel propinquiorẽ recognouerit ad hæredem et non ante. Et cûm hæres recognitus fuerit,et ante venerit et homagium fecerit,et optulerit domino ſuo, quicquid de iure facere debeat,quià non valet antequám ità fit: quià etſi verus ſit hæres, poterit hæreditatem recuſare, et vnde ſi dominus capitalis in ſeyſina fuerit, donec ſciuerit quis ſit hæres, vel donec hæres ad ipſum peruenerit facturus &c.vel alia ratione quacunquè,q̃uis dicat quòd ſit in ſeyſina nomine talis hæredis,non valet, quià per hoc non erit hæres in ſeyſina. Si verò alius quàm verus hæres ſit in ſeyſina vel verus hæres, et alius ſe faciat hæredem, ſi capitalis dominus homagiũ capere velit, ſic illud capiat: ſaluo iure cuiuſlibet,vel talis nominati qui ſe facit hæredem. Et eodem modo acquiritur ſurdo et muto naturaliter: licet omninò audire nõ poſſunt, neque loqui, ad ſimilitudinem eius qui eſt infra ætatem,quiá talibus deſcendit ius merum et proprietas ſicut alijs. Item per procuratores,cûm infrà ætatem nobis facta fuerit donatio,et donator nobis dederit curatorem, quià minor affectum retinendi habere non poterit, non magis quàm furioſus ſine curatore,quià non eſt aliud de eis niſi ad ſimilitudinem eius,qui dormienti pluuiam in manum proiecerit. Et qui accipere debet et retinere,oportet quòd habeat affectionem et intellectum percipiendi et retinendi. Item qui curare debet et cuſtodiam habere, oportet eodem modo quòd habeat intellectum, quià ſi minorem vel furioſum, liberum vel ſeruum miſeris vt poſſideas, nequaquàm per eos videris poſſeſſionem apprehendiſſe,quià intellectum non habent.Item de ſeruis,per ſeruum enim alienum acquirimus,quandò bona fide poſſidemus,quià credimus illum noſtrum eſſe, non habentes conſcientiam rei alienæ,per ſeruum enim quem ſcimns eſſe alienum, acquirere non poſſumus, nec etiam ipſe aliquid domino ſuo acquirit, quià ab alio quàm a domino ſuo poſſidetur.Per communem autem ſeruum acquirimus,etiam ſinguli in ſolidum,ſi ad hoc tamen agat ſeruus communis vt vni tantùm acquirat,ſi autem ad hoc non agat, tunc ſingulis acquiritur in communi. Item acquirimus per ſeruum in quem habemus vſum fructuum, quámuis ipſum non poſſideamus,ſicut ex operibus ſuis.Item acquiritur domino per ancillam,ſicut per ſeruum .i. per fœminam ſicut per maſculum. Item impubes per ſeruum impuberem, dum tamen tutoris authoritate. Item per ſeruum qui in fuga eſt, dum tamen a nullo poſſidetur, quiá quàmdiu ab alio non poſſidetur, a domino videtur poſſideri, vel donec

donec exceptionem habuerit, ꝑ quam ſe tueri poſſit in ſtatu libero, vt ſi dominus habeat actionē, ſeruus habet exceptionem, ſi autem nullam, et dominus per actionem eum acquiſiuerit, omnia acquiſita ꝑ ſeruum dominus obtinebit. Item per ſeruum acquiritur hæreditas, dum iacet non adita, quià hęreditas ibi eſt loco defuncti domini. Item ſi plures ſeruientes ſunt, per vnum poterit hęreditas retineri. Et a ſimili videtur, quòd ſi plures tenentes teneantur ad redditum, ſi quidam partem ſoluerint, per hoc totus redditus retinetur. Item a ſimili, ſi cui paſturā ad C. animalia dederim, licet donatorius C. non immittat, per vnicā ouem immiſſam ad tantum numerum paſturam retinebit. Item liber homo, a ſciēte ſe eſſe liberum hominē non poſſidetur, nec ꝑ ipſum acquiritur: Acquiritur tamē ꝑ ipſum qui creditur eſſe ſeruus, ſi mala fide poſſidetur liber homo, ſi non liber, ſed ſeruus alienus exiſtimetur. Item per procuratorē et tutorem poſſeſſio nobis acquiritur, etiam nobis ignorantibus. Et ſi dicatur ꝑ eos nobis non acquiri quę noſtro nomine accipiunt, futurum eſt, vt nec ipſe poſſideat. s. procurator & tutor, cui res aliena ſic tradita eſt, quià nō habent animū poſſidēdi, nec is q̇ tradidit, quiâ cōceſſit poſſeſſionē, nec erit medio tempore vacua poſſeſſio. Acquiritur tamen minori, etiā ſi nō conſentiat, cûm plenę ætatis extiterit. Et habebit verſus ꝓcuratorē actionem negotiorum geſtorum ſi in tali cōtractu ſe malè geſſerit, de maiore autem non ſic, vt ſuprá. Item acquiritur poſſeſſio & dominium per ꝓcuratorē & ſine apprehenſione, vt ſi quis procuratori ſuo tradi iuſſerit rē emptam, vel datam, etiam in ipſa iuſſione, quià per iuſſionem ſuam declarat voluntatem ſuam. Item ſi cuſtodem in rem poſuerit. Itē ſi claues cellulę, viuarię, vel horreorum tradiderit quis domino vel procuratori, vina et merces tradi videntur, et ſi procurator non erret et dominus erret, adhuc domino acquiritur poſſeſſio: et vice verſa, ſi procurator erret & dominus non, acquiritur nihilominus, ſufficit enim ſi vnus non erret, ſecus eſſet ſi vterquè, quiá non conſentit qui errat. Item quicquid per ſeruum iuſtè acquiritur id domino acquiritur, ſed ea quę ex maleficijs ſeruus apprehenderit, ad domini poſſeſſionem ideò non pertinent, quiâ nec peculij cauſam apprehendunt. Item tradi poteſt poſſeſſio per procuratorē, ſicut acquiri, et ſi quis per procuratorē tradi iuſſerit alicui, et ipſe authoritate ſua propria ſine procuratore ſe poſuerit in ſeyſinam, quámuis vacuam, talis rectè per ſe in poſſeſſionem non veniet, quiā poſſet donator ante traditionem reuocare donationem, quod quidem poſt traditionē facere non poſſet: In pendenti igitur erit donatio, quouſq; donator illā ratam habuerit, vel irritam tenuerit, tenebit tamen ſi illam ratificauerit tacitè vel expreſſè, expreſſè, quòd hoc voluerit, tacitè ſi illam in vita non reuocauerit. Si autem amicus venditoris, cui mandauit quòd donatorium induceret in poſſeſſionem, donatore mortuo priuſq; verus hęres id ſciret (hæredibus non prohibentibꝰ) donatoriū in poſſeſſionē induxerit, rectè tradita erit poſſeſſio. Sed ſi id fecerit, cûm ſciret donatorē eſſe mortuū, vel cûm ſciret quòd hęredes id facere nollent, non erit ritè facta traditio. Sed ſi hęredes hoc affectauerīt, aliud erit. Itē dicit̄ ſuprâ in prīcipio, cū iuris adminiculo &c. ꝙ niſi īteruenerit iuris adminiculū nō videt̄

quis

quis poſſidere,licet corpore et animo rei inſiſtat, tamen propter rem quę poſſideri non poteſt,ſicut res ſacra & religioſa, quę a nullo poſſideri poteſt,cûm tantûm ſit in bonis dei, nec ab ignorãte,nec a ſciente,licet poſſeſſor religionem contemnat. Item propter cauſam, quià liber homo, a ſciente ipſum eſſe liberum,nullo modo poſſideri poteſt,ab eo autem poſſideri poteſt, qui credit illum eſſe ſeruum ſuum et non alienum. Item ab hoſtibus captus, non magis quàm ſeruus,aliquid poſſidere poteſt, quiá ab alijs poſſidetur, et vnde cûm nihil poſſidet, ſequitur quôd nihil dare poteſt nec tranſferre ad alium, nec facere accipientis cum effectu rẽ quã non habet,nec valet quod agit,dum fuerit ſub hoſtium poteſtate conſtitutus. ¶ 7. Qualiter,et per quas perſonas poſſeſſio retineatur,ſatis dictum eſt ſuprá, ſed reſtat videre quid iuris, ſi pluribus de vna et eadem re facta fuerit donatio,ſimul vel ſucceſſiuè, in eo ꝙ ſuperiûs minûs dictum eſt.Vt,ſi quis vnum primò feoffauerit et chartam ei fecerit de feoffamẽto & homagium ſuum ceperit,et in poſſeſſionẽ induxerit, ſiue talis vſus fuerit vel expletia ceperit ſiue non, ſi idem ille feoffator cûm fuerit extra poſſeſſionem,et nihil habeat quod vlteriûs tradere poſſit,niſi tantũ ſeruitiũ vel ſeruitium & homagiũ, cum voluntate tenentis alium feoffauerit, ſicut primum,& in poſſeſſionẽ induxerit, et primũ feoffatum eiecerit,vterq; facit diſſeyſinã tàm donator q̃ donatorius,et eodem modo licet ipſum primum non eiecerit,ſi ſecundò feoffatus vti voluerit contra voluntatẽ primi,ſiue arando,ſiue ſeminando vel aliud opus faciendo. Et idem erit ſi primô feoffatum vti nõ permiſerit qualicũq; impedimento,ſe dominum eſſe contendendo.Itẽ non refert, cui primô facta ſit donatio, cũ omnibus quę faciunt donationem, nec qui primò vſus fuerit vel expletia ceperit,ſed cui primò facta fuerit traditio. Itẽ refert quis eorũ primô habuerit ſeyſinam de voluntate & authoritate domini per traditionem, vel ſe poſuerit quis eorum in ſeyſinã ꝓpria authoritate, et quo caſu, ille prętertur qui authoritatẽ habet et traditionẽ.Item eſto ꝙ quis tenementum primò alicui tradiderit ad firmam & terminum annorum, et poſteà alium de eodem tenemento feoffauerit, omnibus concurrẽtibus quę faciunt donationẽ,et poſteâ illum in ſeyſinã induxerit, firma erit donatio & bona ſine alicuius pręiuditio,dum tamen firmariũ vti & frui nõ impediat,quiâ benè ſeſe compatiuntur de eadem re duę poſſeſſiones,dũ tamẽ ex diuerſis cauſis,ſicut traditio ad firmã,& traditio in feodo,ex cauſa donationis,quiâ vſus fructus ꝑ ſe ſtare poteſt in ꝑſona vnius,et liberum tenementũ ꝑ ſe in perſona alterius,& ille qui habet terminum non habet niſi tantùm ius vtendi fruendi in alieno tenemento, & ſic ſeſe benè cõpatiuntur iſtę duę traditiones,ad terminum & in feodo,& cûm donator itâ per traditionẽ deſierit eſſe dominus & poſſidere, & firmarium poſteâ de facto feoffauerit,firmarius per tale feoffamentum, licet vtatur & fruatur & in poſſeſſione ſit, tamen donator cauſam ſuam poſſidendi ex tali donatione mutare non poterit.s.terminum in feodũ, et vnde ſi firmarius ex tali feoffamẽto ſe gerat vt dominus,facit diſſeyſinã primo feoffato, & ſi ꝑ aſſiſam amiſerit, amittit vtrumq;,terminũ,& teñtum, quiâ gerẽdo ſe vt feoffatũ,videtur tacitè termino renũciare,et quod dicitur de duob',

dici

dici poterit de pluribus qui ſucceſſiuè fuerint feoffati. Plures tamẽ poſſunt ſimul et ſemel feoffari de eodem tenemento, et omnibus ſimul fieri poterit tradito, & erit vna traditio et vna donatio. Et quid ſi primò feoffatus expletia capere nõ poſſit propter terminum vſufructuarij, nihilominùs valet donatio, quià ſemper ſaluari debet terminus. Et ſi ſecundus feoffatus poſtq̃ ſe tenuerit vt feoffatus ad feoffamentum, et expletia ceperit, hoc erit potiùs de libero tenemento primi feoffati quám ſuo, quiá de alieno. Et cùm donator ſemel dederit, nihil ſibi vlteriùs retinet, quod donare poſſit, niſi nudum dominium. Caſus iſte euenit apud Clarindone in pręſentia Iohannis de Lexinton, & malè fuit ibi terminatũ, obiecta quadam exceptione ſeruitutis, contra primô feoffatum, qui tulit aſſiſam nouę diſſeyſ. contra ſecundò feoffatum et donatorem. Item ſi pluribus fiat donatio, poſſit quidem quibuſdam fieri traditio in abſentia aliorum, partim nomine proprio, partim nomine aliorum, s. nomine procuratorio, et ſic acquiritur abſentibus, de facto eorum qui pręſentes ſunt. Item ſicut fieri poteſt donatio pluribus ab vno, de iure vel de facto: ita poſſunt plures donationem facere vni vel pluribus, de re quam tenent in communi et erit donatio & traditio quaſi vna. Si autem non fuerit res communis, tunc refert quis fuerit in poſſeſſione ex quacunque cauſa, ſiue ius habuerit ſiue nõ, & ſi talis donationem fecerit & traditionem, valebit donatio, licet donator ius non habuerit, cùm poſſit quis rem dare alienam, et facta traditione, ſtatim incipit donatorius poſſidere & donator deſinit. Et vnde ſi verus dominus eundem donatorium vel alium feoffauerit, & chartã fecerit et homagium ceperit, donatio non valebit, quiâ tradere non poteſt, cùm ſit extra ſeyſinam, id quod non habet, et quiâ feoffamentum quod quis habet ab aliquo ex vna cauſa, illud ab alio habere non poteſt ex eadem cauſa, quiá quod ſemel meum eſt ex vna cauſa & ab vno, durãte poſſeſſione mea, non poterit illud iterum eſſe meum ex eadem cauſa & ab alio. Nec magis poterunt duo vnicam rem dare ex vna cauſa vel diuerſis, niſi res fuerit communis vt prædictum eſt, quám vnicam rem ſimul et inſolidè poſſidere, nec ſimul et inſolidè vnicam rem poſſidere, nõ magis quàm vnus ſtare, vbi alius ſtat, & vnus ſedere vbi alius ſedet, et eiſdem rationibus dare non poteſt qui non poſſidet. Sed ſi quis ius habuerit in re aliena et non ſeyſinam, poterit poſſidenti recognoſcere poſſeſſionem eſſe ius poſſidentis et remittere ius ſuum, vel ſimpliciter remittere ſine recognitione. Poterit etiam ſi dominus fuerit ex noua conceſſione ſiue traditione (vt ſuperiùs dictum eſt) mutare cauſam poſſeſſionis, vt ſi primò conceſſerit vſum fructuũ ad terminum, poterit concedere tenẽti ſine traditione ex noua cauſa liberum tenementum. Si autem primò ad terminum vitæ et vt liberum tenementum, poterit mutare cauſam vſque in feodum, ſed ſuperuacuum eſſet omninò, ſi vnus eandem rem vni bis traderet et ex eadem cauſa, cùm ex prima traditione omninò deſierit poſſidere. Si quis autem in poſſeſſione fuerit alicuius rei propriæ vel alienæ, ſi ab eo petatur, poteſt illam recognoſcere eſſe ius petentis, et omninò remittere vel tenendum de ſe et hæredibus ſuis, vel de alio, ſecũdũ quod inferiùs dicitur, de finalibus concordijs. Item poterit quis deſinere

poſſidere & alius incipere tam de facto proprio quàm de alieno. Item tam ex tempore quàm ex animo et corpore, vt infra, de aſſiſa. Ex tempore, vt ſi pręſens fuerit, per negligentiam, & ſi abſens, per obliuionem. Longa enim abſentia ſicut decem annorum: vel amplius, inducit obliuionem.

1 ¶ Quibus modis amittitur poſſeſſio. 2. Si ille cui datum eſt, rem datam vlterius dare poſſet ſine præiuditio, et cùm quis poterit dare terram alienam, quare non poterit dare propriã. 3 Quæ ſit donatio libera et quæ conditionalis. 4 Quid ſit libertas et quid ſeruitus

Cap. 19.

QVum autem ſemel fuerit poſſeſſio acquiſita, amitti poterit multis modis: videndum igitur quibus modis amittatur, et ſciendum eſt quòd eiſdem modis amittitur quibus acquiritur. Acquiritur non corpore tantũm, nec animo tantûm, ſed vtroq;: animo tamen retineri poterit, ſine corpore, amitti tamen non poterit ſine vtroquè ſcilicet animo et corpore, quia retinetur animo ſine corpore, et corpore ſine animo, et cûm vtrũquè defecerit, amittitur ex toto. Qualiter vero amiſſa contra voluntatem poſſidentis reſtituatur, ſatis dicetur infra, de aſſiſa nouæ diſſeyſinæ. ¶ 2. Item videndum an ille cui datum eſt, rem donatam vlterius dare poſſit ſine pręiuditio dominorum capitaliũ, et videtur quòd ſic, quià ſi vlteriûs fiat donatio, licet capitalis dominus ex hoc damnum conſequatur, tamen per hoc ei non iniuriatur, quiã non omne damnum inducit iniuriam, ſed econtrà iniuria damnum. Iniuria autem dici poterit omne id, quod non iure fit, et ex iniuria ſequitur actio ad tollendum iniuriam, & id quod iniuria fit, ſed vbi damnum et nulla iniuria, non ſequitur actio ad tollendum nocumentum, per quod fit damnum. Sed poſſet aliquis dicere quod ex hoc quôd donatorius vlteriûs dat & tranſfert rem donatam ad aliòs, quòd hoc facere non poteſt, quià per hoc amittit dominus ſeruitium ſuum, quod quidem non eſt verum, ſalua pace et reuerentia capitaliũ dominorum. Et generaliter verum eſt, quòd donatorius rem et terram ſibi datam donare poterit cui voluerit, niſi ad hoc ſpecialitèr agatur in poſſeſſione nè poſſit. Cûm enim quis tenementum dederit, certum dat tenementum tali modo, vt certas conſuetudines recipiat et certum ſeruitium, ſecundùm quod ſuperiùs dictum eſt. Et vnde de iure plus petere non poterit ſi habuerit quod conuenit, et ſic tollat quod ſuum fuerit et vadat. Non enim fit donatio tali modo quòd habeat cuſtodiam terræ et hæredis et maritagium, ſed quòd habeat homagium & ſeruitium, ſed cûm homagium habuerit, et tale debeatur forinſecum ſeruitium quôd domino capitali, debeatur releuium, & cuſtodia terræ, & maritagium hæredis cûm euenerint, & quæ ſequũtur forinſecum ſicut ſeruitium domini regis, nunquàm tamen habebit dominus capitalis iſta ſimul, ſed vnum iſtorum tantûm, cùm euenerit, aut releuium, aut cuſtodiam & hæredis maritagium. Et benè poterit eſſe ꝙ vnum iſtorum ſemper eueniet, et aliud nunquàm: & vnde ſi dominꝰ tantũ releuiũ habeat, et teneat inde ſe contentum, quámuis plus valeant cuſto-

cuſtodia et hæredis maritagium, et quiá vbi quis tenetur ad duo ſub diſiunctione, vnum ſoluendo vel faciendo liberatur, & vnde cûm quis capitalis dominus tenentem ſuum impedierit ꝙ dare non poſſit, facit ei iniuriam & diſſeyſinam apertam, ex quo illum re ſua & ſeyſina vti non ꝑmittit. Tenens vero nullam facit iniuriam domino ſuo ex tali donatione, q̃uis damnum, cûm ipſe dominus habere poſſit releuium de ſuo feoffato, et eius hæredibus, et licet damnum ei facit, non tamen iniurioſum erit, prædicta ratione. Item videri poteſt quòd capitalis domin⁹ iniuriam facit, ponendo ſe in ſeyſinam in ipſa donatione tenentis ſui recenter, vel poſt tempus, ſi hoc ei non liceat ex conuentione. Quià eſto, quòd cûm ponere ſe voluerit in ſeyſinā repellatur, vel cùm in ſeyſina fuerit ſtatim eijciatur, vnde ad hoc quòd ei competat actio de repetenda ſeyſina, oportet dicere & docere, quòd competit ei ius, et quòd facta ſit ei iniuria: vnde cûm repulſus fuerit ſine ſeyſina habita, non video quòd competat aliqua actio per quam acquirere poſſit ſeyſinam ſuam quam nunquám habuit, vel ſeyſinam alicuius anteceſſoris, vel cûm eiectus fuerit, liberū tenementum recuperare non poterit per aſſiſam, liberum tenementum quod non habuit. Si autem ſummoneri fecerit donatorium, quarè feodum ſuum intrauit, reſpondere poterit, & docere rationem & cauſā quare: ſcilicet quiá ille, cuius tenementum illud fuit, & liberè tenuit, ſine aliqua exceptione et ſeruitute impoſita, illum inde feoffauit per chartam ſuam, quam ſtatim oſtendat ſi velit. Si autem quo warranto ? producat ſtatim incontinentí feoffatorem ſuum ſi præſens fuerit, qui warrantizet, vel oſtendat chartam ſuam de feoffamento. Si autem quærat quare intrauit feodum ſuum ſine licentia ſua, & ad damnum ſuum, tale videlicet, quòd amittit ſeruitium ſuum & hæredis maritagium et cuſtodiam terrę, Reſpondere poterit & (vt priùs) oſtendere poterit donatorius cauſam quare: et quòd ſi damnum habuerit, illud non eſt ei iniurioſum, quiá iniuria non ſequitur omne damnum. Habet enim ex tenemento illo, quicquid pertinet ad dominum feodi ratione homagij et ſeruitij, licet non ad tale commodum, quandò tenens ſuus in manu ſua tenuit tenementum, ſicut cuſtodiam terrę, & hæredis maritagium, ſufficit enim ſi habeat releuium, quaſi ex duobus alterum. Aliud tamen eſſet ſi in ipſa donatione eſſet talis ſeruitus adiecta, ne tenens omninò alienaret, vel nè certis perſonis, et quo caſu, ſi fieret alienatio contra conuentionem et modū donationis, et donatio fiat tūc cûm fuerint ſimul in poſſeſſione donator et donatorius, quo caſu, ſi capitalis dominus donatorium eiecerit, non recuperabit donatorius per aſſiſam, quiá poſſidere non incipit, ex quo donator poſſidere non deſinit. Si autem donatorem eiecerit, competit ei aſſiſa, ex quo nunquàm a poſſeſſione receſſit. Eodem modo fiet ſi donator eiecerit per ſe, ante traditionem. Si autem ſolum donatorium in poſſeſſione inuenerit poſt traditionem, et ipſum ſtatim et recenter eiecerit, per aſſiſā nō recuperabit eiectus, quiá quàmuis ſtatim habeat liberum tenementum, quantûm ad ſuum feoffatorem et alios qui ius non habēt, tamen non quantûm ad capitalem dominum, propter modum et conuentionem in donatione appoſitam, non niſi ante tempus. i. poſt lon-

 gam

gam & pacificam poſſeſſionem, et quo caſu iniquum eſſet quòd poſſeſſio cum eo capitali domino remaneret,niſi hoc haberet ex cōuētione. Ideò paratus eſſe debet dominus capitalis reſtituendi poſſeſſionem ſuo feoffato,niſi fortè dare voluerit valorem vel precium , & maximè ſi donator hoc affirmauerit,vel quantûm donatorius dare voluit,ſi tenementum ex cauſa emptionis acquiſiuit.Si autem capitalis dominus, pręſens per lōgum tempus diſſimulauerit,donatorium eijcere non poteſt , quin recuperet : habebit tamen actionem ex conuentione verſus tenentem ſuum, qui alienauit,& non alium ſiue ſoluendo ſit,ſiue non.Et vnde ſi nihil habeat capitalis dominus,ſibi ipſi imputari poſſit, quòd donationem contra conuentionem factam, per tantûm tempus diſſimulauerit. Videtur igitur ex præmiſſis, quòd cûm donatio facta a domino tenenti ſuo, perfecta ſit & libera,pura et non conditionalis nec ſeruilis , ex hoc non ſit domino iniuria, ſi tenens vlteriùs dederit:ex hoc enim prouenit iniuria, ſi contra modum vel conuentionem . Si tenens meus fecerit donationem, quæritur cui faciat iniuriam , non domino , quiá dominus habet quicquid pertinet ad ipſum et tenementum obligatum & oneratū,quicquid dicatur,et ad quemcunquè peruenerit. Item nec feoffatus,quia nihil ad capitalem dominum quicunquè feodum ſuum tenuerit, cûm tenens ſit tenens ſuus quàmuis per medium. Item ſi dicat quòd iniuſte ingreſſus eſt feodum ſuum,dico nō, quiá non eſt feodum ſuum in dominico ſed tenentis illius,et dominus nihil habet in feodo,niſi ſeruitium: & ſic erit feodum tenentis in dominico, et feodum domini in ſeruitio ,& ſi dominus prohibuerit ne tenens faciat voluntatem ſuam de tenemento ſuo quod tenet in dominico , ſic intrat dominus in tenementum tenentis ſui et facit ei diſſeyſinam, niſi modus vel conuentio in ipſa donatione adiecta aliud inducat, cûm quilibet poſſit modum et conditionē in donatione ſua apponere,et legem quæ ſemper obſeruabitur: Feodum vero domini,dictum eſt id, homagium & ſeruitium, & non tenementum in dominico, & ideò qui intrat in homagium & ſeruitium ſuum facit ei iniuriam, et non qui intrat in tenementum quod tenens ſuus tenet in dominico,vt ſupra dictum eſt. ¶ 3. Et vnde neceſſarium eſt videre quę donatio eſt libera et pura & quæ conditionalis (ſecundum quod ſuperius dictum eſt) et quæ ſeruituti ſuppoſita, videlicet ꝙ donatorius faciat vel ne ei facere liceat,de hoc autem quòd dicitur libera,oportet videre quid ſit libertas, quid ſeruitus, vt ſciri poterit quid inde ſequatur,quid autem ſit dare ſatis dictum eſt ſupra. ¶ 4. Eſt autem libertas , naturalis facultas eius, quòd cuiquè facere libet quod voluerit , niſi quod de iure vel vi prohibetur . Seruitus autem, dici poterit contrarium, vt ſi contrà libertatem teneatur quis ex conuentione aliquid facere,vel non faciat, cûm igitur donatio pura ſit & perfecta ſine conditione vel ſeruitute impoſita, dici poſſit libera, & cûm donatio rem faciat accipientis & ſit libera, & ex libertate ſequatur quòd donatorius de re data facere poſſit quod voluerit, ſi rem vlteriùs dederit,domino ſuo non iniuriatur , cûm totum habuerit quod ad ipſum pertinuerit. Item poterit donatio eſſe ſubiecta cōditioni,vel ſeruituti in parte, vel in toto:Item quantûm ad omnes , vel

quantū

quantum ad quoſdam, conditioni, ſecundùm quod ſuperiùs in parte dictum eſt. Vt ſi dicatur, do tibi tali tantum terræ, ſi nauis venerit ex Aſia, vel Comes Richardus effectus fuerit rex Allemanũ, vel ſi hoc fecerit vel non fecerit, talis donatio perfecta non erit, donec ita ſit vel non ſit, cûm dependeat ex inſidijs fortunæ, & exiſtente conditione, perfecta erit donatio facta traditione, quæ ſi non fiat, habebit donatorius actionem ex conuentione. Et idem erit ſi fiat mentio de hæredibus. Si autem ſic dicatur, do tali & hæredibus ſuis ſub tali conditione, quæ dependeat ex futuro, videlicet vt conditio referatur ad donatorium & hæredes ſuos ſimul, vel tantum ad hæredes, & non ad donatorium, tunc ad hoc ꝙ donatorius liberum habeat tenementum in futuro, exiſtente conditione vel feodo: Refert vtrum dicatur, tali & hæredibus ſuis coniunctim, vel tali & hæredibus ſuis diuiſim, videlicet vt conditio referatur ad donatorium et hæredes ſuos ſimul, vel tantum ad heredes & non ad donatorium. Si autem coniunctim, non erit alicuius iſtorum liberum tenementum, nec perfecta donatio. Si autem diuiſim, ſtatim perfecta erit donatio & liberum tenementum donatorij, ſed non quantum ad hæredes erit feodum antequàm exiſtat conditio. Idem erit ſi dicat, do tali & hæredibus ſuis, ſi hæredes habuerit de corpore ſuo, vel ſi quos &c. ſtatim erit liberum tenementum donatorij, ſed nunquàm feodum, niſi cûm tales habuerit, propter conditionem quæ dependet ex fortuna ex pendenti & euentu dubio. Si autem ſic dicatur, do tali & hæredibus ſuis, vel tali & hæredibus ſuis de corpore ſuo procreatis, vel quos de corpore ſuo &c. ſtatim erit perfecta donatio, & feodum donatorio: Licet in fine addatur talis conditio, quòd ſi tales non extiterint, vel ſi extiterint & defecerint, quòd terra reuertatur ad donatorem, nihilominùs perfecta erit donatio ab initio, facta traditione, ſed reſoluitur ſub tali conditione, quæ quidem tacita eſſe poſſit ſicut expreſſa, & de neceſſitate reuertitur res data ad donatorem propter defectum hæredum, cûm non extiterint, vel ſi extiterint & defecerint. Item ſi certis hæredibus fiat donatio, licet defecerint, et alij remotiores generaliter admittuntur ad ſucceſſionem ex conditione, vt ſi dicatur, do tali & hæredibus ſuis, ſi hæredes habuerit de corpore ſuo, ſi tales habuerit licet defecerint, alij remotiores vocantur ad ſucceſſionem, ſed ſemper erit liberum tenementum, & non feodum, quouſquê tales eſſe inceperint, & ſi tales nunquàm procreati fuerint, omnes hæredes remotiores excluduntur, quaſi non exiſtente conditione, & ſemper erit liberum tenementum donatorij & nunquâm feodum. Item quandòquê obligatur perſona donatorij ex ipſa donatione, & quandòquê tam donatorius quàm ipſa res, donatorius, vt ſi dicat donator, do tibi talem rem vt inuenias mihi neceſſaria, ex hoc obligatur donatorius & non ipſa res, & ex tali donatione non obligatur ipſa res ſed donatorius, ad neceſſaria inuenienda. Si autem ſic dicat quòd inuenias ſibi neceſſaria ex re data, ex tali donatione obligatur tam ipſa res quàm perſona, ſcilicet res, non vt donator rem poſſit repetere, ſed vt ex re data ſibi inueniantur neceſſaria. Item eodem modo, ſi in ipſa donatione conuenerit inter dona-

ter donatorem & donatorium, ne donatorius faciat, et fecerit, adhuc rem donatam reuocare non poterit, agere tamen poteſt ex conuentione ad conſequendum tãtûm ſuum intereſſe. Item ſi vlteriûs procedatur in obligationẽ, vt ſi nõ fiat vt cõuenerit, vel contrá hoc ꝙ conuenit quôd fieret, vel non fieret, quòd benè liceat donatori et hæredibus ſuis ponere ſe in rem datam, tenend' ſibi et hæredibus ſuis vt priûs, vel ad vitam, ſic obligatur tâm res quàm donatori⁹, et quo caſu, ſi donator ſe poſuerit in ſeyſinam per conuentionem, et donatorius petat per aſſiſam, obſtabit ei exceptio conuentionis. Si autem in ſeyſinam ſe ponere non poſſit donator, habebit actionem ex conuentione, ad ſeyſinam recuperandam. Item ſi dicatur ſic, do tibi talem rem, habendum tibi & hæredibus tuis, vel cuicunquè dare vel aſſignare volueris, exceptis viris religioſis & Iudeis, obligatur ſic, tám res quâm perſona: Res, ne detur talibus, perſona, ne det talibus, et ſic non erit libera donatio, quoád perſonas vetitas, quiâ ꝓhibitum ne faciat, libera autem quoâd omnes alias perſonas. Et ſiue donatorius rem datam retinuerit, vel illam vlteriûs dederit, non credo quòd donator ex tali obligatione rem datam poſſit repetere, ſed ex conuentione agere, ad ſuum intereſſe, niſi ita conuenerit, quòd ſi contrâ pręmiſſa factum fuerit, poſſit donator ſe ponere in ſeyſinam, ad quoſcunquè res illa poſtmodûm peruenerit contra vetitum. Et quo caſu, ſi donatorius rem datam vlteriùs dederit liberè, omninô nullius perſona excepta, tamen adhuc erit res obligata, quòd dare non poſſit: quiâ tranſit cum ſuo onere. Et ſi primus donator, ex conuentione inter ipſum et ſuum feoffatum, ſe poſuerit in ſeyſinam, & vltimò feoffatum eiecerit, ei petenti reſtitutionem per aſſiſam, obſtabit exceptio conuentionis, licet ſecundus donatorius obligatus non ſit ex conuentione inter alios facta, & licet ipſe non teneatur, tenetur tamen ex quo detinet rem obligatam: & licet eiectus fuerit et extra ſeyſinam, habebit tamen regreſſum ad excambium verſus ſuum feoffatorem, quiâ tenetur ei ſuus feoffator facere quod promiſit, promiſit enim in ſua donatione, rem eſſe liberam, quam ex poſtfacto inuenit oneratã. Si autem donator ingredi non poſſit, ſecundûm quod in donatione conuenit, habebit actionem ex conuentione verſus vtrumquè, tàm contra ſecundum donatorium, quàm ab eo feoffatum, quiâ donatorius tenetur ex conuentione obligatus, et ſuus feoffatus tenetur: quià rem detinet obligatam, & null⁹ eorum per ſe: donatorius non, quiâ non poteſt reſtituere, licet teneatur ex conuentione, nec feoffatus ab eo, quiâ non tenetur ex conuentione, licet poſſit reſtituere. Facta igitur conuentione, vtriuſquè procedat actio ſimul contra vtrumquè, et quo caſu, cûm primus feoffator obtinuerit, faciat ſecundus excambium ſuo feoffato. Item poterit fieri donatio cum tali modo, ne res detur alicui, præterquàm ipſi donatori, et qualiter fieri debeat in hoc caſu, ſatis elici poterit ex præmiſſis. Item fieri poterit donatio, ne cui detur a donatorio vel hæredibus ſuis, & ſic non erit donatio libera, cûm ſit ſeruituti ſuppoſita. Et vnde ſi dicatur generaliter, tenendum liberè, detrahitur tamen libertati per adiectionem quæ ſequitur, ne det, & nihilominûs obligatur res cum perſona. Item poterit fieri donatio ne fiat.i

ne

ne donatorius det rem ſibi datam, vel eam conferat,ſi mobilis ſit, vel ea vtatur vel fruatur ſi immobilis, et ſi hoc dici debeat donatio, invtilis erit ōninò & infructuoſa, licet interueniat traditio, quiâ non fit accipientis, & ideô potiûs dicenda eſt nulla. Item dari poterit terra liberiûs quã ipſe tenuit qui dedit, & tamen quiâ res trãſit cum ſuo onere,ſemper manet obligata primo feoffatori.Item per maius ſeruitium,& per hoc,prim⁹ feoffator nullum commodum conſequitur, niſi in caſu, vt ſi fortè homagium ſui tenentis ei acciderit, vt eſchaeta, vel pro defectu hæredis, vel pro felonia, vel ratione cuſtodiæ vel huiuſmodi. Item quod quis tenet per ſeruitium militare,dare poterit tenendũ in Socagio,et econtra:benè enim poterit tenens alicuius mutare feoffamentum & ſeruitium, quantum ad ipſum et tenentem ſuum, et itâ quôd ei non competat cuſtodia, nec hæredis, tenentis ſui,maritagium , quámuis hæc omnia competant ſuo feoffatori.Et quid ſi pro defectu hæredis vel propter feloniã vel alio modo eueniat, quòd vltimò feoffat⁹ tenere debeat de primo feoffatore? cum ratione ſui feoffamenti per ſeruitium militare,competat ei cuſtodia & maritagium hæredis,et de feoffamento tenentis ſui ſuper ſocagium,& de natura ſocagij non competat ei pro releuio niſi redditus duplicatus, ſoluat hoc ſi poterit diligẽs & prouidus curialis. Item cûm quis liberius dederit quâm tenuerit, tenetur feoffatum ſuum warrantizare,& defẽdere per ſeruitium in charta nominatũ,quod ſi facere noluerit,vel non poſſit,dominus capitalis ſe capiat ad feodum ſuum , quiâ res tranſit cum onere, & tenens faciet ſeruitium ſtatim, donec habere poſſit regreſſũ verſus ſuum warrantum. Item dari poterit res liberiûs quâm donator illam tenuerit, vt ſi teneatur de domino ſuo ad certum ſeruitium,& ipſe dederit in liberam,puram & perpetuam eleemoſinam,vel in liberum maritagium,et cum res tranſeat cum onere,propter modum donationis ſuę,tenetur feoffatum ſuum in ſeyſina defendere. Et quid ſi donator contrarius ſit ſibi ipſi in donatione ſua, vt ſi dicat, do tibi talem rem in liberam puram, et perpetuam eleemoſinam, faciendo inde tale ſeruitium,et quo caſu, libera,& pura non potuit eſſe eleemoſina,cùm ſit ſeruitio obligata: Videtur igitur (ſine præiuditio melioris ſententię) quòd contra donatorium debeat interpretari, ex quo ſcienter in charta ſua voluit ad ſeruitiũ obligari. Item ſi dicat donator, do tibi talem rem, habendam & tenendã in liberum maritagium cum tali,faciendo inde tale ſeruitium,iſta duo ſimul ſtare non poſſunt, q̄ res data ſit in liberum maritagium,& q̄ inde fiat homagium & ſeruitium,ante tertiũ hæredẽ incluſiuũ,et vnde ſi ſtatim fiat homagiũ vel ante tertium hæredem quandòcunq;,homagium ſequitur ſeruitium,et ſic pro homagio erit interpretandũ.Item ſi ſic côuenerit inter donatorem et donatoriũ, ne fiat donatio vel venditio,niſi tantûm donatori, vel eius hæredi, et ſi contrá factum fuerit,ſtatim poſt traditionem, poterit donator ſe ponere in ſeyſinam, cũ res ex conuentione maneat obligata, poſt tempus vero non poteſt,quin faciat diſſeyſinam: negligentia enim trahitur ad conſenſum.Si autem ab initio conuenerit, q̄ ſe in ſeyſinam ponere poſſit,tum multò fortiùs, dum tamen incontinenti. Si autem ſic conuenerit, q̄ ſe ponere poſſet in ſeyſinam cûm voluerit, et quan-

et quandò voluerit, omni tempore ſe ponere poſſit,cûm non currat tẽp' contra ipſum,eò ꝙ res eſt taliter obligata,et ille vltimò feoffatus ſibi imputare poterit,ꝙ rem ſic obligatam ex donatione accepit, ſiue hoc fecerit ignorantèr vel ſcienter,ſcit autem (vel ſcire debet) quilibet qui cõtrahit,quæ vel qualiter ſit res, quam accepit,libera vel ſerua, onerata vel nõ onerata,obligata vel non,vitioſa vel non, et omnia debet diligenter perſcrutari et inquirere : cûm ignorantia ipſum non excuſat, et cûm liceat contrahentibus ſeſe adinuicem decipere . Sed hæc quæ dicuntur,magis habent locum in venditionibus quâm in donationibus,ſecundùm quod inferiûs dicetur pleniûs, de emptione & venditione. Cùm enim capitalis dominus ex tali conuentione ſe poſuerit in ſeyſinam,rem retinere nõ poterit,niſi tantum dederit,quantùm quilibet alius dare voluerit : Hoc enim tacitè intelligitur, licet in inſtrumento expreſſè non exprimatur,et ſi illam ſic recuſauerit,benè liceat feoffato ſuo inde facere quod voluerit, dum tamen res priûs offeratur domino ſub eadem conditione , & hæc vera ſunt, niſi priùs inter dominum et tenentem ſuum cõuenerit de certo precio. Item poterit donator ex ſpeciali conuentione,contra ius commune,conditionem ſuam meliorem facere in cauſa donationis, vt ſi pro homagio et ſeruitio ſuo donationem fecerit, ad homagiũ verò pertinet warrantizatio et defenſio , et excambium ſi warrantizare non poſſit, et ex ſpeciali conuentione exonerari poſſit dominus, ſi ſpecialiter in donatione conuenerit, ne warrantizet,et ſic poterit tenens gratis renuntiare ijs,quæ pro ſe introducta ſunt a lege,contra ius commune.Item vice verſa,poterit donatorius conditionem ſuam meliorem facere in cauſa donationis,ex ſpeciali conuentione contra ius commune,ita videlicet cûm ad homagiũ et ſeruitium regale pertineat cuſtodia et hæredis maritagiũ, ex ſpeciali conuentione poterit tenens exonerare ſuos hæredes & ſuum tenementum, ne capitalis dominus habeat cuſtodiam et maritagium, ſi ita ſpecialitèr conuenerit,contra ius commune,et ita poterit tenens conditionem ſuam meliorare, et dominus ſuam peiorem facere . Et vnde cũ hæredes tenentis ſemel acquietantiam habuerint in vita capitalis domini,vel hæredum ſuorũ,licet hęredes capitalis domini infra ætatẽ fuerint, et in cuſtodia dominorum ſuorum,tales capitales domini nil iuris clamare poterunt in cuſtodia vel maritagio hæredis vltimi tenentis, quiâ ſi petant,nihil petere poſſunt niſi nomine hæredis ſui feoffati, ſed ſi ipſe eſſet plenæ ętatis,nihil petere poſſet , oppoſita conuentione , nec ipſi per conſequens qui petunt nomine ſuo.Vnum tamen obſtare poſſit,ſi vterq; hæres infrà ętatem extiterit,& hæres vltimi tenentis acquietantiam nunquâm habuit, quiâ ſi capitalis dominus petat,et excipiatur contra ipſum de conuentione,et ad probandam exceptionem,licet charta vel aliud inſtrumentum producatur,replicari poterit a domino, quod hæres tenẽtis ſui non poterit ad exceptionem et chartam reſpondere , & ſic obtinebit ea vice.Sed quæritur an propter hoc debeat charta vacua remanere, videtur quòd non, quiâ adhuc durat obligatio inter hæredes primi tenentis et ſecundi,& non ſunt deuſitati , cûm vti vellent ſi poſſent.Et itâ poterit quis,ex conuentione ſpeciali,renunciare ijs,quæ pro ſe introducta ſũt

& ſuis,

et ſuis,qui a ſe cauſam trahunt & originem , et ſicut poterit quis renuntiare ijs quæ pro ſe et ſuis introducta ſunt contra ius cõmune, Ita nõ poterit renuntiare ijs quę pro alijs introducta ſunt, et in præiuditium aliorum,quiá hoc eſſet iniurioſum alijs,cûm hoc noluerint,ſibi ipſi non erit iniurioſum,cûm hoc voluerit, licet cõtra ius commune: Scienti enim & volenti non fit iniuria,et ideò dicitur ſcienti & volenti,quiá qui errat nõ conſentit.Item eſto,quòd quis donationem faciat ſub ijs verbis.s. tenẽdum tali et hæredibus ſuis , vel cui dare vel legare voluerit, videtur prima facie quòd hæc dictio(legare) ſuperuacua ſit,et haberi debet pro nõ adiecta, cûm laicum feodum legari non poſſit, niſi in rebus ſpecialibus, ſicut burgagijs, et vnde ſi laicum feodum petatur ex cauſa teſtamentaria in ſeculari foro,audiri non debet legatarius,quiá cauſa teſtamentaria nõ tractatur in tali foro,ſed ſpecialitèr excipitur ne tractetur. Si autem petator in foro eccleſiaſtico , ibi obſtabit regia prohibitio , et vnde videtur quòd in quolibet foro deficit ei actio,cûm ſit extra poſſeſſionem . Sed ſi in poſſeſſione extiterit ex cauſa legati , et hæres petat per aſſiſam mortis anteceſſoris,quæritur an elidi poſſit actio petentis per exceptionem donationis ex cauſa legati,ex quo anteceſſor teſtator hoc noluit, licet contra ius commune,ad tollendam aſſiſam mortis anteceſſoris.Reſpondeo, videtur quòd talis adiectio valere non debeat,quiâ legare poſſit,cûm legatum ſit donatio mortis cauſa , et legatum tantûm morte confirmatur, et donatio inter viuos, traditione . Si autem eſſe debet donatio inter viuos, tunc oportet quôd traditio ſequatur in vita donatoris . Si autem cauſa mortis, ſequitur traditio poſt mortem . Sed ſi nulla traditio ante mortem,tunc non valebit donatio inter viuos,non magis quâm aſſignatio . Si autem poſt mortem fiat traditio , quaſi ex donatione inter viuos per modum adiectum in donatione , quaſi de legato , non valebit vt donatio inter viuos : quiâ in vita non eſt ſubſequuta traditio, nec etiam vt legatum , quiá non eſt purè legatum, ſed adiectio et ſequela donationis inter viuos,et ideò nulla ratione valere debet vt donatio vel legatum, et tamen tali donatorio nulla competeret actio ſi eſſet extra ſeyſinam meritò,nec competeret ei exceptio contra aſſiſam mortis anteceſſoris, cûm ſit in ſeyſina.

1 ¶Qualiter quis vti debeat ſeyſina. 2. Quòd non valet donatio niſi donator totaliter ſe dimittat de re data et totaliter ſe teneat extra. *Chap.20.*

Qvum autem poſſeſſio fuerit acquiſita , quâmuis donatorius liberum habeat tenementum,ſtatim tamen ad declarationẽ poſſeſſionis, ne imaginaria ſit donatio , quâmuis inducatur in vacuá poſſeſſionẽ, oportet vti ſeyſina ſua, et vnde,cûm res data fuerit minori vel maiori , oportet ꝙ ille cui data fuerit , ſi maior fuerit vtatur fruatur ſeyſina ſua per ſeipſum,vel per procuratorem quemcũq;,liberum vel ſeruum,qui nomine ſuo fuerit in poſſeſſione, et qui fructus , et prouẽtus et proficua conuertat in vſus donatorij,et nihil in vſus donatoris.Si autem minor fuerit vel impotens ſui,oportet quòd vtatur per tutorem,vèl procuratorem datum a donatore , quiâ ſi ipſe donator,pater, vel alius in

ſeyſina remanſerit,et profectus in vſus proprios conuertat,quâmuis hoc fecerit quaſi curator,et itâ ſeyſitus obierit,quàmuis homagium & charta interuenerit,& ſeyſina cum ſolennitate,adhuc non valebit donatio, nec etiam ſi donatorius ratione prędictorũ,poſt mortem donatoris ſe poſuerit in ſeyſinam,et ſtatim eiectus fuerit,per aſſiſam nouæ diſſeyſinæ nõ recuperabit. Si autẽ ꝑ negligentiam veri hæredis longam habuerit ſeyſinã & pacificam,et poſt interuallum eiectus fuerit,recuperabit, quià ſine iuditio,et vero hæredi competit aſſiſa mortis anteceſſoris.Idem erit,quòd non valebit donatio,ſi cùm ſimul fuerint in poſſeſſione, terram ſimul excoluerint,et fructus expenderint in communi,ex toto vel ex parte,ꝑ vſũ enim videri poterit,quid lateat in animo donatoris,et hæc vera ſunt,ſiue continua ſit poſſeſſio donatoris, ſiue per particulas diſtincta, donator enim per talem vſum propriam ſeyſinam continuat, et ſeyſinã donatorij impedit,et adnihilat.Et videtur ꝑ talem vſum, quòd a poſſeſſione nõ receſſit,animo nec corpore.Item ſi in charta donationis contineatur,quòd donator rem integram donauerit,et donatorius in parte aliqua vſus fuerit,et donator in alia,continuat per hoc donator ſeyſinam ſuam in toto, niſi aliqua pars ſpecialitèr ſit excepta.Sed ſi donatorius in parte aliqua vſus fuerit,itâ quòd donator in nulla parte, et eo animo vt fundum poſſideat,vſq; ad terminos,talis vſus ſufficit ad totum fundũ retinendum. Si autẽ donatorius in pertinentijs,et donator in principali,donator totum retinebit ꝑ vſum ſuũ,et donatorius ꝑ vſum ſuum nihil acquiret,quià aut totum aut nihil: quiâ in animo donatoris eſſe deberet totum tranſferre, et in animo donatorij totum recipere.Male actum eſt in contrariũ, inter Rogerũ de Reyne & Robertũ de Shute, de terra de Vulucrtõ cum hũdr pertiñ, vbi per talem vſum adiudicatum fuit, quòd Rogerꝰ retineret hũdredum propter vſum de hundredo, vbi Richardus frater Rogeri donator,nũquàm receſſit a terra,ad quã hundredum pertinuit,et eſt ſolutio vt videtur, quòd ſi ſimul vtantur in principali, valere non debeat donatio, multò fortiùs valere non debeat, ſi donator in principali et donatoriꝰ in pertinentijs,cùm principale ſit caput, et pertinens mẽbrum, et vtrumq; corpus ſit, et ſic vtuntur ſimul in vno corpore, quod eſt ipſa res, integrè data.Si autem diuerſæ eſſent res, et quarũ nulla aliam contingit & ſimul datæ,vt ſi dicatur,do tibi talem rem,et talem, aliud erit, vel ſi quis aliam rem dederit cum pertiñ,retenta tantùm ſibi aliqua parte rei donatę, non enim ꝓdeſt donatorio donatio,vel vſus ſuus in aliqua parte rei donatæ, ſi donator vtatur in parte aliqua rei donatę,ſiue ſimul ſiue viciſſim, in vna domo vel in diuerſis,in vno loco vel in diuerſis, quę ſunt de corpore vel ꝑtinentijs rei datę,quià donator animũ habere debeat, vt totũ tranſferat,& donatorius,vt totũ recipiat,et cùm vterq; vtatur,donator ꝑ vſum ſuũ totum retinet,et donatorius ꝑ vſum ſuum nihil acquirit.Itẽ ſi ſtatim & eodẽ die quo receſſit,vel ĩ craſtino reuertatur, hoſpitiũ charitatiuè petiturus,ſecundùm quod in parte dicitur ſuperiùs,et admiſſus, vtatur fruatur vt priùs et ſe gerendo vt dñs,licet voce ꝓfiteatur contrariũ, per hoc videtur ꝙ a ſeyſina animo nõ receſſit, et vnde ſi ita admiſſus, alium fortè feoffauerit,vel donatoriũ eiecerit,donatorius ꝑ aſſiſam nõ recuperabit.

Si

Si autem hoc fecerit poſt longum interuallum, ſicut annum vel poſt biennium,dum tamen finis & cyrographum in curia domini Regis interuenerit, aliud erit,donatore extra ſeyſinã exiſtente, erit etiam quaſi nouus contractus,cũm veterem non tangat donationem.Et illud idem dici poteſt, ſi extrà curiam regiam per aliam ſcripturã ſine fine & cyrographo regio,dum tamen probari poſſit conuentio & ſcriptura, quę lecta ſit in publico et audita. Et ita mutari poterit donatio poſt interuallum, de partium voluntate.Et quòd ea quę dicta ſunt vera ſunt,videri poterit per exemplũ,vt de Itinere epiſcopi Dunholm̃,et M.de P. in comitatu Eborũ añ regis H. tertio Aſſiſa nouæ diſſeyſinæ ſi Rogerus de Halgheton,vbi dicitur, quòd quidam dedit filio ſuo iuniori vnam virgatam terræ per quinq; annos ante mortem ſuam, et fecit ei ſeyſinam, & omnem ſolennitatem in donatione facienda,et poſteà receſſit a terra illa vſq; ad alium terram ſuam,et itá habuit filium ſuũ in cuſtodia ſua tota vita ſua, ſed omnes fructus in proprios vſus conuertit, et quandò pater obijt, poſuit ſe puer ille in terram illam,et verus hæres ſtatim eiecit eum,et puer non recuperauit: Quiâ pater excepit expletia tota vita ſua, quámuis iuratores dicerẽt,quòd hoc fecit ratione cuſtodiæ pueri ſui,et ſi hæres eum ſtatim eijcere non poſſit, recuperare poterit per aſſiſam mortis anteceſſoris, vt de termino ſancti Michaelis anno regis H.tertio incipiente quarto.Item cũm ſimul fuerint in poſſeſſione donator & donatorius, et donator aliũ feoffauerit,et in ſeyſinam poſuerit,et prius feoffatum eiecerit,per aſſiſam nouæ diſſeyſinæ non recuperabit, vt de termino ſancti Michaelis anno regis H. decimoſexto incipiente decimoſeptimo in comitatu Suffolke de Wilhelmo de Fraxino.Item eſto,quòd quis dederit alicui medietatẽ terræ ſuæ in maritagiũ cum filia ſua,ſiue certa ſit pars ſiue incerta, et omnes in vna domo et eadem terra inſimul commorentur, & blada expenderint in communi,et donator itã moriatur ſeyſitus, non valebit illa donatio,vt de vltimo itinere M.de P. in comitatu Suffolke,Aſſiſa nouę diſſeyſinę ſi Anſelmus.Item facit ad materiam iſtam,quod habetis de itinere Simonis de Pateſhull in comitatu Leic. & Suff. vbi dicitur, quòd ſi donator et donatorius ſimul fuerint in ſeyſina vſq; ad mortem donatoris,licet donatorius omnia cepit expletia,cum homagio & fidelitatibus hominum, et licet donator publicè proteſtetur quòd terra nõ ſit ſua,ſed donatorij, et quòd ipſe ſit hoſpes & charitatiuè ſuſceptus vt hoſpes, adhuc non valebit donatio: quiã nihilominũs donator continuat ſeyſinam ſuam.Item facit ad materiã iſtam, quod habetis de vltimo itinere M. de P.in comitatu Suffolk,de quodam Iohanne filio Hugonis & Alano fratre ſuo antenato.Caſus talis eſt. Idem Alanus in vita Hugonis patris ſui, conceſſit Iohanni fratri ſuo poſtnato,per quandam conuentionem inter eos factam,totam hæreditatẽ quę ei deſcendere debuit de prędicto Hugone patre eorum cõmuni,et Hugo ſe dimiſit in curia domini capitalis, et capitalis dominus cepit homagiũ ipſius Iohannis,ſed Alanus tunc reclamauit,et Hugo poſtq̃ poſuit Iohannẽ in ſeyſinam, vagauit ꝑ patriam per duos menſes,et poſtea reuerſus,poſuit ſe in terram illam,et ſic fuit in ſeyſina cum prędicto Iohanne ꝑ vnum annum & dimidium, et ſic obiit

ſeyſitus,et quià ſic obijt ſeyſit⁹,et quiâ ſic reclamauit Alanus, et quiâ facta fuit conceſſio de re nō vacante,et longè anteq̄ idē Hugo ſe dimiſiſſet, idem Iohannes eiectus ꝑ Alanū,non recuperauit ſeyſinam ſuā ꝑ aſſiſam.

¶ 2. Item facit ad materiā iſtā quod habetis de vltimo itinere M.de P.in comitatu Lanc.anno regni regis H.decimoſexto,vbi capta fuit quędam iurata apud Lincolñ, ſi Rogerus de Monte Vegonis anno & die quo obijt,fuit in ſeyſina de quibuſdam terris, et qui dixerunt ꝙ prędictus Rogerus nō fuit ſeyſitus,anno et die quo obijt,quiá diu ante mortē ſuā dedit terram illam cuidam Iohanni de Lunguilers,qui ſemper poſteâ remāſit in ſeyſina,vſq; ad mortem ipſius Rogeri,et excoluit terram illā & blada expendit,et redditus et expletia cepit,et etiam quintamdecimam dedit domino regi apud Lincolniam,& vnde in itinere eiuſdē apud Lanc. eodem anñ, cōuicti fuerunt iuratores ꝑ triginta ſex milites de comitatu Eborum & Lanc.ſicut cōtinetur in principio rotuli. Et vnde triginta ſex milites dixerunt,ꝙ idem Rogerus venit ad comitatū Lanc.et dedit cuidā Iohanni de Lunguilers terrā illam, ꝑ quandā chartam, et liberauit ei chartā in pleno coñ, ſed Rogerus ſēper remanſit in ſeyſina, quouſq; ad mortē,et cepit omnia expletia,& legauit omnia bona mobilia , & nunq̄ amouit balliuos nec ſeruientes ſuos quos ibi prius poſuerat, nec in aliquo ſtatum ſuū mutauit, et vnde ibidē adiudicatum fuit, ꝙ Roger⁹ obijt ſeyſitus,& ꝙ xij.de coñ Lincolñ falſum fecerunt ſacramentū,et ideò cōuicti,quiâ dixerunt contrariū : et ꝙ prima iurata cōuicta fuit ꝑ ſecundā. Illud idē inuenietis ibidē,de eodē Rogero,et Henrico de Marr̄,quià idē Rogerus ſemper cepit expletia,vſq; ad mortē.Itē eſto,ꝙ cûm donator & donatorius ita fuerint ſimul in ſeyſina,ꝙ donatorius rem ſic datam dederit alicui: quęritur an valet donatio? Reuera non valet, quiá neuter eorū inducitur in vacuam poſſeſſionem , ſi autē cùm ambo in poſſeſſione fuerint,donator alteri dederit,et primum donatoriū eiecerit, et eiectus non recuperabit,quiâ ſeyſinā vacuam,et per ſe nō habuit, nec poſſidere incepit,ex quo donator poſſidere nō deſijt.Cûm autē vterq; ſic fuerit in poſſeſſione,tam donator q̄ donatorius poſt donationē, et ſimul exiuerint a poſſeſſione,non aliter ꝑpendi poterit,de voluntate donatoris q̄ per vſū, quiâ ꝑ exteriora pręſumitur de interiorib⁹, et ꝑ interiora iudicare debemus,& q̄uis in receſſu vtriuſq; , donator ſeyſinā liberauit donatorio, nihilominûs tamen habere poterit animū poſſidendi, et retinere poſſeſſionem ciuilē.Homo enim ſecundū faciem iudicat vt homo, ſolus autē de⁹ cor hominis intuetur,qui nouit abſcondita cordis , et renes ſcrutatur et corda: Nullum enim apud deū ſecretum.Per vſum igitur poterit veritas declarari,ſed ſi cûm animo reuertēdi receſſit donator a poſſeſſione, cûm donatorium indùxerit in poſſeſſionem,et mox reuerſus quacūq; de cauſa ſimulata non admittatur,ſi repellatur,non competit ei aſſiſa noue diſſ. q̄uis dicat ꝙ animū recedendi a poſſeſſione non habuerit , et in hoc caſu prefertur opinio veritati,quià ex quo gratis cū ſolennitate nō coact⁹ exiuit,pręſumitur vehementèr ad minus ꝙ animū verum reuertendi nō habuit,et ſiue cauſam haberet ſiue nō, poſſet quilibet dicere ꝙ animum nō haberet recedēdi,et ſic reuocare quod actū eſſet. Et vnde ſiue ſic ſiue nō ſic,

ſic cõſultè faciet donatorius,ſi extra ſeyſinã tenuerit donatorem, & cûm donatorio ꝑ aſſiſam fuerit adiudicata ſeyſina,ꝑ hoc firma erit imꝑpetuũ ſeyſina donatorij, et vlteriꝰ non erit imaginaria donatio nec ſimulata,& vnde ꝑ hoc poſſet donatorius ſine ſuſpitiõne cõceſſionẽ facere donatori tenẽdi ad vitã rem donatã.Itẽ vice verſa,ſi donatòr reuerſus,ſiue ab initio animũ reuertendi habuerit ſiue nõ, et donatoriũ eiecerit, ſi donatorius ſtatim ipſum eijcere nõ poſſit, cõpetit ei aſſiſa nouę diſſ.nõ obſtante ſibi aliqua exceptione tenerę ſeyſinę, prodeſt enim poſſidere, quotiens ex voluntate eius,ad quẽ res ꝑtinet,poſſideri ceptũ ẽ,et ſufficit ſemel voluiſſe,omnibus cõcurrentibus quę faciũt donationẽ validã,et ſi poſteaq̃ ceptum eſt poſſideri,voluntas eius,ad quem res pertinet, acceſſerit,licet nulla ab initio interuenerit,ſufficit tamen ex poſtfacto, et prodeſſe debet poſſeſſori.Itẽ ſi quis, voluntate eius ad quẽ res ꝑtinet,poſſidere inceperit,quámuis volũtas eius poſteâ nõ ꝑſeueret,nihil nocet poſſeſſori,quiá ſemel cepit poſſidere ex volũtate,vt ĩ primo caſu.Et idẽ erit,ſi cûm ambo a poſſeſſione receſſerĩt,facta traditione, et nemine in poſſeſſione relicto, ſtatim reuerſus donator,mittat ſe in poſſeſſionẽ, ſi donatorius ſtatim reuerſus,eum eijcere nõ poſſit,cõpetit aſſiſa nouę diſſeyſinę donatorio.

1 ¶ *Qualiter amittitur poſſeſſio acquiſita.* *Cap.21.*

DIctũ eſt ſuprâ,qualiter poſſeſſio retineatur, et per quas perſonas, et qualiter donatorius vti debeat: Nunc autẽ dicendũ,qualiter acq̃ſita amittatur.Et ſciendũ, ꝙ ferè eodẽ modô amittitur poſſeſſio,quo acquiritur: Acquiritur enim corpore et animo, et nõ amittitur niſi vtroquẽ modo,licet retineri poterit tantûm animo,ſecundûm quod, ſuperiꝰ dictũ eſt.Et vnde,cûm quis naturalem habuerit poſſeſſionem & ciuilẽ ex aliqua iuſta cauſa acquiſitionis,ſtatim cûm donationem fecerit ꝑ traditionẽ animo tranſferendi,ſtatim amittit & deſinit habere vtrãq; ex ipſa traditione.Et eodẽ modo ſi quis vtrãq; habuerit,et cõtra voluntatẽ ſuã diſſeyſitꝰ fuerit & eiectus,ſtatim amittit naturalẽ,ciuilẽ autẽ nequaq̃,donec iterũ ſe reponere velit in ſeyſinã & repellatur,vel ſi crediderit ſe poſſe repelli,abſtineat a ſeyſiñ, & ad ſuperioř recurrat,& tũc deſinit poſſideř.Sed ſi recẽter dũ ciuilẽ habuerit,reiecerit eiectorem,recuperat naturalẽ,et ſic habet vtrãq;,tã naturalẽ quã ciuilẽ,et ſic quãdôq; deſinit quis poſſidere, et aliꝰ incipit ſtatim cùm alius deſinit,ſiue fuit naturalis poſſeſſio ꝑ ſe,ſiue naturalis & ciuilis cõiũctim.Itẽ cùm quis eiectꝰ fuerit, et naturalẽ poſſeſſionem amiſerit,ſi ad tẽpus ꝑ negligentiã vel impotentiã vel patientiã iniuriam diſſimulauerit,amittit vtramq;, tam naturalẽ quâm ciuilem,cûm patientia trahatur ad cõſenſum,et ſic deſinit verus dñs poſſidere, et incipit poſſidere poſſeſſor violentus. Et eodẽ modo,ſi verus dñs a poſſeſſione receſſerit nemine ſuorum in poſſeſſione relicto, adhuc retinet vtrãq;, naturalem et ciuilem,quouſq; alius ingrediatur contra voluntatem ſuã, eo ſciente vel ignorante: et tunc deſinit verus dominus habere poſſeſſionem naturalem iuſtam, et intruſor incipit habere naturalem ſed iniuſtam, ſed retinet verus dominus ciuilem, quouſquè reuerſus repellatur ſine ſpe ponendi ſe in ſeyſinam, vel cûm ſuſpicetur ſe poſſe repelli, et tunc

tunc amittit vtramq;,et intruſus incipit habere vtrũq;, et cûm intruſus vtrãq; habuerit,et ſine iuditio a vero domino eiectus fuerit, tunc fiet de eo ſicut ſuprâ dicitur de vero domino, et verus dominus ꝓpter ſuam iniuriam amittit actionem ſuam & aſſiſam,ſecundum quod, inferiûs dicetur de aſſiſa.Si autem hoc fecerit cum iuditio, & per aſſiſam,vel recentèr ſine aſſiſa,aliud erit.Item cûm malę fidei poſſeſſor ita vtrãq; habere inceperit,ſi ab extraneo eiectus fuerit,tũc fiat de eo, ſicut fieri deberet de vero domino,quantùm ad extraneas perſonas.Item amittit quis vtramq;, morte naturali vel ciuili,morte naturali, ciuilem amittit in exitu animę, et naturalem,cûm corpus efferatur,ciuilem et naturalem ſimul. Ex morte ciuili,cûm habitum religionis aſſumpſerit,itâ quòd ad ſeculum redire non poſſit.Itẽ cûm in poſſeſſione extiterit licet eiectus non fuerit,ſi tamẽ prohibitus fuerit vti frui, vel quòd commodè non poſſit, nec modo debito,per ſe nec per ſuos,vel ſi alius vti voluerit contra voluntatem ſuam, retinet dominus naturalem poſſeſſionem iuſtam, et impediens vel ꝑturbans, ex longa poſſeſſione, per impotentiam vel negligentiam veri domini incipit habere quodammodò vtramq;,naturalẽ et ciuilem: ſed naturalem iniuſtam.Et eodem modo fit, vbicunq; res alicuius ſiue in poſſeſſione fuerit ſiue extrâ, contra voluntatem ſuam fuerit communicata, vel contractata,ędificando,arando, ſeminando, aquam diuertendo, falcando,fodiendo,vel quid aliud tale faciendo.Eccè hic,quôd ſi quis ſpõte permittat alium arare,ſeminare vel meliorare terram ſuam, nõ eſt diſſeyſina, nec eſt negligentia eius,qui patitur, ſed cautela,ſi non permittat aſportare fructus.Si autem voluntas ipſius,cuius res fuerit, interuenerit, aliud erit,cûm ſcienti et volenti non fiat iniuria. Vt ſi aliquis terram meam arauerit,ſeminauerit,et ſtercorauerit,vel alio modo meliorauerit, et ego diſſimulauero ad tempus, vt fructus conſequi poſſim, ſi tamen ipſũ vel alios ſtatim arare, ſeminare, non impediuero, ſiue meliorare: non tamen propter hoc deſino poſſidere, cùm hoc faciat de voluntate mea, quôd ſi contra faceret,ſtatim eſſet ibi diſſeyſina,et vnde non erit ibi negligentia,imo cautela, vt fructus lucri faciat, vel alio modo conditionem veri domini meliorem.Sed cùm malæ fidei poſſeſſor fructus & blada aſportauerit,cûm hoc ſit contra voluntatem domini, erit diſſeyſina manifeſta.Infra pleniûs de hac materia dicetur,inter aſſiſas nouę diſſeyſinæ.

1 ¶ *Qualiter acquiritur poſſeſſio per vſu captionem.* 2. *Qualiter acquiritur poſſeſſio Iuris,quod tradi non poteſt legum vſu.* *Cap.22.*

Dictum eſt in pręcedentibus, qualiter rerum corporalium dominia ex titulo,et iuſta cauſa acquirendi, transferuntur per traditionem. Nunc autem dicendum qualiter transferuntur ſine titulo, & traditione,per vſucaptionem.s.ꝑ longam,continuam,et pacificam poſſeſſionem,ex diuturno tempore et ſine traditione:ſed quám longa eſſe debeat non definitur a iure,ſed ex Iuſtitiariorum diſcretione.Continuam dico, itá quòd non ſit interrupta:Interrũpi enim poterit multis modis, ſine violentia adhibita,per denuntiationẽ et impetrationem diligentem,et diligentem proſequutionem,et per talem interruptionem, nunq̃ acquiret

poſſidens

poſſidens,ex tempore,liberũ tenementũ.Pacificam dico, quiâ ſi cõtentioſa fuerit, idem erit quod priùs,ſi cõtentio fuerit iuſta,vt ſi verus dñs ſtatim cûm intruſor vel diſſeyſior ingreſſus fuerit ſeyſinam, recẽter & incõtinenti(ſi pręſens fuerit,vel ſi abſens cùm redierit) nitatur tales virib⁹ repellere et expellere,licet id quod inceperit ꝑducere non poſſit ad effectũ dum tamen cùm defecerit,diligens ſit ad impetrandũ & proſequendum. Et nota,ꝙ ex hoc capitulo habetur,ꝙ acquiritur poſſeſſio & liberũ tenementum ex tempore,et ſine titulo et traditione,ꝑ lõgam, et pacificã ſeyſinã,habitã ꝑ patientiã & negligentiã veri dñi.Iniurioſa autẽ eſſe poterit contentio,vel iniuſta,vt ſi quis,ad quẽ non ꝑtinet,talibus queſtionẽ moueat vel contentionẽ vel interruptionẽ, et vnde ſi quis ꝑ intruſionẽ poſt mortẽ alicuius ante aditam hęreditatẽ ab hęrede , propria authoritate ſe poſuerit in ſeyſinam vacuã,vel cum authoritate eius qui ius nõ habet donandi,cûm nõ ſit verus dñs.Item ſi diſſeyſitor cùm diſſeyſinã fecerit. Itẽ ſi firmarius ꝑ longum tempus,poſt terminũ pręteritũ. Itẽ ſi quis contra cõuentionẽ,quámuis inter alios factã,vel contra modũ donationis,vt ꝙ omninò dare nõ poſſet vel alienare,vel nõ certis ꝑſonis.Itẽ ſi quis ſe poſuerit in ſeyſinã ex cauſa donationis eius, qui ius non habet,vel non niſi ad vitã,quacũq; ratione,ad exhęredationẽ veri hęredis. Itẽ ſi frater poſtnatus,ꝓpria authoritate,ſe intruſerit in ſeyſinam,vel fortè cûm habuerit authoritatẽ a capitali dño,vel ab aliquo ad quem non ꝑtinet, et quorum caſus ſunt infiniti:Tales ſiue titulũ habuerint ſiue non, quantûm ad verũ dñm,qui ius habet & ꝓprietatem, nũquâm liberũ tenementũ habebunt niſi ꝑ longam,continuam,et pacificã poſſeſſionẽ,vt prędictũ eſt, quantũ vero ad non dominos qui dederunt,vel quantũ ad alios,qui ius non habent,ſtatim & incontinentì incipiunt habere ius & liberũ tenementũ,et incipiunt poſſidere,et cûm longa,et pacifica & continua poſſeſſio interuenerit,incipiunt poſſidere quòad omnes,et habere liberum tenementũ itâ quòd ſine breui vel iuditio eijci non poſſunt: quiâ ſicut tẽpus eſt modus inducendę & tollendę obligationis,itâ erit mod⁹ acquirendę poſſeſſionis,longa enim poſſeſſio (ſicut ius) parit ius poſſidẽdi & tollit actionẽ vero dño petenti quandòq; vnã,quandòq; aliã,quandòq; omnem, quiâ omnes actiones in mundo,infra certa tempora habent limitationem.Sic enim,vt pręd ictũ eſt,acquiritur poſſeſſio & liberũ tenẽtũ ex tempore, ſine titulo & traditione,ꝑ patientiã & negligentiã veri dñi . Et ſciendũ quòd non valet ſi fuerit violenta , ſi incontinentì reſiſtatur, et hoc verũ eſt,niſi fuerit precaria, quę omni tempore reuocari poterit, et idem ſi de gratia: gratia enim volũtaria eſt,& de voluntate cõtraria reuocatur. Item vbi fuerit clamdeſtina,ſicut nocturaria,vel cõceſſa a balliuis in abſentia dñorũ. Item ſi ad preciũ incertũ .s. quolibet anno vel tempore mutatũ , et alternatũ,ſecus ſi ad certũ.Et hęc locũ habent inter priuatas ꝑſonas,inter regem et priuatas ꝑſonas non tenet iſtud,quiá Rex parem non habet, nec vicinum,nec ſuperiorem. ¶ 2. Dictũ eſt, qualiter quis acquirit poſſeſſionẽ rei corporalis ex tẽpore & ſine traditione,cũ vſu vel ſine:nunc autẽ dicendũ qualiter acq̃rit̃ poſſeſſio rei incorporalis,ſicut poſſeſſio iuris, vz alicuius ſeruitutis,ꝑ patientiam quę trahitur ad conſenſum,& longũ vſũ

et

et pacificum, ſine conſtitutione vel expreſſa voluntate. Patientia verò trahitur ad conſenſum, et acquiritur poſſeſſio iuris per vſum, vt ſi dominus proprietatis liberum habens fundum, ex patientia permiſerit vti vicinum ſuum, pręſens et ſciens, in fundo ſuo aliqua ſeruitute, vbi ius vtẽdi non habuerit, ſicut in paſtu pecorum, itinere, vel actu vel aquæ ductu, vel huiuſmodi per longum tempus, pacificè ſine interruptione: ex tali vſu et patientia præſumitur de conſenſu, et de voluntate: et itâ acquiritur poſſeſſio ex tempore, itâ quòd taliter vtens, ſine breui et iuditio eijci non poterit, et ſicut conſenſus eſſe poterit tacitus, ſicut expreſſus, ſic poterit eſſe voluntas tacita vel expreſſa. Pręſens et ſciens dico, quiâ ſi abſẽs fuerit, vel præſens & ignorauerit, et ſi ſciret prohiberet, talis vſus non valebit, cûm ſit clandeſtinus, et idem erit ſi nocturnus. Item idem erit ſi violentus. Item idem ſi precarius, qui tempeſtiuè et intempeſtiuê reuocari poterit, cûm dependeat tantûm de gratia & voluntate concedentis, ſicut de tempore in tempus, de termino in terminum, ſicut de anno in annum, pro certo ſeruitio, vel incerto cum termino præfinito, dum tamen ſi certum ſit precium vel ſeruitiũ cum termino, erit poſſeſſio vera & ſufficiens. Si autem incertum ſit ſeruitium cum termino vel ſine, vt ſi aliquis haberet aliquandò plus, aliquandò minus, erit ibi potiûs locatio herbagij, quâm paſtura. Si autem in abſentia veri domini vtatur quis de patientia, et permiſſione ſeruientis, vel alterius qui ius non habet concedendi, vel conſtituendi ſeruitutem, talis vſus non ſufficiet, nec valebit ad poſſeſſionem acquirendam.

1 ¶ *De acquirendo rerum dominio incorporalium, ſicut de Iuribus, libertatibus et ſeruitutibus. 2. Qualiter quis vti debeat ſeruitute in communia paſturæ. 3. Qualiter in iure præſentandi et qualiter tranſfertur ſeyſina. 4. Quòd aduocatio eccleſiæ cum aliquo tenemento tranſferatur quum dari debeat. 5. Quòd donatio de aduocatione eccleſiæ valere non debet antequâm donator fuerit in poſſeſſione præſentandi.* *Chap.23.*

DIctum eſt ſuperiùs qualiter acquirunrur rerum corporalium dominia, quæ traditionem patiuntur vel quaſi, ex cauſa donationis, et qualiter poſtea tranſferuntur traditione expreſſè de perſona in ꝑſonam ex mutuo conſenſu, tacito vel expreſſo: Tacito, qui ſufficit pro traditione, eo quôd donatio expreſſè nõ reuocatur, cùm poſſit, Expreſſo, per ratihabitionem expreſſam. Item cûm quis adeptus fuerit poſſeſſionem, per ſe ſine titulo & traditione, qualiter acquiritur poſſeſſio & dominium rerum ex tempore. Item qualiter rerum incorporalium, ſicut iuris. ſ. alicuius ſeruitutis, in alieno acquiritur dominium et poſſeſſio per longum, continuum & pacificum vſum, ſine conſenſu expreſſo, ꝑ patiẽtiam veri dñi, qui ſciuit & nõ ꝓhibuit, ſed permiſit de conſenſu tacito. Nunc autẽ dicendũ eſt qualiter acquirũtur rerũ incorporaliũ dominia, & poſſeſſio, ſicut iuriũ, ex cõſenſu expreſſo, ex cauſa donationis & cõſtitutionis ſeruitutis. Iura ſiqdem, cûm ſint incorporalia, videri nõ poterũt, nec tangi, et ideò traditionẽ nõ patiuntur, ſicut res corporales. Oportet igitur ex neceſſitate, ꝙ in huiuſmodi cõtrahatur donatio ex affectu cõtrahentiũ, et ſolo animo & voluntate tranſferẽdi, & accipiẽdi, & aſpectu rei cor-

corporalis, cui inſunt huiuſmodi iura,& ſic quaſi poſſidentur ex fictione iuris,& ille qui ſic in poſſeſſione fuerit ex iuris fictione, ſemper quaſi vtitur, donec fuerit diſſeyſitus per violentiam vel ſine violentia per nō vſum. Acquiri enim poterit poſſeſſio rei corporalis ſine vſu, & ſimiliter rei incorporalis, quaſi poſſeſſio, ſine vſu. Sed cùm vſus interuenerit in re incorporali,retinetur poſſeſſio per vſum,& efficitur vera,quę prius fuit fictitia,& cùm quis vſus fuerit iure tali, ad alium transferre poterit ius, & vſum ſimul,quod non potuit ante vſum. Item ſi ille cui conſtituta fuerit ſeruitus,in vita ſua cùm nolit, vel non poſſit,vſus non fuerit, hæres eius vti poterit,ſi ſeruitus fuerit conſtituta ſibi & hæredibus ſuis, & ſic de herede in herede ꝓpinquos & remotos,per modū donationis.Si autē ſic conſtituta fuerit ſeruitus, tali & hæredibus ſuis, vel cui dare vel aſſignare voluerit, omnes tales per modum conſtitutionis ſiue donationis admittuntur ad vſum ſucceſſiuè,cùm ſint quaſi in poſſeſſione, & omnes alij ab vſu penitus excluduntur. Huiuſmodi autem iura,ſicut ſeruitutes,dici poſſunt pertinentię alicuius rei corporalis , & pertinent de re corporali ad rem corporalem.s. de fundo vel de tenemento alieno ad fundum vel tenementum alicuiꝰ proprium,et hoc multis modis,ſecundùm quod infrà dicetur pleniùs,de aſſiſis. Transferuntur autem huiuſmodi iura de ꝑſona in perſonam,per vſum & quaſi ante vſum,vt prędictum eſt.Item ſicut pertinent iura ad aliquem ex alieno, ita pertinent in ꝓprio, vt ſi quis fundum habuerit, ad quem pertinet aduocatio eccleſię, ius pręſentandi pertinebit ad dominum,& quámuis eccleſia,ſecundùm quod cōſtruitur lignis & lapidibus,ſit res corporalis,ius tamen pręſentandi erit incorporale, & vnde aliud eſt dare eccleſiam, & aliud dare aduocationem.Laici tamen,ſecundùm communem vſum,ꝓpter eorum ſimplicitatem,dāt eccleſias, ꝙ nihil aliud eſt dicere,quám præſentare.Laicus igitur ꝑſentat ad eccleſiam vacantem, ſecundùm quod cōſtruitur ex lignis & lapidibꝰ, vt pręſentatus eccleſiam regat, & epiſcopus eam dat, ſcilicet pręſentatū admittit ad regimē, et inſtituit. Si autem dominus fundi aduocationem dederit.s.illud ius pręſentandi, aliud erit.Si quis autem donationem fecerit viris religioſis, & dederit eis eccleſiam,ita ꝙ illam habeant in ꝓprios vſus, ſic remanebit eccleſia illa imperpetuùm, ſed tamen ius aduocationis ad illos non transfertur, quià ius aduocationis ſemper remanet cū patrono, & vnde illam vlteriùs conferre non poterunt alicui clerico, cū ius aduocationis,& ius preſentandi ſemper remaneat cū patrono. Si autem dederit quis eis ius aduocationis alicuiꝰ eccleſię,ipſi,de gratia et diſpenſatione, poterunt eam in proprios vſus retinere,vel ad eam pręſentare, & ius aduocationis vel patronatus ſibi retinere. Habet tamen huiuſmodi donatio ex conſuetudine & ab vſu aliam interpretationem, & aliū intellectum, vt ſi dicat quis, do talē eccleſiam talibus viris religioſis, vbi mentionem facere deberet de aduocatione, ſufficit donatio talis,quantū ad ius aduocationis transferendum , & propter ſimplicitatem laicorum interpretatur,ꝙ laicus per hęc verba dat quicquid iuris habuit in eccleſia illa.s.ius aduocationis,ſimul cum eccleſia illa, ſecundùm quod,inueniri poterit de termino ſanctę Trinitatis,anno regni regis Henrici quarto in

Comitatu Lincolñ,de eccleſia de Wichine,data priori de Markeby.¶ 2. Itẽ videndũ qualiter quis vti debeat iure ſibi conceſſo,ad retinendã poſſeſſionẽ & iuris ſui declarationẽ,& primò de ſeruitutibus,vt ſi cui concedatur in alieno,i° paſcẽdi,ſtatim cũ poſſit, imittit pecora ſua,vnũ vel plura,& ꝑ hoc retinebit ſeyſinã ſuã, vnũ dico , quiá ſi ad plura vſq; ad mille vel ſine numero, ſufficit ad ſeyſinã retinendã ſi vnicũ immittat.Itẽ ſi ius paſcendi ꝑ totũ fundũ concedatur,ſufficit ad ſeyſinã retinendã ꝑ totum fũdũ,ſi vnicũ immittat,eo animo vt ꝑ totũ paſcat,quod quidẽ ſi ei ꝑmiſſũ nõ fuerit, ꝙ vti õninò nõ poſſit vel cõmodè,cõpetit ei aſſiſa nouę diſſ. licet anteã nõ vſus fuerit in veritate,ꝓpter quaſi ſeyſinã & quaſi vſum ex prima voluntate cõcedentis, & cûm ſic in veritate vſus fuerit,illud ius cũ vſu tranſmittit ad hæredes ſuos & aſſignatos, quod priùs facere potuit ſine vſu,& extũc ad extraneos illud ius tranſmittere poterit cũ vſu & ſeyſina,quod prius facere nõ potuit, ſine vſu.Et quod dictũ eſt de iure paſcendi,fiat de iure eũdi, agendi, aquãuè ducendi,& de õnib° alijs ſeruitutibus, quæ ſunt infinitæ & non refert. ¶ 3. De iure autẽ aduocatiõis reſtat videre,qualiter transferatur, & quę debeãt concurrere ad hoc,ꝙ trãſferri poſſit.Oportet igitur ꝙ ille, qui aduocationẽ dederit , in ſeyſina ſit p̃ſentãdi: hoc eſt ꝙ vltimô p̃ſentauerit aliquẽ, qui ad prẽſẽtationẽ ſuã ad miſſ° fuerit & inſtitutus,vel ſaltẽ cõmiſſa cuſtodia,cûm ꝑ hoc recognoſcatur ipſũ eſſe patronũ,vel ſaltẽ ꝙ p̃ſentationẽ ſuam euicerit ab aliquo de ſeyſina anteceſſoris, vel ꝙ ãteceſſores ſui prẽſentauerint immediatè , vel aliquis nomine eorũ,vel nomine ſuo,ſicut cuſtos vel firmari°.Cûm autẽ ſic in ſeyſina fuerit,ius aduocationis ad aliũ tranſferre poterit, ſed nõ ſolo animo & affectu,ſicut ſeruitutẽ,ſecũdûm quoſdã.Cûm ius aduocationis incorporale ſit, quod videri non poſſit nec tangi, oportet de neceſſitate,quòd cũ corpore transferatur,ad quod ꝑtinere poſſit,quià ſine corpore rectè poſſideri nõ poſſit,licet ab aliquib° dicatur,quòd quaſi ad ſimilitudinẽ ſeruitutis.Et quòd aduocatio quæ incorporalis eſt,transferri nõ poſſit ſine re corporali & teñto,ꝓbatur de termino ſancti H. anno regis H.nono,comitatu Norf.inter abbatẽ de Meſſẽdene & Hubertũ de Burgo, de eccleſia de Owalton, vbi idẽ abbas ꝓtulit quandã chartã cuiuſdã walteri de la Penne , quæ teſtabatur,quòd idẽ walterus dedit ei aduocationẽ illius eccleſiæ,ſed quià poſteà conuictum fuit,quòd idem walterus nullũ teñtum habuit in manerio, in quo eccleſia ſita fuit,nec aliquis per eũ,nec idẽ walterus nũꝗ prẽſentauit ad eccleſiam illam: conſideratũ fuit,quòd Abbas nihil caperet. Item ad hoc facit quod habetis de termino ſancti Hillarij anno regis Henrici ſexto,comitatu Staff.de Rauł Comite Ceſtrię & Priore de Kenelwyde, de eccleſia de Stoke , vbi dicitur quôd ille qui dedit aduocationem priori,nec aliquis anteceſſorum ſuorũ nunquâm ſeyſinam habuit prẽſentandi, nec aliquod teñtũ in villa illa,conſideratũ fuit quôd donatio illa nulla.Item ad hoc facit , quod habetis de termino Paſchę, anno regis H. nono in comitatu Cornub.de Richardo de Wyks & Priore de Triwardray, Aſſiſa vltimę prẽſẽtationis de eccleſia de Wyks, vbi non valuit donatio facta de aduocatione, quià ille qui dedit , nunquam fuit in ſeyſina præſentandi , nec terram aliquam

habuit

habuit in villa illa, ad quã aduocatio illa potuit ꝑtinere,quâmuis multæ cõfirmationes epiſcoporũ,& dñorũ capitaliũ interueniſſent. ¶ 4. Oportet igitur, ꝙ aduocatio cũ re corporali trãſferatur,cũ ſeyſina illiꝰ cui trãſfertur,vel alicuiꝰ anteceſſorũ ſuorũ,& cûm ſic facta fuerit donatio aduocationis, cũ teñto,facta traditione rei corporalis vidz teñti,ſtatim incipit donatorius poſſidere teñtũ illud, & quaſi poſſidere ius ꝓſentandi: ſeyſinã autẽ nunquã habebit,antequâm eccleſia vacauerit,et tunc præſentare poſſit.Et vnde ſi donatio facta fuerit tãtûm donatorio ſine hæredibꝰ ſuis, ſi in vita ſua vacauerit,præſentare poterit, & vti ſeyſina ſua.Si autem nõ, remanebit præſentatio cũ donatore,vel ſi illã in vita ſua dederit alicui ãtequã vacet, nõ valebit donatio, ex quo nõ fuit in ſeyſina prꝫſentãdi,ſed remanebit cũ donatore.Si autẽ ſic facta fuerit donatio, ſibi & hæredibus ſuis,ſi in vita donatorij nõ vacauerit, quòd prꝫſẽtare poſſit,ius tamẽ prꝫſentandi tranſmittit ad hæredes ſuos ꝓpinquos et remotos in infinitum, de ſeyſina donatoris & warrãti ſui,ſicut de ſeyſina alicuius ãteceſſoris,& donatorius ſẽper ex donatione eſt quaſi in poſſeſſione,& videtur vti,donec ſeyſinã amiſerit,ꝑ nõ vſũ,hoc eſt,ſi donatorẽ vel alium, ex negligentia vel patientia ſua prꝫſentare ꝑmiſerit ad eccleſiã, cùm vacauerit, quo caſu nunquàm recuperabit ipſe,nec hæredes ſui , quià vacua erit charta & donatio ſine ſeyſina.Si autẽ donatorius antequâm eccleſia illa vacauerit,vel antequám præſentauerit,vel hæredes ſui aduocationem illã dederint alicui,cum teñto vel ſine, non valebit donatio, quià quàmuis ius ꝓſentandi transferatur,tamẽ ſeyſinà nõ tranſferunt, quam non habent,ſed ſemper remanebit cũ donatore,qui vltimò præſentauit, niſi fortè ſit ita, quòd donatio facta ſit donatorio & hæredibus ſuis, vel cuicunqꝫ dare & aſſignare voluerit,propter modum donationis,quiâ donatorij & aſſignati erunt loco hæredũ. Sed ſi cûm nulla facta ſit mẽtio de aſſignatis, donatorius vel eiꝰ hæredes dederint vel aſſignauerint antequã ſeyſinã habuerint,& donatorius vel eiꝰ aſſignati, cùm eccleſia vacauerit,prꝫſentauerit, & ꝑ negligentiã vel ꝑ patientiam primi donatorij admiſſus fuerit clericꝰ, ad eorũ prꝫſentationem,ſic incipient poſſidere ex negligentia vel patientia aliorum,& incipiet valere donatio, ex quo concurrunt ius & ſeyſina, iuſtè vel iniuſtè.Sed quid ſi vterqꝫ præſentauerit,primus donator vidz & ſecundꝰ donatorius,primus donator præferri debet propter ſeyſinam , a qua nõ receſſit,nec ſecundus donator potuit ad alium plus conferre quã ipſe habuit.s. nil niſi ius ſine ſeyſina,& licet aſſignatus ipſũ vocare vellet ad warrãtũ,non poſſit ei plus warrãtizare,ꝙ̃ ei dedit vel dare potuit, nec etiã poteſt eũ defendere in ſeyſina prꝫſentationis, quã ſuus aſſignatus nõ habuit.Itẽ eſto,quôd antè ſeyſinam præſentationis,facta fuit donatio vel aſſignatio,& caſu aliquo reuertatur teñtum cũ aduocatione ad eum qui dedit,ſicut eſchaeta, vel alio modo, & inceperit eccleſia vacare tunc primò, & vterqꝫ prꝫſentauerit.s. primus donator et primus donatorius,adhuc erit prꝫferendus in donatione primus donator, propter ſeyſinã prꝫſentandi, a qua non receſſit, et ſi donatorius inſtrumenta donationis ꝓtulerit,vacua erunt, quantûm ad ius prꝫſentandi,quiâ quicquid habuit, ſuo feoffato contulit, et iam ex alia cauſa , et ab alio poſſideri incepit de

 nouo

nouo, q̃ ex prima cauſa donationis & a feoffatore ſuo. ¶ 5. Et quòd donatio facta de aduocatione valere nõ debeat, antequã donator fuerit in poſſeſſione præſentandi, ꝓbatur in rotulo, de termino ſancti M. ãno reg. H. octauo incipiẽte nono in comitatu Bed. de Iohãne de Trahillz & priore de Niwenhã, Aſſiſa vltimę præſentationis, de tertia parte eccleſiæ de Sudmels, vbi prior reſpondit ad aſſiſã, quòd walterus de Trahyllz, ãteceſſor prędicti Iohannis, dedit aduocationẽ illius tertiæ partis Falkz de Bureflute, & ille Falkz, illã dedit domui ſuæ ꝑ chartã ſuã, ſed quiá idẽ prior recognouit quòd idẽ walterus fecit vltimã præſentationẽ, & quòd Falkz nunquã præſentauit, conſideratũ fuit, quòd Iohannes recuperaret ſeyſinã ſuã de ſeyſina walteri anteceſſoris ſui. Item ad hoc facit, quod habetis de itinere M. de Pateſhull in comitatu wygorñ, anno regis Henrici quinto: vbi dicitur, quòd ſi ille cui data fuerit aduocatio vel donatorius antequàm præſentauerit, illã vlteriùs donauerit, nõ valebit donatio, quià vltimus donatorius warrantũ non habuit. Itẽ non valet donatio aduocationis, ſi ille qui dedit nunquàm habuit ſeyſinam prꝫſentandi, nec aliquid de manerio, vel tenemento, ad quod aduocatio pertinuit, vt inter placita quæ ſequuntur regem, anno regni regis Henrici tertij viceſimo ſecundo in comitatu Salop, de Godefrido de Gamages, vbi idẽ Godfridus dixit corã rege, quòd quidã anteceſſor ſuus dedit patri ſuo quandã terrã, cum aduocatione eccleſiæ, & inde poſtmodũ conuictũ fuit, quòd idem anteceſſor nũquàm ſeyſinã inde habuit, & ideo donatio nulla, licet idẽ Godfridus & pater ſuus poſtmodũ inde eſſent in ſeyſina. Itẽ ad hoc facit, de termino Paſchę ãno regni reg. H. decimo in comitatu Leyc. Aſſiſa vltimę præſentationis, inter walterũ de Rideware, & priorẽ de vndeleigh, vbi idẽ walterꝰ nil capere potuit ꝑ aſſiſam, quia Comes de Ferrarijs, qui maneriũ illud, ad quod aduocatio illa ꝑtinuit, dedit prædicto waltero, nunquàm præſentauit ad eccleſiã illã. Itẽ ad hoc facit, quod habetis de termino ſancti M. anno reg. H. nono incipiente decimo, Aſſiſa vltimæ præſentationis, inter priorẽ de Lewes, & Adã de nouo mercato, de eccleſia de Hatfelt, vbi idẽ Adam recuperauit præſentationẽ ſuã de ſeyſina aui ſui ex parte matris. Caſus quidẽ talis eſt. Auus quidã ipſiꝰ Adæ &c. De hac materia habebitis pleniùs infrá, de aſſiſa vltimæ præſentationis, & hic ſuꝑabundat vel ibi. Item videtur, quòd ſine corpore poterit ius aduocationis trãſferri ad aliũ ꝑ ſe, & quaſi poſſideri, ſicut ſeruitus, donec vacauerit, & tunc ꝑ vſũ & præſentationẽ retineri, ad ſimilitudinẽ ſeruitutis, nõ eſt enĩ neceſſe, vt videtur, quòd ſemꝑ adhꝫreat fũdo vel tenẽto cui inſit, cùm ineſſe poterit eccleſiæ, ſecundũ quod eccleſia conſtruitur ex lignis & lapidibus, & vnde dicitur aduocatio talis eccleſiæ, & vnde ſi eccleſia donetur ſine tenẽto, adhuc poterit tranſferri aduocatio vel retineri, & cùm ꝑ ſe data fuerit aduocatio & cùm eccleſia vacauerit, donatorius præſentauerit, & ius aduocationis retinebit ꝑ ſeyſinam, & ſic deſinet eſſe aduocatio de fundi pertinentijs. Et vnde videtur quòd ſi ille qui aduocationẽ dedit ſiue ante vacationẽ eccleſiæ, ſiue poſt, fundũ dederit cũ õnibus pertinẽtijs ſuis, & cum aduocatione eccleſiæ expreſſè, non valebit donatio, quantũ ad aduocationem, licet valeat quantùm ad fundũ, trãſferẽdo ſine aduocatione

catione, quià donator id quod priûs dedit, ſine voluntate donatorij reſumere nō poterit, nec iterū dare, licet videatur prima facie, quòd ſemꝑ in ſeyſina extiterit, donec donatorius præſentauerit. Sed reuera dare non poterit, cûm donatorius ius non habeat præſentandi & ſit quaſi in ſeyſina, donec eccleſia vacauerit, & ſic ꝑ imaginariā ſeyſinā, remanet vera ſeyſina in ſuſpenſo, vſq; vacationē eccleſiæ, et tunc præſentet donatorius, ſi aduocationē ad aliū non tranſtulerit, vel donator ſi hoc nō fecerit, & ſic erit obſeruandū, vbi aduocatio ſeparata eſt a fundo, & non eſt de fundi ꝑtinentijs. Itē eſto, ꝙ de fundo fiat donatio cū aduocatione, et antequā eccleſia vacauerit, vel poſt, fuerit donatorius ꝑ donatorē vel ꝑ aliū diſſeyſitus, & tunc vacare incipiat eccleſia, nō præſentabit donatorius ad eccleſiā cuius aduocatio eſt de ꝑtinētijs, antequâm fundū recuperet quod eſt principale, & ſic agi oportet in pluribus caſibus, quòd ſeyſinā habere nō poterit quis de pertinētijs vel acceſſorio, antequā acquiſierit principale. Itē quādoq; tranſit ius aduocationis cū corpore. i. cū ipſo fūdo, vel tenēto ad quod aduocatio ꝑtinuerit, quandoq; cū expreſſione, & quādoq; ſine, cū expreſſione, vt ſi dicatur, do tibi fundū iſtū cū ōnibus ꝑtinētijs ſuis & cū aduocatione eccleſiæ, vel ſine expreſſione, vt ſi dicatur, do tibi fundū iſtū cū ōnib⁹ ꝑtinentijs ſuis, ſine aliquo retēto, ſiue hoc ſit in feodo, vel ad firmā, in quo caſu, tranſit aduocatio cū ipſo fundo ad donatoriū, & ſi partē fundi dederit, quàmuis cū ōnibus ꝑtinentijs ſuis, et partē retinuerit, non ꝓpter hoc tranſfertur aduocatio, ſed cū donatore remanebit, licet minimā partē fundi retinuerit, nō enim tranſfertur aduocatio cū aliqua parte fundi, niſi ſpecialiter transferatur. Item ſi pluribus fiat donatio de fundo aliquo, ꝑ particulas cū ōnibus pertinētijs ſimul, vel ſucceſſiuè, ſine aliqua expreſſione aduocationis, vltimò feoffatus, quātùm ad ius aduocationis, erit ōnibus alijs præferend⁹, habita tamen diſtinctione, ſecūdùm quoſdā, ſi aduocatio ſpecialiter excipiatur: vtrum donator ſic dicat, do tibi tantam terram cum omnibus pertinentijs ſuis, excepta tanto terræ de prædicta terra cum pertinentijs, vel, retento mihi tanto terræ de eadem terra: quià in primo caſu videtur excipi ab illo quod donator totum transferat ad donatorium ſcilicet aduocationem cum omnibus alijs pertinentijs, et vnde cûm poſteá, ab illo toto excipiat partem, videtur quòd aduocatio remanere debeat donatore, ex quo cum parte ſpecialiter excepta non tranſfertur. Si autem ſic dicat, do tibi tantam terram cū omnibus pertinentijs ſuis, ſalua mihi, vel retenta tali parte, videtur quòd aduocatio remanere debeat cum parte retēta vel ſaluata. Item eſto, quòd alicui fiat donatio de tenemento, cum aduocatione, donec ei prouideatur, ſi ante prouiſionem, & antequàm in ſeyſina fuerit præſentandi, donatorius rem cum aduocatione, vel aduocationem per ſe, etiam poſt præſentationem ad alium tranſtulerit, qui ſimiliter præſentauerit ante prouiſionem, & poſteà donatorio prouiſum fuerit, & iterum eccleſiam vacare contigerit, & omnes præſentauerint ſcilicet donator primus & donatorius primus & ſecundus, donator primus erit alijs omnibus præferendus, quià ſi primus donatorius & ſecundus prima facie actionem habeant de pręſentatione, donator habebit exceptionē de prouiſione, & non

non poterit primus donatorius dare ad remanentiam vel cū effectu, quià ꝑpetuitatē nō habet, vel quià eius ſtatus dependet ex inſidijs fortunę. De hac materia inueniri poterit, de termino Paſchę anno reg. Henrici ſeptimo in comitatu Bed. de Falkz de Briante, et priore de Nywenhā, Aſſiſa vltimę prę̄ſētationis de eccleſia de Haſpele.

1 ¶ De libertatibus, quis eas dare poſſit et quæ ſunt regis. 2. Quid eſt corona regis. 3. De warennis et libertatibus conceſſis a domino Rege, qualiter poſſidentur et vtantur. 4. Breue ſi quis alium vexauerit contra libertatem. 5. De intentione querentis proponenda. Chap. 24.

DIctū eſt ſuprà, qualiter iura et res incorporales trāſferuntur, et qualiter traduntur, vel quaſi, & qualiter poſſidētur, vel quaſi, & qualiter ꝑ verū vſū retinentur: nūc autē dicēdū erit de libertatibꝰ, quis cōcedere poſſit libertates, & quibꝰ, & qualiter trāſferuntur, & qualiter poſſidentur vel quaſi, & qualiter ꝑ vſū retinentur. Quis? Et ſciendū quòd ipſe dn̄s rex, qui ordinariā habet iuriſdictionē & dignitatē & poteſtatē, ſuper ōnes qui in regno ſuo ſunt, habet enim ōnia iura in manu ſua, quę ad coronā & laicalē ꝑtinēt poteſtatē & materialē gladiū, qui ꝑtinet ad regni gubernaculū, habet etiā iuſtitiā, & iuditiū quę ſunt iuriſdictiones, vt ex iuriſdictione ſua, ſicut dei miniſter & vicarius, tribuat vbicuiq; qd' ſuū fuerit. Habet etiam ea quæ ſunt pacis, vt populus ſibi traditus in pace ſileat & quieſcat, & ne quis alterū verberet, vulneret vel malè tractet, ne quis alienā rē ꝑ vim & roberiā auferet vel aſportet, ne quis hominē mahemiet vel occidat. Habet etiā coertionē, vt delinquētes puniat & coerceat. Item habet in poteſtate ſua leges, & conſtitutiones, & aſſiſas in regno ſuo ꝓuiſas & approbatas, & iuratas, ipſe in propria perſona ſua obſeruet, & a ſubditis ſuis faciat obſeruari. Nihil enim prodeſt iura condere, niſi ſit qui iura tueatur. Habet igitur rex huiuſmodi iura, ſiue iuriſdictiones in manu ſua. Habet etiam præ cęteris ōnibus in regno ſuo, de iure gentiū, priuilegia propria, quæ de iure naturali eſſe deberent inuentoris, ſicut Theſaurus, wreccū Maris, Graſſus piſcis, Sturgio, wayuiū, quæ in nullius bonis eſſe dicuntur. Habet etiam, de iure gentium, in manu ſua quæ de iure naturali deberent eſſe communia, ſicut feras beſtias & aues nō domeſticas, quę deberent eſſe cōmunia de iure naturali & ꝑ apprehētionē, & captionē, et aucupationē, propria. Itē ꝑ occupationē & appħentionē rei alteriꝰ, vt ſi quid abijciatur & ꝓ derelicto habeatur. Ea vero quæ iuriſdictionis ſunt & pacis, & ea quæ ſunt iuſtitiæ & paci annexa, ad nullū ꝑtinent, niſi ad coronā & dignitatem regiam, nec a corona ſeparari poterunt, cúm faciant ipſam coronā. ¶ 2. Eſt enim corona regis facere iuſtitiā & iuditiū, & tenere pacē, & ſine quibꝰ, corona conſiſtere non poteſt, nec tenere. Huiuſmodi autē iura ſiue iuriſdictiones ad ꝑſonas vel tenta tranſferri non poterunt, nec a priuata perſona poſſideri, nec vſus nec executio iuris, niſi hoc datū fuerit ei deſuper, ſicut iuriſdictio delegata non delegari poterit, quin ordinaria remaneat cū ipſo rege. Ea vero quæ dicūtur priuilegia, licet pertineant ad coronā, tamē a corona ſeparari poſſunt & ad priuatas perſonas tranſferri, ſed de gratia ipſius regis ſpeciali: Cuius gratia & conceſſio ſpecialis, ſi non interuenerint, tempꝰ, a tali petitione,

regem

regẽ non excludit. Nullũ enim tẽpus currit donationi regis, vel cõtra eũ in hoc caſu, cùm ꝓbatiõe nõ egeat: Cõſtare enim debet õnib⁹, quòd huiuſmodi ꝑtinẽt ad coronã, niſi ſit aliquis qui docere poſſit, ex ſpeciali gratia habita, cõtrariũ. In alijs verò vbi ꝓbatio neceſſaria fuerit, currit tempus cõtra ipſũ: ſicut contra quoſcũq; alios. Huiuſmodi autem libertates, cùm a rege cõceſſę fuerint, ſtatim quaſi transferũtur, & quaſi poſſidẽtur, & ille cui conceduntur, ſtatim quaſi vtitur, licet caſus quo vti debeat ſtatim non euenerit. Cùm autẽ euenerit, & vſus fuerit, ſtatim retinet poſſeſſionẽ ꝑ vſum, & ſiue vſus fuerit verè ſiue non, ſemꝑ erit in poſſeſſione vel quaſi, vel iuriſdictionis delegatæ vel rei, donec amiſerit ꝑ abvſũ, vel non vſum. Vti autẽ non poterit quis verè, licet quaſi, tali libertate, donec caſus euenerit quo vti poſſit, vt ſi quis habeat curiã & poteſtatẽ placitandi in curia ſua, placita vetiti namij, & tenendi placitũ ꝑ breue de recto, licet ſit quaſi in poſſeſſione, tamẽ verè vti non poterit, ante breuis impetrationẽ & ſũmonitionẽ. Itẽ ſi cui concedatur libertas, ꝙ inquirere poſſit & iudicare de aſſiſis & mẽſuris infractis contrà cõſtitutionẽ regiã, licet poſſit inquirere, tamẽ iudicare nõ poterit antequã fuerit tranſgreſſũ, licet fuerit quaſi in poſſeſſione. Itẽ ſi cui concedatur talis libertas, quòd habeat Soke & Sake, Toll & Them, Infangthef & vtfãgthef. ¶ 3. Iuditiũ vitę & membrorũ, & furcas & alia quę pertinent ad executionẽ iuditij, talis nõ priùs vti poterit tali libertate, antequã latro captus fuerit, de quo iuditiũ fieri poſſit & debeat, ſed ſemꝑ priùs quaſi vtitur, cùm ſit in poteſtate vtendi tali libertate, donec illã libertatem amiſerit, per non vſũ: hoc eſt donec ali⁹ de latrone capto, infra libertatẽ ſuã iuſtitiã fecerit & iuditiũ, & illum abduxerit extra libertatẽ ſuã, ſemel ſcyſiendo, ꝑ negligentiã & patientiã ſuã, eo pſente & ſciente, & ꝑmittente. Cũ autẽ hoc ſciuerit, & diligenter & recẽter ſibi ꝑquiſiuerit, repetere poterit libertatẽ ſuã. Si autẽ negligẽs fuerit, & ꝑ negligentiã & patientiã ꝑ lapſũ temporis illã amittit, & extũc ſine rege reſtitui nõ poterit, cùm ꝑ lapſũ tẽpòris ſuã amiſerit actionẽ. Itẽ eodẽ modo ſi cui concedatur talis libertas, quòd quietus ſit de Theolonio & cõſuetudinibus dandis ꝑ totũ regnũ Anglię, in terra & in mari, & quòd Theoloniũ & conſuetudines capiat infra libertatẽ ſuã, de ementib⁹ & vendentibus, ſtatim erit quaſi in poſſeſſione, & poſſeſſionem retinebit cùm Tolnetũ & conſuetudines receperit, et cùm alibi in regno, extra libertatẽ ſuã, ꝑ talẽ libertatẽ prętextu talis libertatis, ꝑ iuditiũ, vel alio modo, habuerit quietantiã in nũdinis & mercatis. Et quod hic dictũ eſt exẽpli cauſa, dici poterit in õnib⁹ alijs cõmunib⁹ caſibus conſimilib⁹, ſicut in ijs quę ꝑtinẽt ad coronã, ſicut in placito de vetito namij, de viſu frãciplegij. Itẽ de priuilegijs ſupradictis. Eſt enim libertas, euacuatio ſeruitutis, et contrario modo ſeſe reſpiciunt, & ideò ſimul nõ morãtur. Eſſe enim poterit libertas, vt ſi quis teneatur ad dandũ ex ſeruitute, ſicut Theolonium & conſuetudines, ex libertate defendi poterit ad non dandum. Item ſi ex ſeruitute teneatur quis ad non capiendum, ex libertate conceſſa capere poſſit conſuetudines & Theolonia. Item ſi quis ex cauſa venandi vel aucupandi ingredi poſſit fundum alienum, ex ſeruitute fundo impoſita, per negligentiam vel patientiam dominorũ, ex libertate conceſſa, ꝓhiberi

hiberi

hiberi poterit ne ingrediatur. Itē ſi ex ſeruitute vel quaſi, ingrediātur balliui fundū alicui⁹, ſicut vic. et ſeruientes regis, ex libertate a rege cōceſſa, a rege ꝓhibeantur nē ingrediātur, ſed vt ꝑ dnm libertatis, ſūmonitiones fiant, & attachiamenta, & viſus franci plegij, & oīa alia quæ pertinēt ad coronā. Cūm autē dominus rex ita libertates conceſſerit, ſicut prædictum eſt, illas concedere non debet in præiuditium aliorum, vt ſi priûs fortè alicui conceſſit talem libertatē, ꝙ habeat warrenniam ꝑ totam terrā ſuam, & totum fundum ſuum, ſi poſtmodûm illud idem concedat alteri infra eandem libertatem, iniuriatur & detrahit libertati priûs conceſſæ, qua forte vſus eſt quis per multa tempora, & quod ſemel dederit, ſine iuris iniuria reſumere non poterit, nec alijs dare, & maximè de quo ipſe in ſeyſina non fuerit, quod ſi fecerit de facto, & cûm charta libertatis publicè lecta fuerit & audita, et cûm vti inceperit donatorius, impeditus fuerit ꝑ illū, qui primā habuerit libertatem, abſquè eo quòd hoc priûs domino regi oſtenderit, ꝙ factum ſuū, quod magis volūtariū eſt quàm iuſtū, reuocet, & emendet, amittere poterit imperpetuûm, eo ꝙ factum domini regis, propria authoritate impedit et ei reſiſtit, cûm hoc non liceat alicui, nec etiam, quod magis eſt, de facto ſuo diſputare, vt de Abbate ſancti Albani et Galfrido de Chyldwike, apud weſtm̄ coram ipſo domino rege, vbi idem Galfridus warrennam ſuam retinuit, quià idem Abbas, abſq; eo quòd hoc oſtenderit domino regi, ipſum vti impediuit. Item nec mutare poterit idem rex de iure, libertatem priûs cōceſſam, vt ſi dominus rex tenenti ſuo conceſſerit talem libertatem, quòd nullus vic. vel balliuus ingreſſum habeat in terram ſuam, vel feodum ſuum, ad aliquam ſummonitionem, vel attachiamentum, vel diſtrictionem pro ſeruitio faciendo, ſi ſeruitium tenentis ſui alicui attornauerit, & conceſſerit, talis, returna breuium non habebit, contra libertatem priûs conceſſam tenenti ſuo, qui returna habuerit priûs, vt cogatur returna recipere per mediam perſonam, quæ priùs recepit ſine medio, per manus vicecomitum vel balliuorum: Et quià non poterit quis ſeruitiū tenentis ſui ita atturnare alicui ad damnum ipſius vel grauamen, et hoc verum eſt, niſi hoc prouenerit ex voluntate tenentis, vel per negligentiam vel patientiam longam. Itē eſto, quôd dominus rex, duobus conceſſerit aliquam libertatem, vt ſi alicui vniuerſitati, ſicut ciuibus vel burgenſibus vel aliquibus alijs, ꝙ mercatum habeant vel feriam in villa ſua, ciuitate vel burgo, vel conſuetudines capiat, & theolonia, & quieti ſunt per totum regnū ſuum in terra & in mari de theolonio dando, vel aliqua alia conſuetudine, ſi poſtmodûm concedat conſimilem libertatem aliquibus in regno ſuo, ꝙ capiant & quieti ſint, ſecundûm quod prædictum eſt, videndum erit qui illorum præferri debeant in tali libertate, cûm quibuſdam conceſſum ſit quòd theolonia capiant & cōſuetudines, & alijs ne dent, quod quidem ſimul ſtare nō poterit. Recurrendum igitur erit de neceſſitate, ad prioritatem impetrationis, ſi nullus eorum vſus fuerit ſed quaſi. Si autem vn⁹ eorum vſus fuerit, ità ꝙ ab alijs ceperit theolonium & cōſuetudines, in villa, & mercato, vel nūdinis, & quòd quietantiā habuit in villa, mercato vel nundinis, talis præferri debet, propter vſum, & retinere, cûm prior ſit vſu, quàmuis non

impetra-

impetratione,& hoc verum erit,vbi poſteriores impetratione vſi fuerint, niſi illi qui priores ſũt impetratione, ſtatim & recenter ſibi ꝑquiſiuerint. Si autem illi qui priores ſunt impetratione, priùs vſi fuerint, et quòd ceperint ab alijs conſuetudines in villa aliorum,libertates ſuas retinebunt, tam propter prioritatem impetrationis,quàm prioritatem vſus.Si autem poſt talem impetrationem libertatis,& vſum , alij impetrauerint libertatem,quòd vti poſſunt,alij qui priores ſunt,propter hoc,libertatem ſuam non amittũt. Sed eſto quòd illi qui priores ſunt impetratione & vſu forte ꝑ non vſum vel abuſum amiſerint, et antequàm reſtituti fuerint ad libertatem , alij impetrauerint & vſi fuerint, alii qui priores fuerint impetratione,et vſu nunq̃ reſtituentur. Si autem priores, poſt impetrationem aliorum,ſed ante vſum reſtituti fuerint, ſic per reſtitutionem libertatem priùs habitam retinebunt,et alijs præferentur:propter verum vſum, qui vſui fictitio debet præferri. Si quis igitur contra huiuſmodi libertates, illos quibus conceſſæ fuerint grauare vel vexare præſumpſerit,ſummoneatur quòd ſit coram rege vel eius Iuſtic. inde reſponſurus per tale breue. ¶ 4. Rex vic.ſalutem.Sũmoneas per bonos ſummonitores, maiorem & balliuos talis ciuitatis,burgi vel villę,quòd ſint coram nobis &c.vel corã Iuſtic.noſtris apud talem locum,tali die,ad reſpondendum tali, vel talibus,quare ceperunt Theoloniũ & conſuetudines in villa ſua tali,de hominibus ipſius talis,vel de talibus burgenſibus,contrà libertates, quas idem talis vel tales habent, per chartam noſtram , vel anteceſſorum noſtrorum regum Anglię , quibus hucuſquè vſi ſunt,vt dicunt,et habeas ibi ſũmonitores et hoc breue. Teſte &c . ¶ 5. Qui cũm poſt Eſſoniũ & dilationes venerint, ꝓponat querens querelã ſuam,et intentionẽ hoc modo. Dicat quòd cũm ipſe et anteceſſores ſui , et homines ſui de tali villa, vel ipſi tales burgenſes,a tali tempore quieti extiterint, et ipſi quieti eſſe debeant de Theolonijs et aliis conſuetudinibus dandis, tam in terra q̃ in aqua,vbiquè in regno Angliæ,per chartas domini Regis et anteceſſorum ſuorum Regum Angliæ, ſi ſint mercatores merchandiſas ſuas exercentes , exceptis talibus merchandiſis et talibus, ipſi balliui diſtringunt ipſum,et homines ſuos, vel burgenſes tales, ad dandum theolonium & alias conſuetudines,contra prędictas libertates,itá quòd ceperunt de tali,qui talem rem vendidit,tantum, nomine theolonii , et de tali tantum. Et præterea ceperunt talem et impriſonauerunt , vel verberauerũt & male tractauerunt,et vnde per talem iniuſtam captionem, damnum habent ad valentiam tanti,et quod tales habeat libertates,et quòd talem acquietantiam habere debeat, per chartam domini regis et anteceſſorum ſuorum regum Angliæ, profert chartam talem Regis , factam tali anno, tali menſe,tali die regni ſui,quæ teſtatur,quòd inter alias libertates quas cõcedit tali , vel anteceſſoribus ſuis , concedit & confirmat ei, quòd ipſe & hæredes ſui,et homines eorum de tali villa , quieti ſint et liberi de omni theolonio, et omnibus conſuetudinibus ſecularibus, quæ ad ipſum pertinent in omni foro,et in omnibus nundinis,per totum regnum ſuũ,tâm per terram quám per mare,vbicunq; peruenerint et per omnes terras ſuas , vbicunq; libertates dare ei poterit , profert etiam chartam talem, al-

terius regis,tali anno regni ſui,tali menſe,tali die confectam, quæ primā chartam confirmat,et per eadem verba,et ſic proferre poteſt plures chartas regum anteceſſorum Angliæ. Profert etiam chartam talis Regis qui nunc eſt,tali anno,tali menſe,tali die confectam: per quam omnes chartas præcedentes confirmat, et per eadem verba, et per quam etiam concedit,quòd ſi prædictus talis vel tales, vel eorum anteceſſores, prædictis libertatibus vſi non fuerint per tempus aliquod, per quod illas amiſerint per non vſum, quòd nihilominùs ipſi et hæredes ſui illis de cætero vtantur liberè et ſine impedimento. ¶6. Et talis maior & tales balliuí veniunt,et defendunt vim et iniuriam,et iniuſtam captionem theolonij, et conſuetudinem, et dicunt, quòd antequam aliqua libertas conceſſa eſſet talibus burgenſibus qui queruntur,vel eorum anteceſſoribus, ab aliquo Rege conceſſa eſſet, vel antequàm ipſi qui queruntur haberent villam vel burgum,vel mercatum, vel feriam, vel etiam portum: habuerunt ipſi burgenſes,de quibus queritur,villam ſuam, burgum, ciuitatem vel portum ad feodi firmā, de anteceſſoribus domini regis, ſibi & hæredibus ſuis,cum omnibus libertatibus et liberis conſuetudinibus, ad villam ſuam pertinentibus, de donatione talis Regis, tenendum de eo et hæredibus ſuis,reddendo inde tantum per annum, et qui illam conceſſit ità liberè per chartam ſuam, ſicut ipſe illam vnquâm liberiùs habuit in manu ſua,die quo conceſſionem illam eis fecit,et inde proferant chartas antiquiores,ſi quas habuerint,et regum ſuccedentium confirmationes. Et vnde dicere potuerunt,quòd ſicut charta eorum aunciata eſt & libertas anterior, non potuit aliquis rex talem libertatem alijs concedere, in eorum prȩiuditium et iniuriam,et inde petere iuditium. Ad quod,poterit a quærentibus replicari, quòd ſi illi,de quibus queritur,chartam habuerint aunciatam,nūquam tamen vſi fuerunt ipſi, vel anteceſſores eorū tali libertate,antequâm eis, qui queruntur,et anteceſſoribus eorum talis conceſſa eſſet libertas,ꝙ capere poſſent theolonium in villa tali, et quieti eſſent per totam terram regis, de theolonio et conſuetudinibus dādis, quiâ nullus burgenſis de villa ſua vnquám priûs venit ad villam prædictorum, de quibus queritur, qui aliquid emeret vel venderet vel aliud faceret ꝑ quod teneretur dare theoloniū,vel alias cōſuetudines. Ad quòd poterit ab illis,de quibus queritur, triplicari,ꝙ ſi nullus prædictorū burgenſium,de quibus queritur, veniret in villam ſuā vt aliquid emeret vel venderet,tamen libertatem ſuam non amiſerunt ꝑ non vſum,quiâ quam citò venerunt et emerunt,ſiue poſt ſiue ante libertatem eis cōceſſam, ceperunt theolonia & conſuetudines, quiá priûs vti non potuerunt. Itē ꝙ ante libertatē eis cōceſſam vſi fuerint,ratione prioritatis, itâ quòd ceperunt theoloniū,et conſuetudines de tali, qui emit talē rem vel vendidit, et tantū dedit ꝓ conſuetudine ſua, et alius talis talē rem, et tantū dedit, et ſic de pluribus,et petunt quòd ꝑ patriam inquiratur. Dicere etiā poterunt,quòd quis itá vſi nō eſſent,vt prȩdictū eſt,tamē cū charta eorū aunciata ſit,et libertas anterior,non ſunt devſitati,quiá nūquàm ante euenit caſus ꝙ vti poſſēt,ſiue hoc fuerit ante libertatē poſteriꝰ cōceſſā,ſiue poſt. Item dicere poſſunt,quòd ſi fortè libertates ſuas amiſiſſent ꝑ non vſum, tamen

tamen reſtituti ſunt per dominum regem per verba in charta ſua de confirmatione contenta,quæ talia ſunt, quòd ſi fortè libertatibus illis priûs eis conceſſis vſi non fuerint omninò,vel cùm vſi fuerint illas amiſerunt p̄ nō vſum,quòd nihilominûs,illis vtâtur de cętero.Ad quod vero,a parte aduerſa poterit triplicari,quòd quámuis tales ità reſtituti fuerīt ad libertatem,quam prius amiſerunt per non vſum:tamen medio tempore antē reſtitutionem, conceſſit eis dn̄s rex per chartam ſuam, libertatem quam nunc habent, et vnde cûm talis libertas ità eis conceſſa fuerit, non potuit dn̄s rex eis reſtituere libertatem,quam priûs alijs conceſſit: vel dicere poterit,quòd quâmuis charta eorum poſtnata ſit,et libertas poſterior, tamen vſu priores extiterint, et quâuis fortè libertatem ſuam talem, qua vſi fuerunt,et vſu priores per non vſum amitterent: licet vtriquè reſtituti eſſent, tamen ipſi ſiue priores ſiue poſteriores impetratione vel vſu, primam habuerūt reſtitutionem, et ſic,vt videtur,in omni libertate cōceſſa, in impetratione,vſu vel reſtitutione,erit prioritas pręferenda.

1 ¶De cōfirmationibus. 2 Quid eſt cōfirmatio. 3 Quando quis poſſit confirmare et quādo valet confirmatio,et quandò non. Chap.25.

QVià aliquandô donationes cûm perfectę ſint, ab hæredib⁹ impediuntur:eget aliquandô donatorius confirmatione hęredū, et aliquandò dominorum capitalium, ſicut domini Regis, et aliorum inferiorum . Item ſi cûm a vero domino facta fuerit donatio,et acquiſitum dominium,cum homagio et ſeruitio et ſolennitate debita,et ſit ibi defectus in donatione,ꝙ in vita donatoris non ſit ſequuta traditio, et ità quòd imperfecta ſit donatio,ſi donatorius quocūq; caſu poſt mortem donatoris nactus fuerit ſeyſinam,non valet donatio, cûm ſit inualida,licet aliqua,niſi confirmatio hæredis interuenerit,quę ſi interuenerit, donatio conualeſcit.Item ſi quis rem alienam dederit, licet ab initio valeat donatio,quantùm ad donatorem & donatorium, non valebit tamē, quantùm ad verum dominum. Vt ſi quis, quocunq; modo, tenuerit ad terminum vitę,vel annorū, vel ratione cuſtodię, vel pignoris, ſiue vadij, aliquam rem,et illam alicui dederit, licet valida ſit donatio quantûm ad dantem et accipientem, inualida tamen erit et in pendenti, quouſquè a vero domino fuerit donatio talium reuocata, vel talium confirmata.

¶2. Videndum igitur quid ſit confirmatio, et eſt cōfirmatio, prioris iuris et dn̄ij adepti firmatio,cū prima firmitate donationis, nihil enim noui attribuit,ſed ius vetus conſolidat,et cōfirmat. Si autē a capitali domino,vel ab alio non domino facta fuerit ei a latere,et vnde ſi ab initio donatio facta a vero dn̄o,valida fuerit, confirmatio facta ab alijs ſtatim valida erit,et ità verū erit quod dicitur,quòd vbi donatio valida, et confirmatio valida erit.Item ſi facta fuerit donatio a non dn̄o, ſicut ab illo qui tenet ad terminū,vel alio modo,ſicut prędictū eſt, valebit confirmatio a latere facta, donec fuerit donatio a vero dn̄o reuocata, et cûm reuocata fuerit,incipit nō valere,quantûm ad dantem & accipientem,et quantûm ad verum dn̄m,cûm autē confirmata fuerit a vero dn̄o, tunc valet & tenet ſicut in initio donationis, et tunc primò incipit valere in ꝑſona veri

domini.Si autem donatio omninò nulla, quiâ a lege omninò prohibita, ſicut donatio inter virum & vxorem, vel donatio facta ab eo qui nullam omninò ſeyſinam habuit, ꝙ tradere poſſet, et rem accipientis facere, cõfirmatio a latere facta non valebit, et ibi eſt quod dicitur, ꝙ vbi donatio nulla omninô, nec valebit confirmatio. Sed generaliter, cûm quis in poſſeſſione fuerit ex quacunq; cauſa vera vel fictitia, et verus dñs ſciẽs et pręſens hoc voluerit, et donationẽ vel venditionem a quocũq; factam confirmauerit, cõfirmatio validum facit quod actum fuit, ex quo dñs hoc voluit, voluntas enim ſua et confirmatio omnes ſupplet defectus, licet id quod actum eſt ab initio, non valuit. Et hoc dico, niſi error fuerit ab initio in donatione, quia ſi error fuerit ab initio in donatione, non plus valebit confirmatio, quâm valet donatio. Poterit enim eſſe error, tâm rei q̃ ꝑſonę in donatione, et eodem modo in confirmatione, et ſiue erratum fuerit in ꝑſona ſiue in re, non valebit quod agitur, quiá qui errat non cõſentit: vt ſi quis donationem fecerit alicui, ſicut hęredi talis cûm non ſit hæres, et poſtea ſequatur confirmatio, non valebit confirmatio, non magis quàm donatio. Item ſi cùm capitalis dñs aliquem poſuerit in ſeyſinã alicuiꝰ hęreditatis, et credat ipſum eſſe hęredem, cûm non ſit, ſicut partus ſuppoſitus: vel alius a vero hęrede, & homagium ſuum ceperit, et confirmationes interuenerint, non valebit quod agitur, propter errorem perſonarum, ſed hoc detecto, diſſoluendum erit homagium, quiá ipſe qui homagium fecit, nihil iuris habuit in tenemento de quo homagium fecit, nec de eo tenere debet tenementum, de quo homagium fecit. Itẽ eodẽ modo poterit eſſe error, de ipſa re in donatione, vt ſi donator ſenſerit de vna re, et donatorius de alia, non valebit donatio, nec confirmatio quæ ſequitur ex tali donatione. Item non valebit confirmatio ſi in donatione erratum non ſit, et erratum ſit in confirmatione. ¶ 3. Item videndum quandò quis poſſit confirmare, et ſciendũ quòd nõ priuſquam ius ei acciderit, vz hęreditas, vel dominium, quod poſſit infirmare donationem anteceſſoris propter aliquẽ defectum, vt ſi in vita donatoris nõ fuerit traditio ſubſequuta, vnde in vita donatoris non valebit confirmatio. Item ſi cùm ius ei deſcenderit, totũ ius ſuum ad alium tranſtulerit ſiue res corporalis fuerit, ſiue incorporalis, ſicut ius. Item nec valet confirmatio facta ei qui fuerit extra ſeyſinam rei, de qua fit confirmatio, ſicut videri poterit per exemplum. Quidam dedit quandam aduocationem cuiuſdam eccleſiæ cuidam abbati (cum tenemento vel ſine non refert) et fecit ei chartam, ſuper donatione illa, obiit donator antequàm eccleſia vacaret, et hæres donatoris præſentauit ad eccleſiam illam qualitercunq;, de facto, et clericus admiſſus fuit ad ſuam pręſentationem, et itâ quod charta Abbatis vacua fuit ꝑ non vſum, moritur hæres ſic in poſſeſſione, et tranſfert poſſeſſionem ſuã ad hęredem ſuum, iſte hęres, ex quacũq; cauſa, trãſfert ad aliũ, manerium ad quod pertinet aduocatio, cum omnibus pertiñ ſuis, ſine aliqua retentione, tenendũ in feodo, Abbas, cũ charta ſua vacua impetrat ab hęrede qui tranſtulit, et qui eſt extra poſſeſſionem aduocationis, confirmationem donationis factę ab anteceſſore ſuo primo donatore, vt validam faciat primã donationẽ (per confirmationẽ) quę effecta fuit

fuit inualida & vacua per non vſum,confirmat ei,et ſuper hoc faciunt inter ſe finem per Cyrographum, poſteà vacat eccleſia, præſentat Abbas, preſentat donatorius ſecundus.Dicit Abbas quòd ad ipſum pertinet aduocatio & præſentatio,et ad hoc probandum profert quandam chartam talis anteceſſoris de donatione & confirmatione hæredis, et finem factum. Donatorius verò dicit, quod ad ipſum pertinet preſentatio, quià habet totum manerium illud cum omnibus ſuis pertinentijs,ſine aliqua retentione de donatione prædicti hæredis, cuius anteceſſor preſentauit poſt confectionem illius chartæ quam Abbas profert,et itá ꝙ charta illa vacua eſt. Ad quod reſpondet Abbas, quòd charta valida eſt & bona, et ſi ab initio vacua eſſet per non vſum,tamen hæres donatoris facit eam validam per confirmationem ſequentem, quæ omnes defectus ſupplere poteſt,ſine alicuius preiuditio,et que confirmatio, per finem et cyrographum quod ſic oſtendit, roboratur. Ad quod dicit donatorius, quòd nec confirmatio,nec finis qui ſequitur ex ea, valere debeant, quià cùm hæres confirmauit et ante, dederat ipſe manerium, ad quod pertinet aduocatio ipſi donatorio cum omnibus pertinentijs ſuis ſine aliqua retentione, et quià facta fuit confirmatio poſt donationem & tranſlationem iuris ſui ad aliùm, et ſic dum fuit extra ſeyſinam, valere non debeat confirmatio,nec finis qui ſequitur ex ea,et exinde nec charta, cùm ſit vacua,nec confirmatio ſine ſeyſina, nec finis qui ſequitur ex ea. Item eſto, quòd heres cùm ſic ſit in ſcyſina, manerium cum ꝑtinentijs dimiſerit ad firmã,ad terminũ annorũ,et poſt dimiſſionẽ,durante termino, confirmauerit Abbati donationẽ factam ab anteceſſore ſuo, eodẽ modo quo predictũ eſt,vacat eccleſia,preſentat abbas,preſentat heres,preſẽtat firmari⁹. Abbati preſentanti reſpondet hæres quòd charta anteceſſoris ſui vacua eſt,ꝑ nõ vſũ.Ad quod Abbas reſpõdet, ꝙ licet charta anteceſſoris ſui vacua ſit ab initio,tamen efficitur valida per confirmationẽ, vel ꝑ finẽ. Ad qđ hæres reſpondet,quòd nec charta,nec confirmatio, nec finis valere debeant,quià ante hec omnia,dederat ipſe ad terminum,maneriũ cũ aduocatione.Ad quod abbas reſpondet,quòd hoc ei nocere non debet,q̃à quis hæres manẽriũ cũ pertiñ daret ad terminũ,tamẽ remanſit ei proprietas & liberum tenẽtum,et ꝓpter quod valida debet eſſe confirmatio.Ad quod firmarius reſpondet,quòd ad ipſum ꝑtinet præſentatio, quià ante confirmationem,dimiſſum ei fuit manerium ſine retẽtione ad terminũ, cũ omnibus ꝑtinentijs ſuis, et quòd confirmatio ſubſequens nihil iuris ei auferre potuit,et quo caſu firmarius obtinebit,et cùm ita præſentauerit,continuat poſſeſſionẽ hæredis,cuius nomine præſentauerit, et ſic cõfirmatio illa eſt vacua,niſi poſt terminum ratificata fuerit ab hærede.Sed retento primo caſu,ſi infra terminum eccleſia non vacauerit,ſemper erit confirmatio facta poſt traditionem in pendenti, quouſq; terminus præterierit,et cùm eccleſia infra terminum non vacauerit, extunc incipiet cõfirmatio firma eſſe & valida, et extunc pertinebit præſentatio ad Abbatem. Et hæc omnia locum habebunt in omni caſu, vbi tenementum ad quod aduocatio pertinuerit, ad dominum proprietatis, poſt tempus & terminum,erit reuerſurum. Vt ſi cui concedatur tenementum cum ꝑtinentijs vſquè ad etatem alicuius,vel donec prouiſum fuerit, vel ſi quis

tenuerit

tenuerit ad vitam quacunquè ratione, quòd confirmatio omninô non
„ valeat, vel remaneat in ſuſpenſo. Si autem fiat donatio et conceſſio alicuius rei corporalis vel iuris, ab aliquo, ſine aliqua ſpe reuerſionis, et ſequatur traditio, extunc ſi fiat confirmatio alicuius donationis præcedentis, quę imperfecta fuerit, vel cuius ſeyſinam quis amiſerit per non vſum,
„ non valebit, licet poſtea res ex alia cauſa, ſicut per eſchaetam, reuertatur ad donatorem, quiâ extunc alia confirmatione opus erit. Si autem dubium fuerit an reuertatur, tamen non valebit confirmatio, ſi fortè fuerit per præſentationem interrupta. In hoc paſſu habetur, quòd non valet confirmatio, niſi ille qui confirmat ſit in poſſeſſione rei, vel iuris vnde fieri debet confirmatio, et eodem modo, niſi ille, cui confirmatio fit, ſit in poſſeſſione. Et in omni caſu, oportet quôd ille qui confirmat vel recognoſcit, ſit in poſſeſſione rei vel iuris, de quibus fieri debet confirmatio, vel recognitio, et eodem modo ille cui fit, quiâ ſi nullus, non valebit quod actum erit. Item fieri poterit confirmatio ſic, quòd confirmatio dependeat ex prima donatione, vt ſi quis dicat, confirmo tali talem rem, vel donationem talem, ſicut rationabiliter facta eſt, ex tali confirmatione non valebit prima donatio, niſi in ſe valida fuerit et perfecta, per huiuſmodi enim verba coarctatur, et diſtringitur, itá quòd nullum ſupplere
„ poterit defectum, quod non eſt in ſimplici confirmatione, vbi nō requiritur, vtrum donum ſit rationabile vel non, perfectum vel imperfectum, vel omninô nullum. Item ſciendum quòd confirmatio ſpecialis, debet referri ad tempus illud, quo donatio conſcripta ſit, ſicut ad alias ratihabitiones negotiorum. Eſt autem confirmatio, quaſi quædam ratihabitio, ſufficit tamen quandòquè per ſe, ſi etiam in ſe contineat donationem, vt
„ ſi dicat quis, dedi & confirmaui, licet iuuari poſſit ex aliqua donatione præcedente. Effectus autem confirmationis eſt, quòd ille alicuius donum confirmat, ſiue ſuum proprium, ſiue alienum, vel anteceſſoris vel extraneæ perſonæ, proprium, vt ſi quis dum fuerit infrá ętatem, vel dum non fuerit ſanæ mentis, vel non ſui iuris, vel per vim donationem fecerit, cùm plenæ ętatis extiterit, vel ſanæ mentis, vel ſui iuris, vel extra violentiam conſtitutus, eam confirmauerit, illam nunquâm infirmare poterit. Item ſi donum anteceſſoris vel alterius confirmauerit hæres, ſiue donum perfectum fuerit ſiue non, validum vel inualidum, illud infirmari non poterit. Quod autem dictum eſt de aduocationibus, quæ ſunt de pertinentijs in re propria, obſeruandum erit in ſeruitutibus, quæ pertinent ad liberum tenementum alicuius in re aliena, vt ſi cui concedatur & hæredibus ſuis ius paſcendi, et eundi in fundo alieno, et huiuſmodi, quámuis ipſe non vtatur in vita ſua, hæredes tamen in donatione comprehenſi vti poterunt. Et eodē modo aſſignati & donatorij (ſi de illis in donatione mentio habeatur) propter modum donationis. Si autē nulla, donator vſum tranſferre non potuit, quem non habuit. Sed ſi per negligentiam, et patientiam primi donatoris tales diu vſi fuerint, vel ſi confirmatio ipſius vel hæredum ſuorum interuenerit, vſus conualeſcit, per virtutem confirmationis. Sed & diuerſæ ſunt cauſæ adquirendę rerum dominia, vt cauſa teſtamētaria, cauſa emptionis et vēditionis, et ex locato,

con-

et conducto. Sed quiâ ſuccurritur agentibus, et ius ſuum proſequentibus in eiſdem, per breue de Debito, vel quaſi, ideo inferiùs de debito pleniùs dicetur.

1 ¶ *De donationibus inter mortuos et mortis cauſa.* 2 *De quibus rebus poterit quis concedere teſtamentum.* Cap. 26.

EST autẽ inter alias donationes donatio mortis cauſa, quę morte cõfirmatur, cui⁹ tres ſunt ſpecies, vna cùm quis nullo præſentis mortis periculi metu conteritur, ſed ſola cogitatione mortalitatis donat: alia, cùm quis imminente periculo mortis commotus, itâ donat, vt ſtatim fiat accipientis. Tertia, vt ſi quis commotus periculo, non dat ſic vt ſtatim fiat accipientis, ſed tunc demùm, cùm mors fuerit inſequuta. Et mortis cauſa donatio poteſt eſſe multiplex, vt ſi quis contemplatione, vel ſuſpitione mortis, alicui dat, cuiuſmodi donationes ſępè fiunt ab ægrotantibus, vel ab eis qui in aciem ſunt ituri, vel per mare nauigaturi, vel peregrè profecturi, et in ſe tacitam habent conditionem, vt huiuſmodi donationes reuocentur: ſi ægrotus conualuerit, ſi miles ab acie redierit, ſi nauta a nauigatione, et peregrinus a peregrinatione. Et donationes quæ ſic fiunt propter mortis ſuſpitionem, morte teſtatoris confirmantur, et ſic fiũt: vt ſi quid humanitûs contigerit de teſtatore, habeat is, cui legatũ eſt, legatũ, ſi autẽ conualeſcat, retineat, vel rehabeat legatum, vel ſi prius moriatur ille cui legatum eſt. Et ſi duo, qui ſibi inuicem mortis cauſa donauerint paritèr deceſſerint, neutrius hæres repetet, quiâ neuter alterũ ſuperuixit. Et eſt re vera talis donatio mortis cauſa, cùm teſtator, rem legatam ſe ipſum magis habere voluerit, quâm eum cui legata fuerit, et eum, cui legata eſt, magis quám hæredem ſuum. Si autem ſic donetur mortis cauſa, vt nullo caſu reuocetur: cauſa donandi, magis eſt quâm mortis cauſa donatio, et ideô perindê haberi debet, ſicut alia quæuis inter viuos donatio, et ideò inter viros et vxores non valet. Mortis cauſa donare licet, non tantûm infirmæ valitudinis cauſa, ſed periculi, et propinquæ mortis, ab hoſte vel a prædonibus, vel ob hominis potentis crudelitatem, vel odium, aut cauſa nauigationis, vel peregrinationis imminente, aut ſi quis fuerit per inſidioſa loca iturus, hæc enim omnia inſtans periculum demonſtrant. Tenentur autem hæredes, parentum ſuorum, et aliorum anteceſſorum quorum hæredes extiterint, teſtamenta ſeruare, et eorum debita, ad quæ cattalla ſua non ſufficiunt, acquietare. Inprimis autem debet quilibet qui teſtamentum fecerit, dominum ſuum de meliori re quam habuerit, recognoſcere, et poſteà, eccleſiam de alia meliori. Et quibuſdam locis habet eccleſia melius auerium de conſuetudine, vel ſecundum, vel tertium melius, in quibuſdam nihil: et ideô conſideranda eſt conſuetudo loci. Item de morte vxoris alicuius (dum vir ſuperſtes fuerit) de toto grege comuni ſecundũ melius aueriũ, quaſi de parte ſua, ſed hoc non niſi de pmiſſione et gratia viri ſui. Et quámuis nõ teneretur quis aliquid dare eccleſiæ ſuæ, nomine ſepulturę, tamẽ cûm cõſuetudo illa laudabilis exiſtat, dominus

mortuary

dominus papa non vult eam infringere, poſtq̃ vero quis eccleſiam ſuam ità recognouerit, deinde parentes & alias perſonas, ſecundum quod ei placuerit, reſpiciat. Mulier vero, quę ſui iuris extiterit, teſtamentum facere poteſt, ſicut alia quæuis perſona, et diſponere de rebus ſuis, et fructibus in dote ſua exiſtentibus, ſiue ſeperati ſint a ſolo ſiue nō, quod quidem olim facere nō potuit, ſed nunc poteſt, ſed de gratia. Si autē fuerit ſub poteſtate viri ſui conſtituta, teſtamenti factionem non habebit abſq; viri ſui voluntate, propter honeſtatem: tamen receptum eſt quandóq; quòd teſtamentum facere poſſit de rationabili parte, quā habitura eſſet ſi virū ſuperuixiſſet, et maximè de rebus ſibi datis et conceſſis ad ornamentū, quæ ſua propria dici poterunt, ſicut de robis et iocalibus. ¶ 2. De quibus rebus quis teſtamentum condere poſſit videndum erit, et ſciendū ꝙ de rebus ſuis mobilibus, vel de ſe mouentibus, et quantenùs ſuperfuerit, deducto ere alieno.s.debitis aliorū, quià qui centum ſolidos habet, et centū ſolidos debet &c. Item ſi pluribus debeatur, videndū quis debet præferri. Et ſciendū, ꝙ ſi teſtator, dn̄o regi teneatur, ipſe rex erit omnibus alijs prȩferendus, et benè licebit vic. vel aliis balliuis dn̄i regis, ſi oſtenderit literas dn̄i regis, de ſummonitione ſcaccarii patentes, imbreuiare, et attachiare bona & catalla defuncti, inuenta in laico feodo ſuo, ad valentiam ipſius debiti, quod debetur dn̄o regi, per viſum legalium hominū, et ità ꝙ nil inde amoueatur, donec debitum, quod clarum fuerit, perſoluatur, et reſiduum catallorum executoribus relinquatur. Debitum verò defuncti, quod debetur Iudeis, non vſurabit, quamdiu hȩres infrá ætatē extiterit. Et ſi debitū Iudei in manum dn̄i regis deuenerit, non capiet rex niſi ſortem.s.catallum in charta contentum. Ad quȩ etiam debita, vel alia acquietantia, vxor defuncti, ſi ſuperſtes fuerit, nil conferet de dote ſua, cùm dos vxoris debeat eſſe libera. Item ſi liber homo, inteſtatus & ſubito deceſſerit, dominus ſuus nil intromittat de bonis defuncti, niſi de hoc tantûm, quod ad ipſum pertinuerit.s.ꝙ habeat ſuū herioth, ſed ad eccleſiam & ad amicos pertinebit executio bonorum, nullam enim meretur pœnā quis, q̃uis decedat inteſtatus. Poſtea verò, primô deduci debēt debita aliorum, quȩ clara ſunt & recognita, inter quȩ connumerari poterunt ſeruitia ſeruientū, et ſtipendia famulorum, dum tamen certa ſunt. Si autem incerta ſunt, ſicut de ſeruientibus, qui ſine precio certo ſteterint in ſeruitio alicuiꝰ, licet ex voluntate dependeant, tamen cùm ex arbitrio teſtatorū & amicorum taxata fuerint, ex bonis defuncti deducantur. Item prȩduci debent expenſȩ faciendȩ circa funus. Itē neceſſaria habeat vxor, vſq; ad quarentenam, niſi ei fuerit ſua dos citiùs aſſignata. His igitur omnibus, de bonis defuncti deductis, peculiū erit quod ſuperfuerit. Si autē nihil ſuperfuerit, vel fortè defunctꝰ, tempore mortis, nil in bonis habuit, per hoc remanebit hȩres oneratus. Si autem poſt debita deducta, et poſt deductionē expenſarum quȩ neceſſariȩ erunt, vt prȩdictum eſt, id totum quod tunc ſuperfuerit, diuidatur in tres partes, quarum vna pars relinquatur pueris, ſi pueros habuerit defunctus, ſecunda vxori, ſi ſuperſtes fuerit, et de tertia parte habeat teſtator liberam diſpōnendi facultatem. Si autē liberos nō habeat, tunc medietas defuncto, et alia medietas vxori reſer-

reſeruetur. Si autem ſine vxore deceſſerit, liberis exiſtentibus, tunc medietas defuncto, & alia medietas liberis tribuatur. Si autem ſine vxore & liberis, tunc id totum defũcto remanebit. Eodem modo, ſi ab initio nullis fuerit debitis oneratus, fiat de bonis ſuis, ſecundùm quod prædictũ eſt. Hæres autem defuncti tenebitur ad debita prædeceſſoris ſui acquietãda eatenùs, quatenùs ad ipſum peruenerit, ſcilicet de hæreditate defuncti, & non vltrà, niſi velit de gratia, & ſi nihil, multò fortiùs: Sed ſi ad ipſum aliquid aliunde peruenerit, inhumanum eſſet ſi debita parentum inſoluta remanerent. Et ea quæ dicta ſunt, locum habent & tenent, niſi ſit conſuetudo quæ ſe habeat in contrariũ, ſicut in ciuitatibus, burgis, & villis. Habet enim ciuitas London in conſuetudine, ꝙ ſi certa dos vxori conſtituatur, ſiue in denarijs, ſiue in alijs cattallis, ſiue domibus, quæ loco catallorum habentur, nihil vlteriús petere poterit q̃ dotem ſuam de iure, niſi hoc fuerit de gratia & voluntate viri ſui, ſi ei ſpecialiter aliquid reliquerit vltra dotẽ, plus vel minus, et ſecundùm quod fuit bene merita in vita viri ſui, vel non. Et eſt ratio quare plus petere non poſſit q̃ dotem conſtitutam, ſecundùm quoſdam, quia ipſa ante omnes debitores dotem ſuam prædeducet, totam vel partem, quamdiu tantum remanſerit in bonis viri ſui, & cùm totam dotem ſuam ſic habere debeat præcipuã, ſic vice verſa, ſi plura ſint bona dotem excedentia, nihil ampliùs capiet quã dotem nominatam, niſi hoc fuerit de ſpeciali gratia, vt prædictũ eſt, & benè merito. Et illud idem obſeruãdum erit de liberis talium, vt quidam dicunt, ſcilicet quòd nõ ampliùs capient de bonis defuncti de iure (de bonis dico mobilibus) q̃ fuerit eis ſpecialiter relictum, niſi hoc ſit de ſpeciali gratia teſtatoris, ſecundùm quod dicitur de vxore, & ſi benè meriti fuerint in vita parentum. Et vnde nihil poſſunt pueri petere magis, q̃ vxores de iure, niſi tantùm de gratia, vix enim inueniretur aliquis ciuis, qui in vita magnum quęſtum faceret, ſi in morte ſua cogeretur inuitus bona ſua relinquere pueris indoctis vel luxurioſis, et vxorib⁹ malè meritis, & ideò neceſſariũ eſt valdè, ꝙ illis, in hac parte, libera facultas tribuatur. Per hoc enim tollet maleſitium, animabit ad virtutem, et tám vxoribus q̃ liberis benè faciendi dabit occaſionem: quod quidem nõ fieret, ſi ſe ſcirent indubitãtèr certam partem obtinere, etiam ſine teſtatoris voluntate. Si autem plura ſint debita, vel plus legatum fuit ignorantèr vel ſciẽter, ad quę cattalla defuncti non ſufficient, excepto domini regis priuilegio, fiat vbiquè defalcatio, excepto eo, quòd ſi debitum fuerit in eo quod defuerit, remaneat hæres obligatus. Fieri autem debet teſtamentum liberi hominis, ad minus coram duobus, vel pluribus viris legalibus & honeſtis, clericis vel laicis, ad hoc ſpecialiter conuocatis, ad probandum teſtamentũ defuncti, ſi opus fuerit, ſi de teſtamento dubitetur. Executores autẽ eſſe debent illi, quos teſtator elegerit, ſiue ſunt extranei, ſiue parentes, ꝓpinqui vel remoti, & ſi de teſtamento oriatur contentio, in foro eccleſiaſtico debet placitum terminari, quiá de cauſa teſtamentaria (ſicut nec de cauſa matrimoniali) curia regia ſe non intromittit. Item quæro an teſtator legare poſſit actiones ſuas: & verũ eſt ꝙ nõ, de debitis quæ in vita teſtatoris conuicta non fuerunt nec recognita, ſed huiuſmodi actiones cõpetunt

petunt hæredibus. Cùm autem conuicta ſint & recognita, tunc ſunt quaſi in bonis teſtatoris, & competunt executoribus in foro eccleſiaſtico. Si autem competant hæredibus, vt prædictum eſt, in foro ſeculari debent terminari, quiâ antequâm communicantur & in foro debito, non pertinet ad executores, vt in foro eccleſiaſtico conuincantur. Et in fine notandum eſt, quòd de bonis defuncti, primò deducenda ſunt ea quæ ſunt neceſſitatis, & poſteâ quæ ſunt vtilitatis, et vltimô quæ ſunt voluntatis.

1 ¶ *De acquirendo rerum dominio ex cauſa emptionis.* 2. *De arris datis.* *Cap.27.*

Est autem quædam cauſa acquirendi rerum dominia, quæ dicitur cauſa emptionis & venditionis, cûm quis rem ſuam vendiderit alicui, mobilem vel immobilem, emptor tenetur venditori ad preciũ, et venditor emptori econuerſò ad ipſam rem tradendam, ſecũdũ quod, ſuperiûs obſeruatur, in donationibus, quia ſine traditione non transferũtur rerum dominia. Et quo caſu, oportet quòd certa ſit res quę venditur, & quòd certum conſtituatur precium: nulla enim emptio eſſe poteſt ſine certo precio, nec etiam aliqua res incerta, peti poterit. Certa itaquè eſſe poſſit ex certa quantitate, vt ſi dicat quis, vendam tibi vnam carucatam terræ, vel virgatam terræ & huiuſmodi. Item ex numero, vt ſi dicat quis, vendam tibi tot carucatas, tot virgatas, vel tot acras, vel huiuſmodi. Item ſi dicat quis, vel quod tantundem valeat: vt ſi dicat, totam terrã quã talis tenuit, vel de qua talis ſeyſitus fuit die quo obijt, vel totam terram quæ cõtinetur inter tales diuiſas, et huiuſmodi. Emptio verò & venditio contrahitur, cûm de precio conuenerit inter contrahentes, dum tamen a venditore, arrarum nomine aliquid receptum fuerit, quiá quod arrarum nomine datum eſt, argumentum eſt emptionis & venditionis cõtractæ. Et ſi ſcriptura interuenire debeat, non erit perfecta emptio & vẽditio, niſi cũ fuerit partibus tradita & abſoluta. Et cûm arrę nõ interuenerint, vel ſcriptura, nec traditio fuerit ſubſequutã, locus erit pœnitentiæ, & impunè recedere poſſunt partes contrahentes a contractu. Sed ſi precium ſolutum fuerit, vel eius pars, & traditio ſubſequuta, perfecta erit emptio & venditio, nec poterit poſteâ aliquis contrahentium a contractu reſilire, prætextu precij non ſoluti, in parte vel in toto: Sed agere poterit venditor, ad recuperandum id, quod de precio defuerit, per actionem competentem, ſed non ad ipſam rehabendam. Nec etiam ſe ponere poſſit in ſeyſinam rei venditæ, quin faciat diſſeyſinam, niſi hoc faciat pactum incontinentì appoſitum in ipſo contractu, & modus vel conditio, vt ſuprâ dictum eſt pleniûs, de donationibus, & infra dicetur de diſſeyſina. Si autem inter contrahentes ita conuenerit, quòd res empta ſit tanti, quanti talis eſtimauerit, niſi ille talis precium definierit, vel ſi ille definire noluerit, vel non poſſit, nulla erit emptio vel venditio, quaſi nullo precio definito, vel conſtituto. ¶ 2. Itẽ cûm arrarum nomine aliquid datum fuerit ante traditionem, ſi emptorem emptionis pœnituerit, & a cõtractu reſilire voluerit, ꝑdat quod dedit: Si autẽ vendito-

vēditorem,quod arrarum nomine receperit,emptori reſtituat duplicatū. Cûm autem venditor rem ipſam vendiderit tanquâm ſanam, & ſine mahemio, & poſteâ mahemiata inuenta fuerit, vel minûs ſana, & probari poſſit ab emptote quòd tempore contractus talis fuerit, tenebitur venditor rem ſuam rehabere. Sed ſi tempore contractus ſana et ſine mahemio fuerit, quicquid de ea poſteâ contigerit, non tenebitur. Item cûm rē immobilem vendat quis, vt terrā,et in venditione promiſerit eam eſſe liberā, cū ſit ſerua,vel non oneratā, cū ſit onerata, vel nō obligatā cū ſit obligata, propter hoc non reſcinditur contractus, ſed agere poteſt ēptor contra venditorem, ad hoc quôd ei teneat quod promiſit. Cûm ēptio & venditio contracta fuerit, vt prædictum eſt, ante traditionem & poſt periculum rei emptæ et venditæ, illum generaliter reſpicit qui eam tenet,niſi aliter ab initio conuenerit, quiâ re vera qui rem emptori nondum tradidit, adhuc ipſe dominus erit, quiâ traditionibus et vſucaptionibus &c. vt ſuprâ, de donationibus, ſecundûm quod videri poterit, vt ſi Bos venditus, mortuus fuerit ante traditionem, vel ædes incendio conſumptæ,vel fundus vi fluminis in parte vel in toto conſumptus, vel ablatus & huiuſmodi, quibus rationibus, videtur quôd totum periculum pertineat ad venditorem. A cōtrario verô videtur,quôd ſi poſt emptionem, ante traditionem, fundo vendito aliquid per alluuionem vel alio modo accreuerit, quòd commodum ad venditorem pertinebit. Ipſum enim ſequi debent commoda, quem ſequūtur incommoda,& commodum eius eſſe debebit, cuius eſt periculum. Item poterit emptio vel venditio contrahi inter aliquos,tàm ſub conditione quâm purè,ſub cōditione ita: vt ſi talis res empta infrá certum diem emptori placuerit, ſit ei empta aureis tot, & ſi diſplicuerit emptori, reſtituatur. Si quis autem rem ſacram, quæ vendi non poteſt, a venditore emerit, cûm contractus ſtare non poterit, emptor a venditore conſequetur, quatenûs ſua interfuit non fuiſſe deceptum, quamuis emptor ſcire teneatur, quæ, & qualis ſit res quam emerit, ſacra vel non ſacra, obligata vel non obligata. Emptori verô & hæredibus ſuis tenetur venditor & hæredes ſui rem emptam warrantizare, ſiue mobilis ſit ſiue immobilis, dum tamen ſi immobilis,fiat vt infrá dicetur de warrantis, ſi autem mobilis, fiat vt infrâ dicetur de furtis.

1 De Locato et conducto. 2. De vſu veſtimentorum. *Cap. 28.*

CVm autem locatio & conductio, proxima ſit emptioni & venditioni, quiâ ſicut emptio & venditio contrahitur poſtquâm de precio conuenerit, itâ locatio & conductio. Ex locato enim & conducto ſolet res deberi vel ad vſum vel ad habitionem. Vt ſi quis rem ſuam mobilem vel immobilem alicui locauerit vſquè ad certum tempus, pro certa mercede conſtituta, tenetur locator obligatus, rem locatam ad vſum dare, & conductor tenetur mercedem ſoluere, & ſi res immobilis locata fuerit & conducta, ſicut domus, & huiuſmodi, omnia inuecta & illata tàm pro mercede quàm alijs pignori ſunt annexa. Et quid ſi nihil in

domibus locatis & conductis inueniatur? recurrendum erit ad corpora conductorùm, ſi inueniantur, quòd locatori proſpiciatur de ſecuritate, ſi ab initio non ſit proſpectum. Si autem corpora non inueniantur, hoc poterit locator ſuę imputare negligentiæ vel imperitię, quòd ſibi cautiùs non proſpexit. Si autem aliquis tenens fuerit, & redditum ſuum fortè domino ſuo non ſoluerit, cûm ad vitam ſuam tenuerit, vel in feodo, ad diſtrictionem faciendam aliter erit procedendum. Mortuo vero conductore infra tempus conductionis, hæres eius eodem iure in conductionem ſuccedit, niſi ille conductor in vita, vel in morte aliter duxerit ordinandum. Item elapſo tempore conductionis in vita conductoris, benè poterit locator ſe ponere in rem locatam authoritate propria, ſi eam vacuam inuenerit & non obligatam. ¶ 2. Qui pro vſu veſtimentorum, auri vel argenti, vel alterius ornamenti, vel iumenti mercedem dederit, vel promiſerit, talis ab eo deſideratur cuſtodia, qualem diligentiſſimus paterfamilias ſuis rebus adhibet, quam ſi præſtiterit, & rem aliquo caſu amiſerit, ad eam reſtituendam non tenebitur, nec ſufficit, aliquem talem diligentiam adhibere, qualem ſuis reb[9] proprijs adhiberet, niſi talem adhibuerit, de qua ſuperiùs dictum eſt.

1 ¶ *De acquirendo rerum dominio ex cauſa ſucceſſionis, et qualiter hæredes ſuccedunt parentibus. 2. Quid ſit hæreditas. 3. Quis dici debeat hæres legittimus. 4. Qualiter illegittimi legittimantur. 5. De præſumptionibus quòd partus debeat eſſe legittimus, et quòd naſcitur ex vxore.* Cap. 29.

EST etiam alia cauſa acquirendi rerum dominia, quæ dicitur cauſa ſucceſſionis, & quæ competit ſingulis hæredibus, de omnibus, de quibus anteceſſores eorum obierunt ſeyſiti vt de feodo, vel etiam ſeyſiti aliquo tempore vt de feodo et iure hæreditario, quod quidem deſcendere debet hæredibus propinquioribus, maſculis vel fœminis, recta linea vel tranſuerſali venientibus. Deſcendit itaquè ius, quaſi pôderoſum quid cadens deorſum, recta linea vel tranſuerſali, & nunquâm reaſcendit ea via qua deſcendit, poſt mortem anteceſſorum. A latere tamen aſcendit alicui, propter defectum hæredum inferiùs prouenientium. Et ſi ſeyſina ſiue poſſeſſio aliquem exorbitet, ita quòd ius merum non ſequatur, in fine tamen ad proprietatem reuertetur, ſi ſit hæres qui petat. Item deſcendit ius vero hæredi, vbicunquè natus fuerit, vel in vtero matris, citrâ mare vel vltrâ, nec poteſt aliquis ſibi facere hæredem, quiâ ſolus deus hæredem facit. Et quiâ hæres dicitur ab hæreditate, & non hæreditas ab hærede, Ideò primò videndum eſt quid ſit hæreditas, poſteà quis ſit hæres legittimus, et quis ex pluribus p̄feratur. ¶ 2. Et ſciendum, quòd hæreditas eſt ſucceſſio in vniuerſum ius, quod defunctus anteceſſor habuit, ex quacunquè cauſa acquiſitionis, vel ſucceſſionis, cum ſeyſina ſiue ſine, vt ſi cum ſeyſina, quocũquè tempore ſeyſitus fuerit, in vita ſua vel in morte ſcilicet die quo obijt. Et ſi ius ad plures hæredes deſcendat ſucceſſiuè & ſine ſeyſina, tamen eadem ſeyſina competit hæredi, quam anteceſſor habuit in vita vel in morte. Et cûm ius proprietatis

tis concurſum habuerit cum ſeyſina, ſtatim & ſine mora acquiritur hæredi liberum tenementum. ¶ 3. Item videndum quis dici debeat hęres legittimus, quiâ, ſecundûm quod inferiûs dicitur, liberorum, quidam ſunt filij & hæredes, ſicut ſunt illi qui ex iuſtis nuptijs procreati ſunt et progeniti, & ibi pleniûs. Legittim⁹ vero hæres & filius eſt, quem nuptiæ demonſtrant eſſe legittimum: ſicuti ille qui natus eſt ex legittimo matrimonio, vel ille qui in facie eccleſiæ legittimus reputatur, quamuis in veritate matrimonium non fuerit, cûm ambo, tam vir quàm vxor, bona fide coniuncti, credentes ſe legittimè copulatos eſſe, cûm ſint re vera conſanguinitate vel affinitate coniuncti, vel alio modo, quòd matrimoniũ ſtare non poſſet, vel dummodò alter eorum tãtum hoc credat. Quiâ cûm mulier alicui coniugato nubat bona fide, credens eum eſſe ſolutũ, cûm ſit alteri mulieri copulatus, et ex eo filios ſuſcipiat, tales legittimi iudicãtur et hæredes, ſiue poſt matrimonium contractum progeniti ſunt et nati, ſiue ante matrimonium geniti, et in matrimonio nati, ſiue in matrimonio geniti, et poſt matrimonium nati, ſiue ſolutũ ſit matrimonium per mortem parentum, vel in vita parentum ex quacunquè cauſa per diuortium, & hoc ſiue inter parentes publicè contrahantur ſponſalia vel matrimonium, dum tamen ſi diuortium in vita parentum celebretur, vel ſi inter tales clandeſtina fuerunt coniugia ab initio, vel contracta contra interdictum eccleſiæ in gradu prohibito, etiam ignoranter: Soboles de tali coniunctione ſuſcepta prorſus illegittima eſt cenſenda, de parentum ignorantia, nullum habitura ſubſidium, cùm illi taliter contrahendo clandeſtina coniugia, non ex parte ſciente, vel ſaltem affectatores ignorantiæ, videantur. Pari modo proles illegittima eſt cenſenda, ſi ambo parentes, impedimentum ſcientes legittimum, etiam præter omne interdictum, in facie eccleſiæ contrahere præſumpſerint, quod quidem non eſſet, ſi in facie eccleſiæ hoc facerent ignoranter, vterq; ſcilicet vel eorum alter. Sed in omni caſu vbi clandeſtina ſunt coniugia, non excuſabit ignorantia, nec etiam ſi publicè contracta, ſi hoc fuerit præſumptiuè contra interdicta eccleſiæ. Et ad hoc facit decretale, cuius verba hæc ſunt. Cûm inter I. virum et .V. mulierem diuortij ſententia ſit canonicè prolata, filij eorum non debent exinde ſuſtinere iacturam, cûm parentes eorum publicè et ſine contradictione eccleſię inter ſe contraxiſſe noſcantur, ideòquè ſanctimus, vt filij eorum, quos ante diuortium habuerint, & qui concepti fuerunt ante latam ſententiam, non minùs habeãtur legittimi, et quòd in bona paterna hæreditario iure ſuccedant, & de parentum facultatibus nutriantur. ¶ 4. Sequitur videre qualiter illegittimi legittimantur: et ſciendum, quòd ſi quis naturales habuerit filios de aliqua & poſteâ cum eadem contraxerit, filij iam nati, per matrimonium ſubſequens, legittimantur, et ad omnes actus legitimos idonei reputantur, ſed tamen non niſi ad ea quę pertinẽt ad ſacerdotium: ad ea verò quæ pertinent ad regnum, non ſunt legittimi, nec hæredes iudicantur, quòd parentibus ſuccedere poſſunt, propter conſuetudinem regni, quę ſe habet in contrarium. Spurij verò qui ex dãnato coitu procreantur a talibus, inter quos matrimoniũ eſſe non potuit, õni

prorſus

prorſus benefitio excluduntur. Legittimantur etiam quandòque quaſi per adoptionem, & de conſenſu & voluntate parentum, vt ſi vxor alicuius de alio conceperit quâm de viro ſuo, & licet de hoc conſtiterit in veritate, ſi vir ipſum in domo ſua ſuſceperit & aduocauerit, & nutrierit vt filium, erit hæres & legittimus, vel ſi expreſſè non aduocauerit, dum tamen illum non amouerit, ſiue vir omninò ignorauerit, vel ſciuerit, vel dubitauerit, talis legittimus et hæres iudicabitur, eò quòd naſcitur de vxore, dum tamen præſumi poſſit, quòd potuit ipſum genuiſſe. Et illud idem dici poſſit de partu ſuppoſito, & ſic quandòquè communis opinio præfertur veritati. ¶ 5. Si autem violenta præſumptio ſe faciat in contrarium, in prædictis caſibus, vt eccè, maritus probatur propter aliquam infirmitatem, vel frigiditatem, vel aliam impotentiam coeundi, per multum tempus non concubuiſſe cum vxore, vel ſi probetur quòd extra regnum, vel prouinciam per biennium & vltra longè extiterit, & quòd vehementer præſumi poſſit quòd ad vxorem acceſſum habere nõ potuit, et cùm redierit prægnantem inuenerit vel paruulum habentem anniculum, ſiue talem aduocauerit & nutrierit vel non, erit talis filius (non immeritò) a ſucceſſione repellendus, quià talis filius, nec hæres eſſe poterit. Sed vice verſa, vbi vir ſanus erit & incolumis, & ſemper ſteterit cum vxore in prouincia, in vna domo & vno lecto, ſiue partus cõceptus fuit ab alio, ſiue ſuppoſitus, & ipſe eum nutrierit & habuerit pro filio, vel etiam ipſum deaduocauerit & amouerit, ſi poſteâ ipſum recognouerit ad filium coram viris fidedignis, qui hoc probauerint, ſi opus fuerit, vlterius deaduocare non poterit, ſed erit filius legittimus & hæres. Et de hac materia inueniri poterit de termino Paſchęanno vndecimo R. H. in comitatu Suſſex de Iohanne de Monte acuto. Sed eſto ꝙ vir talem in vita ſua ad hæredem non recognoſcat, ſed cùm amouerit talèm, moriatur, licet poſt mortem ſuam a cuſtode, vel ab aliquo cuius hæreditas non fuerit, ad hæredem recognoſcatur, non valebit. Cûm autem fuerit talis natus, vel ſuppoſitus, vir ſtatim talem a domo ſua amoueat, nec faciat eum nutriri in domo ſua pro filio, nec alibi, nec permittit eum redire ad ipſum. Et de hac materia inueniri poterit de termino ſancti Michaelis anno R. H. quarto incipiente quinto, comitatu Lincolñ de Bartholꝰ filio Richardi, & vbi tenens paratus fuit ſe ponere in magnam aſſiſam, vel ſuper patriam, de iure: vtrum ipſe haberet maius ius tenendi terram in dominico quæ petita fuit, an ille qui petijt, ſicut ille qui non habebatur ꝓ filio a patre communi, nec nutritus pro filio in domo patris, ſed amotus a domo patris, et ſicut ille qui nunquàm redijt ad patrem in vita ſua, ſicut filius, nec poſt mortem, ad capitales dominos feodi, facturus eis quod de iure facere deberet, & in quo caſu tenens retinuit ſine Aſſiſa, Iurata, vel inqueſtione, quià petens non potuit præmiſſa dedicere.

1 ¶ *De ſtatu et differentia liberorum.* 2. *De qualitate hæredum, qui propinqui ſunt et propinquiores & de eorum ſeyſina.* 3. *Quid faciat hæredem propinquiorem.* *Cap.* 30.

Quià

QViá dictum eſt ſuprà quòd naturales, & legittimi vocantur præ alijs ad ſucceſsionem, non eſt inutile videre ſtatum & differentiam liberorum, quę quidem multiplex eſt. Liberorum autem, ſecundùm quod prædictum eſt, quidam ſunt naturales & legittimi, qui ex iuſtis nuptijs & legittima vxore procreantur. Item quidam naturales tantùm, & non legittimi, ſicut ſunt illi qui procreantur & nati ſunt de legittima concubina, cum qua tempore procreationis poſſet eſſe matrimonium, ſicut de ſoluto & ſoluta. Quidam verò nec legittimi, nec naturales, qui nati ſunt ex prohibito coitu, ex talibus videlicet, inter quos non poſſet eſſe matrimoniũ tempore procreationis, ſicut ſũt ſpurij, qui ad nihilum apti ſunt. Item eorum, qui legittimi ſunt & naturales, quidam ſũt filij et hæredes, ſicut ſunt illi quibus deſcendit aliqua hæreditas, ex parte patris, vel ex parte matris, vel ex parte vtriuſq;, in dominico vel in ſeruitio. Item eorum quidam ſunt filij et non hæredes vnius, ſed filij ſecundùm quod hæreditas deſcendit tantûm ex parte patris, vel ex parte matris. Item eorum, quidam ſunt legittimi filij et naturales, ſed nullius hęredes, quiâ ex nulla parte deſcendit eis hæreditas aliqua. Item eorum, quidam incipere poſſunt eſſe hæredes et deſinere, & quidam non. Item eorum, qui ſunt naturales, legittimi & hæredes, quidam ſunt propinqui et quidam propinquiores, et quidam remoti et quidam remotiores, et omnes, quotquot ſunt, ſũt hæredes recti et iuſti, quotquot deſcendunt gradatim a communi ſtipite primò per lineam directam deſcẽdentem in infinitum, et poſteá per lineã tranſuerſalem, deſcendendo in infinitum, illis deficientibꝰ qui ſunt in linea recta, et vltimò cûm illi defecerint qui ſunt in linea tranſuerſali deſcendendo, vocantur illi qui ſunt in linea tranſuerſali aſcendendo tantûm, quiâ per lineam rectam aſcendendo, per quam ius deſcendit propter mortem anteceſſorum, ius illud nunquàm per eandem lineam reaſcendit, et quàmuis omnes ſic in infinitum aſcendendo & deſcendendo recti ſunt hæredes & iuſti, tamen non õnes ſimul vocantur ad ſucceſſionem, quiâ propinquior excludit propinquum. i. propinquus remotum, remotus remotiorem. Quibus etiam omnibus deficientibus, vel propter defectum vel propter delictum, reuertitur ius, de neceſſitate, ad eum qui feoffauit, ſcilicet ad dominum capitalem, cûm aliam viam non inueniat, & euaneſcit homagium, ſecundûm quod inferiûs pleniûs dicetur de eſchaetis. Item hæredum, quidam ſunt ſub poteſtate parentum et infra ætatem, quidam ſunt ſui iuris & plenę ætatis, vt ſi fuerint emancipati vel foriſfamiliati in vita parentum, et poſt mortem, quidam eorum ſunt plenæ ætatis et ſui iuris, & quidam infra ætatem & ſub tutela ſiue cuſtodia capitalium dominorum, & quidam ſub cura parentum propinquorum, ſecundùm quod, inferiûs dicetur. ¶ 2. De eo autem quod ſuperiûs dicitur, quòd hæredum quidam ſunt propinqui, & quidam propinquiores, ſciendum eſt, quòd ſi quis habuerit plures filios, omnes ſunt hæredes propinqui, poſtnatus ſicut antenatus, quantûm ad ſeyſinam parentum, et pares in iure poſſeſſionis: dum tamen poſtnatus (per negligentiam vel patientiam antenati) in ſeyſina per tantum tempus extiterit, quòd a ſeyſina, ſine iudicio,

eijci non poſſit,& ſine breui, quià ex tunc pares ſũt in iure,et par,parem non eijcit,in iure poſſeſſionis.Sed extunc reccurrendum erit ad ius proprietatis, ſecundùm quod, inferiùs dicetur, in Aſſiſa mortis anteceſſoris. Si autem poſtnatus poſt mortem anteceſſoris ſe priùs poſuerit in ſeyſinam quàm antenatus ,ſi ſtatim eijciatur, non recuperabit per aſſiſã nouæ diſſeyſinæ, quià liberum tenementum habere non potuit, niſi ex lõgo tempore & pacifica poſſeſſione vel ſeyſina , propter ius proprietatis, quod eſt cum antenato . Si autem ſtatim eijci non poſſit, ad interrumpẽdam poſſeſſionem ſuam , ſed ar.te natus ſtatim impetrauerit ſibi per aſſiſam mortis anteceſſoris, & diligentèr proſequutus fuerit, tamen non procedit aſſiſa inter eas, ſicut inter alias quaſcunquè perſonas, quià ſunt de vno ſtipite , quamuis pares ſunt quoad ius poſſeſſorium , antenatus & poſtnatus, tamen poſſeſſio poſtnati nulla eſt, cùm ſit interruptio per diligentem impetrationem & diligentem proſequutionem antenati : cùm ſit igitur hæres propinquus, poterit eſſe heres remotus.Eſt autem hæres remotus,vt ſi quis haberet plures filios,& vnicam filiam, maſculi erunt hęredes propinqui & filia hæres remota.Si autem plures filios & nullam filiã,ſed nepotes ex filijs,filij erunt hęredes propinqui,et nepotes hęredes remoti: Item dici poterunt remotiores reſpectu hæredum remotorum, ſicut pronepos,abnepos,atnepos,trinepos,et ſic vlteriùs deſcendẽdo in infinitum linea recta.Si autem filij & filia , et neptes defecerint,tunc erit hæres propinquus, frater & ſoror ei qui fuerit in ſeyſina hæreditatis . Si autem filios habuerit, deficiente filia & nepotib⁹,erit auunculus vel amita in linea tranſuerſali,hæres remotus, & omnes ex illa prouenientes in eadem linea tranſuerſali,erunt hæredes remotiores, filijs autem & filiabus,nepotibus,auunculo, et amita deficientibus,tunc erit proauuncul⁹, & proamita hæres propinquus, & alij ſuperiores remoti & remotiores. Item ſunt propinqui & propinquiores , propinquior autem dici poterit ille,ad quem ius proprietatis immediatè poſt mortem ãteceſſoris deſcẽdit,vel propter ætatem . Vt ſi quis plures haberet filios,ius ꝓprietatis ſẽper deſcendit ad primogenitum,eò quòd ipſe inuentus eſt primò in rerũ natura,& alij remanebunt ei ꝓpinqui vel ꝓpinquiores, ſecundũ quod, liberos habuerit vel non habuerit.Si autem in vita patris, antenatus deceſſerit ſine hærede de ſe,frater poſtnatus locũ ſuũ optinebit, et incipiet eſſe patri communi hæres propinquior, & alij poſtnati propinqui, & ſic fiet de alijs in infinitum.Si autem frater antenatus in vita patris communis obierit,relicto hęrede de ſe,nepos vel neptis ex eo incipiet eſſe in poteſtate aui, & hæres propinquior auo , propter ius proprietatis quod ei deſcẽdit, quamuìs gradu remotior,& vndè ſi auunculus vel amita hæres propinquus & nõ propinquior(quamuìs gradu propinquior) extra ſeyſinam, petat verſus nepotem vel neptem , qui fuerit in ſeyſina , obſtabit eis exceptio proprietatis, et quòd hæredes propinquiores eſſe non poterunt auunculus vel amita.Et eodem modo , ſi petant verſus extraneas perſonas, obſtabit exceptio proprietatis, quià nepos vel neptis,vel alius maius ius habuit.Si autem auũculus vel amita, prius q̃ nepos vel neptis, ſe poſuerint in ſeyſinam,tunc fiet per omnia,ſecundùm quod dicitur ſuperiùs

periùs de fratre poſtnato, quôd procedit inter eos breue de conſanguinitate, vel de recto, ſecundûm quod, auunculus vel amita longam ſeyſinā vel breuē habuerit. Et quod dicitur de fratre poſtnato, auunculo, vel amita hęredibus propinquis, obſeruetur de omnibus alijs hæredibus ꝓpinquis in caſu conſimili. ¶ 3. Item ſexus facit hæredem propinquiorem, vt ſi quis hæreditatem habens et vxorem, genuerit ex ſe filium vel filiam vnam, vel plures, ſi omnes fuerint hæredes anteceſſoris, maſculus ſexus ſemper in ſucceſſione præferri debet ſexui fœminino: nunquâm enim ad ſucceſſionem vocatur fœmina, quâmdiu aliquis hæres ſuperfuerit ex maſculis, niſi cōtrarium faciat modus donationis, vt eccè. Aliquis dat alicui terram in maritagiū cum filia ſua et hæredibus de corpore ſuo procreatis, procreatur filia, moritur maritus, alius ducit matrē in vxorē, generat ex ea filium, moritur mater: filia, propinquior erit hæres, et excludit maſculum a ſucceſſione, et ſic facit modus donationis filiam hæredem propinquiorem, et excludit a ſucceſſione ſexum maſculum. Item eodem modo, facit linea hæredem propinquiorem fœminam, in linea recta deſcendentem, et excludit maſculum in linea tranſuerſali: Vt ſi quis filiam habuerit, vel filium, et ex eo nepotem vel fratrem, filia vel neptis fratri præfertur in ſucceſſione, propter lineam rectam quæ præfertur tranſuerſali. Item ſanguis facit hæredem propinquiorem, et ius ſanguinis excludit maſculum, et præfertur fœmina, vt eccè. Aliquis ducit vxorem, et ex ea generat filium, et filiam, et mortua ea, poſteà ducit aliam de qua generat filium, mortuo patre deſcendit hæreditas antenato filio de prima vxore, moritur ſeyſitus ſine hærede de ſe, dominus capitalis ponit ſe in ſeyſinam, ſoror de eodem patre et eadem matre petit per aſſiſam de ſeyſina fratris ſui, et frater de alia vxore eodem modo, ſoror de eodem patre et eadem matre obtinebit, & ius ſanguinis excludit maſculum. Item ius ſanguinis eodem modo facit hæredem propinquiorem, et excludit tam ſexum maſculinum a ſucceſſione quâm fœmininū. Verbi gratia. Quidam duxit quandam in vxorem, et ex ea generat filium vel filiam, poſteá, mortua prima vxore, ducit aliam, de qua generat filium vel filiam, filius de ſecunda vxore facit acquiſitum, moritur ſine hærede de ſe, ſoror de ſecunda vxore petit per aſſiſam, frater vel ſoror de prima vxore eodem modo: ſoror de ſecunda vxore obtinebit, et excludit tâm maſculum quâm fœminam ex prima, quod verum eſt. Sed ea quæ dicta ſunt, ſecundum quoſdam, locúm habent de perquiſito in vtroquè caſu, de hæreditate verò deſcendente aliud erit: quiá habito reſpectu ad communem anteceſſorem talium, de quo hæreditas deſcendit, ius proprietatis nunquâm reſpiciet fœminam, dum tamen ibi maſculus fuerit vel ꝓueniens ex maſculo, ſiue hæredes procreati fuerint ex vno patre & vna matre, vel diuerſa. Et quod dicitur de hæredibus propinquioribus & ꝓpinquis, obſeruari debet in omni conſimili caſu, in omnibus alijs hæredibus, remotis & remotioribus. Et de hac materia inueniri poterit caſus expreſſus, de termino ſanctę Trinitatis anno regni regis H. tertio, in comitatu Suſſex. Aſſiſa mortis anteceſſoris ſi Radulphus de la Roche. Item de Wilhelmo de Maundeuill comite Eſſex et Matilda cometiſſa Hereford.

ford.Et ad hoc facit, de termino ſancti Michaelis añ regni regis Henrici quarto incipiente quinto in comitatu Lincolñ,de Ozberto filio Richardi & Bartholomeo fratre ſuo, vbi frater poſtnatus fuit in ſeyſina & retinuit. Quod autem idem obſeruari debeat de hæreditate deſcendente, quod de perquiſito obſeruatur videtur, cùm quilibet de ſeyſina propria facit ſtipitem & primum gradum,ſed re vera non eſt itá. Verbi gratia.Aliquis habet duos filios ex diuerſa matre & duas filias, frater antenatus erit patri ſuo propinquior hæres, & filius poſtnatus poſt eum propinquus, & filiæ hæredes remotæ. Cùm autem hæreditas deſcenderit filio antenato vt hæredi propinquiori,frater poſtnatus incipit eſſe hæres propinquior fratri antenato,ſorores hæredes propinqui. Mortuo igitur fratre antenato ſine hærede de ſe, deſcendit hæreditas propinquiori hæredi,hoc eſt fratri poſtnato,& non filiabus, licet ſunt hæredes propinqui, nec eſt multum curandum vtrũ ſint de eodem patre & eadem matre, vel diuerſa.Si autem frater antenatus de prima vxore, vel poſtnatus de ſecũda vxore,perquiſitum fecerit,ſi ſororem habuerit de eadem matre,propter ius ſanguinis duplicatum tam ex parte patris quàm ex parte matris, dicitur hæres propinquior ſoror,quàm frater de alia vxore,licet ſit hæres propinquus.Poſſunt quidem eſſe pares quo ad ius poſſeſſionis,cùm poſtnati liberum tenementum acquiſierint ex tempore,vel impares ante. Itẽ eodem modo quoâd ius ſanguinis ꝙ poterint hæredes eſſe pares, cùm fuerint de vno patre vel de vna matre,a quibꝰ ius deſcendit. Si autem de diuerſis tunc impares. Et erit propinquitas ſanguinis ſicut propinquitas ſucceſſionis.Refert etiam a quo fiat perquiſitum, vtrum ab extranea perſona,vel a patre communi,vel ab alio anteceſſore ſicut a fratre antenato. Et poni poterit caſus in perſona trium fratrum. Verbi gratia. Sit quôd pater communis feoffauit filium antenatum, qui eſt hæres ſuus propinquior,& mortuo primogenito ſine hęrede de ſe,antequâm hæreditas acciderit ei,ſuccedit ei frater medius de perquiſito, ſicut hæres propinquior,& erit frater poſtnatus, tunc fratri medio hæres propinquior. Et ſi in vita primogeniti deſcendit ei hæreditas patrua, & de ꝑquiſito homagiũ interuenerit,ſtatim pertinebit ad fratrem medium ſucceſſio & ius ſucceſſionis,cùm primogenitus de perquiſito non poſſit hæres eſſe & dominꝰ. Non enim poſſunt ſimul ſtare perquiſitum & dominium,propter homagium:homagium enim expellit perquiſitum.Si autem perquiſitum factũ fuerit ab extraneo vel ab alio vz quàm a communi anteceſſore,ſi hæreditas ſuperuenerit homagium factum ex perquiſito extraneæ ꝑſonæ, non expellit ꝑquiſitum quiá in hoc caſu non erit primogenitus hæres & dominꝰ.Eſto enim ꝙ facta ſit donatio fratri poſtnato a patre cõmuni vel fratre antenato,& eo mortuo ſine hęrede de ſe,erit frater antenatꝰ hæres ꝓpinquior fratri poſtnato,& cum eo remanebit hęreditas ſi homagiũ non interuenerit,& q̃uis homagiũ interuenerit, & hæreditas paterna ei deſcenderit,ſẽper habebit antenatus primã ſeyſinam ꝑ aſſiſam mortis anteceſſoris,ſi capitalis dñs vel alia extranea perſona fuerit in ſeyſina. Si autem frater medius ſe prius poſuerit in ſeyſinam, tunc conſulitur antenato per breue de recto,& cùm antenatus ſeyſinam habuerit & homagium

inter-

interuenerit, ſi ſit hæres ꝓpinquior antenato qui petat, non poterit ſeyſina cum eo remanere, ratione ſupradicta, ſed deſcendit ius primo filio vel filiæ liberis antenatis, ſi liberos habuerit, et conſulitur eis, ſi petere velint ſeyſinam, per breue de recto, facta narratione & computatione de ſeyſina fratris poſtnati. Si autem liberos non habuerit frater antenatus, tunc ſtatim fit deſcenſus iure ad fratrem medium, et competit ei actio, per breue de recto, ſicut competit liberis ſupradictis. Sed quid ſi dum frater medius petierit, incipiat frater antenatus hæredes procreare, talibus procreatis, cadit actio fratris, et incipit actio competere pueris: Sed ſi frater ante procreationem puerorum ſeyſinam recuperauerit, non ꝓpter hoc erit ſeyſina auferenda, ſed ei & hæredibus ſuis imperpetuùm remanebit. Et vice verſa, ſi cùm ab initio antenatus pueros habuerit et agere inceperint, et pendente placito eſſe deſierint, extunc ſtatim incipiet actio in perſona fratris medij, ſicut ab initio, ſi pueri non extarent, et idem ius quod competit fratri medio, competit hæredibus ſuis in infinitum. Item eſto quòd frater medius cùm ſeyſinam acquiſierit, ſine hærede de ſe moriatur, adhuc illud idem erit dicendum de fratre medio, quod dictum eſt de fratre poſtnato. s. quòd frater antenatus eſt eius hæres propinquior. Sed quid ſi ſine hærede fratres deceſſerint vt prædictum eſt, nec antenatus habuerit liberos, tunc vocandi ſunt remotiores. Et quid ſi nulli omninò apparuerint hæredes qui petant? ſic poterit ſeyſina remanere cum antenato, non obſtante homagio: quià licet actio non deficiat neque ius, deficit tamen probatio, cùm non ſit qui petat. Item eſto quòd frater medius fecerit perquiſitum et moriatur ſine hærede de ſe, et capitalis dominus ſiue extraneus ſe poſuerit in ſeyſinam, adhuc competit aſſiſa mortis anteceſſoris fratri antenato non obſtãte homagio, et non fratri poſtnato, et cùm per aſſiſam recuperauerit antenatus, extunc competat actio per breue de recto, vel pueris antenatis, vel fratri poſtnato, modo quo prædictum eſt, et non vt ex tali placito procedatur ad magnam aſſiſam vel duellum, ſed quòd fiat propinquitatis & parentelæ computatio. Sed quid ſi poſtnatus frater primam ſeyſinam habuerit pacificam, et tempus, quòd ſine breui eijci non poſſit, et ſine iuditio, extunc competit actio fratri antenato & eius hæredibus, ſi ipſe præmoriatur, per breue de recto, vt facta computatione, ſciatur quis eorum ſit hæres propinquior: quo probato, non erit poſtnatus, vt videtur, per iudicium eijciendꝰ, quià ſi conſtiterit quòd frater antenatus ſit hæres propinquior, tamen (quià homagium interuenerit) iudicandum erit in eodem iuditio, quòd poſtnatus in ſeyſina remaneat, cùm ſeyſina cum antenato non poterit remanere propter homagium, nec alia actione opus erit, per breue de recto, quòd ſuper eodem iure inter eaſdem perſonas veniat actio ſuper actionem, non magis quàm aſſiſa ſuper aſſiſam, ſed cùm frater antenatus ab initio fratrem poſtnatum recenter eijcere vellet, vel ſi non poſſit, et ſtatim ſibi acquirit per aſſiſam mortis anteceſſoris, antequàm poſtnatꝰ liberum tenementum habere poterit ex tempore, ſi per aſſiſam obtineret antenatus in iure poſſeſſorio & in cauſa poſſeſſionis, nihilominus ſequi poſſet actio in perſona poſtnati ſuper iure proprietatis, niſi ſit qui dicat quòd

contra aſſiſam & cõtra actionem per breue de recto poſſet poſtnatus defendere ſe per exceptionem .s. quòd antenatus non poſſit ſimul eſſe hæres & dominus. Item propinquiores hæredes eſſe poſſunt plures ſicut vnus, et cuilibet ius deſcendit quaſi vni hæredi, propter iuris vnitatem, ſicut ſunt plures filiæ prouenientes de eodem patre, & eadem matre, a quibus deſcendit hæreditas, & vbi omnes ſimul & inſolidum heredes ſunt, eò quòd maſculus non apparet, & non refert vtrum eundem habuerint patrem & eandem matrem, vel diuerſos, habita tamen diſtinctione, ſecundùm quod prædictum eſt, vtrum ſit hæreditas deſcendens vel perquiſitum, & vtrum fuerit de vno & eodem patre & eadem matre, vel diuerſis, & erit hæreditas inter illas diuidenda in omnibus quæ recipiunt diuiſionem ratione perſonarum, pro virilibus portionibus, ſed non ratione rei. Qualiter autem homagium facere debent, & quibus, & quandò, & quomodò, & a quibus accipi debeat, infrà pleniús dicetur, de homagijs. Item poſſunt eſſe hæredes propinquiores plures in vna hæreditate, maſculi ſicut fœminæ, ſed non ratione perſonarum, ſed ratione rei, & nõ ſimul & inſolidum, ſicut fœminæ & ſicut vnus hæres, ſed ſicut hæredes plures participes, & ſicut partem capientes. Sunt autem hæredes & cohæredes, et cohæredum quidam ſunt participes, & quidam non .s. nullã partem cum hæredibus capientes. Item poſſunt eſſe plures hæredes fœminæ & participes, tam ratione perſonarum, quâm rei, vt ſi quis teneat hæreditariè terram aliquam, quæ partibilis ſit, & habuerit plures filias & hæredes, & ſic erunt filiæ hæredes propinquiores, quiá participes hæreditatis & capaces. Poterit etiam quis habere plures filias de vna matre, & plures de alia, & ſic ſint omnes participes, & capaces hæreditatis paternæ deſcendentis, quantùm ad hæreditatem paternam deſcendentem, non erunt tamen participes & capaces quantùm ad perquiſitum fratris vel ſororis qui fuerint de eadem matre. Illæ vero quæ fuerint de eadem matre erunt hæredes propinquiores, participes & capaces de perquiſito fratris vel ſororis propter ſanguinem. Et illi qui ſunt de diuerſa matre, maſculus ſiue fœmina, propinqui erunt hæredes & recti, & in vita aliorum nunquâm participes nec capaces in vita talium, ſed poſt mortem. Et regulariter verum eſt, quòd omnes illi, propinquiores dicuntur eſſe hæredes, ad quos ius proprietatis deſcendit iure hæreditario. Si autem de neceſſitate, per conuentionem & conditionem tacitam vel expreſſam, vel pro defectu hæredum vel propter delictum, ius proprietatis ad donatorem vel ad dominum capitalem reuertatur, qualitercunquè, vt eſchaeta, licet hæres non ſit, & in aliquo caſu loco hæredis, propter terram quæ ad ipſum reuertitur in dominico, ſeyſina ſemper ſequetur ipſum, cùm ſit loco hæredis, licet non ſit hæres, & cum eo permanebit hæreditas, vt eſchaeta, & extinguitur homagium, & ſeruitium, cûm non ſit heres qui petere poſſit vel qui petat. Cûm autem ius proprietatis ſic ad donatorem reuerſum fuerit, licet alius fuerit in ſeyſina ex donatione eius, qui donare non potuit, extinguitur omninò warrantum, vt ſi donator ad warrantum vocatus fuerit, warrantizare non tenetur, eo quòd ius habet petendi terram illam in dominico, quòd ſi homagium ceperit, vel ſeruitium,

vel

vel confirmauerit tale donum,vt ſuprà dictum eſt,tunc tenebitur ad warrantum.Et notandum quòd hæredum,quidam ſunt veri hæredes,& quidam ſunt quaſi hæredes, in loco hæredum, & pro hæredibus habentur, veri hæredes ex cauſa ſucceſſionis, quaſi hæredes, & loco hæredum, vel pro hæredibus,per modum donationis: ſicut ſunt aſſignati,vel loco hæredum ſicut domini capitales, quibus reuertitur hæreditas, propter defectum, vel propter delictum, ſicut eſchaeta propter defectum hæredis, cùm hæredes deficiant in linea deſcendente: propter delictum.i. propter feloniam, vbi impeditur diſcenſus, licet hæredes extiterint aut parẽtes.Item propter modum donationis,vt ſi donator dicat,do tali & hæredibus ſuis de corpore ſuo procreatis, & ſi hæredes tales non habuerit, vel ſi habuerit & defecerint, tunc do tali & hæredibus ſuis quos de corpore ſuo habuerit,& ſic in infinitum de pluribus,tales ſuccedunt non ex cauſa ſucceſſionis,ſed hæredes erunt per modum donationis.

1 ¶De gradibus ſucceſſionis et parentelæ. 2. De perſonis eorum qui alijs ſuccedere debent, et de ordine ſucceſſionis. 3. De hæredibus qui ſuccedunt non ex ſucceſſione ſed ſubſtitutione per modum donationis. Cap.31.

Dictum eſt ſuprà de qualitate hæredum & differentia, & qui vocãtur ad ſucceſſionem,& qui alijs in ſucceſſione præferuntur, ſicut hæredes propinquiores.Sed quoniam hæreditas,& ius ſucceſſionis deſcendit per gradus:Ideò videndum eſt de gradibus ſucceſſionis,& parentelæ,& qualitèr ius deſcendit,& ꝑ quas ꝑſonas,ad eum qui in iure ꝓprietatis ſeyſinam petierit alicuius anteceſſoris. Et ſciendum quòd cognationum ſiue parentelarum aliæ ſunt ſuprà, aliæ ſunt infrà, aliæ ex tranſuerſo,ſiue a latere.Parentes verò qui ſunt ſuprà, dici poterunt anteceſſores & parentes,ſed qui mortui ſunt & hæredes antecedunt,i.cedunt ante,& hæredes cedũt eis ſub,quaſi ſuccedunt. Eſt enim cedere,quaſi recedere, et eſt cedere alio ſenſu venire. Illi verò qui ſunt infrá rectam lineam, vel tranſuerſalem, dici poterunt rectè cognati & hęredes. Illi verò qui ſunt ſuprà in linea tranſuerſali, dici poterunt rectè parentes et hęredes,deficientibus illis qui ſunt inferiùs,& alio modo, quãuis improprie cognati dici poterunt, & hæredes, eò quòd anteceſſores ſuccedũt ꝓ defectu inferiorum. Superior autem cognatio parentum, ſiue anteceſſorũ qui mortui ſunt in linea recta aſcendente eſt,& incipit a primo gradu,vz a patre vel matre aſcendẽte vſq; ad auum a ſecundo gradu.s.ab auo,vſq; ad proauum,a tertio gradu.s.a proauo,vſquè ad abauum, & ſic a quarto gradu.s.ab abauo vſq; ad atauũ,ſic a quinto gradu.s.ab atauo,vſq; ad tritauũ qui obtinet in computatione ſextum gradum.Vlteriùs autẽ non fit cõputatio aſcenſus,quià talis cõputatio excederet memorias hominum. Et ſic reſoluẽdo à triauo cõputato ꝓ patre,vel tritauia ꝓ matre, fieri poterit deſcẽſus iure vſq; ad trinepotẽ & trineptẽ.Et eſt inferior cognatio, faciẽda.Eſt etiã cõputatio liberorũ & hęredũ recta linea deſcendẽtium,a primo gradu.s.a patre vel matre vſq; ad trinepotẽ vel trineptẽ, vt a patre vel matre vſq; ad nepotem vel neptẽ,& a nepote vel nepte,vſq; ad ꝓnepotem, vel proneptem, & ſic de gradu in gradum vſquè ad trinepotem,

et

& vlteriûs ſi neceſſe fuerit.In quo caſu, nullus debet vocari ad ſucceſſionem in linea tranſuerſali, deſcendēdo vel aſcendendo,maſculus nec fœmina, quâmdiu aliquis hæres ſuperſtes ſuperfuerit in linea recta deſcendente,ſed illis omninò deficientibus in parentela, de neceſſitate reuertitur ius proprietatis ad eos,qui ſunt in linea tranſuerſali deſcendentes. Et incipienda eſt computatio parentelæ in primo gradu per omnes gradus, & hæredes, ad quos ius proprietatis deſcenderit, ſicut a communi ſtipite eorum qui vtrumquè ius habuerint,videlicet proprietatem et poſſeſſionem per omnes gradus,& ꝑſonas illas,quas ſeyſina ſequi deberet,ſi viui peterent,vel tempus,quòd hæredes eſſe potuiſſent,expectaſſent.i.ſi aliquid ad eos deſcenderit, mortuis anteceſſoribus.Et in quocunq; gradu in linea rectè deſcendente hæredes defecerint, reuertitur de neceſſitate ius proprietatis ad eos qui ſunt in linea trāſuerſali ſilicet ad fratrem patris vel matris,vel ſororem & promedium quaſi per plures gradus. Si autem nullus omninò peruenerit hæres a primo gradu in linea rectè deſcendente, & frater antenatus obierit in vita patris communis ſine hærede, vel ſi hæredem habuerit, & in vita patris defecerit, & omnes fratres præmortui,tunc fiat computatio a primo gradu immediatè, ſicut a communi ſtipite,a patre vel a matre exiſtentibus in ſeyſina, vſq; ad fratrē vel ſororem exeuntem in linea tranſuerſali: qui quidem cûm ſeyſinam ſuam obtinuerint, faciunt ſtipitem & lineam rectam deſcendendo, quantûm ad ſuos hæredes. Si autem tempore deſcenſus, filius vel filia defecerint, & hæredes habuerint recta linea deſcendendo .s. ad nepotes vel neptes vel vlteriûs,& quidam defecerint, & quidam nō,per omnes gradus,& ꝑ omnes perſonas per quas ius deſcendiſſe debuiꝫ ſi viuerent, fiat computatio diſcenſus & iuris,ad illum qui ſuperſtes eſt & petit.Si autem tales aliquandô extiterint & defecerint,in tali omninò linea deſcēdente in vita anteceſſoris,tunc quiá ius de neceſſitate reuertitur ad alios qui ſunt in alia linea tranſuerſali,fiat computatio parentelę & deſcenſus a primo gradu,& communi ſtipite,vſquè ad talem per omnes gradus & perſonas ad quas ius deſcendit dum viuerent, vel deſcendere debuit ſi expectarent quôd hæredes eſſent, omiſſis illis omnibus qui mortui ſunt in vita anteceſſoris,ac ſi nunquàm eſſent in rerum natura. Et ſi vlteriûs ad aliquē ius deſcenderet, fiat per omnia vt ſuprâ dictum eſt de hæredibus inferioribꝰ recta linea vel tranſuerſali venientibus. Illis autem omninô deficientibꝰ ad quos ius deſcendit inferiûs in linea recta deſcendente,vel tranſuerſali, oportebit de neceſſitate quòd ius proprietatis deſcēdet ad parētes vel cognatos qui ſunt in linea tranſuerſali aſcendente,ſicut ad fratrem aui,& ſic in linea deſcendente per omnes hæredes ſuos vſquè ad illum qui petit, et ſi omnes tales defecerint, tunc ad ſuperiores, videlicet ad fratrem proaui,& omnes hęredes ſuos, & ſic de gradu in gradū, & hęrede in hęredem,vſquè ad illum qui petit.Diuiditur autem aliquando computatio deſcenſus per plures lineas,& per plures gradus, propter hæredum pluralitatem qui cadunt in deſcenſus,videlicet vbi hæreditas deſcendat pluribus filiabus, quarum omnes ſunt cohæredes participes & capaces. Et ibi diuiditur ius proprietatis in perſonas plures, & plura capita,& quandoq;

dòquè bifariè, trifarie, quadrifarie per ſubdiuiſiones, ſecundûm quod inferiùs in narratione iuris, per breue de recto, manifeſtùs apparebit. Et vbi quælibet perſona facit ſibi ſtipitem in primo gradu & lineam rectam deſcendentem, non autem ꝑ omnes ꝑſonas quæ aliquandò hæredes extiterint, licet propinquiores, facienda eſt computatio deſcenſus, niſi tantũ ꝑ illas, quæ expectauerint mortẽ anteceſſorũ, per quam ius ꝓprietatis ad eas deſcendit, vel ſaltem ad hæredes de corpore ſuo venientes: quiâ ſi quis plures habuerit filios & filias, & antenatus hæres ꝓpinquior in vita patris communis, ſine hærede de ſe deceſſerit, poſtnatus ſtatim poſt eum eſt hæres propinquior, ex quo nihil iuris deſcendit fratri antenato dum vixerit, ac ſi nunquâm eſſet in rerum natura, non fiet mentio de perſona ſua, ſed immediatè fiat computatio deſcenſus, ad fratrem poſtnatum qui expectauit, quòd ius ei deſcẽdit. Idem etiam erit, ſi frater antenatus liberos ex ſe habuerit, & in vita patris communis omnes deceſſerunt, antequâm eis aliquid ius deſcenderit. Si autẽ frater antenatꝰ, vel liberi ſi quos habuerit, patrem cõmunem ſuperuixerit, ſaltem per vnã horam, & ſic expectauerit deſcẽſus iuris ad eos, & ſic ſtatim obierint, oportet facere mẽtionẽ in deſcenſu iuris de perſona ipſius ad quẽ ius deſcendit. Et eodem modo ſi plures ſint ꝑſonæ & hæredes, ad quos ius deſcendit gradatim & ſucceſſiue, de ſingulis hæredibꝰ oportebit facere mentionẽ in deſcenſu: ſic incipiendo a cõmuni ſtipite, & vnde talis anteceſſor fuit ſeyſitꝰ in dominico ſuo vt de feodo &c. Et de talibus, vt quidã dicunt, deſcendit hæreditas, & deſcẽdere debuit tali vt filio & hæredi, & de talibus vſq; ad talem, & ſic de hęrede vſq; ad hęredẽ, vſq; ad petentẽ, quod quidẽ dici poterit, nõ de èo qui ſine hærede in vita patris deceſſerit, vel ſi hæredes haberet, & omnes in vita patris deceſſerint, antequâm aliquod ius eis deſcenderit. Si autem frater antenatus, relicto hærede in vita patris deceſſerit, tunc fiat computatio talis deſcenſus infra. Et vnde talis anteceſſor fuit ſeyſitus &c. Et de tali anteceſſore deſcendere debuit ius tali, vt filio & hæredi. Sed dici non debet ꝙ aliquid ius ei deſcendit, cùm nõ expectaret ꝙ deſcenderet. Et ideò ſic facta mẽtione de eo qui in vita patris ſic obijt dicatur, & quiâ talis filius non expectauit vt ius ei deſcederet a tali anteceſſore, deſcendit ius tali, vt nepoti vel nepti, & ſic deinceps, deſcendendo vſq; ad petentẽ. Sed re vera ſiue antenatus moriatur in vita patris, vel alterius anteceſſoris, & ſiue liberos habuerit ſiue nõ, ſemper debet mẽtio fieri de eo in quolibet deſcenſu, ꝓpter ius quod ei deſcenderet, ſi mortẽ anteceſſoris expectaret. ¶ 2. Facta mentione de gradibꝰ, bonũ eſt videre de ꝑſonis ſuccedentiũ, & qui in ſucceſſione alijs pręferũtur, a primo gradu vſq; ad vltimũ. In primo verò gradu ſedẽt pater & mater, qui faciũt ſtipitẽ cõmunẽ. In ſecũdo vero gradu in linea deſcẽdente ſunt filiꝰ & filia. In tertio nepos & neptis & ſic deinceps in infinitũ, ſecundûm quod prędictũ eſt in parte, & vbi omnes ꝓpinquiores remotioribus præferuntur. Et iſtis õnino deficientibus, tunc in ſecundo gradu in linea tranſuerſali ſunt frater patris & matris ſoror, et hęredes eorũ in infinitũ deſcendẽtes. Itẽ in linea recta aſcendente, auus, ꝓauus, in ſuis gradibus, & ſic vlteriùs ſecundûm quod prædictum eſt, et eorum hæredes a latere prouenientes

in infinitum, vt ſupra dictum eſt. Item frater patris, et ſoror dicuntur patruus & amita, et ſi ex amita procedat filius, vel filia, dici poterunt quantum ad nepotem ꝑprior amitiuꝰ et proprior amitiua, & ſic eorum filij & filiæ, nepos & neptis, & vlteriùs deſcendendo in infinitum. Illi verò qui ex patruo procedunt, filius vel filia, patrueles nuncupantur, & ſic deinceps eorum filius & filia in infinitum deſcendendo. Item in linea recta deſcendente vel tranſuerſali, ex parte filiæ alicuius, ſoror filiæ vel frater, de vno eodemquè patre & diuerſa matre, conſobrina dici poterit, et frater ex talibus conſobrinus, & horum filius vel filia, nepos, neptis, & ſic deinceps. Item ſoror filiæ vel frater de vna & eadem matre, ſed diuerſo patre, ſoror vterina, frater vterinus, dici poterunt, et ſic eorum filius & filia, & ſic deinceps vt ſupra. Item ſoror patris dicitur amita, et ſoror matris dr̃ matertera, & eorum filius & filia, et ſic in infinitum. Et iſtis omnibus deficientibus, ad ſuperiores fiet deſcenſus, ſicut ad fratrem aui vel auiæ, vel ad ſororem in linea tranſuerſali, ſicut ad patruum magnum, vel amitam magnam, & ad eorum hæredes, filium vel filiam, et ſic deinceps. Et illis omninò deficientibus, tunc ad fratrem proaui ex parte patris, qui dicitur propatruus magnus, vel eius ſororẽ, quæ dicitur ꝓamita magna, & ſic deinceps ad filios & filias, eorũ nepotes & neptes. Illis autẽ deficientibus, ex parte patris, tunc vocentur fratres abaui & abauiæ, qui dicuntur abpatruus magnus, & abauita magna, et eorum hæredes in infinitũ. Et iſtis deficientibus ex parte patris, frater ataui vel atauiæ, qui dicuntur atpatruus magnus, et atauia magna & eorum hæredes in infinitum. Quibus deficientibus, vocantur ex parte patris frater, et ſoror, triaui & triauiæ, qui dicuntur tripatruus magnus, et tritauia magna, et eorum hæredes in infinitum. Et ex alia parte tranſuerſali a parte matris, vt ſi auunculus vel matertera, et omnes alij hæredes defecerint, tunc vocantur fratres & ſorores aui vel auiæ ex parte matris, et vocantur auunculus magnus, & matertera magna, & eorum hæredes in infinitum. Et illis deficientibus, tunc vocantur ex parte matris frater proaui & proauiæ, vel ſoror qui dicuntur proauunculus magnus & promatertera magna, & eorum hæredes in infinitum. Et ſic gradatìm vocandi ſunt abauunculus magnus, & abmatertera magna, et atauunculus magnus, & atmatertera magna ex parte matris in linea tranſuerſali, triauunculus magnus & trimatertera magna aſcendendo, et eorum hæredes in infinitum. Et qualiter gradus cognationis computentur, et quo gradu, quis diſtet ab alio in linea deſcendente vel aſcendente, in figura ſuperiùs in arbore ante principium libri picta, manifeſtius quaſi ad oculum apparebit. ¶ 3. Succedit quis alteri, vel quaſi ſuccedit, non quidem iure hæreditario vt hæres, ſed propter defectum hæredis, vel delictum, ſicut capitalis dominus vel feoffator in eſchaetam ſuam, de quo ſuperiùs fit mentio in titulo, de donationibus. Succedit etiam quis alteri, vel quaſi, non quidem iure hæreditario, vel iure ſucceſſionis, vt hæres, ſed ex cauſa ſubſtitutionis, per modum donationis, de quo etiam ſuperiùs fit mentio titulo eodem, vt ſi dicat donator in donatione facienda. Sciant &c. quòd dedi tali, tantam terram & tantam cum pertinentijs, habendum & tenendum ſibi & hæ-

redibus

redibus ſuis de corpore ſuo procreatis tantùm, et quo caſu, cûm omnes hæredes remotiores excludantur, ſit terra reuerſura ad donatorem per conditionem tacitam vel expreſſam, ſi tales hęredes defecerint, ſicut adijciat donator in charta donationis: et ſi talis, tales hęredes non habuerit, vel ſi habuerit, et defecerint, ꝙ terra illa reuertatur ad alium fratrẽ ſuũ, vel extraneum, habendum et tenendum ſibi et hæredibus ſuis, de corpore ſuo procreatis, vt prędictum eſt, et ſic deinceps pluribus ſucceſſiuè. Si tales hæredes non habuerit primus feoffatus, ad ſubſtitutum non deſcẽdit aliquod ius, per quod competat ei aſſiſa mortis anteceſſoris, de ſeyſina primi feoffati, in iure poſſeſſionis, nec breue de recto, ſuper iure proprietatis. Et vnde ꝙ res magis valeat q̃ pereat, & ꝙ effectum habeat donatio, quæ de voluntate donatoris præceſſit, ſi poſt mortem primi donatorij ſubſtitutus ſe iuſtè poſuerit in ſeyſinam, et donator vel eius hæres petierit, contrà actionem ſuam ſubſtituto dabitur exceptio, de modo donationis. Si autem extra ſeyſinam poſitus ſubſtitutus petat, non conſulitur ei, niſi per breue formatum de ſubſtitutione facta, per modum donationis, quod in ſe modum contineat: breue autem tale erit vt liquere poterit.

1 ¶*De partu ſuppoſito, et cùm vxor fecerit ſe prægnantem cûm non ſit, ad exhæredationem veri hæredis.* 2. *Breue de videndo mulierem vt ſciatur vtrum ſit prægnans vel non.* 3. *Breue Conſtabulario ꝙ recipiat eam in caſtro ſuo.* 4. *Item ꝙ ad querelã hæredis videatur.* 5. *Itẽ ꝙ vic. faciat eam venire coram Iuſtic. apud weſtmonaſterium.* 6. *De præſumptione quia naſcitur ex vxore.* 7. *Breue de eo ꝙ nutriuerat aliquem in domo vt filium et hæredem qui nec eſt filius nec hæres.* 8. *Item cum verus hæres moriatur infrâ ætatem ſupponit cuſtos alium extraneũ, vel ſi habeatur ſuſpitio ꝙ mortuus ſit, breue ꝙ videatur.* 9. *Breue ſi hæreditas hæredis mortui debeat eſſe eſchaeta domini regis.* 10. *Cûm talis mulier in iuditio cõuicta fuerit vel cõfeſſa ꝙ prægnans non ſit, breue de faciendo ſeyſinã vero hæredi. Cap.32.*

Dictum eſt ſuprâ quòd præſumitur ꝙ quis ſit hæres, eò ꝙ naſcitur ex vxore, et quòd ſit hæres, quem nuptiæ demonſtrant. Et quoniã aliquandò ſupponitur partus ab vxore, quę ſe facit pręgnantẽ cûm nõ ſit, & aliquandò a cuſtode, qui (mortuo vero hęrede) ſupponit extraneũ, et nutrit vt hæredem ad hęreditatem, et ad exhęredationẽ veri hæredis, cûm non ſit filius nec hæres: Ideo de partu ſuppoſito videndum, et qualiter huiuſmodi malitia in curia regis conuincatur. Eſto igitur ꝙ vxor alicuius in vita viri ſui ſe pręgnantem fecit, cùm non ſit, vel poſt mortẽ viri ſui ſe pręgnãtẽ fecit cũ nõ ſit, ad exhæredationẽ veri hæredis, vel fortè cũ pręgnans ſit, non ſit veriſimile quòd partus poſſit eſſe viri defuncti. Et in duobus primis caſibus, vbi ſe fecerit pręgnantem, cûm nõ ſit, ad querelam veri hæredis, per præceptum domini regis, faciat vic. venire talem mulierem coram eo, et coram cuſtodibus placitorum coronæ, vel etiam coram aliquo quem dominus rex iuſtic. conſtituerit, et faciet eam videri a diſcretis mulieribus, et tractari per vbera, et per ventrem, ad inquirendam veritatem, et ſi ſuſpitio habeatur alicuius faſitatis, qualitèr debeat cuſtodiri. Et de hac materia inueniri poterit in rotulo de termino ſancti Hillarij et de termino Paſchæ ãno regis Hẽrici quinto in comitatu Norfolk. De Petro conſtabulario de Manton, et Muriella quæ fuit vxor wil-

 helmi

helmi de Mauto, et in quo caſu, neceſſe erit inquirere ab vxore de tēpore conceptus ſui, et de morte viri ſui, et de acceſſu vel receſſu ſuo, ſub ea forma, breue erit tale. ¶ 2. Rex vic. ſalutem. Pręcipimus tibi, quòd omni dilatione et occaſione poſtpoſita, venire facias coram te, et coram cuſtodibus placitorum coronę noſtrę in pleno comitatu tuo, vel coram tali quem ad hoc iuſtic. noſtrum conſtituimus, A. quæ fuit vxor B. et quæ ſe facit pręgnantem, et coram prædictis cuſtodibus facias eam videri per legales et diſcretas mulieres, per quas veritas meliûs ſciri poterit, et diligenter tractari a mulieribus prædictis per vbera, et per ventrem, modis omibus quibus inde melius poſſit certiorari vtrum prægnans ſit nec ne, et ſi prędicti cuſtodes & mulieres viderint quòd prægnās ſit, vel inde dubitauerint, tunc illam poni facias in caſtro noſtro tali, et ita quòd nulla domicella quæ prægnans ſit, vel alia, de qua ſuſpitio poſſit haberi alicuius falſitatis faciendæ, ſit cum ea, et in caſtro illo moram faciat, quouſquè de partu ſuo conſtare poſſit. Prouideas etiam quòd in caſtro illo ita diſcretè cuſtodiatur, ne in cuſtodia illa de partu ſuo poſſit falſitas euenire, mandauimus enim conſtabulario tali quòd in prædicto caſtro eam recipiat &c. Et ſi alius ad hoc quàm vic. cōnſtituatur Iuſtic. vt prædictum eſt, tunc addatur in fine, clauſula iſta: Quiâ mittimus talem, vt cum ipſo & per ipſum negotium illud perducas ad effectum. Breue autem quod dirigitur conſtabulario quòd eam recipiat, tale erit. ¶ 3. Rex tali conſtabulario ſalutem. Præcipimus tibi, quòd talem mulierem, quæ ſe facit pręgnantem in tali caſtro (cûm peruenerit ad te) recipias & itâ ꝙ in eodem caſtro moram faciet ad cuſtum ſuum proprium, et ſi duæ mulieres vel tres de progenie tali voluerint viſum de ea facere ſingulis diebus, ſemel in die in prædicto caſtro, hoc eis permittas. Teſte &c. Et hoc ita fiat ſi vxor fecerit ſe pręgnantem in vita viri ſui: Si autem poſt mortem viri ſe prægnantem fecerit cûm non ſit, ad exhæredationem veri hæredis, et petat ſe mitti in poſſeſſionem bonorum nomine ventris, ad malitiam conuincendam fiat tale breue ad querimoniam hæredis. ¶ 4. Rex vic. ſalutem, monſtrauit nobis A. frater B. quòd cûm talis fœmina, quæ fuit vxor prædicti B. prægnans non ſit, ipſa falſò dicit ſe eſſe prægnantem de prædicto B. et ad exhæredationem ipſius A. de terra quæ fuit prædicti B. quę ad ipſum A. iure hæreditario deſcendere debuit vt dicit, tanquā ad fratrem & hæredem ipſius B. ſi predicta talis de eo prolem non habuerit. Et quoniam tantam excogitatam malitiam volumus impedire, tibi præcipimus, quòd aſſumptis tecum diſcretis & legalibus militibus et diſcretis & legalibus mulieribus de comitatu tuo, in propria perſona tua accedas ad ipſam talem mulierem, & coram prædictis militibus facias eam videri a prædictis mulieribus, et diligentèr tractari per vbera, et per ventrem, modis omnibus, quib⁹ meliûs et honeſtiûs inde poterit certiorari. Et ſi ipſam inuenerint pręgnantem vel inpręgnantē, diligenter inquirant de tempore conceptus, quoquo modo, quandô et vbi, et quādô illa crediderit ſe eſſe parituram. Et inquiſitionē, quā inde feceris, ſcire facias iuſtic. noſtris tali die apud weſtm̄ euidētèr et diſtinctè, & apertè, ꝑ litteras tuas ſigillatas, et ꝑ diſcretos milites, ex illis, qui inquiſitioni illi interfuerunt, et cog-

et cognita veritate, fiat indè, quod iuſtè fuerit faciēdum, et interim prædicta talis ſaluo cuſtodiatur in caſtro tali, vel alibi tuto loco, ad omnem ſuſpitionem tollendam alicuius falſitatis faciendæ,donec de partu ipſius conſtiterit.Et habeas ibi hoc breue, et nomina militum,et mulierum per quorum ſacramentū inquiſitionē illā feceris Teſte &c.Si autē talis mulier venire debet corā iuſtic. apud weſt.tūc fiat breue in hac forma, ꝙ vic. habeat corpꝰ eiꝰ. ¶ 5. Rex vic.ſalutē,pręcipimꝰ tibi,ꝙ ōni occaſione poſtpoſita,habeas coram iuſtic. nr̄is apud w.tali die,corpus A.quę fuit vxor B. quæ ſe dicit eſſe pręgnantem ; cûm non ſit, ad reſpondendum C. quare ſe facit falſò pręgnantem cûm non ſit, ad exhæredationem ipſius C.T.&c.Cûm autem mulier ſic fuerit cautè cuſtodita, & omni ſuſpitione per talem cuſtodiam ſublata, ſi fortè pręgnans extiterit,et peperit,de facili perpendi poterit vtrum partus ille fuerit viri ſui defuncti verè vel ꝑſumptiuè,vel alterius: computato tempore,ſcilicet a tempore quo dicebat ſe concepiſſe, et etiam a morte viri vſquè ad diem pariendi. Dicunt enim quidam,licet alij ſunt in contraria opinione, quòd mulier tēpꝰ pariendi etiam (per vnum diem) excedere nō poteſt,niſi fortè partus in vtero mortuus ſit,vel ad monſtrum declinauerit cum diſcrimine matris.Anticipare tamen poteſt tempus pariendi, vt pareat pręmaturê, et ſi monſtroſum vel prodigioſum enixa fuerit, partus ille inter liberos non cōputabitur,vel communerabitur, quantum ad ſucceſſionem;Partus autē qui membrorum officia ampliauerit, vt ſi ſex digitos habeat in vna manu,vel diminuit,vt ſi non niſi quatuor tantùm, tamen quià aliqualiter videtur effectus eſſe vt homo, inter liberos communerabitur quoad ſucceſſionē. Et notandum ſecundùm quod ſuperiùs dictū eſt,quòd ſi cohabitauerint vir & vxor, nec ſit impedimentum ex aliqua parte quin generare poſſent, et vxor de alio quàm de viro conceperit, partus legittimus erit ſiue ipſum vir aduocauerit ſiue deaduocauerit: et legittimus erit propter præſumptionem, eò quòd naſcitur ex vxore. Talis enim præſumptio non admittit probationem in contrarium. Si autem ſimul habitauernit vir & vxor, & vir propter aliquod impedimentum legittimum, quod probari poſſit,generare non poſſit, ſi vxor de alio conceperit, propter cohabitationem pręſumitur quòd partus ſit legittimus, eò quòd naſcitur ex vxore, et ſtandum erit tali præſūmptioni donec probetur in contrarium, & ſic in iſtis duobus caſibus, præſumptio pręfertur veritati. Et ſi pater partum ſemel aduocauerit, iterum illum deaduocare non poterit, ſi hoc probetur. Si autem cûm generare non poſſit, proprer legittimum impedimentum, partum in vtero vel æditum deaduocauerit, et vt decet,a domo ſua amouerit, nihilominûs tamen ſtandum erit præſūptioni, quòd partus legittimus ſit, eò quòd naſcitur ex vxore, admittitur tamen probatio in contrarium, ſi certis iuditijs doceatur, quòd legittimum extiterit impedimentum, et ſic vincit talem præſumptionem veritas, et probatio vera. Et licet per talem probationem, partus fuerit aduocatus a patre, partus nunquâm efficietur legittimus, cûm hoc eſſet in præiuditium veri hæredis. Si autem cûm diu ſimul non cohabitauerint per biennium vel vltrà: ſiue vir generare poſſit ſiue non,& vxor concipere vel

non, ſi vxor ab alio conciperet, vel partum ſuppoſuerit, itâ quòd vehementer pręſumi poſſit, propter temporis interuallum et diſtantiam locorum, quòd vir talem partum non genuerit, ſiue talem partum aduocauerit ſiue non, nunquam efficietur partus legettimus. Et licet pręſumatur quòd legittimus ſit, eò quòd naſcitur ex vxore, tamen non erit ſtandum tali præſumptioni, nec erit neceſſe probare contrarium, cûm ipſa veritas, ſi de ea conſtiterit quòd ſimul non cohabitauerunt, doceat contrarium. ¶ 6. Dictum eſt ſuprâ de vxore quæ falſò ſe facit pręgnâtem in vita viri ſui vel poſt mortem cum non eſſet, nunc autem dicendum eſt ſi vir vel vxor nutrierit aliquem vt filium & hæredem, qui nec eſt filius nec hæres, ad exhæredationem veri hæredis, ſiue partus ſit ſuppoſitus, ſiue ab alio conceptus, & ad quærelam veri hæredis ſummoneantur, quòd ſint coram iuſtic. per tale breue. ¶ 7. Rex vic. ſalutem pręcipimus tibi, quod habeas coram iuſtic. noſtris &c. corpus A. & B. vxoris ſuę, vel corpus alterius ipſorum, ad reſpondendum C. filio vel nepoti vel alteri hæredi ipſius A. qui ſe gerit pro hærede ipſius A. quarè nutriri faciunt D. ſicut filium & hæredem ipſius A. ad exhæredationem ipſius C. qui nec eſt filius nec hæres ipſius A. nec eſſe poteſt, vt idem C. dicit. Et habeas ibi hoc breue Teſte &c. Et in quo caſu, cûm comparuerit pater vel mater, vel eorum alter, & talem nutritum produxerint, tunc ſi talem nutritum in iuditio ad filium & hæredem recognouerint, et præſumptio ſit pro eis quæ non admittit ꝓbationem in contrarium, vt ſi naſcatur de vxore, quæ concipere poteſt, licet ab alio quâm a viro ſuo concipiatur, vel ſi fortè ſupponatur, cûm ſimul cohabitauerint, nec ſit impedimentum ex parte viri quin generare poſſit nec eſt impedimentum ex parte matris, quin concipere poſſit ꝓpter ſterilitatem & ſenectutem, talis filiꝰ & partus erit legittimus. Si autem verus hæres docere poſſit contrarium aliud erit, licet parentes aliud in iure confeſſi ſunt, dum tamen hoc probetur. Debet enim confeſſio facta in iure, naturæ & veritati conuenire. Pendente tali placito, antequâm de tali partu conſtiterit, moritur partus & ſubſtituitur ei alius, & nutritur vt hæres, ad quærimoniam igitur veri hæredis fiat tale breue. ¶ 8. Rex vicecom̄ ſalutem. Oſtendit nobis & conſilio noſtro A. frater B. qui ſe facit hæredem ipſius B. ſi C. vxor B. et filius ipſius B. ſine hærede de corpore ſuo deceſſerit, quòd cùm placitum ſit in curia noſtra &c. inter ipſum B. & prædictam C. vxorem eius ex vna parte & eundem A. ex altera, et ipſi B. & C. in eodem placito fecerint attorn̄, et ad clamorem ipſius C. et multarum gentium, habita aliquandò ſuſpitione quôd eadem C. mortua ſit, et dictum ſit multotiens attornato ipſius C. quôd ad ſuſpitionem talem tollendam, ipſam producerent coram Iuſtic. & viuam exhiberent, ipſi eam nullatenûs produxerint, propter quod maior iā ſuborta eſt ſuſpitio quàm ſolebat quôd mortua ſit, & mors eius concelata ad exhæredationem ipſius A. Et ideò ne falſitas veritati præferatur, tibi pręcipimus, quôd aſſumptis tecum quatuor militibus de comitatu tuo, quos ad hoc legales eſſe videris, in ꝓpria perſona tua, ſimul cum prædicto A. accedas ad talem locum, vbi prædicta C. moram facit, ſicut attornati ſui in curia noſtra nuper recognouerunt, et eam a prædic-

prædictis militibus, ſimul cum prædicto A. et alijs, quos idem A. de familia ſua ſecum adducet, et videri facias ſi adhuc ſuperſtes ſit & viua, et ſi viua ſit, tunc in quo ſtatu eam inueneris, et ſecundùm quod eam inueneris, certos reddas nos & iuſtic. noſtros tali loco, tali die euidentèr, diſtinctè, et apertè per litteras tuas ſigillatas ſigillo tuo, et ſigillis quatuor prædictorum militum, et habeas ibi nomina militū et hoc breue Teſte &c. Item cùm legittimus hæres fuerit in cuſtodia alicuius domini capitalis, et mortuus ſit, & ille capitalis dominus alium extraneum ſuppoſuerit loco talis, tunc ad quærimoniam veri hæredis vel alterius fortè, ad quem pertinet hæreditas, vt eſchaeta, vt ſi verus hæres qui mortuus eſt teneret de domino rege in capite vel de alio, & tunc fiat tale breue in perſona regis. ¶ 9. Rex vicecom̃ ſalutem. Præcipe A. & B. vxori eius, quòd iuſte &c. reddant nobis tantam terram cum pertinentijs &c. in tali villa, quam clamamus vt eſchaetam noſtram, et quæ ad nos reuerti debet vt eſchaeta noſtra, eò quòd C. filia & hæres B. qui de nobis tenuit in capite obijt ſine hærede, & in quam predicti A. & B. non habent ingreſſum, niſi per hoc quòd prædictus A. duxit prædictam B. in vxorem, poſtquàm falſò & ad exhæredationem noſtram, ſuppoſuit prædictam B. loco prædictę C. quæ mortua eſt, et fecit eam nominari C. & nutriri ac ſi eſſet filia & hæres prædicti B. quæ nec eſt filia nec hæres eius, ſed filia talis vt dicitur, & niſi fecerit &c. Et quid ſi prædicta B. ſuppoſita, priùs homagium fecerit domino regi vel alteri, cuius eſchaeta terra eſſet? quæritur an obſtare debeat homagium, et eſt verum quòd non, propter errorē perſonę, cepit enim homagium talis perſonę ſicut filiæ & hæredis talis, quę nec fuit filia nec hęres. Item de tenemento quod de eo tenere debuit cepit homagium, ſed nullum tenementum de eo tenere debuit, cùm non eſſet filia nec hæres B. et ideò homagium nullum, propter errorem, quiâ qui errat, non conſentit. Cùm autem mulier, quę ſe facit pręgnantem, in iuditio conuicta ſit, vel confeſſa quòd pręgnans non ſit, tunc habeat verus hęres tale breue capitali domino directum, de capiendo homagium ſuum. ¶ 10. Rex tali capitali domino ſalutem. Sciatis ꝙ A. quę fuit vxor B. dedit nobis & conſilio noſtro intelligi, ꝙ pregnans fuit de p̃dicto B. viro ſuo, et quoniā hoc dicebat ad exhæredationem C. fratris & hæredis ipſius B. ſi prædicta A. prolē ab ipſa B. non haberet, vt idē C. dicebat, nos ad querimoniā ipſius C. fecimus eam teneri ſub cuſtodia, quouſq; ſciri poſſit, ſecundū debitū naturę, vtrū pregnans eſſet necne. Et poſt multas inquiſitiones, tandem didiſcimus per cōfeſſionem ipſius A. publicè factam, in iuditio corā iuſtic. &c. et per legales & diſcretos homines et mulieres a quibus viſa fuit per præceptum noſtrum, quòd non fuit prẹgnans, ſed quòd decepta fuit, credens ſe eſſe inpregnatam cùm non eſſet: Et ideò vobis mandamus, quòd propter illam deceptionem non omittatis, quin capiatis homagiū prędicti C. qui in curia noſtra pronūtiatur hæres prędicti B. legittimus, et ſecundū regni noſtri conſuetudinē, ſeyſinā de hæreditate ſua, quam de nobis tenere debet ei ſiue dilatione habere facias Teſte &c.

¶ De

1 ¶ De hæredibus inſtituendis. 2. Si fieri debet partitio inter hæredes. 3. De Iuſtitiarijs cõſtituendis ad partitionem faciendam. 4. De Iuſtitiarijs conſtituendis vt interſint partitioni. 5. Breue cûm partes elegerint aliquos de comuni aſſenſu ad partitionem faciendã. 6. Breue alterius modi ſed de eodem, vbi partitio minus ritè facta eſt per alios. 7. Breue de eodem, ſed iſtud deberet præcedere proximo præcedens. 8. Breue de ſeyſina facienda cohæredibus, cùm conuenerit inter eos de partitione. 9. Item aliud de eodem ſi particeps tenẽs ſe cognouerit participi partem ſuam, et quod fiat extenſio. 10. Breue quòd quis eat ad capiendum ſacramentum de extenſoribus ſi faciẽda ſit extentio extra comitatum. 11. Breue vbi extenſores nihil fecerunt ad primũ mandatũ. 12. Breue ſi milites venerint et Vic. negligens fuerit. 13 Breue ſi extẽtio minus ſufficienter facta fuerit. 14. Breue interlaquecatum vbi milites de duobus comitatibus conuenire debent ad faciendam extenſionem. 15. Breue de eodem. 16. Breue de querela filiæ primogenitæ et participis quæ non habet rationabilem partem ſuam nec æſnetiam, et de partitione rationabiliter facienda per milites. 17. De habendis corporibus extenſorum ad certificandum. Cap. 33.

MOrtuo tenente alicuius, primò debet dominus capitalis ſeyſire in manum ſuam feodum ſuũ & teñtum, quod de eo immediatè tenetur, et tenere in manu ſua, donec ei conſtiterit ſi defũctus hæredẽ habuerit vel non, et hoc dico: ſi vacuã inuenerit poſſeſſionẽ. Si autẽ hæres apparens ſit, tunc aut vn⁹ vel plures, qui ſũt quaſi vnus hæres vel contendũt ſe eſſe hæredes cûm nõ ſint, & neſcitur quis eorum ſit ꝓpinquior, in quo caſu, licitum erit domino capitali, tenere feodum ſuum in manu ſua, quoûſquè diſcuſſum erit inter cohęredes, quis eorum ſit hæres rectᵘˢ & propinquior. Si autem in ſeyſina inuenerit aliquem, qui ſe facit hæredem, talem eijcere non poſſit, quin faciat diſſeyſinam. Tenere tamen ſe poterit in ſeyſina cum tali, donec talis, ſi hæres fuerit, ipſũ recognoſcat ad dñm, ſecundùm quòd inferiùs dicetur in Aſſiſa mortis anteceſſoris in principio. Cùm autem ſit hæres apparens, vnus vel plures vnum ius habentes, vt prædictum eſt, et ſint plenæ ætatis, ſiue inueniantur in caſtro ſiue non, inprimis capiat eorum homagium, et rationabile releuium, et poſtea habeant ſeyſinam hæreditatis. Et qualiter hoc fieri debet, inferiùs dicetur pleniùs. Si autẽ hęres vel hęredes plures, fuerint infra ætatem, qui recogniti fuerint ad hæredes, non prius habeat dominus capitalis cuſtodiam hæredum & maritagium, antequâm ceperit eorum homagiũ, et capto homagio, tunc remaneant in cuſtodia dñorum, ſicut de feodo militari, vſq; ad legittima ætate ſuã. Et de cuſtodia et maritagio, inferiùs dicetur pleniùs, poſt tractatũ de capiendo homagio & releuio. ¶ 2. Cùm autẽ plures ſint hæredes vnũ ius habẽtes, et diuidi debeat hæreditas inter eos ratione rei, vel ratione perſonarum: tunc ſtatim poſt homagium captum fiat diuiſio hęreditatis et partitio inter cohæredes. In partitione huiuſmodi facienda, nullum debet eſſe placitum inter cohæredes, qui ad hæredes recognoſcuntur, licet inter eos ſit contentio de partibus ſuis quòd aliquis eorum plus habuerit ad partem ſuã, quâm ad ipſum pertineat habendum, quiâ nihil aliud ſequitur, niſi qd' facta extenſione, quilibet habeat partem ſuam rationabilem. Sed ſi antequâm contentio terminetur, ille qui plus habuerit, ſeyſitus moriatur, hæres ſuus, ſiue ſit maior ſiue minor, ſine breui non reſpondebit, propter ſeyſinam ãteceſſoris ſui, iuſtam vel iniuſtam. Cùm autem plures ſint hæredes, vt p̃-

dictum

dictum eſt, et inter eos conuenire non poſſit de partitione facienda, tunc fiat breue, quòd nullum placitũ contineat, ſed ꝙ conueniant ad particionem faciendã, ſi ſibi viderint expedire. Sed quoniam partitio fieri nõ poteſt inter cohæredes niſi facta extentione et appreciatione, et extentio & appreciatio fieri non poſſit ſine militibus, qui faciant extentionem cum vicecom̃, et qui aliquãdô dicuntur iuſtic, cùm cõſtituantur a rege, aliquãdô eliguntur a partibus de conſenſu cõmuni, ideô videndum inprimis qualiter a rege conſtituuntur, et ꝑ quod breue. Breue tale eſt. ¶ 3. Rex dilectis et fidelibus ſuis A.B.C.& D. ſalutem. Sciatis ꝙ conſtituimus vos iuſtitiarios, vt coram vobis omnibus, vel aliquo ex vobis, ſi omnes intereſſe nõ poſſitis, fiat extentio per talẽ et talẽ de talibus honoribus, ſecundùm quod prædictis talibus et ſocijs ſuis ꝑ litteras noſtras patentes ſignificauim⁹. Et ideò vobis mandam⁹, ꝙ tali die cõueniatis apud talẽ locũ, & ꝑ ſacramẽtũ pręḋictorũ taliũ, vel quorũdã ex illis, ſi õnes electi ꝑ cõmunẽ aſſenſũ partiũ non interſint, legaliter diſcretè & rationabiliter extẽdatis, et appreciari faciatis õnes terras & õnia tenẽta de prędictis honoribus de N. cũ õnib⁹ pertiñ ſuis. s. in dominicis, villenagijs, et ſeruitijs liberorũ hominũ, in pratis, paſturis, boſcis, et planis in õnib⁹ alijs rebus, ad terras illas et tenẽta ꝑtinentibus. Et ſi fortè õnes extenſores electi, ad diẽ illũ nõ venerint, vel cùm venerint extentionẽ illã facere noluerint, tunc alios legales et diſcretos homines, loco eorũ ponatis, quos ad hoc inueneritis magis vtiles, et ꝑ eorũ ſacramenta, extentionẽ illã & appreciationẽ fieri faciatis, ſecũdûm quod prędictũ eſt, ità ꝙ extentio illa vltrâ diẽ illũ nullo modo differatis. Et ſciatis ꝙ prędictus talis & talis manuceperunt, habẽdi ſuos extenſores ſcilicet a partibus electos, et ſuperius nominatos ad eundẽ diẽ. Et extẽtionẽ illã & appreciationẽ, euidẽtèr, diſtinctè et apertè ſcire faciatis nobis, vel iuſtitiarijs noſtris talibus tali loco, tali die, ſub ſigillis prædictorũ extenſorum. In cuius rei teſtimonium &c. T. &c. Item alia forma de eodẽ, et ſi illi de com̃ illo ſint rebelles, qualiter alij, loco eorum aſſumendi ſunt de alio com̃, ad faciendã extentionem. ¶ 4. Rex dilectis & fidelibus ſuis talibus ſalutem. Sciatis ꝙ conſtituimus vos iuſtic. noſtros, vt interſitis extenſioni et appreciationi facienðę inter tales & tales, de tali honore cum pertinentijs, ita ꝙ extentio illa & appreciatio fiat corã vobis, tali die apud talẽ locum, per A.B.C.D. electos ex parte talis, ꝑ D.E.F. electos ex parte talis, ſi omnes tunc coram vobis præſentes fuerint, et ſi non, vel ſi prędſentes fuerint et ſint rebelles, quominùs extentio illa fieri poſſit, tunc alios legales milites aſſumatis vobis, ex illis quos vic. noſter talis coram vobis ibidẽ venire faciet, loco prędictorum militum, per quos extẽtio & appreciatio illa meliùs fieri poſſit, et qui nec prędictum talem et talem aliqua affinitate attingant, et per eorum ſacramentũ fieri faciant extentionem et appreciationem illam in hac forma, ſcilicet quòd omnes terræ & omnia tenementa extendãtur, ſecundûm quod ſupradictum eſt. Præcipimus etiam vic. noſtro tali, ꝙ venire faciat corã vobis ad prędictũ diẽ talẽ, tã milites ꝗ alios legales homines, per quos negotiũ illud meliûs expediri poſſit. Et ideò vobis mãdamus quòd õni occaſiõe poſtpoſita, ꝑdicł loco & die cõueniatis, ad ꝑdictã extẽtionẽ & apprecia-

preciationem faciendam, ſecundum formam prædictã, et cûm facta fuerit, tunc valorem omnium terrarum illarum et tenementorum illorũ imbreuiari faciatis, & illã imbreuiationẽ habeatis corã Iuſtic.noſtris tali loco, tali die, et quàm citò extenſio illa et appreciatio facta fuerit, vos, vna cum prædicta vic. noſtro, ſtatim habere faciatis, prædicto tali plenariam ſeyſinam de honore prædicto cum pertinentijs: Exceptis terris et tenementis, quæ prædictus talis, alijs inde dedit in feodo, et quæ quidem appreciantur & extendantur ꝑ ſe, et inde valores ꝑ ſe ſimiliter imbreuientur, vt nos vel iuſtitiarios noſtros tales, inde reddere poſſitis certiores, Teſte &c. Cûm autẽ extenſores ex cõmuni conſenſu partiũ eliguntur, ad extenſionẽ et appreciationẽ faciendã, tũc fiat breue extenſoribus electis, in hac forma ex parte regis. ¶5. Rex A.B.C.D. ſalutẽ. Sciatis ꝙ A. de N. & B. de N. in curia noſtra corã &c. elegerũt vos, vt ꝑ ſacramẽtũ veſtrũ extẽdãtur et appreciantur õnes terræ, & õnia tenementa de tali honore, & vnde contentio fuit inter eos, & vnde cõcordati ſunt in curia noſtra corã Iuſticiarijs noſtris talibus, & ità ꝙ ſi vnus veſtrũ intereſſe nõ poſſit, quôd alius talis ponatur in loco eius, & ſic de omnib' alijs nominatis. Et ideô vobis mandamus, firmitèr præcipientes, quatenus tali die conueniatis apud talem locum, vel alibi, vbi meliùs & facilius conuenire poſſitis, & facto ſacramento coram vic. tali, legaliter & diſcretè & rationabilitèr extendatis, & appreciari faciatis omnes terras & omnia tenementa de prædicto honore, & tâm illa tenementa quæ predictus A. inde dedit quâm alia, ſcilicet in dominicis, villenagijs &c. vt ſuprâ, & illam extentionem & appreciationem ſcire faciatis Iuſtic. noſtris talibus, tali loco, tali die. Mãdauimus etiam vic. noſtro tali, quòd ad prædictum locum & diem, vobis occurrat, ad ſacramentum veſtrum capiendum, & quòd tunc coram vobis venire faciat omnes illos de prædicto honore, & alios de cõm tuo, quos viderit eſſe vocandos, et per quorum ſacramentum auxilium habere poſſitis, ad extenſionem illam & appreciationem faciendam. Et ſcire faciatis præfatis iuſtic. noſtris ad prædictum diẽ, quot homines et quos idem B. feoffauerit, & de quibus tenementis, & valor & precium illorũ tenementorum ꝑ ſe imbreuientur. Et ſi omnes veſtrum intereſſe nõ poſſitis, tot ex vobis ad minùs, interſint ad prædicta exequenda. In cuius rei teſtimonium, mittimus vobis has litteras noſtras patentes Teſte &c. Itẽ aliud breue de eodem, & vbi cauſatur partitio, eò quòd minùs bene facta eſt, & vbi conſtituũtur tres Iuſtitiarij propter pręſumptionẽ extenſorum. ¶6. Rex dilectis & fidelibus ſuis ſalutem. Sciatis ꝙ nos, ad petitionẽ dilectorum & fidelium noſtrorum A. & B. conſtituimus vos Iuſtic. noſtros ad faciendam extenſionem & partitionem inter prædictum B. & tales, filias & hæredes talis, quæ ſunt in cuſtodia ipſius A. de omnibus terris & tenementis, quæ fuerunt C. de N. in cõm tali, & vnde prædicti A. & B. conqueſti ſunt, ꝙ partitio inde priùs facta per præceptum noſtrum, facta fuit minùs rationabilitèr, quàm deberet. Et ideò vobis mandamus ꝙ aſſumpto vobiſcum vic. noſtro tali, cui dedimus in mandatis ꝙ vna vobiſcum ſit ad faciẽdam partitionẽ illam, quàm citiùs poteritis accedatis ad omnes terras & tenemẽta quæ fuerunt prędicti C. in prædicto cõm, & cõ-

& conuocatis coram vobis xij. vel vi. legalibus hominibus de qualibet villa, ſecundùm quod melius expediri videritis, per eorum ſacramenta extendi et appreciari faciatis quamlibet villam per ſe in dominicis et villenagijs &c. vt ſupra, ſecundùm quod modò ſunt, et in eodem ſtatu quo nũc ſunt, in omnibus rebus quæ extẽdi & appreciari poſſunt et debent. Et facta taliter extenſione, quælibet villa diuidatur per medium, ita quòd medietas cuiuſlibet villæ æqualis ſit alteri medietati eiuſdem villæ, & facta ſic diuiſione, mittatur ſors ſuper vtramq; medietatẽ, et ꝑ ſortẽ aſſignetur vtriq; parti ſua medietas, ſalua tamen ipſi A. ſua æſnetia, et cõputentur eidem A. in parte ſua omnes terræ et omnia tenementa quæ idem A. dedit, ſecundùm valorem illarum terrarum datarum. Et ad omnem contentionis occaſionem tollendam, quæ oriri poſſit inter eos et balliuos eorum, et vt ſic in qualibet villa terræ partitę et diuiſę inter eos ſine contẽtione remaneant, de conſenſu partium prouiſum eſt & conceſſum, quòd vnicuique ipſorum habere faciatis partem per ſe, & itâ ꝙ portio quæ per ſortem acciderit prædictis filiabus in aliqua villa, quæ ſi integra remaneret competens eſſet ipſi A. et neceſſaria cum ſua parte, tunc eidem A. integrè remaneat partitio illa cum parte ſua, & ita quòd integrè habeat totam villam illam. Et eodem modo, vice verſa, fiat in alia villa de parte ipſius A. quæ ſi villa integra remaneret competens & neceſſaria eſſe poſſet prædictis filiabus & aſſignetur portio prædicti A. in villa illa ad valentiam illius portionis quam prædictus A. habuit de portione prædictarum filiarum in alia prædicta villa, ſecundûm quod quælibet villa & terra extenſa fuerit, et itâ quòd prædictæ filiæ habeant integrè totam villam illã. Et ſi portio vnius in vna villa, minor ſit portione alterius in alia villa, ei qui minus habuerit, ad quod defuerit, perficiatur alibi in loco competenti, de portione eius qui plus habuerit, itá quòd quilibet earum æqualem habeat portionem cõputatis terris datis &c. Et ſalua ipſi A. æſnetia ſua. In cuius rei teſtimonium &c. Teſte &c. Eſt etiam aliud breue quod iſtud breue præcedit, & vbi Iuſtic. minûs ritè proceſſerunt, & de quo ſequitur iſtud breue præcedens, quod tale eſt & quod directum fuit vic.

¶7. Rex vic. tali ſalutem. Sciatis quòd reddidimus A. ad opus filiarum & hæredũ B. quarum cuſtodiã idẽ A. habet, per finẽ quem fecit nobiſcum, & cuſtodiam medietatis omnium terrarum & tenementorum cum pertinentijs quæ fuerunt prædicti C. in balliua tua, vt rationabilem portionẽ dictarũ filiarũ prędictarũ terrarũ & tenementorũ quę eas contingit de hęreditate ipſius C. &c. vnde B. qui habet aliam medietatem earũdem terrarum, quæ fuerunt eiuſdem C. eſt particeps earum de prædicta hæreditate, & vnde conuenit in curia noſtra coram &c. inter prædictos B. & A. quôd omnes terræ illæ, cum omnibus pertinentijs ſuis, quæ fuerunt prædicti C. extendantur & apprecientur, & poſtea inter eas diuidãtur, ſalua tamen eidem B. æſnetia ſua, & cûm terræ illæ extenſæ fuerint & appreciatæ, idem B. habeat partem ſuam per ſe, ſine parte quam idem A. habeat cum eo, itâ quôd omnes terrę cum omnibus pertinentijs, quas prædictus B. priûs dedit de terris quæ fuerunt prædicti C. computentur eidem B. in parte ſua, ſecundûm valorem illarum terrarum datarum, & itâ

itâ etiam, ꝙ cùm medietas prædictarum terrarum aſſignata fuerit eidem A. idem A. habere faciat eidem B. de medietate quam recuperat ad opus prædictarum filiarum, tantundē terræ in loco cōpetenti. Et ideò tibi præcipimus, ꝙ aſſumptis tecum diſcretis &c. ꝑ quos extēſionem & appreciationē & partitionem illam meliùs facere poteris, in ꝓpria ꝑſona tua accedas apud talem locum, tali die, & ꝑ eorum ſacramentum terras illas cū pertinentijs, in omnibus rebus extendi & appreciari facias, & vnicuiquè ipſorum A. & B. partem ſuam habere facias & aſſignari, ſalua eidem B. vt prædictum eſt æſnetia ſua, et ſaluo eidem B. tanto terræ de medietate ipſius A. per eadem extenſionem, per quam idem A. recuperauit. Precipimus etiam tibi, ꝙ de exitibus medietatis eiuſdem terræ quam cepiſti in manum noſtram ꝑ preceptum noſtrum, et qui inde peruenerūt dum fuit in manu noſtra, habere facias vnicuiquè ipſorum, ſecundum partem ſuam quam habuit ꝑ prædictam partitionem, et ſiue prædicti A. et B. venerint ſiue non, non remaneat propter abſentiam ipſorū aut alicuius ipſorū, quin terræ illæ extendantur & apprecientur & diuidantur modo quo prædictū eſt, & itá te habeas in hoc negotio &c. Teſte &c. Eſt & alia forma breuis de extenſione facienda de conſenſu partiū ꝑ concordiā, et dirigitur vic. ¶ 8. Rex vic. ſalutē. Scias ꝙ cōuenit inter A. petentē & B. tenentē, de tali manerio cum ꝑtinentijs in tali com̄, et de alio manerio cū ꝑtinentijs in alio com̄ tali, et ſic ſi plura maneria fuerint in diuerſis com̄ de quibus fieri debet partitio inter partes, & tunc ſic dicatur. s. ꝙ medietas omnium terrarum prædictarum remaneat ipſi A. & hęredibꝰ ſuis quietê de ipſo B. & hæredibus ſuis imperpetuùm, et alia medietas cum pertinentijs cū omnibus rebus remaneat eidem B. & hæredibus ſuis quietè de ipſo A. et hęredibꝰ ſuis imperpetuū, itá tamen ꝙ cûm omnes terrę et feoda omnium prędictorum honorū, in omnibus rebus ꝑ legales homines, de cōſenſu ipſorū A. & B. electos, extenta fuerint & appreciata rationabiliter. A. et hæredes ſui habebunt medietatē ſuam de tali honore & tali, et B. & hæredes ſui habebunt ſuam medietatem de tali honore & tali. Et ſi alicui ipſorum aliquid defecerit in prædictis honoribus de medietate ſua id quod ei defuerit, ꝑficietur ei de tali honore, loco competēti. Et ideò tibi præcipimus, quòd aſſumptis tecum &c. vt ſuprà. Item aliud breue de eodem, ſi per concordiā. ¶ 9. Rex vic. ſalutē. Scias quòd cûm A. in curia noſtra &c. peteret verſus B. tantam terram cum pertinentijs in tali villa, vt rationabilem partem ſuam que eum contingebat de hæreditate C. patris vel alterius anteceſſorum prædictorum A. et B. cuius hęredes ipſi ſunt: idem B. venit in eadem curia, et recognouit totam prædictam terram cum pertinentijs eſſe ius ipſius A. vt rationabilem partem ſuam, quæ eum contingebat de prædicta hæreditate, habendum & tenēdum prædicto A. &c. et ideò tibi præcipimus, quòd aſſumptis tecum diſcretis & legalibus hominibus de proximo vicineto talis villæ, in propria perſona tua accedas ad talem terram, & per eorum ſacramentum, terram illam extendi facias & appræciari in dominicis, villenagijs, et ſeruitijs liberorum hominum, in paſturis, boſcis, & omnibus alijs rebus, et cûm extenſio & appreciatio iſta facta fuerit, tūc ꝑ eorundē ſacramētū, totā terrā illam

illam cum ꝑtinentijs æqualiter partiri facias in duas partes,et itâ ꝙ quælibet pars æqualis ſit alteri,& facta ſic partitione, vnicuiq; ipſorū partem ſuam habere facias & aſſignari,ſaluo tamen eidem B. tanto terræ, quā ſibi & hæredibus ſuis retinet ſine parte, ſalua etiam eidem A. æſnetia ſua. Et quid, & vbi, & ꝑ quas particulas vnicuiq; eorū partē ſuam aſſignaueris,ſcire facias nobis vel Iuſtic.noſtis &c.tali loco,tali die,euidentèr,diſtinctè & apertè,ꝑ litteras tuas ſigillatas,& ꝑ quatuor legales homines ex illis ꝑ quas partitio illa facta fuerit.Et habeas ibi hoc breue,& nomina illorum, per quorum ſacramentum partitionem illam feceris. Teſte &c. ¶ 10. Rex vic.ſalutem.Præcipimus tibi, ꝙ omni dilatione poſtpoſita, ſis tali die & tali loco,ad capiendū ſacramentum de tali & ſocijs ſuis,electis ad extenſionē et appreciationem faciendam, de terris & tenementis de tali honore,ſecundùm quod in litteris noſtris patentibus, quæ tibi inde oſtendentur continetur, & ſi opus fuerit, coram eiſdem militibus venire facias alios de prædicto honore,quos prædicti milites ad hoc vocari voluerint, vt eiſdem militibus ſuper ſacramentum ſuum ſint auxiliantes,ad prædictam extenſionem & appreciationem faciendam, & cùm extenſio illa & appreciatio rationabilitèr facta fuerit, plenariam ſeyſinam habere facias tali, de omnibus terris & tenementis de prædicto honore cum ꝑtinentijs Teſte &c. Milites quandòq; ad primum præceptum regis non veniunt ad faciendam extenſionem,vel fortè cùm venerint,vic.negligētèr faciat quod ei iūctum vel iuſſum eſt,et vnde ſi milites nō venerint fiat eis iterùm tale breue. ¶ 11. Rex dilectis & fidelibus ſuis A.B.C.D. ſalutem.Satis recolimus,vobis aliâs dediſſe in mandatis,quòd A.et B. in curia noſtra coram &c. eligerunt vos de communi conſenſu eorum, vt per ſacramentum veſtrum extendantur et apprecientur omnes terræ & omnia tenementa de tali honore,vnde contentio &c. vt ſuprâ. Et quià tunc ad mandatum noſtrum nihil inde feciſtis, iteratò vobis mandamus,& in fide, qua nobis tenemini firmiter præcipimus, quatenùs omni occaſione et dilatione poſtpoſitis,conueniatis tali loco et tali die, et facto ſacramento coram vic.noſtro tali,vel corā dilectis et fidelibus noſtris A.et B. quos ad hoc Iuſtic.conſtituimus,vel altero ipſorū, ſi ambo intereſſe non poſſunt, legaliter, et diſcretè et rationabilitèr extendatis et appreciatis omnes terras & tenementa &c.vt ſuprá. Et extentionem & appreciationem illam ſcire faciatis Iuſtic.noſtris apud w.vel prædictis A.& B.Iuſtic. ad hoc cōſtitutis,vel alteri eorū ſub ſigillis veſtris,vt ipſi iuſticiarij Iuſtic. noſtros apud W.ad diem eis datum pleniùs certificare poſſunt. In cuius rei teſtimonium &c.Teſte &c. Si autem,cùm milites venerint vic.negligens fuerit,tunc fiat vic.tale breue. ¶ 12. Rex vic.ſalutem. Mandauim⁹ per litteras noſtras patentes talibus militibus, quòd tali die conuenirent apud talem locum,et facto ſacramento corporali,legalitèr,diſcretè & rationabilitèr extenderent & appreciari facerent omnes terras & tenemēta de tali &c. vnde concordia facta fuit inter A. & B. ſecundùm quod in literis noſtris patentibus,quas eiſdem militibus inde tranſmittimus,pleniùs continetur.Mandauimus etiam tibi, quòd omni occaſione poſtpoſita,eſſes ibidèm ad eundem diem, ad capiendum ſacramentum prædic-

torum militum, ad extẽſionem & appreciationẽ illam faciendã de terris & tenementis prædicti honoris,& ſecundũ quod plenius cõtinebatur in litteris noſtris patentib⁹, & ꝙ facta extenſione plenariã ſeyſinã habere facias prædicto A.de omnibus terris &c.vt ſuprà.Exceptis terris &c.vt ſuprâ.Et vnde oſtẽſum eſt nobis,ex parte prædicti A. quòd prędicti milites nihil inde fecerunt, et quòd tu ꝑ negligentiã tuam ꝑmiſiſti prędictos A. & B.et prędictos milites recedere ſine die, negotio pęnitus infecto. Et quiâ minùs diligenter, & minûs diſcretè te tunc habuiſti in negotio illo, iterato tibi pręcipimus,ſicut tunc tibi pręceperim⁹,quòd in fide,qua nobis &c.ſis apud talem locum tali die &c.vt ſuprâ. Et ſi aliquis ex prędictis militibus electis ex parte alicuius prędictorum A. & B. ad prædictum diem coram te nõ venerint,tunc alios ponas loco eorum, ad extenſionẽ & appręciationem illam faciendam, & redditus & exitus terrarum illarũ ſaluo cuſtodiantur Teſte &c. Aliud breue de eodem, vbi vic. negligens fuerit & vbi cauſatur extenſio. ¶ 13. Rex vic.ſalutem. Benè recolimus, aliás tibi præcepiſſe, quòd aſſumptis tecum xii. &c. ita inſeratur totum factũ vt ſuprâ.Et in fine dicatur. Et vnde nihil inde feciſti vt audiuimus, vel aliter.Et vnde prædictus A.quęritur,ꝙ prędicta extẽſio & partitio minús ſufficientèr facta fuit,eò quòd eidem A.non aſſignaſti ad partem ſuã, niſi tertiam partem illius terrę,et vbi ei aſſignaſſe debuiſti medietatẽ, vel quid tale: et ità quòd tota quęrela querentis inſeratur.Et ideò tibi precipimus ſicut aliás tibi pręceperimus,quòd aſſumptis tecum iij.&c. vt ſup̃. Et in fine addatur iſtud cõminatoriũ.Et itâ te habeas ĩ hoc negotio,ne ꝑ negligentia tua, vel ꝑ contemptu huius præcepti noſtri,nos ad te grauitèr capere debeamus.Et notandum quòd ſemper variantur breuia ad extenſiones faciendas,ſecundum varietatem dictorũ, recordorum & concordiarũ, ſecũdùm quod inferiùs pleniùs dicetur in tractatu de actionibus in excambijs faciendis. Si autẽ milites venire debeant de vno com̃ vſq; ad aliũ com̃, ad faciendã extenſionem & appreciationem cum alijs militibus de alio com̃,et quod dicitur breue interlaqueatum,tunc fiat in hac forma. ¶ 14. Rex vic.ſalutẽ.Præcipimus tibi,ꝙ ad diẽ & locum quẽ dilecti & fideles noſtri tales,tibi ſcire faciant,venire facias coram eiſdem, octo tam milites quâm alios liberos & legales &c.ꝑ quos negotium melius expediri poſſit,vt ꝑ eorum ſacramentũ,ſimul cũ xij.in tali com̃ elect̃ extendantur & appreciantur tales terræ in dominicis, villenagijs &c. vt ſuprâ.Et ſecundûm quod in literis noſtris patentibus,eiſdem talibus iuſtic.nr̃is ad hoc cõſtitutis directis,pleniùs cõtinetur. Et habeas &c. Teſte &c.Itẽ aliud breue de eodẽ,et vbi cauſatur partitio & extenſio, cûm partitio facta fuerit. ¶ 15. Rex vic.ſalutẽ.Præcipim⁹ tibi ꝙ ſine dilatione eligas xij.milites de com̃ tuo vel de com̃ tuis, qui ſecundûm conſuetudinẽ regni Angliæ faciant partitionem de dominicis terris, quæ fuerint A. in com̃ tuo & quæ hęreditariè cõtingunt B.& E.ſororem ſuam.Et tunc prędictis B.& E. habere facias rationabiles partes ſuas,ſecundũ quod partitio illa facta fuerit ꝑ eoſdẽ milites,Teſte &c.Et poſteà ſi cauſetur partitio illa quod minûs rationabilitèr facta ſit,iterum præcipiat vic.quòd extenſionẽ & partitionem illam corrigat & emendet,vel ſi ſuſpectus habeatur,

con-

conſtituantur iuſtic.ſecundùm quod ſuperiùs ſumi poterit exemplũ. Si autē partes intereſſe noluerint fortè extenſioni & appreciationi, vel partitioni ad partē ſuam recipiendā,nihilominùs ꝓcedant,ad præceptũ domini regis Iuſtic.vel vic.ꝑ tale breue,cùm vnꝰ particeps negetur eſſe cohæres. ¶16. Rex vic.ſalutem.Oſtenſum eſt nobis ex parte A.& B. vxoris eius,quòd cùm ipſa B.particeps ſit,et cohæres C.& B.filiarũ & hæredũ E.de tota hæreditate ipſius E.et filia primogenita ipſius E.Ipſi A.& B æſnetia ipſius B.non habet partē ſuam rationabilem vt deberent, ſecundũ regni noſtri cõſuetudinē.Et cùm teneamur vnicuiq; de regno noſtro iuſticiam exhibere,tibi præcipimus quòd ſcire facias prædictis C. et D. quòd ſint coram nobis vel iuſtic.noſtris tali loco, tali die ſi voluerint,et ſibi viderint expedire et auditturæ partitionē illius hæreditatis,& partem ſuam rationabilem ſi voluerint recepturæ. Alioquin in partitione illa & aſſignatione facienda ꝓut iuſtum fuerit, nihilominùs ad diem illũ ꝓcedemus,vel ꝓcedas Teſte &c. Et quo caſu cùm tales venerint poſt ſũmonitionē,inquirendũ erit ab eis in primis ſi aliquid ſciāt dicere, quarè ipſi quærentes participes eſſe non debeant, et partem ſuam cum eis habere, ſecundùm quod quilibet eorum maior fuerit natus vel minor.s.antenatꝰ vel poſtnatus,et quarè ille qui quæritur,habere nõ debeat æſnetiam ſuā, et nihil dicere ſciant in contrarium cùm venerint, vel ſi ſumoniti nõ veniant,ſecurè procedat partitio habita tamen ratione meliorationis & deteriorationis in ꝑſona cuiuſlibet hæredis, de tempore quo quilibet ipſorum habuit in manu ſua partem ſuam. Si autem extenſores non venerint ad certificandum Regi vel vic. de extenſione, appreciatione, & partitione facta,tũc habeat vic.corpora eorum ꝑ tale breue. ¶17. Rex vic. ſalutem.Precipimus tibi,quòd habeas corā &c.tali loco,tali die,corpora A.B.C.D.extenſorum talis manerij, ad certificandũ nos vel Iuſtic. noſtros,qualiter & in quibus rebus,et ꝑ quas particulas,et ꝑ quam appreciationē fecerunt extenſionem illam,et vndè prædictus A.dicit ꝙ prædicti extenſores extenderunt tali xx.libratas terræ ꝓ decem,et tu ipſe tunc ſis ibi ſimul cũ prædictis extenſoribus, ad certificationem illam faciendam. Teſte &c.Et notandum quòd ſi inueniri poſſit,quòd vic.negligens ſit tepidus,vel remiſſus in executione præceptorum domini regis, ꝓ defectu eius præcipietur Coronatoribꝰ, quòd ipſi exequantur, vt de termino P. anno regni regis H. octauo com Wilł de Thoma de Gymeges &c.Itē & ſi tales negligentes extiterint, tunc precipiatur cuſtodibus eſchaetorũ.

1 ¶*De officio,extenſorum, et qualiter debet extendi aduocatio eccleſiæ.* 2. *Breue vic. de ſeyſina facienda cohæredibus poſt partitionem.* *Cap.*34.

Officiũ autē extēſorũ eſt,in rebꝰ hereditarijs extendēdis & appreciādis, ꝙ inprimis videāt, quid & quātũ ſit in dñico ī quolibet manerio.s.quot acræ terræ arabilis,vel quot virgatæ,et quātũ valeat acra vel virgata per annum. Item quot acræ in paſtura, et quid quelibet acra valeat ꝑ annũ.Itē ꝗd et quātũ ſit in vaſto. Itē quot acre prati,et quo anno falcari poſſũt,et quo nõ.Itē quot acrę boſci,et ꝗd valeāt per annũ,cũ peſſona vel ſine.Itē appreciātur gardina.Itē viuaria & piſcariæ,ſi ibi fuerint, appre-

Choſes dez exte[...]
quot acre terre ar[...]
quot paſture
quot vaſt
quot prati
gardina
viuaria
piſcaria
[illegible]
[illegible]
Aduocatio [illegible]

apprecientur.Et in ſumma omnia alia quæ ſunt de corpore manerij,& de quibus comodum poſſet euenire.Item quid & quãtùm ſit in villenagio, & quot virgatę,& quid valeat quælibet virgata per annum,in redditibus, tallagijs,& omnibus alijs rebus.Poſteà verò extendantur ſeruitia liberorum hominum,et redditus. Si autem aduocatio ibi fuerit, extendatur & apprecietur aduocatio, ſimul cum alijs rebus hæreditarijs.s. ꝓ qualibet marca,ſecundũ valorem eccleſiæ,extendatur xii.denarij,vt ſi eccleſia ſingulis annis,ſecundũ cõmunẽ eſtimationem, valeat C. marc. apprecietur aduocatio ad C.s.Facta autẽ extenſione & appreciatione, vt prædictum eſt, cauſari poterunt & calumpniari multis modis, ꝙ non ritè fortè, quià ad minus vel plus appreciatæ ſunt res hæreditariæ quâm valeant,vt cûm talis res non valeat niſi tantum,vel cũ plus valeat quám tantum,appreciata eſt ad tantum. Item cauſari poterit aſſignatio vel occaſionari ſicut appreciatio.s.cûm tale maneriũ tantũ valeat,extenſores non aſſignauerunt tali qui queritur niſi tale quod minimũ eſt, & ideò ſi cauſatio iuſta fuerit, alia extenſione, vel appreciatione, vel aſſignatione opus erit, ſecundùm quod,inferiùs pleniùs dicetur.Cùm autẽ extẽſio & appreciatio ritè facta fuerit,fiat rerum hæreditariũ partitio æqualiter in duas partes vel plures,ſecundũ numerũ cohæredum participum,& itâ ꝙ quælibet pars, per omnia ęqualis ſit alteri,& facta ſic partitione, cuilibet cohæredũ aſſignet pars ſua,non vt quilibet poſt aliũ eligat partẽ ſuam,ſed huius diſtributionis,Fortunam faciant iudicem, vt quilibet habeat partem illam,quæ per ſortem ei acciderit.Itâ ꝙ in pluribus ſchedulis ſcribantur nomina cohæredũ particularũ,& nominata,& quaſi ex improuiſo tradantur õnes ſchedulæ particularũ alicui laico,qui omninò litteras ignoret, & ipſe tũc tradat cuilibet participi ſchedulam ſuam,et erit quilibet eorũ contentus de parte illa,quæ in ſchedula illa continetur,velit nolit. Et hoc ita erit, niſi fortè de cõſenſu ita euenerit,ꝙ quilibet poſt aliũ habeat electionẽ, ſecũdûm ætatis prærogatiuã.s.primogenitꝰ primã,& poſtnatus aliã, & ſic deinceps.Et ſiue ſic ſiue nõ ſic,ſtatĩ irrotuletur quid,& cui, & vbi, & ꝑ quas particulas fuerit pars quælibet aſſignata,in terris,& tenementis,& feodis militũ,& redditibus,& omnibus alijs rebus ad ꝑpetuam memoriam.Itẽ & ſi aliqua terra ſit quæ poſt tempus ad hæredes reuerti debeat ſicut dos, vel alia quæcunq;,fiat irrotulatiò, quid quis tollere debeat, & tũc ſtatím capiantur homagia,cûm fuerint ſeruitia atturnata. Non autẽ veniunt in diuiſionẽ omnes res hære ditariæ,aliquandô ꝓpter priuilegiũ, ꝓpter ꝑſonam cui cõpetit ratione ætatis, ſicut ꝓpter primogeniturã & æſnetiã, ſecundûm quod,inferiùs dicetur.Item ꝓpter ipſam rem, quæ diuiſionẽ nõ recipit,cùm ꝓpter conſenſum cohæredũ,qui deſiderant,ꝙ aliqua res hæreditaria remaneat in cõmuni.Inprimîs autẽ videndũ eſt,quæ veniant in diuiſionem, et hoc viſo,de facili ꝑpendi poterit,quæ non veniant. Et ſciendũ,ꝙ in diuiſionẽ veniunt,tam dominica quâm villenagia,quæ dici poſſunt dominica:Itẽ veniunt ſeruitia liberorum hominum,& homagia. Itẽ veniunt in diuiſionẽ plura capitalia meſuagia,& vnum,ſiue ſint in diuerſis baronijs conſtituta, ſiue non. Non enim poterit aliquis particeps ratione primogeniturę & æſnetię,ſibi vendicare omnia capitalia meſuagia,

gia,habet tamen priuilegium, propter æſnetiam, quôd primam habebit electionem, vt ſi plures participes ſint ibi cohæredes, et plura capitalia meſuagia, primogenitus primò eligat, et poſtea poſtnatus, et ſic tertius, et quartus in infinitum,quàmdiu ſuperfuerit vnicum capitale meſuagiũ. Sed ſi cùm plures ibi fuerint, non tamen tot, quôd quilibet habeat vnũ, tunc illis qui expertes ſunt, de cõmuni hæreditate ſatiſfiat ad valentiam. Si autem plura ibi fuerint, poſtquám quilibet habet vnum, tunc reinci-piat primogenitus ſuam electiouem,et ſic poſtnatus, et quilibet poſt ali-um vt prædictum eſt, et ſic pluriès fiat electio ſi meſuagia ſufficiant, et ſi vnus expers fuerit, tunc prouideatur ei vt ſuprâ. Item facta electione, cûm quilibet habuerit vnum,& vnicum remanſerit,illud inter partes di-uidatur,niſi conſenſerint quôd totum vni remaneat, ità quòd alijs ſatiſ-fiat proportionalitèr in alijs ad valorem.Item cûm ibi fuerint plura capi-talia meſuagia, non ſunt tamen tempore aſſignationis deliberata, ſunt e-nim quidam qui de conceſſiòne anteceſſorum tenent ad vitam quacun-quê ratione, ſicut nomine dotis, vel huiuſmodi, tunc primôgenitus pri-mò eligat vt priûs, vel meſuagium quod deliberatum eſt, vel illud quod non eſt deliberatum,& ei qui tunc fuerit ſine meſuagio,ad tempus aſſig-netur aliquid ad valentiam loco meſuagij, in tenantia, donec ſuum fue-rit ei deliberatum.Si liber Sockmannus moriatur pluribus relictis hære-dibus et participibus, ſi hæreditas partibilis ſit et ab antiquo diuiſa, hæ-redes(quotquot erunt)habeant partes ſuas æquales, & ſi vnicum fuerit meſuagium, illud integrè remaneat primogenito, ità tamẽ quôd alij ha-beant ad valentiam de communi. Si autem non fuerit hæreditas diuiſa ab antiquo,tunc tota remaneat primogenito.Si autem fuerit Sockagium villanum, tunc conſuetudo loci erit obſeruanda. Eſt enim conſuetudo in quibuſdam partibus,quòd poſtnatus præfertur primogenito,& econ-trariò. Cûm autem liberum tenementum teneatur per ſeruitium milita-re,et plures ſint ibi cohæredes,et vnum capitale meſuagium,inter cohæ-redes diuidatur, ſecundûm quod vallatur foſſato, vel heya, ſecundûm quod includitur cũ gardinis vel viuarijs.Ita tamẽ, quòd facta partitione, primogenitus vel primogenita habeat electionem propter ſuam æſnetiã. Diuiditur enim quandoq; aula in duas partes vel plures, quandoq; ca-mera diuiditur ab aula, et ſic fiet de pluribus domibus in curia exiſtenti-bus.Vxor autem poſt mortẽ viri ſui in aſſignatione dotis, nihil capiat de capitali meſuagio cum hæredibus pluribus vel vno, vbi non fuerit niſi vnũ capitale meſuagiũ, ſed habebit electionem de vno meſuagio quod tenetur in villenagio, ſi autem nullum tale fuerit, tunc aſſignetur ei loco curiæ ad valentiam tertiæ partis capitalis meſuagij,in latũ & in lõgum,& ædificabitur de cõmuni,et hoc erit vbiq;vbi dotata fuerit de tertia parte, et ſi aliter fiat quandoq;,hoc nõ erit de iure ſed de gratia ſpeciali,vel per ignorãtiã. Nec etiã aliquid capiat de aduocatione eccleſiarũ ratione ter-tię partis ſuę,nõ magis q̃ de meſuagio: niſi fortè dotata fuerit de aliquo manerio integro cũ ptiñ, nulla facta exceptione, niſi ĩ cõſtitutione dotis adiũcta fuerit ſpecialitèr aduocatio ſua tertię parti.De hoc autẽ qd' dicit, ꝙ de feod' militari,veniũt ĩ diuiſionẽ capitalia meſuagia & int̃ coheredes diui-

diuiduntur, hoc verum eſt, niſi capitale meſuagium illud ſit caput comitatus, propter ius gladij, quod diuidi non poteſt, vel caput baroniæ, caſtrum, vel aliud ædificium, & hoc ideô, ne ſic caput per plures particulas diuidatur, & plura iura Cōm, & Baroniarum deueniant ad nihilum, per quod deficiat regnum: quod ex comitatibus & baronijs dicitur eſſe conſtitutum. Si autem plura ſint ædificia quæ ſunt capita Baroniæ, diuidi poſſunt inter cohæredes, facta electione, ſaluo iure æſnetiæ, quiâ cùm plura ſint ibi iura, quodlibet per ſe poterit integrè obſeruari: quod quidem non eſt in vno, vt prædictum eſt, licet a quibuſdam dicatur, quòd in alijs regionibus aliquandò de conſuetudine diuidatur. Sed quòd nunq̃ diuidi debeat in Anglia videtur, nec viſum fuit contrarium, & erit conſuetudo regionis obſeruanda, vbi hæreditas eſt quæ petitur, & perſonę naſcuntur quę petunt, et vnde ſi dicatur quòd in regno Anglię aliquandò facta fuit partitio, hoc fuit iniuſtum. Si autem non ſit ibi vbi vnicum caſtrum, illud integrè remaneat primogenito, ita tamen, quòd poſtnato pro parte ſua ſatiſfiat alibi ad valentiam, vni vel pluribus, ſecundum numerum perſonarum. Si autem plura, primogenitus habeat electionem, ſicut de capitalibus meſuagijs. Item veniunt iura in diuiſionem, vnum vel plura, ſed tamen non diuiduntur, quiâ diuiſionem non recipiunt, ſicut ſunt aduocationes eccleſiarum, & ſeruitutes prędiorum, plures enim aduocationes diuidi poſſūt inter plures cohęredes, & quodlibet ius poterit eſſe integrum & per ſe, quiâ ſunt ibi plura iura & diuerſa. Vnica autem aduocatio diuidi non poterit, quamuis eccleſia quę eſt quaſi ſubiectum, in plures partes diuidatur, duas, tres, vel quatuor, ratione diuerſarū Baroniarū, et hoc (vt prędictū eſt) ab antiquo. Et vnde cûm vnica ſit aduocatio & vnicū ius, et plures cohęredes quaſi vnū corpus, ꝑpter vnitatē iuris quod habēt, aut ōnes ſimul ꝑſentent, aut null⁹, nec poteſt aliquis eorum alteri pręferri ratione æſnecię, niſi ita inter eos conuenerit ab initio, ꝙ quilibet poſt aliū pręſentet ſucceſſiuè. Itē nec pręfertur numer⁹, vt ſi plures cōſentiāt, dū tamen ſit vnicus qui reclamat. Et quo caſu, niſi infrà ſex mēſes cōuenerint, ordinarius loci ꝑuidebit eccleſiæ viduitati. Itē ſi ſeruitutes a fundo qui diuiditur, fundo vicino debeātur, partitio facta ſeruitutē debitā minuere nō debet, nec mutare. Si autē ſeruitus debeatur a fundo vicino fundo qui diuiditur, vna erit ſeruit⁹, quantū ad fundū cui debetur ꝑpter plures particulas, & plura erunt ibi iura integra, & quilibet vti poſſit ꝑ ſe, ſimul vel ſucceſſiuè, dū tamē modū debitum non excedat, ꝙ fund⁹ vicin⁹, in quo cōſtituta eſt ſeruit⁹, plus debito non oneratur. Sunt etiā aliæ res hæreditariæ quæ veniūt in partitionē, quæ cûm cōmodè diuidi nō poſſunt, cōceduntur vni, itá ꝙ alij cohæredes alibi de cōmuni hæreditate habeāt ad valorē: ſicut ſunt viuaria, piſcariæ, parci, & huiuſmodi: vel ſaltē ꝙ partē habeant ꝑ defectu, ſicut ſecundum piſcē, tertium, vel quartū: vel ſecundum tractū, tertiū vel quartū, ſecundum numerū cohæredū. Itē de parcis, ſecundā, tertiā, vel quartā beſtiā. Itē cadit in partē, terra priûs data ī maritagiū alicui ſororū & cohęredū, nec eſt terra ſic data prędeducēda, quiâ aut maritagiū cōferat, aut recedat ſine parte. Sed quid ſi maritagiū excedat partē illā quā habitura eſſet de cōmuni hęreditate? ſi

maritagiū

maritagiũ contribuerit, nũquid poterit ad hoc cõpelli? non. Habet enim electionẽ conferendi, vel nõ. Et ſic cadit generaliter in partẽ, id quod datur alicui mulieri cohæredi & participi in maritagium de communi hæreditate patris vel matris, quæ diuidi debet inter cohæredes, & hoc ſiue ſit hæreditas deſcendens, ſiue ꝑquiſitum, ex quo perquiſitum, ſicut hæreditas, deſcendit ad hæredes. Et quòd maritagium cadit in partem habetis in rotulo de primis placitis poſt guerram communem Eſſex, de H. de Abecot & participibus ſuis ꝑ breue, quod dicitur nuper obijt de ꝓparte ſororum. Et quid ſi vir dederit vni ex filiabus ſuis in legittima viduitate ſua, totum maritagium ſuum, adhuc erit illud idem dicendum quod priùs. Item ſi pater vel mater, vel vterq; totam hæreditatem ſuam dederit in maritagium, non cadit aliquid in partem, quià nihil remanet inter cohęredes diuidendum. Si autem cum homagium interuenerit poſt tertium hæredem vel antè fiat partitio, adhuc cadit maritagium in partem, vt priùs, quòd computato ei qui tenet maritagio ſuo, propter homagium perficiatur ei quod defuerit de communi hæreditate. Sed quid ſi pater vel mater aliquẽ ex cohæredibus purè feoffauerit, pro homagio & ſeruitio, nulla facta mentione de maritagio? quæritur an feoffamentum veniat in diuiſionẽ ſicut maritagium, & quicquid ab alijs dicatur, videtur quòd nõ quià cũ dicatur ꝙ maritagium cadit in partem, adeò de facili dici poterit quòd feoffamentum caderet: quod eſt inauditum. Et quòd maritagium cadere debeat & non feoffamentum, videtur prima facie, quià maritagium reuerti poſſit & remanere cum feoffatore, vel eius hæredibus, & partiri inter cohæredes, ex quo homagium non interuenerit: quod quidem non eſt de puro feoffamento propter homagium, quià ſic eſſet quaſi dominus vel domini & hæredes: niſi ſic fiat (vt prędictum eſt) quòd feoffamentum computetur feoffato in parte ſua. Sed quid ſi particeps feoffatus ſit pro ſeruitio tantum ſine homagio? vel pro homagio & ſeruitio tenẽd' de capitali domino? Item ſi fiat donatio viro & vxori ſimul in maritagiũ, adhuc erit quòd maritagium cadit in partem. Item ſi fiat viro ſine vxore pura donatio ꝑ homagio & ſeruitio, ſibi & hæredib' ſuis, tale feoffamẽtum non cadit in partem, quamuis terra deſcendat hæredibus vxoris. Et idem erit ſi fiat pura donatio extraneæ perſonæ, qui poſt feoffamentum vnam ex filiabus & participibus duxerit in vxorem. Dictum eſt quòd æiſnetia ſemper pręferenda eſt ꝓpter priuilegium ætatis, ſed eſto quòd filia primogenita, relicto hærede, nepote vel nepte in vita patris vel matris a quibus hæreditas deſcendit deceſſerit, pręferenda erit ſoror antenata nepoti vel nepti ex filia primogenita, quantum ad æſnetiam, quià mortem parentum expectauit. Sed quid dicetur de ſeriantia? videtur quòd diuidi non debeat, ne cogatur rex ſeruitium ſuum recipere per particulas. Facta vt prædictũ eſt partitione, et per ſortem aſſignatione adita hæreditate, õnia iura hæreditaria tranſeunt ad hæredes ex ciuili aditione. Poſſeſſio tamen, niſi naturaliter fuerit apprehenſa, videlicet animo & corpore, proprio vel alieno ſicut ꝓcreatorio, prius ad ipſos nõ ꝑtinebit, et vnde cũm in curia domini regis facta fuerit partitio, ſtatim habeãt breue de ſeyſina ſua habenda, ſecundũm quod partitio facta fuerit inter eos in curia do-

mini regis per tale breue. ¶ 2. Rex vic.ſalutem. Scias quôd cûm extentio & appreciatio omnium terrarum & tenementorum quæ fuerunt talis, patris vel matris talium, facta inter eas partitione, tali progenitæ accederunt per ſortem, talia maneria quæ ſunt capita Baroniæ, propter æſneciam, & talia meſuagia per electionem, tot terræ & tot tenementa, tot aduocationes, & tot feoda militum, et ſimiliter tali talis pars & ſic de alijs. Et ideò tibi præcipimus, quòd prædictis talibus de prædictis terris & tenementis & feodis, & ſecundum quod prædictum eſt, ſine dilatione plenariam ſeyſinam habere facias Teſte &c. Cûm autem vnus ex pluribus cohæredibus & participibus ſine hærede de corpore ſuo moriatur facta partitione, eius portio accreſcet ſuperſtitibus per ius accreſcendi.

1 ¶ De homagijs faciendis et capiendis. 2. Quid ſit homagium, et qualiter trahatur. 3. Quis teneatur homagium capere. 4. Quis teneatur homagium facere. 5. Item quandò et quotiens homagium faciet. 6. Item de quibus rebus. 7. Per quas perſonas. 8. Qualiter et per quæ verba. 9. Item qualiter ſacramentum fidelitatis. 10. Quæ ſunt inquirenda et tenenda in ſacramento fidelitatis. 11. Quis effectus homagij. 12. Qualiter homagium diſſoluatur et extinguatur. Item caſus de Wilhelmo de moriſco in hibernia. 13. Si dominus poſſit attornare homagium et ſeruitium tenentis, contra voluntatem tenentis. 14. Si dominus captionem homagij tenentis ſui differat vel recuſet per malitiam. 15. Si tenens propria authoritate diuertat ſe ad alium, relicto domino ſuo, et faciat ei homagiū 16. Si dominus medius cùm ſeruitium receperit a tenente ſuo non acquietauerit eum verſus ſuperiorem dominum. *Cap. 35.*

CVm autem quis poſt mortem anteceſſoris, a capitali domino recognitus fuerit ad hæredem, ante aſſignationem vel poſt, ſiue hæres plenæ ætatis extiterit ſiue non, ſtatim ab initio capitalis dominus capiat homagium ſuum, antequám habeat cuſtodiam vel releuium. Sunt enim quidam hæredes qui tenent ad homagium faciēdum et ad ſacramentum fidelitatis, quidam tantum ad ſacramentū fidelitatis, ſecundùm diuerſitatem tenementorum. Oportet igitut quòd diſtinguantur genera tenementorum, vt per hoc ſciri poſſit diuerſitas tenentium & hæredum. Tenementorum autem aliud tenetur per ſeruitium militare, aliud per ſeriantiam, de quibus homagium faciendum erit domino capitali, propter ſeruitium forinſecum, quod dicitur regale, & quod pertinet ad ſcutum & militiam, ad patriæ defenſionem. Eſt etiam aliud genus tenementi eius ſcilicet quod tenetur in ſocagio libero, & vbi fit ſeruitium in denarijs capitalibus dominis, & nihil inde omninò datur ad ſcutum & ſeruitium regis. Et dici poterit Sockagium a Sockò, & inde tenentes qui tenent in Sockagio Sockemanni dici poterunt, eò quòd deputati ſunt vt videtur, tantummodò ad culturam, & quorum cuſtodia & maritagium ad propinquiores parentes, iure ſanguinis pertinebit. Et ſi aliquandò inde de facto capiatur homagium, quod pluriès contingit, non tamen propter hoc habebit dominus capitalis cuſtodiam et maritagium, quià non ſemper ſequitur homagium, licet quandòquè. Eſt enim aliud genus Sockagij, quod dicitur Sockagium villanum, vbi nullū

vbi nullum ōninò competit homagiū, ſed fidelitatis ſacramentum, ſicut de villano, quod ſi de facto fecerit, ꝑ negligentiam vel ſtultitiā dominorū hoc erit ipſis dominis præiuditium, et ideò inde cauendum. Eſt etiam aliud genus tenementi, quod datur in maritagium, et vbi non fit homagium ante tempus, ſcilicet ante tertium hæredem incluſiuè poſitum, ꝓpter commodum donatoris per reuerſionē, quod ſi de facto priùs fiat, tenet, quamuis hoc ſit ad damnum donatoris. Et vt videtur datur tempus vſquè ad tertium hæredem & non vltra, quià cùm ſint hæredes tres de hæredē in hæredem, extunc vix poterunt deficere, et ideò tunc ſequitur homagium abſq; damno & periculo donatoris. Item non capitur homagium ante tempus, propter ius accreſcendi vt ſi hæreditas priùs deſcendat cohæredibus, fratribus vel ſororibus, nullus eorum homagium faciet fratri vel ſorori antenatis, quià ſi aliquis ex pluribus cohæredibus ſine hærede de ſuo corpore decedat, pars decendentis accreſcet ſuperſtitibus, et cum illis remanebit, ſi homagium non interuenerit, quod ſi fecerit, de manibus cohæredum deſcendet ad hæredes inferiores. Cùm autem plures fuerint cohæredes vt prædictum eſt, omnes accapitabunt filiæ primogenitę, et maritus primogenitę homagium faciet capitali domino de toto feodo, et poſtnatę primogenitę vel eius marito ſacramentum facient fidelitatis, & totum ſeruitium ſuum, et primogenita vel eius maritus, indè capitali domino reſpondebit, ne capitalis dominus cogatur recipere ſeruitia ſua per particulas: particularis enim ſolutio nō minimum habet incommodi. Habet etiam dominꝰ capitalis cuſtodiam, et maritagium poſtnatarum, et non primogenita, nec eius maritus, vt ouis a luporum morſibus eruatur, propter ſpem & euentum ſucceſſionis, quod euenire poſſet ſi infra ætatem morerentur ex aliqua machinatione, et hæc vera ſunt, ſi plures ſorores de alio tenuerint quàm de domino rege, quià ſi fortè de domino rege tenuerint in capite, tunc primogenita omiſſa, omnes accapitabunt & homagium facient domino regi, et cùm de alio tenere debeant quàm de domino rege, & quælibet per ſe de facto accapitauerit capitali domino, hoc reuocari non poterit a primogenita & eius marito, ſed ſemper quod factum eſt tenebit, quià capitalis dominus, quod ei oblatum eſt non recuſabit, ſed ſiue tenuerit de domino rege ſiue de alio, cùm homagium factum fuerit, ſiue ante tertium hæredem vel poſt, ſtatim ſequentur releuia & alia ſeruitia. Videndum eſt inter cætera quid ſit homagium, qualiter contrahatur, quis teneatur homagium capere, et quis homagium facere, cùm, quandô, et quotiens, et de quibus rebꝰ. Item per quas perſonas. Item qualiter capiatur, et per quæ verba, et per quæ verba fieri debeat ſacramentum fidelitatis. Item qualiter, et per quantum tempus teneat homagium inter dominum & tenētem, & cùm ambo moriantur, vel vnus ipſorum, et cadat ex vtraquè parte vel alia, et diſſoluatur per mortem, teneat obligatio, et releuetur tenementum cum homagio in perſonis hæredum. Item cùm ſemel factum fuerit homagium qualiter diſſoluatur, et omninò extinguatur propter defectum, vel propter delictum, domini vel tenentis, domini, quandô dominium amiſerit, quôd dominus eſſe non poteſt: tenentis, quôd tenementum reuer-

ti debeat ad dominum, ſecundùm quod tenens id tenuerit in dominico vel ſeruitio. Item ſi dominus poſſit attornare homagium & ſeruitium, vel iſtorum vnum, contrâ voluntatem ſui tenentis. Item ſi dominus homagium tenentis ſui recuſauerit, vel cùm homagium receperit, tenentem ſuum de ſeruitio verſus ſuum dominum ſuperiorem non acquietauerit, ſed propriæ burſæ totùm infuderit, quid iuris? ¶ 2. Quid ſit homagium? Sciendum quòd homagium eſt iuris vinculũ, quo quis tenetur & aſtringitur ad warrantizandum, defendendum, et acquietandum tenẽtem ſuum in ſeyſina ſua verſus omnes, per certum ſeruitium in donatione nominatum & expreſſum, et etiam vice verſa, quo tenens reobligatur & aſtringitur ad fidem domino ſuo ſeruandam, & ſeruitium debitum faciendum. Item contrahitur homagium de vtriuſquè volũtate, tám domini quàm tenentis, & per contrariam vtriuſquè voluntatem diſſoluitur ſi vterq; voluerit, quiá nihil tam conueniens eſt naturali æquitati, quám vnumquodq; diſſolui eo ligamine quo ligatum eſt. Non enim ſufficit ſi vnus tantum hoc voluerit, quià nihil tam conueniens eſt naturali æquitati &c. Eſt itaquè tanta & talis connexio per homagium inter dominum & tenentem ſuum, quôd tantum debet dominus tenenti, quantum tenens domino, præter ſolam reuerentiam. ¶ 3. Item quis teneatur homagium capere? & ſciendum quòd dominus feodi, & feoffator, ſiue maſculus ſit, ſiue fœmina, maior vel minor. Nec ſi dum minor fuerit homagium ceperit, maior factus allegare potuit ætatem, & quòd deceptus fuit quandô infra ætatem homagium cepit, quià in captione homagij ſemper ſubintelligendum erit, quòd hoc ſit ſaluo iure cuiuſlibet, & inde ſi falſa charta interuenerit, cùm minor ad ætatem peruenerit, argui poterit falſitatis, non obſtante homagio. Sed ſi contrá actionem excipiatur de homagio, cõtra homagium replicetur de minori ætate, quod quidem eſſe non poterit in maiore, qui ignorare non debet, cuius conditionis ſit ille, cuius homagium ceperit. ¶ 4 Item videndum quis poteſt homagium facere? Et ſciendum quòd liber homo, tam maſculus q̃ fœmina, clericus & laicus, maior & minor, dum tamen electi in epiſcopos, poſt conſecrationem homagium non faciant, quicquid fecerint ante, ſed tantum fidelitatem. Conuentus autem homagium non faciet de iure, ſicut nec Abbas, nec Prior, eô quôd tenent nomine alieno ſcilicet nomine eccleſiarum, ſicut videri poterit in ipſa donatione, in principio donationis, vt ſi dicatur. Sciant &c. quòd dedi &c. tali eccleſiæ & tali rectori vel tali priori, vel Abbati & monachis ibidẽ deo ſeruientibus. Videtur & verum eſt, quòd primô & principalitèr ſit donatio eccleſiæ, & ſecundariô rectoribus & perſonis, & vnde ſi aliquandò fiat homagium de facto, in ipſa prima donatione, quod ſepiùs fit propter warrantiam, nunquâm poſteà ſequetur releuium, vel aliud homagium, vel cuſtodia de iure licet aliud de conſuetudine, vel per modum donationis obſeruetur. Quia ſi plures ſint ibi Abbates vel priores ſucceſſiuè, et mutentur omnes canonici in alias perſonas & alia capita, ſemper erit corpus idem, & idem conuentus, ad ſimilitudinem gregis &c. Item ſi plures

ſi plures ſint Abbates, & priores ſucceſſiuè, nullus debet variari deſcenſus iuris de Abbate in Abbatem ſicut de hærede in hæredem, quià iure hæreditario nullus ſuccedit alteri, quià ſunt in poſſeſſione nomine alieno. Et licet tales ad homagium non teneantur de iure, faciunt tamen tota die de conſuetudine, & dant releuia infra certa tempora ſcilicet infra tricesimum annum, ſicut in Normannia de conſuetudine obſeruatur ne capitales domini de debitis ſeruitijs defraudentur, hoc tamen inter pmiſſa obſeruato, quòd ſi minor homagium fecerit, nullum tamen iuramentum fidelitatis, antequàm ad ætatem peruenerit præſtabit. Et qualiter poterit minor homagium facere vel capere, cùm neceſſarius ſit huic inde conſenſus & expreſſio verborum. ¶ 5. Item quandò quis poſſit homagium facere? Et ſciendum quòd in principiò donationis, tàm ante ſeyſinam habitam quàm poſt ſeyſinam, ſed ſi ante & ſeyſina non ſequatur, homagium effectum non habebit, vel ſi nec in vita donatoris, niſi donatio ratificata fuerit, per confirmationem ab hærede. Item quociens fiet? Et ſciendum quòd ſemel ab initio. Et pluriès ſucceſſiuè capi poterit homagium, ſicut fieri: quià cùm ab initio factum fuerit homagium a tenente, & captum a domino, ſemper tenet homagium, quouſquè vterquè ſimul, vel alter eorum moriatur, & tunc per mortem decendentis ſoluitur ſiue diſſoluitur, quià mors omnia ſoluit ex parte decedentis, ſiue dominus ſiue tenens fuerit. Sed tenet homagium in perſona ſuperſtitis, & ſi cadit in perſona morientis, tenet tamen obligatio in perſona hæredis & in eius perſona cum homagio releuatur tenementum, & in perſona domini innouatur homagium, quod tenuit ab initio. Et vnde ſi plura fiant homagia ab hæredibus pluribus ſucceſſiuè, plura erunt ibi homagia, ratione plurium hæredum, & per hoc plura releuia, & ratione vnius domini, qui pluries homagia ceperit, non erũt ibi plura homagia ſed vnum, licet pluriès innouetur, vice verſa cùm tenens ſuperſtes fuerit, & cùm homagium fecerit moriatur capitalis dominus, cadit homagium ex parte illa, duret tamen obligatio homagij in perſona hæredis, & in perſona eius releuabitur homagium, ita quòd de nouo capiendum erit ab hærede & de nouo faciendum a tenente. Et ſic fieri poterit de pluribus dominis capitalibus decedentibus & hæredibus eorum, in quo caſu, plura erunt homagia ex parte dominorum, & non niſi vnum ex parte tenentis, qui ſemper ſuperſtes eſt, ſed plures homagij innouationes, propter pluralitatem dominorum et eorum hæredum, ideò non dabitur niſi vnicum releuium a tenente. Item de vno & eodem tenemento ſimul & ſemel, non poſſunt plura fieri homagia pluribus dominis capitalibus, ſiue tenens tenere debeat tenementum de pluribus dominis in communi vel tantum ab vno, quiá ſi a pluribus in communi, & vnus ſit hæres, primogenitus ex pluribus homagium capiat, ab vno, vel pluribus. Item ſi plures tenere debeant in cõmuni de vno vel pluribus, primogenitus homagium faciet pro omnibus. Si autem vnus vel plures qui tenent in cõmuni de vno tantùm tenuerint, & alicui cui non tenentur, per ignorãtiam vel diſtrictionem iniuſtam homagium fecerint,

fecerint erit eis ſubueniendum. Si autem per malitiam & fraudem ad exhæredationem domini ſui non ſic, quià ibi de iure amittere deberent tenementa, extincta pænitus obligatione homagij propter fraudem. Eodẽ modo, cùm ſemel homagium fecerint vero domino, per fraudem receſſerunt ab eo, ſi autem ab initio homagium fecerint non domino, et poſteà per iuditium recuperauerit verus dominus, ratione alicuius finis, vel attornationis, in caſibus exceptis, et tenens noluerit facere ei homagium, cui tenetur de iure, ſed ſe tenuerit ad homagium, ad quod non tenetur niſi de voluntate, cùm verus dominus poſteà recuperauerit homagium & ſeruitium de iure, non liberabitur tenens ab eo cui adhæſit de voluntate, ſed inde faciat ad melius quod poterit. Item poterit quis de pluribus tenementis plura facere homagia, vni domino ſimul vel ſucceſſiuè, vel diuerſis & pluribus, et ſic poterunt plures domini, plura capere homagia, ratione plurium tenementorum dum tamen vnus ex pluribus, dominus ſit præcipuus & legittimus, quià feoffator primus, & propter primum feoffamentum, & capitale. Et talis ſemper habebit, maritagium heredum, propter primum feoffamentum, niſi tenens in capite tenuerit de domino rege prout inferius inter cuſtodias prouiſum eſt per ſtatutũ. Et ſi inter dominos ſuos capitales oriantur inimicitiæ, in propria perſona ſemper ſtabit cum eo cui fecit ligeantiam, & per attornatum cum alijs, vel ſaluo eis forinſeco ſeruitio, in quo eis tenetur de tenemẽto quod de eis tenet. ¶ *6.* De quibus rebus, & ſciendũ, ꝙ de terris & tenementis, redditibus & omnibus alijs quæ tenentur per ſeruitium militare, ſiue ſeruitium militare magnum ſit, ſiue minimum, etiam ſi non daretur ad ſcutagium niſi obolus vnus, et ſemper ſequetur tale ſeruitium cuſtodia hæredis & maritagium, et non tantum propter homagium ſeculare factum, ſed propter regale ſeruitium, quià non ad omne homagium ſequitur cuſtodia & maritagium, quia homagium fit aliquandô, vt ſuprâ dictum eſt, de tenemento quod tenetur in ſockagio. Item fit homagium de tenemento, quod tenetur ad ſeriantiam, et ibi ſequitur cuſtodia & maritagium, maximè ſi ſeriãtia illa reſpiciat regem, & patriæ defenſionem, et ſecus eſt ſi priuatam perſonam, & in nulla parte ipſum regem, vel exercitum ſuum. Sunt enim plures ſeriantiæ quæ reſpiciunt priuatas perſonas, et non ipſum regem, vt ſi quis debeat equitare cum domino ſuo de manerio in manerium, et tales dicuntur Rodknights, vel ſi teneat tenementum aliquod per ſeriantiam, tenendi placita ſua, vel portandi breuia ſua infra certa loca, et huiuſmodi: & ſi tales aliquãdô faciant homagium, non prætextu talis homagij pertinebit ad capitalem dominum cuſtodia & maritagium. De feodo vero vel redditu, qui datur ex camera, ſiue tenemento de quo poſſit redditus peruenire, non fit homagium. Nec pro ſolo dominio fit homagium, niſi ſoli regi vel principi, ſine tenemento vel ſeruitio, admittitur tamen quandoquè quôd campiones faciunt homagium domino ſuo, ſed hoc eſſe non debet, niſi tantùm pro dominio ſuo, nec valet homagium ſi redditus ſit annuus, et de camera, niſi conſtituatur et proueniat ex certo tenemento. Tenemẽtum verô certum, quod datur alicui in feodo per ſeruitium militare obligat

ligat tenentem ad homagium. Quod quidem ſi omninò ab alio euincatur a tenente, per hoc omninò homagium diſſoluitur et extinguitur, nec reuocari poterit, nec reſuſcitari niſi ex noua cauſa, & quamdiu talis fuerit in poſſeſſione, licet aliud ius habuerit, durat homagium inter tenentem & non dominum qui feoffauit, donec tenementum euincatur, et vlteriùs non. De nullo autem tenemento quod tenetur ad terminum fit homagiũ, fit tamen inde fidelitatis ſacramẽtũ. ¶ 7. Per quas perſonas? Et ſciendum quòd non per procuratores, nec per litteras fieri poterit homagium, ſed in propria perſona tam domini quàm tenentis capi debet et fieri: quiâ in quibuſcunque caſibus ꝑſona neceſſaria fuerit, negotium per procuratorem vel litteras expediri non poterit. ¶ 8. Item qualiter et per quæ verba fieri debeat homagium? Et ſciendum, quòd ille qui homagiũ ſuũ facere debet, obtentu reuerentiæ quam debet domino ſuo, adire debet dominum ſuum vbicunq; inuentus fuerit in regno, vel alibi ſi poſſit comodè adiri, & non tenetur dominus quærere ſuum tenentem, & ſic debet homagium ei facere. Debet quidem tenens manus ſuas vtraſque ponere inter manus vtraſque domini ſui, per quod ſignificatur ex parte domini, protectio, defenſio & warrantia, & ex parte tenentis, reuerentia & ſubiectio, et debet dicere hęc verba. Deuenio homo veſter, de tenemento quod de vobis teneo (vel aliter) quod de vobis teneo & tenere debeo, & fidem vobis portabo de vita & membris, et terreno honore (ſecundum quoſdam, vel aliter, ſecundùm alios) de corpore & cattallis & terreno honore; & fidem vobis portabo contrà omnes gentes (qui viuere poterint & mori, ſecundùm quoſdam) ſalua fide debita domino regi, et hæredibus ſuis, et ſtatim poſt, faciat domino ſuo ſacramentum fidelitatis hoc modo. ¶ 9. Hoc audis domine N quòd fidem vobis portabo de vita & membris, corpore, et cattallis, & terreno honore, ſic me deus adiuuet & hæc ſancta dei euangelia. Et quidam hoc adijciunt in ſacramento & benè, quòd fideliter, et ſine diminutione, contradictione, vel impedimento et dilatione iniuſta, terminis ſtatutis faciet ſeruitium ſuum domino ſuo, et hæredibus ſuis. Et non debet fieri homagium priuatìm, ſed in loco publico et communi, coram pluribus in comitatu, hundr, vel curia, vt ſi fortè tenens per malitiam homagium vellet dedicere, poſſet domin' faciliùs probationem habere de homagio facto, et ſeruitio recognito, quiâ ad homagiũ faciẽdũ, pręcedere debet diligens examinatio, ſi ille qui hęredẽ ſe facit, ſit filius naturalis eius, cuius hæredem ſe facit, & hæres rectus & propinquior, quantùm ad ius poſſeſſionis & non ſolum rect' & ꝓpinquus, ſed ſi ſit hæres ꝓpinquior, quantùm ad ius proprietatis: quilibet autem hæres propinquior vtrũque ius habere debet, poſſeſſionis videlicet & proprietatis, quamuis alius, eo maius ius habuerit. ¶ 10. Item inquiri debeat quale, et quantum tenementum teneat, pro quo, et de quo obligatur homagium facere. Itẽ quid in dominico, et quid in ſeruitio, & vtrum totum tenementum teneat in dominico, vel totum in ſeruitio, vel partẽ in dominico, et partem in ſeruitio. Item per quod ſeruitium, & qualiter deſcendat ei hæreditas quòd hæres eſſe poſſit, ne in captione homagij, contingat dominum per negligen-

negligentiam decipi, vel per errorem. ¶ 11. Effectus verò homagij eſt, quòd ſi quis homagium alteri fecerit, domino vel non domino, a tali domino, vel homagio ſuo recedere non poſſit ſine iuditio, quamdiu tenuerit tenementum per quod obligatur ad homagium, in dominico vel ſeruitio. Item nihil facere poteſt tenens propter obligationē homagij, quod vertatur domino ad exhæredationem vel aliam atrocem iniuriã, nec dominus tenenti econuerſò quòd ſi fecerint, diſſoluitur & extinguitur homagium omninò, et homagij connexio et obligatio, et erit inde iuſtũ iuditium, cûm venerit contra homagium & fidelitatis ſacramentum, quôd in eo in quo delinquunt puniantur. s. in perſona domini, quòd amittat dominium, et in perſona tenentis, quòd amittat tenementum, ſecundûm quod inferiꝰ dicetur pleniùs. Et ſic diſſolui poterit homagiũ. ¶ 12. Qualiter autem diſſoluatur homagium, ex vna parte vel vtraq;, domini & tenentis, itá quòd ex vna parte teneat, et ex alia non, vel ex vtraq; parte deficiat, videndum. Et ſciendum, quòd aliquandò tenet homagiũ et homagij connexio in perſona tenentis, et omninò diſſoluitur & extinguitur in perſona domini capitalis, ꝑpter defectum, vel propter delictum ipſiꝰ domini. Sed releuatur & viuificatur in ꝑſona alteriꝰ domini ſuperioris domini ꝑpter defectum. Vt ſi capitalis dominus, qui homagium tenẽtis ſui ceperit omninò ſine hærede deceſſerit, vel ſi hæredes habuerit & defecerint, vel cûm hæredes habuerit, alteri homagium & ſeruitium attornauerit in caſibus licitis & conceſſis, vel alio modo de voluntate tenentis, in quo caſu, extinguitur homagium quoâd ipſum dominum, et in perſona alterius reuiuiſcit, et ſemper durat in perſona tenentis. Item ꝑpter delictum, vt ſi dominus capitalis feloniam fecerit, vel aliquid ad exhæredationem tenentis ſui, propter quod ipſe dominus iuſto iuditio debeat exhæredari, et vnde ipſe omninò de medio tollitur, et id quòd ſuperior dominus capitalis priùs habuit ꝑ medium, in ſeruitijs & conſuetudinibus, nunc habet immediatè, propter delictum ſui tenentis, ſicut ſuperiùs habet ꝑ defectum, et ſic incipit obligatio homagij inter tenentem & capitalem dominum ſuperiorem, et tenetur talis dominus ſuperior, homagium capere velit nolit, quiá ſi recuſare poſſet et weyuiare feodum ſuum & homagium & ſeruitium tenentis ſui, tale ſequeretur incõueniens, quòd nũquam fieret alicuius tenemẽti warrantia. Nunquam enim faceret aliquis warrantiam & excambium de C. libratis terrę pro ſeruitio vnius denarij, ſi poſſet ꝑ voluntate ſua feodum ſuum mutare & weyuare, et homagiũ & ſeruitium tenentis ſui recuſare. Obijcere tamen poſſet talis dominus capitalis, tali tenenti homagium ſuum offerenti, quòd illud recipere non debeat, cùm talis tenens non ſit feoffatus ab eo, ſed ab alio, et ideò quòd nihil clamat in homagio ſuo & ſeruitio, ſed quòd hoc ei valere nõ debeat, videtur, quiá cùm plures poſſint eſſe capitales domini, et feoffatores aſcendendo, ita ſunt plures feoffati tenentes deſcendẽdo, et ſuperior dominus omnium habet infimum tenẽtem ſibi obligatum, propter feodũ ſuum quod talis tenet, quamuis per medium, quo ſublato, erit tenens ſuus ſine medio, et ipſe dominus ſuus capitalis, erit quaſi principalis feoffator, et ſic durabit inter eos obligatio homagij per mediũ, vel ſine medio.

Vt

Vt ſi feoffauero A.& A.B.& B.C. et ſic in infinitum,omnes tenentes de tenente in tenentẽ,a primo vſq; ad vltimum deſcendendo,erunt tenẽtes mei, et ab vltimo feoffato & tenente de capitali domino et in capitalem dominum aſcendendo gradatim, erit capitalis dominus vltimi feoffati, ab vltimo feoffatore vſq; ad primũ,ſed ꝑ medium vt dictũ eſt. Quo ſublato vel quibus,incipiet vltimò feoffatus eſſe primus feoffatꝰ ſine medio. Item eodẽ modo tenere poterit homagium in perſona domini vice verſa,et diſſolui & extingui in perſona tenentis & conualeſcere in ꝑſona alterius,vt ſi tenens cùm homagiũ fecerit domino ſuo,ſe dimiſerit ex toto de hęreditate ſua et alium feoffauerit,tenendũ de dño capitali,& quo caſu tenens abſoluitur ab homagio & extinguitur homagiũ,velit nolit dñs capitalis,et incipit in ꝑſona feoffati qui obligatur, propter tenementum quod tenet,quod eſt feodũ dñi capitalis. Item homagiũ quod ſic extinguitur in ꝑſona tenentis iterum reuiuiſci poterit in ꝑſona eiuſdem, ſed ex alia cauſa. Vt ſi feoffatus ab eo, idẽ tenementum ei reſtituat,tenendũ de eodẽ capitali dño. Itẽ extingui poterit homagiũ & obligatio diſſolui ex vtraq; parte multis modis,ꝙ tenementũ datum ꝑ homagio & ſeruitio remanebit capitali dño tanꝙ eſchaeta ſua in dominico,tum ꝓpter defectum tum ꝓpter delictũ: ꝓpter defectũ,vt ſi tenens & feoffatus ſibi & hæredibus ſuis certis vel incertis ſine hæredibus deceſſerit omninò,vel ſine hærede de ſe, et quo caſu extinguit̃ omninò homagiũ & obligatio, quiâ tenemẽtũ cadit in dñicum ꝑ defectu homagij, quiâ nõ ſunt partes inter quas contrahi poſſit, cùm contrahi nõ poſſit niſi inter duas ꝑſonas obligatio,quiâ deficiunt hæredes in ꝑſonis quorum poſſet homagiũ ſuſtentari. Et qualiter hoc fit in pluribus caſibus dicetur infra de eſchaetis pleniùs.Itẽ ꝓpter delictũ. Vt ſi tenens alicuius feloniam fecerit vel aliquid aliud,ꝓpter quod debeat exhæredari,et quo caſu extinguitur homagiũ, et diſſoluitur obligatio ex vtraq; parte ratione ſupradicta, et reuertit̃ tenementũ ad capitalẽ dñm in dominico vt eſchaeta. Itẽ extinguit̃ homagiũ de iure,& diſſoluitur obligatio & vinculũ fidelitatis,vt cùm quis homagiũ fecerit capitali domino ſuo & ſeruitiũ illud malitioſè deaduocauerit omninô,ꝙ nihil tenuerit de eo,ad exhæredationẽ veri dñi ſui cui ꝑ homagiũ obligatꝰ fuerat & fidelitatis ſacramẽtũ, et quo caſu licet homagiũ & obligatio teneat ex parte dñi ſi voluerit, non tamen tenet ex parte tenentis,qui ꝑ abnegationem dñi ſui homagiũ & vinculum fidelitatis in fringit. Et competunt dño in hoc caſu duo remedia vt videtur,vel quòd petat tenementum tenentis ſui, quod de eo tenere debuit in dominico, quiâ deaduocatꝰ eſt ꝑ tenentẽ in cuius ꝑſona deficit obligatio, vel quòd petat ſeruitium, eò quòd tenet obligatio in ꝑſona ſua & remittat tenenti de gratia tenementũ.Refert tamen ꝑ quod breue, ſi autẽ ꝑ breue de recto vt quidã dicũt, videtur ꝙ nõ poſſit, niſi ipſe vel anteceſſores ſui in ſeyſina fuerint de tenemento illo in dominico vel ſeruitio. Et ſi aliquandô extiterint in ſeyſina, tamen incongruè petet ꝑ aliquem deſcenſum, cùm tenens extiterit in poſſeſſione ꝑ deſcenſum ab anteceſſoribus ſuis,niſi ſit qui dicat,quòd licet nihil iuris ei deſcendat, tamẽ quòd ei deſcẽdere debuit cùm ſit deaduocatus. Sed melius eſſet vt videtur, petere ꝑ breue de

 eſchaeta,

eſchaeta: cùm deficiat homagiũ & obligatio ex parte tenentis,qđ breue tale eſſe poterit.Precipe tali,ꝙ iuſte & ſine dilatione reddat tali,tantã terram,vel tot feoda,que p̃dictus talis de eo tenuit & inde homagiũ ei fecit & ſeruitiũ,et quæ debent eſſe eſchaeta ſua,eò quòd p̃dictus talis tenens, cõtrà homagiũ ſuũ & fidelitatis ſacramentũ, quod ei inde fecerat, ipſum malitioſè & ad exhęredationẽ ſuã deaduocauit,& niſi fecerit &c.Et vnde vt videtur,cûm ſic ꝓbatũ fuerit ꝑ inquiſitionẽ & iuratã, non erit vlteriûs neceſſe querere de aliquo iuris deſcẽſu.Et ſiue agatur ꝑ tale breue,ſiueꝑ breue de recto,nõ erit locus magnæ aſſiſæ nec duello,ſed capietur inquiſitio & iurata,ad ſimilitudinẽ magnæ aſſiſæ,ꝑ hæc verba. Vtrũ vz ille qui tenet,maius ius habeat tenendi teñtum illud,vel feodũ in dñico,an ille q̃ petit,et cui idẽ tenens vel aliquis anteceſſorũ ſuorũ,inde homagiũ & ſeruitiũ fecit,et quem poſtmodũ malitioſè cõtra homagiũ & fidelitatẽ ſuã, deaduocauit:et ſi hoc ꝓbatũ fuerit, et tenens tenuerit in dñico, recuperabit petens in dñico,ſi autẽ in ſeruitio recuperabit in ſeruitio,vt tenens tollatur de medio,itâ ꝙ de cętero nõ ſit medius,et tenens ſuus ꝑ obligationẽ teñti, quod de eo prius tenuerat, ſed adiungatur primo feoffatori ſine medio.Itẽ ibi idẽ ius,vbi eadẽ ratio:ſi tenens dño ſuo atrocem fecerit iniuriã,vel ſi ſteterit cum inimico dñi ſui, conſilio, vel auxilio contra dñm ſuũ,excepto principe,& capitali dño ſuo,cui fecit ligeantiam. Itẽ ſi aliquid fecerit contra dñm ſuum ad exhæredationẽ dñi ſui, & quo caſu, iuſtũ iuditiũ quòd tenens exhæredetur, ꝓpter obligationẽ homagij quã infringit. Itẽ ſi manus violentas iniecerit ſuper dñm ſuum &c. plura hijs ſimilia tenentẽ exhæredãt. Et in fine ſciendũ quòd inter tenentẽ & dñm ſemper tenet & ſtat homagiũ,quãdiù hæredes ex vtraq; parte extiterint, et quamdiû tenens tenementum tenuerit in dñico,vel ſeruitio,quod obligationẽ homagij inducit.Sed iſtis deficientibꝰ vel aliquo iſtorũ,deficit, homagium,& nunq̃ reuiuiſcet,niſi hoc ſit ex noua cauſa & in ꝑſonis aliorum.Itẽ notandũ,ꝙ nõ poteſt dñs capitalis wayuiare homagiũ, vel recuſare ſeruitiũ, cõtra voluntatẽ tenentis ſui,quò minûs teneatur ad warrantiã & excambium,nec etiam tenens vice verſa, quò minûs faciat dño ſuo ſeruitium debitũ, quãdiu tenuerit tenementum ꝓpter quod obligatᷓ ad ſeruicium,ſed poteſt dñm ſuum deaduocare, cûm tenemẽtũ tenuerit. Sed hoc vt p̃dictum eſt,erit ſuum dãpnum.Poterit etiã tenemẽtum wayuiare cum cauſa vel ſine,et ſic diſſoluetur homagium. Itẽ reddere poterit domino ſuo homagium ſuum,ſimul cum tenemento,ꝓpter capitales inimicitias,vt liberiûs ꝓſequatur appellũ ſuum,et ſic diſſoluitur homagiũ.

¶ 13. Itẽ videndum ſi dominus attornare poſſit alicui homagium & ſeruitium tenentis ſui,cõtrâ voluntatẽ ipſius tenentis: et videtur quôd nõ, et maximè homagium,quiâ tale ſequeretur incõueniẽs,quôd poſſet eum ſubiugare capitali inimico ſuo, & ꝑ quod teneretᷓ ſacramẽtum fidelitatis facere ei,qui eum dãnificare intẽderet. Leuis autẽ inimicitia nõ impedit in quibuſdã caſibꝰ ſuperiûs exceptis,in quibꝰ poterit dñs capitalis homagiũ & ſeruitiũ liberi hominis ſui alteri attornare,contrâ voluntatẽ tenẽtꝭ velit nolit.s.ꝑ fine factum in curia domini regis, vbi ſummonedꝰ eſt ille, cuius homagium et ſeruitiũ alteri cõcedit,vt ibi recognoſcat homagiũ &

ſeruitium

ſeruitium ſuum,et vbi oſtendere poſſit ratione᷑, quare non debeat homagiũ facere,quod ſi non poterit attornabitur velit nolit.Item in alio caſu, vt ſi quis terrã dederit in maritagium cum filia ſua cum homagio & ſeruitio alicuius liberi hominis.Itẽ ſi ꝓ redemptione corporis ſui, in quib⁹ caſibus attornabitur velit nolit, niſi cauſas prætendere poſſit quare non debeat. Eſt & alia cauſa quare homagium & ſeruitiũ attornare nõ poſſit, vt ſi velit homagium attornare tali qui nihil habeat in bonis,vnde poſſet warrantizare,defendere & excambium facere.Ex hoc enim poſſet quilibet dñs capitalis exonerare ſe ꝓ voluntate ſua,ne ſuo feoffato teneretur, ad warrantiã & excambium de C.libratis terræ, ꝓ vno denario de ſeruitio , & ideô in hoc caſu nõ magis poſſit attornare homagiũ & ſeruitium, q̃ wayuiare feodũ ſuum, quià dñs velit nolit, warrantizabit & defendet ꝓpter homagiũ . Et quod homagiũ attornare nõ poterit niſi in caſib⁹ ſuperi⁹ exceptis,habetis de termino P.añ regis H.ſeptimo, in Com̃ Hereford de Itinere,et vno teñto in com̃ Cant̃ de wilhelmo filio Benedicti ciue Londoñ, et Galfrido de Luci tenente & wilhelmo de Maundeuil comite capitali dño,de tenemento N.de Gingeſnyle . Et cùm idẽ Galfrid⁹ tenens,attachiatus eſſet vel ſumonit⁹ad faciendũ eidẽ w.homagiũ & ſeruitiũ ſuũ,qd' idẽ comes ei dederat,& prædictũ Galfridũ eidẽ w.attornauerat, idẽ Galfrid⁹ noluit ei attornare,ſed ipſũ in curia penit⁹ deaduocauit,et dixit quòd nihil de eo tenuit,nec tenere voluit,nec recedere a dño ſuo qui eũ feoffauit.Propt̃ quod ſumonit⁹ fuit prædict⁹ comes,ad oſtendendũ q̃d iuris clamaret in ſeruitio prędicti G.qui venit & cognouit,qd' dederat prædicto w.homagiũ & ſeruitiũ ipſi⁹G.de tenemẽto quod de eo tenuit in prædicta villa, ad quod reſpondit prædictus G.quôd noluit attornari prædicto w.niſi curia cõſideraret . Dixit etiã quòd tenuit de dño Comite duo teñta,vnum in villa prædicta & aliud alibi,& ſimul & ſemel feoffatus fuit de eiſdẽ tenementis per vnicũ homagiũ & ſeruitiũ,nec voluit homagiũ ſuũ diuidere & facere duo,vbi priùs non fecit niſi vnũ, niſi curia cõſideraret,nec attornari p̃dicto w.Et quià Comes cognouit & cõceſſit,quòd idẽ G.faceret ſeruitium eidẽ w.de prędicto teñto in prædicta villa,in omnibus rebus:et quià idẽ G.nihil oſtendit in curia,quare ſeruitium illud eidẽ w.facere nõ poſſet vel non deberet, cõſideratũ fuit quôd prædict⁹w.haberet ſeyſinã ſuã de p̃dicto ſeruitio, ſaluo dicto Comiti,homagio de toto prædicto feodo,& hoc ideô vt videtur, quià homagiũ diuidi nec attornari nõ potuit, cõtrà voluntatẽ tenentis, licet ſeruitium diuidi poſſet & attornari, & ſic videtur quòd ſeruitium attornari poterit in omni caſu,et cõtrá voluntatẽ tenentis ipſius,licet homagium non poſſit, niſi in caſibus ſupradictis.Et vnde ſi cùm dñs ſeruitiũ attornare voluerit, tenens attornari noluerit,et ipſe cui attornatus fuerit diſtrictionẽ fecerit, poterit tenens ſi voluerit,illum deaduocare cui fuerit attornatus & iuſtè, ꝓpter homagium , quod durat adhuc inter dñm qui ſeruitiũ attornauit, & tenentẽ ſuum.Sed tamen ꝓpter hoc ceſſare nõ debet diſtictio ꝓ ſeruitio, quiá diſtrictio ꝑtinet ad ſeruitium habendum & non ad homagium, quiá dñs retinuit homagiũ,et qui cõcedit ſeruitium alicui, p̃ cõſequens cõcedit diſtrictionẽ,quià ſeruitium cõcedere ſine diſtrictione nihil eſt,nõ

magis eſt q̃ ſi diceret quis: concedo tibi hauſtū in fonte meo, ſed nolo ꝙ tu habeas acceſſū ad fontē, & ſic nulla erit conceſſio, et multa ſunt exempla, et vnde ſi tenens deaduocauerit illū qui diſtringit ꝓ ſeruitio, non tamen ceſſare debet diſtrictio ꝓ ſeruitio, quiâ iſta ſimul ſtare poſſunt, deaduocatio & diſtrictio. Sed ſi ſimul ꝓ homagio diſtringatur cū ſeruitio, & ſic fiat deaduocatio, dicunt quidā ꝙ ceſſat diſtrictio, niſi ſit qui dicat, ꝙ ſi donatio & conceſſio conſtare nō poſſet ꝓ vna parte vz homagio, tamen valere debeat de ſeruitio, & itâ non deberet ceſſare diſtrictio, ſi itâ cûm vnū tenere poſſit, inuito tenēte, & aliud nō, et niſi itá ſit ꝙ homagiū dedicere nō poſſit, & ſi dicat iniuſtè deaduocatus ſum, et hac ratione, quiâ finis inde factus eſt, vel homagiū in curia regis recognitū & cōuictum, & huiuſmodi, et quo caſu oportet ꝙ ſibi cautè ꝓſpiciat, vel ꝑ breue de fine facto, vel ꝑ breue de warrātia, & ꝙ ſequatur finis & cyrographum, vel vt paulô antedictū eſt, vt tenens ſūmoniatur ad oſtendendū, cui faciat ſeruitiū ſuum, & ſimilitêr ille dn̄s, qui attornauit, ad cognoſcendū quid iuris clamat in p̄dicto ſeruitio, et tūc fiat, vt ſupradictū eſt, de p̄dicto Galfrido. Cùm autē ſeruitiū ſic attornandū fuerit, nō magis attornari debet ad dānum & ꝑiculū ipſius tenentis, niſi voluerit, quâm ipſum homagiū, vt prędictū eſt, nō debet aliter facere, quàm priùs fecit, niſi velit, & ſecundûm quòd priûs fecit, nec plus ſeruitij, nec plures ſectas, nec alibi quā ſolebat: quiâ ſi ille, cui attornatus eſt, hoc facere poſſet, itâ tenens immodicè grauaretur. Proſpiciat igitur tenens, cûm fuerit attornād⁹, ꝙ de eo cui fuerit attornatus, chartā habeat ſufficientē, ꝑ quā ſe defendere poſſet verſus eū cui fuerit attornat⁹, ꝙ plura ſeruitia nō exigat quàm tenēs ſuus ei facere teneatur, et ꝑ quē obligatus ſit ille dn̄s ad warrantiā & excambium, ſicut fuit ille qui attornauit. ¶ 14. Itē eſto quòd cûm dn̄s obligatus ſit ad capiendū homagium tenētis ſui, captionē illā differat vel recuſet, in fraudē fortè, ne ei teneatur ad warrantiā, quo caſu multiplicitèr poterit tenenti prouideri, relaxatur inprimís a ſeruitio ad quod nullo modo tenetur, niſi capto homagio, & ſi ꝑ placitum & iuditium capi debeat, dn̄s omnia arreragia amittet. Poterit etiā tenens, ſi voluerit, oblato homagio corā pluribus in com̄ vel curia & preciſè recuſato, attornare ſe ſuperiori dn̄o capitali, et ſi ipſe homagium recuſauerit, alteri ſuperiori, & itâ de dn̄o in dn̄m quouſq; ꝑuenerit ad ipſum regē, qui eſt principalis domin⁹ deſcendēdo, et vltimus aſcendendo, & hæres vltim⁹ omnium hæredū. Et quid ſi ſuperior domin⁹ capitalis homagium talis recuſauerit, cûm fuerit ei oblatum, poſtquâm inferior domin⁹ homagium iniuſtè recuſauerit: nec ei fiet ſeruitium nō magis quâm dn̄o inferiori, qui medius eſſe deberet, & ſic dici poſſet de omnib⁹ alijs dn̄is ſuperiorib⁹ capitalib⁹. Cûm autē tenens ſic ſe attornauerit ſuperiori, et ipſe homagiū ſuū ceperit, ille qui homagiū ſuū recuſauit, vlteriùs ſeruitiū nec homagium petere poterit, et nihilominûs tenebitur ad warrantiā, hoc ꝓbato, quôd homagiū iniuſtè recuſauerit, & illū ſequetur ſeruitiū, cui factum eſt homagium. Si autē ſine cauſa tali, vel alia ſufficienti, tenēs ꝑ diſtrictionē cōtra voluntatē ſuā homagiū fecit ſuperiori, vel extraneæ ꝑſonæ, ſi verus dn̄s petat homagium, nō poterit tenens recedere ab eo, cui homagiū fecit ſine iuditio, et quo caſu, cùm ipſe

verus

verus dñs petat a tenente ſuo, quôd faciat ei cõſuetudines & recta ſeruitia,quæ ei facere debet,de libero teñto , quod de eo tenet in tali villa,vt in homagijs, releuijs, redditib⁹ &c. et vnde petit ꝙ faciat ei homagiũ, et releuium de tali feodo &c . et cûm talis venerit & cognoſcit quôd de eo tenere deberet feodũ illud,et libentèr faceret ei homagiũ & ſeruitiũ ſi re cedere poſſet a tali dño, qui homagium ſuum cepit ꝑ diſtrictionẽ, vel ipſum verum dñm penitus deaduocauit, dicẽdo quòd nihil de eo teneat. Si autẽ ipſum aduocauerit,vt ꝓdictum eſt,tunc ſumoneatur ipſe capitalis dñs ſuperior,vel extraneus nõ dñs,quòd ſit ad certũ diẽ,ad cognoſcẽdũ ꝗd iuris clamat in homagio & ſeruitio ꝓdicti talis, vel ratione hęreditatis que fuit talis anteceſſoris ipſi⁹ tenentis in tali villa, et vnde talis ver⁹ dñs s.in curia nr̃a &c.clamat homagium & ſeruitium ꝓdicti tenentis,de eodẽ feodo,quo caſu,cûm talis venerit,poterit verus dñs dicere,quòd homagium & ſeruitium ad ipſum ꝑtineat multis modis.Dicere enim poterit ꝙ ad ipſum ꝑtineat hac ratione.s.quiá talis pater vel mater, auunculus vel matertera vel ali⁹ anteceſſor talis tenẽtis,talis fuit homo, talis patris, vel matris,auunculi,vel materteræ,vel alteri⁹ anteceſſoris ipſius domini,qui petit & poſt talẽ anteceſſorẽ,qui ſic fuit in ſeyſina,fuit ali⁹ talis anteceſſor in ſeyſina de homagio & ſeruitio ꝓdicti talis vel hæredis ſui talis,&ſic de plurib⁹.Ad quæ reſpõdere poterit ille qui ſumonit⁹ eſt,& excipere multis modis,quare homagium & ſeruitium nõ ꝑtineãt ad petentẽ,vt ſi mutationes et donationes interuenerint: vt ſi tales anteceſſores,vel hęredes eorum de quibus ſit mentio, poſtq̃ ſic eſſent in ſeyſina vt prædictum eſt, donationẽ feciſſent, vel ꝑmutationẽ,vel recognitionẽ,vel remiſſionem, ꝑ concordiam vel ꝑ iuditium,poſt magnã aſſiſam vel duellum, vel quòd alius talis ſe gerit ꝓ hærede talis domini capitalis, et quôd ille qui petit nõ ſit hęres,et itã quòd ipſe iampridèm ipſum implacitauit ꝑ aliud breue de ſeruitijs & cõſuetudinib⁹,& petere poterit iuditium , ſi de vna & eadẽ re,debeat ſimul & ſemel duobus reſpondere. Et ſic cûm ipſe petens ꝑ iuditium ſic recuperauerit, poterit ipſe tenens ꝑ iuditium recedere de tali homagio. De tali materia habetis de termino ſ. Hill' anno regis H.ſexto in Com̃ Dorſet,de Alano de ſancto Georgio,rem petend,ſed quòd non dñs ſũmoniri debeat vt ꝓdictum eſt in pricipio, habetis de termino ſ.M. an.regis H . nono incipiẽte decimo in Com̃ Kanc.de Iſabella de Hotot. Cùm autẽ tenens verũ dñm ſuũ deaduocauerit in iuditio vt ꝓdictũ eſt,et nõ domino ſuo fecerit homagium & ſeruitiũ,cũ omninò dñm ſuũ deaduocauerit, vertetur placitũ inť ipſũ verũ dominũ & tenentẽ ſuũ.Et vnde inprimìs videndũ,vtrũ dñs agat ꝑ breue de ſeruitijs et cõſuetudinib⁹,vel ꝑ breue ꝙ talis faciat ei homagiũ & ſeruitiũ . Si autẽ ꝑ breue de ſeruitijs & cõſuetudinib⁹,tunc refert,vtrũ dominus agat ſuper ipſo iure,vel ſuper ſeyſina homagij,& ſeruìtij.s.vtrum cõtineatur in breui quòd faciat ei cõſuetudines & recta ſeruitia quę ei facere debet & ſolet,vel tantum quæ ei facere ſolet,vel tantum quæ ei facere debet,ſi autẽ ſuper ipſo iure,qualecunq; ſit breue,& ſiue domin⁹ petat quòd tenẽs faciat vel tenens petat ꝙ domin⁹ capiat,ꝑ breue de homagio capiendo,in vtroq; caſu,ꝑ interrogationes & reſponſiones ꝑueniri poterit ad duellum, vel magnam aſſiſam, niſi

niſi itâ ſit,quôd ꝓpter deaduocationem velit dominus terram petere in dominico per breue de recto vt ſuprádictũ eſt. Cùm igitur ſumonitus ſit quis ꝑ breue,quarè non capiat homagiũ alicuꝰ,& prætendat quærens rationẽ,quare ille qui ſumonitus eſt debeat capere homagiũ ſuum,et dicat quòd pater ſuus tenuit de tali & homagiũ ei fecit,vel de tali alio anteceſſore & ꝑ tale ſeruitium,et ita quòd ille tali ratione tenere debeat de eo,& ipſe homagiũ ſuum capere ꝑ ſeruitium tale:poterit ipſe de quo quæritur defendere ſeruitiũ & homagium ſuum factũ, et dicere preciſè quôd ille quærens nullã terrã de eo tenet, nec tenere debeat,& ſe defẽdere ꝑ campionẽ vel ponere ſe in magnam aſſiſam ꝑ hec verba.s. vtrum ipſe de quo quæritur,maius ius habeat tenendi terram illã in dominico,an idem qui quæritur tenendi eam de eo . Poterit enim benè eſſe quòd talis quærens vel anteceſſor ſuus homagiũ fecerint anteceſſori eius de quo quæritur, ſed nunquã habuit ſeyſinã in vita auteceſſoris eius,vel quòd ipſe tale homagiũ ceperit,et quòd talis ꝓpria authoritate,ſine warranto & cõtra voluntatẽ donatoris,ſe poſuerit in ſeyſinã,et vnde petere poterit vt prædictum eſt,terram in dñico. Et de hac materia habetis in Itinere Abbatis de Rading et M.de Pateſhul in cõm warwick,anno regis H. quinto de Roberto de Halgeford,qui petijt corã eis quòd quidã caperet homagium & rationabile releuiũ ſuum de libero tenemẽto quod de eo tenuit,et de eo tenere clamauit in tali villa,et vnde dixit quòd pater ſuus tenuit de eo tãtam terram ſuãꝑ tale ſeruitium,& ipſe itâ eam tenere debuit de eo,et hoc obtulit & petijt quòd caperet homagiũ ſuum.Et talis venit & defendit ꝙ non debuit inde homagiũ ſuum capere,quiâ terrã illam debuit tenere in dominico,et ſic poſuit ſe in magnã aſſiſã ꝑ verba ſupradicta. ¶15. Cùm autẽ quis a domino ſuo vel nõ domino cui homagium fecerit & ſeruitiũ ꝓpria authoritate diuerterit ad aliũ , et ſine iuditio , nihilominûs tamen tenebit homagiũ.Et poterit tenens tenere de domino ſuo qui attornauerit ſeruitium ſuũ alteri cũ diſtrictione , et itâ poterit tenẽs deaduocare eũ cui ſeruitium attornatũ eſt.Sed in hoc caſu nõ ceſſabit diſtrictio,ptopter deaduocationẽ.Sed ſi vtrũq;attornauerit de volũtate tenentis aliud erit. Vel ſi vtrumq; deaduocauerit , dñm qui attornauerit & attornatum,ſed cûm ceſſauerit diſtrictio ꝑ deaduocationẽ , et dñs ꝓbare poſſit ſeyſinam ſuã,et cûm ꝑ deaduocationẽ tenentis incipiat eſſe non tenens, locũ habere debet aſſiſa noue diſſeyſinæ,et ad hoc bona eſt ratio.Sed cûm omninò deaduocatꝰ fuerit dñs , nullũ habebit breue de ſeruitijs & cõſuetudinibꝰ,quià nihil clamat tenere de eo,igitur alio modo ꝓcedẽdũ erit. Sed ſi cûm ſeruitiũ petat,vel ꝑ ſeruitio diſtringat & tenens ſuus ipſũ omninò deaduocauerit,ſtatĩ ceſſabit diſtrictio,et oportebit quòd dñs ſibi ꝓuideat alio modo,ſiue ius habuerit in ſeruitio ſiue non ad ſeyſinã ſuã repetendã, et hoc ꝑ breue de ſeruitijs & cõſuetudinibꝰ quæ ei facere ſolet, itâ quòd breue loquatur tantũ de ſeyſina & nõ de iure,et tunc non erit ibi duellũ, nec magna aſſiſa,cùm breue loquatur tantũ de ſeyſina. Sed cûm dñs petat ſeruitiũ vnde recentèr fuit in ſeyſina , aut tenens cõfitebitur,vel nihil reſpondit ad ꝓpoſita,vel omninò negabit & defendit.Si autẽ cõfiteatur planũ eſt :ſi autẽ nihil reſpondeat,indefẽſus erit,ſi autẽ negauerit, oportet

tet ꝙ petens probet intentionē & ſeyſinam ſuā. Sed refert qualitèr, quià ſi offert ꝓbare ꝑ corpus cuiuſdā liberi hominis, non iacebit duellū, quià non agitur de ipſo iure, nec ſi tenens vellet ſe defendere ꝑ duellū, vel ponere ſe in magnam aſſiſam, non iacebunt pari ratione, quià non agitur de iure. Oportet igitur de neceſſitate, ꝙ petens ꝓbet ꝑ patriam, & tenens ꝑ patriam ſe defendat: cûm veritas ſit ſub dubio, ꝓpter negationē tenētis. Et ſi tenens ꝓbare noluerit ꝑ patriam, cûm nullam aliam habuerit ꝓbationē, denegabitur ei actio. Sed cûm ſe poſuerit ſuper patriam, et in ꝓbatione defecerit, amittet, ſiue ius habuerit ſiue non, et licet ius habuerit, deficere tamen poterit ꝓbatio. Si autem tenens ponere ſe noluerit ſuper patriam, cûm nullā aliam habuerit defenſionē, indefenſus erit, & petens recuperabit, ſicut videri poterit in aſſiſa, exemplum, vbi quærens vel petens ad intentionē ſuam probandā, ſe poſuerit in aſſiſam, & tenens aſſiſā recuſauerit. ¶ 16. Cûm quis tenentis ſui homagium ceperit, vel fidelitatis ſacramentum, et ſeruitium tenentis ſui, et cùm ſit medius inter tenētem & dñm, tenentem ſuū verſus ſuperiorem dominum non acquietauerit, ſed propriæ burſæ totū infuderit, hoc probato vel teſtificato corā probis & legalibus hominib⁹, poterit abſq; iuris iniuria ſeipſum propria manu acquietare, et facere ſeruitium capitali domino, et ille qui medius eſt, ꝑ obligationem homagij nihilominûs tenebitur ad warrantiā. Dictū eſt in præcedentibus qualiter faciendum eſt homagiū. Et de illis qui tenentur ad ſacramentum fidelitatis, ſicut illi qui tenent in Sokagio libero, vel ad vitam quocunq; modo, qualitèr fidelitatem facere debeant, vel quibus, ſatis ꝑpendi poterit ex premiſſis.

1 ¶ De releuijs dandis. 2. Quid ſit rationabile releuium. 3. Quis teneatur ad releuiū. 4. Quibus teneatur. 5. Item quotiens. 6. Item quando. 7. De quibus rebus. Itē quietantia cuſtodiæ & releuij. 8. Si de Sokagijs dari debeat releuium, vel quid, et ꝙ de ſokagio datur redditus duplicatus pro releuio. 9. Si de feodi firma vel quid. 10. Nota de herietto. Cap. 36.

Cûm homagia facta fuerint, & fidelitatis ſacramēta, ab illis quí plenę ætatis extiterint, oportet ſtatim ꝙ tenementū quod fuit in manib⁹ anteceſſorū, et hereditas quę iacens fuit ꝑ eorū deceſſū, releuetur in man⁹ hæredū, et ꝓpter talē releuationē, facienda erit ab hæredib⁹ quędā pręſtatio, quæ dicitur releuiū de feodis militarijs, & ſerieantijs, & alijs de quib⁹ fit homagiū, et regale ſeruitiū, vel de ſokagijs, de quib⁹ de iure nullum fieri debet homagiū. Fit quædā pſtatio quæ non dicitur releuiū, ſed quaſi, ſicut heriettū, quaſi loco releuij, et quod dari debet aliquandò ante ſacramentū fidelitatis, aliquandò poſt. Et vnde vidēdū inprimìs quale ſit rationabile releuiū, et quis debeat dare releuiū, et quib⁹ ſit dandū, & quo tiēs, & quādò. ¶ 2. Et in primìs de feodo militari. Quale ſit rationabile releuiū antiquū de feodo militari, diſtinguitur in charta libertatum. c. 2. s. de comitatu integro dādæ ſunt C. libræ de hærede Comitis ꝑ releuio. Et de hærede Baronis pro Baronia integra C. marc. de hęrede militis, de feodo militis integro C. s. ad plus, & qui minus debuerit, min⁹ det, ſecundûm quod tenuerit tenītum militare, plus vel minus, et ſecundûm antiq̃ cōſuetudinē feodorū. Et tale erit rationabile releuiū de feod̨ militarib⁹.

3. ¶ Item

¶ 3. Item quis dare debeat releuium? et ſciendum quòd ille, qui alicui ſuccedit iure hæreditario, et in cuius ꝑſona releuatur hæreditas quæ iacens fuit per mortem anteceſſoris et non alius. Non enim dabit releuium, qui ſeyſinam ingreditur ex aliqua cauſa acquiſitionis, ſicut ex cauſa emptionis vel donationis, niſi ingrediatur ex cauſa ſucceſſionis. ¶4. Itẽ quibus ſit dandum. Et ſciendum quòd non niſi dominis capitalibus & propinquioribus feoffatoribus, et ſi plures fuerint capitales domini gradatim aſcendendo, quilibet hæres releuium dabit ſuo feoffatori et nõ alijs, vel ipſi domino regi, ſi fortè de eo tenuerit in capite per ſeruitiũ militare. ¶5. Item quotiens, et ſciendum quòd non niſi ſemel tantum.s. quàmdiu hæres durauerit qui ſemel releuauit. Nec etiam propter mutationem dominorum, ſi capitales domini plures deceſſerint de hærede in hæredem, et quamuis hac de cauſa plura capienda ſunt homagia et ratione dominorum ſint plura, tamen vnicum erit quantum ad tenentem, quâmuis ſæpiùs innouatum, et ideô omninô vnicum releuium. Itẽ cûm tenens releuium ſemel dederit, et contingat mutationem fieri dominorum, ex cauſa donationis vel emptionis, per iuditium vel concordiam, vel alio quocunq;modo, quãuis tenens aliquandò diuerſis dominis qui acquiſierint teneatur ad homagium, vel ſi dominus de quo priûs tenuit, ꝑpter delictum vel propter defectum hæredis ſublatus ſit de medio, cûm tenens capitali domino ſuperiori obligatus ſit ad homagium, non ꝑpter hoc dabit releuium, cûm hæreditas in perſona ſua non decidat, quæ ſemel per ipſum fuit releuata, quamuis deciderit in perſona domini ſui capitalis per mortem, vel mutationem, defectum, vel delictum. ¶6. Itẽ quandô, de feodo militari. Et ſciendum, quôd poſt homagium factum, & cûm ei fuerit hæreditas ſua per dominum capitalẽ reſtituta, vel cûm maior factus ſine impedimento & contradictione, ſe poſuerit in vacuã poſſeſſionẽ. ¶7. De ſeriantijs vero nihil certũ exprimitur, quid vel quantũ dare debeant hæredes, et ideò iuxtà voluntatem dominorum, dominis ſatiſfaciant pro releuio, dum tamen ipſi domini rationẽ et menſuram nõ excedant. ¶ Item fœmina quæ ſemel in cuſtodia fuerit vel cùm plenè ætatis extiterit ſemel releuium dederit, imperpetuùm quieta erit de releuio, tàm ipſa quàm vir ſuus, ſi poſteà nupſerit poſt cuſtodiam vel releuij donationem, nec etiam ſi plures, nec etiam ſi vxor præmoriatur, vir iterum dabit releuium, quiâ tenet homagium priûs factum ad vitam ſuam & tenementum tenebit ſemel releuatum, quod in perſona ſua non decidit, nec ipſe ſuccedit vt hæres, ſed cûm vir moriatur tunc decidit hæreditas et extinguitur homagium in perſona ſua, et quiâ durat obligatio homagij in perſona hæredis, hæres homagium faciat & tenementum releuet, ad quod priùs non tenebatur in vita viri, quià tenuit homagium tota vita ipſius viri, nec debuit capitalis dominus duo homagia capere ſimul & ſemel et a duobus, ratione vnius hæreditatis non partitæ. Et ſic non tenetur quis de vno tenemento plura dare releuia, non magis quâm plura facere homagia. Nec debet aliquis plura recipere ab vno & eodem tenẽte, ſed plura poſſit recipere a pluribus hæredibus tenentibus ſucceſſiuè. Et de hac materia habetis de termino ſ. Michaelis anno regni regis H.

nono

nono incipiente decimo, comitatu Stafford de Harneo Baggod & Rogero la Zuſche,& Margareta Baggod quæ feodũ ſuum tenuit de prædicto Rogero,& vnde idem Rogerus fuit medius inter eos,& Margeria diſtricta,eò ꝙ idem Rogerus non dedit releuium ipſi Harneo, & vnde Rogerus reſpondit, ꝙ nullum dedit releuium, quià frater ſuus cuius hæres ipſe fuit,inde fecit homagium & releuium patri ipſiꝰ Harnei, & ipſe Rogerus poſt mortem fratris ſui, fecit homagium & releuium eidem,& poſteá fecit homagiũ matri ipſius Harnei,de cuiꝰ feodo ipſe tenuit id quod tenuit, & poſt fecit homagium ipſi Harneo, ratione cuius homagij,idem Harneus petijt releuium,& vnde Rogerus petijt iuditium ſi teneretur ad plura releuia? de vno tenemento ꝗ̃ ad vnum, cùm ſemel haberet illud releuatum. Conſideratum fuit ꝙ Margeria & Rogerus eſſet quieti,& Harneus in miſericordia,& ꝙ Margariæ ſatisfaceret de dampnis ſuis & expẽſis. Nullus autem qui acquiſiuerit aliquo genere acquiſitionis, vel qui dñium immutauerit vel quacunq; ratione ad vitã tenuerit releuiũ dabit. Item nec ille qui aliquã duxerit in vxorem, quæ aliquandiũ extiterit in cuſtodia domini ſui.Itẽ nec ille qui quacunq; ratione fuerit in cuſtodia plus vel minus, dum tamen dominus,nomine cuſtodiæ,receperit ad valentiam vnius oboli. Item nec ille,qui ſemel releuium dederit, quamdiu vixerit aliud dabit.Poſſuut tamen quidam eſſe ſub cuſtodia,& nihilominꝰ releuium dabũt, quamuis fuerit infra ætatem,ſed tunc demũ dabũt,cùm ꝑuenerint ad ætatem & non ante.Sed hoc eſt ſpeciale in ipſo rege,propter ſuum priuilegium,vt ſi quis per feoffamentum ipſius domini regis tenere debeat de eo in capiti & hęredibꝰ ſuis in feodo puro,ſine aliqua coditione vel ſub cõditione,dũ tamen ipſe rex teneatur ad wartantiã & excãbiũ, ipſe rex habebit cuſtodiam omnium terrarũ quę talis tenuerit de alijs ꝑ ſeruitiũ militare, de cuiſcũq; feodo fuerint,vſq; ad ætatẽ hęredis, & cũ talis ad etatẽ ꝑuenerit, reſtituta ei hęreditate dabit releuiũ dñis ſuis & nõ priùs,quiá tenẽtum prius diſtringi non poterit eo quod extiterit in manu domini regis, nec tenementa eorum qui tenuerint de anteceſſoribus hæredis,licet videatur quòd diſtringi poſſunt, quiâ hæres ita infra ætatem,homagiũ capere poterit & facere, & ꝙ ſtatim ſequi debeat releuiũ poſt homagiũ captũ.Itẽ eſto ꝙ hæres ſit aſtrarius, vel ꝙ aliquis ãteceſtor reſtituat hęredi in vita ſua hæreditatẽ & ſe dimiſerit videtur ꝙ nullo tẽpore iacebit hęreditas, & ideò ꝙ nec releuari poſſit nec debeat nec releuiũ dari.Sed re vera quotiẽſcũq; quis ingreditur vt hæres & ꝑ diſcẽſũ,releuatur hæreditas in ꝑſona eius,& erit releuiũ dãdũ ſtatim poſt homagiũ captum,quod quidẽ non fieret niſi ingrederetur vt hæres.Itẽ quęritur an liberè tenentes alicuius hęredis ad releuiũ dandũ teneantur cõtribuere,nõ vt videtur, ſiue ſint propinquiores tenentes ſiue remotiores cùm quilibet de morte ãteceſſoris ꝓprij,teneatur ad releuium ſuo feoffatori.Item quæritur ſi cûm quis fuerit infra ætatem & in cuſtodia domini ſui,et tenens ſuus moriatur,hærede relicto qui fuerit infra ætatem,in cuius cuſtodia eſſe debeat? & eſt verum, ꝙ in cuſtodia illius domini capitalis, ſub cuius cuſtodia eſt hæres & warrantus ſuus,cum omnibus terris,tenementis & redditibus quæ ſunt de feodo illius domini capitalis,

ſed non ea quæ ſunt de feodo alieno, quiá tunc ꝑtinebit maritagium hę-
redis & cuſtodia terrę ad dominum capitalē, de cuius feodo fuerit. Si au-
tē talis fuerit plenæ ætatis, videndum cui facere debeat releuiū, dño capi-
tali, vel ſuo warranto, cúm ſtatim capi poſſit homagium, quãuis hæres &
warrantus ſuus infra ætatē extiterit, et cùm captum ſit homagium, ſtatim
ſequi debeat releuium, et ꝑ hoc, ꝙ ſtatim ſit domino capitali ſoluendum.
Sed videtur ſecundū quoſdã, ꝙ quãuis releuiū ſequatur homagiū, quòd
non ſit ante ætatē warranti ſoluendum. Eſto etiã quòd tenens tenētis ali-
cuius, cum dño ſuo talē fecerit cõuentionē, quòd poſt mortē ſuã hæres
ſuus, ſi infra ætatē fuerit, nõ ſit ſub cuſtodia ſua, ſed ſub cuſtodia parētum
ſuorū ꝓximorū cõſanguineorū, vel ſi plenę ętatis extiterit, quòd nullum
dabit releuiū: et cõtingat poſtmodûm, ꝙ talis dñs mediꝰ moriatur, hęrede
infra etatē relicto, et qui, cûm fuerit ſub cuſtodia dñi ſui, petat idē dñs ſuꝰ
cuſtodiã hęredis ſecundi tenētis, cùm fuerit infra ętatē, vel releuiū cûm
plenę ętatis extiterit, obijcitur a parētibꝰ cõuētio, replicatur a dño, quôd
factū tētis ſui, nõ potuit ei auferre cuſtodiã vel releuium, quod ei cõpetit
ratione hæredis ꝓximi tētis ſui, in cuſtodia ſua exiſtētis. Reſpõſum eſt ei
ex aduerſo, quòd nihil iuris clamare poterit in prædictis, nõ magis q̃ ille
qui eſt in cuſtodia ſua, ſi eſſet plenæ ętatis, quià ſi ille peteret, obſtaret ei
cõuētio: quod quidē verum eſt, ꝙ dñs capitalis nihil clamare poteſt. Sed
diſtinguēdum eſt, vtrū hæres aliquis illiꝰ, cui talis facta fuit cõuentio, nū-
quâm fuerit ꝑ talē cõceſſionē ſub cuſtodia parētū, cùm eſſet infra ętatē,
vel plenę ætatis, quietãtiã haberet de releuio: et quo caſu præfertur cõuē-
tio ꝓpter ſeyſinã anteceſſoris qui obijt ſeyſitus de quietãtia, et quiâ dñs
& feoffator ſuꝰ quando obijt nõ fuit in ſeyſina: ſi autē tenēs nūquã qui-
etantiã habuerit, ſed dñs obierit ſeyſitꝰ, dñs capitalis cõtra parentes obti-
nebit, non alia ratione, niſi quia hæres tenētis ſui infra ætatē, ad chartas
cõtra cõuentionē reſpondere non poterit. ¶ 8. Dictū eſt de releuio qđ
pręſtatur de feodo militari, nūc autē vidēdum ſi de Sokagio dari debeat
releuiū, cûm de Socagio nõ cõpetat dño capitali cuſtodia nec homagiū:
et vbi nulla cuſtodia, ibi nullū releuium, ſed econtrariò. Reuera de Soka-
gio nulla cõpetat dño capitali cuſtodia, ſed parētibus vt prædictū eſt, nec
homagium licet in quibuſdã partibus de cõſuetudine & ꝑ abuſū obſer-
uetur cõtrarium, ſicut in epiſcopatu Wynton & alibi. Et cûm ita factū ſit
quãuis ꝑ abuſū, oportet quod de cuſtodia & releuio fiat ſecundùm quod
fit de feodo militari. Et quòd de Sokagio nõ datur releuiū, nec competet
dño cuſtodia nec maritagiū, habetis de termino. ſ. M. ãno regꝭ H. ſeptimo
incipiēte octauo com Eborū circa finē rotuli, et quãuis hæreditas nõ re-
leuet in ꝑſona hęredis Sockmãni, ꝑ manū dñi capitalis, ſed parētū, fit ta-
mē de neceſſario dño capitali quędã p̄ſtatio ab hærede, ꝓpter dñiū & dñi
recognitionē, et quæ prędictis rationibꝰ, dici nõ poterit releuiū, et quę ta-
lis eſt, vz cùm teneatur Sockmãnus defēdere tenētum ſuū erga dñm ſuū ꝑ
certū redditū in pecunia numerata, vel ꝑ quid tale quod tãtundē valeat,
que cõſiſtunt in pōdere, numero, vel menſura, in ſolido vel in liquido, ſi-
cut frumēto, vino, oleo, ſecundûm quod redditus diuerſimodē accipiun-
tur, loco releuij in recognitionem dominij, dabit tenēs dño ſuo & hæres

vna vice redditũ ſuũ vniꝰ ãni duplicatũ, ſed ꝙ nõ ſoluat redditũ & poſteá duplicatũ, ſed ꝙ ſoluat redditũ & poſteã tantundẽ in ſimplum. Sed refert vtrũ facere hoc debeat hęres cùm fuerit infra ętatẽ, ãte vel poſt fidelitatis ſacramẽtũ, ad ſimilitudinẽ homagij, vbi nõ dandũ eſt releuiũ ante homagiũ captũ. ¶ 9. Quid autẽ fieri debet de tẽnto quod tenetur ad feodi firmá, nõ eſt aliquid certũ determinatũ ſicut in præmiſſis, ſed tamẽ videndũ eſt, ꝙ ratio obſeruetur & rationabilis ſit præſtatio & releuiũ, ſicut rationabile debet eſſe cuiuſlibet auxiliũ, habito reſpectu tàm ad perſonã dñi, q̃ tenentis, quòd præſtatio ſiue donũ fiat ſecundũ quod deceat tenentẽ dare, et dominum recipere, ſecundũ facultates tenentis qui dat, et neceſſitatem dñi qui accipit, & itá quòd præſtatio non grauet tenentẽ, nec egentẽ dimittat accipientẽ, non enim debet eſſe id quod præſtatur maximũ vel minimũ. Itẽ nec maius q̃ expediat danti, nec minus q̃ deceat accipientẽ. Itẽ nec magnũ, nec paruũ, ſed medium. In õni autẽ rationabili præſtatione obſeruetur mediũ, cùm ſit modus in rebus &c. Cùm autẽ in huiuſmodi cauſa fiat exceſſus, nõ tenebit vlteriùs modus vel menſura, nec erit rationabilis pręſtatio vel auxiliũ. Eſt quidẽ alia p̃ſtatio quæ nominatur Heriettũ, et quę nullã cõparationẽ habeat ad releuiũ .s. vbi tenens, liber vel ſeruus, in morte ſua, reſpicit dñm ſuũ de quo tenuerit, reſpicit de meliori auerio ſuo, vel de ſecundo meliori ſecundùm diuerſã locorum cõſuetudinẽ, quæ quidẽ preſtatio magis ſit de gratia, q̃ de iure, et quæ hæreditatem non contingit.

1 ¶ De cuſtodia hæredũ. 2. Item de ætate hæredũ et ꝙ de feodo militari in ſocagio poteſt et debet reſpondere ſicut petere. 3. De ætate fœminæ. 4. Si plures ſint domini capitales, et vnus tenens, ad quẽ pertinet maritagium hæredis. 5. Quod maritagiũ pertinet ad ãtiquiorẽ feoffatorem. 6. De hærede Sockmanni ſub cuius cuſtodia eſſe debet. Cap. 37.

Dictũ eſt ſuprá de hęredibꝰ maioribus inſtitutis, et qui tenẽtur ad homagia & releuia, et qui ad fidelitatẽ: nũc autẽ dicẽdũ eſt de illis qui minores ſunt & infra ętatẽ, & quos oportet eſſe ſub tutela & cura aliorũ, eò ꝙ ſe ipſos regere nõ norũt, et quorũ quidã debẽt eſſe ſub cuſtodia dñorũ cũ terris et tẽntis quę ſũt de feodo eorũ, et quidã ſub cuſtodia parentũ & ꝓximorũ cõſanguineorũ vt prędictũ eſt. Et quibus dãtur cuſtodes aliquãdo, de iure de antiquo feoffamẽto, et aliquãdò curatores ab homine, vbi quis aliquẽ feoffauerit infra ætatẽ exiſtẽtẽ, cùm ipſe curator eſſe nõ poſſit ſimiliter & cuſtos. Quia cõpetit aliquãdo dño capitali cuſtodia terræ quæ eſt de feodo ſuo ꝑ ſe & non cuſtodia hæredis nec maritagium, cùm hæres fuerit maritandus, et quandòq; cõpetit dño cuſtodia vtriuſq;. Itẽ ſunt hæredes, de quibꝰ cõſtat quòd maiores ſunt, et de quibꝰ cõſtat ꝙ minores, et de quibus dubiũ erit vtrũ maiores ſunt vel minores, in quo caſu, cùm cõſtiterit quòd minores ſunt, ſub cuſtodia dñorũ remanebunt de feodo militari, donec plenã habuerint ætatẽ, vel aliorũ ſecundũ diuerſa genera tẽntorũ. Si autẽ dubiũ fuerit vtrũ maiores fuerint vel minores, in hoc dubio, in cuſtodia remanebũt, donec cõſtiterit de ætate. ¶ 2. Sunt autẽ diuerſę ętates, ſecundùm diuerſitatẽ hæredũ & tẽntorum. De feodo vero militari, habebit hæres plenã ætatẽ cùm .xxi. annũ impleuerit

uerit &.xxij.attigerit.Si vero fuerit hæres& filius Sockmãni, tunc demũ
cũm.xv. annos cõpleuerit.Si autẽ filius burgenſis,tunc ætatẽ habere in-
telligitur,cũm denarios diſcretè ſciuerit numerare,et pãnos vulnare, et
alia negotia ſimilia paterna exercere.Sed ſic nõ definitur certũ tẽp⁹, ſed
ꝑ ſẽſum & maturitatẽ ſuã.Fœmina verò plenæ eſſe poterit ętatis in ſoca-
gio õni caſu,cũm poſſit & ſciat domui ſuæ diſponere,et ea facere quę ꝑ-
tinẽt ad diſpoſitionẽ, & ordinationẽ dom⁹,vt ſciat quæ ꝑtineãt ad Cone
& Keye,quod quidẽ eſſe nõ poterit ante quartũ decimũ ãnũ vel decimũ
quintũ,quià hm̃odi ætas requirit diſcretionẽ & ſenſum.Itẽ vires requirit
ætas Socagij & diſcretionẽ & ſẽſum,et ſecundũm quòd hæres Sokmãni,
poſſit & ſciat ea exercere,quæ ꝑtinẽt ad agriculturã.Itẽ maiores vires,et
maiorẽ ſenſum,et diſcretionẽ requirunt ea, quæ ꝑtinent ad ſeruitia mili-
taria, vt hæres videlicet in ſeruitio militari,talẽ habeat robuſtatem,quòd
poſſit arma portare,quę ſufficiãt ad officium ſuum militare,ſecundùm di-
uerſa genera tenorum,& ſeruitiorum. Item eſt ætas placitandi & petendi
reſtitutionẽ ꝓprię ſeyſinę, vel alicuius anteceſſoris.Et eſt ætas placitandi
& petẽdi ꝓprietatẽ,& reſpõdendi ſuꝑ ꝓprietatẽ,quià qualitercunq; ac-
quirere poſſit poſſeſſionẽ infra etatẽ,ante plenã etatẽ.xxi.anni,nõ reſpõ-
debit,nec implacitabit,nec etiam implacitabitur ſuꝑ ꝓprietate,reſpõdẽ-
do in feodo militari,licet poſſit aliquando petendo in ſocagio,poteſt &
debet reſpõdere,ſicut et petere cũm plenæ etatis fuerit.Et hæc vera ſunt
niſi implacitatus fuit de facto ſuo ꝓprio,et ſi feoffatus fuit infra ætatem,
vel ſi fecerit diſſeyſinã,quandò autẽ petere poſſit minor, cũm ſit infra æ-
tatẽ,et quid,& quando reſpõdere,dicetur infrâ pleniũs de exceptionib⁹
quæ ꝓueniũt ex minori ętate in placitis & aſſiſis. ¶ 3. Fœmina verò hæ-
res,et maſcul⁹ ſecundùm quoſdã,ad paria iudicantur quoád õnes ętates,
ſecundũ diuerſitatẽ tenẽtorum.s.ꝙ habeat ætatẽ burgagij ſicut maſcul⁹,et
ſocagij ſicut maſculus,ſcilicet.xv.annorum , et feodi militaris ſicut maſ-
culus ſcilicet.xxj.anni,et ꝙ tunc primô finiatur cuſtodia,ſecundum alios
vero dicitur fœmina habere plenã ætatẽ,cũm.xv.ãnos (quod verum eſt)
cõpleuerit quoád feodũ militare,tunc enim poterit,vt dicunt domui ſuę
diſponere,& nubere viro qui poſſit ꝑ ſe,vel ꝑ alium militaria exercere,et
ideô priũs ad ætatem ꝑuenerit, quià magis doli capax eſt q̃ maſculus,et
quià maturiora ſunt vota mulieris q̃ viri.Sed ſi ità eſſet,ſic plenam ætatem
haberet,cũm eſſet duodecim annorũ , quià tunc eſſet viri potens & poſ-
ſet virum ſuſtinere,ꝑ quod videtur,ꝙ quo ad ætatem nõ ſit differẽtia in-
ter maſculum & fœminã quod falſum eſt.Sed ſi ità eſſet, tunc ſequeretur
iſtud incõueniens,quôd infra legittimã ætatẽ nouẽ & vnius anni , poſſet
placitare & implacitari ꝑ breue de recto, et reſpõdere ante tempus legit-
timum, et cùm eſſet quatuordecim vel quindecim annorum, et vnde vi-
detur ꝙ talis ætas intelligenda ſit de ſocagio,& nõ de feodo militari,quiâ
in tali ætate poteſt diſponere domui ſue & habere Cone et Keye,et ſep-
timo anno conſentire matrimonio,et virum ſuſtinere anno duodecimo.
Plenã itaq; cuſtodiã habent dñi capitales feodorũ ſuoꝝ õniũ, ſine ꝑſonis
hęredũ , quãdoq; cũ perſonis eorum,et itá quòd inde plenã habent diſ-
poſitionem,in eccleſijs conferẽdis cùm vacauerint, et in cuſtodijs cõce-
dẽdis

dendis,dãdis, et vẽdendis,et in mulieribus maritandis, et maritagijs vẽdendis,ſi quæ fuerũt maritandę,et generalitèr de õnib⁹ diſponere,ad comodũ hæredis,ſicut de ꝓprijs eſſent diſpoſituri, et meliûs ſi fieri poſſit. Et vendere poſſunt cuſtodiã terrarũ,& maritagium hæredũ ſi non fuerint maritati,ſed de hæreditate nihil poſſunt alienare,vel offendere poſſũt ad remanentiã.Hæredes autẽ quãdiù fuerint in cuſtodia ꝓ quantitate hęreditatis,honorificè exhibebũt,et debita hæreditaria acquietabũt,ꝓ quantitate hæreditatis,et pro rata, ſecundum tempus cuſtodiæ.Negotia verò hæredum agere poſſunt,et de eorum iure acquirendo,in quibus minoribus placitare licet,placitum mouere & proſequi de iure poſſeſſorio,propriæ ſeyſinæ videlicet, vel alicuius anteceſſoris:ſed ſuꝑ recto in cauſa ꝓprietatis, ꝓ illis agere non poſſunt,nẽc reſpondere, niſi hoc ſit in caſu.s. de aliquo,de quo minor infra ætatem fuit feoffatus. Si verô minor de felonia infra etatẽ fuerit appellatus, ꝑ ſaluos et ſecuros plegios attachiabitur,ſed dum fuerit infra ætatẽ inde reſpondere nõ tenebitur, ſed tũc demum cum maior ſit factus. Itẽ cuſtos,quamdiu cuſtodiã terræ habuerit, ſuſtentet domos,parcos,viuaria,ſtagna,molendina,et cætera õnia ad terram illam ꝑtinentia,et de exitibus eiuſdem terræ reddat hæredi,cûm ad plenã ætatem ꝑuenerit,terram illam ſuã totã inſtauratã,de carucis & õnibus alijs,& ſaltẽ non minus ꝙ ſecundũm quod illã inſtauratã iuenit. Item nihil capiet de terra hæredis, dũ fuit infra ætatẽ,niſi rationabiles exitus, et rationabiles conſuetudines,et rationabilia ſeruitia,et hæc ſine diſtructioneet vaſto, hominum & rerum, quod ſi fęcerit,ſiue pręcedat prohibitio ſiue non,amittet cuſtodiam,et emendabit dampnum,et tradetur terra propter delictum talibus diſcretis & legalibus hominibus de feodo illo,vel propinquioribus conſanguineis,ſecundûm quod inferiûs dicetur de actionibus. Si autem dominus rex,quacunq; de cauſa, cuſtodiam alicuius terræ habuerit, & illam Vicecom̃ vel alteri tradiderit, qui de exitibus regi debeat reſpondere,et talis deſtructionem fecerit & vaſtum, ille dominus rex a tali,capiat cuſtodiam & emendam,& terra cõmittatur duobus legalibus & diſcretis hominibus de feodo illo, qui de exitibus reſpondeant domino regi,vel ei cui domin⁹ rex illos exitus aſſignauerit.Si autem illam dederit vel vendiderit alicui,qui deſtructionem vel vaſtũ inde fecerit,amittet cuſtodiam illam,et tradetur duobus,vt prædictum eſt.

¶4. Cûm ſit hæres maſcul⁹ vel fœmina,& plures domini capitales, omnes maritagium hæredis habere non poſſunt,licet omnes ius habuerint in maritagiũ,eò quòd talis hęres tenuerit de quolibet ꝑ ſeruitiũ militare.

¶5. Vnus tamẽ pluriũ pręfertur omnibus,et maius ius habet in maritagium s.primus feoffator dñs capitalis,de quo anteceſſor hæredis ſuũ primũ habuit feoffamentũ,et cui præ omnibus alijs fecit legeantiã.Sed cuſtodia terrarũ alijs dominis remanebit,quę ſũt de feodo illorũ cũ ſeruitijs ſed ſi aliquis hæres terrã aliquã tenuerit de dño rege in capite, ſiue alios dominos habuerit ſiue nõ, dñs rex alijs præfertur in cuſtodia hæredis,et ſiue ipſe hæres ab alijs priûs fuerit feoffatus ſiue poſterius, cum rex parẽ non habeat,nec ſuperiorẽ in regno ſuo.Cûm igitur dominus rex alijs ꝑferatur tam in cuſtodia terrę de cuiuſcũq; feodo fuerit vt ſupradictũ eſt,

Si

Si aliquis tenuerit de eo hæreditatem aliquam ꝑ feodi firmā,Sockagium
vel Burgagiū,et de alio teneat terrā ꝑ ſeruitium militare, nō habebit rex
cuſtodiam hæredis vel terrę alicuius,quam tenet de alio ꝑ ſeruitium mi-
litare,nec etiam occaſione paruæ alicuius ſeriantiæ,quā tenuerit de do-
mino rege ꝑ ſeruitium reddendi ei cultellos,vel ſagittas vel huiuſmodi.
Itē ſi dn̄s Rex tenuerit aliquā baroniā vel aliā terrā vt eſchaetā ſuam.s.vbi
hæres non apparuerit propter defectum vel propter delictum, vel ſi hæ-
redes extiterint,cùm nō ſunt ad fidem domini regis,ſicut de terris Nor-
mānnorum & Flandrentium, et aliquis tenens de tali baronia vel altera
terra moriatur,hæres eius non dabit aliud releuiū dn̄o regi,nec aliud fa-
ciet ſeruitium, q̃ faceret barroni vel Normanno,ſi illa eſſet in manu Ba-
ronis vel Normanni,nec eā tenebit alio modo q̃ baro eā tenuit,vel Nor-
mannus, nec occaſione talis Baronię,vel eſchaetæ,habebit dominus rex
aliquā eſchaetā, vel cuſtodiam hominum de Baronia illa,vel eſchaeta te-
nentium,niſi alibi tenuerit alia tenementa de domino rege in capite, ille
qui ten̄tum tenuerit de Baronia illa,vel eſchaeta,niſi ſit itā quòd ipſe dn̄s
rex tales feoffauerit de eadem baronia vel eſchaeta,de aliqua parte tene-
dū de eo hæreditariè,purè & ſine aliqua conditione, & ad quam warran-
tiſandā,obligauit ſe & hæredes ſuos. Si autem tenuerit quis de domino
rege ꝑ ſeriantiā magnam vel paruā, habebit rex cuſtodiam,ac ſi de eo te-
neretur ꝑ ſeruitiū militare.Magna autē dici poterit ſecundum quoſdā,vt
ſi valeat C.s.et ſi tantum,habebit rex cuſtodiā omnium aliorum,etiam ſi
valerent M.marc.et cùm tali ratione ſint aliorum feoda in manu dn̄i Re-
gis,prædicta ratione alij capitales domini feodorum illorum nihil exige-
re poſſunt de terris & tenementis illis,nec in ſeruitijs nominatis, nec in
auxililijs ad filiam maritandam,aut filium primogenitum militem faciē-
dum,vel etiam ſectis,quamdiù terræ fuerunt in manu & cuſtodia domini
regis, ſed præcipietur vic.quòd pro huiuſmodi,diſtringere non ꝑmittat.
Paruæ autem ſeriantiæ dici poterunt,quæ ſunt dimiduum marc.vel.v. s.
vt ſi quis teneatur inuenire domino regi æquum & ſaccum cum brochia
eunti in walliam cum exercitu & huiuſmodi,vt de termino. ſ. Hill' anno
reg.H.decimo ſeptimo in com̄ Kant̄,de warino de monte Caniſ. et Ro-
berto de Hucham.Itē ꝑ ſeruitium equitandi cū dn̄is & dominabus, vel
tenēdi curiā,vel portādi brīa,vel hm̄odi. ¶6. Hæres verò Sokmāni,mor-
tuis āteceſſorib⁹ ſuis,ſub cuſtodia capitaliū dn̄orum nō erūt,ſed ſub cuſ-
todia cōſāguineorū ſuorū ꝓpinquiorum,hoc eſt eorū qui cōiuncti ſunt
iure ſāguinis,et nō iure ſucceſſionis,hoc eſt ꝓpinquiorū hęredū quibus
poſſet aliquod ius deſcendere,ſiue ꝓpinquiores ſunt, ſiue ꝓpinqui,ſiue
remoti,et illis cōpetit cuſtodia ex parte quorum nō deſcēdit hæreditas:
vt ſi deſcēdat ex parte patris, ꝑtinet ad matrē cuſtodia,cùm ſit parens ꝓ-
pinquior,ꝓpter propinquitatē ſanguinis, qua deficiente, vocatur pater
matris vel mater,et illis deficientibus frater vel ſoror,et deficiētib⁹ illis,
auunculus vel amita,.Si autem hæreditas deſcendit ex parte matris,tunc
fiat econtrariò.Et regulaiter verum eſt,quòd nunquā remanebit aliquis
in cuſtodia alicuius,de quo haberi poſſet ſuſpitio,quòd velit ius clamare
in ipſa hæreditate, et vndè ſi plures ſint filiæ & hæredes,et tenere debeāt
in

in Sokagio, nulla debet eſſe in alterius cuſtodia, ſed ſint in cuſtodia conſanguineorum, modo quo prædictum eſt. Si autẽ tenere debeât ꝑ ſeruitium militare, õnes erunt ſub cuſtodia dñi capitalis, et nulla earũ ſub cuſtodia alterius, ꝓpter prædictã ſuſpitionẽ, et donec plenã habuerit ætatẽ. Et cũm quælibet illarum ad etatẽ ꝑuenerit, tenetur dñs earum, eas maritare, ſingulas cum ſuis rationabilibus portionibus, et ſi ab initio omnes maiores extiterint, nihilominùs in cuſtodia dominorum erunt, donec ꝑ conſilium & diſpoſitionem dominorum maritentur, quià ſine ipſorum diſpoſitione, et aſſenſu, mulier hæreditatem habens, maritari nõ poteſt, nec etiã in vita anteceſſorum de iure, ſine aſſenſu domini capitalis, quod ſi olim feciſſent, hæreditatem amitterent ſine ſpe recuperandi, niſi ſolum per gratiam, hodiè tamen aliam pœnam incurrunt, ſicut inferiùs dicetur, et hoc ideô, ne cogatur dominus homagium capere de capitali inimico, vel de alio minimè idoneo. Cùm autem quandocũq; licentia & conſenſus domini requiratur, tenetur dominus conſentire, aut iuſtam cauſam oſtendere, quare conſentire non deberet, et cũm nullam cauſam oſtẽderit nec conſentire velit, poſſit mulier, de conſilio parentum, impunè & licitè maritari. Ex hoc autem ſequitur queſto, ſi mulier dotem habens, poſſit pro voluntate ſua alicui nubere, præter aſſenſum warranti ſui de dote ſua, et ſi fecerit, ſi debeat dotem ſuam amittere, cũm maritus ſuus inde nullum homagium warranto ſuo teneatur facere, ſed cum affidatione fidelitatem tantùm, cũm olim ex tali cauſa dotem amitteret, nunc tamẽ nõ amittet. Cùm fœmina plenæ ætatis hæres extiterit, et de feodo plurium dominorum tenere debeat, tunc ſufficiet ad ſe maritandum, requirere aſſenſum domini capitalis primi feoffatoris, et cui anteceſſores ſui fecerint ligiantiam. Item cũm ſemel legittimè maritatę fuerint, et poſteà viduę effectæ, iterum non tenebuntur ſub cuſtodia dominorum, licet teneantur aſſenſum eorum requirere maritandi ſe: prædicta ratione ſolet dici aliquãdo, quòd putagium hæreditatem nòn adimit generaliter, ſed hoc nõ eſſet intelligendũ de putagio filiarum & hęredũ, ſed de putagio matris, quiá filius hæres legittim⁹ eſt, quandò nuptie demõſtrãt, quiá pręſumitur quis eſſe fili⁹, eò quòd naſcitur ex vxore, dũ tamẽ talis nõ ſit ꝓſũptio quòd admittat ꝓbatonẽ in cõtrariũ, ſecundùm quod ſuprà in parte dictũ eſt. In cuſtodia ſocagij, vbi plura ſunt feoffamẽta tenẽdi in ſocagio, nõ erit reqrẽdũ de prioritate, vel de poſterioritate feoffamẽtorũ, cũ tãtũ vn⁹ ſit cuſtos, et cõſanguinitatis iure, parẽs ꝓpinquior. Nec multũ refert vtrũ talis legittim⁹ ſit, vel baſtard⁹, et hæc vera ſunt, quòd locũ nõ habebit prioritas & poſterioritas, niſi itá ſit de cõſuetudine, quòd ad dños capitales ꝑtinere debeat cuſtodia, et maritagium de ſocagio, ſicut de feodo militari, ſicut obſeruatur in epiſcopatu wyntõ & alibi. Et vnde ſi plura ſint feoffamenta in Socagio, et a pluribus, vbi talis obſeruatur conſuetudo, erit ad prioritatẽ recurrendum. Et ſi non ſit niſi vnus, talis dominus capitalis qui tale habeat priuilegium, et alibi vnus vel plures ſint domini, nõ credo in hac parte priuilegium eſſe præferendum. Eſto etiam quòd quis de vno tenuerit in Sockagium, et de alio per ſeruitium militare, quæritur quis capitalium dominorum præferri debeat in maritagio? et verum eſt quôd ille qui feoffauit per ſeruitium militare, nec erit habendus reſpectus

ad

ad prioritatem temporis,vel poſteritatē,ꝑpter priuilegium militare. Itē retento primo caſu, ſi contingat ꝙ ex parte patris deſcendat hæreditas, quæ tenetur per ſeruitiū militare,& ex parte matris in Sockagio vel ecōtrariò. Si contentio fiat de maritagio hæredis in cuiꝰ ꝑſona coniungi debeant illæ duæ hæreditates,ille in maritagio præferendus erit,cuius feodum priús fuerit deliberatum,ſecundûm quod inferiùs pleniùs dicetur. In fine vero notandum, ꝙ non poteſt quis,qui ſub cuſtodia alterius eſt & infra ætatem,habere alium, qui infra ætatem fuerit ſub cuſtodia ſua: quiá regulariter verum eſt ꝙ alios regere non poteſt, qui ſeipſum regere non nouit. Nec ꝑtinebit maritagium ad ipſum,qui fuerit cuſtos eius de quo ipſe debuerit tenere,niſi tenementum illius minoris fuerit de feodo ipſiꝰ cuſtodis. Si autē de alterius feodo quâm ipſius cuſtodis, ille habebit maritagiū hæredis eius, qui feoffatus fuerit ꝑ tenentem ſuum & cuſtodiam teñti,quę quidem tenens ſuus habiturꝰ eſſet,ſi eſſet plenę ætatis,licet maritagiū tenentis ſui ꝑtineret ad alium dominū ſuū capitalem, ratione vetérioris feoffamenti. Caſus Henrici de Tercy & wilhelmi de Punchardō de hęrede Rogeri de Venpel,& vnde anteceſſores wilhelmi feoffauerant Rogerū Venpel, de terra de Hiwiſſe et Reginaldū & Rogerū filiū ſuū, & quorum hæredes ſimul & ſemel fuerunt infra ætatē,& hæres Reginaldi in cuſtodia ꝓdicti Hērici ratiōe terræ de Cokkeſlege, & hæres Rogeri in cuſtodia wilhelmi, quiâ tenementum Reginaldi & tenementum Rogeri non fuerunt in feodo.

1 ¶ *De maritagijs hæredum,et ad quem pertinere debeat maritagium. 2. Si plures et diuerſæ hæreditates ſint alicui deſcendentes tâm ex parte patris quâm ex parte matris. 3. Quando feodum alicuius deliberatur quôd ad dominum pertineat maritagium hæredis. 4. Cùm plures ſint domini capitales,tam ex parte patris quâm ex parte matris. 5. Cûm autem maritagium petatur,refert quis fuerit in ſeyſina de hærede. vtrū dominus vel extraneus. 6. Ad quem pertineat maritagium de Sokageo. 7. Prouiſio ſi quis hæredem ſubtraxerit.* *Cap.38.*

DIctū eſt ſuprá de hæredibꝰ qui plenæ ætatis ſunt,et ſui iuris in morte parentum,et qui infrá ætatē extiterint,ſub cuius cuſtodia & cura eſſe debeant vſq; ad legittimam ętatem,ſiue maritati fuerint in vita parentū ſiue non. Nunc autem dicendū eſt de illis, qui in vita parentum non ſunt maritati,ad quem pertineat eorum maritagiū,ſecundū quod fuerint ſub cuſtodia parentū vel capitalium dominorū . Sed inprimis non eſt omittendū,videre quid iuris ſit,cùm plenæ ætatis extiterint & nō maritati in vita parētum, ſiue maſculi fuerint,ſiue fœminæ,ad quod ſciendū ꝙ cùm plenę ętatis extiterint,tales hæredes ſe ipſos maritare poterūt ſine iniuria dominorum,dum tamen ſi fœmina fuerit hæres & maritāda,licet plenę ætatis extiterit,ſe maritare non poterit ſine aſſenſu capitalis domini ad quem pertinere dinoſcitur maritagium,ratione paulò antedicta, ne cogatur dominus &c. Si autem maſculus & hęres & plenæ ætatis fuerit ſe maritare poteſt quandò voluerit et vbi, aſſenſu capitalis domini non requiſito. Nulla enim poterit eſſe cauſa in maſculo hærede, quarè vxorem non ducat,quæ eſſe poſſit in fœmina cùm viro nubat. Si autē cûm hæres

infra

infra ætatem extiterit, et ſub cuſtodia parentum de Sokagio, ꝓpinquior conſanguineus eum maritare poterit, ſine alicuius iniuria, vel alijs vendere maritagium, dum tamen in fœmina hærede obſeruetur, quod ſuperiùs dictum eſt de feodo militari. Cûm autem hæres minor & non maritatus, extiterit ſub cuſtodia domini, maſculus vel fœmina, ſic vt in feodo militari, ad dominum capitalem, ſub cuius cuſtodia ipſe fuerit, pertinebit maritagiũ pleno iure, et ipſum maritare poterit cùm voluerit, et vbi, dum tamen non diſparagetur, vel vendere ei maritagium cui voluerit, dum tamen in vita vẽditoris maritetur, et eum maritare poteſt, non tantum ſemel ſed ſæpius quamdiù fuerit infra etatem, et ſine vxore. Si autẽ dominus capitalis cui competit maritagiũ, negligens extiterit, quòd hæredem infra ætatem non maritauerit, nec ei maritagium obtulerit, quod de iure recuſare non poſſit, extunc cúm hæres effectus fuerit plenæ ætatis et ſui iuris, ſeipſum maritare poſſit, ſine iniuria alicuius, & eodem modo, ſi cùm capitales domini contenderent de maritagio, cum peruenerit ad ætatem. Si autem infra ætatem hæres propria voluntate ſe maritauerit, vel per conſilium alterius quàm capitalis domini, ſiue ſit maſculus vel fęmina: item ſi cûm dominus capitalis, ei vxorem obtulerit, quam de iure recuſare non poſſit, et ad voluntatem domini capitalis ſe maritare noluerit, dicendo quòd nondum voluntatem habet maritandi ſe, dominus in hoc non poterit neceſſitatem imponere, quòd hoc faciat inuitus, cûm libera debeant eſſe coniugia, proſpicitur tamen ei in hac parte, quòd vltra ætatem hæredis retineat hæreditatem, quouſquè inde perceperit ad valentiam maritagij, vel donec ei inde fuerit ſatiſfactum aliter. Item quocienſcunquè contigerit vnum ex pluribus infra ętatem mori et alij ſunt infra ætatem, maſculi vel fœminæ, habebit dominus capitalis maritagium cuiuſlibet poſt alium, dum fuerint infra etatem. ¶ 2. Dictum eſt in præcedẽtibus quid iuris ſit, ſi vna ſit hæreditas deſcendens a patre vel a matre tantùm, et vnus ſit capitalis dominus. Nunc autem dicendum eſt, ſi diuerſæ ſint hæreditates deſcendentes, tam ex parte patris quàm ex parte matris, quæ coniungi debeant in perſona vnius hæredis, et vtriuſq; hæreditatis ſit vnus dominus capitalis, de quo tenetur per ſeruitium militare, quo caſu quantûm ad maritagium hæredis habendum, refert cuius feodum priùs fuerit deliberatum, itá quòd hæres teneatur domino ſuo ad homagium, quiâ non poterit capitalis dominus, nec debet, homagium alicuius hæredis capere, antequàm hæreditas ſic deliberata fuerit, propter quod hæres teneatur ad homagium, et nullus alius. Item nec poteſt dominus capitalis ab hærede qui plenæ ætatis extiterit, releuium petere, vel ſeruitium aliquòd, antequàm homagium hæredis receperit, cùm fuerit hæreditas deliberata. Item nec alicuius hęredis qui fuerit infra etatem ꝑtinet ad ipſum cuſtodia terræ & hæredis, et maritagium, antequâm feodum ſuum ſic fuerit deliberatum, eò quòd non durauerit homagium anteceſſorum. Durare autem ſic poterit homagium anteceſſoris tota vita eorum, ſi ab eo non ſit receſſum, vt videri poterit. Eſto quòd quis teneat de alio per homagium et per ſeruitium militare, & concedat filio ſuo, quòd teneat hæreditatem ad vitam filij ſui hæredis de ſe, vel de

dominis capitalibus, et ſub tali conditione, quòd ſi filius moriatur in vita patris quòd hæreditas integrè reuertatur ad patrem tenenda vt priùs, ſine conditione, vel ſub conditione, ad vitam ſuam, per talem conceſſionem adhuc non mutatur homagium, ſed tenet inter patrem & dominum ſuum capitalem, quiâ nunquàm fuit ab eo receſſum, nec filius quamuis hæres, qui non tenuit niſi ad vitam, ad homagium tenebatur. Quod quidem aliter eſſet ſi pater ab hæreditate ſe dimitteret, & filium hæredem inſtituerit. ¶ 3. Videndum igitur qualitèr et quandò feodum alicuius deliberatur, et ſciendum ꝙ tunc demum deliberatur quantum ad dominũ pertinet, cûm hæres ſine impedimento, vel aliquo modo ad homagium teneatur, & nunquâm deliberabitur, quâmdiu durauerit homagium anteceſſoris: vt eccè, A. habens hæreditatem, ducit vxorē B. habentem hæreditatem, et quilibet illorum habet vnum dominum capitalem, procreatur ex eis hæres communis, filius vel filia, præmoritur A. in vita vxoris, iam deliberata eſt hæreditas ipſius A. itâ quòd ad dominum ſuum pertinet cuſtodia terræ & hæredis, & ꝙ hæres teneatur ad homagium, et per inde eſt ꝙ dominus ſuus habeat maritagium. Item eſto ꝙ B. vxor præmoriatur, videtur igitur ſicut in caſu præmiſſo, ꝙ feodum domini ſui de quo tenuit ſit deliberatum, & ꝙ ei competat cuſtodia terræ, & hæredis, & maritagium, quod quidem non eſt verum, quiâ adhuc durat homagiũ ipſius A. factum domino capitali nomine vxoris, quod in vita ipſius A. nõ diſſoluitur, cùm tenere debeat hæreditatem vxoris ſuæ per legem Angliæ ad vitam ſuam. Et vnde durante homagio ipſius A. hæres ſuus ſub poteſtate ſua remanebit, et capitali domino non tenebitur ad homagiũ viuente patre, cùm non poſſit quis duo homagia de vno tenemento ſimul capere a duobus, Quod autem dictum eſt, locum habet in hęrede cõmuni. Si autem ſunt diuerſi aliud erit, vt ſi vir primò contraxerit cum quadam habente hæreditatem, et hærede procreato deceſſerit vir, adhuc non eſt hæreditas deliberata viuente vxore, nec maritagium: et ſi poſtea nupſerit alteri viro, vel pluribus ſucceſſiuè, nunquàm deliberabitur cuſtodia vel maritagium in vita ſua, vel virorum, vt prædictum eſt. Si autem vxor pręmoriatur & ipſe aliam vxorem duxerit, adhuc erit illud idem dicendum de hæreditate vxoris primæ. Sed cum vir præmoriatur, deliberabitur hæreditas hæredis de alio viro. Præmori autem poterit vir vel vxor, per maius tempus, vel minus, vel minimum, hora, vel momento, et ille dominus ſemper præferendus erit, cuius feodum priùs fuit deliberatum. Sed eſto quòd conſtare non poſſit quis illorum priûs moriatur, tunc recurrendũ eſt ad antiquius feoffamentum vel feodum, nullo habito reſpectu ad prioritatem deliberationis. ¶ 4. Cûm autem tam ex parte hæreditatis patris, q̃ ex parte hæreditatis matris plures ſunt & diuerſi domini capitales, & deliberata fuerit hæreditas ex vna parte anteq̃ vtraq; hæreditas coniuncta ſit in ꝑſona vnius hæredis ex parte illa quæ deliberata fuerit, erit ille dñs pręferendus qui primus eſt feoffator, & dñs ligeus, et cui ille anteceſſor qui obijt fecit ligeantiam. Eodem modo, cùm hęreditas vtriuſq; tam patris q̃ matris, vna vel plures, cõiuncta ſit in ꝑſona vni⁹ hæredis, adhuc erit ille pręferend⁹, qui primô feoffauit ꝑ ſeruitiũ militare, omnibus

alijs

alijs penitus excluſis,licet ibi ſint infinita feoffamenta. Plures autem capitales domini feoffatoris per ſeruitium militare ius habere poterunt in maritagium alicuius,ſed non omnes obtinebunt, cùm maritagium non recipiat diuiſionem.Oportet igitur de neceſſitate, quòd vnus alijs præferatur, ſecundùm quod prædictum eſt. ¶5. Cùm autem maritagium alicuius hæredis petatur ab vno vel a pluribus, refert quis fuerit in ſeyſina,vtrum.s.ille qui ius habet,an ille qui ius non habet,ſicut mater,vel alius propinquus,parens,vel extraneus, vel vnus ex pluribus capitalibus dominis qui ius habet. Si autem ille qui ius non habet, et ab eo petatur ab aliquo domino capitali,vno vz,aut confitetur quòd habeat ipſum,aut negat:Si autem negauerit,procedatur contra ipſum,ſecundùm quod inferiùs dicetur in tractatu de actionibus. Si autem confiteatur quòd ipſũ habeat,et vnus ex pluribus dominis petat, probante eo quòd anteceſſor hæredis de eo tenuit per ſeruitium militare,oportet quòd tenens reſtituat,vel rationem oſtendat quare reſtituere non debeat. Non enim ſufficit ſi dicat,quòd alius maius ius habeat in maritagio, quià in ore tenentis non iacebit talis exceptio. Cùm autem ſint plures, qui dicunt ſe habere ius in maritagio, & petunt ab vno qui ius non habet, licet cognouerint quòd hæredem habuerit, tamen non tenetur alicui eorum hæreditatem reſtituere,donec ei conſtiterit de iure petentium,et quis eorum ſit alteri præferendus,ſed dicetur ei,quòd illum ſaluò cuſtodiat, donec conſtiterit de viritate, & erit hæres ei reſtituendus qui prioritatem habet feoffationis & plus iuris. Si autem conſtare non poſſit per aliquam probationem, quis eorum maius ius habuerit, propter hoc non remanebit ſeyſina cum eo qui nihil iuris habet,ſed erit tranſferẽda ad petentes,eò quòd probant ſe ius habere.Sed reſtat videre, vtrum omninò debeat cum vno remanere,vt ità quòd ſatiſfaciat alteri de medietate valoris, vel quòd vni ex toto remaneat ſine ſatiſfactione,cùm maritagium diuiſionem non recipiat.Videtur quod vni remanere debeat ex toto, ſine aliqua recompẽſatione medietatis, ſi probari poſſit,quis eorum vltimò fuit iu ſeyſina. Si autem non, et omninò deficiat probatio, videtur quòd ille præferri debeat,qui primo inſtituit actionem. Eſto etiam quòd vnus ex pluribus capitalibus dominis,qui ius habet in maritagio,fuit in ſeyſina, et vnus vel plures petant maritagium,ille qui tenet, in ſeyſina remanebit,donec cõſtiterit quis eorum maius ius habuerit in maritagio. Non ſufficit enim ꝙ petentes probent ſe ius habere,omnes,vel quidam eorum, ad hoc quòd auferatur poſſeſſio a tenente,niſi ſit qui probet ſe maius ius habere:Paritas enim iuris non aufert ſeyſinam a tenente, propter commodum poſſidendi,et priuilegium poſſeſſionis. Igitur niſi ſit aliquis qui ꝓbare poſſit, ſe ipſum eſſe primum & principalem feoffatorem, cùm tenens negauerit,cùm per negationem fiat res dubia,tenens remanebit in ſeyſina,quaſi deficiente probatione,licet reuera ius habuerit,cùm defecerit probatio, licet ius non deficiat.Si autem dicat inquiſitio, quòd omnes feoffati ſũt vno eodem tempore,petens & tenens.s.a conqueſtu Angliæ,adhuc erit iudicandum pro poſſidente,eo quòd pares ſunt iure & tempore,cùm paritas non aufert poſſeſſionem, vt ſuprà. Item ſi ſcire non poſſit omninò,

nec probari cuius feoffamentum ſit vetuſtius,vel ſi fortè Iuratores dubitauerint, adhuc remanebit poſſeſſio tenenti, quaſi deficiente ꝓbatione: quià qui dubitat, vel obſcurè loquitur,non probat: quià quotienſcunq; dubitatur an quid ſit,perinde eſt acſi non eſſet illud, cûm autem loquatur probatio de vno tempore, adhuc poterit eſſe prioritas de die vel hora,de quibus ſi dubitatum fuerit, vel pęnitus neſcitum, adhuc non valet probatio petentis. Item cûm Iuratores nihil ſciant de prioritate temporis,vel diei,vel horæ, ſed dicant quòd petens vltimam habuit ſeyſinam, adhuc non ſufficiet hoc, quò maius tenens poſſeſſione priuetur: poterit enim quis eſſe in ſeyſina,q̃uis ius non habuerit,vel ius maius. Cûm autẽ deſcendat hæreditas tam ex parte patris,quâm ex parte matris, et patre premortuo,cûm hæres non maritetur, reddit mater hæredi hæreditatẽ, et inſtituat vt hæredem tenendum de capitalibus dominis,tenebitur hęres ſtatim omnibus capitalibus dominis vtriuſquè hęreditatis ad homagium,quiâ feoda omnium ſunt deliberata, & tunc fiat ſicut prædictũ eſt de prioritate deliberationis alterius hæreditatis. Et de prioritate feoffationis eiuſdem hæreditatis & non vtriuſquè. Antequám & poſtquàm in perſona vnius hæredis,ſemel coniuncta fuerit vtraquè hæreditas. Et hæres ſemel fuerit maritatus ratione primæ paterne deliberationis. Extunc enim ſi infrà ætatem hæres,et iterum maritandus, non obſeruabitur ordo hæreditatis quæ primo deliberata eſt,ſed coniunctis omnibus feoffatoribus vtriuſq; hæreditatis,iſte alijs præferẽdus erit,qui primus & principalis erit feoffator in cõiunctione vtriuſq; hæreditatis. Item eſto quòd pater vel mater feoffauerit hæredem ſuum ſimul & ſemel,de pluribus feodis, quæ tenentur de diuerſis capitalibus dominis, tenendæ de ſeipſis & eorum hæredibus,patre vel matre feoffatore præmortuo, hęrede non maritato, pertinebit maritagium ad primum feoffatorem, nec mutatur ordo nec prioritas.Si autẽ immediatè de capitalibꝰ dñis, adhuc illud idẽ obſeruabitur, dum tamen ſimul & ſemel & eodẽ tempore, quià ſi aliter eſſet,ſciri nõ poſſet,quis ipſorũ eſſet in maritagio pręferendus. Si autem pater vel mater non ſimul ſed diuerſis temporibus feoffauerunt hæredẽ de diuerſis feodis tenendũ de ſe,vel de dñis capitalibus, & ſi de dñis capitalibus,tunc mutatur ordo primę prioritatis,& tenet nouus ordo noui feoffamenti: ſi autem de ſe & hęredibus ſuis, adhuc tenet vetus ordo & prioritas,quę non mutatur quantũ ad ꝑſonas eorum per nouum feoffamentũ,et ad ipſos ꝑtinebit maritagiũ quamdiu vixerint,illis tamen pręmortuis, hærede nõ maritato,cûm hęres,ratione ſucceſſionis anteceſſorum, et non feoffementi ſibi facti, incipiat eſſe ſub poteſtate capitalium dominorũ,reincipit eſſe ordo primus prioritatis qui mutatus fuit et alteratus ꝑ feoffamentũ hæredis.Et quod dictum eſt de filio antenato & hærede, locũ habet de filio poſt nato, ſi poſt feoffamentũ ſuũ cõtingat ipſũ eſſe hęredẽ.Si autẽ non,teneat feoffamentũ, & maritagiũ inter ipſum & ſuum warrantũ. Si autẽ pater vel mater partem hęreditatis dederint filio & hęredi ſimul & ſemel,vel ſucceſſiuè,& partẽ retinuerint,quid iuris eſſe debeat de maritagio habendo,ſatis elici poterit ex pręmiſſis. Itẽ ſi pater & mater hæreditatẽ habentes,ſimul vel ſucceſſiuè hæredem feoffauerint

vel

vel filium poſtnatum de vtraq; hæreditate & aliquid retinuerit, mortuo tám patre q̃ matre filio infrà ętatē exiſtēte,& nō maritato,erit illud quod retentū eſt primū feoffamentū,cùm hæres in manus dn̄orum deuenerit, licet illud eſſet vltimū in ꝑſonis anteceſſorum. Item cùm filiū & hæredē feoffauerint de vtraq; hæreditate pater & mater, tenendā de eis, et nihil ſibi retinuerint,tunc illud feodum erit pręferendū, quod fuit primum ꝑ nouū feoffamentū,excluſa prioritate feoffationis anteceſſorū. Itē eſto ꝙ ſucceſſiuè feoffauerunt filiū poſtnatū,de ſe tenendū & hæredibꝰ ſuis,maritagiū hęredis talis ad eos ꝑtinebit,nec habēda eſt ratio, quantū ad eos & hæredes ſuos de prioritate feoffamenti, cùm vnus ſit feoffator & vnus hæres, niſi itá ſit fortè, ꝙ ille poſtnatus hæres preficiatur, quo caſu præfertur ille in maritagio habendo de cuius feodo talis fuit primò feoffatꝰ, et tenebit nouitás,excluſa vetuſtate,aliter enim eſſet ſi de vtraq; hæreditate ſimul & ex toto eſſet feoffatus.Item et eodē modo, ſi cùm hęres patris vel matris feoffatoris ſit infrá ætatē & in cuſtodia domini capitalis, cùm parentes feoffatores ſibi partem hęreditatis retinuerunt, moriatur filius poſtnatus,hęrede ſuo infrâ ętatē exiſtente,et ratione hęreditatis anteceſſorum qui feoffauerunt,deuenerit cuſtodia terrarū hęredis poſtnati in manus dominorū capitaliū de maritagio ipſius hęredis, erit habenda ratio prioritatis,ſecūdûm quod ipſe a patre & matre feoffatus fuit, ſimul vel viciſſim, quiâ ſi ſimul de pluribus feodis, erit ille capitalis dn̄s in maritagio præferendus,de cuius feodo anteceſſores feoffatores primo fuerunt feoffati.Si autē viciſſim,tunc erit ille præferendꝰ de cuius feodo pater & mater primū fecerunt feoffamentū filio poſtnato. ¶ 6. De Sokagio videndum eſt,ad quē ꝑtineat maritagiū,et ſciendum ꝙ ad ipſum, ad quē ꝑtinet cuſtodia terrarū & tn̄torum, ſecundum diuerſam cōſuetudinē locorum,vel ad dn̄m capitalem, vel ad ꝓpinquiorē conſanguineum qui nihil iuris clamare poſſit in hæreditate,ꝓpter ſuſpitionē exhęredationis,& ipſius cōſanguinei maximè,ex cuius parte hęreditas nō deſcēdit, vel qui aliquid iuris clamare poſſit in hæreditate,vel qui hæres eſſe poſſit totiꝰ vel ꝑ parte, et ideò nō deberet eſſe filia poſtnata in cuſtodia primogenitæ,vel mariti ſui,ſi viro fortè nupta fuerit. Et ideò ſi quis emerit cuſtodiā terrarū,& maritagiū filiarū,et aliquā illarū duxerit in vxorē, ſtatim oritur ſuſpitio, et amittit cuſtodiā corporis & maritagiū aliarū ipſo iure, ꝓpter ſuſpitionē, et ideô ꝑtinebit ad parentes vt dictū eſt, cuſtodia corporis & maritagiū.Eſto etiā ꝙ quis feoffatus fuerit de aliquo tenendū in Sokagio primò,et poſteá de eodē vel ab alio tenendi ꝑ ſeruitiū militare, vel econtra,videtur & verū eſt,ꝙ ille ꝑferendꝰ eſt qui feoffauit ꝑ ſeruitiū militare,ꝓpter priuilegiū militare:et ſi feoffatus dāpnū incurrat per tale feoffamentū quoád maritagium,hoc ſibi ipſis poterūt imputare. Si cùm hæredes extiterint ſub poteſtate parentum, ad quos pertinuerit maritagiū mero iure,parentes ipſorum maritagium hæredum vēdiderint, & ab emptore maritati non fuerint in vita venditoris,ſtatim mortuo vēditore, ad dominum capitalē ꝑtinebit maritagiū, et ex tunc ſi alius eum maritauerit,emptor, parens, extraneus,vel alius ad quem nō pertinuerit,et ius non habuerit, vel ſi ius habuerit, et alius maius ius habet, facit domino

capitali

capitali præiuditium,ad quem mero iure pertinuerit maritagium,cûm illud ſit ei deliberatum,cûm emptor illam ſeyſinam veram habuerit in vita venditoris propter non vſum, nec poterit in hoc caſu hæredem vocare ad warrantum. Si autem hæredes cûm ſint ſub poteſtate parentum, ſine conſenſu eorum ſe maritauerint, propter hoc non ſunt exhæredandi,licet aliter quodammodo puniendi, ſi parentes voluerint. Si autem cûm hæredes in poteſtate dominorum deuenerint non maritati, ipſi domini capitales vendiderint maritagium cûm ius habuerint, licet alius plus iuris: et ille qui plus ius habuerit petierit maritagium ab emptore, & cuſtodiam hæredis, in hoc caſu erit venditor vocandus ad warrantum. Et quod dicitur de vno emptore dici poterit de pluribus, ſi maritagium ſit venditum pluribus de manu in manum. ¶ 7. Prouiſio de communi cōſilio facta, de hæredibus infrâ ætatem exiſtentibus, ſi dum fuerint infrâ ætatem, per malitiam abducti fuerit, et detenti per parentes a cuſtodia dominorum, quòd ſi laicus inde conuictus fuerit, quòd puerum abduxerit & maritauerit abſq; licentia domini capitalis, reſtituat vel reddat cuſtodi valorem maritagij, et corpus pro delicto tradatur per balliuos priſonæ, quouſquè cuſtodi emendauerit delictum, et quouſquè domino regi ſatiſfecerit de tranſgreſſione illa, et hoc intelligatur de hæredibus infrà " xiiij. annos exiſtentibus: de hæredibus autem qui ſunt quatuordecim annorum & vltra, vſquè ad plenam ætatem, et ſi ſe maritauerint ſine licentia dominorum, vt eis auferant maritagium ſuum, et dominus capitalis talis hæredis, obtulerit ei rationabile maritagium, vbi non diſparagetur, et quod recuſare non deberet, dominus ſuus tunc, teneat terram eius vltra terminum ætatis ſue.s.xxi. anni, per quantum tempus percipere poteſt duplicem valorem maritagij, ſecundûm eſtimationem legalium hominum, vel ſecundûm quod ei prius pro eodem maritagio oblatum fuerit ſine fraude & malitia, vel ſecundûm quod probari poſſit in curia domini Regis. De dominis autem capitalibus cuſtodibus, ſi illos maritauerint quos habent in cuſtodia, villanis vel alijs, ſicut Burgenſibus, vbi diſparagentur, ſi talis hæres infrá ætatem xiiij. annorum, vel talis ætatis extiterit quòd non poſſit conſentire, tunc ſi parentes conquerantur, dominus ille amittet cuſtodiam vſquè ad ætatem hæredis, et omne commodū quod inde perceptum fuerit, conuertatur in commodum ipſius qui infrá ætatem fuerit, ſecundùm diſpoſitionem et prouiſionem parentum, contra dedecus ei factum. Si autem fuerit xiiij. annorum & vltra, quòd conſentire poſſit, et tali maritagio cōſenſerit, nulla pæna ſubſequatur. Si quis hæres, cuiuſcunquè ętatis fuerit, pro domino ſuo ſe maritare noluerit, nō compellatur hoc facere contra voluntatem ſuam, ſed cûm ad ętatem peruenerit, domino ſuo ſatiſfaciet de tanto, quantum dominus ſuus percipere poſſet ab aliquo ꝓ maritagio, antequâm terrā ſuam recipiat, & ſiue voluerit ſe maritare, ſiue non, prædictus hæres, quiâ maritagium eius qui fuerit infrà ætatem, de mero iure pertinet ad dominum feodi.

1 ¶ De donationibus propter nuptias ob cauſam dotis, dotis conſtitutione, et quid eſt dos. 2. Quæ eſt rationabilis dos. 3. Quis poſſit dotem conſtituere. 4. Item quando & vbi. 5. Quot ſint ſpecies dotis. 6. Item de qua re. Cap. 39.

Quo-

QVoniam vtile eſt mulieres eſſe dotatas multis de cauſis, acquirũtur enim eis cùm fuerint maritandæ rerum dñia ex cauſa donationis, vt cùm fuerit fœmina maritanda, fit ei donatio a viro ſuo multis modis propter nuptias, de re propria viri, vel de re patris, vel matris, fratris, vel ſororis, vel alterius amici, de eorum conſenſu & volũtate, quæ quidem donatio dicitur dos, et quæ quidem perfecta eſſe non poteſt ante mortem viri, nec quamuis in vita viri poſſit conſtitui, tamen ante mortem ſeyſiña nòn poterit aſſignari: inprimis igitur videndum quid ſit dos, et quæ ſit dos, et quæ ſit rationabilis dos, et quis poſſit dotem conſtituere, & cui. Item quandô, & vbi, et de qua re, et qnantum. Item quis poſſit dotem aſſignare, et quandò, & infra quod tempus, & vbi aſſignetur quæ competat actio mulieri ad dotem ſuam conſequendam. Et ſciendum quòd Dos eſt id, quod liber homo dat ſponſæ ſuæ ad oſtium eccleſiæ, propter nuptias futuras, et onus matrimonij, et ad ſuſtentationem vxoris, et educationem liberorum, cùm fuerint procreati, ſi vir præmoriatur. ¶ 2. Rationabilis autem dos eſt, cuiuſlibet mulieris de quocunquè tenemento tertia pars omnium terrarum & tenementorum, quæ vir ſuus tenuit in dominico ſuo, et ita in feodô, quòd eam inde dotare poterit, die quo eam deſponſauit. ¶ 3. Item quis poſſit dotẽ conſtituere, et ſciendum quòd tam minor, quám maior maſcul'. Cui vxori? tam maiori, quám minori. Poterit enim ille qui infra ætatem eſt, vxorem ſuam dotare, quámuis exiſtentem infrâ ætatem, dum tamen poſſit dotẽ promereri, et virum ſuſtinere, et quamuis vir infrâ ætatem moriatur, vxor ſua, ſiue infra ætatem fuerit ſiue non, dotem obtinebit. De hac autẽ materia, inueniri poterit de termino Paſche anno regni Regis H. nono in Comitatu Deuoñ de Sara, quæ fuit vxor wilhelmi Burnell. ¶ 4. Quandò? et ſciendum, quôd ante deſpõſationem, in initio contractus. Vbi? et ſciendum quòd in facie eccleſiæ, et ad hoſtium eccleſiæ, non enim valet conſtitutio facta in lecto mortali, vel in camera, vel alibi, vbi clandeſtina fuerint coniugia, quia ſi non valeant clandeſtina coniugia hæredibus quoad ſucceſſionem, nunq̃ valebunt vxoribus ad dotis exactionẽ. Oportet igitur ꝙ conſtitutio dotis ſit facta publicè, & cũ ſolẽpnitate ad oſtium eccleſię, & vbi nullũ omninò matrimonium, ibi nulla dos. Igitur videtur a cõtrario ſenſu, vbi matrimoniũ, ibi dos, quod quidem verũ eſt, ſi matrimoniũ ĩ facie eccleſię cõtrahat. Ad hoſtiũ eccleſię fiat dotis cõſtitutio inter quaſcunq; ꝑſonas cõſanguinitate vel affinitate coniuuctas, vel extraneas, dum tamen matrimoniũ in vita contrahentiũ accuſatum nõ fuerit, nec diſſolutum. Si tamen accuſatũ & diſſolutũ quacunq; ratione, deſinit eſſe dos, cùm deficiat matrimoniũ, & deſinit eſſe dot̃ exactio. Nec debet aliquis ratione vnius viri, in dotis petitione, duab' vxoribus reſpõdere. ¶ 5. Et dotis ſpecies ſunt duæ, alia ꝓfectitia, alia aduentitia, profectitia dici poterit quæ datur a patre, vel matre, vel alio parente in ipſo contractu pro filia maritanda, et terra ſic data dici poterit maritagium, et patrimonium mulieris, et aliquando cadit in partem inter cohæredes fœminas, ſi talis partem habere voluerit hæreditatis vt ſuprâ. Et non dicitur pura donatio facta ſine cauſa matrimonij. Item aduentitia dos dici poterit

rit maritagiũ, quod ab alijs datur, quàm a patre vel matre, ſiue parens ſit vel extraneus. Item eſt dos parapherna que fit iuxta dotem, vel preter et ante matrimonium, non conſtante matrimonio, vt ſi fiat viro & vxori ſimul, vel vxori per ſe: et talis non cadit in partem, licet facta fuerit a parẽtibus quiâ pura eſt, & non ob cauſam matrimonij vt ſupra dictum eſt. Itẽ fit donatio propter nuptias, quod ſponſus dat ſponſæ ad oſtium eccleſię, et de qua hic agitur, die deſponſationis. Et hoc ꝓpriè dicitur dos mulieris ſecundum cõſuetudinem Anglicanam, et talem dotem lucratur vir, vxore præmortua, et vxori remanet ad vitam viro præmortuo, & lucratur ſic vir dotem, vxore præmortua. Item lucratur vir aliquandò dotem ex lege in vita mulieris, cùm celebratum fuit inter eos diuortium, quacunquè ratione, ſed non ſi fiat tantum ſeperatio thori. Itẽ aliquandò dotem lucratur poſt mortem viri, cûm fuerit aſſignata ex cõſuetudine ciuitatum et Com̃, ſicut in Kanc. et London̄, Lincoln̄ & alibi. Et ſciendum, quòd maritagium ob cauſam matrimonij, ſemper remanet mulieri & hęredibus ſuis, ſi hęredes habuerit, ſi autem non, reuertitur pro defectu hęredis, et eodem modo dos paraphernalis hæredibus quibuſcunquè.

¶ *6.* De qua re et ſciendum, quòd ſi vir terras habuerit et tenementa, dotare poterit vxorem ſuam, dum tamen modum non excedat, de quacunq; terra voluerit, et de cuiuſcunq; feodo extiterit, quamuis per hoc auferat domino capitali cuſtodiam feodi ſui, cûm vxor dotem obtinuerit, dampnum quidem ei facit ſed nullam iniuriam, cûm ſi cuſtodiam nõ habuerit, ſufficiat ei releuium, et de hac materia inueniri poterit de termino P. anno regis H. duodecimo Com̃ Lincoln̄, de Idonea quę fuit vxor Nicholai Burdeth. Item de terris & tenementis proprijs, quæ tenuerit in feodo ſibi et hæredibus ſuis, et non ad terminum vitæ vel annorũ, ſiue illa tenuerit vir ex cauſa ſucceſſionis ſiue ex cauſa perquiſiti, vel alio quocunq; modo, et vnde ſi feoffatus fuerit purè & ſine aliqua conditione ſibi & hæredibus ſuis certis et expreſſis, vel indeterminatis, quàmuis tales hæredes non habuerit, ſiue baſtardus fuerit, ſiue legittim⁹, vel ſi tales hæredes habuerit & defecerint, itâ quòd terra data reuerti debeat ad donatorem per conditionem tacitam vel expreſſam: vxor dotem obtinebit, quiâ pura eſt donatio ab initio, & purum feoffamentum, quamuis ꝑ conditionem tacitam vel expreſſam diſſolutum. Si autem ita facta eſſet donatio, vt ſi dicam, do tibi tantam terram, nulla facta mentione de hæredibus, iſta donatio ſe non extendit ad hæredes, niſi tantum ad vitã donatarij, & quiâ non in feodo niſi ad vitam, ideo ceſſat dotis petitio. Si autem adijciat in donatione itã, do tibi et hæredibus tuis, ſi hæredes habueris tales, vel de tali vxori. Iſta donatio non eſt perfecta ab initio, ſed dependet ex inſidijs fortunæ, nec erit perfecta antequam exiſtat conditio, quòd hæredes habueris tales vel ex tali vxore, quæ ſi defecerit, nõ erit ibi feodum, ſed tantum liberum tenementum ad vitam, et ita ceſſabit dotis petitio. Si autem tales hæredes habuerit, vel de tali vxore, quamuis defecerint, ſtatim incipit donatio eſſe perfecta, et feodum & competit vxori petitio dotis. In primo autẽ caſu eſt donatio pura, ſed reſoluitur ſub cõditione tacita vel expreſſa. In ſecundo verô caſu nõ eſt pura, ſed depẽdẽs

quo-

quouſquè extiterit conditio,vel deficiat.Item conſtitui poteſt dos rationabiliter,ſecundûm quod prædictum eſt, et ideò vltra tertiam partẽ,quiá in maiori quantitate q̃ in tertia parte,conſtitui non poteſt,poteſt tamẽ in minori,dum tamen vxor in conſtitutione ſe teneat contentam. Si tamen vlteriûs q̃ rationabiliter conſtituatur,cûm fuerit aſſignata,id quod excedit per admenſurationẽ reuocabitur,ſi capitalis dominus,vel alius ab hęrede dotem aſſignauerit.Secus autem eſſet, ſi hæres hoc fecerit ſciens & prudens.Et hæc quæ dicta ſunt de tertia parte,vera ſunt de feodo militari,niſi aliter obſeruetur de aliqua cõſuetudine ſpeciali,vel niſi terra teneatur in ſokagio,vbi diuerſimodè fit dotis cõſtitutio,vel in Gauelkind,vel ſi Sokagium adiungatur feodo militari. Et de hac materia habetis de termino P. anno regni regis H. decimo quinto in com̃ Cantabrigiæ . Item conſtitui poteſt dos,non tantũ in terris et tenementis perquiſitis,ſed etiã perquirendis , ſi perquiſita fuerint,vel acciderint in vita viri ſui,vt de termino P.ãno regni regis H.ſeptimo in Com̃ Somerſet,de Emma quæ fuit vxor wilhelmi Daci, et licet vir ſuus,ius habuerit in terris ꝑquirendis, ceſſat dotis exactio ſiue petitio , niſi in vita viri fuerint perquiſitæ, quãuis poſt mortem viri acciderint vel fuerint perquiſita,quiâ de eo de quo vir nunquàm ſeyſinam habuit,non poteſt dos peti:niſi itâ eſſet quòd dos conſtitueretur in aliquo tenemento,quod poſt mortem tenentis eſſet ad virum reuerſurum, quòd ſi dos itâ conſtituta fuerit,ſiue reuertatur in vitâ viri,ſiue poſt mortem, erit locus petitioni dotis,vt videri poterit , ſi conſtituatur dos in tenemento quod alia vxor tenuit in dotem , ſi in vita vxoris dotatæ acciderit (quamuis non in vita viri) recuperabit eam vxor vt dotem ſuam, ſi inde ſectam habuerit ſufficientem propter conſtitutionẽ dotis ſpecificatam,quod quidem aliter eſſet, niſi eſſet ſpecificata. Et de hac materia habetis de termino ſancti Hillarij ãno regis H.decimo quarto in Comitatu Northampton de Chriſtiana quæ fuit vxor walteri,quæ recuperauit , quamuis vir ſuus inde ſeyſinam non haberet dum vixit . Et cûm vxor ſic dotata fuerit de re quam alius tenet,et quæ poſt mortem tenentis reueri debeat ad hæredem warrentum de dote ſua , videndum ſi expectare debeat mortem tenentis,ãtequâm dotem habeat,vel ſi ei debeat aſſignari ad valentiam in tenantia, quoûſq; dos ſic nominata ei fuerit deliberata.Et videtur quod expectare debet,niſi aliter ſpecialitèr conuenerit ab initio conſtitutionis.Item ab initio conſtitui poterit dos in re certa & nominata,et re incerta & non nominata.In re certa & nominata, ſicut de aliquo manerio certo, de cuiuſcũq; feodo extiterit,cûm vir plura tenementa teneat de diuerſis feodis , et diuerſis dominis capitalibus, quiá ſecundûm quod prędictum eſt,in electione viri erit,de cuius feodo velit vxorem ſuam nominatîm dotare, dum tamen manerium illud non ſit caput baroniæ,ſi plura alia habuerit maneria quę non ſint capita baroniæ,quiá manerium quod eſt caput baroniæ, integrè remanebit heredi, et warento de dote ſua,cûm inde dotari non debeat,ſi de alijs terris conſequi poſſit dotem ſuam,et de hac materia inueri poteſt de termino ſanctę Trinitatis anno regis H.quarto in comitatu Northampton de Theobaldo de Laſſel.Et ſi plura maneria ſint,& in hęreditate quæ ſunt de capi-

te Baronię,tũc quod de vno manerio tali dictũ eſt,fiat de pluribus, dũ ta-
mẽ vxor alibi dotẽ conſequi poſſet,quòd ſi nõ poſſet,oportet de neceſſi-
tate, quòd aliter fiat, cũ neceſſitas ſub lege nõ contineatur,quià quôd a-
liás nõ eſt licitũ, neceſſitas licitũ facit.Sed quod dicitur de baronia, non
eſt obſeruandũ in vauaſſoria,vel alijs minoribus feodis q̃ baronia , quià
caput non habent,ſicut baronia.Et quod dicitur de baronia , & barone,
ſeruari debet in Comitatu et comite,ſiue caſtrũ ibi fuerit ſiue nõ.Cũ au-
tẽ poſſit vxor dotẽ nominatã alibi cõſequi q̃ de manerio quod eſt caput
baronię,et ei petenti dotem de tali manerio reſpondeatur,ꝙ dotem inde
habere nõ debeat prædicta ratione,& ipſa econtrâ dicat quòd aliquis an-
teceſſor hęredis dotauit vxorem ſuam de tali manerio,triplicari poteſt ex
parte hæredis quòd hoc non fuit de iure, immò de ignorantia hæredis,
vel gratuita permiſſione , quod quidem impoſterum trahi non debet in
exemplum.Si autem omnia maneria ſint capita baroniæ, & teneantur in
capite de domino rege , nec ſit alia terra quæ ſufficiat ad dotẽ, dotari po-
terit ex tali manerio, ſaluo tamen hæredi caſtro ſi ibi fuerit , vel capitali
meſuagio ſi non caſtrum.Sed quoniam quandòquè oneroſa eſt cuſtodia
caſtri,vel capitalis meſuagij ſine tenẽte hæredi,cûm vxor dotata ſit de ta-
li manerio ſine exceptione,diſſimulatur quandôquè vxori ſeyſina caſtri,
propter ouus , dum tamẽ reſtituatur regi tempore guerrę,vel alterius ne-
ceſſitatis ſi voluerit,et cûm voluerit,ſecundûm quod factum fuit de Co-
mitiſſa Lincolñ,quę fuit vxor walteri Coñ mareſcalli,de quodam caſtro
in Hibernia , vbi Cometiſſa dotata fuit de toto manerio ſine aliqua ex-
ceptione quod fuit caput baroniæ . Poterit etiam vxor dotari nomina-
tìm ſub conditione vel ſine.vt ſi dicat vir vxori,quòd dotat eã de tali ma-
nerio cum pertinentijs,quo caſu,ſi ſufficiat ad dotem pro tertia parte to-
tius hæreditatis viri ſui,tenere ſe debet contentam,et omnes pertinentię
ad ipſam pertinent,in aduocationibus, & collationibus eccleſiarum , in
cuſtodijs,releuijs, & maritagijs,& omnibus alijs reb⁹,cùm nihil inde ex-
cipiatur ſpecialiter.Excipitur quandòquè multipliciter,ſecundûm quod
inferiûs dicetur. Si autem ibi minus fuerit,quâm quod ſufficere poſſit ad
dotem, & in conſtitutione dotis ſe tenuerit contentam, plus petere non
poterit in aſſignatione. Si autem plus, ſuperfluum tollitur per admenſu-
rationem , & vterquè modus duci poterit in conditionem , vt ſi quis
ita dotauerit vxorem ſuam, de aliquo manerio integrè & ſic dicat, & ſi il-
lud ſufficiat pro dote ſic ei remaneat integrè & ſine contentione: Si autẽ
minus ibi fuerit, id quod defuerit perficiatur ei in alio certo & compe-
tenti loco . Si autem plus ibi fuerit , facta extentione & rationabili ap-
preciatione, quòd illud ſuperfluum reſtituatur hæredi. Et reuera qualiſ-
cunquè fuerit dotis conſtitutio facta, ſemper erit modus conſtitutionis
obſeruandus, & ſequendus , dum tamen legittima ſit dotis conſtitutio,
& non contra legem terræ . Et cùm vxor ſic dotata fuerit nominatim,de
quacunquè certa re , in ipſa conſtitutione dotis , ſtatim incipit habere
ius in re nominata , itâ quôd ſi vir eam , conſtante matrimonio ex qua-
cunq; cauſa ad alium tranſtulerit, vxor poſt mortem viri, habebit verſus
quẽcunq; tenentẽ repetitionem , et cûm per occaſionẽ de dote petierit,

et tenēs hæredem vocauerit ad warrantum, et ipſe warrantizauerit, vxor recuperabit ipſam rem, & tenens de warrento ſuo excambium ad valentiam, quod quidem eſſe non debuit ſi dotata fuerit de re incerta, ſicut de tertia parte rerū acquirendarū, vel acquiſitarū. Sed econtrariò, ſcilicet ſi res fuerit a viro alienata conſtante matrimonio, et ipſa petat tertiā partē verſus tenentē, cùm hæres warrantizauerit, tenens retinebit id quod tenet, et vxor recuperabit ad valentiam de herede, ſi heres habeat vnde, ſi autem non, ipſa recuperabit quod petit, et tenens de excambio expectet tēpora meliora verſus hæredem, donec ad ipſum aliquid ꝑuenerit de hereditate, et ſi ad ipſum aliquid ꝑuenerit, tunc habeat vxor de hæreditate excambium, & tenens rehabeat tenementum ſuum, ſi autem nihil de hereditate in vita vxoris ꝑuenerit ad heredē, tunc remaneat ei terra illa ad vitam ſuam nomine dotis, cùm eſſe non debeat indotata, ad tenētē tamē ſtatim poſt mortē ſuam reuerſura. Non nominata verò dici poterit dos et incerta, vbi quis vxorem ſuam dotauerit in generali, de omnibus terris & tenementis in tertia parte acquiſitis, et acquirendis. Item ſicut poterit quis vxorē ſuā dotare in certis terris nominatis, ita eam poterit dotare in certa ſūma pecuniæ, ſiue terras habuerit & tenementa, ſiue non, vt ſi burgēſis fuerit: maximè ſi tenuras habuerit exteriores ſiue non, ſiue alius tenens exterior, & quo caſu, cùm vxor contentam ſemel ſe tenuerit de ſūma illa ꝑ dote ſua, nihil ampliùs petere poteſt, nomine dotis, de alijs catallis & tenementis, quàm fuerit ei conſtitutum, et vnde ſi nomine dotis aliquid petat de catallis, audiri nō debet, quiá ea ratione ꝙ conſequi debet plenariē dotem ſuam, quamdiù ibi fuerit vnicus obolus, vel quatenꝰ cattalla viri ſufficiant, ea ratione ſi plus ibi fuerit, nihil vlteriùs ibi conſequetur, et ſicut vult eſſe in lucro quatenùs cattalla ſufficiūt, ita eſſe debet in dāpno in cattallis quæ excedūt, ex alia tamē cauſa, q̄ ex cauſa dotis, ſicut ex cauſa teſtamētaria vel ex cōſuetudine apꝓbata, vlteriùs petere poteſt, ſi fortè vir aliquid ei reliqueret in teſtamēto vltra dotē nominatam, vel nō nominatā, certam vel incertā. Itē & ſicut poteſt dos cōſtitui in pecunia numerata, ita poterit in rebus quæ cōſiſtunt in pōdere & mēſura, et tā in liquido q̄ in ſolido,, et ſicut in iſto vel in illo, ita & in vtroq;. Itē cōſtitui poterit dos ab vno viro, tám pluribus vxoribꝰ q̄ vni, in vita omniū vel ſucceſſiuè cùm deceſſerint, vel ex quacunq; cauſa, celebrato diuortio, in eodē regno vel eadē ꝓuītia, vel diuerſis, ſed vna illarū alijs preferetur in dotis petitiōe, ꝓbato in foro eccleſiaſtico quę illarū ſit vxor legittima, vel ſi difficilis ſit ꝓbatio, vel deficiat ōninò, tunc erit illa præferenda, quę in poſſeſſione viri extiterit tēpore mortis viri, Si autem cùm quis vxorem habuerit & legittiā, aliam ſuperinduxerit illegittimā, vel plures, legittima præferetur. Si autem nulla ex pluribus in poſſeſſione extiterit, neq; quæ illarū legittima extiterit conſtare poſſit, tunc nulla illarum obtinebit, pro defectu probationis. Item ſi vxor vna, pluribus nupſerit in vita omnium, cùm deceſſerit ab omnibus, dotem non obtinebit, cùm omnium vxor legittima eſſe non poſſit ſimul & ſemel ſed vnius, licet ſucceſſiuè ſecūdùm quod inferiùs dicetur in actione de dote. Si quis ſub ſpe ꝓquirendorū, vxorem ſuam dotauerit, de omnibus rebus, terris, et tenementis quæ te-

nuerit die deſponſationis,non valet talis dotis conſtitutio:cûm certa eſſe debeat,et ſic conſtituta incerta ſit, cûm dependeat ex inſidijs fortunæ,et bene eſſe poterit quòd nũquã faciet ꝑquiſitũ, et cùm ꝑquiſitũ nõ fecerit nec vxor eſſe debeat indotata,reſtringitur talis dotis cõſtitutio ad legittimã cõſtitutionẽ tertiæ partis,vel dimidiæ ſecundùm diuerſã cõſuetudinẽ locorũ,et diuerſitatem teñtorum.Conſtitui etiam poterit dos in terris & teñtis,quæ quis tenuerit in feodo ſibi & hæredibus ſuis,et non in hijs quæ tenentur ad terminũ vitę,vel annorũ,nec ſi ita tenuerit quãuis in feodo,quòd alius ius habeat vt rẽ euincere poſſit, quæ quidẽ ſi per iuditiũ euicta fuerit,licet vxor inde dotata ſit,petitio dotis ceſſabit,quiá ꝑ iuditiũ conſtabit manifeſtè,quòd vir ſuus non fuit ſeyſit⁹ inde in dominico, quamuis vt de feodo, nõ tamen itâ in feodo quòd inde dotare poſſit vxorem , & ſic nõ poterit quis de iure alieno dotare vxorẽ ſuã cum effectu, propter euictionem.Sed cûm vir vxorẽ ſuam dotauerit de re certa,et ali⁹ eandẽ rẽ petierit,et vir ante iuditiũ,illam ei ꝑ concordiam recognouerit & reddiderit,nihilominùs poſt mortem viri ſui , integra erit exactio dotis,ſi vxor dotem petierit,ſecundûm quoſdam qui ducti ſũt hac ratione, quòd vir poteſt adeò benè remittere ius proprium ſicut alienũ, et in hoc dubio dotem obtinebit , in quacunq; recognitione & redditione, ꝑ pacem.Sed dicunt alij quòd adeò benè poteſt recognoſcere ius alienum ſicut proprium,licet iuditium non interuenerit,et quo caſu,cûm vxor dotem petierit de re recognita,& excipiatur contra,quòd dotem habere nõ debeat,eò quòd vir ſuus die quo eam diſponſauit non fuit inde ſeyſitus itâ in dominico,& itâ in feodo quòd eam inde dotare potuit,& ipſa ecõtrariô dicat quôd ſic,videtur & verum eſt , cùm per negationem efficiatur res dubia, quòd locus ſit inquiſitioni,non obſtante recognitione & concordia,ſecundûm quod videri poterit per exemplũ . Eſto quôd quis alium feoffauerit de aliqua terra,& mortuo feoffato, hærede infra ętatem relicto , deueniat cuſtodia terræ & hæredis in manus domini capitalis, qui durante cuſtodia, alium feoffauerit de eadem terra,qui ducendo vxorem ipſe ei in dotem conſtituerit,cûm autem hæres ad etatem peruenerit,impetret aſſiſam nouę diſſeyſinæ,vel mortis anteceſſoris,vel breue dẽ ingreſſu, vel de recto verſus tenentem,tenens ſiue warrantum vocauerit ſiue non,ante iuditium cum de iure ſuo cõſtiterit,vel fortè etſi non cõconſtiterit, ius petenti recognoſcit & ei reddit ſeyſinam & decedit, vxor eius petit dotem, obijcitur ei quòd vir non fuit itâ ſeyſitus in dominico, & itâ in feodo quòd eam inde dotare poſſet,et ipſa econtrariò quòd ſic, et petit iuditium de recognitione per concordiam,propter prędictũ euẽtũ dubium de iure proprio ſui viri vel alieno, quo caſu,ſi de iure petentis contra virũ ſuum conſtiterit,non erit ad aliam probationẽ vlteriûs ꝑcedẽdum,ſed vxor per hoc cadet ad dotis petitionem.Si autem de iure nõ conſtiterit,per patriam veritas inquiratur, hoc tamen adiecto, ꝙ vidẽdũ erit vtrum vir,qui ius alienum recognouit,ſe defendere poſſit per exceptionem et non defendit,ſed gratis reſtituit,vel cûm ſe defendere vellet,& per exceptionem opponeret,iudex per patriam iudicando,exceptionem propoſitam non admiſit. In hijs verò caſibus non cadit actio dotis , cûm

de

de huiuſmodi ratio ſit habenda. Poterit etiam cõſtitui dos certa & nominata, et incerta & non nominata, in re aliena ſicut in re propria, vt ſi quis vxorem ſuam dotauerit de hæreditate paterna, vel materna in vita eorũdem, dum tamen hoc fiat per aſſenſum & voluntatem eorundem, aliter autem, niſi de aſſenſu & voluntate eorundem extiterit, cõſtitutio non valebit. Conſtare enim poterit multis modis, ꝑ inſtrumentũ & ſcripturam vbicunq; factam, dum tamen probari poſſit ꝙ parentes aſſenſum prębuerunt, in qua ſcriptura non expedit ſi contineatur, quòd pater vel mater dotem cõſtituerit, ſed tamen ille qui duxit vxorem, cùm alius dotem cõſtituere non poſſit. Item per viuã vocẽ, vt ſi pater vel mater vel alius præſes parens, ad oſtiũ eccleſiæ viua voce proteſtetur, quòd filius ſuus dotat vxorem ſuum de hęreditate quam ipſi tenent, coram pluribus ad hoc vocatis, et quòd voluutarium ad hoc præbent aſſenſum. Et illud idem erit ſi alibi q̃ ad oſtium eccleſię ante diſponſationẽ, dum tamen hoc ante deſponſationem, vel in ipſa deſponſatione reuocatum non fuerit per diſſenſum, & licet de neceſſitate fieri debet dotis conſtitutio, et modus conſtitutionis ad oſtium eccleſiæ, non tamen neceſſe eſt omninò quòd ad oſtium eccleſiæ adhibeatur conſenſus, valet enim ſiue matrimonium pręcedat ſiue ſubſequatur conſenſus, ac ſi valeret ſi fieret ad oſtium eccleſiæ, dum tamen probari poſſit viua voce. Si autem vxor dotata, ad probandum conſenſum inſtrumentum proferat in iuditio quod vir ſic dotauerat vxorem per aſſenſum, ſufficit illa probatio. Si autem per viuam vocem, ſufficit quelibet illarum per ſe. Si autem vtramquè ſimul, & conueniant, ſufficiet vnam proſequi & probare. Si autem contrariæ fuerint, vnam illarum eligere poterit ab initio, & vna electa ad aliam recurrere non poterit, cui per electionem renunciauit, et inde ſi validam elegerit ſufficit, ſi autem inuallidam amittit, ſecundùm quod videri poterit, cùm vxor ad probandum aſſenſum producat viuam vocem & teſtes, qui dicunt quòd maritus vxoris eam dotauit, & inſtrumentum ſimiliter probatum ad probationem dicat, quòd pater vel mater vel alius parens dotauit vxorem, cùm deberet dicere eos præbuiſſe aſſenſum, & vnde eum vxor pręciſè ſe tenuerit ad vtrumq;, neutra valebit, cùm ſint contrariæ, niſi ſit qui dicat, quòd illam, quæ vtilis eſt ſufficit tenere, et quòd vtile non eſt videatur per inutile, et quià valet plus quod actum eſt q̃ quod ſcriptum, fortè propter errorem ſcribentis, et benigna interpretatione poſſet ita interpretari inſtrumentum, quòd ad hoc tantùm valere debeat, quòd ãteceſſor conſtitutioni dotis factę per hæredem præbuit aſſenſum & ꝓpter ſimplicitatem cõtrahentium, ſecundũ quod dicitur de layco pręſentante ad eccleſiã, qui dicit in inſtrumento ꝓſentationis, ꝙ dat tali clerico talẽ eccleſiã ſed incongruè, quià epiſcopus dat, & laycus tantùm præſentat, ex benigna igitur interpretatione, propter ſimplicitatem laycorum, admittitur ꝙ non ſit vacua præſentatio, propter incõgruã dictionẽ donationis, ſed admittitur donatio pro præſentatione, dat tamẽ laycus aduocationẽ eccleſiæ, licet eccleſiã dare nõ poſſit. Sed ſi cùm aduocationẽ dederit, dicat in inſtrumento donationis, ꝙ dat eccleſiam, valebit donatio aduocationis ex benigna interpretatione, propter ſimplicitatẽ laycorũ, et ſic ſit interpretatio

pretatio ab antiquis, ꝙ cûm laicus dicat,do eccleſiam,dat quicquid iuris habet in eccleſia,tàm in aduocatióne, q̃ in præſentacione,benignę enim faciēdę ſunt interpretationes,vt res magis valeat q̃ pereat.Sed(ſine præiudicio melioris ſententiæ)videtur quod vterq; doté cōnſtituit pater ſcilicet & mater vel alius parens,propter conſenſū,& vir ꝓpter nominationem dotis,quorū neutrū valet ſine alio, nec vnū ſufficere poſſit ꝑ ſe, vnde ſi pater inſtrumentum confecerit ſuper conſenſum ad ꝓbationē conſtitucionis, & vxor habuerit viuā vocē ad probationē nominatiōis, neutrū iſtorū erit alteri contrariū,et ideò benè ſimul ſtare poſſunt,& nunquā valebit nominatio viri ſine conſenſu parentis, nec econtrariò,et ſic vterquè ſimul ſtat.Poterit etiā vir dotare vxorem ſuam de reb⁹ alienis paternis vel maternis,vel vtriuſq; ipſorū,& alteri⁹ anteceſſoris,ꝑ aſſeuſū & voluntatē ipſorū,eiſdē modis quibus de rebus proprijs nominatìm vel nō nominatìm acquiſitis vel acquirendis, & de illis etiā ,ſed nominatìm et ſpecialiter de quibus anteceſſores nunquâm fuerunt in ſeyſina,dū tamen poſt tempus ad hæredes ſunt reuerſuræ ſecundûm quod ſuperiûs dicitur in parte.De dote alterius vxoris,quæ in vita viri nūquàm fuit deliberara, de alienis vero rebus quę euinci poterunt,non valet dotis conſtitutio cū effectu.Itē ſi cū pater vxorē habuerit, & ei dotem cōſtituerit in tertia parte hæreditatis ſcilicet de tribus vncijs vnā,& de conſenſu ipſius, viuente matre,conſtituat filius vxori ſuæ dotē,nō poterit eam dotare, niſi de tertia parte duarum partiū ſcilicet duarum vnciarū, quiâ mater dotata eſt de tertia parte totius .s.de tertia parte triū vnciarū. Si autem pater vxorē nō habuerit,cùm filius vxorem ſuā dotauerit,et facta conſtitutione a filio de conſenſu patris, tunc pater poſt, vxorē duxerit, tunc fiat econtrariò illi⁹, quod ſuprà dictū eſt,et ſecundùm quod,inferiûs dicetur,de actione dotis.Videndum etiam,ſi poſtq̃ dos ſemel fuerit ritè conſtituta,in reb⁹ proprijs vel alienis de cōſenſu, ex aliqua conuentione facta inter virū & vxorem,conſtante matrimonio,augmentari poſſit in p̄iudiciū vel ad dampnū hęredis,et dicitur ꝙ nō,vt de itinere w.de Ralegh in com̄ Midd',aſſiſa mortis anteceſſoris ſi Iohannes Blund⁹,& vnde videtnr, quòd eadem ratione,minui nō debet in pręiudiciū vxoris.Facta ſic cōſtitutione dotis vt prædictum eſt,nō poterit vxor in vita viri circa dotē cōſtitutam nominatam quāuis certā,aliquid diſponere,cûm inde liberū tenementū habere non poſſit āte aſſignationē,nec vxor viro cōtradicere poſſit, ſi velit dotē vendere vel alienare,quod ſi faceret,de iure dotem amittet,quòd ſi vir alienauerit,licet vxor in vita non potuit cōtradicere,ipſa tamē poſt mortē viri,regreſſū habebit verſus quoſcunq; detentores.Sed ſi ꝑ iuditiū vel ꝑ cōcordiā vt prędictum eſt, vel ꝓpter delictum (ſecūdū quod inferiûs dicętur) vxor regreſſū non habebit.

1 ¶*Quòd vxor vidua remanere debet in capitale meſuagio per quadraginta dies poſt mortē viri,donec dos ſua fuerit ei aſſignata,et de dotis aſſignatione poſt mortem viri.* 2. *Qualiter dos fuerit ei aſſignanda.* 3. *Qualiter aduocatio eccleſiæ tranſferatur in dotis aſſignationem et qualiter non, et quòd aliud eſt dare eccleſiam et aduocationem eccleſiæ.* 4. *Quòd dos libera eſſe debet.* *Cap.40.*

¶Mortuo

MOrtuo viro, confirmatur tunc primò dotis conſtitutio, et ſi dos deliberata ei fuerit, ſtatim fiat ei dotis aſſignatio, ſine aliqua difficultate, et nihil det pro dote ſua, vel maritagio, vel hæreditate ſua quam maritus & ipſa tenuerunt die obitus ipſius mariti, et maneat in capitali meſuagio mariti ſui per quadraginta dies poſt obitum mariti, infra quos aſſignetur ei dos ſua, niſi priùs ei fuerit aſſignata, vel niſi domus illa fuerit caſtrum, et de caſtro illo ſi receſſerit, ſtatim prouideatur ei domus competens, in qua poſſit honeſtè morari, quouſquè dos ſua ei aſſignetur ſecundùm quod prædictum eſt, & habeat rationabile eſtouerium ſuum interim de communi, & pro dote ſua, cùm fuerit ei deliberata, aſſignetur ei tertia pars totius terræ mariti ſui, quæ ſua fuit in vita ſua, vel alio modo ſatiſfaciat ei, ſecundùm quod ad oſtium eccleſiæ dos fuit ei conſtituta, nec diſtringatur ad matitandum ſe, dum viuere voluerit ſine viro, et itâ tamen, quòd ſecuritatem faciet capitali domino, quòd ſe non maritabit ſine aſſenſu ſuo, de quocunquè tenere debeat de domino rege, vel de alio. Item quis debeat dotem aſſignare videndum, cùm mulier per ſe authoritate propria non poſſit ſe ponere in ſeyſinam, propter aſſiſam mortis anteceſſoris, cûm hæres primam ſeyſinam habere debeat cûm fuerit plenæ ætatis, vel dominus capitalis nomine hæredis, ſi hæres fuerit infra ætatem. Et ſciendùm, quòd hæres cùm fuerit plenæ ætatis, et non dominus capitalis, quiá ſe intromittere nòn debet, niſi contentio fuerit de hæreditate. Cûm autem hæres fuerit infra ætatem, tunc dominus nomine hæredis infra quarentenam, alioquìn currit tempus, & ſequantur dampna, niſi excuſet rationabilis cauſa. ¶ 2. Si autem tota dos vacauerit, tunc infra quadraginta dies aſſignetur ei dos ſua legittima, et ſecundùm quod ei ad oſtium eccleſiæ fuit conſtituta, ſecundùm quod, tunc fuerit culta vel inculta, cum fructibus & redditubus, et omnibus alijs pertinentijs, & nihil refundatur executoribus vel hæredibus pro cultura & cura, quià antiquitùs ſolet obſeruari, quòd ſicut vxor dotem ſuam recipit poſt mortem viri ſui cultam vel incultam, itá poſt mortem vxoris, ſolet reſtitui hæredi culta vel inculta, quiâ de bladis & fructibus a tenemento non ſeparatis, non habuit vxor teſtamenti factionem, ſed noua ſuperueniente gratia & prouiſione, ſicut patet de prouiſionibus apud Merton, inter placita quæ ſequuntur regem Henricũ anno regni ſui decimo octauo, poterit vxor de fructibus & bladis, ſiue a ſolo ſeparata fuerint, ſiue non teſtari, & pro voluntate ſua diſponere. Si autem pars dotis vacauerit, et pars non, tunc illam partem quæ vacauerit recipiet, & non vacantem petat per actionem per breue de recto ſi voluerit, niſi de conſilio ad tempus duxerit abſtinendum, ne per receptionem partis, ſibi præiudicet quantùm ad exactionem reſidui, propter dilationem quæ venire poterit per breue de recto, ſi aliquod inde recipiat, propter verba in breui de dote contenta. s. & vnde nihil habet, ſecundũ quod inferiùs dicetur inter actiones de exceptionib' cõtra petitioné dotis. Cũ autẽ nihil vacauerit, tẽpore quo vir moritur, ſed tota hæreditas alienata extiterit in manib' aliorũ, nõ habẽt tenẽtes neceſſe ſtatĩ dotem

dotem reſtituere niſi velint, cûm iuſtam cauſam habeant reſiſtendi, & vocandi warrentum ſuum, vnum vel plures ſucceſſiuè, vſquè ad perſonam hæredis & warrenti vxoris de dote ſua, infra quod tempus non tenentur mulieri ad reſtitutionem dampnorum, vel expenſarum. Qui quidem cû warrantiſauerit, ſtatim dotem reſtituat mulieri, niſi iuſtam cauſam habuerit reſiſtendi, quam ſi non habuerit, ſed reſiſtat per malitiam, omnia dâpna reſiſtituet mulieri petenti, ſecundûm valorem totius dotis illam côtingentis a tempore mortis viri ſui, et omne intereſſe, quatenûs ſua interfuit dotem ſuam habuiſſe, vſquè ad diem quo ſeyſinam ſuam per iudicium recuperauerit, & nihilominus warrentus in miſericordia remanebit. Et illud idem erit, ſi cûm dos tota vacauerit, die quo maritus obierit, & nihil fuerit alienatum in vita ſua, ſi vxor ſe in dotē nominatam poſuerit, et inde ante aſſignationem eiecta fuerit, nec fuerit ei ſatiſfactū ſine placito & dilatione, et hoc ſemper erit tenendum, niſi hæres vel cuſtos iuſtam cauſam habeant reſiſtendi. Illud etiam erit, ſi a tenemento quod ei aſſignatū eſt ad quarentenam ſuam, ante aſſignationem dotis eiciatur, infra quarētenam vel poſt. Item illud idem, ſi omninò extra teneatur, quòd nō habeat vbi caput ſuum reclinet. Si autem cûm tota vacauerit, et hæres contendere nolit, ſed gratis & ſine placito ei dotē reſtituere velit, videndum eſt quæ ſint ei nomine dotis reſtituēda. Et ſi de incerta parte fiat dotis cōſtitutio ad oſtium eccleſiæ, de acquiſitis ſcilicet & acquirendis, conueniens erit quòd hæres ei aſſignet in dotem tertiam partem toti⁹ liberi tenementi, quod habuit anteceſſor ſuus in dominico ſuo vt de feodo die quo eam deſponſauit, & ita in dominico & feodo, quòd eam inde dotare potuit, et hæc vera ſunt, niſi conſtitutio dotis alio modo, tempore conſtitutionis ad oſtium eccleſiæ facta fuerit, et quo caſu, ſequēda erit conſtitutio, cûm de ea conſtiterit. Integrè enim & nō per particulas, vel in parte, fieri debet aſſignatio, ſcilicet de omnibus terris & tenementis, ſecundûm modum conſtitutionis. In dominicis, villenagijs, feodis militum, homagijs, et ſeruitjs liberorum hominum, in aduocationibus eccleſiarum, & ſecundùm quod fuerit nominatim dotata vel non nominatim, cum adcatione vel ſine, & ſiue ibi ſunt plures aduocationes, ſiue vna, ſemper in conſtitutione dotis, et in aſſignatione erit habenda inde ratio, vt vel vnā ex pluribus retineat, vel quòd ei inde aliundè ſatiſfaciat ad valentiam, cùm aduocationes aliquandô non recipiant diuiſionē: et ſemꝑ tenendus eſt mod⁹ conſtitutionis. Et licet de aduocationib⁹ in conſtitutone dotis nulla facta ſit mentio, nec in aſſignatione, nec ſit in hæreditate niſi vnica eccleſia, cùm poſt mortem viri, in vita vxoris, non debet hæres, de iure, illam conferre ſine aſſenſu vxoris. Sed quid ſi noluerit conſentire? hæres qui duas partes habet in præſentatione prēferetur, quiâ quamuis eccleſia magni valoris extiterit, tamē occaſione dotis non diuiditur, quiá nō patitur ſecationem, et maximè quia ab antiquo diuiſa non fuerit. Si autem de aduocatione non ſit mulieri aliter ſatiſfactum, videtur prima facie, ꝙ ſi in vita ipſius ter vacauerit, quôd de æquitate, tertiam habere debeat ꝓſentationem. Sed refert ad hoc qualiter ſit dotata, et dos ab initio conſtituta: ſi autem de tertia parte & non ſit niſi vnicum manerium, et vna aduocatio,

uocatio, vel ſi ibi ſint plura maneria, et plures aduocationes, nil petere poſſit vxor de aduocationibus ratione ſuæ tertiæ partis, niſi in ipſa dotis conſtitutione, vel aſſignatione, ſpecialitèr conuenerit quôd aliquid inde habere debeat, et eſt ratio. Eſto quôd quis habeat manerium aliquod integrum cum aduocatione eccleſiæ, et inde partem dederit tertiam vel dimidiam vel minimam vni, et poſteâ alij alteram partem, et ſic ſucceſſiuè pluribus vſq; ad vnam acram, vel etiam minimam partē, dum tamen aliquid retinuerit, licet quælibet pars magna ſiue minima data ſit, cum omnimodis pertinētijs ſuis, donator ſemper aduocationem integrè retinebit, niſi ſpecialitèr cum aliqua particula data transferatur, et ſiue donatio facta fuerit ſimul et ſemel, et vna die, vni vel pluribus ſucceſſiuè, & vnde cûm tertia pars vbiq; conſtituta ſit et aſſignata vxori nomine dotis, nulla facta mētione de aduocatione, nihil transferri poteſt de aduocatione, ex talis partis conſtitutione cum tertia parte aſſignata pro dote, et vnde non poterit vxor aliquid petere de aduocatione, ex tali dotis conſtitutione, niſi aliter inde ſpecialitèr cōuenerit in ipſa cōſtitutione vel aſſignatione, quòd tota aduocatio transferatur cum parte aſſignata. Si autem dotata fuerit de aliquo manerio integro, ad quod pertinuerit aduocatio, cū omnibus ꝑtinentijs ſuis, ſine aliqua retentione vel exceptione, aduocatio tranſit cum vniuerſitate, et ipſa re, cûm ſpecialiter retenta non ſit nec excepta. Et eodem modo fiet ſi ꝓ tertia parte fuerit ei aliquod maneriū cū ꝑtinentijs aſſignatum. Item eſto ꝙ quis itá dicat in donatione ſua, do tali manerium tale cum omnibus ꝑtinentijs ſuis, videtur ꝑ hęc, omnia transferre ad donatarium, et aduocationem ſi ibi fuerit: ſi dicat poſteà, excepta tanta terra ad opus meum, cûm igitur ab initio totum transferat, & ab illo toto certam partem extra capiat, videtur ꝙ aduocatio non reuertatur ad ipſum cum parte excepta, ſed verum eſt ꝙ debeat cum donatario remanere. Si autē ſic dicat, do tali tale manerium cum omnibus ꝑtinentijs ſuis nulla facta mentione de aduocatione, et poſteâ dicat, retenta mihi tanta terra, vel præter tantam terram quam retineo, aduocatio cum parte retenta remanebit donatori, et illud idem erit, ſalua mihi tanta terra.

¶ 3. Cûm autem ſic dotata fuerit vt prædictum eſt, de tertia parte cum aduocatione nominatī & expreſſè, vel cûm de manerio integro expreſſè cûm aduocatione, vel ſine expreſſione, dum tamen ſine exceptione, benè poterit eccleſiam conferre cûm vacauerit, & quotiens vacauerit, ſed illā dare non poterit loco religioſo, vel alibi, antequàm vacet, et ſit in poſſeſſione præſentandi, quò magis impediatur præſentatio hæredis & warrenti ſui, quod ſi fecerit, hæres reſtituetur ad ſeyſinam pręſentationis ſuę vel anteceſſoris ſui per aſſiſā, ꝙ ſi præſentauerit vxor in viduitate ſua poſt mortem viri qui dotauit eam, vel ſi nupſerit ſecundo, et ipſi ſimul dederint aduocationem loco religioſo, vel alicui priuatę perſonæ, per hoc auferetur ſeyſina præſentationis ſuo warranto, et warrantus poſt mortem vxoris nō audietur, niſi tantûm ſuper ꝓprietate ꝑ breue de recto, & quo caſu donatarius warrantum vocabit donatorem, vel eius hæredē, vt excambium conſequatur. Sed quid ſi cûm vxor ſecundum virum ſuum ſuperuixerit, et aduocationem petat ꝑ breuè de ingreſſu, eo quòd viro ſuo

contradicere non potuit in vita viri, nec finis nec cyrographum interue-nerit in curia regis, quæritur an audiri debeat? Et videtur quòd ſicut de quacunquê alia re. Item ſi cûm ipſa petere ceperit per breue de ingreſſu, warrantus ſuus ſimilitet agere incipiat ꝑ breue de recto, vxor in hoc caſu erit præferenda, et ſi illa obtinuerit, per hoc ius warranti reformabitur ei, vt eandem ſeyſinam quam vxor habuit, habeat warrantus poſt mortē vxoris, et ſi in probatione iuris defecerit vxor, videtur quôd remanere debet actio warrāti vſquè ad mortem vxoris, ac ſi eſſet, ſi ipſa per ſe in viduitate ſua poſt præſentationem, dediſſet aduocationem. Et longè aliud eſt dare eccleſiam, quàm dare aduocationem, quiá qui aduocationē dat, tranſfert eccleſiam, & ipſum ius præſentandi .s. ſeyſinam, cûm fuerit in ſeyſina præſentandi. Si autem eccleſiam dederit quis alicui, qui ad præſentationem admittatur, retinet ſibi ius præſentandi & ſeyſinam vt ius patronatus, cuicunquè ſic facta fuerit donatio, priuatæ perſonæ, vel loco religioſo, in proprios vſus, vel alio modo. Item eſto quòd primus vir, qui dotauit nominatím cum aduocatione vel alio modo, vt prædictum eſt, in vita ſua aduocationem dederit alicui loco religioſo, hæres eius cûm obierit tenetur aduocationem illam, quam anteceſſor ſuus incumbrauit deliberare ſi poſſit, vel ei ſatiſfacere ad valentiam ſi non poſſit, et ſi illam vxori deliberauerit, illa poterit ad eccleſiam illam præſentare ſi vacauerit. Et ſiue vacauerit, ſiue non, aduocatio illa poſt mortem vxoris reuertetur domui religioſæ, propter donum primi viri quod firmum eſſe debet. Cûm autem de tertia parte dotata fuerit, & tota dos vacauerit, ſiue in vno manerio ſiue in pluribus, de nullo quod de ſua natura indiuiſibile ſit et ſecationem ſiue diuiſionem nō patiatur, nullam partem habebit, ſed ſatiſfaciat ei ad valentiam alibi. Item nec de aliquo quod de conſuetudine diuidi non ſolet: quiâ eſto quòd vir non haberet niſi vnicum manerium ſuum, ſiue illud fuerit caput baroniæ, vel non, vxori non aſſignabitur in tertia parte ſua, aliquid de capitali meſuagio, ipſa enim nihil capiet de capitali meſuagio, ſiue vnus ſit ibi hæres, ſiue plures, quiâ ipſa partem non capit, ſicut facit cohæres particeps cum cohærede participe. Nihil enim capiet de capitali meſuagio, ſecūdùm quod vallatum fuit & incluſum foſſato, haya, vel palatio. De hac materia inuenire poterit de termino ſanctæ Trinitatis anno regni regis H. ſeptimo in Com̄ Eſſex de quadā Idonea petente dotem. Item nec de aliquo quod infra clauſū cōtineatur ſicut de Gardinis, Seruorijs vel viuarijs. De hm̄odi vero ſi fuerint extra, erit inferiûs dicendū quid iuris. Sed cûm nihil capere poſſit de capitali meſuagio, et ipſa ſine meſuagio eſſe nō debeat, eligat ipſa de villenagijs honeſtū aliquod, et quod cōpetēs ei eſſe videatur & inde ſe teneat cōtētā Si autē nullū meſuagiū inueniat̄ in villenagio, tûc ꝓuideat̄ ei in loco cōpetenti quædam platea, quæ ei ſufficere poſſit ad meſuagium, ad valentiam tertiæ partis.s.in latum & longum, & non ad valentiam ędificiorum, & fiat meſuagium de boſco cōmuni. Si autem nullum ſit meſuagium de villenagio, nec aliquid in dominico vbi fieri poſſit meſuagium, tûc de neceſſitate recurrendū erit ad capitale meſuagiū, ſicut in Burgagijs ad liberū bancū. Et hęc ōnia vera ſūt, niſi ab initio velit hęres ei gratis partē cōcedere de capitali meſuagio, qđ benè licitū erit, cûm hęres hoc voluerit.

Item

Item ſi in eodē manerio, in quo tertia pars erit ei aſſignanda, fuerint plura capitalia meſuagia, duo, vel plura, ipſa ad minus vnicum habebit, dum tamen hæres electionem habeat. Si autem nominatìm, & integrè dotata fuerit, de aliquo manerio, vel qualitercunq; fuerit dotata, ſi conuenerit inter ipſam & hæredem, quòd habeat manerium aliquod integrè ꝓ dote, illud totum habebit cum meſuagio & alijs ꝑtinentijs, niſi aliquid fuerit ſpecialitèr exceptum, vel niſi valor excedat dotem rationabilem. Itē cùm aſſignanda fuerit ei tertia pars, facta aſſignatione de meſuagio, aſſignetur ei tertia pars, de omni quod vir ſuus tenuit in dominico, ſecundum ſtatū preſentem in terra arabili, ſecundùm quod fuerit culta, vel inculta, ſeminata, vel non ſeminata, et ſi fuerit ſeminata, vel non ſeminata, nihil dabit pro cultura. Item aſſignetur ei tertia pars, de pratis, boſcis, paſcuis, paſturis, et de omnibus alijs commoditatibus, exceptis parcis viuarijs de quibus nihil ꝑcipiet. Nihil enim amplius ꝑcipiat de piſcibus & feris in parcis incluſis, quàm de animalibus, & ouibus in ouilibus, eo excepto, quòd ſi piſcariæ ibi fuerint, quarum commoditates dependent ex inſidijs fortunæ, ibi ꝑcipiet tertiam partem commoditatis, vel tertiū piſcem, vel iactum retis tertium, ſecundùm quod cōuenerit. Item aſſignanda erit ei tertia pars villenagij, quod eſt quaſi dominicum. Item tertia pars ſeruitiorū liberorum hominum, et de quibus habebūnt cuſtodias & releuia, ſaluis tamen homagijs, dominis capitalibus. Item habebit hęredum maritagia. Item habebit eſchaetas ſiue venerint ꝓpter defectum vel ꝓpter delictū, ſed hoc non niſi ad vitam, quià poſt mortem ꝑtinet ad hæredem: et generalitèr omnes commoditates ex dote prouenientes, vxoris erunt quoàd vixerit, niſi hoc fortè auferat conuentiò ſpecialis. ¶ 4. Aſſignata dote, libera debet eſſe dos, nihil enim cōferet vxor de dote ſua, ad debita mariti acquietanda, quià ſi peculium mariti nō ſufficiat ad debita, quicquid fuerit vlteriùs ſoluendum, hæredem & hæreditatem onerabit. Item hæres tenetur dotem ſuam defendere & warrantizare, & ꝓ ea ſequi Comitatus, hundredas, & curias dominorum. Ipſa enim ad alia intendere non debet, niſi vt domui ſuæ diſponat, & vt pueros ſuos, ſi qui fuerint, nutriat & educat. Curiam autem ſuam ꝓpriam habere debet de omnibus placitis quæ ad ipſam ꝑtinent terminandis. Placita verò ꝑ breue de recto, placitari debent, & terminari in curia hæredis, & warrenti ſui de dote ſua, ꝓpter vinculum homagij, quod inter liberos tenentes ſuos, & warrentū de dote ſua, non eſt diſſolutum, et quià ipſa placitum ſuper recto tenere non poterit, cùm non habeat niſi liberum tenementum. Item nec pertinent ad ipſam, placita quæ ꝑtinent ad coronam, ꝓ iuſtitia & pace domini regis, quià nullus, huiuſmodi placita placitare poterit, niſi hoc eis ſpecialitèr conceſſum fuerit: ſicut iuſticiarijs domini regis, ſicut placitum ꝑ breue de recto, viſus franci plegij, placita de vetito Namij, ſi latro fuerit iudicandus, vel ſi tranſgreſſum ſit contra aſſiſas domini regis, huiuſmodi verò placita non ꝑtinent ad dotem. Alia verò placita quæ ꝑtinent ad dominum feodi, placitare poterit in cur̄ ſua.

(.·.)

¶ Henrici de Bracton de Legibus & conſuetudinibus Angliæ

Liber tertius, Qui diuiditur in duos tractatus, quorum primus eſt De actionibus.

(.·.)

1 ¶ De actionibus & Quid ſit actio. 2. Vnde oriatur. *Cap. 1.*

DIctum eſt ſuprâ de perſonis, & rebus, nunc autem dicendum eſt de actionib⁹, & videndū quid ſit actio, et vnde oriatur, et qualiter diuidatur, et qualiter ꝓponatur, et intentetur, et qualiter ꝓpoſita fundetur, et qualiter fundata probetur, et ſciendum quid ſit actio. Actio nihil aliud eſt, quàm ius ꝓſequendi in iuditio, quod alicui debetur. Ius autē ponitur, ad differentiam eorum quæ non ſunt iuris vel eorum quę quamuis ius habeant, & actionē, elidi tamen poterint per legittimam exceptionem contrapoſitam. Vel dicitur ius ad differentiam officij iudicis, quod latiſſimū eſt & non eſt actio. Multa enim expediunt per officium iudicis, quę non expediuntur iure actionis, et ius non eſt ipſum officium ſed appellari poterit factum. Sed ſi ſit qui quærat cur dicatur quis proſequi per actionem, cûm ꝓponat actionem iniuriarum, cûm ibi ex officio iudicis ſumma conſtituatur. Reſpondeo, benè poterit dici actio cùm agitur ex iniuria, et eſt ratio, quiâ habet quærens ius quærendī & petendi ſi aliquid ei debetur. Si queras quid, Reſpondeo, id videlicet, quod querens eſtimauerit. Nam antequâm querens in iuditio conquæratur, eſtimare non poterit iniuriam ſibi factam. s. quale dampnū ſuſtinuerit, ex qualitate facti & iniuriæ enormitate, quæ quidem eſtimatio, ſi iniuſta fuerit vel ſuperflua, benè permittitur iudici ex officio ſuo, ſummam quam quærens eſtimauit moderare et minuere, non autem augere, niſi fortè itâ ſit, quòd ille de quo quæritur, gratis ſe poſuerit in voluntatem & gratiam ipſius conquærentis. Et quo caſu eſtimatio & taxatio erit in voluntate conquerentis et aufertur iudici officium & poteſtas taxandi. Item quod dicitur, proſequendi, hoc autem ponitur ad differentiam exceptionis, qua non perſequimur alium, ſed magis ab alio proſequuti, noſmet ipſos defendimus, licet in exceptione partes actoris ſuſtineam⁹. Item de eo, quod dicit, in iuditio, hoc etiam ponitur ad differentiam eorum, quæ non in iuditio, ſed extra proſequimur, ſicut furem nocturnum, vel diurnum, ſicut prædonem vel alium, et non licebit vnicuiq; ſe ſine iuditio vindicare, hoc excepto, quòd ſi tales viui capiantur, vita & mors & membrum pertinent ad regem. Item, quod ſibi debetur, ponitur ad differentiam criminalium actionum, quibus non ſolum mihi debitum proſequor, ſed cuilibet de populo, propter pacem regis & cōmu-

nem

nem vtilitatem. ¶ 2. Videndum eſt etiam vnde actio oriatur: et ſciendũ eſt quôd ex obligationibus præcedentibus, tanquã a matre, filia, Obligatio autem quæ eſt mater actionis, originem ducit & initiũ ex aliqua cauſa præcedente, ſiue ex contractu vel quaſi, ſiue ex maleficiô vel quaſi. Ex contractu verò oriri poterit multis modis, ſicut ex conuentione, per interrogationes & reſponſiones, ex conceptione verborum, quæ voluntates duorum in vnum trahit conſenſum; ſicut ſunt pacta, conuenta, quæ nuda ſunt aliquandô, aliquandò veſtita, quæ ſi nuda fuerint, exinde non ſequet̃ actio, quià ex nudo pacto non naſcitur actio. Oportet igitur quôd habeat veſtimenta, de quibus inferiûs dicendum eſt, et huiuſmodi cauſa ex contractu, vel quaſi, ſemper erit ciuilis. Item naſcitur obligatio ex malefitio, vel quaſi, & malefitium prouenit ex delicto, & iniuria, quæ quidẽ plures ſub ſe continet ſpecies: vt ſi quis crimen læſę maieſtatis commiſerit, homicidium, vel furtum, et huiuſmodi: vel quaſi ex malifitio, vt ſi iudex ſcientèr malè iudicauerit, obligatus eſſe videtur quaſi ex delicto, ſed quià nec præciſê ex malefitio nec ex contractu obligatus eſt, & aliquid peccaſſe intelligitur licet per imperitiam, ideò videtur quaſi ex malefitio teneri.

1 ¶ *Quid ſit obligatio et qualiter contrahatur.* 2. *Quid eſt ſtipulatio.* 3. *Si fiat ſtipulatio ſub conditione.* 4. *Facta ſtipulatione deducitur.* 5. *Item loca.* 6. *Quid ſit iuditialis ſtipulatio.* 7. *Si res plures in ſtipulationem deducantur.* 8. *Quis non poſſit ſtipulari.* 9. *Cauſæ quare inuentæ fuerunt ſtipulationes & obligationes.* 10. *De obligationibus que naſcuntur quaſi ex contractu.* 11. *De traditione & iunctura.* 12. *Per quas perſonas acquiritur obligatio.* 13. *Quibus modis tollitur obligatio.* 14. *Oriuntur obligationes ex delicto vel quaſi.* Cap. 1.

QVùm autem naſcantur actiones ex obligationibus, quæ ex cõtractu, vel quaſi ſubſtantiam capiunt, et etiam ex malefitio vel quaſi, videndum eſt in primis quid ſit obligatio: et qualiter cõtrahatur: et per quæ verba, et per quas perſonas acquiritur obligatio, et qualiter diſſoluatur & tollatur, et qualiter cùm fuerit diſſoluta renouetur, et qualitèr in aliam perſonam transfundatur, & qualitèr vna obligatio in aliam mutetur. Et primò ſciendum, quôd obligatio eſt iuris vinculum, quo neceſſitate aſtringimur ad aliquid dandum vel faciendum, vt ſi quis ligatus fuerit & aſtrictus alicui ad aliquid, et ille aliûs ei ad aliud cõtra obligatus. Eſt enim obligatio, quaſi contra ligatio, et quatuor habet species, quibus contrahitur, & plura veſtimenta. Cõtrahit̃ enim re, verbis ſcripto, conſenſu, traditione, iunctura, quę omnia dicunt̃ veſtimenta pactorũ. Re autẽ contrahitur obligatio, veluti in mutui datione, quę cõſiſtit in reb⁹ q̃ pondere, numero, menſura ſunt: pondere, ſicut in rebus quę põderant̃: numero, ſicut pecunia numerata, põdere, ęre, argẽto, & auro: menſura ſicut in vino, oleo, frumẽto. Quę res autẽ in appendẽdo, nũmerãdo, metiẽdo in hoc dãtur, vt ſtatim fiant accipientiũ, q̃a mutuũ ꝓpriè dicitur id q̃d ex meo fit tuũ, & quandòq; nõ eędẽ res, ſed alię eiuſdẽ naturę reddũtur creditori. Hijs autẽ cui res aliqua vtẽda datur, re obligatur q̃ cõmodata eſt, ſed magna differẽtia eſt inter mutuũ & cõmodatũ, q̃a is qui rem comodatam accepit, ad ipſam reſtituendã tenetur, vel eius preciũ, ſi forte

incen-

incendio,ruina,naufragio,aut latronum,vel hoſtium incurſu,conſumpta fuerit vel deperdita,ſubſtracta,vel ablata. Et qui rem vtendam accepit non ſufficit ad rei cuſtodiam, quòd talem diligentiam adhibeat qualem ſuis rebus ꝓprijs adhibere ſolet,ſi alius eam diligentiùs potuit cuſtodire. Ad vim autem maiorem,vel caſus fortuitos nõ tenetur quis, niſi culpa ſua interuenerit, vt ſi rem ſibi commodatam domi, ſecum detulerit cùm peregrè profectus fuerit, et illam incurſu hoſtium: vel prædonum, vel naufragio amiſerit,non eſt dubium, quin ad rei reſtitutionem teneatur. Commodata autem res dicitur ad commodum data,et propriè dicitur commodata,cùm nulla mercede accepta res vtenda datur. Gratuitũ enim eſſe debet commodatum, et ſi merces interuenerit,potiùs dici debet locatio & conductio quàm commodatum. Is apud quem res depoſitur,re obligatur,& de ea re quam accepit reſtituenda tenetur,& etiam ad id,ſi quid in re depoſita, dolo commiſerit. Culpæ autem nomine nõ tenetur.s.deſidiæ vel negligentiæ, quiâ qui negligenti amico rem cuſtodiendam tradit,ſibi ipſi,& propriæ fatuitati,hoc debet imputare. Creditor qui pignus accepit, re obligatur & ad illam reſtituendam tenetur, & cùm huiuſmodi res in pignus data ſit vtriuſquè gratia .s. debitoris quo magis ei pecunia crederetur data ſit, & creditoris, quò magis ei in tuto ſit creditum,ſufficit ad illi' rei cuſtodiam,diligentiam exactam adhibere, quam ſi præſtiterit,et rem caſu amiſerit,ſecurus eſſe poſſit,nec impedietur creditum petere. ¶ 2. Verbis contrahitur obligatio per ſtipulationem,eſt enim ſtipulatio quædam verborum conceptio, quæ conſiſtit ex interogatione & reſpontione,vt ſi dicatur, promittis? promitto. Dabis? dabo. Facies? faciam. Fide iubes? fide iubeo. Et omnis talis ſtipulatio,aut fit purè,aut in diem,aut ſub conditione: purè,vt ſi dicatur, tantam pecuniam dare ſpondes? Sine aliqua adiectione diei vel conditionis, pecunia illa ſtatim peti poterit. Sed ſi dies adijciatur,quo ſolui debeat, ſtatim debetur,ſed peti non poterit ante diem, nec etiam eo die, quiá totus is dies relinquitur arbitrio ſoluentis, nec vero certum erit eo die ſolutum non eſſe,priuſquàm dies præterierit, nec eodem modo rectè petet quis ſi quis hoc anno, vel menſe, dare ſtipulatus eſt, niſi omnibus partibus preteritis anni vel menſis. Eodem modo ſi quis hominem vel fundum ſtipulatus fuerit, non rectè petet, antequâm tantum ſpacium preterierit, quòd tradi poſſit. ¶ 3. Fit aliquando ſub conditione ſtipulatio, vt ſi dicatur, ſi Titius conſul factus fuerit, tantam pecuniam dare ſpondes. Et notandum quòd in conditionali ſtipulatione,tantûm ſpes concipitur & conditiones quæ ad præteritum vel ad præſens tempus referuntur,aut ſtatim infirmant obligationem,aut omninò nõ differunt, vt ſi dicatur, ſi talis vixerit, vel conſul factus fuerit dare ſpondes,nam ſi itâ non fuerit nihil valet. Si autẽ res itâ ſe habeât, ſtatim valet, quiâ ea quę ꝑ rerum naturam certa ſunt ſtatim,non viciant obligationem, quamuis apud nos incerta fuerint. ¶ 4. Facta autem in ſtipulationibus deducuntur, vt ſi facta fuerit ſtipulatio,aliquid fieri,vel non fieri, quo caſu, optimum erit pœnam adijcere,ne quantitas ſtipulationis ſit in incerto, vel neceſſe ſit actori probare, quid eius interſit,& tali modo adijciatur pœna. Etſi

hoc

hoc factum non fuerit vel non erit,tunc nomine pœnæ tantum dare ſpõdes.Item ſi de vna reſenſerit ſtipulator,et de alia ꝓmiſſor,non valet,non magis quàm ſi ad interogatum non eſſet reſponſum. Item non valet, ſi quis itâ ſtipuletur, quòd quis homicidium ꝑpetret vel furtum vel huiuſmodi. ¶ 5. Item loca deducuntur in ſtipulationem, vt ſi dicas, exiſtens Oxoñ hodie Londoñ dare ſpõdes: talis ſtipulatio erit inutilis, niſi tempus adijciatur,quo fieri poſſit id quod deducitur in ſtipulationem, quiâ omninò erit impoſſibile,ac ſi quis rem promitteret quæ in rerum natura non eſſet,vel eſſe non poſſet,vel ſi rem ſacram vel publicam,quæ non eſt in alicuius bonis.Item ſi quis ſtipulatus fuerit, qui alium daturum vel facturum promiſerit quàm eum qui in poteſtate ſua extiterit, vel ſi quis ad ea quæ interogatus fuerit non reſponderit, nec ſecundum quod interogatus fuerit, vt ſi quis decem aureos dari ſtipuletur, et alius quinquè ꝓmittat,vel ſi vnus purè, et alius ſub conditione, ſtipulatio non valebit. Item erit inutilis ſi quis itâ ſtipulatus fuerit: ſi nauis venerit de Aſia hodiè,dare ſpondes. Quiâ præpoſtero concepta eſt, tamen licet præpoſtera fuerit,non erit reijcienda. Item non valebit, ſi impoſſibilis adiecta fuerit conditio,cui natura in impedimento fuerit quòd exiſtat. Veluti ſi dicat,ſi cœlum digito tetigero, dare ſpondes: ſi autem ſic, ſi cœlum digito non tetigero, tunc valet, quiâ purè facta eſt, et ſtatim peti poterit.

¶ 6. Iudicialis autem eſſe poterit ſtipulatio,vel conuentionalis: iudicialis quæ iuſſu iudicis fit vel prætoris. Conuentionalis,quæ ex conuentione vtriuſq; partis concipitur, nec iuſſu iudicis vel prætoris, et quarũ totidem ſunt genera, quot pœnæ rerum contrahendarum, de quibus omnibus omninò curia regis ſe non intromittit, niſi aliquandò de gratia.

¶ 7. Si cùm res plures in ſtipulationem deducantur, promiſſor ſimpliciter reſpondeat,ſic dare ſpondeo,propter omnes tenetur. Et ſi vnam rem tantum, ex pluribus ſe daturum ꝓmiſerit, vel quaſdam, obligatio in ijs contrahitur ꝓ quibus reſpõderit. Ex pluribus enim ſtipulationibus,vna vel quædam videntur eſſe perfectæ,& cùm plures ſint res,ad ſingulas reſpondere debet. ¶ 8. In fine autem videndum, quis non poſſit ſtipulari nec ꝓmittere, vt ſciri poterit quis poſſit ſtipulari: et ſciendum ꝙ mutus nec ſtipulari poteſt nec ꝓmittere,cùm loqui non poſſit, nec verba ſtipulationi congruentia proferre, quod quidem in ſurdo exceptum eſt, quiâ is qui ſtipulatur,verba ꝓmittentis,& is qui ꝓmittit,verba ſtipulantis audire oportet,niſi ſit qui dicat,ꝙ hoc facere poſſunt ꝑ nutus,vel ꝑ ſcripturam.Nec dicitur hoc de eo qui tardiùs audit, ſed de eo qui non omninò exaudit. Et ꝙ ꝑ ſcripturã fieri poſſit ſtipulatio & obligatio videtur,quiâ ſi ſcriptum fuerit in inſtrumento aliquem ꝓmiſiſſe,ꝓindè habetur,ac ſi interogatione præcedente reſponſum ſit. Furioſus autem ſtipulari non poteſt,nec aliquod negotiũ agere, quiâ non intelligit quid agit. Eodẽ modo nec infans,vel qui infanti ꝓximus eſt,& qui multũ a furioſo nõ diſtat niſi hoc fiat ad cõmodũ ſuũ & cũ tutoris authoritate. ¶ 9. Inuẽtę autẽ ſũt hmodi ſtipulationes & obligationes,ad hoc, ꝙ vnuſquiſq; habeat & ſibi acquirat,quod ſua inteſt, ſi cõtra ea agat̃ q̃ in ſtipulationẽ deducũtur. Et ſi res in ſtipulatione deducta alij detur,nihilomin° intereret ſtipulatoris, quiâ

quiá ille qui promiſit,tenebitur ad intereſſe,vel ad pænam ſi pœna fuerit in ſtipulationem deducta. Per ſcripturam vero obligatur quis, vt ſi quis ſcripſerit alicui ſe debere, ſiue pecunia numerata ſit, ſiue non, obligatur ex ſcriptura, nec habebit exceptionem pecuniæ non numeratæ contra ſcripturam,quiâ ſcripſit ſe debere,et non ſolum obligatur quis per verba, ſed per ſcripturam, et per litteras, non vt litteræ quidem ipſæ vel figura literarum obliget, ſed oratio ſignificatiua quam exprimunt littere, ſed vtrumq; cooperatur ad obligationem, oratio ſignificatiua ſimul cum litera. Contrahitur etiam obligatio non ſolum ſcripto et verbis, ſed & cōſenſū,ſicut in contractibus bonæ fidei,vt in emptionibns, venditionib⁹, locationibus,conductionibus,ſocietatibus,et mandatis, et ideò dicūtur obligationes huiuſmodi contrahi ex conſenſu, quiâ nec ſcriptura, nec præſentia ſemper eſt neceſſaria. Et notandum, quòd in his contractibus nominatis,vterq; obligatur alteri.s.in mutuo vel in literarum obligatione & alijs caſibus pluribus,ſicut in commodato & depoſito & alijs huiuſmodi.Et ſi nō a principio, tamen poſteá poteſt vterq; incipere alteri obligari,vel ratione expenſarum et huiuſmodi. ¶ 10. Dictum eſt ſuprá de obligationibus quæ naſcuntur ex contractu,nunc autem dicendū eſt de obligationibus quæ naſcuntur quaſi ex contractu. Et ſciendum, ꝙ quaſi ex contractu naſcuntur actiones,ſicut negotiorum geſtorum, tutelæ,cōmuni diuidundo,familiæ heriſcunde,actio ex teſtamento, condictio indebiti,et huiuſmodi. ¶ 11. De traditione fiat vt ſuprá in titulo de donationibus. Iuctura, vt ſi plura pacta de eadem re deducantur in ſtipulatione,poſſunt plura pacta in ſtipulatione deduci ſicut plures res,et ſi incontinenti adiiciantur etiam in initio contractus, inſunt contractibus, & legem dant eiſdem,et contractus informant. Si autem ex internallo nō ſit, vt ſi primo pactum interuenerit ne peteret,et poſteá de eadem re vt peteret,primum pactum per poſterius eliditur, non quidem ipſo iure, ſed opere exceptionis. ¶ 12. Videndum etiam eſt per quas perſonas acquiratur obligatio, et ſciendum quòd per procuratores,et per liberos,quos ſub poteſtate noſtra habemus, et per noſmet ípſos, et filios noſtros,& ꝑ liberos homines ſeruientes noſtros,ex duabus cauſis.s.ex operibus ſuis, et re noſtra acquiritur obligatio: item ꝑ ſeruos proprios vel communes, vel in quibus vſum fructum habemus, vel alios quos bona fide poſſidemus,dum tamen nomine noſtro fuerint ſtipulati. ¶ 13. Videndum etiam quibus modis tollitur obligatio,et ſciendum,quód tollitur quandòquè ꝑ exceptionem multiplicitèr, vt ſi quis petat, et alius doceat ſe ſoluiſſe. Item ratione pacti, vt ſi prius conuenit vt peteret, poſtea ne peteret. Item per exceptionem doli, vel metus, vt ſi extorta fuerit obligatio per dolum vel per metum. Item per exceptionem rei iudicatæ, vt ſi per iudicium receſſum ſit ab obligatione. Item per exceptionem iuris iurādi,cûm delatum fuerit iuſiurandum vel relatum et poſtea iuratum. Item per exceptionem præſcriptionis propter defectum probationis, quiâ ſicut tempus eſt modus inducendæ obligationis, ita et tollendæ per diſſimulationem et negligentiam, et per conſequens actionis quæ ſub certis temporibus limitatur, currit enim tempus contra deſides & ſui iuris cōtemptores.

temptores. Item tollitur morte alterius contrahentium, vel vtriuſquè, maximè ſi fuerit pœnalis, vel ſimplex, ſi autē duplex .s. pœnalis & rei perſequutoria, in hoc quod pœnalis eſt tollitur, et non extenditur contra hęredes, nec datur hęredib⁹, quià pœna tenet ſuos authores, & extinguitur cum perſona. Itē tollitur cùm ſic ſit extincta, quòd nullæ remaneant eius reliquiæ, ſicut per veram ſolutionem, quià ſoluto eo quod debetur, ōnis tollitur obligatio, ſiue ipſe ſoluat qui debeat, ſiue alius pro eo, ſiue debitore ſciente, ſiue ignorāte, et eo etiam inuito. Item ſi reus ſoluerit, fideiuſſor liberatur, et econtrariò. Item per acceptilationem, quæ dicitur imaginaria ſolutio, vt ſi dicatur: Omne quod tibi debui ex quacūq; cauſa habeſne acceptum? et reſpondeatur, vel ſcribatur, habeo, acceptumq; fero. Et in partem debiti poterit acceptilatio fieri, ſicut in toto, & poſſunt ōnes res quæ aliqua ratione in ſtipulatione deducuntur, tolli per acceptilationem, et eodem modo quo tolluntur per acceptilationem obligationes, ita poterunt renouari, et deduci in aliam obligationem plures & vnam, vt ſi pro plurib⁹ debitis, cauſis, & obligationibus, promittatur certa ſumma pecuniæ. Item per nouationem, vt ſi tranſfuſa ſit obligatio, de vna ꝑſona in aliam, quæ in ſe ſuſceperit obligationē: Interuentu enim nouæ ꝑſonæ noua naſcitur obligatio, & prima tollitur, ſicut de conſtituta, vt ſi quis in ſe ſuſceperit alterius obligationem. Item ſi ab vna perſona tranſfuſa ſit in aliam, quæ obligari non poſſit, amittitur, vt ſi in perſonam minoris a perſona maioris. Itē innouatione interuenire poterit fideiuſſor & pœna. Itē ſub conditione, vt ſi ſecundus benè ſoluerit, alioquin durat prima. Item per confuſionem, vt ſi maſſa confuſa fuerit cum alia, itâ quòd nō appareat. Item per interitum rei & ſpeciei. Item ſolutione, tamen notandū quòd prædicta vera ſunt ſi corporale erat, quod deductum fuit, in obligationē: Si autem incorporale, ſicut ſeruitus, vel aliud ius quod eſt incorporale, non poterit inde fieri ſolutio, cùm res incorporalis traditionem non patiatur. Videtur tamen quaſi traditionem fieri, per contidianam patientiam, & per vſum. Et in ſumma notandum, quòd eiſdem modis diſſoluitur obligatio, quæ naſcitur ex contractu vel quaſi, quibus cōtrahitur. Re, vt ſi res petēti reſtituatur: verbis, vt ſi fiat in contrarium, et contrarijs verbis. Scripto, vt ſi conſcripſerim me debere, ſcribat creditor ſe accepiſſe. Conſēſu, vt ſi communiter conſenſum fuerit ex vtraq; parte, recedatur a contractu ꝑ communem diſſenſum vtriuſq;, et non alterius tantum. Traditione, vt ſi res tradita retradatur. Iunctura, vt ſi fiat contrarium. ¶ 14. Oriuntur etiam obligationes ex delicto vel quaſi, ex maleficio vel quaſi: delicta vero, & maleficia, ex dictis & factis præcedentibus, quæ quidē diſtingui debēt quo animo fiant, & qua voluntate, voluntas enim & ꝓpoſitum diſtingunt maleficia, ſecundùm quod inferiùs dicetur. Ex maleficijs autem procedūt crimina maiora vel minora, ſicut crimen lęſę maieſtatis, homicidia, furta, et rapinæ, & alia plura, de quibus inferiùs dicetur. Item quaſi ex maleficio tranſgreſſiones, ſiue pręſumptiones, vt ſi iudex ſcientèr malè iudicauerit, et huiuſmodi. Item ex maleficio vel delicto procedunt iniuriæ & tranſgreſſiones. Iniuria autem dici poſſit omne illud, quod nō iure fit. Ttranſgreſſio autem, cùm modus & menſura non ſeruatur. Et in

 ijs caſi-

ijs caſibus,cõſiderandum eſt quo animo,quaue volũtate quid fiat,in facto vel iuditio,vt ꝑinde ſciri poſſit quæ ſequatur actio,& quæ pœna. Tolle enim voluntatem,et erit omnis actus indifferens,quiá affectio tua nomẽ imponit operi tuo, et crimen non contrahitur, niſi nocendi volũtas intercedat,nec furtum committitur,niſi ex affectu furandi. In ijs autẽ delictis ſiue maleſitijs,obligatur ille qui delinquit, ei cõtra quem delinquitur,nec diſſoluitur obligatio quoád pœnam,niſi morte vtriuſq; vel alterius. Pœna vero non tranſgreditur perſonam delinquentis,non enim debet pœnam ſentire,qui in culpa non fuit,iuxta illud. Pœna poteſt demi, culpa perennis erit.

1 ¶ *De prima diuiſione actionum.* 2. *Quæ ſunt actiones perſonales.* 3. *Quæ ſunt actiones in rem de re mobili.* 4. *Quæ ſunt in rem de re mobili.et quôd oportet opponere precium de re petita.* 5. *Quæ ſit actio mixta.* 6. *Quòd quædam conceptæ ſunt in ſimplum et ſic.* 7. *De actionibus ciuilibus in rẽ.* 8. *De actionibus ciuilibus in perſonã qualiter naſcũtur.* 9. *De poſſeſſoria hæreditatis petitione, quæ dici poſſit aſſiſa nouæ diſſeiſinæ* Cap.3.

DIctũ eſt ſupra quid ſit actio,& qualiter de obligationib⁹ oriatur:nũc autẽ vidẽdũ qualiter diuidatur. Et ſciẽdũ,ꝙ õniũ actionũ,ſiue placitorũ (vt inde vtatur æquinocè)hec eſt prima diuiſio, ꝙ quędã ſunt in rẽ,quędã in ꝑſonã, & quædam mixtę. Itẽ earũ quæ ſunt in perſonam, alia criminalia, & alia ciuilia, ſecundùm quod deſcẽdunt ex maleſitijs vel contractibus. Itẽ criminaliũ, alia maior, alia minor, alia maxima, ſecũdũ criminum quãtitatem. Sunt enim crimina maiora,et dicuntur capitalia, eò quòd vltimũ inducunt ſuppliciũ,vel truncationem membrorum , vel exilium perpetuum, vel ad tempus. Minora verò quæ fuſtigationẽ inducunt,vel pœnam pilloralem, vel tumboralem, vel carceris incluſionem, quandòquè cum infamia,quandóq; ſine,ſecundùm quod fuerit talis aut talis. Ictus enim fuſtium infamiam non irrogat,ſed cauſa propter quã id plecti meruit. Item earum quæ ſunt in perſonam & quæ ex delicto oriuntur,vel quaſi, ſicut actio iniuriarum,de qua ciuilitèr agitur, quædam maior eſt,& quædam minor. Eſt autem atrox iniuria, & eſt leuis,et ſecũdùm hoc ſequitur pæna,maior vel minor,iuxta illud. Quod tamen admiſſũm, quæ ſit vindicta docebo. Nec debet pæna ad alios extendi quàm ad ſuos authores,nec vlterius progredi quàm ſe extendit delictum. Itẽ poterit iniuria ſub ſe continere tranſgreſſionem,vt ſi quid præſumatur contra ſtatuta regis & regni , excedendo modum & menſuram , vel faciendo citra debitum, videlicet minus quàm deberet , per malitiam & fraudem,negligentiam & omiſſionem. Item ſunt actiones in perſonam ciuiles,quę oriuntur ex cõtractu vel quaſi, vt ſuprâ dictum eſt. Vz vbi quis alteri tenetur ad aliquid dandũ,vel faciendũ,ex aliqua cauſa pręcedente. Et notãdũ ꝙ nulla actio ciuilis in ꝑſonã ciuilẽ criminalitèr poteſt nec debet intẽtari, vnde oportet ꝙ iudex in qualibet actiõe tali,factũ & initiũ diligenter examinet,et ſecũdũ hoc ꝓcedat actio ciuilitèr,et ſi vtraq; pars voluerit criminalitèr agere in ciuili,vt ſi quis actionẽ inſtitueret cõtra aliũ criminalitèr cùm ſit ciuilis, et diceret ꝙ per feloniã excuſſiſſet puluerẽ de capa ſua, vel quid tale, & hoc parat⁹ eſſet dirationare,iudex factum examinando & cau-

et cauſam, deberet prouũtiare appellum eſſe nullũ, & cauſã ciuilẽ,& nõ criminalem. Et hoc, etiam ſi appellatus paratus eſſet per corpus ſuum defẽdere,& etiam ſi per imperitiam eſſet inter eos duellum vadiatum, deberet deuadiari per iuditium. Sed reſtat quærendum, vtrum talis vlteriùs ad ciuilem actionem habere poſſit regreſſum, vel non. Cùm autem actio fuerit merè criminalis, inſtitui poterit ab initio criminalitèr, vel ciuiliter, ſed cûm criminaliter, fuerit ſemel inſtituta ciuiliter, quæritur an accuſans mutare poſſit & agere criminaliter, & econtrariò. Dicunt quidã quôd a criminali deſcendere non poterit ad ciuilem, minuendo, ſed a ciuili ad criminalem augendo, quibuſcum ego non aſſetior, cûm in hoc caſu admitti non deberet variatio. ¶ 2. Perſonales verò actiones ſunt, quæ cõpetunt contra aliquem ex cõtractu, vel quaſi: ex malefitio, vel quaſi: cùm quis teneatur ad aliquid dandum, vel faciendum, et locum habẽt aduerſus eum qui contraxit,& hæredem ſuum, niſi fuit pœnalis, & dicuntur actiones natiuæ, eò quôd naſcuntur ex contractibꝰ, et omnes ferè perſonales actiones ſunt ex contractu, ſicut mutui, commodati, depoſiti, mandati, ex empto, vendito, locato, & conducto. Perſonales vero actiones quæ naſcuntur ex malefitio, aliæ perſequuntur pœnam tantûm, vt actio furti, aliæ verô perſequutur ipſam rem & pœnam, ſicut actio vi bonorum raptorum, et itâ ſunt duplices, eo quòd ſunt rei perſequutoriæ, et penæ, et itâ tam in rem, quam in perſonam,& cûm ſint vno modo rei perſequutoriæ, competunt contra omnes qui poſſunt reſtituere, ſiue ille poſſideat qui ſpoliauit, ſiue alius. Secundûm verò quòd fuerint pænales, nõ perſequuntur niſi tantûm authores delicti, et quandôq; competunt verſus vnum qui deliquit, cùm poſſit reſtituere, cûm ſint coniunctę in vna perſona, et quandòquè verſus duos, vel plures, cûm ſint deſiunctę, & bifurcatæ, cùm ille qui deliquit nõ poſſideat, nec reſtituere poſſit, nec ille qui poſſidet non deliquerit, ſed reſtituere poſſit. Item illarum quæ ſunt in perſonam ex malefitio, vel quaſi: quædam ſunt criminales et quædam ciuiles. Criminaliũ quædã maiores, quædã minores, et ciuilium eodẽ modo, ſecundûm quod ſuperiùs in parte tangitur. ¶3. Actiones verò in rem ſunt, quæ dantur contra poſſidentem, qui nomine proprio poſſideat ex quacunquè cauſa,& non alieno, quiã habet rem, vel poſſidet quã reſtituere poſſit, vel dominum nominare: vt ſi quis petat ab alio rẽ certã, fundũ aliquẽ, vel terram, et ſe contendat habere ius & inde eſſe dñm, et perſequatur rem illam, et non eius precium, nece ius eſtimationem, nec tantũdem quod ſit eiuſdem generis, & ſic res corporalis immobilis, quæ petitur ex quacunque cauſa verſus aliquem, qui nullo iure perſonali obligatus eſt. Et per hoc quod petens rem petitam intendens eſſe ſuam, actionẽ inſtituerit verſus tenentem, et tenens negauerit, in rem erit actio, ſiue placitum, et hoc ſiue proprio nomine petat, ſiue ratione rei, quam ipſe poſſidet, ſicut viri religioſi vel rectores, nomine eccleſiarum ſuarum, vel alij nomine alicuius vniuerſitatis, ſicut in rem communem, et hoc etiam ſiue principalitèr petat ipſam rem, ſiue ius quod rei adhęreat ſine tenemento, et quod a tenemento ſeparari non poſſit, vt ſi quis petat aduocationem alicuius eccleſiæ, vel communiã paſture, vel quôd liceat ei ire, vel agere,

vel quid tale quod conſiſtit in iure,in rem erit placitum, ſiue actio: quiâ huiuſmodi iura omnia ſunt res incorporales, et quaſi poſſidentur, et inſunt corporibus,et acquiri non poſſunt nec retineri ſine corporibus quibus inſunt, nec haberi aliquandò ſine corporibus ad quæ ꝑtineant. ¶4. Dictũ eſt ſuprà ſi res ſit immobilis quæ petitur, nunc cûm ſit res mobilis quæ petatur,ſicut Leo,Bos,vel Aſinus,veſtimentum,vel aliud quod cõſiſtit in pondere, vel menſura. Videtur prima facie quôd actio ſiue placitum eſſe debeat, tam in rẽ, quàm in perſonam,eò quòd certa res petitur, et quôd poſſidens tenetur reſtituere rem petitam, ſed reuera erit in perſonam tantùm,quiâ ille a quo res petitur,non tenetur preciſè ad rem reſtituendam, ſed ſub diſiunctione,vel ad rem,vel ad precium, et ſoluendo tantum precium liberatur,ſiue res appareat,ſiue non. Et ideò ſi quis rem mobilem vendicauerit ex quacunq; cauſa ablatam,vel commodatã, debet in actione ſua definire precium,et ſic proponere actionem ſuam. Ego talis peto,quôd talis reſtituat mihi,talem rem,talis precij:vel conqueror quòd talis mihi iniuſtè detinet,vel robbauit,talem rem,tanti precij,alioquìn non valebit rei mobilis vendicatio,precio non appoſito.Idem erit ſi res mobiles petantur,quæ conſiſtunt in pondere,numero,vel menſura, ſicut maſſa, pecuuia,vel triticum,vel aliæ quæ in liquido conſiſtunt,ſicut vinum & oleum, quo caſu ſi huiuſmodi res petantur, ſufficit ſi implacitatus tantundem reſtituat quôd ſit eiuſdem ponderis, numeri, generis & menſuræ, et vnde quiâ non compellitur præciſè ad rem quæ petitur,erit actio in ipſam perſonam cûm implacitatus per ſolutionem tantundẽ poſſit liberari. ¶5. Eſt autem actio mixta, tàm in rem quám in perſonam, et ideò ſunt mixtę,quiâ mixtam habent cauſam ad vtrumquè,ſicut eſt diuiſio hæreditatis inter cohæredes participes,vel de proparte ſororũ. Vel alio modo de ꝓparte, ſecundûm quod res fuerit diuidenda,ratione perſonarum, vel ratione rei,vel vtriuſquè.Et eodem modo ſi res diuidenda fuerit inter vicinos & non cohæredes, vel ſi diſtinguendi ſint fines agrorum,inter vicinos,et Baronias, per rationabiles diuiſas, vel per ꝑambulationem, in quibus caſibus, huiuſmodi actiones videtur eſſe mixtę tâm in rem, quâm in perſonam,cum quilibet ſit eorum actor & reus,actor tamen dici poterit ille,qui priûs ad iuditium prouocauerit, et ità comparatæ ſunt quædam actiones ſola gratia rei perſequẽdę, vel ſola gratia pænæ perſequendæ,et ſic ſicut ſimplices vel gratia vtriuſquè, et ſic ſunt duplices,vel tám in rẽ q̃ in perſonã, et ſic ſunt mixtę,in rẽ ratione rei principalis,in perſonam gratia perſonalium pręſtationũ. Item mixta eſſe poterit & mixtam cauſam habere,ſecundùm quod fuerit rei perſecutoria & pœnalis, et ità erit quelibet actio in rem, perſequitur enim rem ipſam et pænam, propter iniuſtam detentionem. Et eodem modo de actione in rem & in perſonam,et itâ poſſit eſſe mixta & mixtam habere cauſam quęlibet criminalis & ciuilis, ſiue oriatur ex maleſitio vel quaſi. Sunt quædam quæ aliquando fiant perpetuæ & durare ſolent ſine temporis præfinitione, hodiè verò ferè omnes infra certa tempora limitantur, pro defectu probationum, et ſic ſunt temporales, ſecundûm quarundam actionum diuerſitates. Ferè dico, propter res, quæ de iure gentium pertinẽt

ad coronam, propter priuilegium regis, ſicut de rebus quæ in nullius bonis ſunt, nec habent dominium. Item de rebus, et libertatibus, et dignitatibus, quæ pertinent ad dignitatem domini regis, et coronam, et in quibus caſibus nullum tempus currit contra ipſum ſi petat, cùm probare non habeat neceſſe, & ſine probatione obtinebit, ſi implacitatus warrẽtum non habuerit, nec ſpecialem libertatem, quià ſe ex longo tempore non defendet. Si aliquæ verò ſunt actiones quæ ex quacunque cauſa dẽtur in hæredes vel contra, dici poterunt tranſitoriæ, eò quòd tranſeunt ad hæredes vel contrà. ¶ 6. Item actionum, quædam conceptę ſunt in ſimplum, quædam in duplum, quædam in triplum, quædam in quadruplum, et ità competere poterunt verſus vnicam perſonam, vel plures, et ſecundùm quod fuerint rei perſequutoriæ vel pœnè. Item ex vno delicto plures oriri poterunt actiones, contra vnum vel plures, et quandòque, vna actione poterunt terminari omnes. Item plures competere poterunt actiones alicui contra alium, quarum vna erit præiuditialis et præambula, et priùs terminanda. Item in vno libello, poſſunt duæ contineri actiones, quarum vna in perſonam, alia verò in rem, et quarum quælibet ſimplex erit per ſe. Item actionum quædam directa, quædam indirecta, quædam contraria. Item quædam vulgaris, quædam generalis, quædam ſingularis. Item quædam communis, quædam propria, ſecundùm quod, res quæ petitur communis erit vel propria. Item earum quæ ſunt in rem, quædam proditę ſunt ſuper ipſa poſſeſſione, et quædam ſuper ipſa proprietate, eſt enim poſſeſſio rei et proprietas. ¶ 7. Actionũ autem ciuilium & in rem, ſicut rei vendicatio, alia confeſſoria, alia negatoria: cõfeſſoria, cùm dicat quis, aliquam rem corporalem eſſe ſuam, ſicut hunc ſeruum, hunc fundũ, hunc æquum, hanc veſtẽ. Item in rem, quædã recuperandæ poſſeſſionis cauſa, quædam adipiſcendæ, et quædam retinendæ. Recuperandæ, hoc eſt ſeyſinæ propriæ priùs habitę, ꝑ aſſiſam nouæ diſſeyſinæ: adipiſcendæ, hoc eſt alienę, videlicet alicuius anteceſſoris. Retinendę, ſicut interdicta, ne quis alteri vim faciat. Item quandòq; gratia recuperandæ tam poſſeſſionis ꝙ proprietatis ſimul. Itẽ quandòq; cauſa recuperandæ poſſeſſionis quam quis ei conceſſit ad terminũ vitæ, vel annorũ. Item confeſſoria eſt, qua dicis tibi ius eſſe eundi ꝑ fundũ vicini tui, aquãue ducendi, eo inuito, et hmodi. Et hęc actio in rem ideò dicitur quà rem tuam incorporalẽ petis. s. ius eundi ꝑ fundũ, et ideò cõfeſſoria dicitur, quia conſtituta eſt verbis affirmatiuis. Actio verò negatoria eſt, quam dominus fundi intendit aduerſus te ſolito euntem per fundum ſuum, dicens tibi non eſſe ius ire per fundum ſuũ. Et hæc actio dicitur in rem, quià dominus fundi in hoc, ſuam vendicat libertatem. Et huiuſmodi actiones non competunt dę dominio rei, ſed de iure prędiorũ. ¶ 8. Item actionum ciuilium in perſonam, ex cõtractu vel quaſi quædam naſcuntur ex pacto. Ex quaſi contractu naſci dicuntur, quæ nec omninò ex pacto, nec omninò ex maleſitio, ſed tamẽ maiorem cum pactis habent affinitatem, ꝙ cum maleſitijs. Ex maleſitijs naſcũtur actiones, quib⁹ delicta hominũ coercentur, ſicut cõdictio rei furtiuæ, actio vz bonorũ raptorũ, actio legis Aquilię, et iniuriarũ. Ex quaſi maleſitio, naſcũtur actiones quę

nec

nec ad pacta accedunt nec propriè ad maleſitia,ſed ſimiliora ſunt maleſitijs q̃ pactis. Ex contractu,& obligatione oriuntur actiones,ſecundûm quod ſuperiûs dictũ eſt,aliæ re,aliæ verbo,aliæ litteris,alæ conſenſu.Re, vt conditio certi de mutuo.Conditio autem certi cõpetit ex omni cauſa, & obligatione,ex qua quid certũ petitur,ſiue ex contractu certo,vel incerto.Cauſæ verò huiuſmodi actionũ ſunt quatuor cõtract⁹ ſuperiùs nominati,de quibus ſuperiùs dictum eſt,in titulo de donationibus.Vt do vt des,do vt facias,facio vt des, facio vt facias . Itẽ eſt petitoria hæreditatis actio, et competit illis,quibus ius merum deſcendit ab anteceſſoribus,ſicut hæredibus propinquioribus. ¶ 9. Poſſeſſoria verò hæreditatis petitio eſt de poſſeſſione propria,et quæ dicitur actio vnde vi,per quam reſtituitur ſpoliato,ſua poſſeſſio , et dici poterit aſſiſa nouæ diſſeyſinæ. Itẽ dicitur poſſeſſoria petitio, de poſſeſſione aliena,ſicut alicui⁹ ãteceſſoris,de aliquo teñto de quo anteceſſor obijt ſeyſitus vt de feodo,quæ dicitur actio quorũ bonorũ,ſiue Aſſiſa mortis anteceſſoris.

1 ¶ Cui competant actiones quæ oriuntur ex maleſitijs,et contra quẽ. 2. Cui actio iniuriarum competit & contra quẽ. 3. Cui actio ꝙ metus cauſa,et contra quẽ. 4. Cui et contra quem competat interdictũ ꝙ vi aut clam. 5. Cui et contra quem competat interdictum de Itinere actuq; priuato. 6. De interdicto quorum bonorum. 7. Alia diuiſio actionum ſi plures competant ſuper vna re & vna fuerit electa. 8. Si quis ſe retraxerit ab vna cum fuerit electa. 9. Actionum tertia diuiſio. *Cap.4.*

Item videndum cui competãt actiones quæ ex maleſitio oriuntur , & contra quẽ.Et ſciendũ ꝙ actio furti,ſiue condictio,domino rei competat,cõtra furẽ,et eius ſucceſſorem,et contra quẽlibet detentorẽ. Actio vi bonorũ raptorũ,de rebus mobilibus vi ablatis,ſiue robbatis,datur domino rerum,vel de cuius cuſtodia ſurreptę ſunt,& qui intrauit in ſolutionem erga dominum ſuum,ità ꝙ eius interſit agere. Actio vero legis Aquiliæ,de hominibus per feloniam occiſis,vel vulneratis,dabitur ꝓpinquioribus parentibus,vel extraneis homagio vel ſeruitio obligatis, ita ꝙ eorum interſit agere.¶ 2.Actio verò iniuriarum,cõpetit ei qui cõtumeliam vel iniuriam paſſus eſt,contra eũ qui iniuriam intulit,vel pulſauit,verberauit , & malè tractauit,et in qua iudex eum tanti condẽpnabit,quanti actor dixerit ſe nolle iniuriam ſuſtinuiſſe, adhibita tamen per iudicem taxatione. ¶ 3. Actio,quòd met⁹ cauſa,datur ei, qui probabili metu coactus, rem ſuam tradidit,vendidit,vel promiſit , verſus eum qui metum intulit.Et dicitur metus probabilis,qui in virum conſtantem cadere poſſet,et non in hominem meticuloſum.Actio de dolo competit ei, contra quem dolus committitur.Actio verò ſiue interdictũ,vnde vi.s.quod duplex eſt, ſcilicet rei reſtitutoria,et pœnalis,datur contra eum,qui vi deiecit,& datur ei,qui vi deiectus eſt,ad reſtitutionem poſſeſſionis rei immobilis,qua quis vi deiect⁹ eſt,et quo caſu duplex eſt in perſona deiectoris ſecundùm quod inferiùs dicetur,in Aſſiſa nouæ diſſeyſinæ,& in qua nec mortalitas, nec caſus fortuitus liberat deiectorem. ¶4. Actio ſiue interdictum, quòd vi aut clam,datur aduerſus eum,qui in ſolo vel fũdo alterius nouum opus manu factum conſtruxit,vel deſtruxit,& ſe occultauit ne

uit ne ſibi prohiberetur, et qui talia conſtruxit vel deſtruxit,per hanc actionem compelletur,vt id quod fecit,in priſtinum ſtatum, ſuis ſumptib⁹ reponat,vt res ſit ſicut ſolet eſſe & debet. Huiuſmodi vero actiones ſiue interdicta,non dantur hæredibus nec in hæredes,in eo quòd pœnalia ſũt ſed dantur in eô quòd ſunt reſtitutoria.¶ 5. Actio vero ſiue interdictum, de Itinere actuque priuato,datur aduerſus eos, qui iniuſtè aliquem prohibent vti ſua ſeruitute. Ait enim prætor, quod itinere actuquè priuato agitur,vel via hoc ãno,vbi nec vi,nec clam,nec precariò ab adnerſario vſum eſt. Quò minùs ita vtatur, vim fieri veto. Et hec omnia interdicta ex malefitio oriuntur. ¶ 6. Eſt etiam interdictum ſiue actio quorũ bonorum, quæ non oritur ex malefitio, ſed ex quaſi contractu, et datur hæredibus propinquiorib⁹ de ſeyſina mortis anteceſſorum,et datur aduerſus quoſlibet poſſidentes. ¶ 7. Actionum autem ciuilium,quæ ſunt in rem, aliȩ datæ ſunt ſuper ipſa poſſeſſione, aliæ proditæ ſuper ipſa proprietate. Et ſi ſuper eadem re vni petenti competãt plures actiones,ſicut aſſiſa nouæ diſſeyſinæ mortis anteceſſoris ſuper pôſſeſſione,et breue de ingreſſu, et breue de recto ſuper proprietate, ſimul et ſemel omnibus vti non poterit, ſed vnam eligat quam voluerit, & vna electa, nunquám habebit regreſſum ad alias,pendente illa,ꝙ ſi ad aliam recurrat, impetratio de ſecũda non valebit. Si verò, quocunq; modo,ab incepta receſſerit, per licentiam vel iuditium, in proponendis actionibus hunc ordinem obſeruabit. Si enim ab aſſiſa nouæ diſſeyſinæ receſſum fuerit,ſtatim habeatur recurſus ad aſſiſam mortis anteceſſoris, ſi competat, et poſteà ad breue de ingreſſu,et ad vltimum ad breue de recto,et ita aſcendendo de poſſeſſione vſque ad proprietatem,ſed non econtrariò deſcendendo, quiâ nunꝗ de breui de recto fit deſcendus ad alia breuia inferiora, quiâ qui ſemel egerit per breue de recto, totum ius,tam ſuper poſſeſſione quâm ſuper proprietate deducit in iuditium ſecundum quod videri poterit infra,vbi tractatur de breui de recto. Nunquam enim a cauſa proprietatis fit deſcenſus ad cauſam poſſeſſionis, nec poſtquám ſemel actum fuerit de ſeyſina anteceſſoris, non poſſit quis agere de ſeyſina propria per aſſiſam. ¶ 8. Cûm autem ab actione in rem,quis ſemel receſſerit vel ab actione ſe retraxerit, vel iuditium contrarium habuerit, nunquâm ad eandẽ redire poterit, cûm ſemel actio extincta non reuiuiſcit. Si autem ex quacunque cauſa a breui ſe retraxerit pro aliquo defectu,et non ab actione, aliud erit. ¶ 9. Item actionum, quædam præiuditalies, quæ oriuntur ex incidentibus queſtionibus vel emergentibus, in quib⁹ quæritur vtrum aliquis ſit ingenuus vel libertinus, et ſi libertinus, liber,vel ſeruus? filius an non, et ſi filius, vtrum legittimus vel baſtardus et huiuſmodi, et dicuntur præiuditiales, quià priûs iudicantur quâm actio principalis. Et vt per hoc remaneat principalis vel procedat in quacunq; cauſa tam incidenti vel emergente, vt ſi incidat conuentio ſiue pactum, res iudicata vel finis factus vel alia quæuis exceptio.

1 ¶ *Vbi terminari debent actiones criminales.* *Cap. 5.*

VBi terminari debeant actiones criminales, vel placita videndum. Et ſciēdum, quòd ſi actiones criminales ſint, in curia domini regis debent terminari, cùm ſit ibi pœna corporalis infligēda, & hoc coram ipſo rege, ſi tangat perſonam ſuam, ſicut crimen læſę maieſtatis, vel coram Iuſtitiarijs ad hoc ſpecialiter aſſignatis, ſi tāgat perſonas priuatas. Vita verô, & membrum hominum ſunt in manu dñi regis, vel ad tuitionem, vel ad pœnam cùm deliquerint, niſi ita ſit fortè, quòd aliquis gaudeat ſpeciali libertate, quòd habeat Toll & Tem &c. vt infra. Ad dominum Regē & coronam ſuam pertinet, cognoſcere de crimine læſę maieſtatis: vt de nece, vel ſeditione perſonæ ſuæ, vel regni, vel excercitus ſui. Itē crimē falſi, quod ſub ſe continet plures ſpecies, et multipliciter fieri poterit, vt ſi quis falſauerit ſigillum domini regis, vel falſam monetam fabricauerit, vel de non reproba reprobam fecerit, vel ſi quis falſario conſenſerit ſcienter. Itē occultatio theſauri iuuenti fraudulosa, placitum de pace domini regis fracta, et iſta grauiora ſūt crimina & maiora, quiá principaliter tāgūt perſonā ipſius regis. Sunt etiā crimina aliquātulum minora, eò quòd in parte tangunt ipſum regem propter pacem ſuam infractam, in parte priuatas perſonas, contra quas delinquitur, ſicut crimen furti, crimen roberiæ cōtra pacem, & plagarum. Item crimen homicidij, ſiue ſit caſuale vel voluntarium, licet eandem pœnam non contineāt, quiâ in vno caſu rigor, et in alio miſericordia. Item crimen incendij, nequiter facti. Item raptus virginis, vel ſanctimonialis, vel matronę honeſtè viuentis. Item crimē roberię & impriſonamenti, contra pacem. Item de libero homine impriſonato, quarum omnia, pœnam corporalem infligunt, et ſecūdum quod fuerint maiora vel minora, grauem inducunt pœnam vel min⁹ grauem. Inducūt enim quædam vltimum ſupplicium, cum pæna grauiori & tormentis, ne ſtatim deficiant, quandòq; ſine tormentis. Item quædam inducunt membrorum truncationem, quędam exilium perpetuū, vel ad tēpus, & eodem modo inpriſonamentum. Pœnæ autem ad correctionem, et correptionē hominum ſunt iuuentæ, vt quos diuinus timor à malo non reuocat, temporalis ſaltē pœna coerceat, et cohibeat, a peccato. Ipſe enim de⁹ propter iniquitatem corripit homines.

1 ¶ *De generibus pœnarum quibus homines afficiuntur propter eorū iniquitates.* *Cap.6.*

GEnera pęnarum, quibus afficiuntur malefactores, ſunt hæc. Sūt autem quædam quæ adimunt vitam, vel membrum. Sunt autem quæ auferunt ciuitatem, burgum, vel prouintiam. Sunt autem quæ continent exilium perpetuum, vel ad tempus, vel corporis coertionē, ſcilicet impriſonamentum vel ad tempus, vel imperpetuum. Suut quædam quæ fuſtigationem, verberationem, pœnam pilloralem et Tymboralē & dāpnum cum infamia inducunt. Sunt etiam quædam quæ dignitatis, et ordinis inducunt depoſitionem, vel alicuius actus priuationem, vel prohibitionem. Et non alio modo puniatur quis, q̄ ſecūdum quod ſe habeat cōdempnatio, vt ſi gladio animaduerti debeat in aliquem, tunc non ſecuri, nec telo, nec fuſtibus, vel laqueo, alio quoue modo. Item qui viui exuri debent, nō eis verberibus noceatur, nec virgis, nec tormētis: quiá pleriq; deficiunt

deficiunt dum torquentur, et hoc niſi aliter exigat enormitas delicti. Solent præſides in carcere continendos damnare vt in vinculis contineantur, ſed huiuſmodi interdicta ſunt a lege, quia carcer ad continendos, & non puniendos haberi debeat. Reſpiciẽdum eſt iudicanti, ne quid aut durius aut remiſſius conſtituatur, quàm cauſa depoſcit, nec enim aut ſeueritatis aut clementiæ gloria affectanda eſt: ſed perpenſo iuditio, prout quęque res expoſtulat, ſtatuendum. In leuioribus cauſis, leniores eſſe debent, ad lenitatem. In grauioribus autem pœnis, ſeueritatem legum, cum aliquo temporamento benignitatis, ſubſequi. Et pœnæ potiùs molliẽdæ ſunt quàm exaſperandæ. Delinquunt latrones propoſito, per factionem, ebrij, impetu ꝑ ebrietatem, cùm ad manus vel ferrum peruenitur. Caſu, cùm ꝑ infortunium, vt ſi aliquis venando, ꝑ telum in feram miſſum, hominẽ interfecerit, & ſimilia ꝑpetrauerit. Crimen vel pœna paterna, nullã maculam filio infligere poteſt. Igne concremantur, qui ſaluti dominorũ ſuorum inſidiauerint. Facta puniuntur, vt furta, homicidia. Scripta, vt falſa & libelli famoſi. Conſilia, vt coniurationes: ſed hæc quatuor genera, conſideranda ſunt ſeptem modis, cauſa, perſona, loco, tempore, qualitate, quantitate & euentu. Cauſa, vt in verberibus, quæ impunita ſunt a magiſtro vel parente, niſi modum excedant, quiâ emendationis & non iniuriæ gratia videntur adhiberi, & puniũtur, cùm quis per iram ab extraneo pulſatus eſt. Perſona dupliciter ſpectatur eius. s. qui fecit, et eiꝰ qui paſſus eſt: aliter enim puniũtur ex eiſdem factionibus, ſerui quâm liberi, et aliter qui quidem aliquid in dominum parentemue cõmiſerit quàm in extraneum, in magiſtratũ q̃ priuatum. Et ſimiliter ætatis ratio habẽda eſt. Locꝰ facit vt idem ſit furtum vel ſacrilegium, et ſecundũ hoc minor pœna vel maior. Tempus diſcernit prædonem a fure, vel effractorem, et furem diurnum, a nocturno. Quãtitas diſcernit furem ab abigeuo, ſecundũ quod furtum fuerit maiꝰ vel minus, vt ſi quis ſuem ſurripuerit fur erit, et ſi quis gregem, abigeuus erit. Euentus, vt ſi ex voluntate & conſcientia certa fecerit quis aliquid, ſicut homicidiũ, an ex euentu, vt ſuprâ: & ſecũdũ hoc, aut erit felonia aut infortunium. Item eſt pœna pecuniaria, ſicut corporalis, et quælibet pœna corporalis quamuis minima, maior eſt qualibet pœna pecuniaria.

1 ¶*Vbi terminandæ ſunt actiones ciuiles.* 2. *De diuerſitate iuſtitiariorum.* 3. *Quæ placita immediatẽ placitari & terminari debent in curia domini et rationes quare.* *Cap.7.*

Dictum eſt ſuperius, in cuius curia actiones criminales debeant terminari, ſiue in com̃ vel extra, ſiue in curia dñi regis, vel alibi: nunc autẽ dicendũ, vbi triandæ ſunt actiones ciuiles, quę ſunt in rem vel in ꝑſonam. Et ſciendũ, ꝙ earum quę ſunt in rem, ſicut rei vendicationes ꝑ breue de recto, terminari debẽt in curia Baronum vel aliorum, de quĩbus ipſe petens clamauerit tenere, ſi plenũ rectum ei tenere voluerit, vel poſſit vel ſciuerit. Si autẽ noluerit, vel nõ poſſit, vel neſciuerit, tunc ꝓbato a tenente, quod curia dñi ſui, ei de recto defecerit, transferri debet placitum ad comitatum, vt vic. rectum teneat, et ſic a com̃ transferri poſſit ad

magnam curiam,ex certa cauſa,ſi dominus rex voluerit,& ibi terminari. Sed hoc fieri non debet contra voluntatem dominorum,ſicut olim fieri ſolet ꝑ principem,niſi ex prædictis cauſis, vel ſi dñs curiæ ſponte curiam ſuã remiſerit ipſi regi.Et de hac materia habetis pleniùs infra, de actionibus ciuilibus in rem, ſuper ipſa ꝓprietate ꝑ breue de recto. In com̃ vero terminari poſſit placitũ,ꝑ breue de recto,& coram vic. ſi ad magnam curiã dñi regis tranſlatũ non fuerit vt prædictum eſt.Itẽ queſtio ſtatus, ſicut placitum de natiuis,niſi ille qui petitur,excipiendo ſe dicat eſſe liberum, & coram iuſticiarijs dñi regis in aduentu ipſorum ſe eſſe probaturum, et quo caſu, pacem habebit vſquè ad aduentum ipſorum, vel tranſferri poterit iuditium & ꝓbatio ad magnam curiam, ſi domino regi placuerit. Item in com̃ & coram vic. placitari poſſunt plura placita, in quibus vic. eſt iuſtitiarius conſtitutus ꝑ breue,ꝙ iuſticiet,ſicut de ſeruitijs et conſuetudinibus,de debitis & alijs placitis infinitis.Item placitũ de vetito Namij,in quo vic. iuſtitiarius eſt & vic. & qualiter huiuſmodi terminentur, inferiùs dicetur. Et quare non poteſt vic. in com̃ iudicare de alicuius libertate,ſicut de ipſius natiuitate,cùm ꝓbatio libertatis ſit quaſi incidens placito de natiuis,ſicut poſſit in curia domini regis? neſcio aliam cauſam aſſignare, niſi hoc ſit ꝓpter fauorem libertatis, quæ eſt res ineſtimabilis, et quæ inſipientibus et minus diſcretis committi non debet ꝓpter diſcrimen. ¶ 2. Placita veró ciuilia in rem,& in ꝑſonam, in curia domini regis terminanda, coram diuerſis iuſtitiarijs terminantur. Habet enim plures curias,in quibus diuerſę actiones terminantur, & illarum curiarũ habet vnam propriam,ſicut aulam regiam,et iuſtitiarios capitales qui ꝓprias cauſas regis terminant, et aliorum omnium, per querelam vel per priuilegium ſiue libertatem: Vt ſi ſit aliquis qui implacitari non debeat niſi coram ipſo domino Rege.Habet etiam curiam,et iuſtitiarios in banco reſidentes, qui cognoſcunt de omnibus placitis, de quibus autoritatem habent cognoſcendi,& ſine warranto,iuriſdictionem non habẽt nec coertionem. Habet etiam iuſtitiarios itinerantes de com̃ in com̃, quandóq; ad omnia placita,quandóquè ad quædam ſpecialia, ſicut aſſiſas nouæ diſſeyſinæ & mortis anteceſſoris capiendas,& ad gaolas deliberãdas, quandóquè ad vnicam vel duas & non plures: in ijs caſibus omnibus erunt curiæ ipſius domini regis.Et ſunt 2.recognitiones.s.de noua diſſeyſina,et de morte anteceſſoris, quæ capi non debent niſi in ſuis comitatibus ꝑ communem libertatem,& hoc niſi inceptę fuerint in comitatibus, quia ſi inceptæ fuerint in com̃,tranſferri poſſunt extra com̃ de loco in locũ,& extra com̃ terminari,cum omnibus ſequelis ſuis, ſicut in cõuictionibus & certificationib⁹,cùm euenerint, & ſiue hm̃odi recognitiones in com̃ terminatę fuerint ſiue non,nõ eſt ꝓhibitũ quin conuictiones & certificationes extra com̃ trahi poſſunt.Et ſicut prędictũ eſt in parte,trahuntur placita cauſis ſupradictis,a curijs baronum vſq; ad com̃, & ibi terminantur quandóq;,et quandóq; inde tranſferuntur,& ponuntur corã iuſtitiarijs itinerãtib⁹ in com̃ & inde corã iuſtic.de bãco,vel corã rege multiſ de cauſis. ¶3. Sunt etiã inter alia placita, quædã quæ nõ ꝑ tranſlationẽ, ſed immediate terminari debẽt corã iuſtitiarijs vel corã rege.s.placitũ de baronijs,

baronijs,vbi ipſe petens tenere clamat immediatè de domino rege in capite per breue de recto,quod vocatur præcipe in capite,& hoc ideô,quiâ hic tangit ipſum regem in toto,vel in parte.Item immediatè in curia domini regis,terminari debent placita de aduocationibus eccleſiarum, vel capellarum,et aſſiſis vltimæ præſentationis,& eſt ratio , quiâ ſi alius a rege mandaret epiſcopis de admittendo clericum,& ipſe non obtemperaret, alius a rege coertionem non haberet, et quiá epiſcopus ad alterius mandatum quâm regis clericum admittere non tenetur.Item immediatè in curia domini regis placitantur placita de dotibus , vbi mulier nihil habet,et eſt ratio,quiâ ſi contra mulierem dotem petentem , exciperetur quòd dotem habere non poſſet,eo quòd viro, cuius nomine dotem petit,nunquâm fuit legittimo matrimonio copulata,nullus alius preter regem poſſet epiſcopo demandare inquiſitionem faciendam . Item immediatè pertinet ad regem quærela finis factæ in curia domini regis & non obſeruatæ,et eſt ratio,quiâ nemo poteſt finem interpretari , niſi ipſe rex, in cuius curia fines fiunt .Eſt enim eius interpretari cuius eſt concedere. Item in curia domini regis immediatè placitantur plura placita , propter impotentiam aliorum ex neceſſitate,cûm non poſſit aliquis Baro, vic.vel alius de liberis tenementis cognoſcere , nec tenens tenetur reſpondere, ſine præcepto vel warranto domini regis, nec etiam poſſunt aliquem de huiuſmodi, ad ſacramentum ſine warranto compellere , et huiuſmodi placita ſunt infinita. Qualiter autem placita propter neceſſitatem, de curia in curiam transferuntur multipliciter , vel propter indulgentiam priuilegiatorum ſicut templariorum,et huiuſmodi, infra dicetur pleniûs, per tranſlationem per pone.

1 ¶ *Vbi & coram quibus perſonis proponendæ ſunt actiones & terminandæ.* 2. *Quid ſit iuditium & in quibus conſiſtit , et quòd iuditium iudicis conſiſtit in tribus.* 3. *Quôd quadruplex eſt munus.* 4. *De poteſtate iudicis.* 5. *De diuiſione iuriſdictionum ſacerdotij & regni.* *Cap.8.*

VIdendum etiam vbi , et coram quibus perſonis proponendæ ſunt actiones & probandæ,& ſciendum quòd in iuditio. Videndum eſt igitur quid ſit iuditium. ¶ 2. Et ſciendum,quòd iuditiũ eſt in qualibet actione trinus actus trium perſonarum: Iudicis vz,actoris,& rei,ſecundûm quod largè accipi poſſunt huiuſmodi perſonæ.s.quòd duæ ſint perſonę ad minus,inter quas vertatur contentio,& tertia perſona,ad minus,qui iudicet, alioquín non erit iuditium , cûm iſtæ perſonæ ſint partes principales in iuditio, ſine quibus iuditium conſiſtere non poteſt. Iudex verò ſiue iuſtitiarius, vti debet veritate , & veritas iuditij in tribus conſiſtit.s.in indifferenti & ęquali perſonarum ſuſceptione, vt legitur in Deuteronomio,audite illos,et quod iuſtum fuerit,iudicate: ſiue ciuis ſit iſte,ſiue peregrinus,nulla erit diſtantia perſonarum, itâ paruum audietis vt magnum,nec accipietis cuiuſquâm perſonam, quiâ dei iuditium eſt. Item in eodem libro capitul.16.non accipies perſonam, nec munera, quia munera excęcant &c.vt infrâ de iuſtic. Item conſiſtit in diligenti examinatione,quiâ oportet iudicem cuncta rimari.Hoc intelligens Iob, ait.29

Cauſam quam ignorabam diligentiſſimè inueſtigabam, non enim dicit diligenter vel diligentiùs, immo diligentiſſimè. Debet enim iudex, ꝑ examinationem de dubijs facere certum, & de credulitate veritatem, de ignorantia notitiam, & notorium ſiue notitiam de ignoto. Item conſiſtit veritas iuditij, in iuſta ſententiæ prolatione, & iuſta & diligenti executione, vt in Deuteronomio xvi. Iuſtè quod iuſtum eſt perſequeris, vt viuas & poſſideas terram quam dominus deus daturus eſt tibi. Et ſecundo libro paralepominon.19. vbi dicitur. Videte quid faciatis, nõ enim hominis exercetis iuditium ſed dei, et illud idem quod iudicaueritis, in vos redundabit, ſit timor domini vobiſcum, et cum diligentia cuncta facite. Nõ enim eſt apud dominum deum veſtrum iniquitas, nec perſonarum acceptio, nec cupido munerum, quæ excęcant oculos ſapientum, & ꝑuertunt verba iuſtorũ, vt legit in eccleſiaſtico.ca.20. ¶ 3. Xenia & dona excęcant oculos iudicum, & qui dona & munera dixit, omne genus muneris intellexit. Munus.s.a manu, quale eſt res corporal, quę pręſtatur. Munus a lingua, quale eſt blandiens & adulatoria ſupplicatio, laudum celebre præconium, vanæ gloriæ ſymphonia. Item munus ab obſequio, quale eſt ſeruitium acceptum & impenſum, pro quo extorquetur iuditij rectitudo. Item nec munus, munus a ſanguine vocari meretur, cûm pro ſanguinis linea, recti iuditij linea recuruatur. In hoc enim tangit ſanguis ſanguinem, hæc profecto genera munerum, ſordidorum nomine nũcupantur, & lex humana grauem pœnam infligit iudici corruptò ꝑ ſordes.s.ꝑ munera ſordida, vbi ſi iudex vel iuſtitiarius paciſcatur cum litigatore ad certam partem litis, vt C. ad legem vel repetet L. omnis, vbi dicitur: omnes cognitores & iudices, a re cuiuis manus abſtineant, nec alienum iurgium putent ſuam prædam. Etenim priuatarum quoq; litium cognitor, idemquè mercator, ſtatutam legibus cogetur ſubire iacturam. Iactura enim ſine pœna erit, quòd idem quod recepit reſtituat in quadruplum. Vt C.s.L. vltima in fine, quiâ ibi tenentur in quadruplum, ſiue tempore adminiſtrationis aliquid receperint ſiue poſt, quocunq; titulo vel quocũq; velamento, vt ſi finxerit interueniſſe titulum donationis, vel venditionis. Re vera ſordidus eſt ille, quem iuditij veritas non adornat, vt ſi fauor, vel odium, timor, inuidia vel præmium inducunt contrarium, vt iuditij veritas corruat in plateis, de quo dici poterit, vè illi ſordido, per quem veritas ſordeſcit in paludibus platearum, nec erit inter beatos comnumerandus, de quibus dicitur, beatus qui excutit manus ſuas ab omni munere. Ab omni tamen munere nõn eſt abſtinendum, quià licet ab omnibus & paſſim auariſſimum ſit accipere & viliſſimum: a nemine tamen erit inhumanum, vt ſi amicus accipiat ab amico ſolo intuitu amicitiæ & amoris. Actor vero, ſiue ſit petens ſiue querens, vti debet intentione. Docere enim debet, et rationẽ prætendere, ꝙ ad ipſũ ꝑtineat actio, & ꝙ pars eſſe poſſit in iuditio, ponere enim debet corã eo qui ius dicturus eſt, intentionẽ ſuã & illã fundare & ꝓbare. Reus vero vti debet exceptione & defẽſione, ſecundùm quod inferiùs dicet pleniùs. ¶ 4. Oportet etiã, ꝙ ille qui iudicat, ad hoc quód rata ſint iuditia, habeat iuriſdictionem ordinariam vel delegatam, & non ſufficit quôd iuriſdictionem habeat, niſi habeat

beat coertionem, quód ſi iuditium ſuum executioni demandare nõ poſſet, ſic eſſent iuditia deluſoria. Non enim habet ordinarius iuriſdictionẽ & executionem in omni cauſa, cùm iura ſint ſeperata & limitata ¶ 5. Sũt enim cauſæ ſpirituales, in quibus iudex ſecularis non habet cognitionẽ nec executionem, cùm non habeat coertionem. In hijs enim cauſis pertinet cognitio ad iudices eccleſiaſticos, qui regunt & defendunt ſacerdotium. Sunt autem cauſæ ſeculares quarum cognitio pertinet ad reges & principes, qui defendunt regnum, et de quibus iudices eccleſiaſtici ſe intromittere non debent, cùm eorum iura ſiue iuriſdictiones limitatæ ſunt & ſeperatæ, niſi ita ſit quód gladius iuuare debeat gladium, eſt enim magna differentia inter ſacerdotium & regnum.

1 ¶ *De regimine iuriſdictionis quæ pertinent ad regnum.* 2. *De ſacramento quod rex facere debet in coronatione.* 3. *Ad quod rex creatus ſit in ordinaria iuriſdictione.*
Cap. 9.

Cùm autem de regimine ſacerdotij nihil pertineat ad tractatum iſtũ, ideò videndum erit de ijs quæ pertinent ad regnum, quis primó & principaliter poſſit et debeat iudicare. Et ſciendum quód ipſe Rex et non alius, ſi ſolus ad hoc ſufficere poſſit, cùm ad hoc per virtutẽ ſacramenti teneatur aſtrictus. ¶ 2. Debet enim in coronatione ſua, in nomine Iheſu Chriſti præſtito ſacramento, hæc tria ꝓmittere populo ſibi ſubdito. Inprimis ſe eſſe præcepturum & pro viribus opem impenſurum, vt eccleſiæ dei & omni populo Chriſtiano vera pax, omni ſuo tempore obſeruetur. Secundó, vt rapacitates & omnes iniquitates, omnibus gradibus interdicat. Tertió, vt in omnibus iuditijs æquitatem præcipiat & miſericordiam, vt indulgeat ei ſuam miſericordiam clemens & miſericors deus, & vt per iuſtitiam ſuam firma gaudeant pace vniuerſi. ¶ 3. Ad hoc autem creatus eſt et electus, vt iuſtitiam faciat vniuerſis, et vt in eo dominus ſedeat, et per ipſum ſua iuditia diſcernat, et quod iuſtè iudicauerit ſuſtineat & defendat, quiá ſi non eſſet qui iuſtitiam faceret, pax de facili poſſet exterminari, & ſuperuacuum eſſet leges condere, & iuſtitiam facere, niſi eſſet qui leges tueretur. Separare autem debet rex (cùm ſit dei vicarius in terra) ius ab iniuria, æquum ab iniquo, vt omnes ſibi ſubiecti, honeſtè viuant, et quód nullus alium lædat, & quód vnicuique, quod ſuum fuerit, recta contributione reddatur. Potentia veró omnes ſibi ſubditos debet præcellere. Parem autem habere non debet, nec multo fortius ſuperiorem, maximè in iuſtitia exhibenda, vt dicatur vere de eo, magnus dominus noſter, et magna virtus eius &c. Licet in iuſtitia recipienda, minimo de regno ſuo comparetur, & licet omnes potentia præcellat, tamen (cùm cor regis in manu dei eſſe debeat) ne ſit ineffrænata, frẽnũ apponat temperantiæ, & lora moderantiæ, ne cùm ineffrenata ſit, trahatur ad iniuriã. Nihil enim aliud poteſt rex in terris, cùm ſit dei miniſter & vicariꝰ, niſi id ſolũ quod de iure poteſt, nec obſtat qđ dicitur, qđ principi placet legis habet vigorem, quiá ſequitur in fine legis, cum lege regia quę de imperio eius lata eſt .i. nõ quicquid de volũtate regis temerè præſumptũ eſt

ſed

ſed animo condendi iura, ſed quod conſilio magiſtratuum ſuorum, rege autoritatē præſtante, et habita ſuper hoc deliberatione, & tractatu, rectè fuerit definitum. Poteſtas itaq; ſua iuris eſt, & non iniuriæ, & cùm ipſe ſit autor iuris, non debet indè iniuriarum naſci occaſio, vnde iura naſcuntur, et etiam qui ex offitio ſuo alios prohibere neceſſe habet, idipſum in ꝓpria perſona cōmittere nō debet. Exercere igitur debet rex poteſtatem iuris, ſicut dei vicarius & miniſter in terra, quiâ illa poteſtas ſolius dei eſt, poteſtas autem iniuriæ diaboli et non dei, & cuius horum opera fecerit rex, eius miniſter erit, cuius opera fecerit. Igitur dum facit iuſticiam, vicarius eſt regis æterni, miniſter autem diaboli, dum declinet ad iniuriam. Dicitur enim rex a bene regendo, & non a regnando, quiá rex eſt dum benè regit, Tyrannus dum populum ſibi creditum violenta opprimit dominatione. Temperet igitur potentiam ſuam per legem, quæ frænum eſt potentiæ quòd ſecūdùm leges viuat, quòd hoc ſanxit lex humana, quòd leges ſuum ligent latorem, & alibi in eadem, digna vox maieſtate regnantis eſt legibus. s. alligatum ſe principem proficiſcere. i. profiteri. Item nihil tam proprium eſt imperij, quâm legibus viuere, & maius imperio eſt legibus ſubmittere principatum, & merito debet retribuere legi, quia lex tribuit ei, facit enim lex quòd ipſe ſit rex. Item cùm non ſemper oporteat regem eſſe armatum armis ſed legibus, addiſcat rex ſapientiam, et conſeruet iuſtitiam, et deus præbebit illam ſibi, et cûm illam inuenerit, beatus erit ſi tenuerit eam, cùm ſit honor & gloria in ſermone ſenſati, & lingua imprudentis ſubuerſio ipſius, et principatus ſenſati ſtabilis, et rex ſapiens iudicabit populum ſuum. Si autem fuerit inſipiens, perdet illum, quiá a capite corrupto deſcendit corruptio membrorum, et ſi ſenſus & vires non vigeant in capite, ſequitur quòd cætera membra ſuum non poterunt officium exercere. Non ſolum autem ſapiens eſſe debet ſed miſericors, & cum ſapientia miſericorditer iuſtus, & licet tutius ſit reddere rationem pro miſericordia, quâm pro iuditio: tutiſſimum tamen eſt, vt itâ palpebræ eius præcedant greſſus ſuos, quôd iuditium non vacillet per imprudentiam, nec miſericordia decipiat per incircumſpectionem. Miſericordia ſiquidem iniuſta eſt cum incorrigibili, & non eſt in eos liberalitatis auguſtiæ referenda humanitas, qui impunitatem veteris admiſſi, conſuetudinibus potius quàm emendationi deputarunt. Et cûm indulgeat iudex indigno, nonne ad prolaptionis contagium prouocat vniuerſos? Sic ergo miſereatur indigno, vt ſemper homini condoleat. Item pauperis non miſereatur quis in iuditio, miſericordia. s. remiſſionis, cui tantûm miſericordia compaſſionis eſt, ſicut et omnibus miſerendum. Et quibus et qualiter ſit miſerendum, eum doceat merita vel demerita perſonarum.

1 ¶ *De iuriſdictione delegata quæ ad iuſtitiarios pertinet.* 2. *De differentia iuſtitiariorū.* 3. *De poteſtate iuſtitiariorum.* 4. *Qualiter & quandô finiatur eorum poteſtas et iuriſdictio.* *Cap.10.*

Dictum

DIctum eſt in proximo de ordinaria iuriſdictione, quæ pertinet ad regem, conſequentèr dicendum eſt de iuriſdictione delegata, vbi quis ex ſe ipſo nullam habet autoritatem, ſed ab alio ſibi commiſſam, cùm ipſe qui delegat non ſufficiat per ſe omnes cauſas ſiue iuriſdictiones terminare. Et ſi ipſe dominus rex ad ſingulas cauſas terminandas non ſufficiat, vt leuior ſit illi labor, in plures perſonas partito onere, eligere debet de regno ſuo viros ſapientes, & timentes deum, in quibus ſit veritas eloquiorum, et qui oderunt auaritiam (quæ inducit cupiditatem) et ex illis conſtituere iuſtitiarios, vic. et alios balliuos & miniſtros ſuos, quibus referantur tam queſtiones ſuper dubijs, quàm querimoniæ ſuper iniurijs, et qui nec ad dextram nec ad ſiniſtram viæ propter proſperitatem terrenam, vel aduerſitatis metum, a tramite iuſtitiæ non declinent, ſed iudicet populum dei in æquitate, vt dici poſſit de eis cum pſalmiſta, quòd de vultu eorum iuditium prodijt æquitatis. Et conſiderent efficaciter, quid oportuerit ſecundùm neceſſitatem, quid expedierit ſecundùm vtilitatem, quid liceat ſecundùm promiſſionem, quid deceat ſecundùm honeſtatem. Et tale iuditium diligit honor Regis, cuius perſonam in iuditio & iudicando repreſentant. Nulli autem iuris beneſitium denegent, a nullo præmium petant, vt prædictum eſt, vel recipiant, vt quis ius ſuum liberè perſequatur, vt cauſa viduæ ad eos liberè ingrediatur, vt ſint orphano & pupillo adiutores, vt nulli calumniam fieri patiantur, vt conſtitutiones & eorum edicta, iuri et conſuetudinibus approbatis, & communi vtilitati ſint conuenientia. Coram eis nulla deprimat aduerſariorum potentia, ſed agat quilibet, quod cauſa ſua deſiderat, et ſe temperet ab iniuria, nec a limitibus iuditiorum iuſtorum auertat eos odium, fauor, vel gratia, vt dici poſſit de eis, iuſtus es domine & rectum iuditium tuum &c. Item ſapientes oportet eos eſſe qui iudicant, vt honeſtatem iudicandi ab alijs non mendicent. Si quis autem minùs ſapiens & indoctus ſedem iudicandi conſcendere, et honeſtatem iudicandi ſibi præſumpſerit, ex alto corruit, quiâ volare ſatagit, antequâm pennas aſſumat, et qui tali poteſtatem iudicandi dederit, perinde erit ac ſi gladium poneret in manum furientis. Item non ſolum oportet iudicantē ſapientem eſſe, immò potentem, iuxta illud Salomonis: Noli quærere fieri iudex, niſi virtute valeas erumpere iniquitates, ne forte extimeſcas faciem potentis, et ponas ſcandalum in agilitate tua. ¶ 2. Item iuſtitiariorum, quidam ſunt capitales, generales, perpetui & maiores a latere Regis reſidentes, qui omnium aliorum corrigere tenentur iniurias & errores. Sunt etiam alij perpetui, certo loco reſidentes, ſicut in banco, loquelas omnes de quibus habent warrantum terminantes, qui omnes iuriſdictionem habere incipiunt præſtito ſacramento. Item ſunt alij itinerantes de loco in locum, ſicut de Comit̄ in Comitat̄ quandòque ad omnia placita, quandòque ad quædam ſpecialia, ſicut ad aſſiſas tantum & Gaolas, et qui autoritatem habere incipiant ſine ſacramento, cùm breue domini Regis receperint de warranto. Sunt etiam iuſtitiarij conſtituti ad quaſdam aſſiſas, duas vel tres vel plures, qui quidem perpetui non ſunt, quiâ expleto officio iuriſdictionem amittunt.

¶ 3. Eſt

¶ 3. Eſt autem eorum poteſtas, quòd ex quo eis commiſſa eſt cauſa, vna vel plures, licet ſimpliciter, extenditur eorum iuriſdictio ad omnia, ſine quibus cauſa terminari non poteſt, quantum ad iuditium et executionẽ iuditij. Et eodem modo ſi cauſa fuerit incidens vel emergens & præiuditialis, ad alias verò res & alias perſonas, non poſſunt iuriſdictionem ſuam extendere, nec de alijs cognoſcere quâm de hijs quæ in commiſſione continẽtur, cùm fines mandati diligenter ſint attendendi. ¶ 4. Et quâmuis quidam eorum perpetui ſunt, vt videtur, finitur tamen eorum iuriſdictio multis modis .s. mortuo eo qui delegauit, vel mortuo eo ſub cuius proprio nomine cauſa delegatur. Item cùm delegans reuocauerit iuriſdictionem, vel alium dederit iuſtitiarium, re integra ex toto vel ex parte. Item ſi ipſe delegatus, remittat cauſam ad ipſum delegantem, vel ad alium delegatum, ex cauſa, propter certum diem & certum locum. Item finitur, lata ſententia & executione demandata, quiâ iudex per iuditiũ redditũ functus eſt officio ſuo, & iuratores liberati ſunt a ſacramento, niſi ſit qui dicat, ꝙ reddito iuditio, nihilominus poſſit iuſtitiarius iuratores reuocare ad certificandum, vel inquirere de falſo ſacramento, ſecundûm quod iuſtitiari⁹ fuerit capitalis, vel itinerans generaliter ad omnes cauſas. Re vera, cûm iuditium debito modo redditum ſit, non poteſt iuſtitiarius, qui iuditium reddidit, illud poſteá corrigere vel mutare, eodem tamen die quo redditum eſt, ſupplerę poterit in ijs, quæ pertinent ad conſequentias. Sed hoc vltimum, locum habet in perſonis eorum, qui conſtituti ſunt iuſtitiarij ad aliquas aſſiſas ſpecialitèr capiendas, vt vnam duas vel plures. Et notandum in fine, quòd nullus iuſtitiarius a domino rege ſic delegatus, poterit aliquem ſibi ſubdelegare.

1 ¶ Qualiter conſtituendi ſunt iuſtitiarii ad itinerandum de Cõm in Cõm generalitér ad omnia placita vel ſpecialia. 2. De ſacramento quod iuſtitiarij facient cum iuſtitiariam receperint. 3. Breue vni eorum clauſum. 4. Breue omnibus iuſtitiarijs ſimul quod erit eorum warrantus, et publicè legetur in comitatu patens. 5. Breue de eodem omnibus iuſtitiarijs ſimul patens. 6. Breue clauſum vic. ꝙ venire faciat coram iuſtitiarijs omnia placita. 7. Breue de generali ſummonitione clauſum. 8. Breue cum ipſi iuſtitiarij fecerint ſummonitionem nomine proprio & per breue ſuum. 9. Item omnibus quatuor iuſtitiarijs ſimul vbi conſtituuntur ad quædam ſpecialia & non ad omnia placita. 10. Breue clauſũ vic. ꝙ venire faciat aſſiſam. 11. Si autẽ conſtituantur quatuor milites iuſtitiarij ad vnicam aſſiſam capiendam nouæ diſſeyſinæ. 12. Breue de eodem vic. clauſum quod venire faciat aſſiſam. 13. Si iuſtitiarius banci ſolus conſtituatur ꝙ aſſumat. 14. Breue vic. clauſum de eodem. 15. Breue ſi de banco transferatur aſſiſa vſquè ad cõm ad certos iuſtitiarios. 16. Breue clauſum de eodem vic. dirigendum. 17. Si aſſiſa transferatur a quatuor iuſtitiarijs vſquè ad iter iuſtitiariorum extra cõm cùm in cõm incepta fuerit. 18. Breue de conſuetudinibus iuſtitiariorum ad inquiſitiones faciendas ſuper contentionibus ad quærelam. 19. Breue vic. clauſum ſuper eodem. Cap.ii.

VT autem de capitalibus iuſticiarijs in banco reſidentibus ad præſens taceamus, videndum qualiter conſtituendi ſunt iuſtitiarij ad itinerandum de cõm in Cõm, ad omnes cauſas generaliter vel ad certas, et poſteâ, qualiter ad ſpeciales, vnam, duas vel plures. Si autẽ conſtitui debeant ad omnes cauſas generaliter, tunc prẹſtito ſacramẽto, qualiter

liter ſe gerere debeant in itinere ſuo, fiat cuilibet eorum breue ſpecialiter per ſe, et poſteà omnibus in communi. Forma autem breuis ſpecialis talis erit. ¶2. Et ſacramentum tale erit. Iurabit quilibet poſt alium, quôd rectam iuſtitiam facient pro poſſe ſuo in comitatu, in quibus itineraturi ſunt, tàm pauperibus quàm diuitibus, & ꝙ aſſiſam ſeruabunt ſecundũ capitula ſubſcripta, et inferiùs exprimenda, & ꝙ facient omnes rectitudines & iuſtitias, ſpectantes ad coronam domini regis. Et poſt ſacramentũ ſuum dicatur eis expreſſe, ꝙ pro poſſe ſuo intendant ad faciẽdum comodum regis. ¶3. Rex dilecto & fideli ſuo A. ſalutem. Sciatis ꝙ conſtituimus vos iuſtitiarium noſtrum vna cum dilectis & fidelibꝰ noſtris A.B.C. ad itinerandum per comitatũ talem, vel com̃ tales A. de omnibꝰ aſſiſis & placitis tam coronę noſtrę q̃. alijs, ſecundûm quod in breui noſtro, de generali ſummonitione inde vobis directo, pleniûs continetur. Et ideô vobis mandamus, rogãtes ꝙ in fide qua nobis tenemini, vnà cum prædictis ſocijs veſtris, ad hoc expedienda fideliter & diligenter intendatis, vt tâm fidem veſtram q̃. diligentiam ad hoc appoſitam debeamus meritò commendare. Teſte &c. et hec eadem forma fiat ſingulis eorum per ſe. ¶4. Rex dilectis & fidelibus ſuis A.B.C.D. ſalutem. Sciatis quòd conſtituimꝰ vos iuſtitiarios noſtros ad itinerandum in comitatu tali, de omnibus placitis & aſſiſis tâm coronæ noſtræ q̃. alijs, quæ emerſerint poſtquám iuſtitiarij noſtri vltimò itinerauerunt in com̃ illo, et etiam de illis quæ ſummonita fuerũt & atterminata fuerunt, et non finita coram iuſtitiarijs noſtris de banco apud weſtm̃, vel corã iuſtitiarijs nr̃is itinerantibꝰ qui vltimò itinerauerunt in eodem com̃, de omnibus placitis, vel tantum de aſſiſis nouæ diſſeyſinæ, mortis anteceſſoris capiendis, vel gaolis deliberandis, ita ꝙ omnes aſſiſæ illę & omnia placita illa, ſint corã vobis in eodẽ ſtatu quo remanſerũt per præceptum noſtrum, vel per pręfatos iuſtitiarios noſtros itinerantes, vel per pręfatos iuſtitiarios noſtros de banco. Mandauimus enim vicecom̃ noſtro A. ꝙ ad diem & locũ, quem ei ſcire facietis, faciat coram vobis ſummonitiones fieri, et attachiamẽta venire, cum breuibus aſſiſarum & placitorum prędictorum. Et ideò vobis mandamus, rogantes ꝙ in fide qua nobis tenemini ad hæc exequenda fideliter &c. vt ſuprá. ¶5. Rex A.B.C. ſalutem. Sciatis quòd conſtituimus vos iuſtitiarios noſtros &c. vt ſuprá. Et ideó vobis mandamus, rogantes quód tali die côueniatis apud talem locum, facturi inde quod ad iuſtitiam pertinet & in fide qua nobis tenemini ad negotia noſtra ibidem expediẽda ita fideliter &c. Vt ſuprà. Mandauimus enim vic. noſtro tali ꝙ ad prædictum diem & locum faciat coram vobis ſummonitiones fieri, & attachiamenta venire cum breuibus aſſiſarum prædictarum et placitorum prædictorum. In cuius rei teſtimonium mittimꝰ vobis has litteras noſtras patentes Teſte &c. Poſteâ fiant breuia vic. clauſa, quód venire faciat coram iuſtitiarijs õnia placita, et de generali ſummonitione, omnibus facienda tâm maioribus q̃. minoribus. ¶6. Rex vic. vel vicecomitibus talibus ſalutem. Præcipimus vobis, ꝙ ad certos dies & loca, quæ vobis ſcire faciant dilecti & fideles noſtri tales, vel aliter tales & ſocij ſui quos iuſtitiarios noſtros aſſignauimus ad itinerandum per com̃ veſtros ad omnia placita, venire faciatis

coram eis omnia placita coronæ noſtræ, quæ placitata non ſunt, et quæ emerſerunt poſtquám iuſtitiarij noſtri vltimó itinerauerunt in partibus illis, ad omnia placita & ſimiliter omnia attachiamenta ad placita illa ꝑtinentia, & omnes aſſiſas & omnia placita quæ poſita ſunt ad primam aſſiſam coram iuſtitiarijs, cum breuibus aſſiſarum & placitorum, ſicut pleniûs continetur in literis noſtris clauſis, quas ſingulis veſtrum aliâs inde miſimus Teſte &c. ſcilicet de generali ſummonítione quæ tales ſunt. ¶7 Rex vicecomiti ſalutem. Summoneas per bonos ſummonitores, omnes archiepiſcopos, epiſcopos, abbates, priores, comites, barones, milites & liberé tenentes de tota balliua tua, et de qualibet villa, quatuor legales homines & præpoſitum, et de quolibet burgo duodecem legales burgenſes per totam balliuam tuam, et omnes illos qui coram iuſtitiarijs itinerantibus venire ſolent & debent, quód ſint apud talem locum, tali die, anno regni noſtri tali, coram dilectis & fidelibus noſtris A B. C. D. quos iuſtitiarios noſtros conſtituimus, audituri & facturi præceptũ noſtrum. Facias etiam venire tunc coram eiſdem iuſtitiarijs noſtris, omnia placita coronæ noſtræ quæ placitata non ſunt, et quæ emerſerunt poſtquam iuſtitiarii noſtri vltimò itinerauerũt in partibus illis ad omnia placita & omnia attachiamenta ad placita illa pertinentia, et omnes aſſiſas & omnia placita quæ poſita fuerunt ad primam aſſiſam coram iuſtitiariis cum breuibus aſſiſarum, itâ quòd aſſiſæ illæ & placita pro defectu tui vel ſummonitionis tuæ non remaneant. Facias etiam clamari & ſciri per totam balliuam tuam, quôd omnes aſſiſæ, et omnia placita quæ fuerunt attachiata et atterminata & non finita coram iuſtitiariis noſtris de banco, vel coram iuſtitiariis noſtris qui vltimò itinerauerunt in comitatu tuo de omnibus placitis, vel coram iuſtitiarijs noſtris illuc miſſis ad aſſiſas nouæ diſſeyſinæ capiendas, et gaolas deliberandas, tunc ſint coram præfatis iuſtitiariis noſtris apud talem locum, in eodem ſtatu in quo remanſerunt per præceptum noſtrum, vel per præceptum iuſtitiariorum noſtrorum prædictorum itinerantium, vel per iuſtitiarios noſtros de bãco. Summoneas etiam per bonos ſummonitores, omnes illos qui vicecomites fuerunt poſt vltimam itinerationem prædictorum iuſtitiariorum noſtrorum in partibus illis, quôd tunc ſint ibidem coram prædictis iuſtitiariis noſtris itinerantibus cũ breuibus aſſiſarum & placitorum quę tempore ſuo receperunt, et ad reſpondendum de tempore ſuo, ſicut reſpondere debet coram iuſtitiariis itinerantibus, et habeas ibi ſummonitores & hoc breue Teſte &c. Aliquandò verô cûm iuſtitiarij itinerare debent in diuerſis comitatibus, benè facere poſſũt ſummonitiones generales ſub nomine ſuo proprio in prædicta forma, ſic. ¶8. Talis & ſocij ſui iuſtitiarij itinerantes in tali comitatu vicecomiti tali ſalutem. Mandamus vobis, ex parte domini regis, quòd ſummoneas per bonos ſummonitores omnes Archiepiſcopos &c. omnia vt ſuprâ. Facta igitur generali ſummonitione, vt prædictum eſt, videndum erit quandò loquelæ quæ ſunt in banco vel alibi incipient eſſe coram iuſtitiarijs itinerantibus, et eſſe deſinant coram iuſtitiariis de banco, vel alijs, cûm poſſit ſummonitio fieri ꝑ multum tẽpus ante iter, et ſciẽdũ ꝙ non antequâm iuſtitiarij

inceperint

inceperint itinerare, quia benè poterit iter multipliciter impediri,reuocari,vel ſuſpendi,et vnde ſemper dabitur dies partib⁹ a iuſtitiarijs de bãco,ſub tali conditione, niſi iuſtitiarij itinerantes prius venerint ad partes illas , & quo caſu ſemper remanebunt placita illa in banco, quouſquè iter inceptum fuerit.Si autem datus fuerit dies ante ſummonitionem generalem partibus , et infra diem illum incipiat itineratio, retro trahetur dies ille ad diem itinerationis per generalem ſummonitionem , & deſinit placitum coram iuſtitiarijs de banco. Sed quid dicetur de eo qui coram iuſtitiarijs de banco eſſoniatus fuerit de malo lecti? fiat de eo ſecundùm quod viſus fuerit vel non viſus, et ſi viſus fuerit, tunc ſecundúm quod languor fuerit ei adiudicatus, vel ſecundùm quod fuerit ei malum tranſiens. Et ſi viſus fuerit, ſi poſſit ſine licentia ſurgere videndum , vel ſi non poſſit, a quo petenda ſit licentia ſurgendi, vtrum a iuſtitiarijs itinerantibus, vel de banco , vel ſi viſus fuerit et habeat malum tranſiens, coram quibus debeat comparere, vel ſi languor ei fuerit adiudicatus,coram quibus debeat teſtificari viſus, vel ſi iuſtitiarij itinerantes,ſi in eodem comitatu iacuerit eſſoniatus, mittere poſſint ad ipſum vt faciat attornatum , cúm eſſonium de malo lecti coram eis non habeat locum. Cûm verô poſt generalem ſummonitionem itineris, non venerit quis liber homo, nec ſe eſſoniauerit de communi ſummonitione, licet placitũ non habuit,nec fuit implacitatus primo die,pro defalta erit in miſericordia, licet poſtmodũm compareat, niſi rationabili de cauſa docuerit ſe eſſe impeditum, et ſi fortè ſe eſſoniauerit, niſi poſteâ comparuerit non valebit eſſonium, et idem erit ſi venerit, & ſine licentia receſſerit.Si autem conſtituantur iuſtitiarij ad aſſiſas,et non ad omnia alia placita,ſed ad placita ſpecialia, ſicut ad aſſiſas omnimodas, ad gaolas deliberandas, & ad placita de dote tantùm coram quatuor iuſtitiarijs,tunc fiat breue ſub hac forma quatuor iuſtitiariis patens omnibus ſimul. ¶ 9. Rex dilectis & fidelibus ſuis A. B. C. D. ſalutem. Sciatis quòd conſtituimus vos iuſtitiarios noſtros , ad aſſiſas nouæ diſſeyſinæ , mortis anteceſſoris , vltimæ præſentationis capiendas, et ad alia placita de dote, vnde mulieres petentes nihil habent,generaliter tenendã, quicunquè contra aſſiſas prædictas, terras vel aduocationes eccleſiarum deforciauerint. Vel ſic: ad aſſiſas mortis anteceſſoris & magnas aſſiſas, et omnes iuratas per præceptum noſtrum ſummonitas coram iuſtitiarijs noſtris ad primam aſſiſam, vel coram iuſtitiarijs noſtris apud weſtmonaſteriũ atterminatas, pręterquàm ſuper illos qui profecti ſunt in ſeruitio n[illegible]ali, et ſimiliter ad gaolam deliberandam , tâm de illis qui in priſ[illegible]oſtra inueniuntur, quàm de illis qui per præceptum noſtrum in cuſtodia committuntur. Et ideò vobis mandamus, rogantes quód ad diem talem et tali loco conueniatis &c. vt ſuprà,de cõſtitutione iuſtitiariorũ ad õnia placita : et de hoc ſtatim fiat vicecom̃ breue clauſum in hac forma. ¶ 10. Rex vicecomiti ſalutem. Sciatis quód conſtituimus dilectos & fideles noſtros A. B. C D. Iuſtitiarios noſtros, ad aſſiſas nouæ diſſeyſinæ &c. vt ſuprâ per omnia vſquè ad clauſulam (et ideó) & tunc ſic. Et ideó tibi præcipimus, quód tali die venire facias coram eiſdem iuſtitiarijs noſtris apud talem locum,

omnes aſſiſas nouæ diſſeyſinæ, mortis anteceſſoris, vltimæ præſentationis magnas aſſiſas & omnes iuratas, et omnia placita de dote, ſecundûm quod prædictum eſt, et quæ ſummonitæ ſunt coram iuſtitiariis noſtris ad primam aſſiſam, cûm in partes illas venerint, vel coram iuſtitiariis noſtris apud weſtmoñ atterminatæ, et omnia attachiamenta quæ pertinent ad gaolam deliberandam, vel alios in cuſtodia poſitos deliberandos. Et ſummoneas per bonos ſummonitores, omnes illos qui vicecomites fuerunt poſtquâm &c. vt ſuprà. Teſte &c. Si autem cõſtituantur iuſtitiarii ad vnam aſſiſam nouæ diſſeyſinæ tantûm, vel mortis anteceſſoris tantùm, vnam, duas vel plures, tunc fiat eis omnibus ſimul breue patẽs in hac forma. ¶ 11. Rex dilectis et fidelibus ſuis, A.B.C.D. ſalutem. Sciatis quód conſtituimus vos iuſtitiarios noſtros, ad aſſiſam nouæ diſſeyſinæ capiendam, quam A. arramauit verſus B. coram vobis per præceptum noſtrũ, de libero tenemẽto ſuo in tali villa, vel ſic: quam A. arramauit verſus B. coram iuſtitiariis noſtris ad primam aſſiſam, cùm in partes illas venerint &c. Si autem conſtituantur tantum ad vnam aſſiſam mortis anteceſſoris, tunc ſic. Sciatis quòd conſtituimus vos iuſtitiarios noſtros, ad aſſiſam mortis anteceſſoris capiendam, quam A. arramauit verſus B. de tanta terra cum pertinentijs in tali villa, et ideó vobis mandamus quód ad diem & locũ, quibus ad hoc intendere poteritis, vel quos duxeritis prouidendos, vel ſic: quód tali die, conueniatis apud talem locum ad aſſiſam illam capiendam, facturi inde quod ad iuſtitiam pertinet, ſecundùm legem et conſuetudinem regni noſtri Angliæ, ſaluis nobis amerciamentis inde prouenientibus, mandauimus enim vicecomiti noſtro tali, quód aſſiſam illam, dictis die et loco, vel ad diem & locum quem ei ſcire facietis, coram vobis venire faciat, et in huius rei teſtimonium mittimus vobis iſtas litteras noſtras patentes Teſte &c. et ſuper hoc fiat vicecomiti breue clauſum quod reſpondeat formæ præcedenti per omnia in hac forma. ¶ 12. Rex vicecomiti tali ſalutem. Sciatis quòd conſtituimus A.B.C.D. iuſtitiarios noſtros ad talem aſſiſam capiendam, vel talem quam talis arramauit &c. vt ſuprâ. Et ſimiliter ad aſſiſam mortis anteceſſoris quam talis arramauit &c. vt ſuprà. Poſſunt enim plures aſſiſæ vna iuſtitiaria contineri ſicut vna, ſi vnus fuerit petens vel querens, & ſiue plures ibi fuerint diſſeyſinæ vel diſſeyſitores, ſiue plures tenentes ſiue vnus. Et ideó tibi præcipimus, quòd aſſiſam illam, vel aſſiſas illas ad prædictos diem & locum, vel ad diem et locum quem vobis ſcire faciẽt, coram præfatis iuſtitiarijs noſtris venire facias &c. Teſte &c. Si autem aſſiſa vltimæ præſentationis capienda ſit coram talibus iuſtitiarijs &c. ſic: ad recognoſcendum per ſacramentum ſuum, quis aduocatus tempore pacis præſentauit vltimam perſonam &c. ſecundûm formam breuis per omnia. Si autem ad aſſiſam vtrum, tunc ſic: ad aſſiſam capiendam, quæ ſummonita eſt coram vobis per præceptum noſtrum, inter A. perſonam talis eccleſiæ petentem, & B. laicum ſcilicet tenentem, vel econtrariò: ad recognoſcendum vtrum tantum terræ vel redditus cum pertinentijs in tali villa, ſit libera eleemoſina pertinens ád eccleſiam prædicti A. in laicum feodum prædicti B. vel econtrarió: vtrum tantum terræ vel red-

ditus

ditus cum pertinentijs in tali villa, ſit laicum feodum prædicti B. vel libera eleemoſina ipſius A. Si autem conſtituatur aliquis iuſtitiarius de banco vel alius & ſolus conſtituatur, tunc fiat ei breue patens de iuſtitiaria in hac forma. ¶ 13. Rex dilecto & fideli ſuo tali ſalutem. Scias quòd conſtituimus te iuſtitiarium noſtrum vnà cum ijs, quos vobis duxeritis aſſociandos vel aſſumendos, ad aſſiſam nouæ diſſeyſinæ capiēdam, quam A. arramauit coram vobis per pręceptum noſtrum verſus B. et alios nominatos in breui noſtro originali de libero tenemento ſuo in tali villa. vel ſic, ad capiendam aſſiſam mortis anteceſſoris, vel aliam quamcunq; ſecundùm formam breuis. Et ideò vobis mandamus, quód ad diem & locum &c. vt ſupra, facturi &c. ſaluis &c. mandauimus &c. in cuius &c. et fiat breue vicecomiti ſuper eodem clauſum, quòd venire faciat aſſiſam coram iuſtitiarijs in hac forma. ¶ 14. Rex vicecomiti ſalutem. Queſtus eſt nobis talis &c. et ſic totum originale de verbo in verbum, vſquè: Et tenementum illud eſſe in pace, vſquè ad certum diem, quem dilectus et fidelis noſter talis tibi ſcire faciat & interim &c. et ſummoneas eos &c. quòd ſint coram pfato tali et ſocijs ſuis quos &c. ad certū locum quē tibi ſcire faciet &c. parati &c. et ſic fiet de alijs aſſiſis. Et in quo caſu, contingit multotiens quòd aliqua de cauſa ſit tali iuſtitiario aſſociatio alterius iuſtitiarij ad impetrationem diſſeyſitoris fortè, vt captio aſſiſæ diffeἑratur et in fraudem, et quo caſu ſi talis venerit, bonum eſt, ſi autem non, nihilominꝰ procedet aſſiſa, quià plꝰ habet autoritatis breue patens de capienda aſſiſa, quàm breue clauſum de aſſociatione: niſi ita ſit quòd mandetur expreſſè quód ſine tali non capiatur. Si autem primô ſummonita fuerit aſſiſa coram iuſtitiarijs forte apud weſtmonaſterium: et conſtituantur poſtmodum iuſtitiarij in comitatu vt captio aſſiſæ maturetur, tunc fiat breue in hac forma. ¶ 15. Rex A B. C. ſalutem. Sciatis quód conſtituimus vos iuſtitiarios noſtros ad aſſiſam vltimæ præſentationis capiendam, quæ ſummonita fuit coram iuſtitiarijs noſtris apud weſtmonaſterium inter A. querentem et B. impedientem de eccleſia tali, & ideó vobis mandamus &c. vt ſuprà. Mandauimus enim vicecomiti noſtro tali, quòd venire faceret coram nobis tali die, et tali loco, vel ad certos diem et locum quandò ad hoc intendere poteritis, recognitores aſſiſæ illius ad faciendam aſſiſam illam, in eo ſtatu & ſicut venire debuerunt tali die coram iuſtitiarijs noſtris apud weſtmonaſterium ad idem faciendum. Mandauimus etiam ei quòd ſcire faciat prædicto B. quód tunc ſit ibi auditurus aſſiſam illam in eodem ſtatu quo atterminata fuit corā iuſtitiarijs noſtris apud weſtmonaſterium tali die &c. non obſtante eo, ꝙ idem dies datus fuit ipſi B. p eſſonium ſuum poſtquàm defaltam fecerat coram eiſdē iuſtitiarijs apud weſtm̄: & ſiue venerit ſine non, procedatis ad illam aſſiſam capiēdam, tū ꝓpter lapſū ſex menſiū, tū ꝙ ſi pręſens eſſet nihil dicere poſſet contra aſſiſā, quare remaneret poſt prædictā defaltam quam fecit in præfata curia apud weſtm̄: In cuius rei teſtimonium &c. Teſte &c. Aliud breue de eodē clauſū vic. dirigēdū eſt in hac forma. ¶ 16. Rex vic. ſalutem. Scias ꝙ cōſtituimus tales iuſtitiarios noſtros, ad aſſiſam vltimæ præſentationis capiendam, quæ ſummonita fuit coram iuſtitiarijs

noſtris

noſtris apud weſtmonaſterium: inter tales, ad recognoſcendum quis aduocatus &c. et ſic totum originale. Et ideó tibi præcipimus, quód diligẽter inquiras qui fuerunt recognitores eiuſdem aſſiſæ, et illos ſine omni dilatione venire facias coram iuſtitiarijs noſtris apud talem locum tali die ad faciendam recognitionem aſſiſæ illius, ſicut venire debuerunt coram iuſtitiarijs noſtris apud weſtmonaſterium tali die ad idem faciendũ conſtitutos. Scire etiam facias prædicto B. et ſic deinceps per omnia ſicut in breui præcedenti vſquè ad clauſulam (In cuius rei &c) Et habeas &c. Teſte &c. Cûm autem aſſiſa mortis anteceſſoris poſita fuit aliquando coram talibus iuſtitiarijs in comitatu et poſt defaltam vel eſſonium vel diem datum vel warrantum vocatum poſita fuerit coram iuſtitiariis noſtris itinerantibus, et primo die non venerit tenens, tunc ſummoneatur quód ſit coram talibus iuſtitiariis itinerantibus per tale breue. ¶17. Rex vicecomiti ſalutem. Summoneas per bonos ſummonitores &c. A. quód ſit coram talibus iuſtitiariis itinerantibus, ad audiendã aſſiſam mortis anteceſſoris, quam B. in curia noſtra, coram talibus iuſtitiariis noſtris ad hoc conſtitutis, arramauit verſus eundem A. de tanta terra cum pertinentiis in tali villa, ita quód aſſiſa illa tunc procedat in eodem ſtatu in quo fuit apud talem locum, et quando poſita fuit coram præfatis iuſtitiariis itinerãtibus. Et venire facias coram eiſdem iuſtitiariis noſtris itinerantibus apud prædictum locum C. D. E. recognitores eiuſdem aſſiſæ ad præfatum terminum, ad faciendam aſſiſam illam, et habeas ibi nomina recognitorum et hoc breue Teſte &c. Si veró conſtituiſſe debeant iuſtitiarij ad aliquam inquiſitionem faciendam, vel de contentionibus habitis inter aliquos de libertatibus, vel de roberia vel de alijs, ſicut de iniuriis et huiuſmodi, ſi duo cõſtituantur vel plures, fiat ſingulis eorum breue clauſum in hac forma. ¶18. Rex dilecto et fideli ſuo A. ſalutem Sciatis quód conſtituimus vos iuſtitiarium noſtrum ſimul cum B. ad quandam inquiſitionem faciendam inter C. quærentem et D. ſuper contentionibus inter eos ortis de talibus libertatibus, et de talibus occupationibus feodorum, et de quibuſcunquè aliis iniuriis, roberia, verberibus & plagis, & huiuſmodi, de quibus contentio fuerit inter eos ſecundum formam litterarum noſtrarum quas inde miſimus vic. noſtro tali, et ideò vobis mãdamus, rogantes quatenus ad diem quem prædictus vicecomes noſter vobis ſcire faciat, accedatis apud talem locum ad inquiſitionem ſimul cum prædicto B. et præfato vic. noſtro faciendam, vt diligentiam veſtrã & diſcretionem merito debeamus commendare. In cuius rei &c. Teſte &c. Et fiat aliud breue conſocio ſuo conſimile & clauſum, et etiam ſuper eodem fiat breue vicecom̃ clauſum in hac forma. ¶19. Rex vicecomiti ſalutem, præcipimus tibi, quód aſſumptis tecum dilectis & fidelibus noſtris A. & B. quos ad hoc iuſtitiarios noſtros conſtituimus, in ꝓpria perſona tua accedas ad talem locum, & illic coram te et coram præfatis iuſtitiariis noſtris venire facias viginti quatuor de legalioribus & diſcretioribus militibus de comitatu tuo per quos rei veritas &c. et qui nec prędictos C. & D. aliqua affinitate attingant, vel qui aliquo modo non ſint eſſoniabiles, ad regnoſcendum ſuper ſacramentum ſuum, ſi prædictus C

prædictũ

prædictum D. robbauit, vel aliam iniuriam ei fecit contra pacem noſtram, et ita quòd omnia procedant ſecundum querelam querentis. Et tunc ſic. Et inquiſitionem illam, vel inquiſitionem quam inde feceris, venire facias coram nobis, vel ſcire facias nobis tali die vel ſine dilatione. Et ſcire facias prædicto D. ad quem diem facere volueris inquiſitionẽ illam, vt inde tempeſtiuè præmuniatur, et vt prædicta inquiſitio in præſẽtia vtriuſquè procedat, ſi voluerint intereſſe: & ita te habeas in hoc negotio &c. Teſte &c. Et infiniti ſunt caſus, et formæ infinitę quibus conſtituuntur iuſtitiarij, ſecũdum quod inferius videri poterit in multis locis. Sed hęc ad pręſens ſufficiant exempli cauſa.

1 ¶ De modo et ordine proponendi actiones coram iuſtitiarijs et de eorum officio. 2. Breue ne quis implacitetur ſine breui et præcepto domini regis. 3. De ordine actionum. 4. Quòd prius agendum eſt ſuper poſſeſſione quàm ſuper proprietate. 5. De actionibus vi bonorũ raptorum. 6. De ordine actionum in triplici. Cap. ii.

IN aduẽtu iuſtitiariorum ad omnia placita ex iuriſdictione ſibi delegata, pertinẽt ad eos audire querelas ſingulorum & petitiones, vt vnicuiquè iuſtitia fiat, et quod ſuum fuerit tribuatur. Et ſi ſit qui putat ſe habere petitionem, actionibus debet experiri, quià nemo ſine actione experitur, et hoc non ſine breui ſiue libello conuentionali, quiá nemo de libero tenemento ſuo ſine breui vel eius pertinentiis, niſi gratis voluerit, reſpondebit. Quòd ſi ad hoc iniuſte arctatus fuerit, ſubuenitur ei per tale breue domini regis vicecomiti directum in hac forma. ¶ 2. Rex vicecom̃ ſalutem. Præcipimus tibi quòd nõ implacites nec implacitari permittas talẽ de libero tenemẽto ſuo in tali villa ſine ſpeciali pręcepto noſtro vel capitalis iuſtitiarii noſtri Teſte &c. Et ſicut non debet ſine breui reſpondere, ita nec debet ſine iuditio diſſeyſiri. Et dicitur ideó breue, quiá rem de qua agitur & intentionem petentis paucis verbis breuiter enarrat, ſicut facit regula iuris, quæ rem quæ eſt breuiter enarrat, et ideó videtur quód ſine breui ſiue libello, non debet quis experiri in iuditio, ne mutari poſſit petentis intentio vel modus petendi. Item ſine breui non debet quis experiri, nec tenens ſine breui reſpondere de pertinentiis, non magis quam de ipſo tenemento, ſicut de paſtura & aliis de quibus vicecomites et comitatus non habent recognitionem, ſicut de placito namii vetiti, pro ſeruitiis et conſuetudinibus, quiá vbicunquè loquela deducta fuerit in curiam Baronum vel aliorum qui libertates habent de aueriis captis et detentis contra vadium et plegium, et querela peruenerit ad comitatũ, ſi contentio fiat de terra, ſeruitiis et conſuetudinibus, paſtura vel huiuſmodi quæ pertinent ad liberum tenementum ſine breui, remanebit loquela, et querens ſibi perquirat ſi voluerit, et tenens ſemper in ſeyſina moretur. Et quoniam quandoquè competat vni actio vnica contra vnum, quandoq; plures cõtra vnum vel plures qui tenent in communi vel ſeperatim & per ſe, quandoq; competũt plures actiones vel vna pluribꝰ qui tenent in cõmuni contra vnũ vel plures, quarũ quædam ſũt pręiuditiales, eo ꝙ primò debẽt t̃minari ſecũdũ quod ſũt criminales

minales vel ciuiles,et ſi omnes criminales, tunc vna maior & altera minor, vel ſi vna criminalis & altera ciuilis,vel ſi omnes ciuiles,in rem vel in perſonam,& ſi in rem,vel ſuper poſſeſſionem vel ſuper proprietatem, ideó de ordine actionum & iuditiorum , et quæ actio debeat alteri præferri. ¶ 3. Et inprimis ſciendum, quód ſi alicui plures competant actiones criminales contra vnũ vel plures, illa quæ maior eſt primó debet terminari,ne malefitia remaneãt impunita,et extinguatur pœna,vt ſi de minori crimine prius ageretur,ſic extincta perſona criminoſi,extinguerétur pœna in maiori,ſicut videri poterit,vt ſi quis accuſatus fuerit de furti crimine, vel homicidij,et ſimiliter de crimine læſę maieſtatis & conuictus, grauiùs punitur crimen læſæ maieſtatis quâm crimẽ furti vel homicidij, quiá ex vno ſequitur quód criminoſus trahitur,frangitur,et ſuſpenditur, ex alio non ſequitur niſi tantũ ſuſpentio.Et ideó ſi de minori crimine priús ageretur,ita extinguéretur pœna in maiori pro parte,ſcilicet quód nõ traheretur nec frangeretur, quod eſſe non debet.Si autem duę vel plures competant actiones contra vnum,quarum vna criminalis ſit et altera ciuilis,criminalis priùs debet terminari,et eſt ratio, quia ſi quis appellatus eſt de vita & membris, competit ei exceptio,contra quemlibet agentem ciuilíter quód appellatus ei reſpondere non tenetur antequàm ſe defenderit in criminali,nec mutare poterit ſtatum ſuum quamdiù dubius fuerit ſtatus propter crimen.Si autem contra vnum duę competant actiones ciuiles, quarum vna in perſonam & alia in rem,vtraq; ſimul poterit intẽtari,quiâ neutra aliam tollit vel excludit,ex quo ſeſe inter eaſdem perſonas compatiuntur, ac ſi vnus illas contra plures intẽtaret.Si autem vtraquè fuerit in rẽ, et vtraq; ſuper poſſeſſione , illa quæ fuerit ſuper poſſeſſione propria priûs terminari debet, ſicut in aſſiſa nouæ diſſeyſinæ, q̃ illa quæ fuerit ſuper poſſeſſione aliena, ſicut aſſiſa mortis ãteceſſoris,de morte alicuius anteceſſoris.Si autem plures petierint ſeyſinam propriam verſus vnum, per aſſiſam nouæ diſſeyſinæ,vltima ſeyſina priùs erit determinanda, et ſic fiat de pluribus quod de duobus.Et illud idem fiat de aſſiſa mortis anteceſſoris ſi plures petant verſus vnum per aſſiſam . Si autem vni competant plures actiones ciuiles verſus vnum , tâm ſuper poſſeſſione propria & aliena, quám ſuper proprietate,petens habet electionẽ, quam primô voluerit intentare , et vna electa, ad alias regreſſum non habebit pendente illa, ſi proceſſerit ſecundúm ordinem actionum, et ſi ordine non ſeruato proceſſerit ad illas,poſtmodûm regreſſum non habebit et vnde ſi plures competãt actiones verſus vnum,ſicut aſſiſa nouæ diſſeyſinæ de poſſeſſione ꝓpria, et aſſiſa de ſeyſina anteceſſoris,et breue de ingreſſu,et breue de recto,primó (ſi velit ordinem ſeruare , quód vna terminata poſſit ad alias habere ingreſſum) eligat actiones ſuper poſſeſſione , et illam primó de ſeyſina propria , et poſteà de ſeyſina aliena, et tũc demûm agat de proprietate, et primó eligat actionem de ingreſſu,& poſtea ſuper ipſo recto ,quiá ſi primó elegerit agere ſuper ipſo recto , nunq̃ poſtmodum regreſſum habebit ad inferiores,niſi ita ſit quód aliquando per narrationẽ reuertatur breue de recto in breue de ingreſſu,quia quáuis teneat ordo,vt prædictum eſt, de actione in actionẽ aſcendendo vſq; ad breue

ad breue de recto, nunq̃ tenebit ordo deſcendendo a ſuperiore actione ad inferiorem. Item incidit quandoq; queſtio proprietatis in actionem intentatam ſuper ipſa poſſeſſione, ſiue poſſeſſorium intentetur cauſa recuperandæ poſſeſſionis, ſicut in aſſiſa nouæ diſſeyſinæ, vel adipiſcendæ poſſeſſionis, ſicut aſſiſa mortis anteceſſoris, & quo caſu, ſimul quandoquè intentatur ꝓprietas cum petitorio iuditio, quoad cognitionem poſſeſſionis, & non quoad pronuntiationem ſuper proprietate. Et ſæpius inquirendum erit de ipſa proprietate, vt de poſſeſſione magis conſtare poſſit, et ſic nihil commune habet poſſeſſio cum proprietate, quoad pronuntiationem, licet quoad cognitionem, vt prædictũ eſt, quiâ fortè aliter iudex non poſſet cognoſcere de vno.s.de poſſeſſione, niſi prius cognoſceret de reliquo.s.de proprietate, pronuntiatio vero iuſtitiarij erit ſuper poſſeſſione. Et notandum quód verbum poſſeſſionis quandòquè ponitur pro re poſſeſſa, et quandoquè ꝓ reſtitutione. ¶ 4. Et quòd de poſſeſſione prius agendum ſit q̃ de proprietate, et quôd cauſa poſſeſſionis eſt præmittẽda, quámuis in fine debet proprietas præualere, videri poterit manifeſte: Quiá eſto, quòd iuſtitiarius prius de proprietate & recto pronunciet, q̃ de poſſeſſione inter aliquos, ſi poſtea de poſſeſſione cognoſcere voluerit inter eoſdem, nihil ageret, quiá placitum de recto, quod præceſſit inter eoſdem de eodem tenemento, recognitionem, de petendo ſeyſinam ꝓpriam vel alienam de eodem tenemento, extinguit inter eoſdem, quiâ placitum de recto vtrumquè ius determinat, tam poſſeſſionis quàm proprietatis. Vt de termino ſ. Trinitatis anno regni regis H. tertio, in com̃ Eborum, aſſiſa mortis anteceſſoris ſi Wilhelm⁹ le Seneſchal. Et idem erit ſi duo implacitauerint vnum, vnus videlicet per recognitionem in cauſa poſſeſſionis, & alius per breue de recto in cauſa proprietatis, ſuſpenditur placitum per breue de recto, donec ſciatur cui debeat poſſeſſio remanere, vbicunquè fuerit placitum de recto, in curia domini regis vel in Com̃ Et ſi poſſeſſio per recognitionem tenenti remanſerit, tunc demum ꝓcedat placitum de recto inter eos: Si autem tenens amiſerit per recognitionem, tunc cadit breue de recto, et tunc agat petens verſus eum qui euicit per recognitionem. Sed cûm proſequutio per breue de recto ita ſuſpenſa ſit per recognitionem, petens per breue de recto ſemper apponit clameum ſuum, pro quocunquè feratur ſententia in cauſa poſſeſſionis. Et quód prius cognoſcendum ſit de poſſeſſione quàm de proprietate ſi violentia adhibita ſit probatur. ff Ad legem Iuliani de vi publica. Lege, Si de vi, vbi dicitur, quòd ſi de vi et poſſeſſione vel dominio queratur, ante cognoſcendum eſt de vi, quám de proprietate rei, & etiam prius queritur de vi quâm de iure dominii ſiue poſſeſſionis. Item eſt et alia ratio, ꝙ qui rem petere voluerit, ſi cautè ſibi prouiderit, videat primó an aliqua ratione nanciſci poſſit poſſeſſionem: quoniam commodiùs eſt poſſidere quâm petere. Multi enim ſunt qui ſi poſſeſſionem habuerint, ſe defendere pôterunt per exceptionem: ſi autem fuerint extra, vix aut nunquam forte recuperabunt per actionem. De hoc autem quod dicitur, quód qui primó petierint per breue de recto, quòd ad inferiores actiones deſcendere nón poſſit, videndum qualiter vſus fuerit breui de recto. Sunt quidam

 dam

dam qui dicunt, quòd ſi in tantùm vſus fuit petens per breue de recto quód tenens ſummonitus ſit,& ad ſummonitionē eſſoniatus, quód hoc ſufficit quód regreſſum non habeat ad actiones inferiores, quiâ tunc inceptum eſt placitum cum effectu,per breue de recto. Quidam autem dicunt contrarium, quòd non eſt inceptum cum effectu, antequâm ſummonitus comparuerit, & ad breue reſponderit, vel warrantum vocauerit, vel vlteriûs proceſſerit. Sed re vera, ſufficit ſi fiat vt primò dictum eſt. Et hæc vera ſunt, ſi breue, per quod actio incepta eſt, teneat in ſuo caſu. Vt ſi aſſiſa mortis anteceſſoris impetrata fuerit, et non iacuerit inter partes,pro non impetrata reputabitur,et ideô deſcendere poterit petens ad aſſiſam nouæ diſſeyſinæ ad ſeyſinam propriam recuperandam. Eodem modo videtur quód eſſe debeat, ſi quis vſus fuerit & impetrauerit paruum breue de recto, ſecundum conſuetudinem manerij domini Regis, vbi impetraſſe debuit magnum breue patens: ſi eo vtatur, nihilominùs habebit regreſſum ad breue magnum ad petendum liberum tenementum ſuum, et econtrariò: quiâ cûm in ſuo caſu non ſunt impetrata,ideo nulla.Si autem vtraquè actio duorum verſus vnum ſuper proprietatem, et vbi vterquè agere poterit tam ſuper poſſeſſione quâm ſuper proprietate, ſed ratione diuerſorum temporum: ſemper de vltima ſeyſina prius erit cognoſcendum,et ſi de vltima ſeyſina conſtare non poſſit, tunc obſeruetur quod dicitur, quód qui prius appellat prius agat, quod fallit in quatuor caſibus. Cum autem ab vna parte, plures actiones ciuiles proponantur verſus vnum vel plures, de pluribus rebus & diuerſis, poterit qui eas proponit, quam voluerit præmittere, et omnes ſimul tractare. De hoc autem quod dicitur, quòd ſi plures alicui competant actiones, vna debet experiri, et vna electa ad alias non poterit recurrere pendente prima: Sciendum eſt, quòd iſtud fallit in quatuor caſibus. Primus caſus eſt, quòd cùm quis plures habeat actiones, vel duas de vna re quæ fuerint contrariæ,ſi vtraſquè propoſuerit,audiri non debet,magis quàm ſi contraria allegaret. Oportet igitur quód vnam iſtarum proponat, quam voluerit, quiá ſeſe non compatiuntur nec ſimul ſtare poſſunt, quia vna excludit aliam: Vt ſi quis peteret ſimul ſortem & vſuras, & terram in dominico & ad terminum. Secundus caſus eſt, vt ſi illa quæ primò proponitur, pendeat ex alia & quæ poſteriûs proponi deberet per ordinem, vt ſi quis tanquam hæres petat debitum hæreditarium, antequám ſe probauerit hæredem, et poſteâ vult inquiri ſi ſit hæres vel non. Prepoſtera eſt enim talis petitio. Item ſi quis petat fundum, rei vendicatione, & ſtatim vult percipere fructus vel colligere, antequam fundum acquiſiuerit, vel de fructibus agere, antequam prima actio terminetur de principali, repelli debet a ſecunda actione de fructibus. Primô enim debet conſtare de re principali per actionem primam, cuius eſſe debeat, et poſtea de eius pertinentijs. Et vnde videtur rationibus prædictis,quòd ſi quis petat manerium cum pertinentijs, ad quod pertineat aduocatio, ſicut de pertinentijs, et pendente placito de manerio, antequam conuincatur cuius eſſe debeat, contingat eccleſiam

vacare,

vacare, & ille qui petit manerium, præſentauerit antequam principale terminetur, ſi placitare voluerit, non audietur per breue de quare impedit nec de vltima præſentatione, et plures ſunt huiuſmodi actiones, & infinitæ. Tertius caſus eſt, cùm ſecunda ſit præiuditialis primæ, quod non eſt in primo caſu, ſed econuerſò. Vt ſi a te petam fundum Tycianum quē tu poſſides, et negas meum eſſe, & petam viam ad ipſum fundum Tycianum per fundum Sempronianum qui Tycij eſt, non ſum audiendus in hac ſecunda actione de via, quæ præiudicat primæ, & quia primó oportet diſcutere cuius debeat eſſe fundus Tycianus, ad quem via pertinere debeat. Item ſi vendico a te aliquem fundum, et antequam conuincatur, velim interim tecum agere de communi diuidundo, non ſum audiēdus, pro eo quòd per hanc actionem de diuidendo præiudicatur primæ, de principali recuperando. Quartus caſus eſt, ſi tales ſint actiones ꝓpoſitæ, quòd vna tollitur electione alterius, vt ſi agam in cauſa proprietatis per breue de recto, et poſtea velim recurrere ad aliam quæ ſit de poſſeſſione, non poſſum, quia per hoc fieret præiuditium primæ, & tamen vtraquē actio tam proprietatis quám poſſeſſionis ſub actione de proprietate continetur. ¶ 5. Et notandum in fine, quód cûm quis plures habeât actiones concurrentes de eadem re, vna debet experiri, vt F. quòd metus cauſa. L. ſimiliter, ſi coactus & C. de tributoria actione. L. quòd in hæredē ff. Eligere. Sed videtur contra F. quorum legatorum L. prima. Vbi dicitur quòd ſi duæ competant actiones quas actor ſciat ſibi competere, & ꝓteſtatus fuerit ex vna rem ſuam conſequi velle, licebit ei, et ita poteſt indefinitè proponere actiones. Solutio. Vbi certus ſum duas mihi competere actiones, eligere cogor, vt F. de tributoria L. quod in hæredē. ff. Eligere. Si autem ignorem quæ mihi competat, tunc ſub generali verbo, indefinite poſſum proponere actiones, vt in L. contraria. Vel vbi ex confeſſione aduerſarij dependet mea actio, cogitur aduerſarius exprimere cùm fuerit interrogatus, vtrum pro hærede vel pro poſſeſſore poſſideat, vt ſciatur per medium, quæ actio mihi competat actori: licet titulum ſuæ poſſeſſionis dicere nemo cogatur. Vt C. de hæredibus L. cogi poſſeſſorem. Item ſi quis duo breuia ſimul vel diuerſis temporibus impetrauerit, dum tamen ille vſus fuerit, electo vno breui per quod agere voluerit & alio prius vſus fuerit, ex ſecundo agere non poterit, antequam ſe retraxerit á primo, vt de abbate de Ryuall & Petro de Sabaudia coram rege. Et notandum quód vbi duæ actiones de eadem re concurrunt, aut ſunt rei ꝑſecutoriæ, aut pœnæ. Si autem rei tantum, tunc in electione actoris erit quam voluerit eligere, vt prædictum eſt. Et vna electa &c. vt ſuprà. Vt F. locati, L. ſi merces. ff Culpæ nomine. Si autem pœnæ, tunc aut ex vno facto vel diuerſis, ex vno & eodem facto, vt ſi quis aliquid per vim rapuerit, tenetur actione furti, & interdicto vnde vi, in quo caſu, vna electa, nō poteſt recurrere ad aliam, niſi quatenus minus conſecutus fuerit ex vna: vt F. de priuatis delictis L. non vtiquè, et F. de actionibus & obligationibus. ff Si ſeruum. Si autem ex diuerſis factis, tunc neutra tollitur per aliā, et ibi duæ actiones de eadem re concurrentes, vna aliam non conſumit, vt in Iuſtic. Item notandum quód pœnalis actio non datur in hæredes,

nec tranſit in eos, niſi lis fuerit conteſtata cum defuncto. Ad hoc facit F.de pullicianis et vectigalibus L.interdum. ſſ pœnæ. Vbi dicitur, quòd pœnæ ab heredibus peti non poſſunt, ſi nõ eſt queſtio mota viuo illo qui delinquit. Et hoc ſicut in cœteris quoquê pœnis, ita & in vectigalibus. Item in cauſa criminis, et maximê ſi ciuiliter agatur. Et iniuriarum, illuſtres perſonæ per procuratorem agere poſſunt vt iij. Q. ix. in fine & C. de iniurijs L.vltima. Item in eo quod pœnalis eſt, non datur in hæredes ſimileſquê perſonas, niſi in quantum ad eos peruenerit. Item ſi contra pupillum agatur, vel furioſum, ad damna inde non tenentur, niſi in quãtum ad eos peruenerit vt ſuprà: quiâ affectu carent, niſi pupillus forte doli capax ſit. ¶ 6. Item actio ciuilis cûm aliquandó triplex ſit, & quaſi mixta .s. perſonalis, pœnalis & rei perſecutoria, ſicut de reſtitutione ſpoliatorum, quòd res corporalis & immobilis reſtituatur ſpoliato, vel quôd res incorporalis, ſicut ius aliquod, in debitum ſtatum reformetur. Sicut dici poterit de ſeruitutibus, vt de iure eundi, agendi, & de iure paſcendi in fundo alieno, & huiuſmodi: bene poterunt hæc omnia vnica actione terminari, ſicut per aſſiſam nouæ diſſeyſinæ, ſecundûm diuerſas ſpecies diſſeyſinarum. Perſonalis enim eſt, quiâ tantum datur ſpoliato & competit contra ſpoliatorem in eo quòd pœnalis eſt. Eſt etiam pœnalis propter delictum, quiâ iniuſtè & ſine iuditio, & quandòquê perſequitur ſpoliatorem, ſi ſpoliator ſuperſtes ſit, & in eo quòd pœnalis eſt extinguitur per mortem vtriuſquê, vel alterius ipſorum. Eſt etiam reſtitutoria tantum aliquando, & nõ pœnalis, quantum ad eos qui immunes ſunt a delicto diſſeyſinæ, quiâ pœnam ſentire non debet, qui immunis eſt a culpa, ſecundùm quod inferius dicetur de aſſiſa nouæ diſſeyſinæ. Item ex vno facto iniurioſo, plures poſſunt oriri actiones pœnales in cauſa ciuili, & vni competere vel pluribus contra vnum vel plures, & omnes ſimul benê poterunt intentari, cûm non ſint contrariæ vel præiuditiales, ſed ſeſe compatiuntur, vt videri poterit, vt ſi quis nihil iuris habeat in fundo alieno, nec aliquam ſeruitutem, contra voluntatem domini, cuius fundus ille fuerit, foſſatum leuauerit, plures competere poterunt ex hoc domino fundi actiones .s. aſſiſa nouæ diſſeyſinæ de libero tenemento, ex quo talis ſic nouum opus fecerit in fundo alieno, & rem alienam ſic inuito domino contractauerit. Ex hoc etiam poterit ei competere & alia, quòd foſſatum illud leuatum eſt ad nocumentum liberi tenementi ſui, eò fortè quód per foſſatum illud poterit obſtrui via aliqua. Item competere poterit ei & tertia, quiâ per foſſatum illud poterit alicuius aquæ curſus iniuſtê ad nocumẽtum domini diuerti, & quiâ ibi ſunt plures iniuriæ ex vno facto, per hoc poterit delinquens pluribus actionibus teneri vni, et aliquandò pluribus, et poterit ille cui iniuriatũ eſt omnibus ſimul ſi voluerit experiri, vel viciſſim, plures enim actiones pœnales de eadẽ re ſiue de eodẽ facto concurrentes, vna aliam non conſumit, quiâ quatenus minus conſequitur ꝑ vnam, conſequi poterit ſi voluerit ꝑ aliam, ſi viciſſim egerit & ſucceſſiue. Sed cûm plures competant actiones ex vno facto, vt prædictum eſt, videndum erit vtrum omnes iniuriæ vnica actione poſſint terminari, quiâ cûm lites reſtringendæ ſunt, non expedit pluribus actio-

nibus

nibus vti, cùm vna ſufficiat ꝑ omnibus, ad demoliendum illud totum quod iniurioſè factum eſt, & ad priſtinum ſtatum reformetur, quòd res ſit ſicut ſolet eſſe & debet. Vnde neceſſarium erit quòd procedat aſſiſa nouæ diſſeyſinæ quòd foſſatum omninò proſternatur, & fiat tenementũ adeo planum ſicut eſſe ſolet: ꝑ hoc enim poterit via obſtructa aperiri, & aqua treſtornata recipere curſum debitum, & ſic poſſunt omnes iniuriæ vnica actione terminari & ſecundùm diuerſitatem nocumentorum poterunt damna eſtimari. Si autem primò tantum ageretur de via obſtructa, adhuc pro magna parte remanere poterit iniuria de foſſato & aqua treſtornata, et ſi primo tantum de aqua treſtornata, adhuc remanere poſſet in magna parte iniuria de foſſato, & etiam omninò de via obſtructa, & ideo melius eſt quòd ꝑ vnicam actionem omnes illæ ſimul terminentur iniuriæ, quàm per plures. Item ex vno delicto ſiue ex facto, plures oriri poterunt actiones criminales & pœnales, & competere pluribus ſicut vni, & contra vnum & plures, ſiue naſcuntur ex vno facto vel pluribus, ſecundùm quod pleniùs dicetur infra de placitis coronę, de appellis & pœnalibus actionibus. Item ex vno facto vel delicto, plures poſſunt oriri actiones pœnales, & pluribus competere ſicut vni, vt ſi cui iniuria illata fuerit ꝑ illos qui ſunt ſub ſua poteſtate, ſicut ſunt filius, filia, vel alij qui ſunt de alicuius familia, et in ſeruitio ſuo verberauerit, vulnerauerit, & malè tractauerit contra pacem, competit ei quidem actio, qui ictus ſuſtinuit & vulnera, et ipſam violentiam directa, vt conſequatur ſuum intereſſe ſecũdùm eſtimationem iniuriæ. Competit etiam domino actio indirecta, quatenus ſua interfuit non caruiſſe ſeruitijs famulorum & operibus ſeruorum & huiuſmodi. Competit etiam domino actio ex hoc, ſi tales verberati ſunt vel pulſati in dedecus ipſius domini, etiam ſi ſeruitio & operibus ſeruorum non caruerit, & ità poterit intereſſe ſua aliquandó, ratione alterius iſtorum, & aliquando ratione vtriuſquè, vt ſi dicat ſe nolle ſuſtinuiſſe damnum pro tanto, nec pudorem vel dedecus pro tanto, coniunctim vel diuiſim. Sed videndum inter cætera quæ iſtarum ſit præiudi- tialis, & ſi vna dependeat ex alia, et videtur quòd ſic: quiâ eſto quòd ſeruiens vel ſeruus, cui violentia illata eſt, in probatione ſua defecerit, licet querela vera ſit, videtur quód per hoc extincta ſit actio domini, quiâ ſi factum non ꝓbetur, quod eſt principale, valere non debeat aliquid quod dependeat ex eo, et proinde quòd talis non verberatur ad dedecus ipſius, nec ad damnum. Sed reuera quamuis talis in probatione ſua defecerit, nihilominùs ſubeſſe poſſit verum, quòd itâ fuit. Et vnde ſi vnus non probauerit, alius poteſt. Idem erit ſi tales ſe retraxerint vel ſequi noluerint.

(·.·)

¶In-

¶Incipit tractatus ſecundus Libri tertii, in quo tractatur De Corona.

(∴)

1 ¶Qualiter procedere debent iuſtitiarij in Itinere ſuo & quo ordine. 2. De ſacramento xij. militum electorum ad dicendum veredictum in placitis coronæ. 3. Capitula de quibus xij. reſpondere debent. Cap. 1.

FActa coram iuſtitiarijs itinerantibus generali ſũmonitione, ad certos diem & locum, quæ ad minus continere debet ſpacium xv. dierum, videndum erit in primis, qualiter procedere debeat & quo ordine. Et ſciendum quód in primis incipere debent de placitis coronæ, in quibus terminantur actiones criminales, tam maiores quàm minores, niſi ipſe dominus Rex fortè in aliqua parte aliter duxerit faciendum. Et inprimis legantur breuia, quæ dant eis autoritatem & poteſtatem itinerandi, vt ſciri poterit de eorum autoritate: quibus auditis, ſi iuſtitiarijs placuerit, quidam maior eorum & diſcretior, publicè coram omnibus ꝓponat quæ ſit cauſa aduentus eorum, & quæ ſit vtilitas itinerationis, & quæ commoditas ſi pax obſeruetur, & ꝓponi ſolent verba iſta per M. de Pate-
1 ſhull. In primis de pace domini regis et iuſtitia eius violata, per murdritores & robbatores & Burglatores, qui malitiam ſuam exercent die ac nocte, non ſolum in homines, de loco in locum itinerantes, ſed in homines in lectis ſuis dormientes, et quód dominus Rex mandat omnibus fidelibus ſuis, quód in fide qua ei tenentur, et ſicut ſua ſaluare voluerint, efficax & diligens prꝯſtent conſilium & auxilium, ad pacem & iuſtitiam ſuam conſeruandam, & malitiam prædictorum tollendam & reprimendam, & huiuſmodi plura. Quibus ꝓpoſitis, debent iuſtitiarij ſe tranſferre in aliquem locum ſecretum, & vocatis ad ſe quatuor vel ſex vel pluribus
2 de maioribus de Cõm, qui dicuntur buſones cõm, et ad quorum nutum dependent vota aliorum, et ſic inter ſe tractatum habeant iuſtitiarij ad inuicem, & oſtendant qualiter a domino rege & conſilio ſuo ſit prouiſum, quòd omnes tam milites quâm alij qui ſunt quindecem annorum et amplius, iurare debent quód vtlagatos, murdritores, robbatores & burglatores non receptabunt, nec eis conſentient, nec eorum receptatoribus, et ſi quos tales nouerint, illos attachiari facient, et hoc vic. & balliuis ſuis monſtrabunt, et ſi huteſium vel clamorem de talibus audiuerint, ſtatim audito clamore, ſequantur cũ familia & hominibꝰ de terra ſua. Ad quod notari poſſit, quòd ſi quis feloniam fecerit, et ſtatim captus fuerit, leuato huteſio, ceſſabit ſecta. Et vnde ſi homo per infortunium oppreſſus fuerit, ſubmerſus, vel aliquo alio modo mortuus, vel interfectus, ſtatim leuetur huteſium, ſed ſequi non oportet de terra in terram, villa in villam, cùm ma-

malefactor captus ſit.s.la bane. Et poſteâ traceam conducant per terram ſuam,& in fine terræ ſuæ illam monſtrabunt dominis terrarum vicinarũ: Et ſic quòd fiat ſecta de terra in terram cum omni diligentia,donec malefactores comprehendantur, et quód non remaneat tracea facienda, niſi impedimentum interueniat per noctem ſuperuenientem, vel alia rationabili cauſa, et quòd illos quos ſuſpectos habent ꝑ poſſe ſuo arreſtabũt, non expectato mandato iuſtitiarij vel vic.& quod inde fecerint, ſcire faciant iuſtitiarijs vel vic . Iurabunt etiam quòd ſi aliquis venerit in villam vel Burgum vel alibi,et emerit panem, ceruiſiam vel alia victualia,& ſuſpectus habeatur quòd hoc ſit ad opus malefactorum, ipſum arreſtabunt, & ipſum arreſtatum vic.vel balliuis ſuis liberabunt.Iurabunt etiam quòd nullum de nocte recipient in domum ſuam ad hoſpitandum, niſi benè notus ſit,et ſi forte ignotum aliquem hoſpitauerint, quòd non ꝑmittent eum in craſtino recedere ante clarum diem, et hoc ſub teſtimonio trium vel quatuor proximorum vicinorum. Conuocentur poſtmodũm ſeruiẽtes & balliui hundredorũ, & ꝑ ordinẽ irrotulentur hundredarij ſiue wapentakia & nomina ſeruientum, quorũ quilibet affidabit,quòd de quolibet hundredo eliget quatuor milites,qui ſtatim veniant coram iuſtitiarijs ad faciendum præceptum domini regis,et qui ſtatim iurabunt, quòd eligent xij. milites vel liberos & legales homines, ſi milites non inueniantur,qui neminem appellant, nec ſunt appellati, nec malè crediti de pace infracta,de morte hominis,vel alio malefitio, et ꝑ quos negotia domini regis poſſint melius & vtilius expediri. Et nomina eorum xij. ſtatim imbreuiari faciant in quadam ſchædula & illam liberent iuſtitiarijs, qui etiam cum venerint,iurabunt in hac forma,primus ſic.¶ 2. Hoc audite iuſtitiarij, quòd ego veritatem dicam de hoc quod a me interrogabitis ex parte domini Regis, et fideliter faciam id quod mihi præcipietis ex parte domini Regis, et pro aliquo non omittam, quin ita faciam pro poſſe meo,ſic me deus adiuuet, et hæc ſancta dei euangelia . Et poſt eum iurabit quilibet aliorum ſeperatim,et per ſe.Tale ſacramentum quale A . primus iurator.s.hic iurauit, ego tenebo ex parte mea,ſic me deus adiuuet & hæc ſancta.Et cùm ita iurauerint omnes, legantur eis capitula per ordinem,de quibus coram iuſtitiarijs reſpondebunt. Quibus ſic auditis, ſtatim dicatur eis, quòd de quolibet capitulo, ſeperatim & per ſe ſufficienter, diſtinctè et apertè reſpondeant in veredicto ſuo, & illud habeant ad certum diem, et ſecretè dicatur eis, quód ſi ſit aliquis in hundredo vel wapentakio ſuo, qui malè creditus ſit de malefitio aliquo, illum ſtatim capiant ſi poſſint, ſi autem non, tunc ſecretò habere faciant iuſtitiarijs nomina talium, et omnium illorum qui malê crediti ſunt in quadam ſchædula, et præcipietur vicec. quòd illos ſtatim capiat, et captos venire faciat coram Iuſtitiarijs, vt iuſtitiarij de ijs faciant iuſtitiam. Capitula vero quæ illis duodecem proponenda ſunt quandóquê variantur, ſecundùm varietatem temporum et locorum, & quandoque augentur, quandòquè minuuntur. Sed tamen aliquid dicatur de Capitulis (exempli cauſa) qualiter per ordinem proponuntur. ¶ 3. Inprimis de veteribus placitis coronæ,quæ aliâs fuerunt coram iuſtitiarijs, & non fuerunt

terminata

terminata. De nouis placitis coronæ, quæ poſteâ emerſerunt tempore pacis, per quod notari poterit per capitula iſta, quód non erit quærendũ de placitis illis coronæ quæ emerſerunt ante aliud iter iuſtitiariorum, et quæ coram eis ꝓpoſita non fuerunt. Et ſi aliquis illorum de huiuſmodi fuerit accuſatus, inde habebit exceptionem, & etiam poſſunt iuratores xij. de alio itinere argui de periurio, vt de termino ſ. Michaelis ann̄ regni regis H. nono incipiente decimo, de quodam Henrico Romband in comitat̄ Hertford. De illis qui ſunt in miſericordia domini regis, et nō ſunt amerciati, ad quod videndum, qualiter quis ſit amerciandus. Et ſciendũ quód miles & liber homo non amerciabitur niſi ſecundum modum delicti, ſecundum quod delictum fuit magnum vel paruum, & ſaluo contenemento ſuo. Mercator vero non niſi ſalua merchandiſa ſua. Et villanus autem non niſi ſaluo wannagio ſuo, et hoc per iuditium ꝓborum hominum de viſneto, qui affidabunt ſimul cum ſeruiente. Comites vero, vel Barones non ſunt amerciandi, niſi per pares ſuos, & ſecundùm modum delicti, et hoc per Barones de ſcackario, vel coram ipſo rege. Clericus vero non amerciabitur, ſecundũm beneficium ſuum eccleſiaſticum, ſed ſecundûm quantitatem laici feodi ſui, et ſecundùm modum delicti. Et ad hoc fideliter faciendum affidabunt amerciatores, quòd neminem grauabunt per odium, nec alicui deferent ꝓpter amorem & quòd celabunt ea quæ audiuerunt. De valectis & puellis, qui ſunt & eſſe debẽt in cuſtodia domini regis, qui ſunt, et qui illos habent, et per quem, et quantum terrę eorum valent. De dominabus, quę ſunt et eſſe debent de donatione domini regis ſiue ſint maritatæ ſiue non, et ſi ſint maritatæ, quibus & ꝑ quẽ, et quantum terræ illarum valẽt per ann̄. De eccleſijs quę ſunt de aduocatione domini regis, quæ eccleſiæ illæ ſunt, et qui illas habent & ꝑ quem, & quantum valent ꝑ ann̄. De eſchaetis dn̄i regis, quæ ſunt, & quis illas tenet, et per quod ſeruitium, tam de terris Normanorum, q̃ de alijs, & ſi quę teneantur ſine warranto, capiantur in manum domini regis. De Seriantijs domini regis, quæ ſunt, et qui illas tenent & ꝑ quem, & cuiuſmodi ſeriantiæ illæ ſunt, et quantum valent & quæ ſeruitia reddant. De purpreſturis factis ſuper dominum regem, ſiue in terra, ſiue in mari, ſiue in aqua dulci, ſiue infra libertatẽ ſiue extra, ſiue alibi vbicunq;. De menſuris factis & iuratis per regnum, ſi ſeruatæ ſint ſicut prouiſum fuit, & ſi cuſtodes menſurarum mercedes ceperint ab aliquo, quòd poſſint ꝑ alias emere & per alias vendere, quod quidem intelligatur de omnibus menſuris, tam vlnis q̃ ponderibus, & ſi aſſiſa de latitudine pannorum ſeruata ſit ſicut fuit prouiſum, et ſi quis denarios ceperit pro pannis contra aſſiſam venditis. De vinis venditis in ciuitate, burgis, & alijs villis mercatorijs, vbi vina vendita ſunt, contra aſſiſam, et quis ea vendiderit, et quot dolia per annum & per quot annos. De illis qui ceperunt denarios ab illis, qui extraneos hoſpitati ſunt contra aſſiſam inde factam anno præterito. De vic. & alijs balliuis dn̄i regis, qui tenuerunt placita coronæ & quæ placita ſunt & qui conuenire faciunt hundreda ſiue wapentakia ꝑ inquiſitionibꝰ faciendis de morte hominis vel alijs placitis coronæ, et ſi ceperint miſericordias ꝓ defaltis, vel pro Vthesio non leuato vel non ſecuto. De vſurarijs,

rarijs chriſtianis mortuis, qui fuerunt, & quæ catalla habuerunt, et quis ea habuerit. De cattallis iudeorum occiſorũ, et vadijs & debitis & chartis eorũ, et quis ea habeat. De falſonarijs & retonſorib⁹ denariorũ. De moneta & chambio domini regis, ſcilicet quis fecit monetam & chambium ſine domino rege, vel iuſtitiarijs ſuis. De burglatoribus & malefactorib⁹ et eorum receptatoribus tēpore pacis. De fugitiuis, et quis redierit poſt fugam ſine warranto domini regis. De vtlagatis & fugitiuis & eorum catallis, quis ea habet, et ſi qui vtlagati redierint ſine warranto. De hiis per quorum terram vtlagati, raptores, vel burglatores tranſierunt, qui non fecerunt ſectā poſt eos, ſicut facere debuerũt. De mercatis remotis ab vno die in alium, ſine licentia domini regis, niſi ſit de die dominica, et ſi quod mercatũ de nouo leuatũ fuit, ſine warrāto aut præcepto domini regis. De nouis conſuetudinibus leuatis, ſiue in terra ſiue in aqua, quis eas leuauit & vbi. De mercede capta pro blado & alijs catallis dimittendis, ne caperentur ad caſtella & huiuſmodi, & ſimiliter de priſis factis ꝑ vic. conſtabularium vel alios balliuos contra voluntatem eorum, quorum catalla illa fuerunt, de defaltis, ſcilicet de ijs qui ſũmoniti fuerunt ad eſſe hic coram iuſtitiarijs & non ſunt. Et qui non venerũt primo die de gaolis deliberatis, ſine warranto domini regis, et ſimiliter de illis qui tenuerũt placita de probatoribus, ſine waranto. De euaſione latronum. De wrecko maris de malefactoribus in parcis et viuarijs, qui illi ſunt, & eodē modo de columbarijs, et qui columbas capiunt reuertentes ad columbaria. De rapinis & priſis factis extraneis, per quos hoc factum fuit, et quandò & vbi et in cuius poteſtate. De illis qui non permittunt balliuos domini regis intrare in terras ſuas, ad ſũmonitiones et attachiamēta, vel diſtrictiones faciendas, pro debitis domini regis vel pro placitis, et alijs reb⁹ ſine ſpeciali libertate. De balliuis qui ceperunt dona vel denarios, pro recognitoribus amouēdis, de iuratis et aſſiſis, et ſimiliter de vic. et balliuis qui ceperunt redemptionē de valetis integrum feodum militis tenentibus, vel viginti libratas terrę habētib⁹, ne milites fierēt ad mandatũ dñi reg, cũm vic. et alij balliui dñi regis inde præceptũ haberēt ſpeciale, de talibus plenæ ætatis exiſtentib⁹, milites faciendis. De vic. et alijs balliuis qui placita coronæ, et namij vetiti placitāt et terminant in comm̃, hũdredis, vel ꝑ ſacramētũ vel alio modo, cũm nullā inde habeāt poteſtatē ſine ſpeciali mandato domini regis, et per breue ſuum, niſi tantum vic. qui eſt in hoc iuſtitiarius domini regis ſuper iniuſta captione & detentione. De exceſſibus vic. et aliorum balliuorum, ſi aliquam litem ſuſcitauerint occaſione habendi terras, vel cuſtodias vel perquirendi denarios, vel alios profect⁹ vel per quod iuſtitia & veritas occultetur vel dilationem capiat. De vic. et alijs balliuis ambidextris, qui capiunt ex vtraq; parte. De thuthingis, hũdredis, ſiue wapētakijs et aliis balliuis domini regis poſitis ad firmam, tempore prædictorũ vic. quantum valent, & ꝑ quanto poſita fuerũt quolibet anno temporibus prædictorum vicecomitum, et pro quanto modò poſita ſunt, de priſis domini regis in terra, ſiue in aqua dulci, vel ſalſa, et libertatibus ſpectantibus ad caſtella ſua, ſiue ad comitatũ ſiue ad burgos ſuos, ſiue ad alia quęcunq; loca, quæ ſunt, et quantum valeant per annũ,

et quis ea occupáuerit vel celauerit, vel detinuerit. De vicecomitibus et alijs balliuis qui ceperunt denarios ab illis qui rectati fuerunt de morte hominis, vt dimitterent eos per pleuinam, cùm non eſſent replegiandi ſine ſpeciali præcepto domini regis. De vicecomitib⁹ et alijs balliuis, qui impriſonauerunt illos qui rectati fuerunt de latrocinio per indictamentum vel appellum probatoris, et illos in priſona detinuerunt quouſque haberent de illis redemptionem, cûm poſſent et deberent per legem terræ replegiari, ſine aliqua redemptione, vel ſi a talibus redemptione ceperunt ne impriſonarentur. De vicecomitib⁹ et alijs balliuis, qui bís vel pluriès denarios ceperunt ab aliquo, ac ſi pluriès eſſet amerciatus cûm amerciatus non eſſet niſi ſemel. De vicecomitib⁹ et alijs balliuis, qui diſtrinxerũt plures vnũ nomẽ habentes, ꝓ pluribus amerciamentis, vbi non fuit amerciat⁹ niſi vn⁹ tantûm. De vicecomitib⁹ et alijs balliuis qui diſtrinxerunt aliquem ad payandum & faciendum plus, quâm id ad quod fuit amerciatus per ſummonitionem ſcaccarii. De balliuis qui faciunt ceruiſias ſuas, quas quandoq; vocant **Sothale** quandoquè **Filctale**, vt pecunias extorqueant ab eis qui ſequuntur hundreda ſua et balliuas ſuas, et de illis ſimiliter qui licet ceruiſiam non faciant, blada tamen colligunt in autumno, agnos et alia prætextu balliuæ ſuę, per quod pauperes grauant et moleſtant. De catallis extraneorum, de poteſtate regis Franciæ exiſtentium, dum rex fuit in vaſconia, quò deuenerunt &c. De denariis captis pro defaltis per balliuos de iis qui non venerunt ad ſummonitionem vicecomitis, quis eos ceperit et quantum. De iis qui leuauerunt warrenniam ſine ſufficienti warranto. De iis qui manuceperũt habendi aliquem coram iuſtitiariis in aduentu ipſorum et non habuerũt eum primo die. De iis qui retraxerunt breuia et alteri parti vendiderunt, per quod dominus rex amiſit id quod ad ipſum inde pertinebat. De theſauris inuentis &c. De felonibus damnatis et ſuſpenſis alibi, q̃ coram iuſtic. ad omnia placita, ad quorum manus catalla deuenerunt, et qui terras (ſi quas habent) teneant, et a quo tempore, et quantum valent per annum. De iis qui currũt in alienis warrennis ſine warranto dominorum. De vic. et aliis balliuis domini regis qui ceperint mercedem, pro vigiliis conſtitutis et non obſeruatis.

1 ¶ *Breue de generali ſummonitione in itinere iuſtitiariorũ itinerantiũ apud Shipwey in com Kanc. infra libertatem quinque portuum. Item capitula 2. Breue vic. Norff. et Suff. ꝓ ſciri faciat hominibus in Iermewe et Donewiz.* Cap. 2.

REx dilectis & fidelibus ſuis balliuis de Haſtings ſalutem. Præcipim⁹ vobis quòd omni occaſione poſtpoſita, ſitis apud Shipwey ad talem diem coram dilectis et fidelibus noſtris talibus, & illuc tũc venire faciatis. 24. de legalioribus & diſcretiorib⁹ baronibus de Haſtings, et alios, ſicut venire ſolent et debent ad placitum de Shipwey, ad reſpondendum coram prefatis iuſtitiarijs noſtris de capitulis ſubſcriptis. De veteribus placitis corone, quæ aliàs fuerunt coram iuſtitiarijs apud Shipwey.

wey, et nõ fuerunt terminata. De nouis placitis coronę nrę quę infra libertatem veſtram emerſerunt tempore pacis, poſtq̃ iuſtitiarij vltimô itinerauerunt apud Shipwey. De ijs qui ſunt in miſericordia domini regis et non ſunt amerciati. De eccleſijs quæ ſunt de aduocatione domini regis, quę eccleſiæ illæ ſunt, et qui illas habent, et per quem, et quantũ valent per annum. De aſſiſis pannorum ſi ſeruatæ ſint ſicut prouiſum fuit, et ſi quis denarios cepit pro pannis contra aſſiſam vẽditis. De eſchaetis domini regis, quæ ſunt, et qui illas tenent, et per quod ſeruitium, tam de terris Normannorum q̃ de alijs, et ſi quæ teneantur ſine warranto capiãtur in manũ dñi regis. De illis qui robbauerunt in terris vel in aqua poſt pacẽ clamatam. De purpreſturis factis ſuꝑ dñm regem, ſiue in terra ſiue in mari ſiue in aqua dulci, ſiue infra libertatem ſiue extra, ſiue alibi vbicunquè. De menſuris factis et iuratis ꝑ regnum, ſi ſeruatæ ſint ſicut prouiſũ fuit, et ſi cuſtodes menſurarũ mercedẽ ceperunt ab aliquo ꝙ poſſit ꝑ alias emere et ꝑ alias vẽdere: quod quidẽ intelligatur de õnibus mẽſuris tã vlnis q̃ põderib⁹. De vinis vẽditis &c. de theſauro &c. De catallis Frãckorũ &c. de falſonarijs &c. de Burglatorib⁹ &c. de mercatis &c. de chãbio &c. de Fugitiuis &c. de Mercede &c. de nouis conſuetudinibus &c. de defaltis &c. de gaolis &c. de rapinis &c. de nauibus captis in guerra & traditis per Wilhelmum de wrotheham, cui tradebantur, et quis illas habeat vel quid de illis actum ſit. De illis qui vendiderũt naues vel maeremium ad naues faciendas inimicis patris domini regis et ſuis, contra prohibitionem patris ipſius domini regis. Faciatis etiam venire coram eiſdem iuſtitiarijs noſtris ad prętatum terminum, õnia placita et omnia attachiamẽta quæ venire & terminari debẽt & ſolent coram iuſtitiarijs placita tenẽtibus apud Shepwey Teſte &c. Eodem modo et per eadem verba ſcribatur balliuis de Romual, balliuis de Heya, balliuis de Doure et balliuis de Sandwyz, ita ꝙ quilibet eorum portuum habeat litteras per ſe in prædicta forma. Et quoniam ſępius contentio eſt inter homines prædictorum portuũ, et homines de Gernemuth et de Donwich, fiat breue vic. Norff. et Suff. in hac forma. ¶ 2. Rex vic. Norff. & Suff. ſalutem. Sciatis ꝙ ſummoniri fecim⁹ ad talem diem apud Shepwey, omnia placita de quinque portubus ſicut teneri debent et ſolent coram iuſtitiarijs apud Shipwey. Et ideò tibi præcipimus, ꝙ hoc ſciri facias hominibus de Iernemewe et balliuis de Donewiz, ita quód ſi aliquis conqueri voluerit de aliquo qui ſit de libertate vel infra libertatem quinq; portuum, tunc ſit apud Shipwey coram prętatis iuſtitiarijs noſtris querelam ſuã ꝓpoſiturus et iuſtitiam inde recepturus Teſte &c.

Romual
heya
Douwe
Sandwys
Gernemuth
Donwiche

1 ¶ De crimine læſæ maieſtatis et ſuis ſpeciebus. 2. De crimine falſi et ſuis ſpeciebus. 3. De occultatione theſauri inuenti. 4. Quid eſt Theſaurus. 5. Quid ſit wreckum & de groſſo piſce. 5. Sturgione et balena. 6. De aſſiſis regni iuratis ſi non obſeruentur. *Cap. 3.*

CVm ſint quædam crimina capitalia quæ inducunt corporalem pœnam, quandoq; vltimum ſuppliciũ, quandoq; membrorũ truncationẽ, ſecũdũ quod fuerint maiora vel minora, et quorũ quędam ſũt

publica et quædam priuata, et publicorum quædam maiorē pœnam inferunt, ꝓpter perſonam contra quam præſumitur, ſicut eſt crimen læſæ maieſtatis,vt ſi contra perſonam ipſius regis ſit præſumptum,quod quidē crimen omnia alia crimina excedit quoad pœnam, ideō primo dicendum eſt de hoc crimine lęſæ maieſtatis.Habet enim crimen lęſæ maieſtatis ſub ſe multas ſpecies,quarum vna eſt,vt ſi quis auſu temerario machinatus ſit in mortem domini regis, vel aliquid egerit vel agi procurauerit ad ſeditionem domini regis vel exercitus ſui, vel procurantibus auxilium & conſilium præbuerit vel conſenſum, licet id quod in volũtate habuerit non perduxerit ad effectum. Ad accuſationem vero huius criminis, admittitur quilibet de populo, liber homo & ſeruus & minor infra ætatem conſtitutus, dum tamen accuſatus attachietur vſque ad ætatem accuſantis, & hoc dico, dum tamen ſit ille qui accuſat integræ famę & non criminoſus, quia criminoſi ab omni accuſatione repelluntur, vt ſi accuſans fuerit latro cognitus, vel vtlagatus, vel aliquo genere feloniæ conuictus vel conuincend⁹. Nec etiam admittuntur ad accuſationem in crimine læſe maieſtatis,aliquo caſu conſpiratores, vel crimini conſentientes, & in hoc caſu pertinet tota accuſatio ad accuſantem, et ad ipſum regem. Continet etiam ſub ſe crimen læſæ maieſtatis, crimen falſi,quod quidem multiplex eſt: vt ſi quis falſauerit ſigillum domini regis, vel monetam reprobam fabricauerit & huiuſmodi, ſecundum quod, inferius dicetur. Si ſit aliquis qui alium nouerit inde eſſe culpabilem, vel in aliquo criminoſũ, ſtatim et ſine interuallo aliquo accedere debet ad ipſum regem ſi poſſit, vel mittere, ſi venire non poſſit, ad aliquem regi familiarem & omnia ei manifeſtare per ordinem. Non enim debet morari in vno loco per duas noctes, vel per duos dies antequam perſonam regis videat,nec debet ad aliqua negotia, quamuis vrgentiſſima, ſe conuertere, quia vix permittitur ei quòd retro aſpiciat. Quod autem ſi ad tempus diſſimulauerit et ſubticuerit, quaſi conſentiens & aſſentiens, erit ſeductor domini regis manifeſtus, ſiue accuſatus proprius fuerit homo, vel alienus: et ſi poſt interuallum accuſare velit, non erit de iure audiendus, niſi docere poterit ſe fuiſſe iuſtis rationibus impeditum. Si quis autem de hoc crimine fuerit diffamatus,tunc videndum erit vtrum appareat accuſator vel non, ſi autem nullus appareat, niſi ſola fama quæ tantum apud bonos et graues oriatur, hic ſaluò attachiabitur per ſaluos & ſecuros plegios, vel ſi plegios non habuerit, per carceris incluſionem,donec de crimine ſibi impoſito veritas inquiratur, et ſi condemnandus fuerit, vltimum ſupplitium ſuſtinebit cum pœnæ aggrauatione corporalis, et omnium bonorum amiſſione,et hæredum ſuorum perpetua exhæredatione,ita quòd nec ad hæreditatem paternam vel maternam admittũtur. Eſt enim tam graue crimē iſtud, ꝙ vix permittitur hæredibus quòd viuãt. Et ſi aliquando forte ad ſucceſſionē admittantur tales, hoc magis erit de gratia quâm de iure. Si autem appareat accuſator, tunc primò capiatur ab eo ſecuritas de ꝓſequendo,et ſi plegios non habuerit, ſufficit ꝓ ſecuritate ſola fidei datio,et hæc ideò: quia ſi ad plegios inueniẽdos diſtrictè

tenere-

teneretur, alij ſe abſtinerēt a conſimili accuſatione. Facta igitur ſecuritate de proſequendo, vt prædictum eſt, ſtatim capiatur accuſatus & carcerali cuſtodiæ mancipetur, nec erit per plegios dimittendus, nec ꝑ ballium ſine ſpeciali præcepto domini regis, non magis quàm de homicidio perpetrato, [& ſi libere et ſine diſtrictione venire voluerit, et libere reſpondere, libere debet recedere, niſi iuditium ei incumberet. Vtroquè autem apparente, tam accuſante quàm accuſato, proponat accuſans appellum ſuum in hunc modum: ſcilicet dicere debet ſe interfuiſſe et vidiſſe certo loco, certo die, certa hora et ſciuiſſe ipſum accuſatum prælocutum fuiſſe mortem regis, vel ſeditionem ſuam vel exercitus ſui, vel conſenſiſſe, vel auxilium et conſilium impendiſſe, vel ad hoc autoritatem præſtitiſſe, et hoc ego iuxta conſiderationem curiæ diſrationare paratus ſum. Accuſato etiam econtra per ordinem negante, ſolet appellum iſtud per duellum terminari, nec erit locus concordiæ, niſi hoc ſit de voluntate ipſius regis. Poterit tamen accuſatus ad appellum reſpondere, et illud determinare antequam duellum vadietur. Dicere enim poterit appellatus, cùm feloniam defenderit et ſeditionem domini regis et totum quicquid ei imponitur, et petere ſibi allocari quòd appellans eſt latro cognoſcens, et latro captus et impriſonatus prò latrocinio, et quòd fregit priſonam & a priſona euaſit, vel quòd vtlagatus fuit, ita quòd nihil reſtat de eo iudicandum niſi tantum executio iuditij. Item petere poterit ſibi allocari, quòd cùm dicat appellans quòd alij plures fuerunt cū eo vbi prælocutio illa facta fuit, quòd ipſi nunquàm ſimul fuerunt aliquo tempore de die vel de nocte, vel aliquo alio tempore. Item petere poterit ſibi allocari, quòd cùm idem appellans poſt diem quo prolocutio illa fieri debuit et ſeditio, ductus eſſet aliàs coram iuſtitiarijs pro alia tranſgreſſione, nihil locutus fuit de tali ſeditione domini regis. Item petere poterit ſibi allocari, quòd ex quo appellans talem ſciuit ſeditionem eſſe prolocutam, ſtatim et ſine mora non acceſſit ad regem, vt hoc ei oſtenderet, ſed hoc per tantum tempus ſubticuit, quòd interim poſſet domino regi (ſi ita eſſet) periculum iminere: Et vnde in appello ſuo audiri non deberet, ſicut inimicus et traditor domini regis, et conſentiens feloniç. Item petere poterit ſibi allocari, quòd cùm hoc fieri deberet tali tempore, et appellans eſſet ſæpius in curia domini regis, et cū rege ſæpius loqueretur, vel loqui poſſet ſi vellet, de hoc nihil ei oſtendit. Item petere poterit ſibi allocari, quòd cùm ipſe appellatus venerit coram ipſo appellante, et ſtaret inter plures, ipſū non cognouit nec ſciuit ipſum ab alijs diſcernere. Poterit etiam petere plura alia ſibi allocari, de die et hora, et variatione, et alijs pluribus, ſecūdum quod, inferiùs dicetur, de appellis. Ad exceptiones iſtas, oportet quòd appellans reſpōdeat ad ſingulos articulos per ordinem, vt ſic reducat appellū ad iuditium. Et tunc videndū quis poſſit et debeat iudicare, et ſciendū ꝙ non ipſe rex, quia ſic eſſet in querela propria actor et iudex, in iuditio vitæ, membrorum, et exhæredationis, quod quidem non eſſet, ſi querela eſſet aliorum. Itē iuſtitiarij non, cùm in iuditijs, ꝑſonam domini regis cuius vices gerit, repreſentet.

preſentet. Quis ergo iudicabit? videtur, ſine præiuditio melioris ſententiæ, quòd curia et pares iudicabunt, ne malefitia remaneant impunita, & maximè vbi periculum vitæ fuerit & mẽbrorum vel exhæredationis, cum ipſe rex pars actrix eſſe debeat in iuditio. Sed in hac parte vt videtur, erit diſtinguendum, quale ſit factum de quo proponitur appellum, vtrum ſcilicet ſit ibi felonia vel tranſgreſſio, quia quælibet trangreſſio dici non debet felonia, quamuis econuerſo. Si autem ibi fuerit felonia, tũc iudicanda ſunt verba appelli, ordo et proceſſus, vt ſciri poſſit ſi inter appellatum et appellantem iungi poſſit duellum, quia ſi ad appellum accuſantis paratus eſſet appellatus, ſine reſponſione vadiare duellum, præcedere deberet examinatio, vt prædictum eſt. Et ſi ſine examinatione cõtra iuſtitiam eſſet vadiatum, per examinationem poſſet deuadiari. Si autem tale ſit factum, quòd debeat ibi magis trangreſſio quàm felonia denotari, remanebit duellum, ſed tunc videndum vtrum trangreſſio illa quæ tangit regẽ grauis fuerit vel leuis, ſiue ſibi, ſiue vxori et pueris. In ſuis vero poterit rex iniuriari. Si autem leuis fuerit tranſgreſſio quæ pœnam infligat pecuniariam tantùm, et leuem, benè poſſunt iuſtitiarii ſine paribus iudicare. Si autem grauis fuerit tranſgreſſio et proxima exhæredationi, quòd redemptionem inducat, ibi debent pares iuſtitiariis aſſociari, ne ipſe rex per ſeipſum vel iuſtitiarios ſuos ſine paribus actor ſit et iudex. ¶ 2. Eſt & aliud genus criminis lęſæ maieſtatis, quod inter grauiora numeratur, quia vltimum inducit ſupplicium et mortis occaſionem, ſcilicet crimen falſi, in quadam ſui ſpecie, et quod tangit coronam ipſius domini regis, vt ſi aliquis accuſatus fuerit vel conuictus, quòd ſigillum domini regis falſauerit, conſignando inde chartas vel breuia, vel ſi chartas confecerit & breuiá et ſigna appoſuerit adulterina, quo caſu ſi quis inde inueniatur culpabilis, vel ſeyſitus, ſi warrantum non habuerit, pro voluntate regis iuditium ſuſtinebit, et ſi warrantum habuerit, et warrantizauerit, liberabitur et tenebitur warrantus. Si autem cùm warrantum nominauerit, warrantus ſubtraxerit ſe, exigendus erit et vtlagandus, ſed ille qui captus eſt, non erit propter hoc dimittẽdus, nec liberabitur, niſi, quòd culpabilis nõ ſit, poſuerit ſe ſuper patriam, et ſi forte cùm venerit, de warrantia ei defecerit, bene poterit inter eos ad duellum perueniri. Eſt et aliud genus criminis, quod ſub nomine falſi continetur, et tangit coronam domini regis, et vltimum inducit ſupplitium, ſicut de illis qui falſam fabricant monetam, et qui de non reproba faciunt reprobam, ſicut ſunt retonſores denariorum, qui cùm ſint in ſeyſina, ſępius non contingit ipſos liberari per warranti vocationem. Socios autem et coadiutores et miniſtros habere poterunt in hoc opere, quos ſi appellare voluerint audientur. ¶ 3. Eſt inter cætera grauis præſumptio contra regem et dignitatem & coronam ſuam, quæ quidem eſt, quaſi crimen furti, ſcilicet occultatio theſauri inuenti fraudulosa, vt ſi quis accuſatus fuerit, quòd theſaurum inueniret, ſcilicet aurum vel argẽtum, vel aliud genus metalli, quocunquè loco, cùm ſuper hoc apud bonos et graues fuerit diffamatus per patriam, ſtatim attachietur quòd ſit coram

iuſtitiariis

iuſtitiarijs in aduentu eorum, vbi ſi negauerit ſe aliquid inueniſſe, poterit veritas per patriam declarari, et cûm non ſit de aliquo ſeyſitus, poterunt tamen contra ipſum eſſe præſumptiones probabiles, quibus ſtandum erit donec per patriam probetur contrarium. Poterunt autem tales eſſe pręſumptiones, vt ſi ſolito ditiùs ſe habuerit in veſtibus et in alijs ornamentis, cibis & potibus & huiuſmodi, qui cûm ſuper hoc fuerit conuictus, erit gaolæ committendus, et poſtea grauiter, pro voluntate domini regis redimendus, et non refert quo loco huiuſmodi theſaurus inueniatur, ſecundum tempora moderna, licet aliter hoc antiquitùs fuerit obſeruatum. ¶ 4 Eſt autem theſaurus, quædam vetus depoſitio pecuniæ, vel alterius metalli, cuius non extat modo memoria, vt iam dominum non habeat, et ſic de iure naturali, fit eius qui inuenerit, vt non alterius ſit. Alioquin ſi quis aliquid lucri cauſa, vel metus, vel cuſtodiæ recõdiderit ſub terra, non erit theſaurus, cuius etiam furtum fit. Theſaurus fortunæ donum creditur, et nemo, ſeruorum opera, theſaurum querere debet, nec propter theſaurum terram fodere, ſed ſi alterius rei tunc operam ſumebat, et fortuna aliud dedit. Cûm igitur theſaurus in nullius bonis ſit, et antiquitùs de iure naturali eſſet inuentoris, nunc de iure gentium efficitur ipſius dñi regis. Et ſũt alia quædam quæ in nullius bonis eſſe dicuntur, ſicut wreckũ maris, groſſus piſcis, ſicut Sturgio et Ballena et aliæ res quæ dominum non habent, ſicut animalia vagantia quæ nullus ſequitur, petit, vel aduocat, et quæ ſunt ipſius domini regis propter ſuum priuilegium, et eorum quibus ipſe rex conceſſerit talem libertatem aut priuilegium, et vnde videndum, quod dici debeat wreckum. ¶ 5. Et ſciendum quòd wreckum dici poterit, quaſi derelictum, vt ſi quid (nauis leuãdę cauſa) a naue proiectum fuerit ab aliquo, ſine animo retinendi vel repetendi, id propriè dici poterit wreckum, cûm res proiecta habita ſit pro derelicta, et ſi habita ſit pro derelicta videri poterit per pręſũptiones, vt ſi liber proiectus fuerit, vtrũ inueniatur clauſus vel apertus, cûm commodè claudi poſſit et benè, & ſic de ſimilibus. Item magis propriè dici poterit wreckum, ſi nauis frangatur, et de qua nullus viuus euaſerit, et maxime ſi dominus rerum ſubmerſus fuerit, et quicquid inde ad terram venerit erit domini regis, nec aliquis alius aliquid a domino rege inde vendicare poterit, vel habere, quamuis prope littus maris prædia poſſederit, niſi de wrecko habendo ſpeciali gaudeat priuilegio. Et quòd huiuſmodi dici debeant wreckum verum eſt, niſi ita ſit quòd verus dominus aliunde veniens, per certa iuditia et ſigna, docuerit res eſſe ſuas, vt ſi Canis viuus inueniatur, et conſtare poſſit quòd talis ſit dominus illius canis, præſumitur ex hoc illum eſſe dominum illius canis & illarum rerum. Et eodem modo, ſi certa ſigna appoſita fuerint mercibus et alijs rebus. Et ea quæ dicta ſunt, locum habent ſi res in littore maris inueniantur, et illud idem ſi prope littus vel longius in mare, dum tamen conſtare poterit in veritate, quòd in littore eſſent applicandæ. Sed quid ſi in mari longiùs a littore inueniantur, ita quòd conſtare non poſſit ad quam terram vel regionem eſſet applicandæ, tunc quicquid ita inuentũ fuerit erit inuẽtoris, eo quòd in nulliꝰ bonis eſſe dicatur, et dicitur a nau-

tis

tis Lagan & quod ideo occupanti conceditur, quia non eſt aliquis qui inde priuilegium habere poſſit,rex non magis quàm priuata perſona, ꝓpter incertum rei euẽtum. De Sturgione vero ita obſeruatur, ꝙ rex illũ habebit integrum propter ſuũ priuilegiũ, de Ballena vero, ſufficit, ſecũdum quoſdam, ſi rex inde habuerit caput, et regina caudã. ¶ 6. Eſt enim grauis pręſumptio contra regem et coronam & dignitatem ſuam, vt ſi aſſiſæ ſtatutæ et iuratæ in regno ſuo ad communem regni ſui vtilitatem nõ fuerint obſeruatę, ſecundùm quod ſuperius videri poterit inter capitula ſupradicta, et vnde tranſgreſſoribus quandoq; infligitur pœna corporalis s. pilloralis vel Tymboralis cum infamia, ſecundũ regni ſtatuta, et quãdoquè pœna pecuniaria, et quandoq; villę abiuratio, ſecundùm diuerſitatem delictorum.

1 ¶ *De crimine homicidij et qualiter diuiditur.* 2. *Quid ſit homicidium.* *Cap.4.*

EST etiam inter alia crimina,crimen capitale quod in parte tangit ipſum regem,cuius pax infringitur,et in parte priuatam perſonam,qui nequiter et contra pacẽ domini regis occiditur. Et vnde inprimis dicendum eſt de homicidio, quid ſit homicidium,et vnde dicatur, quæ eius ſpecies,et qua pœna homicidę puniantur. ¶ 2. Et eſt homicidium hominis occiſio ab homine facta, ſi enim a Bouẽ, Canẽ,vel alia re,nõ dicetur propriè homicidium. Eſt enim dictum homicidium ab homine et cædo,quaſi hominis cędium. Species homicidij ſunt plures, nam aliud ſpirituale,aliud corporale:de ſpirituali vero ad pręſens non eſt hic dicendum,ſed corporale eſt,quo homo occiditur corporaliter,et hoc dupliciter committitur, lingua vel facto. Lingua, tribus modis, ſcilicet pręcepto, conſilio,defenſione ſiue tuitione. Facto,quatuor modis,ſcilicet iuſtitia,neceſſitate,caſu et voluntate. Iuſtitia,vt cùm iudex,vel iuſtitiarius vel miniſter reum iuſtè dampnatum occidit. Iſtud autem homicidium, ſi ſit ex liuore vel delectatione effundendi humanum ſanguinem, licet iuſtè occidatur iſte,tamen peccat mortaliter propter intentionem corruptam. Si verò hoc fiat ex amore iuſtitiæ,non peccat iudex ipſum condempnando ad mortem, et præcipiendo miniſtro vt occidat eum, nec miniſter ſi miſſus a iudice occidat condempnatum, peccaret tamen vterq; ſi hęc fecerint iuris ordine non ſeruato. Neceſſitate, quo caſu diſtinguendũ erit vtrum neceſſitas illa fuit euitabilis vel non. Si autem euitabilis,et euadere poſſet abſq; occiſione, tunc erit reus homicidij. Si autem ineuitabilis, quia occidit hominem ſine odij meditatione in metu et dolore animi,ſe et ſua liberando, cùm aliter euadere non poſſet,non tenetur ad pœnam homicidij. Caſu,ſicut per infortunium, cùm aliquis proijcit lapidem ad auem vel animal,et alius tranſiens ex inſperato percutitur & moritur,vel ſi quis arborem inciderit,et per caſum arboris,aliquis opprimatur et huiuſmodi. Sed hic erit diſtinguendum,vtrum quis dederit operam rei licitę vel illicitę: ſi illicitæ,vt ſi lapidem proijciebat quis verſus locum ꝑ quẽ conſueuerunt homines tranſitum facere, vel dum inſequitur quis equũ vel bouẽ,et aliquis a boue vel equo percuſſus fuerit et huiuſmodi, hoc impu-

imputatur ei. Si vero licitæ rei operam dabat, vt ſi magiſter cauſa diſciplinæ diſcipulum verberat, vel ſi cùm quis deponebat fœnum de curru, vel arborem inſcidebat & huiuſmodi, hic ſi adhibuit diligentiam quam potuit. s. reſpiciendo & ꝓclamando, ſed non nimis tardè vel dimiſſè, ſed tẽpore congruo & altè, et itá quòd ſi aliquis ibi erat vel illuc veniebat poſſet aufugere & ſibi præcauere, vel magiſter non excedendo modum in verberando diſcipulum, non imputatur ei. Sed ſi dabat operam rei licitæ & non adhibuit diligentiam debitã, imputabitur ei. Voluntate, vt ſi quis ex certa ſcientia, & in aſſultu premeditato, ira vel odio, vel cauſa lucri nequiter & in felonia & contra pacem domini Regis aliquem interfecerit. Et fit aliquando huiuſmodi homicidium pluribus aſtantibus & videntibus, aliquando verò clanculò, nemine vidente, itâ quòd ſciri non poſſit quis ſit occiſor, & huiuſmodi homicidium dici poterit murdrum, ſecundùm quod inferiùs dicetur. Pœna vero homicidij duplex eſt, ſpiritualis vz & corporalis, ſpiritualis tollitur per patiẽtiam & pœnitentiam. Et occidit quis alium dupliciter, quandoquè lingua, quandóq; facto. Lingua, vt ſi quis diſſuadet, & ſic diſſuadendo retrahit aliquem a bono propoſito volentem alium liberare a morte, et ſic quodammodo indirectè facit quis homicidium. Pœna vero homicidij, commiſſi facto, variatur: ꝓ homicidio vero iuſtitiæ iuſta, & recta intentione facto, non eſt aliqua pœna infligenda. Si ſit aliquis qui mulierem prægnantem percuſſerit, vel ei venenum dederit per quod fecerit abortiuum, ſi puerperium iam formatũ vel animatum fuerit, & maximè ſi animatum, facit homicidium. Poſſunt etiam eſſe plures culpabiles de homicidio ſicut vnus, vt ſi plures rixati fuerint inter ſe in aliquo conflictu, et aliquis ſit interfectus inter tales, nec appareat ex quo nec ex cuius vulnere, omnes dici poſſunt homicidæ, & illi qui percuſſerunt, & qui tenuerunt malo animo dum percuſſus fuerit. Item & illi qui voluntate occidendi venerunt, licet non percuſſerunt. Item & illi qui nec occiderunt, nec voluntatem occidendi habuerunt, ſed venerunt vt præſtarent conſilium & auxilium occiſoribus, quamuis aliquandò eorum violentia repellatur. Item non ſolum tenetur ille qui percutit & occidit, verùm & ille qui præcipit percutere & occidere, quiâ cùm non ſint immunes a culpa, immunes eſſe non debeant a pœna. Nec etiam ille, qui cùm poſſet hominem a morte liberare, non liberauit. Item fit homicidium in bello, & tunc videndum vtrum bellum ſit iuſtum vel iniuſtum. Si autem iniuſtum, tenebitur occiſor, Si autem iuſtum, ſicut pro defenſione patriæ, non tenebitur, niſi hoc fecerit corrupta voluntate & intentione.

1 ¶ De officio Coronatorum circa homicidium. 2. De inquiſitionibus vbi occiſus fuerit. 3. De attachiando culpabiles. 4. Si in campis vel in boſcis. 5. Si notus vel ignotus. 6. Si occiſor fugiat. 7. De ſubmerſis. 8. Quæ ſunt deodanda. Cap. 5.

CVm autem contingat homicidium fieri quandòquè in domibus quandòq; in villis, quandóq; in vicis, quandoquè in campis extra villam, et etiam in nemoribus, et ad coronatores pertineat de huiuſmodi

campus est extra villam

modi occiſis cognoſcere & de interfectore,quis ille fuerit,ſi neſciatur,diligentem facere inquiſitionem: Ideo bonum eſt videre quale ſit eorũ officium in hac parte. Eſt igitur eorum officium quód quâm cito habuerint mandatum a balliuo domini regis, vel a probis hominibus illius patriæ: accedere debent ad occiſos vel vulneratos, ſiue ad ſubmerſos vel ſubito mortuos, et ad domorum fractiones,et ad locum vbi dicitur theſaurum fuiſſe inuentum,& hoc facere debent ſtatim & ſine mora aliqua, et in aduentu ipſorum verſus partes illas mandare debeant quatuor,quinq;,vel ſex villis vicinis, quód ſtatim veniant coram ipſis, & per eorũ ſacramẽtũ faciant inquiſitionem de homine occiſo,cûm a coronatoribus fuerint requiſiti. ¶ 2. Inprimis.s.vbi mortuus occiſus fuerit, in domo vel in campo.Item ſi ad luctam, vel ad tabernam, vel aliam cõgregationem, et vbicunq; inuentus fuerit mortuus,tunc diligentèr erit inquirendũ,qui tunc interfuerũt, ſiue maſculus ſiue fœmina,maior vel minor,et qui illorũ de facto fuerunt culpabiles,et qui de forcia,cõſilio vel præcepto,& qui fuerunt in cauſa aliqua illius facti.Et facta inquiſitione diligẽti,quotquot ꝑ inquiſitionẽ inuenti fuerunt culpabiles aliquorũ prædictorũ modorũ,ſi præſentes fuerint vel alicubi inueniri poſſent,ſtatim & ſine mora capiantur,& vic. deliberentur,& in gaolã detrudantur. Quotquot autem ꝑ inquiſitionem inuenti fuerunt in domibus illis vbi mortuus fuit interfect⁹, licet culpabiles non fuerunt, attachiandi tamen ſunt vſq; ad aduentum iuſtitiariorũ,& nomina plegiorum irrotulentur in rotulis coronatorum. ¶ 3. Nec ſunt illi qui culpabiles inueniũtur ꝑ plegios dimittẽdi,ſine ſpeciali præcepto dñi regis,facta priùs inquiſitione, vtrũ appellati ſint odio vel atya,vel per verum appellũ. Et breue de tali inquiſitione faciẽda gratis debet cõcedi, ſecundûm quod videri poterit in charta de libertatib⁹. Et nõ erit de aliquib⁹ inquiſitio facienda,niſi tantûmodò de illis qui fuerunt in priſona. ¶ 4. Si autẽ in campis vel in boſcis inueniatˢ occiſus,inprimis attachientˢ inuentores, ſiue maſculi fuerint ſiue fœminæ,cuiuſcũque fuerint ætatis,& ſiue mortuus,occiſus fuerit ibi vel alibi vbicũq;. Et ſi ibi occiſus nõ fuerit,ſecundùm quod ꝑpẽdi poterit ꝑ præſumptiones, & multotiens ꝑ ſanguinis effuſionẽ,ſi plagas habuerit,ſtatim & recenter inueſtiganda ſunt veſtigia malefactorũ,et ſequenda ꝑ ductũ carectæ,paſſus equorũ,& veſtigia hominũ,& alio modo, ſecundûm quod cõſultiùs & meliùs fieri poſſit. ¶ 5. Inquiratur etiã vtrum mortuus ille notus fuerit vel ignotus,& vbi nocte illa hoſpitatus, ſecundûm quod inquiſitũ fuerit attachientur hoſpes & hoſpites , & tota familia in domo inuenta vbi fuerit hoſpitatus. ¶ 6. Si autẽ ſit aliquis qui effugerit ꝑ hmodi occiſis,& de quo habeatur aliqua ſuſpitio ꝗ culpabilis extiterit, ſtatim accedãt coronatores ad domos ipſius,& diligentèr inquirant quæ catalla habuerit, & quæ blada in horreo,ſi villan⁹ fuerit,& ſi liber homo , quã terrã liberã habuerit & quid valeat,ſiue blada habuerit in terra ſiue nõ. Et cùm ita inquiſiuerint,appreciari faciãt blada & catalla eorũ ſicut ſtatim vẽdi poſſũt, & terrã liberã quantũ valeat ꝑ annũ, & ſtatim liberent ea totæ villatæ ad reſpondendũ de precio coram iuſtitiarijs, ſaluo tamẽ ſeruitio dominorũ feodi.Et iſtis õnib⁹ ſic inquiſitis,ſepeliantur corpora mortuorũ occiſorũ,

quæ

quæ ſi ante talem inquiſitionem factam, & viſum coronatorum ſepulta fuerint, tota villata in miſericordia remanebit. ¶ 7. Si autem de ſubmerſis & ſubito mortuis vel oppreſſis vel per infortunium vel alio modo extinctis fieri debet inquiſitio, ſimili modo erit inquirẽdum qui præſentes fuerint quandó tales ſubmerſi fuerunt, oppreſſi vel ſubito mortui, & tunc videantur corpora defunctorum nuda & aperta, qualitercunq; fuerunt mortui, vt ſciri poſſit vtrum ibi ſit felonia vel infortunium, ſecũdùm quod perpendi poterit per ſigna exteriora, vt ſi inueniantur plagæ apertę vel bruſſuræ per ictus orbos, vel ſi iugulati fuerunt, ſecundûm quod perpendi poterit ꝑ ſignum impreſſionis funiculi collum conſtringentis, vel per aliam læſionem in corpore inuentam, & ſecundûm hoc procedere debent coronatores ad inquiſitionem in forma ſupradicta, et facere attachiamenta de corporibus & rebus, ſecundùm quod malefactores inuenti fuerint vel non inuenti. ¶ 8. Item batelli de quibus tales ſubmerſi fuerint apprecientur, & alia quæ ſunt cauſa mortis alicuius, et ſunt deodanda pro rege, vt ſi ſubmerſus fuerit quis in aqua dulci, & non in mari, vbi nec nauis nec maeremium, ſi nauis fracta fuerit erit deodãda, quiá iſta omnia erunt dominorum ſi viuant, ſicut eorum catalla: nec ſunt deodanda ex infortunio in mari nec wreckum, nec etiam murdrum de occiſis vel ſubmerſis in mari. Et ſi nulla inueniatur felonia, ſed quòd ſubito mortui ſunt vel per infortunium, tunc attachiare debent inuentorẽ vſq; ad aduentum iuſtitiariorum, & ſimiliter omnes illos qui in ſocietate illa fuerunt vbi tale accidit infortunium.

deodand · mare ·

¶ *De Officio Coronatoris in Theſauris inuentis.* *Cap. 6.*

ITem de officio eorum ſi theſaurus dicatur inueniri, et de attachiamẽtis inde faciendis. In primis, inquirere debent ab eis qui inde rectati ſunt, et ſi aliquis inde inuentus ſit ſeyſitus, vel ſi præſumptio faciat cõtra aliquem quód theſaurum inuenerit, eo quód quis abundantiús ſe habuerit in victu & ditiùs in veſtitu vt ſuprâ. Et ſi aliquis talis inueniatur (vt ſuprâ) attachiari debet per quatuor vel per ſex plegios & plures ſi poſſint inueniri.

¶ *De officio Coronatorum in raptu virginum.* *Cap. 7.*

Rape

EST etiam eorum officium in raptu virginum, quód ſi quis ab aliqua de raptu fuerit appellatus, & factum recens fuerit, ſecundûm quod multotiens videri poterit per iuditia certa, vt ſi hutesium leuatum fuerit & recenter perſecutum & ruptum veſtimentum, et ſi non ruptum, ſanguine tamen intinctum, tunc attachietur appellatus per ſex vel quatuor vel plures ſi tot inueniri poſſunt, ſi autem non, ad minus per duos quód ſit &c. vt ſuprâ. Si autem factum recens non fuerit nec hutesium recenter leuatum, nec ſigna appareant quæ recenter pręſumptionem inducant, ſufficit ſi appellatus attachietur per duos.

1 ¶ De officio Coronatorum de pace & plagis. 2. De officio vicec. in appello de pace & plagis amenſurandis. 3. Si plaga periculoſa ſit, ponantur appellati in priſonam nec ſunt per plegios dimittendi, ſed videndum in cuius priſona ſunt cuſtodiendi. s. in priſona illius qui habet poteſtatem iudicandi. 4. De probatore & ſocke & ſacke. 5. Quòd priſones nō debent de terris ſuis diſſeyſiri ſed inde debent ſuſtentari. 6. De inquiſitione facienda vtrū appellati ſunt odio & atya. 7. Breue de inquiſitione. 8. Si per inquiſitionem culpabilis inueniatur. 9. Si non ſit culpabilis dimittatur per plegios. 10. Aliud breue de eodem. 11. Si captus infra libertatem & dilata fuerit deliberatio & captor attachiatur q̄ ſit ad reſpondendum quare talem cepit & impriſonauit. Cap. 8.

Eſt etiam eorum officium in appello de pace & plagis, vt ſi quis de pace & plagis fuerit appellatus, inprimis videnda erit plaga, et ſi plaga mortalis fuerit, et appellatus inueniatur, ſtatim capiatur & captus detineatur, donec ſciatur vtrum vulneratus conualeſcere poſſit vel nón, ſi autem non & moriatur, appellati retineantur in priſona. Si autem conualeſcat, attachietur appellatus per. 4. vel per plures, ſecundùm quod plaga fuerit maior vel minor, ſi autem ibi fuerit mahemium, tunc per plures vt fiat ibi bona ſecuritas. Si autem plaga ſimplex fuerit, tunc ſufficit ſi per duos. Et ſi aduena fuerit & ignotus de longinquo veniens, peregrinus vel ſi pro penuria amicorum plegios inuenire non poſſit, eius ſit plegius gaola, quæ ad cuſtodiendum deputatur & non ad puniendū. ¶ 2. Cùm quis alium appellauerit de pace & plagis, videre debet coronator plagas illas, et illas menſurare cuius ſunt longitudinis, & cuius profundatis, ſiue factæ fuerint in capite ſiue alibi, & quibus armis, & hæc omnia faciet irrotulari cum teſtimonio vic. ſi præſens fuerit in inquiſitione facienda, vel ſaltem in com̄, ſi appellum factum ſit in com̄. ¶ 3. Appellati verò de morte hominis, & de pace & plagis periculoſis, ſtatim capiātur, & in priſonam detrudantur, & ibi cuſtodiantur, donec per dominum Regem ꝑ plegios dimittantur, vel per iuditium deliberentur, vel donec de eis petatur curia Chriſtianitatis ſi clerici fuerint, cuiuſcūq; ordinis vel dignitatis fuerint. Appellati vero de forcia ſaluo attachientur, quouſquè appellati de facto conuincantur. Sed videndum in cuius priſona debeāt, cûm capti fuerint, remanere: ſiue capti fuerint pro latrocinio, ſiue morte hominis, vel pro alia felonia. Et ſciendum quód non niſi in priſona ipſius, qui tales poſſet in curia ſua iudicare, ſicut dominus Rex, qui poteſtatem habet iudicandi de vita & membris, vel tollendi vitam vel concedendi. Vt, ſi felo conuictus fuerit pro morte hominis, vel pro alia felonia, vltimo puniatur ſupplicio, ſicut morte, vel membrorū truncatione. ¶ 4. Itē concedendi vitam vel membra, ſicut dicitur de ꝓbatore, de quo nullus priſonam habere poterit, nec de eo placitum habere niſi ipſe domin⁹ rex, cûm nullus alius ei poſſet vitam cōcedere vel membra. Et hęc vera ſunt, niſi ſit aliquis in regno qui regalem habeat poteſtatem in omnibus, ſicut
„ ſūt ciuitates, Comites **Paleys**, ſaluo dominio domino regi ſicut principi. vel ſi ſit aliquis qui de conceſſione domini regis talem habeat libertatem, ſicut **Sock** & **Sack**, **Tolnetum**, **Team**, **hinfangthefe** & **hutfangthefe**, qui inuent⁹ fuerit ſeyſit⁹ de aliquo latrocinio, ſicut **hondhabbende** & **bacberende**, et vnde qui tales habent libertates, habebunt priſonā ſuā

de tali-

de talibus, quia poſſunt tales in curia ſua iudicare. ¶ 5. Priſones verò ſic impriſonati, antequam conuicti fuerint de terris ſuis diſſeyſiti non debent, nec de rebus ſuis quibuſcunquè ſpoliari, ſed dum fuerint in priſona, debent de proprio in omnibus ſuſtentari, donec per iuditium deliberati fuerint, vel condemnati, & ſi fortè ante condemnationem in priſona obierint, terra remaneat hæredibus, et catalla remaneant parentibus & amicis, quamuis manifeſtè appareat quód tales forent condemnandi ſi iuditium expectaſſent, ſecundûm quod dicitur, quód ſi aliquis ſub incerto cauſæ euentu in vinculis vel ſub fideiuſſoribus deceſſerit, eius bona confiſcanda non erunt. Nec cùm quis in carcerem ductus fuerit, ſpoliari eum bonis oportebit, ſed poſt cōdemnationem. ¶ 6. Sed cùm iniquum eſt quôd innocētes, ſicut illi qui criminoſi non ſint, diu incluſi detineantur in carcere, ideò ad lachrimoſam querelam parentum & amicorum, de gratia domini regis, fieri ſolet inquiſitio, vtrum huiuſmodi impriſonati pro morte hominis culpabiles eſſent de morte illa vel non, & vtrum appellati eſſent odio vel atya. Et breue de huiuſmodi inquiſitione nulli debet denegari. Forma breuis talis eſt. ¶ 7. Rex vic. ſalutem. Præcipimus tibi quòd ꝑ ꝓbos & legales homines de cōm tuo diligenter inquiras, vtrum A. de N. captus & detentus in priſona noſtra, de tali loco de morte B. vnde rectatus & appellatus eſt, rectatus ſit vel appellatus de morte illa odio & atya, vel eo quód inde culpabilis ſit: & ſi odio & atya, quo odio & qua atya, vel quis inde culpabilis ſit, & inquiſitionem quam inde feceris &c. ¶ 8. Et cûm vic. miſerit inquiſitionem, & ꝑ inquiſitionem culpabilis inueniatur, non erit vlteriùs per ballium dimittendus. Si autem dicat inquiſitio quòd per odium & ꝑ atyam, et contineatur cauſa in inquiſitione quo odio vel qua atya, diligenter erit cauſa examinanda, cùm ſint plures vic. & balliui qui non ſine cauſæ cognitione in huiuſmodi inquiſitionibus prętendunt non cauſam vt cauſam, et ſi ſufficiens fuerit cauſa, ꝑ ballium dimittatur vſq; aduētū iuſtitiariorum, alioquin remaneat in priſona &c. In omni vero iniuria, et tranſgreſſione contra pacē dñi regis cum adiectione feloniæ, ſolet quilibet appellatus vel rectatus ꝑ plegios dimitti, præterquā de morte hominis, quocūq; tempore, donec impriſonatus ꝑ inquiſitionem doceat ſe eſſe immunē, nec fieri debet inquiſitio de aliquo, niſi de eo qui fuerit in priſona. Cùm autē ꝑ inquiſitionē cōſtiterit, ꝙ impriſonat⁹ appellatus fuerit otio vel atya, & nō in eo ꝙ culpabilis ſit, tunc ad præceptū dñi regis cōmittatur ꝑ ballium per breue vic. directū in hac forma. ¶ 9. Rex vic. ſalutē. Quia cōſtat nobis per inquiſitionē quā tibi facere præceperim⁹, et quam nobis miſiſti, vt ſic inſeratur tota forma inquiſitionis &c. Tibi præcipim⁹ &c. vel fit quandoq; ſic, ſine forma inquiſitionis. Præcipim⁹ tibi, ꝙ ſi A. capt⁹ & detētus in priſona nr̄a ꝑ morte B. vnde rectat⁹ eſt vel appellat⁹, inuenerit tibi xij. ꝓbos & legales homines de cōm tuo qui manucapiāt habendi eum ad primā aſſiſam &c. corā iuſtitiarijs noſtris ad reſpondendum de morte ipſius B. vnde eū appellat, tunc eum tradas in ballium illis xij. probis hominibus vſquè ad prædictum aduentum iuſtitiariorum, et habeas ibi nomina xij. prædictorum hominū, qui manuceperint habendi eum, vt prædictū eſt. Teſte &c.

¶ 10. Vel

¶ 10. Vel aliter: Si A. captus ꝑ morte B. & impriſonatus apud talē locū, inuenerit tibi xij. probos & legales homines de com̄ tuo, qui manucapiant habendi eum coram iuſtitiarijs &c. ad ſtandum recto, de morte prædicti B. vnde appellatus eſt, tunc ipſum A. tradas per balliū prædictis. xij. hominibus a priſona liberatum, modo quo prædictum eſt, & catalla ſua ei deliberari facias, & habeas ibi nomina xij. &c. Si quis autem impriſonatus fuerit infra libertatem aliquam pro morte hominis, vel alia felonia, & balliuus libertatis talem forte non deliberauerit ad mandatū vic. tunc fiat breue vic. quòd eum deliberet, nō obſtante libertate in hac forma. ¶ 11. Rex vic. ſalutem. Satis recolimus tibi præcepiſſe aliás vel ſæpius quòd A. qui captus eſt apud talem locum infra talem libertatem & in priſona detentus, deliberari faceres de ſicut nō eſt captus ꝑ morte hominis, vel alia occaſione quare non ſit deliberandus & replegiandus, & adhuc in contemptum noſtri, & contra præceptum noſtrum, in priſona nihilominùs detinetur, ſicut nobis datur intelligi: tibi præcipimus, quòd ſi itá eſt, non obſtante libertate ipſius talis, in ꝓpria ꝑſona tua ſine dilatione accedas apud talem locum & prædictum A. ſine dilatione deliberari facias, ne ad nos de eo iteratò quærela ꝑueniat. Et ſi B. vxor ipſius A. fecerit te ſecurum de clamore ſuo &c. tunc pone ꝑ vadium & ſaluos &c. omnes balliuos prædictæ libertatis talis, qui ſic illum in priſona detinuerunt, quòd ſint coram &c. ad reſpondendū prędicto A. de prædicta tranſgreſſione & impriſonamento. Et habeas &c. Teſte &c.

1 ¶ De Clerico impriſonato. 2. Cùm in curia Chriſtianitatis defecerit in purgatione, & ſi apoſtata fuerit. Breue Si ordinarius noluerit ei purgationem inducere cùm ſit ei liberatus de cuſtodia rerum qui ſunt in priſonam mittendi & qui per plegios dimittendi & de carceris fractione. Cap. 9.

SI clericus captus fuerit pro morte hominis, & petatur in curia Chriſtianitatis de eo, qualiter committendus erit Epiſcopo, & qualiter Epiſcopus debeat eum cuſtodire. Cùm vero clericus, cuiuſcunq; ordinis vel dignitatis, captus fuerit pro morte hominis, vel alio crimine & impriſonat᷒, et de eo petatur curia Chriſtianitatis ab ordinario loci ſicut Archiepiſcopo vel epiſcopo vel eorum officiali, vel alijs litteras prædictorum deferentibus, impriſonatus ille ſtatim eis deliberetur, ſine aliqua inquiſitione inde facienda, non tamen vt omninò deliberentur vt vagātes ſint per patriam, ſed ſaluò cuſtodiantur, vel in priſona ipſius epiſcopi vel ipſius regis, ſi ordinariùs hoc voluerit, donec a crimine ſibi impoſito ſe purgauerit competenter, vel in purgatione defecerit, propter quod debeat degradari. Et ideó, vt prædictum eſt, ſi petatur, erit liberandus curiæ Chriſtianitatis, quia non habebit Rex de eo priſonam, quem iudicare non poteſt, nec clericos degradare, quiā non poteſt eos ad ordines promouere, ſecundum quod prædictum eſt. ¶ 2. Cùm autem clericus ſic de crimine conuictus degradetur, non ſequitur aliā pœna pro vno delicto, vel pluribus ante degradationem perpetratis. Satis enim ſufficit ei pro pœna degradatio, quæ eſt magna capitis diminutio, niſi forte conuictus fuerit de apoſtaſia, quiā tunc primó degradetur, et poſtea per manum laicalem

calem comburatur,ſecundùm quod accidit in concilio Oxoñ, celebrato a bonæ memorię S.Cantuarieñ Archiepiſcopo,de quodam diacono qui ſe apoſtatauit pro quadam Iudea, qui cùm eſſet per Epiſcopum degradatus,ſtatim fuit igni traditus per manum laycalem. Si autem ſit aliquis ordinarius qui in curia Chriſtianitatis,clerico ſic ei liberato, purgationem indicere(ſine accuſatore coram eo de nouo accuſante)noluerit,tunc fiat ei breue ex parte domini Regis in hac forma. ¶ 3. Rex tali ordinario ſalutem. Audiuimus quòd cùm quidam clericus de morte hominis rectatus, vel appellatus, vel indictatus coram iuſtitiarijs noſtris productus eſſet,& ibi vobis ſicut clericus liberatus,vt ſe coram vobis purgaret, & ſe inde redderet innocentem ſi poſſet,non vultis(vt dicitur)ad purgationẽ procedere, niſi ſit aliquis qui de nouo coram vobis in foro eccleſiaſtico verſus eum ꝓſequatur,et inſtituat accuſationem.Et quoniam ꝑ accuſationem factam in curia noſtra,de morte illa ſatis habetur ſuſpectus, & per talem diffamationem & indictamentum, nihil aliud reſtat niſi quòd corã vobis admittatur purgatio,quæ quidem fieri deberet,ſi laicus eſſet in curia noſtra, ſi ordo impedimentum non daret, & licet nullus ſequeretur, nos ꝓ pace noſtra ſequi deberemus. Vobis mandamus, quòd ſecundùm quod idem talis ſe purgauerit coram vobis,vel non,quod veſtrum fuerit exequamini. Teſte.&c. ¶ 4. Cùm autem(ſecundùm quod prædictum eſt) non ſunt quidam in carcerem detrudendi in leuioribus criminibus, ſed ꝑ plegios dimittẽdi,ſi plegios dare poſſint, niſi tam graue ſcelus eum admiſiſſe conſtat, vt nec fide iuſſoribus,nec militibus cõmitti debeat,ſed vt carceris pœnam & incluſionem ſuſtineat,eſtimare debet vic. vtrum in carcere recipienda ſit perſona,an fide iuſſoribus tradenda,& hoc vel pro criminis,quod obijcitur, qualitate & enormitate, vel propter honorem & ampliſſimas facultates, vel pro innocentia perſonę,vel pro eius dignitate qui accuſatur. Sed cùm pro criminis qualitate in carcerem recepti fuerint, cõſpirauerint(vt ruptis vinculis aut fracto carcere) euadant,amplius(quâm cauſa pro qua recepti ſunt expoſcit)puniendi ſunt,videlicet vltimo ſupplitio,quâmuis ex eo crimine innocentes inueniantur, ꝓpter quod inducti ſunt in carcerem & imparcati. Sed ſi ſit aliquis inter tales qui conſpirationem eorum detexerit,talis a pœna liberabitur.

1 ¶ De criminoſis qui ſtatim fugiunt poſt feloniam, et tunc qualiter ſecta fieri debeat poſt tales,et quorum quidam ſunt in franco plegio et quidã de manupaſtu alicuius. 2. Quòd prima nocte dici poterit vncuth,ſecunda vero Guſt, tertia nocte hoghenehyne. Cap.10.

Dictum eſt de illis qui præſentes ſunt,vel capi poſſunt in felonia facta in publico,pluribus aſtantibus & videntibus,ſicut in quibuſcũq; congregationibus. Sed quia ſunt quidã qui ſtatim fugiunt poſt feloniã & capi non poſſunt, ſtatim poſt tales leuetur huteſium, & fiat poſt eos ſecta, de villa in villam, quouſque malefactores capiantur, alioquin tota villata in miſericordia regis remanebit. Qualiter autem ſecta fieri debet,quęlibet patria habet ſuum modũ, et eodẽ modo leuetur huteſiũ. Si quis per infortunium mortuus fuerit, oppreſſus, vel ſubmerſus, vel quo-

quocunq; alio modo interfectus, dum tamen non ſciatur quis ſit interfector, ſed ſequi non oportet in hijs caſibus de villa in villam, nec de terra in terram, dum tamen huteſium leuatum ſit, cùm ſit quaſi captus malefactor. De eo autem qui ſic fugam ceperit, diligenter erit inquirendum ſi fuerit in franco plegio & decenna, & tunc erit decenna in miſericordia coram iuſtitiarijs noſtris, quiâ non habent ipſum malefactorem ad rectum, licet per alios ante, iterum captus fuerit & priſonę liberatus, ex quo par decennam non eſt captus nec ꝑductus. Si autem extra francum plegium fuerit talis in aliqua villa receptatus, erit villata in miſericordia, niſi talis ſit ille qui fugit, quòd in decenna & frãco plegio eſſe non debeat: vt magnates, milites & eorum parentes, clericus, liber homo, & huiuſmodi, ſecundùm conſuetudinem patriæ, & quo caſu tenebitur ille, in quibuſdam partibus, de cuius fuerint familia & manupaſtu, & ꝑ eis reſpondebit, niſi conſuetudo patriæ aliud inducat, quód ꝑ manupaſtu ſuo nõ debeat reſpondere: ſicut in Com̃ Hertford, vbi non reſpondet quis ꝑ manupaſtu ſuo ꝑ aliquo delicto, niſi redierit poſt feloniam, vel poſt delictũ eum receptauerit, vt de itinere M. de Pateſhull in Com̃ Hertford, anno regni H. quinto. Archiepiſcopi, Epiſcopi, Comites & Barones & omnes qui habent Sok, & Sak, Toll & Team, et huiuſmodi libertates, milites ſuos & ꝑprios ſeruientes, Armigeros .s. dapiferos & pincernas, camerarios, coquos, piſtores, ſub ſuo **fridhburgo** habere debent. Item & iſti ſuos armigeros & alios ſibi ſeruiẽtes, quod ſi cui foriſfecerint, ipſi domini ſui habeant eos ad rectum, & ſi non habuerint, ſoluant ꝑ eis foriſfacturam: et ſic erit obſeruandum de omnibꝰ alijs, qui ſunt de alicuius manupaſtu. Quia omnis homo ſiue liber ſiue ſeruus, aut eſt aut debet eſſe in franco plegio aut de alicuius manupaſtu, niſi ſit aliquis itinerans de loco in locum, qui non plus ſe teneat ad vnum quàm ad alium, vel quid habeat quod ſufficiat ꝑ franco plegio, ſicut dignitatem vel ordinem vel liberum tenementum, vel in ciuitate rem immobilem. Et ſecundum leges Edwardi Regis, omnis qui eſt ætatis duodecem annorũ facere debet ſacramẽtũ in viſu franciplegij, quód nec latro vult eſſe nec latroni conſentire, & in franco plegio eſſe debet omnis qui terram tenet & domum, qui dicuntur **huſfaſtene**, & etiam alij qui illis deſeruiũt, qui dicuntur **folgheres**, quiá nec debet quis a ſe repellere ſeruientem ſuum antequam purgatus ſit de omni calumnia, vnde prius fuit calumniatus. Item de manupaſtu alicuius eſt ille & familia, qui eſt ad victum & ad veſtitum, vel ad victum tantùm cum mercede, ſicut ſunt famuli vel ſeruientes & domus mercenarij.

¶ 2. Item ſecundùm antiquam conſuetudinem, dici poterit de familia alicuius, qui hoſpitatus fuerit cum alio per tres noctes, quia prima nocte dici poterit **vncuth**, ſecunda vero **Guſt**, tertia nocte **hoghenehyne**. Et in fine notandum, quód poteſt quis alium recipere in franco plegio, ſicut **borghye aldere** quando voluerit ꝑ voluntate ſua, ſed nõ poterit illum a franco plegio dimittere cũ voluerit, nec vice verſa, vt videtur, cùm quis ſe poſuerit in francum plegium alicuius vel decennam, vel ex antiquo ſecutus fuerit cum decenna, non poterit ſe retrahere cùm voluerit.

1 ¶ Qualiter reus crimino ſus ſit requirendus, et ſi non veniat qualiter vtlagādus. 2 Cûm malefactor fugam ceperit, qualiter interrogandus erit in comitatu, et de comitatu in comitatum, et qui ſequi debeant et poſſunt. 3. In quibus mulier habet appellum. 4. Quis vtlagari poſſit et debeat. 5. Quòd aliquis non poſſit vtlagari qui infra duodecem annos fuerit, et ꝙ fœmina non poteſt vtlagari ſed weyuiari. 6. Qualiter quis ſequi debeat, et quot comitatus. 7. De ſecta non ritè facta. 8. Si ſectam reſumere voluerit, ſine ſecta non procedatur ad vtlagationem. Cap. 11.

Cûm autem quis ſe ita ſubtraxerit, propter homicidíum vel aliud crimē, de beneficio principis & gratia vocabit̄ quòd veniat reſpōſurus & ad ſtandū recto, ſi ſit aliquis qui verſus eū loquatur, alioquin non erit ſtatim vocandus ſine ſecta alicuius, quia cûm abſēti reo grauia crimina intententur, ſententia feſtinari non ſolet, ſed vocari vt requiratur, non vtiquè ad pœnam, ſed vt poteſtas ſit ei purgandi ſe ſi poterit ſe purgare: et dabitur ei tempus legittimum, ſcilicet menſium quinq; quòd eſt infra quintum cōm ad ſtandum recto, et ad reſpondendum appellanti de crimine ei impoſito, qui ſi infra tempus illud nōn venerit, pro exlege tenebitur, cûm principi non obediat nec legi, et extunc vtlagabitur, ſicut ille qui eſt extra legem ſicut Laugheleſman. Si autem infra tempus illud venerit & reſpōdeat ſecundùm legē terrę, tūc deducat̄. Si autē poſt talē interrogationem infra tempus illud reuerſus moriatur, et ſe nondum purgauerit, ad hæredes ſuos proprios tranſmittit hæreditatem, licet reuera culpabilis ſit, amittit tamen catalla ſua propter fugam. ¶ 2. Cûm autem malefactor fugam ceperit, oportet ꝙ ſit qui ſequatur fugientem, qui loquatur de viſu & auditu, quòd fugitiuus, vel ꝙ redeat ad pacem infra tēpus pręfinitum, vel quaſi inobediens legi, ſecundûm legē terrę vtlagetur in comitatu, & ibi proponat omnia verba appelli, ac ſi fugitiuus præſēs eſſet, et adijciat in appello & accuſatione ſua, quòd ſi inculpatū vidiſſet, verſus ipſum loqueretur. Ad huiuſmodi vero ſectam faciendam, non admittitur quilibet de populo, niſi ad ipſum pertineat ſequi propter parentelam forte, eó ꝙ eſt ſanguine et parentela coniunctus interfecto, et quo caſu cùm plures ſint appellantes, ꝓpinquior parens ſemper præfertur remotiori. Si autem extraneus fuerit qui ſequitur, admittitur ad ſequendū, vt ſi homagio obligatus fuit interfecto, vel dominio, vt ſi fuit de manupaſtu, vel familia interfecti, et dicat ſe plagam vel vincula, vel quid tale in ipſa interfectione recepiſſe, et ad hoc admittitur tam ille qui eſt infra ętatem q̄ ille qui eſt plęne ætatis, dū tamen ætas minoris expectetur, & cûm ad ætatem peruenerit, non habebit locum contra ipſum exceptio de ſecta minus ritè facta, quin procedat appellum, et ſic videtur de alijs qui appellum non haberent, ſi appellatus præſens eſſet, et exciperet contra ꝑſonam appellantis, licet aliter videatur quòd bene valeat ſecta a quocunquè & indeterminatè, cûm non ſit qui excipiat cōtra illum qui ſequitur. ¶ 3. Non autem habet appellum fœmina niſi de morte viri ſui, inter brachia ſua interfecti, vel de corpore ſuo ꝓprio, ꝑ quod alicui iudici debeat lex apparens. Et notandum, ꝙ non eſt aliquis qui ſequi poſſit verſus aliū de aliqua felonia per attornatum, dum tamē ille qui queritur et ſequi de-

 beret,

beret potens ſit ſui, ita quód ſequi poſſit, & ſi per aliquod tempus fuerit impotens, quòd parens vel amicus pro eo ſequatur propter impotentiam, cùm potens effectus fuerit, ceſſabit attornatus, et vt dicitur, non debet alius ſequi ad vtlagationem pro aliquo, niſi eſſet interfecto ita coniunctus parẽtela vel homagio, quód ſi appellatus pręſens eſſet iaceret inter illos appellum, & ſi vic. Comitatus ſine ſecta aliquem interrogauerit in comitatu ad vtlagandum ſine præcepto Iuſtitiariorũ, erit in miſericordia. Item ſi caute agant vic. in comitatu examinare debent factum, ꝓ quo quis interrogandus erit, quia quamuis felonia adijciatur in appello, tamen quodlibet factum non continet ſub ſe feloniam, quamuis aliquando contineat iniuriam & tranſgreſſionem. ¶ 4. Item videdum quis vtlagari poſſit & debeat ad alicuius ſectam, et quis non. Et ſciendum ꝙ quilibet maſculus, dum tamen ſit duodecem annorum & amplius, quia omnis talis ætatis aut ſunt aut eſſe debent in decenna, vel in eo quod tantũdem valet, ſicut in manupaſtu & huiuſmodi vt ſupra. ¶ 5. Minor vero, & qui infra ętatem duodecem annorum fuerit, vtlagari non poteſt, nec extra legem poni, quia ante talem ætatem non eſt ſub lege aliqua, nec in decenna, non magis q̃ fœmina quæ vtlagari non poteſt, quia ipſa non eſt ſub lege. i. Inlaughe anglicé. s. in franco plegio ſiue decẽna, ſicut maſculus duodecem annorum & vlteriùs, et ideo non poteſt vtlagari, wayuiari tamen bene poteſt & pro derelicta haberi, cùm pro felonia aliqua fugam fecerit ſiue ceperit. Eſt enim wayuiũ quod null⁹ aduocat, nec princeps eã aduocabit nec tuebitur cùm fuerit rite wayuiata, ſicut fit de maſculo qui ſecundùm legem terræ ritè fuerit vtlagatus, extunc enim gerũt caput lupinum, ita quòd ſine iuditiali inquiſitione ritè pereũt, et ſecum ſuum iuditium portant, et meritò ſine lege pereant, qui ſecundùm legem viuere recuſauerint, et hæc ita, ſi cùm capiendi fuerint fugiant, vel ſe defendant: ſi autem viui capti fuerint vel ſe reddiderint, vita illorum & mors erit in manu domini regis. ¶ 6. Item qualiter quis ſequi debeat, et infra quod tempus videndum, et ſciendum quód ad ſectam & appellum ipſius qui ſequi debet & poterit, interrogari debet appellatus ad quatuor comitat⁹, de comitatu in comitatum, donec appellatus vtlagetur, ſub hac tamen obſeruatione, quód ad primum comitatum non fiat niſi ſimplex vocatio, et comitat⁹ ille primus non computabitur infra tempus vtlagationis, nec erit vn⁹ ex quatuor comitatib⁹, quia ſẽper oportet quinq; præteriri antequam quis ſit vtlagatus, et ſecundùm hoc ad quartum comitat̃ qui reuera dici poterit quintus, et in quo non admittitur eſſonium, nec audiendus erit, ſi quis manucapere vellet appellatum, de habendo ipſum ad alium comit̃, quia ſic poſſet protrahi tempus vtlagationis in infinitum, quod eſſe non debet, ſecundùm quod reſponſum fuerit Richardo Duket per M. de Pateſhull, cùm eſſet apud Walſingham in com̃ Norf. Ad alios vero Com̃ præcedentes bene poterit talis manucapi, dum tamẽ quilibet com̃ allocetur pro vno, vſq; ad quintum. Vſq; ad quintũ vero com̃ poterit talis ꝑ ſe vel amicos ſuos (ſi voluerit) reddere ſe priſonæ vel defẽdere ſe et purgare innocẽtiã, poſt tẽpus vero illud, qualitercunq; fuerit vtlagatus, redire non poterit niſi de gratia principis. Sed ſi infra tempus illud

illud redierit, vt prædictum eſt, et ſe defenderit, reſtituetur ad omnia, ſicut ad pacem & hæreditatem, præterquam ad mobilia, propter fugam. Sed quid ſi ille qui ſequitur ab initio ritè non fuerit perſecutus, vt ſi ſtatim cùm poſſet, Huteſium non leuauerit, nec ſecutus fuerit ad villas vicinas, nec ad balliuum domini regis, nec ad coronatores, nec ad primum comitatũ vt deceret, ſi poſtea ſequi voluerit audiri debet, cûm non ſit aliquis qui cauſari debeat vel poſſit iure, propter ſectam min⁹ rite factam. ¶ 7. Si autem cùm ſecta ab initio ritè facta fuit, ille qui ſequitur ad aliquem comitatũ fecerit interuallum, bene poterit ſectam ſuam reſumere ſi voluerit, dum tamen ille comitatus omiſſus per negligentiam ſuam, infra tempora vtlagationis non computetur. Et quod dicitur de vno comitatu dicitur de pluribus, quia hoc totum cedit ad commodum appellati propter negligentiam appellantis. ¶ 8. Si forte ſectam reſumere noluerit vel antequam perfecta fuerit, nõ procedatur ſine ſecta in comitatu ad vtlagationẽ, ſed expectetur aduentus iuſtitiariorũ, niſi ſit aliquis qui ſequi poſſit et velit, et reſumat ſibi ſectam inceptam donec perficiatur: Quæ ſi ante iter iuſtitiariorum perfecta non fuerit, cõputatis comitatib⁹ quib⁹ ſecta priùs facta fuerit, dicant ei iuſtitiarij quôd eã perficiat donec appellatus vtlagetur. Si autem non ſit aliquis qui in comitatu ſectam inceptam reſumpſerit, propter ſectam priûs factam, quæ violentam inducit præſũptionem, et ſine aliqua inquiſitione, vtrum appellatus culpabilis ſit vel non, præcipiatur a iuſtitiarijs quôd vicecomes cõm ſectam perficiat, computatis cõm præcedentibus, quibus priûs ante iter ſecta facta fuit, quod quidem ſine inquiſitione non fieret, vtrum indictatus culpabilis eſſet vel non, niſi ſecta et appellum præceſſiſſet. Sola autem fuga non ſufficit per ſe, vel latitatio ſine contumatia, ad aliquem vtlagandum, nec indictamentum, rectum, vel fama, niſi ſit qui ſequatur in comitatu ante iter iuſtitiariorum et appellet, vel quòd a iuſtitiarijs in itinere pręcipiatur comitatui, quòd ſequatur ex parte regis de cõm in cõm, donec rectatus ſecundûm legem terræ fuerit vtlagatus, facta priûs a iuſtitiarijs inquiſitione, ſi nulla præceſſerit ſecta priùs in comitatu, vtrũ indictatus culpabilis ſit vel non, quia ſi ſecta pceſſerit licet deſerta fuerit, tamen talem inducit pſũptionẽ quód nõ oportet vlteriûs inquirere, vtrũ indictatus culpabilis fuerit vel nõ, quià ſecta per ſe vel inquiſitio per ſe ad hoc plenè ſufficiunt, hoc tamen obſeruato, quód ſi inquiſitio dicat quòd indictatus culpabilis non ſit, dicatur vicecomiti comitatus quòd ad vtlagationem non procedat. Sed quandocunquè talis redierit, remaneat ſub plegio ad ſtandum recto, ſi quis verſus eum loqui voluerit. Et vnde videtur, vice verſa, quòd ſi per inquiſitionem culpabilis inueniatur, et ante vtlagationem redierit, quód non ſit per plegios dimittendus, ſed ſub cuſtodia et in priſona retinendus, propter inquiſitionem præcedentem, donec ab impoſito crimine ſe defẽderit. Sed cùm præceptum fuerit alicui quòd ſectam, quæ ante iter incepta fuit, poſt iter perficiat, cõputatis comitatib⁹ præcedentibus mori contigerit, vel ſequi noluerit poſt iter, vel infirmitate grauatus ſequi non poſſit, videndum ſi comitat⁹ ſectam perficere poſſit ſine warranto vel iuſtitiarij præcepto, ſi coram iuſtitiarijs, et ſecta non fuerit

perfecta ſed derelicta, tunc precipiant iuſtitiarij ꝙ in com̄ procedatur ad vtlagariam ſine alia ſecta.

1 ¶ De cauſa vtlagationis vera et præſumptiua. 2. Si vulneratus curari noluerit cùm poſſit. 3. Item cauſa præſumptiua. 4. Si nulla ſubfuit cauſa. 5. Si cauſa non ſit periculoſa. 6. Si quis fuerit vtlagatus ob nullam cauſam vel minus rationabilē, ei gratia eſt maior quãtum ad inlagationē. 7. Itē poteſt vtlagatio pronuntiari nulla et fiat breue regis ſuper hoc & nulla dici poterit multis rationibus. 8. Quæ dici poterit nulla, et quibus rationibus, quia minus ritē facta. 9. Item tam ille de forcia quam ille de facto fugerint, et vtlagatur quis tam propter factum quàm propter fortiā et econtrario. 10. Qualiter et quando pronūtiari debet vtlagaria de facto et quando de forcia, an ſtatim et eodem die diuerſa opinio. 11. Si ille de forcia præſens ſit et ille de facto fugerit, vel ſi vterquē. 12. Si quis in quarto comitatu velit manucapere non audietur. 13. Ille de forcia non eſt interrogandus donec factum cōuincatur. 14. Cùm autem vterq; præſens fuerit & ille de facto cōuictus, qualiter ſit procedendum contra illum de forcia. Cap.12.

CAuſa vero vtlagationis eſſe poterit vera aliquando, aliquando præſūptiua: vera enim eſſe poterit, cùm quis nequiter & in felonia contra pacem regis, pluribus aſtantibus & videntibus, vel ſaltem ſub viſu & auditu alicuius, cuius interfuerit appellare, occiſus fuerit vel grauiter vulneratus, et mayhemiatus & robbatus, & impriſonatus, vel ligatus, ita quòd per ſe ſequi non poſſit, & ſit aliquis qui ſequatur, cùm malefactor fugerit & capi nō poſſit, & ita quòd factū ſub ſe cōtineat feloniā. Et propter quod, vt videtur, facta præcedentia ſunt diligenter examinanda, quia quædam accidūt ex infortunio ſicut de ſubmerſis & oppreſſis & huiuſmodi. ¶ 2. Item vbi vulneratus euadere poterit mortem per induſtriam medicorum, curari noluit cùm poſſet, ſed in odium ꝑcuſſoris ſe morti expoſuit, vel ſi per imperitiam medicorum, qui perperàm medicamētum dederunt, vel cùm medicis non eſſet imputandum, vſus fuit cibo & potu vetito, vel forte obijt morte naturali, et non plaga illa, & hæc ōnia a coronatoribus diligenter examinanda ſunt, ſed tamen cùm ſecta interuenerit, non erit propter hoc vtlagaria differenda. ¶ 3. Præſumptiua poterit eſſe, licet non vera, tum propter ſectam, tum ꝑpter inquiſitionem factam coram iuſtitiarijs, licet omninò nulla ſubſit cauſa, vt ſi ille qui interfici debuit, viuus ſit & ſan⁹, & ille qui debuit interficere, homo meticuloſus ſe ſubtraxerit ꝑpter ſectam & appellū, vel etiam cùm in duobus comitatē eſſet appellatus, in vno ſe defendit vel priſonæ ſe reddiderit, et in alio comitatu fuerit vtlagatus. Item ſi ille qui dicit ſe eſſe robbatum, impriſonatum, vel ligatum, nunquam fuit robbatus &c. ¶ 4. Item etſi ſubſit cauſa tamen minus ſufficiens, ſicut de ſubmerſis, & oppreſſis, & huiuſmodi per infortunium mortuis. ¶ 5. Item ſi plaga, de qua appellatus eſt quis, periculoſa non ſit, nec mahemium inducat, tamen propter præſumptionem fugę & ſectam appellantis, procedendum erit ad vtlagationem ſiue ad vtlagariam, & ſi ſecta rite facta fuerit, et ſecundùm legem terræ, tenet vtlagaria, licet nulla ſubſit cauſa, vel minus ſufficiens, propter fugam et ꝑpter ſectam. Et eodem modo, coram iuſtitiarijs, ſine ōnimoda ſecta, ꝑpter fugam & indictamētum, et inquiſitionem factam coram iuſtitiarijs. Sed tamen cùm talibus maior gratia fieri debet a principe, quàm

cum

cum illis quibus eſt cauſa vera,ſecundûm quod,inferius dicetur. ¶ 6. Et quamuis ſine cauſa vera quis vtlagatus fuerit,vt ſi homo qui interfici debuit producatur viuus, tamen nõ erit talis vtlagaria pronuncianda nulla, cûm rex fecerit gratiam vtlagato , cûm ritè & ſecundûm legem terræ facta fuerit. ¶ 7. Pronuntiari poterit quandoq; vtlagaria nulla in ſuo caſu, quamuis ſubſit cauſa vel non ſubſit,vera nec præſumptiua,vt ſi facta fuerit contra legem terræ, quod eſſe poterit multis modis, & quæ cùm nulla eſſe pronuntietur cùm facta ſit contra legem terrę,de iure deberet vtlagatus reſtitui, & non de gratia.In quo caſu,non debet in litteris regis cõtineri, quòd talem vtlagariam remitteret , vel perdonaret quæ nulla eſt, quia illud quod non eſt, perdonare non poteſt , ſed denuntiare poterit in ciuitatib⁹, comitatib⁹,Burgis,& villis & alijs locis publicis,vtlagariam illam eſſe nullam,& quo caſu,non habet neceſſe vtlagatus habere breue domini regis de pace, niſi velit ex abundanti , vt cûm fuerit reſtitutus ad omnia debet reſtitui,& poteſt ſententialiter ſine alicuius prẹiuditio:quia vtlagaria illa contra legem terræ facta,debet defieri,quia non tenet.Vtlagaria vero quæ fit ſecundûm legem terræ,licet nulla ſubſit cauſa , vel minus ſufficiens, tenet,& ideo remitti poteſt vel perdonari, ſine præiuditio alterius. Et cùm talis reſtitutus fuerit,non reſtituetur ad omnia , propter vtlagariam rite factam, & ſecundûm legem terræ. ¶ 8. Nulla vero poterit eſſe vtlagaria, vt ſi quis in comitatu vtlagatus fuerit ſine ſecta, & non refert vtrum omnino nulla ſit ſecta vel incepta et non perfecta , vt ſi incepta & poſtmodum omiſſa & neglecta , quià ad vtlagationem non procedetur ſine ſecta. Item nulla, ſi poſt iter Iuſtitiariorum proceſſerit comitatus ad vtlagationem ſine præcepto & warranto Iuſtitiariorum poſt inquiſitionem.Item nulla,ſi ad præceptum regis vel ſectam regis fuerit quis vtlagatus,niſi priûs facta inquiſitione per iuſtitiarios,vtrum ille qui in fuga eſt, culpabilis ſit de crimine ei impoſito vel non. Item nulla, ſi fiat alibi quàm in comitatu, præterquam apud London in Huſtingo , vt ſi Rex pro ſua voluntate , per litteras ſuas fecerit aliquem clamare vtlagatum per ciuitates , Burgos & villas , & alia loca publica , ſine ſecta (vt prædictum eſt) vel inquiſitione præcedente . Item erit nulla , ſi ille qui male fuit creditus, mortuus fuit ante vtlagationem . Item nulla , ſi ille qui interfici debuit, ꝓducatur viu⁹ & ſanus ante vtlagationẽ,cûm nulla ſubſit cauſa vera vel præſumptiua , ſecùs tamen ſi quis poſt vtlagationem. Item nulla , ſi comitatus ad vtlagationem proceſſerit, cûm ille qui aliquãdo ſecutus fuerit moriatur, vel ſequi noluerit,vel non poſſit.Item nulla, cûm appellatus in vno com̃ ſe defenderit ſecundùm legem terræ, & in alio comitatu ab alio appellatus qui ſectã fecerit,fuerit vtlagat⁹ : quia qui in vno loco ſe defenderit de vno facto, verſus vnum de pluribus appellantibus & ſequentibus in diuerſis comitatibus,ſe defenderit contra omnes de eodem facto:ſi autem diuerſa fuerint facta, et diuerſi appellãtes,& in vno loco ſiue diuerſis locis ſe defenderit per legem terræ verſus vnum vel plures , et in alijs comitatib⁹ fuerit vtlagatus , nulla erit vtlagatio, dum tamen cûm reſtitutus fuerit, reſpondeat alijs, et ſe defendat per

legem

legem terræ et omnia ſua retinebit, & vice verſa, ſi in vno comitatu fuerit condemnatus, omnia ſua amittet. Et eodem modo cùm ſciuerit ſe eſſe appellatum, & interogatum, ante vtlagationem ſe reddiderit priſonæ domini regis, quiâ poſtquam reddiderit ſe priſonæ domini regis, nõ erit vlteriûs interrogandus. Item nulla erit, vt videtur, cûm quis ſemel captus fuerit, vel ſe gratis obtulerit cùm appellatus fuerit, et de conſenſu regis & regni exilium elegerit, & ſic ſecundum legem exierit, non erit vlteriûs vtlagandus de iure. Item nulla, cûm quis interrogatus, ante temp' a lege ei conceſſum vtlagetur, cûm totum tempus a lege definitum, ei cedere debeat ad commodum: et vnde videtur quòd ſi infra tempus illud venerit, & in priſonam ſe miſerit, quôd audiri debeat ſua exceptio, ſecùs tamen (vt videtur) ſi poſt tempus illud. Item nulla, ſi comitatus aliquem vtlagauerit, ſi fuerit infra ætatem, cum ſecta vel ſine ſecta, quia ante ætatem duodecem annorum, non erit quis ſub lege, & priùs extra legem poni non poterit. Et cùm huiuſmodi vtlagaria in prædictis caſibus, nulla ſit, et conſimilibus, de iure (concomitante gratia) ad omnia reſtituendi ſunt, dum tamen appellantibus reſpondeant, et per legem terræ ſe defendant. Item videtur nulla eſſe vtlagaria, ſi factum pro quo quis interrogatus eſt, ciuile ſit et non criminale, pro quo quis vitam amittere non deberet, vel membra. Sola quidem fuga ſine contumatia vel crimine, vel cauſa vera vel præſumptiua, vtlagationem non inducit, in quibuſdam tamen criminibus leuioribus fuga pœnam inducit grauiorem, ſicut videri poſſit in eo qui appellatus eſt in crimine raptus, qui ſi præſens cõuinceretur, non amitteret niſi tantum membra, amittit tamen quandoq; vitam propter fugam factam. Facta autem poſſũt eſſe plura & diuerſa, ſicut ſunt crimina maiora & minora, ſecundûm quod, ſuperiûs dicitur in tractatu de criminibus, et hoc dico ſi criminaliter agatur, poteſt quis vtlagari pro crimine maiori vel minori. Item pro raptu virginis contra pacem, et pro omni alia tranſgreſſione, quæ fit contra pacem, & delicto vbi felonia & pax domini regis adijcitur: Secùs autem eſt de pace vicecom̃, & alibi, vbi non recipitur niſi eſtimatio damnorum, et vbi non ſequitur pœna niſi pecuniaria. Item pro omni tranſgreſſione, licet minima, vbi quis ad pacem domini regis vocatus, venire recuſauerit, et hoc propter contumatiam, maximè quæ aliquando abſentem condemnat ad mortẽ, qui ſi prẹſens eſſet non amitteret niſi membrum, vel non ſuſtineret niſi impriſonamentum et redemptionem, vel pœnam pecuniariam. Nullum autem maius crimen quâm inobedientia, quia pro contemptu & inobedientia poterit quis excommunicari, ſicut pro quolibet mortali peccato, cûm omnes ſubditi eſſe debent regi tanquam prẹcellenti, maximè in honeſtis, et ducibus eius tanquam ab eo miſſis. Et ſic concordat lex diuina aliquantulùm cum humana. ¶ 9. Cauſæ quidẽ vtlagationis poſſunt eſſe plures, vtlagatur enim quis tam ꝓpter forciam q̃ ꝓpter factum, ꝑ ſectam alicuius vel ꝑ inquiſitionem coram iuſtitiarijs, vt prædictũ eſt, et hoc tamen ordine obſeruato, ſecundûm quoſdam, cùm diuerſi diuerſa ſentiant in hac parte. ¶ 10. Et ſi tam ille qui appellatus eſt de forcia, q̃ ille qui appellatus eſt de facto abſentes ſint, tunc vterquè ſimul interrogandus eſt ad quem-

ad quemlibet com̃ ſi non venerit, dum tamen in vltimo com̃, qui debet eſſe quintus, differatur pronuntiatio vtlagariæ ipſorum qui appellati ſunt de fortia, donec factum conuincatur, ita ꝙ primo, ſecundũ quoſdam, ꝓnuntietur vtlagaria de eo qui appellatus eſt de facto, et poſtea eodem die de eo qui appellatus eſt de fortia, et ſic in eodem iuditio. Alij quidem dicunt ꝙ non eodem die, nec eodem iuditio, ſed diuerſis. Dicunt enim quidam, ꝙ appellatus de facto & appellatus de fortia non ſunt ſimul interrogandi, ſed ille de fortia tunc primo cùm factum conuincatur, ſiue ille de fortia fugerit ſiue præſens fuerit. Sed ea quæ dicta ſunt, locum habere poterunt, cùm vterq; in fugam conuertatur, & quo caſu præſumitur de vtroq;, propter fugam, & illud idem dici poterit, vt videtur, ſi cùm ille de facto præſens fuerit, & ille de fortia fugerit, quòd ille de forcia ſtatim exigatur, ſed iuditium vtlagationis remanebit, donec ille de facto ſe defenderit, vel non defenderit. ¶ 11. Cùm autem ille de fortia præſens fuerit, & ille de facto fugerit, non erit verſus eum de forcia procedendum, quouſq; factum cõuincatur. Sed quid ſi vterq; fugam fecerit & ſit aliquis qui ad aliquẽ com̃ illum fugitiuum principalẽ de facto manuceperit, ille de forcia nihilominùs interrogetur propter fugam. Dum tamen iuditiũ remaneat, donec factum conuincatur. ¶ 12. Si autem ſit aliquis qui ad quartum com̃ velit manucapere appellatũ de facto, vt ſupra in parte dictum eſt, non audietur, ſecundùm quod Martinus reſpõdit Richardo Duket, de quadam eſchaeta in com̃ Kanc. Ad quod facit quod habetis alibi, in itinere M. de Pateſhul in com̃ wygorñ, anno regni regis Henrici quinto. Ibi enim dicitur, quòd in quarto comitat̃ non admittitur eſſonium alicuius appellati, nec audiri debet quis volens talem manucapere, vſq; ad alium comitatum niſi forte hoc eſſet ex præcepto domini regis, quod potius eſſet volũtariũ q̃ iuſtũ. ¶ 13. Cùm autẽ ambo eſſent præſentes, vt prædictum eſt, ille de forcia non erit interrogandus, donec factum conuincatur, ſi cùm præſens eſſet non teneretur prius reſpondere, nec agit contra ipſum aliqua præſumptio, et hæc eſt ratio forte, quia præſentia excuſat eum, et fuga induceret præſũptionem. Sed erit talis per plegium dimittendus, ſicut eſſe deberet ſi vterq; præſens eſſet, et vbi ille de facto nõ eſt replegiabilis, ille de forcia per pleuinam vel ballium dimittatur, donec appellatus ſe de facto defenderit, vel non defenderit, quia vbi factum ibi poterit eſſe forcia quandoquè, ſed nunquàm forcia ſine facto, quia vbi principale non conſiſtit, nec ea quæ ſequuntur locum habere debent, ſicut dici poterit de præcepto, conſpiratione, & conſimilib⁹: quamuis huiuſmodi eſſe poſſunt etiam ſine facto, & quandoquè puniuntur ſi factum ſubſequatur ſed ſine facto non, iuxta illud: Quid enim obfuit conatus, cùm iniuria nullum habuit effectum. Nec etiam obeſſe debent ꝓceptum, conſpiratio, præceptum & conſilium, niſi factum ſubſequatur. ¶ 14. Cùm autem vterquè præſens fuerit, et ille de facto ſiue præſens ſiue abſens condempnatus fuerit, propter hoc ille de forcia, cùm præſens fuerit, non erit condempnandus: ſed aget cauſam & ſe defendat, cùm habeat defenſiones ſuas integras, & factũ eſſe poterit ſine forcia, & qualiter vterq; ſe defendere debeat, dicetur infra plenius de appellatis.

¶ Quid

1 *Quid vtlagatus foriſſaciat per vtlagationem & ꝙ vtlaugh dicitur frendleſman. 2. Cùm vtlaughe qui ſcienter talem receptauerit. 3. Si fugerit et ſe defenderit. 4. Si non fugerit nec ſe defenderit. 5. Quòd ſola fuga non inducit. 6. Foriſſacit quæ iuris ſunt. 7. Item foriſſacit Actionem. 8. Item diſſoluit donationes, venditiones et omnes contractus & obligationes. 9. Quòd quædam cattalla ſua ſunt domini regis. 10. Si terram liberam habuerit ſtatim capiatur in manũ domini regis per vnum annum et vnum diem. 11. Cûm autem poſt annum & diem terra non fuerit domino capitali reſtituta, ad querelam veri domini fiat vic. tale breue. 12. Facta inquiſitione de reſtituẽda terra domino capitali. 13. Aliud breue de eadem de reſtituenda terra. 14. Si terra data in maritagium cum filia alicuius de hæreditate materna extiterit in manu dñi regis per annum et diem per feloniam quam vir̃ ipſius filiæ fecit, breue de reſtituenda. 15. Breue ſi rex alienauerit infra terminum ſuũ vel balliui ſui. 16. Item aliud breue de eadem materia. 17. Quòd nunquâm reuertetur terra ad dñm capitalẽ niſi felonia conuicta fuerit. 18. Si felo ante feloniam conuictã obierit. 19. Si donationem fecerit ante feloniam conuictam vel poſt. 20. Itẽ non valebit felonis generatio nec ad hæreditatem paternam vel maternam habendam. 21. Exemplum de filio ſenatoris. 22. Quòd nihil foriſſacit quis antequâm fuerit cõuictus. 23. Diuerſa opinio Martini de Pateſhul et Stephani de Segraue de hæreditate mulieris. Cap. 13.*

CVm quis fuerit ita vtlagatus rite & ſecundûm legem terrę, videndũ quæ foriſſaciat per vtlagariam, ſi cûm ſit quarto vocat⁹ non comparuerit, et ſciendum quòd in primis foriſſaciat patriam et regnum, et exul efficitur, et talẽ vocant anglici **Utlaughe**, et alio nomine antiquitûs ſolet nominari, ſcilicet **Frendleſman**, et ſic videtur quòd foriſſacit amicos, et vnde ſi quis talem poſt vtlagariam & expulſionem ſciẽter pauerit, receptauerit, vel cum eo ſcienter cõmunicauerit aliquo modo, vel receptauerit vel occultauerit, eadem pœna puniri debet, qua puniretur vtlagatus, ita ꝙ careat omnibus bonis ſuis, et vita, niſi rex ei parcat de ſua gratia. ¶ 2. Scientèr dico, quia aut poteſt eſſe notus et cognitus, vel ignot⁹ & incognitus, et vnde qui notum et cognitum receptauerit, pari pœna puniendus eſt, qui dicitur **Couthutlaughe**, ſed de ignoto & incognito non eſt ita, et ad hoc facit lex C. de ijs qui latrones et maleficos occultãt, L. prima, vbi dicitur: ꝙ eos qui ſecum alieni criminis reos occultando vel receptando cum eis ſe ſociauerint, par ipſos et reos pœna expectat. Et etiam latrones quiſquis ſciens receperit, qui dicitur receptator malorũ, et eos offerre iuditijs ſuperſederit, ſupplitio corporali plectetur cũ amiſſione bonorum. ¶ 3. Item foriſſacit vtlagatus omnia quæ pacis ſũt, quia a tempore quo vtlagatus eſt, caput gerit lupinum, ita ꝙ ab omnibus interfici poterit, et impunè, maximè ſi ſe defẽderit vel fugerit, ita quód difficilis ſit eius captio. ¶ 4. Si autẽ non fugerit, nec ſe defenderit cûm captus fuerit, extunc erit in manu domini regis mors et vita, et qui taliter captum interfecerit, reſpondebit pro eo ſicut pro alio. Hoc verum eſt, niſi conſuetudo ſe habeat in contrarium, ſicut in comitatu Hertford & Glocester propé marchiam Wallię. Sed hoc factum aliquandò diſſimulatur ex cauſa. Quód tales, modo quo prædictum eſt interfici poterunt et impunè, legitur F. ad legẽ Iull. de Sicarijs et veneficis, vbi dicitur: qđ tranſfugas, ubicũq; inuenti fuerint, interficere licet. ¶ 5 Sola tamen fuga non inducit niſi tantum bonorum amiſſionẽ, in ſuo caſu, cùm coram iuſtitiarijs vocati non venerint ante vtlagationem. Et ad hoc facit F. de requirendis

quirendis reis L. vltima & C. eodem titulo, L. Quicunque, vbi dicitur quòd ſi poſt fugam redierit quis, et innocentiam ſuam purgauerit, nihilominùs facultates eius apud fiſcum remanebunt. Item foriſfacit ea quæ legis ſunt, quiâ ſi ſine gratia regis, auſu temerario poſt vtlagariam redierit; ſine lege & iuditiali inquiſitione peribit, nec alios appellare poterit, quiá omnem legem amiſit: portat enim ſecum in ſuo capite ſuum iuditium, ita quód nullam habebit defenſionem, cùm conſtiterit de vtlagaria. Iuſtum eſt enim iuditium, quód ſine lege & iuditio pereat, qui ſecundùm legem viuere recuſat. ¶ 6. Item foriſfacit omnia quæ iuris ſunt & poſſeſſionis. s. et iuris competentis & competituri, iuris adepti & adipiſcendi, & poſſeſſionem ſimiliter in forma & modo poſſidendi. Item nulli tenetur, nec aliquis ei, nec ex aliqua cauſa obligatur. Diſſoluũtur enim obligationes & homagia, fidelitates & ſacramenta, et omnia alia quæ mutua voluntate ſunt contracta. Item cui? et ſciendùm quód ſibiipſi & hæredibus ſuis omnibus, tam remotis quâm propinquis, & ſic foriſfaciunt hæreditates & tenementa: & taliter fracta & diſſoluta, nunquam coniungi poterunt nec redintegrari, niſi ex nouo contractu & noua voluntate mutua, ſi forte fuerit aliquo caſu reſtitutus. ¶ 7. Item ex vtlagaria foriſfacit actionem ante vtlagariam ſibi competẽtem, licet poſtmodùm de gratia fuerit reſtitutus, quia ſemper ei petenti, obſtabit exceptio vtlagariæ, dum tamen fuerit ſecũdùm legem terræ promulgata, ſecùs tamen ſi nulla, vt prædictum eſt. ¶ 8. Item diſſoluit vtlagaria, ſicut quodlibet aliud iuditium de felonia, donationes & venditiones factas a tempore feloniæ perpetratæ, & vbi poſt conuictionem cuiuſcunqué feloniæ retrotrahitur tempus ad tempus feloniæ perpetratæ, ſicut ſupra de donationibus pleniùs dicitur. ¶ 9. Catalla quidem vtlagati erunt domini regis, quiâ vtlagari alibi non poterit quâm in curia ipſius regis, ſicut in Com̃ vel in huſtingo Londoñ. Et idem dicendum eſt de catallis fugitiuorum ante vtlagationem, et aliorum qui vocati ſunt coram iuſtitiarijs, ſiue culpabiles ſint ſiue non, facta ſuper hoc inquiſitione, & qui quamuis poſtea redierint, et priſonæ ſe reddiderint, catalla ſua non recuperabunt propter fugam. ¶ 10. Si verò terram liberam habuerint vtlagati, ſtatim capienda eſt in manum domini regis, et tenenda per vnum annum & vnum diem, et ad capitales dominos poſt terminum illum reuerſura, ſi de alio tenuerit quàm de rege, tunc erit eſchaeta ipſius regis, et hoc verum eſt quòd ꝑ talem terminum remanebit in manu domini regis, niſi ipſe capitalis dominus vel alius ꝑ eo finem fecerit pro termino regis habendo. Sed quæ ſit cauſa quare terra remanebit in manu domini regis? videtur quòd talis eſt, quiá reuera cùm quis conuictus fuerit de aliqua felonia, in poteſtate domini regis erit proſternẽdi ædificia, extirpandi gardina, & arandi prata. Et quoniam huiuſmodi verterentur in graue damnum dominorum, pro communi vtilitate prouiſum fuit, quód huiuſmodi ædificia & gardina remanerent, et quód dominus rex propter hoc haberet commoditatem totius terræ illius, per vnum annum & vnum diem, et ſic omnia cum integritate reuerterẽtur in manus capitalium dominorum. Nunc autem petitur vtrumque: s. finis pro termino, et ſimiliter pro vaſto, & non video

rationem quare,niſi quiâ terminus bene poterit eſſe per ſe, ſine vaſto,eo quòd fugitiuus & vtlagatus non ſolum delinquit erga eum qui ſequitur & appellat, ſed etiam erga Regem, cuius pacem infringit, contra fidem ſuam cui tenetur, quià quilibet qui facit ſacramentum, iurat ſalua fide domini regis. ¶ 11. Rex vicec.ſalutem. Præcipimus tibi, quòd per ſacramentum proborum & legalium hominum de comitatu tuo, diligentèr inquiras ſi terra quæ fuit talis vtlagati,vel ſuſpenſi,in tali villa, ꝓ morte hominis,vel pro alia tali felonia,extiterit in manu noſtra, per vnũ annum & vnum diem, et de quo prædictus talis terram illam tenuit, & inquiſitionem inde factam ſub ſigillo tuo & ſigillis eorum, per quorum ſacramentum inquiſitio illa facta fuerit,nobis ſine dilatione mittas, & hoc breue. Teſte &c. Et cùm inquiſitio venerit,ſequitur tale breue. ¶ 12. Rex vicec.ſalutem. Quia conſtat nobis per inquiſitionem, quòd tanta terra cum pertinentijs in tali villa, quæ fuit talis ſuſpenſi vel vtlagati pro morte talis & quam tenuit de tali, extitit in manu noſtra per vnum annum & vnum diem, ſicut eſſe debet ſecundùm conſuetudinem regni noſtri Angliæ, tibi præcipimus, quòd eidem tali,de prædicta terra cum pertinentijs, ſine dilatione plenariam ſeyſinã habere facias. Teſte &c. ¶ 13. Rex vicec.ſalutem.Præcipimus tibi,quòd ſi terra quæ fuit A. et qui vtlagatus eſt de regno noſtro & conuictus de latrocinio,extiterit in manu noſtra ꝑ vnum annum & vnum diem, ſicut eſſe debet ſecundûm conſuetudinem regni noſtri,tunc haberi facias B. capitali domino ſeyſinam de prædicta terra,quæ fuit prædicti A.in balliua tua,et quam tenuit de prædicto B.& quæ capta fuit in manum noſtrã occaſione prædicta. ¶ 14. Rex vicec. ſalutem.Monſtrauit nobis A.quòd cûm B.vir ſuus,qui mortuus eſt & ipſa A.dediſſent C. tantam terram cum pertinentijs in tali villa in maritagiũ cum D.filia ſua,de hæreditate ipſius A.prædictus C.rectatus de morte E. fugit pro morte illa, et noluit ſtare ad iuditium & conſiderationem com̃ talis, propter quòd prædicta terra cum pertinentijs deuenit in manum noſtram, et in manu noſtra extitit per vnum annum & vnum diem, & eo ampliùs vt dicitur: et ideò tibi præcipimus quòd ſecundûm legem & conſuetudinem regni noſtri Angliæ,prædictæ A.(de cuius feodo prędicta terra eſt vt dicit, et ad quam reuerti debet ſecundûm aſſiſam regni noſtri)ſine dilatione plenariã ſeyſinã habere facias,ne amplius &c. Teſte &c.Contingit quandoq; ꝙ ille cui rex terminũ ſuũ conceſſit infra annum & diem terram alienat, vel cùm forté illam in manu ſua tenuerit illã capitali dño non reſtituit, & quo caſu fiat breue vic.in hac forma. ¶ 15. Rex vicec.ſalutem.Præcipe A.quód iuſtè &c.reddat B.tantam terram cũ ꝑtinentijs in tali villa,et in quam non habet ingreſſum,niſi per nos, qui terram illam ei commiſimus ꝑ vnum annum & vnũ diem,poſtquã in manus noſtras deuenit, et quam talis tenuit, qui vtlagatus fuit pro morte talis, vel ſuſpenſus,de C.patre vel auo, vel alio anteceſſore ipſius B. cuius hæres ipſe eſt,et quæ ad ipſum reuerti debet tanquam eſchaeta ſua, propter prædictam feloniam, vel aliter: et in quam non habet ingreſſum niſi per nos,qui terminum noſtrum.s.ꝑ annum & diem ei cõceſſimus & quę eſſe debet eſchaeta ſua propter feloniam,quam talis fecit, & de qua conuictus

tus fuit in curia noſtra coram iuſtitiarijs &c. ¶ 16. Vel aliter: & in quam non habet ingreſſum, niſi per talem cui nos illam commiſimus, habendam per vnum annum & vnum diem, poſtquàm talis rectatus de morte talis fugit & vtlagatus fuit vel captus & ſuſpenſus, et qui terram illam tenuit de tali patre vel auo talis, cuius hæres ipſe eſt, et qui tūc fuit infrâ ætatem, ad quem terra illa debuit reuerti poſt annum & diem, tanquàm eſchaeta ſua, & niſi fecerit &c. ſumm̄ &c. Et notandum quòd nunquàm habebit rex annum & diem, de aliqua terra quæ non poſſit eſſe eſchaeta, vt ſi felo non tenuit niſi ad terminum vel ad vitam, vel quid tale quod deſcendere non poſſet ad hæredes ſuos. De materia verò iſtius breuis inueniri poterit de termino ſancti Michaelis anno regni regis Henrici decimoquinto in Comitat. Kanc. de Wilhelmo Muſard. ¶ 17. Et notandum, quòd in quolibet breui, per quod petitur eſchaeta propter alicuius feloniam, oportet quòd exprimatur (et de qua conuictus fuerit) quiâ nūquam reuerteretur terra ad dominum capitalem, niſi felonia conuicta fuit aliquo genere conuictionum, vt ſi fuerit ſuſpenſus vel vtlagatus, vel feloniam cognouerit, et regnum abiurauerit, & huiuſmodi. Si autem ante feloniam conuictam obierit, quocunquè modo, hæreditas deſcendet ad hæredes ſuos, niſi ita fuerit quòd conſcius criminis & timens ſibi ſuſpenſionem vel aliam pœnam, ſe ipſum interfecerit, & hæreditas talis erit eſchaeta dominorum. ¶ 18. Si autem furore aut doloris impatientia, vel per infortunium, aliud eſſe debet. ¶ 19. Et idem erit ſi donationem fecerit ante feloniam perpetratam, vel poſt: quod tenet, ſi nō fuerit felonia conuicta, vt ſuprâ. Si autem conuicta fuerit, non valet, ſed reuocabitur, & retrotrahitur tempus ad perpetrationem feloniæ, et ſicut non valet donatio poſt feloniam perpetratam, ita nec valebit generatio quoad ſucceſſionem, quantûm ad hæreditatem paternam & maternam, cùm ſit progenitus talis ex teſticulo & ſanguine felonis. ¶ 20. Si autem ante feloniam generationē fecerit, talis generatio ſuccedet in hæreditate patris vel matris, a quo nō fuerit felonia perpetrata. ¶ 21. Proprijs autem hæredibus foriſfacit hæreditatem ſuam propriam, propinquis & remotis. s. quicquid tenuit tempore feloniæ perpetratæ, et qualitercunquè & ſecundûm quod tenuit. Et ad ea quæ dicta ſunt, quòd tenet donatio ſi antequàm conuictus fuerit moriatur, quia defuncto eo qui reus fuit criminis, extincta eſt pœna. ¶ 22. Sed nihil foriſfacit antequam conuictus fuerit vel condemnatus, quia dicit lex, quòd poſt contractum crimen capitale donationes factæ valent, niſi cōdemnatio ſecuta ſit. Quod autem rite factum eſt ante crimen contractum, irritari non debet, ſicut dicit alia lex, quòd nec corrumpi nec mutari poteſt, quod rite tranſactum eſt, ſuperueniente delicto. Si autem filius & hæres propinquior, in vita patris feloniam fecerit, et patrem ſuperuixerit & conuictus fuerit, cùm ius merum ei deſcenderit, ſiue ſeyſinam de hæreditate habuerit ſiue non, foriſfacit ſibi & hæredibus ſuis ſucceſſionem, et ita quòd cùm ius ad hæredes deſcendere non poſſit, de neceſſitate reuertitur ad capitalem dominum feoffatorem, et licet talis ſeyſinam non habuerit, tamē ſeyſina felonis anteceſſoris ad hæredes non deſcendit, quiâ oportet quòd ſeyſina ſequatur

 tur

tur dominum capitalem, ad quem ius reuertitur. Si autem in vita patris moriatur, ſiue conuictus ſiue non, ſtatim incipit poſtnatus hæres eſſe ꝓpinquior patri communi, ac ſi frater antenatus feloniam non comiſiſſet, quia in vita patris nihil iuris ei deſcendit, et ſic habendus erit quaſi natus non fuiſſet, vt quibuſdam videtur, ſed alijs videtur contra, qui dicũt, quôd cum talis in vita anteceſſoris feloniam fecerit, et de qua conuictus eſt, non ſolum foriſfacit id quod tenet ſibi & hæredibus ſuis, ſed quicquid ei aliqua ratione accidere poſſit, a quocunquè anteceſſore, & non ſolum hæredibus ſuis de carne ſua exeuntibus, ſed remotioribus fratrib' & alijs, quia per eum ſemper fieri debet narratio deſcenſus, ſi de recto agatur, & hæc fuit ratio W. de Eborum & bona. ¶ 23. Sed quid dicetur de vxore hæreditatem habente, cûm vir ſuus propter feloniam aliquam quam fecerit fuerit vtlagatus, ſi vxor propter hoc eijcienda ſit ab hæreditate ſua propria, in quo caſu diuerſæ fuerunt oppiniones, & ſecundûm M. de Pateſhull, quòd propter factum viri ſui eijci non deberet, nec in vita nec in morte viri ſui. Stephanus vero de Segraue ſenſit contrarium, quòd foret eijcienda, & nunquam in vita viri ſui reſtituenda, & hæc forte potuit eſſe cauſa, quia hæreditas occaſionem daret viro vtlagato veniendi ad vxorem ſuam, et hoc eſſet contra pacem. M. dicebat quód propter hoc eijci non debet ab hæreditate, niſi poſt vtlagationem conuicta eſſet de receptamento, vel forte quòd ab initio conſentiens eſſet feloniæ: Si autem non, dicebat quòd bene potuit viro ſuo exhibere, et ei neceſſaria inuenire in alio regno. Sed eſto quód vxor petat hæreditatem ſuam vel partem, cûm fuerit extra ſeyſinam, poſtquam vir ſuus fuerit vtlagatus, ſine viro ſuo non debet audiri, licet fuerit ſine culpa, nec aſſiſam portare poterit de noua diſſeyſina, ſi forte poſt vtlagationem viri ſui fuerit eiecta. Item cùm hæreditas ſit communis tam viri quâm vxoris, vt ſi terra data fuerit viro in maritagium cum vxore, & alter ipſorum feloniam fecerit, pro qua iuditium ſuſtinuerit vtlagariæ, quæritur an ille qui ſine culpa fuerit, amittere debeat totam terram illam an eius partem. Item cùm res communis fuerit inter participes, & vnus feloniam fecerit, & conuictus fuerit, quæritur an plus foriſfaciat quâm partem ſuam? Videtur quòd non. Et in primo caſu, licet in donatione maritagij mentio fiat de viro, tamen non erit ita viro terra data, quòd eam foriſfacere poſſit, quia tota remanebit vxori ſicut hæreditas ſua. Item ſi mulier aliqua ſicut mater cum filio tenuerit in communi, et vbi dos nunquàm fuerit partita nec aſſignata, ſi filius pro felonia fuerit condemnatus, quæritur ſi foriſfacere poſſit dotem matris ſuæ, videtur quód non, ſed habebit actionem verſus eum, cuius eſchaeta terra illa fuerit. Item quid dicetur de eo, qui cûm condemnatus fuerit in ſeyſina extiterit de iure alieno. Item ſi cùm hodiè fecerit diſſeyſinam, cras fuerít condemnatus, videtur quòd talis, ius & hæreditatem aliorum foriſfacere non poteſt, ſed competit eis actio contra quoſlibet poſſidentes, ſi voluerit, per breue de ingreſſu. Item ſi quis ad vitam accipientis conceſſerit terram alicui ante condemnationem, tunc refert vtrum hoc fecerit ante feloniam perpetratam vel poſt: Si autem ante feloniam, non erit terra eſchaeta ante mortem tenentis, cûm

cúm nullus poſſit ius alienum foriſfacere, ſi autem poſt feloniam aliud erit. Item ſi ad vitam ſuam propriam conceſſerit condemnatus, cum vita exſpirat terminus, ſi autem ad firmam & ad terminum annorum conceſſerit quis terram alicui condẽnato, erit terminus Regis vt catallum, quiâ accipitur terminus ad ſimilitudinem catallorum. Et notandum, quòd non debet Rex de iure habere annum & diem de aliquo quòd non poſſit eſſe eſchaeta dominorum, nec cum eis remanere, ſi de hoc conſtare poſſit. Item videndum quid dicendum ſit de clerico, qui pro aliqua felonia captus fuerit, et de eo petatur curia Chriſtianitatis, et epiſcopus vel alius ordinarius petierit priſonam domini Regis ad cuſtodiendum eum, et talis frangat priſonam, et fugiat ad eccleſiam, extrahatur ab eccleſia, & reponatur in priſona a qua euaſit, nec etiam eccleſia ipſum tueri debet, nec etiam publicum latronem quin extrahatur ſi ad pacem Regis venire noluerit, ſicut ſunt prædones publici, vel huiuſmodi, ſicut latrones ſeyſiti.

1 ¶De inlagatione, qualiter vtlagati poſt vtlagariam ex cauſa mittuntur ad pacẽ. 2. Breue quôd dominus Rex perdonat fugam & vtlagariam omnibus balliuis dirigendum a tẽpore ſuo. 3. Aliud quôd Rex perdonat (quantũ ad ipſum pertinet) vtlagariam a tempore patris ſui. 4. Item quôd Rex perdonat vtlagariam, quiá tempore quo appellum factum fuit, ipſe appellatus in alio Comitatu appellatus fuit de eadem roberia. 5. Si quis falſo coram iuſtitiarijs fuerit indictatus & poſtea ſe reddiderit priſonæ domini Regis, & remittit rex vtlagariam. 6. Si ille qui interfici debuit ſanus & viuus redierit. 7. Breue de eo qui interfici debuit ſi ſanus & viuus reuertatur. 8. De inlagatione & ad quæ reſtituatur inlagatus. 9. Quôd iudicanda erit cauſa primo ante inlagationẽ per quam fuit vtlagatus, vt facilius admittatur ad pacem ſecundum cauſam vtlagationis. 10. Si nulla cauſa ſed infortunium ſine felonia. 11 Si nulla omninô cauſa. 12. Non reſtituitur quis niſi tantùm ad pacem. 13. Quid felo foriſfaciat ſiue vtlagatus. 14. Item reſtituuntur legi maxime in criminalibus quôd ipſi alijs reſpondeant & alij ipſis non in ciuilibus vero ipſi alijs. 15. Quod Rex remittit eis ſuam ſectam ſine præiuditio aliorum. 16. Quod oportebit quôd verſus ipſum loquatur per verba appelli. 17. Item ſi antenatus filius ex pluribus feloniã fecerit in vita patris & fuerit vtlagatus in vita patris. 18. Cûm vtlagatus captus fuerit non alicui licitum eſt eum interficere niſi in ipſa captione ſe defendat. 19. Quôd aliquando poteſt dominus Rex de gratia ſua vitam cõcedere reſtitutis.

Cap. 14.

QVùm quis itâ fuerit vtlagatus qualitercunquè, et ex quacunqué cauſa, non erit ei tutum quód compareat antequam fuerit de gratia principis inlagatus. Rex enim poterit vtlagatum de gratia ſua inlegare, et recipere eum ad pacem ſuam, extra quam prius poſitus fuit, et reponere eum in legem, itâ quòd ſi vtlagaria rite facta fuerit & ſecundùm legem terræ, et ſiue ex cauſa vera ſiue præſumptiua, perdonare ei poterit fugam & vtlagariam. Si âutem contra legem terræ, debet eam pronuntiare eſſe nullam, et quidam ſic vtlagati ſecundûm legem terræ faciliûs recipiuntur ad pacem, ſecundùm quod ibi ſubfuerit cauſa vera vel nulla, vel minus ſufficiens: vt ſi ille qui interfici debuit, producatur viuus & ſanus, ſi autem factum tale quod non ſit criminoſum

ſum,eodem modo, vel ſi factum contingat per infortunium . Vix autem aut nunquam admittuntur , ſi factum fuerit criminale & feloniam contineat,tales quidem ad pacem recipi non deberent,ne ex facilitate veniæ, alijs tribuatur materia ſiue audacia delinquendi.Et qualitercunquè inlagetur, itâ debet inlagari , quód omnibus reſpondeat qui verſus eum loqui voluerint , et fiant ei litteræ domini Regis patentes & teſtificantes, quôd pacem ſuam ei dederit in hac forma. ¶ 2. Rex &c. omnibus balliuis & fidelibus ſuis præſentes litteras inſpecturis ſalutem . Sciatis nos perdonaſſe A.fugam quam fecit,& vtlagariam in eum promulgatam pro recto tali vel tali,vt pro morte,mahemio, roberia & huiuſmodi, vnde talis eum appellat,& volumus & præcipimus quòd idem A.firmam pacem noſtram inde habeat,ita tamen quòd ſtet recto , ſi quis verſus eum loqui voluerit, et in huius rei teſtimonium ei fieri fecimus iſtas litteras noſtras patentes. ¶ 3. Sciatis nos perdonaſſe , quantum ad nos pertinet, A.fugam quam fecit pro morte B.interfecti, tempore domini Regis I . patris noſtri, vnde idem A. rectatus fuit,et ideò volumus & præcipimus, quód idem A . firmam pacem noſtram inde habeat , itâ tamen quód pacem faciat cum parentibus ipſius B. et ſtet recto &c. vt ſuprà. Litteras autem iſtas ſecum deferat inlagatus quocunquè ierit , & in promptu habeat , ne quis ignorans ipſum gratiam Regis adeptum fuiſſe, tanquàm vtlagatum interficiat,quod quidem recenter poſt gratiam adeptam poſſet ignorare, ſi inlagatus ad manum & in promptu litteras Regis non haberet . Sunt etiam aliæ formæ litterarum vtlagationis,ſed magiſtrales ſecundùm qualitatem facti,vt ſi quis de vno facto appellatus fuerit a duobus , & in vno comitatu ſe defenderit ſecundûm legem terræ , vel ſe in priſonam poſuerit, et in alio Comitat̄ fuerit vtlagatus . Forma vero breuis talis eſt.

¶ 4. Rex vicec.tali ſalutem.Scias quód cùm A.in comitatu noſtro Eborum appellaret B.de chartis,armis & equis C.domini ipſius A.& eidem C.robbatis in cuſtodia ipſius A.et idem C.eodem tempore, quo appellum illud fuit , in eodem comitat̄ Eborum appellaret eundem B . de eadem roberia,in comitatu Eſſex & appellum illud inter prædictos A.& B. per præceptum noſtrum poſitum eſſet coram iuſtitiarijs noſtris apud W. audito in curia noſtra appello ipſius A . et audita reſponſione ipſius B . conſideratum fuit in eadem curia noſtra,quòd appellũ illud nullum fuit, & quòd idem B.inde quietus recederet,et vnde vt audiuimus,cùm idem B.appellatus eſſet de eodem facto per ipſum C. in comitatu Eſſex ad ſectam,& ad appellum ipſius C.fuit idem B. vtlagatus , & publicè pro vtlagato clamatus in eodem comitatu Eſſex , et quoniam error præiudicare non debet veritati, & prædicta vtlagaria in prædicto comitatu Eſſex promulgata ex ignorantia proceſſit , nec dici poterit contumax qui in vno com̄ ſe legittime defenderit , licet in alio comitat̄ de eodem facto fuerit appellatus & vtlagatus,ex ignorantia & per errorem, de conſilio magnatum noſtrorum,vtlagariam illam nullam eſſe pronuntiamus , & illam eidem B.ſiqua eſſet,perdonauimus.Et ideò volumus & præcipimus, quòd idem B.firmam pacem noſtram inde habeat imperpetuum & in huius rei teſtimoniũ

teſtimonium &c. ¶ 5. Rex vicecomiti ſalutem. Oſtenſum eſt nobis ex parte A.quòd cùm peregrè profectus eſſet, tempore quo iuſtitiarij noſtri vltimò itinerauerunt in partibus tuis, quidam ex vicinis ipſius A. terram ſuam cupientes (cùm inde culpabilis non ſit) malitioſè fecerunt eum indictari de latrocinio, et quòd inde eum malè crediderunt, & ita quòd a præfatis iuſtitiarijs noſtris præceptum fuit, quòd niſi veniret ad ſtandum recto de prædicto indictamento, exigeretur de com̃ in comitatũ, & ſecũdùm regni noſtri conſuetudinem vtlagaretur. Quod cùm idem A. a peregrinatione reuerſus audiuiſſet, de innocentia & fidelitate ſua confiſus, reddidit ſe priſonæ noſtræ apud talem locum, antequam eſſet in comitatu tuo vtlagat⁹. Comitat⁹ vero tuus hoc ignorans (vt dicit) interogationem proſequens inceptam verſus ipſum A. eundem dum fuit in priſona vtlagauit. Nos vero ſimplicitatem prædicti A. attendentes & ignorantiam Com̃, vtlagariam in eum hoc modo promulgatam ei perdonauimus, ità quòd ſufficientem inueniat ſecuritatem, ad ſtandum recto ſi quis inde verſus eum loqui voluerit. Et ideò tibi præcipimus, quòd acceptis ab eo modo prædicto, ſaluis & ſecuris plegijs, ipſum a priſona facias deliberari, et clamari facias per totum comitatũ tuum, quòd firmam pacem noſtram habeat: et quód occaſione prædictæ vtlagariæ nullus ei moleſtiam inferat ſeu grauamen. Teſte &c. ¶ 6. Item ſi cuiquam meticuloſo imponatur quòd hominem interfecerit, vel indictatus fuerit & fugerit, et ꝑ ſectam alicuius vtlagatus, et ille qui interfici debuit poſtmodum ſanus & viuus appareat: dominus rex de gratia ſua remittit ei vtlagariam per hoc breue. ¶ 7. Rex vicec. ſalutem. Scias quòd iuſtitiarij noſtri, qui vltimò itinerauerunt in comitatu tuo recordantur, quòd cùm A. in curia noſtra coram eiſdem iuſtitiarijs noſtris appellaret B. et quoſdam alios de morte C. fratris ſui: Idem B. homo meticuloſus & timens ſibi, ſubtraxit ſe, ità quòd coram eiſdem iuſtitiarijs noſtris non ſtetit recto de appello illo, propter quod a iuratoribus & villatis de morte illa ſuſpectus habebatur & malè creditus fuit inde, maximè propter fugam, et ita quód ad præceptum eorundem iuſtitiariorum noſtrorũ interogatus fuit de comitatu in comitatũ, & ita quòd ſecundùm legem terræ vtlagatus eſt. Verumtamen quoniam idem B. qui interfici debuit inuentus eſt viuus & ſanus, nos præſumptionem habitam propter fugam veritati præferri nolentes, et quià iam manifeſtum eſt, quòd nulla ſubfuit vera cauſa vtlagationis, fugam illam eidem B. remiſimus, & vtlagationem perdonauimus, quòd veniat ad pacem noſtram, de gratia noſtra ſpeciali. Et ideò tibi præcipimus quòd in pleno comitatu tuo, vbi idem B. fuit vtlagatus, produci facias ipſum C. qui dicebatur occiſus, et ab omnibus videri, & tunc demũ ipſum B. inlagari facias & ad pacem noſtram recipi. Et etiam publicè clamari, quòd ipſum ad gratiam noſtram recepimus, & quòd ei dedimus firmam pacem noſtram. Teſte. &c. ¶ 8. Cùm quis igitur ita fuerit, de gratia principis inlagatus, ad quæ reſtituatur? Et ad hoc diſtinguendum eſt, vtrum vtlagaria rite & ſecundùm legem terræ facta ſit, ſiue ſubſit cauſa vera ſiue præſumptiua, & ſic valida & iuſta, vel ſi facta fuerit contra legem terræ, & ſic inualida, & iniuſta & nulla.

¶ 9. Item ſi ſubfuit cauſa, quæ & qualiter illa fuerit, & vbi de facto præcedente denotari poſſit felonia perpetrata, & in qua voluntate & aſſultu præmeditato, vt ſi factum euenerit per infortunium ſine felonia, aut cûm quis licitum vellet, aliud accidit per infortunium illicitum, quod nō vellet, vel ſi quid accidit ex neceſſitate: vt ſi quis hominem ſe defendēdo interfecerit, cùm aliâs periculum euitare non poſſet, vel cûm omninò nulla ſubfuit cauſa, ſicut de meticuloſo dicitur, & vbi ille qui interfici debuit viuus exhibetur. In primo vero caſu vbi felonia denotari poterit, nunquã deberet talis admitti ad gratiam, vel nō niſi cum magna difficultate, quiâ ex tali inlagatione & tali gratia de facili obtenta, ex tali veniæ facilitate, non ſolum inlagâtis, verum etiam alijs in hoc confidentibus, datur materia delinquendi. ¶ 10. Si autem factum euenerit per infortunium ſine felonia, vt ſi quis ſe defenderit licité, recipi debet ad gratiam & ad pacem ſine difficultate, gratia tamen principis comitante. ¶ 11. Item in caſu vbi nulla ſubeſt cauſa, licet tamen vtlagaria ſit iuſta & rité facta, recipi debet quis ad pacem de gratia & ſine difficultate, & aliquantulum de iure, ſi nulla cauſa ſit, ſed infortunium ſine felonia. Cûm autem vtlagaria ipſo iure nulla, eo quôd contra legem terræ & conſuetudinem regni ꝓmulgata, ſiue ſubfuerit cauſa vera vel præſumptiua, ſiue omninò nulla, ſecundùm quod perpendi poterit ex pręmiſſis, talis de iure recipi debet ad gratiam, et de iure ad omnia reſtitui, ac ſi non eſſet ab initio vtlagatus. Cûm appellatus fugerit & appellans rité proſecutus fuerit vſq; ad vtlagariam, præſumitur vehementér propter ſectam & propter fugam, quòd appellatus culpabilis ſit, & huic præſumptioni ſtandum erit ſemper, quòd appellatus non poteſt reſtitui niſi ad pacem tãtum, & quòd omnia amittit, donec ꝓbetur contrarium. s. quòd factum nullum ſit, quod bene fieri poterit, vt ſi ille qui interfici debuit, poſt vtlagariam producatur viuus, & quo caſu, vtlagatus reſtituatur ad omnia, quiâ factum nullum, et vnde talis vera probatio vincit præſumptionem. Si autem vtlagatus ante moriatur, foriſfacit omnia ſuis hæredibꝰ niſi de cōſilio & gratia aliud fiat. ¶ 12. In omnibus vero caſibus prædictis, qualiſcunq; fuerit cauſa, cùm vtlagatio rite facta ſit et ſecundùm legem terræ, non reſtituitur quis niſi tantùm ad pacem, quód ire poſſit & redire & de nouo contrahere, non enim poterit id quòd per vtlagariam fuit diſſolutum, ꝑ inlagariam coniungi ſine noua voluntate eorum qui priùs cōtraxerūt: Non enim poterit rex gratiam facere, cum iniuria & damno aliorum. Poterit quidem dare quod ſuū eſt, hoc eſt pacem ſuam, quam vtlagatus amiſit ꝓpter fugam & ſuam contumaciam, quod autem alienum eſt dare non poteſt ꝑ ſuam gratiam. Item iuſté vtlagatus & rité non reſtituitur niſi tantûm ad pacem, quòd ire poſſit & redire & pacem habere, & ad actiones reſtitui non poteſt, nec alia, quiâ eſt ſicut infans modò genitus, et homo quaſi modò genitus. Itę non poteſt inlagaria reſtituere ad actiones & obligationes præhabitas, nec ad homagiū nec fidelitates, nec ad ſacramenta nec ad alia ꝑ vtlagariã diſſoluta, contra voluntatē eorū de quorum voluntate priûs fuerūt cōiuncta & firmata, & ideó nec ad hæreditates nec ad tenementa in præiuditium dominorum, et ſic ad ea quæ iuris ſunt reſtitui non poſſunt. Ex obligationibus

onib⁹ verò præcedentib⁹ null⁹ eis tenetur, ſed ipſi ōnib⁹ ne ſint melioris
cōditiōis, ꝑpter vtlagarī, cū deterioris eſſe debēt.¶13. Quid felo foriſſa-
ciat & quib⁹, ſatis dictū eſt ſupra, ſed cùm reſtitui procuret, videndum vbi
reſtitued⁹ erit de iure, & vbi de gr̄a, et vbi nec de iure nec de gr̄ia, niſi hoc
fiat de voluntate regis. Item cùm de iure vel de gratia fuerit reſtitut⁹ poſt
vtlagariam, ad quæ reſtituatur et ad quæ non. Cûm autem quis propter
ſuſpitionem & malum rectum ſe ſubtraxerit, ſtatim amittit catalla, ſi corā
iuſtitiarijs vocatus non comparuerit, ꝑpter fugā, licet ſtatim ante vtlaga-
riam comparuerit. Poterit quis vtlagari propter fugam, ſiue ibi ſubfuerit
vera cauſa vel præſumptiua. Præſumptiua dico, ꝑpter fugam tantùm, li-
cet ibi non ſit vera cauſa. Vera dico, ſiue quis interfectus ſit per feloniam
vel per infortunium. Præſūptiua, cùm nulla prædictorum ſubſit, vel cûm
ipſe qui occidi debuit viuus appareat. In omnibus autem caſibus prædic-
tis ſiue ſubſit vera cauſa ſiue præſumptiua, ſi quis fuerit reſtitutus poſt vt
lagariam rite factam, & ſecundûm legem terræ omnibus rite concurren-
tibus, nec ad catalla habenda reſtituitur nec ad hæreditatē, ad catalla vi-
delicet propter fugam, nec ad hæreditatem propter vtlagariam rite factā,
niſi tantùm ad pacem, vt omnibus reſpōdeat qui aduèrſus eum loqui vo-
luerint, quia ſtatím cùm conuictus fuerit ꝑ vtlagariā, incipit ius merū re-
uerti ad dominum capitalem, quia cum felone vlteriús remanere nō poſ-
ſit, & talis reſtituitur ad gratiam ſine præiudicio alterius alicuius. Item ſūt
quidam, qui reſtitui debent de iure, ad pacem in omni caſu, & ád omnia
licet fuerint vtlagati, videlicet vbi vtlagaria nulla ipſo iure, vt ſi facta fue-
rit contra legem terræ & regni conſuetudinem, & aliter q̄ de iure fieri de-
beret, vel alibi, vt ſi extra comitatū, vel in Londoñ extra Huſtingum: et
aliter, quod quidem poterit eſſe multis modis, vt ſi ante quintū comitat̄.
Item ſi in comitatu, tamen ad nullius ſectam, videlicet regis, vel parētis,
vel amici, & ſi ſecta ibi fuerit, tamen ille qui vtlagatus eſt, fuit infra æta-
tem. Item cum ille qui vtlagatus eſt, venire non potuit, quia ante vt-
lagationem ſe poſuit in priſona pro facto illo vel pro alio. Item cûm de
facto illo appellatus fuit et interrogatus, pro facto vno in vno comita-
tu & ab vno, ſe defendit in alio comitatu verſus alium appellantem de
eodem facto, & multis alijs modis. Item inlagari debet quis ſine iuris
iniuria, licet nō ad hæreditatē nec ad catalla, vbi nulla ſubfuit cauſa vtla-
gationis ommino, niſi ꝙ fuit meticuloſus, et ſic nullam rem timens, ſub-
traxit ſe, vel quiâ ipſe qui interfici debuit iam apparet viuus, et huiuſmo-
di: & in hoc caſu denotatur ius & non gratia. Item reſtitui poteſt de gra-
tia, et non de iure ad pacem tantùm, et non ad ālia, cùm rite fuerit vtlaga-
tus, ſicut eſt ille qui hominem interficit per infortunium, & non ex ma-
la voluntate, quiâ voluntas & ꝓpoſitum diſtinguūt maleficia. Si quis au-
tem per feloniam & in aſſultu præmeditato alium interfecerit, talis nunq̄
de iure reſtitui deberet nec de gratia, quiâ cûm talibus nulla gratia faciē-
da eſt, ne talis gratia alijs præbeat audaciam conſimilia perpetrandi: quia
facilitas veniæ &c. Facit tamen rex aliquando gratiam talibus, ſed contra
iuſtitiam, cum ad ſectam ſuam fuerint vtlagati, ſed tamen vt omnibus reſ-
pondeant. Item eſto quòd filius antenatus vtlagat⁹ ſit, et in vita patris vel

 alterius

alterius anteceſſoris fuerit inlagatꝰ & ſic ad pacē domini regis reſtitutus, expectauerit mortem anteceſſoris ſui, nec iſte ad hæreditatem admittetur. Item cûm inlagatus fuerit tali modo vt & omnibus reſpondeat, & ſe forte defendat per corpus vel per patriam, nec adhuc admittetur licet ſic purgauerit innocentiam ſuam. Item cùm interrogatus eſſet & vtlagatus, nunquâm exijt a ſeyſina, ſed ſemper fuit in cōtinua ſeyſina per vxorem, & liberos & familiam ſuam, adhuc hæreditatem retinere non poteſt, niſi dominus ſuus capitalis hoc voluerit & hoc propter vtlagariam rite factam. Inlagati vero dici poterunt, quaſi modo geniti infantes, & noui homines quaſi de nouo creati, quia in perſonis eorum poſt vtlagariam rite factam, nulla preterita ſubſiſtunt, ſed poſt inlagariam tantum præſentia & futura ſuccedunt & ad ea quæ pacis ſunt reſtituuntur, vt redeant ad regnum & exeant cûm voluerint, vel remaneant ſi voluerint & ſibi prouideant in futuro de acquiſitionibus rerum (ſicut priûs) negotiando, cōtrahendo, emendo, vel vendendo, cum firma pace domini regis. ¶14. Item reſtituuntur legi in criminalibus maximè, & ipſi alijs reſpōdeāt & ſtēt recto ſi quis verſꝰ eos loqui voluerit, ſed alij ipſis nō reſpōdebunt. In ciuilibus vero ipſi alijs ſed nō alij ipſis, quia per vtlagariā diſſoluūtur quo ad ipſas obligationes, & perinde extinguūtur actiones quæ reſuſcitari nō poterunt. Reſpōdere autem tenentur ſi quis verſus eos loqui voluerit, et ibi reſpondere tenentur omnibus, ſed habent exceptiones ſuas verſus omnes, præterquam illos qui rite & ſecundū legem terræ verſus eos ſectam fecerint per quam vtlagati fuerint, et vnde ſi verſus alios, ſe defenderint per exceptionem. ¶ 15. Rex remittit eis ſuam ſectam, quod quidem facere poſſit ſine præiuditio aliorum. Si autem cùm quis fuerit inlagatus & ſit aliquis qui verſus eum loquatur, qui ſectam ſuam bene fecerit & ſufficienter verſus eum per quem vtlagatus fuit, & petat iuditium de hoc quòd per ſectam ſuam vtlagatus eſt, ſi debeat eum iterum conuincere, cûm ſemel eum conuicerit per ſectam ſuam, videtur quòd ſi quis vtlagatus fuerit per ſectam alicuius, non propter hoc conuincitur de facto & felonia, niſi tantum de contemptu & inobedientia, & hac ratione, quia poterit quis vtlagari per ſectam alicuius propter fugam, vt prædictum eſt, licet nulla ſubfuit cauſa, nec factum, nec felonia. ¶16. Oportet igitur quòd appellans, ſi ſectam benè fecit, de nouo loquatur verſus eum, & quo caſu, appellatus propter ſectam bene factam ab appellante amiſit ſuas exceptiones, amiſit etiam electionem defendendi ſe per corpus ſuum, vel ponendi ſe ſuper patriam, cûm appellans eum conuicerit ſemel per appellum & per ſectam, & ideò quiâ appellatus hoc totum amiſit propter fugam & vtlagariam, oportet quòd per patriam ſe defendat, quòd ſi per patriam ſe defendere non poſſit, quòd doceat cauſam eſſe nullam per exhibitionem eius qui interfici debuit, alioquin iuditiū ſuſtinebit, vel ſi patriam recuſauerit, quaſi pro conuicto habetur, itá quòd in patria remanere non poterit, & ſi rex eum in patria ſuſtineret, hoc eſſet ad iniuriam appellantis. Si autem non ſit aliquis qui ab initio benè ſecutus fuerit, nec aliquis qui appellum habere poſſit, tunc poterit vtlagatus

tus

tus in patria remanere ad pacē domini regis. ¶ 17. Item eſto ꝙ quis plures habuerit filios,& antenatus feloniam fecerit in vita patris,& vtlagat⁹ in vita patris,mortuo patre vidēdum eſt ad quem ius et hæreditas deſcēdere debeat.Et videtur ꝙ non filio vtlagato, ex quo per vtlagariam foriſfecit ius ſuccedendi, & non ſolum adeptum ſed adipiſcendum , non ergo reſtituetur ad ſucceſſionem, quia hoc eſſet, vt videtur,in præiuditium domini capitalis,quod eſſe non debet.Si autem in vita patris moreretur, cùm eſſet reſtitutus, ſine hærede, tunc : quaſi non eſſet in rerum natura, deſcenderet hæreditas ad alios hæredes propinquiores , vt quibuſdam videtur, quod non eſt verum, ſecundûm alios,qui meliùs ſentiunt de talibus,quia cùm antenatus moriatur in vita patris vel alterius anteceſſoris ſiue inlegatus fuerit ſiue non, foriſfacit omnibus hæredibus ſuis pręſentibus, apparentibus & futuris, licet tunc non exiſtentibus, propinquis, & remotis,fratribus, ſororibus , & de carne propria exeuntibus , totum ius quod habuit die quo felonia fuit perpetrata,vel quod ei accidere poſſet ab aliquo āteceſſore , ſi anteceſſor ſuperuixerit,& feloniam non commiſiſſet , & qui mortuo anteceſſore futuri eſſent ſui hæredes ſi ius ei deſcendiſſet, quiâ licet gradus vacuus ſit per mortem ſuam, ſi ad pacem domini regis moreret̄ ſine felonia,oporteret quòd de eo fiat mentio in deſcenſu ad hæredes de carne ſua exeuntes ſic. Et vnde ius a tali anteceſſore deſcendiſſe debuit tali, vt filio & hæredi ſi viueret, & a tali , tali vt filio & hæredi talis . Et hoc dici debet de fratribus & ſororibus & alijs hæredibus remotioribus,proprijs liberis non exiſtentibus . Et ſic non poterit dici immediate quòd ius deſcendit a tali anteceſſore tali nepoti , vel nepti , fratri vel ſorori , vel hæredi remotiori,nulla facta mentione de eo qui obijt in vita anteceſſoris, & ſic foriſfacit actionem & hæreditatem ille qui feloniam cōmiſit, ſiue moriatur in vita anteceſſoris:ſiue poſt mortem,& ſiue vtlagatus,vel in vita anteceſſoris reſtitutus,& ſic foriſfacit actionem & ius habitum & habēdum . Item hæreditatem propriam,acquiſitam & acquirendam, ſecundûm quod fuit in ſtatu die quo felonia fuit perpetrata , in dominico & ſeruitio , ad terminum vitæ vel annorum . Item idem dici poterit de fratre poſtnato & ſuis hæredibus , de omnibus quæ ei poſſent accidere . Ex hoc igitur ſequitur, vt videtur , quòd anteceſſor, cuius hæres feloniam fecerit de qua conuictus fuerit, poſt feloniam hæredis dare non poterit nec alienare , non magis quâm ipſe felo, cùm non ſit hæres qui poſſet donationem & factum ſuum warrantizare, niſi hoc habeat ſpeciale in charta feoffamenti ſui , quód dare poſſit & aſſignare ſi hæredes defecerint , vel ſit ita , quòd donationem warrantizare non poſſint prædicta ratione. ¶ 18. Cùm verò vtlagatus captus fuerit, non erit licitum alicui eum interficere , niſi in ipſa captione , ſi ſe velit defendere , quiâ poſt captionem , vita & mors erit in manu regis.Poterit quidem rex cùm captus fuerit, licet rite ſit vtlagatus & ex cauſa , ex plenitudine poteſtatis ſuæ dare ei vitam & membra , & vt regnum abiuret. ¶ 19. Tenetur etiam aliquando de gratia concedere ei vitam & mēbra, vt ſi per infortunium vel ſe defendendo hominem interfecerit . Tenetur

netur etiam ſi nulla ſubfuit cauſa vtlagariæ, vt ſi ille qui interfici debuit, viuus & ſanus producatur. Item ſi minus ſufficiens ſit cauſa, quia forte factum pro quo fuit vtlagatus, non fuit felonia ſed tranſgreſſio. Item quia vtlagaria non fuit rite promulgata, vel loco non debito, vt ſuprâ, & ſecũdùm quod ſic vel ſic, poterit abiurare regnum, vel in regno remanere, ſecundùm gratiam regis. Item ſi clericus ordinatus fuerit vtlagatus, tenetur rex vtlagatũ remittere ordinario, vbi non fiet niſi degradatio, ſi ſe purgare non poſſit. Clericus dico, ſiue maior ſiue minor, etiam epiſcopus vel aliũs, quia de talibus nõ poterit rex exequi iuditium, nec iuditium factũ in foro ſeculari de vtlagaria ligabit tales, q̇ in curia Chriſtianitatis ſe purgare poſſunt, ſecundûm quoſdam.

1 ¶ De homicidio quod palã et pluribus aſtantibus perpetratũ eſt, et poſtea de homicidio quod nullo præſente perpetratũ eſt, et quod dicitur murdrũ. 2. Quid ſit murdrũ. 3. Quæ cauſa inuentionis murdrorũ. 4. Quid dicitur murdrum. 5. Qualiter patria excuſatur a murdro. 6. Si interfector captus fuerit nullũ erit murdrũ. 7. Item qualiter debet Engleſcheria præſentari ſecundûm conſuetudinem diuerſorũ com. Cap.15.

DIctum eſt ſupra de homicidio, quod palã et plurib⁹ aſtantibus quãdoq; perpetratur, nunc autem dicendum de homicidio, quod nullo prǫſente, nullo ſciente, nullo audiente, nullo vidente clam ꝑpetratur, quod dicitur murdrum, vnde inprimis videndũ quid ſit murdrũ, quæ cauſa inuentionis, & qualiter quis a murdro excuſetur. ¶ 2. Murdrum vero eſt occulta extraneorum & notorum hominum occiſio, a manũ hominis nequiter perpetrata, & quæ nullo ſciente vel vidẽte facta eſt, præter ſolum interfectorem & ſuos coadiutores & fautores, & ita quód non ſtatim aſſequatur clamor popularis. Occulta dicitur, quia occiſor ignoratur, nec ſcitur quis ille fuit qui occidit. Item extraneorum & notorum hominum, vt comprehendatis tam maſculum, q̃ fœminam, et ſic excludatis animalia bruta, quæ ratione carent. Extraneorũ dico, quia ſiue interfectus cognitus fuerit ſiue ignotus, dicitur francigena, niſi Engleſcheria. i, quód Anglicus ſit, probetur per parentes, & coram iuſtitiarijs præſentetur. ¶ 3. Cauſa vero inuentionis murdrorum talis fuit, ꝙ in diebus Canuti regis Danorum, qui poſt Angliam acquiſitam & pacificatam, rogatu baronum Anglorũ, remiſit ad Daciam exercitũ ſuum, & ipſi barones Angliæ erga ipſum regem Cauntum fideiuſſores extiterunt, ꝙ quotquot rex in Anglia ſecum retineret, firmam pacẽ ꝑ omnia haberẽt, ita ꝙ ſi quis Anglorũ aliquẽ hominũ quos rex ſecũ adduxit interficeret, ſi ſe ſuꝑ hoc defendere non poſſet iuditio dei. s. aqua vel ferro, fieret de eo iuſtitia, ſi autẽ aufugeret & capi non poſſet, ſoluerentur ꝓ eo. 66. marcæ, & colligebantur in villa, vbi quis eſſet interfectus, & ideó, quia interfectorẽ non habuerũt, & ſi in tali villa ꝓ pauꝑtate colligi non poſſẽt, colligerentur in hundredo in theſauro regis deponẽdæ. ¶ 4. Et dicitur murdrum extraneorum occiſio, & notorum: quiã ſiue not⁹ ſit vel extraneus, ille qui interfectus eſt, ſemꝑ reputabitur Frãcigena, niſi Engleſcheria ritẽ fuerit coram iuſtitiarijs præſentata, ꝑ hoc quod ſciri poſſit ꝙ Anglic⁹ extiterit

titerit. Et qualiter Engleſcheria præſentari debeat; infra plenius dicetur ſuo loco. Item a manu hominū dicitur, ad differentiam eorū qui a beſtijs & animalibus, quæ ratione carent, occiduntur, vel deuorantur: & qui nō poſſunt dici murdratī in felonia, quia animalia, quæ ratione carent, non poſſunt dici feciſſe iniuriam nec feloniā. Vel hoc dici poterit ad differentiam eorū, qui mortui ſunt ꝑ infortuniū, ſicut de ſubmerſis & oppreſſis & huiuſmodi ꝑ infortuniū vbi nulla ſubeſt felonia, ſecundùm quod inferi⁹ dicetur. ¶5. Excuſatur patria quandoq; a præſtatione quæ datur ꝑ murdro, ſicut videri poterit in multis caſibus ſubſequentibus. Inprimis excuſatur patria a pręſtatione murdri, ſi interfector cognitus fuerit, ſiue captus fuerit ſiue non, quia ibi conuinci poterit felonia vel per ſectam vel ꝑ inquiſitionem patriæ, & ſic quód vtlagatus ſit. ¶6. Item ſi interfector captus fuerit, & iuditium ſuſtinuerit, nullum erit murdrum quia cōuincitur felonia. Item nullū erit murdrū cùm quis vulneratus fuerit vſq; ad mortem & vixerit poſtea ꝑ aliquod tempus, quiâ tunc poteſt ipſe malefactores detegere, & ſic manifeſtare vel cognoſcere pro ſe, vtrū ipſe ſit Anglic⁹ vel francigena, & ſic nullum erit murdrum. Item licet loqui nō poſſit, nec detegere malefactores, ſi quis pro morte ſua confugerit ad eccleſiam & mortem cognouerit, nullum erit murdrum. Item de ijs qui mortui ſunt ꝑ infortuniū nullū erit murdrum, licet in quibuſdam partibus de conſuetudine aliter obſeruetur, vt ſi homo mortuus, ſubmerſus, vel oppreſſus & huiuſmodi ſine culpa alicuius inueniatur, nullum erit murdrum, nec deodanda ſunt. Nauis, nec batellus, nec alia catalla de ijs qui ſubmerſi ſunt in mari, nec in ſalſa nec in dulci aqua wreccū erit, cùm ſit qui cattalla aduocet & hoc docere poterit. Item ſi in mari vel in ripa eius, in flumine publico, vel in ripa eius (& maxime quatenùs ſalſa attigerit) mortuus inueniatur, nullum erit murdrum, niſi forte in terra occiſ⁹ in mare vel in flumen mortuus proijciatur, vel viuus nequiter ſit præcipitatus, quod quidem dici poſſet de omni loco publico, qui in nullius bonis eſſe dicitur, niſi tantum in bonis ipſius regis. Si autem locus fuerit alicuius vniuerſitatis, aliud erit. Nequiter dico, vt ſi de ſubmerſis & oppreſſis & huiuſmodi denūncietur, ſtatim accedant ad mortuum coronatores, antequàm corpora ſepeliantur & mortuum videant, & nihilominùs diligēter inquirant per decēnas & villatas accepto ſacramento, ſi ibi ſit felonia vel infortunium, & ſecundùm hoc, faciat ſuum officium, & ideó ſi huiuſmodi corpora ſepulta fuerint ſine viſu coronatorum, villata erit in miſecordia. Item in omni caſu ſi occiſus notus fuerit & Anglic⁹, licet interfector ignoretur, murdrum erit, niſi ſecundùm conſuetudinem regni & aſſiſam Engleſcheria præſentetur & debito modo, quia non refert vtrum non ſit omnino præſentata vel minus ritè, & ideò qualiter præſentari debeat videndùm eſt. ¶7. Et ſciendum ꝙ ſtatim in ipſa inquiſitione & corā coronatorib⁹ ꝑſentat̄ Engleſcheria, ſed diuerſimodè tamē, ſecundū diuerſas cōſuetudines coīn. In quibuſdā vero coīn præſētat̄ Engleſcheria, ſiue mortu⁹ fuerit maſcul⁹ ſine fœmina, ꝑ duos maſculos ex parte pr̄is, & ꝑ duas fœminas ex parte matris de ꝓpinquiorib⁹ parētib⁹ interfecti, qui olim dicebantur To lange and To bred. In quibuſdam vero cōm præſētatur per

vnum

vnum maſculum ex parte patris & per vnam fœminam ex parte matris. Item in quibuſdam comitatib⁹, ſecũdùm quoſdam, ſi maſculus inueniatur interfectus, præſentatur Engleſcheria per vnum maſculum, ex parte patris & per vnam fœminam ex parte matris. Et ſi fœmina, modo prædicto, per duas fœminas vel ex parte patris tantum vel ex parte matris tantum, quorum quidem nomina irrotulari debent in rotulis coronatorum, coram iuſtitiarijs in itinere ſuo præſentanda, & vbi mutari non poſſunt perſonæ nec nomina variari, quòd ſi contra factum fuerit, nulla erit Engleſcheria cùm ſit minus rite facta, & ideò dabitur murdrum: & ideo ſic præſentatur vt ſciri poſſit vtrum interfectus Anglicus fuerit vel francigena, pro Anglico vero, & de quo conſtari poſſit quód Anglicus ſit non dabitur murdrum. Si autem Engleſcheria nulla ſit, vel minus ritè facta, licet interfectus Anglicus fuerit, pro francigena reputabitur. Si autem dubium fuerit vtrum Anglicus fuerit vel non, & vtrum producti parentes fuerint vel non, hoc per patriam declarabitur. Si autem plures inueniantur occiſi, de ſingulis per ſe oportet Engleſcheriam præſentare. Vt ſciatur quando Engleſcheria rite præſentatur & quando nõ, notandum: quód ſi coram coronatoribus per quatuor & coram iuſtitiarijs per duos, vel coronatoribus per duos, & coram iuſtitiarijs per vnum vel econtrario, nulla erit Engleſcheria. Item ſi nominibus eorum qui producti ſunt vel eorum perſonis variatum ſit, vel erratum coram iuſtitiarijs, non valebit præſentatio, eo quòd in hoc caſu non admittitur variatio. Item ſi producti parentes non ſint parentes mortui ſed extranei, vel ſi producti ſunt parentes, ex parte patris, vbi quidam illorum produci deberent ex parte matris & econuerſo. Item vbi omnes produci deberent ex vna parte, producti ſunt ex parte vtriuſquè. Item vbi plures ꝓduci deberent ꝓducti ſunt pauciores, & econtrarió. Et ideo non valet ſi ibi fuerit variatio vel defectus. Et quoniam in diuerſis comitatibus diuerſimodè præſentatur, inquirendum erit in quolibet itinere ab initio quæ ſit conſuetudo præſẽtãdi Engleſcheriam.

1 ¶ *Si malefactores fugiunt ad eccleſiam qualiter debeant regnũ abiurare ſi cognoſcant latrocinium & feloniam.* 2. *De ſacramento qualiter debent regnum abiurare.* 3. *Quôd non debet morari in eccleſia vltra quadraginta dies, ſi velit, quid tunc agendum ſit.* 4. *De diuiſione exiliorum.* *Cap.16.*

SVnt etiam quidam, qui cùm capi deberent, fugiunt ad eccleſiam vel alium locum religioſum vel priuilegiatum, & ſe tenent in eccleſia, & quo caſu nihil medium eſt, niſi quôd veniant ad pacem domini regis ad ſtandum recto, ſi quis verſus eos loqui voluerit, vel quód cognoſcant maleficium propter quod ſe tenent in eccleſia, & ſic habebit electionem. Et quo caſu, ſi recognito malefitio elegerit regnum abiurare, eligere debet portum aliquem per quem tranſire poſſit ad terram aliam extra regnum Angliȩ, quia non tenetur abiuarre terram & poteſtatẽ regis prȩciſe, ſed tantùm regnum Angliæ. Et computari ei debent rationabiles dietæ vſquè ad portum illum, & debent ei interdici ne exeat regiam viam, nec

moram

moram faciat alicubi per duas noctes, nec alicubi ſe diuertat, nec multum declinet a via niſi hoc fuerit ex magna neceſſitate vel hoſpitandi cauſa: ſed ſẽper tendat recta via ad portũ, ita quòd ibi ſit ad diem ſibi datum, et quòd tranſtretabit quàm cito nauem habuerit & ventum, niſi tempeſtate fuerit impeditus, ſi autem contra fecerit erit in periculo. ¶ 2. Hoc audite iuſtitiarij, vel o vos coronatores, quòd exibo a regno Angliæ, & illuc iterum non reuertar, niſi de licentia domini regis vel hæredum ſuorum, ſic me deus adiuuet &c. Et in ſacramento faciendo, nulla fiat mẽtio de aliquo impedimẽto. Sed quid dicetur ſibi vbi nullum eligere voluerit portum? quia ſine portu & mari exire poterit vſquè in aliud regnum, & tunc non incompetenter dici poterit, vbi dicitur, quód elegit portum, quód elegit tranſitum, per talem villam, via quæ ducit verſus Scotiam, vel Hiberniam vel alibi: ſed quòd cognoſcere debeat maleficium, non eſt ſemper neceſſe, quia ſubijcere poterit. Si ad eccleſiam confugerit poſtquàm fuerit per patriam condemnatus, ſiue ante iuditium ſiue poſt, vel ſi fugerit ad eccleſiam cùm captus fuerit ſeyſitus, & in nullo iſtorum caſuum, cùm ad eccleſiam confugerit morari poterit in eccleſia per quadraginta dies, ſicut quidam dicunt, ſed ſtatim in aduentu iuſtitiariorum vel coronatorum exire debet & facere legem terræ. Spatium vero quadraginta dierum olim dari ſolet damnatis per aſſiſam de Clarendone, qui cûm exire deberent regnum, poſſent per quadraginta dies moram facere & querere ſubſidia amicorum. ¶ 3. Conſtitutio quidem talis fuit, quód quamuis aliquis ſe purgaret iuditio aquæ vel ignis, hic nihilominus regnum abiuraret, & habuit ſpatium illud, occaſione prædicta, quod quidem non eſt alijs concedendum. Sed quid ſi ille qui ad eccleſiam confugerit exire noluerit ab eccleſia, nunquid poterit per vim extrahi per manum laicalem? non vt videtur, quia hoc eſſet horribile & nephandum. Videtur igitur quòd ordinarius loci, ſicut archidiaconus vel officialis ſuus, decanus vel perſona, hoc facere poſſent & deberẽt ſcilicet compellere eum exire, quia gladius debet iuuare gladium, & iuris executio non habet iniuriam, & cùm talis exire noluerit niſi compulſus, præſumitur vehementer contra ipſum, quòd malus ſit & defendere eũ in eccleſia nihil aliud erit, quàm (cûm ſit latro public⁹) maximè facere contra pacem & contra ipſum regem qui pacem tueri debet ad ſecuritatem omnium, & ſi talis exire compelli non poſſit, ſaltem cùm in eccleſia fuerit per vnam noctem ad plus, ſic poterit ſe tenere in eccleſia ꝑ quadraginta dies, & per annum & per biennium ſi hoc fuerit in voluntate malefactoris. Quid igitur fiet cûm ordinarij timeant irregularitatẽ & laici excommunicationem? nihil aliud ergo video, niſi ꝙ tali denegentur cibaria, vt gratis exeat & petat ꝙ contẽptibiliter recuſauit, & qui tali ſuper hoc, cibaria miniſtrauerit, tanquam inimicus regis & præſũptor contra pacẽ regis cenſeatur, & ſic fiat de illis q̇ debẽt regnũ abiurare & in exiliũ mitti. ¶ 4. Eſt enim diuiſio triplex ad min⁹, aut certorũ locorũ interdictio, ſicut ꝓuinciæ alicuius, ciuitatis, burgi, vel villæ im ꝑpetuũ, vel ad tẽp⁹, ſecũdùm quod expoſcit quãtitas delicti, ſecũdũ quod fuerit mai⁹ aut min⁹. Item exiliũ propter crimẽ & latã culpam, & omniũ locorũ interdictio imperpetuum

perpetuum,& niſi &c.vel in inſulam deportatio in ꝑpetuum, vel ad tempus,quod quidē exiliū dici poterit,abiuratio regni,ſiue vtlagatio. Et ſi quis ita exulat⁹ exilio nō obtēperauerit,pœna capitali puniatur, hoc eſt, ſi poſt exiliū tale ſine licentia reuertatur.

1 ¶ *De homicidio per infortunium et caſuali.* *Cap.17.*

DE homicidio vero caſuali,quod multipliciter fieri poteſt,et de quo ſupra tactum eſt, vt ſi quis telum in feram mittere volens, vel quid tale egerit,vel ſi cùm ſocius luderet cum ſocio, et iocoſa leuitate ꝑcuſſerit,vel cùm longiùs ſtaret,arcum traheret,vel lapidem proijceret, et hominem quem non vidit,percuſſerit,vel ſi cùm pila luderet quis,manū cōſortis quem non vidit pila percuſſerit,ita quód gulam alicuius præſciderit,et ſic hominem interfecerit, non tamen cum occidendi animo, abſolui debet,quia crimen non contrahitur niſi voluntas nocendi intercedat,& voluntas & ꝓpoſitum diſtinguunt maleficium,et furtum omnino non committitur ſine affectu furandi . Et ſecundûm quod dici poterit de infante & furioſo,cûm alterum innocentia conſilij tueatur,et alterum facti imbecillitas excuſet . In maleficijs autem ſpectatur voluntas & non exitus , et nihil intereſt, occidat quis , an cauſam mortis præbeat. Sed ibi diſtinguitur inter veram cauſam & infortunium, de animalibus quæ ratione carent, vel alijs rebus inanimatis, quæ dant occaſionē, ſicut nauis,arbor quæ oppreſſit vel huiuſmodi.Recte autem loquēdo,res firma ſicut dom⁹ vel arbor radicata,quandoquè non dant cauſam nec occaſionem, ſed facit ille qui ſe ſtultè gerit,nec equus multotiens.Item nec nauis nec batellus in ſalſa, licet in aqua dulci,& hoc ꝑ abuſionem ſicut in multis alijs caſibus.

1 ¶ *De illis qui capti ſunt ꝙ non debent ſpoliari bonis ſuis ſed debent inde ſuſtentari.* 2. *Breue ꝙ de bonis ſuis ſuſtentetur.* 3. *Qualiter captus produci debet coram iuſtic. et quare iuſtic. examinare debent in duello iniungendo et iuditijs.* 4. *Vadiatio duelli et ſi appellatus victus fuerit vel appellans.* 5. *Ne quis extraneum hoſpitetur niſi de clara die.* *Cap.18.*

QVi pro crimine vel felonia magna,ſicut ꝓ morte hominis captus fuerit & impriſonatus,vel ſub cuſtodia detentus, nō debet ſpoliari bonis ſuis,nec de terris ſuis diſſeyſiri , ſed debet inde ſuſtentari donec de crimine ſibi impoſito ſe defenderit, vel conuictus fuerit, quia ante conuictionem nihil foriſfacit, & ſi quis contra hoc fecerit fiat vic.tale breue. ¶ 2. Rex vic.ſalutem.Scias ꝙ prouiſū eſt in curia noſtra coram nobis, ꝙ nullus homo captus pro morte hominis,vel pro alia felonia pro qua debeat impriſonari,diſſeyſietur de terris,tenementis,vel catallis ſuis,quouſq; conuictus fuerit de felonia de qua rectatus eſt: ſed quam citó captus fuerit ꝑ viſum cuſtodum placitorum coronæ noſtræ,et ꝑ viſum tuum & balliuorum tuorum & legalium hominum, appreciētur catalla ipſius capti, & imbreuientur,& ſaluò cuſtodiantur ꝑ balliuos ipſi⁹ qui capitur,et qui bonam inueniant ſecuritatem,de reſpondendo coram iuſtitiarijs noſtris,cūm ab eis exigantur,ſaluo tamē eidem capto & familiæ

liæ ſuæ neceſſariæ quamdiu fuerit in priſona,rationabili eſtouerio ſuo,vt ſi idem captus fuerit, et coram iuſtitiarijs noſtris cõuictus de felonia vnde rectatus eſt,tunc totum reſiduum catallorum illorum (vltra eſtoueriũ illud)remaneat nobis, ſecundùm regni noſtri conſuetudinem, cum termino noſtro de terra illa,ꝑ vnũ annũ & vnũ diẽ.Et ſi coram præfatis iuſtitiarijs noſtris ſe defendere poſſit,& purgare de felonia ſibi impoſita,tũc catalla ſua ſibi quietè remaneant.Et ideò tibi pręcipimus,ꝙ de cętero ita fieri facias in com̃ tuo & obſeruari. Et firmiter tibi ꝓhibemus, ne de cętero prædicta occaſione manum apponas in terris & catallis alicuius,qui captus fuerit prædicto modo:Ne amplius inde clamorẽ audiam⁹.Teſte. &c.De illis autẽ qui in fuga ſunt:aliter erit, vt ſupra dictũ eſt. ¶ 3. Cùm autem taliter captus,coram iuſtitiarijs producendus fuerit,produci non debet ligatis manibus(quamuis aliquando compedibus,ꝓpter periculũ euaſionis) et hoc ideò,ne videat̃ coact⁹ ad aliquã purgationẽ ſuſcipiẽdã. Cùm autẽ ꝓductus fuerit & de crimine ei impoſito accuſatus, ſi crimen ſtatim cõfiteatur,ſatis planum erit iuditium.Si autem negauerit,& crimẽ defẽderit præciſè, & ſit aliquis qui eũ appellat per verba legittima appellum facientia,tunc autem defendit omnia præciſè quæ ei imponuntur & nihil excipit contra appellantẽ,habebit electionẽ vtrũ ſe ponere velit ſuper patriã,vtrũ culpabil̃ ſit de crimine ei impoſito,vel nõ:vel defendẽdi ſe per corpus ſuũ.Si autẽ patriam elegerit, ad defenſionẽ per corpus ſuũ ex pœnitentia reuerti non poterit, ſed per patriam negotium terminabitur,nec econtra . Si autem per corpus ſuum intret in defenſionem, nihil excipiendo:ſtatim vadietur inter eos duellum. Si omnia ritè concurrant & principalia maximè appellum facientia , & quæ iungunt duellum,& ſi forte appellatus hoc omiſerit,iuſtitiarij ex officio ſuo debent omnia examinare.Inprimis factũ & cauſã appelli, & ſi factũ & cauſa ſufficiãt, tũc in primis examinare debent ſectã ſi bene facta fuerit, itá ꝙ nulla ſit variatio, vt ſi appellans vnũ dixerit in com̃,& coram coronatorib⁹, & aliud modò dicat corã iuſtitiarijs :non enim admittitur hic variatio, ſecundùm quod inferius dicetur plenius. ¶ 4. Si autẽ omnia bene concurrant quæ iungunt duellũ,tunc dat appellatus vadiũ ſe defendẽdi, & appellator vadiũ diſrationandi, et ſi appellat⁹ victus fuerit, capitalẽ ſubibit ſententiã, cum exhęredatione,& omnium bonorũ ſuorũ amiſſione,& ſicut eſſe debet in omni vel quolibet genere feloniæ . Si autẽ appellans victus fuerit, gaolæ cõmittatur, tanq̃ calũniator puniend⁹,ſed nec vitã amittit,nec membrũ, licet ſecũdùm leges ad talliones teneretur, ſi in ꝓbatione deficeret, & appellat⁹ quietus recederet de appello illo, niſi forte iuſtitiarij ꝓ aliqua alia ſuſpitione,vel recto,duxerint vlteri⁹ retinendũ: quod aliquãdò faciũt ex cauſa,ſicut cõtigit aliquandò de Roberto Brodegh in com̃ Berk. corã M. de Pateſhull.Et hæc vera ſunt,ꝙ appellat⁹ per corpus ſuũ ſe defẽdere poterit,cùm appellat⁹ fuerit:niſi aliqua violenta pręſũptio faciat cõtra ipſũ, quæ ꝓbationẽ non admittit in cõtrariũ , per quã dedicere vel defendere poſſit mortẽ & feloniã,ſicut eſſe poteſt, cùm quis capt⁹ fuerit ſuper mortuũ cũ cultello cruentato,mortẽ dedicere nõ poterit,& hæc eſt cõſtitutio antiqua,in quo caſu nõ eſt opus alia probatione . In quo caſu non eſt ne-

ceſſe probare per corpus nec per patriam, vbi p̃ſumptio violenta facit cõtra appellatum. Item ſi quis iacuerit in domo aliqua de nocte, ſolus cum aliquo q̃ ſuerit interfectus, vel ſi duo ibi fuerint vel plures, & huteſium non leuauerint, nec plagam a latronibus vel alijs qui interfecerint in defenſione facienda non receperint, vel nec quis hominem interfecerint oſtenderint de ſe vel de alijs, mortem dedicere non poterint, vt de termino ſancti Michaelis añ regni regis H. nono incipiente decimo in comitat̃ Kanc. de Adam de Burgh. Eodem modo ferè dici poterit (vt videtur) ſi quis in domum ſuam notum vel ignotum receperit hoſpitandi cauſa, vel alia huiuſmodi, et qui ſanus & viuus viſus fuit intrare, et nunq̃ poſtea niſi mortuus, dominus domus (ſi tunc domi fuerit) vel alij de familia, qui tunc præſentes fuerunt, pœnam capitalem non euadent, niſi forte p̱ patriam fuerint liberati, ſi iuſtitiarij perſpexerint veritatem per patriã debere inquiri. ¶ 4. Et pro hac ſuſpitione conſtitutum eſt, ne quis extraneum hoſpitetur niſi de clara die, nec permittat eum recedere niſi de clara die, et hęc etiam præſumptio maxime eſſe poterit, vt ſi dominus & homo ſuus iacuerint in vna domo, & dominus inuentus fuerit occiſus, homo tenebitur, qui nec clamorem leuauit, nec plagã recepit, nec in aliquò ſe oppoſuit ad defenſionem. Et idem dici poterit de extraneo, quia vix euadere poterit periculum per inquiſitionem patriæ, propter tam grauem præſumptionem datam de tam occulto facto. Sed cûm patria veritatem ſcire nõ poſſit de tam occulto facto, qualiter liberabitur ille qui ſuper patriam ſe poſuerit? Reuera ſatis liberat, quia expreſſè non condemnat, ſicut dici poterit de charta, cùm ſatis acquietat ex quo ſpecialiter non q̃nerat. Item poterit factum eſſe tam occultum, quòd ſecta ſit nulla vel minus rite facta, tamen calumniari non poterit, quiá initium facti ſciri non poterit, ſicut de veneno dato, et quo caſu, non habebit appellatus electionem vtrum ſe ponere velit ſuper patriam, vel defendere ſe per corpus ſuum: ſed oportet quód defendat ſe per corpus ſuum, quiâ patria nihil ſcire poterit de facto, niſi per præſumptionem et per auditum, vel p̱ mandatum, quod quidem non ſufficit ad probationem pro appellante nec p̱ appellato ad liberationem, niſi ſit qui dicat (vt ſupra) quód ſatis liberatur, ex quo non condemnatur. Admittitur tamen ex neceſſitate, quôd appellatus habebit electionem propter incõueniens quod ſequeretur, quia ſi ſemper teneretur ſe defendere per corpus, itá poſſet quilibet in tali facto alium appellare per campionem conductiuũ, quod non eſt ſuſtinendum.

1 ¶ *De quibus loqui debeat appellans.* 2. *De appello de morte hominis.* 3. *Quôd poſſunt plures appellari ſicut vnus de morte alterius.* 4. *Verba appelli de morte fratris vel alterius.* 5. *Item appellum de fortia.* 6. *Qualiter debent appellati defendere.* 7. *Si duellum declinare noluerit per hoc quod tranſit ætatem.* 8. *Si omnes concurrunt qui iungunt appellum ſtatim vadietur duellum.* 9. *Si plures appellauerint vnum ſed de diuerſis factis, ſicut de diuerſis plagis.* 10. *Si ante duellum percuſſum omnes appellantes mori contingat.* 11. *Si autem appellatus victus fuerit de facto, tunc demum procedatur verſus alios de fortia & de præcepto.* 12. *Si plures vnum appellauerint de morte alicuius de pluribus plagis.* 13. *Si vnus plures appellauerit de diuerſis plagis mortalibus.* *Cap.19.*

In

IN omni verò cauſa criminali quæ ſub ſe cōtinet feloniam, in appello debet fieri mētio de anno, de loco, de die, et hora. Loqui oportet etiā de viſu & de auditu. Itē ꝙ appellans cōſtans ſit in dicto ſuo, & in omnibus circūſtantijs, ſecundùm quod, inferiùs dicetur de exceptionib⁹. Verba autē appelli ſūt hæc. ¶ 2. A. appellat B. ꝑ talia verba, de morte fratris ſui, & ſi ipſe defecerit, tunc ꝑ talē, et ita ꝙ ſint plures de vno & eodē facto. A. appellat B. de morte C. fratris ſui, quòd ſicut ipſe A. & C. frater ſuus eſſent in pace dei & dñi regis apud talem locū, faciendo quoddā tale, vel tranſiendo à tali loco vſq; ad talē locū, tali die, tali anno, & tali hora: venit idem B. cum talib⁹ nominandis, & nequitèr & in felonia & in aſſultu p̄meditato, & cōtra pacē dñi regis ei datā, fecit idē B. p̄dicto fratri ſuo C. vnā plagā mortalē in capite quodā gladio, vel aliquo alio genere armorum molutorū, dū tamen nō de baculo nec lapide, vel alio inſtrumento (ſecundùm quoſdā) quod dici nō poſſit armū molutū, itā quod obijt infra triduū de plaga illa. Et quòd fecit hoc nequitèr, & in felonia, & cōtra pacē dñi regis, offert ſe difrationare verſus eū vbicūq; ꝑ corpus ſuū: ſicut ille qui p̄ſens fuit, & hoc vidit, & ſicut curia dñi regis cōſiderat. Et ſi de eo malè cōtigerit, ꝑ corpus talis fratris ſui vel alteri⁹ parētis C. qui ſimiliter hoc offert diſrationare ꝑ corpus ſuū, ſicut curia cōſiderauerit: & ſic vlteriùs de plurib⁹ alijs, ſi de tali malè contigerit. Et qui omnes loquantur de viſu ſuo ſine teſtimonio, quòd plures poſſūt appellare, vnū de vno & eodē facto, et eodē vulnere. Et ſi appellat⁹ verſus vnū ex pluribus ſe defenderit, vel ꝑ iuditiū quiet⁹ receſſerit, verſ⁹ omnes alios liberabitur, & quietus recedet. Sed ſi vn⁹ appellantiū moriatur, vel defaltā fecerit, nihilominùs tamē integra erunt aliorū appella. Itē ſi de primo appellāte, quocūq; modo, vel quibuſdā illorū malè contigerit, illi qui ſuperſtites fuerint ad diſrationē faciendā admittuntur. Poſſunt etiā plures appellari ꝑ eoſdē de fortia, ſecundùm quod, inferiùs dicet. ¶ 3. Itē poſſunt plures appellari à plurib⁹ de diuerſis factis & plagis diuerſis, & quo caſu, victoria vni⁹ appellati de vna plaga, verſ⁹ vnū appellātiū, aliū appellatū de alia plaga verſus aliū appellantē nō liberabit, ſed nec alij appellati de diuerſis plagis conuincuntur ſi vnus eorū victus fuerit, ſed quilibet eorū defendet cauſam ſuam ꝓpriam, & ſunt verba appelli huiuſmodi hæc. ¶ 4. A. appellat B. quòd cùm ipſe & C. frater ſuus eſſent in pace dei & regis &c. (vt ſupra) venit Idem B. cum C. ſupradicto appellato, & cū alijs nominādis, & nequiter & in felonia &c. (vt ſupra) fecit eidē C. vnā plagam mortalē tali loco, quadā biſacuta, & de qua (ſi mortu⁹ non eſſet de prima) mortu⁹ eſſet de plaga illa ſecūda, & quòd hoc fecit nequitèr, et in felonia, offert ſe &c. (vt ſupra.) Et itā dici poterit de plurib⁹ appellatis & appellātib⁹ de diuerſis plagis, ſicut dictū eſt de p̄dictis qui p̄ſentes ſunt. Si omnes p̄ſentes ſint tam de fortia ꝙ̃ de facto, ꝓcedatur contra omnes ꝑ ordinem: dum tamē illi de fortia non reſpondeant, antequam factum conuincatur. Si autem omnes tam de fortia quàm de facto abſentes ſint, tunc procedatur contra eos per ordinem, vt ſupra pleniùs de requirendis reis & fugitiuis. Si autem quidam illorum præſentes, et quidam abſentes ſunt, tunc per ordinem procedatur, itā tamen quòd factū prius conuincatur. ¶ 5. Idem A. ap-

appellat talẽ de fortia quòd cùm ipſe & C. frater ſuus eſſent in tali loco &c.vt ſupra, venit idẽ talis cũ prædicto B.appellato de facto.s. & cũ alijs nominandis,& tenuit ipſũ C.fratrẽ ſuũ,q̃diu idẽ B.ipſum interfecit,vel vinxit eum,vel fuit in auxilio vel cõſilio qualicũq; modo, vel præcepto, vel mãdato quo maiùs ipſe C.fuit interfect⁹. Et ꝙ hoc fuit nequiter & in felonia,offert ſe &c.Et ideò dico nequitèr, quià multotiẽs illi qui nequit interficiũtur,vel occiduntur,tenti ſunt ab amicis bono animo,& non per malitiam: et ideô tutum & honeſtũ eſt de animo & voluntate diligenter inquirere. ¶ 6. Et B.appellatus de facto ſimiliter venit, & defẽdit omnẽ feloniã & pacẽ dñi regis infractã,& quicquid eſt cõtra pacẽ dñi Regis, & mortẽ & omnia quæ verſus ipſũ proponuntur, & totũ de verbo in verbũ ſecundùm quod cõtra ipſũ proponitur,et tunc habebit electionẽ ponẽdi ſe ſuper patriã,vel defendẽdi ſe per corpus ſuũ: ſic dicẽdo: Et ꝙ idẽ inde culpabilis nõ ſit,ponit ſe ſuper patriã de bono & malo(ſi patriã elegerit) vel parat⁹ eſt defẽdere verſus eũ per corp⁹ ſuũ,ſicut curia dñi regis conſiderauerit.Et in quo caſu,cùm ſe defenderit per corpus ſuum,debet iuſtitiari⁹ inprimis examinare,ad hoc ꝙ iungatur duellũ inter eos(niſi factum fuerit manifeſtũ & criminale)quale ſit factum, et quæ cauſa ꝓ qua ſit appellũ. Poterit enim factum eſſe itá leue,quòd nõ iacebit appellũ,vt ſi leuis tranſgreſſio ſit,vel ſi ſimplex iniuria. Itẽ examinare debet per quæ verba factum ſit appellũ in curia vel in com̃. Itẽ qualiter reſpõdit ad appellum, et qualiter ſe defendere voluerit,per corpus vel per patriã. Vel ſi itá ſimpliciter dicat,quòd velit ſe defendere ſicut curia dñi regis cõſiderauerit, niſi plus dicat,non erit defenſus,quiá non pertinet ad curiã regis inſtruere eum qualiter ſe defendere debeat.Si autẽ ſic dicat, paratus ſum defẽdere,vel per corpus meũ vel per patriam, ſicut curia dñi regis conſiderauerit,videtur per hoc quòd auferat ſibi electionem,quiá non debet curiá regis ipſum arctare magis ad vnum q̃ ad aliud,nec ei neceſſitatem imponere quomodo ſe defendere debeat,cûm habeat electionẽ.Igitur ad vnũ ſe tenere debet,ſed cûm patriã elegerit, non erit in voluntate ſua quã patriã,ſed in voluntate iudicis,licet ex certis cauſis certas poſſit recuſare ꝑſonas quancumq; patriã elegerit, vt ſi patriã natiuitatis, & alibi extra patriã ſuã deliquerit. Poterit enim eſſe fidelis in patria natiuitatis, & alibi infidelis. ¶ 7. Itẽ cûm per corpus ſe defendere elegerit, per hoc ꝙ tranſijt ętatẽ declinare poterit duellum,ſicut infra diceẽ de exceptionib⁹: ſed cùm ſemel ſic duellum declinauerit, ſi ex pœnitencia recurrere voluerit ad defenſionẽ per corpus, nõ audietur, quiá non admittitur in hoc caſu variatio. ¶ 8. Cûm autẽ elegerit defenſionẽ per corpus ſuum,& omnia cõcurrant quæ iungunt appellum,ſtatim vadietur duellum,& quo caſu ſi a plurib⁹ appellatus fuerit de vno facto & vna plaga,et verſùs vnũ ſe defẽderit, recedet quietus verſus omnes alios appellantes, et etiã de ſecta regis,quia per hoc purgat innocentiã ſuã verſus omnes, ac ſi ſe poneret ſuper patriam,et patria omninò ipſum acquietauerit. Si autẽ neutrum iſtorum facere voluerit, quaſi conuictus & indefenſus remanebit. ¶ 9. Item cûm plures ſic appellauerint vnum de vno facto,& de vna plaga,& prim⁹ appellãs poſt duelli vadiationem,antequã percutiatur moriatur, vel ſine

ſui

ſui culpa invtilis ad pugnandum efficiatur, vel ſi de eo humanitûs contigerit, ille qui ſuperſtes fuerit diſrationabit, et ad diem duelli, quo ille primus venire debuit, veniat armatus, & eodẽ die duellum ꝑcutiat, et ita fiat de plurib⁹ appellantib⁹ ſicut de iſto ſecundo, ſi de alijs aliquid contingat humanitùs. Si autem ille primus appellans ſequi noluerit & defaltam fecerit, vel ſi præſens ſe retraxerit, aliud erit. ¶ 10. Si autem ante duellum percuſſum omnes mori contigerit, vel omnes efficiantur invtiles ad pugnandum, ſic cadit appellum. Sed tamen appellatus propter hoc non defenditur a felonia, licet defendatur de appello. Et ideò Rex ſequi poſſit pro pace ſua ſi voluerit. Si autem ante duellum ꝑcuſſum appellatum mori contigerit, ſic cadit appellum, & nunquam conuincentur de felonia. Si autem appellatus ab vno, ex pluribus ſic appellantibus victus fuerit, hoc alijs ſufficiet ad victoriam, quia ꝑ vnum appellantem conuinci poterit vnicum factum & vna felonia. Cum autem primus appellans vnum ſic appellauerit de vno facto, & alium vel plures de fortia, et de conſilio vel ꝑcepto, ſtatim ante duellum vadiatum appellatus de facto non eſt per plegios dimittendus, niſi hoc fuerit de gratia, et tunc per ballium. corpus ꝓ corpore, et appellati de fortia ſunt replegiabiles, donec ille de facto conuincatur, vel ſe defenderit: et percuſſo duello, ſi appellans victus fuerit, illi de fortia & præcepto ꝑ iudicium recedent quieti de appello, quia vbi factum nullum, ibi fortia nulla, nec præceptum nocere debet, cùm iniuria nullum habet effectum, et alijs appellantibus reſpondere non debet, vt prædictum eſt, de vno & eodem facto de quo ſemel ſe defenderit verſus vnum. ¶ 11. Si autem appellatus de facto victus fuerit, tunc primò tenentur reſpondere appellati de fortia & p̄cepto, nec vlteriùs erunt replegiabiles, quià cùm factũ conuictũ ſit, tunc primô præſumi poterit ꝙ ſubfuit fortia & p̄ceptũ, & ideò reſpondeant eodẽ die, & eodẽ die vadietur duellum inter primum appellantem & appellatos de fortia vel præceptô, ſecundûm quod per ordinem poſiti ſunt in appello, ita quôd ille primò de fortia & poſtea ille de præcepto, quia fortia quodammodo ſub ſe continet factum, quod quidem non facit præceptum. Sed quare non poſſunt alij appellantes a primo & principali appellante, eo omiſſo, iungere duellum cum appellatis de fortia & præcepto? Et eſt ratio (vt videtur) quià fortia & præceptum ſunt quaſi ſequela facti principalis, & ita ſũt coniuncta facto & annexa, ꝙ a facto non ſeparantur, quiâ vulnus, fortia & præceptum generant vnicum factum: non eſſet vulnus forte ſi non adfuiſſet fortia, nec vulnus nec fortia niſi præceptum præceſſiſſet. ¶ 12. Cõtingit etiam quandòq; quòd plures appellãt vnum de morte alicuius, de pluribus factis & diuerſis plagis mortalib⁹, & quo caſu, plura ſunt appella & diuerſa ꝓpter pluralitatem factorum: et vnde quilibet eorum poterit de vna plaga mortali appellare vnum principalitêr ſine alijs ꝑ ſe, & alios plures de fortia & præceptô. Poterit etiam alius a primo appellare alium de alia plaga mortali & alio facto, & eodem modo ſicut primus, & ita deinceps de diuerſis plagis, tertius tertium, & quartus quartum, & ſic plures deinceps, & eodẽ modo. Et de verbis appelli ſatis dictũ eſt ſuprâ, ſed tamẽ appellat⁹ omnibus appellãtib⁹ ſimul & ſemel reſpõdere nõ poterit quam-

quamuis omnib' principaliter reſpondere teneatur. Oportet igitur quòd vni reſpondeat primò, et ſic deinde alijs per ordinem ſucceſſiuè. Reſpō- deat igitur appellatus A. qui primus eſt in ordine appellantium, & ipſe excipiat contra ipſum, et petat ſibi allocationes fieri, & quo caſu, ſi appel- latus appellum declinauerit verſus A. primum appellantem, propter hoc non cadunt appella aliorum, ſed eodem die reſpondeat ſecundo appel- lanti, & ſi eodem modo appellum ipſius declinauerit, reſpondeat tertio eodem die, & ſic fiat de pluribus & quâmdiu aliquis remanſerit principa- liter appellans, non erit recurrendum ad ſectam dñi regis, niſi tunc demū cùm omnes appellantes defecerint in appello ſuo. ¶ 13. Si autem vnus plures appellauerit de diuerſis plagis mortalibus qetide diuerſis factis in forma ſupradicta, et primus appellat' appellum declinauerit, recedet ille quietus per iuditium, et ſimiliter appellati de fortia & præcepto de eodē facto, quantum ad appellum tale, non tamen quantûm ad ſectam regis, ſi Rex ſequi voluerit. Si autem appellans appellatum deuicerit per duel- lum, vel per patriam, et adhuc tenet appellum verſus alios principaliter appellatos de alijs et diuerſis plagis, & etiam verſus alios appellatos de forcia & præcepto de prima plaga & primo facto quos quidē omnes cō- uincere oportebit, anteq̃ regreſſum habeat appellans verſus alios princi- paliter appellatos de facto & alijs et diuerſis plagis: & omnib' iſtis ità cō- uictis, per ordinē procedatur verſus alios quouſq; omnes ſe defenderint vel cōuincant, & ſic erunt plura & diuerſa appella propter diuerſa facta.

1 ¶ Quod appellatus det vadium defendendi & appellans det vadium diſrationandi. Item de exceptionibus contra appellum. 2. Quòd quædam ſunt exceptiones quæ generales ſūt ad omnia placita, quædam ſpeciales & diuerſæ ſecūdum diuerſitatem placitorum & ap- pellorum. 3. Prima exceptio & generalis in omni appello de ſecta, ſi bene & ſecundùm le- gem terræ facta ſit. 4. Si de recordo inter iuſtic. contentio habeatur, tunc quid agendum ſit. 5. Contra appellum poterit excipere appellatus exceptiones contra appellū. Cap. 20.

Cùm autem appellatus fuerit quis per verba appellum facientia, defē- ſor ſiue appellatus det vadium defendēdi, et appellator vadium diſ- rationandi, niſi appellatus exceptiones habeat pro ſe, quas propo- nat ad defenſionem ſuam antequam intret in reſponſum. ¶ 2. Sūt quæ- dam exceptiones quæ generales ſunt ad omnia appella, & ſunt ſpeciales & diuerſæ, ſecundûm diuerſitatem appellorum, ſicut de morte hominis, de pace & plagis vel mahemio & roberia. Item de pace & plagis & im- priſonamento. Item de roberia per ſe. Item de combuſtione per feloni- am contra pacem. Item de raptu virginum, contra pacem, & cōtra quod- libet iſtorum appellorū ſpeciales ſunt exceptiones in ſuo caſu. ¶ 3. Eſt quidem iſta generalis exceptio & prima in omni appello. s. ſi ſecta non fuerit benè facta, quia qui appellare voluerit & bene ſequi, debet ille cui iniuriatum erit, ſtatim quâm citô poterit huteſium leuare, & cum huteſio ire ad villas vicinas & propinquiores, & ibi manifeſtare ſcelera & iniuri- as perpetratas, et continuò accedere debet ad ſeruientes domini regis, ſi inueniri poſſint, & deinde ad coronatores, & ſic inde ſine interuallo ad

proximum

proximum coñ,vel ſi in craſtino feloniæ ꝑpetratæ,vel ſecundo die teneatur coñ,ſufficit pro ſecta,dum tamen proceſſerit huteſium,ſi ad coñ venerit,ſeruientibus & coronatoribus non quęſitis,quiâ die coñ tenentur omnes adeſſe.Item ſufficit pro ſecta, ſi continuó oſtendatur Regi vel iuſticiarijs,ſi præſentes fuerint,ſcelera perpetrata,& ibi dicetur ei quòd eat ad vic.et coronatores. Ad proximum veró & primum coñ in præſentia vic.& coronatorum,fiat appellum ꝑ verba appellum facientia (& inferiꝰ dicenda) & ipſi vic. et coronatores omnia verba appelli ſecundûm quod propoſita fuerunt,coram eis irrotulari faciant ꝑ ordinem & modum appelli,illud.s.tantummodo, nec plus nec minus. Et inprimís ad quē coñ venit appellans poſt feloniam ꝑpetratam , vtrum:s.ad primum , ſecundũ vel tertium , et qualiter & quæ verba propoſuit in appello de morte hominis.Item ſi de pace & plagis,quales plagæ fuerunt,recentes vel nō recentes,in quo loco,cuius longitudinis & latitudinis . Item ſi de roberia, de quibus rebus,proprijs vel alienis.Et ſi de pecunia numerata,exprimere debet numerum, et genus pecuniæ . Si autem maſſa rudis , exprimere debet valorem, ſi autem formata, qualitatem & ꝑcium. Item ſi veſtis,colorem & precium,ſi pannus,colorem,precium,& numerum vlnarum.Itē ſi animal,tunc genus,pilum & precium . Item ſi de pace & impriſomento , tunc inquirendum quale fuerit impriſonamentum, vtrum carcer vel ſimplex detentio . Item vtrum in vinculis vel ſine . Item vtrum in ferro, vel ligno vel vtroquè . Item ſi de combuſtione, qua hora facta fuit, et de omnibus circumſtantiis.Item ſi de raptu,tunc de ſciſſione veſtimentorũ, et de ſanguinis effuſione per corruptionem. Item oportet mentionem facere in irrotulatione appelli , de anno quo felonia debuit perpetrari, quiâ ex hoc dabitur appellato exceptio , ſi in rotulis coronatorum aliter contineatur de anno , et aliter coram iuſtitiarijs in narratione, vt ſi in rotulis coronatorum fiat mentio de decem annis , et in narratione coram iuſtitiarijs fiat mentio de quinquè annis per hoc cadit appellum propter variationem . Item fit mentio de die , ad quod eadem ratio poterit aſſignari et etiam alia , quiâ ſi appellatus docere poterit per certa iuditia , et proborum hominum teſtificationem ſe eadem die fuiſſe alibi , ita quòd nullo modo præſumi poſſet contra ipſum , quòd intereſſe poſſet tali facto,tali die,propter locum ita remotum, quôd hoc eſſet impoſſibile, tunc cadit intentio appellantis . Item fit mentio aliquandò de hora , ſed hoc non eſt multum de ſubſtantia negotij , licet variatum ſit de hora , quiâ appellans in arcto poſitus, benè potuit horam ignorare , cùm metus iuſtam in ſe contineat ignorantiam,et ſi variatum ſit de hora , ad hoc quòd detur exceptio vel non , diſcretioni iuſtitiariorum relinquatur.

Item fit mentio de loco, prædicta ratione propter variationem . Item de comitatu fit mentio,ſed non propter variationem, quiâ licet inter vicec. et coronatorem de comitatu habeatur contentio , ex hoc non præiudicatur appellanti,nec appellato. Sed ſi appellans ad primum comitat̄ non venerit per ſe , cûm commodè venire poſſit, vel per aliam coniunctam perſonam , cùm per ſe venire non poſſit : tunc ſibi præiudicat quantum ad appellum & exceptionem appellato , ſicut in caſibus ſupradictis.

Et ſi

Et ſi ita variatum fuerit in appello, et narratione ,quód appellans vnum dicat,et rotuli coronatorum proteſtentur contrarium vel diuerſum, vt ſi appellans vnum nominauerit in appello ſuo coram iuſtitiarijs, & rotuli coronatorum dicant aliud,vel ſi ibi vnum de facto,et coram iuſtitiarijs eundem de forcia vel econtrariò. Item ſi in genere armorum variatum ſit, quòd ibi de baculo, et hic de gladio, et generalitér variatum fuerit,cadit appellum per exceptionem. ¶ 4. Eſt aliquando diſſentio in recordo appelli faciendo inter coroñ & vic.cùm vterq; debeat ſuum habere rotulũ, in quibus quandóq; varia contineantur, quandòq; concordant & habẽt recordum,et quandóquè coroñ per ſe ſine vic. vt ſi vic. mortuus fuerit, vel amotus,et rotuli non inueniantur.Si vero rotulus vic.diſcordet a rotulo coronatoris,et rotuli coronatoris conueniant, tunc eorum ſtabitur recordo,et quia rotulus vic.nihil operatur niſi ad teſtimonium. Et quid ſi rotulus vnius coronatoris diſcordet a rotulis aliorum coronatorũ cùm plures fuerint,ſtandum erit pluralitati. Si autem non niſi duo coronatores & diſaccordent,tunc ſtabitur rotulo ipſius cum quo concordat rotulus vic.Si autem ſint ibi quatuor coronatores, et duo diſſentiãt a duob°, nec appareat vic. qui rotulum habeat ad teſtificandũ ſiue ad teſtimoniũ, tunc ſtabitur illis duobus qui pro ſe habent aliquod adminiculũ, & qui cum appellante conueniunt. Et ideò audito appello appellãtis,& audita reſponſione appellati,tunc primò audiantur rotuli coronatorum,vt ſciri poſſit vtrum appellans appellum ſuum,quod fecit in comitatu, in aliquo mutauerit,coram iuſtitiarijs vel in aliquo variauerit,vel ſi ſectam benè fecerit vel non. Et ſciendum quòd in omnibus appellis maioribus vel minoribus, non poteſt appellans variare vel in aliquo appellum ſuum mutare,adijcere tamen poteſt, vt ſi primò dicat & appellet de plaga ſibi facta,ſed nõ dixerit quibus armis,adijcere poteſt & arma nominare.s.quòd gladio vel biſacuta vel huiuſmodi. Item poterit appellans in iuditio actionem ſuam mutare, maximé de rebus robbatis vel forte ablatis, & de atroci iniuria,ſed non de morte hominis,vt ſi actionem quę criminalis eſt primò ciuiliter intentauerit,poterit illam mutare & agere criminaliter,& ſic creſcere appellum vel augere. Sed ſi primò actionem criminalem criminaliter intentauerit, nõ poterit eam mutare & agere ciuiliter & ſic decreſcere appellum vel minuere. Auditis igitur verbis appelli & reſponſione appellati,et recordo coronatoris,aut ſtabit appellum aut cadet,ſecũdûm quod ſecta ſufficienter facta fuit vel minùs rite, vel ſecundûm quod variatum fuerit vel non variatum. Quód ſi bene omnia concurrant, tunc proponat appellatus exceptiones,ſi quas habeat, competentes ſibi. Nota ꝙ nõ poteſt quis in appello ſuo variare, nec appellum mutare, poterit tamen adijcere & accreſcere appellum & non minuere. ¶ 5. Excipere quidem poterit cõtra appellum & dicere, quòd primò appellatus fuit de eodem facto ab alio,et per iuditium inde receſſit quietus, & ad illam ꝓbandam,vocare poterit rotulos & recorda iuſtitiariorum. Item excipere poteſt & dicere,quòd iuſtitiarij itinerauerunt in comitatu illo,poſtquam factũ illud fieri debuit,& in itinere illo nulla facta fuit inde mẽtio, quod ſecus eſſet ſi appellum tunc eſſet inceptum, licet nondum terminatum,

et ad

& ad hoc concordat breue de ſũmonitione. Et ꝙ talis exceptio valida eſt, probatur de termino ſancti Michaelis anno regis H. nono incipiente decimo in comitatu Hertford, de Henrico Romband indictato de morte hominis, & quód concelatum fuit in itinere, ita ꝙ nulla mentio inde facta fuit, & in ſecundo itinere reſuſcitandum fuit indictamentum, & appoſita exceptione iſta, receſſit H. inde quietus. Item declinat appellũ, appoſita exceptione & probata, ꝙ quis alium appellauerit per odium & atium & ſic non iacet appellum. Item non iacet appellum inter dominum & tenẽtem ſuum, qui ei fecit homagium ſuum durante obligatione homagij nec econtra. Item nec inter dominum & ſeruũ ſuum, niſi appellauerit eũ de felonia & ſeditione facta domino regi, in quo caſu quilibet de populo audiri debet appellans, tam ſeruus quàm alius, & ſine plegiorum datione, niſi appellans traditor ſit manifeſtus, & conuictus vt felo, qui vero fidelem vocẽ non habebit, ſicut de Ricardo Neale & Radulpho de Gray vicario de Gaine & wilhelmo filio Helię. Itẽ cadit appellum coram iuſticiarijs, vbi nullum fuit appellum in comitatu, nec ſecta fuit facta ãte iter iuſtitiariorum, vel ſi appellans nunquam fuit proſecutus, & hoc verũ eſt, niſi recens fuerit factum & infra iter iuſtitiariorum euenerit. Itẽ cadit appellũ vbi appellans nõ loquitur de viſu & auditu, quãuis locutꝰ fuerit in com̃ & hoc ꝑ com̃ teſtatũ fuerit, vt de itinere M. de Pateſhul in com̃ wygorne anno regis Henrici quinto. Item cadit appellum ſi erratum fuerit in nominibus appellatorum, vel cognominibus, vt ſi modó vocauerit vnum wilhelmum, et poſtea eundem Robertum. Item ſi variatum fuerit in modo appelli qualitercunq;, vt ſi modô appellauerit vnum de facto, & modo de forcia eundem, vel econtrariô. Item cadit appellum ſi appellans ſemel ſe retraxerit & iterum velit appellare, cũm appellatus ſemel ꝑ iuditium quietus receſſerit, & hoc dico, quantum ad illum qui ſe retraxerit, licet teneat appellum quantum ad alios appellantes qui appellauerint de eodem facto, ſi non per iuditium ſed ꝑ defaltam receſſit appellatus quietus: defalta enim non tollit appellum aliorum, iuditium tamẽ tollit imꝑpetuum, de eodem facto. Si autem diuerſa fuerint facta, iuditium contra vnum appellantem de vno facto, non tollet appellum aliorum de diuerſis factis, nec defalta. Et ſic qui præſens ſe retraxerit vlterius non admittitur ad appellum. Idem erit ſi cũm præſens fuerit nihil loquatur verſus appellatum, ſed ſi appellans ad diem ſuum non fuerit ꝓſecutus, ſed defaltã fecerit, vt prædictum eſt, cadit breue, ſed non cadit appellum, cùm ꝑ aliud breue reſuſcitari poſſit, niſi ita ſit, quód iuditium ſubſequatur. Item cadit appellum propter crimen appellantis, vt ſi fuerit traditor manifeſtus, & de hoc conuictus ꝑ confeſſionem, vel rationibus manifeſtis. Item ſi latro cognoſcens, vel ſeyſitus de latrocinio vel vtlagatus, qui ſuum ſecum portat iuditiũ. Item ſi accuſator & appellans de felonia, & ſeditione facta domino regi, & conſcius criminis ſtatim & ſine mora hora congrua, cũm poſſit, ſeditionem domino regi nõ manifeſtauit, nec ſuis miniſtris, cũ ſtatim ſequi debeat & recenter antequam ſe diuertat ad alia. Item cadit appellum, ſi non fiat mentio de pace domini regis, ſed de pace iuſtitiarij vel vic. Item nullum appellum, niſi fiat mẽtio de felonia facta. Item cadit appellum,

pellũ,ſi appellans nihil loquatur de viſu & auditu,vt de termino. ſ.H.anno regis H.ſeptimo in com Norff.de Durãdo ſciſſore & Henrico de Ver. Itẽ datur exceptio appellato. Itẽ oritur exceptio ex perſona appellantis, vt ſi cleric⁹ ſit qui appellet, ordinatus vel homo religioſus vel regularis, quia tales relinquunt ſeculũ,& quæ ſeculi ſunt. Item quia latro cognoſcens, de quo ſupradictũ eſt,qui vocẽ nõ habet verſus hominẽ fidelẽ.Item ſi quis de rebus alterius q̃ ꝓprijs, niſi cauſa adiecta vt ſupra.Itẽ ſi de morte alterius,vel plaga q̃ ſuorũ vel aliorũ, niſi ſua interſit certa ratione. Itẽ differtur appellũ ad tempus pro minori ætate, ſiue minor appellans ſit ſiue appellat⁹.

1 ¶ De duelli vadiatione cùm nulla ſit exceptio, tunc ſtatim vadiatur duellum. 2. De forma ſacramenti. 3. Facto ſacramento ex vtraq; parte cõmittatur defenſor duobus militibus 4. De ſacramento faciendo in campis. 5. De Banno domini regis. 6. Si appellatus victus fuerit. 7. Si appellans in campo ſe retraxerit. 8. Cùm omnes de facto conuicti fuerint, tunc procedatur contra eos de fortia, et de ſacramento ab appellato faciendo. 9. De ſacramento faciendo ab appellante. 10. Si appellans de facto victus fuerit vel ſe retraxerit, illi de fortia liberantur. 11. Si primo appellans de facto mortuus fuerit vel defaltam fecerit, dominus rex poteſt procedere ex officio. 12. Item defẽditur quis ab appello propter mahemium & quia trãſit ætatem. 13. Si mulier per vim oppreſſa. Cap.21.

CVm autem appellatus nullam ab initio propoſuerit exceptionẽ, vel cùm exceptionẽ ꝓpoſuerit,nullã habeat cõpetẽtẽ,qua ſe tueri poſſit,tũc ſtatim vadietur duellũ inter eos,& defenſor primó det vadiũ defendendi,& poſtea appellator det vadiũ diſrationandi,& poſtmodùm defenſor primò iuret per verba negatiua negando preciſè feloniam ei impoſitam, & poſteâ iurabit appellator per verba affirmatiua, affirmando omnia eſſe vera quæ appellato imponit, & eſt ratio aſſignata infra de ciuilibus actionibus de duello vadiendo pro terra. Forma vero ſacramenti hec eſt. ¶ 2. Hæc audis homo quem ꝑ manũ teneo,qui te facis appellari A.ꝑ nomẽ baptiſterij, q̃ ego patrẽ tuũ vel fatrẽ vel aliũ talẽ non occidi, nec plagã ei feci tali genere armorũ,ꝑ quod remotior eſſe debeat a vita, & morti ꝓpinquior, nec tu hoc vidiſti,ſic me deus adiuuet & hęc ſancta. Et fiat mẽtio in ſacramẽto de anno,die & loco ſecundũ formã appelli,& poſtea iuret appellator cõtrariũ,ꝑ hęc verba.Hoc audis homo,quẽ ꝑ manũ teneo, qui te facis appellari B.ꝑ nomẽ baptiſterij, ꝙ tu es ꝑiurus & ideò ꝑiurus, quia tali anno,tali die,tali hora,tali loco,nequitèr & in felonia occidiſti C.patrẽ,filiũ,fratrẽ vel aliũ parentẽ vel dñm ſuũ.vel aliť:nequiter & in felonia & in aſſultu præmeditato feciſti tali vnã plagã tali loco, tali genere armorũ, de qua obijt infra triduũ, & ego hoc vidi,ſic me deus adiuuet & hæc ſancta. Et ſic fiet ſemper ſacramẽtum ſecundùm formam appelli,& ita obſeruetur in quolibet genere ſacramenti vbicunquè præſtandum eſt ſacramentum ex vtraq; parte. ¶ 3. Facto ſiquidem ſacramento in hac forma,ſtatim cõmittatur defenſor duob⁹ militib⁹ vel legalibus hominibus alijs, ſecundũ quod appellat⁹ nobilis fuerit ꝑſona vel ignobilis,& ꝑ eos ducatur in cãpũ ad duellũ faciẽdũ deputatũ , & appellãs eodẽ modo,& ita debet appellat⁹ & appellãs a ꝑdictis cuſtodiri,ꝙ nemo poſt ſacramẽtũ factũ cũ illis habeat colloquium ante duelli ꝑcuſſionem,

excepto

excepto eo,ꝙ cũm in campũ venerint iurare debent corã iuſtitiarijs ſecũdũ formã iſtam. ¶4. Hoc audite iuſtitiarij ꝙ ego nõ comedi nec bibi nec aliquis ꝑ me nec ꝑ me, ꝓpter quod lex dei deprimi debeat,& lex diaboli exaltari,ſic me deus adiuuet. ¶Et facto tali modo ſacramẽto,ſtatim fiat bannus regis ſub voce præconia,& facto ſilentio ꝑ hec verba.Pręceptum reg.& iuſtitiariorũ eſt ꝙ null⁹ ſit ita auſ⁹ vel audax , ꝙ quicquid audiat vel videat ſe moueat,vel verbis ꝓferat,& ſi quis cõtra hoc fecerit,captus erit & poſit⁹ in priſonã,& ibi iacebit ꝑ annũ & diẽ, vſq; dñs rex de eo ꝑceperit voluntatẽ ſuam,ijs igitur taliter ꝑactis , congrediantur campiones , & pugnent.Et ſi appellans victus fuerit,vel ſi appellans ſe defenderit contra ipſũ tota die,vſq; ad horam qua ſtellę incipiunt apparere, tũc recedet appellatus quietus de appello,ex quo ſe obligauit appellans ad conuincendum eum cum vna hora diei,quod quidem nõ fecit, & nõ ſolũ quietus dimittitur appellatus de facto, imo omnes alij qui appellati ſunt de forcia & ꝑcepto,nec appellat⁹ de facto ſolũmodò quiet⁹ recedet verſus ipſũ primũ appellantem,verum etiam verſus omnes appellantes qui ipſũ appellauerunt de eodem facto, ſecùs ſi de diuerſis. ¶ 6. Si autẽ appellatus vict⁹ fuerit,vltimo ſupplicio punietur cum pœna graui vel grauiori,ſecũdum criminis qualitatem,cum exhæredatione hæredum ſuorum,& omnium bonorum amiſſione,ſecundùm quod ſupradictum eſt de vtlagatis.Si autem plures vnum appellauerint,vel plures de diuerſis plagis & factis,ſi appellatus ſe defenderit verſus vnum, ꝓcedant alij appellantes verſus eundem modo ſupradicto quouſquè omnes de facto conuicti fuerint ,& tunc deinde procedatur contra ipſos de forcia & præcepto de eodem facto,quia factum & præceptum ita connexa ſunt, quòd ſeparari non poſſunt . ¶ 7. Si autẽ appellãs in campo ſe retraxerit,mittatur gaolę,& ipſe & plegij ſui de proſequendo, quos in ipſa vadiatione duelli inuenit,erunt in miſericordia,quia appellans non diſrationauit,ſecundũm quod ſe ad hoc obligauit. Si autem victus ſit in campo,aliud erit: quia non ſtat per ipſũ quin fiat diſrationatio,& quamuis ad gaolam mittendus ſit,tamen ſit ei aliquãdo gratia de miſericordia,quia pugnat pro pace. ¶ 8. Cũm autem õnes de facto conuicti fuerint , tunc demum procedatur contra eos de forcia & præcepto , & loquatur contra primum ꝑ verba ſuperius oppoſita,defendendo omnia quæ ei imponuntur ab appellante, per verba negatiua vt ſupra,ſcilicet quòd tali die,tali anno,tali hora,tali loco non venit cum tali,qui appellatus eſt & conuictus de facto,nec ipſum talem tenuit, nec ligauit,nec aliam forciam ei intulit,dũ prædictus talis eũ occidit vel plagauit,per quod mortuus fuit, ſic eum deus adiuuet &c. ¶ 9. Et appellãs iuret in contrarium per verba affirmatiua, et eodem die quo ille de facto conuictus fuerit, ſi ille de forcia tunc præſens fuerit, vadietur duellum, ſed detur alius dies ad percutiendum, quo die vterq; veniet armatus,niſi forte ipſe appellat⁹ de forcia aliquam ꝑ ſe habeat exceptionem, ꝑ quam declinare poſſit appellũ,& ꝑcuſſo inter eos duello,ſi appellatus victus fuerit candẽ pœnã ſuſtineat , quam ſuſtinuit ille de facto.Dicitur enim vulgariter,quòd ſatis occidit qui præcipit,vel qui malo animo tenet dũ quis occiditur,& ad paria iudicantur in vtroquè delicto quantum ad pœnam.

* forcia qui

¶10. Si vero legittimè ſe defenderit,vt prædictũ eſt,dũ tamen appellans victus non fuerit,ꝑ hoc alij de forcia nõ liberantur, quia diuerſa poſſũt eſſe facta & diuerſæ ꝑſonæ & diuerſę cauſæ,& ita diuerſa appella,vt ſi vnꝰ præcipiat & alius teneat,tertius ꝑcutiat,& quartꝰ latronibus præbeat ingreſſũ,& quintus in inſidijs ne quis ſuꝑueniat, in omnibus iſtis caſibus tenetur quilibet eorũ de facto ſuo ꝓprio reſpõdere.Itẽ ſi cùm illi de facto conuicti fuerint,ille de forcia appellari poterit ꝑ hęc verba,ꝑ patrem vel fratrem,vel aliũ parentẽ interfecti.s.A.appellat B.quòd idẽ B.fuit cõſentiens morti talis, & in auxilio,& ꝗ ille qui cõuictus eſt de facto exiuit de domo talis appellati ad factũ illud faciẽdũ,& ibidẽ poſt factũ redijt, & ꝗ ipſe A.pręſens fuit in cõm vbi prædictus B.minatus fuit eidẽ fratri ſuo,& ita in eodẽ cõm ꝗ petita fuit ab eo pax dñi regis,& poſtea in curia regis ei data,& quòd ita nequiter,offert &c. et ꝑ hæc verba conſiderandũ fuit, quòd duellũ eſſet inter eos, vt de termino P.anno regis H.nono in cõm Eſſex de Hugone de Godingham & Hugone de Cãtilupo de morte Ihohannis de Godingham. ¶ 11. Si autẽ ille qui primò appellauerit de facto mortuus fuerit,vel defaltam fecerit,vel præſens ſe retraxerit, vel cùm ſequi velit, appellatus ꝑ exceptionẽ appellum declinauerit, nihilominùs tamẽ ſubeſſe poterit felonia,quæ ſi non conuincatur,ita remanebunt maleſitia impunita,quod eſſe non debet.Et quoniam non ſolũ iniuriatur ei qui occiditur, immo dño regi,cuiꝰ pax infringitur: et quia adhuc ſubeſſe poſſit felonia, quamuis appellatus appellum declinauerit,nec adhuc defenſus erit de felonia,ſed ſemꝑ ſtabit præſumptio ꝓpter appellũ, donec ꝓbetur contrariũ, nec remanere debẽt maleſitia impunita.Procedat igitur rex ex officio ſuo, & ꝑ pace ſua, ad inquiſitionem ꝓpter præſumptionem appelli, ac ſi appellatus ſine appello eſſet legittimè indictatus,& ꝗ ad regem ꝑtinet accuſatio & ſecta ꝑ pace ſua.Videtur etiã quòd appellatus non ſolum tenetur appellanti,imò dño regi,ſicut videri poterit ꝑ verba appelli,vt ſi dicat . Talis appellat talẽ,quòd nequiter & in felonia cõtra pacem dñi regis &c. ꝑ quod videri poterit manifeſtè quòd appellatus nõ ſolũ tenetur appellanti,imò dño regi.Et quo caſu, cùm ſe defendere obtulerit ꝑ corpus, non audietur, quia rex non pugnat, nec aliũ habet campionem ꝗ patriã,nec ſi eſſet qui diceret quòd pugnare deberet,duellũ caderet ex quo ſectã nõ fecit,nec loqui poteſt de viſu nec auditu. Recurrendũ eſt igitur ad patriam,vt videtur,quod quidẽ ſi inculpatus recuſauerit,videtur quòd ſit indefenſus,& ꝑ hoc quaſi conuictus,& quòd cogendus ſit vt ꝑ patriam ſe defendat ꝑ defectũ alterius ꝓbationis, vt ſi fœmina appellũ fecerit de morte viri ſui, nõ tenetur duellum facere ꝓpter ſexũ. Cogendus eſt igitur appellatꝰ quòd ſe defendat ꝑ patriã,quia cadit duellũ ꝓpter ſexum fœmineũ,& ita fit in appello de raptu virginũ.Vt de itinere vltimo M.de Pateſhul in cõm Linc.anno regis H.decimo.Itẽ placito coronæ de Gilberto filio Aldrendi & Alani Swadi qui tranſit ætatẽ.

¶12. Item defendit ſe quis de neceſſitate ꝑ patriam, ꝓpter defectũ corporis appellantis.s. ꝓpter mahemiũ. Item propter ætatem,vt ſi appellatus ætatem tranſierit vt ſexaginta annorum, ſed tamen ibi habet electionem, vtrum ſe defendere velit ꝑ corpus vel patriam.Igitur in ijs caſibꝰ

vt videtur,

vt videtur, tenetur quis ſe defendere ꝑ patriam, tum propter regiam dignitatem & præcedētē præſumptionem, tū ꝓpter ſexum appellantis, tum ꝓpter mahemium, tū ꝓpter ætatem. Sed cùm dominus rex ſectam faciat ꝑ pace ſua de appellato qui pręſens fuerit, & ipſe ꝑ inquiſitionem, in quã ſe poſuerit, gratis vel inuitus, damnandus & culpabilis inueniat̃, videndũ qua pœna puniri debeat, cûm ſint qui dicant quòd pœna pecuniaria, quidam quòd vltimo ſupplitio. ¶13. Et ſi mulier per vim oppreſſa pucilagium ſuum amiſerit, & cùm de appello ſuo ceciderit appellatus, ſe poſuerit ſuꝑ patriam, ꝑ quam culpabilis eſſe inueniatur, cōdempnabitur, ac ſi appellum ꝓceſſiſſet: vt de termino ſancti M. anno reg. H. ſexto incipiente ſeptimo.

1 ¶De indictatis per famam patriæ ex ſuſpitione. 2. Qualiter iuſtic. debeat examinare. 3. Quòd ōnes a iurata amoueãtur quos appellatus ſufficienti habet ratione ſuſpectos. 4. Quòd villatæ iurabunt per ſe vel omnes ſimul erectis manibus. 5. Verba quæ a iuſtitiarijs procedendæ ſunt poſt ſacramentum factũ. 6. Generalis obſeruantia in ſacramentis coram iuſtic. faciendis. Cap. 12.

ITē dictum eſt ſupra vbi apparet accuſator, & ſequitur & appellat, & de ſecta regis cùm ceciderit appellũ. Nũc autē dicendũ eſt de indictatis ꝑ famã patriæ, quæ præſũptionē inducit, & cui ſtandũ eſt, donec indictat⁹ ſe a tali ſuſpitione purgauerit. Ex fama quidē oritur ſuſpitio, & ex fama & ſuſpitione grauis pręſũptio, tamen ꝓbationem admittit in contrariũ, ſiue purgationem. Suſpitio quidem multiplex eſſe poterit. Inprimis ſi fama oriatur apud bonos & graues. Item ex facto præcedēte oritur ſuſpitio, cui etiam ſtandũ eſt, donec ꝓbetur contrarium: vt ſi quis appellatus fuerit a probatore, & fugerit ꝓpter appellũ, & mortuo probatore redierit. Item ſi quis de morte hominis, vel alia felonia appellatus fuerit, & præſens appellum declinauerit, nihilominùs ſuſpectus habetur, quiâ felonia ſubeſſe poterit de qua appellatus ſe nōdũ purgauit, & vnde ſtandũ eſt ſuſpitioni donec ſe purgauerit. Sũt etiam aliæ præſũptiones, de quibus dictũ eſt ſupra in parte, quę ꝓbationem nō admittunt in contrariũ nec defenſionē, vt ſi quis cũ cultello ſanguinolento captus fuerit ſuꝑ mortuũ, vel a mortuo fugiendo, vel mortem cognouerit coram aliquibus, qui recordũ habent, & hmi tales, etiam ſi accuſator nō apparuerit, mortem dedicere non poterunt. Sed cûm fama ſuſpitionem inducat, videndũ erit quæ & qualiter eſſe debeat talis fama, & vnde oriatur. Et ſciendũ quòd fama quę ſuſpitionē inducit, oriri debet apud bonos & graues, nō quidem a maleuolis & maledicis, ſed ꝓuidis & fide dignis ꝑſonis, nō ſemel ſed ſępius qđ clamor innuit & diffamatio manifeſtat, tumult⁹ enim fit & clamor populi quãdoq; de plurib⁹ quæ in veritate nō fũdãtur, & ideò vanæ voces populi nō ſũt audiēdæ. ¶2. Iuſtitiari⁹ igitur, ſi diſcret⁹ ſit (cũ ꝓpter famã & ſuſpitionē ꝑ patriam debeat veritas inquiri, ſi indictatus de crimine ei impoſito culpabilis ſit vel nō) inprimis debet inquirere, ſi forte dubitauerit, & iurata ſuſpecta fuerit, a quo vel a quib⁹ illi duodecē didicerũt ea quæ in veredicto ſuo ꝓferũt de indictato, & audita ſuꝑ hoc eorũ reſpõſiōe, de facili ꝑpēdere poterit, ſi dol⁹ ſubfuerit, vel iniquitas. Dicet forte aliquis vel ma-

vel maior pars iuratorum ꝙ ea quæ ipſi proferunt in veredicto ſuo didicerunt ab vno ex cõiuratoribus ſuis,& qui interrogatus forte dicet ꝙ illa didicit ab illo tali,& ſic deſcẽdere poterit interrogatio & reſpõſio de ꝑſona in perſonam vſque ad aliquam vilem & abiectam perſonam, & talem cui non erit fides aliquaten⁹ adhibenda. Et ita inquirat iuſtitiarius in huiuſmodi ꝙ gloria ſua & laudis ſuę titul⁹ cumuletur,& maturè dicetur Iheſus crucifigitur & Barabas liberatur,per huiuſmodi enim inquiſitiones ſi diligenter & caute factę fuerint multę inueniri poterũt incõuenientię. Et venit quidem quandoq; quód dominus tenentem ſuum indictat vel indictari facit & ei crimen imponi ob cupiditatem terram ſuam habendi in dominico,vel vicinus vicino propter odium & huiuſmodi. ¶ 3. Cùm igitur procedendum ſit de huiuſmodi ad inquiſitionem, vt ad iuditiũ ſecuriùs procedatur, & vt periculum & ſuſpitio tollatur, iuſtitiarius dicat indictato, quód ſi aliquem ex duodecim Iuratoribus ſuſpectum habeat, illum iuſta ratione amoueat. Et illud idem dicatur de villatis, vt ſi capitales inimicitiæ fuerint inter aliquos ipſorum & indictatum, vel ſi ob cupiditatem terræ habendæ, vt prædictum eſt,qui omnes amouendi ſunt ex iuſta ſuſpitione,vt inquiſitio abſque omni ſuſpitione ꝓcedat. Præſentibus igitur.xij. iuratoribus,& quatuor villatis,inprimis iurabit quilibet de villata ꝑ ſe vel õnes ſimul erectis ſurſũ manibus ſingulorũ in hęc verba. ¶ 4. Hoc auditis iuſtitiarij,ꝙ veritatẽ dicemus de ijs, quæ a nobis reqretis ex parte dñi regis,& ꝑ nihilo omittem⁹,quin veritatẽ dicemus,ſic nos deus adiuuet &c. ¶ 5. Et tũc vnus ex iuſtitiarijs illis hmi verba ꝓponat. Talis qui hic præſẽs eſt,rectatus de morte talis, vel alio tali crimine, venit & defendit mortẽ & totũ,& ponit ſe ſuꝑ linguas veſtras de hoc de bono & malo,vel forte dicet,de hoc & de alijs malefactis, ſi forte de alijs ſuſpectus habeatur,& multũ refert vtrũ ſe poſuerit ſuꝑ eos taliter vel taliter,quia ſecũdũ hoc diuerſa ſequitur condẽnatio vel deliberatio,& ideo vobis dicimus in fide qua deo tenimini,& ꝑ ſacramẽtũ quod feciſtis,nobis ſcire faciatis inde veritatẽ,nec omittatis timore, amore,vel odio, ſed ſolũ deum præ oculis habentes,quin dicatis ſi culpabilis ſit de hoc quod ei imponitur,vel de alijs malefitijs vel non, & non incumberetis eum ſi immunis ſit vel innocens ſit a delicto iſto, & poſteà ſecundùm eorum veredictum aut ſequitur deliberatio vel condemnatio. ¶ 6. Iſtam vero formam inquiſitionis ꝑ patriam, ſeruabunt iuſtitiarij generaliter in omnib⁹ inquiſitionibus quæ faciendę ſunt pro morte hominis, vbi quis ſe poſuerit ſuꝑ inquiſitionem, ſiue ſponte ſiue per cautelam inductus ſiue per neceſſitatem, in omnibus criminibus,maioribus et minoribus: poſſunt tamen iuſtitiarij ſi viderint expedire, ex cauſa neceſſaria, ſi graue crime latens ſit, & iuratores forte amore,odio,vel timore celare voluerint veritatem, ſeperare iuratores ab inuicem,et quemlibet ꝑ ſe,& ſeperatim examinare,ad veritatem ſufficienter declarandam.

1 ¶ *De appello de pace et plagis factis contra pacem et de verbis appelli, et de modo appellandi et defendẽdi,et de modo defẽdẽdi et diſrationandi. 2. De exceptionibus cõtra huiuſmodi appellum. 3. Item quid dicetur de eo qui virilia abſcidit alicuius.* *Cap.23.*

¶ Dictum

DIctum eſt ſupra de appello de morte hominis facta nequiter & cōtra pacē, nūc autē dicendū eſt de pace & plagis factis cōtra pacē, fit autē appellū ꝑ hæc verba. A. appellat B. ꝙ quadā die tali, ſicut fuit in pace dñi regis in tali loco, vel ſicut iuit in pace dñi regis ī chimino dñi regis inter talē villā & talē, tali die, ante tale feſtū vel poſt tale feſtū anno tali, tali hora, venit idē B. cùm vi ſua, & cōtra pacē dñi regis in felonia & aſſultu pręmeditato, fecit ei inſultū, & quandam plagam ei fecit in tali loco, tali genere armorū, & quòd hoc fecit nequiter & in felonia, offert ꝓbare verſus eū ꝑ corpus ſuū ſicut curia cōſiderat. Et B. venit & defēdit pacem dñi regis infractam, & feloniam, & plagam, & quicquid eſt cōtra pacem dñi regis (& totum de verbo in verbum, quicquid ei imponitur, & ſecundûm quod ei imponitur) ꝑ corpus ſuum, ſecundûm quod curia regis conſiderauit. Et A. quęſitus ſi leuauit clamorē & huteſiū, & quandô venit ad com̄ cum appello ſuo: dicit ꝙ ſtatim leuauit in facto illo & poſt factum & ſtatim cum huteſio illo iuit ad villas ꝓpinquiores, & ad ſeruientes domini regis & coronatores, & ad proximum com̄ fecit appellū ſuū, & vic. & coronatores teſtantur quòd ſecta illa ſufficiēter & rationabiliter facta fuit, & quòd plaga oſtenſa fuit ad com̄ recens & aperta, & quia ſecta rationabiliter facta eſt, & B. nihil oſtēdit ꝑ quod debet habere patriā, conſideratū eſt quód duellū ſit inter eos. Et B. det vadiū defēdendi, & A. det vadiū diſrationandi, & vterq; plegios inueniet, & dabitur eis dies, ad quē vterq; veniet armatus, & ad quē diē poterit ſe vterq; eſſon̄, vel eorū alter, ita ꝙ vnicū habeat eſſon̄, & ſi appellans defaltam fecerit ad talem diem, vel pręſens ſe retraxerit, appellatus quietus recedet, & appellans & plegij ſui de ꝓſequendo in miſericordia, ſi autē appellans venerit, & appellatus non, habeatur appellatus ꝓ indefenſo. Si autē vterq; defaltam fecerit, & teſtatum ſit quôd concordati fuerunt, vterq; capiatur, et ipſi & plegij ſui in miſericordia. Si autem præſentes fuerint, vterq; cuſtodiatur. Cûm autē vic. & coronatores teſtati fuerint contrariū. s. ꝙ ſecta non ſit ſufficienter facta, eo quód nullū huteſiū lęuatum ſit, nec plaga oſtenſa recens & aperta, nec appellās venit cū appello ſuo niſi ad ſecūdū com̄ vel ad tertiū, cadit appellū. Et quiâ tunc ſubeſſe poterit felonia, inquiret rex ſi voluerit ꝓ pace ſua. Et cùm ita fuerit quis appellat[9], & ſecta fuerit bene facta, habebit defenſor electionē, vtrū ſe defendere velit ꝑ corpus vel ꝑ patriam. Et ſi aliquo iſtorū modorum ſe defenderit, omnes appellati de forcia vel præcepto quieti recedent. Si autem fuerit condemnatus, tunc ſtatim procedendum erit verſus illos appellatos de forcia & præcepto. ¶ 2. Declinatur quandoq; appellum de pace & plagis ꝑ exceptiones generales, ſecūdùm quod ſuperius dicitur, de appello de morte hominis. Declinatur etiam per exceptiones ſpeciales, quia declinatur propter paruitatem plagę, vnde notandum eſt, quòd in appello de pace & plagis, deſignandum erit cuius longitudinis fuerit plaga, & cuius profunditatis, & vtrum ibi ſit plaga, vel rifflura, ad hoc quòd procedat duellum vel non procedat: Vt ſciri poſſit per factum, vtrum ſit ibi iniuria vel felonia, & exinde quæ ſequatur pœna, poterit enim alius ab eo qui iniuriam paſſus eſt ſequi appellum ꝓ eo, ſi ipſe comodè ſequi non poſſit, vt ſi ſit parentela cōiunc-

tus

tus vel homagio. Poterit etiam ſequi ad vtlagandum appellatum, cùm forte ſe ſubtraxerit, hoc tamen in appello appoſito, quòd ille principalis ſequeretur, ſi poſſet, & ſequetur ſi poſſit. Et vnde ꝑ ſectam talis, poterit appellatus vtlagari ꝓpter impotentiam principalis. Sed ſi ante vtlagationē conualuerit, ſtatim debet ſibi aſſumere ſectam & appellum, quià alterius ſecta non valebit, nec erit extūc (ſi ſequi voluerit) ad vtlagationem procedendum, cùm ipſe ſit viuus & ſanus ꝓpter verba in principio appelli appoſita ꝑ ꝓcuratorem, quòd ipſe principalis ſequetur cûm poſſit. Item videndum quo loco corporis plaga facta ſit. Item quibus armis, vtrum molutis armis, ligno vel lapide, licet ligna & lapides ſub armorū appellatione non contineantur. Arma vero moluta plagam faciunt, ſicut gladiꝰ, biſacuta & huiuſmodi, ligna vero & lapides, faciunt bruſuras, orbes, & ictus qui iudicari non poſſunt ad plagam, ad hoc quòd inde ꝑueniri poſſit ad duellum. ¶ 3. Sed quid dicitur ſi quis alterius virilia abſciderit, & illum libidinis cauſa vel commertij caſtrauerit, tenetur: ſiue hoc volens fecerit ſine inuitus, & ſequitur pœna, aliquādo capitalis aliquando ꝑpetuū exilium cum omniumbonorum ademptione. Item ſi quis mulieris viſceribꝰ vim intulerit, quopartum abegerit, tenetur. Item ſi quis furem nocturnū occiderit, ita demum impunè foret, ſi parcere ei ſine periculo ſuo non potuit, ſi autem potuít, aliter erit: In manu enim regis ſunt vita & mors hominum, ſicut coram rege apud Windſore de quodam homine de Cochā coram W. de Raleghe tunc iuſtitiario, cui dominus rex in tali caſu ꝑdonauit mortem. Item erit ſi quis **Hamſokne** quæ dicitur inuaſio domꝰ, cōtra pacem domini regis in domo ſua ſe defenderit, & inuaſor occiſus fuerit, imperſecutus & invltus remanebit, ſi ille quem inuaſit aliter ſe defendere non potuit, dicitur enim quòd non eſt dignus habere pacem qui non vult obſeruare eam. Item Iudeis filios ſuos circūcidere licet, ſed non alterius religionis hominem, quod ſi fecerint, caſtrati pœna irrogatur.

1 ¶ De appello de plagis et mahemio & de modo appellandi & defendēdi. 2. De exceptionibus contra huiuſmodi appellū. 3. Quid dici debeat mahemium. 4. Quid ſit deformitas & nō maheminum. *Cap. 24.*

DIctum eſt ſupra de pace & plagis, nunc autem dicēdum de plagis & mahemio. Verba autem appelli ſūt hæc A. appellat B. quòd cùm eſſet in pace dn̄i regis tali loco, tali die, tali hora, tali āno &c. vt ſupra: venit idem B. cum vi ſua & in felonia & aſſultu præmeditato &c. vt ſuprà, fecit ei quandam plagam in capite, vel in brachio, vel in alio loco corporis, ita quòd mahemiatus eſt. Et ꝙ hoc fecit nequiter & in felonia, offert diſrationare verſus eum, ſicut homo mahemiatus, prout curia domini regis conſiderauerit. Et B. venit & defendit totū de verbo in verbum &c. vt ſupra. Et quo caſu videndum erit a iuſtitiarijs ſi ibi ſit mahemium vel nō. Si autem adiudicetur mahemium, tunc auferetur appellato electio defendendi ſe ꝑ corpꝰ, vel ꝑ patriam: quiâ in hoc caſu, de neceſſitate arctabitur appellatus ad defēdēdum ſe ꝑ patriam. Aufertur etiam quandoq; patria propter conuictionem appellati, vt ſi forte factum cognouerit coram ali-

quibus

quibus qui habent recordum,ſicut eſſe poſſit, ſi aliquis alium caſtrauerit, et forte cognouerit ſe eſſe ſeyſitũ de teſticulis, factũ vlteriùs dedicere nõ poterit contra eorũ recordũ. Si autẽ mahemiũ adiudicatũ nõ fuerit, ꝓcedatur contra appellatum, ſicut ſuperius de pace & plagis. ¶ 2. Excipitur quandoq; contra huiuſmodi appellum per generales exceptiones, vt ſupra, vt ſi appellans non fecerit ſectam ſufficientem, vel ſi nunq̃ fuit proſecutus ante iter iuſtitiariorum, vel ſi nullam plagam oſtendit coronatoribus, vel non niſi ruffluram vel bruſuram, orbes, ictus cum baculo & non armo moluto. Item propter variationem, vt ſi primò appellauerit quis de pace domini regis, et modo de pace vic. Item ſi primò de pace vic. & poſtea de pace dñi regis. Item ſi primò vnum de facto, et poſtea eundem de fortia, et econtrariò. Item ſi primò vnum de vna plaga, et poſtea eundem de alia. Item ſi de vna plaga vno loco corporis, et poſtea de eadem in alio loco. Item ſi de plaga primò cum gladio, et poſtea coram iuſtitiarijs cum biſacuta. Item ſi minori crimine appellatus ſit quis & maiori, accipi poterit in minori, donec maius terminetur, ſecundùm quod excipi poterit in actione criminali & ciuili, quià ſemper terminabitur prius criminalis, quàm ciuilis. Item non omnis plaga facit appellum, quià paruitas plagæ, vt prædictum eſt, declinat appellum, et hoc relinquitur diſcretioni iuſtitiariorum, dum tamen ſi in capite facta fuerit, ſufficit ſi attigerit vſquè ad os profunditas, & in quocunq; alio membro. Et ſi os frangatur, quod facilè perpendi poterit per renoduram, vel teſta capitis frangatur, ita quòd extrahantur oſſa vel ſkerda magna leuetur, declinabitur & cadet duellum ꝓpter mahemium. ¶ 3. Mahemium verò dici poterit, vbi aliquis in aliqua parte ſui corporis effectus ſit invtilis ad pugnandũ, et maximè per illũ quem appellat, vt ſi oſſa extrahantur a capite, & ſkerda magna leuetur, vt prædictum eſt. Item ſi os frangatur, vel pes, vel manus, vel digitus, vel articulus pedis vel man⁹, vel aliud mẽbrũ abſcindatur, vel per plagam factam contracti ſunt nerui, et membrum aliquod, vel quòd digiti curui reddantur, vel ſi oculus effoſſus fuerit, vel aliud fiat in corpore hominis ꝑ quod minus habilis & vtilis reddatur ad ſe defendẽdũ. Sed quid dicetur de eo qui dentes habet fractos? ſi fractio dentium iudicari debeat ad mahemium? Ad quod ſciendum, quòd eſt quoddam mahemium quo quis invtilis efficitur ad pugnandum, de quo ſupradictum eſt. ¶ 4. Eſt et aliud, quod deformitatem corporis inducit, & nõ mahemiũ, & vnde refert vtrum fracti ſunt dentes præciſores, molares, ſiue maxillares, quià ſi molares ſiue maxillares, cùm latens ſit mahemium non multũ inducit corporis deformitatem nec invtilitatem ad pugnandum. Si autem præciſores, videtur quòd ex hoc inducitur vtrumquè, huiuſmodi verò dentes multum adiuuant ad deuincendum. Caſtratio verò quamuis latens ſit, adiudicatur ad mahemiũ. Sunt & alia genera mahemij, pro quib⁹ nõ remanebit duellũ, vt videtˀ, vt ſi auricula abſcindatur vel naſus, hoc enim magis erit ad deformitatem corporis, q̃ ad virium defectum.

1 ¶ *De appello de pace & impriſonamento & de verbis appelli & de modo appellãdi & defendendi.* 2. *De exceptionibus contra huiuſmodi appellum.* 3. *Qualiter in appello iſto agi poterit ciuiliter vel criminaliter cum adiectione feloniæ vel non.* *Cap.25.*

IN præcedentibus dictum eſt de pace, plaga & mahemio, nunc autem dicendũ eſt de pace & impriſonamēto, vbi liber homo.s.captus fuerit & impriſonatus contra pacem in curia, vel infra libertatem alicuius, ſiue fuerit incluſus domo vel caſtro, ciuitate, villa vel burgo, & in ferro, vinculis, vel ligno detentus contra pacem, donec per ſeruientem domini regis, vel breue ſuum fuerit deliberatus, cûm fuerit vetitus p pleuinam, poterit enim quis in hoc dupliciter delinquere, vno modo per iniuſtam captionem, et alio modo propter iniuſtam detentionem, verba autem appelli ſunt hæc. A. appellat B. quód ſicut fuit in pace domini regis (vt ſuptà) venit idem B. cum vi ſua contra pacem &c. vt ſupra, et duxit eum ad talem curiam, vel ad talem locum, et ibi cum poſuit in vinculis, et in ferro, et in cippo, et in priſona ibi eum tenuit per tantum tempus, et plagas ei fecit & mahemium, donec deliberatus fuit per ballium domini Regis, vel donec tantum ei dedit pro redemptione ſua, & quòd hoc fecit nequiter, et in felonia, offert probare per corpus ſuum, vel alio modo ſicut curia domini regis conſideraret. Idem A. appellat alium de fortia, & alium talem de præcepto. Et B. venit & defendit vim & iniuriam, et pacem domini Regis infractam, & captionem & impriſonamentum, & detentionem in priſona, & redemptionem tot ſolidorum, plagam, & mahemium, & quicquid ei imponitur, ſecundûm quod ei imponitur per corpus ſuum, vel alio modo, ſecundùm quod curia domini Regis conſiderat. Quo caſu, ſi per corpus ſe defenderit cûm electionem habuerit, fiat vt ſupra de alijs appellis, et hoc niſi defenſiones habeat & exceptiones, quas ſtatim proponat ad declinandum appellum.

¶ 2. Poterit enim (ſicut in alijs appellis) petere quòd ſibi allocetur quòd appellans huteſium non leuauit, vel quód ſectam non fecit (vt ſupra) vel quód varius eſt in appello ſuo, vel poterit cognoſcere quòd talem non impriſonauit vt liberum hominem, ſed vt ſeruum & natiuum ſuum, ad quod ſi appellans dicat ſe eſſe liberum, habeat appellatus incontinentí parentes appellantis villanos, qui ſe cognoſcant eſſe villanos, & ſecundûm hoc terminetur negotium, vel per corpus, vel per patriam, ſecundùm verba appelli, et ſequatur pœna vel non ſequatur, ſecundùm qualitatem delicti. ¶ 3. In appello autem de pace & plagis & impriſonamento, agi poterit ciuiliter licet factum ſit criminale, vt ſi quis dicat quaſi conquerendo de iuiuria, et ſine adiectione feloniæ, quòd talis impriſonauit talem contra pacem domini illius curiæ, vel ſi querela fuerit in ciuitate, villa, vel burgo, tunc contra pacem dominorum & pacem balliuorum, ſi autem in comitatu, tunc contra pacem vicecomitis, ſi autem contra pacem domini Regis ſine felonia adiecta, tunc nullus inferior ſe intromittat, vicecomes nec alius, ſcilicet vicecomes non nomine ſuo, ſed nomine ipſius Regis, cuius pax nominatur. Et hic non ſequitur aliqua pœna corporalis, ſed tantum pæcuniaria, ratione damnorum, quod ſecûs eſſet ſi felonia eſſet adiecta, vbi inquiſitio ſolummodô pertinet ad Regem, quia vertitur periculum vitæ & membrorum, & ad nullum alium pertinet iuditium niſi ad Regem, nec etiam impriſonamentum, quiâ nullus poteſt in hoc caſu iudicare niſi rex, nec habebit aliquis

quis inde curiam ſuam niſi ſpeciali gaudeat libertate per ipſum Regem, ſecundùm quod inferius dicetur pleniùs de actionibus perſonalibus ciuilibus, quæ ex delictis oriuntur.

1 ¶ *De actione criminali ſic de pace & roberia & de appellis, & de modo appellandi & defendendi.* 2. *De appellis de felonia & pace Regis & de verbis appelli & defendendi & reſponſione appellati.* *Cap.26.*

DIctum eſt ſupra de actione criminali, quæ oritur de pace & impriſonamento: nunc autem ex illa dicendum, quæ oritur ex pace & roberia. Verba autem appelli ſunt hæc. A. appellat B. quòd ſicut fuit in pace domini Regis tali loco, tali die &c. (vt ſupra) Venit idem B. cum vi ſua, & nequiter et in felonia, et contra pacem domini Regis, & in roberia abſtulit ei C.s.iii.d. et vnum equum talis precij, et vnam robam de viridi talis precij, et ſic nominare poterit in appello ſuo plures res diuerſi generis, dum tamen certum precium apponat, et rem certam deſignet, qualitatem, quantitatem, precium, pondus & numerum, colorem & pilum, ſecundûm quod, ſuperius dictum eſt in parte. Et quòd hoc fecit nequiter & in felonia; offert ſe diſrationare verſus eum per corpus ſuum, ſicut curia conſiderat &c. Adiungitur quandòquè in appello iſto plaga & mahemium, et impriſonamentum, de quibus ſupradictum eſt, vel quædam illorum, ſecundûm diuerſitatem appellorum. Et B. venit & defendit pacem, & feloniam, et totum de verbo in verbum, ſecundûm quod ei imponitur &c. vt ſupra. Et petit ſibi allocari tale quid, et tale. Etiam poteſt exceptiones apponere; quæ generaliter ſe habent ad omnia appella ad eorum declinationem. Si autem nihil ſit quod appellum declinet, tunc defendat ſe appellatus per corpus ſuum vel per patriam, cûm in hoc habeat electionem, et ſecundûm quod ſe defenderit vel non, procedatur contra appellatos de fortia & præcepto, ſecundûm quod, ſuperius tactũ eſt. Appellat quandoquè quis alium de alterius rebus, quâm de ſuis ꝓprijs, vt ſi ab aliquo robbatæ fuerint res aliquæ quas habuerit in cuſtodia ſua de rebus domini ſui vel alterius, et quo caſu, oportet eum docere; quòd ſua interſit appellare, quiâ aliàs appellum non habebit, non magis quâm de morte alicuius extraneæ perſonæ, et de quo ſupra in parte dictum eſt, ſecundûm quod plagam receperit & huiuſmodi. De re vero aliena docere oportet, quôd de cuſtodia ſua robbata fuerit ſimul cum rebus ſuis proprijs, vel ſine, et quod ipſe cuſtos appellans intrauit in ſolutionẽ de tanta pecunia erga dominum ſuum. Et de hac materia inueniri poterit de termino ſancti Michaelis anno regni Regis H. quarto incipiente quinto in comitatu Suffolk de Rogero de Kerken & hęrede de Ver. Item ad hoc facit de termino ſancti Michaelis anno regni Regis H. nono incipiente decimo in comitatu Wygorñ de Thoma de Rupe. Verba appellati ſunt hæc. ¶ 2. A. appellat B. quòd vbi fuit in pace domini Regis tali loco &c. vt ſupra. Venit idem B. cum vi ſua, et nequiter, et in felonia, et contra pacem domini regis, et roberia, abſtulit ei decem aureos & vnum

num annulum aureum talis precij,et de denarijs domini ſui,quos habuit in cuſtodia ſua C.libras ſterlingorum, et vnde ipſe intrauit in ſolutionem erga dominum ſuum de tanto,vel aliter.A.appellat B. &c. vt ſupra, cùm eſſet tali loco in pace domini Regis, vel cùm veniſſet a tali loco vſquè ad talem locum cum denarijs domini ſui, vel cum alijs catallis, vel rebus ad valentiam C.s. venit idem B. cum vi ſua, & nequiter & in felonia &c. (vt ſupra) et roberia abſtulit ei tantum de catallis ſuis proprijs,& tantum de rebus domini ſui,et vnde intrauit in ſolutionem &c. vt ſupra. Et B.venit, et defendit roberiam, et pacem,& totum &c. vt ſupra. Et ita fiat vt ſupra. Et ſi plures appellati ſunt de fortia, loquatur idem A. verſus eos, quiá ita coniuncti ſunt de facto & fortia, quôd a diuerſis appellari non poſſũt,nec poteſt aliquis hic variare magis quâm ſupra, vnde ſi quis primò appellauerit per corpus proprium, et poſtea per corpus alterius, non valet appellum, vt ſupradictum eſt de Thoma de Rupe. Quæ autem pœna ſequatur illum qui conuictus eſt, docet qualitas & enormitas delicti. Indicitur enim quandòqué ademptio vitæ, quandoquè membrorum truncatio, ſicut in itinere M. de Pateſhull in comitatu Lincolñ de Thoma de Raſne.

1 ¶*De appello de iniqua combuſtione & roberia et modo appellandi & defendendi.* *Cap.27.*

Dictum eſt ſupra de roberia, nunc autem dicendum eſt de roberia & iniqua combuſtione. Si quis autem turbida ſeditione incẽdium fecerit nequiter & in felonia, vel ob inimicitias vel prædandi cauſa, capitali puniatur pœna vel ſententia. Nequiter dico, quiá incendia fortuita, vel per negligentiam facta, et non mala conſcientia, non ſic puniuntur,quia ciuiliter agitur contra tales. Si quis igitur ædes alienas nequiter combuſſerit,et fugerit, ſi ſit qui accuſet, et appellet, et ſequatur, procedatur contra ipſum ſicut de alia felonia: ſi non, tunc inquiratur veritas in aduentu iuſtitiariorum, vt ſupra de alijs appellis. Si autem captus fuerit,et ſit qui ſequatur, tunc irrotuletur appellum in comitatu in hæc verba. A.appellat B. quòd cûm ipſe eſſet in pace domini Regis, in tali loco, tali die &c.vt ſupra,venit idem B. nequiter & in felonia &c. vt ſupra, vbi ipſe A. interfuit & vidit, & ignem appoſuit domibus ſuis, & eas combuſſit, et de denarijs & catallis ſuis in roberia contra pacẽ domini Regis aſportauit tales res deſignatas,& nominatas,ad valentiam tanti, & quôd hoc fecit nequiter,et in felonia offert &c. Et B.venit, et defendit totum, de verbo in verbum &c. vt ſupra, ſecundùm quod ei imponitur, & tunc (vt ſupra) petat ſibi fieri allocationes, & proponat exceptiones, ſi quas habet,vel per legem terræ ſe defendat &c.vt ſupra.

1 ¶*De appellis de raptu virginum.* 2. *De verbis appelli mulieris querentis de raptu & defenſione appellati.* 3. *De exceptione contra appellum.* 4. *Si appellatus per patriam fuerit conuictus quæ pœna ſequatur.* 5. *De appellatis de fortia.* *Cap.28.*

Eſt

EST inter alia appella,quoddam appellum quod dicitur de raptu vir-
ginũ: & eſt raptus virginis,quoddã crimẽ, quod fœmina imponit a-
licui de quo ſe dicit eſſe violenter oppreſſam, contra pacẽ dñi regis,
quod quidẽ crimen ſi cõuincatur, ſequitur pœna.s.amiſſio mẽbrorũ, vt
ſit mẽbrũ ꝓ membro,quia virgo cùm corrũpitur, mẽbrũ amittit, & ideô
corruptor puniatur in eo in quo deliquit,oculos igitur amittat ꝓpter aſ-
pectũ decoris,quo virginẽ cõcupiuit,amittat & teſticulos,qui calorẽ ſtu-
pri induxerũt.Nõ autem ſequitur huiuſmodi pœna de qualibet fœmina,
licet vi opprimatur.Sequitur tamen alia grauis & grauior, ſecundùm qđ
fuerit nupta, vel vidua honeſtè viuens, ſanctimonialis, vel alia matrona.
Itẽ concubina legittima,vel alia quæſtũ faciens ſine delectu quidẽ perſo-
narũ,quas qđe omnes debet rex tueri ꝓpter pacẽ ſuã,ſed non erit de qua
libet par pœna.Olim quidẽ corruptores virginitatis & caſtitatis,ſuſpẽde-
bant,& eorũ fautores, cùm nec tales ab homicidij crimine vacui eſſent,
& maximè cùm virginitas & caſtitas reſtitui nõ poſſunt: modernis tamen
tẽporibus aliter obſeruatur, ꝙ pro corruptione virginis, amittuntur mẽ-
bra,vt prædictũ eſt,& de alijs ſequitur alia grauis pœna corporalis,ſed ta-
men ſine amiſſione vitæ & membrorum.Et cùm virgines & viduæ & ſãc-
timoniales deo ſunt dedicatę,corruptio earum non ſolũ ad iniuriam ho-
minũ,verũ etiam ad ipſius dei omnipotentis irreuerentiam cõmittitur,&
ſine vindicta,talis non cõquieſcat inſania. Cùm igitur virgo ſic corrupta
fuerit,et oppreſſa contra pacẽ dñi regis, ſtatim, & dum factũ recens fue-
rit,cum clamore & huteſio accedere debet ad villas vicinas,& ibi iniuriã
ſibi illatã ꝓbis hominibus oſtendere, ſanguinem & veſtes ſuas ſanguine
tinctas,& veſtiũ ſciſſiones,& ſic ire debet ad præpoſitũ hundredi,& ad ſer
uientẽ dñi regis,& ad coronatores,& ad vic.et ad primum com̃ faciet ap-
pellum ſuũ, niſi ita ſit ꝙ immediatè ſtatim faciat querelã ſuam dño Regi,
vel iuſtitiarijs ſuis,vbi dicetur ei,ꝙ ſequatur ad com̃,& in rotulis corona-
torũ irrotuletur appellum ſuum,et omnia verba appelli,ſecundùm quod
illud ꝓpoſuerit ꝑ ordinẽ,et annus & dies, quibus fecerit appellũ ſuum,
& dabitur dies in aduentu iuſtitiariorum,ad quẽ iterũ coram eis ꝓponat
appellum ſuum, ꝑ eadẽ verba, quibus ꝓpoſuit in com̃, & a quibus rece-
dere nõ licet,ne cadat appellũ ꝓpter variationem, ſicut in alijs appellis,
& cautela eſt in appello iſto,& in alijs appellis,ꝙ primò audiatur appellũ
ab appellante,& poſteâ irrotulatio coronatorum,qualiter appellum illud
factum fuit in com̃,et hoc ideò,ne ſi rotula coronatoris prius legerentur,
poſſit appellans per illa formare ſuum appellum. Adelſtane. Raptus mu-
lieris ne fiat,defendit tam lex humana q̃ diuina, & ſic fuit antiquitùs ob-
ſeruatum,ꝙ ſi quis obuiauerit mulieri,vel alicubi inuenerit eam ſolã, vel
ſocios habuerit,cum pace dimittat eam, quã ſi ꝑ inhoneſtatem tetigerit,
frangit edictum dñi regis, & emendabit ſecundùm iuditiũ com̃. Si autẽ
contra voluntatẽ eius iactet eã ad terrã,foriſfacit gratiã ſuã,ꝙ ſi impudicè
diſcooperuit eã,& ſe ſuper eã poſuerit, omniũ poſſeſſionũ ſuarũ incurrit
dãnum,ꝙ ſi cõcubuerit cum ea, de vita & mẽbris ſuis incurrit damnum.
De pœna eiuſdem ſecũdùm legem Romanorum, Francorum,& Anglo-
rum

rum. Si eques eſſet, equus ſuus ad dedecus ſuum decoriabatur de ſuperiori labro, & cauda q̃ propiùs natibus abſcindere debuit. Item canis ſi ſecum habeat, leporarius vel alius eodem modo dedecorabitur. Si habuerit ancipitrem, perdat beccum & vngues pedum, et caudam. Terra vero & omnis pecunia quam ipſe raptor perdidit pro ſua miſeria, dabitur mulieri, warrantizante ſibi omnia rege. Et ſi meretrix fuit ante, tunc non fuit meretrix, cûm nequitiæ eius reclamando conſentire noluit. Quòd autẽ modo fiunt quędam diſpenſationes .s. quòd ipſi raptores accipiunt violatas in matrimonium, non eſt de lege, ſed de permiſſione ſanctæ eccleſiæ & regis, et illa permiſſio ſolius regis eſt in regno. Et primò ſurrexit i Frãcia, pro quodam Comite qui hoſpitatus eſt quẽdam ioculatorem cũ vxore ſua perpulchra, quo mortuo (quali morte non curamus euoluere) ipſe quidem Comes habuit eam, ipſa nolente. Ipſa autẽ quadam nocte exiuit a caſtello, & fugiens venit Pariſijs, vbi inuenit regem Robertũ, & cadens ad pedes eius narrauit euentum rei. Quam vt rex audiuit, miſit ꝓpter epiſcopos & barones, qui tunc erant cum eo ad curiam, & præcepit mulieri vt narraret eis omnia ſicut ei fecerat, quod et ipſa fecit. Rex autẽ conſilio epiſcoporum & baronum, miſit propter comitem, vt ſtatuto die veniret ad curiam, ad diſrationandum vel defendendum ſe ſi poſſet. Comes autem vt audiuit verba Regis, timens iram Regis pro ſuo malefitio, reſpondit quòd ad hunc terminum non poſſet ire ad curiam, ſed conſilio amicorum ſuorum mandauit regi, ad pacificandam iram ſuam, ꝙ daret ei ducentas libras Beluacenſis monetæ, et x. equos de precio tanto. Ioculatrici autem centum libras, et eam daret in coniugem diuiti burgenſi, aut militi, qui eam honeſtè cuſtodiret omnibus diebus vitæ ſuæ. Rex quidem omnia hæc ſubſãnando rennuit dicens, quòd non eſſet iuſtus vicarius dei, ſi tantam nequitiam venderet invltam pro argento, & cum magna ira fecit ſummonere exercitum, diſponens ire ſuper eum, ſed barones precati ſunt Regem, vt eis inducias octo dierum donaret, et quòd poſſet eum adducere ad miſericordiam ſuam: quod vix conceſſit, & ſic ipſe Comes conſilio baronum venit ad curiam, et cùm Rex comparuit quòd vellet cadere ad pedes eius, diuertit ſe dicens, aut pateretur iuſtitiam aut diſcederet a curia. Quid plura? omnes barones clamauerunt & confirmauerunt contra Regem, quòd ipſe rex conceſſerat ei miſericordiã ſuam, quãdo miſerunt pro eo, tandem Rex vix conceſſit. Epiſcopi, Comites & barones locuti cum comite, diſpoſuerunt, quòd ipſe Comes duceret eam in vxorem, quæ erat pulchra & ſapiens, et quæ largita eſt multas eleemoſinas eccleſijs & pauperibus: quæ tamen de Iudeis nata, a patre & matre & cunctis parentibus. Hæc diſpenſatio a talibus & tantis facta, in tantum excreuit & ſublimata eſt, quòd iam multis locis quaſi cõſuetudinaria habetur. Verba autem appelli ſunt hæc. ¶ 2. A. fœmina talis .s. appellat B. quòd ſicut eſſet in tali loco, tali die, tali anno &c. vt ſupra, vel cûm iret a tali loco vſque ad talem locum, vel cûm eſſet tali loco faciendo tale opus, venit idem B. cum vi ſua, et nequiter et contra pacem domini Regis concubuit cum ea, et abſtulit ei pucillagium ſuum ſiue virginitatem, & eam

eam ſecum detinuit per tot noctes, et ſic totum exponat factum & veritatem, et quòd hoc fecit nequiter & in felonia, offert probare verſus ipſum, ſicut curia domini Regis conſiderauerit. Et B. venit & defendit feloniam & pacem, & raptū, et totum, de verbo in verbum, ſicut curia domini Regis conſiderauerit. Et quo caſu oportebit de neceſſitate ſe defendere per patriam propter defectum alterius probationis & propter ſexum muliebrem, niſi exceptiones habeat ſibi competentes, per quas declinare poſſit appellum. ¶ 3. Excipere enim poterit contra appellum, quòd ſecta non eſt ſufficienter facta, ſecundûm quod dicitur in alijs appellis. Item excipere poterit & dicere quòd non abſtulit ei pucellagium ſuum, quiâ adhuc virgo eſt, et quo caſu, probetur veritas per aſpectum corporis, et per quatuor legales fœminas iuratas de dicenda veritate vtrum virgo ſit vel corrupta, quæ quidem ſi dicant ipſam eſſe virginem, recedet appellatus quietus de appello illo & fœmina cuſtodiatur. Si autem inuenerint ipſam eſſe corruptam, tunc inquirendum eſt, vt videtur, a quo: ab appellato vel ab alio, ſed non per fœminas illas, ſed per patriam. Et de hac materia inueniri poterit de vltimo itinere M. de Pateſhull in comitatu Norff. anno regni regis H. duodecimo de A. filia Radulphi de Sherings. Item excipere poterit contra eam & dicere, quòd ante diem & annum contentos in appello, habuit eam vt concubinam & amicam ſuam, & inde ſe ponat ſuper patriam. Item excipere poterit, quòd eam habuit & decorrupit de voluntate ſua & non contra voluntatem, & quòd modo eum appellauerit, hoc eſt in odium alterius mulieris, quam vt concubinam habet, vel quam duxit in vxorem, et per inſtinctum alicuius parentis ſui. Item excipere poterit, quòd anno & die quo hoc fieri debuit, fuit alibi extra regnum, vel in prouincia in tam remotis partibus, quòd veriſimile eſſe non poterit, quòd hoc quod ei imponitur fieri poſſet per ipſum. Item excipere poſſit de omiſſione facta in appello, ex eo quòd nihil aliud dicit niſi quòd concubuit cum ea, nulla facta mentione de pucellagio, & multæ aliæ poſſunt eſſe exceptiones, de quibus ad præſens nihil recolo. ¶ 4. Cûm autem nihil ſit per quod declinari poſſit appellum, ſi appellatus per patriam fuerit condemnatus, ſine aliqua redeptione oculos amittat, & teſticulos ſupradicta ratione, niſi ita ſit quòd fœmina ſic corrupta, eum petat in virum ante iuditium redditum, quiâ hoc eſt tantum in voluntate mulieris & non viri, quiâ ſi hoc eſſet in volūtate viri, ſic ſequeretur illud inconueniens, ſeruum vz vel ignobilē, mulierem nobilem & generoſam vnius pollutionis occaſione ꝑpetuò fœdare, & in opprobrium generis ſui ducere in vxorē. Sed eſto quòd vir raptor ſit nobilis, & fœmina quā rapuit ignobilis, nūquid etiā erit in electione fœminę corrupte, eligendi & nubēdi viro nobili vel nō: quia illud idē (vt videtur) ſequeretur inconueniens, ex parte viri nobilis. Reſpōdeo, ꝗ ſiue vir nobilis ſiue ignobilis, fœmina nobilis ſiue ignobilis ſit, voluntas ſemper erit in fœmina & electio, quiâ quod in fœmina eſt voluntarium, in viro erit neceſſarium, vt membra ſua redimat ex neceſſitate. Cûm igitur mulier habeat electionem, et ſpreto iuditio petat ipſum in virum, cōceditur ei ex gratia regis, ob fauorem matrimonij. Si autem iuditium elegerit

gerit fœmina,facta executione iuditij de corruptore, procedat appellum verſus eos qui appellati ſunt de fortia. Poſſunt enim eſſe plures in fortia, ſed tamen vnus tantum tenebitur de corruptione,licet plures teneri poſſunt de concubitu. Et cùm ibi diuerſa ſunt facta, videtur quòd in vtroq; facto ſequi non deberet conſimilis pœna, quià corrumpere virginem,& concumbere cum corrupta, non ſequitur vtrumq; factum eadem pœna, quod quidem verum eſt,ſed non niſi ꝓpter fortiam,quæ ita conuicta eſt primo facto de corruptione, et tunc ſic fiat appellũ verſus appellatos de fortia. ¶ 5. Eadem A.appellat C.quòd eodem die, eodẽ anno &c.quo prædictus B.et eadem hora dum idem B. abſtulit pucellagium ſuum, fuit idem C.in fortia,ita quód tenuit eam dum idem B.abſtulit ei pucellagiũ ſuum,vel quód concubuit cum ea poſtquã &c. vel fuit in conſilio & auxilio quocunq;,et quòd hoc fecit nequiter,et in felonia,offert ꝓbare verſus eum,ſicut curia conſiderauerit,et quo caſu,poterit appellatus per patriam deliberari vel conuinci,licet principalis damnatus extiterit.

1 ¶ *In quibus mulier habet appellum.* 2. *De appello de morte viri ſui.* *Cap.29.*

IN quibus caſibus fœmina appellum habeat videndum eſt, & ſciendũ quòd non niſi in duobus caſibus,per quod alicui lex apparens debeat adiudicari.s. non niſi de iniuria & violentia corpori ſuo illata,ſicut de raptu, vt prædictum eſt. Item & de morte viri ſui interfecti inter brachia ſua,& non alio modo.De morte viri ſui ſic fiat appellũ. ¶ 2. A.quæ fuit vxor B.appellat C.quòd cûm D.vir ſuus eſſet tali loco,tali hora, tali die, tali anno,venit idem C.cum vi ſua,et nequiter & in felonia &c. vt ſupra. occidit ipſum B. virum ſuum inter brachia ſua,et quòd hoc fecit nequiter & in felonia,offert &c.vt ſupra.Eadem A.appellat E.quòd eodem loco,eodem die,eodem anno &c.venit idem E.cum prædicto C. & nequiter,et in felonia, tenuit ipſum B.virum ſuum,dum idem C. illum B.occidit inter brachia ſua. Et quòd hoc fecit nequiter, et in felonia &c. offert probare &c. Et ſic eodem modo verſus plures et de pluribus factis. Et ſi ille de facto captus fuerit ſuper factum cum cultello cruentato, non erit vlterius inquirendum,dum tamen de hoc conſtiterit ꝑ teſtimonium proborum virorum. Sed quid magis operatur appellum mulieris, licet ſecta benè facta fuerit quàm ſecta regis, ſi appellum ceciderit vel ſuſpitio oriatur ꝑ indictamentum, cûm in vtroq; caſu recurratur ad patriam, videtur quòd idem ſit quoad vtrumqué,niſi tantûm in hoc,quód ſecta regis quãdoquè remittitur de gratia,vel cum cauſæ cognitione, quod quidem nõ fieret, ſi mulier benè ſequeretur.

1 ¶ *De appellatis attachiandis.* 2. *Breue de attachiendo.* 3. *Aliud breue ad idem de eadem.* 4. *Breue de faciendo venire appellum coram iuſtic.* 5. *Aliud breue ad idem de eodem,& niſi inueniatur,quôd vtlagetur & interrogetur de com̃ in Com̃.* 6. *Breue ꝙ tradatur per ballium.* 7. *Breue de ſummonendo appellum coram domino rege.* 8. *Breue ſi appellum factum fuerit immediate coram rege.* 9. *Breue vic.de faciendo recordũ in Com̃ coram cuſtodibus.* 10. *Aliud breue de eodem vic.* *Cap.30.*

Contingit quãdoq; quòd appellati de morte hominis,plaga,roberia, vel alia felonia,ꝑ negligentiam vicecomitis & coronatoris, attachiandi ſunt,& ideo ad querelam appellantium fiat breue domini regis de attachiando eos quòd ſint coram iuſtitiarijs in hac forma.¶2. Rex vicecom̃ ſalutem.Si A.fecerit te ſecurum de clamore ſuo ꝓſequendo,tunc attachiari facias B.ꝑ corpus ſuũ,quòd ſit corã iuſtitiarijs noſtris ad primam aſſiſam,cùm in partes illas venerint, reſponſurus eidem A.de morte C.patris,matris,fratris vel ſororis,vel alterius parentis,vel domini ſui, vnde eũ appellat.Et habeas ibi hoc breue Teſte &c.Si vero de pace regis infracta, ſicut de pace & plagis,pace & mahemio,pace & roberia,pace & raptu virginũ,& huiuſmodi, tunc fiat breue in hac forma. ¶3.Rex vic.ſalutem.Si A.fecerit te ſecurum &c. tunc pone ꝑ vadium & ſaluos plegios B.quòd ſit coram iuſtitiarijs noſtris ad primam aſſiſam &c.reſponſurus eidem A.de pace noſtra infracta,vnde eum appellat.Et habeas ibi nomina plegiorum & hoc breue Teſte &c.Si autem placuerit domino regi,quòd huiuſmodi appella, quæ attachiata fuerunt in com̃ vſq; ad aduentum iuſtitiariorum,de morte hominis vel de pace domini regis infracta, veniant coram ſeipſo vel iuſtitiarijs ſuis de banco,tunc fiat breue in hac forma de ſummonendo appellum. ¶4. Rex vic.ſalutem.Præcipim⁹ tibi,quòd venire facias corã nobis vel iuſtitiarijs noſtris apud weſtm̃,appellũ quod eſt in comitatu tuo inter A.appellãtem & B.appellatũ de morte talis, vel de roberia,vel alia felonia,& pace noſtra infracta, vnde idem A.appellat ipſum B.& pone ꝑ vadium & ſaluos plegios prædictum B. quòd ſit coram nobis vel iuſtitiarijs noſtris ad prædictum terminum,ad reſpondendum eidem A.de prędicto appello.Et habeas ibi nomina plegiorũ,& hoc breue Teſte &c.Et fiat tale breue ſi hoc ſit ad inſtantiam appellantis,ſi autem ad inſtantiam appellati,tunc variatur in hoc, quód vbi dicitur, pone per vadium & plegios,dicatur,ſummoneas ꝑ bonós ſummonitores prædictum A.appellantem &c.ſcilicet quòd ſit &c.ad ſequendum appellũ ſuum verſus prædictum B. ſi voluerit.Si autem vic. mandauerit quòd appellat⁹ non ſit inuentus,ſed quód ſe ſubtraxerit,tũc præcipiatur (vt prius)quód attachiet eum ſi inueniatur, ſi autem non,quód faciat eum interrogari de com̃ in com̃,donec ꝑ legem terræ vtlagetur,licet nullus ſequatur ꝑ tale breue. ¶5. Rex vic.ſalutem.Præcipimus tibi ſicut aliâs tibi præceperim⁹, quód ponas ꝑ vadium & ſaluos plegios B. vel quód habeas corp⁹ B.quẽ A.in curia noſtra coram nobis vel iuſtitiarijs noſtris apud weſtm̃ appellat de roberia & plagis, vel mahemio & pace noſtra infracta,ſi inueniatur,ad reſpondendum eidem A.de appello illo,& ſi non inueniatur,tunc facias eum interrogari de com̃ in com̃,donec ꝑ legem terræ,& ſecundùm conſuetudinem regni noſtri vtlagetur,eo non obſtante quòd nullus ſequitur Teſte &c.Et ſciendum quòd in hoc caſu,non erit neceſſe quòd alius ſequatur, quiâ hæc eſt ſecta regis ꝓ contemptis,eo non obſtante ꝙ null⁹ ſequatur.Si autem ãte vtlagationem venerit & reddiderit ſe priſonæ domini regis,vel ſi vic.eum ceperit,detineat eum in priſona donec rex ei aliud præceperit.Aliquãdo tamẽ, licet priſonę ſe non reddiderit,tamẽ differri poterit vtlagaria,ſi ſint aliqui qui manuceperint eum de habendo eũ coram

ram domino regẹ vel iuſtitiarijs,dum tamen hoc ſit ante quintũ com̃, et tunc fiat tale breue. ¶6.Rex vic. ſalutem.Si duodecẽ liberi & legales homines de com̃ tuo manuceperint coram te de habendo coram nobis vel iuſtitiarijs noſtris tali die B.ad ſtandum recto de appello,quod A. in eadem curia noſtra &c. fecit verſus eum de morte C.auunculi ſui, vel alterius talis,tunc appellum illud venire facias coram nobis, vel iuſtitiarijs noſtris &c. ad prædictum diem, & dic prædicto A.quòd tunc ſit ibi corã &c. appellum ſuum verſus eundem B. proſecuturus ſi voluerit, & habeas ibi nomina prædictorum duodecem ſummonitorum & hoc breue Teſte &c.Si autem appellum, ſecundùm quod prædictum eſt, fuerit in comitatu, fiat aliud breue de ſũmonendo appellũ coram dominò rege in hac forma. ¶ 7. Rex vic.ſalutem.Præcipimus tibi,quòd appellũ vnde B. attachiatus eſt in com̃ tuo ꝓ morte C.vnde A. eum appellat,venire facias coram nobis &c.tali die ſicut attachiatus eſt veniendi coram iuſtitiariis noſtris ad primam aſſiſam,cûm in partes illas venerint. Et habeas &c. Teſte &c.Si autem appellum factum fuerit (ſecundum quod prædictum eſt)immediatè coram ipſo rege vel iuſtitiarijs ſuis de banco,tunc fiat breue de attachiando appellatum de facto in hac forma. ¶ 8. Rex vicecom̃ ſalutem.Si A.fecerit te ſecurum de clamore ſuo proſequendo, tunc pone per vadium & ſaluos plegios B. et C. quòd ſint coram &c.tali die ad reſpondendum eidem A. de morte D.patris vel alteriꝰ,vnde eos appellat, vel de pace & plagis,vel alijs felonijs ſuperiûs nominatis, et habeas ibi nomina plegiorum & hoc breue. Et ad diem illum poterunt attachiati ſe eſſoniare, niſi hoc ſit pro morte hominis, vel alio crimine maiori. Si autem ad diem non venerint, nec ſe eſſoniauerint, & vic. miſerit breue & nomina plegiorum,tunc appellante ſe liti offerente, attachientur ꝑ meliores plegios,& tunc in fine quod habeat eorum corpora,& obſeruetur ordo attachiamentorum(vt infra) de perſonalibus actionibꝰ, niſi iuſtitiarij aliud duxerint ſtatuendũ ꝓ qualitate delicti. Et ſi tunc ſe ſubtraxerint exigãtur vt ſupra,& plegij omnes eius in miſericordia, ſi autem appellatos produxerint ad diem ſuum,plegij quieti erunt de pleuina, niſi gratis velint eos ſub eadem pleuina retinere, ſi nihil aliud plegiauerint niſi tantum habendi eum: Non enim ſunt plegij quòd appellati reſpõdeant vel ſe defẽdant niſi velint,aliud tamen eſſet ſi eſſent plegij de ꝓſequẽdo. Si autem cùm appellum ſemel fuerit in comitatu,& poſitum corã rege vel iuſtitiarijs & de verbis appelli contentio habeatur,tunc præcipiatur quòd fiat recordum in comitatu de verbis appelli per hoc breue. ¶9. Rex vic.ſalutem.Præcipimus tibi,quòd coram te & coram cuſtodibꝰ placitorum coronæ noſtræ,in pleno com̃ tuo, recordari facias appella vnde A.appellat B. de pace noſtra infracta,qualiter & ꝑ quæ verba idem A.fecit appella ſua, & vtrum appella fecit in com̃ vel hundreda, & recordum illud habeas coram nobis vel iuſtitiarijs noſtris apud weſtm̃ tali die ſub ſigillo tuo & ſigillis prædictorũ cuſtodũ placitorũ coronæ noſtræ, & ꝑ duos ex illis qui recordo illi interfuerint,& habeas ibi hoc breue Teſte &c. Item aliud de eodẽ ſi vic. debeat habere recordũ & debeat facere venire duodecẽ & iiij. villatas ad certificandum iuſtititiarijs de morte alicuius

¶10. Rex

¶Rex vic. ſalutem. Præcipimus tibi, quòd omni occaſione poſtpoſita, ſis coram iuſtitiarijs noſtris apud weſtm̃ ad talem terminũ, & ibi habeas recordum de appello quod factum fuit in com̃ tuo inter A. appellantem & B appellatum de morte C. fratris ipſius A. & coram eiſdẽ iuſtitiarijs venire facias ad prędictum terminũ duodecẽ liberos & legales homines de com̃ tuo de ꝓximo viſineto ꝑ quos &c. & qui p̃dictos A. & B. aliqua affinitate nõ attingant, & p̃tereá de quatuor ꝓximis villatis, de qualibet villata ſex homines legales & præpoſitum, ad certificandũ præfatos iuſtitiarios noſtros de morte illa, et habeas ibi nomina prædictorũ duodecem & hoc breue Teſte &c.

Si quis fecerit feloniam de ſeipſo. *Cap. 31.*

EOdem modo, quo quis feloniam facere poſſit interficiendo alium, ita feloniam facere poſſit interficiendo ſeipſum, quæ quidem felonia dicitur fieri de ſeipſo. Feloniam quidem facit de ſeipſo, vt ſi quis reus fuerit alicui⁹ criminis, itá quòd capt⁹ fuerit ꝓ morte hominis, vel cũ furto manifeſto, & cùm vtlagatus fuerit, vel in aliquo ſcelere & maleficio deprehenſus, & metu criminis imminentis, mortem ſibi conſciuerit, hęredem non habebit: Quia ſic cõuincitur felonia prius facta, ſicut furtum, vel mors hominis, vel huiuſmodi. Sed qui criminis rei poſtulati nõ ſunt, vel in crimine deprehenſi manus ſibi intulerint, bona eorum fiſco non vendicentur, non enim facti ſceleritatem conſtat eſſe obnoxiam, ſed conſcientiæ metus in reo veluti pro cõfeſſo habeat. Et ideo ſi rei poſtulati fuerint, vel in ſcelere deprehenſi, ſi ſeipſos interfecerint, bona ipſorum confiſcentur, ſcilicet bona eorum qui reatum mortis ſibi conſciuerint, vt ſi eius criminis fuerint quòd damnarentur morte vel deportatione. Qui autem ſe ſubmerſerint vel precipitauerint ex alto, vel alio modo, tales hæredes habebunt, quia non conuincitur felonia, niſi præcedat aliquod crimen propter quod periculum mortis vel membrorum ſuſtinere debe-ret. Si quis autem tędio vitæ vel impatientia doloris alicuius, ſe ipſum interfecerit, ſucceſſorem habere poterit, et talis non amittit hæreditatem, ſed tantûm bona eius mobilia confiſcentur: ſed ſi quis ſine cauſa manus ſibi per vim intulerit, per iram & malam voluntatem, vt cùm alteri nocere vellet, et adimplere non poſſet quod voluit, ſeipſum interfecerit, puniendus eſt, & ſucceſſorem non habebit, quia conuincitur & punitur felonia, quã in ꝑſonã alteri⁹ facere ꝓpoſuit, q̃a qui ſibi ipſi nõ parcit, multo minus alijs parceret, ſi facultatem haberet. Sed de furioſo quid dicetur qui rationem non habet? & de mẽte capto, & frenetico, vel de infãtulo, vel ſi ille qui laborat in acuta infirmitate ſeipſũ ſubmerſerit vel iterfecerit, quęritur an talis feloniam faciat de ſeipſo? videtur quòd non, nec hæreditatem foriſfaciunt nec catalla, eo quòd ſenſu carent & ratione, & non magis quâm brutum animal iniuriam facere poſſunt nec feloniam, cùm non multum diſtent a brutis, ſecundum quod videri poterit in minori, qui ſi alium interfecerit in minori ętate, iuditium non ſuſtineret: & hæc vera ſunt quod furioſus non tenetur, niſi hoc fecerit ſimulato

furore cûm dilucidis gaudeat interuallis. De ſubmerſis & oppreſſis & per infortuniũ mortuis patet ſupra. Sed ſi quis ſeipſum ſuſpenderit, non ꝓpter hoc exhæredantur hæredes, ſecundùm quoſdam, nec vxor dotem amittat niſi in caſu vt ſupra, quia felonia de ſeipſo facta conuinci non poterit.

1 ¶ De actione furti & quid ſit furtum. 2. Quot ſpecies furti. 3. De appello de latrocinio. 4. Si defendat vadietur duellum. 5. Si appellatus patriam elegerit. 6. Breue de faciendo venire warrantum per auxilium. 7. Si warrantum vocauerit per auxilium curiæ breue de venire faciendo warrantum. 8. Si furtum in manu alicuius inueniatur. 9. Si vxor teneatur ex furto viri. 10. Si vxor cum viro conuicta fuerit. 11. Si ciuiliter prægnans fuerit damnanda.

Cap. 32.

INter alia placita coronæ non eſt omittendũ de actione furti, & de qua oritur appellum, quâmuis in diuerſis curijs aliquãdo terminetur, ſicut in comitatu & in curijs baronum, & aliquando in maiori curia ipſi[9] regis. Inprimis igitur videndum eſt quid ſit furtum & quot eius ſpecies. Et ſciendum, quòd furtum eſt, ſecundùm leges, contractatio rei alienæ fraudulenta, cum animo furandi, inuito illo dño cuius res illa fuerit. Cum animo dico, quiâ ſine animo furandi non cõmittitur. Eſt etiam, quaſi furtum, rapina quæ idem eſt quantum ad nos quod roberia, & eſt aliud genus contractationis contra voluntatem domini, & ſimilis pœna ſequitur vtrumquè delictum, et vnde prædo dicitur fur improbus: quis enim magis contractat rem aliquam inuito domino, quâm ille qui vi rapit? ¶2. Species autem furti ſunt duæ, quia aliud publicum aliud priuatum. Videlicet manifeſtum & non manifeſtum. Non manifeſtũ eſt, vbi quis ſuſpectus eſt de latrocinio per famam patriæ, ꝑ indictamẽtum & rectum, & vbi graues præſumptiones faciunt contra ipſum. Sed ſi ſeyſitus non inueniatur de aliquo latrocinio, non habet quis poteſtatem inquirendi, nec procedendi cõtra ipſum ad inquiſitiones, niſi ipſe dominus rex in curia ſua. Sed de hac ſpecie nihil amplius ad præſens, quia ſuperiûs ꝑ præcedentia perpendi poterit, quid in hac parte ſit agendum. Et ſi coram balliuis, vel coronatoribus furtum cognouerit, tamen non tenetur ex tali confeſſione, ſine ſeyſina, licet cum ſeyſina recordum haberent. Furtum vero maſeſtum eſt, vbi latro deprehenſus eſt ſeyſitus de aliquo latrocinio, ſcilicet **Hondhabende ⁊ Bacberende** & inſecutus fuerit ꝑ aliquem, cuius res illa fuerit qui dicitur **ſakaburth**, & ſi ſine ſecta cognouerit ſe inde eſſe latronem coram vic, vel coronatore vel ſeruiente domini regis, cum teſtimonio bonorum & ꝓborum hominum, extunc furtũ dedicere nõ poſſit, quia tales in hoc habent recordum. Et (ſecundùm quoſdã) illud idem erit, etiam ſine ſeyſina. Cûm autem ſit qui ſequatur, poſſit ab initio agere ciuiliter vel criminaliter vtrum voluerit: poterit enim rem ſuam petere vt
„ adiratam ꝑ teſtimonium proborum hominum, et ſic conſequi rem ſuam quamuis furatam. ¶3. Et ſi ille qui ſeyſitus fuerit in hoc ei non obtemperauerit, poterit accreſcere & petere eam vt furatam, ſed non econtrario, & dicere quòd ille qui tenet latro eſt, aut latronem ſcit nominare, & quòd in felonia, & furtiuè & in latrocinio, & contra pacem domini regis

cepit

cepit rem illam, et furtiuè abduxit eam. Et quòd hoc fecit furtiuè, & in felonia, offert probare verſus eum per corpus ſuum, ſicut curia regis conſiderauerit. Et appellatus tunc defendat feloniam, latrocinium, et totum, vel per patriam vel per corpus, ſecundùm electionem ſuam prout curia conſiderauerit. ¶4. Si autem elegerit ſe defendere per corpus, ſtatim vadietur inter eos duellum, et appellatus det vadium defendendi, & appellans det vadium diſrationandi, & ſic terminabitur negotium. ¶5. Si autē p̄riā elegerit, tunc dicere poterit, ꝙ res de qua agitur ſua ſit propria & rationem oſtendere quare. Vt ſi equus fuerit, poterit dicere quòd ei pullonatus fuit, et quòd eum nutriuit per tantum tempus. Et ſi hoc per patriam teſtatum fuerit liberabitur, niſi ille qui appellat, docere poterit contrarium, videlicet docere poterit per patriam, & per viſinetum ſuum, & per alia iuditia certa, quòd ei pullonatus fuit & quòd ipſum nutriuit a iuuentute, & cùm ex vtraquè parte ſic producatur ſecta, præferatur illa, quæ maior fuerit, & dignior, et magis veri ſimilior. Et non refert vtrum res quæ ita ſubtracta fuerit extiterit illius appellantis propria vel alterius, dum tamen de cuſtodia ſua. Si autem pares ſint in ſecta & teſtimonio, vocentur alij fideles homines de confinio, qui nullam partium attigerint, & ille obtinebit, cum quibus ipſi concordes fuerint, & ſic terminabitur negotium. Si autem appellatus dicat rem illam eſſe ſuam & ſibi eſſe venditam, vel donatam ab aliquo, tunc neceſſe erit, quòd illum vocet ad warantum. Si autem warantus præſens fuerit, vel ſi habere poſſit eum ad certum diem, habeat eum vt inter eos procedatur de warrantia, ſi autem eum habere non poſſit, tunc alio modo procedendum erit. Cùm autem warantus præſens fuerit, aut ſtatim warantiſat, aut defendat quòd ei warantizare non debet & negat. Et quo caſu, ſi negauerit, oportet quòd appellatus, qui in ſeyſina fuerit, hoc diſrationet verſus eum per corpus ſuum, & ſic perueniri poterit inter eos ad duellum. Si autem warrantizauerit, tunc ſtatim, cùm tradita res fuerit waranto, liberabitur ille qui warrantum vocauit, & ille qui rem vendicat tunc loquatur verſus eum qui rem warrantizauit, per verba appelli, ſicut locutus fuit primò verſus primum ſeyſitum, & ſic vocare poterit warantus de waranto in warrantum, plures ſicut vnus per auxilium curię & per breue. Si quis vero cùm warantum vocauerit & habere non poſſit ſine auxilio curiæ, tunc fiat breue in hac forma vicecomiti. ¶6. Rex vicecomiti ſalutem. Præcipimus tibi quòd tali die, tali anno regni noſtri, et tali loco venire facias talem, apud comitatum talem, vel ad curiam talis apud talem locum, ad reſpondendum in eodem com̄ vel in eadem curia tali, de warrantizatione vnius equi furati, vel alterius rei quam ei vendidit, vt dicit, et vnde idem talis in eodem comitatu, vel in eadem curia vocauit ipſum talem ad warrantum verſus ipſum talem Teſte &c. Si quis autem rem furatam emerit, cùm illam crederet eſſe legalem, tunc ſi warantum non habuerit, diſtinguendum erit vtrum illam emerit publicè, & in feria, et mercato, & nundinis, et coram balliuis & alijs probis hominibꝰ, qui de hoc teſtimoniū ꝓhibuerint, & ꝙ tolnetum & conſuetudinēs dederit: liberabitur talis emptor, cùm rē reſtitueret vero domino, ſed nihil reſtituetur ei de precio quod

quod ſoluit pro eadem re, ſi autem nihil horum habuerit, in periculo erit. ¶7. Intrat quandoquè in defenſionem & warantum aliquis malitioſé, & per fraudem et per mercedē, ſicut cāpio & conductitius, quod quidem ſi fuerit coram iuſtitiarijs detectum, non procedatur ad duellum, ſed per patriam inquiratur veritas ſi talis mercedem acceperit vel non: Et ſi conſtiterit quòd ſic, pedem amittat & pugnū, vt coram M. de Pateſhul de termino ſancti Hillarij anno regis H. quarto in comitatu Eſſex de Elya Pigone campione cōductitio. Eſt etiam furtū de re magna & re minima, et ideò habenda erit ratio quæ vel qualis ſit res quæ furatur: Pro paruo enim latrocinio, vel pro parua re, nullus chriſtian⁹ morti tradatur, ſed alio modo ſic caſtigetur, ne facilitas veniæ alijs materiam præbeat delinquēdi, et ne maleſitia remaneant impunita. Et ideo ſecundûm qualitatem rei furatæ & valorem, ſi fur conuictus fuerit, aut morti tradatur aut regnum abiuret vel patriam, comitatū, ciuitatem, burgum vel villam, aut fuſtigetur, & ſic caſtigatus dimittatur. ¶8. Si vero furtum in manu, vel ſub poteſtate alicuius inueniatur, tunc ille in cui⁹ domo vel poteſtate res furtiua inuenta fuerit tenebitur, niſi warantum inuenerit qui eum inde defendere poſſit. ¶9. Vxor vero furi deſponſata, non tenebitur ex facto viri, quia virum accuſare non debet, nec detegere furtum ſuum nec feloniam, cûm ipſa ſui poteſtatem non habeat ſed vir, conſentire tamen non debet feloniæ viri ſui, nec coadiutrix eſſe, ſed nequitiam & feloniam viri impedire debet quantum poteſt. In certis tamen caſib⁹ de furto tenebit̄, ſi furtū inueniat̄ ſub clauib⁹ vxoris, quas quidē claues habere debet vxor ſub cuſtodia, & cura ſua. Claues videlicet diſpēſæ ſuæ archę ſuę & ſcrinij ſui: Et ſi aliquādo furtū ſub clauib⁹ iſtis inueniatur, vxor cum viro culpabilis erit. Sed quid ſi res furtiua in manu vxoris inueniatur, nunquid tenebitur vir? non, vt videtur, niſi ei expreſſè conſenſerit, vel cùm rem ei warrantiſauerit cûm ipſum vocauerit ad warrantū, & tunc conſentiſſe p̄ſumitur, niſi expreſſè diſſentiat, vel niſi de eo præſumatur quòd fidelis ſit, eo quòd ſocietatem talis vxoris deuitauit in quantum potuit. ¶10. Item quid erit ſi vxor cum viro coniuncta fuerit, vel confeſſa quód viro ſuo cōſilium præſtiterit & auxilium, nunquid tenebuntur ambo? imo, vt videtur, quiâ vir poteſt teneri per ſe cùm ſit mal⁹, & vxor poterit eſſe bona & fidelis & liberari: Item vxor mala per ſe & vir fidelis, cùm ergo vterquè poſſit eſſe malus per ſe & alter eorum bonus, ita poterit vterqué eorum ſimul & coniūctim eſſe malus ſicut bonus. ſolutio. Non igitur erit in omni caſu vxor deliberanda propter conſilium, auxilium & conſēſū, de ſicut ſunt participes in crimine, ita erunt participes in pœna. Et licet obedire debeat viro, in atrocioribus tamen ſeu latrocinijs ei non erit obediendum. Poterit quidem vir ligare & tenere, & vxor ſponte & non coacta occidere, & ita (vt videtur) tenetur de maleficio vterqué. De cōcubina vero, vel familia domus, non erit ſicut de vxore. Ipſi vero accuſare tenētur vel a ſeruitio recedere, alioquin videntur conſentire. Si vero mulier pro maleficio fuerit condemnata, differtur aliquando executio iuditij, poſtquàm redditum fuerit iuditium, ſi prægnans fuerit donec peperit, ſiue ante delictum perpetratum conceperit ſiue poſt. ¶11. Ad hoc facit F. de

pen̄

peñ L. Prægnant, vbi dicitur quòd prægnantis mulieris damnatæ pœna differtur quoad pareat, nec de eo queſtio habeatur quamdiu prægnans fuerit, et id eſt, non torqueatur.

1 ¶ *De furto manifeſto & probatore cognoſcente.* 2. *Breue ꝙ rex dat iuſtic. poteſtatem concedẽdi probatori vitã & mẽbra.* 3. *Quòd vic. attachiet eos quos probator appellauerit.* 4. *De capiendo appellatũ per probatorem qui ſe cognoſcit eſſe latronem.* *Cap. 33.*

Cum furto manifeſto deprehenſus, quandoquẽ ſine aliqua probatione cognoſcit latrocinium & ſe eſſe latronem, vel cognoſcit homicidium vel roberiam, vel quòd aliam feloniam fecerit, vel quòd vtlagatus fuerit, vel gaolam fregerit, vel regnum abiurauerit, vel quid tale fecerit per quod ſecum ſuum portat iuditium. Et qui ſic cõuicti ſecum portant iuditium ſicut finaliter condemnati, nullum habent appellum verſus aliquem fidelem nec infidelem: quia omninó frangitur eorum baculus. Sed non erit ita de probatore, quia licet crimẽ confeſſus fuerit, tamẽ ꝓpter hoc non eſt iudicatus. Poterit dominus rex ſi voluerit ei concedere vitam & membra, per ſic quod patriam deliberaret a malefactoribus, per corpus vel per patriam, vel per fugam, ſecundûm quod cõuenerit de numero et de modo. Appellare poterit quos voluerit de ſocietate & latrocinio vel alia quacunqè felonia, dum tamẽ ſi ſit aliquis fidelis & in frãco plegio, & dñm habuerit qui ipſũ aduocauerit, et velit ſe ponere ſuper pt̃iã, ſi fidelis appellatus, ꝑ patriã fuerit deliberatus, ꝓbator infidelis, quaſi mẽdax et cõuictus cõdẽnabitur. Si autẽ in decenna non fuerit, nec dominũ habuerit qui aduocet eũ, & patriã recuſauerit, forte tũc cûm õnia bona ei deficiant, et ꝑ hoc par ſit appellanti, ꝓcedat inter eos duellũ. Et eodem modo ſi ad appellũ ꝓbatoris poſuerit ſe quis ſuꝑ pt̃iã de roberia vel latrocinio, vel alia felonia ei impoſita a ꝓbatore, & a patria fuerit inde male creditus, tũc cùm ſit par ꝓbatori, ꝓcedat inter eos duellũ. Non enim habet felo vel latro cognoſcens vocẽ verſus aliquẽ fidelẽ, qui velit & poſſit ſe ponere ſuꝑ patriã de fidelitate. Cùm autẽ quis latrociniũ vel aliã feloniã cognouerit, et ꝓbator deuenerit corã aliquibꝰ qui recordũ habuerint de cognitiõe, aut ꝑſeuerat in eadẽ volũtate corã iuſtitiarijs aut nõ ꝑſeuerat: ſi autẽ nõ ꝑſeuerauerit, ſed ſe retraxerit quandocũq;, et recordatũ ſit a vic. vel coronatoribꝰ, vel ab alijs qui recordũ habent, ꝙ corã eis latrociniũ cognouit, extũc habebitur ꝓbator ꝓ cõuicto et ꝓ cõdemdato, ꝓpter cognitionẽ. Si autẽ in eodẽ ꝓpoſito corã iuſtitiariis ꝑſeuerauerit, vbi nũꝙ ſe retraxerit, tũc corã eis ſuã de nouo faciat cognitionẽ, & obliget ſe ad cõuincẽdũ tot, quot appellauerit, vt habeat vitã & mẽbra, vt prædictum eſt: Quod quidẽ ei concedere nemo poteſt niſi ipſe rex, vel iuſtitiarius ſuus de ſpeciali ꝑmiſſione; viua voce vel ꝑ breue ſuũ quod tale eſt. ¶2. Rex iuſtic. ſalutem. Sciatis ꝙ concedimꝰ vobis poteſtatẽ cõcedendi tali vitã & mẽbra, qui coram vobis ꝓbator deuenit, & latrocinium vel aliam feloniam cognouit, per ſic, quòd faciat duellum vt conuincat quinq; vel tot, per corpus vel ꝑ patriam, ad quod ſe obligauit coram vobis, & ſecundûm quod nobis ſignificaſtis, vel cum pluribus, ſi ad hoc ipſum

ſum inducere poſſitis Teſte &c.Et quo caſu vic.attachiare debet omnes appellatos,& ſi in hoc negligens extiterit,fiat ei hoc breue in hac forma. ¶3. Rex vic.ſalutem.Præcipimus tibi, quód ſi aliquẽ habes latronem ꝓbatorem in balliua tua qui publicè confeſſus fuerit latrocinium,vel aliam feloniam coram ſeruiente noſtro vel balliuo, vel balliuis, vel alijs probis hominibꝰ,& aliquos de ſocietate appellaueritde latrocinio,roberia,morte hominis,vel alia felonia,tunc ipſos ſine aliqua dilatione attachiari facias, ſecundûm conſuetudinem regni noſtri,ad habendũ eos coram nobis vel capitali iuſtitiario noſtro ad ſummonitionem noſtram, vel ipſius capitalis iuſtitiarij noſtri Teſte &c.Item aliud de eadem materia de capiendo appellatos ꝑ ꝓbatorem & producendo coram iuſtitiarijs. ¶4.Rex vic.ſalutẽ.Præcipimꝰ tibi,quòd ſine dilatione capias A.quẽ B(qui ſe cognoſcit eſſe latronem) in curia noſtra coram Iuſtic.&c.appellat de ſocietate & latrocinio,vel alia tali felonia, & illum captum q̃ citius poteris ducas,vel venire facias coram eiſdem iuſtitiarijs noſtris apud talem locũ,ad reſpondendum eidem B.de ſocietate & de morte hominis, roberia,&latrocinio,vel alia tali felonia,vnde eũ appellat &c.vel aliter: Præcipimus tibi,ꝙ ſine dilatione capias A.& ipſum captum ducas corã iuſtitiarijs &c. ad reſpondendum B (cognoſcenti ſe eſſe latronem)de ſocietate latrocinij vnde eum appellauerat , & tunc habeas ibi coram eiſdem iuſtitiarijs ſufficiẽtem ſectam de viſineto tali,ad faciendam inquiſitionẽ de prędicto tali, ſecundùm conſuetudinẽ regni noſtri: Et habeas ibi hoc breue Teſte &c.Et poſſet huic breui bene adiungi, vt videtur:Et ſi idem talis propter appellum ſe forte ſubtraxerit, tunc facias illum interrogari de comitatu in com̃, donec ſecundum legem terræ vtlagetur.Et hoc fieri debet tantũ ad ſectam domini regis ſine alia ſecta,ꝓpter pręſumptionẽ appelli & ꝓpter fugam.Cùm autem appellatus præſens fuerit,ꝓponat ꝓbator appellum ſuum in hæc verba.

1 ¶Cùm præſens fuerit appellatus qualiter probator proponere debet intentionem et appellum ſuum,et de modo defendendi. 2. Quôd appellatus primo iuret per verba negatiua et poſtea iuret appellans per verba affirmatiua. 3. Si autem defenſionem non ſuſceperit in propria perſona ſed excipiat et iuditium petat , ſi contra talem cognoſcentem ſe eſſe latronem. 4. Si probator fecerit quod promiſit teneatur ei conuentio et ſic in fine abiuret regnum. 5. Si Comitatus vel curia alicuius petentis appellum tenuerit de probatore veniat recordum ad curiam Regis per hoc breue. 6. Item breue vic.ꝙ probatorem habeat coram rege & omnes quos ipſe appellauerit de ſocietate,quia plures forte propter appellũ probatoris ſe ſubtrahunt. 7. Si autẽ appellati venerint & finẽ fecerint ꝙ redire poſſunt et eſſe ſub plegijs. 8. Vbi quis appellatus per patriã fuerit deliberatus ꝙ habeat cattalla ſua. 9. Breue de replegiando aliquem quem talis cepit & captum detinet. *Cap.34.*

A.de N.cognoſcens ſe eſſe latronem,appellat B.de morte & ſocietate & latrocinio vel roberia, vel morte hominis ſcilicet ita:quòd ipſi ſimul furati fuerunt talem rem apud talem locum , & ita quòd prædictus B.habuit ad partem ſuam tantũ,vel ſic:quòd ipſi ſimul venerũt ad domum talis,loco tali, vel in via vel alibi,& robbauerunt ei talem rem & poſtq̃ robbauerint eum,eũ interfecerunt,& ita quòd prædictus B.habuit tantum ad partem ſuam,& idem de receptamẽto ſcienter,& alia felonia, et hoc

et hoc offert probare verſus ipſum per corpus ſuum, ſicut curia conſiderauerit. Et oportebit probatorem certam rem exprimere, et omnes circũſtãtias ſine variatione & mutatione aliqua, et quòd cognoſcat perſonam appellati cùm fuerit in iuditium productus, quiã ſi eum non cognouerit, præſumetur contra ipſum, quòd nunquam fuerunt ſocij. Idem A. appellat B. de N. de ſocietate & latrocinio vel felonia prædicta, et ita quòd ipſe habuit ad partem ſuam tantum vel de alio latrocinio alibi facto. Et ſic poterit plures appellare eodem modo de ſocietate & pluribus latrocinijs & diuerſis. Et B. venit & defendit ſocietatẽ, et latrociniũ, roberiã, & mortem, et receptamentum, & omnem feloniam, et quicquid ei imponitur de verbo in verbum, & ſecũdùm quod ei imponitur de verbo in verbum. Et tunc ſi per corpus ſuum ſine aliqua allocatione vel exceptione, quo caſu, vadietur inter eos duellum, & appellatus det vadium defendẽdi & probator det vadium diſrationandi. Et ſi appellatus plegios non habuerit, tunc erit gaola plegium vtriuſq;, et dabitur dies ad quem venient armati. Et cùm venerint, primó intret defenſor & iuret in hæc verba. ¶ 2. Hoc audis homo quem per manus teneo, qui te facis appellari A. per nomen baptiſterij, quòd ego non ſum latro, nec ſocius tuus de latrocinio, vel roberia, vel huiuſmodi, nec tecum furatus fui talem rem, tali loco, nec aliud tale quid fecimus, ſicut roberiam talem, nec ego habui ad partem meam tantum, ſic me deus &c. Et poſtea iuret appellans per verba affirmatiua & dicet. Hoc audis homo quem per manum teneo, qui B. te facis appellari per nomen baptiſterij, quòd tu es periurus, & ideó periurus quia tu es latro, et ſocius meus de latrocinio, quia tali loco ſimul furati fuimus talem rem, vel talem roberiam ſimul fecimus, vel quid tale, et vnde tu habuiſti ad partem tuam tantum, ſic me deus &c. Et ſic ꝑcutiatur inter eos duellum, ordine ſupradicto obſeruato. Et ſi appellatus victus fuerit, eodem die vadiet probator aliud duellum verſus alium appellatum, ſed ſtatuetur alius dies ad pugnandum, ad quem vterquè veniet armatus, et ſic fiat de pluribus de quolibet poſt aliũ, et (ſecundùm quoſdam) non ſufficit quòd appellatus cognoſcat ſe fuiſſe ſocium ſuum, vel latronem, vel aliquid conſimile ad recreantiam, niſi dicat illud verbum odioſum quòd recreantus ſit, & ſimiliter quòd ſocius ſit, et latro, licet ſufficiat (ſecundùm quoſdam) quòd cognoſcat ſe eſſe ſocium, et latronem: quia non refert vtrum quid fiat vel quod tantundem valeat. Si autem ꝓbator victus fuerit, appellatus per plegium dimittatur, propter ſuſpitionem appelli, niſi iuſtitiarij propter aliquam aliam ſuſpicationem prouiderint illum eſſe vlterius in priſona retinendum, quia forte indictatus eſt alibi per milites, et alios fide dignos, vt de termino ſancti Hillarij & de termino Paſchę anno regni regis H. quinto in principio rotuli in comitatu Eborum de Roberto filio Iohannis. Ibi eodem die vadiatum fuit duellum inter appellatum victorem, et alium probatorem de nouo appellantem. Si autem plegium inuenire non poſſit, aut regnum abiuret aut remaneat perpetuó in priſona. ¶ 3. Cùm autem in propria perſona, per corporis defenſionem non intrauerunt, poterit excipere contra probatorem, et petere ſibi allocari, ſi debeat tali reſpondere qui eſt latro

 cognoſ-

cognoſcens,vel talis quód vocem habere non debeat verſus fidelem hominem. Et cùm ipſe ſit fidelis homo, et in aſſiſa domini Regis &c. & in franco plegio,et dominum habeat qui ipſum aduocat, et tunc ſic. Et B. venit & defendit ſocietatem,latrocinium,et totum (vt ſupra)ſicut verſus eum,qui eſt latro & cognoſcens,et ipſe homo fidelis,et in franco plegio, et in aſſiſa domini Regis,& dominum habet qui ipſum aduocat. Et quo caſu, ſi hoc per patriam conuictum fuerit, damnabitur probator appellans & liberabitur appellatus. Si autem ſic dicat appellatus ſimpliciter, quôd defendit totum ſicut verſus latronem cognoſcentem,et de fidelitate ſe ponat ſuper patriam, ſi per patriam fuerit male creditus, cúm pares ſint in culpa appellans & appellatus, ſtatim vadietur inter eos duellum. Et eodem modo cûm fuerit requiſitus appellatus, ſi fuerit in franco plegio, et in aſſiſa domini Regis, vel ſi fuerit dominus qui ipſum aduocet, nec ſit aliquid boni quod pro ſe habeat, ſtatim vadietur duellum, cùm omnia bona ei defecerint.Item ſi appellatus aliás rectatus fuerit de maleficio,vel indictatus per milites,et villatas, et legales homines, qui præſẽtes fuerint et hoc te ſtentur. Item ſi aliâs ab alio probatore appellatus fuerit propter tales ſuſpitiónes,vadietur duellum. Et eodem modo, ſi cûm probator primum appellatum deuicerit,fiat de alijs appellatis omnibus, ſicut de primo. ¶ 4. Cùm autem probator fecerit quod promiſit,teneatur ei conuentio,quòd vitam habeat & membra,ſed in regno remanere non poterit,etiam ſi velit plegios inuenire.Si autẽ probator victus fuerit antequam duella ſua perfecerit,vel mortuus caſu,vel morte naturali, alij qui appellati ſunt ab eo & non conuicti,propter ſuſpitionem appelli probatoris remaneant ſub plegio, ad ſtandum recto ſi quis verſus eos loqui voluerit,et ſi plegios inuenire nó poſſint,abiurent regnum. Si autem appellati forte per appellum ſe retraxerint, et mortuo probatore redire voluerint, cùm propter appellum & ꝓpter fugam magis ſuſpecti habeantur ſi redierint, capiantur,nec ſint per plegium dimittẽdi,niſi ex ſpeciali præcepto domini Regis,et tunc fiat de eis, ſecundum quod ſuperiùs ſit de alijs.Si forte contingat quòd aliquis in curia ſua,vel com̃, vel iuſtitiarius, niſi ad hoc fuerit ſpecialiter datus,appellum tenuerit de probatore,com̃, et curia erit in miſericordia, et iuſtitiarius redarguendus. Et ſi in curia baronis hoc factum fuerit ſummoneatur recordum per hoc breue.

¶ 5. Rex vic.ſalutem.Oſtenſum eſt nobis, quòd cûm quidam talis captus ſit in comitatu tuo cum latrocinio,vel infra libertatem talem, & cognouit latrocinium & probator deuenerit,et plures appellauerit de ſocietate & latrocinio,comitatus,vel balliui de tali hũdredo, vel de tali curia, vel tales milites & liberé tenentes de eodem hundredo,vel eadem curia, tenuerunt querelam illam,et appellum de eodem probatore audiuerunt, et ita quòd per appellum illud, tot homines damnati fuerant in præfato hundredo vel curia,ſine præcepto noſtro,& ſine warrãto,quod inde haberent.Et ideò tibi præcipimus,ꝙ aſſumptis tecũ ꝓbis hominibus,& cuſtodib⁹ placitorũ coronę nr̃ę,ſine dilatione cõuenire facias prædictũ hũdredũ,& p̃dictã curiã,et illos corã quib⁹ appellũ illud deductũ fuit & coram vobis fieri faciatis recordũ illud, qualiter appellũ illud deductũ fuit in prædicto hundredo vel curia, et qualiter idem ꝓbator prædictos homines

mines

mines appellauerit, et per quæ verba, et qua occaſione prædicti homines damnati fuerunt, & recordum illud habeas coram nobis ad talem terminum, ſub ſigillo tuo, et ſub ſigillis prædictorum cuſtodum, et per quatuor legales homines ex illis, qui recordo illi interfuerunt. Et ſtatim probatorem illum recipias a balliuis illis, et ſaluô cuſtodias, & illum habeas coram nobis vel iuſtitiarijs noſtris &c. et omnes illos quos de ſocietate appellauerit & latrocinio, ad reſpondendum ei in prædicto appello, vnde eos appellat. ¶ *6.* Sunt nonnulli, qui per appellum probatoris ſe ſubtrahunt, et quandòqué propter aduentum iuſtitiariorum, ꝓ indictamento & malo recto, & eo quôd male crediti ſunt in itinere per milites & villatas. Et vnde cûm propter duplicem ſuſpicationem, ſcilicet propter appellum & ſacramentum militum, & fugam, non ſunt per plegium dimittendi ſi redierint, ſed in priſona retinendi, donec Rex inde præceperit voluntatem ſuam, vnde ſunt quidam qui finem faciunt cum Rege, antequam redeant, vel cùm fuerint in priſona. Et ideò fiat vicecom̄ breue de talibus in hac forma. ¶ 7. Rex vic. ſalutem. Scias quòd talis finem fecit nobiſcum ꝓ tali. vel ſic: Scias quód finis factus eſt nobiſcum pro tali, qui eſt in priſona noſtra, vel aliter: Scias quòd finis factus eſt nobiſcum coram Iuſtitiarijs noſtris, qui vltimò itinerauerunt in comitatu tuo, ſicut ipſi iuſtitiarij noſtri recordātur, pro A. qui rectatus fuit coram eis de burglaria & male creditus a xij. militibus & villatis, vel qui fugit propter appellum probatoris: quòd redire poſſit & eſſe ſub plegio, ad ſtādum recto ſi quis verſus eum loqui voluerit. Et ideò tibi precipimus, quòd ſi prædictus A. redierit, et tibi plegium inuenerit ad ſtandum recto in aduentu iuſtitiariorū de eodem recto, ſi quis verſus eum loqui voluerit, tunc ei inde pacem habere permittas. Item ſi aliquis rectatus de roberia, vel alio maleficio deliberatus fuerit per patriam, fiat breue vicecom̄ de deliberandis catallis ſuis in hac forma. ¶ 8. Rex vicecom̄ ſalutem. Scias quòd A. quem B. in curia noſtra &c. appellauit de pace, et plagis, & mahemio, per teſtimonium viſneti ſui deliberatus eſt, et quietus clamatus, ſicut ille qui non fuit inde culpabilis: et ideò tibi præcipimus, quòd omnia catalla ipſius A. quæ tu cepiſti, vel talis balliuus tuus occaſione prædicti appelli, et captionis prædicti A. eidem A. ſine dilatione reddi facias, et ei firmam pacem noſtram habere permittas. Eſt & aliud breue de materia iſta, quod eſt generale de dimittendo ipſos per plegium niſi in caſibus exceptis. ¶ *9.* Rex vicecom̄ ſalutem. Præcipimus tibi quòd iuſte & ſine dilatione replegiari facias talem, quem talis ceperit & captum detinet, niſi captus ſit per ſpeciale præceptum noſtrum, vel capitalis iuſtitiarij noſtri, vel pro morte hominis, vel foreſta noſtra, vel pro aliquo alio rectò quarè ſecundùm legem Angliæ non ſit replegiādus, ne ampliꝰ &c. pro defectu iuſtitiæ &c. Teſte &c.

¶ Quòd nemo poteſt curiam ſuam habere de probatore vel latrone cognoſcente. Item quæ placita pertineant ad curiam et quæ ad Comitatum & de libertatibus ſingulorum. Cap. 35.

 Dictum

DIctum eſt ſupra quòd nemo poteſt habere curiam ſuam de ꝓbatore et latrone cognoſcente, videamus igitur que placita pertineant ad curiam et quæ ad comitatum. Sunt enim quidam barones et alij, qui libertatem habēt, ſcilicet Sok, Sak, Tol & Team, Infangenthef, Vtfāgenthef. Iſti poſſunt iudicare in curia ſua, ſi quis inuentus fuerit infra libertatem ſuam ſeyſitus de aliquo latrocinio manifeſto ſicut Hondhabend & Bacberend et inſecutus fuerit per Saccabor, quia niſi fuerit in ſeyſina, licet aliquis ſequatur verſus eum ſicut verſus latronem, non ꝑtinebit ad curiam, hundreda, vel wapentakia, cognoſcere de huiuſmodi furtis, nec inde facere inquiſitionem per patriam, vtrum talis qui non fuerit ſeyſitus culpabilis ſit vel non. Nec quòd vadietur inter aliquos duellum ante ſeyſinam. De hoc quòd dicit Infangethef videndum eſt quid ſit. Et dicitur Infangethef latro captus in terra alicuius, de hominibus ſuis proprijs ſeyſitus latrocinio. Vtfangethef vero dicitur latro extraneus, veniens aliunde de terra aliena, et qui captus fuit in terra ipſius qui tales habet libertates. Sed non ſequitur, quòd ille poſſet hominem ſuum proprium, captum extra libertatem ſuam, reducere vſquè infra libertatem ſuam & ibi eum iudicare ex tali libertate. Debet enim quis iuri ſubiacere vbi delinquit. Proprios enim latrones & alienos, infra libertatem ſuam captos, iudicare poſſunt. Item cognoſcere poſſunt de medletis & hominibus verberatis, vulneratis, niſi felonia & pax Regis vel vicecomitis non apponitur. Poterit tamen apponi pax domini regis & balliuorum. Item de equis, bobus, & alijs animalibus vulneratis, & mahematis. Talis quidem tranſgreſſio emendari poterit per vicinos. Itē cognoſcere poſſunt de debitis quæ exigūtur ſine breui domini Regis & etiam de alijs quæ relaxantur ſine breui. Ad vicecomites vero pertinent huiuſmodi placita in comitatu. Cognoſcere quidem poteſt de medletis, plagis, verberibus, et conſimilibus pro defectu dominorum, niſi querens adijciat de pace domini Regis infracta, vel feloniam apponat, extunc enim ſe vicecomes non debet intromittere, cùm hoc tangat perſonam ipſius domini regis & coronam ſuam. Et ideò coronatores querelam illam ſiue appellum irrotulare debent, annum & diem & locum, & omnia verba appelli per ordinem, et omnes circumſtantias vt ſupra de appellis vſquè ad aduentum iuſtitiariorum. Sed ſi tantum agatur de pace vicecomitis, non erit ibi amiſſio vitæ vel membrorum, ſed ſequitur pœna pecuniaria de conuictis. Poteſt quidem vicecom̄ tenere plura placita quæ nō ſunt ex officio vicecom̄; ſed vice ipſius regis, et ex cauſa neceſſaria, non ſicut vicecom̄ ſed ſicut iuſtitiarius Regis, ſi hoc ei ſpecialiter demandetur quòd iuratam capiat, et inquiſitiones faciat, extenſiones & particiones, licet in quibuſdam iuditium reddere non poſſit. Item habet ex ſpeciali mandato regis, non ex officio vicecom̄, vbi mandatum habet quòd iuſticiet aliquem, et quo caſu, videtur quòd omnia habere debeat vt iuſtitiarius, ſine quibus placitum illud terminari non poſſit. Habet etiam vt iuſtitiarius & non ex officio vicecom̄, quòd cognoſcere poteſt de auerijs captis, et detentis, contra vadium & plegium, quod quidem placitum

pertinet

pertinet ad coronam, et quod ei ex neceſſitate conceditur ad terminandum ratione inferius dicenda. Item pertinet ad ipſum cognoſcere de aſſiſis in regno ſtatutis, et iuratis per regnum, ſi fuerint ſeruatæ vel non, ſicut panis & ceruiſiæ, et falſis menſuris quæ pertinent ad coronam, & de quibus attachiamenta facere poteſt, ſimul cum coronatore vſquè ad aduentum iuſtitiariorum. Item pertinet ad vicecom̄ viſus franciplegij in turnis ſuis duobus, ſingulis annis, per hundreda, wapentakya faciendis, & ideò qualiter debent fieri turni videndum eſt.

1 ¶ De minoribus et leuioribus criminibus quæ ciuiliter intentantur. 2. Qualiter quis patitur iniuriam propter ſuos. 3. In quibus caſibus ſerui habent perſonam ſtandi in iuditio contra dominos ſuos. 4. Quòd atrox iniuria eſtimatur multis modis

Cap. 36.

DIctum eſt ſupra de maioribus criminibus, et appellis quæ criminaliter intentantur, et aliquando vltimum inducunt ſupplicium, aliquando membrorum truncationem, aliquando exilium perpetuum, vel ad tempus. Nunc autem dicendum eſt de minoribus et leuioribus criminibus, quæ ciuiliter intentantur, ſicut de actionibus iniuriarum perſonalibus, et pertinent ad coronam, eo quòd aliquandò ſunt contra pacem domini Regis. Videndū igitur quid ſit iniuria, et ſciendum quòd iniuria eſt, quicquid non iure fit, et vnde ſupra in parte dicitur, quòd ſi quis interfectus fuerit, videndum erit an iniuria interfectus ſit, vel ſit talis qui nullo iure occiditur. Igitur qui latronem occiderit, non tenetur, nocturnum vel diurnum, ſi aliter periculum euadere non poſſit, tenetur tamen ſi poſſit. Item non tenetur ſi per infortunium, & non animo & voluntate occidendi, nec dolus, nec culpa eius inueniatur, de quo ſupradictum eſt, & de gratia principis cum eo mitiùs agitur hoc probato. Non iure occiditur quis, vt ſi in aſſultu præmeditato, & in felonia, & animo occidendi fuerit quis interfectus, ob iram et cupiditatem. Item ſi quis vnum percuſſerit et occiderit, cûm alium percutere velletin felonia, tenetur. Item ſi cûm leuiùs credidit percuſſiſſe, grauius percuſſerit et occiderit, tenetur, debet enim quilibet modum et menſuram adhibere in ſuo facto. Et eſt iniuria talis quæ inducit vltimum ſupplicium, cùm criminaliter agatur. Eſt et alia quæ non niſi pœnam pecuniariam tantum, et quandoque eandem pœnam cum carceris incluſione, ſecundum facti qualitatem Fit autem iniuria non ſolum cûm quis pugno percuſſus fuerit, verberatus, vulneratus, vel fuſtibus cęſus, verum cûm ei conuitium dictum fuerit, vel de eo factum carmen famoſum et huiuſmodi. ¶ 2. Patitur autem iniuriam quis, non ſolum per ſeipſum, ſed etiam per alios quos habet in poteſtate, ſicut per liberos ſuos, et vxorem ſuam. Vir autem agere poterit de iniuria facta vxori ſuæ, ſed non econtrariò. Defendi enim vxorem a viro, non virum ab vxore dignū eſt. Item iniuriam patitur quis, per illos quos in familia ſua habuerit, ſicut ſeruientes ſuos et ſeruos, ſi pulſati fuerint, et verberati in contumeliam ſuam, vel quatenùs ſua interfuit operibus eorum non caruiſſe.

¶ 3. De

¶ 3. De plagis vero & verberibus ſibi factis, habent ipſi actionem & non dominus, habent enim ſerui perſonam ſtandi in iuditio contra omnes de iniurijs ſibi factis, contra pacem domini Regis, & multò fortiùs ſeruientes. Habent etiam ſerui perſonam ſtandi in iuditio contra dominos ſuos, de ſeditione domini Regis, et alijs quæ fiunt contra perſonam eius, quia ibi admittitur quilibet de populo, & contra dominum ſuum de atroci iniuria, vbi agitur de vita vel membris vel roberia. Pœna autem iniuriarũ, quandòq; erit corporalis, quandòq; pecuniaria, & ſi fuerit pecuniaria, & certa, et in iuditium deducta, tunc erit a iudice taxanda, cùm ſit omne intereſſe incertum, et quandóquè minuitur, cûm ſit in iuditium deducta, ſecundum qualitatem delicti & perſonæ cui iniuriatur, nunquam tamen creſcere debet de iure. ¶ 4. Eſt quidem iniuria leuis, & eſt atrox, atrocitas vero eſtimatur ex ipſo facto, vt ſi quis fuerit male vulneratus, verberatus, et male tractatus contra pacem. Item ex loco, ſi in curia domini Regis, vel dominorum, ſi coram iuſtitiarijs, vel in comitatu coram vicecomite. Item ſi in theatro, in nundinis, vel in foro, vel alibi coram omni populo. Item locus vulneris, vt ſi in fronte, vel in oculo magis quàm in loco ſecreto. Item ex perſona eſtimatur iniuria, vt ſi magiſtratibus, vel balliuis fiat, parentibus, vel patronis. Item non ſolum tenetur actione iniuriarum, qui fecit iniuriam (hoc eſt) qui percuſſit, ſed ille qui dolo fecit, vel qui dolo procurauit, vt alicui maxilla pugno percuteretur. Hæc autem actio per diſſimulationem aboletur. Et ideò ſi quis iniuriam paſſus, hoc ſtatim ad animum non reuocauerit, poſtea ex pœnitentia remiſſam iniuriam per diſſimulationem ad animum recolligere non poterit.

1 ¶ De vetito namij. 2. Si vero captio fuerit iuſta. 3. Si querens queratur de vtraquê.s captione & detentione. 4. Si dominus poſt legem vadiatam defaltam fecerit. 5. Quôd non poteſt quis aliquid dedicere de recordo aduerſarij. 6. De officio vicecomitis. 7. Breue de attachiando quare cepit aueria & fugauit extra commitatum. 8. Cùm vicec. vel ſeruiens Regis viſum habuerit de aueriis captis ſine impedimento. 9. De reſponſione captoris quôd iuſtê, quia in damno ſuo. 10. Si lex vadiatur ex vtraquê parte ita quôd querens dicat quôd iuſtê. 11. Item ſi captor dicat quôd iuſte. 12. Si ſeruiens alicuius ceperit aueria alicuius in abſentia domini ſui. 13. Cûm aueria alicuius ſemel fuerint per iuditium deliberata & iterum capta, breue quod deliberentur. Cap.37.

DEtentio Namij pro diſtrictione facienda, pertinet ad coronam domini Regis, et vix conceditur alicui terminandum, prçterquàm ipſi domino regi, vel iuſtitiarijs ſuis. Sed quia placitum iſtud dilationẽ non capit, propter animalia muta, et propter damnum quod euenire poſſet, ſi diu detineretur incluſa, donec placitum de vetito Namij terminaretur, ideò placitum de vetito namij vic. conceditur terminandum, hac neceſſitate, quod quidem non habet ex officio vicec. ſed ſicut iuſtitiarius domini Regis. Et eodem modo non erit aliquis, qui huiuſmodi libertatẽ clamare poſſit vt de iure ſibi ipſi competentem, ſed vt iuſtitiarius domini regis, & de ſpeciali conceſſione Regis, et niſi hoc habeat, tueri non poterit

rit aliquo tempore longo. Item cùm quis talem habeat libertatem, refert vtrum aueria deliberata fuerit per breue domini Regis ad querelam factam Regi, vel ſine breui regis ad querelam factã imediatè vicecometi ad hoc quòd quis habeat curiam ſuam de huiuſmodi placito, ſi curiã petat: cùm in iuſtitia facienda negligens non extiterit. Omnia verò quę contingere poſſunt circa huiuſmodi placitum, conſiſtunt et verſatur circa duo, vz circa captionem et detentionem cõtra vadium et plegium, et eſt omnis captio iuſta vel iniuſta. Si autem iuſta ſit captio, vz pro ſeruicio detento ab aliquo qui ſeruitium illud cognoſcit, tũc poterit ille qui capit, cognoſcere captionem illam, nec in tali captione deliquit. Sed ſi aueria taliter iuſte capta, contra vadium et plegium fuerint detenta, cùm petita fuerint per vadium et plegium, pręſtita ſecuritate de ſeruitio faciẽdo cum arreragiis, vel ſi alia occaſione capta fuerint ſicut pro damno facto, vel iniuriis vel debitis, vel aliis, quæ terminari poſſunt ſine breui domini regis iuſta poterit eſſe captio, et iniuſta detẽtio, primò agatur de captione, quia nunquam forte capta, vel ſi capta fortè iuſtè vel iniuſtè, nũquam fuerũt petita per vadium et plegios, vel ſi petita, non venit ad curiam domini ſui ad ſtandum recto, et ita quòd iterum capta. Item ſi pro damno capto, diſputari poterit vtrum capta fuerint in damno vel extra. Tunc de veniendo ad curiam et parendo iuri, et hoc conuictum ſit in comitatu, tunc ille qui cepit erit in miſericordia vicec. et aueria ſic capta deliberabit vic. tali modo, quòd ille cuius aueria ſunt, veniat ad curiam domini ſui ad rationabilem ſummonitionem, et ad certum diem, reſponſurus de ſeruitio ſuo quod cognoſcit, et de arreragijs ſeruitij illius. Et in hoc caſu, oportet quòd dominus defendat detentionem vel concedat, ſi autem concedat detentionem iniuſtam, planum eſt quod ex hoc ſequitur: Si autem defẽderit detentionem iniuſtam, et querens ſectam habeat ſtatim ad manum, quæ examinata in omnibus concors fuerit, et quòd omnia facta fuerunt ſub eorum præſentja, tũc vadiabit defẽdens legem ſe duodecima manu, in qua ſi defecerit, incidet in manum vicecomitis, ſicut in primo caſu, et reſtituet querenti damna ſua, quę habuit per illam detentionem. Si autem legem fecerit dominus, tunc quietus recedet, et querens in miſericordia, ſed nulla damna recuperabit, et returnabit domino aueria capta. Et querens aut ſatiſfaciat domino ſtatim de ſeruitio ſuo, aut replegiare faciat aueria ſua vſquè ad certum diem, ad quem faciet ei id quod de iure facere debebit. Sed quid ſi poſteà cùm fuerint retornata petantur per vadium & plegium, et tunc ſint vetita? videtur quòd deliberari debent vt prius. ¶ 2. Si vero captio fuerit iniuſta ſicuti pro ſeruitio, quod tenens non cognoſcit, et de quo ſine præcepto domini Regis reſpondere noluerit, tunc oportet quòd ille qui aueria ceperit, reſpondeat de iniuſta captione, ſiue illa detinuerit iniuſte contra vadium & plegium, vt ſupra, ſiue non. Et hoc, ſi querens doceat per certa iuditia, et ſectam ſufficientem, quòd capta fuerit pro ſeruitio quod non cognoſcit, quia cùm quis dedixerit ſeruitium quod petitum eſt, ſiue debitum ſit & ſolutum ſiue non, cùm in placito illo, per breue domini Regis peruenire poſſit ad duellum, vel magnã aſſiſam, manifeſte patet quòd nullus liber homo de

tali.

tali ſeruitio tenetur reſpondere ſine breue domini regis, non magis quã de libero tenemento ſuo. Sed quid ſi dominus recenter fuerit in ſeyſina de ſeruitio de quo cõtenditur, nunquid poterit tenens illud dedicere? Bene poterit (vt videtur) licet ſolutum, debitum vel indebitum. Tu dic, quòd ſi dominus fuerit in ſeyſina ſeruitij, pro quo diſtringitur, per namium querentis, et hoc poſſit verificari per patriam, tenens non poterit illud ſeruitium ſic dedicere, quin inde capiatur inquiſitio.s. de ſeyſina recenti per manum tenentis. Si tenens huiuſmodi ſeyſinam dedixerit, & inquiſitione pro domino faciente, querens erit in miſericordia, et aueria capta returnabit domino, quia in huiuſmodi caſu, perueniri nõ poteſt ad duellum nec ad magnam aſſiſam, propter ſeyſinam recentem. Si autẽ cõuictum ſit per inquiſitionem, quòd dominus non fuerit in ſeyſina ſeruitij per manum tenentis, pro quo recognouit diſtrictionem, tunc domin' erit in miſericordia & querens recuperabit damna ſua, et aueria ſua deliberata remanebunt, & dominus ſibi prouideat per breue ſi voluerit, pro huiuſmodi ſeruitio recuperando, vbi perueniri poterit ad duellum vel magnam aſſiſam. Idem erit dicendum ſi tenens moriatur & dominus fuerit in ſeyſina ſeruitij ꝓ quo diſtrictionem fecit anno & die quo tenens ſuus fuit viuus & mortuus, ſi hæres tenentis poſtmodum velit huiuſmodi ſeruitium dedicere, cûm dominus ꝓ eodẽ diſtrinxerit. ¶ 3. Si autem tenens conqueratur de iniuſta captione, et iniuſta detentione ſimul & ſemel, bene poterit vtramq; iniuriam ſi velit proſequi, et per eoſdem teſtes, et per eandem ſectam, et ſi fuerint concordes, et idonei, & ſufficientes, ponere poterit captorem & detentorem ad legem ſi voluerit, & vadiata lege, habebit diem ad faciendam legem, vſq; ad proximum com̃, ad quem poterit vterq; ſe eſſoniare ſi voluerit. Et ſi ad diẽ legis faciendæ defuerit aliquis de xij. vel ſi contra prædictos excipi poſſit, quòd non ſunt idonei ad legem faciendam, eo quòd villani ſunt, vel aliâs idonei minus, tunc dominus incidet in miſericordiam, & damna reſtituet ſicut prius. Et contingit multotiens quòd dominus poteſt ſaluó defendere detentionẽ contra vadium & plegium, ſed non iniuſtam captionem, & quo caſu, vterq; cadet in miſericordiam vicec. tam dominus quàm tenens, dominus propter iniuſtam captionem, et tenens pro falſo clamore de iniuſta detẽtione. ¶ 4. Si dominus poſt legem vadiatam defaltã fecerit, diſtringendus erit quòd veniat ad proximum com̃, auditurus iuditium ſuum de defalta, ad quem com̃ ſiue venerit ſiue non, debet tenens habere aueria ſua deliberata, eo quòd dominus defecit in lege ſua facienda, et poſt talem diſtrictionem, nullum habebit reus eſſonium in odium defaltæ quam fecit, nec poſſit dedicere com̃, per aliquem audientem & intelligentem, ꝙ ipſe legem non vadiauit, cûm in hoc caſu habeat comitatus recordum, ſicut in alijs pluribus caſibus, quia ſi hoc facere poſſet, eadem ratione dedicere poſſet quilibet contra recordum comitatus de viſo petito, et warranto vocato, & cognitionibus, & attachiamentis, & huiuſmodi, & inde ſequeretur quòd nullum placitum terminaretur in comitatu. Hoc tamen videtur eſſe contra eos, qui dicunt quòd com̃ non habet recorda, cui cõtradici non poſſit per vnum audientem & intelligentem. ¶ 5. Ad quod

notandum,

notandum,quòd nullus poteſt in comitatu vel alibi aliquid dedicere, de recordo aduerſarij ſui,nec de recordo illo aliquid augere vel diminuere, ad damnum ipſius aduerſarij ſui:quià ſi hoc, ſic ſequeretur inconueniẽs, quód quicquid boni aduerſarius ſuus diceret pro ſe,amouere poſſet, & in peius conuertere.Sed de recordo ſuo proprio in comitatu recitato inde augere poterit vel diminuere, ſed totum dedicere non poteſt, nec ea quæ ſunt de ſubſtantia negotij,vel principalia cum captione aduerſarij, verbi gratia.Sit qui petat quandam terram de ſeyſina anteceſſorum ſuorum, ꝑ verba duellum facientia & nominauerit tempus regis Richardi, et quód expletia cepit ad valentiam viginti ſolidorũ,hoc ad alium comitat̃ dedicere poteſt, & dicere quòd petijt de ſeyſina anteceſſorum ſuorũ de tempore regis I. et ita mutare quod petijt de tempore regũ Richardi et Iohãnis ſimul & ita addere vel augere, et quòd expletia cepit ad valentiam quinque ſolidor̃ & ſic minuere, et ſtatim hoc probare debet per vnum audientem, et intelligentem,qui incontinentì paratus ſit hoc probare ꝑ corpus ſuum ſi curia conſiderauerit.Et ſic poterit quis ꝓprium recordum mutare,augere,et minuere, quia ex hoc nullum damnum habebit aduerſarius, quià non ſunt multum de ſubſtantia negotij. ¶6. Officiũ vero vic. eſt,ſi quis conqueratur de iniuſta captione, vel iniuſta detentione contra vadium et plegium, quòd cùm breue domini regis ſuperuenerit & receperit, quod tale eſt. Rex vic.ſalutem.Præcipimus tibi, quòd ſine dilatione replegiare facias tali aueria ſua,quæ talis cepit et iniuſtè detinet vt dicit, et poſtea eum inde iuſte deduci facias ne amplius inde clamorem audiamus pro defectu iuſtitiæ Teſte &c.vel etiam ad querelã alicuius ſine breui(accepta prius ab eo ſecuritate de proſequendo)in ꝓpria ꝑſona ſua,ſi ad hoc intendere poſſit,accedat vic. ad locum vbi aueria detenta ſunt, vt dicitur,vel ſi ipſe vic. non poſſit,mittat ſeruientem ſuum,& ſtatim cùm venerit,petat viſum de auerijs illis vbicunq;incluſa fuerint,& ſi ſit aliquis contradictor vel qui velit contradicere quòd inde viſum habere non poſſit,vel ꝓpter hoc in eum manus violentas iniecerit, ſtatim leuet hutheſium & clamorem, & cum hutheſio & clamore capiat delinquentes,ſicut illos qui ſunt manifeſtè contra pacem domini regis, et in gaolam proijciat,quouſquè dominus rex inde pręceperit volũtatem ſuã, et aueria capta deliberet ſi inueniantur: ſi autem inueniri non poſſũt,eo quòd alibi fugata ſunt forte,vel extra com̃ in fraudem, et captor terrã habuerit in com̃ & catalla,capiat ſeruiens domini regis de auerijs illius in duplum, & illa detineat,donec aueria ſic abducta reducantur.Sed quid ſi captor nullam terram habuerit in com̃ nec cattalla, quid agendum erit? cùm poteſtas vic.non extendatur vſq; ad alium com̃, et hoc fiat in fraudem ad impediendam vic.poteſtatem, tunc recurrendum eſt ad poteſtatem regis & fiat tale breue. ¶7. Rex vic.ſalutem. Quia A. fecit nos ſecuros, vel aliter.Si A.fecerit te ſecurũ de &c.Pone ꝑ vadiũ & ſaluos plegios B.quòd ſit coram iuſtitiarijs &c. apud weſtm̃ tali die, oſtenſurus quare cepit aueria ipſius A.in com̃ tali,vbi idem B.non habet terras nec tenementa,licet habeat feoda, et ipſa fugauit a prædicto com̃ tali, vſq; ad com̃ tuum in fraudem extra poteſtatem vic.noſtri talis,et ibidem ea de-

tinet contra pacem noſtram, vt dicit. Eodem modo fiat breue, ſi hoc fecerit ad grauamen tenentis ſui. Cûm in comitatu vbi tenens degerit feodum habuerit & curiam capitalẽ, ad quã tenẽs ſectam debuerit, cùm hoc faciat de voluntate & in fraudem, & non de neceſſitate pro defectu curię, & tunc ſic: oſtenſurus quare cepit aueria ipſius A. in comitatu tali vbi idem B. terras habet & tenementa & curiam capitalem & ipſa fugauit &c. vt ſupra. Si autem hec fecerit ex neceſſitate & pro defectu curiæ, nõ erit hoc ei imputandum. ¶ 8. Cùm autem vicecom̃ vel ſeruiens regis viſum habuerit de auerijs captis, ſine impedimento & contradictione, ſtatim faciat ea deliberari querenti, & ſtatim det vtriquè eorum diem ad proximum comitatũ, vt ille qui cepit aueria, quorum captio dedici non poterit contra recordum vicecom̃ vel ſeruientis, ſiue iuſta fuerit ſiue iniuſta, oſtendet rationem quare illa iuſtè ceperit, & tunc ille qui petit doceat, ſi poſſit, quôd iniuſtè. Ad quem comitat̃ nullum de iure competeret captori eſſonium, cûm iniuſta captio & detentio contra vadium & plegium, dici poterit quædam roberia, contra pacem domini regis, etiam plus quàm noua diſſeyſina. Cûm vero vterquè præſens fuerit in comitatu, tunc dicat captor quòd iuſte cepit, et per conſiderationem curiæ ſuæ, pro ſeruitio quod idem querens & tenens ſuus ei debuit, & ei iniuſte detinuit, & inde poterit vocare curiam ſuam ad warantum ſi voluerit, et benè defendat, quòd illa nunquam detinuit contra vadium et plegium. Ad quod querens reſpondere poterit, quòd illa iniuſtè cepit et detinuit, quiâ cûm ad curiam ipſius captoris domini ſui, ſummonitus eſſet ad reſpondendũ ei de ſeruitijs et conſuetudinibus, ipſe reſpondit quód nullum ſeruitium ei tale debuit, et iuditium petijt, ſi debuit inde reſpondere ſine breui et præcepto domini regis, de ſicut hoc tetigit liberum tenementum ſuum. Et ſuper hoc nihilominûs cepit idem dominus ſuus aueria ſua, et eũ diſtrinxit pro ſeruitio ſuo, quod non cognouit: et cûm aueria ſua peteret deliberari quietè, illa noluit deliberare, et inde producat ſectam ſuam ſufficientem, ſcilicet probos homines, qui præſentes fuerint in curia, et qui bene examinati, ſi concordes inueniantur, tunc ſũmoneatur curia, quæ ſi cùm venerit concordans fuerit cum ſecta, tunc refert vtrum captor diſtrictionem fecerit per iuditium curię, vel ꝓpria voluntate. Si autem per iuditium curiæ, tunc erit curia in miſericordia pro falſo iuditio, et aueria remanebunt deliberata. Si autem de propria voluntate, et curia ſua ei defecerit de waranto, tunc erit ipſe in miſericordia, et remanebunt aueria deliberata. Sed quid ſi curia recordetur, quód querens ſeruitium petitum recognouit in curia ipſa, et iuditium aduocet, et quòd iuſta fuit captio propter cognitionem, tunc querens recordum illud dedicere poterit, et cognitionem contra recordum curię. Eſto quòd in curia domini nullum fuit placitum de ſeruitio, ſed immediate peruenta eſt querela ad vicecomitem de iniuſta captione, et quo caſu, ſi dñs cognoſcat ꝙ iuſtè cepit et ꝓ ſeruitio ſuo, vt prædictũ eſt, tunc aut querens õninò dedicit ſeruitiũ illud, et ꝙ illud nũquã fecit, vel cognoſcit ꝙ illud aliquando fecit ſed tamẽ iniuſtè, quia chartã habet quæ ipſum inde acquietat. Si autẽ õnino dedixer̃, tũc qã com̃ nõ habet poteſtat̃ vlteri⁹ cognoſcendi,

cendi, nec iudicare poterit vtrum ſeruitium debitum ſit vel non, remaneant aueria deliberata, & dominus ſibi perquirat, quòd faciat ei ſeruitia & conſuetudines quæ ei facere ſolet, ſi recenter fuerit in ſeyſina propter ſeyſinam recentem. Et quo caſu, recuperabit omnia damna ſua, quia agit tantum de poſſeſſione. Si autem de lõginqua & remota ſeyſina, tunc dicatur, quæ ei facere ſolet & debet, vt vtrumq; ius, tam poſſeſſionis q̃ proprietatis in iuditium deducatur per breue de recto, vbi nulla damna recuperabit. Si autem cognoſcat querens, quòd aliquando fecit ei ſeruitium ſed iniuſtè, tunc quia cognoſcit ſeyſinam domini, iuſtam vel iniuſtam, retornentur aueria, donec ſatiſfecerit domino de ſeruitio quod cognoſcit, propter ſeyſinam, licet dominus ius non habuerit, & querens ſibi perquirat breue, quòd dominus non exigat ab eo ſeruitium & cõſuetudines quæ ei facere non debet, eo quòd illa de iure facere non debet, & ideó ſi ſeyſina illum grauat, liberabit ipſum actio ſuper iure. Item cognoſcere poterit captor, quòd aueria iuſte cepit, quià cùm habeat fundũ ſuum liberum, ita quòd nec ipſe querens nec alius communiã in eadem habere poſſit, nec aliam ſeruitutem, & cûm idem querens immiſiſſet aueria ſua, cûm ius non haberet immittendi, & pluriès eſſet ei prohibitũ ne immitteret, ipſe nihilominûs immiſit contra ꝓhibitionem, & ita cepit aueria ſua iuſte, paratus ei illa reſtituere ſi velit ab huiuſmodi iniuria abſtinere, quod quidẽ facere pẹnitus recuſauit, nec voluit aueria ſua tali modo recipere. Ad quod querens, quòd iniuſte, quia ipſe ibi communiam habere debet, et ſemper habuit, & hoc paratus eſt docere, vbi, & quando &c. Et ex quo noluit illa quietè ſine plegio dimittere, ideo noluit tali modo plegium inuenire. Et quia comitatus non habet poteſtatem procedendi vlterius, remaneant aueria deliberata, & ſi querens vti voluerit cûm ius non habeat, ſi dominus aliter ſe defendere non poterit, habeat breue contra ipſum de noua diſſeyſina de libero tenemento ſuo, & ſi querens ius habeat vtendi & dominus eum non permittat, habeat breue verſus dominum de communia paſturæ ſuæ. ¶9. Dicere etiam poterit captor, quód iuſte cepit aueria ſua, quia illa inuenit in damno ſuo, & ſecundùm legem & conſuetudinem regni imparcauit illa, donec damnum ſuum ei eſſet emendatum, & non alio modo. Et ipſe querens noluit damnum emẽdare nec ſecuritatem dare, vel nec illa vnquam petijt ꝑ vadium nec ꝑ plegium, vel ſi petijt, oblata fuerunt ei tali modo, vt prædictum eſt, & non alio, & inde producat ſectam. Et ſi querens hoc preciſè negauerit, defendat ſe ꝑ legem ſuam, vel ſi dicat, quód ſi prædicta occaſione capta fuerunt & iuſte, tamen detenta fuerunt iniuſtè cõtra vadium & plegium, quia ille querens venit ad ipſum captorem cum probis hominibus, & coram eis paratus fuit ei emendare damnum ſuum ꝑ viſum eorundem, & ipſe hoc recuſauit, et nihilominus aueria ſua detinuit iniuſtè contra vadium et plegium. Et ſi inde habuerit bonam ſectam et ſufficientẽ, ille captor, ſi hoc preciſè defenderit. contra vadiet legem, et ſic ex vtraquè parte poterunt leges vadiari. ¶10. Item ſi querens dicat ꝙ iniuſte cepit aueria ſua, quiâ nulla damna ei fecerunt, nec cûm obtuliſſet ei ſatiſfacere de dãnis, aliquod dãnum ei oſtendit, tunc oportet ꝙ captor ſectam producat

 ſuffici-

ſufficientem, quòd illa cepit in damno ſuo,& ideo iuſtè: vel pro ſeruitio ſuo recognito, et iniuſtè detento. Si autem ad ſeruitium reſpondet querens, cū illud recognouerit,ꝙ aueria iniuſtè capta ſunt,quia totum fecit ſeruitiū, ita quòd nihil ei a retro eſt, ſi inde habeat ſectam ſufficientem, quæ ſufficiat ad probationem, iniuſta erit captio, nec ſe defendere poterit captor per legem. ¶11. Itē dicere poſſit captor, quòd iuſtè cepit quià quidam talis queſtus fuit de querente de tali iniuria, ſicut de verberibus et ſanguine effuſo,vel de tali debito ſine breui.Et vnde talis ſummonitus fuit,quòd eſſet ad certum diem in cur̄ ſua inde reſponſurus,ad quem diē ipſe non venit, nec ſe eſſoniauit,& vnde per conſiderationem curiæ meę diſtrictus fuit, quòd eſſet ad alium diem.Et ad quem diem non venit & ita quòd aliás per conſiderationem curiæ præceptū fuit quòd aueria primò capta retinerentur,& plura caperentur,& ita per iuditium curiæ iuſtè capta fuerunt,et non detenta iniuſtè contra vadium et plegium, quia nūquam petita fuerunt,vel ſic: Cùm primò poſt ſummonitionem capta eſſent aueria pro defalta ipſius querentis,et petita per plegium,ei deliberata eſſent per ſic,quòd veniret ad alium diem rationabilem inde reſponſurus, et niſi veniret, quòd aueria retornarentur,et ad diem illum non venit, et retornata fuerunt aueria per defaltam ſuam, et ita iuſtè capta. Ad quæ reſpondeat querens,quòd iniuſtè et tali ratione(quam dicat ſi ſciat). Et ſic iuſtè capi poſſunt aueria vel iniuſtè,aſſignata ratione:quia ſēper inquirendum erit, qua occaſione capta fuerunt, et ſi iuſtè ſiue iniuſte capta fuerunt,tamen contra vadium et plegium denegari non debent, dum tamen ille cuius fuerint, paratus ſit facere quod de iure facere debebit. Et notandum quòd iniuſta captio emendari poterit per vicinos, iniuſta autem detentio non,quiâ hoc eſt manifeſtè contra pacem domini regis, et contra coronam ſuam. ¶12. Sed quid ſi ſeruiens alicuius in abſentia domini ſui ceperit aueria alicuius tenentis domini ſui, & ipſe tenens conqueratur de ſeruiente quòd aueria ſua iniuſte cepit, & contra vadium & plegium detinuerit, & ſeruiens ille curiam domini ſui vocauerit ad warantum,& curia ei warrātizauerit de ſeruitio quod non recognoſcit? ſeruiens liberabitur,& curia de facto ſuo reſpondebit. Sed nunquid poterit curia ſine domino reſpondere, cùm ſeruitium tangat ipſum dominum? immo: ita quòd iuditium emendetur. Si autem aueria capiantur per ſeruientem ſine iuditio curiæ,& poſteâ petita fuerint ab ipſo domino, cùm præſens fuerit,& ipſe ea vetuerit per vadiū et plegium , vterq; tenebitur, vt videtur,vnus de captione, & alter de vetito namio.Et licet domin⁹ ipſe aduocauerit captionem ſeruientis,ſeruientem non liberat, ſed onerat ſeipſum,& vterq; tenetur de facto ſeruiētis: ſeruiens,quia cepit, & dominus dupliciter, quia aduocat factum ſeruientis, & quia vetat.Itē ſunt qui dicunt, quòd non tenetur quis reſpondere de vetito,antequam conuincatur captio iniuſta; ad quod dico, quamuis captio iuſta vel iniuſta,tamē vetitum ſemper erit iniuſtum,aliud tamen erit ſi captio ōninò nulla,quia vbi nihil omninò captum,nihil erit ex eo quod ſit vetitum.Item etſi captum, tamen nihil petitum, & ſi nihil petitum,tunc non erit aliquid vetitum.Item eſto quòd nihil actum ſit per curiam, nec per dominum curiæ,

ſed

ſed tantum per ſeruientem, vt ſi ſeruiens ſine domino vel ſine curia talliauerit tenentes domini ſui, ſicut villanos qui ſunt liberi, vel dicant ſe eſſe liberos forte, cùm ſint ſerui, & poſtea cùm inde autoritate propria fecerit diſtrictionem, et aueria ad querelam tenentium fuerint deliberata per vicecom̃ ad vadium & plegium & querela facta ſit tantum de ſeruiente ſine domino, quæritur an ſeruiens reſpondere poſſit vel debeat ſine domino, & rem iuditium deducere ſine eo? quo caſu, inquirendum erit a domino, vtrum factum ſeruientum ſuorum aduocauerit vel non, ſi autem non, tunc poterit dominus hoc emendare, quod ſi aduocauerit vel non emendauerit, facit iniuriam illam ſuam propriam, ſi ibi fuerit iniuria. Et cùm aduocauerit poterit deſcendere ad inquiſitionem de tallagio, vtrum iuſte petatur vel iniuſte, maxime ſi loquela poſita fuerit in curia domini regis. Caſus de petro de Sabaudia, & tenentibus ſuis coram cõſilio domini regis apud weſtmonaſterium ad ſcaccarium ãno regni regis H.xlvi.de termino Paſchę paulò ante aſcentionẽ. ¶13. Cùm autem aueria ſemel fuerint per iuditium comitatus deliberata, iterum capi nõ debent pro eodem, antequam placitum terminetur. Et ſi iterum capta fuerint, vicecom̃ ea iterum deliberari faciat cum damno capientis per tale breue. Rex vicecom̃ ſalutem, monſtrauit nobis A. quód cùm breue noſtrum nuper tibi detuliſſet, de auerijs ſuis replegiandis, quæ B. cepit & iniuſte detinuit (vt dicit) et tu eadem aueria eidem A. replegiaſſes, & ei dediſſes diem ad proximum comitat̃ tuum, & prædictum B. attachiaſſes ad reſpondendum ſuper hoc eidem A. prædictus B. poſt attachiamentum illud aueria eiuſdẽ A. iterũ cepit, eadẽ occaſione qua ea prius ceperat, vel occaſione alicuius talis, quod tangit illud placitum principaliter, & illa detinet ſicut prius. Et quia hoc eſt manifeſté contra pacem noſtram, tibi præcipimus, quòd aueria ipſius A. ſine dilatione deliberari facias quouſqué capitale placitũ inde inter eos terminetur. Et ſi inueneris quòd prædictus B. aueria ipſius A. iterum ceperit ea occaſione qua ea priꝰ cepit, & idem A. fecerit te ſecurum &c. tunc habeas coram iuſtitiarijs noſtris ad primam aſſiſam &c. corpus ipſius B. ad reſpondendum prædicto A. de ſecunda captione, et habeas ibi hoc breue Teſte &c. Et vnde, ſiue prima captio iuſta fuerit ſiue iniuſta, ſecũda õnino erit iniuſt. vel aliter: Et ſi inueneris ꝙ prædictus B. aueria ipſiꝰ A. iterũ ceperit, ea occaſione qua priꝰ ea ceperat, tũc corpus ipſius B. habeas corã te, et corã cuſtodibꝰ placitorũ coronæ noſtræ ad ꝓximũ com̃ tuũ. Et ſi ꝑ balliuos tuos per quos aueria pręd icti A. ſecũdò replegiata fuerũt, et ꝑ alios legales homines conuinci poterit de ſecunda captione, et ꝓ vna eadẽq; occaſione, tũc pręd ictũ B. ita caſtiges ꝑ grauẽ miſericordiã, vt caſtigatio illa in caſu conſimili alijs timorẽ tribuat delinquẽdi Teſte &c. Et quo caſu, ſemper oportebit ꝙ inculpatꝰ defẽdat ſecũdã captionẽ et detẽtionẽ, et damnũ et totũ, ſecundũ quod fuerit inculpatus cõtra querẽtẽ et cõtra ſectã ſuã, ſi ſectã ꝓduxerit ſufficiẽtẽ, cũ ei nõ ſit credẽdũ ad ſimplicẽ vocẽ ſuã. Et ſi ſimplicit̃ defẽdet ꝑ legẽ ſe defẽdat cõtra ſectã, poterit tamẽ inculpatꝰ ita excipere et reſpõdere, ꝙ vterq; onerabit̃ ad ſectã ꝓducẽdã, et cũ hinc inde fuer̃ ſecta diligẽt̃ examinata ꝓ ea iudicabit̃ quę ꝓbabilior et veriſimilior eſſe ꝓbabitur. Et ꝙ

ſecta

ſecta examinari debeat, ꝓbatur in itinere w. de Ralegh in comitatu Leyc. in principio rotuli, de Rogero le Suche: vbi dicitur, quòd ſi ſecta ex parte querentis producatur, quòd aueria ſua iniuſtè capta fuerunt contra vadium & plegium, & iniuſte detenta, & reſponſum ſit ex aduerſo quòd iuſtè, & ideo, quia capta fuerunt in damno, & contra vadium & plegium nõ fuerunt detenta, ſi cùm ſecta fuerit examinata, non concordat nec deponat ſecundùm intentionem querentis, quia forte dicit contrarium vel diuerſum, vel quia nihil ſcit niſi de auditu, vel quia nihil actum fuit in præſentia eorum qui producuntur, tunc ille de quo queritur, recedat ſine die. Sunt etiam catalla quæ aliquando petuntur nomine aueriorum, cûm quis in ſolo alieno opus fecerit manifeſtum vel manufactum, vt ſi heyauerit vel foſſatum fecerit, vel carucam immiſerit, & huiuſmodi vtenſilia vel catalla capiantur, & per vadium & plegium denegata cûm petantur, & vicecom̃ vel balliuus ad querelam eius cui⁹ fuerint, illa deliberauerit vſque ad comitatũ vel hundredam, vbi cùm captor dixerit quôd iuſte capta ſunt propter opus manifeſtum in fundo & ſolo ſuo iniuſtè & contra voluntatem ſuam, & alius dicat fundum illum eſſe ſuum: quià iſtud tangit liberum tenementum, nec ſciri poterit quis eorum dominus ſit, nec comitat̃ habet poteſtatem cognoſcendi, tunc recurrendum erit ad aſſiſam nouæ diſſeyſinæ per illum qui queritur, & retornentur aueria & vtenſilia ſic capta, & ante captionem aſſiſæ non deliberentur, & ſic fiat de conſimilibus.

¶Henrici de Bracton de Legibus & conſuetudinibus Angliæ.

Liber quartus: Qui diuiditur in ſeptem tractatus, quorum primus eſt de aſſiſis nouæ diſſeyſinæ.

(·.·)

¶*De diuiſione poſſeſſionum.* Cap. 1.

DIctum eſt ſupra de actionibus criminalibus, & iniuriarum quæ perſonales ſunt, & pertinent ad coronam domini regis. Nunc autem dicendum eſt de actionib⁹ ciuilibus. Et huiuſmodi quędã ſunt reales, & quædam ſũt perſonales, ſed primò de realibus actionibus dicatur. Et eſt rerum poſſeſſio, & eſt proprietas, & primò dicendum eſt de poſſeſſione quâm de proprietate ratione ſupradicta. ¶1. Et ſciendum quôd poſſeſſionum, quædam nuda pedum poſitio, quę dicitur intruſio, & dicitur nuda, eo quôd non vallatur aliquo veſtimento, et minimum

mum habet poſſeſſionis & omninò nihil iuris, & in parte habet naturã cũ diſſeyſina & in quibuſdã ſunt diſſimiles, quiá vbicunquè eſt diſſeyſina, ibi quodammodò eſt intruſio, quantum ad diſſeyſitorem, ſed non econtrario, quia vbicunq; eſt intruſio, ibi non eſt diſſeyſina propter vacuam poſſeſſionem, & in vtroq; caſu, poſſeſſio eſt nuda, donec ex tempore & ſeyſina pacifica acquiratur veſtimentum. Eſt et alia poſſeſſio, quæ parum habet poſſeſſionis & nihil iuris, ſicut illa quæ precaria eſt, & clandeſtina, ſicut violenta, et talis ex tempore nunquam ſibi veſtimentum acquirit. Eſt et alia quæ aliquid poſſeſſionis habet & nihil iuris, ſicut illa quæ conceditur ad terminum annorum, vbi nihil exigi poterit niſi vſus fructus. Eſt etiam quædam quæ multũ habet poſſeſſionis & nihil iuris, ſicut illa quã quis habet ad vitam tantum, ex cauſa dotis, vel donationis, vel alia quocunquè cauſa. Eſt etiam quædam poſſeſſio quæ plus habet poſſeſſionis & multum iuris, ſicut illa, vbi quis habet liberum tenementum & feodũ ſibi & hæredibus ſuis. Eſt etiam quædam quæ plurimum habet poſſeſſionis & plurimum iuris, ſicut eſt illa in qua quis habet liberum tenementum, feodum & proprietatem. Et cùm talis habet plurimum poſſeſſionis, et plurimum iuris, alius tamen in eodem habere poterit ius maius.

1 ¶ *De poſſeſſione quæ nuda eſt vel dicitur. 2. De terra quæ reuerti debet vt eſchaeta tanquã ad capitalem dominum pluribus rationibus. 3. Si quis ſe intruſerit in terram aliquam & quæ reuerti debet. 4. Item quo warranto ſe intruſit. 5. Breue de intruſione. 6. Itẽ quare ſe intruſit. 7. Si quis poſt mortem vxoris ſuæ ſe tenuerit in poſſeſſione. 8. Breue de attachiando. 9. Item adhuc de intruſione. 10. Item ſi duobus facta fuerit donatio & de intruſione.* Cap. 2.

1

PRimô vero dicendum eſt de illa quę nuda eſt omninò et ſine aliquo veſtimento, quæ dicitur intruſio, et ſic de alijs conſequenter dicatur per ordinem. Videndum igitur quid ſit intruſio, & ſciendum ꝙ intruſio eſt, vbi quis (cui nullũ ius competit in re nec ſcintilla iuris) poſſeſſionem vacuã ingreditur, quæ nec corpore nec animo poſſidetur, ſicut hæreditatem iacentem antequam adita fuerit ab hærede, vel ſaltem a domino capitali ratione cuſtodiæ, vel ratione eſchaetæ, ſi forte hæredes non exiſtant, vel ſi poſt mortem alicuius, per finem factum, vel per modum donationis, vbi ſucceſſio ſibi locum vendicare non poſſit, vel ſi poſt mortem alicuius qui tenuit ad vitam, debeat tenementum reuerti ad proprietarium, ponat quis ſe in ſeyſinam, antequam tenementum illud perueniat ad illum, ad quem peruenire deberet, ex prædictis cauſis. Et quæ poſſeſſio vacua dici debeat & quę non, ſupra ſufficienter videri poterit, in titulo de acquirenda poſſeſſione. Cûm autem quis ita ſe intruſerit, cùm nihil iuris habeat, et hæredem venientem, vel dominum capitalé (vt prędictum eſt) vel eum ad quem tenementum reuerti deberet pluribus modis, per finem factum, per modum donationis, vel vt eſchaeta pro defectu, vel ꝓ delicto, vel alio quocũq; modo non admiſerit: ſuccurritur ei ad quẽ tenementum reuerti debet pluribus modis, ſecũdũ diuerſitatem

ſitatem caſuum, ꝑ talia breuia, ſi autem reuerti debeat ad dominum capitalem tanquam eſchaeta ſua, eo quòd feoffatus ſibi & hæredibus ſuis de corpore ſuo ꝓuenie͂tibus obierit ſine hęrede de ſe.s.de corpore ſuo, tũc ſic. ¶2. Rex vic.ſalutem.Pone per vadiũ & ſaluos plegios, vel certos plegios A. quôd ſit coram &c. ad reſpondendum B. quare intruſit ſe in tantam terram cum ꝑtine͂tijs in tali villa, quã C.tenuit de prædicto B. & vnde idem C. fuit ſeyſitus die quo obijt, & quæ ad ipſum B.reuerti debuit tãquám ad capitalẽ dñm illius feodi, eo quôd prædictus C.obijt ſine hærede de ſe.& habeas &c. Teſte &c. ¶3. Item aliud de eodem, vbi quis ſe intruſerit in terram aliquam quaſi hæres cúm non ſit, ſuper ſeyſinam domini capitalis, & quæ remanere debet in manu ſua, donec rect⁹ hæres veniret ad faciendum ei, quod de iure facere deberet, & tũc ſic. ¶4. Ad reſpondendum quo waranto ſe intruſit in tantam terram, quæ eſt de feodo ipſius B. et quam prædictus B.ceperat in manum ſuam, donec rectus hæres veniret ad faciendum ei, quod de iure facere deberet, vt dicit, & habeas &c. Et ſic competit capitali domino actio ratione eſchaetæ, & ratione cuſtodię. Et cûm nullum competat ei remedium ordinarium, quòd loqui poſſit de ſeyſina ꝓpria vel ãteceſſoris, de neceſſitate recurritur ad extra ordinarium, & ad huiuſmodi breuia formata. Item aliud de eodem iure alicui competente, & tunc ſic. ¶5. Ad oſtendendum quare intruſit ſe in tantam terram &c. quam B. clamat tenere de C.filio & hærede D. qui quidem terram illam dedit prædicto B.in ligea poteſtate ſua, de aſſenſu & voluntate prædicti C.filij & hæredis ſui, & ſimiliter de aſſẽſu & volũtate prædicti A.capitalis domini illi⁹ terræ (vt dicit) vel aliter. ¶6. Quare ſe intruſit in tantam terram &c. quam idem B. clamat verſus prædictũ A.ꝑ breue noſtrũ de recto in tali curia. Et vnde idem A.ſe poſuit in magnam aſſiſam noſtram, & ꝑquiſiuit ſibi breue noſtrum de pace noſtra habe͂da, vſquè ad aduentum iuſtitiariorum in partes illas, & in quas nódum venerunt, vt idem A. dicit, vel aliter: Quare ſe intruſit in tantam terram &c. quæ ad ipſum B.reuerti debuit poſt mortem talis mulieris quæ terrã illam tenuit in dotem de dono talis, ratione finis facti inter prædictos B. & talem anteceſſorem ipſius A.cuius hæres ipſe eſt vt dicit. Et huiuſmodi forma breuis locum habet in omni caſu, vbi quis ſe intruſerit in terrã aliquam, quam quis tenuerit ad vitam ſuam nomine dotis, vel per legem Angliæ, vel alio quocunquè modo, & quæ reuerti deberet poſt mortem talium, ad verum hæredem, vel ad alios per finem factum, vel alio modo quocunq;. Si autem tales in vita ſua donationes fecerint, tunc locum habebit breue de ingreſſu, ſicut infra dicetur. ¶7. Itẽ poterit quis poſt mortem vxoris ſuę ſe tenere in ſeyſina tanquam ꝑ legem Angliæ, licet liberos ſimul non habuerint, & tunc fiat tale breue: Quia poſſeſſio aliquando ius parit, & quia pro poſſeſſione pręſumitur de iure, ideo infra annum ad minus eijciat verus hæres intruſorem vel ſi non: verſus eum perquirat per breue, quia de longiori tempore non reſpondebit ad intruſionem. Vt de termino ſancti Michaelis anno regis H.nono incipiente decimo in com̃ Norff.& Suff. de Simon de Rakfeld, quòd poſt longum tempus agi non poterit de intruſione, ſcilicet poſt decem ãnos vel duodecẽ, nec ꝑ breue

nec

nec ſine breui. Si autem intruſor recenter eiectus fuerit & antequam habuerit longum tempus & pacificum (annuale videtur ſecũdùm quoſdã) per aſſiſam nouæ diſſeyſinæ non recuperabit, vt de itinere M. de Pateſhul in comitat̃ Hereford & wigorñ anno regis Henrici tertio, aſſiſa nouę diſſeyſinæ ſi w. Camberlanus. Si autem, fiat tale breue. Præcipe A. quòd iuſtè et ſine dilatione reddat B. tantam terram &c. et in quam non habet ingreſſum niſi per intruſionem, quam fecit in eandem terram poſt mortem talis &c. Et ſi tenens dicit quòd nihil teneat, niſi nomine alicuiꝰ qui fuit infra ætatem & in cuſtodia ſua, & quòd inde nihil lucrari poſſit nec perdere, cadit breue. Item ſi vterq; nominetur in breui tam cuſtos q̃ minor, cadit breue pro cuſtode: quia nihil inde tenet niſi nomine cuſtodiæ. Si autem, ita dicatur. ¶8. Pone per vadium & ſaluum &c. vt ſupra, et ita quòd actio omninò ſit perſonalis, quamuis in breui vterquè nominetur, non cadit breue, cûm aliquo caſu ſapiat naturam nouæ diſſeyſinæ: quia non agitur ſpecialiter de tenemento cum intruſione, ſed tãtum de intruſione per ſe, & vbi culpabiles eſſe poterunt de intruſione tam illi qui ius habent in re, quâm illi qui ius non habent. Cûm autem intruſor cûm recenter eiectus fuerit habere non poſſit aſſiſam, eadem ratione nec conuictionem ſuper aſſiſam ſi per aſſiſam amiſerit. Item ſi non habeat actionem, nequè exceptionem ſi aliquem ſpoliauerit, ſi ad ipſum nihil pertineat diſſeyſina: vt ſi dicat forte quód diſſeyſitus ſeruus ſit, vel quòd nihil iuris habuerit in tenemento, vel quòd baſtardus, vel quòd teneram ſeyſinam, quia nihil ad eum: & quia ſi petere vellet per actionem nulla ei competeret. Et ſic poſſet tenens ſemper remanere in poſſeſſione, licet nihil iuris haberet in re poſſeſſa: Quia cûm neuter ius habeat, melior eſt cauſa poſſidentis, & ideo ſi ille qui ius non habeat talem eijciat, eiector exceptionem contra ipſum non habebit, cûm ſi peteret, actionem non haberet. ¶9. Item agere poterit de intruſione quis, vbi ratione alicuius chartæ vel homagij ſe poſuerit quis in ſeyſinam de aliquo tenemento, de quo nullam habuit ſeyſinam in vita donatoris. Itẽ ſi ſe poſuerit in ſeyſinã ſine breui procuratorio vel waranto. ¶10. Item ſi cûm duobus facta fuerit donatio et alteri eorum traditio, vnus propria autoritate ratione nudæ chartæ ſe poſuerit in ſeyſinã. Itẽ fieri poterit breue de intruſione breuiter & in generali forma, ſic: Oſtenſurus quare intruſit ſe in tantam terrã &c. quã B. qui nuꝑ obijt tenuit de eodem A. ad vitã ſuã tantûm, & quę poſt mortem eiuſdem B. ad eundem A. reuerti debuit, vt idem A. dicit, et habeas &c.

1 ¶*Qualiter amiſſa poſſeſſio per vim iniurioſam per aſſiſam nouæ diſſeyſinæ reſtituatur & de qualitate diſſeyſinæ. Cap.3.*

DIctum eſt ſupra qualiter poſſeſſio acquiſita, ex quacũq; cauſa acquiſitionis, de voluntate poſſidentis ad alium transferatur. Nunc autem dicendũ eſt, qualiter ſemel acquiſita conta voluntatem poſſeſſoris ꝑ vim iniuſtã auferatur et amittatur, & qualiter et qua actione, cûm amiſſa fuerit, ſpoliato reſtituatur: quia nemo debet ſine iuditio diſſeyſiri

de libero tenemento ſuo, nec reſpondere ſine præcepto domini regis, nec ſine breui. Sed inprimis videndum erit qualiter fit diſſeyſina, & quibus modis, poſtea vero quale competat remedium incontinenti vel ex poſtfacto: prius enim cognoſci debet de tranſgreſſione vel iniuria, et facti qualitate, vt poſtmodum faciliùs ſciri poſſit quale ſequatur remedium, & quæ pœna ſubſequatur. In hoc autem iuditio nouæ diſſeyſinæ, quod ex maleſitio oritur, perſequitur quis ipſam rem & perſequitur pœnam, & eſt perſonale, ſicut ius bonorum raptorum, et ibi pœna triplex: vna propter ſpoliationem contra pacem, vbi infligenda eſt pœna corporalis, alia propter iniuſtam detentionem, vbi infligenda erit pœna pecuniaria. Item perſequitur quis damna ſua quæ ſuſtinuit medio tempore ſpoliationis. Eſt etiam pœna adiecta, quòd diſſeyſitor principalis, vnus & non omnes, cùm per aſſiſam conuicti fuerint, dant vicecomiti bouem de conſuetudine, licet non de iure. Fit autem diſſeyſina non ſolum cùm quis præſens, vel procurator, vel familia qui nomine ſuo fuerit in ſeyſina, violenter, iniuſtè, & ſine iuditio de libero tenemento ſuo qualicunquè, eiecti fuerint: verùm etiam fit diſſeyſina, cùm quis ad nũdinas, vel peregrè profectus fuerit nemine in domo relicto vel poſſeſſione, alius in poſſeſſionem ingrediatur, & ipſum reuerſum non admittat, vel cùm ingredi voluerit, per ſe, vel aſſumptis viribus violenter repellat. Fit etiam diſſeyſina, non ſolum ſi quis verum dominum præſentem, procuratorem, vel familiam eijciat, vel reuerſum a nundinis vel a peregrinatione non admittat vel repellat: verum etiam diſſeyſinam facit, ſi ipſum, vel procuratorem, vel familiam in poſſeſſione exiſtentem, vti omnino non permittat, vel ſaltem impediat quo minus commodè vti poſſit. Et quo caſu, licet eum omninò non expellat, tamen facit ei diſſeyſinam, cùm commodum vtendi ei omnino auferat, vel quo minus commodè, quietè & in pace vti poſſit impediat, poſſeſſionem inquietando & perturbando. Item non ſolum fit diſſeyſina, ſecundùm quod prædictum eſt, ſed etiam ſi quis præpotens vti voluerit in alterius tenemento contra ipſius tenentis voluntatem, arando, fodiendo, falcando et aſportando, contendendo tenementum eſſe ſuum quod eſt alterius, ſi autem nihil clamauerit in tenemento aliud erit: quia tunc erit trangreſſio, & non diſſeyſina de libero tenemento, vel pecora immittendo vel alio quocunquè modo ſic ſeruitutem imponendo fundo qui prius liber erat. Et vnde, quamuis omninò non expellat vel impediat, ſic imponendo ſeruitutem, aufert libertatem quo minus poſſeſſor liberè teneat. Item facit quis diſſeyſinam ei qui poſſidet, vt cùm ius habeat vtendi fruendi in alieno, vti voluerit alio modo, alio tempore, alio genere, quàm vti deberet, vel aliter quàm ſeruitus fuit conſtituta. Item facit quis diſſeyſinam, non ſolum ſi fiat vt prædictum eſt, ſed fit cùm quis in ſeyſina fuerit vt de libero tenemento, & ad vitam, vel ad terminum annorum, vel nomine cuſtodię vel aliquo, alio modo, alium feoffauerit in pręiuditium veri domini, & fecerit alteri liberũ tenementũ: cùm duo, ſimul & ſemel de eodem tenemẽto & in ſolidũ, eſſe non poſſunt in ſeyſina. Itẽ facere poterit quis

quis diſſeyſinam ſub colore diſtrictionis, vt ſi quis diſtringat pro ſeruitio cùm nihil ei debeatur, vel cùm ei ſolutum fuerit, vel cùm modum diſtrictionis excedat. Item ſi quis vti voluerit cum iuſte poſſidente velit nolit, et ſi contra ſuam voluntatem opus fecerit manufactum. Item facit diſſeyſinam, qui iuſte poſſidentem impedit, quo minus in pace & quiete vti poſſit, faciendo ei contentionem iniuſtam: ſed omnis contentio non erit iniuſta, vt ſi verus dominus contentionem moueat ei qui rem ſuam iniuſtè detinet, ne pacificam habeat poſſeſſionem ſiue ſeyſinam, ſed interruptam ne currat tempus per deſidiam. Item diſſeyſiri poterit quis iniuſtè & ſine iuditio de tenemento ſuo, licet tenementum non teneat liberè, ſed ad terminum annorum, vel de dominico domini regis, vel huiuſmodi: talibus iniuriari poterit ſicut alijs prædictis, ſed non hic ſuccurritur eis per tale breue.

1 ¶ De violenta diſſeyſina. i. de ſimplici violentia & ſine armis. Itē de vi & vi armata & quid eſt vis. 2. Quòd pluribus modis dicitur vis. 3. Quæ dicuntur arma. *Cap. 4.*

DIctum eſt ſupra de qualitate diſſeyſinæ, & quæ aliquando poteſt eſſe violenta, & aliquando ſimplex ſine violentia, & violenta ſine armis, & violenta cum armis. Eſt enim vis ſimplex & vis armata, quia dicitur de vi, et vi armata: & ideo de vi inprimis videndum, quid ſit vis. ¶2. Et ſciendum quòd vis eſt maioris rei impetus, cui reſiſti non poteſt. Diuiditur autem ſic, quòd alia ſimplex, alia expulſiua omninò, & expulſiua cum armis vel ſine armis. Item alia clamdeſtina & de nocte, alia palam & publica, & de die. Item alia iuſta, alia iniuſta. Item alia per violentiam, alia ſine violentia: ſicut in rem vacuam. Item expulſiua locum habet in rebus corporalibus & immobilibus, ſicut in terris & tenementis. Item locū habet in rebus incorporalibus, ſicut in ijs quæ in iure conſiſtunt, ſed non ita omnino, ſed in parte & alio modo. Item vis alia perturbatiua, ſcilicet vbi quis cōtendit ſe poſſidere cùm ius non habeat, & alius dicat ſe eſſe in poſſeſſione cùm ius habeat. Item alia vis inquietatiua, vbi quis non permittit alium vti poſſeſſione quietè & in pace. Eſt enim quies & non quies, quod idem eſt quod inquies. Eſt etiam vis ablatiua, quæ conuertitur ſimul cum perturbatiua: cum aliquis ſcilicet fodiat in alieno vel falcet, & ſic perturbet, vt auferat & aſportet rem mobilem de re immobili. In rebus autem mobilibus vel ſe mouentibus, locum non habet per ſe, vt in illis quę per vim rapiuntur, auferuntur, & aſportantur. Item eſt vis compulſiua, quæ aliquando metum inducit, vbi ſcilicet quis alium in carcere & in vinculis detinuerit, vel euaginato gladio compulerit ad aliquid dandum, vel faciendum contra ipſius voluntatem. Et exceptionem inducit, ſiue vis illata fuerit alicui vel filio vel nepoti vel patri in filio vel nepote. Item eſt vis iniurioſa et illicita, et quędam licita et non iniurioſa, ſiue fuerit ſimplex vel violenta, inermis vel armata. ¶3. Eſt etiam vis armata (armis deiectum dico qualitercunquè fuerit vis armata) non ſolum ſi quis venerit cum telis, verumetiam omnes illos dicimus armatos, qui habent cum quo nocere poſſunt. Te-

lorum autem appellatione omnia in quibus ſinguli homines nocere poſſunt, accipiuntur, ſed ſi quis venerit ſine armis & ipſa concertatione ligna ſumpſerit, fuſtes & lapides, talis dicetur vis armata. Si quis autem venerit cum armis, armis tamen ad deijciendum non vſus fuerit, & deiecerit, vis armata dicitur eſſe facta: ſufficit enim terror armorum, vt videatur armis deieciſſe. Si autem cûm dominus a peregrinatione vel nundinis reuerſus fuerit, et armati qui poſſeſſionem inuaſerint eũ prohibuerint ne ingrediatur, videtur eum armis eſſe eiectum, et talis vis dici poterit repulſiua. Item cûm procurator generalis armatus venerit, et ipſe dominus videtur armis deieciſſe ſiue hoc mandauerit ſiue ratum habuerit: et hoc quidem erit dicendum de familia, cùm familia armata venerit. Ego enim nõ videor veniſſe armatus ſed familia niſi iuſſi vel ratũ habui: et ſecundûm præcedentia, qualitas facti facit pœnam grauiorem vel minus grauem. Sed ſiue fuerit vis armata vel inermis, quælibet talis non erit iniurioſa, quia armorum quædam ſunt tuitionis, et quod quis ob tutelam ſui corporis fecerit vel ſui iuris, iuſte feciſſe videtur. Item ſunt arma pacis & iuſtitiæ, & arma perturbationis, pacis, & iniuriæ. Sunt etiam arma vſurpationis rei alienæ, & talis vis dici poterit ablatiua, vnde & ei qui iuſte poſſidet, licitum erit cum armis contra pacem venientem vt expellat, cum armis repellere, vt per arma tuitionis & pacis, quæ ſũt iuſtitiæ, repellat iniuriam, & vim iniuſtam, & arma iniuriæ: ſed tamen cum talis diſcretionis moderamine, quód iniuriam non committat; non enim poterit ſub tali prætextu hominem interficere, vulnerare, vel male tractare, ſi alio modo ſuam tueri poſſit poſſeſſionem? Ei igitur qui vult viribus vti, erit viribus viriliter reſiſtendum cum armis vel ſine, iuxta illud. Cûm fortis armatus &c. ſed tamen quolibet tempore ſine cauſa non erit cum armis incedendum. Venit etiam quis, vt iuſtè poſſidentem cum viribus eijciat, ſed cúm poſſidens ei reſiſtat, quód opere adimplere non poſſit quod in animo habuerit & in voluntate: in aſſiſam non incidit, nec debet ei obeſſe conatus, vbi iniuria nullum habuit effectũ. Sunt etiã q̃dã qui dicunt, & putant vim ſolûm eſſe, cùm homines vulnerentur: ſed regulariter verum eſt contrarium, quód vis eſt quotiens quis (quod ſibi deberi putat) non per iudicem repoſcit. Hęc autem de vi dicta, ad præſens ſufficiant. Sed quia vis aliquando metum inducit, ideo videndum quid ſit metus, & ſciendum, vt ſuprá de donationibus plenius.

¶ De primo remedio poſt diſſeyſinam et vbi incontinenti licet reijcere et quomodo et quando. *Cap. 5.*

SI vero aliquo prædictorum modorum facta fuerit diſſeyſina, primum & principale competit remedium tale, videlicet quód ille qui ita diſſeyſitus fuit, p̱ ſe ſi poſſit, vel ſumptis viribus vel reſumptis, dum tamen ſine aliquo interuallo, flagrante diſſeyſina & maleficio, reijciat

ſpoliantem, vel ſi tenens cùm fuerit in poſſeſſione ſiue in ſeyſina & alius cum eo vti voluerit, ipſe nihilominùs vtatur, niſi omnino iniuſte vtentem tenere poſſit ab vtendo excluſum: quia per vſum ſuum ſic vtendo, iuſte retinet ſeyſinam ſuam, alius vero vtendo iniuſtè in alieno, nihil ſibi per vſum iniuſtum acquirit. Si autem ipſum nullo modo expellere poſſit, ad ſuperioris auxilium erit recurrendum, vt ei pacificè liciat acquirere & quietè vti. Incontinēti vim vi repellere eſt, quàm cito ſciri poſſit vim eſſe illatam, priuſquâm ille cui illata fuerit, ad actum contrarium diuertat. Si autem omnino quis vti impediuerit vel minus commodè, incontinenti repellatur ſi fieri poſſit, alioquin ad ſuperiorem recurratur vt ſupra. Incontinenti autem quid ſit videndum, et infra quod tempus. Tempus autem non definitur, ſed præſumitur quòd tantùm tempus habere deberet, quantum haberet ſi eſſet ſuper proprietate implacitatus, ſcilicet quindecem dierum, quo tamen iure ad præſens non vtitur. Videndum eſt etiam vtrum diſſeyſitus præſens fuerit vel abſens tempore diſſeyſinæ, vel vtrum ipſe perſonaliter eijciatur vel eius procurator, vel familia, vel dum abſens fuerit alius ingrediatur in ſuam vacuam poſſeſſionem. Vacuam dico corpore, licet non animo. Si autem præſens fuerit tempore diſſeyſinæ, tunc ſtatim & eodem die, ſi poſſit, reijciat diſſeyſitorem, niſi hoc elegerit propter deſperationem, quòd ſibi velit requirere, & electa via illa & facta impetratione, ad reiectionem redire nō poterit, nec ſeyſinam ſuam ꝓpria autoritate reſumere, in præiudicium ſuperioris ad quem iam deuoluta eſt cognitio. Si autem talem viam non elegerit fiat in craſtino, tertio die vel quarto, vel vlteriùs cum debita continuatione quod fieri debuit prima die: quia ſi primo die reijcere non potuit, poteſt tamen in craſtino vires reſumere, arma congerere, & auxilia amicorum inuocare, quòd ſi per longum tempus expectauerit, videtur per hoc iniuriam diſſimulare, & per hoc illam pœnitus oboleri. Dictum eſt ſupra quôd ſi poſſeſſor, procurator vel familia præſens eijciatur, & nunc dicendum erit ſi reuerſus ingredi prohibeatur vel repellatur vel credat ſe poſſe repelli. Si autem abſens fuerit ex quacunquè cauſa neceſſaria negotiationis communis, vel peregrinationis, vel alia quacunquê, oportebit diſtinguere locorum diſtantiam & tēpora, vel diligentiam vel negligentiam diſſeyſiti: ſecundùm quód fuerit in eodem comitatu prope, vel in alio comitatu longè, vel alibi, dum tamen infra regnum. Longe vel longius diſtinguatur, quo tempore ſcire potuit diſſeyſinam eſſe factam, & non tempus quo ſciuit, & quo caſu in veniendo, computandæ ſunt rationabiles dietæ, vt ſic allocatis ei rationabilibus dilationibus, infra quartum diem vel vlterius ex cauſa vt prædictum eſt, deijciat diſſeyſitorem, quod ſatis erit incontinenti, cùm non currat tempus ei niſi ex tempore ſcientiæ, & ex quo poſt ſcientiam venire poteſt commodè. Si autem extra regnum in peregrinatione ſimplici apud ſanctum Iacobum, vel in ſeruitio domini regis fortè in vaſcoñ, dilationē habebit quadraginta dierū, & duoꝝ Flodorū, & vnius ebbe, quia de vltra mare, & ſimiliter ſpaciū quindecē dierum poſtquā venerit

incontinent

nerit in regnum & etiam quatuor dierum, vt prædictum eſt, vt vires reſumat &c. Si autem extra regnum in ſimplici perigrinatione in terra ſancta, tunc dabitur ei dilatio vnius anni extra regnum, et quindecem dierum et quatuor infra, vt prædictum eſt. Si autem in generali paſſagio ad terram ſanctam, tunc dabitur ei dilatio trium annorum & quindecem dierum, & quatuor, vt prædictum eſt. Et ſi aliquis infra tempus illud feoffatus fuit a diſſeyſitore, ſi verus dominus reuerſus cum incontinenti eijciat, non recuperabit per aſſiſam: quia tempus tale, licet longum fuerit, non eſt computandum abſenti: & ideo taliter feoffatus ſibi imputare poterit, niſi prius medio tempore ſibi per breue de warrantia proſpexerit. Omnes autem qui moram faciunt longiorem quoad reſtitutionem, incontinenti ſeyſinam ſuam dediſſe videntur obliuioni. Prouideant igitur ſibi, illi qui voluerint reijcere incontinenti flagrante diſſeyſina, quòd iniuriam diſſeyſinæ per patientiam, diſſimulationem, negligentiam, impotentiam, deſperationem, vel negligentem impetrationem non tepeſcant, per quod amittant vtramquè poſſeſſionem, naturalem videlicet & ciuilem, & diſſeyſitor vtramquè habere incipiat, ita quòd ſine iuditio eijci non poſſit quaſi incontinenti. Qualiter autem quis eijci debeat incontinenti videndum erit per exemplum, & cui competit aſſiſa, & cui non, quia incontinenti: vt ecce. Eijcio te de libero tenemento tuo, viribus & non iuditio, competit tibi remedium per aſſiſam vt infra. Item eijcio te, & tu me incontinenti flagrante diſſeyſina, non recuperabo per aſſiſam, quia paſſus ſum id quod feci. Item eijcio te, & tu me incontinenti, & ego te poſtea incontinenti iterum, adhuc competit tibi aſſiſa contra me ad ſeyſinam recuperandam, & ita erit in infinitum, quòd verus poſſeſſor eijcere poterit incontinenti, & non competit contra ipſum aſſiſa, & ſi ipſe iterum a ſpoliatore incontinenti eijciatur, poterit ſpoliatorem reijcere & non competet ſpoliatori aſſiſa: quia quod fecit paſſus eſt. Si autem verus poſſeſſor negligens erit poſt diſſeyſinam, & negligens impetrator, patiens, & diſſimulans iniuriam, impotens omnino, vel de potentia ſua deſperans, vt predictum eſt, ita quòd vtramquè amiſit poſſeſſionem, naturalem videlicet & ciuilem, non ſuccurritur ei niſi per aſſiſam. Et ſi forte aſſiſam contemnat, & poſſeſſionem ſuam (viribus vtens non iuditio) ſibi vſurpare præſumat, competit ſpoliatori propter vſurpationem aſſiſa, non quia iniuſtè diſſeyſitus ſit, ſed quia ſine iuditio, & quia per negligentiam veri domini vtramquè habere incepit poſſeſſionem, naturalem videlicet & ciuilem. Et ſi verus dominus habere velit regreſſum, vix aut nunquâm audietur, niſi tantum ſuper proprietate, ſi autem velit ad aſſiſam recurrere, quæ ei primó competebat, non poterit: quia aſſiſam demeruit & gratiam iuris, & quia fruſtra legis auxilium inuocat, qui in legē committit: lex enim ſe ei gratis obtulit, quam quidem recuſans, vſus eſt viribus & non lege, & ideo ei non ſubueniet, quia cùm potuit noluit, & cùm velit non poterit. Eodem modo reſpondebit ei miniſter legis & iuris, cuius iuriſdictionem minus licite ſibi vſurpauit. Item eſto quòd diſſeyſitor cùm diſſeyſinam fecerit ſtatim

tim & eodem die vel in craſtino rem ſpoliatam ad alium tranſtulerit ex quacunquè cauſa, poterit ille ad quem res tranſlata eſt, incõtinenti eijci a vero domino diſſeyſito, ſicut ipſe primus & principalis diſſeyſitor: quia verus dominus ſemper ſibi retinuit ciuilem poſſeſſionem, quamuis naturalem amitteret. Eodem modo ſi per aſſiſam nouæ diſſeyſinæ velit agere, verſus vtrumquè recuperabit, quia vterquè fecit ei diſſeyſinam principaliter, ſcilicet primus diſſeyſitor abſtulit ei naturalem poſſeſſionem, & ſecundus ciuilem, & vterquè coniunctus cum alio, ſimul abſtulit ei vtramquè, ciuilem ſcilicet & naturalem, & vnde neuter eorum ſine alio reſpondebit. Sed vnus, ſcilicet primus tenetur ex diſſeyſina tantûm ad pœnam & non ad reſtitutionem, quia non habet rem quam reſtituere debet. Secundus vero tenetur ad vtrumquè, tam ad pœnam quâm ad reſtitutionem: ad pœnam quia abſtulit ciuilem poſſeſſionem, & ad reſtitutionem, quiá habet rem quæ debet reſtitui. Secus autem eſt ſi res poſt diſſeyſinam per longum interuallum transferatur ante impetrationem breuis, & vbi primus & principalis diſſeyſitor tantum tenetur ad pœnam propter iniuriam, et ille ad quem res per interuallum tranſlata fuerit tantum ad reſtitutionem ſecundùm virtutem aſſiſæ, vt infra dicetur. Item eſto quòd primus diſſeyſitor poſt diſſeyſinam ſtatim ab alio fuerit diſſeyſitus, poterit verus dominus ſi voluerit vltimum diſſeyſitorem incontinenti deijcere, ſed non poſt interuallum, ſupradicta ratione. Et eodem modo ſi per aſſiſam velit agere, poterit verſus vtrumquè recuperare. Si autem ad tempus diſſimulauerit, poterit ille primus diſſeyſitor verſus ſuum diſſeyſitorem recuperare ſi agere velit per aſſiſam. Poſſet etiam ab initio eum incontinenti reijcere, vt infra de tranſgreſſionibus vbi plus de hac materia, ſine regreſſu aliquo, quem ille ſecundus diſſeyſitor habere poterit. Item quæritur de recenti reiectione, an vicecom̃ debeat ſe intromittere? videtur quòd ſic, quamuis quidam dicunt contrarium, ſed ad certum tempus & non imperpetuum, nec debet ſe ingerere ex officio ſuo, niſi hoc poſtulet diſſeyſitus, quia ſi fecerit, cadit in aſſiſam. Item videre debet vicecom̃ vtrum violentia, pro qua requiretur, ſi fuerit requiſitus, iuſta ſit vel iniurioſa: ſi autem iniurioſa, ſe non intromittat ad alicuius inſtantiam ne incidat in aſſiſam, vt ſi aliquis alium diſſeyſiuerit iniuſtè, & diſſeyſitus ad hoc nitatur vt diſſeyſitorem ſuum incontinenti deijciat: ſi vicecomes vim diſſeyſiti quæ iuſta eſt amoueat, & vim diſſeyſitoris iniurioſam ſuſtineat, cadit ſimiliter in aſſiſam. Item cùm quis venerit vt iuſtè poſſidentem per vim deijciat, cûm poſſidens in poſſeſſione ſe viriliter agat & ſe defendat, et vicecomes vim & inuaſoris iniuriam ſuſtineat, cadit ſimiliter in aſſiſam. Sed vice verſa, cùm vicecomes iuſtè poſſidentem in ſua poſſeſſione defendat, vel cùm iuſtè poſſidens eiectus fuerit, & incontinenti nitatur poſſeſſionem ſuam reſumere, & vicecom̃ cûm rogatus fuerit, & quamdiu licuerit vim talem ſuſtineat, cùm iuſta ſit, hoc ei licebit. s. quamdiu iuſtè poſſidens ciuilẽ habuit poſſeſſionẽ, & donec amiſſa fuit ꝑ negligẽtiã, impotẽtiã, vel deſperationẽ: in quo caſu, vic. vlteriꝰ ſe nõ intromittat etiã rogatus, ne incidat in aſſiſam. Hæc autem

autem omnia facere poteſt vel vt amicus, vel vt vicecom̄ ex officio ſuo, pro pace domini regis. Et in fine notandum, quòd talis reiectio incontinenti facienda, continua eſſe debet & non diſtincta per temporum interualla, vt ſi quis iniuſtè diſſeyſitus fuerit, aſſumptis viribus debet diſſeyſitorem incontinenti reijcere ſi poſſit, ſi autem non, non debet inde recedere, ſed continue pulſare: quia qui ſemel per impotentiam receſſerit vtramquè amittit poſſeſſionem, quia poſt tempus redire non poteſt ad deijciendum, nec ſeyſinam quam ſic amiſit pro voluntate ſua reſumere, cûm iam ad manus ſuperioris fuerit deuoluta cognitio. Oportet igitur de neceſſitate ad ſuperiorem recurrere, ſicut inferius apparebit. Hæc autem ad præſens de reiectione incōtinenti dicta, ſufficiant exempla cauſa.

1 ¶ Quôd oportet de neceſſitate ad ſuperiorē recurrere vbi non poterit diſſeyſitus per ſe diſſeytorem ſuū incontinenti reijcere & fiat ei ibi breue de noua diſſeyſina. 2. In quibus locū habet huiuſmodi aſſiſa. 3. De triplici effectu huiuſmodi aſſiſæ. Cap.6.

Dictum eſt ſupra qualiter diſſeyſitus poterit diſſeyſitorem ſuum incontinenti reijcere impunè & ſine breui, quamdiu retinuerit ciuilem poſſeſſionem. Nunc autem dicēdum qualiter recurritur ad ſuperioris auxilium, cùm vtramquè amiſerit poſſeſſionem, naturalem videlicet & ciuilē. Cûm igitur diſſeyſitus, ita negligens fuerit in hac parte, ꝙ nolit vel non poſſit diſſeyſitorem ſuū reijcere, de benefitio principis ſuccurritur ei per recognitionem aſſiſæ nouæ diſſeyſinę multis vigilijs excogitatam & inuentam, recuperandæ poſſeſſionis gratia, quam diſſeyſitus iniuſtè amiſit & ſine iuditio, vt per ſummariam cognitionem abſq; magna iuris ſolennitate, quaſi per compendium negotium terminetur. ¶2. Locum autem non ſolum habet huiuſmodi aſſiſa in rebus corporalibus, ſicut in tenementis quibuſcunq;, verum etiam in rebus incorporalibus, ſicut in ſeruitutibus & in rebus quæ pertinent ad tenemētum, ſicut in iure paſcendi, falcandi, fodiendi & huiuſmodi: ſicut inferius apparebit. ¶3 Eſt autem iſta recognitio ſiue aſſiſa triplex, & pœna multiplex, vt infra de reſtitutione damnorum: eſt enim perſonalis quia perſequitur eum qui fecit diſſeyſinam, propter factum quia ipſe fecit, perſequitur etiam eū ad pœnam propter iniuriam, perſequitur etiam rem, quoad reſtitutionem, et in hoc eſt rei perſecutoria. Perſequitur etiam quandoq; vnicam perſonā, quantū ad hęc omnia, & quandoq; duas perſonas vel plures, ſecundū quod duo fuerint diſſeyſitores principales vel plures, & ſecundum quod res ad ipſos peruenerit per ipſam diſſeyſinam, vel poſt diſſeyſinam ꝑ trāſlationem ſtatim vel poſt tempus. Perſequitur etiam quandoq; vnicā ꝑſonā quantū ad pœnā ꝓpter factū et iniuriam, & aliam ꝑſonam quantū ad rei reſtitutionem cûm rem detineat, quarū nulla ſine alia poterit reſpondere per ſe, quia diſſeyſitor non habet quod reſtituat, licet teneatur ad pœnam, nec ille qui rem detinet, licet poſſit reſtituere vllam iniuriam fecit: coniunctis igitur vtriſquè perſonis in vnam, tunc demùm procedatur per aſſiſam, & non aliter. Perſequitur etiam quandoquè plures perſonas

ſonas quantum ad pœnam, et plures quantum ad rei reſtitutionem, ſecũdum quòd res in plures manus deuenerit poſt diſſeyſinam, vel ſecundũ quod in plura capita in ipſa diſſeyſina diuiſa fuerit et partita. Acquiritur vero per aſſiſam iſtam non ſolum ipſa res ſpoliata corporalis, verumetiam omnes fructus medio tempore percepti cui competit querela. Item non ſolum ipſa res, ſed in ipſa re pax et quies. Item non ſolum pax et quies in proprio, ſed libertas et perturbationis euacuatio, de quibus mentio facta eſt in principio.

1 ¶Cui competit aſſiſa. 2. Si facta fuerit donatio viro & vxori ſimul qui habent quaſi ius vnum vel alijs duobus ſimul in communi. *Cap.7.*

Item, quoniàm ad omnes non pertinet huiuſmodi querela quamuis in poſſeſſione fuerit, videndum eſt igitur cui competat remedium per aſſiſam, et ad quem pertineat querela, et cui fieri debeat, et quandò, et ſimiliter ad quem non pertineat, et ſciendum quòd tantùm pertinet ad eos querela qui nomine ſuo proprio tenementum tenent et non alieno, ſiue ad vitam, ſiue in feodo et non ad terminum annorum, licet aliud habeat remedium: et quicunque ſint tales, maſculus vel fœmina, maior vel minor, liber vel ſeruus, in ſuo caſu, et ſiue per ſe in propria perſona ſiue per procuratorem vel familiũ, vel firmarium, vel alios quoſcunq; qui ſuo nomine fuerint in ſeyſina, cùm per tales poſſideant, quia ille poſſidet cuius nomine poſſidetur, et vnde ſi quis tales, qui nomine dominorum ſuorum fuerint in ſeyſina, eiecerit, domino competit aſſiſa et non illis, vt inferius dicetur ad exemplum. Nulli autem competit qui in ſeyſina fuerit nomine alieno, quia talis nõ poſſidet licet fuerit in ſeyſina, ſicut procurator, vel cuſtos ratione cuſtodiæ, firmarius ſiue vſufructuarius ratione firmæ, ſeruus proprius vel alienus, hoſpes vel alius quicunq;, talibus enim non competit aſſiſa, cum nomine dominorum ſiue aliorum extiterint in ſeyſina, ſed querendum eſt de eo qui ſeyſinam iniuſtam habuerit per diſſeyſinam, vel intruſionem, et ab eo diſſeyſitus fuerit, qui ius nõ habet. Item ſi a non domino feoffatus fuerit, et ita ab eo qui ius non habet diſſeyſitus, an ei competat querela & remedium per aſſiſam? videtur prima facie quòd non, cùm diſſeyſitor pro ſe habeat contra aſſiſam, vt videtur, ſufficientem exceptionem, vz quòd diſſeyſitus non habuit niſi teneram ſeyſinam, vel quòd habere non potuit, propter iniuſtam initium, feodum nec liberum tenementum. Sed reuera licet talis iniuſtè poſſidens nullam haberet actionem contra veros dominos, habebit tamen querelã & remedium per aſſiſam contra tales qui ius non habent, propter comodum poſſeſſoris, et ipſi contra tales nullam habebunt exceptionem teneræ ſeyſinæ, vel liberi tenementi. Propter comodum poſſeſſoris dico, quia ſi tales qui ius non habent extra ſeyſinam peterent, nunquam recuperarent verſus poſſidentem, quamuis iniuſtè, cùm actionem competentem non haberent, et ita remaneret ſuo loco poſſeſſio. Et cùm neuter illorum ius habeat, nec feodum, nec liberum tenementum, tamen pro primo poſſeſſore iudicandum erit, propter ſeyſinam primã, ex quo ille qui ſecundò

primū poſſeſſorem eiecit,nullū ius habuit eijciēdi,& quia res poſſet ſemper cū eo remanere per negligentiā veri domini,& hoc propter cōmodū poſſidendi. Cùm igitur actionē non habeāt, & talē(quāuis iniuſtè poſſidentē)diſſeyſiuerint, cùm per iuditiū recuperare nō poſſent,ſi talis petat per aſſiſam,licet ei de iure nō cōpetat,tamē in odiū deſſeyſitoris ꝓcedit, quia prædicti diſſeyſitores nullā cōtra ipſum habere poſſunt exceptionē. Itē cōpetit remediū per aſſiſam & querela,ei qui ꝓ ſe titulū habuerit ad tēpus,ſimul verſus oēs à quocunq; feoffatus fuerit, dño vel nō domino, & verſus eū qui ius nō habet,& eū qui ius habet: vt ſi quis a nō domino, cuſtode, vel firmario ad certū terminū tenuerit annorū,vel ab eo qui ingreſſum habuerit ꝑ diſſeyſinā,vel intruſionē,ſi taliter feoffatus ꝑ aliquod tēpus in pace tenuerit, a vero dño eijci non poterit ſine breui & iuditio, dū tamen tale ſit tēpus,quod ſufficere poſſit ꝓ titulo. A non domino vero,cùm titulū ab eo habeat,eijci nō poteſt,ꝓpter titulū,& feoffamētū, et ꝓpter factū ſuū,licet tēpus nō interueniat,nec etiā ab eo qui ius non habet, licet non interueniat titulus, nec tēpus,ſed a vero domino eijci poterit & impunè, ſi tempus quod ſufficiat pro titulo non interuenerit. Item competit ei remediū & reſtitutio per aſſiſam, quia omnino ſine aliquo titulo in ſeyſina fuerit per diſſeyſinā vel intruſionem, ꝙ ſine iuditio diſſeyſitus, dum tamē tēpus habeat quod ſufficiat pro titulo, verſus omnes ſiue ius habeant ſiue non, & ita iuuat poſſeſſionem aliquando tempus ſicut titulus. Item competit ei querela & remedium per aſſiſam,licet eiectus nō fuerit perſonaliter in propria perſona,vel per procuratorē,ſed cùm nemine relicto in ſeyſina a ſeyſina receſſerit, & cùm reuerſus fuerit non admittatur vel repellatur. Item cōpetit ei querela & remediū per aſſiſam, ſi quis in alieno vti voluerit, cùm ius non habuerit,& contra domini voluntatem,& eodē modo ſi dominū non permiſit vti in ſuo, vt ſupradictum eſt in principio. Item competit ei querela & remedium per aſſiſam,ſi quis diſſeyſitus fuerit ab aliquo per iuditium,quod tamē ſit iniuſtum. Item competit ei querela & remedium per aſſiſam, qui furioſus eſt vel mente captus, ſicut ei qui eſt ſanæ mentis, dum tamen in acquiſitione tenementi habuerit ſanam mentem: quia ex quo ſemel dum ſanæ mentis extiterit animū habuerit retinēdi,in ipſo furore (ſi ſuperuenerit) animum mutare non poterit nec deſinere poſſidere,quia conſentire non poteſt nec diſſentire, nec deſinere poſſidere, & ideo amittere non poteſt per aliquē curſum temporis id quod tēpore ꝓſpero,vel dilucidis interuallis acquiſiuerit. Item cōpetit remediū tā ei qui feodi firmarius eſt, quàm ei qui tenet ī feodo vel ad vitā. Et eodē modo cōpetit ei qui tenet in Sokagio per certū redditū, ſicut ei qui tenet ꝑ ſeruitiū militare. Item cōpetit vxori de re ſibi data & tradita a viro vel ecōtrariò cōſtante matrimonio,quāuis donum irritari poſſit ex poſtfacto. Sed ſi qui ipſorū poſt mortē donatoris in ſeyſina fuerint, ſine iuditio diſſeyſiri nō poſſūt, dū tñ tēpus quod alibi ſufficere poſſit ꝓro titulo interuenerit. Item cōpetit ei actio cuius pater obijt in ſtatu libero,ſi poſt mortē patris fuerit in ſeyſina & ī poſſeſſione libertatis, extra dominorū poteſtatē. Itē quādoq; cōpetit villano Sockmanno in dominico dñi Regis,ſi maneriū vocet Burgꝰ,ſicut

Cyrence-

Cirenceſtr: vt de itinere abatis de Radinge, et M. de pateſhull in comitatu Glocester, anno regni Henrici quinto, aſſiſa nouæ diſſeyſinæ ſi Philippus le Riche. Item competit libero homini, qui tenuerit villenagium per ſeruitium et conſuetudines villanas, ſiue copulatus fuerit villanæ vel non, de tenemento quod alibi tenuerit liberè, eo non obſtante, quòd tenuerit villenagium et copulatus fuerit villanæ. Item competit ei qui feoffatus eſt per aliquem qui tenuerit ad vitam ſiue nomine dotis, ſiue per legem Angliæ vel ad terminum vel alio quocunquè modo, vt in multis locis probatur per exemplum. Item competit villano in ſuo caſu, verſus dominum et omnes alios, dum fuerit extra poteſtatem dominorum, donec dominus eũ eiecerit vt ſeruũ. Si autem ſub poteſtate dominorum et feoffatus fuerit, ſiue a domino ſiue ab extraneo, competit ei aſſiſa verſus omnes. Si autem tantum ab extraneo, cõpetit ei aſſiſa contra omnes de mundo, præterq̃ contra verum dominum, ſub cuius fuerit poteſtate, ſi forte velit eum diſſeyſire. Item comeptit ei qui tenemẽtum tenuerit, donec ei prouideatur, ſicut alijs qui liberum habent tenemẽtum, quia bene poteſt eſſe quòd nunquam ei prouidebitur, et ſic poterit remanere in feodo tale tenementum. Item competit aſſiſa, vt ſi duobus facta fuerit donatio ſucceſſiuè et diuerſis temporibus, et vterquè ſe ſimul poſuerit in ſeyſina ſine warranto, et donator ratam habuerit alterius ſeyſinam, et alterius non, ſed ſi ille cuius ſeyſina rata non erat eiectus fuerit, non recuperabit. Si autem vtriuſque, hoc ſtare non poterit, ſed proprietas erit præferenda, ac ſi vterque ingrederetur cum warranto. Si autem vnus ingrediatur cum warranto et alius ſine, ille cum warranto præfertur, et ei competit aſſiſa. Item ſi duo ſe gerant pro hærede et de eorum iure dubitetur, in hoc dubio ei competit aſſiſa, qui ſe prius poſuerit in ſeyſinam, niſi in veritate conſtare poſſit talem ius non habere. Si autem duo contendant de hæreditate quorum nullus ius habuerit, vt ſi ambo fuerint baſtardi, competit ei aſſiſa qui prius fuerit in poſſeſſione, cũ waranto vel ſine, donec alius eiecerit qui ius habuerit qualecunq;. Si autem vnus baſtardus & alius legitimus, vel vnus ſeruus & alius liber, competit ei aſſiſa qui ius habet, ſi ille qui fuerit in ſeyſina longum tempus habuerit & pacificum, quòd ſine iuditio eijci non poſſit. Quid etiam ſi tale tempus non habuerit? per aſſiſam non recuperabit. ¶ 2. Item videtur incontinenti eieciſſe, ſi quis ita tenementum dederit ſub conditione quæ dependet de futuro, vt ſi dicat, do tibi tantam terrã ſi filiam meã, vel vt filiam meã ducas in vxorem, ſi facta donatione & ſubſecuta traditione, talis, licet per longum tempus poſtea, ad alia vota cõuolauerit, & aliã in vxorẽ duxerit, ſi eijciatur etiam ſine iuditio, per aſſiſam non recuperabit: quia ſi res ob cauſam data fuerit & ſub conditione quæ ſic dependet de futuro, licet ab initio perfecta ſit, tamen cauſa non ſecuta, reſoluitur donatio per conditionẽ, & ita incipit eſſe nulla, quia cõditioni nõ eſt ſatiſfactũ. Sed poſſet opponi, ꝙ ſi ſtatim non poſſet conditioni ſatiſfieri, poſt mortem mulieris quã primò cõtra cõuẽtionẽ traduxit, poſſet ſatiſfieri, & ſic fieri poſſet in multis donationibus ſub cõditione ſuſpẽſis vel perfectis, ſub cõditione tamen reſoluendis. Item ſicut deijci poterit quis per ſeipſum, et com-

conpetit ei remedium per aſſiſam, ita poteſt per familiam ſuam, et alios qui nomine ſuo extiterint in poſſeſſione, et quia ſicut acquiritur poſſeſſio per eos quos quis in poteſtate habuerit et retinetur, ita poterit per ſuos amitti & retineri: vt ſi quis me deiecerit, meos autem non, non competit mihi aſſiſa, quia per meos qui deiecti non ſunt retineo ſeyſinam. Sed ſi quis meos & me deiecerit, et quoſdam retinuerit & vinxerit vel eos vt ſeruos ſuos retinuerit, competit mihi aſſiſa, deſij enim poſſidere cûm ſerui mei vel alij, per quos ſeyſinam retinui, ab alio poſſidentur. Item ſi expulſi non ſunt tales, ſed ab eo qui vi deiecit tenere ceperint, adhuc competit mihi aſſiſa. Item ſi ego deiectus non fuero, in poſſeſſione tamen vinctus ſum et impeditus quo minùs vti poſſim, adhuc competit mihi aſſiſa. Item competit cuilibet qui proprio nomine fuerit in ſeyſina iuſtè vel iniuſtè: iuſtè, vt ſi iure proprio vtatur, iniuſtè, vt ſi in poſſeſſione fuerit per diſſeyſinam, vel intruſiouem, et ſi fuerit eiectus per aliquem qui ius nō habuerit, competit ei reſtitutio per aſſiſam, ſicut ei qui ius habet aduerſus omnes, præterquàm aduerſus verum dominum: quia licet ius non habeat, eo tamen quód in poſſeſſione eſt, plus iuris habet propter ſeyſinam quàm ille qui eſt extra poſſeſſionem qui nihil iuris habet, et eo maxime, quia ſi ille qui ius habet nunquam petat, ſic poterit terra ſemper remanere cum diſſeyſitore vel intruſore. Item ſi cûm anteceſſor meus ad firmam dederit tenementum & moriatur, et ſi in ſeyſinam me poſuero, ſaluo firmario firma et termino ſuo, et de vſu non impediat, cōpetit mihi aſſiſa ſi eiectus fuero, licet mihi vti nō liceat, & valebit mihi ſeyſina quoad liberū tenementum, & nō aufert firmario terminum ſuū, & ſi vltra terminum tenere ceperit firmarius, tunc primò mihi competit breue de termino qui præterijt, ſicut anteceſſori meo competeret: ſi autem firmarius excéperit de feoffamento, tunc vertitur aſſiſa in iuratam ad inquirendum de feoffamento.

1 ¶*Si fiat diſſeyſina pluribus in re communi.* *Cap. 8.*

PLures etiā diſſeyſiri poſſunt in re cōmuni, ſicut & vnus in ꝓpria ꝑſona, & competit eis quærela & remedium per aſſiſam. Cōmunis autem eſſe poterit res ſiue tenementū multis modis, ſicut res quæ cōmunis eſt inter virum & vxorem vbi neutri ipſorum ſine alio competit querela vel aſſiſa, cùm ſint quaſi vnum corpus & diuerſæ animæ, & quaſi vnum ius habentes, niſi ſit aliquis qui dicat, ꝙ ſi vir vxorem deſſeyſiuerit vel econtrariò, quòd aſſiſa competit vni ipſorum quaſi tenēdam in communi cum alio. Sed ſi ita eſſet, ſic fieret diuiſio inter eos corporis & ſanguinis, quod eſſet contra hoc quod ſupradictū eſt. Videtur igitur quòd recurrendum ſit ad curiam chriſtianitatis, vt diſcuſſo ibi de matrimonio per cenſuram eccleſiaſticam, vel compellatur vir ſuſcipere vxorē, vel vxor redire & ſequi virum, & ſi opus fuerit, dominus Rex ad ſupplicationem ordinarij in tenemento communicādo quod ſuum fuerit exequatur. Poterit etiam eſſe tenementū cōmune inter duos vel plures, ſicut ſūt būdæ & metæ & rationabiles diuiſæ quæ ponuntur in terminis & finibus

agrorum

agrorum ad diſtinguendũ prædia & dominia vicinorum, quorum quilibet dominus eſt proprietatis, & non dominus inſolidùm, ſed tamen dominus in communi. Talibus autem omnibus competit querela & remediũ per aſſiſam, ſecundũ quod fuerit quilibet eorũ diſſeyſiti.s. omnes vel quidã illorũ, per extraneos vel ſeipſos inter ſe. Si quis igitur diuiſas arauerit, lapidem vel arborem finalem amouerit & aſportauerit, facit diſſeyſinam, vt de itinere M. de Pateſhull ad aſſiſas nouæ diſſeyſinæ capiendas & gaolas deliberandas in com̃ South: Aſſiſa nouæ diſſeyſinæ ſi Radulphus de le Haye: quia ibi dicitur, quòd ſi quis terram meam arauerit, & maximè qui diuiſas arauerit inter me & ipſũ, facit diſſeyſinã: quia in hoc magis iniuriatur, quàm ſi aliam terram araſſet, quia ſi aliam terram, tunc poſſent blada retineri, quod nõ eſt in diuiſis (vt videtur) quia huiuſmodi metæ & bundæ ſunt vtriuſq; vicinorum in communi, quoad hoc quòd nullus vicinorũ aliquid ſibi appropriare poſſit ſine eo quòd nõ facit diſſeyſinã ex quo tenẽt in cõmuni. Sed quòd ibi potius ſit tranſgreſſio q̃ diſſeyſina videtur, quia in viſu faciendo iuratoribus, non poteſt querẽs aliquã partẽ deſignare nec dicere, hæc pars mea eſt, quia diuiſæ non ſunt ꝑ partes diuiſæ, ſed iacẽt in cõmuni, quia nullus ſcit nec ſcire poterit partẽ ſuã. Si autẽ ſit qui dicat quòd illa pars dimidia ſit alicuius quæ iacet propiùs iuxta terram ſuã, hoc ſtare non poſſit, quia ſi quilibet araret vel proſtraret partem dimidiam propinquiorem terræ ſuæ, ita conſumi poſſent diuiſæ & adnihilari. Sed reuera (quicquid dicant alij) videtur quòd ibi ſit potius diſſeyſina de tenemẽto in communi, & ſic fiat viſus de toto tenendũ in cõmuni, de lapide vero & arbore finali, idẽ eſt quod liberũ tenemẽtũ, ex quo lapis in terra fixus, quaſi ędificiũ ſolo cedit, & arbor eodẽ modo cùm radices egerit. Sunt autẽ quidã qui dicunt, ꝙ amotio arboris & lapidis potiùs tranſgreſſio eſt q̃ diſſeyſina, ſed hoc nõ eſt verũ, quãuis diſſeyſina ſub ſe cõtineat tranſgreſſionem, licet non econtrariò. Poterit etiã res eſſe cõmunis inter plures, ſicut inter cohæredes & participes in tenementis communibus, non partita hæreditate. Item inter vicinos in aliquo tenemento, quod aliquando fuit litigioſum & de communi voluntate relinquitur ad aliquem vſum vnum vel plures, ſi quis ex talibus participibus vnum de participibus ſuis diſſeyſiuerit, idem habebit aſſiſam verſus participes ſuos tenendum in communi. Si autem duos, quilibet habebit aſſiſam ſuã per ſe, quia diuerſæ ſunt diſſeyſinæ, & idem erit de pluribus in cauſa poſſeſſionis acquirendæ ante partitionẽ hæreditatis, cùm ſemel fuerit acquiſita, & ſunt ibi diuerſa iura licet de re incerta. In acquirenda vero ſeyſina alicuius anteceſſoris in cauſa proprietatis, vbi diuerſæ ſunt perſonæ & diuerſa capita, ſed tamen quaſi vnus hęres propter ius quod eis cõpetit, nullus poteſt ſine alio petere ſeyſinã anteceſſoris propinquã vel remotã, cùm ſunt omnes quaſi vnus hęres ꝓpter vnicũ ius. Cùm autẽ ſemel adita fuerit hæreditas & acquiſita ſiue deuiſa fuerit inter capita ſiue non, nullus ſine alio reſpondebit in cauſa proprietatis de ſeyſina anteceſſoris, nec etiam in cauſa poſſeſſionis in aſſiſa mortis anteceſſoris, vt infra. De ſeyſina vero ꝓpria, ſi eiectus fuerit particeps vnꝰ vel plures a participe vel participibꝰ vel etiã ab extraneis ꝑſonis,

quilibet habebit remedium per aſſiſam per ſe ſine participe, quia plures ſunt ibi diſſeyſinæ. Et vice verſa, ſi vnus vel plures cohæredes diſſeyſinã fecerint cohęredib⁹ vni vel pluribus ſiue extraneis, quilibet de facto ſuo et de iniuria ſua per ſe reſpõdebit: quia pœna ſuos tenere debet autores. Ante vero aditionem hęreditatis coniũctum eſt ius et ſeyſina anteceſſoris, et ita coniunctim ab omnibus peti debet qui cõiuncti ſunt, quaſi vn⁹ hæres. Cùm autem adita fuerit, incipit vel adhuc manet eſſe ius vnum coniunctum, et ſeſiyna diuerſa, ſed communis quouſq; fuerit partita, et ideo nullus ſine alio reſpondebit alicui qui ſeyſinam petat, vel ius alicuius anteceſſoris ſui, nec in cauſa proprietatis, nec in cauſa poſſeſſionis ꝑ aſſiſam mortis anteceſſoris, cùm omnia ſunt eis communia ꝓprietas.s.& poſſeſſio. Si autẽ extraneus petat de ſeyſinã ſua ꝓpria in cauſa diſſeyſinæ & ſpoliationis ſi omnes diſſeyſinã fecerint, omnes tenentur & cadunt in aſſiſam. Si autem quidam illorum & non omnes, illi tenentur qui fecerint & non alij. Et idem erit ſi vnus tantum, & ipſe ſolus incidit in aſſiſam & in pœnam & non alij. Sed eſto ꝙ diſſeyſitus verſus talẽ ſemel recuperauerit ꝑ aſſiſam, ſiue tenementum ſiue paſturam, et alius particeps a primo diſſeyſitore illũ ipſum iterũ eijciat de eadẽ re, & ipſe diſſeyſitus iterũ ſuper illũ aſſiſam portet, quæro an debeat procedere? videtur ꝙ ſic prima facie, quia licet eadẽ ſit res, diuerſæ tamen ſunt perſonæ, ſed reuera non eſt capienda, quia ſic eſſet capere aſſiſam ſuper aſſiſam, & hac ratione, quia bene poſſit contingere ꝙ vltima aſſiſa poſſet eſſe cõtraria primæ, & per vltimam aſſiſam poſſit adnihilari quod rite actum eſſet per primam, & ita poſſunt eſſe iuditia in pendenti, & eſſe in incerto, quod eſſe non debet. Et ita poteſt vnus particeps & debet de ſeyſina ſua & iniuria propria ſine participibus ſuis reſpondere, & nõ habebitur in hoc caſu regreſſus ad aliud, niſi ad conuincendos iuratores ſi particeps qui per aſſiſam amiſit, hoc voluerit.

De eo qui eſt in poſſeſsione nomine alieno & cui non competit aſsiſa. Cap. 9.

Dictum eſt in proximo capitulo præcedenti cui competat remediũ per aſſiſam, ſiue teneat rem propriam vel in communi, poſt diuiſionem vero hæreditatis communis plures erunt ſeiſinæ & plura iura ſeparata, ſed tamen non debet quis ſine alio reſpondere, niſi velit in cauſa proprietatis, quod ſi faceret, nullum haberet regreſſum erga participes ſuos ſi forte amitteret, & quod dictum eſt de cohæredibus participibus, dici poterit de vicinis. Nunc autem dicendum eſt cui non competat remedium per aſſiſam, nec querela. Nulli autem competit querela nec remedium per aſſiſam, qui in poſſeſſione fuerit nomine alieno, quia talis non poſſidet, licet in poſſeſſione fuerit, ſed ipſe poſſidet cuius nomine poſſidetur. Et longe aliud eſt poſſidere quàm eſſe in poſſeſſione. In poſſeſſione autem ſunt, licet nõ poſſident, cuſtos qui tenet aliquando in dominico licet non in feodo. Item procurator. Item familia, ſeruus proprius, vel alienus bona fide poſſeſſus. Item firmari⁹ vel fructuarius, quod non dicitur de feodi firmario. Item vſurarius & hoſpes. Itẽ qui ad volũtatem

tatem tenuerit de die in diem de anno in annum licet warrantum vocare poſſit, ſecundum quoſdam, ſicut et vſufructuarius qui tenet ad terminũ annorum, tales querelam non habebunt nec remedium per aſſiſam, quia non habent actionem, ſed dominus proprietatis: et ideo ſi agant, locum habet contra eos exceptio proprietatis, et liberi tenementi a quocunque diſſeyſitore appoſita, ſiue ius habuerit eijciendi ſiue non, et ſi non competat eis de iure exceptio, tamen diſſimulanda erit propter verum dominum cui competit actio. Item non competit eis querela nec remedium per aſſiſam, qui ſtatim & incontinenti poſt diſſeyſinã a vero domino ſunt eiecti flagrante maleficio. Item non competit intruſori eodem modo, niſi tempus habuerit longum & pacificum, quod ſufficere poſſit pro titulo. Item nec ei qui nunquam fuit in ſeyſina nec quaſi in ſeyſina, & idẽ ſi minus ſufficientem habuerit ſeyſinam ſicut iniurioſam ſine tempore & pace contentioſam. Item non competit villano nec villanæ ſub poteſtate dominorum exiſtentibus de puro villenagio contra dominum ſuum nec contra alios quoſcunquè, tam ratione perſonarum quâm tenementi, ſiue ſit de antiquo villenagio ſiue de nouo. Si autẽ perquiſitum fuerit, contra dñm nõ cõpetit aſſiſa in cuiꝰ poteſtate fuerit, cõpetit tamẽ cõtra feoffatores extraneas ꝑſonas, quouſq; dñs (ſub cuius poteſtate fuerit) tenementũ illud in manũ ſuã ceperit, vt infra de exceptionibus pleniꝰ dicetur. Itẽ nõ cõpetit ei qui tenuerit de villano Socagio ĩ dominicis dñi Regis, nec puris villanis, cõpetit tamẽ quandoq; eis qui aduẽtitij ſunt, & habẽt couẽtionẽ ſuã per certa ſeruitia, quãuis villana, ad ſimilitudinẽ eorũ qui tenẽt de dominico dñi Regis in villano ſocagio, niſi hoc fuerit in libero burgo ſiue infra manerium tale. Item non competit ei qui de naue ſua eiectus fuerit, quaſi de libero tenemẽto ſuo, nõ magis quâm ſi tractus eſſet de equo ſuo ſiue de vehiculo, curru, carecta vel carro. Sed quid dicetur de eo qui eiectus erit de ædibus ligneis, cõpetit ei aſſiſa ſi cõſiſtãt in ſolo ꝓpriò ſiue ſolo cohæreant ſiue nõ, ſi autẽ cõſtruantur in ſolo alieno, aut præceſſit ꝓhibitio ne amoueanť, vel denuntiatio ne fierent, in quibus caſibus cõpetit ei aſſiſa in cuiꝰ ſolo ędificatũ eſt, et nõ ei qui ædificauit, quia poſt denũtiationẽ ſiue prohibitionẽ, effectæ ſunt cõtentioſæ, & nõ eſt licita amotio. Si autẽ nulla ꝓceſſit denũtiatio nec ꝓhibitio, & ſic quaſi ſine contentione licitè amotæ fuerint, nõ cõpetit dño ſoli aliquod remediũ per aſſiſam. Item non cõpetit alicui aſſiſa niſi ei qui poſſidet, nec a poſſeſſione poteſt aliquis deijci, niſi ille qui poſſidet nomine ꝓprio, poſſidet dico, per ſe vel ꝑ aliũ naturaliter vel ciuiliter, vel altero iſtorũ. Itẽ nõ cõpetit ei ſi eiectꝰ fuerit ſine iuditio qui tenuerit ꝑ legẽ Anglię ratione liberorũ ſuorũ, qui poſtmodũ conuicti ſunt ad baſtardos, & quãuis velit tales ĩ curia Chriſtianitatis ꝓbare ad legittimos nõ audiret, ſed ſi de facto hoc facere vellet, vero hæredi cõpeteret ꝓhibitio. Itẽ nõ cõpetit donatorio, qui nullã omninò ſeyſinã habuit per ſe quãuis cũ donatore, quia ſi talis eiectus fuerit a vero hærede, dũ tamẽ incontinenti poſt mortẽ donatoris antequã tempꝰ habuerit tale, ꝙ ſine iuditio eijci nõ poſſit, ſi autem ab extraneo eijciatur, & cuius non interfuerit, omni tempore recuperabit, propter modũ poſſeſſoris, poſt tẽpus vero recuperare poterit verus hęres ꝑ aſſiſã mortis anteceſſoris. Itẽ idẽ erit ſi cõuicti fuerint ꝙ hęredes eſſe nõ

poſſint,

prohibition de Baſtardy

poſſint nec propinqui nec remoti, vt ſi terra data fuerit certis hæredibus
alijs omninò excluſis, vt ſi terra data fuerit in maritagium cum aliqua mu
liere viro & hæredibus de ipſis duobus vel de eorum carne exeuntibus.
Item non competit viro ſine vxore de hæreditate vxoris cùm ambo fue-
rint ſimul diſſeyſiti, nec etiam vxori ꝑ ſe quæ ꝑ ſe fuerit diſſeyſita et quæ
poſtmodum nupſerit viro, licet ante nuptias impetrauerit, quia cadit bre-
ue illud. Item non competit aliquando ante tempus, vt ſi quis ab hoſtib᷒
captus fuerit, dum fuit ſub eorum poteſtate, cùm autem ad libertatē re-
dierit de eorum manibus, aliud erit. Item competit vxori liberæ copu-
latæ villano & non econuerſò. Et competit eis de rebus vxoris prius ac-
quiſitis, cùm vxor libera et villanus ſimul ſint in poſſeſſione & ſeyſina ex-
tra poteſtatem dominorum, vt ſi ſeruus ingrediatur ad liberam vxorem
habentem liberum tenementum vel dotem, ſi eijciantur, recuperabūt nō
obſtante ſeruitute viri, ſed non econtrariò, libero copulato villanæ in vil-
lenagio, et dum ambo fuerint ſub poteſtate dominorum. Vxori vero li-
beræ nunquam competit actio de acquirendis, niſi poſt mortem villani,
non magis quàm in vita eius, ſed prouidebitur ei per aliud breue, ſicut li-
beræ a ſeruo liberatæ. Libero autē homini nunquàm competet de ville-
nagio vxoris, de libero autem tenemento ſuo ꝓprio benè competet, non
obſtante vxoris villenagio. Item non competet ei qui ex libera vxore &
villano coniugatis et ſub poteſtate dominorum conſtitutis de hęreditate
matris liberæ, ſi forte poſt mortem matris fuerit in ſeyſina, vz contra do-
minum ſuum ſub cuius fuerit poteſtate, ſed contra alios quoſcunq; prę-
terquàm contra dominum capitalem hæreditatis illius ſi alij non ſint hę-
redes, et ſi ſtatim eijciatur: Si autem alij ſint hæredes vel ſi poſt tempus pa
cificum eijciatur, recuperabit, et conſulitur hæredibus vel domino ꝑ ali-
ud breue. Item non competit alicui viro religioſo (ſecundum quoſdam)
qui feoffatus fuerit per aliquem qui de domino rege tenuerit in capite,
vel de alio, niſi reſiduum quod remanſerit in manibus feoffatorum ſuf-
ficiat ad plenum ſeruitium, propter conſtitutionem libertatis. Item nulli
competit aſſiſa qui per dominū regem vel balliuos ſuos nomine ſuo fue-
rit diſſeyſitus, niſi manifeſta fuerit diſſeyſina, et quo caſu erit volūtas do-
mini regis expectanda. Si autem nō fuerit manifeſta, quiā forte cōtentio
eſt de finibus agrorum, adhuc erit expectāda voluntas domini regis vt de
præcepto ſuo, et ſi ei placuerit, fiat inde perambulatio, et ſic terminetur
negotium. Item non competit ei qui in villenagio tenuit & per villanas
conſuetudines, licet perſona libera ſit, ſiue tenementum ſit purum ville-
nagium ſiue priuilegiatum, vt dominicum domini regis, quia tales nihil
tenent nomine proprio ſed nomine alieno, cùm omnes conſuetudines
& ſeruitia, in puro villenagio omninò ſint incerta. Si autem certa ſunt, ſi-
cut in villenagio priuilegiato vel villenagio puro, ſi eijciatur tenens, non
competit ei remedium per aſſiſam nouæ diſſeyſinæ, quia tenet vt villena-
gium & nomine alieno. Sed tamē bene poſſit ſuſtineri in hoc caſu, quòd
aſſiſa verteretur in iuratam, ſaltem ad inquirendum de conuentione vel
de priuilegio, vt querens ſaltem habeat ſuam conuentionem vel priuile-
gium. Item non competit ei aſſiſa, vt ſi quis ſe intruſerit in aliquod tene-

mentum

mentum contra conuentionem & cirographũ vel finem factum, niſi hoc fecerit per conuentionem duplicatam: Vt ſi ita conuenerit in donatione ꝙ niſi hoc factum fuerit vel non fuerit, bene liceat tali ſe ponere in ſeyſinam, non obſtante fine facto, vel conuẽtione, vel homagio vel huiuſmodi. Videndum erit vtrum ſatiſfactum fuerit conuentioni vel fini ſufficiẽter & modo debito, & ita quòd ille qui ſe in ſeyſinam poſuit, contentus eſſe debeat de ſatiſfactione. Item non competit ei aſſiſa qui tenet per legem Angliæ vel nomine dotis, vel alio quocunq; modo ad vitam, & ita quòd habeat liberum tenementum, ſi vaſtum fecerit vel deſtructionem, ſi dominus capitalis, vel amicus cuius interfuerit, tenementum ſuum in manum ſuam ceperit ſimplici tamen captione, propter vaſtũ, & deſtructionem, dum tamen paratus fuerit reſtituere, facta inde plenè ſatiſfactione de vaſto facto, & accepta ſecuritate de vaſto vlteriùs non faciendo. Quod etiam obſeruari poteſt, ſi aliquis hoc fecerit cuius interfuerit parens vel amicus, qui forte cuſtodiam habuerit. Et de hac materia inueniatur in itinere M. De Pateſhull ad aſſiſam nouæ diſſeyſinæ capiend' & gaolas deliberãdas ĩ cõm North. Aſſiſa nouæ diſſeyſinę ſi Roger⁹ de Deneford, & ſic intentio deijcientis vel impedientis quandoq; excuſat a diſſeyſina. Talibus enim perſonis conceditur rationabile eſtouerium, & nõ vaſtum, & ſi in eo quod modum excedat & menſuram impediantur, non erit per hoc eis iniuriatum. Item nõ competit aſſiſa vxori per ſe ſine viro, nec cum viro ſi vir donationem fecerit de hæreditate vxoris viuente vxore, quia ipſa per ſe ſine viro aſſiſã portare non poterit in vita viri nec poſt mortem, & vnde ſi ambo nominentur cadit aſſiſa, quia vir iniuſtè non eſt diſſeyſitus, nec ipſa ſine viro queri poteſt, ne ambo fecerint diſſeyſinam. Item non competit domino contra tenentem ſuum de ſeruitio ei detento, quia locum ibi habet diſtrictio, dum tamen diſtrictio non vertatur ad diſſeyſinam, quod multis modis fieri poterit, niſi fuerit rationabile vt alibi contra alium bene competit, vt infra dicetur. Si autem tenens ad aſſiſam reſpondeat ita, quòd aſſiſa non iacet inter ipſum & dominum ſuũ, per hoc cognoſcit quòd de eo tenet & ſic cadit aſſiſa, & per hoc quòd aſſiſa cadit in eodem iuditio, ſtatim ꝓ hoc ſurgit diſtrictio, vnde ſtatim pręcipiant iuſtitiarijs vic. quòd ſit in auxilium domino ad diſtringendum, ſi dominus non ſufficiat. Si autem tenens dominum ſuum deaduocauerit, ſtatim facit eum non tenentem quantum ad ſe ipſum, licet re vera tenens ſit, & ſic ſtatim locum habet diſſeyſina multis rationibus, vt ſi extraneus diſtringat tenentẽ ad ſoluendũ ei, ſtatim iacet aſſiſa inter dominum & extraneum, ſi autem tenens gratis ſoluerit extraneo, tunc iacebit aſſiſa in ꝑſona vtriuſq;. Item poteſt quis eſſe tenens meus reddendo mihi redditũ, et poſſum redditum illũ dare alicui et attornare tenentem meum ad reddendum redditum illũ meo feoffato ꝑ manũ ſuam, ſicut mihi reddere cõſueuit ꝑ manũ ſuam, et ſic non erit tenens meus homo illius cui per me attornatus fuerit, nec ille cui attornatus eſt erit dominus ſuus, & ſic iacere poterit aſſiſa nouæ diſſeyſinæ inter tales ſi forte redditum & ſeruitium non ſoluerit. Item non competit ei qui ſemel ſe retraxerit coram iuſtitiarijs: tam a breui quâm aſſiſa, propter aliquem defectũ breuis vel ꝑſo-

næ querētis,vel ꝑpter errorē vt infra plenius dicetur. Itē nō competit ei qui ſemel ſe cognouerit ad villanū coram iuſtitiarijs,& de hoc conuictus fuerit,niſi forte impoſterū mutato ſtatu quòd priuilegium habeat vel exceptionē,vt infra.Itē non cōpetit ei qui ſemel de bona voluntate ſua dederit vel reſtituerit alicui tenementū aliquod in iure vel extra ius, dū tamen hoc ꝓbari poſſit, quia volenti non fit iniuria.Itē ſi quis tenens cùm præſens non ſit velit rē repetenti reſtituere,ſiue in cauſa ſpoliationis ſiue ꝓprietatis,ſufficit ſi chartam ſuā in ſignū traditionis & reſtitutionis in iuditio tradiderit,talis enim traditio inſtrumenti vel ſigni ſufficit ꝓ traditione rei,quoàd reſtitutionē ſine alia ſolennitate,licet hoc nō ſufficiat quātū ad donationē,cùm corporalis apprehenſio nō interuenerit, & vnde etiā cùm talis ſic in iuditio reſtituerit, ſi poſtea ſe ꝑ vim tenuerit in ſeyſina & eiectus fuerit,non recuperabit , quia ſemel ex voluntate reſtituit prædicto modo:in tali enim caſu reſtitutionis nō eſt talis ſolennitas adhibēda,qualis in donationibus obſeruatur.Item non iacet aliquando ratione donationis,vt ſi quis tantū dederit de tenemento ſuo in liberā eleemoſinā, ꝑ quod capitalis dominus amiſerit ſeruitiū ſuū,quia hoc eſt cōtra cōſtitutionē,vt in rotulo de placitis quæ ſequūtur regē anno regni regis H. viceſimo tertio apud Cateſhull corā w.de Ralegh de Roberto de Toteſhall & Priore de Brickſete de tenemento in Bathford , ibi cecidit aſſiſa. Itē de eodē quód nō cōpetit aſſiſa,vt ſi quis tenuerit de dño rege in capite ꝑ ſeruitiū militare,& ille talis aliquē religioſū feoffauerit in liberā eleemoſinam:vel de aliquo alio q̄ de dño rege ꝑ minus ſeruitiū. Et vnde ſi dñs rex vel alius capitalis dominus talē religioſū eiecerit incontinēti, nō recuperabit,ſicut in prædicto caſu corā eodem, niſi tempus habuerit poſt ſeyſinam.Itē non cōpetit reſtitutio ꝑ aſſiſam ꝑpter falſam cauſam poſſidendi,vt ſi mulier fuerit diſſeyſita de tenemento quod tenuerit nomine dotis,de qua ſufficienter ꝓbatum eſt in foro eccleſiaſtico,ꝙ nunquā fuit ei, cuius nomine dotem habuit,legittimo matrimonio copulata,quià ſi de facto,non tamen de iure, & ideo nulla dos: quia vbi nullū matrimonium,ibi nulla dos,& ſic deſinit eſſe liberū tenementū ꝑpter falſam cauſam poſſidendi, & ideo licet ab initio crederetur ibi eſſe matrimoniū, tamen ibi nullū fuit,& ideo dos nulla. Et quamuis talis mulier ſine iuditio eijciatur,tamē ꝑ aſſiſā nō recuperabit ꝑpter falſā cauſā poſſidēdi , & hic nō deſinit eſſe liberū tenemētū quod nunquā fuit liberū tenemētū reuera,& nō poteſt deſinere eſſe quod nunquā incepit.Idē poterit eſſe ſi vir alicuiꝰ mulieris primò aliā duxit in vxorē de iure,& aliam poſteà de facto, hoc detecto, cùm prima ꝓbauerit ſecūdū matrimoniū adulteriū deficit omnino, & quia tūc primò cauſā poſſidēdi nō habet ꝑ verā ꝓbationē interuenietē,ſi ſine iuditio eijciatur,ꝑ aſſiſā nō recuperabit ꝑpter falſā cauſā poſſidēdi: & ita erit qualitercūq; ꝓbatū fuerit ꝙ matrimoniū ſecūdū ſtare non poſſit,& quia ſeyſina quā talis mulier ſuꝑinducta priꝰ habuit nulla fuit in ſe ſed omninò vitioſa, niſi ſit qui dicat quòd ab initio ignorātia eos excuſat, ſed non eſt ibi niſi præſumptio quam poſtmodum vincit ꝓbatio vera.Item nō competit ei reſtitutio per aſſiſam ſi vir incontinenti eiiciatur poſt mortem vxoris de re vxoria qualicunquè, cùm liberos ſimul

mul

mul nunq̃ habuerint,poſt interuallũ vero eijci ſine iuditio nõ poteſt: vel ſi habuerint & conuicti ſunt ad baſtardos,vel alio modo quòd hæredes eſſe nõ poſſunt,vt ſupra eodem.Item non competit reſtitutio ꝑ aſſiſã ꝓpter falſã impetrationẽ.s.vbi quis impetrauerit antequã ſubeſſet cauſa impetrationis,quod de facili ꝑpendi poterit per datam breuis. Eodem modo ſi cauſa fuit impetrãdi & poſtea deſinit eſſe, vt ſi diſſeyſitor rẽ diſſeyſitam dño ꝓprietatis reſtituerit illam gratis accipienti oblatam,deſinit eſſe reſtitutio ꝑ aſſiſam.Aliud autẽ eſt ſi verus dñs ſeyſinam ſuam ſibi vſurpauerit viribus & non iuditio.Item deſinit eſſe cauſa & non competit ei reſtitutio ꝑ aſſiſam,ſi diſſeyſitus rẽ ſpoliatã (diſſimulando iniuriã)gratis remiſerit, & quietam clamauerit, vel condonauerit,vel ſi diſſeyſitus donũ quod inde fecerit(ratũ habẽdo)cõfirmauerit,cùm ſeyſinam ſuã rehabere poſſet ſi vellet. Itẽ nõ cõpetit aſſiſa cùm deſinat eſſe cauſa quæ primò fuit & cadit omninò propter ordinẽ placitandi non obſeruatũ: vt ſi quis diſſeyſitorem ſuũ primò implacitauerit de tenemento ꝑ breue & in ſuo caſu de tenemento vnde aſſiſa arramata eſt ſuꝑ iure & proprietate ꝑ breue de recto,vel de ingreſſu qualitercunq; plus vel minus,vel ꝑ aſſiſam mortis anteceſſoris. Item non competit reſtitutio ꝑ aſſiſam ratione loci, ſed cadit omninò ſicut in dominicis domini regis.s. in villenagijs priuilegiatis,vbi nec aſſiſa nouæ diſſeyſinæ,nec aſſiſa mortis ãteceſſoris nec aliud breue,niſi tantũ paruum breue de recto ſecundũ conſuetudinem maneriorum currit. Poſſunt tamen aliquando in manerijs dominorũ eſſe liberè tenentes & tenere ꝑ ſeruitium militare ꝑ homagio & ſeruitio, & in liberum Sokagium, & ꝑ Seriantiam,et ꝑ conuentionẽ de gratia dñorum, licet hoc eſſet ab initio villenagium.Poterit enim quis de villenagio ſuo facere liberum tenementũ & feodũ militare ſi voluerit. Item non cõpetit reſtitutio ꝑ aſſiſam propter tenementũ, vt ſi liber homo tenuerit villenagiũ ꝑ villanas cõſuetudines & ſeruitia incerta,faciẽdo inde quicquid ad villenagiũ ꝑtinet.Itẽ non cõpetit ꝓpter ꝑſonam,licet ſit liberũ tenementum,vt ſi villano tradatur a domino ſuo(ſine manumiſſione & libertate)aliquod liberũ tenementum tenendũ ꝑ liberũ ſeruitiũ ad voluntatẽ dñi ſine mentione hæredũ, quia ſi mentio fieret de hæredibus, præſumi poſſet ex hoc quòd dñs vellet eum eſſe liberũ, quod quidẽ ſufficere poſſet pro manumiſſione. ¦Eſt enim ratio & regula generalis in iſtis duobus caſibus, quòd liber homo nihil libertatis ꝓpter ꝑſonam ſuã liberam cõfert villenagio,nec liberum tenementum econtrario in aliquo mutat ſtatũ aut cõditionem villani.Item non competit reſtitutio ꝑ aſſiſam ei qui tenet ad voluntatem alicuius de anno in annũ, quia apponitur terminus certus & determinatus,quia ꝑ hoc innuit quòd voluntas concedentis eſt annualis, & ſic nulla aſſiſa ꝓpter tempus determinatum,vt de itinere W. de Raleghe in comitatu Bedf,aſſiſa nouæ diſſeyſinæ ſi Milo. Si autem ſic conceſſũ fuerit tenementum, donec quis prouiderit ſiue ad voluntatem ſiue non,dum tamen ita dicatur: donec ꝓuiderit, ſemper remanebit res data accipienti vt liberum tenementum,donec prouiſum fuerit, & ſi nũquã prouideatur,ita ſemper remanebit in feodo.Et illud idem dici poterit de terra data ad terminum annorum, vt ſi dicatur, concedo tibi tãtam

terram ad talē terminū,& ego warrantiſabo &c. & ſi aliquid amiſeris pro defectu warātię,volo ꝙ teneas terrā illā vltra terminū tuū donec tibi reddidero quicquid amiſeris pro defectu warrantiæ, & ſic poterit eſſe quòd nunquam reddet,& ita poterit terra remanere in feodo imperpetuū vt liberū tenemētū ſuū.Si autē dicat,donec ipſe vel hęredes ſui ꝓuiderint,& licet ipſe non ꝓuideat, ſufficit ſi hæredes ꝓuideant. Item ſi dicat donec ego & hęredes mei prouiderimus tali,nulla facta mentione de hæredib⁹, ſi ei in vita ſua non prouideatur,remanebit tenementū in feodo,licet donator vel hęredes ſui hæredibus donatorij velint ꝓuidere.Prouiſio enim in hac parte reſtringitur ad ꝑſonas tam dantis q̄ accipientis & hæredum ipſorū.Itē non competit reſtitutio ꝑ aſſiſam ratione rei de qua agitur, vt ſi quis queratur ſe eſſe diſſeyſitū de aliqua re quæ ritè & ꝑ pontifices deo fuerit dedicata,ſicut de eccleſijs & cæmiterijs,quia huiuſmodi in nullius bonis eſſe poterunt.s.in bonis nullius ſingularis ꝑſonæ, ſed ſolūmodo in bonis dei ſunt,& ſi forte de facto ab aliquo ſuꝑ hm̄i quereretur aſſiſa, cōmutari poterit aſſiſa in iuratā ad inquirendum de trāſgreſſione, in quo caſu ſi tranſgreſſū eſſet, vterq; foret in miſericordia,querens.s:pro falſo clamore,& tranſgreſſor pro tranſgreſſione.De eo autē quod nō eſt ſacrū, ſicut de libera eleemoſina non erit ita,dicitur enim libera eleemoſina, & magis libera vt infra. Itē eodem modo non cōpetit reſtitutio ꝑ aſſiſam alicui ſingulari ꝑſonę de tenemētis & locis quę ſūt quaſi ſacra,ſicut ea quę ſunt cōmunia ciuitatū & vniuerſitatū,ſicut ſtadiū & theatrū & alia, ſicut muri & portæ,viæ publicæ, & ſtratæ publicæ quæ tantum deputata ſunt ad aliquem vſū publicū,& in quibus nulla ſingularis ꝑſona ꝑ ſe aliquod ius vendicare poterit,in quibus tranſgreſſio eſt & nō diſſeyſina,quia nulla ſingularis ꝑſona inde poterit eſſe in ſeyſina,& diſſeyſiri non poteſt aliquis de eo quod nō poteſt poſſidere.Nec ſi qs dicat ſe aliquid inde poſſidere ꝑ iuratā in quā vertitur aſſiſa vt ſupra,in primo caſu aliquid ꝑ iuratā retinebit,nec querens aliquid recuperabit,niſi tantū vſū cōmunē ,ad quē hm̄i loca ſūt deputata:vt de itinere M. de Pateſhul in com̄ Southad aſſiſas nouæ diſſeyſinæ capiendas & gaolas deliberandas, ſi Adam Gerū. Infra plus de hac materia de trangreſſionibus.

1 ¶ *Contra quē competit aſſiſa & quibus modis quis incidat in aſſiſam.* Cap.10.

DIctum eſt ſupra cui competat querela & remedium per aſſiſam poſt diſſeyſinam factam,& cui non: nunc autem dicendum contra quē competat,& quibus modis quis incidat in aſſiſam.Competit enim aſſiſa contra liberum hominem maſculum & fœminam,maiorem & minorem , clericum & laicum, Chriſtianum & Iudeum , ita contra furioſum ſicut contra illum qui eſt ſanæ mentis . Item contra ſeruum ſicut cōtra liberum, ne ſeruus melioris ſit conditionis quâm liber, cùm deterioris eſſe debeat. Item tam contra ipſum qui autoritatem præbet deijcientibus præcepto, conſilio , & auxilio inductiuo,quâm contra ipſū qui diſſeyſinam ratam habet ex poſt facto, vel quia iniuriam non emendauerit cùm fuerit interpellatus ab homine perſonaliter viua voce,vel ſaltem per diligen-

diligentem impetrationem & diligentem proſecutionem, dum tamen præſens hoc ſciuerit, vel ſcire poſſit & debeat, & ita quòd ibi non ſit craſſa ignorantia, quod eſſe poterit ſi omnes de patria ſciuerint diſſeyſinam eſſe factam, & ipſe ſolus ignorauerit cùm præſens ſit. In quibus caſibus, cùm iniuriã ſuorũ nõ emendauerit cùm poſſit & ſciuerit, incidit in aſſiſam. Item non ſolum ille qui facit & præcipit (vt prædictnm eſt) verum etiam ille qui ſtatim & recenter ingreditur ſeyſinam poſt diſſeyſinam factam, ab vno vel a pluribus, & ex quibus omnes vel quidam illorum fuerint principales diſſeyſitores, & hoc ſiue ingrediatur de voluntate diſſeyſitoris per donationem, vel per aliam tranſlationem, ſiue contra voluntatem per diſſeyſinam, & hoc ante impetrationem quandocunquè. Et quid ſi non eijciantur incontinenti & recenter? omnes ſicut principales diſſeyſitores incidunt in aſſiſam, & omnes in breui comprehendantur. Si autem fuerit diligens impetratio & diligens proſecutio, & poſt impetrationem factam ſeyſinam ingrediantur, tunc refert vtrum ſtatim poſt diſſeyſinam & impetrationem factam, vel ex longo interuallo, ſed ſiue ſit ſic ſiue non, oportet quòd in breui nominentur ex noua impetratione, quia ad quemcunquè res peruenerit poſt impetrationem, cùm res per diligentem impetrationem & proſecutionem effecta ſit litigioſa, ille qui eam ſic receperit (quamuis in breui non nominetur) illam reſtituere cogetur, et non tenetur ad pœnam ex diſſeyſina, ſed tantum ad reſtitutionem, & ſic imputari ſibi ipſi debet quòd rem ſic litigioſam recepit, nec excuſat eum aliqua ignorantia, ſed ſi cautè egerit dum fuerit in ſeyſina, proſpiciat ſibi per breue de warantia. Si autem diſſeyſitus negligens fuerit ad impetrandum, & ad proſequendum, & res ante impetrationem fuerit ad alium tranſlata, ſiue incontinenti ſiue per lõgum interuallum: omnes qui acceperint incidunt in aſſiſam, quidam eorũ quãtum ad pœnam & reſtitutionem, ſecundum quod ſtatim & recenter, quidam verò tantùm ad pœnam & non ad reſtitutionem, & quidam ad reſtitutionem & non ad pœnam, ſecundùm quòd poſt interuallum feoffati fuerint, & ãte impetrationem, ſicut ſuperius in parte dictũ eſt. Et ſi quidã ante impetrationem ꝑ longum interuallum feoffatus fuerit, vel diſſeyſinam fecerit de re ſpoliata poſt interuallum, & ſi in breui non nominetur, reſpondere non tenetur niſi velit. Si autem ſponte velit, non fit ei iniuria propter voluntatem. Item incidunt in aſſiſam non ſolum vnus ſed plures, quidam principaliter & quidam ſecundariò, qui autem principales ſunt & qui non, inferius dicetur. Item incidit in aſſiſam non ſolum ille qui facit nomine alieno, verum etiam ille cuius nomine fit, dum tamen factum ſuorum & iniuriam aduocauerit, & illam fecerit eſſe ſuam. Poteſt etiam quis eijcere præſens cum familia, ſicut poteſt per ſe ſine familia, & eodem modo familia ſine eo, & dominus cum familia præſens & abſens. Abſens, vt ſi eo non præſente iubeat vel mandet, & ſic autoritatem præſtet ab initio. Item eo non præſente, non iubente, non mandante, nec autoritatem præſtante ab initio, ſed ex poſt facto ratum habẽte, vel cùm fuerit interpellatus iniuriam nõ emẽdante, vt paulo ante dictũ eſt. Et in quo caſu principalis nõ tenebitur ſine ſecũdarijs nec ecõtra: quia

quia quilibet incidit in aſſiſam cũ alio. Familia vero non poteſt reſtituere ſine domino, quiá per factum eorũ eſt in ſeyſina, & ita nõ poſſunt reſtituere quamuis teneantur ad pœnam, dominus autem cùm aduocauerit, ſuam facit iniuriam, & ita tenetur ad vtrumq;, ad reſtitutionem. s. & ad pœnã. Si autẽ deaduocauerit & iniuriã ſuorum emendauerit, non tenebitur niſi tãtũ ad reſtitutionẽ. Itẽ qui factũ aduocauerit & iniuriã ſuorũ, nõ magis excuſatur in hoc caſu quantũ ad diſſeyſinã, q̃ ille qui iuſſu deijcit, q̃ excuſaretur ab homicidio, ſi iuſſu alicuiꝰ occideret, cùm in hoc nõ ſit dñis obediẽdũ nec excuſat autoritas maioris, nec ille magis excuſatur qui iuſſit, vel qui conſilium adhibuit, ſi iniuria peruenerit ad effectũ, aliẽ autẽ nõ, & nõ refert vtrũ quis proprijs manibus eijciat an ꝑ aliũ, & vnde ſi familia mea ex voluntate mea deiecerit, ego videor deieciſſe, eodẽ modo ſi ꝓcurator meus, & cũ omnibus erit agendũ. Si autẽ falſus fuerit ꝓcurator qui deiecit, nõ mecũ erit agendũ ſed cũ eo, niſi cûm ſuum factum ratum habuero, quia ratihabitio in hoc caſu cõparatur mandato. Dicitur enim quòd rectius eſt in malefitio, habitionẽ rati mandato comparari. Et notandũ, quód familiæ appellatio duos continet ſeruos vel alios in numero & vlteriùs trium vel plurium. Et ſi tantùm vnus deiecerit, adhuc videbitur familia deieciſſe, & etiam familiæ appellatio eos cõplectitur qui loco ſeruorum habentur, ſicut ſunt mercenarij & conductitij. Itẽ tam liberi quàm ſerui, & quibus poterit imperari. Itẽ inter cętera videndũ eſt quis ſit ille qui deijcit, princeps. s. ex potentia, vel aliquis ꝓ eo vel nomine ſuo, vel iudex qui male iudicauerit, vel priuata ꝑſona. Si autẽ prĩceps vel rex vel alius qui ſuperiorẽ nõ habuerit niſi dñm, contra ipſum nõ habebitur remediũ ꝑ aſſiſam, immo tantũ locus erit ſupplicationi vt factũ ſuum corrigat & emendet, quod ſi non fecerit, ſufficiat ei ꝓ pœna quòd dñm expectet vltorẽ, qui dicit: mihi vindictam, & ego retribuam, niſi ſit qui dicat quòd vniuerſitas regni & baronagium ſuum hoc facere debeat & poſſit in curia ipſius Regis. Sed ſi alius ex facto & diſſeyſina principis ſtatim vel ex poſt facto in ſeyſina extiterit, quamuis talis incidat in aſſiſã & in pœnam vel tantum ad reſtitutionem, ſecundùm quôd ſeyſina ad ipſum ꝑuenerit ſtatim vel ex poſt facto, tamen ſine principe conueniri non poterit ꝑ aſſiſam: quia licet ipſe quodammodo diſſeyſinam fecerit, tamẽ non per ſe ſed cum alio. s. cũ principe, & ita quòd ſine eo reſpondere nõ poteſt, & ideo non procedit aſſiſa. Indirecte tamen & quaſi ex incidenti etiam ſine breui comprehendi poterit ꝑſona principis ad hoc quòd factum ſuum emendet, vel in perſonam ſuam redundabit iniuria manifeſtè. Vtpote eſto quòd impetratur aſſiſa tantùm ſuper eum ad quem res trãſlata eſt ſine principe, & qui tenetur ad reſtitutionem & ad pœnam vel ad minus ad reſtitutionem, & ipſe reſpondeat quòd ſine principe (qui fecit iniuriam) per ſe vel ſuos reſpondere non debeat, quia ipſe prĩceps per ſe fecit iniuriam, vel ipſi duo ſimul, extunc erit factum & iniuria in manu domini regis, qui dici debet in hoc facto quaſi warantus, & extũc poterit (ſi voluerit) factum ſuum emendare quaſi a lege cõpulſus, & quaſi in perſona ſua cùm ſit ei ſubmiſſus, debet firmiter obſeruare. Si autẽ balliuus vel ſeruus nomine regis, capienda erit aſſiſa, ſed non erit procedẽdum

dum ad iuditium quouſq; ſciatur de voluntate regis. Si quis autem fuerit a iudice qui male iudicauerit diſſeyſitus, ſiue hoc ſcienter fecerit ſiue ex imperitia, qualiter procedendum ſit inferius dicetur de exceptionibus. Poſſunt etiam plures teneri & cadere in aſſiſam ſicut vnus, & quorum vnus vel plures poſſunt eſſe principales diſſeyſitores, & quidam ſecundarij. Principales ſecundùm quod quidam rem diſſeyſitam tenuerint in cõmuni ante partitionem, vel ſecũdum quod partita fuerit inter plures qui culpabiles ſunt de facto principaliter, vel ſecundum quod poſtea & poſt diſſeyſinam in plures manus ſtatim deuenerit, vel inter plures partita extiterit ſtatim poſt diſſeyſinam. Item ſicut plures poſſunt eſſe principales diſſeyſitores & vnus, ita plures poſſunt eſſe rei diſſeyſitæ diſſeyſitores & detentores poſt diſſeyſinam & vnus ſiue poſſidere inceperint ſtatim poſt diſſeyſinam qualitercunq;, ſiue ex interuallo ſiue non, ſiue ante impetrationem ſiue poſt impetratione͂, dũ tamen ſi poſt impetratione͂ & neglige͂tem ꝓſecutione͂ poſſidere inceperint, oportebit eos in breui cõprehe͂di, ac ſi ad eos tranſlata eſſet res ante impetratione͂, quia res quę ab initio effecta fuit litigioſa ꝑ diligente͂ impetratione͂, effici poſſit non litigioſa per negligentem proſecutionem, oportebit enim vtramquè eſſe diligentem, ſaltem quouſq; plegij de proſeque͂do inueniantur, licet captio aſſiſæ differatur, quia extunc omninò erit litigioſa. De hac materia infra plenius de exceptionibus.

1 ¶Contra que͂ non cõpetit aſſiſa. 2. Si quis nomine domini ſui feceri diſſeyſinam. Cap.xi.

DIctum eſt ſupra contra que͂ cõpetit aſſiſa; nunc aute͂ dicendũ contra que͂ non cõpetit. Et ſciendũ ꝙ contra ipſũ nõ competit qui iniuriã ſiue diſſeyſinã nõ fecit. Immunis enim eſſe debet a pœna qui imunis erat a culpa, quãuis quis teneatur aliquando ad reſtitutione͂, licet nõ ad pœnam, niſi ꝑ iniuſta detentione, ſicut ille qui feoffatus eſt a diſſeyſitore ꝑ longũ interuallũ, vel qui diſſeyſinã fecit primo diſſeyſitori ꝑ longum interuallũ poſt diſſeyſinam, & qui a vero domino ſine iuditio diſſeyſiri non poteſt, quia diu ante ſecundã diſſeyſinam ſeyſinã ſuam amiſit ꝑ negligentiam, vtramq; vz naturale͂ & ciuile͂, & quamuis a ſuo diſſeyſitore ſtatim eijci poſſit & recenter & impune. Item non tenetur aliquis hæres de facto ſ. de diſſeyſina anteceſſoris ſui quoad pœnã diſſeyſinæ, licet teneatur ad reſtitutione͂, & hoc niſi lis conteſtata fuerit cum ſuo anteceſſore, ſicut alibi dicetur. Item nec ſucceſſor ex facto prædeceſſoris ſui, niſi modo quo prædictũ eſt, & hoc maximè ſi prædeceſſor ſuus in breui nominetur ſub nomine officij vel dignitatis, ſecus aute͂ eſt ſi ſub nomine proprio, quia ſub diuerſo nomine non reſpõdebit. ¶2. Cum aliquis Abbas, vel prior, vel dominus vel alia perſona quæcunq; ex facto & iniuria ſuorum inceperit poſſidere, cùm facta eorum aduocauerit, & ſic in ſeyſina ante reſtitutionem obierit, quæritur an eorum ſucceſſores vel hæredes ad reſtitutionem teneantur, cùm poſſint reſtituere, licet nõn teneantur ad pœnam, ſicut anteceſſor teneretur vel prædeceſſor. Hæres autem tenetur quoàd reſtitutionem, ſed per aliud breue de ingreſſu. Et eodem modo ſucceſſor ſub

ſub nomine dignitatis, ſi nomen ꝓprium prædeceſſoris in breui non fuerit expreſſum,quia ſemper eadem eſt dignitas,licet diuerſum nomẽ. Si autem nomen ꝓprium prædeceſſoris in breui de noua diſſeyſina incertũ fuerit, non tenebitur ſucceſſor per tale breue, ſed per breue de ingreſſu, ſicut ſupra dicitur de hærede: niſi forte idem habuerit nomen proprium prædeceſſor & ſucceſſor, quod bene poteſt ſuſtineri, vt infra dicetur plenius. Cûm vero quis fecerit diſſeyſinam nomine alieno, vt prædictũ eſt, refert vtrum domini pręſentes fuerint in prouintia,ita quód adiri poſſint de facili, vel extra regnum.Si autem adiri poſſint de facili, adeundi ſunt, vt ſciatur vtrum iniuriam emendare voluerint vel non,cûm de iniuria eis conſtiterit : Si autem non,erunt principales diſſeyſitores & in breui nominandi ſunt primò & principaliter,cùm hoc aduocauerint. Si autẽ verbo deaduocauerint expreſſe interpellati,& hoc non emendauerint, ſed opere fecerint contrarium,prudenter & ſcienter vtendo & non reſtituẽdo,adhuc illud idem erit dicendum quod ſuperius dictum eſt, & hoc ſi ante impetrationem. Si autem poſt impetrationem fuerint interpellati, tunc refert vtrum dominus nominetur cum ſuis vel non.Si autem nominetur,& poſtea deaduocauerit, fiat idem quod ſupra, quia tunc facit iniuriam ſuam propriam, & incipit eſſe primus & principalis diſſeyſitor per ratihabitionem, quæ retrotrahitur ad diſſeyſinam & ad primum factum.Si autem in breui nominatus non fuerit,ſi poſtmodum aduocauerit bene ſe poterit ponere in aſſiſam de voluntate ſua,cogi autem nô debet. Et vnde ſi noluerit reſpondere ſine breui, alio breui opus erit. Item ſi nô fuerit interpellatus nec in breui nominatus,nihilominûs procedit aſſiſa verſus ſuos in abſentia ſua. Et ſi poſt captionem aſſiſæ redierit & factũ aduocauerit,inprimis ſit in miſericordia cum ſuis,& nullum aliud habebit remedium,niſi quòd agat de conuictione contra iuratores ſi voluerit, et in quibus caſibus omnibus cûm aduocauerit,& ante captionẽ aſſiſæ moriatur, ſucceſſor eius nô tenebitur ad pœnam niſi tantum ad reſtitutionẽ ꝑ breue de ingreſſu, nec alij qui fecerint tenebuntur.Si autem abſentes fuerint omnino vel præſentes deaduocauerint & ſtatim moriãtur, ſemꝑ tenebuntur principales diſſeyſitores illi qui fecerunt,& ꝓcedet aſſiſa cõtra eos vſque ad creationem ſucceſſorum. Cûm autem ſucceſſor creatus fuerit ante captionem aſſiſæ, tunc erit ſucceſſor vel hæres in eadem cauſa in qua fuit prædeceſſor quod deaduocare poterunt vel aduocare,cûm de facto ſuorum incipiant poſſidere.Sed refert vtrum per breue impetratum contra prædeceſſorem propter diuerſitatem perſonarum. Et vnde videndum vtrum impetratum fuerit verſus prædeceſſores,Abbates vel priores tantùm ſub nomine dignitatis, vel ſimul ſub nomine proprio, vel nomine dignitatis,& ſi ſub nomine proprio, tunc refert vtrum idem fuerit nomen prędeceſſorum & ſucceſſorum vel diuerſum,vt infra dicetur pleni⁹. Et generaliter quicunq; illorum moriatur, ſiue ille qui fecit, ſiue ille cui⁹ nomine fit,cûm aduocauerit, cadit breue & aſſiſa ſub nomine dignitatis & ſub nomine proprio,& alio breui opus erit.

2 ¶*Cui fieri debet querela.* *Cap.ii.*

¶Dictum

DIctum eſt ſupra ad quem pertineat querela de diſſeyſina facta, et ad quem non, nunc autem dicendum cui fieri debeat querela, & ad quem recurrendum erit, cùm diſſeyſitus vtramq; amiſerit poſſeſſionem naturalem & ciuilem, et cùm ſeyſinā reſumere non poſſit autoritate propria, cûm illam ſemel amiſerit. Querela autem fieri debet ei qui iuriſdictionem habet, ſicut principi, & non omni qui habet iuriſdictionē, niſi cum iuriſdictione habeat coertionem, quòd poſſit iuditium ſuum executioni demandare. Non Archiepiſcopo, nec Epiſcopo, nec alijs, licet iuriſdictionem habeant in quibuſdam. In layco vero feodo cognitionē non habent neque coertionem, quia ſi Archiepiſcopus, vel Epiſcopus vel alia ꝑſona eccleſiaſtica de laico feodo cognoſceret vel iudicaret, ſi iuditium per ſe exequeretur, competeret contra eos aſſiſa nouæ diſſeyſinæ: quia quamuis iuditium interueniret licet iuſtum eſſet omnino, tamē quia non haberet iuriſdictionem in talibus nec coertionen, non valeret. Si autem vicecomes hoc demandaret exequendum, impune eis non obediret, quod ſi faceret, ſimul cum alijs caderet in aſſiſam. Sed nōne poterit Iudex eccleſiaſticus de layco feodo cognoſcere ratione fidei interpoſitę? non, quia ſi ſic faceret, non haberet coertionem nec iuditij executionē, & cùm in iuditio eccleſiaſtico cognoſcatur de fidei interpoſitione, non tamen propter hoc mutatur iuriſdictio vel cognitio ſuper principali, quod eſt de laico feodo, ꝓpter quod incidens eſt principali quod eſt fidei interpoſitio, nec illud quod prius et maius eſt & principale, trahi debet ad forum alienum ſiue vetitum, propter id quod minus eſt et poſterius, & incidens principali vel emergens. Sicut vice verſa, ad forū ſecularem trahi non debet ꝑ id quod minus eſt & nō principale id quod primu & principale eſt in foro eccleſiaſtico, vt ſi ob cauſam matrimonij pecunia promittatur, licet videatur prima facie quòd cognitio ſuper cattalis & debitis pertineat ad forum ſeculare, tamen propter id quod maius eſt & dignius trahitur cognitio pecuniæ promiſſæ & debitæ ad forum eccleſiaſticum, et vbi locum non habet prohibitio, cùm debitum ſit de teſtamēto vel matrimonio. Eodem modo videretur quòd trahi deberet ad forum ſeculare fidei interpoſitionis cognitio, quod tamen eſſe non poterit, cùm iudex ſecularis pro fide læſa iniungere non poteſt pœnitentiam ne falcem ſuam ponat in meſſem alienam. Et ſimiliter videri poterit aliâs ꝙ id quod maiꝰ eſt trahit ad ſe id quod minꝰ, vt ſi quis ī curia domini Regis implacitatus fuerit ab aliquo ſuper tranſgreſſione ab aliquo, & ab eodem appellatus ſuper eodem facto in cōm vel coram Iuſtitiarijs de banco, remitti debet placitum ſuper tranſgreſſione ad cōm vel ad bancum, nec trahi debet appellum ad iudicium ſiue cognitionē ſuper tranſgreſſione, ſed ecōuerſo: quia id quod maius eſt trahit ad ſe id quod minus eſt & non econtrario, & hoc ſufficit ad prꝗſens exempli cauſa.

1 ¶*Quando fieri debeat querela.* *Cap.13.*

DIctum eſt ſupra cui fieri debeat querela, nūc autē dicēdum erit quādo, et ſciendum quòd ſtatim & ſine mora, cùm diligens eſſe debeat impetratio & diligens proſecutio, ſecundū quod ſuperius dictum

eſt, cùm deſides & ſui iuris contẽptores nõ iuuat iuris beneficium, & vigilantibus & non dormientibus iura ſubueniunt, & ne ante impetrationẽ vel diligentem proſecutionẽ res diſſeyſita transferatur ad alium, propter quod fiat difficilior proſecutio, & quę ſi diligens fuerit, perpetuatur per hoc actio & detur hæredibus, & cõpetit in hæredes per breue de ingreſſu cum claſula vel ſine, quantùm ad pœnam vel reſtitutionem, ſecundùm quod inferius dicetur & ſecundùm quod res tranſlata fuerit ad alium ãte impetrationem vel poſt, ſecundùm quod fieri poteſt multis modis ſicut continuò videri poterit in ſequentibus.

1 ¶ *Si res diſſeyſita poſt diſſeyſinam ad alium tranſferatur per diſſeyſitorem vnum vel plures.* *Cap.14.*

SI poſt diſſeyſinam factam ab vno vel a pluribus res ad alium tranſferatur ad vnũ vel ad plures. Ad plures autẽ ſimul vel ſucceſſiuè, de ꝑſona in ꝑſonã, ſiue de volũtate diſſeyſitoris, ſiue cõtra volũtatẽ ſuam per diſſeyſinã, & hoc ſi ſtatim poſt diſſeyſinã & ſine interuallo antequam diſſeyſitus ſibi ꝑ breue vel ꝑ longũ interuallum perquiſiuerit per negligentiã ſuã, cùm commode ſibi perquirere poſſet ſi vellet. In ijs caſibus omnibus, oportet ꝙ omnes, ad quos res tranſlata fuerit ante impetrationẽ, cum primis & principalibus diſſeyſitoribus in breui nominẽtur, vt ſuperius dictũ eſt, ſiue ꝓpter pœnã ſiue ꝓpter reſtitutionẽ, alioquin nõ recuperabit diſſeyſitus. Principales vero diſſeyſitores ꝓpter factũ & ꝓpter iniuriã, & illi eodẽ modo ad quos res trãſferatⁱ de volũtate diſſeyſitoris, ſi ſtatim poſſeſſionẽ nacti fuerint de re tranſlata poſt diſſeyſinã, & ad reſtitutionẽ tenẽtur & ad pœnã, ſi autẽ poſt longum interuallũ, aliud erit, quia illi non ſunt diſſeyſitores: quia longum tempus eos excuſat ꝓpter negligẽtiã diſſeyſiti ꝑ quã diſſeyſitus amiſit vtrãq; poſſeſſionẽ, vel ꝓpter negligentẽ ꝓſecutionẽ, licet diligens fuerit impetratio per quã res deſinit eſſe litigioſa. Item ſi ſtatim & ſine interuallo res diſſeyſita ad aliũ trãſferatur ſiue de voluntate diſſeyſitoris ſiue cõtra ꝑ diſſeyſinã, oẽs tenẽtur, & incidunt in aſſiſam, & nullus poterit ſine iuditio diſſeyſiri niſi hoc fiat incõtinẽti, habita tñ tali diſtinctione, ꝙ ſi ille qui ꝑ lõgum tẽpus ante impetrationẽ ingreſſus fuerit poſſeſſionẽ, ſi cõſtiterit ꝑ iuratã vel cõfeſſionẽ feoffatoris ſui ꝙ taliter inde feoffatus fuerit, ſine alio breui & ſine placito recuperabit excambium ſuum, cùm verus dominus ꝑ aſſiſam recuperet tenementũ ſuũ, cùm huiuſmodi confeſſio vel cognitio ſit quaſi quoddã incidẽs in aſſiſa, ſi pręſens fuerit, ſi autem abſens, tunc ſoluetur tenẽti recuperare ſuũ quoad excãbiũ cùm talis redierit ſi habeat vnde fiat excãbiũ. Et ꝙ tã ille (licet diſſeyſinã nõ fecerit) q̄ ille principalis, qui re vera diſſeyſitor eſt ſimul nominari debeant in breui, & quòd nullus ſine alio poſſit cõueniri, ratio facit ad hoc potentiſſima, quia principalis diſſeyſitor licet diſſeyſinã fecerit, nõ tñ poteſt rẽ reſtituere, nec ille ad quẽ trãſlata eſt res licet diſſeyſinã nõ fecerit, poteſt tamẽ rem reſtituere, ſed tamen ſine iuditio & breui eijci non poterit, niſi gratis ſe ponat in aſſiſam (vt ſupra) cùm in breui non nominetur. Si autem ſtatim ante impetrationem vel poſt, ĩ breui nominati vel nõ nominati, de volũtate diſſeyſitoris primi

vel

vel contra ingreſſi fuerint ſeyſinã, nullum talibus competit remediũ de eſcambio, quamuis ſine iuditio & ſine breui eijciantur,ſiue poſt tempus in breui nominati per aſſiſam vel per officium Iudicis excambium conſequantur, ex quo recenter ingreſſi ſunt rem vitioſã poſt diſſeyſinam, non ſubuenitur eis,vt ſupra in alio caſu,in odiũ diſſeyſinę, ſed ſibi ipſis ꝓſpiciãt dũ fuerint in ſeyſina ꝑ breue de warantia chartę,quia donatio valida eſt quantùm ad diſſeyſitorem et ſuum feoffatum,licet inualida quantum ad diſſeiſitum. Si autem res tranſlata fuerit ad alium poſt diligentem impetrationem & diligentem proſecutionem incontinenti ſiue poſt interuallum, non eſt neceſſe quòd fiat impetratio ſuper illos ad quos res trãſlata eſt,cùm ſemel fuerit impetratum,et res effecta litigioſa prædicto modo, vel poſtquàm diſſeyſitus ſtatim et incontinenti poſt diſſeyſinam ante rem tranſlatam iter arripuerit verſus curiam ad impetrãdum cùm ſic etiam effectum ſit tenementum litigioſum, et ſic plus eſt appellare facto quàm verbo, ſiue hoc factum fuerit ſtatim ſiue poſt aliquod interuallum poſt arreptum iter, dum tamen diſſeyſitus diligens fuerit ad impetrandũ & proſequendum, & ita quòd ei nulla imputari poſſit negligentia. Non oporet tales ad quos res tranſlata fuerit poſt talem diligentiam,nullo habito reſpectu ad datam,in breui comprehendi,quia ex quo ſciunt & ſcire poſſunt & debent diſſeyſitum diligentem fuiſſe ad impetrandũ & proſequendum,ſcire debent per conſequens rem effectam eſſe litigioſam,& etiã ꝓpter hoc tẽpus nõ currere contra diſſeyſitũ,cùm diſſeyſitor nõ extiterit,nec contemptor ſui iuris. Igitur ad quemcunq; res poſt talem diligentiam peruenerit, non cadit breue,nec oportebit iterum impetrare nec tales in breui inſerere, quia ſiue nominati fuerint ſiue nõ,ſiue res ſtatim tranſferatur ad eos ſiue poſt interuallum,ſemper tenentur ad reſtitutionem, nec expectari debet tempus poſt aſſiſam captam nec differri iuditium,quo minus ſtatim fiat reſtitutio diſſeyſito,cùm omnes ſunt in culpa & diſſeyſina, tum propter recentem tranſlationem, tum propter rem effectam litigioſam per diligentem proſecutionem,& hoc dico, quia ſolebant quidam differre iuditium,vt dum tales eſſent in ſeyſina per breue de warantia (cùm per officium iudicis non poſſent) poſſent tamen ſibi prouidere ad excambium,& ſemper procedit aſſiſa ſuper eum qui tenuit tempore impetrationis vel diligentis proſecutionis.Eſto etiam quòd aliquis impetrauerit diligenter & propter aliquem defectum cadit primum breue,cùm forte ineptè ſit conceptum vel alio modo vitioſum quòd ſtare non poſſit,& diſſeyſitus incontinenti impetrare incipiat aliud breue, ſi pendente impetratione ſecunda, poſtmodum ſit tenemẽtum ad alium tranſlatum, & diligens fuerit diſſeyſitus in impetrando & proſequendo, non valet tranſlatio ad hoc quòd illos ad quos tranſfertur tenementum oportet in breui nominare, ſicut in primo caſu: quia primus & principalis ſemper reſpondebit ſine eis quaſi præuentus. Nihilominus tamen ſi voluerit poterit diſſeyſitus omnes conuenire. Item ſi diſſeyſitus diligens fuerit in impetrando, negligens autem in proſequendo, durante negligentia per aliquod tempus,quia ſupprimit breue, vel alio modo nõ proſequitur cùm poſſit, per negligentiã & moram ſuam efficitur res non

litigioſa per negligentem proſecutionem, quæ ab initio litigioſa fuit per diligentem impetrationem. Et ſi in tali mora, res ad alium trãſlata fuerit, cadit primum breue, & oportebit aliud impetrare, & omnes tam primũ & principalem diſſeyſitorem quàm illos ad quos res tranſlata fuerit in breui comprehendere. Si autem in omni parte interuenerit diligentia, & breue liberatum fuerit vicecomiti, & plegij de proſequẽdo inuenti, & diſſeyſitores attachiati, licet aſſiſa ſtatim per hoc nõ capiatur, & per hoc efficietur res litigioſa imperpetuum, & quantum ad diſſeyſitores illos, & quantũ ad ſuos hæredes ſi illi moriantur, & ſi res ad alium tranſferatur in vita eorum, non oportebit omnes nominare, vt prædictũ eſt. Item tranſfertur quandoq; res ad alium non vt feoffamentum, vel vt liberum tenementum, ſed ad terminum forte annorum, vel ſic: videlicet donec ille ad quẽ tranſfertur perceperit inde tot veſturas, vel quandiu tenementũ illud poſſit excoli, & bladum portare, ſicut contingit in communia paſturæ vbi dominus fundi, vel ille qui ſe gerit pro domino cùm non ſit & fecerit diſſeyſinam, & alij communiam clamauerint, & ſic componũt inter eos, ꝙ ille qui communiam clamat, poſſit aliquã partem imbladare cum diſſeyſitore, & diſſeyſitus ſuper eum qui ſe gerit rei dñm recuperat, recuperat verſus alios qui ingreſſi ſunt per diſſeyſitorẽ ad terminum, vel donec, vt prędictum eſt, cum imbladatione licet non nominentur in breui: & hoc ideò dico, quia liberũ tenementũ non habent, niſi tantũ terminũ, vel donec, & ſic tranſit inueſtiturã cum tenemento. Secus eſſet ſi diſſeyſitor alijs rem diſſeyſitã daret, ad vitã vel in feodo. Donec quãdoq; habet & ſignat tempus incertum, vt hic.s. Concedo tali talẽ terram vel quid tale donec ei prouidero in tãtum vel tam bona, vel donec ſic vel ſic. Si autem dicat ſic, donec inde perceperis tot veſturas, vel donec ita ſit vel non ſit, vel quandiu excoli poſſit, hoc non erit liberũ tenementũ, quia conceditur ad certũ tẽpus & certũ terminũ. Si autẽ ſic dixerit, do & cõcedo tibi tantã terrã, donec inde perceperis xl.ł. quia neſcitur quanto tempore leuari poſſunt tot libræ de tanta terra, quia terminus incertus eſt & indeterminatus, videtur quòd tenemẽtũ remaneat liberũ tenementũ, donec tot libræ leuẽtur, cùm ſciri nõ poſſit nec determinari ꝑ quãtum tẽpus leuari poſſunt nec ꝑ quot annos, ſicut ſupra dicitur de tot inueſturis, & hic determinari poteſt certus terminus, quia quælibet inueſtura habet ſuum annũ & vnũ. Contingit quandoq; quòd cũ ꝑ diſſeyſinã aliquando res ad aliũ trãſlata fuerit vel nõ trãſlata, diſſeyſitũ mori vel diſſeyſitorẽ vel vtrũq;, vel illũ ad quẽ res tranſlata fuerit vel vtrunq; ipſorum, vel aliquẽ vel omnes, vel ãte impetrationẽ breuis vel poſt: & ſi ante, tũc forte cùm diſſeyſitus ſibi cõmodè perquirere poſſet ſi vellet, & non ꝑquiſiuit, vel cùm vellet non potuit infirmitate præpeditus, vel morte præuentus, vel alio iuſto & legitimo interueniente impedimento, vel poſt impetrationem & diligentem proſecutionem, ita quòd viſus terræ factus fuit, & iuratores electi. In quibus caſibus omnibus ſubuenitur diſſeyſito per breue de ingreſſu, ſecundum formas inferius notandas, tam ſuper poſſeſſionibus rerum corporalium, quàm ſuper iuribus.s. rebus incorporalibus, ſicut ſuper iure paſcendi & huiuſmodi, vtendi fruendi.

1 ¶*Si res diſſeyſita ad alium transferatur poſt diſſeyſinam per diſſeyſitorem vnum vel plures.* *Cap.15.*

COntingit etiã multotiens, quòd ille qui facit diſſeyſinã, rem diſſeyſitam tranſfert ad aliũ, ex aliqua cauſa iuſta acquiſitionis, & cùm diſſeyſitus ſuper eũ portet aſſiſam nouæ diſſeyſinæ, ipſe timens aſſiſam, ſuũ ſpoliat feoffatũ, & ita quòd ſuus feoffatus ſuꝑ eũ portet aſſiſam, & ita quòd duæ diſſeyſinæ in vnã & eandẽ cõcurrant ꝑſonã, & ſuper eundem diſſeyſitorẽ, vterq; iſtorũ diſſeyſitorum petit reſtitutionẽ ꝑ aſſiſam, vtriq; competit aſſiſa, refert tamẽ cui primò fieri debeat reſtitutio. Et ſciendũ eſt quòd ſemper primò cognoſcendum eſt de vltima diſſeyſina, & poſtea de prima, vt infra apparebit per exemplum. Sed eſto quòd primus diſſeyſitor cùm feoffatum ſuum diſſeyſiuerit, rem diſſeyſitã reſtituerit vero domino primo diſſeyſito poſt diſſeyſinam antequã breue impetrauerit ſuꝑ ipſum, & poſt longũ interuallũ vel incõtinenti, oportet eum qui vltimò diſſeyſitus eſt per ſuũ feoffatorẽ, ſuper vtrunq; portare aſſiſam. Et tunc cùm ſuper vtrunq; recuperauerit, ita euaneſcit prima diſſeyſina, & primò diſſeyſitus ſeyſinam ſuam non recuperabit, niſi per breue de ingreſſu, videtur quòd eſſet iniquum, cùm vterq; ſuperſtes ſit, diſſeyſitor & primus diſſeyſitus. Temperandum eſt igitur negotium ex officio iudicis, quòd quicquid agatur remaneat ſeyſina cum primo ſpoliato ſiue diſſeyſito, & facta inquiſitione de ſecunda ſeyſina, & inquiſita veritate per iuratam, ſi conſtiterit feoffatum per ſuum feoffatorem eſſe ſpoliatum contra factum ſuum, faciat ei excambium ad valentiam, quia ſi per iuditium recuperaret feoffatus, & ſecundo ſpoliatus contra verum dominum, ſi verus dominus peteret per aſſiſam verſus ſuum diſſeyſitorem tantum, vel verſus vtrunq;, obſtaret ei exceptio rei iudicatæ propoſita a feoffato poſſidente, & ſic nunquã recuperaret per aſſiſam: quod eſſet iniquum, niſi ita eſſet, quòd ſua negligentia ei eſſe deberet damnoſa. Et ſi cõtingeret, quòd tenementum cum feoffato remaneret, contra dominum ꝓprietatis, ita ſequeretur quòd primò diſſeyſitus excambiũ haberet rei ſuæ, quã de iure habere deberet in dominico, quod ſimiliter eſſet iniquum, & cuiuſcunq; præcedat aſſiſa vel ſubſequatur, ſemꝑ locum habebit iudicis officium, vt æquum ſeperetur ab iniquo, & quod quidem latiſſimum eſt, & quòd ita fieri debeat per cõſiliũ curiæ ſiue per iudicis officium, quod idẽ eſt quòd remanere debeat ſeyſina rei diſſeyſitæ cum vero domino, & nõ cũ feoffato ꝑ diſſeyſitorẽ. Et ꝙ excambiũ fieri debet feoffato, inueniri poterit in itinere W. de Ralegh, in com̃ Midd̃ de termino ſ. T. ãno regni Regis H. decimo tertio, aſſiſa nouæ diſſeyſinæ ſi Iohannes Calbus iniuſtè diſſeyſiuit Emmam Duredẽt. Caſus talis eſt. Et vnde iuditium poſitum fuit coram Rege & conſilio ſuo. A. dedit B. ſeruitium C. qui de eo tenuit liberè. Item B. occaſione doni, quod ei factum fuit per prædictum A. de ſeruitio ipſius C. diſſeyſiuit ipſum C. de tenemento quod idem C. tenuit in dominico, & de quo idem B. occaſione illius doni nihil clamare potuit niſi tantũ ſeruitium, & poſtquã idem B. tenementũ illud tenuerat in manu ſua per aliquod temp⁹, illud dedit cuidam D. poſt impetrationem breuis

breuis, quod idem C. impetrauit ſuper prædictum B.qui ipſum de eodẽ tenemento diſſeyſiuit. Et proceſſu temporis, venit idẽ B. timens aſſiſam quam prædictus C. ſuper eum arramauit, & diſſeyſiuit ipſum D.de prædicto tenemento,& illud reſtituit ipſi C. poſtea venit idem D.qui vltimò fuit diſſeyſitus, & arramauit aſſiſam nouæ diſſeyſinæ ſuper vtrunq;. Sed ſi D. recuperet per aſſiſam, qualiter conſuletur C. vero domino cuius fuit tenementum ab initio? & qui primò iniuſtè fuit diſſeyſitus: quia ſi D. recuperet per aſſiſam,& C. agat de prima diſſeyſina verſus B.ſuũ diſſeyſitorem, vel verſus vtrunq; tam B.quàm D.ex parte D.obſtabit ei exceptio rei iudicatæ, & ita vix impetrabit excambium, niſi rem propriam habere deberet in dominico. Prouiſum fuit coram ipſo Rege, quòd antequam prædictus D. vltimò feoffatus & diſſeyſitus recuperaret per aſſiſam,ꝙ B. warãtiſaret prędicto D. & ſine alio breui per officium iudicis & de conſilio curiæ, donum & factũ ſuũ quod ei fecit de prædicto tenemento,& ita quòd idẽ D. haberet excãbiũ ad valentiã de tenemento ipſius B.& quòd C.teneret in pace tenementũ ſuũ.Item retento primo caſu,ſi cùm B.diſſeyſiuerit D. & retinuerit tenementũ in manu ſua,& illud non reſtituerit ipſi C. obſeruabitur ordo vt ſupradictum eſt, cùm vterq; tam D. quàm C. portauerit aſſiſam ſuper ipſum B. videlicet ꝙ C.primò recuperabit verſus B. & B.faciet excãbium ipſi D.ſed cùm C. tantũ ſine D.& per aſſiſam recuperauerit verſus B.& D.tunc demùm aſſiſam portet ſuper ipſum B.nõ audietur ſine ipſo C.& quãuis B.teneatur ad pœnam propter diſſeyſinã & ꝓpter iniuriã, tamen reſtituere nõ poteſt ſine C. Si autẽ tantũ ſuper ipſum C.ipſe non fecit diſſeyſinã ipſi D. ſed per iuditiũ recuperauit vt tenementũ ſuũ ꝓpriũ de quo idẽ B. ipſum diſſeyſiuerat. Oportet igitur de neceſſitate vtrunq; in breui comprehendere B.s.quia fecit diſſeyſinã & C.quia rem detinet diſſeyſitã, & in quo caſu fiat tẽperamentũ (vt ſupra) quòd C.retineat tenementũ ſuum & B.faciat D. excãbiũ. Item eſto quòd D.prius agat per aſſiſam, & recuperet verſus B. & tunc velit C. agere verſus B.tantũ,recuperare non poterit verſus B. quia nõ habet quod reſtituat. Oportet igitur de neceſſitate vtrunq; cõprehẽdere tam B.q̃ D. ſiue D.incontinenti feoffatus fuerit poſt primã diſſeyſinã,ſiue per interuallũ,& quãuis D. habeat pro ſe exceptionẽ rei iudicatę per aſſiſam, vel quòd diſſeyſinã non fecerit,ipſi C.tamen (vt ſupra) ſic tẽperabitur negotiũ,quòd C. ſuũ recuperabit tenemẽtũ & quòd B.ipſi D. faciat ad excambiũ, & ita fiet ſi tenementum ad plures manus deuenerit poſt diſſeyſinam,quòd primus diſſeyſitus ſuum recuperabit tenemẽtum, & vltimò feoffatus per diſſeyſitorem, & ſine iuditio diſſeyſitus recuperabit excambiũ. Et ſiue præſens fuerit principalis diſſeyſitor ſiue abſens, vocet eum tenens qui diſſeyſinam non fecit ad warantum ſine alio breui,& ei warantiſabit,quod non erit,ſi poſt breue impetratũ tranſlatũ fuerit tenementũ ad aliũ,quia talis amitteret, niſi ſibi ꝓſpexerit ꝑ breue de warantia chartæ dũ fuerit in ſeyſina,quia intrauit in ſeyſinam de re quæ effecta fuit litigioſa per diligentẽ impetrationẽ & diligẽtem ꝓſecutionẽ Item & de eodem modo,ſi res ad alium ſtatim & recenter tranſlata fuerit
30 ad aliũ poſt diſſeyſinam licet ante impetrationẽ, nõ habebit talis warantum

tum ſi illum vocauerit,quia vterq; diſſeyſitor & tenens ſunt in eadē cauſa damnationis. Item eſto quòd A. dimiſerit B. terram ad terminū, reddendo ſibi inde C.s.per annum, poſtea dedit illam terram cuidam C.tenendam in feodo, & facit ei ſeyſinam, ſaluo firmario termino ſuo, & attornat ſeruitium firmarij.s. illos centum ſolidos prædicto C. ſuo feoffato, & firmarius facit eidem C. ſeruitium prædictum, poſt venit idem A. cùm nihil habeat niſi nudum dominiū,& de facto (cùm de iure nō poſſit) feoffeſſat prædictū B.firmarium,& poſt tale feoffamentū non vult firmarius ſoluere redditum, poſtea vero prædictus C. primò feoffatus,deijcit ipſum B.firmarium & ſecundò feoffatū, prædictus vero B.firmarius portat aſſiſam nouæ diſſeyſinæ ſuper C. primum feoffatum,non recuperabit ſeyſinam,quia prędictus A.nullū potuit ei facere liberum tenementū, quia nullam omnino habuit ſeyſinam,nec aliud niſi tantùm nudū dominiū. De cōſilio tamen curiæ Regis,per officiū iudicis,fraude detecta, vel per recognitionē in odiū circunuentionis,de terris ipſius A. prouidebitur ipſi B. excambiū ad valentiā,ſiue primò feoffatus ſit liber ſiue ſeruus, quamuis ſi ſeruus,nullus prædictorum A. vel B. habebit exceptionē ſeruitutis. Item eſto quòd A. eijciat B. & ſtatim poſt diſſeyſinam feoffeſſat C. ſi hoc fecerit ante impetrationem, oportet vtrunq; in breui comprehendere, quia nullus ſine alio reſpondere poterit, licet vterq; ſit principalis diſſeyſitor, & quia primus & principalis reſtituere nō poteſt ſine feoffato, nec feoffatus diſſeyſinam fecit per ſe, ſed ſimul cum feoffatore, & ſic de pluribus in infinitum. Si autem poſt impetrationem feoffauerit, ſiue ſtatim ſiue poſt interuallum fiat vt ſupra. Item eſto quòd A.eijciat B.& C.eijciat A.& ſic quilibet alterū,& vlterius in infinitū,& poſtmodū A.eijciat C.vel B.eijciat C.incontinenti vel poſt interuallum, videndum erit quis primò impetrauerit, & in cuius perſona tenementum eſſe debeat in pace vſq; aduentum Iuſticiariorū,& ſciendum quòd in manibus illius qui inuentus fuerit ſeyſitus tempore impetrationis ꝓpter verba,ꝙ vicecom̄ faciat tenementū eſſe in pace vſq; ad aduentū Iuſtitiariorū.Itē eſto,quòd B.ſine iuditio diſſeyſiuit A.poſt interuallū,& antequam A tranſtulerit rē ad alium ſi A. impetrauerit ſuper B.licet diſſeyſitor fuerit,recuperabit:ſi autē gratis obtulerit diſſeyſito,& diſſeyſitus gratis rem oblatam ceperit ante impetrationem,bene licet,ſed poſt impetrationem non,ſine pœna. Item eſto quòd A.primus diſſeyſitor diſſeyſiuerit C ſuū feoffatum vel ſuum diſſeyſitorem, & ſic reſtituat tenementum B anteq̄ C. impetrauerit, C.habebit aſſiſam ſuper vtrūq;,ſi res fuerit reſtituta ipſi B. ante impetrationē C.ſi autē poſt,ſufficit ſi impetratum ſit tantum ſuꝑ ipſum A.Item eſto quòd A.cùm diſſeyſiuerit C.tenuerit tenementum in manu ſua, & cum C.impetrauerit ſuper A.& A.poſt impetrationem reſtituerit B. C. recuperabit verſus vtrūq;, & ita quòd B. nunquam poſtmodum audietur niſi ſuper ꝓprietate, quia rem licet propriam, tamen contentioſam recepit, & in præiudicium C. cùm iniuſte inde fuerit diſſeyſitus, & in quo caſu non licuit ei rem propriam ſine iuditio recipere. Item eſto quòd tam B.quā C. impetrauerint ſuper ipſum A.ſimul, quæro cuius aſſiſa pręcedere debeat? & ſecūdum quod, ad vltimā aſſiſam erit recurren-

recurrendum. Item eſto ꝙ C. vltimò diſſeyſitus negligens ſit & B. prius ſibi impetrauerit ſuper ipſum A. & per aſſiſam recuperauerit verſus ipſũ A.& C. poſtmodum impetrauerit ſuper vtrunq; .s. A. & B. ex parte B. obſtabit ei exceptio rei iudicatæ, ex parte vero A. tenebit breue quoad excambium per officium iudicis. Si autem impetrauerit tantùm ſuper B. non valebit, quia nullam fecit diſſeyſinam.: & ſi tantùm ſuper A. reſtituere non poteſt, & ideo ſuper vtrunq;. Ex præmiſſis igitur videtur & præſumitur, ꝙ in aſſiſa nouæ diſſeyſinæ vocari poſſit warantus, quod videtur abſurdũ eſſe, cùm in delictis non poſſit quis warantum vocare, nec dominum ſiue autorem nominare, & cùm pœna ſuos tenere debeat autores, ad quod diſtinguendum, vtrum intentetur querela nouæ diſſeyſinæ verſus aliquem, ſecũdum quod pœnalis eſt, vel rei perſecutoria tantùm. Si autem ſecundum quod pœnalis eſt, ſiue contra vnum, ſiue contra plures qui principaliter fecerint diſſeyſinã, vel feoffati fuerint recẽter poſt diſſeyſinam, intentetur: nũquã erit warantus vocandus, propter delictum diſſeyſinæ. Si autem intentetur verſus aliquem, in eo quod eſt rei perſecutoria tantum: vt ſi aliquis feoffatus fuerit per diſſeyſitorem per lõgum interuallum poſt diſſeyſinam, & ante breuis impetrationem, cùm talis non teneatur ad pœnam, eo quòd diſſeyſinam non fecit, licet teneatur ad rei reſtitutionem, warantum vocare poterit de iure, & etiã ſine alio breui, ſi præſens fuerit .s. ſuum feoffatorem, & ſtatim reſpondere debet warantus, etiam ſine alio breui, ſi autem pręſens non fuerit in captione aſſiſæ tunc cùm vocatus fuerit, ſtatim ſummoneatur quòd ſit ad warantiſandum tenementum de quo vocatus fuit ad warantum, dum tamen tenens fuit in ſeyſina, ad ſimilitudinem eius quòd fit in aſſiſa mortis anteceſſoris. Si autem vterq; abſens fuerit, hoc ſibi poterit feoffatus imputare. Et idem eſſe poterit ſi vocetur warãtus per breue de ingreſſu poſt diſſeyſinam, vbi vnus illorum moritur vel tenens vel querens, vel vterq;, & ibi extinguitur pœna cum perſona, vt ſi querens tantùm, niſi ſit qui agere poſſit de iniuria, cùm ille mortuus ſit cui fuit iniuriatum, qui habuit actionem quoad pœnam. Item nec ſi tenens, quia cùm pœnalis ſit non datur in hæredes, nõ magis quàm hæredibus datur ſicut in præmiſſo caſu. Nec ergo ſi vterq; moriatur, multo fortius. Item quòd warantus vocari poſsit, patet manifeſtè, vt ſi aſſiſa nouę diſſeyſinę contra aliquem fuerit aramata, qui per iuditium curiæ ſuæ recuperauerit, ſi curiam ſuam vocauerit ad warantum, audiri debet, & veniat recordum, quia ſi curia male iudicauerit, tenebitur curia ad pœnam & ipſe nõ, quãuis teneatur ad reſtitutionem. Sed obijci poterit, nonne tenetur dominus ad pœnam cùm curia male iudicauerit? & ipſe poſt iuditium ſtatim ingreſſus eſt tenementum, & ideo diſſeyſitor cum curia? ſicut alius qui ingreditur ſtatim poſt diſſeyſinam per ipſum diſſeyſitorem & de voluntate ſua, vel cõtra voluntatem ſuam per diſſeyſinam per ipſum diſſeyſitorem? Cùm autem ſic feoffatus per longum interuallum warantum vocet, & ei fuerit per iuditium vel alio modo warantiſatum, per warantiam illam iam quaſi transfertur res diſſeyſita ad perſonam eius, & ita quòd ipſe qui fecit diſſeyſinam reſtituere poterit rem diſſeyſitam querenti, quod ante waran-

tiam non potuit, & ſic liberabitur omninò feoffatus & diſſeyſitor, & idẽ feoffator tenebitur ad reſtitutionem & ſimiliter ad pœnam diſſeyſinæ, & ita per warrantiam omnia reducuntur ad temp⁹ diſſeyſinæ factæ. Et videtur quòd ſic fieri poſſit in omni caſu, ad quęcunq; tranſlata fuerit res poſt diſſeyſinam, vnum vel plures, in perſonis ipſorũ & ſimiliter hæredũ ipſorum, quamdiu ipſę principales ꝑſonæ durauerint.s.diſſeyſitus & diſſeyſitor qui alienauit, cùm autẽ vnus illorũ obierit, extincta eſt actio in eo ꝙ pœnalis eſt. Sed cùm diſſeyſitor tenementũ ad alium tranſtulerit, ſtatim vel poſt interuallum viuentibus diſſeyſitore & diſſeyſito, quæritur an diſſeyſitus petere poſſit tenementum, verſus tenentem per breue de ingreſſu, viuente diſſeyſitore, ſicut poſſet ſi mortuus eſſet, vel petere reſtitutionem, & remittere pœnam diſſeyſinæ diſſeyſitori, ſicut poſſet ille qui habet actionem criminalem verſus aliquem, & in voluntate ipſius erit vtrũ velit ab initio criminaliter agere vel ciuiliter: non, quia ſi warrãtus vocetur (vt prædictum eſt) ſic poſſet eſſe actio pœnalis licet ciuiliter intentata, quæ quidẽ ꝑ tale breue terminari non poſſit.

1 ¶*Audita querela rex mittat breue ſuum vic. de modo impetrationis breuis nouæ diſſeyſinæ 2. Forma breuis de noua diſſeyſina. 3. De officio vic. cùm acceperit breue. 4. De viſu faciendo. 5. De quibus rebus, & qualiter fieri debet viſus. 6. Si de reddituꝓueniẽte de camera. 7. Si de recordo. 8. Quòd multiplex poteſt eſſe diuiſa inter vicinos. 9. De viſu faciendo. 10. De ſummonitione facienda diſſeyſitoribus attachiatis. Cap.16.*

AVdita a ſuperiore, ad quem pertinet vim & iniuriam propulſare, & ad quem recurritur de neceſſitate, querela: tranſmittet breue ſuũ vicecomiti, in quo continebitur tam nomen querentis, quàm eius de quo queritur, ſiue ſit vnus vel plures, & forma querelę, ſecundùm quòd ei facta fuerit qui iura tuetur, in hęc verba. ¶2. Rex vic. ſalutem. Queſtus eſt nobis talis, quòd talis iniuſte & ſine iuditio diſſeyſiuit eum de libero tenemento ſuo in tali villa poſt vltimum reditum domini regis de Brittannia in Angliam. Et ideo tibi præcipimus, quòd ſi prædictus talis fecerit te ſecurum de clamore ſuo proſequendo, tunc facias tenementum illud reſeyſiri de catallis quæ in ipſo capta fuerint, & ipſum tenementum cum cattallis eſſe in pace, vſq; ad primam aſſiſam cùm iuſtitiarij noſtri ad partes illas venerint. Et interim facias duodecẽ liberos & legales homines de viſneto illo videre tenementum illud, & nomina illorum imbreuiari. Et ſummoneas eos per bonos ſummonitores, quòd ſint ad primã aſſiſam coram præfatis iuſtitiarijs noſtris, parati inde facere recognitionem, & pone per vadium & ſaluos plegios prædictum talem vel balliuũ ſuum, ſi ipſe inuentus non fuerit, quòd tunc ſit ibi auditurus recognitionem illam, & habeas ibi ſummonitorum nomina, plegios, & hoc breue Teſte &c. Facta autem taliter impetratione, ſecundùm quod prædictum eſt, ſtatim & ſine mora tradatur breue vic. ne per negligentiam, & minus diligentem proſecutionem, efficiatur res non litigioſa, quæ ab initio litigioſa facta fuit per diligentem impetrationem. ¶3. Officium vero vic. eſt, cùm breue receperit, in principio plegios de ꝓſequendo recipere a que-

rente, ſiue vnus fuerit querens ſiue plures, niſi in curia domini regis forte plegios inuenerit, vel fidē dederit ꝑ paupertate, ſecundùm quod in breui continebitur. Ab vno autem recipiat duos plegios ad minus, qui ſufficientes ſunt ad miſericordiā domini regis ſoluendā, ſi querens forte ſe retraxerit, vel non fuerit proſecutus, & tales etiam recipiat qui ſufficiant ad miſericordiā, ita ꝙ nō oporteat ſe ipſū ꝑ alijs de miſericordia reſpondere. Si autem vir & vxor ſint querentes, ſufficit ſi illi duo duos plegios ſufficientes inueniant, propter vnicū ius quod habent, & quia ſunt vna caro quamuis diuerſæ animæ & vna erit miſericordia, ſiue vnus eorūm vel ambo ſe retrahant vel non ſequantur, et quia defalta vnius ipſorum in ꝑſonam vtriuſq; redundabit. Idem erit (vt videtur) de pluribus vnam diſſeyſinam & iniuriam proſequentibus in communi, cûm ſint quaſi vnum corpus, & ideo vnica ſufficit ſecuritas ꝑ duos plegios, ſecundū quoſdam, quia ſi onere ſatiſdationū grauarentur, ita cogerentur a proſecutione ſui iuris deſiſtere. Tutius tamen eſt (ſecundùm alios) quòd quilibet eorum duos plegios inueniat ſi poſſit. Item ad officiū eius pertinet, quòd faciat tenementum reſeyſiri de cattallis &c. quod hodie aliter obſeruatur, quia querens omnia damna poſt captionem aſſiſæ recuperabit, per ſacramentum recognitorum declaranda, vt inferius dicetur. Item ꝙ tenementum faciat eſſe in pace, videlicet ꝙ non permittat diſſeyſitorem rem diſſeyſitam ad alium transferre, vel querentem ſine iuditio ſeyſinam ſibi vſurpare, vſquè ad primam aſſiſam &c. Et vnde ſi quis rem ita effectā litigioſam per impetrationem, aliquo modo, vel per diſſeyſinam vel ex aliqua cauſa acquiſitionis ingreſſus fuerit, illam ſine breui reſtituet vero domino, ſine regreſſu habendo verſus ſuum feoffatorem, niſi ſibi ꝓſpexerit per breuē de warrantia dum fuerit in ſeyſina. Item quòd in eodē ſtatu remaneat, quòd iniuria non creſcat, nec res deterioretur vel vaſtetur, quamuis eam meliorare liceat. Item quòd blada nondum matura nō amoueantur, quamuis poſſit matura amouere ille qui poſſidet, & alius damna conſequatur ſi optinuerit. ¶ 4. Item ad ipſum pertinet, quòd in præſentia partium (ſi velint intereſſe) eligere faciat & couenire duodecem liberos & legales homines de viſneto illo vt in aduentu iuſtitiariorum facere poſſunt recognitionē, quos etiam ſtatim mittat ad videndum tenementum illud, & nomina eorum faciat imbreuiari, & non ſolum ab vno vel a duobus, ſed etiā ab omnibus ſi fieri poſſet, vel etiam ſeptem ad minus, quia per pauciores aſſiſa capi non poterit, licet poſſit per plures quâm duodecem ex aliqua iuſta cauſa. Neceſſe eſt enim quòd ſiat viſus de tenemento a iuratoribus, vt certa res deduci poſſit in iuditium, & quòd iuratores verum & certum facere poſſunt ſacramentum, et ꝙ ꝑinde poſſit iuſtitiariꝰ iuſtū ꝓferre iuditiū. ¶ 5. Videre autē debēt iuratores quale ſit tenemētū, & quid, & quantū, quale videlicet, vtrū terra vel redditus, & vtrum res ſacra vel prophana. Item priuatum vel cómune, vt infra. Item quantum querens poſuerit in viſu ſuo, quia ſi querens poſuerit in viſu ſuo plus quā illud de quo fuerit diſſeyſitus, cadit in miſericordiam pro ſuperdemanda, ſi autem minus, non. Et eodem modo in aſſiſa mortis ātecesſoris obſeruet, vt de itinere abbatis de Rading

& M

& M.de Pateſhul anno regis H.quinto in coṁ warr̄,aſſiſa nouę diſſeyſinę ſi w. de Ludingtō. Quid?s. vtrum terra & teñtū illud de quo facta fuerit diſſeyſina, ſiue reddit⁹ ſiue cōſiſtat in ſolido vel in liquido. Et tūc videre debet teñtū de quo redditus ꝓuenerit, ſiue conſiſtat in denarijs ſiue in alijs rebus quibuſcunq; numero, pondere, vel mēſura. Menſura, ſolida vel liquida, ſolida ſicut in frumento: liquida, ſicut in vino, oleo, & hm̄i. Item quantū.s. vtrū plus vel minus. Item videre debent in quo teñtum ſit, & in qua villa, & in quo loco, & in qua parte loci, & int̄ quos fines & quos terminos teñtum contineatur, vt ſi de numero acrarū vel virgatarū dubitetur, vt ad minus ſi quantitatē rei diſtinguere non poſſunt, ꝙ dicere poſſunt certū vel circiter, vel ſaltē infra quas metas teñtum contineatur. Itē ſi de loco conſtiterit, neſciunt tamen qua parte loci, cùm ad ſeyſinam faciendā, ſufficit ſi in quacunq; parte loci fiat ſeyſina, & ſi in qua parte conſtiterit, ſed tamen neſciant determinare fines tenementi tamen ſufficit ſi fiat ſeyſina ad quantitatem dicti iuratorum ꝑ rationabilem menſuram. Itē ſi de coṁ conſtare non poſſit, cadit aſſiſa nouæ diſſeyſinæ in ꝑambulationem ꝑ illud idem breue de noua diſſeyſina. Si autem redditus, tunc fiat iuratoribus viſus de tenemento vnde redditus prouenit. Itē ſi cōmunia paſturæ, tunc fiat viſus de tenemēto in quo petitur cōmunia, & ſimiliter de tenemēto ad quod dicitur ꝑtinere. ¶6. Si autē reddit⁹ fieri debeat de camera imꝑpetuum vel ad tēpus, non poteſt fieri viſus de aliquo teñto. Et ideo aſſiſa locum non habet, cùm hm̄i redditus non ſit teñtum, ſed alia actione opus erit, & hoc ſiue redditus ꝓueniat ex camera tantū, vel ex tenemento aliquo, ſed non ꝑ manum illius qui tenet tenementum, ſed ꝑ manus donatoris, quod idē erit quod de camera. Si autem per man⁹ tenentis fieri debeat ſolutio & immediate de certo tenemento, ſi ceſſatum fuerit, & cùm locum non habeat diſtrictio, locum habebit aſſiſa in defectum diſtrictionis. Et eodem modo ſi ex aliquo certo tenemento cōcedatur redditus, plus vel minus, vt ſi aliquis ex aliquo manerio ſuo cōceſſerit alicui ꝑ annū & in feodo decē libras cum diſtrictione vel ſine. Et ſi cū diſtrictione, aut eſt ſufficiens, aut non eſt ſufficiens: ſi autē ſufficiēs, teneat ſe ad diſtrictionē ille cui redditus debetur. Si autem omnino nulla vel minus ſufficiens, locū habebit aſſiſa propter defectū diſtrictionis, ex quo redditus ꝓuenit ex certo teñto, & quia ibi deficit diſtrictio, locum habebit aſſiſa. ¶7. Itē in viſu faciendo, ſi viſus fieri debeat de corrodio, quæro ſi talis poſſit facere viſum iuratoribus de aliquo teñto?etiam, vt videtur prima facie, quia prioratus ſiue abbathia vel alia domus, eſt quaſi tenementū de quo talis redditus prouenire debet, vnde videtur quód ſufficit ſi viſus fiat de Abbathia, ſicut de alijs tenementis de quibus redditus prouenit, ſicut de domo priuata, ſed reuera huiuſmodi Abbathia & prioratus, non ſunt tenementa alicuius ſingularis perſonæ, cùm ſint ſacra & religioſa, & in bonis dei, & non alicuius hominis priuati, vel ſingularis ꝑſonæ, et huiuſmodi præſtatio eſt quaſi pręſtatio de camera, & vnde nulla diſtrictio, & ideo cùm huiuſmodi corodia ſint quaſi ſpiritualia, ſiue ſpiritualibus annexa, non eſt recurrendū (ſi detineatur) ad forū ſeculare, & quoniā in huiuſmodi corodijs committi poterit ſimonia, ideo ad forū eccleſiaſticū

Camera

Corodiu, breu

eccleſiaſticum recurratur,vt negotium ibi terminetur, quia ibi fieri poſſit cognitio de ſimonia. Itē cùm diſſeyſitus fecerit viſum iuratoribus, videre debent iuratores vtrum tenementum proprium ſit vel commune, vt ſi commune ſit inter cohæredes participes, vel vicinos, fiat viſus de toto, tenendum in communi, a quocunq; particeps fuerit diſſeyſitus . Item vtrum ſit commune,ſicut diuiſæ,quæ diſtinguunt & terminant fines agrorum, ſiue ſit arbor vel foſſatum vel lapis,vel quid tale. ¶ 8. Et ſciendum quód multiplex poteſt eſſe diuiſa inter vicinos quę diuidunt dominia et diſtinguunt fines agrorum. Inprimis ſicut regia via, quæ communis eſſe non poteſt inter vicinos,nec propria alicuius,ſed ipſius domini regis, et quaſi res ſacra, & qui aliquid inde occupauerit excedēdo fines & terminos terræ ſuæ, dicitur feciſſe purpreſturam ſuper ipſum regem. Idem etiam dici poterit de via militari quæ publica dici poterit, & ducit ad mare, & ad portus, & quandoq; ad mercata.Item fit diuiſa de conſenſu vicinorum ex eorum terra, & eſt talis diuiſa cōmunis inter eos vicinos, ex quorum terris fuerit coadiuuata, & vnde tenemētum illud coadiuuatū dicitur commune inter eos,ita quòd nullus dominus habet per ſe ſed in cōmuni.Et eodem modo ſi terra fuerit cōiecta de communi conſenſu vicinorū vt fiat foſſatum,vel murus ex communi tenemento, & dicitur diuiſa, eo quòd diuidit agros & tenementa. Aqua vero currens non dicitur diuiſa , niſi quàmdiu ſuum rectum curſum tenuerit, & cùm alueum mutauerit, deſinit eſſe diuiſa.Item diuiſa poterit eſſe lapis finalis,vel lignum & hęc omnia communia ſunt vicinorum,ſed non alicuius eorum ꝑpria, vt infra. ¶ 9. Item videre debent vtrum tenemētum fuerit ſacrum & deo dedicatum,vel quaſi ſacrum,ſicut publicum,vel vniuerſitatis, vt ſtadium, theatrum, muri, & portæ ciuitatum , non poterit quis tenementum liberum facere, ſicut de reddit qui prouenit ex re ſacra.Abbathia,vero ſiue prioratus ſunt res ſacræ,& ſolumodo in bonis dei,& non in bonis alicuius priuatæ perſonæ.Igitur cùm huiuſmodi domus religioſæ res ſacræ ſint,non poterit quis conuertere aliquid in vſus priuatorum,& facere de re ſacra rem non ſacram ſiue prophanam, ita quód ex re ſacra quæ deo ꝑ pontifices dedicata eſt, poſſit quis habere liberum tenementum, & ideò nulla aſſiſa nouæ diſſeyſinæ:ſed ātequam res deo dedicata eſſet, & ſacrata,bene poſſet fundator excepiſſe & retinuiſſe ſibi liberationes & hoſpitia,& huiuſmodi,& ita huiuſmodi nunquam fuerunt ſacra , nec poterit redditus proueniens de re ſacra,magis eſſe alicuius liberum tenementū ſcilicet alicuius priuatæ perſonæ, quàm ipſa res de qua prouenit.Itē non poterit liberum tenementum redditus eſſe perſonalis qui debetur, vt ꝑtinens ad aliquā rem ratione cuius petitur , & tamen non poterit habere redditum niſi habeat ipſam rem,cui & propter quam debetur : vt ſi quis habuerit hundredum aliquod, & ſunt qui dant redditum ne ſequantur, & quia ille redditus non prouenit ex aliquo tenemento nec ratione alicuius tenementi, nec iuratores viſum facere poſſunt de aliquo tenemento. Item ſicut oportet viſum facere de tenemento de quo redditus prouenerit,ita videre debet tenementum propter quod præſtatur redditus, vt ſi quis certum redditum conſtituerit alicui de camera ſua & hæredum

ſuorum

ſuorum, vt aquam ducere poſſit per fundum ſuum, ſi talis aquam duxerit vel non duxerit. Item ſi redditum conſtituerit quis eodem modo, vt habeat in alieno ius paſcendi vel eundi vel aliud quid tale faciendi, ſiue alius aquam duxerit, vel pauerit, vel diuerterit, vel aliquid tale fecerit vel non, ſemper tamen debetur redditus, & pro redditu ſeruitus, vnde ſi aliquis ipſorum contrahentium recedere voluerit a contractu, tamen alius vbi voluerit non recedet, & vnde ſi ille qui ſeruitutem conceſſerit redditum percipere noluerit, nihilominùs tamen debetur ſeruitus, & ius eundi, aquamue ducendi & ius paſcendi. Si autem ſeruitus concedatur, & redditus denegetur vel detineatur, nec ſit locus vel tenementum vbi diſtrictio fieri poſſit, locus erit aſſiſæ nouæ diſſeyſinæ quaſi de libero tenemento. Et ſi non ſit tenementum de quo redditus prouenerit, & de quo viſus fieri poſſit, tamen ſufficit ſi fiat viſus de tenemento propter quod debetur redditus, et quia ſi fieret diſtrictio in ſeruitute debita, verbi gratia. Vt ſi conſtitueretur redditus quod ducere poſſet quis aquam per fundum alienum, & ceſſatum eſſet in redditu ſoluendo, non poſſet ille cuius fundus eſſet, pro diſtrictione facienda aquam diuertere vel diminuere, quo minus curſum ſuum debitum haberet & ſtatutum, quin faceret diſſeyſinam ei cui ſeruitus deberetur, niſi ita conueniret in conſtitutione ſeruitutis. Durum eſſet & iniquum quòd vnus haberet curſum & alius de redditu ſine aliquo regreſſu fraudaretur: competit ei igitur aſſiſa nouæ diſſeyſinæ ratione prædicta, & eo quòd deficit diſtrictio, & fiat viſus de tenemento propter quod debetur non de quo redditus prouenit, quod fieri non poterit, ſed propter quod redditus debetur a vicino. Sed hoc locum habet, vbi ille cui ſeruitus conſtituta fuit non curat vlteriùs aquam ducere, quia ſemper remanet tenens licet aquam ducere nolit. Melius tamen eſt quòd fiat diſtrictio pro redditu tali modo quo fiat ſummonitio, & quòd per iuditium capiatur aqua in manum domini ſimpliciter ſine aliqua mutatione vel diuerſione, & qui ſi tunc non venerit nec ſatisfecerit de redditu, capiatur ex ſecundo decreto & adiudicetur domino ſuo ſic, quòd illam diuertere poterit donec ei ſatiſfactum fuerit de redditu, & quòd ſemper paratus ſit reſtituere cùm ei fuerit ſatiſfactum. Item ſi fiat aliquid in fundo alicuius quod vicino noceat iniuſte, vt ſi foſſatum vel murus leuetur vel proſternatur iniuſte, vel aliud quiddam fiat ad nocumentum iniuſtum vel iniurioſum, non ſolum ſufficit videre tenementum quod nocet, ſed etiam illud cui nocitum eſt. Item ſi ius eundi vel paſcendi debeatur vel aliud tale, non ſolum ſufficit viſum facere de tenemento in quo ius illud conſtituitur, ſed etiam illud ad quod ius pertinet. Vnde oportet videre tenementum vbi paſtura eſt, & tenementum ad quod pertinet paſtura. Si autem neſciat ille qui queritur vel non poſſit tenementum deſignare, ſecundùm quod prædictum eſt, qualitatem, nec quantitatem, locum, nec comitatũ, nec villam, nec aliud certum, nihil dare poſſunt querenti per aſſiſam, ſed cadit omnino breue quantùm ad aſſiſam. Et cadit quandoquè in ꝑambulationem coram iuſtitiarijs ex conſenſu partium, vt ſi diſſentio

habeatur

habeatur de finibus & terminis terrę, coĩ, vel fundorũ, vel locorum, vel in qua parte, cûm habebit aſſiſam in aliqua parte, nec in meliori nec in peiori nec in poſteriori, quia ius reſpicit æquitatem. Si autem querẽs locum deſignauerit, ſed in qua parte loci neſciat deſignare, ſufficit ſi in aliquo loco habeat ſeyſinam per ſacramentum iuratorum. Si autem de certã parte loci conſtiterit, ſed neſciat querẽs fines & terminos diſtinguere, eo quòd termini & lapides finales amoti ſunt forte, tunc ei aſſignabitur tantum, quantum iuratores crediderint ipſum eſſe diſſeyſitum, quia etſi iuſtitiarij ſemper certum reddere non poſſint iuditiũ, eo quòd de incerta re agitur apud illos, tamen hoc facere debent quantum eis fuerit poſſibile. Sunt autem quidam iuratores qui ſine viſu faciunt ſacramentum, & ita iurare debent quòd veritatem dicent ſecundùm conſcientiam ſuam, ſaluo viſu in modũ iuratę: Sed tamen de talibus diſtinguendum erit, vtrũ ab initio electi fuerint ꝑ vic. vel ꝑ balliuũ & pręceptum fuerit vt viſũ facerent, & ipſi hoc facere contẽpſerũt, & ita ꝙ de negligentia nullã habuerint excuſatiomẽ: in quo caſu et ſi de hoc conuicti fuerint quòd ꝑ negligentiam hoc fecerit & contemptum, grauiter amerciẽtur. Et ſi contingat quòd de periurio in aſſiſa facta conuincantur, pœnã non euadent cõuictorum nec quantum ad infamiam nec quantum ad pœnã, quia magis delinquunt ꝙ̃ alij iuratores ꝑ contemptum. Et ideo æqualis pœna eis infligitur cùm de iure maior ꝓpter contemptũ eſſet eis infligenda, & hoc ſuæ imputare poterunt negligentiæ. Si vero non ſunt prius electi ſed loco aliorum, qui non veniunt forte, vel ſi venerint certa ratione recuſantur eo quòd inutiles ſunt vel alio modo ſubſtituũtur, tunc videndum eſt vtrum fuerint de proximo vicineto, vel longe a remotis alibi aſſumptis, & vtrũ veriſimile ſit vel pręſumi poſſit quòd veritatem neſciant vel ignorent. Si autem præſumi poſſit quòd veritatem ſciuerint de facto, ſecundũ quod res ſe habet, de loco tamen & quantitate rei dubitauerint, quoad hoc vltimum excuſantur, quia viſum non fecerunt de tenemento. Si autem in narratione facti & veritatis mentiti fuerint ſciẽter, nõ excuſantur in hoc, quantum ad pœnã conuictorum, ſed vix quantũ ad infamiã, & pro eo ꝙ viſum non fecerint excuſantur. Si autem longe a remotis aſſũpti fuerint ꝓpter defectum aliorum, & ita quòd præſumi poſſit quòd veritatẽ ignorent, excuſantur quantum ad pœnam & quantum ad infamiã, quia viſum non fecerunt, & ſimiliter quia a remotis aſſumpti ſunt, & in veritate errare poſſunt, & ideo non mentiuntur neq; ſe peierant, quia contra conſcientiam non vadunt, nec conſentit qui errat. Sunt etiam qui iurant omnino ſine viſu in modum iuratæ, quod eſſe non debet vt alibi: vt, eſto quòd aſſiſa capi debeat in modum aſſiſę cùm nihil excipiatur contra aſſiſam coram iuſtitiarijs, nec ſit ratio quare cadere debeat in iuratam, & cùm omnes iuratores electi ſint in ipſa curia coram iuſtitiarijs, cùm cito receſſuri ſunt & quaſi ex improuiſo dicere debeant veritatem, cùm viſus de tenemento eis non fiat, nec ſciuerint vtrum aliquid dare debeant querenti plus vel minus, vel totũ auferre, nec ſit locus conuictioni, periculoſum erit querenti & tenenti quòd procedat negotium ſub iurata, & etiam magis erit periculoſum iuratoribus propter alieni compendij lucrum ãceps

ſubire

ſubire periurium. Quòd autem aſſiſa capietur in modum aſſiſæ,hoc ſtare non poterit aliqua ratione,quia primus iurare non poteſt ſaluo viſu ꝓpter verba in ſacramento exponenda, quia iurabit quòd dicet veritatē de tenemento de quo ſic viſum fecit per præceptum domini regis,ſed nullū tenementum vidit, nec per præceptum domini regis nec ſine, igitur de nullo tenemento quod viderit dicere poterit veritatem,quia nullum tale tenementum vidit, & ideo ſi ita iurauerint iuratores,peierant manifeſte, quia non conuenit ſacramentum cū veritate.s.de tenemento vnde viſum non fecerint.Si autem ita iurauerint.s.de tenemento de quo viſum fecerint, & poſtea in fine (ſaluo viſu)non valet, quia ſic erunt ſibi ipſis cōtrarij. Quòd autem aſſiſa capi debeat in modum iuratæ ſine cauſa manifeſta non video rationem.Sed quid ſi fuerit in aſſiſa inter partes diſputatū, & quòd per incidentem queſtionem de conſenſu partium vertatur aſſiſa in iuratam? bene procedet iurata etiam ſine viſu. ¶10. Item cùm vic.diſſeyſitores attachiauerit quòd ſint in aduentu iuſtitiariorū, ſiue iuſtitiarij qui conſtituti fuerint ad omnia placita generaliter ſiue ad quædā ſpecialiter, ſicut ad aſſiſas nouæ diſſeyſinæ & mortis anteceſſoris capiendas, & gaolas deliberandas vel ad aliquā aſſiſam ſpecialiter, ſicut ſunt quatuor milites de com, vel vnꝰ iuſtitiariꝰ ſpecialiter trāſmiſſus a latere reg, quòd aſſumptis tecum &c. ſecundū quod ſupra dictum eſt in principio de ciuilibus actionibus ſiue criminalibus. Quæritur an tales attachiati āte aduētum iuſtitiariorum rationabilem habere debeant ſummonitionem quindenæ? & eſt verum quòd non, quia ſiue quindenam habuerit ſiue minꝰ ſpacium, diem cauſare non poterunt, quia ſiue venerit ſiue non, capiēda erit aſſiſa, & quia tantum operatur eorum abſentia quantum præſētia. Nec iniuria diſſeyſinæ eſſonium habebit,nec longas inducias, nec iuditiorum ſolennitates, quia viribus & ſine iuditio fecerunt diſſeyſinam, quod eſt manifeſtè contra iuſtitiam & pacem domini regis.Item ſi per ſe venire non poſſint,poſſunt tamen venire per balliuos ſuos, & etiam per amicos ſuos qui verba ꝓ eis faciant,& quorum reſponſio admittetur ad inſtructionem iuratorum, & etiam declinandā aſſiſam. Cognoſcere autem non poſſunt diſſeyſinam nec paciſci,nec remittere, ſicut inferius dicetur.

1 *¶Si diſſeyſitor cùm attachiatus fuerit debeat habere rationabilem ſummonitionē, & de modo recedendi.ſiue retrahendi ſe de placito. 2. Caſus de Priore de Kynelworth & waltero de Inſula. Cap.17.*

IN aduentu autē iuſtitiariorū ſi nullus venerit nec querens,nec ille de quo queritur,tūc erit aſſiſa quaſi vacua & omnes plegij ſui erunt in miſericordia. Si autē ille de quo queritur venerit, & querens non, plegij & querens erunt in miſericordia,& ille de quo queritur recedet ſine die, niſi querens ſe velit eſſoniare, quod bene ei licebit,ſed querens ad aliud breue conſimile ſi voluerit recuperabit.Si autem querens venerit,& alius non,plegij de attachiamēto erūt in miſericordia,& ipſe ſimiliter ſi fuerit attachiatus, & capietur aſſiſa per defaltam vt infra. Si autem nulla pars venerit,nec querens nec ille de quo queritur,ꝑ iuditiū curiæ quieti recedant

venerit,nec querens ille de quo queritur, ꝑ iuditium curiæ quietè recedant, & omnes in miſericordia,ſcilicet principales ꝑſonæ & plegij.Item in aduentu iuſtitiariorum,aut omnes veniunt tam querens quàm ille de quo queritur,ſecũdùm quod fuerint vnus vel plures,quo caſu,ſtatim ꝓcedatur ad aſſiſam, niſi forte de gratia iuſtitiariorum in caſu licito velint tranſigere vel paciſci.In quibuſdam vero caſibꝰ nihil aliud erit, niſi quòd querens ſe retrahat,vel ille de quo queritur cognoſcat diſſeyſinã . Et qui ſe ita in principio ſine aliqua cauſa iuſta ſimpliciter retraxerit,ſiue in aſſiſa diſſeyſinæ, ſine in alia quacunq; aſſiſa vel placito,nunquam ad conſimile breue recuperabit.Si autem incepta fuerit aſſiſa vel placitum quodcunq; & error forte fuerit in impetratione,ita quòd breue ſtare non poſſit, ſed cadit tanquam vitioſum,ſiue querens dicat quòd ſequi noluerit breue illud,vel ſe ſimpliciter retrahat,vel licentiam recedendi petat,vel alio quocunq; modo,ad aliud breue recuperare poterit quod non ſit vitioſũ,quia ad actionem non reſpondetur,nec contra actionem recipitur,ſed contra breue,ꝓpter vitium & errorẽ & actio in ſe integra eſt & non incepta . Et vnde cùm nihil in iuditium deducatur niſi exceptio contra breue, ſi ſimpliciter ſe retrahat a breui, non tamen ſe retrahit ab actione quæ in iuditium non deducitur,niſi expreſſè dicat quòd ſe retrahat ab vtroq;.De errore vero breuis infra dicetur de exceptionibus, ſed quicũq; & qualitercunq; ſe retraxerit ſimpliciter ſiue dicat, retraho me de breui iſto, vel recedo,vel nolo amplius ſequi,vel alio modo,impune non recedet : quia ipſe & plegij ſui de proſequendo erunt in miſecordia.Cùm autem petãt licentiam recedendi & eis gratis concedatur , impune recedẽt. Si autem breue competens ſit , & nihil ſcit quod excipi poterit contra breue nec contra ꝑſonam, ſi res & actio in iuditium deducantur, & non ſit error in quantitate rei petitę, ſi tunc petat licentiam recedendi,ſimpliciter recedit ab vtroq; & nunquàm ad aliud breue conſimile recuperabit . Itẽ ſi dicat retraho me verſus talem forte, quia nihil tenet , in quo caſu nihilominùs ad aliud breue recuperabit verſus aliũ qui tenet,licet verſus eum qui non tenuit receſſit ab vtroquè. Sed eſto quòd ille verſus quem ſe retraxit iam de nouo inceperit poſſidere,competit contra illum conſimile breue,non obſtante exceptione quòd ſe retraxit prius , quia iam incipit competere actio verſus eum vbi prius non competebat. Et vnde ſemper videndum erit vtrum ſe retraxerit de breui tantum,propter vitiũ breuis, vel de breui & aſſiſa,expreſſè vel tacitè,& ſi eadẽ ſit perſona & eadẽ res vel diuerſa: & vtrum actio prius non competijt,quia tenẽs non tenuerit,& poſtea cõpetere inceperit,quia tenens de nouo inceperit poſſidere.Sed quęrendũ ſi per primum breue poſſet agere, cùm iam peruenerit in eũ caſum a quo incipere potuit. Sed reuera non , quia tempore impetrationis nulla ſubfuit cauſa impetrandi, quod perpendi poterit per datam. Illud autem locum habet infra de exceptionibus,vbi quis excipit quod totum nõ teneat,vel quod õninò nihil.Itẽ eſto quod aliquis ſe retrahat de brĩ, cũ tenẽs falſò dicat ꝙ nõ poſſideat cũ poſſideat reuera, & idẽ tenẽs aliàs cõueniat ab eodẽ ꝑ cõſimile breue,nõ habebit talis tenẽs talẽ exceptionẽ,ꝙ ſe retraxeꝛ petẽs,in odiũ mẽdatij,ſed ſine iuditio ꝓpt̃ mẽdaciũ ſpoliãdꝰ erit,

ſecundũ

ſecũdũ w.de Eborũ: vel ſi cũ dixerit aliquãdo tenẽs ĩ iuditio ꝙ nihil clamat in tali re, ſi poſtmodũ velit de eadẽ re verſus eũdẽ petẽtẽ defẽdere ſe per exceptionem, vel ſi ad hoc agat quòd nihil petit, niſi quòd vti poſſit iure ſuo & ſeyſina, quare alius eum inde inquietat vel impedit, non auditur, quaſi ſibi ipſi contrarius, ſicut dici poſſit in iure aduocationis, vt ſi quis dicat ſe nihil habere in iure aduocationis: ſi poſtmodum velit agere contra primam petitionem ꝑ Quare impedit, quia in hoc contrarius eſt ſibi ſi dicat primô quòd nihil teneat, & poſtmodùm quòd ad ipſum pertinet ius præſentandi, quia ſimul ſtare non poſſunt in vna perſona & eodem tempore. Si autẽ talis qui dicebat ſe poſſidere cùm nihil poſſideret, & poſtea ex cauſa poſſidere inceperit, vel ex cauſa donationis vel emptionis, vel fortè quia vocatus eſt ad warantum, hic poterit ſe defendere vel ex tali noua cauſa agere, nec habebit exceptionem quòd aliàs ſe retraxerit, cum nihil poſſideret. Si autem aliquis ſe retraxerit a iuditio, vbi iuditium erit & a breui, non poterit agere poſtmodùm per conſimile. Item ſi ſemel ſit in iuditio et ſe retraxerit de breui de recto, poſtmodùm ad inferiora deſcendere non poterit. Si autem tantum a breui vbi nullum iuditium, bene poterit deſcendere ad inferiora, Vbi tenens nihil tenuit vel mentitus fuit, dicendo ſe non tenere cùm teneret. Item ſi quis negauerit quòd poſſederit, agere nõ poterit nec ſe defendere contra petentem cui mentitus eſt, ex aliquo iure vel cauſa pręcedente mendatium, tamen ex cauſa ſubſequenti benè poteſt. Si autem ille qui dixit quòd nihil tenuit quando talis ſe retraxit, incipiat poſtmodùm defendere ſicut tenens & petat iuditium de petente, qui dicat ſe poſſidere, ſi ipſe ſit in poſſeſſione, ex quo tunc petijt, quia propter hoc quod petijt dixit ſe eſſe extra poſſeſſionem, non minus valebit ſua reſponſio propter mendatium, verbi gratia. ¶2. Eſto quòd aliquis dicat ſe ius habere in aliqua aduocatione, & ei petenti per breue de recto reſpondeat tenens, quòd aduocationem non teneat ſed alius talis, & quòd nihil iuris clamat in eadem, & petens ſic retraxerit ſe a breui, & non perquiſiuerit ſibi verſus eum, de quo dicitur quòd ſit in ſeyſina, ſiue hoc verum ſit ſiue non, ſaltem ad conuincendum mendatium excipientis, ſi poſtea contingat eccleſiam illam vacare, & vterquè iſtorum præſentauerit, tam ille qui ſe retraxerit quàm ille qui dicebat ſe nihil tenere, neuter eorum aliquid cõſequatur (vt videtur) petens, quia per hoc quod petijt dicebat ſe eſſe extra poſſeſſionem, & poſtea ſe retraxerit & nihil ſibi poſtmodum perquiſiuit. De tenente ergo videndum, vtrum mentitus fuit excipiendo vel verum dixit, ſi verum, & ille qui reuera tũc tenuit ius ſuum poſtmodum ei recognouit & remiſit, vel forte ei præſentanti non contradixit: valet præſentatio tenentis, ſi autem mentitus fuit, adhuc valet præſentatio tenentis, & remanet mendatium impunitum, eo quòd nullus fuit proſecutus ad illud mendatium conuincendum, & ſic de nouo incipiat petens agere, ſi confidat de iure.

Si autẽ ille de quo queritur præſens diſſeyſinam cognouerit, mittendus eſt gaolæ, eo quòd iniuriam cognouerit, quæ eſt contra pacem. Præſente ſiquidem querente & præſentibus recognitoribus omnibus, cùm diſſeyſitor præſens non fuerit, nec per ſe, nec per balliuum ſuum, nec per aliũ

qui ꝑ ſe verba facere poſſit, procedet aſſiſa & recognitio per defaltam, quiá nulli parcendum eſt in hac parte, maiori nec minori, nec differenda erit aſſiſa pro aliquo, nec etiam ipſe rex eſſet expectandus ſi in veniendo eſſet ad portam. In iſto tamen caſu erit querens diligenter examinandus, & iuratores diligentiſſimè inſtruendi ad veritatem dicendam, cùm ille ſuper quem venit aſſiſa (ſi præſens eſſet) excipere poſſet contra aſſiſam, & dicere quare remaneret, & ideò querens diligenter examinandꝰ eſt quòd doceat diligentèr, qualiter ſit ſuum liberum tenementum, & quem ingreſſum habuerit in tenementum illud, ſecundùm quod inferius plenius dicetur de interrogationibus a iuſtitiarijs faciendis. Et quo caſu, ſi iuratores malè iurauerint, conuincendi ſunt de periurio, ſiue male iurauerint de articulis aſſiſæ, ſiue de circumſtantijs quæ aſſiſam non tangunt, quiá capitur aſſiſa in modum aſſiſæ & non iuratæ de partium conſenſu.

1 ¶ *De interrogationibus faciendis cùm partes comparuerint in iuditio & de officio Iuſtic. in huiuſmodi placito.* 2. *Item de interrogationibus faciendis.* *Cap.18.*

PArtibus autem in iudicio comparentibus, & audito breui per quod iudex habeat cognitionem, et confirmata perſona eius, audito breui & querela, oportet inquirere inprimís a querente ſi habeat querelã, quòd poſſit eſſe pars in iudicio, et ideò videndum eſt de officio iuſtitiarij. Officium autem eius eſt, diligenter cauſam examinare, et non ſolum diligenter, imo diligentiſſimè, ſecundùm illud beati Iob qui dixit: Cauſam quam ignorabam diligentiſſimè examinabam. Interrogare enim debet partes, tam actoris quàm rei, actoris. i. petentis vel querentis de iure ſiue querela, vt ſciri poſſit per hæc ſi habeat actionem vel querelam, & etiam vt per hoc ſcire poſſit vtrum recognitio ꝓcedere debeat in modum aſſiſę vel iuratæ. Inprimis de quo tenemento. Item interrogare debet illum de quo queritur, vt ſcire poſſit an ei competat exceptio & qualis, & ſi actio realis fuerit, oportet docere petentem quòd ſua interſit petere, vt infra de cauſis proprietatis plenius. Eodem modo oportebit querentem oſtẽdere quòd ſua interſit conqueri, quia non ſufficit alicui dicere quòd aliquis diſſeyſiuerit eum de libero tenemento ſuo ſic proponendo intenſionem, niſi illam fundauerit aliqua ratione ꝓbabili, vel præſumptiua: vt ſi dicat quòd talis diſſeyſiuerit eum de tali tenemento, quod ei deſcendit ex cauſa ſucceſſionis, vel donationis, vel ex cauſa dotis, vel ex aliqua alia iuſta cauſa acquirendi, et vnde fuit in ſeyſina per tantum tempus, donec ipſe (de quo queritur) eum inde iniuſte diſſeyſiuit, vel quòd tenementum illud, qualécunq; ingreſſum haberet, tenuit ꝑ tantum tempus quòd ſine iudicio non debuit diſſeyſiri. Quia cùm quis agit vt poſſeſſionem alicuius rei adipiſcatur, docere debet de iure ſuo ꝑ quod ꝓbet illã rem ad ſe ꝑtinere, alioquin ſuccumbet, quamuis ad diſſeyſitorem res illa non ꝑtineat, vt C. de edendo L. qui accuſare & C. de rei vendicatione L penult & V. Q. V. C. I. Item qualitercũq; in ſeyſina eſſet & ꝑ qualecũq; tẽpus ſiue ꝑ longũ ſiue ꝑ modicũ, nõ ꝑtinet ad illum querentẽ diſſeyſire, cùm nullum ius haberet nec iuris ſcintillam eijciendi, nec aliquam actio-

actionem in cauſa ꝓprietatis. Et ꝓpoſita ſic querela & fundata, tunc demùm deſcendendum erit ad recognitionem, vt ſciri poſſit vtrum verum ſit quod ꝓponitur vel non. Quia qualitercunquè quis fuerit in ſeyſina ſiue per diſſeyſinam ſiue per intruſionem, et ſic nō nomine alieno ſed ꝓprio, licet reuera nihil iuris habeat quantum ad verum dominum: habet tamen ſtatim & ſine interuallo liberum tenemētum quantùm ad omnes qui ſunt extra poſſeſſionem qui nihil iuris habent in tenemento, vt infra de eodem. Igitur ſi ita nudè & in ſuperficie ꝓcedatur (ſicut quidam faciunt qui dicūt, ſtatim audito breui, ſi ille de quo queritur aliquid ſciat dicere contra aſſiſam) indiſcretè agitur, quaſi querela manente indiſcuſſa: quia neſcitur adhuc vtrum competat aſſiſa vel iurata, nec etiam ſcitur vtrum ibi ſit tranſgreſſio vel diſſeyſina. Igitur ſicut neceſſe eſt quòd petens doceat in cauſa proprietatis, quo iure petat, cûm non ſufficiat per ſe dicere quòd ius habeat in re niſi doceat de iure: Ita non ſufficit proponere querelam, niſi querens doceat ius querelæ, et quo iure ad ipſum ꝑtineat.

¶ 2. Et ideo vt res certa in iuditiū deducatur, & certi reddantur iuſtitiarij & inſtruant iuratores, oportebit iuſtitiarios interrogationes facere, ad cautelam. s. inprimis de quo tenemento querens fuerit diſſeyſitus. Item de qualitate, vtrum .s. de terra vel de redditu, et ſi de terra inquirendum eſt vtrum propria fuit vel communis. Item vtrum publica res vel res ſacra. Item ſi terra ſiue tenementum ſit hæreditas deſcendens vel perquiſitum, ex aliqua iuſta cauſa acquiſitionis. Item in feodo, vel ad vitam quocunquè modo, vel donec ſit prouiſum, ita quòd ad minus præſumi poſſit quôd poſſit eſſe ſuum liberum tenementum, et quamuis alienum, quôd tempus ſufficiat quòd ſine iudicio eijci non deberet. Et ideo de tempore ſeyſinæ querendum eſt, quicunquè fuerit in ſeyſina & ſine iuditio diſſeyſitus, vt frater poſtnatus, vel antenatus vel baſtardus, vel etiam omninò extraneus. Si autem redditus ſit, tunc inquirere oportet ſi redditus ille ſit, qui domino feoffatori debeatur, vel redditus qui concedatur de aliquo tenemento annuatím percipiendus, & vt tenementi feoffato. Item vtrum ſit de camera tantum ꝑcipiendus ad vitam, vel in feodo de hæredibus, ſine aliquo tenemento de quo debeat prouenire. Item ſi ſine tenemento & de camera & in feodo vel ad vitam, ſi detur pro aliquo tenemento vel pro aliquo iure habendo, vel libertate in fundo alieno. Item inquirere oportet de quantitate tenementi, vtrum ſit ibi plus vel minus, vt ſciri poſſit ſi plus querens poſuerit in viſu ſuo, quàm recuperare debeat per aſſiſam, et vt ſciri poſſit vtrum recuperare debeat per aſſiſam totum vel partem, vel omninò nihil. Item né querens plus vſurpet in ſeyſina quám recuperauerit per aſſiſam, quod ſi fecerit & inde fiat querela, declarabitur poſtmodum per aſſiſam. Item inquirendum eſt, vtrum omninò eiectus fuerit, vel quo minus vti poſſit ſeyſina ſua, vel quòd alius vti velit contra voluntatem ſuam, et ſic de qualitate diſſeyſinæ. Item inquirendum eſt de modo, ſcilicet vtrum facta fuerit diſſeyſina de nocte vel de die, vtrum cum armis vel ſine. Item vtrum cum roberia, vel ſine, & ſic de ſingulis circumſtantijs. Item inquirendum eſt, quamuis querens iuſtum non habeat initium, vt ſuper diſſeyſinam vel intruſionem, vel per dona-

tionem factam a non domino, de re aliena, per quantum tempus poſſederit, per longum vel per breue, & quis eum eiecerit: extraneus qui ius non habuit omnino, vel verus dominus vel feoffator ſuus, & hoc propter commodum poſſeſſoris, cùm ille qui poſſidet, licet ius non habeat, meliorem habeat conditionem, eo quòd in poſſeſſione eſt, quàm ille qui nihil iuris habet & eſt extra poſſeſſionem: quia talis qui ita eſt in poſſeſſione ſtatim habet liberum tenementum erga feoffatorem ſuum & extraneas perſonas, ſine aliquo temporis interuallo, contra verum dominum non, ſine temporis interuallo quod ſufficere poſſit pro titulo, ita quòd poſſidens eijci non poſſit ſine iudicio. Item talibus non competit aliqua exceptio contra aſſiſam, nec de tenera ſeyſina, nec de libero tenemento. Feoffatori de re aliena non competit propter factum ſuum, extraneo vero non, quia nullum ius habuit. Vero domino non propter tempus, quia poſt tempus diſſeyſiuit ſine iudicio. Quibus de cauſis etiam proximè prænotatis, inquirendum erit a diſſeyſitore, cùm taliter poſſidens abſquè iuſto initio iniuſte & ſine iudicio, vel licet non iniuſte per ſe, tamen iniuſte, quia ſine iuditio diſſeyſitus fuerit, qualem ingreſſum ille de quo queritur habuit in illud tenementum, vt videri poſſit vtrum ei competat exceptio vel non, & ſi querens nihil docere poſſit, quòd habeat liberum tenemētum, vel quòd iniuſte deijciatur, tamen oportet quód ille de quo queritur doceat contrarium, ſcilicet quòd iuſte poſuerit ſe in ſeyſinam, et non iniuſte ſcilicet vel cum iuſto iuditio vel alio modo incidenti in cauſis prænotatis. Item ſi dicat tenens quôd iuſte & de voluntate querentis, hoc non ſufficit, quiâ primo poteſt de voluntate intrare, ſed poſtmodum iniuſte & contra voluntatem ſe in ſeyſina tenere multis modis, ſicut per vim vt contra conuentionem.

1 ¶Factis interrogationibus a Iuſtic. a querente, inquirendum erit a tenēte ſi aliquid ſciat dicere quare aſſiſa debeat remanere, & de captione aſſiſæ. 2. Exceptio contra Iuratores. 3. De forma ſacramenti in aſſiſa nouæ diſſeyſinæ. 4. Si Iuratores ſunt ſibi inuicem contrarij. 5. De veredicto Iuratorum. 6. Quod ſacramentum habet in ſe tres comites. 7. Quæ debent reſtitui diſſeyſito. 8. De pœna diſſeyſitoris multiplici. 9. Qualiter iuſtic. inquirere debent de damnis. Cap. 19.

FActis igitur interrogationibus, vt prædictum eſt, quod non eſt fatuum nec præſumptuoſum, tunc primò quæratur a tenente ſi aliquid velit vel ſciat dicere, quare aſſiſa debeat remanere. Ex interrogationibus vero præcedentibus dabitur ei materia reſpondendi, ſunt tamen qui interrogant a tenente ſi aliquid ſciat dicere contra aſſiſam, quod non eſt inprimis quærendum, ſicut paulò ante dictum eſt. Et cûm ita inquiſitum fuerit, forte non vult vel neſcit aliquid dicere quare aſſiſa debeat remanere, ſed ſtatim negando quòd diſſeyſinam non fecerit ſe ponit ſimpliciter in aſſiſam, & ſic procedit aſſiſa in modum aſſiſæ, & tunc procedatur ad aſſiſam capiendam ſi iuratores præſentes ſint, omnes vel pro maiori parte, vſquè ad ſeptem ad minus, contra quos excipi non poterit.

Si

Si autem præſentes non fuerint, differatur aſſiſa vſquè ad alium diem, vt tunc veniant & procedat aſſiſa. ¶ 2. Cûm autem venerint excipi poſſit contra iuratores multis modis. Eiſdem enim modis amoueri poſſunt a ſacramento, quibus etiam teſtes amouentur a teſtimonio. Repellitur autem a ſacramento infamis ſcilicet qui aliàs conuictus fuerit de periurio, quia legem amittit, & ideo dicitur quòd non eſt vlterius dignus lege, quod anglicè dicitur, He ne es othes worthe that es enes gylty of oth broken. Item repellitur quis a ſacramento propter inimicitiam magnã & non leuem, præſentem & non illam quæ aliquando fuit, & non modò cùm producitur. Item repellitur quis propter amicitiam præſentem, ſicut propter odium. Item repellitur ſi quid iuris clamauerit in re de qua iurare debet. Item repellitur ſeruus a ſacramento iuratorum, & hoc ſimplici verbo proteſtantium, ſi fuerit in poſſeſſione ſeruitutis. Item repellitur propter nimiam familiaritatem, & non leuem. Item propter conſãguinitatem & affinitatem præſentem, quia fere paribus paſſibus incedũt, & hoc niſi eadem familiaritate vel conſimili coniunctus ſit alteri parti. Idem verò dici poterit ſupra de amicitia, familiaritate, & inimicitia. Item repellitur ſi fuerit cum eo pro quo iurare debet commenſalis vel de eius familia. Item ſi ſit ita ſub eius poteſtate, quòd ſibi poſſit imperari vel noceri vel huiuſmodi, vt ſi in domigerio vel ita ſub eius manu, quòd poſſit per eum in aliquo grauari, vel ratione ſectarum, ſeruitiorum vel conſuetudinum. Item ſi iurator, vel aliqua partium ſint in eadem cauſa vel conſimili. Item repellitur ſi fuerit conſiliarius alicuius partis, vel aduocatus. Item notandum quòd cauſæ ſuſpitionum quandoquè præſentes ſũt, quandòquè prœteritæ, et ea quæ fuit & non eſt, locum non habet: Quia præſens cauſa debet allegari & probari, pręterita autem non, quia quæ fuit non eſt, et ideo locum non habet, nec probari debet. Item cauſa non ſufficit quæ dudum fuerat, niſi præſens fuerit vel recens, ſcilicet ante heſternum diem vel nudiûs tertiûs iurator & aliqua partium inimici erant, & licet modo non ſunt, tamen iſta cauſa recuſationis probabilis eſt propter recentiam. Plures autem aliæ ſunt cauſæ recuſandi iuratores, de quibus ad præſens non recolo, ſed quæ iam enumeratæ ſunt ſufficiant exempli cauſa. Et ſciendum quòd ſi ſemel de conſenſu partium eligantur, vlterius recuſari non poſſunt niſi ex noua & recenti cauſa ſuperueniente. ¶ 3. Cûm autem partes in iuratores conſenſerint, tunc procedet aſſiſa, & ſtatim iurare debent in hac forma, & primus per hæc verba. Hoc auditis iuſtitiarij, quòd veritatẽ dicã de aſſiſa iſta, & de tenemẽto de quo viſum feci ꝑ pręceptum dñi regis, vel ſic: de tenemento vnde talis redditus ꝓuenit. Item ſi fuerit communia paſturæ tunc ſic. De paſtura & tenemento vel tenementis vnde viſũ feci. Item ſi aliquid fiat ad nocumentũ in fundo vnius quod noceat fundo alterius, vt ſi murus leuet, tunc dicatur primó de eo quod nocet, & poſtea de tenemẽto cui nocitũ eſt, ſic: de muro & teñto vel huiuſmodi vnde viſum feci &c. Et ita generaliter de õnibꝰ, ratione quorũ capiunt aſſiſæ principaliter, & tũc: & ꝑ nihilo omittã quin veritatẽ dicã, ſic me deus adiuuet & hęc ſãcta. Et poſtea

omnes

omnes alij iuratores iurabunt per ordinem, quilibet per ſe & hoc modo. Tale ſacramentũ quale ille talis primus hic iurauit, tenebo ex parte mea, ſic me deus adiuuet & hæc ſancta &c. Et notandũ ꝙ poſſunt plures aſſiſæ capi ſub vno & eodẽ ſacramento, ſicut plures nouæ diſſeyſinæ de tenemento, & tunc ſic. s. ꝙ veritatem dicam de aſſiſis iſtis & tenementis, de quibus viſum feci. Item de aſſiſis iſtis & tenementis, & ſimiliter de tenemento vnde talis redditus prouenit. Itẽ ſi cõmunia paſturæ adiungatur, tunc ſic: de talibus tenementis, & communia paſturæ, & tenemento, de quibus viſum feci &c. Item ſi nocumentũ adiungatur, tunc repetitis omnibus vt ſupra, dicatur: de foſſato, muro, vel haya, & huiuſmodi, & de tenementis, vnde viſum feci &c. Et ſic fiat de omnibus alijs aſſiſis, ſicut vltimę præſentationis, Mortis anteceſſoris et alijs. Itẽ ſicut plures diſſeyſinæ terminari poſſunt per vnam iuratã vel ꝑ plures, ita poſſunt plures diſſeyſinę ſurgere ex vno facto, & terminari per vnam aſſiſam vel per plures, vt infra. Facto autẽ ſacramento, vt prædictũ eſt, tunc legat prothonotarius virtutẽ breuis ad inſtructionẽ Iuratorũ, hoc modo. Vos dicetis per ſacramentũ quod feciſtis, ſi talis N. iniuſtè & ſine iudicio diſſeyſiuit talẽ N. de libero tenemento ſuo in tali villa poſt vltimum reditum regis H. &c. vel non. Nihil autem dicent iuſtitiarij in hoc caſu ad inſtructionem iuratorum, quia nihil dicitur vel excipitur ab initio contra aſſiſam. Facto autem ſic ſacramento, recedant iuratores in aliquem locum ſecretum, & habeant adinuicem inter ſe colloquium de hoc quod eis iniungitur faciendum, ad quos etiam nullus habeat acceſſum nec cum eis colloquium, donec ſuum dixerunt veredictũ, nec ipſi ſigno vel verbo alicui manifeſtent quod fuerit ab eis dicendum. ¶ 4. Contingit etiam multotiens quòd iuratores in veritate dicenda ſunt ſibi contrarij, ita quòd in vnã declinare non poſſunt ſententiam. Quo caſu, de conſilio curiæ afforcietur aſſiſa, ita quòd apponantur alij iuxta numerũ maioris partis quæ diſſenſerit, vel ſaltem quatuor vel ſex, et adiungantur alijs, vel etiam ꝑ ſe ipſos ſine alijs de veritate diſcutiant et iudicent, & per ſe reſpondeant, & eorum veredictum allocabitur, & tenebit cum quibus ipſi conuenerint, ſed alij propter hoc non erunt conuicti, ſed quaſi ꝓ tranſgreſſione amerciandi, quia adhuc bene poterit eſſe quòd ipſi veritatem dixerint, & alij mendatium, qui adhuc conuinci poterunt de periurio. Cûm autem poſt ſacramentum ſuum dixerint veredictum ſuum ſiue pro vna parte ſiue pro alia, ſecundum eorum dictum proferetur iuditium, niſi aliquid dixerint obſcurum, propter quod Iuſtitiarij inducantur ad examinandum, & vel adiudicabitur ſeyſina querenti, vel ipſe tenens quietus recedat cum ſeyſina ſua: Et aliquãdo contingit quòd vtraquè pars in miſericordia remanebit vel vna tãtum. Et eodem modo plures nominati diſſeyſitores quidam cadunt in pœnam diſſeyſinæ, et quidam quieti recedent. Et ſi ꝓ tenente dixerint, querens tantum in miſericordia & non plegij, quia ꝓſecutus eſt, licet iuditium habuerit contrarium. Poſſunt etiam recognitores totam rei veritatem breuibus & paucis verbis iuſtitiarijs exponere, ſi omnia plana ſũt & aperta, & nihil in obſcuro. Sed ſi talis oriatur dubitatio vel obſcuritas, quòd ſolutio difficilis exiſtat, tũc cogantur, ea quę obſcura

ſcura ſunt manifeſtiùs & apertiùs declarare, ſi hoc eis ſit poſſibile, & Iuſticiarij ſecundum dicta eorum procedũt ad iudicium. Sed ſi illud obſcurum vel dubium declarare non poſſunt aliquo modo .s. nec ipſi recognitores, nec alij qui fuerint ad hoc vocati pro aforciamento, tunc tutius erit quòd partes inducantur ad concordiam, ſi fieri poſſit, vel ponatur iudicium vſque ad magnam curiam, & ibi de conſilio curiæ terminetur negotiũ. Si autem omnia plana ſunt, quæ in recordo continentur, tunc ſecundum eorum dicta erit procedendũ, & ſi bene iurauerint, ſtabitur eorum veredicto, ſi autẽ male, locus erit conuictioni: ſi autẽ obſcura dixerint & dubia, vbi vnica oratio duplicẽ habere poſſit intellectũ, vel ſi partes minus plenæ fuerint examinatæ, locus erit certificationi, vt infra dicetur. ¶ 5. Videndum erit igitur vtrum certũ dixerint vel incertũ, clarũ vel obſcurum, vel vtrum dubitauerit in veredicto ſuo vel ōninò ignorauerit. Item vtrum dixerint aliquid contra perſonam querẽtis, quare aſſiſã portare non poſſit, vel contra perſonam tenentis, quare contra aſſiſam excipere non poſſit, vel quòd dicant quòd propter errorem in breui ſtare nõ poſſit, vel reſpondent ſecundum ea quæ eis iniunguntur, & quæ pertinent ad aſſiſam tantum. Si autem certum dixerint de ijs quæ pertinent ad aſſiſam, et non contra breue, tunc aut verum, aut falſum. Si verum, ſtabitur eorum veredicto, nec erit timenda conuictio. Si autem falſum, tũc aut ſcienter aut ignoranter: ſi ſcienter, committunt periurium, ſi autem ignoranter, vt ſi fuerint aliquo iuſto errore ducti, de gratia excuſantur. Si autem incertum dixerint, Iudex examinare debet, vt de incerto faciat certum, de obſcuro, clarum: de dubio, verum: alioquin anceps & periculoſum erit ſacramentum, et inde ſequi poterit fatuum iudicium. Si autem iuratores omninò factum ignorauerint, et nihil de veritate ſciuerint, adiungantur eis alij qui ſciuerint veritatem. Si autem nec adhuc ſciri poſſit veritas, tunc dicere oportebit de credulitate & de conſcientia ad minus. Et in quo caſu non committunt periurium, quia contra conſciẽtiam non vadunt, vt infra plenius dicetur de conuictionibus. Locus erit certificationi ſi minus plenè fuerint examinati, vel ſi minus plenè reſpõſum ſit ad interrogata, ita quòd obſcura dixerint, vel ambigua, vel iuſto errore decepti fuerint. Item ſi contra perſonam querentis dixerint, quare non competit ei aſſiſa, vel contra perſonam tenentis quòd excipere non poſſit, ſi falſò hoc dixerint, comittunt periurium, & incidunt in conuictionem: quiâ capitur aſſiſa in modum aſſiſæ, quod quidem non eſſet, ſi caperetur vt iurata, vt ſi huiuſmodi exceptio ſcilicet cauſa, ſtatus, vel conuentio, vel conditio, vel huiuſmodi a parte parti opponeretur, & vtraquè pars de hoc ſe ſponte poneret in iuratam, cùm aliam forte non haberent probationem. Item ſi dicant Iuratores, quòd breue ineptè conceptum eſt, quiâ erratum eſt forte in comitatibus, & villarum nominibus, & nominibus perſonarum, vel cognominibus, vel etiam nominibus dignitatum, vel huiuſmodi: non erit de hoc multò curandum, quia hoc ab initio non fuit a tenente excipiendo obiectum. De nominibus vero comitatuum & villarum non refert, dum tamen de loco conſtiterit, nec etiam de nominibus perſonarum, dum tamen conſtiterit de perſonis. Et

quia

quia tenens ab initio (ſi vellet) excipere poſſet contra breue & non excepit, ex quo ſe ſtatim in aſſiſam poſuit errorem diſſimulans, breue tanquã validum approbauit. Et etiam quamuis iuratores in hac parte errauerint, periurium non committunt, cùm non conſentiant falſitati, quia ille qui errat non conſentit. Item ſicut ad Iuſtitiarium pertinet diligentiſſima examinatio, ita pertinet ad eum iuſta ſententiæ prolatio: ſed ante iuditium examinare debet factum & dicta Iuratorum, vt ſecurè poſſit procedere ad iuditium. ¶ 6. Et cùm ſacramentum habeat in ſe tres comites, veritatem.s. Iuſticiam, & iuditium, veritas habenda eſt in iuratore, Iuſticia & iuditium in Iudice. Videtur tamen quòd aliquando pertinet iuditium ad iuratores, cùm ſuper ſacramentum ſuum dicere debent (dum tamen ſecundum cõſcientiam) ſi talis diſſeyſiuerit talem vel non diſſeyſiuerit, & ſecundum hoc reddatur iuditium. Sed cùm ad iudicem pertineat iuſtum proferre iuditium & reddere, oportebit eum diligenter deliberare & examinare ſi dicta Iuratorum in ſe veritatem contineant, & ſi eorum iuſtum ſit iuditium vel fatuum, ne ſi contingat eum iudicem eorum dicta ſequi, & eorum iuditiũ, ita falſum faciat iuditiũ vel fatuũ: eſt enim falſum iudicium & fatuum, vt ſic eſſe poſſit falſum iuditium vel fatuum, vt infra plenius dicetur de conuictionibus. ¶ 7. Item cùm ſuperius dicatur quòd vicecomes faciat tenementũ reſeyſiri de catallis &c. & tenemẽtum eſſe in pace, illud hodiè non obſeruatur, ſed loco illius clauſulæ, debet iudex diligenter prouidere, quòd omnia damna reſtituantur diſſeyto, cùm conſtiterit Iuſticiarijs per ſacramentum Iuratorum diſſeyſinam eſſe factã. Et ita diligens debet eſſe in hac parte quòd omnia damna reſtituantur cum ipſa re, ne diſſeyſitoribus impoſterum ex negligentia eorũ detur voluntas vel materia delinquendi per diſſeyſinam, & ne ex alieno damno lucrum reportant vel commodum. Videndum eſt igitur quid debeat reſtitui diſſeyſito, & ſciendum quòd ipſa res cum fructibus omnibus medio tempore perceptis.s. a tempore diſſeyſinæ vſq; ad iuditium perceptis & percipiẽdis, quia quãuis quis diſſeyſinam fecerit, catalla ſua inuenta & illata in tenemento amittere non debet. Item quòd tenementum eſſe debeat in pace non dicitur ſine cauſa, quia ex quo vicecom̃ breue Regis ſuſceperit, non debet tenementum vel poſſeſſio ad alium transferri, nec iniuria minui nec augeri, ſed omnia in pace debent remanere vſq; ad captionem aſſiſæ, & hoc ſi omninò eiectus fuerit a tenemento. Si autem impeditus quò minus quiete & in pace vti poſſit, licet a tenemento omnino eiectus nõ fuerit, recuperabit principaliter pacem & quietẽ, & præterea ſecundariò, omnia damna quæ ſuſtinuerit per prædictum impedimentũ. Item etiã etſi non omnino eiectus fuerit, tamen alius vſus fuit in ſuo contra ſuam voluntatem, recuperabit libertatem & quietem, & excludet ſeruitutem. Recuperabit etiam omnia damna quæ ſuſtinuerit per prædictũ vſum iniuſtum. ¶ 8. Diſſeyſitor autem ꝓ diſſeyſina triplicem pœnam ſuſtinebit, & aliquando quartam ſuſtinere deberet. Prima enim talis eſt, quòd erit in miſericordia domini Regis, pro qualitate & modo diſſeyſinę pœnam habebit maiorem vel minorem, vt ſi cum armis vel ſine, & nunquam minor erit miſericordia quàm repperiũtur damna.

Item

Item pœnam habebit, quæ dici poterit quarta, propter pacem. Item ſi roberiam fecerit cum diſſeyſina, pœnam habebit triplicatã, ſcilicet ꝓ diſſeyſina miſericordiam, pro pace priſonam, pro roberia grauem redemptionem, vitam autem non amittet, nec membrum propter roberiam, cùm criminaliter non agatur nec procedatur verſus eum per appellum. Dabit etiam diſſeyſitor vicecomiti pro diſſeyſina vnum bouem vel quinq; ſolidos, dum tamen principalis diſſeyſitor extiterit. Illi vero qui in auxilio vel fortia, vel conſilio extiterint, nullum dabunt, licet in quibuſdã cõm aliter fuerit obſeruatum (Principalis dico) ſecundùm quod fuerit vnus vel plures &c. Item damna dabit per ſacramentum iuratorum eſtimanda, & per iuſtitiarios (ſi opus fuerit) taxanda ad minorem quãtitatem, ſi iuratores forte modum exceſſerint, ad plus autem eſtimari non debent a iuſtitiarijs quàm iuratores dixerint in ſacramento, niſi forte iuratores illa damna ex certa ſcientia ad minus taxauerunt quàm deceret. Quod quidem non expedit, vt prædictum eſt, ſi diſſeyſitor de damno alieno lucrũ reportaret. Sunt enim multi magnates, & alij potentiores, qui ꝓpter lucrum quod inde conſequi ſperant, plures faciunt diſſeyſinas, quas quidẽ aliàs non eſſent facturi, niſi propter lucrum: quia cùm de exitibus terrarũ & fructibus ex longo tempore magnam ſummã pecunię, & aliàs cõmodum aliud perceperint, credunt ſe poſſe euadere de miſericordia per ſũmam minimam, & ita lucri facere quod excedit, quia ſępius iuratores, ex quo tenementum diſſeyſitoribus auferunt, nolunt eos grauare per damna, vt ſic vtramq; partem reddant pacificam & pacificatam. ¶9. Ad talẽ igitur occaſionem in iure tollendam, iuſtitiarij non negligentèr ſed diligentèr examinent & inquirant, quæ damna facta ſint in domibus, gardinis, boſcis, & alijs, & quod vaſtum fecerint diſſeyſitores, & quod exiliũ, & quam diſtrictionem & qualiter, & pro quanto (cùm huiuſmodi facta fuerint) poſſunt meliùs & vtiliùs emendari. Item inquirere oportet, quid perceptũ fuerit in fructibus, & bladis, & redditibꝰ, & alijs terrarum commoditatibus. Item eſtimari oportet diligentèr quale commodũ habiturꝰ eſſet diſſeyſitus ſi a tenemẽto non fuiſſet eiectus. Item ſi cùm res reſtituatur diſſeyſito, ſicut fundus, tenementum, vel huiuſmodi, habenda erit ratio rerum ablatarum, quæ cum ipſa re reſtituantur, ſicut ſunt arma, vtenſilia, equi, & boues, & huiuſmodi, & quæ aliquando etiam ſine ipſa re reſtitui debent, ſiue ibi fuerit diſſeyſina ſiue non, & ſi huiuſmodi res nõ reſtituantur, tamen ſemper durabit iuriſdictio iuſtitiariorum, donec fuerint cum ipſa re reſtitutæ. Item omnes res reſtituendæ ſunt, & non ſolum quæ ꝓpriæ fuerunt ipſius diſſeyſiti, verum etiam omnes illæ quæ apud illum depoſitæ, commodatæ, vel impignoratæ fuerunt, vel quarum vſum, vel vſum fructuũ habuit, vel quæ ei locatæ fuerant, quia hæc omnia ſub (habendi) verbo continentur. Item non ſolum hæ res quæ tunc fuerũt cùm diſſeyſina facta eſſet, verumetiam & quicquid poſtea deſijt illic eſſe, vt ſi pecora mortua ſint poſt diſſeyſinam: quia licet diſſeyſitor amiſerit, & dãnum ſenſerit, hoc non erit imputandum diſſeyſito. Item ſi ædes incendio conſumptæ fuerint, earum precium reſtitui debet per aſſiſam, quia diſſeyſitor ad caſus fortuitos tenebitur. Itẽ non ſolum reſtituendæ ſunt res quæ

illic habuit diſſeyſitus cùm diſſeyſiretur, verum etiã ſiue in eo loco a quo deiectus eſt, ſiue in omni poſſeſſione: quia ad omnem partem poſſeſſionis refertur, qua quis caruit cùm fuerit diſſeyſit⁹. Item a die quo quis diſſeytus eſt, fructuum ratio habenda eſt, & non retro computantur. Item rerum mobilium quæ tunc ibi fuerant computandi ſunt fructus, ex quo quis diſſeyſitus fuit, & non ſolum fructuum ratio habenda eſt, ſed etiam omnis vtilitatis omnium rerum quæ ille habiturus eſſet, ſi non eſſet diſſeyſitus. A iudice autem eſtimanda ſunt damna, vel ad plus vel ad min⁹, habita ratione meliorationis, & ſecundùm quoſdam videtur contrariũ, quia diſſeyſitor meliorationem fecit ad opus ſuum proprium & non ad opus diſſeyſiti: & ideo videtur quòd melioratio cedit cũ terra, & ex quo diſſeyſitor alienũ ſcienter meliorauit, donaſſe videtur, ſciuit enim aut ſcire debuit. Sed reuera melioratio minuit damna, & exonerat diſſeyſitorẽ in parte, & aliquando in toto, vt per exemplum: per aſſiſam iſtã, ipſe qui diſſeyſiuit tenetur rem diſſeyſitam reſtituere, licet tempore aſſiſæ captæ, dũ tamen poſt impetrationẽ nõ poſſiderit diſſeyſitor, ſed ad alium tranſtulerit, ſiue ille ad quem res tranſlata fuerit, vlterius tranſtulerit ad plures manus, ſiue non, cùm res per impetrationem diligentem & proſecutionem diligentem litigioſa effecta fuerit. Item videndum quis teneatur ad damna reſtituenda & quis non, & ſecundùm hoc oportet conſiderare rigorem iuris vel æquitatem. s. ꝙ ius eſt ars boni & æqui, & ſciendũ quòd illi participes eſſe debẽt in damno qui participes fuerunt in lucro. i. omnes principales quatenus ſufficiunt, & ſi non ſufficiunt, tunc recurrendum eſt ad alios de forcia & conſilio.

1 ¶ De exceptionibus. Exceptio contra breue ſiue contra iuriſdictionem. 2. Quæ exigantur ad hoc ꝙ procedat aſſiſa. 3. De exceptionibus contra breue. 4. Quòd error multiplex eſt. 5. De errore circa perſonam ſiue circa corpus ſiue circa officium. 6. De errore circa nomen & dignitatem. 7. De errore circa ipſam rem. 8. De errore circa cauſam. 9. De errore circa locum. 10. Exceptio ſi breue fuerit deperditum. 11. Quando tenere debet breue in perſona ſucceſſoris quod impetratum eſt verſus prædeceſſorem. Cap. 10.

DIctum eſt ſupra quid iuris ſi tenens nihil velit vel ſciat dicere contra aſſiſam, vel excipere quare remaneat imperpetuum vel ad tempus. Nunc autem dicendum ſi velit excipere, ſiue contra breue, ſiue contra perſonam querentis, ſiue contra aſſiſam. Sunt enim exceptiones quæ competunt contra breue, & aſſiſam differunt, ſed non perimunt. Sunt etiam quædam exceptiones contra perſonam querentis, quæ aſſiſam omninò perimunt. Eſt enim peremptoria breuis, & dilatoria iudicij, eſt etiam quædam peremptoria quantùm ad perſonam vnius & dilatoria iudicij, & non peremptoria quantum ad perſonam alterius, vt ſi querens actionem non habeat, ſed alius & competat alteri actio ſed non ſibi. Item ſicut competit contra perſonam, ita competit contra aſſiſam. Si autẽ breue non valeat ab initio, non erit vlteriùs procedendũ. Si autem breue valeat, tunc recurrendũ eſt ad perſonã, & videndum ſi ei competat querela vel non, poſtea verò ad aſſiſam, ſi tenens iniuſte & ſine

ſine iuditio diſſeyſiuerit ipſum querentem, vt dicit, de libero tenemento ſuo in tali villa & poſt talem terminum. ¶2. Inprimis autem oportet cõfirmare breue confirmata iuriſdictione, ſic vt iuſtitiarij habeant poteſtatem iúdicandi, & autoritatem ſuperioris, vt per breue ſpeciale, vel per generalem ſummonitionẽ, vt ſupra videri poſſit in principio manifeſtè. Cùm autem confirmata fuerit perſona iuſtitiarij, oportet quòd breue cõpetens ſit actioni. Item quòd querens habeat actionem, & tenens habeat exceptionem, & quòd certa res in iuditium deducatur, vt ſupra. ¶3. Cõfirmata igitur perſona iuſtitiarij, & audito breui, excipiat tenens inprimis contra breue, ſi videat ſibi exceptionẽ competere. Multipliciter enim excipi poterit contra breue, vt ſi in ſe vitioſũ ſit, ſi appenſũ fuerit ſigillũ adulterinum, vel etiam ſi raſura ſit in loco ſuſpecto, vbi nomina ſcribuntur, & non iura. Item ſi in ſe contineat aliquam falſitatẽ, quòd non habeat in verbis cancellarię ordinatã diſpoſitionem, nec verborũ ordinem, nec ſtilum calami, ita quòd concordet manibus notariorum. Suſpitio etiã eſſe poterit, in nominibus tenementorum, locorum, & aliorum quæ ſunt iuditij principalia, & quæ certa ſunt, & quæ varietatem non admittunt. In alijs vero quæ iuris ſunt non eſt multum curandum de raſura, quia raſura in illis quæ iuris ſunt non multum inducit ſuſpitionis. Iura enim & cõſuetudines & alia quæ communia ſunt omnibus, vbiquẽ ſcribi poſſunt, niſi huiuſmodi ſuſpitionem inducant, calami diuerſitas, vel atramenti, & ſi in loco ſuſpecto inueniatur raſura, videndum erit & diſtinguendum, vtrum breuia ſunt quæ diriguntur vicecomitibus clauſa vel aperta. Item vtrum id quod ſuſpectum eſt in cancellaria ſit emendatum, vel ab alio ſicut a clerico vic. ſi clauſum fuerit, vel apertum ſit, ſi nomen alicuius, vel aliud quid, prius ſcriptum inconſultè, deletum, ꝗ ex hoc præſumi poſſit vehementer, vt ſi breue illud aliquo tempore ſub alio nomine recitatum fuerit & auditum, & qui hoc veracitèr proteſtentur, ille qui ſuper hoc cõuentus fuerit & conuictus, dum querela tamen prius in iuditium deducatur, & facta inquiſitione culpabilis inueniatur, tanquam falſarius puniatur. Item videndum erit ſi tempore datæ aliqua fuerit cauſa impetrandi vel nulla, & ideo reſpicienda erit data, ſi forte deleta fuerit vel in aliquo mutata, & per hoc erit ſuſpitio de data, & quòd nõ valet impetratio quæ nulla eſt niſi ſubſit cauſa vera impetrandi. Et quòd cadere debeat breue probatur in itinere w. de Ralegh in comitatu warr̃, aſſiſa nouæ diſſeyſinę ſi Gerardus filius wilhelmi. Item ſi de cõſimili breui & etiam aſſiſa omninò ſe retraxerit, & tamen non propter vitium & errorem. Item ſi priꝰ incepit agere de ſeyſina aliena quàm propria, per aſſiſam mortis anteceſſoris, per breue de ingreſſu, vel per breue de recto, vel per aliud qualecunquè, ordine breuium non obſeruato. Item ſi aliquid conſimile impetrauit coram eodem iudice vel diuerſo, a cuius proſecutione per licentiam vel alio modo non receſſit. Item ſi impetratum fuerit contra ius commune, quòd plures querentes in vno breui contineantur. Vbi diuerſæ ſint querelæ, diuerſæ perſonæ & diuerſæ diſſeyſinæ, niſi ibi vnicum fuerit ius & diuerſæ perſonæ, ſicut vnus hæres, ſicut ſunt illi qui cohæredes ſunt & participes & tenuerint in communi. ¶4. Item error perimit breue, ſed

Breu vitious
faux brie
Rasure in brie
falsarius

non iuditium nec aſſiſam. Error autem multiplex eſſe poterit in perſona querentis, vt ſi errauerit impetrando contra perſonam eius, qui nomine poſſidet alieno, & non proprio, vt firmarius, vel prior, vel canonicus amotibilis, vt prædictum eſt, & inferius dicetur, nec talibus competit exceptio nec querela. Item procedere nõ debet aſſiſa propter errorem nominis, vt ſi pro Henrico, ponatur in breui Wilhelmo & econtrariò. Idẽ erit ſi erratum fuerit in cognomine, vt ſi dicatur Hughbertus Roberti, vbi dici deberet Hughbertus walteri. Item idem erit ſi erratum fuerit de nomine villæ de qua quis inducit originem, vt ſi pro Londoñ nominet quis in breui winton. Item ſi erratum ſit in ſillaba, vt ſi quis alium nominet Henricum de Brocheton vbi nominari deberet Henricus de Bracton. Item idem erit in littera, vt ſi quis errauerit ſic nominando Henricum de Bracthon vbi nominare deberet Henricum de Bracton, & omnia iſta probari poſſunt per exempla. Item adhuc idem erit ſi de nomine cõſtiterit & cognomine, erratum tamen ſit in nomine dignitatis, vt ſi dicatur in breui. Queſtus eſt nobis Henricus de Bractona præcentor, cûm ſit decanus, et ſic cadit breue. Itẽ ſi erratum ſit in perſona & non in nomine nec in cognomine, ſcilicet cûm pater & filius vocentur eodem nomine & cognomine, & patri facta fuerit diſſeyſina, ſi filius impetrauerit ſub eodem nomine patris de diſſeyſina patris, non recuperabit, quia non ei facta fuit iniuria ſed patri, & ſic ipſe non habebit querelam, ſed pater ſi viueret, & licet habeat idem nomen & cognomen, perſona tamen diuerſa eſt & non eadem, cui facta eſt iniuria. Idem autem erit, ſi filius de diſſeyſina patris & de facto patris eodem nomine nuncupatus poſt mortem patris, ſi velit ſibi perquirere per breue de ingreſſu de diſſeyſina facta patri. Item error in actione vbi quis credidit actionem competere quæ non competit. ¶ 5. Vt autem plenius habeatur notitia circa quæ verſetur error, ſciendum quòd verſatur aliquando error circa perſonam, ſiue circa corpus, ſiue circa officium, ſiue circa rem, ſiue circa cauſam. Circa perſonam vero contingit errare dupliciter, quandòquè ex imperitia ſiue negligentia impetrantis, quandòquè ex dolo aduerſarij. Ex imperitia vero impetrantis, vt ſi quis nominauerit Petrum vbi nominaſſe debuit Rogerum, & propter talem errorem cadit breue multis rationibus. Item ſi quis binominis fuerit, ſiue in nomine propio, ſiue in cognomine, illud nomen tenendum erit quo ſolet frequentiùs appellari: quia ideo impoſita ſunt vt demonſtrent voluntatem dicentis, & vtimur notis in vocis miniſterio. Idem eſt ſi in prænomine, agnomine, & cognomine. Idem erit ſi erratum ſit in nomine appellato, vt ſi quis veſtem nominauerit vbi nominare deberet pecuniam. Item prouenit error ex dolo aduerſarij, ſcilicet quandò aduerſarius doloſè in abſentia impetrantis commutat poſſeſſionem, vt aduerſarius rediens & nouum poſſeſſorem inueniens, ipſum, tanquam eum de quo in breui nulla fit mentio, conuenire non poſſit nec implacitare: & videtur quòd non, quia in breui non comprehenditur, & multis alijs rationibus, verius tamen eſt quòd poſſit, & debeat reſpondere, alioquín poſſet ille qui poſſeſſionem mutauit, ne cũ eo ageretur, de dolo ſuo commodum reportare, & multis alijs rationibus,

bus, & ideò poterit vterq; conueniri ſimul vel per ſe, & hoc licet tranſlatio fiat antequàm breue ꝑueniat ad iuſtitiarios vel vic. dũ tamen diligẽs exiſterit proſecutio. Eodem modo fieri poſſit ſi res poſt iudicium ad alium transferatur. ¶6. Item poterit eſſe error circa officium ſiue dignitatẽ, vt ſi quis præcentorem nominauerit pro decano, vel ecõtrariò: circa officium, vt ſi quis nominauerit coronatorẽ ꝑ vic. vel econtrariò. Nomen vero dignitatis vel officij non mutatur, nec etiam nomen propriũ: Errari tamen poterit circa ea, vnde etſi exprimatur verũ nomen & fiat error circa dignitatem vel officium, tenet breue. Si autem fiat error circa nomen, & de dignitate vel officio non erretur, tenet breue, aliquandó vero nomẽ ꝓprium non exprimitur, & tunc tenet nomẽ dignitatis vel officij, & ſi circa ea nõ erretur, & tenebit breue, quantum ad eorum ſucceſſores in cauſa ciuili, vbi nulla ſequitur pœna. Si autem actio fuerit pœnalis ex delicto, extenditur etiam ad ſucceſſores non expreſſo ꝓprio nomine, ſed non ad pœnam, ſed quoad reſtitutionem, ſi poſſit reſtituere. Si autem nomen proprium exprimeretur, non eſſet ita. Officium vero & dignitas fere ſe habent ad idem, ſed quælibet dignitas eſt aliquod officium, ſed omne officium non eſt dignitas. Officiũ verò bene poteſt eſſe ſine dignitate, vt officium vicecomitis & coronatoris. Itẽ ſi diaconus nominetur pro ſacerdote, non expreſſo ꝓprio nomine vel econtrario, cùm ſacerdos vtrãque contineat dignitatem. ¶7. Item quandoquè fit error circa ipſam rem, vt ſi quis nominauerit vineam vbi nominare debeat eccleſiam. Item lanceam vbi veſtem. Rerum enim vocabula immutabilia ſunt, hominum vero ſunt mutabilia. Item error poterit eſſe in qualitate rei & quantitate. Item in precio, numero, pondere & menſura. Item in genere & colore. Item error poterit eſſe circa rem in loco, vt ſi quis dicat quòd res ſita ſit in vno loco, cùm ſita ſit in alio, ſed error ille nocere non deberet, cùm per circumſtantias colligi poſſit id quod petens in mente habuit. Eodem modo dici poſſet de diſtinctione agrorum vbi viſus petitur, quia non refert vtrum quid fiat, vel quod tantundem valeat. ¶8. Item fit error circa cauſam, vt ſi quis dederit intelligi impetrando quòd iuſte poſſideat, vel quòd iniuſte poſſederit, vel quòd nunquam poſſedit, in quo caſu videndum ſi cauſa ſit caſualis, tunc non impedit proceſſum, ſi autem cõditionalis impedit omninò. ¶9. Item poterit error eſſe circa locum, & ſi diſſeyſitus impetrauerit ad vicecomitẽ in cuius comitatũ tenementum non fuerit, vel ſi dicat tenementum eſſe in vna villa quod reuera eſt in alia, ſicut plenius dicetur inferiùs. Plures autem ſunt exceptiones contra breue inferiùs aſſignatæ in cauſa proprietatis, quarum quædam locum habent hic, quædam vero non, & ſicut exceptiones quæ aſſignatæ ſunt contra breue in cauſa poſſeſſionis locum habent hic & non ibi, & ideo omnes exceptiones contra breue, vno loco comprehendi non poſſunt, & ideo quod hic non inuenitur, ibi inueniri poterit.

¶10. Sed quid dicendum erit ſi breue originale erit perditum per alicuius negligentiam, vel in curia? tunc videndum erit vtrum vnquam in curia coram iuſtitiarijs recitatum fuerit & auditum, & tunc bene poſſunt iuſtitiarij procedere, dum tamen hoc fuerit in pręſentia partium.

Idem

Idem erit ſi irrotulatum poſt viſum petitum, vel warantum vocatum. Sed quid ſi nunquàm fuerit auditum, vel recitatum coram iuſtitiarijs ſed breue de warantia de capiendo aſſiſam? videtur quòd breue illud ſufficiat ad procedendum, cùm omnes articuli breuis originalis ibi ſint contenti, & aliquando nomina diſſeyſitorum, ad omnia igitur bene poterit procedi per breue iſtud, dum tamen vicecomes cognoſcat quòd breue originale ſuſceperit, & quia rex teſtatur in litteris ſuis patentibus quòd talis arramauit aſſiſam verſus talem de tali tenemento & in tali villa, & ſic omnes articuli contenti ſunt, & quod quidem rex teſtatur. Sed quid ſi breue fuerit patens & apertum, & ſigillum omnino fractum fuerit, vel cauda rupta? non erit tali fides adhibenda. Item ſi fuerit omninò falſum, vt ſi appēſum fuerit ſignum adulterinum, vel ſi fractum fuerit omninò, & ſtilo cācellariæ non conſonum. Si quis tali breui vſus fuerit & conuictus, puniatur, vt ſupra de crimine læſæ maieſtatis, niſi warantum habuerit qui breue illud aduocauerit. ¶11. Item inter cętera videndum, quandò tenere debet breue impetratum verſus prædeceſſorem in perſona ſucceſſoris, ſiue in cauſa poſſeſſionis ſiue in cauſa ꝓprietatis, vt ſi Abbas vel prior diſſeyſinam fecerit, & poſtea amotus fuerit vel depoſitus, manens in eadem domo vel alia, vel mortuus poſt diſſeyſinam. Quo caſu, refert vtrum impetratum fuit contra eos ſtatim poſt diſſeyſinam ante amotionē & depoſitionem vel poſt, & tunc vtrum expreſſo nomine ꝓprio & nomine dignitatis ſimul, vel tantum ſub nomine dignitatis. Sed ſiue ſic ſiue ſic, ſemper tenentur reſpondere, dum viui fuerint poſt breue impetratum vbicūquè fuerint, quia ꝑſonalis eſt iniuria, & hoc ſiue ſit alius ſubſtitutus ſiue non, cùm res effecta ſit litigioſa per impetrationem ante creationem alterius Abbatis. Et quamuis Abbas depoſitus fuerit vel amotus poſt iniuriam, non tamen aboletur pœna propter mutationem dignitatis vel officij, cùm adhuc duret iniuria, quæ perſonalis eſt, & quæ perſonam ſequitur. Si autem depoſitus fuerit ante impetrationem, et poſtea impetretur, tunc refert vtrum ante impetrationem creatus ſit alius Abbas vel non. Si autem alius Abbas creatus fuerit ante impetrationem, tunc oportet tam diſſeyſitorem quàm ſubſtitutū in breui comprehendere, cùm ſubſtitutus teneatur ad reſtitutionem ſi factum depoſiti aduocauerit, & depoſitus teneatur ad pœnam. Si autem poſt impetrationem ſubſtitutus fuerit alius ante captionem aſſiſæ, tunc licet in breui non nominetur, tamen tenebitur, ſecundùm quod factum depoſiti aduocauerit, vel non aduocauerit. Si autem nullus omninò ante captionem aſſiſæ fuerit ſubſtitutus, tunc procedat aſſiſa contra depoſitum per tale breue, ſcilicet quòd talis canonicus vel monachus quondā Abbas &c. & ſi Abbas fuerit ſubſtitutus ante impetrationem, tunc: quòd talis monachus quondam Abbas & talis ei ſubſtitutus &c. Si autem diſſeyſitor mutauerit dignitatem, fiat mentio in breui de dignitate. Si autem Abbas vel prior diſſeyſitor mortuus fuerit ante impetrationem vel poſt, & ſiue ante creationem alterius Abbatis vel poſt, & ſiue nomen exprimatur illius qui mortuus eſt in breui ſiue non, in cauſa diſſeyſinæ cadit breue, & extinguitur aſſiſa in eo quòd pœnalis eſt, tenet tamen quantum ad Abbatem ſubſtituendum

in eo quòd eſt rei peſecutoria, & non refert vtrum breue impetratum ſit contra prædeceſſorem ſub nomine dignitatis tantum, vel ſub nomine ꝓprio & nomine dignitatis. Si autem Abbas querens mortuus fuerit, eodē modo cadit breue ſub nomine ſuo impetratum, quia non erit qui reſpōdeat ſi non ſit qui queratur, cùm iniuria ſit perſonalis. Si autem impetratum fuerit in cauſa ꝓprietatis contra aliquē Abbatē, vel in cauſa poſſeſſionis, quæ non eſt pœnalis, ſicut in aſſiſa mortis āteceſſoris, ſi tenēs Abbas mortuus fuerit, & impetratum fuerit contra eū ſub nomine dignitatis vel officij tantùm & non ſub nomine proprio, ſemꝑ tenebit breue in ꝑſona ſucceſſoris, quod fuit impetratū ſub nomine prædeceſſoris, quia quoàd nomen dignitatis, idē eſt ſucceſſor cū prædeceſſore, quia nō mutatur dignitas ꝓpter diuerſitatem ꝑſonarū. Si autē ſub nomine ꝓprio & ſub nomine dignitatis ſimul, ſiue ſucceſſor idem habeat nomen cū prædeceſſore ſiue non, ſed diuerſū, cadit breue: quia licet idē ſit nomē, tamē diuerſū eſt ꝓpter diuerſitatē ꝑſonæ, licet videatur contrariū, ſicut ſi nominaretur Henricus pater. s. & filius vel ſucceſſor eodē nomine. Si autē impetratum fuerit contra prædeceſſorem, qui depoſitus fuerit, tenetur cōtra ſubſtitutum ſiue ſub nomine dignitatis tantùm vel ſub vtroq; quia deponi poſſet in fraudem.

1 ¶Exceptio contra perſonā querentis, & inprimis de ſtatu. 2. Si ſeruus obijciatur. 3. De exceptione & de ſtatu querentis. s. de villenagio. 4. Cui competit exceptio villenagij. Cap. 11.

SI vero nihil ſcit quòd excipi poſſit contra breue, ſed cûm ſufficiens ſit in omni ſui parte non abraſum in aliquo loco ſuſpecto, licet tamen in narratione & in facto. Itē ſi non deletū vel alio quocūq; modo vitioſū & in prima ſui figura, ꝓpoſita intentione querentis & fundata, tūc demùm videndum eſt ſi ſit exceptio aliqua quæ competat tenenti contra querentem ex perſona querentis, vt ſi excipiat tenens contra querentem quód querela ad ipſum non pertineat, nec aſſiſa, ſiue ſit liber ſiue ſeruus, maſculus vel fœmina, maior vel minor, vt ſi querens nomine ſuo non teneat, ſed nomine alieno, quia talibus non competit aſſiſa, ſed dominis proprietatis. Et ſi liber ſit, & teneat ad terminum, vel ad voluntatem, vel in villenagium (quod bene facere poſſit ſalua libertate ſua) cadit aſſiſa ōninò in perſona ſua, niſi replicando docere poſſit contrarium, ſcilicet quòd teneat nomine proprio qualitercunquē, ſiue per diſſeyſinam ſiue per intruſionem, dum tamen diſſeyſiri non debeat ſine iuditio. ¶2. Si autem ſit ſeruus, & teneat in villenagio, dum tamen ſub poteſtate domini conſtitutus, cadit aſſiſa omninò, cûm teneat nomine alieno, niſi replicando docere poſſit contrarium, ſcilicet quòd liberè teneat, vel quòd ſit extra poteſtatem dominorum in ſtatu libero, & ita quòd in ſeruitutem reuocari non poterit ſine breui vel ſine iuditio. ¶3. Et non competit alicui huiuſmodi exceptio de villenagio, præterquàm vero domino, niſi vtrumquè probet, ſcilicet quòd villanus ſit & teneat in villenagio, cùm per hoc ſequatur, quòd ad ipſum non pertineat querela ſiue aſſiſa, ſed ad verum dominum, & ideò cadit aſſiſa quantûm ad ꝑſonam ſuam, & nō quantum

quantùm ad perſonam domini. Si autem verus dominus oppoſuerit exceptionẽ ſeruitutis ſeruo ſub poteſtate ſua conſtituto, ſufficit ſi probet illum eſſe ſeruum ſuũ vel p parentes vel p aſſiſam. In quo caſu terminabitur queſtio ſtatus & aſſiſa, niſi forte liber homo ſit bona fide poſſeſſus & proclamare voluerit in libertatem: in quo caſu, nõ nocebit ei iſta exceptio & exceptionis probatio, dum tamen ſe poſſit probare liberum, & ſic exire a ſtatu ſeruili in libertatem. Sed quoniam ſeruus aliquandó eſt ſub poteſtate domini conſtitutus, & in ſtatu ſeruili in poſſeſſione ſeruitutis, aliquandò extra poteſtatem in ſtatu libero, in poſſeſſione libertatis, aliquãdò teneat libere aliquãdo in villenagio, cũ queſtio ſtatus incidat in aſſiſã & præiuditialis ſit, videndum erit cui obijciatur & a quo. Cui, vtrũ.s. ei qui fuerit ſub poteſtate dñi ſui cõſtitut⁹, ſiue nomine ꝓprio, ſiue alieno bona fide poſſeſſo, ſiue libero ſub poteſtate alicui⁹ in ſtatu ſeruili exiſtẽte qualitercunq;: ſiue per vim & iniuſtam detentionem, ſiue per copulam maritalem, ſiue obijciatur ei qui fuerit extra poteſtatem, & tũc vel ei qui fugitiuus ſuus eſt & recentèr fugit de terra ſua & recenter inſecutus, vel non recentèr, ita quòd ſine breui reuocari non poſſit in ſeruitutem, vel ei qui nunquâm fuit ſub poteſtate ſua, ſed de natiuis ſuis natus, qui aliquãdò fugerunt vel a terra ſua vel anteceſſorum ſuorum. Item vel eis qui fugitiui ſũt reuera, ſed cum exceptione perpetua muniti vel priuilegio, exceptione.s. perpetua, qua ſe tueri poſſint perpetuò: quia nunquam forte fugerunt de terra opponentis, vel huiuſmodi priuilegio, quia manentes in ciuitate aliqua vel villa priuilegiata, vel dominico domini regis per vnum annum & vnum diem ſine clamio. Item priuilegio clericali. Sed quid dicetur de milite? reuera illud idem quod de clerico, donec fuerit per iuditium degradatus. Item refert vtrum proprio ſeruo obijciatur vel alieno. Item in qua cauſa, vtrum ſcilicet in iuditio petitorio in cauſa proprietatis, vel querenti in iuditio poſſeſſorio & reſtitutionem petenti, in cauſa poſſeſſionis & ſpoliationis. Item refert vtrum queratur & petat reſtitui de ſpoliatione propria: vel petat ſibi rem reddi de poſſeſſione aliena, ſicut de ſeyſina alicuius anteceſſoris ſui, quam anteceſſor habuit die quo obijt in cauſa poſſeſſionis vt de feodo. In reſtitutione ſpoliationis, non nocet ei qui eſt extra poteſtatem conſtitut⁹ quin recuperet, quia prius inquirendum eſt de ſpoliatione quâm de ſtatu. Si autem petat verſus dominum in cauſa proprietatis, ei obſtabit exceptio villenagij, & probabitur exceptio villenagij per parentes vel per patriam: vt ſi ſeruus petat ſeyſinam anteceſſorum ſuorum ante fugam. Item vt de feodo & de iure in cauſa proprietatis, in qua non admittitur ad actionem, oppoſita exceptione ſeruitutis & probata pro ſtatu anteceſſorum ſuorum, & de eorum ſeyſina, niſi forte ipſi eſſent in ſtatu liberali. Si autem obijciatur exceptio villenagij alicui, vt iuratori, talis exceptio probatione non indiget nec aliqua ſolennitate, ſed credendum erit ſimplici verbo coniuratorum, ſine aliquo ſacramento, vt ſupra, de exceptionibus contra iuratores. ¶4. Item refert a quo opponi debeat, quia quamuis exceptio aliquandò cõpetat verſus alium, non tamen pertinet ad omnes vt illam opponant. Ideo videndum vtrum ille dominus vel extraneus: & ſi extraneus, vtrum

ille feoffator fuerit, vel alius cuius nulla ratione interfuerit. Si autem dominus ſub cuius fuerit poteſtate, ſeruus proprius vel alienus, vel liber homo, cuius ſtatus ſit dubius, an ſit liber vel ſeruus, ſi prima facie aſſiſa ſiue actio iuſta videatur, cùm ſeruus exceptionem non habeat contra dominum ſuum, quia nullum habet liberum tenementum contra dominum ſuum, quia quicquid per ipſum acquiritur, id domino acquiritur, & cùm ipſe a domino poſſideatur, nihil poſſidere poteſt nec proprium habere. Si autem ſeruo alieno vel libero in ſtatu ſeruili conſtituto, tenebit exceptio donec ſeruus probetur alienus, vel donec ille liber in ſeruitute detẽtus ſe liberum eſſe probauerit. Et ſemper erga tales locũ habebit iſta exceptio, ſiue tenemẽtum fuerit villenagium purum ipſius domini, vel eorum perquiſitum ex feoffamento alio. Cùm autẽ oppoſita fuerit exceptio a vero domino ei qui fuerit extra poteſtatem domini ſui et recenter fugerit, tenebit exceptio contra eum, quamdiu dominus eum repetere poſſet ſine breui, & ita quòd non oportet eum ad alterius auxiliũ recurrere niſi ſuum, & ſi habere nõ poſſit regreſſum ad villanum ſuum recuperandum, niſi per breue qualiſcunq; fuerit ille fugitiuus, vel qualitercunq; fuerit extra poteſtatem, vel quandocunq; fugerit, non tenebit exceptio nec valebit, quouſq; fugitiuus peruenerit in poteſtatem domini, cûm dominus deſierit poſſidere per impotentiam vel negligentiam, & vtramq; amiſerit, naturalem vz & ciuilem, quaſi exceptione oppoſita non ſuo tẽpore nec ſuo loco: ſed villano competit reſtitutio ꝑ aſſiſã, quia forte habet exceptionem ꝑpetuam, & dominus nunquam audietur excipiendo, donec villanus ꝑuenerit in ſuam poteſtatem, qui forte ſe tueri poterit in ſtatu libero donec diſcuſſum ſit vtrum liber ſit an ſeruus, vel donec dominus in ꝓbatione defecerit vel non defecerit, & çùm in cauſa ſtatus per breue de natiuis illum in ſeruitutem reuocauerit, ꝓbato villenagio, reſtituetur domino ſuo cum tota ſequela ſua, & cum omnibus terris & catallis ſuis omnibus. Sed quare non poteſt dominus ſuus eijcere eum de tenementis acquiſitis & auferre ei catalla ſua ſine iuditio, cùm fuerit extra poſſeſſionem, antequam corpus diſrationauerit? Videtur quód ſi ita eſſet hoc eſſet iniquum, quia non poterit quis habere ꝑtinentias antequã habuerit id ad quod res ꝑtinuerit, ſicut videri poterit ꝑ exemplum de aduocationibus eccleſiarum. Quia ſi ad aliquem ꝑtineat maneriũ aliquod cum aduocatione, & fuerit extra poſſeſſionem & vacauerit eccleſia, ſi p̄ſentauerit ꝓpter ius præſentandi quod ad eum ꝑtinebit cum manerio, non valebit præſentatio, antequam diſrationauerit manerium ad quod præſentatio ꝑtinuerit. Et vulgaritêr dicitur, quòd primó oportet Ceruũ capere, & poſtea cûm captus fuerit illum excoriare. Item videtur quód non poterit quis terras vel catalla a ſeruo vel fugitiuo qui fuerit extra poteſtatem & in ſtatu libero auferre ſine corpore, ꝓpter verba in breui de natiuis contenta, vbi pręcipit dominus Rex quód vicecom̃ faciat ei habere natiuum & fugitiuum ſuum, cum tota ſequela ſua, & cum ſuis catallis, & vnde videtur ꝙ ſine iuditio catalla ſua auferre non poteſt, quia ſi ita, talia verba ſcilicet (cum catallis) in breui ꝑperam, ꝓpter perſonam, poſita effectum non haberent. Item ratio eſſe poterit quód ſi inter do-

minum & ſeruum illum aliás queſtio ſtatus haberetur, obſtaret ſẽper domino petenti exceptio ſpoliationis, donec ſeruus ad plenum reſtitueretur. Quid etiam iuris clamare poterit dominus in cattallis vel tenemento quaſi in acceſſorio, cùm nihil iuris clamare poterit in corpore quòd eſt principale, & ſicut non habet locum exceptio a domino propoſita contra eum qui fuerit extra poteſtatem, quia ſi exceptio domini prima facie iuſta videatur, tamen eliditur per replicationem quòd ſit extra poteſtatem quaſi ſui iuris, quæ ſi neceſſe fuerit, multipliciter probatur, & quôd eijci non poſſit antequam corpus diſrationetur, quia per eos tantum acquirimus, quos ſub poteſtate noſtra habemus, ſicut per ſeruos et liberos &c. Et quod per tales acquiritur, dominorum erit, quod autem per illos qui extra poteſtatem ſunt, non niſi tunc demùm, cûm in noſtrã deuenerint poteſtatem. Si autem extraneus fuerit, qui eiecerit ſeruum alienum extra poteſtatem conſtitutum, multo fortius non habebit locum in perſona ſua exceptio, quia ius non habet, cùm locum non habeat in pſona domini qui ius habet in pſona ſerui. Et ideò quamuis aliâs locum haberet in pſona domini, vt prædictum eſt, ſi ſeruus fuerit ſub poteſtate, tamen non competit cuilibet de populo vt illam opponat, niſi ius habeat opponendi, vel ſi competat, & illam opponat, elidi poterit p replicationem, vel quia non ptinet ad opponentem vt illã opponat, quia ius non habet, vel ſi ius haberet, elidi poſſet p replicationem ab eo qui ius haberet replicandi, quia ſicut non habet quis ius excipiendi, cùm ſua omnino non interſit cùm extraneus ſit, ita non pertinebit ad querentem replicatio, quia replicatio pertinet ad alium & non ad ipſum, & ſic in perſona eius cuius reuera ſeruus non interfuerit, locũ habebit & tenebit exceptio verſus querentem, quia querens replicationem non habet, nec pertinet ad ipſum replicare, donec ad ipſum peruentum fuerit qui ius habet replicandi, verbi gratia. Seruus alicuius ſub poteſtate domini ſui conſtitutus facit pquiſitum de libero tenemento, forte ab alio quàm a domino ſuo eijcitur, competit tamen extraneo exceptio de tenemento quod tenetur in villenagio, quia ad dominum pertinet actio ſi ſeruus eijciatur, & non ad ſeruum, quia ſeruus non habeat actionem. Item eſto, quòd ſeruus extra poteſtatem domini conſtitutus perquiſitum fecerit, priûs oportebit dominum diſrationare ſeruum, & tunc demùm ſe ponere poterit in tenementum. Sed eſto quòd feoffator ſerui hoc non permiſerit, ſed ſe poſuerit in ſeyſinam, vel extraneus forte, quis habebit aſſiſam nouæ diſſeyſinæ, vel dominus vel ſeruus? Dominus non, quia nunquàm ſeyſinam habuit, ſi ſeruus petere velit per aſſiſam, obſtabit ei exceptio villenagij. Sed reuera quicquid dicatur: ſeruus extra poteſtatem domini conſtitutus, cùm ſit in ſtatu libero contra dominum proprium habebit aſſiſam, multo fortius in ſtatu libero reſponſurus erit contra non dominum, qui nihil iuris habet in perſona ſerui: & ſic ſi dominus non habuerit exceptionem ſeruitutis, nec extraneus multo fortius. Si ſeruus fuerit in ſtatu libero, & ita in ſtatu dubio, ſemper erit pro libertate iudicandum, donec probetur in contrarium, & ſic primò procedat aſſiſa quaſi de libero tento, & poſtea agatur de ſtatu, quia piudicialis eſt diſſeyſina.

Item

Item qui tenet villenagium de domino ſuo, eiectus eſt a villenagio ab extranea perſona cuius non intereſt, villanus queritur per aſſiſam, extraneus opponit exceptionem villenagij, villanus replicat quòd non ꝑtinet ad extraneum excipere, quia ſua non intereſt: extraneus econtrá, quòd ſi ad eum non ꝑtinet villenagij exceptio, ad villanum non ꝑtinet replicatio ſed ad dominum ſuum, et ſic compenſata hinc inde replicatione cum exceptione, remanebit extraneus in ſeyſina, donec ille, ſcilicet verus dominus qui actionem habet & non ſeruus, agat, petendo reſtitutionem per aſſiſam. Et ſi ſic extraneus excipiat, non eliditur exceptio ſua per replicationem, quòd nihil ad ipſum: quia quamuis exceptio ad ipſũ non pertineat de iure, tamen locum habet contra villanum, quià villanus non habet actionem, non magis quàm firmarius qui alieno nomine tenet. Si autem ſeruus perquiſitum fecerit tenendum liberè de feoffatore ſuo, et dominus tenementum illud in manum ſuam non ceperit, tunc ſi extraneus eum eijciat vel feoffator ſuus, & contra ſeruum excipiat de villenagio, elidetur exceptio per replicationem, quia in hoc caſu competit ſeruo replicatio, ſcilicet quòd ad alium non pertinet exceptio. Si autem ei qui eſt extra poteſtatem domini ſui petenti reſtitutionem opponatur exceptio villenagij, non habebit locum exceptio, antequam corpus diſrationetur in cauſa ſtatus, vt prædictum eſt, etiam ſi opponens parentes querentis producat ad exceptionem illam probandam: quia ſi ita, ſequeretur quòd cauſam ſtatus in iuditium deduceret, & quia ita terminarentur ſimul tam cauſa ſtatus quàm aſſiſa (quod eſſe non debet) in perſonis eorum qui extra poteſtatem fuerint dominorum in ſtatu libero, & quaſi ſui iuris. Si autem opponatur huiuſmodi exceptio alicui qui fuerit ſub poteſtate domini, ſi fuerit ſeruus proprius, & ad exceptionem probandam ꝓducti fuerint parentes qui eum ſeruum ꝓbauerint, tunc locum habet, quòd ꝓ hoc terminatur tam cauſa ſtatus quàm aſſiſa. Et talis liberabitur domino ſuo vt villanus. Et ꝓ hoc terminabitur vtrumquè. Illud idem erit, ſi villanus contendat ſe eſſe liberum ſub poteſtate domini conſtitutus, & ꝑquirat breue de ſeruitijs & cõſuetudinibus quòd dominus ab eo non exigat &c. Et dominus oppoſuerit villenagium & parentes ꝓduxerit, vtrumquè placitum ꝓ hoc terminabitur, indirectè tamẽ. Idem erit, ſi cùm villanus iuſtificari non poſſit a domino ſuo quòd ei faciat ſeruitia, vel cûm villanus breue de pace ꝑquiſiuerit cûm ſit ſub poteſtate domini, & nullum breue ꝓceſſit de natiuitate ſua, & dominus ſibi ꝑquiſiuerit breue quòd faciat ei conſuetudines & ſeruitia, quæ ei facere debet de tenemento quod de eo tenet in villenagio, & parentes ꝓduxerit, & ſic ꝓbauerit villenagium, vtrumquè terminabitur & indirecte, ſiue liber tenuerit villenagium ſiue villanus, et in hoc caſu querens ſe ponat in aſſiſam velit nolit, cûm fuerit ſub poteſtate domini, alioquin ei denegetur actio, quod aliter eſſet, ſi eſſet extra poteſtatem. Si autem ſeruo alieno bona fide poſſeſſo a poſſidente obijciatur huiuſmodi exceptio, parentes non poſſunt ꝓduci, ſed tamen ſtandum erit præſumptioni, & tenet exceptio ꝓpter poſſeſſionem, donec ꝓbetur in contrarium, & poſſeſſus ſe probet liberum. Eodem modo ſi ſeruo alieno bona fide poſſeſſo,

ſemper ſtabitur huiuſmodi exceptioni, donec verus dominus eum euincat, & ſi ille qui poſſidet aliquo caſu parentes illius ꝑduxerit ad probãdum, non valebit, quia ꝑ hoc non probabit illum eſſe ſeruum ſuum, cùm parentes ſui ſint ſerui alieni. Et ad ꝓbandam exceptionem villenagij, nõ oportet in aliquo caſu ꝑducere parentes, ſed ſufficit ꝓbare ꝑ aſſiſam tantùm, quam ſi querens recuſauerit, denegabitur ei actio ſiue querela, & ſi iuratores malè iurauerint, conuincendi ſunt ꝑ parentes eius qui fuerint ſub poteſtate domini. Item eſto, quòd feoffator ſeruum ſub poteſtate exiſtentem, de tenemento quod ei dedit libere tenendum eiecerit: tũc diſtinguendum erit vtrum dominus ſerui tenementum illud in manum ſuã ceperit vel non. Si autem ſic, tunc dominus habet aſſiſam & actionem, & ſeruus nullam, non magis quàm de villenagio domini. Si autem non, tunc competit villano actio & hæredibus ſuis contra feoffatorem ſuum, & hæredes ſuos & alios omnes qui ab eis cauſã traxerint, vel feoffamentum, vt ſi ipſi proponant exceptionem villenagij contra talem, ipſe habebit replicationem ex facto & feoffamento donatoris. Et vbi ſequitur aſſiſa nouæ diſſeyſinæ in perſona anteceſſoris, ſequetur aſſiſa mortis anteceſſoris in perſona hæredis, non obſtante exceptione villenagij, ꝓpter verum dominum villani. Eodem modo contra extraneos ad quos nõ ꝑtinet eijcere, & tamen villanus in hoc caſu habeat actionem, & nõ dominus. Item eſto quòd dominus ſeruo ſuo ſub poteſtate ſua exiſtenti terram dederit tenendam libere ſibi & hæredibus ſuis cum manumiſſione, licet ſeruus ille villenagium tenuerit, tamen ꝓpter manumiſſionem liber erit, ac ſicut alius liber quilibet libere tenebit, & quamuis tenuerit in villenagio, villenagium non aufert ei libertatem manumiſſionis. Et vnde ſi dñs ipſum deiecerit, & ipſe agat ꝑ aſſiſam, ſi dominus excipiat de villenagio, ipſe habet replicationem ex facto & manumiſſione domini ſui. Et eodẽ modo de villenagio quod tenet, poteſt villenagium derelinquere ſicut alius liber. Eodem modo, ſi dñs ei manumiſſo faciat cõuentionẽ, habeat erga dñm ſuum actionem ex conuentione. Si autẽ ſeruo donationẽ fecerit ſine manumiſſione de aliqua terra tenenda ꝑ liberum ſeruitium, talis donatio ſiue conceſſio non mutat ſtatum ſuum ſeruilẽ, quia ꝑſonæ liberę villenagiũ nihil aufert libertatis, nec liberũ tenẽtũ villano aliquid confert libertatis. Si autẽ dñs ita dederit ſine manumiſſione, ſeruo & hæredibus ſuis, tenendũ libere, præſumi poterit de hoc ꝙ ſeruum voluit eſſe liberũ, cùm aliter ſeruus hæredes habere nõ poſſit niſi cũ libertate, & ita contra dñm excipientẽ de villenagio, cõpetit ei replicatio. Si autẽ cuicunq; in poteſtate alicuius exiſtenti vel extra, ſiue exceptionẽ habeat ꝑpetuã vel priuilegiũ, a quocunq; opponatur dño vel alio quocunq; feoffatore, vel extraneo, cuius nõ interfuit, vel alio quocunq;, et querens replicare noluerit contra tenentẽ, ſed ſimpliciter dicat ꝙ liber ſit, & inde ponat ſe ſuꝑ iuratã, & alius affirmet quòd non, et inde ſe ponat ſimiliter ſuper iuratã, abſq; alia ꝓbatione ꝑducenda ꝑ parentes vel alio modo, cùm ſic agatur de conſenſu partiũ, cadit aſſiſa, nec eſt capienda vt aſſiſa, ſed vertitur in iuratã, & fiat ſacramentũ, ita quòd veritatem dicent de ijs quæ ab eis exigẽtur ex parte dñi Regis, quia nõ eſt actũ in hoc caſu pĩcipaliter de diſſeyſina,

ſina,vtrũ diſſeyſitus fuerit vel non: Sed an talis ſit an talis.s. liber vel ſeruus,& ſic ibi nulla erit cõuictio ꝑ aſſiſam ꝓpter conſenſũ,nec huiuſmodi exceptio tangit aſſiſam, cûm faciant ſibi iuratã quaſi iudicẽ ex conſenſu de ſtatu: vt ſi dicant iuratores ꝙ ſeruus ſit,nihil capiet ꝑ aſſiſam, ſi autem liber,tunc primò ꝓcedet aſſiſa vtrum diſſeyſitus fuerit vel non,dũ tamen eis prædicatur, quòd in hoc caſu ad aliud remediũ nõ habebũt regreſſũ, & ita ꝑ hoc terminabitur negotium quoad ſtatũ, & nulli eorũ quantûm ad exceptionẽ vel reſponſionẽ præiudicabitur, ſi poſtmodũ de cauſa ſtatus agatur inter tales: quia ſi iurata dicat ſimpliciter quòd querens villanus eſt,non erit ꝓpter hoc dño liberandus,nec ad villanũ cõuictus,ſi fuerit extra poteſtatẽ, ſed alia actione opus erit ꝑ breue de natiuis, quia ꝑ iuratã iſtã nihil aliud agitur,niſi quòd a querela repellatur,& ſi ſub poteſtate dñi fuerit conſtitutus vt ſeruus, & iurata dicat ipſum eſſe liberũ,quãuis recuperet per aſſiſam, tamen corpus non liberatur a manibus dominorum, antequam per aliud breue ſe ꝓbet eſſe liberum, quia exceptio villenagij oppoſita & ſic probata, ſtatum non mutat nec conditionem, ſicut ſi ageretur de ſeruitijs & conſuetudinibus vbi probatur ſeruitus indirectè. Si autem tenens dicat excipiendo quòd querens ſe cognouit ad villanum,tunc reſtat querendum a iudice vbi,& ad villanum cuius? quia ſi non fuit villanus opponentis exceptionem, non pertinet ad ipſum exceptio, ſed ad eum cuius villanus eſſe dicitur, & ſub cuius fuerit poteſtate, & domino ſuo competit exceptio ex confeſſione ſine alia probatione, niſi poſt confeſſionem illam ſtatim mutauerit per manumiſſionem, ex facto domini ſui, vel feoffamentum, vel conuentionem: quia in hoc caſu etſi dominus habeat exceptionem iuſtam, ſeruus habet contra exceptionem iuſtam replicationem. Et hæc verâ ſunt niſi ſit aliquis qui dicat, quòd querens inuitus & non de conſenſu ſe ponat in aſſiſam cûm habeat replicationem, & quòd aliter non ſit audiendus. Si autem nulla facta exceptione villenagij vel propoſita alia, quare aſſiſa debet remanere, & procedet aſſiſa in modum aſſiſæ, & aſſiſa ita dicat ſimpliciter quòd querens liberum tenementum habere non poſſit, quia villanus eſt,vel econtrarió ſcilicet quod liber ſit: Si iuſtitiarius ſine aliqua examinatione ſecundùm dicta iuratorum (quod eſſe non deberet) iudicauerit,ſi poſtmodum ꝑ parentes vel alio modo ꝓbetur contrarium,iuratores de ꝑiurio conuincentur.Item eſto,quòd ille cui villenagium opponitur ſit perſona pænitus incognita,ita ꝙ iuratoribus nihil conſtet de conditione, vtrum liber ſit an ſeruus, in hoc dubio erit ꝓ libertate iudicandum, ita ꝙ in benigniorem partem cadet interpretatio, ſicut de quolibet homine præſumitur, quòd ſit bonus homo, donec ꝓbetur in contrariũ, & etiam quia opponens exceptionẽ de villenagio nõ probat eam: eſt igitur quaſi nulla cùm nõ ſit probata,licet reuera talis ſit,ſecundûm quod proponit. Ius enim nũq̃ deficit licet deficiat probatio. Itẽ eſto ꝙ ſeruus alienus ſub poteſtate alterius quàm dñi ſui conſtitutus ꝑquiſitũ fecerit,& a vero domino eijciatur antequam illã recuperauerit, recuperabit ſeruus per aſſiſam erga verum dominum ſuũ,nõ obſtante exceptione villenagij,ſecundum quod terra illa capta fuerit in manũ eius ſub cuius poteſtate fuerit

vel

vel non, & ſecundum hoc competit aſſiſa vni eorum vel alteri. Item eſto quòd quis ſeruum alienum, & in poteſtate domini ſui exiſtentem feoffauerit, tenendum de domino ſuo liberè, ſi dominus hoc voluerit, & homagium ſerui ſui receperit, ſi eum eijciat, ſeruus per aſſiſam recuperabit, nõ obſtante villenagio, ſed in voluntate domini erit, vtrum hoc facere voluerit, vel tenementum illud in manum ſuam capere. Item ſi ſeruus ſibi ipſi acquiſiuerit & non domino, dominus ſerui non efficietur dominus rei, antequam illam ceperit in manum ſuam, & competit ſeruo aſſiſa contra omnes, prçterquam contra verum dominum ſuum in cuius fuerit poteſtate, non obſtante exceptione villenagij. Si autem acquiſierit ad opus dominorum & nomine ipſorum, vnius vel plurium, vel vni ex pluribus, eis competit aſſiſa quorũ nomine acquiſiuit, quia ex facto ſerui ſũt in poſſeſſione, licet non ceperint in manum ſuam cum ſolennitate. Item ſi in modum exceptionis hoc modo opponatur villenagium a tenente.s. quòd querens aſſiſam portare non poſſit quia villanus eſt & filius villani, poterit vtrumq; eſſe verum, & quòd ille querens habeat contra iſtam exceptionem iuſtam replicationem, & ꝙ cadet aſſiſa, vel procedet, de vtroq; iſtorum, vel de altro, vel de neutro, non cadet aſſiſa ſi querens non replicauerit vel exceperit, quia neutrum iſtorum habet, nec replicationẽ nec exceptionem, quia villanus eſt ſub poteſtate domini ſui conſtitutus, & natus de villano & villana ipſius domini ſui. Eodẽ modo de patre ſuo, & ſic ſi replicet vel excipiat, ꝑ aſſiſam veritas declarabitur, & ſecundum hoc locum habebit replicatio vel nõ habebit. Et ſi aſſiſa faciat cõtra ipſũ cadat de vtroque. Item poteſt eſſe quòd cadat de vno & nõ de alio, quia „ benè poteſt eſſe ꝙ ipſe villanus ſit & pater ſuus liber, ſed ipſe habet exceptionem pro ſe & forte priuilegium, & ideo per hoc ſe defendit cõtra exceptionem. Item poteſt eſſe quòd liber ſit & pater ſuus villanus, quia ipſe ꝓgenitus ex libera & ſoluta ex patre villano, quo caſu ſequi debet conditionem matris. Item viceuerſa, poteſt eſſe quòd ipſe ſit villanus & pater liber, quia ꝓgenitus ex villana & libero in matrimonio ſiue contubernio, & in quo caſu ſequetur conditionem matris, maximè ſi liber ingreſſus ſit in villenagium ad natiuam, ſecus erit ſi extra villenagium, quia thorus mariti liberi facit eam liberam in vita viri. Et quia ſi in ſeruitutẽ peteretur, defenderet ſe contra exceptionem villenagij ꝑ replicationem liberi thori. Item ſi ſic obijciatur villenagium quòd villanus ſit, quia pater ſuus villanus fuit, tunc conſiderare oportet vtrum matrimonium interuenit vel non, ſicut ꝑdictum eſt, & in quo ſtatu talis pater obijt, vtrum in ſtatu libero.s. ita quòd peti non poſſit ſine breui, quamuis fugitiuus vel alius ſeruus, vel in ſtatu ſeruili, liber vel alius ſub poteſtate alicuius cõſtitutus vel detentus, & ſecundum talem ſtatum erit exceptio villenagij iudicanda. Et ideo ſiue pater liber ſit ſiue ſeruus tempore mortis, vel in ſtatu libero vel ſeruili, erit exceptio villenagij iudicanda, & hoc ita, niſi in filio ſit ſtatus patris immutat᾿. Sed dici poſſet forte ab aliquo quòd de ſtatu defuncti poſt mortem agi non poteſt, vtrum liber ſit ſiue baſtardus. Verum eſt, quòd ad hoc agi non poteſt, quòd mortuus ad villanum ꝓbetur, quia hoc eſſet in principali caſu ſtatus, ad ꝓbandum talem ꝑ teſtes

et

et parentes, & ita mutare ſtatum defuncti. Poterit tamen inquiri ꝑ iuratam vtrum ipſe villanus obijt vel liber, vel baſtardus fuit ſtatu non mutato, quia villenagium oppoſitum in modum exceptionis, ſtatum defuncti vel viui non alterat nec mutat. Et longè aliud eſt ꝓbare ꝑ teſtes & parẽtes quòd ita eſſe debeat, vbi ſit aliquis qui reſpondere poſſet ad propoſita, quàm inquirere ꝑ iuratam ſimpliciter ſi ita fuit, & hæc vera ſunt, etiam ſi reuera pater villanus fuit & in iuditio petitus vt villanus ꝑ breue, & in ſtatu libero ſe defendit vſquè ad mortem. Et idem erit ſi extra poteſtatem domini conſtitutus nũquam in vita petitus eſſet, ſtatu enim liber eſt quicunquè extra poteſtatem domini ſui conſtitutus ſine placito & breui in ſeruitutem reuocari non poſſit. Et eodem modo ſtatu ſeruus erit liber homo in poſſeſſione ſeruitutis conſtitutus, ita quòd ad libertatem ꝑuenire non poſſit ſine placito, & in tali ſtatu obierit, ſiue in vita ſua in libertatem ꝓclamauerit ſiue non.

1 ¶ *De quibuſdam caſibus ſpecialibus tangentibus materiam præcedentem.* *Cap. 22.*

DIctum eſt ſupra in genere, qualiter opponenda eſt exceptio ſeruitutis & cui competat. Nunc autem fit deſcenſus ad caſus ſpeciales. Eſto igitur quòd liber homo ingrediatur in villenagium ad ancillã villanam, non ꝓpter hoc mutatur ſtatus eius, ſed in parte obumbratur, cûm ꝓpter villanam, quæ eſt quaſi terminus copulans, recedere non poſſit a villenagio, oportebit eum facere villanas conſuetudines, non tamen ratione ꝑſonæ, ſed ratione villenagij, quia ꝑ hoc non mutatur ſtatus nequé conditio liberæ ꝑſonæ. Sed eſto quôd ambo ſunt fugitiui ſcilicet vir & vxor, vxor petatur & reuocetur in ſeruitutem, & vir vxorem ſequatur: ſiue vice verſa. Eſto quód villanus extra poteſtatem domini ſui cõpuletur liberæ liberum tenementum habenti, ſi dominus ſerui vtrumq; eijciat, tam virum quàm vxorem, quæritur an recuperare debeant non obſtãte exceptione villenagij, veriꝰ eſt quòd ſic, ratione ſupradicta, donec ſeruus in ſeruitutem reuocetur. Sed quid dicendum eſt de vxore & libero tenemento, ſi dominus ſe poſuerit in tenementum vxoris, cum ꝑ ſe petere nõn poſſit ſine viro, ſi autem vir adiungatur, obſtabit exceptio, quid ergo erit? Videtur quòd dominus retinebit quamdiu villanus vixerit, et poſt mortem villani vxor remedium habebit quaſi ſublato impedimẽto, ſed reuera recuperabit prẹoptenta, ſed petere nõ poſſet adipiſcenda. Itẽ domino exceptionem villenagij opponenti, reſponderi poterit & cõtra ipſum replicari multis modis. Poterit enim replicari quòd dñs in curia regis recognouit ipſum eſſe liberũ, & remiſit ei totũ ius & clameũ quod habuit vel habere potuit in ipſo & in tota ſequela ſua, & inde ꝓferat Cyrographũ in curia dñi regis cõfectũ, quod ſi habuerit vel nõ, & recognitiò irrotulata fuerit, vocet rotulos ad warãtũ, & hoc vbi dñs vexauerit eũ in curia, & eum petijt vt villanũ. Itẽ eodẽ modo ſi dñs eũ aliquando ꝓduxit in curia dñi regis vt liberũ hominẽ ſuũ ad diſrationandũ, vel legẽ aliquã faciẽdã vel purgationẽ, quod de facili ſciri poterit ꝑ rotulos. Et eodem modo ſi hoc fecerit in com̃, quod etiã ſciri poterit ꝑ recorda com̃.

Item

Item ſi dominus eum manumiſit & feoffauit de libero tenemento, & ſic recuperabit ſeyſinam manumiſſus non obſtante exceptione villenagij, contra eum qui manumiſit & hæredes ſuos, vt inter Thomā veteris pontis & Richardum & alios quoſcunq; ei ſuccedentes ex quacunq; cauſa, cûm nihil amplius exigere poſſunt quám ille potuit cui ſuccedunt. Eodē modo dicendum, ſi quis manumiſſus fuerit etiam ſine libera terra. Item ſi fiat quod tantundem valet, vt ſi dominus feoffauerit ſeruum ſuum etiā ſine libertate expreſſa, tenendum ſibi & hæredibus ſuis ꝑ liberum ſeruitium, quia ex quo mentionem facit de hæredibus, præſumitur vehementer quòd dominus voluit ſeruum ſuum eſſe liberum, quod quidem non eſſet ſi de hæredibus mentionem non faceret. Item idem erit ſi dominus aliquando petijt eum vt natiuum ſuum, et ipſe ꝑ parentes vel alio modo ꝓbauerit ſe eſſe liberum, & aliæ infinitæ poſſunt eſſe reſponſiones ſicut exceptio rei iudicatæ, & replicationes contra dominum. Si autem dominus ſic dicat & excipiat contra petentem reſtitutionem ꝑ aſſiſam, & adijciat quòd villanus ſit, vel filius villani vel villanæ, ad hoc quod dicit q̃ filius villani vel villanæ, replicare poterit, quòd licet pater ſuus villanus eſſet, mater tamen ſua libera fuit & ſoluta, et ideo ſequi debet conditionē matris & non patris. Ad hoc autem quod dicitur quòd mater ſua fuit villana, replicari poterit, quòd quámuis villana, copulata fuit libero homini in libero tenemēto, & ipſe genitus in libero thoto, ꝓpter quod ſequi debet conditionem patris & non matris. Item replicari poteſt contra dominum excipientem in villenagio, quòd quamuis vtrumq; habeat villanum tam patrem q̃ matrem copulatos, & quamuis ſit in villenagio genitus, quôd ad dominum non ꝑtinet exceptio: vt ſi villanus alicuius in alterius villenagium ingreſſus, vel villana econtrariò in alterius villenagium ad villanum, non habet aliquis exceptionem villenagij contra talem ſi feoffatus fuerit tenendi liberè, niſi ille in cuius villenagio genitus fuit & natus: maximè ſi fuerit ſub eius poteſtate conſtitutus. Item cùm ſeruus replicauerit contra dominum de manumiſſione, dominus poteſt triplicare verſus ipſum, quód manumiſſio non fuit ſufficiens nec ꝑfecta. Sed hæc triplicatio locum habet in hærede manumiſſoris, & non in ipſo manumiſſore. Quiâ eſto quòd ſeruus velit manumitti, & cùm nihil habeat ꝓprium, eligat fidem alicuius qui eum emat quaſi ꝓprijs denarijs ſuis, ꝑ talem emptionem non conſequitur emptus aliquam libertatem, niſi tantū quòd mutat dominiū in re empta, inprimis ſolui debet pretiū, poſtea ſequitur traditio rei. Soluitur hic precium ꝓ natiuo, ſed nulla ſubſequetur traditio, ſed ſemper manet in villenagio quo prius. Si tenens tenementum acquirat tenendum liberè, & hæres manumiſſoris vel alius ſucceſſor eum eijciat, ſi petat ꝑ aſſiſam & hæres opponat villenagium, & villanus replicet de manumiſſione & emptione. Hæres triplicare poterit q̃ imperfecta fuit emptio ſiue manumiſſio, eo quòd nunquam in vita venditoris ſubſecuta fuit traditio, & ita talis ſemper remanebit ſub poteſtate hæredis, nec valebit eis in hoc caſu inſtrumentum manumiſſionis, quod quidem ſi in iuditio ꝓferatur magis nocere poſſit quâm ꝓdeſſe. Et notādum, quòd ita excipere poterit tenens contra querentem, quòd querens

ſemper

ſemper onerabitur probatione,& ſic replicari contra exceptionē a querente,quód replicationem opponens onerabitur probatione vice verſa: & iſta ſufficiant in prædictis,exempli cauſa, ſed aliquid dicetur inferiùs de caſib⁹ ſpecialibus. Item obijci poterit villenagium in modum exceptionis cū adiectione tali,ſcilicet quòd querens liberum tenementum habere non poſſit, quia villanus eſt, & ita villanus, quód filiam ſuam maritare non poteſt ſine mercheto, ad plus vel ad minus pro volūtate domini, & alias obiectiones obijcere poterit, per quas veriſimile eſt q̧ villan⁹ ſit. Et vnde oportebit quòd veritas inquiratur per modum iuratæ & non in modum aſſiſæ,ſi vtraq; pars de communi conſenſu ſe poſuerit in iuratā,vt inter placita quæ ſequūtur regē de aſſiſis captis apud Norwich corā rege, anno regni ſui viceſimo tertio. Aſſiſa nouæ diſſeyſinæ ſi wilhelmus Bieard. Item obijci poterit exceptio villenagij in hunc modum, quòd querens villanus ſit,& teneat in villenagio: vt in eodem rotulo coram ipſo rege. Aſſiſa nouæ diſſeyſinæ ſi Richardus de Merlay.Item obijci poterit in tali adiectione, quòd non poteſt pullum ſuum maſculum vendere nec bouem,ſine licentia domini. Item poſſunt omnes iſtæ obiectiones & plures ſimul & ſemel & aliæ plures opponi contra querentē,& de quibus omnibus poterit inquiri veritas per iuratam & non in modum aſſiſę, excepto eo, quòd ſi obijciatur exceptio villenagij cū tali adiectione inter alias, quód non poſſit maritare filiam ſuā ſine mercheto certo vel incerto, talis adiectio nunquam locum habebit in perſona liberi licet teneat per villanas conſuetudines, niſi ſe ad hoc ſpecialiter obligauerit,vel niſi ſe copulauerit villanæ in villenagio propter iura libertatis, quia quāuis teneat in villenagio, tamen ſui iuris eſt vt liber homo,nec ſanguinem ſuum nec carnem (licet in villenagio tenuerit) ſubijcit ſeruituti: de ſeruo autē hoc intelligendum erit, qui ſui poteſtatem non habet ſed dominus. Si autem cōtra prędictas rationes aliquid ſtatuatur,nō erit hoc ꝓ iuditio vel iure obſeruandum,quia potius error dici poſſit quàm veritas,corruptela quàm conſuetudo: vt ſi quis cognouerit ſe aliquando fuiſſe villanū ſed manumiſſum, non recuperabit liberum tenementum per aſſiſā, licet proferat chartam manumiſſionis: vt inter placita quæ ſequuntur regem anno regni ſui viceſimo tertio in comitatu Suff. Aſſiſa nouæ diſſeyſinæ ſi Radulphus filius Roberti.Sed hoc ſaluari poterit, vbi quis ſeruum ſuum alicui vendiderit pro denarijs, & vbi venditus ſeruus nunquam liberatus fuit emptori in vita venditoris vel emptoris, & qui ſi liberatus eſſet, propter hoc non mutat ſtatum,licet mutauerit dominum. Item ſi huiuſmodi manumiſſus prolem ſuſcitauerit, quamuis ex libera hæreditatem habente, ſi poſt mortem matris eijciatur,non recuperabit per aſſiſam liberum tenementum,non magis quàm villan⁹,vt inter placita quę ſequūt regem H.anno viceſimo primo in comitatu Eborū.Aſſiſa nouæ diſſeyſinæ ſi wilhelmus de Stocbrige. Item mulier libera habens hæreditatem, cùm fuerit villano copulata & ambo eiecti fuerint,non recuperabit,quādiu villan⁹ vixerit, vt inter placita quæ ſequuntur regem anno viceſimo, aſſiſa nouæ diſſeyſinæ de Waltero de Emdene & Alicia filia Ernaldi in comitatu Buck.ſed contra.

merchet[o]
norwiche

1 ¶ *Quis iniuſte poſſidet & quis non. 2. Exceptio de hoc quod dicitur in breui iniuſte diſſeyſiuit. 3. De exceptione villenagij cùm ſeruus fuerit diſſeyſitus. 4. Qui exceptionẽ villenagij oppoſuerit, ſtatim habeat probationem. 5. Si fiat exceptio villenagij libero homini qui tenet in villenagio per villanas conſuetudines.* Cap. 23.

ET generaliter notandũ, quòd cùm quis queratur ſe eſſe iniuſte diſſeyſitũ,bene poterit eſſe quód nunquã fuit in ſeyſina, & ex hoc habebit tenens exceptionẽ, & veritas inquiratur ꝑ aſſiſã.Item ſi fuit in ſeyſina,hoc potuit eſſe quòd non nomine ꝓprio ſed alieno,vt ꝓcurator, firmarius, ſeruus & huiuſmodi.Itẽ ſi nomine ꝓprio & nõ alieno,poterit eſſe in ſeyſina iuſte vel iniuſte:iuſte,vt ſi nomine proprio & in re propria, & in feodo,vel ad vitã, vel ꝑ iuditium, talibus ritè competit aſſiſa nouæ diſſeyſinæ.Item iniuſtè, vt ſi ꝑ diſſeyſinã vel intruſionẽ: vnde, vt ſciatur quis iuſtè fuerit diſſeyſitꝰ vel iniuſtè,oportet videre q̃s priꝰ fuit in ſeyſina iuſte vel iniuſtè,ſecundùm quod res fuerit propria vel aliena.Habere poterit quis ſeyſinam corpore & animo proprio, & corpore & animo alieno, & acquirere rem, & ſciens & ignorans, abſens ſicut præſens, & dormiens ſicut vigilans, vt alibi pleniùs. Sed tamen iuſtê quantũ ad illũ qui ius habet,ſed iniuſte quantũ ad illum qui ius nõ habet.Et ſciendũ, quòd iuſte poſſidet quantũ ad omnes, qui ſuo iure vtitur,quoad hoc quód reſtitutionẽ habeat ſuo iure, vt ſi in feodo vel ad vitã quocunq; titulo, talis ſi feoffatus fuerit & eiectus ſine iuditio & iniuſtè,recuperabit ſeyſinã, q̃a fuit iuſtè in ſeyſina nomine proprio.Et competit aſſiſa nouę diſſeyſinę in hoc caſu,tam ſeruo q̃ libero,quia ſeruus habere poterit liberum tenemẽtum in ſuo caſu.Item poterit quis iuſtê poſſidere nomine proprio quoad vſum fructum,& non quoad liberum tenementum, ſicut fructuarius & vſuarius,& qui ad voluntatem tenuerit: ſed talibus non competit aſſiſa, ſed ꝓprietarijs cõpetit aſſiſa de libero tenemẽto per breue de diſſeyſina. Sed tamen per aliud breue terminus reſtituatur, & hoc de re propria, & ita poſſidet quis iuſtè rem propriam. Item rem alienam poteſt quis iuſtè poſſidere, vt ſi quis ex aliqua cauſa acquiſitionis iuſtê, ſicut ex cauſa donationis vel venditionis fuerit in ſeyſina ſicut per nõ dominũ , iuſtè poſſidet & iniuſtê, ſed tamen ſecundum diuerſos reſpectus: iuſte , quãtũ ad feoffatorem ſuum & alios omnes qui ius non habẽt,iniuſtè tantùm,quantùm ad ipſum qui ius habet.ſ.verum dominum.Item iniuſtè poterit poſſidere quis quantùm ad verum dominum, quẽ iniuſtè & ſine iuditio diſſeyſiuit,vel cuius tenementũ ingreſſus eſt ꝑ intruſionẽ vel diſſeyſinam,& iuſtè quantũ ad omnes qui ius nõ habẽt neq; actionẽ, ſiue ſeruus ſit qui fecit diſſeyſinam vel intruſionẽ ſiue liber,quia ſi ab illis diſſeyſitꝰ fuit,qui ius non habent,recuperabit incontinentì ꝑ aſſiſã,ſed quantũ ad verũ dominũ, ſi recenter eiectus fuerit, non recuperabit. Si autem poſt tempus, cùm per negligentiam diſſeyſiti tanto tempore fuerit in ſeyſina,quòd ſine iuditio eijci non poſſit,contra verũ dominum recuperabit , quia ſine iuditio. Et multo fortius videtur,quòd recuperare debeat verſus eos qui nihil iuris habent, cûm poſſit verſus eũ qui ius habet,& ita acquirit quis ſibi cauſã & titulũ poſſidendi ex tempore, & per negligentiam diſſeyſiti.

Et

Et qualitercunquè quis fuerit in poſſeſſione, nomine proprio de re propria, vel aliena per diſſeyſinam, vel ꝑ intruſionē, & ſic iuſtè vel iniuſte, eo ſolo quòd eſt in poſſeſſione, plꝰ iuris habet in re poſſeſſa ꝗ ille qui eſt extra poſſeſſionem, & nihil iuris habet in re ꝓpter cōmodum poſſidendi, ſiue ſeruus ſit ſiue liber. Et cùm verus dn̄s reſpondere poſſit contra ſeruum ſuū exiſtentē ſub poteſtate ſua, quòd iuſte eum eiecerit, vel quòd ei iniuriam non fecit, quia rē illam emit de denarijs & rebus dn̄i, hoc dicere nō poterit extraneus ille cuius ſeruus non fuerit quôd hoc fecerit de rebus ſuis, & ideo non habebit locum exceptio ſeruitutis in perſona extranei, ſicut in ꝑſona domini. Itē poterit quis iuſtè poſſidere ab initio, & poſteà deſinere poſſidere iuſte ex conuentione, vt ſi feoffatus fuerit ſub tali conuentione, quòd faciat vel non faciat, & ſi fecerit, conuenit contra ꝙ bene liceat ingredi poſſeſſionem, & ſic pendet poſſeſſio donec cōditioni ſatiſfactum fuerit vel non. Item iuſte poſſidet, qui prætore autore poſſidet. i. ꝑ iuditium donec de iuditio conſtiterit, vtrum iuſtum vel iniuſtum fuerit iuditium, & hoc poterit curia vocare ad warantum. Quicunq; igitur in poſſeſſione fuerit iuſtè vel iniuſtè, vt prædictum eſt, & fuerit diſſeyſitꝰ & aſſiſam portauerit, non eſt neceſſe ab eo quęrere, quo titulo vel quo iure fuerit in poſſeſſione, quia cogi poſſeſſorem &c. Et cùm iuſtè ſiue iniuſtè poſſederit, quantum ad quoſdam & quantum ad alios non, quia ſufficit vt prædictum eſt, quoad reſtitutionē ꝙ in ſeyſina fuerit iuſte vel iniuſte, dum tamen nomine proprio, niſi diſſeyſitor oſtendat contra ipſum quòd nullam fecerit ei iniuriā, vel quòd iniuſtè ipſū nō diſſeyſiuerit. Ex reſponſo vero & exceptione tenentis, perpendi poterit vtrū de titulo poſſeſſionis inquirendū ſit vel non, ſed ſi priùs queratur, non nocet in caſu. ¶ 2. Cùm igitur dicat querens quòd iniuſtê diſſeyſitus fuit, oportet quòd tenens oſtendat ꝙ iuſtè, & tali iure, quia incontinentí forte reiecit poſt aliam diſſeyſinā. Ad quod replicari poterit, ꝙ iniuſtè, eo quòd ꝑ longū interuallum, & vbi ſibi ꝓquirere debuit ꝑ aſſiſam, ſe fecit iuſtitiariū. Item ſi dicat quòd iuſtè, quia querens nullum ius habuit nec liberum tenementum nec feodum, quia ꝑ diſſeyſinam vel intruſionem, nec hoc valebit, quia ſi diſſeyſitus nullum ius habuit tenendi, ille qui eiecit nullū ius habuit eijciendi, quia iniuſtè fuit in poſſeſſione diſſeyſitus quantum ad ipſū qui nihil iuris habuit. Item ſi dicat quòd iuſtè, quia talis ſeruus eſt & non poteſt aſſiſam portare, hoc non ſufficit: cùm nō ſit ſeruus eius ꝗa nihil ad eum, nec dicere poterit quôd iuſtè eum eiecerit, quia eſt ſeruus alienus, & ſic nō defenditur, quia nihil ad ipſū. Et maximè cùm ſeruus extra poteſtatem domini exiſtens & in ſtatu libero, aſſiſam portare poſſit erga dominum ſuum propriū, cuius reuera ſeruus fuerit: Multò fortiùs perſonā habebit ſtandi in iuditio verſus eum qui nihil iuris habet in eo, & ſic iniuſtè erit diſſeyſitus. Et tamen verus dominùs reſpondere poſſit cōtra ſeruum exiſtētem ſub poteſtate ſua, ꝙ iuſte eum eiecerit, vel quód iniuriam ei non fecerit: quia rem illam emit de denarijs & rebus domini. Hoc dicere non poterit extraneus ille cuius ſeruꝰ non fuerit, quòd hoc fecerit de rebꝰ ſuis: & ideò non habet locum exceptio ſeruitutis in perſona extranei, ſicut in perſona domini. Item ſine iuditio, quia ſi diſſeyſitor iuditium

cium expectaret, & per actionem petere vellet, nullam inuenire poſſet in mundo quæ ei poſſet competere, & ideó cùm nullam habere poſſet actionem, nulla ei competere debet exceptio contra ſeruum, qui alienus eſt: quia ſequeretur iſtud inconueniens, quòd retinere poſſet per exceptionem & per malitiam, quod nunquam acquirere poſſet per actionem. ¶3. Et vnde ad exceptionem villenagij ſic eſt diſtinguendum, cùm ſeruus dicat ſe eſſe diſſeyſitū. Inprimis vidẽdum eſt vtrum fuerit ſub poteſtate domini ſui, cùm fuerit diſſeyſitus vel extra poteſtatẽ domini, ſicut in ſtatu libero, quôd in ſeruitutem reuocari nõ poſſit ſine breui nec ſine iuditio. Item cùm fuerit ſub poteſtate domini, refert vtrum feoffatus fuerit ab ipſo ſuo domino, vel ab alio extraneo non domino. Et ſi a domino, vtrum villenagium tenuerit cum tenemento libero vel non. Item refert quis ipſum diſſeyſiuerit, ipſe dominus vel alius non dominus. Item cûm fuerit ſub poteſtate domini, vtrum rem tenuerit nomine proprio vel alieno. s. tenementum ſuum ꝓprium, cûm fuerit ab aliquo feoffatus, vel alienum, cùm diſſeyſinā fecerit vel intruſionem, & ſic quodāmodo nomine ꝓprio vel alieno, vt ſi ad terminum annorum vel ad voluntatem dominorum quorum res fuerit, vel in villenagio. Item ſiue fuerit ſub poteſtate ſiue extra, vtrum feoffatus fuerit de re propria ipſius donatoris vel de re aliena, cuius donator dominium non habuerit. Cûm autem fuerit ſub poteſtate domini & feoffatus ab ipſo domino ſuo, liberū habere poterit tenementum de voluntate domini, & a quocūq; fuerit diſſeyſitus, ſiue a domino ſiue ab alio, ſeyſinam ſuam recuperabit ꝑ aſſiſam verſus dominum ſuū, multò fortiùs verſus alienum & extraneum cuius ſeruus nunquam fuit, quia ſi ſeruus aſſiſam portauerit ſuper dominū ſuum, & dn̄s de ſeruitute excipiat contra ſeruum, ſeruus replicare poterit contra dn̄m de facto & feoffamento ipſius domini, qui contra factum ſuum venire non poterit, ex quo ſemel hoc voluit licet ſeruus villenagium tenuerit cum ipſo libero tenemento. Si autem de tenemento a domino dato, fuerit per non dominum diſſeyſitus, & ipſe aſſiſam verſus non dominum arramauerit, & non dominus verſus eum exciperet de ſeruitute, nõ valebit ei exceptio, quia non excuſatur (ſi dicat quòd nullam iniuriam ei fecit) quia eſt ſeruus alienus, ex quo nihil ad ipſum, vtrum liber ſit an ſeruus, quia non plus tenetur ſeruus ei quàm ille ſeruo, & ideo liber quantum ad extraneum ratione ſupradicta. Eſt enim ſeruus proprius & alienus, vt meus, tuus, ſuus, & poterit quis eſſe liber homo vnius & ſeruus alterius. Item cûm ſeruus ſub poteſtate conſtitutus a non domino fuerit feoffatus, bene licebit domino, terram ſic datam ſeruo ſuo in manum ſuam capere, & ſeruum diſſeyſire, & ſi ſeruus contra eum aſſiſam portauerit, & dominus cõtra eum exceperit de ſeruitute, bene licebit, & locum habebit talis exceptio, cùm fuerit a domino propoſita, quæ locum non haberet ſi propoſita eſſet a non domino. Dicere enim poterit dominus quòd tenemẽtum quod ſeruus ſuus acquiſiuit ſuū eſſe debet, quaſi de denarijs ipſius domini emptum, quod quidem extraneus dicere non poſſet. Si autẽ de permiſſione domini tenementum acquiſitū tenuerit ſeruus, ſi a quocūq; non domino diſſeyſit⁹ fuerit, recuperabit per aſſiſam. Et ſi feoffator ſuus

eum eiecerit, & ipſe aſſiſam portauerit, & feoffator de ſeruitute exceperit, ſeruus replicabit de facto & feoffamento feoffatoris. Et illud idē dici poterit de domino proprio feoffante. Et cùm non teneat in hoc caſu exceptio ſeruitutis a domino propoſita propter factum ſuum, multò fortiùs valere non debet cûm propoſita fuerit a non domino. Si autē a non domino nec a feoffatore, ſed ab extraneo omnino eiectus fuerit, & eiectus aſſiſam portauerit, & excipiatur de ſeruitute, talis exceptio non competit extraneo ſupradicta ratione. Et ideò ille qui queritur nō habet neceſſe replicare de libertate, licet diſſeyſitor ſe velit ponere de hoc in aſſiſam, quia nihil pertinet ad extraneum de ſtatu ſuo: quia licet ſe poneret in aſſiſam de ſtatu ſuo & conuictus eſſet, tamen non ſequeretur ex hoc quòd iniuſtè nō diſſeyſiuiſſet eū, cûm talis ſit ſeru⁹ alien⁹, & cûm dominus ſerui habere non poſſet aſſiſam, quia tenementum nō cepit in manū ſuam tempore quo fuit in manu ſerui ſui ante diſſeyſinam, nec ſeruus ille, qui ſeruus alterius ſit, ſic poſſet diſſeyſitor ꝑ diſſeyſinam ſibi acquirere teñtum alienū, quod ꝑ actionē non poſſet, cùm nihil iuris ei cōpetat omninò, et ſic de malitia ſua lucrū reportaret, quod eſſe non debet: & ſic non habet ſeruus alienus neceſſe ponendi ſe in aſſiſam de ſtatu ſuo, niſi velit. Sed ſi fecerit, & iurata dicat ipſum ſeruū eſſe, ſed alienū, videtur quòd hoc ad extraneū non ꝑtinet ipſū diſſeyſire, quia ipſum eijcit nullo iure ſibi competente, ſed alij. Et ideô ipſe iniuſtè, quia nullo iure, quód ſi dñs ꝓprius hoc faceret, competeret ei exceptio villenagij. Sed cûm ita propoſita fuerit exceptio ab extraneo non domino, quòd ſeru⁹ nō habet aſſiſā nec actionē: oportet quòd plus dicat, quòd hoc ideò, quia tenet in villenagio, & ſic dño cōpetit & nō ſeruo, & vnde ſi tenementū fuerit liberū teñtum villani, oportet diſcutere vtrū dñs illud in manu ceperit vel non ante aſſiſam. Si autem in ſeyſina fuerit ſeruus nomine alieno (vt ſupradictū eſt) nulla competit ei aſſiſa, ſed competit ei cuius nomine fuerit in ſeyſina, & ſic in omni caſu obſtabit ei exceptio villenagij, quia nulla ei competit actio ſed domino rei: Item locum habet exceptio villenagij in omni caſu, cùm fuerit ſub poteſtate domini, cûm productus fuerit ad aſſiſas & iuratas faciendas, vbi excipitur perſona villani, cùm dicatur, per ſacramentum liberorum & legalium hominum &c. Sed de ſtatu liberi aliud erit. Si autem ſeruus ſub poteſtate domini vel extra a quocunquè feoffatus fuerit de re aliena, quia iuſtè poſſidet quantum ad feoffatorem ſuum, & quantum ad alios qui ius non habent, ſi a feoffatore diſſeyſitus fuerit quandocunquè recenter vel poſt tempus, recuperabit per aſſiſam & ſimiliter verſus omnes, quorum res non fuerit. Si autem a vero domino eiectus fuerit incontinentí, verſus illum non recuperabit, quiâ iniuſtè poſſidet quantum ad ipſum, licet iuſtè quantum ad alios homines. Si autem poſt longum interuallum, aliud erit, vt ſuprà. Cûm autem in ſeyſina fuerit nomine proprio, ſicut per diſſeyſinam vel per intruſionem, licet de iniuria propria, tamen quia iuſtè poſſidet quantum ad omnes qui ius non habent, ſi fuerit diſſeyſitus, ſeyſinam recuperabit per aſſiſam, ſicut quilibet alius de populo, propter commodum poſſidendi vt ſuprâ, & verſus illos qui ius habent

habent,fiat vt ſupra pauló ante.Et quòd feoffari poterit ſeruus ſub poteſtate domini conſtitutus & habere liberum tenementum de permiſſione domini videtur, quod probari poſſit per hoc quod dicitur. Dicitur enim vulgaritèr quòd quis poteſt eſſe ſeruus vnius & liber homo alterius, videlicet cùm ſit ſeruus alicuius & tenuerit de eo in villenagio, de permiſſione domini poteſt tenere liberè de alio,& ſic eſſe liber homo alterius, ſed nemo pro parte ſeruus & pro parte liber,ſed omnino ſeruus & omnino liber,quod eſſe poterit diuerſis reſpectib⁹,& ex hoc ſequitur (vt videtur)quòd ſi liber eſſe poſſit quantum ad feoffatorem ſuum nō dominum, meritò liber eſſe poſſit quantum ad non dominum non feoffatorem, ad quem nihil pertinet de libertate vel ſeruitute ſua, licet talis ſit ſeruus domini ſui, quantùm ad perſonam ſuam & tenementū,quod eſt villenagium. Si autem liber homo villenagium tenuerit,talis liber erit quantū ad omnes, ad liberum tenementum recuperandum ſi quod habeat: ſi a villenagio eiectus fuerit, non recuperabit,quia eiectus tenuit nomine alieno.Cùm autem ſeruus ſub poteſtate domini aliquando conſtitut⁹ fuerit, per incuriam vel negligentiam domini effici poterit fugitiuus,& dum fuerit, in recenti fuga & recentèr inſecut⁹ reduci poterit ſine alicuius iniuria,ſicut dicitur in titulo de ſeruis fugitiuis:Sed ſi per negligentiam dominorum in fuga perſtiterit per tantum tempus quòd ſine breui reduci non poteſt, nec teneatur ſine breui de ſtatu ſuo reſpondere, extunc incipit eſſe in ſtatu libero. Eſt enim ſtatu liber, qui perſonam habet ſtandi in iuditio quaſi liber, licet non ſit. Et dicitur ſtatus a ſto ſtas, & eſt ſtatu liber, cûm ſine breui de ſtatu ſuo reſpondere non teneatur, & ſicut ſeruus poterit eſſe ſtatu liber, eadē ratione(vice verſa)poterit liber eſſe ſtatu ſeruus, vt ſuprâ, de ſtatu hominum de hac materia.Cûm autem quis ita extra poteſtatem & in ſtatu libero conſtitutus, tenementum liberum acquiſierit, & inde ſine iuditio diſſeyſitus fuerit, non multum refert quis eum diſſeyſiuerit,vtrum dominus ſuus proprius feoffator de proprio feoffamento vel de feoffamento alieno, vel non dominus feoffator, vel omnino extraneus, ad quem nihil pertinet, quia verſus omnes indifferenter recuperabit, quia iniuſte diſſeyſitus eſt, & habet perſonam ſtandi in iudicio verſus omnes,donec ſtatus ſuus mutatus fuerit,quòd dominus ſuus eum recuperauerit per iuditium per breue de natiuis, & ſemper habebit exceptionem de ſtatu ſuo, donec corpus ſuum diſrationatum fuerit cum ſequela & catallis ſuis, quæ corpus ſequuntur, quod eſt principale. Et cùm perſonam habuerit ſtandi in iuditio, ſicut ſtatu liber, erga dominū propriū recuperabit, cuius reuera ſeru⁹ eſt, non obſtante exceptione ſeruitutis, donec corp⁹ recuperauerit.Multò fortiùs ſtabit in iuditio verſus alium extraneum cuius ſeruus non fuerit,non obſtante illa exceptione, ſiue extraneus feoffator fuerit ſiue non. Et cûm nihil ius habeant in perſona, multo fortius nec in ſequela, nec in rebus ſuis. Cùm igitur in ſtatu libero & extra poteſtatem perquiſitum fecerit a quocunquè domino vel non domino, & dominus ipſum diſſeyſiuerit, & cùm talis ſtatu liber aſſiſam portauerit in abſentia domini, vel ita quòd nihil ſit acceptum contra aſſiſam de ſtatu, ſiue dominus ſit præſens ſiue abſens, & iuratores

dicant

dicant ipſum omninò eſſe liberum, nulla facta mentione quòd ſtatu liber ſit vel omninò ſeruus, cùm ſit extra poteſtatem, conuincendi ſunt, niſi in ipſa cõuictione reſpõdeatur contra aſſiſam, ac ſi dominus præſens eſſet: & multò fortiùs ſi ſeruus fuerit ſub poteſtate domini, facta diligenti examinatione. Si autẽ cùm præſens fuerit & in ſtatu libero, & cùm petierit per aſſiſam, obijciatur ei villenagium a domino diſſeyſitore & ille dicat præciſè ſe eſſe liberum, nulla facta replicatione de ſtatu libero, & inde ſe ſtatim ponat in aſſiſam vel iuraram patrię, vertitur aſſiſa in iuratam ad inquirendum de ſtatu, vtrum videlicet liber ſit vel ſeruuus, nec erit locus conuictioni in hoc caſu, quia de conſenſu querentis deducitur ſtatus in iuditium, & ſecũdũ hoc ſtabit vel cadet aſſiſa, nec præiudicabitur ei quãtum ad ſtatum nec quantum ad alias actiones quin replicare poſſit de ſtatu libero, quia ſi iuratores dicant ipſum eſſe ſeruum, nihil mutabitur de ſtatu ſuo, ſed hoc ſolum ſequitur quòd nihil capiet per aſſiſam nec liberabitur domino, ſicut eſſe deberet, ſi ſub poteſtate domini eſſet cùm aſſiſam portaret. Et quia ſi poſtmodum agatur de ſtatu defendere ſe poſſit per exceptiones ſuas perpetuas, & perẽptorias quòd ſit in dominico domini regis, vel in ciuitate aliqua per ãnũ & diẽ, vel clericus & huiuſmodi, cùm agatur de ſtatu mutando. Item ſi excipiat de tempore. Sed quid ſi huiuſmodi exceptiones opponat contra exceptionem ſeruitutis propoſitam in modum exceptionis contra diſſeyſinam? videtur quòd ꝑ hoc terminatur tam cauſa ſtatus quàm aſſiſa nouæ diſſeyſinæ, quod non eſſet, ſi diceret, ſum in ſtatu libero, non terminatur, quia quoad hoc non agitur de conſenſu partium, vel ſi iuratores dicant ipſum eſſe ſeruum, nihil capiet per aſſiſam ſed domino remanebit ſeyſina. Si autem dicant quòd liber ſit, recuperabit per aſſiſam, ſed ſiue ſic ſiue non ſic, nihil ex hoc prę iudicabitur domino vel ſeruo in cauſa ſtatus ſi dominus poſtea eum petierit per breue de natiuis, quia ſtatus opponitur in modum exceptionis, & terminatur per conſenſum, ſed propter hoc non cadit queſtio ſtatus. Si autem querens ſub poteſtate domini eſſet in hoc caſu, & iuratores dicerent querentem eſſe ſeruum, per hoc caderet aſſiſa, & ſic remaneret ei tenementum ſimul cum ſeruo, ſalua tamen eidem ſeruo (ſicut in præmiſſo caſu) quęſtione ſuper ſtatu ſuo, ſi proclamare velit in libertatem: quia non magis nocebit exceptio ſtatus oppoſita in modum exceptionis ei qui fuerit in poſſeſſione ſeruitutis, quin proclamare poſſit in libertatem & probare, quàm noceret domino propoſita in ſuperiori caſu de ſtatu libero, ſi poſtmodum in ſeruitutem peteretur ſeruus. Si autem ſic dicat querens ab initio, cùm fuerit in ſtatu libero & per dominum diſſeyſitus, & cùm propoſita fuerit exceptio ſeruitutis, quòd ſit in ſtatu libero, quicquid dominus dicat, & petat iuditium ſi debeat ſtatum ſuum in aſſiſam ponere vel in probationem aliquam donec fuerit reſtitutꝰ, cùm ſi dominus ius haberet in corpore quod principale eſt, prius corpus recuperare deberet, & poſteà id quod corpꝰ ſequitur, & non debet ſine iuditio ſequelam vel catalla quæ ſequũtur corpus ſibi vſurpare, ſed primò debet aſſiſa procedere de diſſeyſina: & cùm ſtatu liber per aſſiſam recu-

peraucrit

perauerit, tunc poſtea agat dominus ſuus per breue de natiuis de ſtatu ſuo, non obſtante replicatione de ſtatu libero. Et cùm corpus recuperauerit, tũc recuperabit quicquid corpus ſequitur ſcilicet ſequelam, terras & catalla, quod quidem ſi primò ante reſtitutionem ageret de ſtatu, petẽdo illum in ſeruitutem, nunquam ei reſponderet in cauſa ſtatus, obſtante exceptione ſpoliationis. Et cùm poſt aſſiſam de ſtatu agatur, tunc primò proponere poterit in modum exceptionis priuilegia ſua, per quæ ſe tueri poterit imperpetuùm in ſtatu libero, quod prius (niſi velit) neceſſe nõ habebit: vt ſi clericus fuerit ordinatus, vel miles, vel extiterit in villa priuilegiata, vel in dominico domini regis per vnum annum & vnum diem ſine clameo. In primo enim caſu defendat eum in aſſiſa liber ſtatus tantum. In ſecundo verò caſu defendunt priuilegia ſtatum ſuũ, cùm petatur in ſeruitutem ꝑ breue de natiuis. Cùm verò ſeruus extra poteſtatem & in libero ſtatu ſeyſinam ſuam recuperauerit per aſſiſam verſus dominũ ſuũ, cuius reuera ſeruus fuerit, non obſtante exceptione ſeruitutis venit quidam extraneus a latere ad quem nihil pertinet & diſſeyſiat eum, licet ſua non interſit, ſeruus profert aſſiſam nouæ diſſeyſinæ, diſſeyſitor opponit ei exceptionem ſeruitutis, & cùm ad exceptionem probandam nullã aliam habeat probationem ꝑ parentes, vel alio modo quòd querens ſeruus ſit, ponit ſe in aſſiſam diſſeyſitor, & cùm requiratur a querente eodẽ modo ſi velit ponere ſe in aſſiſam, querens eligere poterit vtrũ ſe ponere velit in aſſiſam de ſtatu ſuo, vel replicare vt ſuprà, quòd non habet neceſſe ponere ſtatum ſuum in aſſiſam vel iuratam per parentes, antequã fuerit reſtitutus. Et idem erit iuditium quòd ſuprâ cõtra dominum ſuum, quia ſi locum habeat replicatio contra dominum, multò fortiùs locum habere debebit contra extraneum. Et eſto quòd gratis & ſine aliqua replicatione ſe poſuerit in aſſiſam de ſtatu ſuo, & aſſiſa dicat quòd ſeruus ſit, nõ videtur quòd extraneus aliquid ſibi ꝑ hoc acquirere poſſit, cùm non ſit ſeruus ſuus ſed alterius, & quicquid ſeruus iuſtè acquirit, acquirit domino ſuo, quaſi emptum de re ſua & non extraneo. Nec cûm quis ſeruus ſit nõ erit ſeruus cuilibet de populo, quia ſunt iura ſeparata in ſeruo, quia aut eſt meus omninò aut tuus proprius vel communis. Item ſi rem peteret diſſeyſitor extraneus, nulla competeret ei actio, ſi autem corpus ſerui, non poſſit eum probare eſſe ſuum nec de denarijs ſuis emptum, quod quidem dominus ſerui dicere poterit & nullus alius, & quicquid ſeruus iuſtè acquirit, hoc acquirit domino & non alij. Et ideò cùm in nulla parte habeat actionem, defendere non poſſit diſſeyſinam & iniuriam ſuam ꝑ exceptionem, & ſic erit caſus diuerſus inter ſeruum & dominum ſuum, & ſeruum & extraneũ. Nec cùm ſeruus ſtatu liber dicat ꝙ extrane⁹ eum iniuſtè diſſeyſiuerit, nulla ratione ſe defendere poſſit diſſeyſitor quin iniuriam fecerit, & ideo iniuſtè, quia nullo iure & ſine aſſiſa aliqua, quia ſi dicat (vt prędictum eſt) quòd eum diſſeyſiuerit iuſtè quia ſeruus alienus eſt, hoc non pertinet ad ipſũ ſed ad eũ cuius ſeruus fuerit. Si autem dicat ꝙ eiecit eum iuſtè, quia nullũ ius habuit in re ſed alius, nunquam oſtendet ꝑ hoc quòd ipſum iuſtè eiecerit, cûm ille qui in poſſeſſione fuerit maius ius habeat in re poſſeſſa, eo quòd in poſſeſſione fuerit, quàm ille qui fuit

extra qui

extra, qui nullum ius habuit. Igitur ad nullum extraneum non dominū pertinet opponere exceptionem villenagij cōtra aſſiſam de re quam ſeruus tenuerit nomine proprio, licet ad ipſum pertineat cùm ſeruus ſit in poſſeſſione nomine alieno: ſed hoc ideò, quia ſeruo non competit actio ſed domino, cuius nomine fuerit in poſſeſſione. Nec erit aſſiſa differēda propter exceptionem ſeruitutis, cùm ſeruus replicauerit de ſtatu libero, quia priùs determinanda eſt diſſeyſina & ſpoliatio, quàm ſtatus queſtio. Et notandum, quòd non habet ſtatu liber neceſſe ponendi ſtatum ſuum in aſſiſam, nec compelli debet ad hoc ꝑ denegationem actionis in aſſiſa, antequam ſtatus ſuus, de ſpoliatione ſibi facta, fuerit ei reſtitutus: quia cùm ſpoliatus eſſet & diſſeyſitus, ſi ſibi per aſſiſam non perquireret, & ꝑ breue de natiuis in ſeruitute peteretur, non ꝓcederet actio de ſtatu ſuo, oppoſita exceptione ſpoliationis, antequam reſtitueretur, vel iuratā, niſi ꝑ ſtultitiam ſuam hoc gratis voluerit ſe ponere in iuratam quòd ſit liber vel ſeruus, & ſi fecerit, tamen non præiudicatur ſtatim niſi tantū ad hoc, quòd aſſiſa non procedat, licet producti fuerint parentes ad probandam exceptionem, ſed alia actione opus erit ad ſtatū ſuum mutandum. Si autem iuditium petat, ſi ſe ponere debet in aſſiſam de aliquo quod tangat ſtatum ſuum antequam fuerit reſtitutus, licet in modum exceptionis oppoſita fuerit queſtio ſtatus, pro eo iudicare debet & primo ꝓcedat aſſiſa vtrū diſſeyſitus fuerit vel nō. Si autē oppoſita fuerit exceptio ſtatus ei qui fuerit in poteſtate domini, ſiue reuerà ſeruus fuerit ſiue liber. Si vero opponatur & per parentes ꝓbetur ad ſeruum, liberabitur domino vt ſeruus & ponet ſe in aſſiſam de ſtatu ſuo velit nolit, alioquin denegabitur ei actio in querela. Si autem ſtatu ſeruus fuerit, cùm re vera ſit liber homo & bona fide poſſeſſus, aliud erit. ¶ 4. Si quis autem huiuſmodi exceptionem villenagij oppoſuerit, ſtatim ad manum habeat ꝓbationē, vel poſt tempus, ſecundùm quod Iuſtitiarij de gratia conceſſerint faciēdum. Et quòd excipiens probationem habere debeat per parentes, ſi excipere voluerit contra eos qui ſunt ſub poteſtate: habetis in Itinere Abatis de Redinge & M. de Pateſhull in comitatu warr̄. aſſiſa nouæ diſſeyſinæ ſi w. de Ardern, & ſecundùm quod tenens exceptionem ſuam ꝓbauerit, remanebit aſſiſa vel procedet, niſi forte tám tenens quàm querens ſe gratis, vel de neceſſitate ſine ꝓductione parentum, de hoc ſe poſuerint in aſſiſā in modū iuratę, & ſic ꝑ iuratā terminabit̄ negotiū ſine aliqua parentū ꝓductione: vt de vltimo itinere ipſius M. in com̄ Eſſex, aſſiſa mortis anteceſſoris, ſi Henricus le Turner. Et declarato per iuratam vtrum ita ſit vel nō, vel remanebit aſſiſa, vel ꝓcedet. Sed notandū, ꝙ quidā tenent liberè & ꝑ liberū ſeruitium, & quidā nō liberè, licet ꝑ liberum ſeruitiū. Itē eſto ꝙ villanus teneat ꝑ liberū ſeruitiū ſibi tantū, nulla facta mentione de hæredibus, ſi cúm eiectus fuerit ꝓferat aſſiſam, & cùm obiecta fuerit exceptio villenagij, replicet quòd liberè teneat & petat aſſiſam, non valebit replicatio, ex quo nulla mentio facta eſt de hæredibus, quia liberum tenementū in hoc caſu nō mutat ſtatū, ſi fuerit ſub poteſtate dn̄i conſtitutus. Vt in eodē itinere in com̄ Eſſex, Aſſiſa nouæ diſſeyſinæ ſi Radulphus de Goggenhall. Itē eſto ꝙ nullū ſit obiectū villenagiū in principio, ſed iuratores

 tores

tores dicant in veredicto ꝙ querẽs liber ſit & libere tenuerit, cùm ſit ſeruus, vel liber & in villenagio tenuerit, vel ſeruus, licet tenuerit tantùm ſibi & nõ hæredibus ꝓ liberũ ſeruitiũ, & poſtea cùm agatur de cõuictione, inueniatur cõtrarium, iuratores quaſi conuicti remanebũt, vt in eodẽ itinere, aſſiſa nouæ diſſeyſinæ de Gregorio de Shelford & Ihohanne Iocelin. Itẽ eſto ꝙ cùm ab initio oppoſita fuerit exceptio villenagij, & ex parte tenentis .s. domini, ſub cuius poteſtate villanus fuerit, & ad exceptionem probandam in modũ iuratę ꝓducti fuerint villani de parẽtela querentis, & qui ſe cognoſcãt ad villanos, & contra quos ex parte querentis nõ excipitur, & ex parte ipſius querentis & replicantis nullus liber ꝓducatur ad ꝓbandam replicationẽ, quamuis ſe ponere voluerit in aſſiſã, cadit a querela, & tenẽs quietus: vt de vltimo itinere M. de Pateſhul in com̃ Eborũ circa finẽ rotuli. ¶ 5. Itẽ eſto ꝙ opponatur libero exceptio villenagij, quià tenet ꝓ ſeruitia villana, nõ nocebit ei exceptio quãtũ ad ſtatũ, nocebit tamen quãtũ ad teñtũ recuperãdũ, nõ quãtũ ad ſtatũ, quià poterit relinquere villenagiũ, & vt liber homo recedere, vt de termino ſancti M. anno regni regis H. tertio incipiente quarto in com̃ Suſſex de Iohanne de Monte acuto & Martino de Beſtenouere, vbi dictum fuit prædicto Martino, quòd ſi vellet terrã illam tenere, faceret cõſuetudines quas pater ſuus fecit. Si autẽ non, dñs ſuus caperet villenagiũ in manũ ſuã, & vnde videt̃ ꝓ hoc, ꝙ licet liber homo teneat villenagiũ ꝓ villanas cõſuetudines, contra voluntatẽ ſuã eijci nõ debet, dum tamen facere voluerit cõſuetudines, quæ ꝑtinent ad villenagiũ, & quæ præſtãtur ratione villenagij, & nõ ratione ꝑſonæ. Si autem tales conſuetudines faceret ratione ꝑſonæ, ſicut villanus cõſtitut⁹ ſub poteſtate, vel ratione vtriuſq; , tam teñti ꝗ ꝑſonæ, tũc noceret exceptio. Et ꝙ talis exceptio ſeruitutis obiecta cõtra ꝑſonã liberam in modũ exceptionis ratione conſuetudinũ villenarũ non nocet alicui homini libero in cauſa ſtatus, ſi petatur in villenagium, vel in aliquo placito ſiue ſuper poſſeſſione, ſiue ſuper ꝓprietate: ꝓbatur manifeſtè in Rotulo de termino H. & P. ſub vno volumine, anñ regni regis H. quarto in com̃ Suſſex de Martino de Beſtenouere, qui tulit breue de libertate ꝓbanda verſus Iohannẽ de monte acuto, qui ipſũ clamauit vt natiuũ & fugitiuũ ſuũ. Et vnde cúm idẽ Martin⁹ coram iuſtitiarijs diceret ſe eſſe liberũ, reſponſũ fuit ex parte Iohãnis quòd villanus fuit, quia diſrationauit eum corã iuſtitiarijs in villanũ ſuum. Et vnde poſtea iuſtitiarij recordati fuerint ꝑ rotulos ſuos, in quos idem Iohannes ſe poſuit, quòd quædam iurata capta fuit inter eos de ſeruitijs & conſuetudinibus quas idem Iohannes exigebat ab eodẽ Martino, & ꝑ quam conuictũ fuit quòd facere debuit de teñto quod de prædicto Iohanne tenuit, omnimodas villanas conſuetudines, & vnde dicebat quòd villanus ſuus fuit. Ad quod reſpondit Martinus, quód liber fuit, & quód tales fecit cõſuetudines villanas, ſed hoc non fuit ratione ꝑſonæ ſuæ liberæ, ſed ratione teñti quod tenuit in villenagio de eodẽ Iohanne, & ita non nocuit ei illa exceptio in cauſa ſtatus. De hac autẽ materia inueniri poterit in Itinere w. de Ralegh in com̃ Leyc. Aſſiſa mortis anteceſſoris, ſi Robert⁹ Freman &c. vbi dicit̃, ꝙ ꝗuis libero homini obijciat̃ villenagiũ petẽti ſeyſinã ãteceſſoris

ceſſoris,eo q villanas fecerit conſuetudines ratione alicuiꝰ villenagij, nõ propter hoc conuincitur ad villanum,nec obſtabit exceptio quin ꝓcedet aſſiſa,& oportebit tenentẽ (ſi de ſtatu agere voluerit) alias habere probationes. Ad hoc etiam facit quod habetis in Rotulo de termino Hillarij. anno Regis H. quarto in com̃ Suſſex de eodem Martino, qui warrantiſauit quandam terram cuidam tenenti ſuo, in quadam aſſiſa mortis anteceſſoris. Et vnde obiectum fuit eidem M. quòd warantiſare non potuit quia villanus fuit ratione ſupradicta, quia talliari potuit ad plus vel ad minus, & quôd dare deberet merchetum pro filia ſua maritanda, & ideò iuditium vt ſuprâ. Et quòd inquiri debeat vtrum huiuſmodi cõſuetudines fieri debeant ratione perſonæ, vel ratione tenemẽti, vel ratione vtriuſq;: inueniri poterit in aſſiſis captis coram ipſo Rege per wilhelmum de Ralegh apud Cauteſhull in com̃ Norff: anno regis H. viceſimo tertio, aſſiſa nouæ diſſeyſinæ ſi Robertus de Rikinghale.Et in eodem,aſſiſa nouę diſſeyſinæ ſi wilhelmus Byrd. & in eodem,aſſiſa nouæ diſſeyſinę ſi R. de Merlay. Refert etiam in prędictis caſibus vbi liber homo villanas fecerit conſuetudines & ſeruitia, vtrum ſeruitia ſint certa & determinata vel incerta, ad hoc quòd competat ei aſſiſa vel non. Item cùm liber homo teneat in Sokagio in dominicis domini regis, refert vtrum teneat vt Sokmannus in Sokagio libero vel villano, ad hoc quòd habeat aſſiſam vel non habeat, vel vt feoffatus tenendi liberè per certa ſeruitia & determinata. Quo caſu, ſi feoffatus fuerit (vt prædictum eſt) tenendi liberè vel in liberò Sokagio, vt ſi per ſeruitium militare vel per certa & determinata ſeruitia, dum tamen liber homo ſit & non villanas, & fuerit eiectus,recuperabit ꝑ aſſiſam,eo non obſtante q faciat talia ſeruitia, quia tenet liberè. Si autem in ſokagio villano ſicut de dominico dñi regis,licet ſeruitia certa ſunt, obſtabit ei exceptio villenagij, quià talis Sokmãnus liberũ teñtum non habet,quia tenet nomine alieno. Et q talis liber homo ꝑ cõuentionẽ taliter feoffatus aſſiſã habere poterit (ſi fuerit eiectus) nõ obſtante exceptione villenagij, videri poterit in Rotulo de termino Paſchæ anno regni regis H. duodecimo in com̃ Warr̃ de Wilhelmo de Biſſopeſton,dũ tamẽ ſeruitia certa ſint.Si autẽ incerta fuerint, qualecũq; fuerit tenementum,tunc erit villenagium,vbi nec aſſiſa Nouę diſſeyſinę, nec Mortis anteceſſoris,nec alia nõ magis quàm in villano Sokagio, niſi tantùm iurata inter tales conſimiles,ſecundùm cõſuetudinẽ manerij. Et de hac materia inueniri poterit de Itinere w.de Ralegh in com̃ Midd.de termino ſ. Trinitatis ſub vno volumine añ regni regis H. decimo tertio, vbi diſtinguunt̃ plura genera hominũ tenentiũ diuerſis modis.Itẽ ſi obijciatur villenagium tali adiectione,q quis aſſiſã portare non poteſt,quia villanus eſt,& pater ſuus vel avus vel alius anteceſſorũ ꝑ quorum ſeyſinã petierit ꝑ aſſiſam mortis anteceſſoris, ſi nulla ſit hinc inde probatio, poterit ꝑ iuratam veritas declarari,ſi vterq; ſponte ſe poſuerit in iuratã. Vt de Itinere w. Ralegh in com̃ Buck.Aſſiſa mortis anteceſſoris ſi walterꝰ le Gardner,& ſimiliter de Itinere eiuſdẽ in com̃ Midd. anno regni regis H decimotertio,aſſiſa Mortis anteceſſoris ſi Godefridus.Et ſi inquiri debeat ꝑ parentes de ſtatu parentũ mortuorũ, videtur quòd non poſſit, quia

de ſtatu alicuius poſt mortē non quæritur.Inquiri tamen non debet vtrū baſtardus ſit qui mortuus eſt,vel villanus.Inquiri autē poterit vtrum talis fuit vt ſupra vel non.Item ſi ſimplicitèr opponatur quòd querens villan⁹ eſt,& quærens hoc neget, vel ſe non cognoſcat ad villanū, tunc ꝓcedat aſſiſa,ac ſi nihil dictum eſſet quare aſſiſa remanere nō deberet,vt de Itinere Epiſcopi dunelm̄ & M. de Pateſhul in com̄ Eborum, anno regni regis H.tertio, Aſſiſa nouæ diſſeyſinæ ſi Iacobus filius Siwardi. Itē eſto quòd excipiatur de villenagio & querens negauerit,et replicetur,quòd querēs ſemel ſe cognouit ad villanum in curia regia,vel alia quæ habet recordū, tunc per talem cognitionem obſtabit ei cognoſcenti in omni iuditio vel iurata exceptio imperpetuum. Et cùm hoc fuerit ꝓpoſitum: ſi contingat quòd iuratores hoc probato in alio iuditio vel aſſiſa tali dederint liberum tenementum ſicut libero, conuincendi erunt de periurio: vt de termino ſanctę.T. an̄ regis H. quarto in com̄. Dorſ. de Hamelino filio Radulphi. Sed eſto quòd quis ſe ponat in iuratam ſuper iſta exceptione, & iuratores dicant ſe neſcire vtrum villanus ſit vel non, in hoc dubio debet pro libertate iudicari, quià ſi neſciunt vtrum talis ſit vel non, tunc neſciunt eum eſſe talem ſed villanum & quoties dubitatur an quid ſit, perinde eſt ac ſi non eſſet illud. Et generalitèr in omni caſu, vbi quis dicat quòd villanus ſit querens, & ipſe neget vel dicat contrarium, & gratis ſe inde poſuerit in iuratam, cum tali tamen proteſtatione, quòd ſi dicant iuratores quòd ſeruus ſit, remaneat aſſiſa ſine aliqua recuperatione habenda ꝑ conuictionem, vel alio modo: & vice verſa ſi dicant ipſum eſſe liberum, quòd procedet aſſiſa, nec erit in hac parte locus ioco partito, nec etiam conuictioni,propter mutuam vtriuſquę voluntatem. Et vice verſa,ſi non fuerit oppoſita exceptio villenagij, ſed querentes & tenentes ſi ſe ſimplicitèr ponant in aſſiſam, & abſque eo quòd aliquid dicatur contra aſſiſam, ſi iuratores dicant ꝓ vna parte ſiue ꝓ alia,locus erit conuictioni, quia aſſiſa capta eſt in modum aſſiſæ & non iuratæ, & hoc ſiue querens liber ſit ſiue ſeruus, ſub poteſtate domini vel extra conſtitutus. Ad hoc facit (vt videtur) de Itinere Roberti de Veer & M. de Pateſhull in com̄ Oxon̄ & Hereford,anno regni regis H.quinto.Itē ſi quis quocūq; modo vel manumiſſus vel priuilegiatus,vel alius in ſeruitutē petitus qui ꝑpetuam habuerit exceptionē in tali ſtatu obierit, & filius vel alius hæres poſtmodū ſeyſinā talis anteceſſoris poſt mortem ipſius nactus fuerit, & ſine iuditio eiectus,ꝑ aſſiſam nouæ diſſeyſinæ recuperabit, ꝓpter liberū ſtatum anteceſſoris ſui.Et vice verſa,ſi liber homo in ſtatu ſeruili obierit, vt ſi ingrediatur ad ancillam in villenagium, vel libera ſe copulet villano, vel ſi liber homo,bona fide poſſeſſus ab aliquo, ſiue in libertatem ꝓclamauerit in vita ſiue nō,& ita in ſtatu ſeruili obierit, filius vel alius hæres ſi poſt eū ſeyſinam habuerit & iniuſtè & ſine iuditio eiectus de aliquo tenemento quod pater vel alius anteceſſor tenuit,dum tamen ſub poteſtate alicuius conſtitutus ſicut ſeruus,licet re vera liber ſit, hęres eius per aſſiſam nouę diſſeyſinę non recuperabit, maximè ꝓpter ſtatum ſeruilem in quo anteceſſor obijt.Et ad hoc facit de Itinere w. de Ralegh in com̄ Buck. Aſſiſa nouæ diſſeyſinæ ſi Lucia. Et inter cętera notādum,quòd licet villanus in

ciuitate

ciuitate vel in loco priuilegiato manſerit,vel extra poteſtatem dñi fuerit, ſeyſinam aliquã anteceſſoris petere non poterit, licet poſſit ꝓpriã in cauſa ſpoliationis,alienam autem petere non poterit, ſi anteceſſor de cuius ſeyſina petierit villanus fuit, quia villanus erga dominum ſuum ſub cuius fuerit poteſtate actionem non habebit, in eo quód villanus exiſtens in ſtatu ſeruili,quia hæredem non habebit niſi dominum ſuum, de tenemento autem de quo feoffatus fuerit, ſiue extra poteſtatem domini ſiue ſub poteſtate,dum tamen dominus tenementum tale in manum ſuã non ceperit: ſi eiectus fuerit ab aliquo quocunq; quàm a dño, ſeyſinam ſuam per aſſiſam recuperabit. Cùm autem villenagium opponatur in modum exceptionis,licet probata fuerit exceptio, nõ tamen præiudicatur ei ꝓpter hoc in cauſa ſtatus,ſi poſtea in ſeruitutem petatur, et ideo probari debet exceptio villenagij ꝑ aſſiſam,et non per parentes, ſi ille contra quem excipitur fuerit extra poteſtatem eius qui exceptionem opponit, quia ſi per parentes,ita poſſet præiudicari ei contra quem excipitur in cauſa ſtatus,vbi nulla alia probatio niſi per parẽtes ſit ſufficiens vel directa. Si autem ille cui opponitur, ſub poteſtate domini extiterit, tunc benè poterit,niſi ita ſit forte quòd talis iniuſtè poſſeſſus, poſtea proclamare vellet in libertatem, quia ſi ei qui ſub poteſtate domini ſui extiterit opponatur a domino ſuo villenagium,& producantur parentes ad probãdam, probato villenagio per parentes, terminabitur cauſa ſtatus cum aſſiſa, quod quidem eſſe non poterit, ſi querens fuerit extra poteſtatem. Quia ſi parentes producantur ad exceptionem probandam villenagij contra aſſiſã, nec per exceptionem pręiudicari poſſit quęrenti quoad ſtatum, ſi dominus poſtea velit talem in ſeruitutem petere, & villenagium per parentes probare, ſic eſſet probatio ſuper probationem, & vna illarum ſuperflua. Itẽ eſto quòd villanus (vt prædictum eſt) ſub poteſtate domini conſtitutꝰ vel extra portet aſſiſam,& contra ipſum excipiatur de villenagio, & ipſe fortè ſe ponere voluerit in iuratam ſuper exceptione, nihil aliud erit (vt videtur) niſi quòd ei denegetur aſſiſa,ſiue actio, cum diſtinctione tamen. Et eodem modo ſi tenens qui exceptionem oppoſuerit illam nullo modo probare voluerit,vel nõ poſſit, ꝑ parentes,nec ꝑ iuratam dictũ ſuum velit probare,quaſi indefenſus, & dictũ ſuũ & exceptionẽ non probans, poſſeſſionẽ reſtituet quęrenti, niſi aliud dixerit quare aſſiſa debeat remanere.In fine notandum,quòd quandoq; opponitur exceptio villenagij a parte parti,quandoq; a iuratore & non a parte poſt ſacramentũ factũ,vbi dicunt iuratores, quòd talis villanus eſt & non poteſt habere liberum tenementum: et vnde ſi res aliter ſe habeat in veritate, facta examinatione a iudice,ſi Iuratores in dicto ſuo ꝑſeuerent,locus erit cõuictioni, ſi quęrens docere poſſit contrariũ per iuratam vigintiquatuor vel per parẽtes, quod ſuperiùs dictũ eſt in principio.Itẽ ſi a parte parti opponatur ante ſacramentũ,aut opponitur ei qui eſt ſub poteſtate dñi,&qui tantũ tenet in villenagio vel q̃ tenet in villenagio & ſimiliter liberũ tenẽtũ de feoffamẽto alicuꝰ dñi ſiue extranei,& tũc aut opponitꝰ a dño vel ab extraneo,Et eodẽ modo ſi opponatꝰ ei qui eſt extra poteſtatẽ dñi in ſtatu libero,in quibus caſibus õnibus ſi q̃rens ſimpliciter negauerit ſine aliqua replicatione

& inde

et inde ponat ſe ſuper iuratam, & tenens ſimiliter, vtraq; pars facit iuratam quaſi iudicem ꝓ conſenſu,& ꝑ iuratam terminabitur negotium ſine aliqua conuictione: quia non erit locus conuictioni ꝓpter cõſenſum,& querens per hoc recuperabit vel amittet,& ſiue querens ſit ſub poteſtate domini ſiue extra, & ſiue in libertatem ꝓclamet in poſſeſſione ſeruitutis conſtitutus, ſiue in ſeruitutem petatur exiſtẽs in ſtatu libero extra poteſtatem dñi, non præiudicabitur ei quãtum ad defenſionẽ ſtatus ſui, ſaluo tamẽ hoc,ꝙ ſi ſub poteſtate fuerit & ꝑ parentes conuincatur ad villanũ dñi ſui,qui ꝓbauerit illum villanum eſſe & ſuum, ꝙ dñs ſuus ſemper eũ retinebit villanũ ſine alia probatione,quia in hoc caſu terminabitur aſſiſa ſimul cum ipſo ſtatu,quod quidem non eſt in alijs caſibus, vt ſi extraneus opponeret exceptionem vel dñs ei qui fuerit extra poteſtatẽ, quia alia ratione ſuper ſtatu agi oportet. Item oppoſita exceptione villenagij a domino, ei qui fuerit ſub poteſtate ſua, de tenemento quod tenet in villenagio tantùm,ſi ſeruus dicat replicãdo ſe eſſe liberum, probet replicationem ꝑ parentes,vel alio modo ꝑ aſſiſam ſi poſſit,alioquin nulla erit replicatio, ſed tenebit exceptio, non tamen præiudicabitur querenti in cauſa ſtatus. Item ſi opponatur ei a domino qui fuerit ſub poteſtate domini & tenuerit in villenagio, in hoc caſu ſi conſtiterit quòd ita tenuerit etiam ſiue liber ſit ſiue ſeruus, non oportet excipere de ſeruitute, quia cùm teneat in v illenagio non competit alicui querela nec actio, nec cõtra dominum nec contra extraneum: contra extraneum non,quia ſeruus non habet querelam ſed dñs,& ideò non neceſſe eſt excipere de villenagio,cùm querens non habeat actionem. Si autem tenuerit ſub poteſtate conſtitutus liberè,ſimiliter & in villenagio, ſi dominus eum eijciat de libero tenemento,competit ſeruo contra dñm actio & querela, ſed cõtra actionẽ cõpetit dño exceptio ſeruitutis, ad actionẽ & querelã elidendã. Si autẽ extraneus talẽ eiecerit a libero teñto,cõpetit ſeruo directa actio, & extraneo tenenti nulla exceptio, quia ſua non intereſt eijcere, nec ſi eſſet extra poſſeſſionem & peteret, nulla cõpeteret ei actio, & ideò nulla exceptio.Si autẽ ſeruus fuerit extra poteſtatẽ & eiectus fuerit a libero tenemento ſuo de ꝑquiſito, ſi ei petenti reſtitutionem ꝑ aſſiſam objjciatur villenagiũ, & ſine aliqua replicatione de ſtatu ſimpliciter ſe ponat in aſſiſam,ſecũdùm aſſiſã ſiue iuratã iudicabitur, nec erit locus cõuictioni,nec liberabitur dño, quamuis teñtum amittat ꝑ aſſiſã, nec ꝑ hoc terminabit quęſtio ſtatus.Et ſi poſtmodum petatur in ſeruitutẽ,non præiudicabitur ei,quin defẽdere ſe poſſit in ſtatu libero ſi in ſeruitutẽ petatur. Eodẽ modo videtur de extraneo,ſi ſeruus querens nihil replicauit quod eius non interſit. Si autẽ contra dñm replicauerit de ſtatu libero vel contra extraneum ꝙ ſua nõ interſit, hoc recognito ꝑ diligentẽ examinationẽ nõ erit procedendũ ad aſſiſam,quãdiu talis ſtatus durauerit, niſi gratis ſe poſuerit in aſſiſã donec mutetur. Eodẽ modo dici poterit de eo qui eſt ſub poteſtate,quia oportet eũ probare ſe liberũ,velit nolit,antequam procedat aſſiſa: & ſic mutare ſtatũ, quia hm̃odi cognitio de ſtatu in replicatione p̃iudicialis eſt & præambula,nec erit neceſſe eum qui fuerit extra poteſtatem docere de aliquo priuilegio, niſi tantùm ꝙ fuerit extra poteſtatẽ,& in

in tali ſtatu libertatis, quòd ſine breui reuocari non poſſit in ſeruitutem, & vbi ſi voluerit & neceſſe fuerit, ſe defendere poſſit in ſtatu libero ꝑ priuilegiũ vel alio modo, q̃a priuilegia locũ habent in cauſa ſtatus, & petere poterit iuditiũ ſi debeat de ſtatu agere ſpoliatus anteq̃ fuerit reſtitutus.

1 ¶ De exceptione ratione adiuncti vt ſi libera nupſerit villano. 2. Forma breuis vbi vir nunquâm fuit in ſeyſina ſed vxor, cum ipſa petere non poſſet per ſe ſine viro. 3. De exceptionibus contra querentem & contra aſſiſam. Cap.24.

ITem excipere poterit tenens contra querentem, & habet exceptionẽ ratione adiuncti, vt ſi mulier libera nupta ſit villano in poteſtate dñi ſui cõſtituto, vt ſi ante copulã coniugalem accidit ei hæreditas vel poſt, & dominus illius ſerui illos eiecerit, & vterquè querãtur, cùm neuter poſſit ſine alio (ſecundûm quoſdam, quod nõ approbo) obſtabit exceptio mulieri ꝓpter virum ſuum villanum, qui ei adiungitur, & nunquâm in vita viri recuperabit, obſtante illa exceptione, & non niſi poſt mortem (quaſi tunc ceſſante impedimento) datur actio, vt ceſſante cauſa ceſſet effectus: ſed non ꝑ breue de noua diſſeyſina, ſed ꝑ breue formatũ quod tale erit. Rex vic. ſalutem. Præcipe A. quòd iuſtè &c. reddat B. quæ fuit vxor C. vnum meſuagium cum ꝑtinentijs in E. quod clamat eſſe ius & hæreditatem, vel ius & maritagium ſuum, vel ius ſuum de dono I. qui ipſam B. inde feoffauit vel ſic: quod clamat eſſe dotem ſuam de dono C. primi viri ſui, & in quod idem A. non habet ingreſſum, niſi ꝑ prædictum C. quõdã virũ ipſius qui ei illud dimiſit, cui ipſa in vita ſua contradicere nõ potuit vt dicit. Et niſi &c. Teſte &c. Poſt mortem dico, ſiue mortuus fuerit morte naturali vel ciuili. Ciuili, vt ſi in vita vxoris habitum receperit, ita ꝙ ad ſeculum redire non poſſit. Sed quæro qualiter de hoc cõſtare poſſit. Reſpondeo, quòd non niſi ꝑ litteras ordinarij, Archiepiſcopi vz & Epiſcopi, corã quibus facienda erit ꝓfeſſio. Litteræ vero Abbatis vel prioris non ſufficiunt ad ꝓbationẽ, licet ſufficere poſſunt ad præſumptionẽ, habitus vero ꝓbationi non ſufficit. Itẽ morte naturali dico, quia mors naturalis omnia ſoluit. Sed quid ſi mulier diſſeyſita libera, ſub nomine ſuo impetrauerit, & poſtea nupſerit villano, & ante captionem aſſiſæ moriatur villanus, quæro an ꝓcedere debeat aſſiſa, & tenebit breue prius impetratũ, vel ſi anteq̃ nupſerit diſſeyſita fuerit, & poſt mortẽ villani impetrauerit, tenebit vtrumq; breue & ꝓcedent aſſiſæ, quia ꝑuenerunt in eum caſum a quo incipere potuerunt. Sed in prædictis caſibus ſẽper videndũ erit de ſtatu villani, vtrũ fuerit ſub poteſtate dñi cõſtitut' vel extra, & in ſtatu libero ſecundũ quod ſuperi' ſatis dictũ eſt. Itẽ excipi poterit cõtra mulierẽ q̃rentẽ ratione adiũcti. s. viri ſui, q̃uis liberi: vt ſi ſimul diſſeyſiti fuerint de iure vxoris, ambo ſimul recuperabũt & neuter ſine alio, nõ vir ſine vxore, q̃a agitur de iure vxoris, nec vxor ſine viro, quia vir eſt caput vxoris & eã defendere debet. Aliud autẽ dicendũ eſt de iure viri, q̃a hæreditas viri nõ tãgit vxor, ſiue vxor villana fuerit & ĩ villenagio cõſtituta, ſiue nõ. Itẽ eſto ꝙ vir dederit aliq̃d de hæreditate vxoris, & talẽ ĩ ſeyſinã poſuerit, vxor ꝑ ſe aſſiſã nõ habebit ſine viro, ſimul autẽ nõ, q̃a ſi ſimul agãt & petãt ꝑ aſſiſã, obſtabit factũ & donatio viri, & ita cadit aſſiſa, nec recuꝑabit

vxor

vxor vnquam in vita viri ſui: competit ei tamen remedium poſt mortem viri ſui ꝑ breue de ingreſſu, cui in vita ſua contradicere non potuit &c. Eodem modo ſi vxor de re ꝓpria donationem fecerit in vita viri ſui, ambo ꝑ aſſiſam non poterunt ſimul petere, nec quilibet ꝑ ſe: Alia igitur actione opus erit viro, etiam in vita vxoris. Item eſto quòd vir & vxor ſimul diſſeyſiti, ſimul impetrauerint aſſiſam, & vxor moriatur ante captionem aſſiſæ, cadit omninò breue & aſſiſa, ſed ſi vir moriatur ante captioné aſſiſæ, cadit breue ſicut in primo caſu, nec ipſa iterum agere poteſt ꝑ ſe, quia ſimul fuerunt diſſeyſiti & ſimul debent reſtitui. Conſulitur tamen vxori ꝑ breue de ingreſſu .s. in quam non habuit ingreſſum niſi ꝑ diſſeyſinam quam fecit ei & prædicto tali viro ſuo, & vnde aſſiſa nouæ diſſeyſinæ arramata fuit, & viſus terræ &c. Et remanſit aſſiſa capienda ꝑ mortem prædicti talis viri ſui, vel etiam ſine clauſula prædicta, licet nunquam in vita viri ſui impetratum eſſet, quia negligentia viri ſui non debet ei imputari, licet vir ſuus ſibi tempeſtiuè ꝑquiſiuiſſe potuiſſet. Item eſto quòd mulier vidua dum fuit ſui iuris ſine viro diſſeyſita aſſiſã ꝑquiſiuerit, et ante captionem aſſiſæ nupſerit, cadit breue ſed non aſſiſa, formabitur enim aliud breue ſub nomine ſuo & ſub nomine viri ſui, quod tale erit. ¶ 2. Queſti ſunt nobis talis vir & vxor eius quòd talis iniuſtè &c. diſſeyſiuit talé vxorem ſuam, & ꝑ hoc terminabitur negotium, niſi aliquis ipſorũ forte moriatur vel ambo ante captionem aſſiſæ, quo caſu ſi ambo vel vxor tantũ, cadit omninò breue & aſſiſa: Si tantum vir, non ita: quia adhuc habebit vxor ingreſſũ ad primã aſſiſã, quod quidem non erit in caſu conuerſo, ſi vxor fecerit diſſeyſinam & poſtea nupſerit, tenet breue & procedet aſſiſa licet prima facie videatur quòd cadere debeat, eo quód ſine viro reſpondere non deberet. Reſpondebit autem ſine eo, ſed vtrum reſpondere debeat vel non, diſtinguendum eſt vtrum ante impetrationé nupſerit vel poſt, ſi ante: cadit breue, ſi poſt: nõ cadit, quia nubere poſſet in fraudem. Idem erit ſi datum fuerit aliquod tenementum aliud tam viro quàm vxori ad vitam vxoris, liberum tenementum non erit viri ſed vxoris, & ideo illud & idem breue fiat in hoc caſu. Eadem forma fieri poſſet (vt dicitur) ſi ſeruꝰ extra poteſtatem domini in ſtatu libero, liberam vxorem duxerit cum libero tenemento, ſi dominus (cûm ſeruum talem diſrationauerit) liberam vxorem eiecerit de tenemento libero, cûm ſeruus liberum tenementum habere non poſſit, nec ipſa audiri debeat ſine viro, & quia tenementum illud non eſt ꝑquiſitum ſerui, niſi tantum quòd habet inde cuſtodiam: mulier recuperabit, non obſtante exceptione ſeruitutis. Et idem erit, etſi non fuerit in ſtatu libero, de acquiſitis dico ſed non de acquiréndis. Item eſto quòd vir ratione hæreditatis vxoris ſicut de cõmunia paſturæ fecerit diſſeyſinam ſine vxore & præmoriatur, quæro an vxor teneatur poſt mortem viri de diſſeyſina? ſiue in vita viri impetratũ ſit ſiue nõ? ad pœnam non tenebitur, quamuis teneatur ad reſtitutionem. Item eſto quòd vir ita diſſeyſitus fuerit, quòd vxor relicto viro proprio alteri viro adhæſerit, & qui ſimul ſe tenuerint in ſeyſina eiecto primo viro, quæritur qualiter ꝓſpicietur ei? quia videtur quòd ſine vxore aſſiſam portare non poſſit, & ſi vxor adiungatur, ſequitur quòd ipſa non eſt diſſeyſita cûm ſit

in

in poſſeſſione,non videtur quòd ad aliud recurrendũ ſit niſi ad forum eccleſiaſticũ, vt cõpellatur ſequi virũ ſuũ,& ſic facta reſtitutione vxoris,fiat reſtitutio hæreditatis, vel fiat impetratio ꝑ breue de noua diſſeyſina ſub nomine vtriuſq;,& ſi excipiatur contra aſſiſã,quòd ei reſpondere non debeat ſine vxore, replicetur contra detentores de ſubtractione vxoris, & iniuſta detentione quaſi de dolo & fraude, ſicut fieri poſſet ſi ꝑ parentes abducta eſſet & detenta, & vnde nihilominùs ꝓcedet aſſiſa, & ꝑ aſſiſam iudicabitur. Datur itaq; eodẽ modo mulieri querẽti & petẽti reſtitutionẽ contra dñm capitalẽ excipientẽ de abſentia viri,vbi vz vxor eiecta fuerit ab aliquo malicioſè,cùm ꝓfectus fuerit vir in terrã ſanctã , vel aliam longã peregrinationẽ,vt vxor interim diſſeyſita nõ remaneat,ſuccurritur ei per officium iudicis de conſilio curię licet non iure actionis, vt ſi ãbo petant per aſſiſam,& excipiatur quòd ſine viro petere nõ poſſit, excipiatur contra diſſeyſitores de fraude & dolo. ¶3. Item habet tenens exceptiones contra querentem, vt ſi querens excommunicatus fuerit,& tenẽs hoc docuerit ꝑ literas ordinarij patentes,oportebit querentẽ docere de abſolutione. Item excipere poterit contra ꝑſonã querentis quòd querẽs actionem non habet nec querelam, eo quòd in poſſeſſione fuit nomine alieno ad quẽ ꝑtinet querela, ſicut ꝓcurator,cuſtos,firmariùs, ſeruus vel familia.Quo ꝓbato cadit breue & aſſiſa verſus tales,licet teneat verſus alios qui habent actionẽ & ꝑ aliud breue .Itẽ cõpetit exceptio cõtra querentem, vt ſi petat ꝑ aſſiſam dominus capitalis vbi competit ei diſtrictio, ſicut inter dominũ & tenentẽ ſuũ ꝓ ſeruitio debito, quia diſtringere debet, ſi ad hoc ſufficiat, ſi autẽ non, recurrendũ eſt ad ſuperiorẽ.s.ad vicecomitẽ quòd vic. ſit ei in auxiliũ,ſed vice verſa, inter tenentẽ & dominũ bene iacet,ſcilicet vbi dominꝰ tenentem ſuũ de tenemẽto ſuo diſſeyſiuerit. Item competit exceptio cõtra aſſiſã, quare debeat remanere ex ipſo dominio, ſicut eſt inter dominũ querentẽ & tenentẽ ſuũ, ſi tenens ſuus ei redditum non reddiderit.Iacet tamẽ inter tenentẽ querentẽ & dominũ deijcientẽ, ſicut inter alias quaſcũq; ꝑſonas. Eſt enim redditus quandoq; liberũ tenementũ, quandoq; ꝓuenit ex aliquo libero tenemento, vt ſi aliquis feoffauerit aliũ de aliquo tenemento ꝓ homagio & ſeruitio, vel ſi cùm quis liberũ tenementum habeat, de illo tenemento dederit alicui redditum , vel ſine tenemento,vel cum tenemento conſtituerit alicui redditum ꝓ ſe & hæredibus ſuis, pro aliqua ſeruitute habenda in alieno.Si autem debeat quis redditum domino ſuo vel ſeruitium , & illud omninò nõ dedixerit, ſed forte non ſoluerit, non iacet aſſiſa inter dominum & tenentem ſuũ,ſed diſtrictio tantum, ſi dominus diſtringere poſſit &,velit, ſi autem non poſſit cùm velit, recurrat ad auxilium domini regis quòd pręcipiat vicecomiti quòd ſit ei in auxilium,& vnde non competit ei aſſiſa, quamdiu diſtringere poſſit ꝑ ſe vel ꝑ ſuperioris auxilium . Cùm tenens ad tuitionem ſui excipiat contra aſſiſam quòd aſſiſa procedere nõ debeat de ſeruitio, quia tenetur de tali, ſtatim propter cognitionẽ ceſſat diſtrictio et cadit aſſiſa, ſed nõ vt iſte contra quem aſſiſa arramata eſt quietus recedat,ſed ꝑ hoc quòd cognoſcit ꝙ de eo tenet in iuditio,ſine alio breui præcipiatur vic. ꝙ diſtringat confitentẽ ꝓpter cognitionem ꝙ ſol-

uat ſeruitiũ debitũ, & ꝙ vic. ſit in auxiliũ ad diſtringendũ ſi opꝰ fuerit,& ſi cõtentio fuerit de quantitate vel qualitate ſeruitij, hoc remaneat inter partes diſcutiendũ.Si autẽ tenens ſuus ipſũ õnino deaduocauerit ꝙ nihil tenuerit de eo, tũc ſtatim ceſſat diſtrictio, ꝓpter quod dicũt quidã ꝙ dñs debet petere terrã in dñico,nihilominus tamen videtur quód locũ habeat aſſiſa nouæ diſſeyſinæ de libero tẽto, cûm deficiat diſtrictio, quia re vera licet tenens ſit quantũ ad dñm,facit ſe nõ tenentẽ ꝑ deaduocationẽ quantùm ad ſeipſũ,& ſic iacebit aſſiſa: quia eſto quòd extraneus nõ dñs ꝑ vim compellat tenentẽ quòd ei ſoluat redditũ,vel quòd dño nõ ſoluat cõtra volũtatẽ tenentis, talis extraneus dñs facit diſſeyſinã & nõ tenens quaſi de libero tẽto dñi. Et illud idem erit ſi tenẽs de voluntate ſua ſoluat extraneo. Sed verſus extraneum cõpetit aſſiſa dño, ſi dñs voluerit,& contra tenentẽ diſtrictio, cùm dñm non deaduocauerit, ſed altero iſtorũ contentus erit.Si autem ꝑ diſtrictionem verſus tenentem recuperauerit, cûm deaduocatus non fuerit,vel cúm deaduocatus fuerit recuperauerit redditũ ꝑ aſſiſam, vel ille qui deaduocauit gratis ſoluit non dño, vterq; teneatur de ſeruitio dño ꝑ neceſſitatẽm,& nõ domino ꝓpter voluntatẽ, & ita fiat diſtrictio ſiue plures ſint medij ſiue nõ,quia capitalis dominus ſemꝑ ſe capiat ad feodum ſuum,& tenens ad ſuum warantum.Diſtrictio tamen dñi debitum modum non excedat:quia ſemꝑ iacet diſtrictio quicunq; fuerit in poſſeſſione,cuſtos,ſeruus,creditor,firmarius vel alij.Item ſi aliquis tenentem eiecerit, domino competit diſtrictio & tenẽti diſſeyſina. Si autem ſit redditus qui detur alicui ex tenemento in feodo ſibi & hæredibus ſuis, aut datur cum diſtrictione vel ſine, ſi autem cum:tunc vt ſupra, ſi autem ſine: tunc aſſiſa. Si autem redditus ſit proueniens ex camera, tunc nec diſtrictio, nec aſſiſa, ſed per breue de ãnuo redditu.Item ſi redditus ſit proueniens ex tenemento, ſoluendus per manus alterius quâm tenentis, adhuc ſubeſſe poterit diſtrictio vel diſſeyſina. Item competit redditus alicui non aliqua ratione prædicta,ſed ratione alicuius rei intermediæ,vt ſi percipiat redditum aliquem ratione alicuius hundredi, cùm quidam finem fecerint pro ſectis, & huiuſmodi, non poterit quis aſſiſam habere ratione talis redditꝰ,niſi habeat hundredum, & qui habet hundredũ, ille redditum habeat donec hundredũ ab eo conuincatur,& ſic fiat de ſimilibus.

1 ¶ *De exceptione quæ competit contra querentem ex perſona tenentis.* *Cap.25.*

COmpetit etiam tenenti exceptio ex perſona ſua propria contra querentem, vt ſi dicat quòd ipſe non fecit diſſeyſinam, ſi diſſeyſina ibi fuerit, ſed alius anteceſſor vel prædeceſſor ſuus qui mortuus eſt, & ipſe non vtitur alia ſeyſina quã ipſi fecerunt,& cùm iniuria perſonalis ſit, ad hæredes nõ extenditur,nec ad ſucceſſores,nec eodẽ modo cũm ꝑſonalis ſit, quia pœna tenebit ſuos autores. Igitur alia actione opꝰ erit per breue de ingreſſu. Item ſi dicat quòd ipſe non fecit diſſeyſinam ſed alius, licet rem habeat diſſeyſitã,videndum erit vtrum illam habeat

vitioſam

vitioſam.s.ſtatim poſt diſſeyſinam ſiue de voluntate primi & principalis diſſeyſitoris, ſicut ex aliqua iuſta cauſa acquiſitionis, ſiue ad vnū ꝑuenerit ſiue ad plures, de manu in manum ſiue contra voluntatem primi diſſeyſitoris, ꝑ diſſeyſinam, vel ꝑ intruſionem: quibus caſibus, ſine primo & principali diſſeyſitore non reſpondebit, quia ꝑ ſe diſſeyſinam non fecit ſed cum alio, ſecundum quod videri poterit, ſi rex diſſeyſinam fecerit & poſtea rem ad alium ſtatim tranſtulerit, quilibet eſt diſſeyſitor principalis, rex primus & principalis ꝓpter factū, & alius ſimiliter principalis ꝓpter ingreſſum, & quamuis principalis ſit, tamen ſine rege non reſpondebit, quia ſimul cum eo fecit diſſeyſinam. Item nec vice verſa, primus & principalis non reſpondebit ſine ſecundario, quia ſine eo reſtituere nō poteſt. Item ſi ꝑ longum interuallū poſt diſſeyſinam ad alios res peruenerit, ſiue ad vnum ſiue ad plures ſucceſſiue, tales non ſunt principales diſſeyſitores, licet ſunt rei vitioſę iniuſti detentores, vt ſupra plenius de tranſgreſſionibus.

1 ¶ *Quis dici debeat principalis diſſeyſitor quis ſecundarius.* *Cap.26.*

AD maiorē autem euidentiam videndū eſt ꝑ exemplū quis primus & principalis ſit diſſeyſitor, & quis nō principalis ſed ſecundarius, eo quòd ſeyſinā habuerit rei diſſeyſitæ poſt diſſeyſinā nō ꝓpriā. Et ſciendū ꝙ facit quis diſſeyſinā nomine ꝓprio & aliquādo nomine alieno, ſicut ꝓcurator, ſeruus, vel familia. Itē ſūt diſſeyſitores primi & principales, & ſunt diſſeyſitores ſecundarij. Item ſunt primi & principales diſſeyſitores, & ſunt ſecundarij rei diſſeyſitæ iniuſti detētores, vnus vel plures poſt diſſeyſinā, & non ſunt diſſeyſitores. Itē ſunt primi & principales diſſeyſitores ꝑ ſe & ſine alijs, antequā rē diſſeyſitā ad aliū trāſtulerint de voluntate vel contra voluntatē, & cùm tranſlata fuerit alij incipiūt eſſe principales diſſeyſitores vel detentores, nō ꝑ ſe, ſed cū alijs primis & principalibus. Item ſūt primi & principales diſſeyſitores quoad primū & principalē diſſeyſitorem & quoad primū diſſeyſitū, cùm ſtatim poſt primam diſſeyſinā primum & principalem diſſeyſitorem diſſeyſiuerint, quia tenētur de diſſeyſina tā primo diſſeyſito ꝓpter recentem cauſā diſſeyſinæ, q̄ primo & principali diſſeyſitori ꝓpter cōmodū poſſeſſionis. Si autē poſt interuallū diſſeyſinam fecerit, nō tenetur primo diſſeyſito, niſi tātum ad reſtitutionem, & nō ad pœnā, ſecūdo vero diſſeyſito et diſſeyſitori tenetᷣ ad vtrūquè, & refert vtrū fiat tranſlatio ante impetrationē breuis vel poſt. Item prim⁹ & principalis eſſe poterit vnus ꝑ ſe, & alij ſecundariò, plures ſicut vnus, vt ſi poſt primā diſſeyſinā res tranſlata fuerit ad plures, ſiue de voluntate primi diſſeyſitoris, ſiue contra voluntatem. Et eodem modo poſſūt eſſe plures primi & principales diſſeyſitores quoad iniuriā, & principales diſſeyſitores quoad rē poſt partitionē. Itē poſſūt eſſe diſſeyſitores licet nō principales, nec primi nec ſecūdarij ſicut ſūt illi q̄ ſūt in auxilio & conſilio, & ad quos nihil ꝑuenerit de re diſſeyſita. Item facit quis diſſeyſinam non nomine ꝓprio (vt prædictum eſt) ſed nomine alieno, vt ſi ꝓcurator, ſeruus, vel familia nomine dominorum fecerint diſſeyſinam, ipſi

ipſi ſemꝑ erunt primi & principales,quouſq; dñi eorũ factũ eorũ aduocauerint & diſſeyſinam, vel deaduocauerint.Si autem aduocauerint, tũc incipiunt eſſe principales diſſeyſitores & primi & principales diſſeyſitores ꝓpter ſeyſinã rei diſſeyſitę, & primi,eò ꝙ ratũ habent factũ ſuorum, quia ratihabitio retrotrahitur ad primũ factũ ſuorũ, & ſic incipiunt eſſe primi & principales, & ſui deſinunt eſſe principales.Si autẽ factũ ſuorũ, deaduocauerint, & cùm interpellati fuerint qualitercunq; ab aliquo homine vel alio modo,factum non emendauerint,adhuc tenentur,dũ tamẽ ſi præſentes ſint & ſe gratis poſuerint in aſſiſam,licet in breui non nominentur.Si autem factum ſuorum emendauerint ſiue ante impetrationem ſiue poſt, dũ tamen ante captionem aſſiſę, a pœna diſſeyſinæ liberabunt ſe & ſuos. Si autem in remotis agant domini , ita quòd interpellari non poſſint nec aliquid ſciuerint de diſſeyſina, ꝓpter hoc non remanebit aſſiſa, in odium diſſeyſitorum, & remanebunt diſſeyſitores primi & principales:ita quòd ſi aſſiſa faciat pro eis remaneãt domini ſui in ſeyſina de facto ſuorum. Si autem contra eos, recuperabit querens, & dominꝰ cùm redierit,ſi factum eorum aduocauerit,incidit in pœnam diſſeyſinæ cum ſuis, & ſi viderit ſibi expedire,agat de conuictione.Si autem antequã redierint & aduocauerint diſſeyſinam moriantur domini & ſuccedunt hæredes,adhuc poſſunt hæredes factum ſuorum aduocare vel deaduocare ante captionem aſſiſæ,quia eorum factum ab anteceſſoribus non fuit aduocatum, quòd ſi eſſet, ita eſſet primus & principalis diſſeyſitor, & teneretur & ad pœnam & ad reſtitutionem, & ſic non tranſiret diſſeyſina vſq; ad hęredes quoad pœnam,quamuis quoad reſtitutionem ꝑ breue de ingreſſu.Sed cùm non aduocauit, ſic trãſit aduocatio diſſeyſinæ vſq; ad hęredes, vt ſic aduocent factum vel non aduocent,& ſic teneantur de iniuria vel non teneantur.Quod autem dictum eſt de domino & hęrede ſuo, dici poterit de Abbate & Priore mortuo & eorum ſucceſſoribus. Si autẽ Abbates & priores viui ſint, & ãteq̃ aduocauerint depoſiti, vel ad alias dignitates tranſlati , adhuc erit idẽ in ꝑſonis ſucceſſorũ,quod dicitur ſuperius in perſonis hæredum,ſiue impetratum fuerit cõtra eos ſub ꝓprio nomine appellationis vel ſub nomine dignitatis,vel ſub vtroq;.Si autem ante depoſitionem vel mutationẽ aduocauerint diſſeyſinã,ipſi tenentur poſt depoſitionem vel mutationem,& ita ꝙ ſi ãte depoſitionẽ vel ãte mutationẽ impetratũ ſit cõtra eos,ꝓcedet aſſiſa ſub nomine prioris vel Abbatis etiã poſt depoſitionẽ vel mutationẽ. Si autẽ poſt depoſitionem vel mutationẽ fuerit impetratũ cùm aduocarent,tenentur tamẽ ex ratihabitione & cõueniendi ſunt ꝑ breue nouæ diſſeyſinæ, nõ ſub nomine Abbatis vel prioris ſed ꝑ tale breue. Queſtus eſt nobis talis , ꝙ talis monachus vel canonichꝰ quondã Abbas de tali loco & tales iniuſtè &c. Et idẽ ſi trãſlatus fuerit.s.epiſcopꝰ talis &c.Si quis autẽ recẽter ingreſſꝰ erit poſt diſſeyſinã flagrante maliſitio,nõ eſt eſt mirũ ſi teneatur de diſſeyſina,cùm res in ſe propter diſſeyſinam eſt vitioſa. Scit enim aut ſcire debet quę vel qualis res ſit quam ingreditur,ſi vitioſa ꝑ diſſeyſinã,ſicut ille qui rẽ emit ſcire debet vtrum libera ſit vel ſerua, ꝑ impoſitionẽ ſiue conſtitutionem ſeruitutis. Item vtrum ſit onerata vel non. Item vtrũ contentioſa ſit ꝑ di-

ligentem

ligentē impetrationē & diligentem proſecutionem, & ſiue ſic, ſiue non ſic, ſēper tenebitur accipiens ad pœnam, vel ad reſtitutionem, vel ad vtramq;. Et ſciendum ꝙ diligens eſt ille qui incontinenti poſt diſſeyſinam impetrauerit, quod quidē non valebit niſi diligēter poſt impetrationem fuerit ꝓſecutus. Diligens enim eſſe poterit in impetratione & negligens in ꝓſecutione, vel diligens vel negligens in vtroq;. Et ſi in vtroq; diligens fuerit, non præiudicabitur ei quamuis captio aſſiſæ ad tempus differatur. Multas vero alias exceptiones tenens habere poterit ex perſona ſua, ſicut inferius de exceptionibus pleniùs dicetur.

1 ¶*Exceptio cōtra aſſiſā ſi iniuſte & ſine iuditio.* 2. *Exceptio cōtra hoc ꝙ dicit diſſeyſiuit. Cap.27.*

SI autem nulla ſit exceptio quæ competat tenenti ex ipſa iuriſdictione vel ex ipſo breui, vel ex perſonis partium, videndum erit ſi aliqua cōpetat ex ipſo facto, continetur enim in breui. s. Queſtus eſt nobis talis, quòd talis iniuſte & ſine iuditio diſſeyſiuit talem. Quæ quidem verba (iniuſte & ſine iuditio) accipi poſſunt ſimul, coniunctìm vel diuiſim, ſiue diſiunctim ſcilicet iniuſtè vel ſine iuditio. Iniuſtè quia ſine iuditio, ſine iuditio quia diſſeyſitor nullam habuit actionem, vel cùm actionem habuerit noluit iuditium expectare ſed fecit ſe iuſtitiarium & potiùs vti voluit viribus quàm iuditio. Iuſtè, facie prima propter ius, ſed iniuſtè ꝓpter iniuriam, quia ſine iuditio : vel iniuſtè, quia licet cum iuſto iuditio ſed a non iudice, & ideo iniuſtè quod idem eſt quia non habet executionem, vel ſi habeat, quod idem eſt vt ſi iuſtitiarij vel curia alicuius (licet iuriſdictionem habuerit) ſcienter male iudicauerit vel ignoranter, vel ſaltem aliquis qui non habet iuriſdictionem nec cohertionem, ſi velit ſeyſinam ſuam excutioni demandare, & ſic iniuſtè quamuis cum iuditio, ſimul & coniunctim: vel iniuſtè per ſe quantum ad diſſeyſitum, qui iuſte ſeyſitus fuit, & iniuſtè diſſeyſitus, vel iniuſtè quantum ad diſſeyſitorem qui ſine iuditio diſſeyſiuit. Item iniuſte quantum ad diſſeyſitum qui ſine iuditio eijcitur, licet iuſtè ab eo qui ius habet prima facie, tamen iniuſtè quia ſine iuditio, & quamuis verus dominus ius habeat in re & iuſte eijciat, tamen iniuſtè eijcit, quia ſine iuditio, & quia proprijs viribus repoſcit, quod per iudicem repoſcere debuit, ideo per iuditium reſtituat quod ſibi ſine iuditio viribus vſurpauit, nunquam poſtmodum niſi vix tantum, ſuper proprietate erit audiendus, & hoc ſi poſt tēpus eijciatur quod ſufficere poſſit pro titulo, ad hoc quòd ſine breui non teneatur tenens reſpondere. Secus autem eſſet ſi incōtinenti reijciat diſſeyſitorem. Item iniuſtè, quod ſine iuditio dici poterit quantum ad diſſeyſitorē, ſi ab alio fuerit eiectus qui ius non habet, ſiue incontinenti ſiue poſt tempus propter cōmodū poſſidēdi, cùm ille qui in poſſeſſione fuerit iuſtè vel iniuſtè nomine proprio qualitercunq; & non alieno, plus iuris habeat in poſſeſſione quàm ille qui eſt extra poſſeſſionem & ius non habet. Et vnde ſi cùm talis eſſet extra poſſeſſionem & petere vellet verſus iniuſtē poſſidentem, non habet actionem. Et vnde ſi ſine iuditio viribus eijciat iniuſtē poſſidentem, cûm per iuditium non poſſit, merito debet ei per

iuditium

iuditiũ reſtituere,quòd ſibi ſine iuditio,& ideò iniuſtè viribus vſurpauit, nulla obſtãte exceptiõe ꝓprietatis,vel liberi tenẽti cõtra ſpoliatũ.Itẽ ſi qs in ſeyſina fuerit ꝑ iudiciũ,tunc refert vtrũ iuditiũ iuſtũ fuerit vel iniuſtũ, quia ſi iuſtũ iuſtè poſſidebit , quia iuſte poſſidet qui prætore autore poſſidet, iuſti tamen autoritate interponente.Si autẽ autoritas iniuſtè interpoſita fuerit,iniuſtũ erit iuditiũ, & ideò reuocandũ, & non ſolũ facit curia quæ iudicat iniuriã & diſſeyſinã, verũ etiã balliuus curiæ qui tale iuditiũ iniuſtũ fuerit executus,& non ſolũ balliuus verũ etiã & dñs vel ali⁹, qui ex tali iuditio nactus fuerit poſſeſſionẽ , non tamen ad pœnã,ſed ad reſtitutionem,quia liberabitur a pœna qui immunis eſt a diſſeyſina.Hæc autem tenenda ſunt ſi de tali iuditio in curia facto, conſtiterit per examinationem,vel partiũ confeſſionẽ,vel alio modo.Si autem taliter conſtare non poſſit,vel iuratores aſſiſæ dubitauerint,vel nihil ſciuerint de iuditio, præſumi tamen debet, quòd benè iudicauerit, donec ꝓbatum ſit cõtrariũ,quiâ in meliorẽ partem declinare debet interpretatio, ita ꝙ querens nihil capiat ꝑ aſſiſam,ſed ſibi ꝓquirat(ſi velit) verſus curiã de iniuſto iuditio, & quòd ſũmoneatur curia quòd recordari faciat &c. & habeat recordũ , & quod melius eſt ſecundũ Martinum quòd præcipiatur vic. ꝙ ipſe præcipiat dño vel balliuo curiæ, quòd recordari faciant , & recordũ habeant ad certum diem ꝑ tale breue.Et de hac materia habetis in itinere ipſius Martini de Pateſhul in com̃ Suff. anno regis H.duodecimo,aſſiſa nouæ diſſeyſinæ ſi Iocean⁹ de Heſture,vbi dictũ fuit ꝙ ille de quo querebatur quòd ꝑ cõſideratione talis curiæ recuperauit ſeyſinã ſuã.Et quòd nec partib⁹ nec iuratoribus fides adhiberi debet in hac parte ſine recordo,habetis de itinere ipſius M.ad aſſiſas nouæ diſſeyſinæ capiẽdas,& gaolas deliberãdas in com̃ tali. Aſſiſa nouæ diſſeyſinæ ſi Laurentius carnifex. Qualiter autẽ ſũmoneri debeat curia,& quo modo videndũ.Et ſciẽdũ ꝙ qui ſic recuperauerit ꝑ iuditiũ vocare debet curiã ad warantũ,& de iuditio illo ꝑ auxiliũ curiæ dñi regis ſiue hoc fuerit in itinere iuſtitiariorũ ſiue corã iuſtitiarijs ad hoc ſpecialiter conſtitutis, & dabitur partibus dies de die in diem, & interim fiat recordũ & veniat . Itẽ iniuſtè, quãuis iuſto iuditio,vt ſi ab eo qui iuriſdictionẽ non habet, iudicatũ fuerit benè ſiue malè,cûm nõ poſſit iuditiũ ſuũ executioni demandare, & ſi illud fuerit qualitercũq; execut⁹,facit diſſeyſinã iniuſtè,quãuis iuſte iudicauerit, quia iudex eccleſiaſticus iuriſdictionẽ non habet nec coertionẽ in laico feodo, nec in alijs quæ ꝑtinent ad coronã & dignitatẽ dñi regis.Itẽ poterit interuenire iuſtũ iuditiũ ab initio vt in diſtrictionib⁹ faciẽdis,& vertitur ex poſt facto in diſſeyſinã,ſicut in burgagijs,terris,tenementis & tenuris exterioribus,vt ſi dñs ꝑ conſideratione curiæ ſuæ ꝑ defectu ſeruitij ceperit tenementũ tenentis ſui in manũ ſuã, ſicut ſimplex namiũ , donec de redditu fuerit ſatiſfactũ,ſed cũ talis cuius tenementũ fuerit,optulerit de ſatiſfacienda,de redditu & arreragijs,reſtitui debet ei poſſeſſio,& ſi dñs hoc recuſauerit, extunc erit manifeſta diſſeyſina. Et de hac materia ſatis inueniri poterit in itinere prædicti M. in com̃ Kanc. anno regni H. duodecimo.Item eſto quòd quis intrauerit tenementũ alicuius ꝑ cõuentionem,& videtur quòd hoc facit iniuſtè, quia ſine iuditio , & ante-

quam

quã ſciat̃ veritas de cõuẽtione, & vnde videt̃ quòd querẽs recuperaret ꝑ aſſiſam,ſed re vera non recuperabit,quia licet prima facie videatur quòd aſſiſa locum habere debeat, eliditur tamen aſſiſa per exceptionem cõuẽtionis,cùm talis per conuentionem fuerit in poſſeſſione,& multò fortiùs ſi quis fuerit in poſſeſſione ad terminum & retinuerit per conuentionẽ, & contra conuentionem fuerit eiectus,Si autem per vim teneatur extra, habet actionẽ ex cõuẽtionẽ,& ſic parit cõuentio exceptionẽ poſſidẽdi, & ei qui non poſſidet actionem. Et ideo habet ille qui non poſſidet actionẽ,qui poſſidet exceptionẽ, eo quòd ingreditur poſſeſſionem de volũtate querentis,quia hoc ſemel voluit licet poſtmodum velle deſinat,quia ſufficit ſemel voluiſſe, nec diſſolui poſſit mutua voluntas, niſi ex mutua voluntate contraria. Et vnde in omnibus videndum erit an ſatiſfactum ſit conuentioni vel non, & ita ſi ille qui queritur contentus eſſe debeat vel non. Et ſi conuenerit quòd ingredi poſſit, vt ſupra de donationibus pleniùs, & ſic incidit conuentio in aſſiſam, & per hoc cadit aſſiſa, & vertitur in iuratam, ad inquirendum de conuentione. ¶2.Itẽ excipi poterit contra aſſiſam ex hac dictione, diſſeyſiuit eum, quia dici poterit quia talis nunquam fuit in ſeyſina. Dicitur enim, qui amittit poſſeſſionem ſed non ille qui nunquam in poſſeſſione fuit, nec competit aſſiſa alicui niſi ei tantùm qui tũc cùm eijceretur poſſidebat, nec aliᵒ eijci viſus eſt quàm is qui poſſidet nomine proprio vel alieno. Non enim poterit diſſeyſiri qui nunquam ſeyſinam habuit, nec nomine proprio nec alieno. Item ſi nomine alieno ſicut procurator, creditor, vel firmarius, vel ſeruus,licet naturalem habeant poſſeſſionem,eijciantur, non eis competit aſſiſa ſed domino proprietatis qui ſemper habet ciuilem, & per tales ſibi retinet naturalem. Et quia longe aliud eſt eſſe in ſeyſina, quàm ſeyſitus eſſe, ſicut longe aliud eſt eſſe in poſſeſſione quàm poſſidere: vidẽdum erit quis ſeyſitus eſt, ad hoc quòd ſeyſinam ſuam recuperare poſſit, & quis non. Et ſciendum quòd ſunt quidam in ſeyſina & non ſeyſiti,ſicut ſunt illi qui nomine poſſident alieno,vt ſupradicti, licet fuerint in poſſeſſione de voluntate dominorum, & licet quodammodo ſeyſiti ſunt quoad vſum & quoad fructum, non tamen ſeyſiti ſunt quoad liberum tenementum, licet alio modo recuperare poſſunt poſſeſſionem ſuam,quàm per aſſiſam, vt inferiùs dicetur. Item ſunt nonnulli qui in ſeyſina ſunt & non ſeyſiti ante tempus quod ſufficere poſſit pro titulo, & quod pacificum ſit & lõgum per negligentiam, patientiam, vel impotentiam dominorum, quales ſunt intruſores & diſſeyſitores, & alij qui ratione adiuncti fuerint in ſeyſina, vt de libero tenemento, ſicut vir cum vxore, inter quos nulli liberi fuerint, ſi poſt mortem vxoris ſe tenuerit in ſeyſina, vel ſi forte liberos habuerint ſed baſtardos, & perinde nullos,habuerunt quidem liberum tenementum cum vxore,ſed deſinunt habere ſtatim ea deficiẽte. Itẽ ſunt quidã ſeyſiti & in ſeyſina quoad liberũ tenẽtum,& nõ quoad feodũ,ſicut ſũt illi qui tenent tãtũ ad vitã ſuã,ſicut vxor dotẽ ex cauſa dotis, Itẽ vir poſt mortẽ vxoris ꝑ legẽ Anglię, vel ex cauſa donatiõis ad terminũ vitæ,vel donec ſit ꝓuiſũ.Itẽ ſũt quidã qui ſũt in ſeyſina & ſeyſiti,ſicut

ſunt

ſunt illi qui tenent in feodo ſibi & hæredibus ſuis, & qui ſtatim habēt liberum tenementum & ꝓprietatem. Itē ſunt quidam in ſeyſina licet non ſeyſiti, ſicut intruſores & diſſeyſitores contra voluntatem domini poſſeſſionem ingrediantur, vel ſi cum voluntate, ſicut creditor & firmarius, qui vtuntur ſeyſina aliquandò cum expletijs, aliquando ſine. Et eodē modo illi qui ſunt in ſeyſina & ſeyſiti quandoq; vtuntur ſeyſina cum expletijs, aliquando ſine. Et licet ſtatim non vtantur vel expletia ceperint, tamen ſtatim cùm in ſeyſina fuerint ex cauſa ſucceſſionis vel ex iuſto titulo, ſcilicet ex cauſa donationis a vero domino, ſtatim habent liberum tenementū, cū concurrant in vnū & in vnam ꝑſonam ſeyſina & ius, nec multū facit ad ſeyſinam quoad liberum tenemētum vſus vel captio expletiarum, quia nihil conferunt ſeyſinæ vel tenemēto, niſi quaſi quoddam veſtimētum vt ſeyſinam roborant & faciant clariorē. Itē poteſt eſſe quis ſeyſitus & in ſeyſina & habere liberum tenementum quoad feoffatorem ſuum & quoad alios qui ius habent ſtatim poſt feoffamētum. Et in ſeyſina poteſt eſſe & non ſeyſitus quoad verum dominum, vt ſi quis a non domino feoffatus fuerit, & qui in poſſeſſione fuerit quacunq; de cauſa, niſi hoc fuerit poſt tempus (vt prędictum eſt) Et quòd quis ſine vſu & expletijs habere poſſit liberum tenemētū, videri poterit ꝑ hoc, quòd nūquam in cauſa poſſeſſionis in aliqua aſſiſa fit mentio de expletijs, licet aliquando de vſu, ſicut facit in cauſa ꝓprietatis, quia ad hoc quòd quis ꝓprietatē habeat, non ſufficit eſſe in ſeyſina, ſicut ad liberum tenementum, niſi vtātur cum effectu, ita quòd expletia capiat & quòd ſic habeat ius ſuū duplicatum. s. Dꝛeit Dꝛeit. Eſt enim ius poſſeſſionis & ius ꝓprietatis. Item excipere poſſit contra aſſiſam quòd talis querens nunquam fuit in ſeyſina ꝑ ſe, quia licet chartam de feoffamento haberet, tamen feoffator ſuus ſemꝑ remāſit in ſeyſina, & vnde iſte nullam ſeyſinam habuit ꝑ quod poſſet diſſeyſiri. Item ſi feoffator aſſiſam tulerit contra feoffatū, reſpondere poterit ad aſſiſam, quòd licet feoffator aliquando ſeyſitus eſſet, tamen deſinit poſſidere ꝑ donationē, & vbi a poſſeſſione receſſit omninò tam corpore quâm animo. Corpore, tā ꝓprio quàm alieno, quaſi nullo nomine ſuo in poſſeſſione relicto. Item excipi poterit contra intruſores & diſſeyſitores, ſi contra verum dominum petant ꝑ aſſiſam, ſi poſt intruſionem vel diſſeyſinam eiecti fuerint, quòd nullam ſeyſinam habuerunt pacificam, quia ipſe verus dominus eos recenter eiecit poſt intruſionem & diſſeyſinam, vt ſupra de hac materia pleniùs. Itē excipere poterit tenens contra querentē in vno genere diſſeyſinę, vbi. s. aliquis tenet & alius vti velit in tenemēto ſuo contra voluntatē ſuam, vt ſi ille de quo queritur quòd vti ſic velit, dicat quòd tenens nō ſic liberè teneat, quia ille vſus eſt in tenemento, & ius habet paſcendi, vel aliam ſeruitutē ex lōgo vſu, vel ex iuſta cauſa conſtitutionis ſeruitutis, ad quod ſi tenens replicauerit & dicat tenementum ſuum eſſe liberū, & quod nullam ſeruitutem debeat vicino, hoc ꝑ aſſiſam in modum iuratę captam de conſenſu partium declarabitur Itē excipi poterit contra aſſiſam & querentē, quòd licet aliquando eſſet diſſeyſina & diſſeyſitus, ipſe nunc eſt in ſeyſina libera & pacifica. Sed tūc refert vtrū talis ante impetrationem vel poſt. Item vtrū ſeyſinam propriā ante

ante impetrationem vel poſt ſibi viribus poſt tempus vſurpauerit, vel gratis oblatam receperit. Si autem poſt diſſeyſinam & ante impetrationem, non ſtatim & recenter ſeyſinam ſibi vſurpauerit, in miſericordia erit non ſolum pro vſurpatione et diſſeyſina, ſed etiã pro falſo clamore, quia poſt vſurpationem nulla ſubfuit cauſa impetrandi, & tenetur nihilomin⁹ pro diſſeyſina, & eodem modo fiet ſi poſt impetrationem & proſecutionem ſeyſinam ſuam gratis oblatam receperit .s. quód ipſe in miſericordia pro falſo clamore ſi fuerit proſecutus, & alius pro diſſeyſina. Si autem ante impetrationem hoc fecerit, tunc ſi poſtea impetrauerit & vti voluerit, ſit in miſericordia ꝓ falſo clamore, vel ſi ſe retraxerit, quia nõ eſt ꝓſecutus.

1 ¶ De hoc quod dicit de libero tenẽto & exceptio cõtra. 2. De diuiſione tenementorũ. 3. Itẽ de communi tenemento. 4. Item de paſtura .5. Item aliud villenagium quod ſic diuiditur. 6. De exceptionibus de hoc quod dicit de libero tenemẽto. 7. Quod patientia per longum tempus habita trahitur ad conſenſum. Cap.28.

DAtur etiam exceptio contra querentem ex libero tenemento. Cõtinetur enim in breui, quòd talis iniuſtè & ſine iuditio diſſeyſiuit talem de libero tenemento ſuo. Vidẽdum eſt igitur inprimis de generibus tenementorum, & cui competat exceptio de libero tenemento, & cui non. Et ſciendum quòd liberum tenementum eſt id, quod quis tenet ſibi & hæredibus ſuis in feodo, & hæreditate, vel in feodo tantum, ſibi & hæredibus ſuis. Item vt liberum tenementum, ſicut ad vitam tantũ vel eodem modo ad tempus indeterminatum, abſq; aliqua certa temporis præfinitione .s. Donec quid ſiat vel non fiat, vt ſi dicatur, do tali donec ei prouidero. Liberum autem tenementum non poteſt dici alicuius, qd' quis tenet ad certum numerum annorum, menſiũ, vel dierũ: licet ad terminum centũ annorũ, quæ excedit vitas hominũ. Itẽ liberũ non poteſt dici tenementũ alicuius, quod quis tenet ad volũtatẽ dñorum precariò, quod tempeſtiuè & intempeſtiuè poterit reuocari, ſicut de anno in annũ & de die in diem. Itẽ dicitur liberũ teñtum, ad differentiam eius quod eſt villenagium, quia tenementorũ, aliud liberũ, aliud villenagium. Itẽ liberorũ, aliud tenetur liberè ꝓ homagio & ſeruitio militari, aliud in libero ſokagio cũ fidelitate tantũ, vel cũ fidelitate & homagio, ſecundũ quoſdã. Itẽ liberorũ, aliud pura & libera & ꝑpetua eleemoſina, quæ quidẽ ſunt tã in bonis hominum q̃ in bonis dei, quia dantur nõ ſolũ deo & tali eccleſiæ, ſed abbatibus & prioribus ibidem deo ſeruientibus. Item eſt teñtum datum in liberã eleemoſinam rectoribus eccleſiarũ, quæ pura eſt & libera, & magis libera & pura. Vna quæ datur eccleſiæ nomine dotis in dedicatione, & alia quæ datur poſt dedicationẽ. Itẽ liberorũ aliud ꝓprium, aliud cõmune. Itẽ cõmuniũ, aliud cõmune cũ participib⁹, ſicut inter plures qui ſunt quaſi vnus hæres, & aliud cõmune quaſi inter vicinos ratione vicinitatis, ſicut ſunt diuiſæ & termini agrorum, qui communes ſunt, ſiue ſunt lapides ſiue ligna, ſiue foſſata, & quæ ponũtur in terminis agrorum: vt ſciatur quid cui debeat remanere, ſicut liberum tenementum ſeperatim, vt ſciat quilibet quid ſit ꝓprium, quid alienum. Illud autẽ quod proponitur ad differentiã & diſtinctionem agrorũ, non erit propriũ ſed

cõmune,& ita quòd totũ erit vnius in cõmuni, & alterius nihil aut ſeperatim alicuius & ſic totum vnius & nihil, ſed tamen ſecundùm diuerſos reſpectus. Et vnde dicunt quidã, quód ſi foſſatum ꝓſternatur a vicino, vel in aliquo diminuatur, vel ſi lapides finales amoueantur, vel arbores finales ſuccidantur, quòd ibi ſit potius trãſgreſſio quàm diſſeyſina. Reuera agi poterit ad vtrumq;, in eo quód diſſeyſina continet ſub ſe hæc duo, diſſeyſinã de libero tenemento,& tranſgreſſionem, tranſgreſſio vero non continet ſub ſe diſſeyſinã, ſed in eo quòd diſſeyſina ſub ſe cõtinet vtrũq; poterit negotiũ terminari ſicut diſſeyſina vel ſicut trãſgreſſio: Et quia qui facit id quod plus eſt, facit id quod minus eſt, ſed non cõuertitur. Dominus tamen Martinus aſſiſam cepit de diuiſis corruptis vel mutatis omninõ, ſicut de libero tenemẽto,& non ſicut de trangreſſione. Dicebat enim quòd non poteſt quis magis iniurioſam facere diſſeyſinam quàm de terminis demoliendis omninò, vel corrumpendis in parte, vel amouendis, ſicut ꝓbatur &c. Dictum eſt autem de tenemento quod cõmune eſt cum vicinis, de eo autẽ quod commune eſt cum participibus dictũ eſt ſupra.

¶ 2. Itẽ tenemẽtorũ aliud diuinum, aliud humanũ. Humanũ, ſicut dictũ eſt ſuperius, ꝓprium, vel cõmune,& liberum & purum vt ſupra: ſecundũ quod datur deo & hominibus. Itẽ ſacrum & diuinum,& liberũ & purum ab omni ſubiectione, ſicut res ſacra, quæ tantùm in bonis dei eſt,& nõ in bonis alicuius priuatæ ꝑſonæ, vel alicuius hominis ſingularis.s. quę ritè & ꝑ pontifices deo ſunt dedicatę & cõſecratæ, nunquã ad alios vſus priuatos poſtmodũ reuerſuræ: ſicut ſunt monaſteria, cathedralia, conuentualia, parochialia, capellæ dedicatę,& cęmiteria dedicata, ſiue mortui inferantur ſiue non: quia ſi deo ſemel loca illa fuerunt dedicata & cõſecrata, iterum ad humanos vſus conuerti nõ debent, nec ea quæ eis ſunt adiuncta,& ſine quibus res ſacrę conſiſtere non poſſunt, ſicut ſunt dormitoria & refectoria, coquinæ, piſtoria & braceatoria, ſine quibus cultores religionis eccleſiæ deſeruire nõ poſſunt. Et vnde vnum eorũ poterit eſſe ſacrum & religioſũ,& aliud magis ſacrum, ſicut ſunt ſancta ꝑ ſe, & ſancta ſanctorũ magis ſancta. Et vnde dirutis ædificijs, adhuc ſemper locus permanebit ſanctus, & etiã ſi ſine conſecratione & dedicatione mortui inferantur, adhuc erit locus ſacer. Item diuinorum aliud ſacrum aliud ſãctũ, Itẽ etiam ſacrorũ aliud nõ ſanctũ ſed ſacrũ, ſicut ſunt muri, & portæ ciuitatũ: et ideò ſacra, quia ſanxita ꝑ reges,& ciues manentes in ea. Conſtituta eſt enim pœna capitalis in eos, qui auſu temerario muros vel portas ciuitatis tranſcendunt. Itẽ tenementorũ quoddã nec ſacrũ nec ſanctũ, ſed publicum alicuius.s. vniuerſitatis.s. vel cõmunionis vel omniũ & nõ alicuius hominis priuati, vel ſingularis, ſicut ſunt theatra & ſtadia, vel loca publica, ſiue ſunt in ciuitatibus ſiue extra. Non ſolum autẽ cõſiſtit liberũ tñtum in terris & rebus immobilibus, verũ etiã in rebus mobilibus.s. in redditib⁹ mobilib⁹, ſicut in aureis & argenteis,& nõ ſolũ in hmõdi, verũ etiã in alijs rebus, quæ cõſiſtunt in pondere, numero,& menſura. Menſura, ſiue ſit liquidum, vt vinum & oleum, ſiue ſolidũ vt frumẽtum, ſiue mẽſuratũ ſiue nõ menſuratũ: mẽſuratum vt in modio, vel nõ menſuratum vt in garba, modò in vno loco, modò in alio, dũ tamen in vno tenemẽto. Et

eodem modo de liquido, & illud idem fiat de numero. Item liberum tenementum dici poterit vel quaſi, quies & pax & pacifica poſſeſſio, & libertas, quiá qui quietem non habet nec pacem, ei aufertur comoditas tenementi, quia ſine quiete & pace tenementum teneri non poteſt: vt ſi quis per vim vti velit contra voluntatem domini. Item ſi diſtrictiones fecerit iniurioſas & tranſgreſſiuas, per quas auferat domino comoditatem poſſidendi. Item ſi contra voluntatem domini iniuſté vti velit aliqua ſeruitute, vt ſi velit pecora immittere per vim, vel non ſecundúm debitum modum, vel alia vti ſeruitute contra voluntatem domini cuius tenementum fuerit. Item tenementorum aliud propriũ, & alicuius per ſe ſine participe vel ſine adiuncto, aliud non per ſe, ſed cum adiuncto & participe. Cum adiuncto, vt ſi vir cum vxore vel econtrariò, & qui non dicuntur participes, quia iura eorum & res diuiſionem non accipiunt, ſunt enim vna caro quamuis animæ diuerſæ. ¶ 3. Item aliud commune cum participe ante diuiſionem in rebus corporalibus, quæ diuiſionem non recipiunt. Res vero incorporales ſicuti ſunt iura, diuiſionem non recipiunt, tamen ſunt communia. Eodem modo libertates communes ſunt, quę diuiſiones non recipiunt. Propriè autem dicitur commune vna cum alijs, vel cum alijs vna .i. ſimul, & tale tenementum commune non eſt proprium per ſe alicuius, nec diſcretum, ſed cum alijs per totum in communi. Item quod corporale eſt & de natura ſua diuiſibile inter cohęredes & participes, de communi conſenſu eorum remanere poterit indiuiſum ſibi & alijs ad aliquem vſum, ſicut ad vſum paſcendi vel fodiendi, & erit vſus cuiuſlibet ſingularis & per ſe per totum, & tenementum commune omnibus participibus & per totum et non ſingulare alicuius per totum ſed in parte. Et vnde quod de communi cõſenſu ſemel inter partes contrahitur, quód tenementum remaneat in communi, ſine contrario conſenſu omninò diſſolui vel diuidi non poteſt: quia nihil adeo conueniens eſt naturali equitati &c. Item commune cum alijs, & non per ſe ſine alijs, & quod diuiſionem non recipit nec de conſenſu partium nec ſine, ſicut ſunt iura, de quibus ſupra mentionem fecimus: ſecundùm quod videri poterit in iure præſentandi, quod indiuiſibile eſt licet commune. Et vnde aut omnes conſentient aut pręſentent aut nullus, quia non valebit pręſentatio ſi vnus ex pluribus contradicat, nec præfertur pluralitas ſiue maioritas nec æſnetia. Item tenementum poterit eſſe cõmune inter plures & non participes quantûm ad aliquem vſum, nec erit alicuius ꝓpriũ per ſe nec certis perſonis commune, ſed alicuius vniuerſitatis, ſiue in ciuitate ſiue extra, ſicut ſtadium & theatrum & huiuſmodi. Item eſt quaſi tenementum quod maius eſt commune .s. quod non eſt alicuius ſingularis perſonæ per ſe, nec in communi, nec alicuius vniuerſitatis per ſe, ſed commune omnium, ſicut eſt via regia, littus maris, vt ſupra, de rerum diuiſione pleniùs. Illa vero quæ in bonis dei ſunt, & de quibus ſuperiùs dictum eſt, nullius hominis ſunt, nec poſſideri poſſũt ab homine aut vẽdi, nec ad alium tranſferri poſſint vt fieri poſſit liberum tenementum alicuius, nec recuperari vt liberum tenementum. ¶ 4. Item dici poterit liberum tenementum alicuius per ſe vel in communi piſcaria in fundo

proprio: vt ſi quis terram poſſideat propè ripam ex vtraq; parte aquę, ꝑ totum licebit ei piſcari ſicut in libero teñto ſuo ſine impedimento alicuius, & ſi quis eum impediuerit, facit ei diſſeyſinã, nec cõpetit ei hoc facere in ꝓprio ex aliqua impoſitione ſeruitutis, cùm nemini ſeruiet fundus ꝓprius. Itē ſi tantum ex altera parte prædia poſſideat ꝓpe ripam, teñtum ſuum erit vſq; ad filum aquæ & ſua erit piſcaria & ius piſcandi ſine alio, niſi forte ita ſit quòd ſeruitutē imponat fundo ſuo, quòd quis poſſit piſcari cũ eo, & ita in cõmuni, vel ꝙ alius ꝑ ſe ex toto: et ꝙ quis ſibi ipſi ſeruitutē impoſuerit, quòd ipſe non poſſit. In cõmuni autē piſcari poterit vicinus cum vicino ex vicinitate vel ꝓ certo precio vel ex longo vſu vſq; ad ſimilitudinē iuris paſcendi in alieno. Itē quid dicetur de muliere quæ piſcari debeat nomine dotis, videndũ erit vtrum aſſignetur ei aliqua piſcaria ꝑ ſe nomine dotis, hoc erit ſuũ liberũ teñtum. Si autē piſcari debeat in communi cum warãto ſuo ratione ſuæ tertiæ partis, erit piſcaria ſua liberum teñtum. s. in cõmuni cum waranto ſuo. Si autem concedatur ei tertia piſcatio ꝑ ſe, tempore piſcationis ſuæ erit liberum teñtum ſuum, q̃ diu piſcata fuerit, & deſinit eſſe cùm piſcari deſierit, & ſic incipit & deſinit. Si autē concedatur ei tertius piſcis, nullum habebit liberum teñtũ in piſcaria. Habebit enim in numero piſcium, quaſi de certo redditu ſicut in denarijs. Et ſi nullam habeat in hoc caſu diſtrictionem, locum habebit aſſiſa nouæ diſſeyſinæ, quia deficit diſtrictio. Itē poteſt quis liberũ teñtũ habere, eo quòd in poſſeſſione eſt, dũ tamen nomine proprio, licet ꝑ intruſionē vel diſſeyſinã, verſus omnes qui ius nõ habent, ſed verſus dñm ꝓprietatis non, niſi hoc habeat ex tempore quod ſufficere poſſit pro titulo cum longa, continua, & pacifica ſeyſina. Itē poteſt quis firmam habere ſeyſinam verſus quoſdã ſicut non dominos ex tempore, & tenerã & infirmã erga veros dños, & ſic liberum tenementum verſus quoſdã, & nõ verſus alios. Item ſeruus in ſtatu libero verſus omnes dños & nõ dominos, & ſub poteſtate dñorum exiſtens erga non dominos, ſed erga dominos non niſi in caſu. ¶ 5. Item tenementorum aliud villenagium, & villenagiorũ aliud purum aliud priuilegiatum. Purum autem villenagium eſt, quod ſic tenetur, quòd ille qui tenet in villenagio ſiue liber ſiue ſeruus, faciet de villenagio quicquid ei præceptum fuerit, nec ſcire debeat ſerò quid facere debeat in craſtino, & ſemper tenebitur ad incerta. Talliari autē poteſt ad voluntatē domini ad plus vel ad minus. Itē dare merchetum ad filiam maritandam, et ita ſēper tenebitur ad incerta, ita tamen ꝙ ſi liber homo ſit hoc faciat nomine villenagij & non nomine perſonæ, nec etiam tenebitur ad merchetũ de iure, quia hoc nõ ꝑtinet ad ꝑſonã liberi ſed villani. Si autē villanus fuerit, omnia faciat & incerta tam ratione villenagij q̃ ꝑſonæ nec liber homo ſi ſic tenuerit, contra volũtatē dñi villenagiũ retinere poterit, nec ipſe cõpelli quòd retineat niſi velit. Eſt etiam villenagiũ non ita purũ ſiue cõcedatur libero homini vel villano ex conuẽtione tenendũ ꝓ certis ſeruitijs & cõſuetudinib⁹ nominatis & expreſſis, quãuis ſeruicia & cõſuetudines ſũt villanę. Et vnde ſi liber eiect⁹ fuerit vel villan⁹ manumiſſus vel alienat⁹, recuperare nõ poterũt vt liberũ tenemẽtũ cùm ſit villenagiũ & cadit aſſiſa, vertitur tamē ĩ iuratã ad inquirēdũ

de

de conuentione, ꝑpter voluntatē dimittentis & conſenſū, quia ſi querentes in tali caſu recuperauerint villenagiū, non erit propter hoc dn̄o iniuriatū ꝑpter ipſius voluntatē & conſenſū, & contra voluntatem ſuam iura ei non ſubueniunt, quia ſi dominus poteſt villanum manumittere & feoffare, multo fortius poterit ei quandam conuentionem facere, & quia ſi poteſt id quod plus eſt, poteſt multò fortiùs id quod minus eſt. Eſt etiā aliud genus villenagij quod tenetur de domino Rege a cōqueſtu Angliæ quod dicitur Socagiū villanū, & quod eſt villenagiū, ſed tamē priuilegiatū. Habent itaq; tenentes de dominicis dn̄i regis tale priuilegiū, quòd a gleba amoueri nō debent, quādiu velint & poſſint facere debitū ſeruitiū, & hm̄odi villani Sokmanni, ꝑpriè dicuntur glebæ aſcripticij. Villana autem faciunt ſeruitia, ſed certa & determinata. Nec compelli poterunt cōtra voluntatē ſuā ad tenenda hm̄odi teñta: et ideo dicuntur liberi. Dare autē nō poſſunt teñta ſua, nec ex cauſa donationis ad alios transferre, nō magis quàm villani puri, & vnde ſi transferri debeant, reſtituunt ea dn̄o vel balliuo, & ipſi ea tradunt alijs in villenagiū tenenda. Itē eſt maneriū dn̄i regis & dominicū in manerio, & ſic plura genera hominū in manerio, vel quia ab initio, vel quia mutato villenagio. Sunt enim in manerio dn̄i regis milites & liberè tenentes ꝑ ſeruitium militare, & in libero ſokagio. Sunt autem aduentitij, qui eodem modo tenent, per conuentionē ſicut & villani ſokmanni, ſed tales non habent priuilegium, ſicut alij villani ſokmanni niſi tantū cōuentionē. Et vnde ſi tales cùm alijs querāt, non dabitur eis priuilegiū, ſed tātùm ſua conuentio. Notandū etiam inter cętera, quod poteſt quis habere in libero tenemēto ius, et ꝓprietatē, & feodū, & alius liberum teñtum. Item vnus feodum & liberū tenemētū & alius ius merum. Item vnus hæc omnia, & alius vſum fructum. Itē vnꝰ hęc omnia, & vſum, & alius fructū, & ex fructu ſiue redditu liberū tenementum, & ſic duo (vt videtur) in vna & eadē re redditū & liberum tenementū. Sed reuera non in eadē re, quia tenementū eſt corpus de quo ꝓuenit redditus, & ſic res vna ꝑ ſe. Redditus autē qui de tenemento prouenit, vna res eſt ꝑ ſe & vnū corpus. Itē de hoc quod dicit ꝙ vnus habet hęc omnia prędicta & etiā vſum & alius fructū videri poterit, vt ſi quis de teñto ſuo quod habet in dn̄ico & excoluerit, dederit alicui aliquam certā partē fructuū. s. tertiam garbā vel quartā garbā modò in vno cāpo modò in alio, licet campi incerti ſint quo anno excoli debeant, tamen quòd talis ꝑcipere debeat cùm campi culti ſint, habet liberum teñtū, et ille qui ſoluit eodē modo. Vnus. s. in teñto, & alius in redditu. ¶ *6.* Ex hoc qd' cōtinetur in breui. s. de libero teñto, datur exceptio tenenti contra aſſiſā & cōtra querentē multis modis. Dicere enim poterit contra querentē, ꝙ querens nunquam fuit in ſeyſina de tenemento illo ſicut de libero teñto ſuo, quāuis quodāmodò in ſeyſina. De hoc autē quod dicitur ſuo videt̄ per hoc innuere, quòd ſi querens aliquandô fuit in ſeyſina, in ſeyſina fuit nomine alieno & non ꝓprio. Vnde cùm querens fundauit intentionem ſuā & docuit tenementū eſſe ſuū, tenens ſi poſſit doceat, illud tēpore diſſeyſinæ fuiſſe alienū, quod multis modis facere poterit, ſicut ex p̄cedētibus videri poterit manifeſtè. In hoc autē qd' dicit̄ in breui, de libero te-

ne-

nemento, competit exceptio tenenti contra querentem, ſed ad omnes non ꝑtinet exceptio,quia licet iuſtè eijcere poſſunt, tamen non poſſunt ſine iuditio, licet ius habeant eijciendi. Ius tamen habet recenter, poſt tempus autem nequaquam,vnde ſi verus dñs allegauerit quòd iuſtè, replicari poterit quòd iniuſtè, quia ſine iuditio. Et vnde ſi verus dominus excipiat quòd ius habeat & liberum tenementum, & iniuſtè & ſine iuditio eiectus ſit, et quòd querens qui iniuſtè eiecit feodum & liberũ tenementum habere non poſſit,replicare poterit de [illegible]pore quòd verus dominus liberum tenementum amiſit per curſum temporis,ꝑ patientiã ſiue negligentiam vel per impotentiam. ¶ 7. Patientia enim longa trahitur ad conſenſum,& negligentia ſiue diſſimulatio obolent iniuriam.Et vnde diſſeyſitor cùm tempus habeat pro ſe & quaſi liberum tenementum,ſine breui & ſine iuditio diſſeyſiri non poteſt.Et vnde ſi fuerit ſine iuditio diſſeyſitus & portauerit aſſiſam, non obſtabit ei exceptio quòd liberum tenementum non habuit quærens,ꝓpter vſurpationem ſine iuditio,quantum ad verum dominum,& propter tempus quantum ad diſſeyſitum. Et in quo caſu,ſi alius a vero domino poſt tempꝰ eiecerit,ſtatim poſt diſſeyſinam vel intruſionem contra eiectum habet exceptionem, quòd tenens liberum tenementum non habuit,exceptionem de libero tenemento nõ habebit,et ideo ſtatim, quia ius non habuit, quod eſſe poſſet ſi ius haberet, nec etiam obſtabit intruſori vel diſſeyſitori exceptio teneræ ſeyſinæ conta intruſorem vel diſſeyſitorem,quia nihil ad eos de tenera ſeyſina vel alia,cùm nihil ad eos pertineat quòd eijciant intruſorem vel diſſeyſitorem ꝓpter ſeyſinã qualẽ qualem præhabitã, iuſtam vel iniuſtam, cùm ad diſſeyſitorem non pertineat vtrum iuſta ſit vel iniuſta.Et vnde cùm tenens diſſeyſitor nihil iuris habuerit vel intruſor, & ille qui nihil iuris habuerit eum diſſeyſiuerit,ſi diſſeyſitus reſtitutionẽ ꝑ aſſiſam quęſiuerit, nõ obſtabit ei exceptio liberi tenemẽti duabus rationibus, tum propter cõmodum poſſidendi, tum quia licet poſſeſſor & diſſeyſitor in re poſſeſſa ius non habuerit,nec iuſtam ſeyſinam, ille qui fuit extra poſſeſſionem & ius non habuit petendi nec aliquam actionem ſine iuditio eiecit, cùm ꝑ actionem non potuit,ꝑ iuditium amittat & per aſſiſã, nõ obſtante aliqua exceptione ꝓprietatis vel teneræ ſeyſinæ,quia ſi ego poſſideam iniuſte ꝑ intruſionem vel diſſeyſinam,non facio per hoc iniuriam ei qui ius nõ habet. Et vnde ſi ille qui ius non habet petat a me in iuditio petitorio qui ius non habeo, non ſufficit ſi doceat me nihil iuris habere, niſi doceat ꝙ ipſe ius habeat per quod ſibi competere debeat actio. Et vnde ſi nec ius habeat nec actionem,quamuis ego ius non habeam cadet aſſiſa, & remanebit ſuo loco poſſeſſio.Et vnde non habeat actionem ſi me per vim ſine iuditio eiecerit,ſi ſtatim ipſum reiecero,non recuperabit,quia non habet liberum tenementum propter temporis breuitatem & propter teneram ſeyſinam. Et ſi mihi per aſſiſam nouæ diſſeyſinæ perquiſiuero, ſtatim vel poſt tempus excipiat contra me quòd liberum tenementum non habuero in re quam ab alio iniuſtè poſſideo,non competit ei iſta exceptio, ſed ei forte quem eieci iniuſtè & ſine iuditio. Et cùm alienum ſit liberum tenementum, nõ acquiritur querenti exceptio de alieno iure, cùm iniu-

rioſa

rioſa ſit eius poſſeſſio. Et vnde merito cùm extra poſſeſſionem poſitꝰ ius non habeat nec actionem, ſi ſibi ſeyſinā iniuſtè & ſine iuditio vſurpauerit exceptionem non habebit, nec debet eſſe melioris cōditionis quàm verꝰ dominus, qui cùm iniuſtè & ſine iuditio eiectus fuerit poſt lōgum interuallum vel poſt impetrationē, ſeyſinam ſuam ſine iuditio ſibi vſurpauerit quamuis iuſtè, iniuſtè tamen, quia ſine iuditio. Et vnde ſi diſſeyſitor petat verſus verum dominum ꝑ aſſiſam, et dominus excipiat contra diſſeyſitorē ꝙ liberum tenementum non habuit, non obſtabit ei exceptio, quin recuperat ꝑ aſſiſam. Item ad primū caſum de intruſore & diſſeyſitore petentibus reſtitutionem ꝑ aſſiſam contra ſuum diſſeyſitorem, omnis qui in poſſeſſione fuerit licet ius non habeat maius ius habet, eo quòd eſt extra poſſeſſionē, et ideo ius nō habet. Vnde ſi maius ius habeat, ſequitur ꝙ ius habet, et maius eo qui ius non habet ꝓpter poſſeſſionem. Et vnde videtur, quòd habeat quaſi liberum tenementum contra eum qui ius non habet. Si autē diſſeyſitor ſecundus ꝓpter negligentiam primi diſſeyſitoris quaſi liberū tenemētum (vt prædictum eſt) habere inceperit, ſi ſine iuditio eiectus fuerit, ſiue a vero domino ſiue a primo diſſeyſitore, ſeyſinam recuperabit, non obſtante exceptione de libero tenemēto. Et vnde videt̄ ex pręmiſſis, ꝙ licet cōpetat exceptio cōtra querentē aliquādò de libero tenēto, nō tamen cōpetit cuilibet de populo vt illā opponat, nō magis q̃ exceptio baſtardiæ vel ſeruitutis in ſuis caſibꝰ, vt ſuperiùs dictum eſt. Itē etſi aliquādò cōpetat ei replicatio cōtra exceptionē, tamē nō cōpetit cuilibet, vt illā opponat, ſicut videri poterit: ſi vir aliquē feoffauerit de hæreditate vxoris, & viro præmortuo, ſi vxor petat ꝑ breue de ingreſſu, & excipiatur cōtra ipſā de dono ſuo ſimul cū viro, replicare poterit ꝙ viro ſuo cōtradicere nō potuit, & ſic recuperabit. Si autem mortua muliere extra ſeyſinā, ſit hęres qui petat ꝑ conſimile breue de ingreſſu, nō habebit locū in ꝑſona ſua ꝓpter replicationē, quę ad ipſum nō ꝑtinet & quę cōpetit matri, vt ſi petat & excipiatur de dono, ipſe replicare nō poteſt ſicut poſſet mater ſi viueret, quia per hoc quod dicitur in breui, et cui mater mea contradicere non potuit, videtur per hoc quòd matri competijt talis replicatio & non hæredi, vt infra videri poterit in tractatu de ingreſſibus.

1 ¶ *Si diſſeyſitus poſt longum interuallum autoritate propria ſeyſinam ſuam ſine iuditio ſibi vſurpauerit.* *Cap. 29.*

Videamus quæ pœna teneat eos qui ſeyſinam ſuam in cauſa ſpoliationis ſine iuditio poſt tempus ſibi viribus vſurpauerit, intruſor verò vel diſſeyſitor erit reſtituendus, non obſtante aliqua exceptione ꝓprietatis. Et ſi obſtare nō debeat exceptio ꝓprietatis in ꝑſona veri domini, vt ſi dicat iuſtè diſſeyſiui vos, quia tenemētum meum eſt & ego dominus, & tu nullum liberum tenementum habere potes, quia non habes ingreſſionem niſi ꝑ intruſionem vel diſſeyſinam, iſta exceptio non valebit ei, quamuis iuſtè ſe ponat in ſeyſinam quantum ad ius, iniuſtè tamen hoc facit, qa ſine iuditio, vt ſupra dictum eſt, prius enim cognoſcēdū eſt de vi q̃ de ipſa ꝓprietate. Eodē modo ſi ſeruitꝰ obijciat̄, prius cognoſcēdum

dum eſt de vi, quàm de conditione, vt ſi ille obijciat ſeruitutem qui nihil iuris habet in corpore, vt ſupra plenius de exceptione ſeruitutis. Ad hoc autem facit ratio, vt ſi ſcripto hæredi obijciatur quòd teſtamentum falſũ ſit vel inofficioſum, vel quôd teſtator ſeruus fuerit, nihilominus ſcriptus heres mitti debet in poſſeſſionem, nec refert vtrum ius habet in re vel nõ quoad reſtitutionem, dummodo contra iuris ordinem fuit ſpoliatus, vel ſine iuditio & alibi. Si ad verum dominum violenter poſſeſſio peruenerit. i. ꝑ vim & ſine iuditio, & vbi conqueri deberet, facit ſe iudicem & eijcit diſſeyſitorem, malæ fidei poſſeſſor. i. diſſeyſitor indiſtinctè. i. non obſtante aliqua exceptione a vero domino oppoſita, poſſeſſionis commodum reportabit. Et alibi, quód dominus qui deiecit vel ſpoliauit cogitur reſtituere poſſeſſionem ei quem eiecit, licet domin⁹ ab eo qui deiecit vi, clam, vel precario poſſiderit. Item alibi, quòd ille qui a me vi poſſidebat i. per diſſeyſinam, ab alio qui ius non habuerit fuerit ſpoliatus, habebit reſtitutionem per aſſiſam. Pœna autem erit ſpoliatoris, vt ſi ſua ſit res cuius ſeyſinam ſibi ſine iuditio vſurpauit, quòd illã ſpoliator reſtituat cum fructibus receptis & percipiendis: vix tamen ſuper ꝓprietatem impoſterum audiendus. Si autem aliena, illam eodem modo reſtituat nunquam poſtmodum nec ſuper poſſeſſione nec ſuper proprietate audiendus.

1 ¶ *De tranſgreſſionibus & vbi aſſiſa cadit in tranſgreſſionem per iuratam terminatam & non in modum aſſiſæ.* *Cap.* 30.

COmpetit multotiens exceptio tenenti cõtra querentem ratione tenementi, vt ſi ille qui queritur, liberum tenementum habere nõ poterit ſed alius, vt ſi cuſtos vel firmarius, creditor, vel ſeruus querant, & petant reſtitutionem ꝑ aſſiſam, non competit eis aſſiſa, ſed domino ꝓprietatis cuius nomine fuerint in poſſeſſione, quia actionem illorum elidit exceptio liberi tenementi. Item competit exceptio tenenti ratione tenementi & rei, quæ ſacra eſt & ſancta, ſicut ſunt loca deo dedicata, & quæ ab aliquo poſſideri non poſſunt, & ideò nulli competit aſſiſa, & in quo caſu cadit aſſiſa, & non breue, & vertitur aſſiſa in iuratam ad inquirẽdum de tranſgreſſione, ſi facta fuerit in re ſacra, quia ibi nulla diſſeyſina, vt per iuratam emendetur tranſgreſſio, & vterq; tam querens quàm trãſgreſſor in miſericordia .s. querens pro falſo clamore, & tranſgreſſor pro tranſgreſſione. Item ſi tenementum fuerit vniuerſitatis vel publicum, et in ciuitate vel burgo, ſi ibi fuerit ædificatum vel præſumptum, ad dominum regem pertinet emendatio. Et erit ibi potiùs tranſgreſſio & purpreſtura quàm aliqua diſſeyſina. Si autem via publica, vel regia extra ciuitatẽ vel burgum, eodem modo pertinet ad Regem emendatio. Si autem loc⁹ fuerit communis alicuius vniuerſitatis, extra ciuitatem vel burgum, qui deputatus ſit ad aliquem vſum communem, hic erit tranſgreſſio & non diſſeyſina, & fiat iudicium vt ſupra.

1 ¶ *Quôd exceptio datur tenenti ſi erratum fuerit nomine villæ.* 2. *Quôd aſſiſa cadet in perambulationem* .3. *Quôd cadit aſſiſa omninô propter incertitudinem iuratorum.* *Cap.* 31.

Datur

DAtur etiam exceptio tenenti contra querentem ex nominatione villę,dicitur enim,de libero tenemento ſuo in tali villa,vt licet non ſit error de tali loco,tamen errare poterit quis,vt ſi credat tenemẽtum eſſe in vno com̃ vel in vna villa,cùm ſit in alio com̃ vel in alia villa. Item quia credit quis vnicam manſionem eſſe villam cùm non ſit.Et vnde videndum eſt,quid ſit manſio & quid ſit villa. Et ſciendum quòd de iure gentium agris ſunt termini poſiti,ędificia ſunt collata ſiue vicinata, & ex qua collatione fiunt ciuitates & villę, & ex pluribus ędificijs collatis & vicinatis,& non ex vno ędificio conſtructo.Vt ſi quis in agris vnicũ faciat ędificium, non erit ibi villa, ſed cùm ex proceſſu temporis inceperint coadiuuari & vicinari plura ædificia,incipit eſſe villa,& ſic poterit tenementum eſſe in tali villa et non priùs,& tamen villa ad quam priùs ager ille pertinebat non deſinit eſſe villa,ſed vtraq; ſtat in ſuo nomine,& ſic villa vltimò vicinata habet ſuos terminos,& ſua tenementa diffinita. Oportet quòd tenementum ita ſit in vna quòd non ſit in alia, vt ſi fuerit in villa priùs vicinata,ſit in vna tantum & non in alia. Si autem in villa poſterius fundata, ſic eſſe poterit in vtraq; ſiue qualibet earum per ſe. Sed non ſunt ita in vna quin ſint in alia primò vicinata, habita conſideratione ad prioritatem,quia id quod priùs dignius eſt, & ita poterit tenementum eſſe in vna villa & in alia,ſed non conuertitur, quia id quod eſt in villa priùs vicinata, non erit in villa quæ poſterius fundatur & ſic in vna & non in alia, ratione & priuilegio prioritatis. Sed id quod eſt in villa poſterius vicinata et fundata continebitur in villa prius vicinata, & ſic eſſe poterit tenementum omninò in vtraq; villa,& ita in vna quod nihil in alia, ſiue ſint ibi diuerſi com̃ & diuerſa feoda & diuerſa dominia. Item poterit eſſe tenementum in vna villa & in alia,ſed diſtingui debet quantum in vna quantum in alia: ſed ſi totum ſit in vna ex duabus,ſed dubitetur in qua,& querens mentionem faciat in breui de vtraq;,dicendo quòd in tali villa & in tali,videtur quibuſdam quòd non ſufficit ſi ꝓbet tenementum eſſe in vna niſi probauerit tenementum eſſe in vtraq;, & ſi defecerit,quòd ex toto cadat aſſiſa,cùm teneatur probare duo,& defecerit in vno. Sed quoniam ita temperare debemus negotium, quòd res magis valeat quàm pereat, & procedet aſſiſa pro eo quòd totum tenementum eſt in vna,ſiue faciat pro querente,ſiue contra ipſum, & pro ea parte in qua defecerit,ſit in miſericordia pro falſo clamore, & eodem modo fiet ſi nec in vna nec in alia,& ſic in neutra. Si autem ſolummodo vnica manſio ibi fuerit,non erit ibi villa, & ideó cadit ibi aſſiſa. Item cadit aſſiſa ſi error fuerit in nomine villę, vel in ſillaba vel in litera quæ veritatem nominum inducunt,vt ſupra de erroribus pleniùs. Item quandoq; cadit breue & non aſſiſa,vt ſi tenens excipiat contra breue ita,quòd tenementum non eſt in villa in breui comprehenſa ſed in alia,& querens dicat contrarium,per officium iudicis inquiratur (præſtito ſacramento) vtrum tenementum ſit in vna vel in alia, & ſiue dicant iuratores quòd hic vel ibi,tamen propter hoc non terminatur negotium, quia exceptio opponitur contra breue & non contra aſſiſam. Et ideo ſtat aſſiſa, & non

erit loc⁹ ioco partito ſi ꝑtes conſentire vellent,ꝙ vn⁹ amittat ſi ita ſit & ſi nō ſit,ꝙ ali⁹ lucretur. Quia ſi iuratores dicāt ꝙ tenementū non ſit in villa in breui nominata, cadit breue & non aſſiſa. Et vnde ad conſimile breue redire poterit,ſiue petat licentiā recedendi de breui ſuo & habeat,ſiue ſine licentia a breui illo ſe retrahat. Quia quicunq; propter breue male impetratum,ſine licentia a breui ſe retraxerit, propter hoc ſe non retrahat ab actione. Si autē dicant iuratores ꝙ tenementum eſt in villa in breui nominata ſiue ita ſit,vel ꝙ ſit in alia,ꝓcedet aſsiſa,& per aſsiſam terminabitur negotium,& non erit locus conuictioni: quia vtraq; pars de hoc ſe poſuit in iuratam. Nec ſi propter hoc ꝙ iuratores dixerint ꝙ tenementum ſit in alia villa,ſi ſubtraxerit querens & egerit per aliud breue,& per alios iuratores forte, & ipſi dicant contrarium iuratoribus primis, cùm nulla ſit oppoſita talis exceptio a tenente, nihilominus procedet aſsiſa. Nec primi iuratores per hoc conuincentur de periurio, nec vlterius curandum eſt de tali exceptione,quia non eſt multum de ſubſtantia negotii : tamen quia ſemel terminata eſt de conſenſu partium per iuratam, nec ſi tenens illam proponere vellet in ſecundo iuditio per aliud breue audiri debet, tanquam ſibi ipſi contrarius,cùm contraria allegans audiri non debet. Si autem iuratores forte dubitauerint & neſciuerint in qua villa tenementum illud fuerit, inquiratur primò a querente ſi aliquid clamet in villa non nominata,& eodem modo a tenente,ſi aliquid clamet in villa nominata,quo caſu ſi dicat quòd non,cadit aſſiſa ſed non breue,ſed ſtatim ſine alio breui fiant rationabiles diuiſę inter villas & inter maneria,ſecundum quod diſtincta fuerint per certas diuiſas. Eodem vero modo fiat ſi fuerit contentio de finib⁹ & terminis agrorū & comitatuum, vt ſi tenens dicat ꝙ in vno com̄ & querens in alio , & inde ſe poſuerint ſuper iuratam, & iuratores ſciant diſtinguere fines & terminos com̄, per eorum ſacramentum procedat negotium,vt ſi dicant quòd in com̄ non nominato fuerit tenementum,quòd cadet breue, & per aliud breue procedet negotium modo quo ſupradictum eſt. Si autem in com̄ nominato, quòd tunc procedat aſſiſa & per aſſiſam terminetur negotium . Si autem iuratores nullo modo diſtinguere vel determinare ſciant fines & terminos comitatuum,non propter hoc cadit breue,ſed ſine aliquo breui per officium iudicis cadit aſſiſa in perambulationem,& perambulatio terminabit negotium. Dum tamen,vt prædictum eſt,partes prius coarctentur ad certum, & ita quòd a querente ſciatur ſi aliquid clamet in comitatu non nominato,& econuerſo a tenente, ſi aliquid clamet in comitatu nominato, & ſic procedit perambulatio, habita tamen ratione, vtrum querens fuerit maioris ætatis vel minoris, quia nullus minoris ætatis conſentire poterit in perambulationem,& vnde ſine conſenſu non procedit perambulatio ante ætatem . Item ſi iuratores dicant & bene ſciant quòd quędam pars tenementi , vnde viſus factus eſt, ſit in villa vel comitatu nominatis,& quædam in villa vel comitatu non nominatis , procedet aſſiſa pro ea parte tenementi quæ eſt in villa & in comitatu nominatis, & pro alia non,& vtrą; in

m.ſe.

miſericordia. ¶.2. Item cadit aſſiſa in perambulationem propter in-
certitudinem de conſenſu partium prędicto modo: vt ſi fuerit contentio
inter partes in qua baronia, vel in cuius feodo tenementum fuerit, & iu-
ratores neſciant deſignare, & ſic per perambulationem terminabitur cō-
tentio. Item quandoq; fit perambulatio inter dominum Regem & que-
rentem, ſi per balliuos domini Regis facta fuerit diſſeyſina nomine ipſi⁹
Regis, & quo caſu, ſi diſſeyſina manifeſta fuerit, expectāda erit voluntas
domini Regis quòd procedat aſſiſa vel non procedat. Si autem incertum
ſit vtrum tenementum ſit domini Regis vel querentis, & fiat conten-
tio de finibus agrorum, ſicut in dominicis domini Regis, tunc ex præ-
cepto & voluntate domini Regis fiat perambulatio, vt de termino ſ. M.
Anno. Reg. H. viii incipiente. ix. in com̄ Eborū, Aſſiſa nouæ diſſeyſinæ ſi
Rogerus clericus & alii. Et eodem modo facta fuit perambulatio inter
dominum Regem & Richardum de Percy in eodem com̄ per. xii. milites
qui poſtea ſcire fecerunt iuſticiariis de banco perambulationem illam.
¶.3. Item propter incertitudinem rei cadit aſſiſa omninò, nec vertitur
in iuratam, nec in perambulationem, ſicut videri poterit inter mulierem
& warantum ſuum de dote ſua ante aſſignationē dotis, vt ſi ambo eiecti
fuerint de tenemento & mulier per ſe petat reſtitutionē de tertia parte,
per aſſiſam non recuperabit, quia ſuam tertiam partē deſignare non po-
teſt, quia nūquā fuit ſpecificata nec ei aſſignata. Eodē modo ſi hęres eam
deiecerit de toto, cùm ad ætatē peruenerit, verſus eum non recuperabit
per aſſiſam prædicta ratione, qualecūq; ſit feodū, ſokagiū, vel feodū mili-
tare. Ad hoc facit in vltimo itinere M. de Pateſhull in com̄ Norff. Aſſiſa
nouæ diſſeyſinę ſi Gylbertus filius Gilberti &c. Eodem modo dici pote-
rit inter alios qui tenēt in communi ante diuiſionē, ſicut ſunt coheredes
& participes vel vicini ſi de conſenſu teneant in cōmuni propter cōten-
tionē habitam ex cauſa tranſactionis. Et vnde ſi quis a latere omnes eii-
ciat, vel aliquem ipſorum, & vnus per ſe reſtitutionē petat de aliqua cer-
ta parte, nihil capiat per aſſiſam, quia aliquam certam partē deſignare nō
poteſt. Si autem totam petat vnus vel omnes tenendam in cōmuni, bene
procedet aſſiſa. Idem erit & ſi particeps a participe eiiciatur, & ita fiat
de aliis huiuſmodi quæ tenentur in cōmuni. Et quid ſi dicatur, in tali ma-
nerio? Et ſciendum ꝙ maneriū poterit eſſe per ſe ex plurib⁹ ædificiis co-
adiuuatū, ſiue villis et Hamlettis adiacentibus. Poterit etiam eſſe mane-
rium & per ſe & cum pluribus villis & cum pluribus Hamelettis adia-
centib⁹, quorum nullum dici poterit manerium per ſe ſed villæ ſiue ham-
letta, poterit etiam eſſe per ſe maneriū capitale, & plura continere ſub ſe
maneria non capitalia, & plures villas & plures hamlettos, quaſi ſub vno
capite & dominio vno. Item cadit aſſiſa propter incertitudinē loci, ſicut
com̄ vel villę vt ſupra, vt ſi querens in viſu faciendo docere neſciat in quo
loco tenementū fuerit de quo queritur, nec iuratores deſignare, licet eis
cōſtiterit in quo com̄ vel in qua villa. Si autē cōſtare poſsit in quo loco,
ſed non in qua ꝑte loci, quia diuiſæ vel lapides finales amoti ſunt, ta-
men ꝓcedet aſsiſa, quia de re certa in loco certo agitur, & ſi querens per
aſsiſā optinuerit, habebit tātū dē tenementi in aliqua parte loci, dum tn̄

non de meliori nec deteriori ſed mediocri,& hoc ex æquitate. Item cadit aſſiſa quandoq; propter incertitudinē perſonæ, quia iuratores de eo forte nullā habent notitiam,per quā ſcire poſſint quid ſit, vel vtrum in poſſeſsione fuerit nomine proprio vel alieno. Item cadit aſsiſa propter incertitudinem,vt ſi ius alicuius terræ recognitum ſit duobus, vel vnus ſe poſuerit in ſeyſinam ſine participe, nulla facta mētione de particione, & diſſeyſitus fuerit,non recuperabit. Item ſi iuratores neſciant ad quem pertineat tenementū,tenentē vel querentē,cùm viſum fecerint. Item ſi aliquis feoffatus fuerit de aliqua parte alicuius tenementi, quæ nunquā ei fuit aſſignata in vita donatoris. Item ſi duę ſorores tulerint aſſiſā in cōmuni & obiectū fuerit alteri ꝙ vir ſuus fuit vtlagatus,nec conſtabat vtrū mortu⁹ vel viu⁹, ideo ſine die,quia iuratores neſciuerīt partes diſtinguere vt de Itinere M.de P.in com̄ Norff.An.Regis H.decimo.Itē nomina villarū deſignāda ſunt,ſicut noīa hom̄.Nomina em̄ hom̄ & villarū ſignificandarū gr̄a cōperta ſūt & inuēta,& res & ꝑſonæ deſignātur ex nomine, & vnde oportet ꝙ nō magis ſit defect⁹ in nominibus villarū q̄ hominum, nec in littera nec in ſillaba,nec in parte aliqua,vt ſupra de erroribus.

¶ *Quòd exceptio datur tenenti ex termino,quia dicitur poſt talem terminum.2,Si balliuus ſine domino reſpondeat qualem habet poteſtatē & quid poſsit & quid non.* *Cap.32,*

APponitur etiam terminus in breui, quia aſſiſa nouæ diſſeyſinæ infra certū tēpus limitatur, & vltra non extenditur. Tēpus enim eſt modus tollendæ obligationis & actionis, quia currit temp⁹ contra deſides & ſui iuris cōtemptores. Et poterit quis amittere actionē & aſſiſam ſuam per negligentiā, & inde habebit tenēs contra querētē exceptionē. Et eodem modo ſicut temp⁹ eſt modus tollēdæ obligationis & actionis, ita erit modus inducendæ obligationis & actionis,& ex tempore acquirit quis ſibi actionē,vt ſi quis ſe intruſerit vel aliū ſine iudicio diſſeyſiuerit,ſi ſtatim non reijciatur,poſt tempus habebit actionē ſi fuerit eiectus. ¶.2. Item continetur in breui,pone per vadiū & ſaluos plegios talē vel balliuū ſuum ſi ipſe inuentus non fuerit,vnde videndum erit quid pertineat ad balliuum & quid non.Et ſciendū ꝙ non poteſt balliuus quicquid poteſt dominus ſuus.Non poteſt animo cognoſcere diſſeyſinam,quò minus procedat aſſiſa,ſed per aſſiſam veritas declarabitur. Item nec poteſt tranſigere nec paciſci,nec iocum partitum facere nec aliud, quò magis dominus ſuus ſeyſinam amittat in toto vel in parte,niſi hoc ſit per iuditium & aſſiſam: Attornatus tamen hec omnia facere poteſt.Eſt igitur differentia magna inter Reſponſalem & attornatū, dicere tamen poteſt (ſicut ipſe dominus principalis) contra aſſiſam,quare remaneat imperpetuum vel ad tempus.Item dicere poterit contra iuratores, & cauſam ſuſpicionis prætendere. Item dicere poterit contra iuratores & contra querentem,& contra ipſum iuſtitiariū ſi forte iuriſdictionem non habuerit, & contra breue,& generaliter omnes habebit exceptiones quas haberet ipſe dominus principalis.Item habere debet vic. nomina pleg.& breue. Nomina plegiorū,vt ſi querēs forte ſe retraxerit, oēs plegij remaneāt in miſericordia.Et ei faciēda ſecuritas quia cōmoda ſequi debēt quia ſi ſecuritas defecerit,difficil' erit ꝓſecuc.ſatiſfactiōis,hoc eſt miſericordiæ,ꝓpt liber-

libertates dico.Itē brē,vt ex breui habeāt Iuſtitiarii poteſtatē cognoſcē-di.Si autē brē nō habeat corā Iuſtitiariis,tūc vidēdū erit vtrū res ĩtegra ſit vel ĩcepta,cū breue forte ſit dep̄ditū,q̄uis ĩ com̄ publicè lectū & auditū. Si autē res ſit integra,ita ꝙ nec Iuratores electi nec viſus tn̄ti factus, alio breui opus erit.Si autē non ſit integra,ſed breue publicè in com̄ lectū & auditū,& viſus terræ factus, procedet aſſiſa q̄uis breue ſit deperditum.

1 ¶ *De iis quæ impediunt reſtitutionē ad tempus vel imperpetuum. 2. Si aliquis incidat in aſſiſam cauſa ſucceſsionis. 3. Si donatio cadat in aſſiſam. 4. Si conuentio vel pactum cadat in aſſiſam vel modus donationis. 5. Quæ impediant reſtitutionem. Cap.33.*

QVædā ſunt quæ reſtitutionē ĩpediūt ad tēpus,& quædā imp̄petuū Imp̄petuū,vt cùm cadāt in aſſiſam p̄iuditialia ſunt, & prius debēt terminari q̄ exceptionē p̄imunt p̄emptoriā, cùm primò fuerīt p̄poſita & terminant in modū iuratæ,& nō in modū aſſiſæ.Et ideo nō recipiūt cōuictionē q̄ p̄pter cōſenſum partiū,cùm de hoc ſe gratis,vel de neceſſitate(ne ſint indefenſi)poſuerīt in iuratā. Qualia ſunt inprimis q̄ſtio ſtat⁹,cauſa ſucceſſionis,cauſa donationis,pactū,cōuentū ſiue cōuētio.Itē incertitudo.s.vbi de re ſiue de tenemento nulla omninò fieri poſſit certitudo, ſed nō niſi cū difficultate.Itē voluntas ſiue diſſimulatio, quia forte diſſeyſit⁹ voluit diſſeyſiri,& ſiue hoc voluit ab initio ſiue poſt tēp⁹. Item tranſlatio, quia forte diſſeyſitus remiſit iniuriā, & quietū clamauit tenementū.Itē cōfirmatio ſiue cōſenſus, vt ſi diſſeyſitor ex volūtate diſſeyſiti dederit rē diſſeyſitā alteri, & diſſeyſit⁹ donū confirmauerit, & alio modo ratū habuerit ab initio, vel ex poſt facto. Itē p̄pria vſurpatio rei propriæ poſt diſſeyſinā ſine iuditio ſed poſt tēpus.Itē difficultas iuditii.s.ꝙ nullo modo terminari poſſit p̄ Iuſtitiarios, ſed nō ꝙ alio modo licet cùm difficultate. Itē res iudicata ſi iuſtū interuenerit iuditium. Itē finis factus & Cyrographm̄. Itē intruſio in rem alienā,vel diſſeyſina ſi incontinēti reiiciatur. Itē negligentia quæ p̄ curſum tēporis excludit actionē & aſſiſam. Itē ſunt quædā quæ aſſiſam aut actionē non perimunt,licet ad tēpus differant,ſicut exceptiones contra breue & cōtra p̄ſonas,ſicut ex p̄miſſis ſatis apparet.Vnde videndū erit,qualiter cadunt in aſſiſam & terminantur p̄ iuratā,& de quibus nulla facta eſt mentio ſuperiùs.Et in primis de exceptiōe ſtatus,vt ſi villenagiū apponat̄ in modū exceptionis,vt ſupra de exceptionib⁹ villenagii pleni⁹. ¶ 2. Incidit autē cauſa ſucceſſiōis tali modo.Eſto ꝙ querēs ſic fundat intentionē ſuā, & dicatꝙ de tenemento talī obiit talis anteceſſor ſeyſitus vt de feodo , & ipſe ſicut hæres ſuus p̄pinquior ſe poſuit in ſeyſinā, & fuit in ſeyſina p̄ tātū tēpus,donec talis eum inde ĩiuſtè eiecit. Ad quod excipi poterit ꝙ talis anteceſſor nō obiit ſeyſit⁹ vt de feodo, ſed ad vitā tenuit aliquo modo vel ad terminū vel vt vadium, & ipſe querens nihil habuit niſi p̄ intruſionem,& ſtatim fuit eiectus per tenentem qui eſt verus dominus,vel iuſtus hæres vel domin⁹ capitalis, vel ꝙ poſuit ſe in ſeyſinam, licet hæres eſſe poſſet, ſu p̄ dn̄m capitalem,qui primam habuit ſeyſinam vt dominus capitalis,& ipſe ſe intruſit ſuper ſeyſinam ſuam antequam ſciretur vtrum ipſe hæres eſſet vel non, vel quis eſſet hæres , vel ſi obiit ſeyſitus vt de feodo , ille querens non potuit eſſe hæres , quia nec fuit filius nec hæres, ſed baſtardus : vel ſi fi-

ſi filius & hæres ꝓpinquus,ali⁹ fuit ꝓpinquior.s.talis,ad quod replicari poterit a querente,ꝙ ipſe hæres eſt,& licet hæres eſſe non poſſet,tñ fuit ibi per tantū tempus ꝙ eiici nō debuit ſine iuditio,& aliȩ infinitȩ exceptiones inde elici poterunt,quæ omnes per aſſiſam in modū iuratæ terminantur & quæ nō recipiūt cōuictionē, ſed iſta ſufficiunt ad præſens exēpli cauſa,& de ſimilibus vel diuerſis idem proceſſus. ¶ 3. Si autem donatio incidat in aſſiſam,multæ poterunt exceptiones cōpetere ex donatione, vt ſi dicat querens ꝙ fuit in ſeyſina illius tenementi de donatione talis per tantum tēpus,donec talis eum eiecit: excipi poterit cōtra eum ꝙ ille qui donaſſe debuit,nunquàm habuit inde aliquam ſeyſinam ꝙ donationem inde facere poſſet,vel quia omnino nullam , vel quia ſi habuit tenementum priùs illud dedit tali per chartā ſuā,anteꝗ aliquā chartā feciſſet prædicto querenti , ita reſpondere poterit,ꝙ ſi aliquā ſeyſinā inde habuit,nullā habuit niſi poſt mortē donatoris per intruſionem,& de qua recenter fuit eiectus & incōtinenti.In quo caſu cadit aſſiſa in iuratam vt ſciatur vtrum ſeyſinam habuit in vita donatoris vel non, & per hoc terminabitur negotium.Si autem nihil omninò ſciuerint de ſeyſina, querēs nihil capiat per iuratam, ſi autem dubitauerint,pro poſſeſſore erit iudicandū.Si autē ita dicant,ꝙ de ſeyſina querentis bñ certi ſunt,& quo die poſit⁹ fuit in ſeyſinam,ſed de morte donatoris nihil ſciuerint quia obiit in remotis & in alio cōm: Ideo in cōm in quo obiit ꝑ aliam iuratam inquiratur de veritate, & ſic cōiunctis illis duabus inquiſitionib⁹ terminabitur negotium , & adiudicabit pro vna parte vel pro alia,& hoc ſufficiat hic exempli cauſa. ¶ 4. Cadere etiam poterit in aſſiſam pactū ſiue cōuentio, ſi appoſita fuerit in initio donationis , & ita inerit donationi & donationem informabit.Et eodem modo ineſſe poterit modus,cōditio, & cauſa,& donationem informabunt: Mod⁹,vt ſi dicat,do vt facias. Cōditio,vt ſi dicatur, do ſi feceris. Item poteſt cōditio apponi ſic ꝙ quis teneatur ad duo cōiunctim,vt ſi dicatur,do vt facias iſtud & illud, quo caſu,nō ſufficit vnum fieri, niſi fiat vtrunq;, Vel poteſt fieri cōditio ad duo diſiunctim.s. ſi fecerit iſtud vel illud,quo caſu ſufficit vnum fieri. Item alio modo poterunt ineſſe modus & conditio donationi, vno modo verbis affirmatiuis, vt ſi dicatur do vt facias. Eodem modo in verbis negatiuis, vt ſi dicatur,do ne facias.Item poteſt eſſe modus ſiue conditio verbis affirmatiuis & negatiuis cōiunctim:& ſic erit duplex.Vt ſi dicatur,do vt facias & ſi non feceris,volo ꝙ terra data reuertatur ad me vel alios tales,vel quòd liceat mihi vel hæredibus meis ponere me in terram illam. Item econuerſò verbis negatiuis & affirmatiuis cōiunctim,& ſic erit duplex,vt ſi dicatur do ne facias,& ſi feceris,tunc liceat mihi &c. Et ſiue ſatiſfactum ſit conditioni ſiue nō,& vnus ſe ponere poſſit in ſeyſinam & ſe tenere in eadem,habebit exceptionem ex conuentione. Si autem intrare nō poſſit propter vim tenentis, dabitur ei actio ex conuentione vt infra. Item fieri poſſit verbis negatiuis, vt ſi dicatur, do ne facias ſine conſenſu & voluntate mea,& ſi feceris,ꝙ tunc ponam me &c.Et cùm hoc fecerit,adhuc non ſufficit fieri , niſi ſciatur vtrum hoc fecerit de voluntate vel cōtra voluntatē, quod probatur infra,vbi plus de hac materia,vt ſupra

pra de donationibus. Cùm igitur querens propoſita querela ſua illam fundauerit ſic. Et vnde queritur ꝙ talis iniuſtè &c. diſſeyſiuit eum de tãta terra &c. quam habuit de dono ipſius talis. Et vnde idem talis cepit homagium ſuum & poſuit eum in ſeyſinam, vel per ſe vel per ꝓcuratorẽ ſuum, vel per literas &c. Et vnde fuit in ſeyſina per tantum tempꝰ, donec idem talis ipſum iniuſtè & ſine iuditio diſſeyſiuit, & inde poſuit ſe ſuper aſſiſam. Et notandum generaliter, quòd omnis intentio querentis in aſſiſa nouæ diſſeyſinæ fundari poterit ſecũdũ omnia genera acquiſitionis liberi tenementi, ſiue ex cauſa ſucceſſionis, ſiue ex cauſa donationis, vel quacunq; alia ſiue in feodo ſiue ad vitã, vel ſecudũ quod poſſeſſio alicuius pacificata fuerit vel turbata, vel ſecundum quod diſſeyſina facta fuerit in ipſo principali.s.in corpore, vel in ipſius rei pertinentiis ſicut in iure, vt ſi quis ius habeat eũdi vel paſcendi in fundo alieno &c. Et talis venit & defendit ꝙ ipſum iniuſtè non diſſeyſiuit, nec ei aliquam fecit iniuriam & bene cognoſcit donum & homagium captum, & ſeyſinam, & totum quod proponitur a querente. Sed dicit quòd antequam homagium ſuum capere vellet de tali tenemento, cõceſſit idẽ querens, ꝙ ſi ille tenẽs infra certum tẽpus inquirere poſſet, ꝙ idem querens aliquid teneret in capite a domino Rege, vel ſi quid faceret vel nõ faceret & ſic ſecundum quancunq; conuentionẽ (vt ſupra) bene liceret ei ingredi prædictum tenementum, & tenere ſibi & heredibus ſuis quiete imperpetuum ſine aliqua contradictione, & impedimẽto prædicti talis querentis & hæredum ſuorũ. Et quia inquiſiuit infra ꝑdictũ terminũ, ꝙ tenuit de dño Rege talẽ terram & talẽ, vel quia fecit cõtra prædictã cõuentionem, vel quia nõ fecit ſecundũ cõuentionẽ, ideo poſuit ſe in ſeyſinã, ꝓpter prædictam cõuẽtionẽ. Et vnde dicit, ꝙ licet donatio valida eſſet & ꝑfecta ab initio, tñ effecta eſt inualida ꝑ prędictã cõuentionẽ. Ad quod querẽs reſpondet aut dedicit omninò illã cõuentionẽ aut cognoſcit. Si autẽ cognoſcat & factũ ſit cõtra, tunc erit manifeſtũ ꝙ nullã ei fecerit iniuriã. Si autẽ illã õnino negauerit vel defẽderit, cùm ex tali negatiõe fiat res dubia oportebit eũ de neceſſitate ꝙ illã ꝓbet ſi fuerit extra ſeyſinã, alioquin indefenſus erit, quaſi exceptio nulla, & ꝑ hoc recuperabit querẽs ſine aliqua iurata, & ſi fuerit ĩ ſeyſina, dabit̃ ei exceptio. Probari vero poterit cõuentio ꝑ ſcripturã, cũ fuerit extra ſeyſinã vt ſi ſcriptũ cõfectũ fuerit ĩter eos ſuꝑ cõuẽtione prędicta in præſentia virorũ fidedignorũ qui pręſentes erant, & audientes ꝑdictã cõuentionẽ ante captionẽ homagii vel poſt, & qui loqui poſſunt de ꝓprio viſu & auditu, & quæ quidẽ ſi fuerit a querẽte dedicta, ꝓbet̃ charta & cõuẽtio ꝑ teſtes, licet domeſtici ſint ſimul cũ aliis de iurata vel ꝑ collationẽ vel alio modo. Et ſi ꝓbatũ fuerit inſtrumentũ, ſic manifeſtum erit ꝙ talis fuit cõuentio: nõ tamen ꝓpter hoc ꝓbatur quòd ſatiſfactũ ſit cõuentioni. Oportebit igitur vlterius ꝓcedere inueſtigãdo ꝑ aſſiſam in modũ iuratæ capiendam, & ꝑ teſtes nominatos in ſcripto, vtrũ factũ ſit ſecundũ cõuentionem vel nõ, vel ſi factũ ſit cõtra cõuentionem vtrũ ita ſit vel nõ ſit, ſecũdum quod dicitur in cõuentione. Et eodẽ modo erit ꝓcedẽdum ꝓbato ſcripto, & probata cõuẽtione, ac ſi ab initio nõ

eſſent

eſſent conceſſa. Quia etſi conceſſa eſſent, adhuc videndum eſſet vtrũ ſatiſfactum eſſet conuentioni vel non. Et quòd ita ſit procedendum, videri poterit per chartã aliquam quæ confecta eſt ſuper donatione aliqua, vt ſi charta tantum fuerit dedicta, non ſufficit niſi donum fuerit dedictum, vt ſi dicat, defendo chartã, minus bene dicit. Si autem dicat, defendo donũ & chartã, tunc oportet tenentẽ probare vtrunq;. Si dicat tantũ, defendo donũ, adhuc ſufficit, quia donum poterit eſſe validum & perfectum etiã ſine charta, & charta bene poterit eſſe vera, ſed ſine dono, ꝑfectio vacua erit & inualida. Si autem donum fuerit perfectũ & validum, vtrunq; iuuari poterit per aliud, & ſic donum poterit eſſe validum, licet charta ſit falſa & charta poterit eſſe vera, licet donum ſit inualidũ vel imperfectũ, vt ſi donatarius ſe intruſerit ꝓpria autoritate ſine waranto. Igitur nõ ſufficit probare chartam eſſe verã, niſi probetur donum eſſe validum & perfectum. Igitur cùm probata ſit ſcriptura & conuentio, & oporteat de neceſſitate vlteriùs procedere, aut bene ſciunt conuentioni eſſe ſatiſfactũ, vel bene ſciunt quòd non eſt ſatiſfactum, & ſecũdũ hoc pro vna parte vel pro alia terminabitur negotium. Si autẽ nihil omninò ſciuerit de aliqua conuentione, per hoc recuperabit querens quaſi exceptione nulla. Si autẽ dubitauerit vtrũ ſatiſfactũ fuerit cõuentioni vel nõ, licet bñ cõſtiterit eis de cõuentione facta, ſi præſumptiones inducant probabiles pro vna parte vel ꝓ alia, in hoc dubio ſtandũ erit præſumptioni, cùm nulla ſit pro aliqua parte vera probatio, quæ vincere poſſit præſumptionẽ. Poterit tñ præſumptio impoſterũ iuuari, ſi fecerit pro eo qui forte cõuentionẽ cognouerit, ſed ſi in replicãdo dicat illã eſſe remiſſã, ſi p̃ſumptio faciat ꝓ eo, iuuari poterit præſumptio ꝑ inſtrumentũ poſtea cõpertum ex parte illa, quod contineat veritatẽ. Si autẽ tenens nullũ omninò habeat inſtrumẽtum, tunc oportet ꝙ alio modo ꝓbet exceptionẽ conuentionis. Et vnde aut ponit ſe in aſſiſam in modũ iuratæ capiẽdã, aut nõ. Si velit autẽ probare ꝑ domeſticos & familiares ſuos exceptionẽ, hoc nõ licet. Si autẽ ꝑ domeſticos & familiares partis alteri⁹, hoc nõ ꝓdeſt. Si autẽ cõmuniter ꝑ vtroſq;, nunquã cõueniẽt. Oportet igit̃ de neceſſitate recurrere ad aſſiſam, aſſumptis aliquibus qui interfuerint cõuentioni, dum tamen neutram partem contingant. Si autem inſtrumentum non habuerit, nec ſe ponere voluerit in iuratam, habet tamen ſectam vnam vel plures forte ſiue ſint familiares ſiue non, ex ſecta ſua habet ad minus præſumptionẽ, & ſtandum erit præſumptioni, donec probetur in contrarium. Probari poterit contrarium per defenſionem & per legem, quia lex vincit ſectam. Item eſto quòd donator per conuentionem non ſufficiat quòd ſe ponere poſſit in ſeyſinam, dabitur ei actio ex conuentione, cùm ſit extra ſeyſinã, & ad ſuperiorem erit recurrendum. Et vnde cùm quis ſit in ſeyſina, dabitur ei exceptio ex conuentione. ¶ 5. Item incertitudo ſiue fuerit in ipſa re ſicut in corpore & tenemẽto, ſiue in iure pertinẽte ad tenementum, ſiue in ipſa perſona quæ queritur, non dico ſi aliqua ratione poſſit eſſe certitudo, vel ſaltem præſumptio, immo ſi omninò nulla haberi poterit certitudo, etiam nec præſumptio. Item negligentia ſiue

diſſimulatio

diſſimulatio ad tempus, quæ trahuntur ad conſenſũ, impediunt reſtitutionem, non tamẽ quòd omninò tollatur actio, ſed quód auferatur diſſeyſito recens reiectio. Et diſſimulatio & magna negligentia quæ trahitur ad conſenſum, dat quaſi liberum tenementum diſſeyſitori, ita quòd ſine iuditio eijci nõ poteſt, & tollit priuilegiũ diſſeyſito: quia ex quo negligẽs eſt, præſumitur ad minus quòd voluit diſſeyſiri, ꝑ quod præſumitur etiã ꝙ vtráq; amiſerit poſſeſſionẽ, naturalẽ videlicet & ciuilẽ. Itẽ eodẽ modo voluntas ſi hoc voluit ab initio vel poſt tempus, iniuriam remiſerit, & tenementũ quietũ clamauerit. Itẽ impedit reſtitutionem trãſactio, vt ſi partem tenementi remiſerit & partem receperit nomine concordiæ, quod quidem de gratia ei concedi poterit, & pro bono pacis & non de iure, quia de ijs quæ præſumpta ſunt contra pacem domini regis, nulla erit tranſactio ſiue concordia, ſed ipſũ iuditium, ſecundum quod querens ſe retraxerit vel ipſe diſſeyſitor cognouerit diſſeyſinam. Item confirmatio vel conſenſus impediunt reſtitutionem, vt ſi diſſeyſitus cõfirmauerit diſſeyſitori rem diſſeyſitam, quia confirmatio gratuita tollit iniuriã. Conſẽſus, vt ſi diſſeyſitor donationẽ fecerit, & diſſeyſitus donationi conſenſerit & illam ratã habuerit, ſiue ab initio ſiue poſt temp⁹. Itẽ ꝓpria vſurpatio rei ꝓpriæ poſt diſſeyſinam ſine iuditio ſed poſt tempus, vt ſi diſſeyſitus fuit quis, & negligens fuerit in impetratione vel proſecutione vel vtroq;, ſine iuditio rẽ ꝓpriã ſibi vſurpare non poterit (vt ſupra) poterit tamen illã recipere ſi ei gratis offeratur, aliquando tamen ſed nõ ſẽꝑ. Verbi gratia: A diſſeyſiat B. C. diſſeyſiat A. vel forte A. dat tenementum C. B. impetrat contra A. A. timet ꝓpter diſſeyſinã & aſſiſam, eijcit C. ſine iuditio & reſtituit tenementum ipſi B. poſt impetrationem ipſius C. vel ante, ſi C. conueniat cum A. & non B. A. non poteſt reſtituere ſed B. ſi tamẽ cõueniat B. B. nullam fecit diſſeyſinam C. Oportet ergo quòd ambo cõueniantur ſimul A. qui fecit diſſeyſinam, & B. qui poteſt reſtituere A. nihil poteſt dicere quare aſſiſa remaneat, B, ſi dicat contra aſſiſam quòd ipſe ſit dominus proprietatis, & quòd A. qui eum iniuſtè diſſeyſiuit illam ei gratis obtulit, & illam ſic oblatam recepit, replicare poſſit idẽ C. quòd ex quo idem A. iniuſtè eiecit ipſum, & ſine iuditio & ita quôd ipſi de tali diſſeyſina impetrauit contra ipſum A. & ita quòd præceptum eſſet vic. ꝙ tenementum illud faceret eſſe in pace vſq; ad aduẽtum iuſtitiariorum, non poterit idem A. illud ad alium transferre ſine præiuditio ipſius C. & vnde ſi idem A. illud ei poſtmodũ gratis offerret, illud recipere non deberet, quia hoc eſſet in præiuditiũ ipſius C. licet in nullum præiuditium ipſius A. Et perinde erit verſus ipſum C. ac ſi ſeyſinam ſuam ſine iuditio vſurpaſſet verſus ipſum A. Item difficultas iuditij impedit reſtitutionem, & quo caſu partes induci poterunt ad cõcordiã, vt ſi nullo modo terminari poſſit negotiũ. Secus tamẽ eſt ſi aliquo modo, quãuis cũ difficultate. Itẽ res iudicata, maximè ſi iuſtũ interuenerit iuditiũ. Itẽ intruſio impedit reſtitutionẽ, dũ tamẽ nõ currat tempus ꝑ negligentiã, hoc eſt ſi incontinenti eijciatur. Itẽ exceptio finis facti impedit reſtitutionẽ in ſuo caſu. Itẽ ſunt alia plura, de quibus ad præſens non recolitur, ſed iſta ſufficiunt exempli cauſa.

1 ¶ *Sunt quædam exceptiones quæ ſunt quaſi extra ſeyſinam & non tangunt ſed perimunt breue quandoque et quandoquê differunt aſſiſam.* 2. *De exceptionibus dilatorijs quæ ſunt contra aſſiſam.* 3. *Qualiter & quibus modis cadit aſſiſa in iuratam.* 4. *Si ille qui tenuerit per legem angliæ dicat ſe eſſe diſſeyſitum.* 5. *Quôd aſſiſa competit prima facie & ab initio donec conſtiterit quo animo quis quid fecerit, quia ſi de animo conſtiterit ſtatim aut aſſiſa vel tranſgreſſio per confeſſionẽ eius qui conuenitur.* 6. *Itẽ vertitur aſſiſa quandoq; in iuratam propter trãſgreſſionem diſtrictionis, fieri enim poterit diſſeyſina ſub colore diſtrictionis.* 7. *Qualiter fieri poteſt diſſeyſina ſub ſpecie diſtrictionis.* 8. *Item cadit in aſſiſã baſtardia.* Cap. 34.

ITem ſunt quædam exceptiones quæ aſſiſam omnino non perimũt ſed breue & non actionem, licet ad temp⁹ aſſiſam differant, ſicut exceptio contra iuriſdictionem. Item exceptio quæ datur contra breue. ¶ 2. Itẽ exceptio quæ datur contra perſonam querentis. Item exceptio quæ cõpetit ex perſona tenentis. Item exceptio quæ competit ex loco & tẽpore. Item exceptio quæ competit contra iuratores, quia ſunt minus ſufficientes & eſſoniabiles, ſiue recuſabiles, vel licet ſint competentes non tamen ſint præſentes. Et cùm omnes iſtæ exceptiones (ſiue ſint peremptoriæ ſiue dilatoriæ) ſunt quaſi extra aſſiſam vel præter, et ideo nõ in modum aſſiſæ, ſed in modum iuratæ terminantur, quaſi ꝓ conſenſũ partiũ. Cùm vnus dicat ita eſſe & alius contrarium, quaſi extra aſſiſam, & petat quilibet eorum ꝙ ſua veritas inquiratur. Et ideo conuentionem nõ recipiunt, quia ſi qua partium venire vellet cõtra dicta iuratorum, ita diceret ꝓbationem ſuã eſſe falſam, cùm veredictum iuratorum in hoc caſu non ſit aſſiſa ſed probatio exceptionis, quia qui excipit probare debet exceptionem. Et eodẽ modo qui replicat contra exceptionem, probare debet replicationem. ¶ 3. Vt autem ſciatur quando conuictio habet locũ quãdo non, videndũ erit vtrum aſſiſa capiatur in modum aſſiſæ, vel in modũ iuratæ. In modũ aſſiſæ ſic, vt ſi fundata intentione querẽtis, tenens ſe ſtatim ponat in aſſiſam ſine aliqua exceptione, & reſpondeat intẽtioni querentis, quòd non diſſeyſiuit eũ, & inde ponit ſe ſuper aſſiſam, & ſi iuratores dicant ſimpliciter quòd non diſſeyſiuit ipſum, vel quòd diſſeyſiuit ſine aliqua cauſa adiecta, ſi falſum dixerint ſiue in principali & in ijs quæ tangunt actionem & aſſiſam, ſiue in ijs quæ tangũt exceptiones, niſi iuſtus error & ꝓbabilis eos excuſauerit, conuinci poterunt in ijs quæ tangunt aſſiſam: Vt ſi dicant quòd diſſeyſiuit talem iniuſte cùm non diſſeyſiuerit, vel econtrariò, vel ſi dicant quòd tenens diſſeyſiuit querentem de libero tenemento, cùm teneret in villenagio vel econtrario & huiuſmodi. Vel ſi dicat aliquid quod tangat exceptionem & non actionem nec aſſiſam, ſed non ſimpliciter ſed cum cauſæ adiectione, ita ſcilicet quòd querens diſſeyſiri non poterit de libero tenemento, quia villanus eſt, & tenuerit in villenagio cùm liber ſit & liberè tenuerit, vel econtrariò: ſi ille querens poſtmodum poſſit docere cõtrariũ, iuratores cõuicti ſũt de periurio, quia aſſiſa capta eſt in modũ aſſiſæ & nõ iuratæ. Si autẽ ꝓpoſita querela querentis, reſpondeat tenẽs intentioni, ꝙ querens diſſeyſiri non potuit de libero tenemento quia villan⁹ eſt, & tenuit in villenagio, & que-

& querens dicat ſimpliciter quòd non, nihil replicandò, cùm per negationem fiat res dubia: oportet quòd tenens probet exceptionem per parentes, quos ſtatim habeat ad manum (ſi poſſit) vel ad diem vel per aſſiſam. Et quo caſu, ſiue per parentes ſiue per aſſiſam probauerit, cùm inde ſe poſuerit in aſſiſam in modum iuratæ capiendam, ſiue iuratores dicant pro vna parte ſiue pro alia, non ſunt conuincendi: quia hic eſt potius probatio exceptionis per iuratam, quâm captio aſſiſæ per aſſiſam. Nec etiam ſiue verum dicant ſiue falſum, nō propter hoc præiudicabitur querenti in cauſa ſtatus, & ſic in hoc caſu ſemper incumbit probatio tenenti Sed eſto quòd querens ſic reſpōdeat exceptioni, per quam dicitur quòd ipſe villanus ſit, & ipſe replicando dicat quòd ſit liber, adhuc incumbit probatio tenenti, quam quidem ſi aliquo modo probauerit, probet querens contrarium (ſi poſſit) per probationem validiorem replicando. Si autem excipiens non probauerit, non erit neceſſe quòd querens probet contrarium replicando, quaſi exceptione nulla. Si autem non ſunt parentes qui ex aliqua parte producantur, de neceſſitate recurrendum erit ad aſſiſam, vt in modum iuratæ terminetur negotium, quia hinc inde erit probatio & non aſſiſa. Probat enim tenens exceptionem per iuratam, in quam de neceſſitate conſentire oportet, propter defectum alterius probationis, quia ſi non habeat parentes, de neceſſitate recurritur ad iuratam, alioquin nulla erit exceptio, quaſi deficiente probatione. Eodem modo dici poterit de replicatione querentis: Sed eſto quòd querens parentes non habeat quos producat, & cúm tenens probare voluerit exceptionem per iuratam, & querens hoc recuſauerit, ſequitur quòd querenti denegabitur actio & aſſiſa. Si autem tenens hoc recuſauerit, ꝓcedet aſſiſa in modum aſſiſæ quaſi exceptione nulla. Si autem fundata intentione querentis excipiat tenens de villenagio, & probationem habeat ad manum, parentes ſcilicet vel iuratam, poterit querens replicare de priuilegio (ſi fuerit dominus qui petat) vt ſuprà de exceptionibus villenagij pleniùs. Sed hæc vera ſunt, habita ratione vt ſupra, vtrum videlicet oppoſita fuerit a domino vel extraneo non domino, & tunc vtrum ille cui opponitur fuerit in poteſtate domini ſui vel extra. ¶ 4. Item cadit aſſiſa in iuratam alio modo, vt ſi querens ſic fundauerit intentionem & dicat, quòd duxit vxorem habētem hæreditatē vel maritagiū, & poſt mortem vxoris ſuæ fuit in ſeyſina per tantum tempus, donec talis eum iniuſtè diſſeyſiuerit, & ita fuit in ſeyſina per legem Angliæ, quia ipſe & vxor eius pueros habuerunt in communi. Ad quod ſi tenens contra ipſum exceperit quòd nullum omnino habuerunt, vel ſi habuerunt mortuus fuit in vtero, vel ſi natus fuit, monſtrum fuit & non puer, vel ſi puer fuit & viuus, nunquam auditus fuit clamare inter quatuor parietes. Si autem querens dicat replicando contrarium, in modum iuratæ inquiratur veritas per aſſiſam, & ſic terminabitur negotium. Si autem dicant iuratores quòd benè viderunt eum ſeyſitum & poſtea eiectum per tenentem, ſed de aliquo puero nihil ſciunt, quia mater obijt in pariendo extra comitatū in remotis. Et quia eorum veredictum inſufficiens eſt, & quia ipſi ignorare poſſunt ea quæ fiunt in remotis, recurrendum erit ad comi-

tatũ & ad vicinetum vbi mater obijt, & ibi facta inquiſitione de veritate, terminetur negotium. Item excipere poterit tenens contra querentem, quòd ſi liberos habuerit poſtea conuicti fuerunt ad baſtardos, quod ſi querens negauerit, hoc per aſſiſam in modum iuratæ declarabitur. Item eſto quòd ſic dicat, quòd pueri baſtardi ſunt & hoc paratus eſt docere vbi, & quando &c. tũc aut dicit quòd ita baſtardi ſũt aut quòd nati fuerũt ante matrimonium contractum, & alius dicat quód poſt, & vterqué ſe inde poſuerit in iuratam, per iuratam poterit negotium terminari (ſecundùm quoſdam) Si autem excipiat quòd querens matrem nunquam deſponſauit, & querens replicando dicat quòd ſic, remanebit aſſiſa quouſquè in foro debito. i. eccleſiaſtico conſtiterit de veritate. ¶ 5. Vertitur etiam aſſiſa quandoquè in iuratam propter tranſgreſſionem, vt ſi quis cõtra voluntatem domini vti velit in alieno, vel contra voluntatem participum vti voluerit in communi, & de communi facere proprium vel exceſſum: proprium, vt ſi ſibi appropriare voluerit aliquam partem quæ communis eſt, vel vtendo exceſſum facere, & ita ſibi vſurpare quod alienum eſt vel commune ſibi & alijs, facit diſſeyſinam, & ſimiliter trangreſſionẽ, quia omnis diſſeyſina eſt tranſgreſſio, ſed non omnis rranſgreſſio eſt diſſeyſina. Et ſi eo animo forte ingrediatur fundum alienum non quòd ſibi vſurpet tenementum vel iura, non facit diſſeyſinam ſed tranſgreſſionem. Sed quoniam incertum eſt quo animo hoc faciat, ideó querens ſibi perquirat per aſſiſam, & quo caſu, querendum erit a iudice quo animo hoc fecerit, vtrum eo quòd ius habeat in re vel non habeat, vt ſi forte ductus errore probabili vel ignorantia ſed non craſſa, vt ſi omnes de patria ſciuerint rem ad ipſum non pertinere, & ipſe ſolus ignorauerit, non excuſatur. Si autem ignorantia iuſta fuerit & probabilis error, & ita ingrediatur fundum alienum cùm ſuum eſſe crediderit, & clam vel palã arbores ſucciderit, vel herbam falcauerit, vel aliud genus inueſtituræ & non nomine ſeyſinę aſportauerit, ſed per errorem vel ignorantiam: excuſatur a diſſeyſina, quia ibi eſt potius tranſgreſſio quâm diſſeyſina, quam quidem ſi cognouerit, emendet: & ſi dedixerit, vertitur aſſiſa in iuratam ad inquirendum de tranſgreſſione & per hoc ſtet vel cadat. Idem erit ſi teneat in communi, & hoc maxime niſi ita fecerit ſæpius & de conſuetudine. Frequentia enim mutat tranſgreſſionem in diſſeyſinã, vt ſi ſemper tranſgreſſionem faciat & reſpondeat ad aſſiſam quòd nihil clamet in tenemento omninò, vel in re communi per ſe vt per hoc pœnam diſſeyſinæ poſſit euadere, non audietur, ſed ſuſtinebit pœnam diſſeyſinæ & rediſſeyſinæ. Idem erit, ſi in delicto captus fuerit, vel alius quem aduocauerit vadium dare noluerit, per iuratam aggrauetur pœna tranſgreſsionis ſi hoc fuerit per iuratam declaratum. Si autem dicat ſe ius habere cùm nullum habeat, vel dicat ſuam propriam cùm ſit communis, ſtatim procedat aſsiſa in modum aſsiſæ, & per aſsiſam terminabitur negotium. Et quo caſu, ſi res fuerit communis, locum habere poterit communi diuidendo iuditium. Et quid ſi talis in alieno ita ius ſibi vſurpauerit: vel proſternendo arbores vel ſuccidendo, vel lapides finales amouendo, vt prædictum eſt.

Inpri-

Inprimis ante aſsiſam capienda ſunt vadia (ſi fieri poſsit) & ita emendabitur tranſgreſsio per captionem vadiorum,& ſi ſe deuadiari non permiſerit,recurrendum eſt ad breue de noua diſſeyſina, & cadit aſsiſa in iuratam, & duplicabitur pœna tranſgreſsionis, vel donec ſciatur vtrum quis clamauerit vel non. Et eodem modo ſi quis vaſtum fecerit vel diſtructionem in tenemento quod tenet ad vitam ſuam, in eo quòd modum excedit & rationem, cùm tantum concedatur ei rationabile eſtouerium & non vaſtum, facit tranſgreſsionem. Et ſi talis impediatur per aliquem cuius interfuerit, ſicut parens vel amicus, ille tenens aſsiſam non habebit. Intentio enim talis liberabit a diſſeyſina, quia in eo quòd tenens abutitur male vtendo, & debitum vſum in modum debitum excedendo, non poterit dicere quòd diſſeyſitus eſt, quia tantum rationabilis vſus ei conceditur. Et ſi per aliquod tempus forte abuſus fuerit vltra modum, talis ſeyſina nulla erit,quia non eſt ſeyſina quæ trahit ad abvſum, ſed præſumptio iniurioſa. Et ideo cauſa & intentio liberat impedientem, ſed hoc per aſsiſam in modum iuratæ captam declarari oportebit,ſcilicet vtrum ſit ibi vaſtum vel rationabile eſtouerium. Item cadit quandoquè aſsiſa in perambulationem ſi fuerit incertum in quo comitatu vel in cuius fundo tenementum illud de quo agitur extiterit.

¶ 6. Vertitur etiam aſsiſa aliquando in iuratam propter tranſgreſsionem diſtrictionis,diſtrictio enim aliquando facit diſſeyſinam,& aliquando tranſgreſsionem maiorem vel minorem, & ſecundùm hoc terminabitur negotium in modum aſsiſæ, ſi ibi fuerit diſſeyſina, vel vertetur aſſiſa in iuratam, ſi ibi fuerit tranſgreſsio maior vel minor. Et vnde cùm aſsiſa fuerit impetrata ſuper iniuria diſtrictionis,ſi non poſſit valere vt aſſiſa ad terminandam diſſeyſinam, valeat tamen vt iurata ad terminandam tranſgreſsionem. Tranſgreſsio enim poterit eſſe maior vel minor, maior, vt ſi non ſit omninò diſſeyſina, tamen non multum differens a diſſeyſina, quaſi ei proxima & vicina, vt licet per diſtrictionem non impediatur quis omninò vti, tamen erit tranſgreſsio vicina diſſeyſinæ ſi ad commodum vti non poſsit, propter tranſgreſsionem minus tranſgreſsiuam, vel exceſsiuam vltra modum & menſuram debitam. Item poterit eſſe tranſgreſsio ſimplex, duplex, triplex,quadruplex & multiplex: ſimplex,ſed grauis, vt ſi fiat diſtrictio vbi nulla cauſa eſt diſtringendi,vel quòd non pertineat ad diſtringentem, & erit diſſeyſina vbi nulla ſubfuit cauſa diſtringendi. Item ſi ſubſit cauſa,tamen ſi fiat ordine non obſeruato, adhuc ſimplex eſt, vt ſi quis diſtringat tenentem ſuum per res ſuas dominicas cùm habeat villenagium. Item ſi diſtringat tenentem tenentis ſui licet feodum ſuum, cùm tenens ſuus (qui medius eſt) ſufficiens habeat dominicum. Item ordine non ſeruato, ſi fiat diſtrictio per immobilia, cùm ibi ſint mobilia vel ſe non mouentia. Item ordine non obſeruato, ſi fiat diſtrictio per immobilia & ſe non mouentia, cùm ſint ibi mobilia & ſe mouentia. Item ordine non ſeruato, ſi diſtringat per mobilia & ſe mouentia intrinſeca, cùm ſint quæ ſufficiunt ad diſtrictionem forinſeca. Item ordine non obſeruato, ſi fiat diſtrictio per oues, &

ſūt

ſunt per quæ ad minus damnum diſtringantur animalia otioſa . Item ordine non obſeruato , ſi fiat diſtrictio per boues, vt culturam auferant vel impediant, cùm ſint aliæ res & animalia otioſa quæ ſufficiant ad diſtrictionem. Et vnde talis diſtrictio potius dici debet diſſeyſina quâm tranſgreſſio & iſta iniuria ſimplex eſt. Item ſi ſubſit cauſa & obſeruetur ordo, adhuc poteſt eſſe iniurioſa ſi fuerit nimia , & diſtrictio modum excedat in qualibet ſpecie . Non enim debet fieri magna diſtrictio pro minimo dilicto,vel pro minimo ſeruitio, aggrauari tamen poterit vt prima teneatur & plura capiantur: Cùm ſit modus in rebus ſunt certi denique fines, quos vltraq; citraq; nequit conſiſtere rectum,& hoc ſimiliter ſimplex . Item etſi omnia fiant cum ordine, & menſura , poterit eſſe tranſgreſſio in diſtrictione (vt ſi cûm capta fuerint aueria pro diſtrictiõe & adducta extra comitat̃, ne deliberentur per vadiũ & plegium,niſi hoc factũ fuerit ex iuſta cauſa, vt ſi caput baroniæ fuerit extra comitat̃ & curiã domini capitalis.Item ſi omnia benè conueniant,& diſtrictio ſit menſurabilis & per modum, ſiue ſubfuerit cauſa diſtringendi ſiue nõ, ſi aueria capta per vadium & plegium vetentur , vetitum illud non ſolum erit querẽti iniurioſum , imò domino regi,cûm ſit contra pacem ſuam; & quia vbi deficiunt vadia & plegia deficit pax, & ſic repetitis omnibus ſupradictis, ſecundum quod in omnibus ſit præſumptum vel in parte , aut erit tranſgreſſio ſimplex vel duplex vel vlteriùs, & ſecundùm quod fuerit maior vel minor , tranſgreſſio erit vicina diſſeyſinæ,vel non erit.Et qualiter fieri debent diſtrictiones pro ſeruitijs, ſupra pleniùs de diſtrictionibus.

¶ 7. Fieri autem poterit diſſeyſina ſub ſpecie diſtrictionis tali modo, vt ſi talis fiat diſtrictio per boues, per carucas , & non per modum & menſuram, quòd cultura omnino depereat. Sed cùm fieri poſſit diſſeyſina ſi cultura per diſtrictionem depereat, quare nõ ſit diſſeyſina eodẽ modo ſi depereat melioratio? Quia vbi deficit melioratio , perit cultura in parte vel in toto. Videtur igitur quód ſit diſſeyſina, ſi quis per captionem aueriorum meorum, cùm non ſubſit cauſa diſtringendi,vel cúm ſit, modum excedat , vel per excogitatam malitiam ordinem nõ obſeruauerit, & carectas ceperit diſpoſitas ad meliorationem agrorum, & ita quód deficiat melioratio in Marla vel in ſtercoratione, non video quare non . Item ſit diſſeyſina per diſtrictionem, non ſolum per prædicta, verum etiam ſi ſub ſpecie diſtrictionis non permittit quis tenentem ſuum blada metere, vel coadiuuare ad commodum ſuum in feodo ipſius qui diſtringit . Item ſi non permittit ea vendere,alienare,vel extendere:dum tamen tantum retineat tenens, quod ſufficiat ad diſtrictionem . Facit etiam diſſeyſinam dominus diſtringens ſub ſpecie diſtrictionis , vt ſi blada nondum a ſolo ſeperata , propria autoritate meſſuerit & aſportauerit, ſiue ipſe hoc fecerit, ſiue balliui ſub nomine ſuo,quorum factum aduocauerit . Et eodem modo cûm blada ſint a ſolo ſeperata , & maximè niſi hoc de voluntate tenẽtis proceſſerit. Fit autem diſſeyſina ſub ſpecie diſtrictionis, vt ſi quis per iuditium curiæ aliquod tenementum ſui tenentis in manum ſuam ex ſuo decreto ceperit, & alium inde ſtatim feoffauerit , ita quòd non ſit ei poteſtas reſtituendi cùm voluerit, oblato ei ſeruitio cum arreragijs.

Item

Item fit diſſeyſina ſub ſpecie diſtrictionis, vt ſi quis tenementum tenentis ſui ita ceperit in manum ſuam, vt prædictum eſt, & illud reſtituere contradixerit tenenti ſuo poſt tempus reuerſo, cùm paratus ſit ſatiſfacere ei de ſeruitio & de arreragijs de tempore præterito. Item terminatur quandoquè aſſiſa & querela diſſeyſinæ ſine aſſiſa & iurata per exceptionem rei iudicatæ, cùm aſſiſa arramata fuerit verſus aliquem, qui dicat quòd nullam fecerit iniuriam, eo quòd ipſe per iudicium recuperauerit tenementum illud de quo queritur, & tunc aut ſtatim ponat ſe inde in aſſiſam, aut vocat ad warrantum rotulos iuſtitiariorum & eorum iuditium. Si autem ſe ponat in aſſiſam, hoc ei prodeſſe non debet, ſed ſe ponat ſuper rotulos, quia ſi iuratores dixerint contrarium rotulis vel diuerſum, ex hoc conuinci poſſunt ad minus de mendatio, & ita capi poſſit aſſiſa ſuper aſſiſam (quod eſſe non debet) ſuper eadem re & de eodem facto. Melius tamen eſt in omni caſu quòd recurratur ad rotulos & factum iuſtitiariorum. Item ſi dicat quód per iuditium curiæ ſuæ, vocet inde curiam ſuam ad warrantum. ¶ 8. Item cadit in aſſiſam nouæ diſſeyſinæ baſtardia inter fratres, quorum vnus eorum prius ſe poſuit in ſeyſinam poſt mortem anteceſſoris ſui. Quo caſu, refert vtrum ſeyſina vacua fuerit vel non vacua, ſcilicet vtrum dominus capitalis primam habuerit ſeyſinam vel nō habuerit. Si autem habuerit primam ſeyſinam, & vnus ex duobus qui cōtendit ſe eſſe hæredem, ſuper ſeyſinam capitalis domini ſe poſuerit in ſeyſinam & ſic non vacuam, bene poterit dominus capitalis illū reijcere ſtatim vel poſt tempus & impunè, quia per aſſiſam non recuperabit intruſus quia vacuam ſeyſinam non inuenit. Sed capitalis dominus in ea remanebit, donec ei conſtiterit quis ſit hæres. Si autem capitalis dominus primā ſeyſinam non habuerit, ſed vnus ex duobus qui ſe fecerit hæredem ſiue ſit hæres legittimus ſiue non legittimus vel baſtardus, & in ſeyſina fuerit per aliquod tempus, tunc capitalis dominus eum impunè eijcere nō poteſt, & ſi de facto eiecerit, & eiectus aſſiſam portauerit, non obſtante aliqua exceptione recuperabit. Et vnde ſi dominus capitalis obiecerit ei (petenti reſtitutionem) exceptionem quòd baſtardus ſit, talis exceptio baſtardię (cúm alius ſit qui facit ſe hæredem) in ore capitalis domini non iacebit, quia iſta exceptio non pertinet ad ipſum, ſed ad alium qui ſe facit hæredem, nec etiam ad capitalem dominum, licet alius non ſit hæres, ſi ille intruſus (licet baſtardus) per aliquod tempus quod ſufficiat pro titulo, per negligentiam capitalis domini extiterit in ſeyſina ſine iuditio eijci non poterit, quia in hoc caſu (propter tempus) priûs cognoſcendum eſt de violenta eiectione ꝗ de iure eſchaetæ. Itē nec valebit ei exceptio, ſi dicat ꝙ nūquā fuit in ſeyſina de libero tento, quia ali⁹ eſt hæres iuſtior & ꝓpinquior, nec iſta exceptio iacebit in ore ſuo, cûm tentum illud nō poſſit eſſe ſuū ſed alienū, neq, de iure alterius ſibi acquiritur exceptio. Simplex enim debet eſſe ſeyſina dñi capitalis, cùm illā vacuā non inuenerit. Et vnde cùm talis ſeyſinā ſuā ꝑ aſſiſā recuperauerit, tūc primò diſcutiatur ſi ſit hæres vel nō, ꝓpinquior vel ꝓpinquus, vel remotus, legittim⁹ vel baſtardus, & ſecundū hæc, competet vero hæredi actio vel capitali dño. Eodē modo fiet ſi legittimus eiecerit baſtardū.

¶De

1 ¶*De remedio quæ competit hæredibus diſſeyſitorum. Cùm autẽ diſſeyſitor moriatur vel diſſeyſitus vel vterq;, conſulitur hæredibus eorum per breue de ingreſſu, quia cadit aſſiſa omninò ad pœnam et ad reſtitutionẽ ſimul vel tantum ad reſtitutionem, ſecundum quod aſſiſa incepta fuerit cum defuncto vel non .2. Breue de ingreſſu formatum de modo procedendi in huiuſmodi placito.* *Cap.35.*

Aſſiſa nouæ diſſeyſinæ cùm ſit triplex, ꝑſonalis ſcilicet ꝓpter factum, & pœnalis ꝓpter iniuriam & delictum, & rei proſecutoria ſcilicet ꝙ res reſtituatur diſſeyſita: in eo quòd pœnalis eſt, & pœna ſuos tenere debeat autores, non competit hæredibus diſſeyſiti ſi diſſeyſitus moriatur, nec datur in hæredes principalis diſſeyſitoris (ſi moriatur) viuente diſſeyſito, quia pœna extinguitur cum perſona, & hæres non tenetur ex delicto anteceſſoris. Et eodem modo ſi diſſeyſitus moriatur viuente diſſeyſitore, hæredi diſſeyſiti non competit actio de iniuria facta anteceſſori, quia inter ipſum & diſſeyſitorem nulla eſt obligatio quoad pœnam, licet ſit obligatio quoad reſtitutionẽ, ſed ꝑ aliud breue ſcilicet de ĩgreſſu. Sed ad hoc quòd locum habeat breue de ingreſſu, videndum eſt ſi diſſeyſitus (ad hoc quòd competit actio hæredi ſuo in ea parte ꝑ qua aſſiſa nouæ diſſeyſinæ reſtitutoria eſt vtrum diſſeyſitus) diligẽs fuerit in impetratione & proſecutione, ad hoc quòd ꝑpetuari poſſet actio quantũ ad hæredes ſuos vel non, cùm vigilantibus iura ſubueniant &c. Si autem diligens fuerit in impetratione & proſecutione, ita quòd viſus terræ factus fuerit & iuratores electi, ſi poſtmodum moriatur, per talem diligentiam perpetuatur aſſiſa nouæ diſſeyſinæ, ſiue actio in eo quod reſtitutoria eſt & pœnalis competit hæredibus, & datur contra diſſeyſitores & eorũ hæredes, cùm nihil ſit quod negligentiæ anteceſſoris diſſeyſiti poſſit vel debeat imputari. In omni caſu tenet, ſiue incepta fuerit in vita anteceſſoris ſiue non, & quoad reſtitutionem, & ſecundum quoſdã tenet quoad pœnam, ſi aſſiſa fuerit incepta & quoad reſtitutionem, & aliter nõ. Sed ſi ita incepta fuerit aſſiſa in vita anteceſſoris, quòd viſus terræ factus ſit & iuratores electi, quòd ꝑpetuatur aſſiſa quantum ad pœnam diſſeyſitoris, & quantum ad reſtitutionem, quia hæres ſuccedit in vitium & ſic in pœnã. Si autem in vita anteceſſoris non ſit in tantum ꝓceſſum ſed diſſeyſit⁹ ſatis diligens fuerit ad impetrandum, quod ante mortem tamen perducere non potuit ad effectum ꝓpter temporis breuitatem, quia ante mortẽ facta fuit ꝑ tres dies vel quatuor diſſeyſina, ex quo ſic fuit impetrando, amittit hæres ſuus aſſiſam mortis anteceſſoris, quia ex eo quod impetrare voluit, amiſit vtramq; poſſeſſionẽ ciuilem & naturalem. Sed hæredi ſuccurritur ꝑ breue de ingreſſu ſine clauſula. Et hæres diſſeyſitoris non tenebitur niſi tantúm ad reſtitutionem & non ad pœnam, quia non eſt ingreſſus in rem litigioſam. Si autem anteceſſor diſſeyſitus ſtatim poſt diſſeyſinam prima die, ſecunda, tertia vel quarta & recenter & in languore, maximè quòd ſibi perquirere non potuit nec fuit in perquirendo, quia ad hæc retinuit ciuilem poſſeſſionem, & recenter eijcere poſſet diſſeyſitorem ſuum, competit hæredi de ſeyſina talis anteceſſoris aſſiſa mortis ãteceſſoris vt ſupra, ſi autem diſſeyſitus cûm diu viueret & ſibi poſſet perquiſiuiſſe ſi vellet, & non fecit, vix ſuccurri debeat hæredi niſi tantũ ſuꝑ

proprietate, ſuccurritur tamen quandoq; licet contra ius vel præter. Et eſto quòd quis fecerit ab initio diſſeyſinã de aliquo tenemento quod ſit ius vxoris ſuæ, et diſſeyſitus aſſiſam arramauerit nouæ diſſeyſinæ verſus diſſeyſitorem, ita quòd viſus terræ factus fuit & iuratores electi, vel quòd tali tempore facta ſit diſſeyſina, quòd diſſeyſitus ante mortem ſuam ſibi perquirere non poſſit, ſi vir obierit & vxor remanſerit in eadem ſeyſina poſt mortem viri ſui, & ita obierit ſeyſita, & hæres ſuus poſt mortem ſuã ingrediatur ſeyſinam illam, et diſſeyſitus impetrauerit breue de ingreſſu ſuper hæredem ratione diſſeyſinæ quam pater hæredis fecerit de hęreditate matris, ſi hæres reſpondeat quòd ingreſſum non habeat per diſſeyſinam quam pater ſuus fecerat, immo ꝑ deſcenſum a matre ſua quæ inde obiit ſeyſita vt de feodo & de iure, & quę nullam fecit diſſeyſinã, non valebit illa reſponſio quin procedet actio verſus eum: quia reuera, quãuis illa terra ſit hęreditas matris ſuę, ipſa iniuſtum habuit ingreſſum ꝑ diſſeyſinam viri ſui, nec hęres inde aliquam habet ſeyſinam niſi per diſſeyſinam patris ſui, & per iniuſtum ingreſſum matris ſuę poſt diſſeyſinam patris. Et ideo vitium rei adhęret hęredi, quòd contractum eſt ex parte patris & ex parte matris, & ſuccedit hęres in vitium, quamuis per intermediam perſonam, & ideo recuperabit petens per tale breue: Vt de itinere M. de Pateſhull de loquelis quę fuerunt ſuper iudicium in diuerſis comit̃ anno regni regis H. tertio in comitatu Glouc. de Richardo Curpet, qui impetrauit breue ſuper W. comitem Marſhal iuniorem, et qui reſpondit quòd non habet ingreſſum per w. patrem ſuum, immô per comitiſſam matrem ſuam cuius hęreditas terra illa fuit, et quę inde obijt ſeyſita, vt de feodo & iure. Eodem modo ſi cùm vellet, non poſſet ſibi perquirere nec per ſe nec per alium, vt ſi graui languore detentus, licet memoriam non amiſerit. Et quamuis memoriam amiſerit ante diſſeyſinam, & per hoc deſinere non poſſit poſſidere ciuiliter, licet deſinat poſſidere naturaliter per eiectionem, competunt hęredi duo remedia. s. breue de ingreſſu (ſi elegerit) vt hic, vel aſſiſa mortis anteceſſoris, vt inferius dicetur. Item eodem modo, ſi propter breuitatem temporis ſibi perquirere non poſſit, vt ſi hodiè diſſeyſitus, ſtatím vel in craſtino, vel ſecundo, vel tertio, vel quarto die moriatur, & ita quòd tempus diſſeyſitori ſufficere non poſſit pro titulo. Eodem modo competunt hæredi duo remedia vt ſupra: quia anteceſſor in vtroquê caſu ſatis moritur ſeyſitus vt de feodo, & hęres nihilominus habere poſſet breue de ingreſſu etiam ſine clauſula, cùm nihil poſſit imputari negligentię anteceſſorum. Si autem negligens inueniatur ꝙ ſibi non perquiſiuerit cùm poſſet, quaſi ſui iuris contemptor ſibi pręiudicat & hęredibus ſuis, cûm negligentia & patientia inducant conſenſum, & diſſimulatio longa tollat iniuriam, & tale erit pręiudicium quòd hęres vix audiri poterit ſuper proprietate per breue de recto. Cûm autem diſſeyſitus diligens fuerit, vt pręd ictum eſt, vel cùm nihil ſit quòd poſſit negligentię ſuę imputari, datur hæredi actio per breue formatum hoc modo, in perſona hæredis diſſeyſitoris. ¶ 2. Rex vic. ſalutem. Præcipe A. ꝙ iuſte &c. reddat B. tantum terræ cum pertinentijs in tali villa, & in quam non habet ingreſſum niſi per C. patrem ipſius A. cuius hæres ipſe eſt, qui

prædictum B.inde iniuſtê & ſine iuditio diſſeyſiuit, & poſtquam &c. Et vnde aſſiſa nouæ diſſeyſinæ ſummonita fuit coram iuſtitiarijs noſtris ad primam &c.& viſus terræ captus,& remanſit aſſiſa capiēda, eo quòd prędictus C.obijt ante captionem illius aſſiſæ,vel antequam iuſtitiarij noſtri in partes illas venirent.Et niſi fecerit,& idem B.fecerit te ſecurum de clamore &c.tunc ſummoneas &c.quòd ſit coram iuſtitiarijs &c. oſtenſurus quare non fecerit,& habeas ibi ſummonitores & hoc breue. Et habebit locum breue iſtud tam verſus extraneos,qui ingreſſum habuerunt ꝑ diſſeyſitorem vnum vel plures,quatenus gradus ingreſſus & perſonæ ꝑmiſerint,quàm verſus hæredes diſſeyſitoris, vel verſus eos qui ingreſſū habuerint per hæredes vſq; ad tertiam perſonam incluſiuam,vt ſi dicatur. Præcipe A.&c.quód iuſtè &c.reddat B.tantum terrę cum pertinentijs in tali villa,in quam ingreſſum non habet niſi per C. filium & hæredem D. qui terram illam ei dimiſit, poſtquam idem D. iniuſtê & ſine iuditio diſſeyſiuerit ipſum B.(vel ſi diſſeyſitus mortuus fuerit & hæres diſſeyſiti petat verſus hæredem diſſeyſitoris,& tunc ſic) Pręcipe A. quôd iuſtè &c. reddat B.tantum terræ cum pertinentijs in tali villa, & in quam non habet ingreſſum niſi ꝑ C. filium & hæredem B. qui terram illam ei dimiſit poſtquam idem D.iniuſtè & ſine iuditio diſſeyſiuerat E. patrem,auūculū vel amitam ipſius B.vel alium anteceſſorem,cuius hæres ipſe B. eſt vt dicit.Item ſi quis diſſeyſitorē diſſeyſiuerit, & poſtea rem ad alium tranſtulerit,tunc dici non poteſt quòd primus diſſeyſitor ei dimiſit. Et ideò dicatur ſic:in quam non habet ingreſſum niſi per talem, qui iniuſtè & ſine iuditio diſſeyſiuit talem poſtquam idem talis diſſeyſiuerat querentē vel eius hæredem propinquum vel remotum vel ſine mentione de ingreſſu. Et ſi huiuſmodi tenementum vlteriûs quâm ad tertiam perſonā tranſlata non fuerit,locum non habebit breue de ingreſſu, niſi ſit qui dicat, ꝙ ſine mentione de ingreſſu fieri poſſit breue hoc modo.Pręcipe A. quòd iuſte &c.reddat B.tantum terræ &c.vnde C.de A.iniuſte &c. diſſeyſiuit ipſum B.vel C. patrem vel alium anteceſſorem ipſius B. cuius hæres ipſe eſt vt dicit. Si autem fieri debeat breue in perſona hæredis diſſeyſiti verſus ipſum diſſeyſitorē qui viuit, qualiter fieri debet ſatis videri poterit ex præmiſſis. ¶ 3. Cùm autem ſummonitus fuerit tenens,ad diem ſibi datum poterit ſe eſſoniare,& eodem modo petens ſi voluerit, et poſt eſſonium petere poſſit viſum terræ & iacebit. Item vocare poterit warrantum ſiue mentio fiat de ingreſſu ſiue non,dum tamen ſi fiat mentio de ingreſſu, fiat vocatio de perſona in perſonam,vt de warranto in warrantū,de perſonis in breui nominatis per ordinem vſquè ad ipſum diſſeyſitorem vel eius hæredem. Alij vero warranti vocari non debent quâm in breui nominati: quia ſi non nominati vocarentur & extra breue, eadem ratione qua vocaretur vnus, poſſent vocari mille, et ita non teneret breue de ingreſſu. Si autem nulla fiat mentio de ingreſſu (vt prædictum eſt) in breui, in gradibus nec perſonis, tunc vocari poſſunt plures in infinitum. Item ſi mentio fiat de ingreſſu, reſpondere poterit tenens multipliciter ad breue & ad alia vt ſuprá. Item quôd non habet ingreſſum per talem in breui nominatū ſed per aliū talem nō nominatū,quod ſi ꝓ-

batum fuerit, cadit breue. Item reſpondere poterit quòd talis anteceſſor non diſſeyſiuit ſed alius. Item quód non iniuſtè ſed iuſtè, & fere omnes habebit reſponſiones & defenſiones hæres diſſeyſitoris, quas haberet ille diſſeyſitor contra aſſiſam nouæ diſſeyſinę ſi viueret, eo quòd tale breue de ingreſſu naturam ſapit aſſiſę nouę diſſeyſinę ad omnia quoad reſtitutionem, licet non quoad pœnam, & omnia terminari poterunt per iuratam. Pœna autem in iuditio extinguitur. Non enim erit pœna corporalis infligenda ꝓpter modum diſſeyſinę anteceſſoris, nec veniunt damna, nec dabitur bos, niſi tantum miſericordia pro iniuſta detentione. Cûm autem aſſiſa nouæ diſſeyſinę capta fuerit ſiue tenens amiſerit ſiue querẽs per aſſiſam, contingit multotiẽs quòd iuratores male iurauerint, & quòd ille qui per aſſiſam amiſerit ſibi perquirat per iuratam viginti quatuor ad conuincendum duodecem & quòd ante captionem illius iuratę moriatur tenens vel querens, & vnde ſuccurritur hęredi eodem modo, quo ſuprá in aſſiſa nouę diſſeyſinę, quia vbi eadem ratio idem ius eſſe debet, et cum ingreſſu & ſine vt ſupra. Forma breuis talis eſt, vt inferius de cõuictionibus.

1 ¶*Si firmarius infra terminum ſuum eiectus fuerit.* 2. *Breue ad recuperandam firmam.* *Cap.36.*

DIctum eſt ſupra qualiter quis reſtituatur cùm fuerit eiectus de libero tenemento ſuo: Nunc dicendum ſi quis eijciatur de vſu fructu, vel vſu & habitatione alicuius tenementi, quod tenuerit ad terminum annorum ante terminum ſuum. Poterit enim quis in vno & eodem tenemento habere liberum tenementum, & alius vſum fructum & vſum & habitationem. Solent aliquandò tales (cûm eiecti eſſent infra terminũ ſuum) perquirere ſibi per breue de conuentione: Sed quia tale breue locum habere non potuit inter aliquas perſonas, niſi tantum inter illũ qui ad firmam tradidit & ad terminum, & illum qui ceperit: nec alios obligare poteſt obligatio conuentionis: et etiam quia inter tales perſonas, vix vel non ſine difficultate potuit terminari negotium, de conſilio curiæ ꝓuiſum eſt firmario contra quoſcũq; deiectores per tale breue. ¶ 2. Rex vicecomĩ ſalutem. Pręcipe A. quòd iuſté & ſine dilatione reddat B. tãtum terrę cum pertinentijs in tali villa, quam idem A. qui dimiſit &c. vel ſic: ſi talis fecerit te ſecurum &c. vt infra, oſtenſurus quare deforceat tali tantũ terrę cum pertinentijs in tali villa, quod talis dimiſit ipſi tali ad terminũ qui non dum pręterijt, infra quem terminum prædictus talis illud vendidit tali, occaſione cuius venditionis ipſe talis poſtmodum talem de prędicta terra eiecit vt dicit. Et habeas ibi &c. Teſte &c. Et ſi tale breue competat contra extraneum ꝓpter venditionem, multò fortiûs competit cõtra ipſum dominum qui dimiſit & ſine cauſa eiecit, quàm contra extraneum qui cauſam habuit qualem qualem, ſi occaſione venditionis ei facte venditor firmarium eiecit vel aliter: ſi alius eiecerit quàm ille qui dimiſit, & tunc ſic: Quam C. de N. ei dimiſit ad terminum qui nondum pręterijt, infra quem terminum pręditus A. vel prędictus C. ipſum B. de

 cadem

eadem terra vel firma ſua iniuſtè eiecit vt dicit: & niſi fecerit, & prędict' B.fecerit te ſecurum,tunc ſumone &c.Poterit etiam breue iſtud (ſecundum quoſdam)aliter formari ita.s.ſi A.fecerit te ſecurum &c, tunc ſummoneas B.quòd ſit coram &c.ad reſpondendum eidem A. quarè iniuſtè eiecit eum de tanto terrę &c.quam idem A.vel alius C.s.ei dimiſit ad terminum qui nondum præterijt, infra quem terminum &c. vt ſupra. Sed forma prima magis competens & compendioſa eſt ꝓpter captionem in manũ domini regis ad vitanda atachiamenta & dilationes. Non magis poterit aliquis firmarium eijcere de firma ſua quám tenentem aliquem de libero tenemento ſuo.Et vnde ſi ille eiecerit qui tradidit,ſeyſinam reſtituet cum damnis,quia talis reſtitutio non multum differt a diſſeyſina. Si autem alius quâm qui tradidit eiecerit, ſi hoc fecerit cum autoritate & voluntate tradentis, vterq; tenetur hoc iuditio, vnus propter factum & alius propter autoritatem. Si autem ſine voluntate, tunc tenetur eiector vtriquè tam domino proprietatis quâm firmario: firmario per iſtud breue, domino proprietatis per aſſiſam nouæ diſſeyſinæ, vt vnus rehabeat terminum cum damnis,& alius liberum tenementum ſuum ſine damnis. Si autem dominus proprietatis tenementum ad firmam traditum alicui dederit in dominico tenendum,ſeyſinam ei facere poterit,ſaluo firmario termino ſuo. Poterit enim eum inducere in ſeyſinam vacuam quantum ad ipſum & ſuos & attornare ei firmarium & ſeruitium ſuum, dum tamé feoffatus non vtatur nec expletia capiat maxime nec firmarium impediat vti,nec ipſum eijciat.Poterit enim quilibet illorum ſine præiuditio alterius,quia recte dicimus totum noſtrum fundum eſſe, & cùm vſus fructus alienus ſit, quia non dominij pars eſt vſu fructus ſed ſeruitus ſit vel via &c.Nec falſò dicitur meũ eſſe,cuius non poteſt pars dici alterius eſſe in ſeyſina eſſe eiuſdem tenementi, vnus vt de termino & alius vt de feodo & libero tenemento.Et datur iſta actio hæredibus & competit contra hęredes vt ſupra in aſſiſa nouę diſſeyſinę.

1 ¶ *De aſſiſa ſi quis ſine iuditio fuerit diſſeyſitus, de ijs quæ ſunt de pertinentijs liberi tenementi ſicut de Iuribus, vt ſi ſint ſeruitutes quæ pertinent ex alieno fundo ad fundum vicini ſicut paſtus pecorum, ſcilicet communia paſturæ.* 2. *Si quis non poſſit vti propter vim competit aſſiſa nouæ diſſeyſinæ domino fundi.* *Cap.37.*

DIctum eſt ſupra qualiter rerum corporalium acquiruntur dominia, & de acquirenda poſſeſſione, et quale remedium competit ei qui a tenemento ſuo eiectus fuerit, & qualiter reſtituatur ei poſſeſſio, libertas,& pax ſi poſſeſſio ꝑturbetur. Nunc autẽ dicendum qualiter quis reſtituatur ſi fuerit eiectus iniuſtè de ijs quę pertinẽt ad liberum teñtum. Pertinent enim ad liberũ teñtũ iura ſicut & corpora, Iura ſiue ſeruitutes diuerſis reſpectib'. Iura autẽ ſiue libertates dici poterũt ratione teñtorũ, quibus debentur. Seruitutes vero ratione tenementorum a quibus debentur,& ſemper conſiſtunt in alieno & nõ in ꝓprio,quia nemini ſeruire poteſt ſuus fundus proprius, & nullus hm̃odi ſeruitutes conſtituere poteſt,niſi ille qui fundum habet & teñtum, quia prędiorum aliud liberũ, aliud ſeruituti ſuppoſitum. Liberum dici poterit quod in nullo tenetur, vel

vel aſtringitur prædijs vicinorũ. Si autem teneatur, dicitur ſeruituti ſuppoſitum quod prius fuerat liberũ, & hoc ſiue teneatur prædio ſine teñto alieno de voluntate & conſtitutione dñorum, vel ꝑpter ſeruitium certũ, vel ꝑpter vicinitatẽ, quia ſi fuerit incertum, vt ſi quis plus dederit, aliquandò minus, hæc eſſet potius emptio herbagij quã paſtura, & hòc erit potius ꝑſonale q̃ prædiale. Item eodem modo ſi quis temporibus ad voluntatem ſuã. Itẽ herbagiũ dici poterit ſi cui concedatur, quia non habet liberum teñtum ad quod pertinere poſſit. Et talis dici poterit conſtitutio qua domus domui, rus ruri, fundus fundo, tenementum tenemento ſubiungatur, & non tantum ꝑſonæ per ſe, vel tenementum ꝑ ſe, ſed vterquè ſimul tam teñtum quâm perſonæ. Et ita pertinent ſeruitutes alicuiꝰ fundo ex conſtitutione ſiue ex impoſitione de voluntate dominorum. Item ꝑtinere poterunt ſine conſtitutione per longũ vſum continuũ & pacificũ & non interruptũ ꝑ aliquod impedimentum contrariũ ex patientia inter præſentes quæ trahitur ad conſenſum. Et vnde licet ſeruitus expreſſè nõ imponatur vel cõſtituatur de voluntate dñorũ, tamen ſi quis vſus fuerit ꝑ aliquod tempus pacificè ſine aliqua interruptione nec vi, nec clam, nec precariò quod idẽ eſt quod de gratia, ad minus ſine iuditio diſſeyſiri nõ poteſt: quia ſi violentia adhibeatur, nũquã erit ius diſſeyſitoris ꝑpter tẽporis diuturnitatẽ, niſi ꝑ negligentiã ipſius qui vim patitur ex lõga & pacifica & continua poſſeſſione inter præſentes, ſecus inter abſentes, & talis ſeyſina multipliciter poterit interrumpi. Si autẽ fuerit ſeyſina clamdeſtina.s.in abſentia dñorum vel illis ignorantibus, & ſi ſcirent eſſent ꝓhibituri, licet hoc fiat de conſenſu vel diſſimulatione balliuorũ, valere nõ debet. Si autem precaria fuerit & de gratia, quæ tempeſtiuè reuocari poſſit & intempeſtiuè, ex longo tempore nõ acquiritur ius, nec in caſu ꝓximo notato. Illud autem quod de gratia eſt, ad voluntatem concedentis reuocari poterit quocũq; tempore, quod quidem nõ eſt in comodato. Poteſt etiam ſeruitus ita conſtitui in proprio, ne liceat dño fundi paſcere in ſuo proprio, & ſic conſtituitur ſeruitus in fundo alieno, aliquandò ab homine, aliquandò ex patientia & vſu. Et eodem modo imponitur quandòq; a iure & nec ab homine nec ab vſu.s.ne quis faciat in proprio per quod damnum vel nocumentum eueniat vicino. Nocumentum enim poterit eſſe iuſtum, & poterit eſſe iniurioſum. Iniurioſũ, vbi quis fecerit aliquid in ſuo iniuſtè contra legem vel contra conſtitutionem, ꝓhibitus a iure. Si autem prohiberi a iure non poſſit ne faciat, licet nocumentum faciat & damnoſum, tamen non erit iniurioſum, licitum eſt enim vnicuiq; facere in ſuo quod damnũ iniurioſũ non eueniet vicino, vt ſi quis in fũdo ꝓprio cõſtruat aliquod molẽdinũ, & ſectã ſuã & aliorũ vicinorũ ſubſtrahat vicino, facit vicino dãnũ & nõ iniuriã: cûm a lege vel a cõſtitutione ꝓhibitꝰ nõ ſit ne molendinũ habeat vel conſtruat. Itẽ a iure imponit̃ ſeruitus prædio vicinorũ.s.ne quis ſtagnum ſuum altiûs tollat ꝑ quod tenementũ vicini ſubmergatur. Itẽ ne faciat foſſã in ſuo ꝑ quam aquam vicini diuertat, vel ꝑ quod ad alueũ ſuũ priſtinũ reuerti nõ poſſit in toto vel in parte. Itẽ ne q̃d faciat in ſuo, quo minus vicinus ſuus omninò vti poſſit ſeruitute impoſita vel cõceſſa, vel quo minꝰ cõmode vtatur, loco, tẽpore, numero

numero vel genere,qualitate vel quantitate. Et non refert vtrũ hoc omninò fecerit vel quod tantundem valeat: vt ſi quis habuerit ius eundi ꝑ fundum alienum, non ſolum facit diſſeyſinam ſi viam obſtruat, ſed ſi ire non permittat omninò commode,vel ad vſum debitum. Item ſi reficere viam non permittat,ad viam enim pertinet refectio. Item eodem modo ſi omninò aquam non diuertat, ſed foſſam faciat vel purgare non ꝑmittat: quia ad aquæ ductum pertinet purgatio, ſicut ad viam pertinet refectio. Item licet omninò non impediat,ſi fecerit tamen quo minus cõmodè,facit diſſeyſinam, vt ſi communiam habeat in certo loco cum libero & competenti ingreſſu & egreſſu,faciat quis foſſatum & hayam,murum vel pallacium per quod oportet me ire per circuitum, vbi prius ingreſſus ſum per compendium, ſaluo tamen vicino iure ſuo ſi recenter ad querelam eius qui iniuriam paſſus eſt quod ſuum fuerit exequatur. Et propter communem vtilitatem, ne quis diu ſuo iure vti impediatur, & ita ſi non commode. Hoc quod dicitur trahi debet ad nocumentum iuſtum & iniurioſum, de foſſato vel haya iniuſte leuatis. Item ſi cui concedatur ius paſcendi certo tempore, et non permittat eum vti aliquo tempore. Item ſi omni tempore non permittat eum vti, niſi certis temporibus vel certis horis. Item cum vti debeat vbiquè, non petmittatur vti niſi certis locis & coarctatis.Item cùm ius habeat paſcendi ad omnia aueria & omnimoda & cuiuſcunq; generis,non permittit eum vti niſi ad quædam genera aueriorum & determinata, omnibus alijs auerijs pænitùs excluſis. Item ſi conſtituatur ius paſcendi ad certum numerum,nõ ꝑmittit vti niſi ad minorem numerum ,et ſic non debito modo, & quilibet mod⁹ habet in ſe debitam commoditatem.Et illud idem videri poterit in curſu aquarum,vt ſi cui concedatur ius aquę ducendę,non permittat eum omninò ducere vel non commodè,quia non permittit purgare,vel ſi id quod cõtinue ducere deberet,non ꝑmittit ducere niſi certis horis & temporibus. Item quod integre non permittit ducere, niſi in parte, & ita erit diſſeyſina manifeſta,cùm nullo modo vel non commode nec modo debito permittat vti. ¶ 2. Si autem debitum modum excedat quis,incontinenti repelli poterit,poſt tempus vero non niſi cum cauſæ cognitione: et ſic (vt prædictum eſt) poterit quis habere ſeruitutem in fundo alieno et vti, niſi prohibeatur ex iuſta cauſa. Iura ſiquidem quæ quis in fundo alieno habere poterit,infinita ſunt.Et in omnibus iſtis caſibus, vbi competit aſſiſa nouæ diſſeyſinæ de communia paſturæ ei cui conceſſa eſt libertas paſcẽdi,ſi commode vel debito modo vt prædictum eſt.Item econuerſo competit domino concedenti aſſiſa nouæ diſſeyſinę de libero tenemento, ſi ille cui conceſſa eſt prę ſumptuoſè vel aliter quàm fuit conſtituta vti velit, vt ſi per vim vti vellet,cùm non eſſet conſtituta. Item eodẽ modo & eiſdem cauſis quibus res corporales acquiruntur,acquiruntur & iura, ſecũdùm quod infinitę ſunt,vt ſupra de rerum acquiſitione.Et eodem modo quo acquiruntur ſecundùm rerum incorporalium acquiſitionem & iuſtè,eodem modo amitti poterunt & iniuſtè. Acquiruntur enim res corporales animo & corpore ꝑ traditionem. Res autem incorporales ſicut iura & ſeruitutes,cùm loca fuerint determinata,acquiruntur.s. ex ſolo aſpectu

pectu accipientis vel ſui ꝓcuratoris, & poſſidendi voluntate & affectu, quia traditionem non patiuntur iura vt videri poterit. Si quis fundo ſuo talem impoſuerit ſeruitutem, ꝙ liceat vicino immittere aueria ſua ad paſturam, ita poterit fundus ſuus (licet liber eſſet ab initio) ſeruire fundo vicino. Et ſic ex tali conuentione, & mutua vtriuſq; voluntate tenet ſeruitus, dum tamen interueniat accipientis volũtas & aſpectus, cùm huiuſmodi iura traditionem non accipiant. Et quo caſu, ſtatim erit in ſeyſina, licet ſtatím non immittat aueria ſua, & ſemper videtur vti, donec ſeyſinã ſuã amiſerit ꝑ non vſum, id eſt donec fuerit diſſeyſitus in toto vel in parte. s. quòd aueria ſua immittere nõ poſſet cûm velit, vel ſi cùm ſemel immiſerit, vti non poſſit, commode vel debito modo. Quo caſu, eis ſubueniendum eſt per aſſiſam, ſiue vſus fuerit ſiue non, propter ſolam conſtitutionem, cûm ſit quaſi in poſſeſſione, quia iura quaſi poſſidentur. Et ſic acquiritur poſſeſſio ſeruitutis ante vſum, ſed ſine vſu ad alium transferri nõ poteſt, niſi hoc contineatur in conſtitutione ſeruitutis, quôd ſeruitus ſibi remaneat & hæredibus ſuis, vel cui illam dare voluerit, vel aſſignare: vel vbi ſic dicat, quód hoc facere poſſit, cum tenemento ad quod pertinet illa ſeruitus, quod tamen non eſt credendum (vt videtur) ſicut videri poterit in donatione aduocationis. Sic autem, vt dictum eſt, acquiritur poſſeſſio ſeruitutis, ſed nunquam retinetur niſi per vſum verum, ſcilicet cùm aueria ſua immiſerit vnum vel plura, licet non omnia, vel omnimoda immittat quæ immittere poſſet per conſtitutionem. Et eodem modo acquiri & retineri poterit ſeyſina ſine aliqua conſtitutione per patientiam & longum vſum. Conſtitui vero poteſt ſeruitus multipliciter, vt quis ſcilicet habeat ius paſcendi in fundo alieno. Item ius fodiendi, ius eundi, ius hauriendi, ius piſcandi, aquamuè ducendi, ius venandi, & alia infinita poſſunt eſſe iura & ſecundûm quod habet ſub ſe plures ſpecies vel non habet, & ſecundùm quod ſeruitutes plures habent pertinentias, & pertinentias pertinentiarum. Sed quoniam magis celebris eſt illa ſeruitus per quam conceditur alicui ius paſcendi: Ideo primo dicẽdum eſt de ea, quę dicitur communia paſturæ.

1 ¶ De communia paſturæ & quibus modis acquiritur communia paſturæ. 2. Quòd communia dici poterit multis modis. 3. Qualiter amittitur communia paſturæ cum ſemel fuerit acquiſita. 4. De impetratione breuis de communia paſturæ cùm quis fuerit diſſeyſitus. 5. De officio vicecomitis. 6. Forma breuis de communia paſturæ. 7. De intentione querentis proponenda. 8. De exceptionibus contra querentem. 9. De exceptionibus contra aſſiſam ſecundum articulos breuis. 10. De exceptionibus contra aſſiſam. 11. Cõtra exceptionem replicatio. 12. Quòd ſub nomine herbagij, non continetur glans. 13. Quæ continentur ſub nomine glandis. 14. Qualiter diſſoluitur mutuus conſenſus per contrariam voluntatem & diſſenſum. 15. Quòd conſtitutio ſeruitutis poteſt reſtringi & mutari. 16. De conſtitutione de Merton per W. de Ralegh tunc Iuſtic. 17. Breue de conſtitutione de Merton ſecundum quod tunc prouiſum fuit per W. de Ralegh Iuſtic. Cap. 38.

COmmune autẽ, nomẽ generale eſt, & cõuenit ſuis partib⁹, ſicut gen⁹ ſe habet ad ſuas ſpecies. Cõmunia enim ex virtute vocabuli cõponit̃ ex vna & cũ, & ſubintelligit̃ alio. i. cõmunia in alieno & vna cũ alio

alio & non in fundo ꝓprio, quia nemini ſeruit ſuus fundus proprius vt ſupra. Acquiritur enim communia multis ex cauſis .s. ex cauſa donationis: vt ſi quis dederit terram cum pertinentijs & cum communia paſturæ &c. Item ex cauſa emptionis & venditionis, vt ſi quis communiam emerit in fundo alieno, vt pertineat ad tenementum ſuum, licet ſit de feodo alieno & diuerſa baronia, et ex conſtitutione dominorum fundorum. Item acquiritur ex cauſa dominorum fundorum, ſicut per ſeruitium certum. Item ex cauſa vicinitatis, vt ſi quis cum vicino, & vicinus cum eo. Item ex longo vſu ſine conſtitutione cum pacifica poſſeſſione, continua & non interrupta, ex ſcientia, negligentia, & pacientia dominorum, non dico balliuorum, quia ꝓ traditione accipiuntur, ita quòd nec ꝑ vim, nec clam nec precariò vt ſupra. Et eiſdem rationibus pertinere poterit cõmunia ad liberum tenementum, in eo autem quòd communia eſt nomẽ generale continens ſub ſe plures ſpecies. Eſt enim communia in eo quòd dicitur paſtura, de omni quod edi poterit vel paſci, large ſumpto vocabulo vel ſtrictè, large: vt ſi quis habeat in alieno communiam paſturę .s. herbagij, peſſonæ, ſiue glandis ſiue nucis, et quicquid ſub nomine peſſonæ continetur. Item foliorum & frondium ſtrictè .s. aliquod iſtorum vnum vel duo. Item diſtingui poterit communia paſturæ per tempora, vt ſi omni tempore vel certis temporibus & certis horis. Item per loca, vt ſi vbiq; & ꝑ totum, ſine aliqua exceptione. Excipiuntur tamen quædam tacitè, & quandoq; expreſſè, ſicut rationabilia defenſa, et exigi non poterunt ratione paſturæ, niſi ſpecialiter concedantur & non niſi poſt tempus, qualia ſunt blada, prata, ligna, Byngheys ſicut ad boues. Item ad vaccas & vitulos ſuis temporibus. Item ad oues multones & oues matrices, & agnos ſuis temporibus. Item nec in curia alicuius nec in gardinis, nec in viridarijs, nec parcis vel huiuſmodi. Item nec in dominicis alicuiꝰ, quę claudi poſſunt, & excoli: niſi per modum certum conſtitutionis, & certis tẽporibus vel certis locis & determinatis & infra certa loca. Item ad certa genera aueriorum, vel ſi ad omnimoda aueria & ſine numero, vel cũ coarctatione & cum numero, vel ad certum genus aueriorum. Item notandum quòd non debet dici communia, quod quis habuerit in alieno ſiue pro precio ſiue ex cauſa emptionis, cùm tenementũ non habeat ad quod poſſit communia pertinere, ſed potius herbagium dici debet quàm communia, cùm hoc poſſet eſſe quaſi perſonale quid, ſiue certũ dederit quis pro herbagio habendo ſiue incertum. ¶ 2. Item communia dici poterit ſecundùm quod ſtat in generali, ſecundùm quod ſuprà dictùm eſt: habere ius fodiendi in alieno, aurum .s. & inde aurifodina dici poteſt locꝰ iſte. Item argentum & inde argenti fodina, & ſic de cęteris metallis. Item ius fodiendi lapides, cretam, arenam, & turbam & huiuſmodi. Item communia & non herbagium, vt ius falcandi herbam vel brueram vel huiuſmodi, ad rationabile eſtouerium. Item eodem modo ad ſecandum in alieno boſco ad rationabile eſtouerium ædificandi, claudendi & ardendi.

¶ 3. Videamus nunc qualiter quis amittere poſſit ſeyſinam communię paſturæ cùm ſemel fuerit acquiſita. Et ſciendum, quòd amitti poteſt de voluntate, eodem modo quo acquiſita eſt, de mutua voluntate, & conſenſu.

ſenſu.

ſenſu, eodem modo diſſolui poteſt ex mutua voluntate partium, ſi velint diſſentire per renuntiationem ex communi voluntate, & per remiſſionē & quietam clamantiam, & non ſufficit ſi vnus illorum remittere velit & reſilire, niſi ambo in hoc conſentiant, quia nihil tam conueniens eſt &c. Et ita ſicut acquiritur per communem conſenſum, ita amittitur per communem diſſenſum. Item ſicut acquiritur ſine conſtitutione & conſenſu per patientiam & vſum, licet pacientia trahatur ad conſenſum, ita amitti poteſt ꝑ negligentiā & non vſum, imperpetuū vel ad tempus. Imperpetuum, vt ſi tempus excludat omnem actionem tam ſuper poſſeſſione q̄ ſuper proprietate, vel ſicut imperpetuum, vt excludat aſſiſam ſuper poſſeſſione & non ſuper iure, quia aſſiſa infra certum tempus limitatur, & ſic tempus tollit omnem actionem vel aliquam. Item amitti poteſt ad tempus contra voluntatem, vt ſi quis ita negligens fuerit quòd ſeyſinam ſuam ſine breui & ſine iuditio reſumere non poſſit. Diligens enim debet quilibet eſſe in vtendo cùm negligentia ſicut violentia ei poſſit eſſe damnoſa, vt ſi hodie repulſus fuerit per vim, in craſtino ſi poſsit immittat aueria ſua & vtatur, & ſic de die in diem, & ſic non amittet ſeyſinam ꝓpter diligentiam, licet illam habeat contentioſam. Si autem omninò per vim repellatur cui reſiſti non poſſit, vel ſaltem omninò non repellatur, ſed quòd commodè vti non poſſit nec per modum conſtitutionis ſeruitutis: ſtatim recurrendum eſt ad illum qui iura tuetur, & habebit remedium per aſsiſam quæ ſuper hoc prodita eſt recuperandæ poſſeſſionis gratia: per breue quod tale eſt. Commodè dico, vt ſi fiat aliquid in alieno ad nocumentum ſeruitutis, per quod omninò vti non poſſit vel non commodè, vt ſi quis murum vel hayam fecerit, ſtatim demolliantur, vel poſt tempus per aſsiſam. Item ſi transferri debet communia ad alium, oportet quòd transferatur ad certas perſonas, & a certis perſonis & a certis tenementis, vſquè ad certa tenementa quibus ſeruitus debetur: quia huiuſmodi iura ſine corporibus eſſe non poterunt, ſcilicet ſine corporibus quæ ſeruiant, & ſine corporibus quibus ſeruitur. Et quia incorporalia traditionem non patiuntur, nec poſſideri poſſunt ſed quaſi, ita nec transferri poſſunt ſed quaſi. Et ſufficit pro traditione aſpectus loci, in quo huiuſmodi iura conſtituuntur, & mutua voluntas contrahentium & effectus poſſidendi, & ex ſola voluntate & affectu eſt quis quaſi in poſſeſſione: & licet ſtatim non fuerit vſus, tamen ſemper vtitur vel quaſi, donec per non vſum ſcilicet per vim, per negligentiam, vel per longam patientiam amittat ſeyſinam: vt ſi ille qui huiuſmodi ſeruitutem alicui conceſſerit aliquam partem paſturæ ſuæ appropriauerit vel totam, & ille cui conceditur omnino teneatur extra, ſiue ante ea pecora ſua immiſerit ſiue non, facit diſſeyſinam. Si autem ille cui ſeruitus conceditur viribus concedentis poſſit reſiſtere, ſtatim cùm herba pullulare inceperit, aueria ſua immittat & paſcat, ſiue ante vſus fuerit ſiue non, & ſic per vſum retinebit ſeruitutem, etiam per vnicum auerium vel per duo: licet non tot immittat, quot immittere poſſet vel deberet. Et quid ſi nullum omninò habuerit auerium proprium, ſufficit ſi nomine ſuo immit-

tat alienum, & hoc niſi modus & conſtitutio ſeruitutis ſe habeat in contrarium, ſcilicet quòd immittere non poſſit niſi dominicum. Et quid ſi non habuerit nec proprium nec alienum, tunc ſufficit (vt videtur) quòd in quantum poſſit reſiſtat & denunciet cultori opus nouum, ſcilicet quòd excolere non ſit ei licitum, & ſic facta contentione, & re effecta litigioſa, immittere poterit cùm voluerit, licet blada ſint matura. Si autem tam negligens extiterit, quód ſtatim aueria non immiſerit, nec alio modo contentionem appoſuerit, amittere poſſit ſeruitutem & ſeyſinam per talem negligentiam. Et vnde ſi cùm blada matura fuerint, vel cûm ſpicas emiſerit, vel naturam herbæ mutauerit, aueria tunc primò immiſerit vel contentionem fecerit, faciet domino fundi diſſeyſinam de tenemento ſuo, & ita quòd dominus fundi recuperare poterit tenementum ſuum liberum propter vſurpationem, & alius amittet aſsiſam de communia paſturæ, vix audiendus impoſterum ſuper proprietate, & hoc propter negligentiam ſiue impotentiam, cùm magna negligentia trahatur ad conſenſum. Sed videtur contrarium. Eſto quòd quis alienum excolat tenementum, & dominus tenementi ſciens & prudens diſſimulauerit quouſquè blada matura fuerint, non prius ſit ei diſſeyſina propter culturam, quám ſi blada aſportata fuerunt a cultore, ſed cùm per tãtum tempus diſſimulauerit (vt ſupra dictum eſt de communia) quouſquè blada matura fuerint, quare non amittit ille ſeyſinam ſuam per negligentem patientiam, ſicut ille (vt ſupra) paſturam in communia paſturę? Ad quod ſciendum, quòd eſt negligens patientia & patiens cautela, nec ſit ei in aliquo diſſeyſina per culturam cûm hoc velit, & quia per hoc ſemper melioratur conditio, niſi cùm ille cultor blada aſportauerit, quod quidem non eſt in paſtura, quia non melioratur conditio ex quo per patientiam facit illa non blada ſua, quia in vno caſu melioratur conditio tenentis per patientiam, quoad bladum habendum, in alio deterioratur, quia ex cultura deterioratur paſtura. Ex patientia enim quandoquè patiens meliorem facit ſuam conditionem quandoquè deteriorem, & quamdiu fecit iniuriam ſuã ex mea voluntate, patientia non currit contra me, quod ſi contra, aliud eſt. ¶ 4. Si quis igitur iniuſtè diſſeyſitus fuerit & per vim de communia paſturæ ſuæ, ſiue impediatur quo minus commodè & modo debito vti poſſit, & ſecundum quod ſe habet ad ea quæ edi poſſunt, vel ſecundum quod largè ſe habeat ad alia quæ ſunt ad vtilitatem, ſi ſtatim ſe non repoſuerit in ſeyſinam cùm poſſit, per negligentiam, vel cùm non poſſit propter violentiam, & vim maiorem, ſtatim recurrendum eſt ad illum qui iura tuetur, ad impetrandum aſsiſam quæ prodita eſt recuperandæ poſſeſsionis gratia. Sed videndum eſt qualiter ſit impetrandum. Plures enim poſſunt cõſtitui ſeruitutes in vno fundo pluribꝰ & per totũ ſicut vni. Et plures ibi poſſunt eſſe ſeruitutes, licet fũdus vnus, tamẽ ratione diuerſorũ tẽtorũ ad quæ ꝑtinẽt, cũ ratione diuerſarũ perſonarũ quibus ſeruitutes debentur: & quia plures perſonæ & diuerſa tenementa, & ſic diuerſa iura,

ideo

ideo diuerſæ & plures diſſeyſinæ & plura breuia. Et quia plures habere poſſunt ius paſcendi in vno tenemento, non fiat vnum breue ratione tenementi in quo ſeruitus conſtituitur, quod vnum eſt ſed plura. Si autem tenementum ad quod communia pertinere dicitur commune ſit inter plures, ſicut inter cohæredes ſiue participes, ſiue omnes diſſeyſiti fuerint ſiue quidam illorum, vna erit diſſeyſina, & non plures, propter vnicum ius: quamuis plurium perſonarum & propter vnicum tenementum ante diuiſionem. Item ſi tenementum in quo communia conceditur commune ſit pluribus participibus hæredibus vel vicinis,& vnus eorum diſſeyſinam fecerit, non erit propter hoc ſuper omnes impetrandum, ſed ſuper illum tantum qui fecit iniuriam, niſi omnes vel quidam illorum ante impetrationem hoc expreſſè aduocauerint. Si autem hoc aduocauerint poſt impetrationem ante captionem aſsiſæ, etiam ſi in breui non nominentur, bene ſe poterũt gratis ponere in aſsiſam ac ſi nominarentur, vt ita terminetur negotium verſus omnes, quod ſi facere noluerint, nihilominûs procedet aſsiſa verſus eum qui diſſeyſiuit. Et ſi querens per aſsiſam recuperauerit, recuperabit & retinebit verſus omnes: quia ſi poſtea velint participes eum iterum diſſeyſire & impetrauerit ſuper eos, etiam ſine iurata recuperabit per primam aſſiſam, quia non eſt aſsiſa capienda ſuper aſsiſam de eadem re, ne ſecunda ſit contraria primæ, quia ſic poſſent iuditia eſſe in incerto. ¶ 5. Facta autem ſic impetratione, ſtatim & ſine mora erit vicecomes requirendus. Officium autem vicecomitis eſt, plegios accipere (vt ſupra) de noua diſſeyſina. Item in præſentia partium debet duodecem eligere ſi præſentes eſſe velint, qui ſtatim communiam paſturæ & locum in quo petitur communia videant, & etiam tenementum ad quod communia pertinere dicitur. Tenementum videlicet in quo communia paſturæ petitur, qualitatem & quantitatem, & per quas metas, & diligenter debent inquirere iuratores de modo diſſeyſinæ, ſcilicet vtrum omninò expellatur vel impediatur quó minus commodè vti poſſit. Item quo tempore debeatur, & de genere & numero aueriorum, vt inde poſſunt certificare iuſtitiarijs cûm fuerint requiſiti. Item tenementum videre debent ad quod communia paſturæ pertinere dicitur, quia nemo poteſt communiam paſturæ clamare vt pertinentem ad liberum tenementum ſuum, niſi ille qui liberum tenementum habet. Liberum autem dicitur, ad differentiam villenagij & villanorum qui tenent villenagium: quia non habent actionem nec aſsiſam, ſed dominus cuius liberum tenementum villenagium fuerit. Item quòd ſit ſuum & non alienum, hoc eſt ſi teneat nomine alieno vt firmarius & ad terminum, vel ſicut creditor ad vadium. Ideo autem videre debent locum in quo paſtura petitur: quia illud ius paſcendi videri non poteſt, & incongruè quæritur quot acras communiæ paſturæ petat cùm quęri debeat in quot acris. ¶ *6.* Rex vicecomiti ſalutem. Queſtus eſt nobis A. quòd B. iniuſtè & ſine iuditio diſſeyſiuit eum de communia paſturæ ſuæ in tali villa quæ pertinet ad liberum tenementum ſuum in eadem villa, vel in alia villa tali. Et ideò tibi præcipimus, quòd ſi talis fecerit te ſecu-

rum &c.vt ſupra.Et interim facias duodecem liberos & legales homines videre tenementũ illud,& paſturam illã, & ſummoneas talem &c. vt ſupra. ¶7. Propoſita igitur intentione ſua ſecundũ formam breuis,oportet eam fundare ſic,& primó confirmet perſonam ſuam, & poſtea docere oporteat eum,rationẽ qua ꝑtineat ad tenementum ſuũ,vt ſi dicat ꝙ communia ꝑtinet ad liberum tenementum ſuũ,quia feoffatus fuit de tali tenemento,cum communia paſturæ ad tot aueria , ſicut perpendi poterit ſupra de cauſis quare communia pertineat ad tenementum . Item oportet eum docere de qualitate paſturæ,vtrum ſit larga vel ſtricta,vt certa res deducatur in iuditium . Item de quo tenemento pertineat, & ad quale tenementum. Et eodem modo de tempore, genere, numero , & modo: ſecundum quod ſupra dictum eſt.Et ſi aliquando fuit ampla, vel larga, ſi poſtmodum fuerit coarctata, vel reſtricta. Coarctari vero poterit & reſtringi(ſecundum quod ex præmiſſis perpendi poterit)vt ſi conſtituatur per totum fundum & vbiq;,coarctari poteſt ad certum locum.Eodẽ modo ſi omni tempore,coarctari poteſt ad certum tempus: & ita de alijs. ¶8. Fundata igitur tali modo intentione querentis, multipliciter excipi poterit contra querentem, vel quia ad alium pertinet querela, & non ad ipſum , vel alio modo , vt ſupra dictum eſt in aſsiſa nouæ diſſeyſinæ plenius. Item excipere poterit ille de quo queritur ex perſona ſua propria, vt ſupra in eodem de eodem. Item excipi poterit quòd non diſſeyſiuit, quia nunq̃ fuit in ſeyſina : vt ſupra . Item de hoc quòd dicit de communia paſturæ ſuæ , excipi poterit quòd communiam ibi habere non poſſit, vt infra dicetur, cùm excipiatur contra aſsiſam .Itẽ excipi poterit contra breue propter errorem : vt ſupra plenius. Item contra iudicem vt ſupra: Item contra ꝑſonam querẽtis(vt ſupra)ſicut de queſtione ſtatus : excepto eo quòd ſi vxor libera copulata villano aſſiſam arramauerit de communia paſturæ ꝑtinentem ad liberum tenemẽtũ ſuũ, cùm villanus ſit extra poteſtatem domini ſui in libero tenemento , recuperare debet ſeyſinam,non obſtãte exceptione villenagij a quocunq; ꝓpoſita,ſaltẽ donec villanus ad villanũ conuincatur , & in ſeruitutem redigatur . Nec etiam tunc erit licitum domino ſe ponere in tenementũ mulieris,cùm hoc nõ ſit liberum & ꝓprium tenementum villani , quod ſi fecerit , recuperabit villanus & vxor ꝑ aſsiſam,non obſtante exceptione villenagij: quia nulli competit huiuſmodi exceptio,nec etiam ipſi dño.Et vnde cùm aliquãdò propoſita eſſet exceptio villenagij contra villanum & vxorem liberã, petentes per aſſiſam communiam paſturæ vt pertinentem ad liberum tenementum ipſorum,ſed tamen cùm in fine fuerit adiudicatum quòd cõmunia paſturæ libero tenemento adiungeretur , tanquàm acceſſorium principali , & ſic factum eſt ꝑ officium iudicis, quod fieri debuit iure actionis: Cùm igitur propoſita ſit huiuſmodi exceptio contra ꝑſonas querentium , videri debet an competat tenenti vel non, vt ſupra . Si autem competat , oportet quòd tenens illam probet: Et eodem modo oporteret querentem probare intentionem ſuam,ſi nulla ab initio ꝓpoſita eſſet exceptio:& ſecundum quod dictum eſt,probare debet tenens exceptionem

nem, niſi querens replicando docere poſſit illam eſſe vacuam, vel omninò nullam. ¶9. Cùm autem nihil ſit quod excipi poſsit contra iuſtitiarios, nec perſonam querentis, nec contra breue, tunc primò dicatur & excipiatur contra aſsiſam ſecundùm articulos breuis, & ſecundùm formam. Continetur enim in breui ſic, ſcilicet ſi talis iniuſtè & ſine iuditio &c. Et inde (hoc vt ſupra.) Poterit quis eſſe in ſeyſina licet nō ſtatim vtatur & nomine alieno ſicut nomine proprio vel alieno: ſicut clericus nomine eccleſiæ ſuæ:. qui cùm fuerit inſtitutus, & inuenerit eccleſiam in ſeyſina, quæ nunquàm fuit diſſeyſita, ſtatim eſt in ſeyſina, licet non ſtatim vtatur. Et ſi tunc fuerit diſſeyſitus, poteſt recuperare per aſsiſam. Item diſſeyſiuit, ad quod excipiatur quòd nunquàm fuit in ſeyſina, & ideò quòd nunquàm diſſeyſiri potuit. Videndum erit ex qua cauſa dicat communiam paſturæ pertinere ad liberum tenementum ſuum, vt ſi ex cauſa donationis, & ſic conuenerit inter donatorem et donotarium, & quòd donator habeat animum donandi, & donatorius animum poſsidendi, & donatarius ſic per ſe vel procuratorem iuducatur in ſeyſinam quòd tenementum videat, in quo communia conceditur, hoc ſufficit pro traditione, & ſtatim eſt in ſeyſina per affectum, & per aſpectum, vel quaſi, licet non ſtatim pecora immittat. Et ſemper videtur vti voluntate, & animo ciuiliter, & præſentia & aſpectu naturaliter, donec amiſerit per non vſū. Si autem petat quis communiam vt pertinentem ad liberum tenementū ſuum ex cauſa ſucceſſionis, tunc primò videndum erit vtrum anteceſſor ſuus obijt inde ſeyſitus, vel non, vt ſi ante mortem ſuam fuit inde diſſeyſitus: & tunc refert quandò. Si autem inde ſeyſitus obijt, tunc ſtatim incipit hæres ſuus habere eandem ſeyſinam quam anteceſſor ſuus habuit cùm ſeyſitus fuit de hæreditate, quæ eſt quaſi principale, & corporale, & ſic de acceſſorio, ſicut de iure paſcendi & communia, quod eſt incorporale, quod ex ſolo animo acquiritur & voluntate poſſidendi, & licet ſtatim verè non vtatur per immiſſionem pecorum, vtitur tamen vel quaſi vt ſupra. Et ſi poſtea ꝓhibeatur immittere, cōpetit ei aſsiſa nouę diſſeyſinæ. Ad aliū tamē trāſferri nō poteſt cōmunia ꝑ ſe ante verū vſū, niſi hoc forte ſit cum corpore. s. cum tenemento, ad quod ꝑtinuerit, ſed nō cum tenemento in quo cōmunia fuerit, ſed cum ſeruitute illa. Et ſi forte poſt mortē anteceſſoris ſtatim vti voluerit, & forte ꝓhibitus fuerit vel impeditus, ſi recenter ante mortem, adhuc retinet ſeyſinā ciuiliter, licet ſeyſinā pacificā non habuerit, ſed cū difficultate, nihilominùs tamen ꝑ talem vſum retinet ſibi ſeyſinam, donec omninò ꝓhibitus fuerit, quòd vti nō poſſit: quo caſu, tunc primò ad ſuperiorem erit recurrendum, vt ſupra. Si autem ſeyſitus non obierit, tunc refert vtrum longè ante mortem ſuam diſſeyſitus fuerit, ita quòd ſibi ꝓquiſiuiſſe potuit per aſſiſam, quod quidē non fecit ꝑ negligentiam. Quo caſu, hæredi non ſuccuritur ꝑ aſſiſā, quia audiri non poteſt hæres ꝓpter negligentiā anteceſſoris, niſi ſuꝑ ꝓprietate, quia vigilantibꝰ &c. & ſic incurrit quis dānū (ſine culpa ſua) ꝑ alterius defectum. Si autem nō longe ante mortē ſuā, & ita ꝙ ſibi ꝓquirere non potuit, vel in languore in quo obijt, & ſemper exiſtens in volun-

tate retinendi, vel ſibi perquirendi ſi poſſet, ſemper fingitur eſſe in poſſeſſione, & mori ſeyſitus: eo quòd ſemper ſibi ciuilem retinuit poſſeſſionem: & vnde eandem tranſmittit ad hæredem: & ex ea vti poteſt hæres, niſi prohibeatur: & ſi prohibitus fuerit quòd ingredi omninò non poſſit, habebit aſsiſam mortis anteceſſoris, vel aliud breue loco aſſiſæ mortis anteceſſoris, vel nouæ diſſeyſinæ ſecundum quod elegerit, ſed ſiue longe ante mortem ſiue non longe fuerit anteceſſor diſſeyſitus, & ſibi perquiſiuit in vita ꝑ breue, & ita quód viſus terræ factus fuerit per iuratores &c. per talem impetrationem amiſiſſe videbatur vtramquè poſſeſſionem, ciuilem videlicet, & naturalem: & ſic nullam ſeyſinam tranſmittere potuit ad hæredem: Actionem tamen tranſmittit per hoc quód ſibi acquiſiuit quaſi de noua diſſeyſina per breue de ingreſſu, ſed non quoad pœnam diſſeyſinę, ſed quoad reſtitutionem, ſecundum quod noua diſſeyſina duplex eſt, vt ſupra. Aboletur enim iniuria per mortem eius qui fecit iniuriam, & ſimiliter per mortem eius, cui fit: & ſic aboletur pœna, quia extinguitur iniuria cum perſona, vt infra de ingreſſibus poſt diſſeyſinā per mortem principalium pleniús. Item continetur, de communia paſturæ ſuæ quæ pertinet ad liberum tenementum ſuum, & ex hoc datur exceptio tenenti: de communia vero qualis eſſe debeat, ſatis elici poterit ex præcedentibus. Item quæ pertinet &c.

¶ 10. Dicere enim poterit tenens & excipere multis modis: ſcilicet quòd tenementum in quo communia petitur, & tenementum ad quod communia dicitur pertinere ſunt de diuerſis baronijs, & diuerſis feodis, & feodum in quo communia petitur liberum eſt & alteri feodo nullam debet ſeruitutem, nec vnquam habuit ibi talem communiam, nec ius paſcendi ex aliqua conſtitutione, vel aliquo vſu, nec pro ſeruitio, nec pro vicinitate, & ſi vnquam vſum habuit vel ſeyſinam, nunquam aliquam habuit niſi contentioſam, & per vadij captionem, & ad emendationem damni. Quo caſu, querens (ſi poſſit) doceat contrarium per aſſiſam. Item dicere poteſt quòd ſi aliquam ſeyſinam habuit, illam habuit per vim, vel clam, vel precario, quo caſu, querens (ſi poſsit) doceat cōtrarium per aſsiſam. Item dicere poſsit tenens quòd tenementum ad quod communia dicitur pertinere ſuum eſt, & non querentis, quo caſu, niſi querens doceat contrarium, cadit aſsiſa: vt de termino Paſchę anno Regis Hērici decimo tertio in Comitat̄ Notingh. de Radulpho filio Petri, vbi dictum fuit Radulpho quòd ſibi perquireret per aliud breue. Item poterit tenens reſpondere contra aſsiſam quòd querens nullam communiam clamare potuit in tali loco, quia tenementum illud eſt ſuum ſeperale, & quòd illud includere poſsit & excolere pro voluntate ſua, & incluſum habere omni tempore. ¶ 11. Ad quod querens (ſi poſſit) doceat contrarium vel diuerſum per aſsiſam, ſcilicet quòd nullo tempore includi poterit, vel quòd non niſi certis horis, & temporibus. Item reſpondere poteſt tenens & dicere quòd ille qui queritur nullum omninò habet tenementum liberum, vel quaſi, ad quod aliqua communia pertinere poſsit vel etiam manſiunculam. Item dicere poteſt quòd

nulla

nulla communia pertinet ad tale tenementum: quia illud fuit aliquando foreſta, boſcus, & locus vaſtæ ſolitudinis & communia, & iam inde efficitur aſſartum, vel redactum eſt in culturam, & non debet communia pertinere ad communiam, & vbi omnes de patria ſolebant communicare. Ad hoc facit de Itinere W. de Ralegh in comitatu Warr̄ Aſſiſa nouæ diſſeyſinæ de communia paſturæ ſi Auguſtinus &c. Eodem modo dici poterit de mariſcis, & alijs vaſtitatibus in culturam redactis, quia vbi eadem ratio, ibi eſſe debet idem ius. Item dicere poteſt tenens contra aſsiſam, quòd principalis diſſeyſitor mortuus fuit ante impetrationem breuis, vel ante captionem aſsiſæ. Vt de termino ſanctę Trinitatis anno regis Henrici duodecimo, de Itinere Midd' ſi S. Cantuarienſis archiepiſcopus & alij plures. Sed quid dicetur ſi aſsiſa capta ſit in vita principalis diſſeyſitoris, qui ante iuditium redditum, moriatur? Videtur propter hoc quòd iuditium remanere non debeat. Item dici poterit contra aſsiſam quòd aſsiſa non iacet, ſi querens petat communiā propter errorem, vbi ſibi perquirere deberet per aſsiſam nouæ diſſeyſinæ, petendo tenementum, ſcilicet vbi quis non permittit eum paſcere in proprio fundo ſuo, & ſic quietè & pacificè poſsidere. Item competit exceptio contra petentem quòd communiam petere non poteſt quia aliàs petijt tenementum cum pertinentijs, & tenementum amiſit cum pertinentijs: & communia tunc fuit de pertinentijs, & ideo amiſit vtrumquè. Item poterit idem dici ſi tenementum petatur, quòd ille qui nunc petit tenementum in dominico aliâs inde petijt communiam, & illam amiſit per iuditium: & ex quo petijt communiam, & nemini ſeruit fundus proprius, per hoc conceſsit tacitè quòd nullum ius habuit in tenemento in dominico, & talis exceptio oritur ex præſumptione. Et hoc quidem dici poterit, ſiue tenementum & ſolum ſit querentis proprium vel cùm alijs commune, ita quód nullus ſciat ſuum ſeperale. Item dicere poteſt contra aſsiſam & contra breue, quòd die quo breue fuit impetratum fuit querens in pacifica poſſeſsione, & poſtea: & ita quòd quādo impetrauit, nulla ſubfuit cauſa impetrandi, & ſic impetratio nulla. Item dicere poterit ſi diſſeyſitus fuerit quando impetrauit, iam non habet querelam nec cauſam querendi, quia poſt impetrationem (& ſine judicio & iudice) ſeyſinam ſuam ſibi vſurpauerit: & quia ſic iniuſtè & ſine iuditio, dicere poteſt quôd ipſe iam impetrauit breue ſuper eum de noua diſſeyſina de libero tenemento. Item dicere poteſt contra aſsiſam quòd querens amiſit querelam per vſurpationem ſine iuditio ꝑ iuditium ſubſequens de libero tenemento, quia ſibi vſurpauit, quod expoſcere debuit per iuditium. Et ſciendū ꝙ ſi primò quis impetrauerit, & poſt impetrationē ſi ſeyſinā gratis oblatā receperit: ſecus erit ſi vſurpauerit, vt ſupra: in hoc caſu poſſet querens teneri diſſeyſito ex recôuentione, vt id quod voluit habere pro ſe habeat contra ſe, vt ſi vſurpator agat per aſſiſam ad retinendū id quod vſurpauit, ſpoliatus recuperet per reconuētionem ſpoliati, quia ſine iuditio, licet iuſtê ſibi ſeyſinam vſurpauerit: nihilominus ſi petat per aſsiſam id quod tenet, capienda erit aſsiſa, & ſic

& ſic ille qui ſic vſurpauit in miſericordia pro vſurpatione : ſed tamen reſtitutionem non faciet per iuditiũ : vt de termino ſancti Michaelis anno regis H. decimo tertio incipiente decimo quarto. Aſsiſa nouæ diſſeyſinę de communia paſturæ de Abbate de Ramſeghe: & hoc niſi ille qui ſine iuditio diſſeyſitus eſt, licet iuſte, ſibi velit perquirere per aliud breue de noua diſſeyſina verſus vſurpantem, vel agere de reconuentione. Item ſi quis aſſiſam portauerit de noua diſſeyſina dum fuit firmarius, & non competit ei aſſiſa cùm teneat nomine alieno, ſi poſtmodum incipiat poſſidere in feodo, & fiat dominus, vbi prius fuit firmarius, quæritur an breue impetratum ei prodeſſe debeat. Videtur quòd non, quia tempore impetrationis non habuit ius impetrandi, ſed alius, & ideo tempus datæ ſpectandum erit. Ad hoc facit de vltimo Itinere M. de Pateſhull in comitatu Suffolk. Aſsiſa nouæ diſſeyſinæ de communia paſturæ ſi Iohãnes de Stantone. ¶ 12 Item notandum quòd ſub nomine herbagij non continetur glans, & ideo tempore glandis & peſſonæ excluduntur porci & capræ, niſi ad hoc ſpecialiter agatur quòd talem habeant communiam. ¶ 13. Glandis enim nomine continentur glans caſtanea, fagina ficus & nuces, & alia quæquè quæ edi vel paſci poterunt præter herbam. Item reſpondere poterit, quòd nullam habuit ſeyſinam pacificam, quia nunquam ibi ingreſſum habuit, quin eſſet deuadiatus & quin faceret emendas pro tranſgreſsione. Cùm iura traditionem non patiantur, ſed cum ipſa re cui inſunt ſcilicet cum corpore tranſferantur, ille ad quem transferuntur ſtatim cùm corpus habuerit cui inſunt iura illa quaſi poſſidet, licet non ſtatim vtatur, ſemper videtur vti donec amittat per non vſum licet ſtatim vti non poſsit, quia non euenit tempus quo vti poſſit: ſicut videri poterit in aduocationibus & iure aduocationis, quia antequam vacauerit, vti non poterit cum effectu antequam vacet, vt præſentare poſſet. Item ſi libertatem habuerit iudicandi latronem, & habendi furcas, non poterit vti tali libertate, antequam caſus euenerit. Item nec in aſſiſis & menſuris iuratis antequam tranſgreſſio inde facta fuerit, & idem in iure paſcendi ſicut in communia paſturæ, antequàm pecus habeat quod poſsit imittere, ſed tamen eſt ſemper in poſſeſsione, & videtur vti, donec amiſerit per non vſum. Et poterit ſic quis vti tam nomine ꝓprio quâm nomine alieno, vt ſi cuſtos vtatur nomine hæredis qui fuerit in cuſtodia ſua, vel ſi quis alius ſicut rector ratione dignitatis vel eccleſiæ ſuæ, & ſemper talis vtitur & poſsidet, cuius nomine vtitur & poſsidetur. Et cùm eccleſia fungatur vice minoris, acquiritur per rectorem & retinet per eundem, ſicut minor per tutorem. Et quamuis moriatur rector, non tamen cadit eccleſia a ſeyſina ſua de aliquo de quo rector ſeyſitus moritur nomine eccleſiæ ſuæ, non magis quàm minor ſi cuſtos ſuus moriatur, & peruenerit in alterius cuſtodiam, & per hoc non mutatur ſtatus minoris. Et eodẽ modo fieri debet de rectore eccleſiæ (vt videtur) ꝙ eãdẽ ſeyſinã habere debeat ſucceſſor, quã habuit ſuꝰ prędeceſſor : quia eccleſia ſẽp remanet in ſua poſſeſſione, quãuis rector moriatur, & cũ ſucceſſor fuerit inſtitutus, ſtatim nomine eccleſiæ eſt quaſi in poſſeſſione,

et vi-

& videtur vti nomine eccleſiæ, & licet pecus non immiſerit,& cùm immittere voluerit impeditus fuerit, ſeyſinam ſuam & ſtatum prædeceſſoris ſui per aſſiſam nouæ diſſeyſinæ recuperabit. Si autem tempore vacationis ante inſtitutionem medio tempore a poſſeſſione ceciderit,tũc fiat breue de recuperanda ſeyſina nomine eccleſiæ ſuæ quam prædeceſſor ſuus habuit die quo obiit. Sed quid ſi ante mortẽ rectoris qui obiit fuerit eccleſia diſſeyſita, tunc erit rectori ſuccurrẽdũ per breue de ingreſſu, ad ſimilitudinem aliarum diſſeyſinarum, licet rector hæres dici non poſſit,ſed ſucceſſor. In illis autem qui iure hæreditario ſuccedunt,non ſunt hæc obſeruanda, quia eſt hæreditas iacens, donec fuerit ab hærede adita. Sed tamen cùm hæreditatem adierit, fiat de eo vt ſupra: quia ius paſcendi ineſt hæreditati vt ſupra. ¶ 14. Notandum inter cætera,quòd eodem modo quo cõſtituitur ſeruitus in alieno de mutua voluntate contrahentium per communem conſenſum: eodem modo ex contraria voluntate mutua diſſolui poterit ex toto per cõmunem diſſenſum. Communem diſſenſum dico, quia non ſufficit ſi tantum vna pars diſſentiat, ſi non diſſentiant ambæ. Item diſſolui poterit ex toto per cõmunem diſſenſum, & conuerti ad alium vſum ꝑ alium conſenſum, ſiue hoc ſit inter participes & hæredes vel inter vicinos dominos tenementi vel extraneos,qui nõ niſi cõmuniã clamare poſſunt in tenemento: Vt ſi ita cõuenerit,ꝙ tenementum quod prius fuit cõmunia, inter partes diuidatur pro certis portionibus,& ita ꝙ id quod fuit cõmune,iam ſit omnium pro virilibus portionibus ſeperale,ſecundum maius & minus,& in quo caſu cùm ſemel conſenſerint,iterum non poterunt diſſentire. ¶ 15. Item poteſt conſtitutio ſeruitutis aliquando minui & reſtringi, vt ſi prius conſtituatur quòd per totum & vbiq;, reſtringi poterit quoad certum locum. Item mutari,vt ſi id quod in vno loco certo, mutetur ad alium locũ certum. Item quod priùs ſine numero,coarctari poterit ad certum numerũ. Item quod ad omnimoda aueria,coarctari poteſt ad certum genus. Item quod omni tempore, coarctari poterit ꝙ certo tempore, dum tamẽ hoc fiat de voluntate contrahentium. Et eodem modo poterunt omnia prædicta augeri & ampliari, ſed non contra voluntatem contrahentium, quia per hoc competeret aſſiſa nouæ diſſeyſinæ domino tenementi, ſed in cõtrarium per vim ageretur, ſicut competeret aſſiſa nouæ diſſeyſinæ de communia paſturæ ei, cui debetur ſeruitus: ſecundum modum & conſtitutionem ſeruitutis. Eſt tamen quædam conſtitutio quæ dicitur conſtitutio de Merton, per quam etiam inuito eo cui ſeruitus debetur, communia coarctatur, vnde primò videndum eſt qualis eſt illa conſtitutio,& eſt talis. ¶16. Quia multi ſunt magnates qui feoffauerunt milites & liberè tenentes ſuos in maneriis ſuis de paruis tenementis, & qui impediti ſunt per eoſdem quòd commodum ſuum facere non poſſunt de reſiduo maneriorum ſuorum, ſicut de vaſtis, boſcis, & paſturis magnis, deſicut ipſi feoffati ſufficientem habere poſſent paſturam, ſcilicet quantum ad tenementa ſua pertinet: ideò prouiſum eſt & conceſſum ab omnibus, quòd cùm huiuſmodi feoffati a quibuſcunq; de cætero ar-

ramauerint erga dominos ſuos aſſiſam nouæ diſſeyſinæ de communia paſturæ, de hoc quòd aliquam partem tenementorum ſuorum excoluerint, ſi coram Iuſtitiariis cognouerint quòd ſufficientem habeant paſturam quantum ad tenementum ſuum pertinet cum libero ingreſſu & egreſſu, & chaceam de tenementis ſuis vſque ad paſturam illam vel viam, tunc inde ſint contenti, & illi de quibus tales queſti ſunt quieti ſint de hoc quòd commodum ſuum ita fecerint de terris, vaſtis, & paſturis ſuis. Si autem dixerint quòd ſufficientem paſturam non habuerint, quátum pertinet ad tenementa ſua, cum ſufficienti ingreſſu & egreſſu, tunc inde inquiratur veritas per aſſiſam. Et ſi per aſſiſam recognitum fuerit quòd in aliquo impediuerit ipſius domini ingreſſum vel egreſſum, vel quod habeant ſufficientem paſturam (ſecundum quod prædictum eſt) tunc recuperant querentes ſeyſinam ſuam per viſum recognitorũ, ita quòd per diſcretionem & ſacramentum eorundem habeant conquerentes ſufficientẽ paſturam cum ſufficienti & competenti ingreſſu & egreſſu, in forma prædicta, & diſſeyſitores in miſericordia, & damna reddant ſicut prius reddi ſolent ante prouiſionem iſtam. Si autem recognitum fuerit per aſſiſam quòd querentes ſufficientem habeant paſturam cum libero ingreſſu & egreſſu, ſecundum quod prædictum eſt, tunc licitè faciant domini ſui comodũ de reſiduo, & in quo caſu, ſi quis liber homo feoffatus fuerit per aliquem, & occaſione alicuius aſſiſæ captæ vel alia occaſione, vel ſi non permiſerit dominum ſuum includere, vel ſi cùm incluſerit hayas ſuas fregerit & foſſata, & muros ſuos proſtrauerit per vim cui reſiſti non poſſit: competit domino breue domini regis in hac forma. ¶ 17. Rex vicecom̃ ſalutem. Oſtenſum eſt nobis ex parte A. quòd cùm in curia noſtra coram nobis & conſilio noſtro ſit prouiſum & conceſſũ, ꝙ magnates Angliæ, & milites, & alij qui liberos tenẽtes ſuos feoffauerint de paruis tenementis in maneriis ſuis, commodum ſuum facere poſſint de reſiduo maneriorum ſuorum ſicut de vaſtis, boſcis & paſturis, ſi ipſi feoffati ſufficientem habeant paſturam quatenùs ad tenementa ſua pertinet cum libero ingreſſu & egreſſu, & ipſe A. parcum ſuum per multum tempus iam incluſum habuit, boſcum vel huiuſmodi: B. qui paruum tenementum habet in eadem villa, vel alia, & de feodo ipſius A. occaſione cuiuſdam aſſiſæ nouæ diſſeyſinæ inter eoſdem A. & B. nuper captæ de communia paſturæ ipſius B. quam pertinere dixit ad liberum tenementum ſuum in eadem villa, non permittit ipſum A. parcum ſuum habere incluſum, immò hayas ſuas frangit, & foſſata deſicut communiam paſturæ habere poterit ſufficientem extra parcum vel boſcum illum, quatenus ad tenementũ ſuũ pertinet cum libero ingreſſu & egreſſu: Et ideò tibi præcipimus, quòd aſſumptis tecum liberis & legalibus hominibus de proximo vicineto per quos rei veritas &c. in propria perſona tua accedas apud talem villam & per eorum ſacramentum &c. ſi prædictus B. ſufficientem poſſit habere paſturam extra prædictum parcum vel boſcum quatenus pertinet ad liberum tene-

tenementum ſuum in eadem villa, cum libero ingreſſu & egreſſu vel non. Et ſi ita eſſe inueneris, tunc eidem A. pacem inde habere facias ne amplius &c. Teſte &c. Ad quod inprimis videndum eſt qualiter conſtitutio illa ſit intelligenda, ne malè intellecta trahat vtentes ad abvſum, videri oportet vtrum ille (quem reſtringit conſtitutio) ſit liber homo proprius vel alienus. Si autem ſit alienus, non ei imponit legem conſtitutio, tum quia habet ſeruitutem illam forte ſicut ex conſenſu & conuentione vbique, quæ diſſolui non poteſt nec per contrariam voluntatem & diſſenſum, tum quia non feoffatus eſt per dominum ſoli, quòd coarctari poteſt ad certum numerum & determinatum ſecundum quantitatem ſui tenementi. Et vnde in hoc caſu, ſi dominus ſoli & proprietatis ſibi velit aliquid appropriare, & includere, hoc facere non poterit, ſine voluntate & licentia prædictorum, & ſi fecerit, per aſſiſam recuperabunt. Si autem fuerint liberè tenentes proprii, tunc refert qualiter fuerint feoffati, quia non omnes nec in omnibus per conſtitutionem reſtringuntur, & ideo videndum erit vtrum feoffati fuerint largè ſcilicet per totum, & vbique, & in omnibus locis, & ad omnimoda aueria & ſine nnmero, & ita tamen quòd huiuſmodi communia ad ipſos pertineat ratione feoffamenti, & non propter vſum, tales non ligat conſtitutio memorata, quia feoffamentum non tollit, licet tollat abuſum, & maximè propter conſenſum eorum voluntarium qui ſeruitutem & communiam conceſſerunt. Si autem communia fuerit ſtricta cum numero aueriorum certo & determinato, licet vſus ſe largiùs & latiùs habuerit quàm neceſſe eſſet, tales ligat conſtitutio, quòd coarctentur ad certum locum & infra certum locum, dum tamen locus ille ſufficiens ſit & competens cum libero ingreſſu & egreſſu & competenti, quòd non ſit grauis nec difficilis. Competens autem debet eſſe locus, ita quòd non longiùs diſtet ſed propinquius aſſignetur. Item eodem modo ſi ita feoffatus fuerit quis, ſine expreſſione numeri vel generis, ſed ita, cum paſtura quantum pertinet ad tantum tenementum in eadem villa, talem ligat conſtitutio ſicut prius cum expreſſione: quia cùm conſtet de quantitate tenementi, de facili perpendi poterit de numero aueriorum, & etiam de genere, ſecundum conſuetudinem locorum. Item ſi qualitercunq; vſus fuerit vel feoffatus largè vel ſtricte, ſi loco competenti vſus fuerit, & ſiue coarctari poſſit ſiue non, non tamen coarctari debet cum damno & grauamine ad locum longiùs diſtantem, cùm diſtantia inducant incommoditatem. Et eodem modo coarctari non debet, niſi velit ſi acceſſus ſit difficilior. Item tempus ſpectandum erit, cùm omnis noua conſtitutio futuris formam imponere debeat & non præteritis. Item tempus ſpectandum erit, ſcilicet quòd tenementum tempore feoffamenti iacuit incultum, & ꝙ tenementum redactum fuit in culturam. Item quòd tenementum ſit pratum, & quòd incluſum & poſitum in defenſum, cùm nemo poſſit communiam petere in aliquo tenemento quod excoli poſſit vel includi, vel poni in defenſum omni tempore vel ſaltem aliquo, & ex aliqua generali conſtitutione, vt

ne, vt ſi quis dicat: do tibi tale tenementum cum communia paſturæ quæ pertinet ad tantum tenementum in tali villa cum certo numero aueriorum, vel ſine numero, hoc intelligendum erit de communia paſturæ, quæ communis eſſe debet & pertinere ad liberum tenementum, hoc eſt non tenemento quod poſſit excoli vel licito ſed non omni vel aliter dum includitur vel ponitur in defenſum tẽpore vel ſi ſingulis ãnis poſſit includi & poni in defenſum & excoli, vel alio quod poſſit includi, niſi hoc faciat ſpecialitas & modus conſtitutionis ſeruitutis, vel longus vſus continuus & pacificus. Modus conſtitutionis ſeruitutis, vt ſi dicat quis, do tibi tantam terram cum communia paſturæ ad tot aueria &c. per tota terra meã vbiq; in terris colendis, pratis & clauſis, & in omnibus locis, & hoc non erit ſic intelligendum ꝙ omni tempore, niſi tantum temporibus competentibus, ſcilicet poſt blada aſportata & fæna leuata vel quando tenemẽtũ iacet incultum & ad waractum, vel ſi dicat expreſſe ſic, vbique ſcilicet quando tenementum iacet incultum &c. non propter hoc impediri debet dominus quin terram ſuam excolat quolibet anno ſi velit, quia non imponit ſibi ipſi ſeruitutem per hoc quin poſſit. Si autem ita dicat, cum paſtura per totum & in omnibus locis, & ſecundo anno vel tertio, in terra colenda, quando iacet ad waractum, & adhuc idem erit vbi iacuerit ita vt dicitur, quia benè poterit eſſe quòd nunquam iacebit, nec imponitur ei neceſſitas, quòd non colat: quia per hoc non includit ſe quin poſſit. Si autem ſic dicat, omni tempore & in omnibus locis, ſcilicet quòd ſecundo anno iaceat campus ad waractum vel incultus & apertus, & quòd tali tempore communiam habeat, tali tempore excoli non poſſit nec includi, & maxime vbi hoc facit longus vſus vel conſuetudo a vicinis approbata & dominis, quæ pro lege obſeruari debet inter tales. Item vel vbi hoc faciat vicinitas, & ſine conſtitutione. Poterit autem eſſe ſeruitus perſonalis & realis. Item perſonalis & realis certis horis & certis temporibus. Item perſonalis tantum, & ſic debetur perſonis & non tenementis, & quæ propriè dici poſſet herbagium. Item localis & non certis perſonis, ſicut alicuius vniuerſitatis, burgenſium & ciuium, & omnes conqueri poſſunt & vnus ſub nomine vniuerſitatis. Et in fine huius conſtitutionis notandum, ꝙ in extraneis perſonis præfertur vſus conſtitutioni, ſi large vſi ſunt, quia ab vſu coarctari non debent. In proprijs vero tenementis præfertur conſtitutio vſui. Item dici poterit amenſuratio, tam de tenemento quàm de pecoribus, vt ſi quis vti & paſcere infra rationabilia defenſa illius domini, cuius fuerit tenementum vel aſſiſa nouæ diſſeyſinæ de libero tenemento, quia aliter vel alibi.

1 ¶ *De amenſuratione.* 2. *Breue quare quis ſuperonerauit viceecomiti ex equendam.* 3. *De officio vicecomitis in breui de amenſuratione.* 4. *Coram Iuſticiariis breue de eodem.* *Cap.* 39.

CVm quis ius habeat paſcendi in alieno fundo, aliquando plura immittit aueria quàm liceat, aliquando plura quàm expediat. Si autem plura quàm liceat, vt ſi ei concedatur communia ad certum numerum aueriorum, vel ad certum genus, vel quantum pertinet ad tantum tenementum in eadem villa, ſi plura immittat in numero vel in genere quàm ei liceat contra voluntatem eius cuius fundus fuerit, ſi talis incontinenti reſiſtere non poſſit, competunt ei duo remedia, ſecundum quod elegerit, ſcilicet noua diſſeyſina pro ea parte pro qua ille qui communiam habet debitum numerum excedat vel genus: quia in hoc contractat tenementum domini ſui contra voluntatem ſuam, ac ſicut eſſe poſſet ſi omninò nullam communiam haberet, & aueria ſua contra volũtatem domini ſui per violentiam immittere vellet. Competit etiam ei aliud remedium ſcilicet quòd per aliud breue id quod debitum numerum vel genus excedit redigatur ad licitum numerum & debitum, & menſuram. Amenſuratio enim nihil aliud eſt ex virtute vocabuli, niſi ad menſuram, & ſubintelligitur redactio. Alijs autem qui communiam tantum habent in illo fundo aliud remedium non competit niſi amenſuratio. Item ſi quis plura habeat quàm expediat, locum habet amenſuratio, vt ſi cui concedatur talis communia ad omnimoda aueria ſua ſine numero & alijs ſimiliter ſucceſſiuè vel ad certum numerum vel ſine numero, ſi quis tot immittat quòd paſtura omnibus non ſufficiat, competit remedium quòd id quod excedit & nocet redigatur ad menſuram, per tale breue vic. directum. ¶.2. Rex vicecomiti ſalutem. Queſtus eſt nobis talis, quòd talis iniuſte ſuperonerauerit communem paſturam ſuam in tali villa, ita quòd in illa plura habet animalia & pecora quàm habere debet & ad eum pertinet habendum. Et ideò tibi pręcipimus, quòd iuſte & ſine dilatione amenſurari facias paſturam illam, ita quòd prædictus talis non habeat in ea plura animalia & pecora quàm habere debet & ad eum pertinet habendum ſecundum liberum tenementum ſuum quod habet in eadem villa, & quòd prædictus talis habeat in paſtura illa tot animalia & pecora quot habere debeat, & ad eum pertinet habendum: ne amplius. &c. de hoc quòd dicit plura, ſcire debet quot habere debet, ſi ad certum numerum vel ſecundum quantitatem terræ ſuæ, per hoc quod dicit ſecũdum liberum tenementum quod habet in prædicta villa, & vnde ſi tenens dicere poſſit quòd plura habere debeat, licebit ei. ¶.3. Officium vero vicecomitis eſt, quòd accepto breui, in propria perſona ſua accedat ad locum in quo petitur communia, & ibi conueniri faciat hundredum & omnes quos amenſuratio illa tangit, & in pręſentia vtriuſque partis (ſi ſumoniti eni intereſſe velint) & quæ rationes ſuas & reſponſiones prætendant per ſacramentum, vicinorum per quos rei veritas melius ſciri poterit, & per inſpectionem chartarum & inſtrumentorum diligenter inquirat, quot aueria & animalia ille de quo queritur habere debeat per conſtitutionem ſeruitutis, vel ex cauſa donationis, vel ratione tenementi ſui, vel ex vicinitate vel per longum vſum. Item ſi ſine

numero

numero & vbiq;,tũc inquirat ad quot aueria ſufficiat paſtura illa,& quot ſuſtinere poſſit ſecundum tempus feoffamẽti,& ſecundum tempus conſtitutionis ſeruitutis,vt ſi tunc ſufficiens fuerit omnibus qui ibi communicare deberent. Et ſi poſtmodum effecta ſit inſufficiens per ſuperonerationem,vel per nouum feoffamentum & per quod alij qui communicare debent ratione primi feoffamenti communiam ſuam amittant in parte vel in toto, vt ſic omnibus examinatis,procedat amenſuratio, & quod ſuperfluum fuerit redigatur ad menſuram.Eſt enim modus & mẽſura & fines certi, vltra quæ cirta quæ nequit conſiſtere rectum. Item notandum quòd communicantibus contra dominum tenementi duo competunt remedia de ſuperoneratione:vel Amenſuratio, vel aſſiſa nouæ diſſeyſinæ de communia paſturæ.Si autem communia per ſuperonerationem in parte amittatur vel in toto, eodẽ modo ſicut domino competit contra eos de ſuperoneratione contra voluntatem ſuam vt ſupra dictum eſt, & eodem modo plures communicantes eadem habent remedia inter ſe ſi aliquis eorum ſuperonerauerit.Item plures hæredes & participes ſi aliquam partem tenementi ſui relinquerint ad paſturam in communi, ſi vnus vel quidam ſuperonerauerint, quòd locum habeat amenſuratio vel aſſiſa nouæ diſſeyſinæ,non de communia paſturæ ſed de libero tenemẽto,ac ſi vnus ſiue alius aliquid ſibi velit appropriare.Item ſi ſit aliquis qui paſturam velit ſuperonerare aliter quàm liceat vel expediat,vel aliter quàm pater vel mater vel alius anteceſſor fecerit,fiat amẽſuratio per tale breue. ¶.4. Rex vicecomiti ſalutem. Si A.fecerit te ſecurum , de clamore &c.tunc ſumoneas per bonos ſumonitores.B.quòd ſit coram iuſticiarijs ad primam aſſiſam oſtenſurus quare ſuperonerat cõmunem paſturam , & bruerum in tali villa quæ pertinet ad liberum tenementum ſuum in eadem villa , vel in alia,& aliter quàm C. pater ipſius B. cuius hæres ipſe eſt facere conſueuit , & habeas ibi . &c. Et procedatur eodem modo per hoc breue quo ſupra & ſummaria fiat inquiſitio hic & ibi, ſecundum quod in foro eccleſiaſtico fieri debet de baſtardia.

1 *De placito Quo Iure.2.Breue quo Iure quis exigit communiam paſturæ.* *Cap.*40.

NOn ſemper debetur ſeruitus prędijs vicinorum ex cõnſenſu & cõſtitutione dominorum,vt ſi quis habeat communiam paſturę & ius paſcendi in fundo alieno ſed ex negligentia & diſſimulatione vicini propter vſum tãtum,& talis ſeyſina magis habet ſubſtantiam ex tempore quàm ex iure, & ideo abſurdum erit omnino ꝙ cum tali remaneat poſſeſſio, cùm ſemel per aſſiſam acquiſita fuerit, niſi doceat de iure ſuo. Sed prius videndum eſt cui competat hec actio. Et ſciendum quòd non poteſt quis alium implacitare per hoc breue (Quo iure) niſi capitalis dominus totius manerij vel villę,in qua petitur communia , vel alicuius partis, vel quòd ſint de diuerſis baronijs vel diuerſis feodis,vel diuerſis feoffamentis, & ita quòd dominus qui petit,& ille a quo petitur iura ſua habeat

habeant ſeperata, ſcilicet tenementa diuerſa & diuerſas paſturas, ſecundum quod paſtura largé ſe habuerit vel ſtrictè. Si autem plures feoffati fuerint ab vno domino in vno manerio vel in vna villa, non competit eis tale breue vel talis actio, cùm inter vicinos rectè loquendo de eadem baronia & eodem feodo, vicinitas potiùs dici debet quàm communia debita, vt ſi dicatur, ſi vnus communicet cum vicino & vicinus cum eo & ſi non, non. Cùm igitur quis per iuditium ſeyſinam ſuam recuperauerit per aſſiſam propter vſum, amittere debet illam, niſi doceat quo iure illam exigat per hoc breue, & poterit vnus dominus capitalis vel plures placitare verſus vnum dominum capitalem vel plures, ſiue tenementa habeant in diuerſis villis vel in vna, dum tamen ibi ſint diuerſæ baronię & diuerſa feoda.

¶.2. Rex vicecomiti ſalutem. Si talis fecerit te ſecurum, &c. tunc ſũmoneas talem quòd ſit &c. oſtenſurus quo iure exigit communiam paſturę in terra ipſius talis in tali villa, deſicut ille talis nullam communiam habet in terra ipſius talis in alia tali villa, nec idem talis ſeruitium ei facit quare communiam in terra ſua habere debeat (vt dicit) & habeas. &c. In quo caſu, cùm talis ſumonitus fuerit, poteſt ſe eſſoniare ad primum diem, & eodem modo querens ſi voluerit. Si autem non venerit nec ſe eſſoniauerit, attachietur ſicut in perſonali actione: quia hic non petitur paſtura ſicut per breue de recto, vt infra dicetur. Si autem venerit, poterit docere quo iure communiam petat, vt ſi ſimul communicauerint, ſcilicet vnus cum alio de communi conſenſu ab antiquo. Cùm autem poſt omnes diſtrictiones ſemel comparuerit, tunc ſtatim inquiratur a iuſtitiarijs ſi implacitatus communiam clamat, & reſpondere poteſt ꝙ nullam, vel quòd paſturam clamat, et tunc inquiratur qualem, & ſpecificata communia, extũc procedatur ſicut per breue de recto, & ſi extunc defaltam fecerit, capiatur paſtura in manũ domini Regis, donec comparuerit per paruũ cape, & ſic amitti poſſit de facili, & hoc ita, ſi nulla pręceſſit aſſiſa nouæ diſſeyſinæ, & ſi præceſſit recenter, tunc videri poterit per aſſiſam quæ & qualis fuerit communia paſturæ quæ petitur. Item quòd ſeruitium ei faceret certum ſcilicet tale vel tale. Seruitium autem multiplex eſſe poterit, in denarijs, menſuris, falcationibus, arruris, operibus, conſuetudinibus, & præſtationibus varijs, dum tamen certis & determinatis, & certis temporibus & terminis, dum tamen non ad voluntatem accipientis indeterminatè, aliquando plus aliquando minus: quia ſi ita eſſet, ibi eſſet potius precium pro herbagio quàm communia. Si autem cùm ius non habeat paſcendi herbam pauerit per eſchapium vel cum warda facta, & propter hoc denarios dederit vel ſeruitium fecerit, hoc erit potiùs emenda pro tranſgreſſione quàm ſeruitium pro communia. Item ſi vicinitas vel ſeruitium non interuenerint, docere oportet interueniſſe donationem & titulum. Item docere oportet longum tempus & longum vſum, illũ videlicet qui excedit memoriam hominum, tale enim tempus ſufficiat pro iure, non quia ius

deficiat

deficiat,ſed quia actio deficit vel probatio. Item ſufficit pro iure,ſi ille de quo queritur docere poſſit quòd aliquando ſimul communicauerint, licet nunc non communicent, vt ſi querens per negligentiam ſuam vel ſuorum communiam ſuam amiſerit, vt ſi vicinus partem ſuam excoluerit & appropriauerit, quod vicinus ſibi & negligentię ſuę merito poterit imputare. Cùm autem querens ad obiecta reſpondeat contrarium vel diuerſum, hoc per patriam in modum inquiſitionis declarabitur. s.per hęc verba.Si talis querens & homines ſui & ille de quo queritur, & homines ſui de tali villa ſemper ſimul communicare ſolent in tali loco & tali. Item ſi tale ſeruitium fecerint & tale. &c. Item ſi talis a tali tempore quo non extat memoria ſemper pacificè habuit communiā. &c.Item ſi taliter feoffatus fuit (vt dicit) cum communia paſturæ.Item ſi illam emit &c.& infinitæ ſunt cauſæ quare communiam.&c. Et ſecundum quod per patriam probatum fuerit amittetur communia vel retinebitur.Et notandum, quòd ſi tenementa talium ſint in eadem baronia & de eodem feodo & in vna villa,non poterit quis communiam dedicere inter vicinos propter vicinitatem, niſi hoc faciat aliquod ſpeciale,vt de termino P.Anno.xv.in com̄ Buck.Item ſi recognitum ſit in iuditio ab eo qui communiam clamat, quòd tenens terram in qua communia petitur illam includere poſſit, & arare & in ea ædificare vel aliquid facere pro voluntate ſua, cadit breue Quo iure: vt de termino ſancti Michaelis, Anno ſeptimo incipiente octauo in principio rotuli, Item ſe ponere poſſit tenens implacitatus in magnam aſſiſam ad recognoſcendum vtrum ipſe maius ius habeat tenendi terram ſuam,ſiue tenemētum, ſiue communiam, quam idem petens ibi habere & clamare poſſit,quàm ille qui petit habendi communiam paſturæ in eadem ſicut illam petit vel econtrà. Et notandum, quòd ſi quis de communia paſturæ ſuę fuerit diſſeyſitus & perquiſiuerit ſibi per breue de noua diſſeyſina, & ille diſſeyſitor incontinenti ſibi perquiſiuerit per breue Quo iure,ſemper procedet aſſiſa de diſſeyſina ſicut in alijs placitis,vt ſecundum quod ſeyſina querenti remanſerit vel non, procedat placitū per breue Quo iure, vel non procedet:vt de termino P.Anno decimo octauo in com̄ Suſſex inter Simonem de la Pynd & Iohannem Kynelworth & alibi.Eodem vero modo fieri poſſet (vt prædictum eſt) de omni genere communiæ quæ in alieno haberi poteſt, ſi hoc eſſet in vſu quòd amittere deberet quis poſſeſſionē niſi docere poſſet de iure. Cùm autē recognitū ſit & cōuictū per iuratā vel alio modo, quòd ſummōitus nullā communiā habere debeat,tunc habebit querens pacem per tale breue.Rex vic.ſalutem.Scias quòd cùm A. ſummonitus eſſet in curia noſtra.&c. ad reſpondendum B. quo iure ipſe communiam clamat in terra ipſius B. in tali villa deſicut idem B.nullam communiam habuit in terra ipſius A. in eadem villa vel in alia tali villa, nec idem A.ei ſeruitium fecit quare communiam habere debuit. Idem A.venit h'c in eadem curia,& auditis partium hinc inde interrogationibus & reſponſionibus,tandem conſideratum eſt in eadem curia noſtra.&c. coram eiſdem iuſtitiarijs noſtris, quód prædictus A. nul-

nullam communiam habere poterit vel exigere in terra ipſius B.in prædicta villa ſine voluntate ipſius B. Et ideò tibi præcipimus,quòd eidem B. terram ſuam in prædicta villa de N. in pace habere facias, ita quòd prędictus A. nullam ibi communiam habeat ſine voluntate ipſius B. Teſte.&c.

1 *De communia habendi rationabile eſtouerium in fundo alieno in boſcis & bruerijs & alijs in vaſtis alicuius. Cap.41.*

DIctum eſt ſupra de communia paſturæ & iure paſcendi in alieno, nunc autem dicendum eſt de alia communia, ſecundùm quod largè ſe habeat vnà cum alio non ad paſtum ſed ad commoditatem aliam,vt ſi quis habere debeat in fundo alieno ius ſecandi vel falcandi in foreſta vel boſco alicuius,vel alijs vaſtitatibus ad rationabile eſtouerium ſuum ædificandi ſilicet,claudendi,& ardendi,& alia quidem quæ neceſſaria ſunt, ſecundum conſtitutionem ſeruitutis in plus vel minus,in qua quidem conſtitutione oportet modum attendere,vt eſtouerium ſit rationabile ſecũdũ quantitatẽ boſci vel vaſti in quo fuerit ſeruitus cõſtituta, ſecũdũ quod fuerit ampla vel parua ſicut illã petit vel ecõtra.Itẽ quantitas tenementi,ad quod debetur illa ſeruitus, & ſic oportet omnia ponderare quòd non excedant modum nec minuantur,ſed quòd omnia permaneant,in menſura.Et ſi aliquis ipſorum modum excedere voluerit vel minuere ſcilicet ille ad quem ſeruitus pertinet plus capiendo quàm ratio permittat vel quàm liceat, & ſic faciat vaſtum & deſtructionem, dominus ille cuius fundus fuerit procuret amẽſurationem,vel agat de trãſgreſſione vel diſſeyſina. Et eodem modo ille cui ſeruitus debetur ſi per dñm fũdi minuat̃ vel omninò tollat̃, agat ad hoc per breue ꝙ ei vti liceat plenè vel ſaltẽ cõmodè,& per hoc breue vic. directũ quòd vocat̃ iuſticies quod tale eſt.Rex vic.ſalutẽ.Præcipimꝰ tibi ꝙ iuſticies talẽ ꝙ iuſtẽ &c. permittat talem habere rationabile eſtouerium ſuũ in boſco ſuo de tali villa quod habere debet & ſolet (vt dicit) & ſicut rationabiliter moſtrare poterit ꝙ habere debeat,ne ampliùs inde clamorem audiamus pro defectu iuſtitiæ T.&c.Si autem eſtouerium petatur de turbaria vel bruera, tunc ſic.Rex vic.ſalutem.Pręcipimus tibi,qud iuſticies talem quòd iuſte &c.permittat talem habere rationabile eſtouerium ſuum in turbaria ſua vel bruera,vel alijs huiuſmodi quod in ea habere debet & ſolet vt dicit, ne amplius &c.Et locum habere poſſet (vt videtur) Aſſiſa nouæ diſſeyſinæ de qualibet communia pertinente ad liberum tenementum,ſecundũ quod communia largè ſe habeat,ſicut habere poteſt locum in cõmunia herbagij & peſſonę, non video rationem quare non, & ſic de alijs omnibus communijs inferiùs notandis.Si autem boſcus vel vaſtitas communis ſit inter participes vel cohęredes,& aliquis eorũ in eſtouerio capiẽdo modũ excedat & vaſtũ fecerit vel diſtructionẽ, non erit hic locus amẽſurationi nec nouę diſſeyſinę ſed tranſgreſſioni, vt aſſiſa vertatur in tranſgreſſionem, vel ꝙ partes ſic compellantur ad diuiſionem per communi

 diui-

diuidendo iuditium. Et eodem modo (vt predictum) eſt fiat de iure fodiendi, falcandi & ſecandi, & de alijs quibuſcunq; ſeruitutibus.

1 De aquæ ductu. *Cap.42.*

ITem poteſt quis habere ſeruitutem, ſcilicet ius aquæ ducendę ex fundo alieno, & per fundum alienum vſq; ad fundum proprium ad irrigandum agrum ſuum, vel ad aliud commodum faciendum, quo caſu impediri non debet quo omninò ducere non poſſit vel quo minus commodè vel modo debito ſecundum conſuetudinem ſeruitutis, vt ſi ducere debeat omni tempore, & non permittit eum ducere niſi aliquo tempore. Item ſi certis temporibus, non permittit, eum ducere aliquo tempore. Item ſi non in debita quantitate. Item ſi non permittat aluenum purgare per quod aquæ ductus impeditur, & per hoc tenementa vicinorum ſubmerguntur, in omnibus iſtis caſibus fit diſſeyſina vicino & conſulitur ei per breue: Quare talis diuertit curſum aquæ ad nocumentum liberi tenementi ſui, per breue quod tale eſt. Nocumenta vero infinita ſunt, ſecundum quod inferius dicetur, quæ omninò ſeruitutes tollunt, vel ſaltem impedimentum dant quò minus comodè vti poſſit ſeruitutibus.

1 De nocumentis iniurioſis.2.de nocumentis iniurioſis de ſeruitutibus. *Cap.43.*

ET ſciendum quòd nocumentorum aliud iniurioſum eſt & damnoſum, aliud damnoſum & non iniurioſum, vnde cùm fiat querela de nocumento, quæri oportet ad quod damnum aliquid fiat, & videndum vtrum damnoſum & iniurioſum ſit, & tunc tollendum. Si autem non iniurioſum licet damnoſum, tunc erit ſuſtinendum, ſicut videri poterit, ſi quis ſeruitutem habeat & ius paſcendi in alieno, competit ei liber ingreſſus & egreſſus. Si autem ille cuius fundus fuerit aliquid faciat in ingreſſu quò minus omninò ingredi poſſit vel minus commodè, vt ſi murum, foſſatum vel hayam fecerit, facit nocumentum iniurioſum, & quod ita factum eſt, ſtatim & recentèr flagrante facto tolli poteſt & demolliri, etiam ſine breui, poſt tempus verò non niſi cum breui. Eodem modo fieri debet ſi cui concedatur ius eundi per fundum alienum, ſi via quocunq; modo obſtruatur vel coarctetur quò minus iri poſſit omnino vel minus commodè. Item ſi aquæ ductus concedatur (vt prædictum eſt) & diuertatur ad nocumentum in parte vel in toto. Item poterit quis habere communiam cum alio, & ius fodiendi ſicut ius paſcendi, vt fodere poſſit in alieno aurum & argentum, ſtannũ, cretam, lapides & arenam & huiuſmodi. Et eodem modo ius venandi & piſcandi, potandi & hauriendi, & alia plura quæ infinita ſunt cum eorum pertinentijs, ſcilicet cum libero acceſſu & receſſu, ſecundum quod ad communiam paſturæ pertinet, liber ingreſſus & competens & liber egreſſus. Et in omnibus caſibus prædictis & alijs multis caſibus iaceret aſſiſa noua diſſeyſinæ eodem modo,

do, ſicut de communia paſturæ,& etiam eodem modo, Quo iure,ſi hoc eſſet in vſu. ¶.2. Item ſi ſeruitus imponatur fundo alicuius a iure licet non ab homine vt ſupra, per quam prohibetur ne quis faciat in ſuo per quod nocere poſſit vicino, vt ſi ſtagnū exaltauerit in ſuo vel de nouo fecerit,per quod noceat vicino. i. ſi per hoc fundus vicini ſubmergatur, hoc erit ad nocumentum liberi tenementi vicini iniurioſum, niſi hoc a vicino permiſſum ſit quòd liceat.Et ſicut poterit quis habere ſeruitutem in fundo vicini ſi conſtituatur, ita poterit etiam per longum vſum ſine conſtitutione ex ſcientia & patientia dominorum, quia longa patientia trahitur ad conſenſū, ſicut in communibus paſturis & huiuſmodi. Item id quod ab initio non fuit nocumentum iniurioſum, ex poſt facto & per conſtitutionem fieri poterit iniurioſum, vt ſi cui ab initio facere licuit in ſuo, ex conſtitutione ſeruitutis conuenerit ne liceat facere, vel econtrariò,ſi cui ab initio facere non liceat, poſt modum facere liceat ex conſtitutione.

1 *De nocumentis iniurioſis & pertinentijs pertinentiarum.* *Cap.44.*

OMnia iura prænotata & omnes ſeruitutes ſunt de partinentijs tenementorum & pertinent a tenemento ad tenementa, & habent huiuſmodi pertinentiæ ſuas pertinentias, ſicut ad ius paſcendi & ad paſturam pertinet via & liber ingreſſus & egreſſus.Et eodem modo ad ius fodiendi,falcandi, & ſecandi, hauriendi, potandi, piſcandi, venandi & huiuſmodi, liber acceſſus & receſſus,ſcilicet via, iter, & actus ratione diuerſorum vſuum vt ſupra. Item ad ius aquæ ducendæ pertinet purgatio. Item ad iter, ſecundum quod eſt de pertinentijs pertinentiarum, vel de pertinentijs per ſe, vt ſi via per ſe concedatur ſine alia ſeruitute, pertinet refectio ſicut ad aquæ ductum pertinet purgatio. Et ſicut poſſūt huiuſmodi iura & ſeruitutes auferri per diſſeyſinam ne quis vtatur: ita poſſunt fieri nocumenta iniurioſa in pertinentijs pertinentiarum, quòd quis commodè vti non poſſit prædictis ſeruitutibus vel quòd omninò vti non poſſit,vt ſi quis omninò viam obſtruat vel chaceā,per quā ingredi ſolet paſturam,foſſato,muro,haya,vel palatio,tale nocumentum non multum differt a diſſeyſina, & ideo tolli debet per aſſiſam nouæ diſſeyſinæ cùm ſit iniurioſum,ad cuſtum eius qui opus illud fecerit,ſi hoc fecerit in ſuo.Si autem in alieno, competit ei aſſiſa nouæ diſſeyſinę de libero tenemento,cuius fuerit fundus in quo opus illud factum fuerit,& ſecundum quod aſſiſa nouæ diſſeyſinæ ſub ſe cōtinet nocumentum,quia omnis diſſeyna nocet, per hoc tolli poteſt nocumentum & querenti reſtitui damnum,tam de diſſeyſina tenementi quàm de nocumento, quod quidem non eſſet ſi tantùm de nocumento ageretur. Item ſi minus commodè iri poſſit ad locum ſeruitutis & ad paſturam vt ſi viam coarctauerit, vel vbi ſolebat ire per compendium,compellit eum ire per circuitum. Item etſi permittat eum ire, tamen non permittit eum ire ad vſum debitum in ſeruitute conſtitutum,vt ſi debet quis habere viam ad carrectam & car-

rum, non permittit eum habere niſi iter & actum,& ingreſſum ſtrictum, per aſſiſam tollatur iniurioſum nocumentum, & per breue, Quare obſtruxit vel coarctauit aliquo modorum ſupradictorum,& ſi foſſatum non fecerit nec murum per quod obſtruat per opus manufactum, ſufficit tamen ſi faciet quod tantundem valeat,ſcilicet ſi ire non permittat, & hæc locum habent cùm facta fuerint extra loca deputata ſeruitutibus.Si autem infra,tunc locum habebit aſſiſa nouæ diſſeyſinæ de paſtura vt ſupra. Item a conſtitutione hominum imponitur ſeruitus, quòd quis habeat aquæ ductum per fundum alienum,& ſic eſt conſtitutio hominis.Eſt etiam conſtitutio iuris,ne quis faciat in ſuo iniurioſè,ſcilicet ne ſtagnum faciat vel exaltet,vel proſternat per quod noceri poſſit vicino, vt ſi per refluxũ aquæ ſubmergat tenementũ vicini ſui. Eodẽ modo nec domũ,nec pontem,ſtagnum,nec gurgitem excluſum nec molendinum, per quod vicino iniuſtè noceatur,& ſic ne faciat nocumentum iniurioſum in conſtruendo in proprio vel alieno, nec eodem modo in proſternendo,demolliendo vel deſtruendo iniurioſè omninò quod iuſte factũ eſt ab initio & leuatum, vt ſi murum proſtrauerit quis,vel foſſatum, piſcariam, vel ſtagnum,excluſum,pontem, & huiuſmodi. Et eodem modo facere poteſt quis nocumentum iniurioſum vel potiùs diſſeyſinam, ſi quis in reficiendo, demolliendo vel amenſurando,cùm hoc ei liceat iuſtè ſi modum debitum excedat.Et ſicut poterit quis facere nocumentum iniurioſum in faciendo, ita poterit in non faciendo,in proprio vel in alieno,vt ſi teneatur ex conſtitutione obſtruere & claudere, purgare & reficere & non fecerit, cùm ad hoc teneatur. Item ſicut nocere poteſt in non faciendo, ita nocere poteſt in non permittendo,vt ſi quis non permittat alium qui tenetur obſtruere,claudere,purgare, & reficere, cùm ad hæc teneatur ex conſtitutione, vel longa conſuetudine. Item notandum quòd poterit eſſe nocumentum iniurioſum propter communem & publicam vtilitatem,quod quidem non eſſet propter vtilitatem priuatam,vt ſi quis firmauerit piſcariam vel ſtagnum habens prædia ex vtraq; parte aquæ cùm fundus ſuus liber ſit ex omni parte quod nihil debet fundo vicino, ſubtus nec ſupra, per hoc licet damnum faciat vicinis, non tamen facit iniuriam, ſed tamen propter publicam vtilitatem (quæ priuatæ præfertur) ſuſtinenda ſunt hæc ad tollendum publicum damnũ.Et multa alia fieri poſſunt nocumenta iniurioſa, ſecundum quod in parte dicetur infra, ſed hoc quòd dictũ eſt, ſufficiat ad præſens exempli cauſa.

1 *Quòd ea quæ iniurioſè leuata ſunt ad nocumentum ſtatim demolliri poſſunt & recenter.2. Breue de huiuſmodi.3. Forma breuis de iuſticiando aliquem quòd permittat alium habere viam.4. De communia paſturæ & piſcaria & de officio vic.5. Breue ſi Rex voluerit quòd huiuſmodi nocumenta terminentur coram iuſtic. ſuis quibuſcunque.6. De viſu faciendo.7. De reſponſione & exceptionibus illius de quo queritur ſecundum articulos breuis.8. Qualiter amoueri debet nocumentum.9. De aqua diuerſa.10 De ſtangno leuato.* Cap.45.

EA vero quæ ſic leuata ſunt ad nocumētū iniurioſum, vel ꝓſtrata vel demollita, ſtatim & recenter flagrante maleficio (ſicut de alijs diſſeyſinis) demolliri poſſunt & ꝓſterni, vel releuari & reparari ſi querens ad hoc ſufficiat, ſi autem non, recurrendum eſt ad eum qui iura tuetur, qui per tale breue remedium habebit. ¶ 2. Rex vicecom̄ ſalutem. Queſtus eſt nobis talis ꝙ talis iniuſtè & ſine iuditio leuauit quendā murum, quoddam foſſatū, quandā hayam, quoddā paliciū, quandam domū, quādā portā, quēdam pontē, quoddā ſtagnū, quandā excluſam, quendā gurgitē, quoddā molendinum, quandā faldā in tali villa ad nocumentum liberi tenemēti ſui in eadem villa vel in alia, poſt vltimum reditum noſtrū de Britannia in Angliam. Et ideo tibi præcipimus ꝙ loquelam illam audias, & poſtea eum inde iuſtè deduci facias ne amplius &c. Teſte &c. Eodem modo vice verſa fieri poterit breue de prædictis, quare quis huiuſmodi proſtrauit iniuſtè ad nocumentum liberi tenementi &c. Item quare ſtagnum exaltauit. Item eodem modo quare quis viam obſtruxit vel coarctauit ad nocumentum. Item quare diuertit curſum aquæ. Item ſi quis aliquid fecerit quo minus ad fontem, lacum, puteum, piſcenam iri poſſit vel hauriri vel de fontana aquæ non tantam aquam ducere vel haurire, tales cadere poſſunt in aſſiſam, ſed diſcretæ ſunt ſeruitutes ductus aquæ & hauſtus. Item ſi quis prohibeatur aqua vti. Item haurire, ſiue pecus ad aquam appellere cadit ſimiliter in aſſiſam, ſed hoc non eſt de ciſterna, quia ciſterna non habet aquam perpetuam nec aquam viuam, quia ciſterna imbribus concipitur: ſed & lacus, piſcina, puteus aliquando aquam viuam non habent. Item ſi quis ire ad fontem prohibetur, habet actionem, Quare quis obſtruxerit, quia cui conceditur hauſtus, ei conceditur iter ad fontem & acceſſus, & licet quis vti poſſit, tamen nouas venas querere & aperire non licet, quia aliter vti non poteſt quàm alio anno vti ſolet. Riuus autem locus eſt per longitudinem depreſſus, quo aqua decurrat. Specus eſt locus ex quo deſpicitur, & inde dicta ſunt ſpectacula. Reficere autem eſt, id quod corruptum eſt in priſtinum ſtatum reformare. Ei vero permittitur reficere & purgare riuum qui ius habet ſeruitutis, & qui aquæ ducendæ cauſa id fecit. In priſtinum ſtatum dico, quia ſi quis riuum deprimit vel attollit, dilatat vel extendit, operit apertum vel qua per exceſſum delinquit. Itē aquæ ductus quandoq; debetur & datur prædijs, & quandoq; perſonis. Quod vero prædijs datur, perſona extincta non extinguitur. Quod autem datur perſonis, cum perſonis amittitur, ideò ad nullum tranſit ſucceſſorem. Si diurnarum vel nocturnarum horarū aquæ ductū habeam, non poſſum alijs horis ducere quàm quibus ius habeam. Item aqua diuidi poterit nō ſolū temporibus ſed mēſuris. Et ſciēdū ꝙ ſi aliquis fecerit in vno com̄ aliquid quod noceat in alio com̄, ſemper impetrabit breue ad vice. illius com̄ in quo com̄ nocumentū illud factum fuerit. Et ſic ꝑtinet quādoq; huiuſmodi emendatio ad vice. per prædictum breue. Et eodem modo de via obſtructa, per breue quòd ſufficiet per communem vtilitatē, ne tranſeuntes ire diu impediantur, quià hoc eſſet cōmune dam-

ne damnum, & in hoc vicecom̄ & iuſticiarij faciant ſicut ſuper detentione aueriorum contra vadium plegij, propter communem vtilitatem ne animalia diu incluſa pereant. Eodem modo de paſtura & piſcaria, & de habendo rationabile eſtouerium in boſco, & bruera, & in quibus non habet poteſtatem cognoſcendi ſine waranto, niſi tantùm de via, ſed ſine breui, dum tamen hoc fecerit recenter flagrante delicto ad querelam, ſed poſt longum interuallum ſe intromittere non debet ſine waranto nec ſine breui. Nec licitum erit vicecom̄ ſe intromittere ſine breui vltra tempus quod conceditur diſſeyſito, & hoc non niſi cum conſenſu & querela eius cui iniuriatum eſt. Forma breuis vicecom̄ directi de via talis eſt. ¶ 3. Rex vicecom̄ ſalutem. Præcipimus tibi ꝙ iuſticies talem ꝙ iuſtè &c. permittat talem habere quandam viam in terra ſua de tali villa quam in ea habere debet & ſolet (vt dicit) ſicut rationabiliter monſtrare poterit quod in ea habere debeat, ne amplius &c. Item aliquando de paſtura vicecom̄ hoc modo. Præcipimus tibi ꝙ iuſticies talem ꝙ iuſtè &c. permittat talem habere communiam paſturæ ſuæ in terra ſua in tali villa quam in ea habere debet (vt dicit) & ſicut rationabiliter &c. Et eodem modo de piſcaria. ¶ 4. Præcipimus tibi, ꝙ iuſticies talē quòd iuſtè &c. permittat talē habere cōmuniā piſcariæ ſuæ in aqua ſua de tali villa quā in ea habere debet & ſolet (vt dicit) ſicut rationabiliter &c. Breue autem de habendo rationabile eſtoueriū vicecom̄ directum ꝙ iuſticiet vt ſupra. Breue autē de cōuentione vicecom̄ directū ꝙ iuſticiet infra. Officiū vero vicecom̄ eſt in hac parte, ꝙ in præſentia partium conuenire faciat hūdredum ſiue wapentakium. Et inprimis videat in cuius fundo ſiue tenemento illud opus nouum factum fuerit, & ſi in fundo illius de quo queritur inueniatur factū iniuſtè & ad nocumentum liberi tenemēti querentis, ſi hoc conſtiterit per iuratā, vicecom̄ amouere faciat per viſum recognitorū id quod nocet ad cuſtū delinquentis, & illud fieri faciat ſicut eſſe ſolet & debet. ¶ 5. Rex vicecom̄ ſalutem Queſtus eſt nobis talis, ꝙ talis iniuſtè &c. leuauit quoddā foſſatū vel quędā alia (vt ſuprà) in primo bene per ordinem) in tali villa ad nocumentum liberi tenementi ſui in eadē villa vel in alia poſt vltimum reditum &c. Et ideò tibi præcipimus, quòd ſi idem talis fecerit te ſecurum &c. Tunc facias duodecim liberos & legales homines de viſineto illo videre foſſatum illud, vel alia ſuperius nominata, & tenementum illud & nomina eorum inbreuiari. Et ſumoneas eoſdem per bonos ſumonitores, quòd ſint coram Iuſticiarijs noſtris ad proximam aſſiſam &c. parati inde facere recognitionem. Et pone per vadium & ſaluos plegios præfatum talem vel balliuum eius &c. vt ſupra de noua diſſeyſina de libero tenemento. ¶ 6. De officio vicecom̄ & alijs fiat vt ſupra de aſſiſa nouæ diſſeyſinæ de libero tenemento, præterquàm de viſu iuratoribus faciendo. In quo caſu, querens faciat viſum iuratoribus de eo quod nocet qualecunque ſit illud, vel quantum vel per quas metas, vt certa res in iuditium deducatur, & vt ſcire poterit vtrum plus poſuerit in viſu ſuo vel minus quàm noceat, vel etiam nihil, vt inde certificari poſſunt Iuſticiarij cùm inde fuerint requiſiti.

Item vtrum nocumentum iuſtum ſit vel iniurioſum, magnum vel minimum vel omninò nullũ licet dãnoſum, vt per hoc ſcire poſſint vtrũ querela pertineat ad querentem vel non. Item videre oportet tenementum cui iniurioſè nocitum eſt, quia cùm querens tenementum nõ habeat cui nocere poſſit, non valebit querela, vel ille de quo quæritur tenementum habeat quod noceat. In aduentu vero Iuſticiariorum faciendæ ſunt plures interrogationes, vt ſciri poſſit vtrum ad querentem pertineat actio vel non, quo caſu, cùm intentionem fundauerit querens, excipere poterit ille de quò queritur contra intentionem querentis multis modis, ſecundum quod reſpondetur ſupra in aſſiſa nouæ diſſeyſinæ. ¶ 7. Continetur enim in breui. Queſtus eſt nòbis talis, quòd talis: & eadem fiat reſponſio vt ſit ſupra de libero tenemento, vt ſi dicat quòd foſſatum non leuauit vel quid aliud, ſed aliàs non procedet aſſiſa, maximè quoad pœnam & per hoc breue, quia hæredes & ſuccedentes non tenentur ad pœnam ex delicto aliorum, licet teneantur ad reſtitutionem ſtatus, ꝙ res ad ſtatum priſtinum deducatur etiam ſine pœna vt ſupra, & non quia iniuriam fecerunt, ſed quia tenent rem quæ nocet, ad ſimilitudinem eius quod dicitur de tigno iniũcto, ꝙ quis teneatur actioni de tigno iniuncto non ſolum ille qui tignum iniunxit, ſed ille qui tignũ habet iniunctum. Et ſimili modo videtur de eo dicendum qui foſſatum, vel ſtagnum, vel alia quæq; proſtrauerit vel leuauerit, cùm illa habeat proſtrata vel leuata. Et illud idem erit dicendum (vt videtur) ſi tempore nocumenti facti non habuit querens tenementum cui noceri potuit, & ideo quia nõ fuit ei iniuriatum, & de iniuria alteri illata nemo debet acquirere ſibi, vel poteſt actionem vel querelam habere. Item continetur (iniuſtè & ſine iuditio) & tunc fiat eodem modo quo ſupra de libero tenemento. Item cõtinetur (leuauit vel ꝓſtrauit vel exaltauit) quo caſu, reſpõderi poterit quòd ipſe non leuauit ſed alius, ſed tamen quod alius leuauit dirutum eſſet vel corruptum vel proſtratum etiam ſine iuditio ipſe illud refecit & reparauit. Item ad hoc quod dicitur, ad nocumentum, reſponderi poterit, quòd nullum omninò eſt ibi nocumentum, vel ſi nocumentum ibi fuerit, illud non eſt iniurioſum, nec querens ius habet prohibendi ne fiat, ſicut videri poterit de molendino leuato in fundo alieno, vbi vicinus prohibere non poteſt ne fiat, licet damnum ſentiat, quia damnum illud non eſt iniurioſum licet damnoſum, & ſic dici poterit de alijs nocumentis quæ damnoſa ſunt licet non iniurioſa. Item dicitur (ad nocumentum liberi tenementi talis) vnde oportet quòd ille qui queritur liberum habeat tenementum, quia nemo poteſt ſeruitutem acquirere alicuius prædij vel fundi, niſi qui habeat prædium & liberum tenementum, nec quiſquam debere ſeruitutem niſi qui habet prædium & liberum tenementum. ¶ 8. Si autem nihil ſit quod dici poterit contra aſſiſam, procedat aſſiſa, & ſi faciat pro querente, amoueatur id quod nocet & redigatur in priſtinum ſtatum ad cuſtum eius qui deliquit, & fiat per omnia ſicut eſſe ſolet & debet ſiue fieri debeat proſtratio ſiue demollitio, refectio ſiue reperatio,

aperi-

aperitio ſiue amenſuratio. Et vnde ſi per iuditium aliqua iſtorum fieri debeant ad veterem formã reformãtur, ſecundũ altitudinẽ & profunditatẽ, latitudinẽ lõgitudinẽ & ſtrictitudinem. Reſtitui enim debet primus ſtatus & refici. Reficit enim qui reparat & qui aperit & qui purgat, quia purgatio refectionis portio eſt. Sed non poteſt quis ſub ſpecie refectionis deterius aliquid facere, nec altius nec latius nec humilius nec longius aliquid facere. ¶ 9. Item non poteſt quis aquæ ductum ita purgare per quod aqua aliter fluat q̃ fluere ſolet. Si quis conuictus fuerit per aſſiſam ꝙ aquam diuerterit vel aliquid fecerit, vel immerſerit per quod aqua preſſior vel altior vel rarior fluat vel rapidior, vel per quod in aliquo minuatur vel per quod alueũ fluminis mutet cum incõmodo vicini. Item non ſolum tenetur qui aquam diuertit, ſed ille qui denegat ꝙ aliter aqua fluat cũ ius non habuerit. Itẽ tenetur quis qui dolo fecerit quo magis aqua aliter fluat, q̃ ſolet vel minùs ſolito. Vt ſi foſſum in ſuo fecerit, vel ita aquę ductũ refecerit vel purgauerit, ꝙ modũ excedat, & ꝑ hoc aquã vicino auferat in parte vel in toto. Et in quibus caſibꝰ, ſi in hoc præſumptũ fuerit, totum ad priſtinum ſtatum per aſſiſam reformabitur. Sed ſi quis cùm ſibi per aſſiſam ꝑquirere deberet, vel cùm ꝑquiſiuerit, propria autoritate (ſpreto iuditio) ſeyſinã ſuã vſurpauerit quod per iudicem repoſcere deberet, quod ſic ſibi præſumpſit per iudicẽ reſtituet vix impoſterũ audiẽdus ſuper ipſa proprietate, vt corã ipſo Rege apud Clarindõ anno regni ſui. 32. in com̃ South: de quadam aqua treſtornata in inſula de Vvych inter Simonẽ de Vendenge querentẽ & Iordanũ de Inſula. Ea quæ nũc dicta ſunt ſufficiant exempli cauſa, vt ſciatur qualiter tollenda ſunt nocumenta, & qualiter per aſſiſam reformanda ſint omnia & in priſtinum ſtatũ reducenda. ¶ 10. Item de ſtagno & gurgite leuato vel proſtrato ad nocumentũ iniurioſũ: Videndũ erit vtrũ omninò leuatum ſit in tenemẽto ipſius querentis cùm habeat tenementũ ex vtraq; parte ripæ. In quo caſu, potius erit ibi diſſeyſina de libero tenemento quàm aſſiſa de nocumento. Si autem leuatum vel proſtratum omninò in tenemento illius de quo queritur, ibi erit potius aſſiſa de nocumento q̃ de libero tenemento, cùm hoc totum ſit in alieno. Si autem pars quædam in proprio & pars quædam in alieno, vt ſi aqua dimidatur per medium, tunc pro ea parte quæ fuerit in proprio locum habebit aſſiſa nouæ diſſeyſinæ de libero tenemento: & pro ea parte quæ fuerit in alieno, locum habebit aſſiſa de nocumento, & ſic duæ erunt aſſiſæ de vno facto. Et cùm onerosum ſit vtraq; proſequi, videndum erit quæ illarum deberet præferri ad iniuriam ex toto tollendam, ne pro vna parte procedat & pro alia infecta remaneat, & ſi velitis corrigere per aſſiſam nouę diſſeyſinæ totum quod actum eſt de libero tenemento, hoc eſſe non poterit, quia aſſiſa illa non cõprehendit aſſiſam de nocumento quod factũ eſt in alieno. Melius eſt igitur ꝙ per aſſiſam de nocumento per quam poterit vtraq; terminari, quia aſſiſa de nocumento extendit ſe ad fundum alienum in eo quod nociua eſt & iniurioſa, licet ſe non extendat quantum ad liberum tenementũ, & ſic aſſiſa de nocumento terminat vtranq;. s. ꝙ nocumentum tollatur &

quòd res ad priſtinum ſtatum reducatur.Item ex vno facto plures poſſũt eſſe diſſeyſinæ de libero tenemento , & plura nocumenta iniurioſa eodẽ modo.Plures diſſeyſinę de libero tenemento, vt ſi quis foſſatum leuauerit in fundo alieno inuito domino , per hoc facit diſſeyſinam de libero tenemento ei qui dominus eſt & obſtructionem vię & diuerſionem aquę quæ ſunt quaſi nocumenta iniuſta(ſecundùm quoſdam) licet in alieno. Sed omnes terminari poſſunt per vnicam aſſiſam de libero tenemento, cùm ſurgant ex vno facto per facti emendationem. Si autem vna vel ambæ erigantur quę nocent , adhuc poterit iniuria remanere pro parte . Et ideo melius eſt quód vna aſſumatur quæ totum terminet negotium . Et eodem modo poteſt quis facere in ſuo ex vno facto , per quod plura nocumenta imminere poſſunt vicino , vt ſi viam obſtruat foſſato per quam ingredi ſolet ad paſturam,facit diſſeyſinam de communia & ſimiliter nocumentum in via & diuertit aquam , & ſic facit vnam diſſeyſinam de cõmunia in proprio & duo nocumenta ex vno facto,& vnde fiat vt ſupra. Item poteſt vnus ex vno facto pluribus obligari & teneri ex diſſeyſina & nocumento , vt ſi quis alterius tenementum incluſerit vel commune,et in quo vnus habet liberum tenementum & alius communiam paſturę vnus vel plures,tertius &c.& iter & actum per medium , quartus ad aquationem in aliqua parte, & ſic in infinitum : plures hic erunt diſſeyſinæ & plura nocumenta,vnde prius recurrendum erit ad remedium quod totũ terminat (ſi dominus tenementi voluerit) alioquin quilibet agat pro ſe & per ſe.Item ſi quis diuertit curſum aquę, refert in quo com̃, vel in qua villa,vel in quo loco factum fuerit id quod nocet,ſicut in gurgite,ſtagno, & piſcaria.Item refert vtrum aqua,in qua id factum eſt quod nocet, propria ſit eius de quo queritur vel communis vel in parte propria, ſcilicet vſquè ad filum aquę & partim aliena . Si autem omninò propria eius qui diuertit & in eadem villa & tenementum cui nocetur in eadẽ villa, tunc ſtabit breue:cùm dicatur,quòd talis diuertit curſum aquæ in tali villa ad nocumentum liberi tenementi talis in eadem villa.Si autem aqua ſit cõmunis plurium & propria , non dico tantum ad vſum piſcandi , tunc refert quid.

1 ¶*Si mercatum aliquod leuatum ſit ad nocumentum vicini mercati.* *Cap.46.*

POterit inter alia nocumenta concedi libertas ad nocumẽtum libertatis prius conceſſæ , vt ſi cui concedatur libertas habendi mercatũ aliquo loco certo,ita quòd non ſit ad nocumentum alicuius mercati vicini : & vnde inprimis videndum quale mercatum dici debeat mercatum vicinum , & quale non vicinum ſiue remotum . Item quale ſit nocumentum,ad hoc quod ſufficiat ad tollendum id quod nocet .s. vtrùm damnoſum ſit & iniurioſum, vel tantum damnoſum & non iniurioſum, quia remotum:vel damnoſum & iniurioſum quia vicinum: vel ſi vicinũ non iniurioſum,quia non ad damnum ſed ad commodum. Vicinum autem dici poterit mercatum & nocumentum iniurioſum,quia damnoſum quandoq;,vt ſi nouum mercatum leuatum ſit infra ſex leucas & dimidiũ

et tertiam partem dimidiæ. Et eſt ratio, ſecundũ dicta ſeniorum, quia omnis rationabilis dieta conſtat ex .xx. millearibus. Diuidatur dieta in tres partes, prima pars matutina detur euntibus verſus mercatum, ſecunda vero detur ad emendum & vendẽdum, quæ quidem ſufficere debet omnibus niſi ſint forte mercatores ſtellati qui merces depoſuerint & expoſuerint venales, quibus neceſſaria erit prolixior mora in mercato. Tertia vero pars relinquitur redeuntibus de mercato ad propria, & quæ quidẽ omnia neceſſe erit facere de die & non de nocte, propter inſidias & incurſum latronum, quòd omnia ſint in tuto. Cũm igitur infra talem terminum impetretur mercatum, erit proſternendum: quia nocumentum damnoſum eſt & iniurioſum, quia ſic vicinum. Si autem vltra talem terminum, licet damnoſum ſit, non erit tamen iniurioſum, quia remotum & non vicinum. Item poterit mercatum eſſe vicinum infra prædictos terminos & non iniurioſum, quia non damnoſum ſed potius ad commodum, vt ſi illud de nouo leuatũ ſit ſecundo die vel tertio ad plus poſt diem alterius mercati. Si autem ante, ſecundo die vel tertio, erit iniurioſũ: quia damnoſum. Et vnde ſi mercatum non ſit vicinum, non erit demolliendum: quia non iniurioſum licet damnoſum. Si autem vicinum & infra terminum prædictum, ſi fuerit ad commodum, erit ſuſtinendum ꝓpter verba, niſi ſit ad nocumentum. Item ſi leuatio vnius ſit ad nocumentum alterius, tunc videndum quod ipſorum primò leuatum, & ideo licet ad nocumentũ, non tamen iniurioſũ: quia primũ. Item quamuis damnoſum, non erit iniurioſum, ſi de licentia querentis leuatum ſit.

1 ¶ *Breue de ingreſſu poſt diſſeyſinam factam de ſeruitutibus & eorum pertinentijs ſi vna partium moriatur vel pars vtraquè. Cap. 47.*

IN aſſiſa nouæ diſſeyſinæ de communia paſturæ vel alia cõmunia, quæ ſeruitutes dici poſſunt & iura, ſi contingat quòd vna partium moriatur vel ambæ, nihilominùs remanebit iniuria, licet cadat aſſiſa in eo quòd pœnalis eſt, vt ſupra dicitur de libero tenemento, & ſicut aſſiſa illa pœnalis eſt & perſonalis & rei reſtitutoria ſic eſt iſta reſtitutoria ſtatus quantũ ad hęredes cuiuſcuuq; ætatis fuerint & alios poſſidentes vt res ad ſtatum debitum reducatur per breue de ingreſſu, ſicut ibi & per tale breue. Rex vicecom̃ ſalutem. Præcipe A. quòd iuſte &c. reddat B. comuniam paſturæ ad tot aueria, vel quantum pertinet ad tantum tenementum in eadẽ villa ſecundum modum feoffamenti. Vel ſic: communiam paſturæ per totam terrã ſuã ad tot aueria vel omnimoda, in boſcis, & vaſtis vbiq; extra blada, prata, & rationabilia defenſa, vel ſic: cõmuniam boſci, brueræ vel turbariæ ad rationabile eſtouerium, vel communiam peſſonæ. Item cõmuniam fodiẽdi, hauriendi, venandi, piſcandi & huiuſmodi ſecundum omnia genera communiarum cum pertinentijs in tali villa, quæ pertinet ad liberum teñtum ſuum in eadem villa vel in alia, de qua talis pater ipſius talis qui tenet vel alius anteceſſor (cuius hęres ipſe eſt) iniuſtè &c. diſſeyſiuit prædictũ talẽ ita ꝙ aſſiſa nouę diſſeyſinæ inde arramata fuit &c. & ſic ꝑ omnia vt ſupra de libero tenemento, cum clauſula vel ſine, & ſecundũ quod

quod diſſeyſitor vel diſſeyſitus mortui fuerint vel eorum alter, quia hic & ibi eadem ratio: & ſi viſus petatur, faciat petens viſum tenementi (ſicut faceret querens ſi viueret) iuratoribus, & non remaneat ſi dicatur fortè quòd iura & ſeruitutes videri non poſſunt, cùm ſint incorporalia & per hoc inuiſibilia & intangibilia, quia poſſunt corpora videri .s. tenementa in quibus conſtituuntur talia iura, & etiam tenementa ad quæ dicuntur pertinere, vt ſciri poterit in quibus locis & infra quas metas contineantur, ſicut fit tota die de communia paſturæ per breue de recto & per breue de quo iure. Simili modo (vt videtur) poſſit peti viſus in iure aduocationis, quamuis ius videri non poſſit, ſufficit (vt videtur) quòd videat corpus cui illud ius ineſt. Et reuera vnum eſt videre ius & aliud eccleſiam, ſicut fit in aſſiſa vltimæ pręſentationis. Quod autem dicitur ſupra de breui de ingreſſu in aſſiſis & ſeruitutibus, illud idem dici poſſet de nocumẽtis: vt ſi aliquis in ſuo faceret aliquid iniurioſè quod fundo vicini noceret & ſuper hoc arramata eſſet aſſiſa, & ante captionem aſſiſę vna pars moreretur vel ambæ, quòd propter hoc non remaneret iniuria quoad reformationem ſtatus, quamuis non quoad pœnam, et hic eadem ratio quæ ſupra, & ideo idem ius per tale breue de foſſato & muro & alijs leuatis iniuſtè quód proſternentur & de proſtratis iniuſtè quòd releuentur & reparentur, & de exaltatis iniuſte quòd amenſurẽtur, & de vijs obſtructis iniuſtè quód apperiãtur ad vſum debitum, & de aquis treſtornatis quòd retornentur & in ſtatum debitum reformẽtur. Forma breuis talis eſſe poterit. Rex vic. ſalutem. Præcipe A. quòd iuſte &c. releuari faciat & reparari quoddam foſſatum in tali villa quod B. pater vel alius anteceſſor ipſius talis (cuius hęres ipſe A. eſt) iniuſtè & ſine iuditio proſtrauit in eadẽ villa ad nocumentum liberi tenementi ipſius C. in alia villa tali vel in eadem. Et vnde aſſiſa nouę diſſeyſinę inde arramata fuit & viſus terrę &c. & remanſit aſſiſa capienda &c. vt ſupra, vel ſine clauſula illa ſic. Et vnde talis obijt antequam ſibi perquirere potuit per aſſiſam, vt idem C. dicit, & niſi fecerit &c. Si tamen talis actio extendi non deberet ad hæredes in eo quod pœnalis eſt, & valde oneroſum eſſet alicui hęredi & ſumptuoſũ huiuſmodi nocumenta ad ſtatum priſtinum reducere. Et ideo fiat quandoq; breue ſub huiuſmodi verbis. Pręcipe tali &c. quòd permittat talem releuare ſiue reparare &c. Eodem modo fiat ſi quis foſſatũ leuauerit vel murum iniurioſè quòd ꝓſternatur. Et hoc ſufficit exempli cauſa. Poſſit enim formari breue de huiuſmodi ad ſimilitudinem aſſiſæ mortis anteceſſoris, quia continuatur ſeyſina ab anteceſſore vſq; ad hęredes, vt ſi nocumentum factum fuerit, & ille cui iniuriatum ſit moriatur in eodem die vel in craſtino vel in tertio die, quia talis retinet poſſeſſionem ciuilem & ſtatum, quamuis naturalem amiſerit. Et poterit talis hęres ex tali ſeyſina recenter proſternere vel leuare, ſicut poſſet anteceſſor ſi viueret, ſi hoc liceat hęredi & tunc ſic: Pręcipe A. quòd iuſte &c. releuare faciat vel reparare quoddam foſſatum in tali villa, quod quidem B. pater ipſius A. (cuiꝰ hæres ipſe eſt) iniuſtè proſtrauit in eadem villa ad nocumentum &c. vel competere poterit hæredi aſſiſa nouę diſſeyſinę de nocumento ſicut cõpeteret anteceſſori dum vixit, propter talem continuationem: quia per

 ciuilem

ciuilem poſſeſſionem quam anteceſſor retinuit, iniuriatur hæredi ſicut anteceſſori, quia anteceſſor incontinenti poſſit reficere vel proſternere, niſi impediretur quaſi morte præuentus. Si autem negligens fuit anteceſſor in impetrando longè ante mortē ſuam, ꝙ ita ſibi per negligentiam non impetrauit cùm poſſet, hæredi non dabitur actio per breue de ingreſſu propter negligentiam ſui anteceſſoris, quia non videtur ꝙ hæredi noceri poſſit quod anteceſſori non nocuit.

1 ¶ *Breue, Si infra ſumonitionē itineris Iuſtitiariorū cōtingat diſſeyſinā fieri qualecūqꝫ. Cap.48.*

CONtingit quādoqꝫ diſſeyſinā fieri infra ſumonitionē itineris iuſtitiariorū, vbi nōn eſſet neceſſe recurrere ad curiā ꝓ habendo breue, ſed fiat ꝑ iuſtitiarios in hac forma. Titius de tali loco & ſocij ſui iuſtitiarij itinerantes in tali com̄, vic. tali ſalut̄. Queſtus eſt nobis talis, quòd talis iniuſtè &c. Et ſic in ōnibus vt ſupra, prçterquā de termino & tunc dicatur. s. infra ſumonitionē itineris noſtri. Et ideó tibi præcipimꝰ &c. vt ſupra, & ſtatim capiatur aſſiſa cùm iuratores præſentes ſint & viſū fecerint. Sed videndū erit vtrū diſſeyſina facta fuerit in ipſo Itinere & infra ſumonitionē Itineris vel ante, in parte vel in toto, vt breue conueniat cū querela & per omnia procedendum erit & reſpondendum vt ſupra.

1 ¶ *Quòd non debet fieri diſſeyſina ſuper diſſeyſinam nec aſſiſa ſuper aſſiſam nec iurata ſuper Iuratam nec conuictio ſuper conuictionem. Cap.49.*

SI quis autem diſſeyſitus fuerit de tenemento ſuo vel aliquo quod ꝑtineat ad tenementum, & coram iuſtitiarijs itinerantibus ſeyſinā ſuā recuperauerit ꝑ aſſiſam quācunqꝫ vel per recognitionem eorum qui diſſeyſinam fecerint, & ipſe diſſeyſitus per vic. ſeyſinā ſuam habuerit: Si vero diſſeyſitores poſtea poſt iter vel infra, eum qui recuperauit iterum diſſeyſiuerint & inde conuicti fuerint, ſtatim capiantur, & in priſona dn̄i Regis detineantur quouſqꝫ per dominum regem, vel alio modo delibe-rentur: et fiat breue vic. directum in quo contineatur narratio de diſſeyſina facta ſuper diſſeyſinam, quod tale erit. Rex vic. ſalutem. Monſtrauit nobis talis, ꝙ cùm ipſe in curia noſtra &c. apud talem locum recuperaſſet ſeyſinā ſuā verſus talem de tanto terræ cum ꝑtinentijs in tali villa, ꝑ recognitionem aſſiſæ nouæ diſſeyſinæ ibi indè inter eos captæ, ipſe talis p̄dictum talem de eadem terra iterum contra iuditium in curia noſtra factum iniuſtè diſſeyſiuit. Et ideo tibi prçcipimus, ꝙ aſſumptis tecum cuſtodibus placitorum coronæ noſtræ, & xij. tam militibꝰ q̄ alijs liberis & legalibus hominibus, tā de illis qui in prima aſſiſa ſiue iurata fuerūt, q̄ alijs in ꝓpria ꝑſona tua accedas ad terrā illam, & ꝑ eorum ſacramentum diligentem facias inde inquiſitionē, & ſi ipſum talē iterum ꝑ prædictum talē iniuſtè diſſeyſitum inueneris, tunc ipſum capias, & in priſona noſtra ſaluo cuſtodias donec aliud inde præceperimus, & inde tali ſeyſinam ſuam rehabere facias Teſte &c. Talis quidem qui ita cōuictus fuerit dupliciter delinquit, contra regem quia facit diſſeyſinam & roberiam contra pacē ſuam, et etiam auſu temerario irrita ea quæ in curia domini regis rite acta ſunt: et ꝓpter duplex delictum merito ſuſtinere debet pœnam duplicatam. Et eodē modo fiat de illis qui alios eiecerint de ſeyſina qualitercunqꝫ, vel de quacunqꝫ re ſeyſinam ſuam recuperauerint in curia dn̄i regis

gis ꝑ aſſiſam,recognitionem,iuratā,iudicium,concordiam vel alio quocunq; modo.Alia forma breuis de eodē.Rex vic.ſalutē. Monſtrauit nobis talis perſona talis eccleſiæ, ꝙ cùm aſſiſa ſumonita eſſet coram iuſtitiarijs noſtris vltimò itinerantibus in com̄ tuo, ad recognoſcendum vtrum tantum terræ cum ꝑtinentijs in tali villa eſſet libera eleemoſina ꝑtinens ad eccleſiam ipſius talis de tali villa,an laicum feodum talis,& idem talis recuperaſſet ſeyſinam de prædicta terra, eo quòd prædictus talis recognouit prædictam terram eſſe ius prædictæ eccleſiæ ipſius talis,vel per recognitionem eiuſdem aſſiſę inde inter eos ibidem captam:Idē talis prædictum talem de eadem terra poſtea iniuſtè diſſeyſiuit.Et ideo tibi pręcipimus,quòd aſſumptis tecum &c.vt ſupra.Hoc breue fit ſecundùm qualitatem cuiuſlibet breuis ꝑ quod ſeyſina recuperatur coram iuſtitiarijs, & variatur ſecundûm varietatem aſſiſarum,& ſecundum recordum ita.s. vt ſupra.Monſtrauit nobis talis ꝙ cùm in curia noſtra &c. arramaſſet aſſiſam nouę diſſeyſinæ verſus talem de quadam piſcaria leuata in tali loco vel de quodam ſtagno leuato vel exaltato,vel foſſato leuato,& huiuſmodi ad nocumentū liberi tenementi ſui in tali villa, & recognitū eſſet ꝑ eandē aſſiſā ꝙ piſcaria illa facta eſſet,vel ſtagnum leuatum & hm̄odi ad nocumentum ipſius talis, et præceptum eſſet tibi quòd piſcariam illam demolliri faceres vel ſtagnum proſterni & huiuſmodi &c. et fieri ſicut eſſe ſolet & debet, & hoc ita factum eſſet per præceptū eorundē iuſtitiariorū noſtrorum : Ille idem talis poſtea auſu temerario contra ea quæ in curia noſtra acta fuerunt, piſcariam illam iterum fecit in eodem loco quo priùs,vel ſtagnum fecit exaltari ſicut priùs.Item cùm talis per iudicium curię noſtrę recuperaſſet tantam terram cum pertinentijs in tali villa vt ius ſuum,vel per finem factum vel alio quocunquè modo,& in ſeyſinam poſit'eſſet, idē talis cōtra ea quę in curia noſtra rite acta ſunt & iudicata, ipſum inde iniuſtè diſſeyſiuit.Et ideò tibi pręcipim'quòd aſſūptis tecū &c. in ꝓpria ꝑſona tua accedas ad locū illū,& ſi ita eſſe inueneris tunc &c.

1 ¶*Si contingat aliqua ratione aſſiſā nouæ diſſeyſinæ capi extra Comitatum, tunc breue de ſeyſina habenda. Cap.50.*

SI autē cōtingat aliquo tēpore & caſu ꝙ aſſiſa nouæ diſſeyſinę capiatur extra com̄,vel ille cuius aſſiſa capta fuerit in com̄ queratur ꝙ ſeyſinā nō habuit,tunc de ſeyſina habenda in hm̄odi aſſiſa fiat tale brē. Rex vic.ſalutē,Scias ꝙ A.in curia noſtra corā iuſtitiarijs noſtris &c. recuperauerit ſeyſinā ſuā verſus B.de libero tenēto ſuo in tali villa, vel ſi terra fuerit ſpecificata tunc dicat:de tanta terra cum ꝑtinentijs in tali villa ꝑ aſſiſam nouę diſſeyſinę inde ibi inter eos ibidē captā. Et ideo tibi pręcipim' ꝙ ꝑ viſū recognitorū eiuſdē aſſiſę eidē A. de prædicto tenēto vel terra ſine dilatione plenariā ſeyſinā habere facias.Teſte &c.Si autē deforciās cognouerit diſſeyſinā,tunc in breui inſeratur recordū ſic.Scias ꝙ cùm A. in curia noſtra &c.arramaſſet aſſiſā nouæ diſſeyſinæ verſus B.de tenēto in tali villa, idē B. venit in eadē curia noſtra corā eiſdem iuſtitiarijs, & cognouit diſſeyſinam.Et ideo tibi præcipimus &c. vt ſupra. Et addatur hæc clauſula in fine cuiuſlibet breuis. Et etiam ꝓ damnis ei adiudicatis infra quindenam facias ei.x.ſolid.habere,ne inde clamorē audiamus pro defectu tui:

vel

vel aliter. Si coram iuſtitiarijs in com̃ recuperauit ſeyſinam ſuam & illã habere non poſſit ꝓpter potentiam aduerſarij,& tũc ſic. Queſtus eſt nobis talis,quód cùm in curia noſtra &c. coram &c. recuperaſſet ſeyſinam ſuam verſus talem de tenemento in tali villa per aſſiſam nouæ diſſeyſinæ, inter eos captam. vel aliter: per iudicium curiæ noſtræ de tenemento in N. et vnde aſſiſa nouæ diſſeyſinæ ſummonita fuit coram eiſdem iuſtitiarijs &c.Idem talis non permittit eum vti ſeyſina ſua,vel ſic quòd ſeyſinã ſuam nondum habet,ſecundum quod ei fuit adiudicata.Et ideo tibi pręcipimus, quòd diligenter inquiras qui fuerunt recognitores eiuſdem aſſiſæ, et per eorum viſum ſine dilatione plenariam ſeyſinam ei habere facias,& ipſum in ſeyſina ſua manuteneas & defendas,vel ſic: non ꝑmittas quòd talis ei moleſtiam inferat vel grauamen, quo minus idem talis vti poſſit ſeyſina ſua,ne amplius &c.

¶ Tractatus ſecundus

Libri quarti, in quo tractatur De Aſſiſa vltimę pręſentationis.

(.·.)

1 ¶ Cui competat huiuſmodi aſſiſa. 2. Breue de aſſiſa vltimæ præſentationis. 3. De modo procedendi in huiuſmodi placito. 4. Si deforcians vel impediens ad primum diem ſummonitionis non venerit qualiter ſit reſumonendus. 5. Breue quòd vic. venire faciat iuratam. 6. De eſſonijs & reſumonitionibus & huiuſmodi placitis. 7. De ſacramento iuratorum in aſſiſa vltimæ præſentationis. 8. De veredicto iuratorum. Cap.1.

DIctum eſt ſupra qualiter ſubueniendum eſt ei qui iniuſtè & ſine iuditio diſſeyſitus fuit de aliquo tento vel de ſeruitute aliqua quæ pertineat ad tentum in fundo alieno, et quæ conſiſtit in iure: Nunc autem dicendum eſt de pertinentijs quæ conſiſtunt in iure & in proprio, ſicut de ſeyſina præſentandi, vbi .s. quis impedit⁹ fuerit quo minùs vti poſſit ſeyſina ꝓpria vel alicuius anteceſſoris ſui. Cùm autem præſẽtauerint ad aliquam eccleſiam vacantem, ad quam ipſe vel anteceſſores ſui præſentauerint tempore pacis, cùm propriam ſeyſinam habere debeat quis, vel anteceſſoris ſui qui vltimò præſentauerit, niſi ille qui impedit vel deforceat docere poſſit certis rationibus quare non debeat, quod quidem decidi & determinari poterit per aſſiſam vltimæ præſentationis vtraq; parte vel altera tantum id in curia poſtulante. Sed videndum eſt primò cui competit huiuſmodi aſſiſa,quia non competit cuilibet de populo,niſi ei qui ſemel nomine proprio præſentauerit, vt hæredes nomine ſucceſſionis de ſeyſina propria vel alicuius anteceſſoris ſui iure hæreditario

ditario ſuccedit,ad quod pertinet aduocatio. Et quod dicitur de vno dici poterit de pluribus & contra plures, cûm ſint quaſi vnus hæres: quia nullus ſine participe vel cohęrede aſſiſam portare poterit vel reſpondere, non magis quàm in alijs aſſiſis. Et ſi plures participes per aſſiſam recuperauerint, nullus ſine alio pręſentabit, nec ratione æſnecię, nec maioritatis, nec pluralitatis: quia aut omnes communicant aut nullus. Alijs autē qui tenent per feoffamentum & non per deſcenſum nunquā competit, antequam ſemel præſentauerint: quiá de ſeyſina eorum quorum hęredes non ſunt petere non poſſunt per aſſiſam, non magis quàm per breue de recto. Item nec ei qui tenet ad vitam quocūq; modo & non per deſcenſum, ſicut nomine dotis vel ad terminum. Subuenitur eis tamē alio modo vt infra dicetur. ¶ 2. Rex vic. ſalutem. Si talis fecerit te ſecurum de clamore ſuo proſequendo, tunc ſumoneas &c. xij. liberos & legales homines de viſineto tali quód ſint coram iuſtitiarijs noſtris ad proximam aſſiſam cûm in partes illas venerint, vel apud weſtminſter immediate, vel alibi tali die, parati ſacramento recognoſcere quis aduocatus tēpore pacis præſentauit vltimam perſonam quæ mortua eſt ad eccleſiā de tali loco quæ vacat (vt dicitur) et cuius aduocationem idem talis dicit ad ſe ꝑtinere. Et interim eccleſiam illam videant & nomina eorum imbreuiari faciant. Et ſummoneas per bonos ſummonitores talem, qui aduocationem illam ei deforceat quód tunc ſit ibi auditurus illam recognitionem, & habeas ibi ſummonitores & hoc breue Teſte &c. Per hoc autē qd' dicitur deforc. videtur quibuſdam quòd querens innuat per hoc quòd deforcians ſit in ſeyſina, ſicut in breui de recto, ſed reuera non eſt ita, ſed ſatis deforceat qui poſſeſſorem vti ſeyſina non permiſerit omninò vel minus commodè impediat præſentando, appellando, impetrando ſecundū quod dicitur, ſatis facit diſſeyſinam, qui vti non permiſit poſſeſſorem vel commode licet omninò non expellat. ¶ 3. Ad primum diem poterit vterq; ſe eſſoniare ſi voluerint, ſi autem ambo fecerint defaltam, vacuum erit placitum & cadit breue. Si autem impediens tantum præſens ſit, per iudicium recedet ſine die. Si autē querens tantū præſens ſit & impediēs non, tunc videndū erit inprimis an impediens ſumonitus ſit vel nō. Si autem ſumonitus fuit & ſumonitio teſtata ꝑ idoneos ſumonitores, qui examinati teſtentur ſumonitionē, tūc reſumoneatur impediēs. Si autē non fuerit ſumonit⁹ vel ſumonitio teſtata vel forte præſēs fuerit primo die & cauſatus fuerit quód nullam omninó habuit ſumonitionē vel minus rationabilē ſumonitionē habuerit, habeat aliū diē rationabilē. Teſtata igitur ſumonitione vel non dedicta ab aliquo, reſumoneatur ꝑ tale breue.

¶ 4. Rex vic. ſalutē. Sumoneas ꝑ bonos ſumonitores A. quòd ſit corā iuſtitiarijs nr̄is apud talē locū auditurus recognitionē vltimæ præſentationis quā B. in eadē curia nr̄a coram eiſdē iuſtitiarijs noſtris verſus eū arramauit qui aduocat⁹ eſt tēpore pacis &c. vt ſupra. Et ad oſtēdendū quare nō fuit corā eiſdē iuſtitiarijs nr̄is apud talē locū tali die ſicut ſumonitus fuit. Et habeas ibi ſumoñ & hoc breue. Ad quē diē ſi venerit cauſari non poterit ſumoñ quin ꝓcedat aſſiſa ſiue teſtet prima ſumoñ ſiue ſecūda ſiue nulla cū diē habuerit rationabilē & ſciuerit ſe eſſe ſumoñ vel ſcire debuit.

Si

Si autem omninò non venerit,tunc capiatur aſſiſa per defaltam ſi iuratores præſentes fuerint & ſic terminetur negotium. Si autem præſentes nõ fuerint,tunc præcipiatur vic.quòd habeat corpora eorum ad alium diẽ. Ad quem diem ſiue venerint ſiue non, ante omnia capiatur aſſiſa cúm tantum operatur eius abſentia quàm præſentia,cûm nihil dicere poſſit in odium defaltæ quare aſſiſa remaneat, niſi forte ad certificandum iuratores ſi chartam habeant vel aliquid tale interuenerit. ¶ 5. Rex vic. ſalutem.Præcipim⁹ tibi quòd venire facias &c. A.B.C. vel quòd habeas &c. corpora A.B.C.recognitorum aſſiſæ vltimæ pręſentationis quæ ſummonita eſt in curia &c.coram iuſtitiarijs &c.inter A. querentem & B. impedientem de aduocatione eccleſiæ de M. et ad oſtendendum quare non fuerunt &c.ad talem diem & locum ſicut ſummoniti fuerunt, & ſi vlteri⁹ defaltam fecerint tunc in fine breuis ita dicatur,& ad audiendum iuditium ſuum de plurib⁹ defaltis.Dicatur etiam in fine breuis (ſi opus fuerit) & tot et tales tam milites quàm alios liberos, legales & diſcretos homines de ꝓximo viſineto in aſſiſam illam ponas, & illos habeas coram pręfatis iuſtitiarijs noſtris ad pręfatum diem, ad faciendam illam recognitionem ſimul cum iuratoribus priùs electis,& quòd interim illam eccleſiã viderint, & ita quòd aſſiſa illa non remaneat pro defectu recognitorum. vel ſic: & aliter.Et loco talium qui de aſſiſa amouentur,eo quòd ſunt certa ratione ſuſpecti,vel quia ſunt homines vel parentes talis, vel alio modo invtiles vel eſſoniabiles,vel loco talium qui mortui ſunt,ponas tot & tales legales & diſcretos milites alios cum priùs electis, & tales &c.vt ſupra.Et ſummoneas per bonos ſummonitores talem,ſi forte abſens fuerit eo die,quòd ſit coram &c.ad audiendum aſſiſam illam,& ad oſtendendũ quare non fuit &c.et talis ſummonitio fit ex abundanti. Et habeas ibi ſũmoñ & hoc breue &c. T. &c. Et licet vltima clauſula habeat locum in omnibus aſſiſis quæ capiendæ ſunt per defaltam, ſicut aſſiſa mortis anteceſſoris &c.et aliæ,ſi ad primum diem ſe eſſoniauerint & diem habuerint per eſſoñ ſuum,& ad quem non apparuerint, capiatur aſſiſa per defaltam ſtatim,non iacebit reſummonitio.Item ſi comparuerint & iuratores nõ, ſemper habebit vnicum eſſoñ quotiens in curia comparuerit, et diẽ habuerit. ¶ 6. Ex præmiſſis ſatis apparet quando & quoties iacet reſummonitio,& quotiens aſſiſa capitur extra com̃ vel coram iiij. iuſtitiarijs ad hoc aſſignatis: ſed coram iuſtitiarijs Itinerantibus in com̃ ad omnia placita non habet locum reſummonitio nec xv. dierum diffuſa dilatio, vbi tenens in aſſiſa mortis anteceſſoris vel impediens & deforcians, vt hic manentes ſint & etiam res de qua agitur in eodem com̃ tempore itinerationis non magis quàm contra minorem,ſed ſtatim capiatur aſſiſa poſt primam defaltam ſicut aſſiſa nouę diſſeyſinę Et quòd nulla debet fieri reſummonitio in itinere iuſtitiariorum in prædicto caſu cûm partes pręſẽtes ſint in com̃,& res de qua agit̃, videri poterit in itinere M. de Pateſhul de vltimo Itinere ſuo in com̃ Suſſex anno regni regis H. decimo. Aſſiſa mortis anteceſſoris, ſi Adam de N. Et quod contra illum qui eſt infra ętatem non iacet reſummonitio,ꝓbatur in vltimo Itinere M.de P. eodem tempore in com̃ Suſſex. Aſſiſa mortis anteceſſoris ſi Thom̃ de Coluile.

Item

Item eadem ratione nec iacet contra minorem , cùm tantũ operetur tenentis abſentia quàm præſentia.Item ꝓpter contumatiam non iacet reſumonitio vt ſi tenens vel impediens ad diem ſummonitionis comparuerit & contumaciter receſſerit,poſtquam viſus fuerit a iuſtitiarijs in curia qui recordum habeant,ſtatim capiatur aſſiſa ſine reſummonitione , vt de eodem itinere ipſius M.& eodem tẽpore in comitatu Norff. Aſsiſa mortis anteceſſoris ſi Bartholomeus de waterdene.Itẽ in qualibet aſsiſa præter aſſiſam nouæ diſſeyſinæ primo die iacet eſſoñ vel reſummonitio , ſed ad alium diem poſt eſſoñ non iacebit reſummonitio nec ecõtrariô eſſoñ poſt reſummonitionem , ſed ſtatim per defaltam capiatur aſſiſa (ſecundum quoſdam)ſed tamen iacet aſſiſa de ſeruitio domini Regis poſt eſſoñ & poſt reſummonitionem in qualibet aſſiſa vbi vtrũq; iacuerit præterquã in aſſiſa vltimæ pręſentationis,dum tamen warantum ad diem ſuũ habuerit.Et quôd eſſoñ de ſeruitio domini regis , poſt eſſoniũ de malo veniẽdi locum habere non debeat, ſed quód ſtatim capietur aſſiſa poſt primũ eſſoñ ꝑ defaltam: inueniri poterit de termino ſancti M. anno Regis H. qui nunc eſt ſecundo.Item quòd in Itinere aliquando iacet eſſoñ & poſt eſſoñ reſummonitio & iterũ poſt reſummonitionem eſſoñ, vt de ſeruitio domini regis: dum tamen eſſoniatus warantũ habeat breue domini regis præter aſſiſam nouæ diſſeyſinæ & vltimæ præſẽtationis quæ excipitur ex certa cauſa & neceſſitate in omnibus aſſiſis: probatur in vltimo Itinere M de P.in coñ Suff.Aſſiſa mortis anteceſſoris ſi Radulphꝰ de wadleyham, & hoc bene potuit eſſe hac ratione, quia tenens forte manens fuit extra coñ & in ſeruitio domini regis.Contrarium tamen inueniri poterit in coñ Kanc. de Itinere M.de P.anno regis H. vndecimo incipiente duodecimo de termino ſancti M. quòd in itinere nulla iacet reſummonitio. Item ſi ſemel ſũmonitus fuit & poſt eſſoñ vel reſũmoñ cõparuit & warãtũ vocauerit,vel diẽ habuerit,& ad diẽ datum nõ cõparuerit,nulla ibi reſummonitio ſed ſtatim capiatur aſſiſa ꝑ defaltã,& infra plenius dicetur de warantis non cadendis in aſſiſá mortis anteceſſoris . Et quæ hic dicta ſũt de reſũmonitionibus infradict̃ ſufficiant de omnibus aſſiſis. Itẽ quòd in aſſiſa vltimæ præſentationis poſt ſummonitionẽ & reſũmonitionẽ iacet eſſoñ de malo veniendi,habuit ſũmonitus diẽ ꝑ eſſoñ ſuum,quia allocatum fuit ei eſſoñ ſuum, & tunc venit alius a latere, & dixit quòd præſentatio non ꝑtinuit ad ſũmonitum ſed ad ipſum , vt de termino ſanctæ T. anno regis Henrici ſecundo. Aſſiſa vltimæ pręſentationis inter wilhelm̃ Bukker & priorẽ ſancti Nicholai Exoñ de eccleſia de Cheyley in comitat̃ Somerſet.Si autẽ poſt ſũmonitiones & reſũmonitiones & eſſonia nõ venerit deforcians, vel cùm venerit reſpondere noluerit vel contumaciter receſſerit , capiatur aſsiſa verſus eum ꝑ defaltam , quia abſentia eius habetur ꝓ præſentia , quia ſi alius ei daretur dies in odium defaltæ , recluderetur ei via dicendi contra aſſiſam quare remaneret. Item cùm pręſens ſit & concedit aſſiſam ſimpliciter, vel ſi aliquid dicat contra aſſiſam, niſi dicat quare remaneat aſſiſa, ꝓcedat aſſiſa,hoc modo ſi iuratores præſentes fuerint, ſi autẽ non: dabitur partibus alius dies, ad quem poſſunt partes ſe eſſoñ ſi voluerint vt priûs,et habebunt aliũ diem ad quẽ ꝓcedet

aſſiſa, vel per defaltã, vel alio modo, nec poterit deforcians vocare warãtum, cùm aſſiſa generaliter faciat pro quolibet qui ius habet præſentandi. ¶ 7. Cùm autem iuratores prȩſentes fuerint nec ſit aliquid quod excipi poterit contra illos vt ſupra, iurare debent hoc modo. Hoc auditis iuſtitiarij quód veritatẽ dicã de aſſiſa iſta de eccleſia vel capella vnde viſũ feci ꝑ præceptũ dñi regis, & ꝓ nihilo omittã &c. vt ſupra. Et omnes alij iuratores iurabunt vt ſupra. ¶ 8 Cùm autem iurauerint, audire debent formã breuis, & iuſtitiarij debent eos inſtruere quantũ ei licitũ fuerit & prædicere eis quòd ſibi prouideant de veritate dicenda ꝓpter abſentiã deforciãtis, qui ſi præſẽs eſſet poſſit eos in multis certificare. Habito igitur inter eos iuratores tractatu & deliberatione cùm venerint coram iuſtiarijs ad veritatem dicendã, dicere poterunt ꝑ ſacramentum ſuum quód talis querens prȩſentauit vltimã ꝑſonã quæ mortua eſt ad prædictam eccleſiam & tempore pacis. s. talem nomine qui vltimò obijt ꝑſona in eadem eccleſia, & admiſſus fuit ad præſentationem ſuam, vel dicere poſſũt contrariũ, quòd talis talem non præſentauit nec alium, ſed alius illũ prȩſentauit &c. Item dicere poſſunt omnes rationes quare præſentatio pertineret ad querentem, quas quidem ille deforcians proponere poſſet ſi prȩſens eſſet & oſtendere quare iniuſtè non deforciaret, vt ſi poſt præſẽtationem illam de qua agitur, ille querens vel anteceſſor ſuus qui prȩſentauit poſt præſentationem illam aduocationem illam dederit per ſe, vel tenementum illud ad quod pertinet aduocatio dederit cum õnibus pertinentijs ſuis ſine aliqua retentione in feodo, vel donec prouiderit, ad vitam vel ad terminum, ſecundum quod infra dicẽtur plenius. Item non ſufficit dicere iuratoribus quod talis vel anteceſſor ſuus iuſtè præſentauit, niſi doceant quòd deforcians iniuſté præſentationem illam deforciauit. Item non ſufficit quod iuſtè, niſi doceant quòd deforcians iniuſtè preſẽtationem illam deforciauerit. Item non ſufficit quòd iniuſte niſi doceant iuratores quôd ei deforciata ſit qui queritur, ad hoc quòd aliquid capiat per aſſiſam, licet alijs hoc prodeſſe poſſit qui ius habent, quia omnes articuli in breui contenti poſſunt eſſe veri. Sed tamen inquirere oportet vtrum deforcians iuſtè deforciauerit vel iniuſtè, & ſimiliter ſi ad querentem pertineat querela. Item dicere poſſunt quòd nihil ſciuerint omninò quis illum præſentauit qui vltimò obijt perſona. Et ſi nullo modo aliquid certum dicere ſciant de eo, tunc de neceſſitate recurrendum erit ad ſeyſinam alterius perſonæ ante eum, vt aliqua certitudo habeatur de præſentatione & de perſona prȩſentati. Et ſi de tali adhuc certitudo haberi nõ poſſit, adhuc recurratur ad ſuperiores quatenꝰ curſus temporis hoc permittit, quoad aſſiſam, & cùm vlteriùs procedi non poſſit, tunc deinde recurratur ad proprietatem & ad breue de recto, vt per hoc terminetur proprietas & aſſiſa. Item ſi iuratores dubitauerint ad proprietatem, vtrum talis vel anteceſſor ſuus præſentauerit an alius talis vel quis, querens per hoc nihil conſequitur, quaſi deficiente probatione ſua, quia quotienſcunquè dubitatur an quid ſit, perinde eſt ac ſi non eſſet illud. Item erit etſi perſonam querentis omnino ignorauerint, vel ſi cognouerint perſonam eius, neſciunt tamen

men ſi vnquam præſentauerit, vel neſciūt licet ꝑſonam ei⁹ cognouerint, ſi ſit filius & hæres illius qui vltimò præſentauit, & cuius ſeyſinam petit, & perinde ſcire nō poſſunt ſi ad ipſum pertineat actio vel querela, ijs autem intellectis de facili perpendi poterit pro quo iudicabitur per aſſiſam.

1 ¶ *Cùm vtraq; pars comparuerit in iudicio proponat querens intentionem ſuam.* Cap. 2.

CVm autē vterq; præſens fuerit, querens & deforcians, & deforciās dicere velit contra aſſiſam, oportet primò quód querens audito breui ſuo ꝓfundet intentionē ſuā hoc modo, & doceat quòd ad eū ꝑtineat actio. Certa itaq; debet eſſe intentio & narratio, & certum fundamentū, & certa res quæ deducitur in iudicium & vera ꝓbatio ꝑ petēte vel querente, vel ad minus præſumptio, cui ſemꝑ ſtandū erit, donec tenens vel deforcians excipiendo & exceptionem ꝓbando docuerit contrarium. Ille autem qui ꝑ hanc aſſiſam ad fundandā intentionē ſuā, docere debet de cuius ſeyſina profert aſſiſam, vtrū de ꝓpria ſeyſina qualitercunq; teneat in feodo, vel ad vitam, vel ad terminum, rē corporalem ad quē ꝑtineat aduocatio, vel ad ipſam aduocationē. s. ius aduocationis ſine re, vel corpore cui adhæreat. Item ſi de ſeyſina alicuius anteceſſoris, oportet illū docere ſe eſſe hæredem illius anteceſſoris cuius petit ſeyſinā ſeperatim & ꝑ ſe ſine alijs, vel cum alijs in cōmuni, abſq; ſeperatione vbi plures ſunt quaſi vnus hæres, oportet quòd omnes nominētur, vel in cōmuni, & ſeperatim, & ſucceſſiuè: in quo caſu, ſufficit ſi ille quærat ad quē ꝑtineat præſentatio ea vice, vel ſi ius præſentandi de ſeyſina vnius anteceſſoris pluribus deſcendat capitibus ſed quaſi vni hæredi, & facta diuiſione īter cohæredes hęreditatis, remaneat tota aduocatio & pręſentatio vni cohæredi. Item deſignare oportet quæ vel qualis perſona vltimò obijt perſona, & de qua morte, ſiue obierit de morte naturali ſiue ciuili: & ita facta examinatione, & ſic fundata intentione, de facili perpendi poterit vtrum præſentatio & actio pertineat ad querentem ſeperatim per ſe ſimpliciter vel in communi, vel etiam in communi cum alijs ſed viciſſim & ſucceſſiue.

1 ¶ *De reſponſione & exceptionibus de forma contra querentē ſecundū articulos breuis.* Cap. 3.

CVm autē querens intentionē ſuā ſic fundauerit, & docuerit ꝙ ad ipſū pertineat præſentatio, & producat ꝓbationem. s. aſsiſam, oportet quód deforcians excipiat contra intentionē quare aſſiſa debeat remanere. Sunt quidem plures exceptiones, quarum quædam dilatoriæ & quędam peremptoriæ: & peremptoriarum quædam ſunt peremptoriæ iuriſdictionis & quędam breuis, ſed ſunt dilatoriæ iuditij & non tangūt ipſam actionem nec intentionem non magis quam aliæ dilatoriæ, & ſunt primò & in principio ꝓponendæ, ſecundum quod inferi⁹ dicetur de exceptionibus, & ſuperius dictum eſt in parte, de quibus ſuperfluum eſſet hic repetere, ſicut de breui & ꝑſonis: dum tamen exceptiones quæ generales non ſunt quæ tantum tangunt aſſiſam iſtam & non alias ꝓpter plu-

Conut ... nota

preſumptio

mors naturalis
Ciuilis

res articulos in breui cōtentos,de quibus ꝑ ordinē eſt ꝓcedendū. Cōtinetur etiā in breui (quis aduocatus) Aduocatus autē dici poterit ille ad quē ꝑtinet ius aduocationis alicuius vt ad eccleſiā pręſentet nomine ꝓprio & nō alieno,& dicitur (quis aduocatus)ad differentiā illorū q̇ pręſentant nomine alieno, qualis eſt cuſtos ratione cuſtodiæ.Cuſtos autem non eſt aduocatus ſed ille cuius nomine pręſētat.Itē dicitur (quis aduocat⁹)ad differentiā eorū quodāmodo qui tenent ad firmā ad terminū annorū.Itē ad differentiā eorū qui tenēt ad terminū vitæ quacūq; ratione, vel qui tenent ꝑ intruſionē vel diſſeyſinā, qui nunquā pręſentauerint in vita ſua nec tempore quo fuerint in ſeyſina.Cùm autē ſemel pręſentauerint & ita ſint in ſeyſina pręſentandi, ſunt quaſi aduocati , quoad ſeyſinā pręſentandi quādiu vixerint & fuerint in poſſeſſione rei ad quā ꝑtinuerit rei aduocatio: cùm non poterit quis priùs præſentare vel habere ꝑtinētias,antequā habuerit corpus quod ſequuntur ꝑtinentiæ.Eſt igitur verus aduocatus ad quē ꝑtinet ꝓprietas & ſeyſina ex nomine ꝓprio ſibi & hęredibus ſuis & non alieno, vt prædictū eſt.Item quaſi aduocatus et non verus, qui creditur eſſe aduocatus & non ſit, tantū propter ſeyſinā præſentandi,& tenemētū quod poſſident licet in ſeyſina ſint nomine ꝓprio & non alieno,& ſic poterit quis eſſe aduocatus verus imperpetuū vel nō verus ſed ad tempus.Sed cùm tales ſemel præſentauerint, & illi ad quos rē tranſtulerint ſemel præſētauerint & moriantur vel poſſidere deſierint, qualiter ſubuenitur ꝓprietario ſi eccleſiam vacare cōtigerit,ſatis ex præmiſſis trahi poterit ad exemplum . Et quod dictum eſt de illis qui poſſident nomine ꝓprio , dici poterit de illis qui poſſident nomine eccleſiæ ſuæ . Item (tempore pacis) quod dicitur ad differentiam eorū qui fiunt tempore belli , quod idē eſt q̇d tēpore guerrino quod nihil differt a tēpore iuris & iniuriæ. Eſt enim tempus iniuriæ , cùm fuerint oppræſſiones violentæ, quibus reſiſti non poteſt,& diſſeyſinæ iniuſtæ. Sed ōne tēpus poſſit eſſe tempus guerriū & poſſit eſſe tempus pacificum,non autem ſimpliciter, ſed ad quoſdam & non ad omnes,vti enim quidam poſſunt iure ſuo tam tempore belli ſiue guerrino, q̃ tempore pacis , vt ſi cùm vti velint ius vno tempore vel alio violenter vel iniurioſè non impediatur, & tunc erit tempus pacis in vtroq; tempore. Et ſi econtrariò, tunc erit tempus belli in vtroq;, temp⁹ enim pacis videri poterit & deſignari hoc modo,poterit enim quis ante guerram generalem pacificè præſentare ſine aliqua contradictione. Et eodem modo poterit tempore guerræ.Itē poſt guerram eodem modo & quælibet iſtarum præſētationum ſufficiēs erit quantum ad ſeyſinam præſentationis & bona, quia nulla iſtarum dici poterit iniurioſa vel violenta.Et vice verſa quocunq; tempore adhibeatur violentia,talis ſeyſina dici poterit iniurioſa, & ideo quaſi nulla: cùm tempore belli & non pacis ſit acquiſita, & ſic vno & eodem tempore poterit eſſet tempus pacificum & guerrinum quibuſdam , ſic & quibuſdam non, quamuis guerra dicatur generalis. Et etiam tempore guerrino ſicut tempore pacis poſſunt fieri donationes & contractus de voluntate dātis & accipientis ſicut tempore pacis.Et vice verſa, eodē modo tempore pacis fieri poſſunt oppreſſiones iniuſtę,rapinę, diſſeyſinæ iniurioſę ſub

ſpecie

ſpecie pacis, ſicut tempore guerrino. Et ideo ex ijs quæ fiunt quolibet tempore, iudicari debet vtrumquè tempus ſcilicet qualiter ſit quibuſdam pacificum, & quibuſdam guerrinum, vt ex hoc detur exceptio deforcianti, vel non detur. Item (præſentauit &c.) Refert igitur vtrum talis perſona præſentata admiſſa fuerit ad pręſentationem talis vel non, quia non ſufficit præſentare perſonam, niſi ad præſentationem admiſſa fuerit præſentata: quia cùm duo fuerint a diuerſis præſentati, oportet quòd vnus admittatur, & alius recuſetur. Poterit etiam eſſe quòd nullus eorum admittatur, licet vnus præſentantium ius habeat præſentandi, cùm propter lapſum temporis de conſtitutione lateranenſi, ſi partes fuerint diſcordes vltra ſex menſes, tamen propter minorem ætatem, vt ſi contra minorem præſentantem prolatæ fuerint chartæ anteceſſorum, ad quas minor ante ætatem reſpondere non poſſit. Et quo caſu, pertinebit ad ordinarium collocatio, niſi partes conſenſerint de vna perſona idonea præſentanda, ſaluo iure cuiuſlibet cùm minor ad ætatem peruenerit & reſeruata quadam minima penſione vſquè ad ætatem vt ſaluum ſit ius præſentandi ei qui per aſſiſam obtinuerit, & vt illam tunc conferat cui voluerit. Item duo poſſunt præſentare ſimul, & quorum vnus ius habebit & alius non, vel vterquè aliquam ſcintillam iuris, ſi in clericum conſentiant ſine aliqua diſcuſſione iuris, non erit ſtãdum iuratoribus in tali præſentatione, cùm ſit incerta, ſed ad ſeyſinam illius aduocati de quo haberi poſſit certitudo, & qui de iure ſibi competente, licet cum contentione vel ſine, vltimô præſentauit. Item eſto quòd quis ſine contradictione ſemel præſentauit, & alius vacante iterum eccleſia impedimentum opponat, & deinde aſſenſum præbeat præſentationi eius qui prius præſentauit: non tamen propter hoc, ſcilicet talem aſſenſum, mutatur ſtatus præſentantis vel minuitur, cùm iterum eccleſiam vacare contigerit, quia aliud eſt aſſentire & aliud conſentire. Aſſentire enim poteſt quis per ſe cùm ius non habeat præſentandi nec ſibi aliquid retinet tacitè vel expreſſè, licet dicat, ſaluo iure meo impoſterum. Sed ſi ſit aliquis in poſſeſſione præſentandi & aſſenſum præbeat ei qui proprietatem habuit vel conſenſum pręſentandi ſimpliciter & ſine alia proteſtatione, ſibi pręiudicat imperpetuum, & hoc potius dici debet conſenſus quâm aſſenſus, cùm ille qui ius habet poſſeſſionis conſentit cum eo qui habet proprietatem. Si autem hoc fecerit cum tali ꝓteſtatione, vt ſi dicat, conſentio præſentationi tuæ, ſaluo iure meo impoſterum, per hoc retinet ſibi totum ius quod habuit, tam ſuper poſſeſſione quâm ſuper ꝓprietate. Eſt enim ius poſſeſſionis & ius proprietatis, et idem erit & melius ſi exprimat ius vtrumq;, & dicat ſaluo mihi iure meo impoſterum, tam ſuper poſſeſſione, quâm ſuper proprietate. Et de hac materia inueniri poterit in itinere in comitatu Kanc. anno Regis Henrici triceſimo ſecundo incipiente triceſimo tertio in quindena. ſ. M. Aſſiſa vltimę pręſentationis capta inter w. Bardolf & hęredem de Meaton de eccleſia de Suterlege in com̃ Norff. Item continetur in breui (perſona quæ mortua eſt) perſonam dicit ad differentiam vicarij, quia de morte

Lapse de constitutione Lateranensi

Scintilla iuris

Assentire
consentire

ius poss: et ius pro[prietatis]

Suterlege

vicarius

morte vicarij vel de vicaria nō iacebit aſſiſa.Item non iacebit aſſiſa de eccleſijs ꝓbendatis generaliter,niſi forte firmarius interuenerit ab initio in ꝓbendatione, ſi ꝓbendata fuerit in abſentia alicuius , dum fuerit agens in partibus remotis,vel infra ætatem,vel in cuſtodia,ſecundum quod inueniri poterit in rotulo de placitis quæ ſequūtur regē anno.xvi.Item nō iacebit de aliqua capella quæ mero iure ſubiecta fuerit & ꝑtinens ad aliā iuriſdictionē matricis eccleſiæ, niſi ſit ita quòd querens contendat illam eſſe matricē eccleſiam , vel ſi capella gaudeat aliquo ſpeciali priuilegio, vt ſi ſit capella domini regis quæ nulli ſubiecta eſt eccleſiæ nec ad aliquā ꝑtinet ſed eccleſia poterit eſſe ꝑtinens ad capellam talē,ꝑtinere autē poterit capella ad matricem eccleſiam, vt prædictū eſt,vel tantum eſſe penſionariā & aliquid dare in ſignum ſubiectionis , & de huiuſmodi capella non competit aſſiſa aduocationis matricis eccleſiæ verſus eum qui habet aduocationē capellæ,ſed ei competit contra omnes cùm diuerſi ſint aduocati,aduocatus eccleſiæ & aduocatus capellę,ſecus tamen erit ſi vtraq; vnū habuerit aduocatum . Item non iacebit aſſiſa de eccleſia vel capella vbi nulla conſtructa eſt, licet aliquando fuerint & nunc ceciderint, quāuis adhuc locus ſacer maneat.Item dicitur(quæ mortua eſt) hoc eſt ſiue morte naturali ſiue ciuili. Ciuili vt ſi ſe tranſtulerit ad religionem,vel reſignauerit, vel ſi fecerit quod tantundem valet,vt ſi vxorem duxerit, vel aliquid fecerit propter quod eccleſiam retinere non poſſit . Item (ad talem eccleſiam quæ vacat vt dicitur) & ideo videndum quæ vacat & quæ non, vt ſi omninò vacet vel perſonatus tantum, in quo caſu procedet aſſiſa ac ſi omninò vacaret . Si autem aliquid inde præſtetur pro bono pacis vel nomine ſimplicis beneficij , & ille qui hoc perceperit moriatur, propter hoc non vacat perſonatus nec eccleſia.Et illud idem dici poterit de vicario, qui ſi moriatur totum hoc accreſcit perſonæ, quia vicaria cōſolidari debet cum proprietate ſiue perſonatu, & hoc dico, niſi taxata fuerit per ordinarios ad rationabilem ſuſtētationem vicarij . Item refert vtrum tota eccleſia vacauerit vel aliqua pars eccleſiæ,vt ſi aſſiſa proferatur de tota eccleſia,non vacet niſi medietas vel tertia pars vel quarta.Et ſi de aduocatione contentio habeatur vtrum vacet vel non,ſuper hoc erit ordinarius conſulendus,epiſcopus vel alius qui ſuper hoc habeat cognitionem,quia laicus de hoc cognoſcere non poteſt,nō magis quàm de matrimonio contracto vel ſoluto. Et quòd ad epiſcopum ꝑtineat cognitio, videri poterit de termino ſanctę T.anno regis Henrici quarto in comitat Wigorñ de eccleſia de Elderſen de Roberto de Bradelegh quod aliunde non expedit quidem, quia eccleſia forte incumbrata eſt per epiſcopum, vel Archidiaconum, vel alium ordinarium, vel forte epiſcopus admittit clericum ad præſentationem alicuius qui ius nō habet in præſentatione in præiuditium veri patroni,in quibus caſibus non expedit mandare epiſcopis,quia de facili non reſcribent veritatem, vt poſſint tueri factum proprium, & ideo meliùs eſt(vt videtur) ſi dubitetur vtrum vacet an nō, quòd in hoc dubio procedet aſſiſa, & mādetur epiſcopo quòd admittat, qui ſi non admiſerit, ſummoneatur quòd ſit ad oſtendēdū quare non, et in quo caſu peruenire poterit vſquè ad incumbramentū factum per epiſcopum

copum vel alium ordinarium tollendum. Et tunc tenetur epiſcopus deliberare eccleſiam,vel dare aliam præſentato equiualentem, vt ſatiſfaciat præſentato.Debet etiam clericum admiſſum per epiſcopum compellere quòd teneat ad verum patronum vt ſatiſfaciat patrono. Et notandum quòd eccleſia poteſt vacare de iure & non de facto (vt prædictum eſt)& poteſt de iure ſimul & de facto, & ſic iuſtè vacat. Item ſi vacauerit de iure & de facto, ſtatim capiatur aſſiſa. Si autem de iure vacet & non de facto quia incumbrata eſt, ſine periculo capi poterit aſſiſa vt inquiratur de incumbramento, & ſic agat querens verſus eum qui incumbrauit ad tollendum: vt ſi epiſcopus inſtituerit clericum ante lapſum ſex menſium vel ad prędentationem eius qui non habuerit ius præſentandi.Item ſi clericus ſe intruſerit propria autoritate ſine epiſcopo,vel ſine alio ordinario,in quo caſu capiatur aſſiſa ſicut de eccleſia vacante.Inſtitutio vero clerici in eccleſiā eſt quaſi matrimoniū ſpirituale, & ſicut epiſcop⁹ habet cognitionē de cōtractu matrimonij in cauſa baſtardiæ & cognitionem, ita habebit cognitionem de diſſolutiōe ſi matrimoniū diſſoluatur, quod quidem locum haberet in hoc caſu, & ideo non pertinent cognitio ad iudicē ſecularem, cùm multū nō differant ſpirituale matrimoniū & carnale, & vnde ſi rex propria autoritate inquirat & iudicet eccleſiā eſſe vacantem cùm non ſit, & mandauerit quòd epiſcopus admittat & ſi nō admiſerit, non erit epiſcopus propter hoc puniendus, licet non obediat, & qui dixerit illam vacare, hoc doceat ꝑ litteras ordinarij: quia ad epiſcopum pertinet cognitio de vacatione & mandato ipſius debet fides adhiberi,& ſecundùm hoc procedet aſſiſa vel remanebit.Et tale mandatum epiſcopi non ſemper ſufficit plenè ad ꝓbationem ſine alijs adminiculis, licet ſufficiat ad præſentationem, quæ quidem aliquando veram probationem admittit in contrarium.Item dicitur (aduocationem cuius idem talis dicit ad ſe pertinere) ex quo quidem elici poteſt quòd oportet querētem docere ꝙ ad ipſū pertineat actio & querela in fundatione intētionis ſuę: Itē dicitur (ꝗ talē aduocationē ei deforciat) oportet querētē docere rationē in intenſione ſua, quare ſibi impedientem habeat obligatū, quòd ſeyſinam pręſentationis ſuæ impediuerit, ꝑ hoc etiam quod dicitur quòd aduocationem illam ei deforciat, dicunt quidam quòd per hoc innuitur impedientem eſſe in ſeyſina & querentem extra, ad quod reſpondere poterit quòd ſatis deforciat qui omninò vti non permittat vel modo debito, licet omninò non expellat, ad ſimilitudinem eius quod dicitur ſupra de noua diſſeyſina qualiter ſit in principio.

1 De exceptionibus contra aſſiſam. 2. Si charta proferatur oportet ꝙ probetur per teſtes in charta nominatos. 3. Item de aduocatione eccleſiæ noſtræ. 4. De diuerſis vſibus ſuper huiuſmodi materia de vltima præſentatione. 5. Breue epiſcopo poſtquàm recuperauerit per aſſiſam vltimæ præſentationis. Cap. 4.

EX omnibus prædictis articulis qui in brī cōtinētur, plures elici poſſūt exceptiones ad aſſiſam omninò perimendam vel differendā, ſed ſi ille

impediens

impediēs ōnes prædictos articulos conceſſerit, excipere poſſit cōtra aſſiſam quòd ille qui portat aſſiſā de ſeyſina & præſentatione anteceſſorū ſuorū, poſt præſentationē illā dedit aduocationē illā per ſe vel cū tenēto ad quod aduocatio ꝑtinet ipſi impedienti vel alicui anteceſſorū ſuorū per chartā quā ꝓferat, & quæ hoc teſtatur. Et vnde bene cōcedere poteſt ꝙ talis anteceſſor præſētauit iuſtè ſed de cętero præſētare nō poteſt prędicta ratione. Et vnde videndū inprimis an ille contra quē excipitur plenæ ſit ætatis vel infra ætatem: Si autē plenæ ætatis fuerit, benè poteſt cognoſcere chartā & donū, ſed replicare poterit contra exceptionem, quòd poſt chartā illā, præſentauit ille talē N. qui ad pręſentationē ſuā fuit admiſſus, & ita quòd charta illa vacua & donū nullū, & hoc ꝓbare poterit per aſſiſam captam in modū iuratæ & non in modū aſſiſæ, niſi ita ſit quòd querēs habeat ꝓ ſe triplicationē, vt ſi dicat, quòd quāuis charta vacua ſit & donum nullū ꝓ ſecundam pręſentationē ipſius donatoris, cùm poſt illā præſentationē fecerit eidē tali & anteceſſoribus ſuis aliā chartā de donatione nouā, & ita quòd præſentatio ꝑtinet ad ipſum, vel dicere poteſt quòd primā chartam cōfirmauit & fecit eam validā ꝑ cōfirmationē, quæ inualida facta fuit ꝑ nō vſum & ꝑ ſecūdam præſentationē, & hoc offerat ꝓbare ꝑ aſſiſam & per teſtes in charta nominatos, ſi alius ſimpliciter negauerit chartā & cōfirmationē, niſi ita ſit ꝙ velit quadruplicare & docere ſe poſt hęc ōnia pręſentaſſe. Si autē triplicare voluerit & cōcedere poſt primam chartam factam eſſe præſentationē, & chartam ſic eſſe vacuā, ſed poſtea impetrauit ſuper eum breue de warantia chartæ ad quòd talis vel anteceſſor ſuus ſummonitus fuit in curia, chartam illam cognouit & donum & ita quòd finis factus fuit, & cyrographum quoddam ꝓfert quod teſtatur quòd prædictus talis cognouit prædictam aduocationem eſſe ius ſuum vt illam quam habuit de dono ſuo. Ad quod reſponderi poterit quòd finis & cyrographus ei nocere non debet, quia omninó dependet ex donatione quadam imperfecta eo quòd idem talis qui cyrographum profert nullam habuit ſeyſinam, & ideo cùm charta vacua ſit & donum imperfectum quia ſine ſeyſina, & ideo petat iuditium: quia cûm principale, ſcilicet donum non valet, nec ea quæ ſequuntur & ex dono dependent valere debent, ſcilicet finis nec cyrographū. Item eſto quòd quis dederit maneriū cum aduocatione alicui in feodo ſibi & hæredibus ſuis, & antequam eccleſia vacauerit, ille cui donatum eſt, & antequam præſentauit, manerium cum pertinentijs ad alium tranſtulerit, & tunc primum eccleſiam vacare contigerit, primus donator pręſentat, primus donatorius ſimiliter & ſecundus ſimiliter, ſed non ad omnes pertinet præſentatio, quæro igitur quis eorum alteri debeat præferri? Et ſciendum quòd non primus donatorius qui nunquam præſentauit nec ſeyſinam habuit, & quod non habuit ad alium transferre non potuit. Igitur eſt vacua donatio quantum ad primum & ſecundum donatorem. Remanet igitur de neceſſitate cum donatore qui ſemper remanſit in poſſeſſione præſentandi, ex quo donatorius illam ad alium tranſtulit ante pręſentationē & ante vſum, & ſic dici poſſit de pluribus vſquè in infinitum. Item eſto quòd ſecundus donatorius aliquo caſu

vellet

vellet warantum vocare primum donatorium, non valeret vocatio, cùm ſecundus donatorius in poſſeſſione non ſit, nec poteſt quis aliũ defendere in poſſeſſione niſi eum qui fuerit in poſſeſſione, cùm warrantia nihil aliud ſit quàm poſſidentem defendere: ſed ſi de facto warantiſauerit & warantum vlterius vocauerit primum donatorem, nec ipſe ei warantiſare tenetur, tum quia non poſſidet, tum quia reuocare non poteſt, nec rehabere poteſt ſecundus donatorius quod nunquam habuit nec habere potuit. Sed eſto ꝙ primus donator ſecundo donatorio confirmauit donũ primi donatorij, adhuc non conualeſcit donũ, propter confirmationem cùm donũ ſit alienũ & non ipſius confirmantis, nec alicuius anteceſſoris ſui, & quia nullum nec inceptum nec perfectum. Et ſi vterq; pręſentauerit tam confirmans quàm ille cui confirmatur, confirmans per aſſiſam optinebit. Item ſi ille ſecundus donatorius præſentauerit de facto, & cùm ita in ſeyſina fuerit, aduocationẽ ad alium tranſtulerit qui ſimiliter præſentauerit, & ita fuerit in ſeyſina præſentandi, & cõtingat eccleſiam vacare, & primus donator præſentauerit, & vltimus donatorius, ſi vterq; illorũ aſſiſam vltimę pręſentationis arramauerit, vltima ſeyſina præferri debet primæ, nec erit aſſiſa poſtmodum capienda ſuper aſſiſam, ſed primus donator ſibi perquirat (ſi voluerit) per breue de recto ſuper ipſa proprietate, & ſibi ipſi imputare poterit propria negligentia ſuper ipſa poſſeſſione, & de hac materia ſupra de donationibus. ¶.2. Item cùm charta proferatur (vt prædictum eſt) contra aſſiſam, ſi omninò dedicatur, oportet ꝙ probetur per teſtes in charta nominatos, & per aſſiſam captam in modũ iuratæ, niſi forte ille contra quem profertur infra ætatem extiterit, qui ad chartam reſpondere non poterit ante ætatem. Et ideo de neceſſitate oportet deferre aſſiſam vſq; ad ætatem, ſed de conſilio curiæ prouideatur de penſione retinenda (ſicut prędictum eſt) ad cautelam. Si autem nulla charta contra minorem, tunc procedet aſſiſa in minore ætate nec remanebit aſſiſa, ſi finis & cyrographum factum fuerit in curia domini Regis, cùm minor infra ætatem debeat ad quamlibet finem reſpondere. Si autem maiori obijciatur charta anteceſſoris (vt ſupra dictum eſt) a maiore vel minore ſi dedicatur, probetur. Si autem non concedatur, ſic dicatur ꝙ vacua ſit per præſentationem ſubſequentem & apertè aduerſa negetur præſentatio poſt chartam, procedat aſſiſa in modum iuratæ de conſenſu partium ſubijs verbis, ſcilicet vtrum donator qui aſſiſam portat præſentauit ad eandem eccleſiã poſtquam chartam illam & donum fecerat prędicto tali vel non, vt idem talis dicit. Item reſpondere poterit quis contra aſſiſam ꝙ procedere non debeat, quia ille qui profert aſſiſam vel aliquis anteceſſorum ſuorum tenementum (ratione cuius præſentat) tali dedit & alienauit cum omnibus pertinentijs ſuis ſine aliquo retenemẽto quocunq; modo alienationis, ita vendidit illud ei qui non præſentat vel alicui anteceſſorum ſuorum, ſiue fuerit in poſſeſſione præſentãdi ſiue non, ſine aliqua retentione vel exceptione, vel dimiſit ad terminum vitæ vel annorum, & id quandoq; per chartas & inſtrumenta declarari poterit, ſi in iudicio proferatur: & quo caſu, procedet aſſiſa ſine dieſi, fiat diſputatio

no warantia q

de veritate & fide inſtrumentorum ſi falſitatis arguantur, vel per aſſiſam captam in modũ iuratę ſi partes cõſentiant poterit negotium terminari. Et notandũ quòd chartę & inſtrumenta ante iuditiũ ſunt exhibenda, ſi autẽ poſt,locũ habere non poſſunt, quia ſub prætextu inſtrumẽtorũ poſtea compertorũ & exhibitorũ ſententia lata retrahi non debet. Item excipi poterit cõtra aſſiſam,quòd ille qui profert aſſiſam nihil habet in manu de tenemẽto ſuo ad quod pertinet aduocatio,quia illud amiſit per iuditium vel per diſſeyſinam, vel alio quocunque modo, quamuis ius habeat in tenemento & in pertinentijs, primò recuperare debet tenementum ad quod pertinet aduocatio,& tunc poſtea præſentet & non ante. Et de hac materia in Rotulo de termino ſancti Michaelis Anno Regis H. tertio incipiente quarto in com̃ Norf. de Thom̃ Bardolf. vbi obiectum fuit pręſentanti quòd nullam terram habuit in villa in qua eccleſia ſita fuit,ad quod reſponſum fuit & recognitum ab eo qui tulit aſſiſam,ꝙ nullam terrã habuit in villa illa ſed anteceſſores ſui qui inde fuerint diſſeyſiti,& vnde cecidit aſſiſa quia aduocatio fuit de pertinentijs, quod quidẽ non eſſet ſi doceri poſſet contrarium.Item ſi aliquis præſentationem ſuam ſemel retinuerit per aſſiſam,& proprietarius petat aduocationem vel tenementum ad quod aduocatio pertinet per breue de recto,& pendente placito incipiat eccleſia vacare,petens ille præſentare non poterit antequam aduocationem vel tenementum diſrationauerit. Item contra aſſiſam replicari poterit quòd ille qui aſſiſam profert,nec aliquis anteceſſorum ſuorum,ius vel ſeyſinam habuerit in aduocatione,de qua agitur, niſi ad vitam tantum quacunq; ratione, vel ad terminum, ita ꝙ nihil iuris deſcendere poterit ad hæredes.Si mulier autem poſt mortem viri ſui waranto ſuo de dote ſua præſentanti & ſeyſinam ſuam vel anteceſſorum ſuorum per aſſiſam petenti reſpondeat, ꝙ præſentatio ad ipſam pertineat excipiendo ratione dotis ſuæ quam habet in villa in qua eccleſia ſita eſt.

¶.3. Et vnde impetrauit ſuper warantum ſuum breue Quare impedit, videndum erit imprimis qualiter ſit dos conſtituta,vt ſi habuerit tertiam partem alicuius villæ,& petat quòd ratione illius partis poſſit præſentare ſaltem tertia vice,vel ſi de toto manerio fuerit dotata integre nulla facta exceptione cum omnibus pertinentijs vel excepta aduocatione.Si autẽ de toto manerio integro ſine exceptione,tũc valebit ei ſua actio. Si autẽ excepta aduocatione nõ niſi aliquid agatur vel in cõtrariũ ex ſpeciali cõuẽtione.Si autẽ dotata fuerit de tertia ꝑte,tũc nihil iuris habet in pręſẽtatione licet eccleſia ſita ſit in ſua tertia parte, niſi hoc eueniat ex aliqua ſpecialitate.s.ꝙ dotata fuerit de t̃tia ꝑte cũ tota aduocatione in quacũq; ꝑte eccleſia ſita fuerit,ſed alio modo nõ valebit ei ſua actio, tũ quia ep̃us nõ admittit clericos ad ꝑticulas,licet patiat̃ ſectionẽ nec plura habeat capita ſicut mõſtrũ.Et ꝙ ep̃us non admittit ꝑticulas, videri poterit de termino ſ.H.An.Regis H.decimo quarto in com̃ Suff.de Maria de walen⁹, Herberto de Alezini,tũ quia ratione t̃tię ꝑtis nihil iuris clamare poterit oĩnò in aduocac.nec in ꝑte nec in toto certis vicib⁹,niſi ſit aliqua ſpecialitas q̃ hoc ĩducat vt dict̃ eſt,ſicut videri poterit ꝑ exẽplũ.Cõſtitutio enim

dotis

dotis ſimil; eſt quodamodò donationi.Eſto igitur ꝙ quis habeat maneriū cum aduocatione & totum dederit diuerſis vel vni per particulas retenta ſibi aliqua minima portione & ſic dederit quamlibet partem cum omnibus pertinentijs ſuis, nulla facta mentione de aduocatione,remaneat ſemper aduocatio cum parte retenta cùm ſpecialiter non tranſferatur,ſecundū quod videri poterit infra de iure dotium. ¶.4. Item quæri poteſt ſi marito qui per legem Angliæ tenet detur aſſiſa vltimæ præſentationis de ſeyſina quam ſimul habuerunt & ipſe & vxor ſua in vita vxoris, vel ſi competat hæredibus,& ei per conſequens nomine hæredū,videtur potius ꝙ ei competat breue (Quare impedit) nomine ſuo, cùm nunquā præſentauerit per ſe , quàm aſſiſa nomine hæredum : hæredes enim bene poſſunt eſſe plenæ ætatis ſicut infra ætatem . Item ſi quis terram teneat de hæreditate vxoris ſuæ quæ hęredes habuerit de alio viro per legem Angliæ,& cùm ſemel per ſe contulerit eccleſiam & cùm ita fuerit in poſſeſſione pręſentandi,aduocationem illam dederit alicui loco religioſo vel pręſentauerit vel alio modo alienauerit , & hęres poſt mortem talis aſſiſam vltimæ pręſentationis de ſeyſina anteceſſoris ſui quàm paraſtri ſui cadit aſſiſa, ſi cognoſcat pręſentationem ſuam & donum paraſtri ſui, propter ſeyſinam illius talem qualem,& agendum erit de vice & proprietate . Et ſic dici poterit (vt videtur) de omnibus alijs qui tenent aduocationem ad terminum vitæ , cùm ſemel præſentauerit nomine proprio : ſecus autem erit de eo qui pręſentat nomine cuſtodię,quia hoc facit nomine alieno . Item eſto quòd quis tradat alicui tenementum aliquod cum aduocatione donec ei prouideatur, & aduocationem dederit antequam prouiſum fuerit, & ille cui data fuit præſentauerit,& tunc deinde prouiſum fuerit , reuocatur donatio & aduocatio per breue de ingreſſu,ſed non per aſſiſam: quia talis dare non poterit ad remanentiam. De hac materia habetis Anno Regis.H.ſeptimo in com̄ Bed: de Falcano de Briāte & priore de Neueham.Aſſiſa vltimę pręſentationis,de eccleſia de Haſpeele.Item eſto ꝙ aliquis qui ius nec titulum habuerit in aduocatione pręſentauerit dum verus hęres fuerit infra ætatem & in cuſtodia alicuius,& cùm ad ætatem peruenerit eccleſia vacauerit & vterq; pręſētauerit & aſſiſam portauerit,ille qui vltimò pręſētauit per aſſiſam retinebit, donec hæres ſibi de iure perquiſiuerit, vt de termino ſ.H. An. Regis H. nono in com̄ Lincolñ de priore de Oſneby & Conano de VVeleton de eccleſia de VVeleton.Itē eſto ꝙ quis clericū pręſentauerit, qui ad pręſētationem ſuam fuit admiſſus,& venit tunc quis a latere & clerico inſtituto mouerit quęſtionem & ipſum grauet per clericū alium,& poſtea inter eos conuenerit ꝙ ille qui queſtionē mouerit iterū de facto pręſentet clericū inſtitutū epiſcopo loci, qui ipſū admiſerit in pręiudiciū primi pręſētantis,& ita remaneat talis perſona tota vita ſua bis pręſentatus,& bis inſtitutus,ſi ille qui vltimò pręſentauit poſtmodum vacante eccleſia ex tali pręſētatione agere velit per aſſiſam,non audietur,quia præſentatio ſuper pręſentationem de eodem facto & eadem re & de eadem præſentatione facta non valebit : vt de termino P.Anno Regis H.nono in comm̄ Norff.

Aſſiſa vltimæ præſentationis inter Matildam de Rocheſford & Robertum de Tunſton de eccleſia de Tunſton. Item eſto quòd quis præſentauerit ad eccleſiam vacantem & pendente præſentatione antequam clericus admittatur contingat præſentantem mori, & eo mortuo ratione cuſtodiæ præſentat cuſtos alium clericum,& durante contentione inter clericum pręſentatum a patrono & cuſtodem, contingat quòd hęres perueniat ad ætatem & tertium præſentauerit, vel ſe teneat ad præſentationem primam anteceſſoris ſui, videndum eſt cuius præſentatio debet præferri, & ſciendum quód hæredis pręſentatio, & non cuſtodis, nec anteceſſoris etiam, quia vltima præſentatio præferetur.Et de hac materia inueneri poterit in Itinere Abbatis de Radinge & M.de Pateſhul in com̃ VVygorñ, Aſſiſa vltimę pręſentationis, de eccleſia ſanctæ Mariæ de VVichio. Item alius caſus in Itinere M. de Pateſhul in com̃ Kanc. inter priorem de Lewes & VVilhelmum de Arberuil de eccleſia de Stokſhyre,vbi idem prior arramauerit Aſſiſam vltimæ præſentationis verſus eundem VVilhelmum, & idem VVilhelmus cognouit præſentationem ipſius prioris, ſed dicebat quòd fuit tempore quo pater ſuus fuit infra ætatem & in cuſtodia Archiepiſcopi Cantuarienſis,alterius ſcilicet quàm ipſius prioris qui queſtus fuit. Et vnde quià cognouit pręſentationem Prioris in cuius cuſtodia non fuit, quia pater ſuus fuit in alterius cuſtodia quàm Prioris, receſſit prior quietus in ſeyſina ſua, ſalua tamen VVilhelmo queſtione ſuper proprietate. Item eſto quòd manerium aliquod integrè cum aduocatione eccleſiæ & alijs pertinentijs ſuis detur ad firmam perſonæ eiuſdem manerij, quo caſu non poterit illa eccleſia conferri antequam vacauerit, nec vacare poterit niſi poſt mortem rectoris vel ſi ſe dimiſerit, quod quidẽ facere non poſſit niſi in fraudẽ tradentis (vt videtur) quo caſu,videndum eſſet ſi hoc faceret in fraudem vel neceſſitate ductus certa ratione,ſi autem in fraudem, non valet reſignatio, ſi autem neceſſitate vel certa ratione compulſus,hoc poſſet ſuſtineri. Sed quid ſi in vita ſua alij dimiſerit terminum ſuum & ipſum mori cõtingat infra terminum ſuum,& hoc videndum erit vtrum hoc fecerit in fraudem vel neceſſitate, & facta inquiſitione ſecundum hoc iudicare oportebit. Item eſto quòd in teſtamento ſuo terminum ſuum alicui legauerit vel illum reliquerit executoribus diſponendum, videndum erit tunc ſi ipſi conferri poſſent eccleſiam & præſentare, neſcio quare non, cùm ille qui ad firmam tradidit in traditione illa nihil excepit, nec traditioni legem appoſuit.Item vice verſa ſi terminus concedatur alicui alij a rectore primo,& ille firmarius poſtea concedit terminum ſuum rectori, id idem erit obſeruandum (vt videur) quod in primo caſu. Item eſto ꝙ terminus pręterijt & infra terminum illum inceperit eccleſia vacare, vel poſt terminum antequam proprietarius ſibi poterit perquirere & firmari⁹ pręſentauerit,& pendẽte pręſentatione firmarij incipiat proprietarius poſſidere, & tunc pręſentauerit nomine ſuo,pręſentatio ſua pręualebit,quicquid autem ante factũ fuerit per firmarium ratum erit, ad ſimilitudinẽ cuſtodis vel cuſtodiæ vt ſupra.

ſupra. Eodem modo ſi quis ſeyſinam anteceſſoris infra ætatem petierit per aſſiſam, pendente placito vacauerit eccleſia ſiue infra ætatem ſiue poſt, ſi ex parte cuſtodis null' admittatur, præſentatus a proprietario obtinebit. Idem de termino ſ. M. anno Regis H. vj. in com̄ Herford de priore de Lantony & Vvaltero Byſcheç de eccleſia de Pencōbe quòd non capitur aſſiſa vltimæ preſentationis in perſona eius qui eſt infra ætatem & petens. Item eſto quòd mulier dotem habens & aduocationem eccleſiæ præſentauerit clericum cùm vacauerit, & qui ad preſentationem ſuam admiſſus fuerit, & heres warantus ſuus de dote ſua aduocationē illam poſtmodum alicui dederit, & viuente muliere poſt donationem illam eccleſiam cōtulerit, ſeyſinam illam tranſmittit ad warantum ſuum heredes ſuos, & vnde poſt talem ſeyſinam neceſſe habebit donatorius habere nouā donationē, vel prioris donationis confirmationē, quia antequā de ſeyſina loqui poterit, nūquā in cauſa proprietatis obtinebit. Item ſi plures ſint cohæredes quorū quidā plene ætatis in poſſeſſione hæreditatis pro portione ſua, quidā vero infra etatē & ſub cuſtodia & nō ſit niſi vnica eccleſia que vacauerit, quæritur quis præferri debeat in præſentatione vel ſi omnes ſimul præſentare debeant & conſentire vel quidam eorum præferri alijs ratiōe æſneciæ vel pluralitatis? videtur quòd oēs ſimul p̄ſentare deberent, aut nullus in clericum conſentire, alioquin ordinabit epiſcopus ſiue plenæ ætatis fuerit ſiue non, niſi partita ſit hæreditas & diuiſa, cùm plenæ ætatis extiterit, vel aliter conuenerit inter eos, nec erit epiſcopo locus gratificationi ſi quilibet eorum vellet clericum ſuum ſingulariter præſentare & per ſe: quia nullum talem recipere poſſet ad præſentationem vnius ſine præiuditio alterius cohæredis. Aliter autem eſſe poſſet ſi vnus qui totum ius haberet preſentandi duos clericos vel plures ſimul vel diuerſis temporibus præſentaret. Item de vna vacatione & præſentatione & ad vnam eccleſiam plures poſſunt eſſe querentes & diuerſis rationibus, duo enim vel plures petere poſſunt præſentationem per aſſiſam ratione ſucceſſionis vel propriæ præſentationis. Item vna vel plures ratione dotis vel alio modo tenendi ad vitam ſecundum diuerſa genera preſentandi per breue Quare impedit, vel Quare non permittit, vel quia aliquam partem habet villæ in qua ſita eſt eccleſia de qua agitur, & quod viciſſim & ſucceſſiue debeat præſentare, & multis alijs rationibus: quas quidem omnes oportet in principio diligenter examinare per ordinem, vt ſciri poſſit (facta examinatione) ad quos pertineat actio & ad quos non, & de proceſſu in perſona cuiuſlibet, in literis ad epiſcopum dirigendis oportet facere mentionem per tale breue exempli cauſa. ¶ 5. Rex epiſcopo tali ſalutem. Sciatis quòd talis in curia noſtra &c. recuperauit ſeyſinam ſuā verſus talem per aſſiſam vltimæ preſentationis &c. Sciatis etiam quòd cùm talis A. B. C. ſumoniti eſſent coram eiſdem Iuſtitiarijs noſtris &c. ad audiendum prædictam aſſiſam, ſcilicet quis aduocatus &c. prædicti A. & B. venerunt & conſenſerunt in preſentationem talis vel aſſenſum præbuerunt vel recognouerunt &c. tali præſentationem ſuam

& can-

coparceners

& eandem eccleſiam & etiam prædictus C. recognouit coram eiſdẽ Iuſtitiarijs quòd nihil iuris clamat in præſentatione niſi vt procurator talium non obſtante reclamatione talis, idoneam perſonam &c. Et in prædicta forma & modo prædicto poſſunt omnes formæ breuium de ſeyſina facienda in vno breui comprehendi, ſicut infra dicetur per particulas.

¶ 1. Si mulier præſentauerit ratione dotis ſuæ. 2. De aduocatione data per eum qui tenet per legem Angliæ. 3. De donatione data vel alienata antequàm donator fuerit in poſſeſſione præſentandi. Cap. 5.

SI tùm mulier dotem habens & aduocationem clericum præſentauerit qui admiſſus fuerit ad pręſentationem ſuam, & hæres & warantus de dote ſua aduocationem illam poſtmodum alicui dederit vel vendiderit, & vacante eccleſia iterum in vita mulieris alia vice illam contulerit, non obſtante donatione hæredis ex præſentatione ſua ſeyſinam ſuam præſentandi tranſmittit ad warantum ſuum & hæredes ſuos, & ſic erit charta vacua & donatio nulla, cùm donatorius loqui nõ poſſet de aliqua ſeyſina. Item reſpondet aliquis ſic contra aſſiſam & dicat, ꝙ iſte qui aſſiſam profert præſentare non poſſet propter donationem & chartam ſubſequentem, vt ſupra dictum eſt, ſi charta dedici non poſſit, cadit aſſiſa, & alius ſeyſinam ſuam retinebit, cùm ſit quaſi in poſſeſſione, poſt donationẽ & chartam confectam. Si autem omninò dedicatur, oportet quòd ꝓbetur per teſtes in charta nominatos, & per probos & legales homines vicinos, & ea probata vlterius impediri non poterit ſua præſentatio. Et non eſt conſimile de rebus incorporalibus quæ traditionem non patiuntur, ci quod eſt de rebus corporalibus vbi nulla eſt donatio, licet fiant chartæ & capiantur homagia, niſi ſubſequatur traditio & corporalis apprehẽſio vt ſupra. Si autem donator chartam recognouerit & dicat ꝙ poſtea præſentaret, hoc dicere oportebit per aſſiſam, nec ſtabitur ſimplici verbo ſuo nec præſumptioni etiam tantum licet proferat literas ordinarij quòd clericum admiſerit ad præſentationem ſuam, nec erit neceſſe procederę ad aſſiſam de ſeyſina donatoris, quia per hoc quod concedit chartam, excludit ſe a ſeyſina & præſentatione ſua, cùm nihil oſtendere poſſit poſt confectionem chartæ de aliqua ſeyſina. ¶ 2. Item ſi quis tenuerit ad vitã ꝑ legem Angliæ vel alio modo, cùm aduocationem eccleſię ſemel cõtulerit, & poſtea aduocationem dederit alicui epiſcopo, forte qui illam præbendauerit, ſi hæres poſt mortem talis aſſiſam vltimæ pręſentationis aramauerit, & cognouerit præſentationem & donum illius qui tenuit ad vitam, cadit aſſiſa ſua ſuper ſeyſinam donatoris qualem qualem, tum quià eccleſia non vacat, & non competit ei remedium niſi ſuper iure per breue de recto. Et de hac materia, inueniri poterit de termino ſ. M. anno Regis H. vj. circa principium rotuli. Vt autem ſciri poſſit quis obtinere vel præferri poſſit per aſſiſam & quis non per exẽplũ, videndũ erit de quibuſdam caſibus ſpecialibus qui euenerunt tempore Regis inter certas perſonas. Eſto igitur ꝙ querens dicat ſe vel aliquem anteceſſorũ ſuorum præſen-

præſentaſſe certã ꝑſonã,& inde poſuerit ſe ſuꝑ aſſiſã & iuratores nihil inde ſciuerint,nec quis vltimã perſonã pſentauerit nec aliã ante vltimã & ſic nec deinceps, vt ſi dixerit ſe inde nihil ſcire, querẽs nihil capiat ꝑ aſſiſam. De hac materia habetis de termino P.ãno Regis H.viij.ĩ cõm Kanc. aſſiſa vltimæ pſentatiõis ĩter priorẽ de Suthworth & warĩn de mõte kanſ. de eccleſia de Snãthanis. Ad hoc etiã facit quod habetis de termino P. ãno Regis.H.x.ĩ cõm Norf. de Simõe de Nodarũ de eccleſia de Iudlibã, ibi eñ dicitur,ꝙ vbi cõſtare nõ poſſit quis vltimã ꝑſonã pſentauerit nec aliã ante vltimã,ꝙ tunc ꝓcedat loquela ſuꝑ recto & ſuꝑ ipſa ꝓprietate, ꝑ illud idẽ breue ſine alio. Et ſtatim fiat narratio de ſeyſina anteceſſoris & de recto de deſcenſu ad petentẽ,ac ſi ab initio placitatꝰ eſſet ſuꝑ ipſo recto & ponat ſe tenẽs (ſecundũ quod elegerit)vel in magnã aſſiſam, vel defendat ſe ꝑ duellu,& interim ſi voluerint cõſentiãt in clericum, alioquin deuoluetur collatio ad epiſcopũ, & ſi in vna & eadẽ villa ſint duo dominia & diuerſa feoda & vnica eccleſia,& ſciri nõ poſſit cuius anteceſſor vltimò pſentauit,ipſe obtinebit in cuius feodo ſita eſt eccleſia.Si autẽ ſciri nõ poſſit quis vltimò pſentauit nec in cuius feodo ſita fuerit eccleſia,nec haberi poſſit certitudo de pſentatione,cõcordẽt ĩter ſe partes & viciſſim præſentent,quia ꝓinde oportebit eos habere æquitatẽ. ¶ 3. Item eſto ꝙ quis habeat aduocationẽ eccleſiæ alicuius,& cum fuerit in poſſeſſione pſentãdi,illã dederit cũ tenemento vel ſine in maritagiũ vel alio modo, & ipſe idẽ antequã præſentauerit,aduocationẽ illã alicui dederit cum tenemẽto vel ſine, & tũc primò cõtigerit eccleſiã vacare, & ille tertius cui vltimò data fuerit aduocatio pſentauerit, & primus donator vel eius hæres, eodẽ modo primus donatorius: primꝰ donator vel eius hæres omnibus alijs pferetur in præſentatione ꝑ aſſiſam,tum quia primꝰ donatorius nullã ſeyſinã habuerit veram ꝑ quã ad aliũ trãſferre potuit aduocationẽ, nec ſecũdus donatorꝰ potuit accipere quod primus nõ potuit dare nec ad alium transferre,de hac materia (vt ſupra) & ſimiliter de termino ſ. M. anno Regis H. viij. incipiente ix. in cõm Bed. de Iohanne de Traylie & priore de Neueham. Aſſiſa vltimæ præſentationis de tertia parte eccleſiæ de Sudmel, vbi prior reſpondit ad aſſiſam quòd prædictus Iohannes præſentare non potuit, ꝙ quidam Vvalterus auus ipſius Iohannis qui vltimò præſentauit ad prædictam tertiam partem dedit aduocationẽ illius tertiæ partis cuidam Falcaſ de Briante, & ipſe illam dedit domui de Neueham,& quia iam prior cognouit quòd prædictus Vvalterus fecit vltimam pſentationem,& quòd pdictus Falcas nunquã pſentauit antequã præſentationẽ illam dedit pdictæ domui,conſideratum fuit ꝙ prædictus Iohannes recuperaret ſeyſinam ſuam. Ad hoc etiam facit de termino ſ. H.anno Regis H.ix. & maxime quia primus donatorius nec ſecundus aliquod habuerunt tenementum in villa,in qua eccleſia fuit ſita ad quod aduocatio potuit pertinere. Item ad hoc quòd iam vltimò dicitur facit aſſiſa vltimæ præſentationis in cõm Norff. de Vvaltero Abbate de Meſſendene, & Huberto de Burgo de eccleſia de Owelton vbi idem Abbas protulit chartam cuiuſdam Vvalteri de la Penne quæ proteſtabatur

quòd

quòd dedit &c. Sed in fine recordi, quia recognitũ fuit ꝙ idẽ walterus nihil habuit in manerio in quo eccleſia ſita fuit, nec aliquis nomine ſuo nec ipſe vnquam præſentauit, conſideratum fuit ꝙ Abbas nihil caperet. Item ad hunc vltimum caſum facit expreſſè de termino ſ.H. anno Regis H.vj. in com̃ Staff de Rayñ com̃ Ceſtriæ & priore de kenelwoorth de eccleſia Deſtoke, vbi ille qui dedit aduocationem nullam ſeyſinã habuerit præſentandi, nec aliquod tenementum in villa vbi eccleſia ſita fuit. Item ad hoc facit de itinere M. de Pateſhul in com̃ wygorñ anno Regis H. v. ꝙ ſi aliquis cui data fuerit aduocatio (antequam præſentauerit) dederit, non valet. Item ad hoc facit de termino P. anno Regis H. ix. in com̃ Cornub. de Richardo wyke & priore de Trywardray, aſſiſa vltimæ præſentationis de eccleſia de Vvyke, vbi dicitur ꝙ non valet donatio facta de aduocatione, vbi donator tempore donationis nullã habuerit ſeyſinã de aliqua terra ad quã aduocatio potuerit pertinere, nec ille qui dedit nec aliquis anteceſſor ſu⁹ nũquã fuit in ſeyſina præſentandi, licet multæ confirmationes capitalium dominorum & etiam epiſcoporum interuenerint, quia donatio omninò nulla, quaſi nec incepta nec perfecta. Itẽ ad hoc facit de termino P. anno Regis H. decimo in com̃ Leyc. Aſſiſa vltimæ præſentationis inter walterum de kedware & priorem de Sudleghe de eccleſia de Seyle, vbi dicitur quòd prædictus walterus nihil capere potuit, quia Comes de ferarijs qui manerium illud, ad quod aduocatio illa pertinuit, dedit prædicto waltero antequam præſentaret. Item ad hoc facit de termino ſ. M. expreſſè anno Regis H. ix. incipiente. x. in cõmitatu Eborum. Aſſiſa vltimæ præſentationis inter priorẽ de Lewes & Adam de nouo mercato de eccleſia de Hecfenur vbi ſic: quòd quidã auus ſcilicet ipſius A. ex parte matris præſentauit ad eccleſiam, & poſtea dedit manerium cum aduocatione in maritagium cum quadam filia ſua cuidam. Et ipſe antequam eccleſia vacaret, terram ipſam cum aduocatione vlteriùs dederit in maritagium cum quadam filia ipſorum, nec adhuc vacauerit eccleſia tempore iſtorum, ſed tempore hæredum ſuorum tunc primò vacauerit, & prædictus Adam tulit aſſiſam vltimæ præſentationis de ſeyſina aui ſui prædicti primi donatoris, & per aſſiſam recuperauerit, non obſtante donatione: quia primus donatorius nunquam ſeyſinam habuerit præſentandi.

¶ 1 *Cùm quis ſumoneatur quare impedit.* 2. *Breue quare impedit.* 3. *Quid eſt impedire.* 4. *Differentia inter quare impedit & quare non permittit.* 5. *Breue, Quare non permittit.* 6. *Breue ſi impediens fuerit infra ætatem.* *Cap. 6.*

NOn poſſunt omnes ad quos pertinet præſentatio agere de ſeyſina propria vel anteceſſorum ſuorum in caſibus præcedentibus: vnde illis qui nunquam præſentauerint, cùm ex quacunq; cauſa acquirendi ius ei competat præſentãdi, ſiue per iuditium recuperauerint, quod nunquam habuerint vel habuerint ad vitam vel imperpetuum ex cauſa donationis vel alia modo, competit remedium, ſi fuerint impediti quo

minus præſentare poſſent,per breue quod tale eſt. ¶ 2. Rex vic. ſalutẽ. Quia A. fecit nos ſecuros de clam̃ &c. pone per vadiũ &c. ad reſpõdendũ eidẽ A. quare impedit eundem A. præſentare idoneã perſonã ad eccleſiam de M. cuius eccleſiæ aduocationẽ idẽ A. nuper in curia noſtra coram nobis vel coram Iuſtitiarijs noſtris apud Vveſtm̃, vel coram Iuſtitiarijs noſtris ad hoc conſtitutis recuperauit verſus eundem B vel verſus alium talem per aſſiſam vltimæ præſentationis inde inter eos captam,vel per iuditium curiæ noſtræ,vel alio quocunq; modo,vnde idem A. queritur ꝙ prędictus B iniuſtè & contra coronã noſtrã (vel) in contemptũ curiæ noſtrę eum inde impedit,& habeas &c. ¶ 3. Et vnde videndum eſt quid ſit impedire,vt ſciatur differẽtia ĩter breue Quare impedit, & Quare nõ permittit. Impedire autem eſt ponere pedem in ius alienum, quod quis habet in iure præſentãdi,cum quaſi ſeyſina,& iure,quaſi quaſi,quia qui impedit quo minùs quis vti poſſit ſeyſina ſua,vel quaſi imponit pedẽ alteri iuri &c. Breue quare impedit. Et ideo locum habet. ¶ 4 Si autẽ nullam omninò habuerit talis præſentator ſeyſinã vel quaſi,cùm ex cauſa donationis vel aliunde competat ei ius præſentandi ratione tenementi quod quis tenuerit ad vitam ex caſu aliquo ratione dotis , per legem Angliæ,vel firmario ratiõe firmæ,vel creditori ratiõe pignoris,cùm nulla receſſerit ſeyſina vel quaſi,ponere non potuit quis pedem in ius vel quaſi ſeyſinam quam talis priùs non habuit. Et ideo nõ habet locum Quare impedit,ſed breue Quare non permittit. Et proprietarius nõ permittit vti poſſidentem ſuo iure poſſeſſionis. Hec eſt differentia inter Quare impedit & Quare non permittit. Hæc dictio impedit componitur de in & pes pedis,& vnde reuera ille impedit qui nititur intus pedem ponere in ius alienum,vbi nullũ ius ei competit,nec proprietatis nec poſſeſſionis: ſed cùm aliquando ius haberet illud totum tranſtulit ad alium quacũq; de cauſa,ſed vel per iuditium,cùm forte aliquando vtrunq; haberet proprietatis & poſſeſſionis, ius poſſeſſionis ex quacunq; cauſa tranſtulit ad alium qui nondum ſeyſina vſus eſt, & cum quis vti non permittat, competit ei contra proprietarium breue Quare non permittit , cùm ratione proprietatis pedem habuerit impoſitum. ¶ 5. Rex vic. ſalutem. Præcipe tali ꝙ iuſtè & ſine dilatione permittat talem præſentare idoneã perſonã ad eccleſiã talẽ quæ vacat,& ad ſuã ſpectat donationem vt dicit , & vnde queritur ꝙ prædictus talis eum iniuſtè impedit. Et niſi fecerit, & idẽ talis fecerit te ſecurum &c. tunc ſum̃ &c. talem ꝙ ſit coram Iuſticiarijs noſtris ad talem locum vel diem , oſtenſurus quare nõ fecerit, & habeas ibi ſum̃ &c. Et vnde videtur ꝙ fere redit in idẽ breue Quare impedit & Quare non ꝑmittit. Si autẽ talis cùm ſumonitus fuerit prima die non venerit nec ſe eſſoniauerit, aliquando (ante conſilium lateranenſe vbi nullũ currebat tempus contra præſentãtes) ſolent impedientes attachiari per plegios & meliores plegios, & tunc ſolet omnis ſolennitas attachiamentorum obſeruari . Nunc autẽ ex cauſa & neceſſitate,oportet maturiùs procedere,quia cùm illud quod aliàs licitum non eſſet neceſſitas facit licitũ, ꝓpter tẽporis curſum, primò diſtringatur impediẽs ſic, vel ꝙ vic. habeat

corpus eius vel quod diſtringat eum per terras & catalla, ꝙ manũ nõ apponat vel ꝙ faciat cũ ſvenire: vt de itinere w. de Ralegh in com̄ Bed: de Huberto de Vallibus in prĩcipio rotuli: & hoc ꝓuenit nõ ꝑ iuditiũ ſed ꝑ cõſiliũ curię ad malitiã eorũ reprimẽdã qui pręſentationes malitioſè impediũt vt tẽpus currat. Si autẽ ille qui p̄ſentationẽ ĩpediuerit fuerit infra ætatẽ, nec habuerit per quod diſtringi poterit, tunc ſumoneatur ille in cuius manu fuerit & cuius conſilio ductus, ꝙ ſit & habeat tali die per tale breue. ¶6. Rex vic. ſalutẽ. Sumone &c. & ibi habeas B. qui eſt infra ætatẽ & ĩ cuſtodia ſua, & ideo maxime ꝙ ſuo regitur cõſilio (vt dicitur) ad reſpondendũ C vt ſupra. Itẽ videtur quibuſdã ꝙ aduocatus ſemꝑ ſumonendus ſit & nõ clericus, quia clericus nihil clamat in aduocatione. Sed reuera videndũ erit vtrũ clericus impediat vel patron⁹, poterit em̄ quilibet ipſorũ impedimentũ imponere ſuo tẽpore, patron⁹. s. ante iuditiũ, & ante ius pręſentãdi amiſerit præſentationẽ de ſe factæ poſt iuditiũ inſiſtẽdo. Et vnde clericus ſumonẽdus erit principaliter & incidentaliter patronus ꝙ ſit ad oſtendendũ quid iuris clamet in præſentatione quod ſemel amiſit ꝑ iuditiũ. Itẽ ſi patron⁹ qui ꝑ iuditiũ amiſerit vel cũ nullũ ius ei cõpetat ad eccleſiã nõ vacãtẽ p̄ſẽtauerit & inſtitutũ ſumoniri faciat, quare ĩpediat p̄ſentare, reſpondere poterit inprimis ꝙ eccleſia ſiue capella nõ vacat, quo caſu erit ordinarius conſulendus, & ſecundũ mandatũ ſuũ terminabitur negotium. Itẽ dicere poterit ꝙ nihil iuris clamat in aduocatione, nec aliquẽ impedit p̄ſentando, cùm ipſe ſit in poſſeſſione rei, & cùm eccleſia vel capella non vacet. Eodẽ modo reſpondere poſſet patronus de nõ vacatione, ſi ſũmonitus eſſet quare præſentationẽ impediret tanquã ad eccleſiã vacãtem, cùm non vacaret. Cùm autẽ impediens comparuerit, docere poterit multipliciter ꝙ iniuſtè non impediuerit, tum quia tenet tenemẽtum, ad quod aduocatio pertinet, ex alia iuſta cauſa acquirendi imperpetuum, vel ad tẽpus, ſine alia exceptione cum aduocatione & cũ omnibus pertinentijs ſuis, quod quidem multipliciter docere poterit per inſtrumenta, & alijs plurib⁹ modis, ſecũdũ quod ſuperiùs ꝓpẽdi poterit maniſeſtè. Itẽ ĩpedit patron⁹ ſiue aduocat⁹ aduocatũ iuſtè p̄ſentãtẽ multis modis, ĩiuſtè, vt ſi cõtra factũ ꝓpriũ vel anteceſſorũ ſuorũ qui ius ſuũ p̄ſentãdi dederint vel remiſerint p̄ſentãti, vel anteceſſorib⁹ ſuis. Itẽ iniuſtè ſi cõtra ius cõmune, vbi quis habuerit tenementũ ad quod ꝑtinet aduocatio, ſine aliqua exceptione, ad tẽpus, vel imperpetuũ, vel pẽdente lite donec diſcuſſum fuerit de iure, ſiue placitũ fuerit de ipſo tenemẽto cũ ꝑtinẽtijs ſiue tantũ de ipſa aduocatione. Itẽ iniuſtè, ſi cõtra ea quæ ritè acta ſunt in curia domini Regis ꝑ iuditiũ vel cõcordiã & finẽ factũ. Itẽ grauare poterit & vexare clericus clericum iniuſtè poſt præſentationem a ſuo patrono cuidã inſtituẽdũ vel iam inſtitutũ, ad irritandũ ea quæ in curia Regis ritè acta ſunt, & quibus caſibus ad auxiliũ Regis erit recurrendũ. Itẽ poterit epiſcopus pendẽte lite ante lapſum ſex menſiũ eccleſiã iniuſtè incũbrare, & ideo fieri deberet inhibitio ne incumbraret, vel ne clericũ admittet ad præſentationẽ alicui⁹, donec placitũ ĩ curia dñi Regis fuerit terminatũ: & maximè

maximè ante lapſum ſex menſum, vt ſi aſſiſa vltimæ præſentationis arramata fuerit inter aliquos duos vel alios plures, vel placitum Quare impedit, vel placitum ſuper recto ſimul & ſemel, vel aliquod iſtorũ per ſe, nõ poterit ordinarius aliquem admittere ad præſentationem alicuiꝰ partis, donec placita fuerint terminata, & ſi cùm ſuper iure fiat cõtentio & ſciri non poſſit quis eorum vltimò præſentauerit, ſi antẽ conſtiterit de vltima præſentatione, tunc fiat placitũ de ipſo iure. ſi ille qui in poſſeſſione fuerit præſentandi præſentauerit, tenetur epiſcopus clericum admittere nõ obſtante aliqua inhibitione. Et ſi contentio inde habeatur, ꝓcedat aſſiſa vltimæ præſentationis, nec impediri debet propter placitum ſuꝑ ipſo iure, nec etiã propter placita qualiacũq;.

¶ 1 Forma breuium poſt ſeyſinam recuperatam. 2. Breue epiſcopo vel ordinario dirigendũ cùm quis ſeyſinã recuperauerit per aſſiſam vltimæ præſentationis. 3. Breue quòd epiſcopus admittat clericum non obſtante reclamatione ſed per iuditium. 4. Vbi ſunt participes in præſentatione. 5. Breue de quatuor ſororibus quarũ duæ habent virum & duæ non. 6. Breue ſi concordia fiat. 7. Breue ſi per iudicium ratione firmæ. 8. Breue de admittendo clerico vbi partes conſentiunt in clericum propter minorem qui non poteſt ad chartas reſpondere. 9. Alia forma de eodem. 10. De clerico admittendo vbi quis præſentatur de communi aſſenſu plurium qui ſunt plenæ ætatis. 11. Breue vbi vnus remittit ius ſuum alteri ex quatuor participibus & duo conſentiunt in eundem. 12. Cùm quis præſentauerit ad eccleſiam antequam recuperauerit manerium, ad quod pertinet aduocatio. 13. Si epiſcopus non admiſerit clericum ad mandatum Regis. 14. de probibitione facienda Iudicibus ſi clericus alium clericum implacitauerit. Cap. 7.

CVm quis ſeyſinam ſuã recuperauerit per aſſiſam, ſtatim habeat breue ad epiſcopum de admittendo idoneam perſonam ad præſentationem ſuam in hac forma. ¶ 2. Rex venerabili in Chriſto patri A. eadem gratia Londoñ epiſcopo ſalutem. Sciatis quòd talis A. prior in curia noſtra coram Iuſtitiarijs noſtris apud talem locum, recuperauerit ſeyſinam ſuam de aduocatione talis eccleſiæ (vel ſic & melius vt videtur) ſcilicet ſeyſinam præſentationis ſuæ ad talem eccleſiam verſus talem per aſſiſam vltimæ præſentationis inde ibi inter eos captã. Et ideo vobis mãdamus, ꝙ ad præſentationem ipſius prioris, idoneam perſonam ad eandẽ eccleſiam admittatis Teſte &c. Si vero contingit quòd recordum debeat in breui comprehendi, tunc dicatur ſic. Rex tali epiſcopo ſalutem. Sciatis quòd cùm aſſiſa vltimæ præſentationis ſumonita eſſet in curia noſtra coram Iuſtitiarijs noſtris &c. inter A. querentem & B. deforc. quis aduocatus tempore pacis præſentauit vltimam perſonã quæ mortua eſt ad talem eccleſiam, recognitum fuit in eadem curia noſtra coram eiſdẽ Iuſtitiarijs noſtris per eandem aſſiſam, ꝙ prædictus B. præſentauit clericum ſuum ad eãdem eccleſiam, qui vltimò obijt perſona in eadem ad præſentationem ipſius B. & ideo vobis mandamus quòd ad præſentationẽ prædicti B. idoneam perſonam ad eandem eccleſiam admittatis. Teſte &c. Si vero quis recuperauerit præſentationem ſuam per breue Quare impedit, vel Quare non permittit, tunc fiat breue epiſcopo in hac forma.

¶ 3. Rex tali epiſcopo ſalutem. Sciatis ꝙ A. in curia noſtra coram &c. per iuditiũ eiuſdẽ curiæ nr̃æ recuperauit ſeyſinam ſuã verſus talẽ de aduocatione talis eccleſiæ. Vel ſic: recuperauit p̃ſentationẽ ſuã ad talẽ eccleſiam verſus talem. Et ideo vobis mandamus ꝙ non obſtante reclamatione ipſius B. ad præſentationem ipſius A. idoneam perſonã ad eandẽ eccleſiam admittatis Teſte &c. Item ſi altera partium per cõcordiã præſentationem retinuerit, ſiue ſumonitus fuerit ad aſſiſam quis aduocatus, vel ad breue Quare impedit, vel ad breue Quare nõ permittit, tũc fiat tale breue. Rex tali epiſcopo ſalutem. Sciatis ꝙ cùm aſſiſa vltimæ præſentationis ſumonita eſſet in curia noſtra coram &c. inter A. querentẽ & B. impedientẽ quis aduocatus &c. vt ſupra vel ſic: ad breue Quare impedit vel Quare non permittit. Sciatis quòd cùm A. ſumonitus eſſet in curia noſtra corã &c. ad reſpondendum B. quare impediuit eum iniuſtè præſentare idoneam perſonam ad eccleſiam de tali loco quæ vacat & cuius aduocationẽ ſiue præſentationem idem B. dicit ad ſe pertinere tali ratione. Idem A. venit in curia noſtra eadem coram præfatis Iuſtitiarijs noſtris & recognouit & conceſſit eidem B. præſentationẽ ſuã ad prædictã eccleſiam. vel ſic: recognouit p̃ſentationẽ vel aduocationẽ illius eccleſiæ eſſe ius ipſius B. & illã remiſit & quietũ clamauit &c. Et ideo vobis mandamus ꝙ ad p̃ſentationẽ ipſius B. ad eandẽ eccleſiã idoneam ꝑſonã admittatis Teſte &c. Et ſciẽdũ ꝙ ſi de vacatione vnius eccleſiæ diuerſa breuia a diuerſis impetrantur, corã vno Iuſticiario, & diuerſimodè terminentur & per diuerſa iuditia, vt ſi vnꝰ recuperauerit per aſſiſã, & aliꝰ nihil capere poſſit ꝑ breue Quare impedit, vel Quare nõ ꝑmittit, vel quidã p̃ſentatoni cõſentiãt, vel quidã nihil clamãt in p̃ſentatiõe nomine ſuo ſed alieno, & qui p̃ſentatiõi cõſentiãt. Itẽ ſi aſſiſa capta fuerit ꝑ defaltã & huiuſmodi, oportet de omnibus placitis in breui quod epiſcopo dirigit̃ facere mẽtionẽ, vt ſupra videri poterit paulo ante ꝑ exẽplũ. Quęritur autẽ ĩter cætera, quare in breui de admittẽdo clericũ poſt captionẽ aſſiſæ vltimæ præſentatiõis in modũ aſſiſæ, nõ cõtineat̃ hec clauſula (non obſtãte reclamatione talis) ſicut cõtinet̃ in breui quod mitti debet ad epiſcopũ, poſtq̃ quis recuperauerit p̃ſentationẽ ſuã ꝑ breue Quare ĩpedit, vel Quare nõ ꝑmittit: reſponderi poterit & ſufficiẽter, ꝙ breue Quare impedit & Quare nõ permittit, in ſe cõtinet certas ꝑſonas & determinatas, inter quas vertit̃ cõtentio, & inter quas ſtare poſſit iuditiũ quod nõ eſt in aſſiſa vltimæ p̃ſentationis, quia licet ibi ſint certæ perſonæ inter quas vertitur cõtẽtio, aſſiſa tamẽ facit ꝑ quolibet de populo tã ꝑ abſente q̃ pro p̃ſente, & tã pro nõ nominato in breui, q̃ pro nominato ꝑpter virtutẽ huiuſmodi dictionis (quis) quæ diſtributiua eſt, & certas ꝑſonas nõ cõplectit̃. Et vnde non ſufficeret dicere (nõ obſtãte reclamatiõe talis noĩati in breui) cũ poſſit reclamare aliꝰ quicũq; nõ nominatꝰ ſi aſſiſa faceret ꝑ eo. Sed eſto ꝙ aſſiſa nõ ſit capta ĩ modũ aſſiſæ, ſed ĩ modũ Iuratæ, vt ſi dñо apponet̃ charta, vel cõuẽtio, vel cõditio, vel hmõdi, tũc dicat̃, nõ obſtãte reclamatiõe talis, quia nõ dicit̃ indeterminatè quis aduocatꝰ, vt ꝑbatur ĩ rotulo de termino ſ.T. & ſ.M. ãno Regis. H. iij. incipiẽte iiij, in com̃ Oxoñ inter Robertũ de Harpdene &

Reginaldũ de Albo monaſterio. Aſſiſa vltimæ p̄ſentationis, de eccleſia de Harpdene: & ita fieri debet (vt videtur) ĩ quolibet iuditio vbi aſſiſa nõ capitur in modũ aſſiſę. Item poterit eſſe alia forma concordiæ vbi contẽtio fuerit per aſſiſã inter plures vnũ ius habẽtes quaſi vnus hæres, per aſſiſam vltimæ præſentationis, vel per breue Quare impedit, vel Quare non permittit, ſi vnus ex pluribus cõſentire voluerit, remanebit præſentatio, & epiſcop⁹ eccleſiæ ꝓuidebit, nec poterit ſibi vendicare priuilegiũ, ætas, nec dignitas, nec perſonarũ pluralitas, quia aut omnes cõſẽtiant aut nullus. Conſentire tamen poſſunt multipliciter, & formetur breue ſẽper ſecundũ formã conſenſus, conſentire enim poterit vnus ex plurib⁹ tali modo. s. ꝙ nũquã conſentiet in clericũ quẽ participes p̄ſentauerĩt prius, ſed libenter in aliũ conſentiet quã ipſi participes ſui eligent & præſentabunt, & tunc fiat breue in hac forma. ¶ 4. Rex tali epiſcopo ſalutẽ. Sciatis ꝙ cùm A. ſumonitus eſſet in curia noſtra corã &c. ad reſpondendũ B. & C. vxori ſuæ, quare ipſe impediuit eos præſentare idoneã perſonã ad eccleſiam talẽ, quæ vacat, & cuius eccleſiæ aduocationis ipſi B. & C. petũt duas partes. Idẽ A. venit in eadẽ curia noſtra, & dixit ꝙ iuſtè impediuit, quia ius p̄ſẽtandi ad tertiã ꝑtẽ ꝑtinet ad ipſũ, eo ꝙ ꝑticeps eſt prædictorũ B. & C. Adiecit etiã ꝙ nunquã in clericũ quẽ ipſi B. & C. præſentauerant cõſentiret, eo ꝙ ipſe minus idoneus fuit vt dicebat, in aliũ tamen a primo ab eiſdẽ B. & C. præſentatũ (dum tamen idoneus eſſet) conſentiret. Et ideo vobis mandam⁹, ꝙ ſi prædicti B. & C. in vnã perſonã idoneã conſenſerint, & illã vobis ſimul cum prędicto A. cõmuniter præſentauerĩt, tunc ad prędſentationẽ eorũ omniũ, perſonã illam ad eandem eccleſiã admittatis. Si autẽ in perſonã talem idem A. cõnſentire noluerit: vt cõuenit, tunc (non obſtante reclamatione ipſius A.) ad pręſentationẽ ipſorũ B. & C. idoneã perſonã quam ipſi elegerint, ad eãdem eccleſiã admittatis. Teſte. &c. Eodem modo fiat de pluribus participibus ſi cõſenſerint de præſẽtando alternis vicibus ſucceſſiuè, & inſeratur in breui tota forma concordiæ. Si quatuor ſorores participes quarũ duæ viros habeãt & duæ non, ſimul cum viris petierint ſeyſinã pręſẽtandi verſus aliquos, & per aſſiſam recuperauerint, tunc fiat breue ep̃o in hac forma. ¶.5. Rex tali ep̃o ſalutem Sciatis ꝙ A. & B. vxor ei⁹ C. & D. vxor eius E. & F. ſorores ipſarũ B. & D. in curia noſtra &c. recuperauerũt ſeyſinam præſentationis ſuæ verſus S. & G. per aſſiſã vltimæ pręſẽtationis inde ibi inter eos captã pręſẽtibus H. & I. ſimul cũ prędicto G. cõtra aſſiſã illam, & cõcedentibus iiſdẽ A. &. B. C. & D. E. & F. pręſentationẽ ſuã ad eandẽ eccleſiã, & ideo vobis mãdamus ꝙ ad preſentationẽ prædictorũ A. & C. ratione prędictorũ B. & D. vxorũ ſuorũ & ad pręſentationẽ prę dictorũ E & F idoneã perſonam ad eandem eccleſiã admittatis. Si autẽ poſt aſſiſã captã cõuenerit int̃ ꝑtes ꝑ cõcordiã de aliqua pẽſiõe augẽda de gratia & ordinatiõe ep̃i, tũc fiat breue in hac forma. ¶.6. Rex tali epiſcopo vel eius officiali ſalutẽ. Sciatis ꝙ poſt aſſiſã vltimæ præſẽtationis captã inter A. querentẽ & B. impedientẽ, de tali eccleſia per iuſtitiarios noſtros ad hoc aſſignatos ꝑ p̄ceptũ nr̃m, cõuenit inter eoſdẽ A. & B. in curia noſtra corã nobis de eadem eccleſia. s. ꝙ. prædictus

dictus B.recognouit aduocationem illius eccleſiæ eſſe ius ipſius A.ſalua
tũ eidē B.Abbati vel priori & ſucceſſorib' ſuis quadā annua portione.vi.
marcarum quā idem B.& prædeceſſores ſui inde percipere conſueuerũt,
& quam prędictus A.eidem B. recognouit vt idem B. dicit,& quā etiam
idem A. augeri deſiderat vſq; ad C.s.ſi prædictus B. hęc (ſalua honeſta-
te epiſcopi) de gratia poſſit obtinere . Et ideo vobis mandamus (ꝙ non
obſtāte reclamatione eiuſdem B.) ad pręſentationem ipſius A.idoneam
perſonam ad eandem eccleſiam admittatis. Salua tamen eidem B.dicta
portione ſex marcarũ cũ augmētatione prædicta,ſi illā de gratia veſtra &
cũ honeſtate poſſit obtinere.Si quis per iudiciũ recuperet pręſentationē
ratione firmæ quā habuerit de aliquo manerio cũ omnib' ꝑtinētijs ſuis,
nulla facta exceptione,tunc fiat breue epiſcopo in hac forma. ¶.7. Rex
tali epiſcopi ſalutem.Sciatis quòd A.in curia noſtra corā iuſticiarijs no-
ſtris &c.per conſiderationem eiuſdem curiæ noſtræ recuperauit ſeyſinā
præſentationis ſuæ ad talem eccleſiā,verſus B.ea ratione quòd prędictus
A.habet manerium de N.ad firmā de prædicto B.cum omnibus ſuis per-
tinentijs,nulla facta exceptione,vel quibuſdā ſpecialiter exceptis, nulla
tamen mentione facta de aduocatione , ſicut patet manifeſtè per chartā
ipſius B.quā idem A. in eadem curia noſtra , coram eiſdem Iuſticiarijs
noſtris oſtendit,& etiam quā idem B.in eadem curia recognouit.Et ideo
vobis mandamus (quòd non obſtāte reclamatione ipſius B.) ad præſen-
tationem prædicti A ratione prædictæ firmę (ſecundum quod prædictũ
eſt) idoneā perſonā ad eandem eccleſiā admittatis.T.&c. Si minor infra
ętatem aſſiſam portauerit,& proferantur contra ipſum chartæ anteceſſo-
rum ſuorũ ad quas ipſe infra ætatem reſpondere non poſſit, vel ſi aliquis
cōtra ipſum proferat breue Quare impedit, & chartam exhibeat in iudi-
cio ad quam reſpōdere non poſſit minor,& ita ꝙ de neceſſitate oporteat
placitum remanere vſq; ad ætatem,prouiſo tamen quòd ei qui eſt infra
ętatē nihil iuris depereat,& ita quòd de conſilio curiæ eligant partes cle-
ricum,& communiter præſentent, reſeruata tamen quadā minima pen-
ſione (vt ſuperius dictum eſt) eat breue ordinario loci in hac forma ¶.8.
Rex tali epiſcopo ſalutem.Sciatis ꝙ cùm A. qui eſt infra ætatem in curia
noſtra corā iuſticiarijs noſtris &c.peteret verſus B.aduocationē talis ec-
cleſiæ per aſſiſam vltimæ præſentationis ibi inter eos ſummonitam,& tā-
dem conuenit inter eos ꝙ ipſi idoneam perſonam cōmuniter pręſenta-
rent ad eandem eccleſiam, ſaluo iure vtriuſq; eorum, cùm idem A. qui
nunc eſt infra ætatem peruenerit ad ætatem.Et ideo vobis mandamus,ꝙ
ad præſentationem ipſorum A. & B. ſaluo iure vtriuſq; ipſorum, cùm
idem A. ad ætatem peruenerit (ſecundum quod prædictum eſt) idone-
am perſonam ad eandem eccleſiam admittatis.T.&c. ¶.9. Rex tali epiſ-
copo ſalutē.Sciatis quòd cùm A.cuſtos filij & hæredis B.ſumonitus eſſet
in curia noſtra coram iuſticiarijs noſtris &c.ad reſpondendum tali Abba-
ti Quare impediuit eundem Abbatem præſentare idoneam perſonam ad
eccleſiam de N.quæ vacat,& cuius eccleſiæ aduocationē idē A. dicebat
ad ſe pretinere ratione dicti hæredis : Ipſe Abbas venit in curia eadē, &
oſtendit

oſtendit chartas anteceſſoris talis dicti hæredis, per quas dicebat ius aduocationis eiuſdem eccleſiæ ad ſe pertinere. Tandem vero conuenit inter eoſdem Abbatem & A.de cõmuni conſenſu ꝙ ipſi communiter inter eos clericum eligant,& eundem vobis præſentent,ſaluo tamen vnicuiq; ipſorum Abbatis & hæredis iure ſuo impoſterùm,tam ſuper poſſeſſiõe q̃ ſuper ꝓprietate,& ita ꝙ neutri ipſorum aliquid iuris depereat, poſſeſſionis vel proprietatis,cùm prædictus hæres ad hæreditatem peruenerit. Et ideo vobis mandamus ꝙ ad præſentationem prædictorum Abbatis & A. idoneam perſonam ad eandem eccleſiam admittatis, ſaluo iure cuiuſlibet,cùm prędictus hęres ad ętatem peruenerit,ſecundum quod prędictũ eſt.Teſte.&c. Et ꝙ de communi cõſenſu eligi debet clericus & communiter pręſentari propter minorem ętatem heredis, habetis de termino S. Michaelis, anno regis H.xiiij. incipiente xv. in cõm Derby aſſiſa vltimæ pręſentationis de eccleſia de Eltdene. Item aliud breue de eadem materia vbi præſentatur clericus de communi conſenſu eorum qui ſunt plenę ętatis,vbi placitũ fuit per breue de recto.¶ 10. Rex tali epiſcopo ſalutem. Sciatis ꝙ conuenit in curia noſtra coram Iuſticiarijs &c.inter A. petentẽ & B.deforciantem de aduocatione eccleſiæ de N.cum pertinentijs,vnde placitum fuit inter eos in eadem curia,ſcilicet ꝙ prędicti A.& B.idoneam perſonam eligant ad ipſum & eandem eccleſiam vnanimiter pręſentent, ſaluo iure cuiuſlibet. Et ideo vobis mandamus ꝙ ad præſentationem ipſorum A.& B. (ſaluo iure cuiuſlibet ſecundum quod prædictum eſt)idoneam perſonam ad eandem eccleſiam admittatis.Teſte &c. Item retenta prima forma,ſi ſit tertius qui remittat ius ſuum de eadem eccleſia tũc primò dicatur ſub vna & eadem forma breuis,ſcilicet.¶.11. Rex &c.Sciatis ꝙ ita conuenit in curia noſtra corã &c.inter A petentem & B. deforciãtẽ de aduocatiõe talis eccleſiæ,vnde placitũ fuit inter eos &c.s.ꝙ prædict⁹ A.remiſerit & quiet̃ clamauerit D.& hæredib⁹ ſuis ipſi B. & hęredib⁹ ſuis totũ ius & clameũ &c. Conuenit etiam iter eundẽ A. petẽtẽ & C. deforceantẽ de aduocatiõe p̃dict̃ eccleſię cũ ꝑtinentijs,& vnde placit̃ fuit inter eos &c.s.ꝙ prædicti A.& C.idoneã perſonã eligãt cõmuniter &c. vt ſupra.Et ideo vobis mandam⁹ (ꝙ non obſtante reclamatione ipſius B.) ad præſẽtationẽ ipſorũ A.& C.(ſaluo iure cuiuſlibet vt prædictũ eſt)idoneã perſonã ad eandẽ eccleſiã admittatis.Teſte &c.Si quis impedimẽtũ appoſuerit pręſẽtãti qui eſt in ſeyſina manerij qualitercũq; ad qđ pertinet aduocatio,& ſimilit̃ p̃ſẽtat clericũ ea ratione,quia dicit ſe ius habere in manerio, et cùm aſſiſa vltimæ p̃ſẽtationis vel iuditiũ faciat ꝓ eo qui eſt in ſeyſina,fiet ep̃o breue in hac forma. ¶ 12. Rex tali ep̃o ſalutẽ.Oſtenſũ eſt nobis ex parte A.ꝙ cũ ipſe teneat tale maneriũ cũ aduocatiõe eccleſię & cũ oĩb⁹ alijs pertinẽtijs ſuis,& B.qui maneriũ illud in curia noſtra. &c. clamat vt ius ſuũ vobis clericũ ſuũ p̃ſentauerit ea ratione, ꝙ dicit ſe ius habere in manerio illo,licet nihil habeat in ſeyſina de eodẽ manerio,nec de aliquib⁹ eiuſdẽ manerij ꝑtinẽtijs,ſicut idẽ B.in cur̃ nr̃a nuꝑ recognouerit,p̃ſẽtationẽ p̃dicti A.ĩpedit & iniuſtè.Et quia cõſtat nobis tũ ꝑ recognitioñ ipſi⁹ B.tũ ꝑ hoc ꝙ petit maneriũ illud vt i⁹ ſuũ cũ ꝑtiñ ſuis,ꝙ idẽ.B nul-

nullam habet inde ſeyſinam, vobis mãdam⁹ (ꝙ nõ obſtante reclamatione ipſius B.) ad præſentationem ipſius A. idoneã perſonam ad eãdẽ eccleſiã admittatis Teſte &c. Quòd ſi epiſcopus ad tale mandatum clericum præſentatum minimè admiſerit, fiat ei aliud breue in hac forma. ¶ 13. Rex tali epiſcopo ſalutem. Satis recolimus vobis aliàs dediſſe in mandatis, quòd non obſtante reclamatione B. ad præſentationem A. idoneam perſonam ad talem eccleſiam (quæ vacat) admitteretis, cuius eccleſiæ aduocationem idem A. in curia noſtra nuper recuperauerit verſus, eũdẽ B per aſſiſam vltimæ p̃ſentationis &c. per iuditium eiuſdem curiæ noſtræ. Et ſuper hoc oſtenſum eſt nobis ex parte ipſius A. ꝙ idem B. pręſentacioni ipſius A. impedimentum oppoſuit ea ratione, ꝙ idem B. in curia noſtra coram &c. manerium illud ad quod aduocatio illa pertinet clamat vt ius ſuum, & quia idem B. manerium illud adhuc nondum recuperauit nec, aliquid de pertinentijs ſuis & aduocatio illa ſit de eius pertinentijs, vobis mandamus, ꝙ non obſtante reclamatione ipſius B. &c. ¶.14. Si clericus ab eo pręſentatus qui iudicium amiſerit clericum præſentatum ab eo qui ius pręſentandi euicit in cauſam traxerit coram quibuſcunq; iudicibus, ad impediendum ea quæ in curia domini Regis rite acta ſunt, fiat iudicibus prohibitio ne procedant per tale breue.

1 Prohibitio ſi clericus ab eo implacitatus qui amiſit implacitauerit clericum eius qui per iudicium recuperauerit. 2 De prohibitione dum quis fuerit infra ætatem. 3. Cùm quis per aſſiſã recuperauerit & poſtea cũ fuerit implacitatus per breue de recto incipiat eccleſia vacare. Cap.8.

REx tali & cõiudicibus ſuis ſalutem. Oſtenſum eſt nobis ex parte A. ꝙ cùm aliquando in curia noſtra coram iuſticiarijs noſtris &c. arramaſſet verſus C. aſſiſam vltimæ præſentationis, quis aduocatus tempore pacis &c. Ad eccleſiam talem, & idẽ B. non dediceret quin clericus qui vltimò obijt perſona in eadem eccleſia pręſentatus eſſet per ipſum A. & ad pręſentationem ſuam admiſſus, & vnde in eadẽ curia noſtra cõſideratũ fuit ꝙ prædict⁹ A. in ſeyſina ſua remaneret, & ita quòd ad mãdatum noſtrum & ad pręſentationem ſuam epiſcopus loci clericum admitteret, & admiſit quendam C.D. quem prædictus B. qui præſentationẽ illam amiſit aliquãdo præſentauerit, predictum C. coram vobis trahat in placitum de eadem eccleſia autoritate literarum domini Papæ. Et ſi idẽ B. coram vobis obtineret in cauſa memorata, irritare poſſet ea quæ in curia noſtra ritè ſunt acta, & cùm hoc eſſet manifeſtè contra coronã & dignitatem noſtrã, vobis mandam⁹ quòd in cauſa illa non procedatis de cætero, propter quod ad vos nos capere debeamus. Teſte. &c. Item aliud breue de eadem materia. ¶.2. Rex talibus Iudicibus ſalutem. Prohibemus vobis ne teneatis placitum coram vobis in curia Chriſtianitatis de aduocatione talis eccleſiæ & de tali eccleſia de cuius aduocatione nuper placitum fuit in curia noſtra coram nobis &c. Inter A. de N. querentem vel petentem & B. cuſtodem C. filij & hæredis talis impedientem ratio-

tione talis iuris quod idem B.dicebat eundem C.habere in aduocatione illa.Et vnde inter eoſdem A.& B. in eadem curia noſtra conuenit coram nobis, ita quòd vterquè illorum conſenſit in talem clericū eo quód placitum terminari non potuit,nec res in iudicium deduci, cùm prædictus C.(de quo dicitur quòd ius habet in aduocatione illa)adhuc ſit infra ætatem,quia ſi placitum illud coram vobis in curia Chriſtianitatis procederet,idem C.de aduocatione illa dum ſit infra ætatem poſſet damnum incurrere,& placita de aduocationibus ſpectant ad coronam & dignitatem noſtram Teſte &c. Qui vero ſi ad talem prohibitionem deſiſtere noluerint,attachientur,vel epiſcopus habeat eos cùm laicum feodum non habuerint, vt infra de prohibitionibus pleniùs. Si quis ſemel per aſſiſam ſeyſinam præſentandi recuperauerit & ille verſus quē recuperauerit petere inceperit aduocationem per breue de recto,et pendente placito inceperit iterum vacare eccleſia,& vterquè ipſorum præſentauerit,ille pręferri debet qui vltimò præſentauit, & fiat breue ad epiſcopū hac forma.

¶ 3. Rex tali epiſcopo ſalutem. Oſtenſum eſt nobis ex parte A. quòd cùm ipſe nuper in curia noſtra &c. recuperaſſet præſentationem ſuam ad eccleſiam talem verſus B. per aſſiſam vltimæ præſentationis inde ibi inter eos captam, & clericus ad præſentationem ſuam admiſſus eſſet ad eccleſiam illam ad mandatum noſtrum, & idem B. cùm iam incepit placitare per breue de recto ſuper ipſa proprietate & contigerit illam eccleſiā iterū vacare pendente placito ſuper recto,idē B.ratione iuris quod dicit ſibi competere cùm nullum adhuc ſciuerit, clericum ſuum pręſentat ad eccleſiam memoratam vt præſentationem ipſius impediat, de quo conſtat quòd ſit in poſſeſſione præſentandi. Et ideo vobis mandamus(ꝙ non obſtante præſentatione & reclamatione ipſius B. nec etiam prohibitione noſtra ſi quam habueris,ne clericum admittatis donec placitum ſuper recto determinetur) ad præſentationem ipſius A. idoneam perſonam ad eandem eccleſiam admittatis, niſi forte ſit aliquis alius a prædicto B.qui p̄ſentationi ipſius A.legittimū impedimētū opponat Teſte &c.

1 ¶ Breue de ſummonendo epiſcopum qui ad mandatum domini regis clericū admittere recuſauit. 2. Si pluries mandatum fuerit officialibus. 3. Si epiſcopus fecerit defaltam. 4. Cum epiſcopus comparuerit. Cap.9.

SI cùm Epiſcopus vel alius ordinarius regium ſuſcepit mandatum de admittendo clericum ad eccleſiam, clericum non admiſerit, ad querelam patroni præſentantis ſummoneatur epiſcopus,quòd ſit coram iuſtitiarijs ad oſtendendum quare non admiſerit per tale breue. Rex vicecom̄ ſalutem.Si A.fecerit te ſecurum de clamore ſuo proſequendo,tūc ſummoneas per bonos ſummonitores talem epiſcopum, quòd ſit corā iuſtitiarijs noſtris tali loco,tali die,oſtenſurus quare ad præſentationem ipſius A.non admiſit idoneam perſonam ad mandatum noſtrum, ad talē eccleſiam,cuius eccleſiæ aduocationem prædictus A. in curia noſtra coram eiſdem iuſtitiarijs noſtris recuperauerit verſus B. per iudiciū eiuſdē curiæ noſtræ,vel per finem inter eos factum, vel per aſſiſam vltimæ præ-

ſentationis inter eos captam,vel alio quocunquè modo,& habeas ibi ſũmonitores et hoc breue Teſte &c.Aliud bre de eodem.Rex vic.ſalutem. Si A.fecerit te ſecurum &c. tunc ſummoneas talem epiſcopum quòd ſit oſtenſurus &c. vt ſupra,idoneam perſonam ad eccleſiam de N. quæ vacat,vt dicitur, deſicut idem A. ſeyſinam aduocationis eiuſdem eccleſiæ coram iuſtitiarijs noſtris ad hoc aſſignatis recuperauerit per aſſiſam vltimæ præſentationis,verſus B. inde ibi inter eos captam, & habeas ibi ſumonitores &c.Idem de eodem .s. vbi manerium aliquod datũ ſit in maritagium cum aliqua filia alicuius cum aduocatione & alijs pertinentijs ſuis,et cùm eccleſia vacauerit,opponat impedimentum donator pręſentationi donatorij, & eo in curia domini regis diſcuſſo, cùm ſemel mandatum ſit epiſcopo vel ſuis officialibus quòd ad præſentationem donatorij clericum admittãt,& ipſi nihil inde fecerint,ſũmoneatur epiſcopus per tale breue. ¶ 2. Rex vicecom ſalutem.Summoneas per bonos ſummonitores talem epiſcopum quòd ſit coram &c. ad reſpondendum A. quare ad præſentationem ſuam non admittat idoneam perſonam ad talem eccleſiam ſicut ſemel officialibus ſuis & ſecundò eidem epiſcopo mandauimus,cuius eccleſiæ aduocationem B.nuper in curia noſtra &c. recognouit & conceſſit eidem A. in maritagium cum filia ſua tali vt pertinet ad tale manerium quod idem B.dederit eidem A. priuſquam idem B.clericum ſuum ad eandem eccleſiam præſentaſſet, et per quam præſẽtationem idem epiſcopus clericum ipſius A. ad eandem eccleſiam differt admittere,vt idem A.dicit. Et habeas ibi ſummonitores Teſte &c.

¶ 3. Epiſcopus cùm ſummonitus fuerit venit aut non venit,nec per ſe, nec ſe excuſat per nuntium, nec per eſſoniatorem, quo caſu procedatur ad defaltam,& attachietur, vt infra de attachiamentis, et omnis ſolennitas & ordo attachiamentorum obſeruetur, nec erit dilatio periculoſa præſentato nec præſentanti, quamuis ſumptuoſa cùm poſt iudicium in curia domini Regis redditum,non currit tempus ſex menſium.Si autem epiſcopus ſe eſſoniauerit,bene iacet. ¶ 4. Cùm autem venerit,aut prętendit rationem ſufficientem quare præſentatum non admiſit, quo caſu indemnis remanebit. Si autem minùs ſufficientem vel omnino nullam, in miſericordia domini Regis remanebit. Minus ſufficientem, vt ſi dicat quòd præſentatum non potuit admittere propter appellationem quã clericus illius qui amiſit interpoſuit.Et illa ideo minùs ſufficiens eſt,quia per litteras domini Regis conſtare potuit epiſcopo, quòd ille qui appellantem præſentauit, nihil iuris habuit in præſentatione. Sufficere autem videtur, vt ſi dicat Epiſcopus quòd non ſit ei imputandum quòd clericum non admiſit ſed ipſi præſentanti: quia primò præſentauit A. et poſtea mutata voluntate præſentauit B.contra quem idem A. appellauit & proſecutus eſt apppellationem ſuam, & contra talem appellationem non potuit admittere prædictum B. ſecundò præſentatum. Item dicere poterit ꝙ eccleſia nõ vacat nec multo tẽpore vacauit ad pręſentationem ipſius talis,quia ſi aſſiſa inde capta fuit,capta fuit ꝑ defaltam, vel in abſẽtia veri patroni qui nihil dicere potuit contra aſſiſam. Itẽ concedere potuit ꝙ vacauit,et quòd quidã præſentauit publicè, & ꝙ facta fuit inqſitio

poſt

poſt longum interuallum cum debita ſolennitate, nec fuit aliquis qui ſe opponeret præſentationi, præſentando nec appellando in ipſa præſentatione talis, nec in inquiſitione, nec in ipſa inſtitutione. Et quo caſu, doceat querens contrarium ſi poſſit .s. quód doloſa fuit præſentatio & clandeſtina inquiſitio & inſtitutio nec ſolennis, vel etiam doceat ſe ſemper reclamaſſe & appellaſſe in præſentatione, & in inquiſitione & in ipſa inſtitutione, & inde habeat probationes et ſectam ſufficientem. Et ſi epiſcopus contra hoc ſe defendere non poſſit, deliberet eccleſiam vel conquerenti ſatiſfaciat alio modo. Et iſta ad præſens ſufficiant exempli cauſa.

¶ Tractatus tertius

Libri quarti, in quo tractatur de Aſſiſa Mortis anteceſſoris.

(.·.)

1 ¶ *De prima ſeyſina poſt mortem anteceſſoris.* 1. *Si dominus capitalis vacuam inuenerit ſeyſinam.* *Cap.1.*

Supradictum eſt de ſeyſina propria, cùm quis iniuſtè diſſeyſitus fuerit per violentiam omninó, vel impeditus quo minûs commodè vti poſſit ſeyſina, qualiter reſtituatur: nunc autem dicendum de ſeyſina aliena & propinqua .s. alicuius anteceſſoris præmortui, qualiter hæredibus ꝓpinquioribus acquiratur. De ijs de quibus anteceſſor obijt ſeyſitus vt de feodo quacunq; ratione vel quocunq; titulo, ſiue conſiſtant in corpore ſiue in iure, hæres propinquior eandem habebit ſeyſinam quam anteceſſor habuit, & ſi plenæ ætatis extiterit, & vacuam poſſeſſionem inuenerit, ſi tempore mortis anteceſſorum dominus præſens non fuerit, bene licebit ei ſe ponere in ſeyſinam, dum tamen paratus ſit facere domino ſuo capitali quod de iure & ſecundum legem terræ facere debebit, cûm ipſum ad dominum recognouerit. Eodem modo ſi tempore mortis anteceſſoris in ſeyſina inuentus fuerit cum ipſo anteceſſore cuiuſcunq; ętatis extiterit, & ad hæredem recognitus fuerit, & dominorum poterit reſiſtere violentiæ ſi nitantur eum eijcere cùm plenæ ætatis extiterint. Si autem minoris ætatis, tunc non prius habebit dominus cuſtodiam terrarum vel corporis quàm ceperit homagium hæredis. Si autem dominus capitalis, tales cûm in ſeyſina fuerint & hæredes, contra eorum voluntatem eiecerit, ſiue ipſos hæredes recognouerit ſiue non, per aſſiſã nouæ diſſeyſinæ ſeyſinam ſuam rehabebunt, cûm plenæ ętatis extiterint. Si autem minor eiectus fuerit, habebit duo remedia, aſſiſã videlicet nouę diſſeyſinę, vel mortis anteceſſoris, quamcũq; iſtarum elegerit. Et ſi in vna

 defece-

defecerit regreſſum habebit ad aliam, ordine tamen obſeruato. Et cùm tales hęredes ita in poſſeſſione extiterint, nòn denegabitur domino capitali ſimplicem habere ſeyſinam, vt pro domino recognoſcatur, ita tamē quòd inde nihil capiat nec aliquem inde a poſſeſſione amoueat contra ipſorum hęredum voluntatem. Et quamuis a quibuſdam dicatur ꝙ capitalis dominus debeat habere primam ſeyſinam poſt mortem tenētis ſui, fallit tamen in hoc caſu quia primam habere non poſſit, licet habere poſſit cum hęreredibus vt dictum eſt communem. Si autem ſit hęres apparens vnus vel plures vnū ius habentes, et de quibus dubitetur an ſint hæredes vel non, vel ad hęredes non recognoſcantur, ſtatim ſibi perquirant per aſſiſā mortis anteceſſoris & doceant ſe eſſe hęredes per aſſiſā. Si autē dubitetur an præſentes qui ſe faciunt hæredes hęredes ſint vel non, quia hæres & frater antenatus profectus fuit in terram ſanctam forte, & neſciatur ſi viuus ſit vel non, fiat præſentibus ſeyſina ꝑ dominum capitalem & per aſſiſam ſub tali conditione, quòd ſi antenatus redierit, quòd ei reſtituatur hæreditas ſine placito, cùm bene conſtat quòd talis ſit hæres ſi viuus extiterit. Si autem dominus capitalis primā ſeyſinam habuerit, duo contendant de hæredibus, quorum quilibet ſe gerat pro hærede.ſ. poſtnatus cum primogenito, legittimus cum baſtardo, nulli eorum facienda erit hæreditatis reſtitucio, antequam conſtiterit quis eorum ſit hæres ꝓpinquior vel iuſtior, quod ſi fecerit, & hæredi non legittimo ſeyſinam fecerit, & homagium ſuum ceperit, ſi contra petitionem legittimi hæredis vocetur ad warantum, warantizaré tenetur dè iure, licet warrantizationi ſic reſpōdeat quòd homagiū talis ceperit ſaluo iure cuiuſlibet, quia male ſaluat ius veri hæredis, ex quo homagium ceperit non legittimum & ipſum inducit in ſeyſinam ad exhæredationem veri hæredis, cùm ſcit vel ſcire debet alium eſſe hæredem, vel impunè retinere poſſet ſeyſinam donec ei de veritate conſtaret, quod quidem locum habere poſſet, ſi dubium eſſet an alius hæres eſſet vel non, cûm nullus compareat vel contendat. ¶ 2. Si autem dominus capitalis vacuam inuenerit poſſeſſionem poſt mortem tenentis ſui, tenere ſe poterit in ſeyſina abſquè alicuius iniuria, donec conſtiterit ei quis ſit hæres legittimus. Et cûm conſtiterit ei quis ſit hæres legittimus, donec ad ipſum venerit facturus ei ſicut domino quod de iure facere debebit, & maximè ſi ipſum ad dominum recognoſcat, poterit enim contentio eſſe inter plures de iure dominij, de qua nihil ad præſens. Cûm autem dominus vacuam habuerit ſeyſinam, vt prædictum eſt, hæres ſine voluntate ipſius ingredi non poterit, quod ſi fecerit ſuper ſeyſinam capitalis domini, et dominus eum eiecerit: vel ſi ipſe hæres dominum capitalem eiecerit, & ipſe dominus ſtatim eum reiecerit, ipſe hæres per aſſiſam non recuperabit, vt de libero tenemento ſuo, quia vacuam ſeyſinam non inuenit, ſed ſi dominus capitalis hæredem eijcere non poſſit, eijci debet ex officio ſuperioris, cûm per aſſiſam recuperare non poſſit. Cùm autem dominus capitalis ſic ſe poſuerit in ſeyſinam vacuam, aut conſtat ei quis ſit hæres, aut neſcit hęredem, vel ſi duo vel plures contendant de hęreditate, & neſcit quis eorum ſit hęres propinquior, vel ſi ſciat quis ſit propinquior, neſcit tamen an ſit ſuper-

ſtes necne, plenæ ætatis vel non, cùm hæres ſit agens in remotis partib' ſi capitalis dominus nomine ſuo ingrediatur poſſeſſionem, ſtatim acquiritur hæredi poſſeſſio, etiam hærede ignorante, quaſi animo & corpore procuratorio. Eodem modo ſi hæres præſens ſit, maior vel minor. Si autem nullum ſciat hæredem, vel ſi ſciat, neſcit vtrum viuus ſit vel mortuus, vel ſi dubitauerit quis ex pluribus qui ſe faciunt hæredes hæres ſit ꝓpinquior, nulli iſtorum acquirit liberum tenementum ex ſeyſina ſua, cùm nomine nullius certæ perſonæ ingreſſus ſit poſſeſſionem, & in quibus caſibus tenere ſe poterit in poſſeſſione, ſine iuris iniuria donec ei conſtiterit de hærede. Et vnde ſi nullus hæres apparuerit, poſſit talis hæreditas eſſe eſchaeta ſua, et ſi eijciatur, recuperabit ſeyſinam ſuam vt de libero tenemento ſuo per aſſiſam nouæ diſſeyſinæ, donec ei conſtiterit de hęrede. Item eſto quòd capitalis dominus in ſeyſina inuenerit fratrem poſtnatum vel baſtardum qui ſe facit legittimum hæredem, quæritur an talem eijcere poſſit ſine iuditio & impune? cùm ſit alius hęres apparens, & videtur quòd non, quia hoc pertinet ad hæredem & non ad dominum capitalem, quia tales cùm eiecti fuerint, aſſiſam portabunt contra dominum capitalem, & non competit domino contra tales exceptio liberi tenemẽti, vel baſtardiæ, de hoc nihil ad eum cùm ſit hæres apparẽs, ſi autem nullus hæres appareret, huiuſmodi exceptiones domino competerent pro defectu hæredis, & hæc dico, niſi tales diu in poſſeſſione ęxtiterint per impotentiam vel negligentiam domini capitalis, quód ſine iuditio eijci non poſſunt. Si autem verus hæres baſtardum in poſſeſſione inuenerit, vel hæredem propinquum, ſcilicet poſtnatum in abſentia domini capitalis, ſtatim & recenter eum eijciat antequam longam & pacificam habeat ſeyſinam, & ſic liberum tenementum ex tempore quod ſufficit pro titulo, quod quidem facere non poterit poſt tempus, nec recuperabit per aſſiſam nouæ diſſeyſinæ, quia ius merum quod deſcendit vero hæredi non ſtatim coniungitur cum ſeyſina, nec competit vero hæredi contra tales aſſiſa mortis anteceſſoris poſt longam & pacificam ſeyſinam, ad ſeyſinam anteceſſoris acquirendam, cùm omnes deſcendant ab vno ſtipite, ex perſona eius qui vltimò obijt ſeyſitus de prædicta hæreditate, ſed locum habebit breue de recto, ſicut inferius apparebit in tractatu de conſanguinitate. Sed ſi verus hæres tales ſtatim & recenter eijcere non poſſit, ſi ſibi ſtatim perquiſiuerit, bene iacebit aſſiſa mortis anteceſſoris inter eos per diligentem impetrationem: quia ſic interrumpitur eorum poſſeſſio, quia liberum tenementum habere non poterunt, & ſic pares eſſe non poterunt cum propinquiore hærede quoad ius poſſeſſionis, antequam liberum tenementum acquiſierit ex tempore & longa poſſeſſione: quod quidem eſſe poterit cùm longam & pacificam poſſeſſionem habuerit. Item eſto quòd abſente capitali domino frater baſtardus fratrem baſtardum inuenerit in ſeyſina, & ſi talem eiecerit, videndum erit an recuperare debeat per aſſiſam, non obſtãte exceptione de libero tenemento, quia ſi opponatur, locum non habebit: quia licet diſſeyſitus baſtardus ſit, tamen non cõpetit diſſeyſitori talis exceptio, cùm ſit baſtardus, & maximè in odium ſpoliationis: ſed cùm conſtiterit ꝑ aſſiſam

ſam quòd vterq; ſit baſtardus,habita hinc inde compenſatione baſtardiæ melior erit conditio primi poſſidentis,& maximè eius qui cauſam & autoritatem habuerit a capitali domino. Cùm autem contigerit quòd dominus capitalis primam habuerit ſeyſinam & vacuam, & ſit aliquis extra ſeyſinam qui ſe facit hęredem, & capitalis dominus recognoſcit eum ad hæredem,ſi hæres plenæ ætatis extiterit, ſtatim capiat dominus capitalis homagium ſuum,& reſtituet ei hæreditatem, accepta ſecuritate de releuio ſuo & fidelitate & ſacramento de ſeruitijs quæ ad dominũ pertinent de prædicta hæreditate faciendis.Si autem infra ætatem extiterit, ſtatim & ante omnia homagium ſuum capiat, et tunc demum habeat cuſtodiã & maritagium.Si autem talem ad hæredem non cognouerit,cuiuſcunq; ætatis fuerit hæres, tunc primò locum habebit aſſiſa mortis anteceſſoris verſus dominum capitalem,ſicut verſus quemlibet extraneum, & ita ꝙ ſi dum dominus capitalis primam ſeyſinam habuerit, et de hærede conſtiterit & ſeyſinam ei malicioſè facere diſtulerit, & vaſtum & deſtructionẽ fecerit,cum ipſo tenemento damna reſtituat,ſicut fieri debet in aſſiſa nouæ diſſeyſinę, licet non habeatur in vſu ad maliciam dominorum reprimendam qui res hęreditarias per primam ſeyſinam ſuam conuertunt in prędicta, ſicut videri poterit in cuſtode qui cuſtodiam habet hęreditatis cum hęrede vel ſine, ſi vaſtum fecerit vel deſtructionem, damna reſtituit & amittit cuſtodiam.

1 ¶*De impetratione breuis.* 2. *Breue aſſiſæ mortis anteceſſoris.* 3. *Aliud breue de eodem qui eſt infra ætatem.* 4. *Breue quod mixtam habet naturam cum morte anteceſſoris & cũ conſanguinitate. Quòd diuerſa ſunt breuia de eodem.* *Cap.2.*

Cùm autem (vt prædictum eſt) ad hæredem non cognoſcatur, ſtatim recurrat ad ſuperioris auxilium, ſiue ſit vnus, ſiue plures participes vnum ius habentes, quorum nullus ſine alio aſſiſam portare poterit,& ſi omnes in breui non nominentur,pro vno tãtum cadit breue, nec cùm non nominetur non erit ſumonendus quòd ſequatur cum participibus,ſicut inferius obſeruatur in quibuſdam caſibus.Facta igitur impetratione,de officio vic.ſatis conſtare poterit per ea quæ ſuperiùs fiunt in alijs aſſiſis.Forma autem breuis talis eſt. ¶ 2. Rex vic. ſalutem. Si talis fecerit te ſecurũ de clameo ſuo ꝓſequendo &c.tũc ſum̃ ꝑ bonos ſũmonitores xij.liberos & legales homines de viſneto de tali villa, ꝙ ſint coram iuſtitiarijs noſtris ad primã aſſiſã,cùm in partes illas venerint, parati ſacramento recognoſcere,ſi talis pater vel mater, vel auunculus,vel amita,frater,vel ſoror ipſius talis,fuit ſeyſitus vel ſeyſita in dominico ſuo vt de feodo, de tanto terræ, & tanto redditu cum pertinentijs in tali villa, de quo obijt, & ſi obijt poſt vltimum reditum Regis I. patris noſtri de Hibernia in Angliam (et tempore regis Edwardi mutatus fuit terminus iſte poſt coronationem regis H.patris ipſius regis Edwardi) et ſi prædictus talis eius hæres propinquior ſit. Et interim terram illam vel tentum vnde redditus ille prouenit videant,& nomina eorum imbreuiari facias. Et ſummone ꝑ bonos ſũmonitores talẽ, qui terram illã tenet vel redditum

tum illum vnde ei deforc. quòd tunc ſit ibi auditurus illam recognitionem,& habeas ibi ſumonitores & hoc breue. Teſte &c. ¶ 3. Rex vic. ſalutem.Sumone per bonos ſummonitores xii.liberos & legales homines de viſneto de villa tali quòd ſint coram iuſtitiarijs noſtris ad primam aſſiſam cùm in partes illas venerint, parati ſacramẽto recognoſcere ſi talis pater,mater,auunculus vel amita,frater vel ſoror ipſius talis fuit ſeyſitus in dominico ſuo vt de feodo de tanto terræ cum pertinentijs in tali villa,& ſi idem talis propinquior hæres eius ſit, & interim terram illã videant,& nomina eorum imbreuiari facias.Et ſumone per bonos ſumonitores talem qui terram illam tenet, quòd tunc ſit ibi auditurus illam recognitionem, & habeas ibi ſumonitores & hoc breue. Teſte &c. Si autem anteceſſor ingreſſus fuerit religionem, & ita quòd mortuus ſit ſeculo, vel profectus in peregrinatione,in quo itinere obijt, tunc variatur breue ſic: parati ſacramento recognoſcere, ſi talis pater vel mater, auunculus vel amita,frater vel ſoror ipſius talis fuit ſeyſitus vel ſeyſita, in dominico ſuo vt de feodo de tanto terræ vel redditu cum pertinentijs in tali villa,die quo habitum religionis accepit, & ſi habitum ſuſcepit illum poſt terminum vt ſupra. Et ſi idem talis &c.vt ſupra.Vel ſic:die quo iter peregrinationis arripuerit verſus terram ſanctam, vel ſanctum Iacobum vel alibi, in quo itinere obijt vt dicitur, & ſi iter illud arripuit poſt vltimum &c. et ſi idem talis propinquior hæres eius ſit &c. omnia vt ſupra. Item eſt alius modus & alia forma vbi plures participes cohæredes vnũ ius habentes petant per aſſiſam, ſicut plures fœminæ, quarum quædam ſunt maritatæ,& quædam non,tunc dicetur hoc modo.Rex vicecom̃ ſalutem.Si A.& B. vxor eius C. & D. ſorores ipſius B. fecerint te ſecurum &c.tunc ſummone &c.quòd ſint coram &c.parati ſacramento recognoſcere ſi talis pater ipſarum B.C.& D.fuit ſeyſitus &c.(vt ſupra) de x.acris terræ cum pertinentijs in tali villa & ſi &c. et ſummoneatur tenens ſiue ſit vnus ſiue ſit plures qui terram illam tenent, & vbi plures erunt aſſiſæ propter pluralitatem tenentium. Item notandum quòd vbi petens fuerit infra ætatem,plegios non inueniet de proſequendo, & ideo non dicetur: ſi talis qui eſt infra ætatem fecerit te ſecurum &c. Sed ſtatim dicetur poſt (ſalutem.) Summ̃ &c. ſi A. pater talis qui eſt infra ætatem fuit ſeyſitus &c. Item nec apponendus eſt terminus, quia ſi petens ſit infra ętatem,manifeſtè apparebit quòd talis anteceſſor minoris obijt poſt terminum. Item eſt alia forma breuis quod quaſi mixtam habet naturam, habet enim in parte naturam breuis mortis anteceſſoris, & in partę naturam breuis de conſanguinitate, vbi hæreditas deſcendat ab vno ſtipite ad duas perſonas, ſcilicet quæ ſunt quaſi vnus hæres per diuerſas lineas, ſicut ad filiam, vbi tenet aſſiſa Mortis anteceſſoris, & ad nepotem ex alia filia, vbi locum habet conſanguinitas de morte aui, & ad quem gradum aſſiſa ſe non extendit, & vnde non dicatur in forma qua prius, ſed variatur ita,ſcilicet: Si talis pater, vel mater, Auus vel auia B. vel proauus vel anteceſſor, fuit ſeyſitus in dominico &c. Et quod dicitur de ſeyſina aui vel auiæ ex parte nepotis, dici poterit de eorum fratribus & ſororibus auunculis ipſius A. & amitis & conſanguineis

ſiue

ſiue anteceſſoribus cùm ſint quaſi in vno gradu cum Auo & Auia. Sed vlteriùs non tenet breue aſcendẽdo in eo quod tangit aſſiſam mortis anteceſſoris, quia aſſiſa vlteriùs non extenditur. In eo autem quod tangit conſanguinitatem vlteriùs extenditur deſcendendo quàm ad nepotem quatenus tempus aſſiſæ aſſiſam mortis anteceſſoris permiſerit vſque ad trinepotem, qui omnes dicuntur conſanguinei. Et de hac materia dicet infra pleniùs de tractatu de conſanguinitate. ¶ 4. In quo caſu cùm ſit aſſiſa mortis anteceſſoris coniungenda cum conſanguinitate nõ erit poſt recurrendum ad præcipe de conſanguinitate ſed ad aſſiſam mortis, quia perſona quæ propinquior eſt & facit aſſiſam & trahit ad ſe ꝑſonã & gradum remotiorem, vt ibi potius procedat aſſiſa quàm præcipe, quia illud quod eſt maius remotum non trahit ad ſe quod eſt maius iunctum. Sed econtrario in omni caſu, & benè poterit quælibet iſtarum coniungi cum alia actione, quia quælibet loquitur de ſeyſina eius quam habuit die quo obijt, quod non eſt in breui de recto, & quælibet de poſſeſſione & nõ de ꝓprietate. Item ſi hoc, poterit tunc adiungi aſſiſæ mortis anteceſſoris quilibet anteceſſor & ſucceſſor qui aſſumi poterũt in placito de cõſanguinitate: vt ſi dicatur, talis frater vel ſoror, vel talis nepos vel vlterius cõſanguineus vt in linea infra, vel talis frater vel ſoror & talis anteceſſor vt in linea ſupra & eadem erit ratio. ¶ 5. Sunt etiam alia breuia huic aliquantulum ſimilia de morte auunculi, & de morte amitæ, & materteræ & hæreditate partibili, & vbi in omni caſu coniungitur nepos cum auunculo vel amita, vel matertera, in aſſiſa mortis anteceſſoris vbi non eſt mixta cum conſanguinitate, & vbi dicitur: Si A. auunculus, amita, vel matertera B. & frater vel ſoror C. cuius hæredes ipſi ſunt fuit ſeyſitus vel ſeyſita in dominico ſuo vt de feodo &c. Si autem hæreditas partibilis non ſit, & auunculus de morte patris vel matris, auunculi, amitæ vel materteræ aſſiſam mortis anteceſſoris portauerit, & nepos ex fratre breue de conſauguinitate verſus dominum capitalem & verſus extraneas perſonas de hæreditate non partibili, nepos ſemper præferetur propter iuris prærogatiuam quod ei deſcendit. Et eodem modo dici poterit ſi vterquè aſſiſam mortis anteceſſoris arramauerit verſus extraneam perſonam nepos.s.de morte auunculi & materteræ, & auunculus ipſius de morte fratris vel ſororis, cùm ſemper reſponderi poſſit ad aſſiſam auũculi, quòd auunculus habet nepotem qui maius ius habet in tenemento illo quàm habeat auunculus, ſi terra non ſit partibilis, vel tantundem ſi terra ſit partibilis, in quibus caſibus nihil capiat per aſſiſam. Si autem aliquis ipſorum petat verſus alium per aſſiſam, vel per breue de conſãguinitate hæreditatem a communi ſtipite deſcendentem, auunculus verſus nepotem vel econuerſo, nullius tenebit actio in hoc caſu, ſed locum habebit breue de recto: ſecundum quod inferius dicetur in tractatu de cõſanguinitate.

1 ¶ *Qualiter procedendum eſt poſt impetrationem breuis & de eſſonijs.* 2. *De reſumonitione.s.quòd fuit in comitatu vel extra.* 3. *Breue de reſumonitione ſi aſſiſa capienda fuerit extra comitatum.* *Cap.3.*

Impe-

IMpetrato igitur breui mortis anteceſſoris aliquo modorum prædictorum, cùm fuerit vicecomiti exhibitum, & electis iuratoribus & facto viſu, detur dies partibus coram iuſtitiarijs certis die & loco, & ſummoneãtur iuratores q̃ tunc ſint ibi ad faciendã illam recognitionẽ. Ad quem diẽ poterit ſe tenẽs eſſoniare ſi voluerit, vnus vel plures ſeperatim, ſecundũ quod ſeperatim tenuerint, & ꝑ ſe, vel ſimul, & in cõmuni, ita q̃ quilibet eorũ habeat vnicũ eſſoñ de malo veniendi, ſi fuerint in ꝓuintia, & aliquando de ſeruitio dñi regis, vnũ vel plura. Si autẽ vltra mare & ãte ſũmonitionẽ, tunc de vltra mare habebũt vnũ diẽ breuẽ vel diffuſum ſecundũ quod tenens ſe eſſoniauerit de peregrinatione verſus terram ſanctã, de ſimplici peregrinatione, vel de paſſagio generali, vel ad ſanctũ Iacobũ, vel citra, ad minus tamẽ habebit ſpaciũ de vltra mare quadraginta dierũ & vnius ebbæ & vnius fluctus, ſecundum quod inferiùs dicetur pleniùs de eſſoñ. Si autem primo die non venerit nec ſe eſſoniauerit, tũc ſtatim reſũmoneatur. Et ſi aſſiſa capi debeat in coñ, præcipiatur vicecoñ quòd faciat ipſum reſummoniri etiam ſine breui. ¶2. Et reuera vbicunquè capiatur extra coñ poſt eſſoñ, vel reſummoñ, vel diem datum, vel waranti vocationẽ: ſemper incipi debet in coñ, & ideo ſi fieri debet reſummonitio fieri debet in coñ, ſed ſi ad reſummonitionem detur dies extra coñ, tunc neceſſe erit quòd fiat reſũmonitio per breue, vt ſciri poſſit extra coñ ꝑ breue quid vicecoñ fecit de reſummonitione. Breue autem tale erit. ¶3. Rex vic. ſalutẽ. Summone per bonos ſummonitores A. q̃ ſit coram iuſtitiarijs &c. tali loco tali die auditurus recognitionem Aſſiſæ mortis anteceſſoris quę ſummonita eſt in curia noſtra coram præfatis iuſtitiarijs noſtris de tanto terrę vel redditus cum ꝑtinentijs in tali loco in tali villa, & oſtenſurus quarè non fuit coram eiſdem iuſtitiarijs noſtris apud talem locum tali die ſicut aliàs ſumonitus fuit, & habeas ibi ſummonitores & hoc breue. Teſte &c. Sed refert quem diem habere debeat in reſummonitione, vtrum ſcilicet quindecem dierum vel minus ſpacium, ſed hæc terminari poterint ſecũdum quod aſſiſa capi debeat in coñ vel extra coñ: ſi autem extra coñ, cõtinebit dilatio ſpacium quindecem dierum, ſi autem infra, non erit tam diffuſa dilatio, ſed erunt iuditiæ arbitrariæ dependentes ex iuſtitiariorũ voluntate. Poſt reſũmonitionẽ vero non iacebit eſſoñ, nec poſt eſſonium reſummonitio: quia ꝑ eſſoñ videtur tenens concedere ſummonitionem. Et vbi iacet reſummonitio & vbi non, & in cuius perſona, habetis ſupra de aſſiſis vltimæ præſentationis pleniùs in principio. Poſt reſummonitionem ſiue venerit tenens ſiue non venerit, capiatur aſſiſa ꝑ defaltam, quia tantũ operatur ſua abſentia quàm præſentia: quia ſi præſens eſſet nihil dicere poſſet in odiũ defaltę quare aſſiſa remaneret, niſi forte cùm venerit ꝓferat chartas domini regis per quas dominus Rex ei debeat warantiſare, & ſine quo dicat quòd non poteſt reſpondere: & idem erit dicendum, ſi chartas aliorum proferat & eos vocauerit ad warrantum. Idem in alijs caſib⁹, vbi ſcilicet anteceſſor ille de cuius morte profert aſſiſam petens, non tenuit terram illam niſi ad vitam ſuam per cyrographum, & finem factum in curia domini regis, vel ſi felonia obijciatur vel alia ſimilis exceptio peremptoria,

toria, quòd ſi nulla ſit talis, ſtatim pro pœna duarum illarum defaltarum capiatur aſſiſa, ſecundum quod fieri debet in aſſiſa vltimæ præſentationis & aliis conſimilibus, ſalua domino regi miſericordia ſua pro contẽptu ſummonitionis.

1 ¶ Qualiter petens debet fundare intentionem ſuam partibus comparentibus. 2. Si iuratores ſint abſentes, breue de habendo corpora eorũ. 3. Si capta fuerit aſſiſa per defaltam vel ſi ſtatim tenens ſe ponat in aſſiſã ſine alia exceptione. Cap. 4.

VTroquè autem tam petente quàm tenente comparente, perlecto breui & audito, debet petens proponere intentionem ſuam ſecundum formam breuis & fundare eam ſic: Quòd pater vel mater vel alius anteceſſor ſuus fuit ſeyſitus vel ſeyſita in dominico ſuo vt de feodo de tanto terrę vel redditus cum pertinentijs in talli villa die quo obijt, & quòd obijt poſt terminum. Item quód ipſe ſit propinquior hęres & oſtẽdat rationem quare ſit, quæ quidem ſi tenens ſimpliciter negauerit, & ꝑ omnia vel quendam articulum prædictorum, per aſſiſam poterit veritas declarari, vel ſi nihil habeat quod proponat vel cùm habuerit & nihil ꝓpoſuerit, ſtatim procedet aſſiſa per duodecem iuratores, contra quos nihil excipi poſſit, & non per pauciores, ſecundum quod fieri poſſit in aſſiſa nouæ diſſeyſinæ per ſeptem ad minus, vt ſupra per aſſiſam nouæ diſſeyſinæ, & ideo hic procedat aſſiſa per duodecem ad minus, qui nulla ratione ſint recuſabiles vt ſupra de noua diſſeyſina. Iurare autem debent iuratores in hac forma. Hoc audis iuſtitiarie quòd veritatem dicam de hac aſſiſa, & de terra vel redditu, vel de tenemento vnde tantus redditus prouenit, qui petitur & vnde viſum feci per præceptum domini regis, & pro nihilo omittam quin veritatem dicam, ſicut me dominus &c. Et quilibet poſt alium ſic: Tale ſacramentum &c. vt ſupra. Et ſi quidam de nouo appoſiti fuerint & recenter qui nunquam tenementum viderunt, iurare poterunt ſaluo viſu. Et tunc refert vtrum eodem die de nouo appoſiti fuerint pro defectu aliorum recognitorum, vel ab initio electi & viſum facere noluerint in contemptum: quo caſu ſi recenter aſſumpti fuerint erit cum eis miſericorditer agendum, ad plus & ad minus ſecundum ordinationem iuſtitiariorum. Si autem ab initio electi fuerint & aſſumpti & viſum facere ad mandatum vicecomitis recuſauerunt, dupliciter deliquerunt, ſcilicet de falſo ſacramento, & contemptu, & magis vt videtur quâm illi qui obediunt, licet peierauerint. Et vnde neſcitur ſi eiuſdem debet eſſe conditionis cuius ſunt illi qui viſum fecerint, cûm de iure conditionis deterioris eſſe deberent. Facto igitur ſacramento (ſecundum quod prædictum eſt) cùm omnes præſentes fuerint, ſi per omnia conuenerit ſecundum eorum veredictum, aut iudicabitur ſeyſina petenti aut tenenti imperpetuum, vel ad tempus a clamore petentis liberabitur per aſsiſam, & ſic abſolutio vel condemnatio ſubſequetur, ſecundum quod iuratores verum dixerint vel falſum, certum vel obſcurum, vt ſupra de aſsiſa. Et ſi falſum dixerint, inde ſequetur remedium vt infra de conuictionibus.

¶ 2. Item

¶ 2. Item licet partes præſentes ſint & ſe poſuerint in aſſiſam, iuratores tamē poſſūt eſſe abſentes qui declarare deberēt veritatem, & ideo de neceſſitate aliquando ponitur aſſiſa in reſpectu pro defectu recognitorum, & ideo pręcipiatur vicecom̄ quòd habeat coram iuſtitiarijs corpora recognitorum per hoc breue. Rex vicecom̄ ſalutem. Præcipimus tibi ꝙ habeas coram iuſtitiarijs noſtris apud talem locum tali die corpora A. B. C. & aliorum nominandorum, recognitorum aſſiſę mortis anteceſſoris quam talis in curia noſtra coram &c. arramauerit verſus talem de tāto terræ cum pertinentijs in tali villa ad faciendā aſsiſam illam, & ſi plures forte fecerint defaltam tunc dicatur, & ad audiendum iudicium ſuum de pluribus defaltis. ¶ 3. Si autem per defaltam capiatˉ aſſiſa ſiue tenens præſens fuerit in ipſa captione ſiue nō, vel ſi præſens cōceſſerit aſſiſam, & ita capiatur in modum aſſiſę, & non iuratæ, ſi iuratores in veredicto ſuo dicendo ſuper ſacramentum ſuum de aliqua exceptione in quam petens ſe non poſuerit falſum dixerint, locus erit conuictioni, quia nequè tenens ſit ſuper exceptione ſtatus, finis facti, conuentionis, rei iudicatæ vel huiuſmodi: vel ſi dixerint de aliqua exceptione verum vel falſum alia quâm in quam petens & tenens ſe poſuerint, ſi falſum dixerint, locus erit conuictioni: quod tamen non eſſet, ſi præſens vtraquè pars de communi conſenſu quòd ita eſſet vel non eſſet, ſe poneret in aſſiſam.

1 ¶ *De ſeyſina facta petenti per iuditiū. 2. Breue de ſeyſina facienda poſt captionē aſſiſæ. 3. Breue ſi querens queratur quòd ſeyſinam ſuam habere non poſſit. 4. Breue de ſeyſina vbi tenens gratis recognouit. 5. Si iuſtitiarij propria autoritate ſcribant vicecom̄ ex parte domini regis. 6. Breuia de ſeyſina per concordiam. 7. De extenſione facienda ſi forte alia terra aſſignanda fuerit in eſcambium.* Cap. 5.

CONtingit multotiens quòd ante iuditium partes terminant aſſiſam per concordiam. Sed ante videndum eſt qualiter ſeyſina fiat petenti poſtquam per iuditium recuperauerit. Et ſciendum quòd petenti fieri debet ſeyſina per tale breue per iuditium. ¶ 2. Rex vicecomiti ſalutem. Scias quòd A. in curia noſtra recuperauit ſeyſinam ſuam verſus B. de tanto terræ cum pertinentijs in tali villa per aſſiſam mortis anteceſſoris inde ibi inter eos captam. Et ideo tibi præcipimus quòd prædicto A. de prædicta terra cum pertinentijs ſine dilatione plenariam ſeyſinam habere facias. Item alia forma, vbi cuſtos abiudicatus eſt de cuſtodia ſua forte propter vaſtum & deſtructionem quam fecit in cuſtodia ſua, ideo fiat parenti illius minoris nomine minoris & ad opus minoris ſeyſina ꝑ hoc breue, vel hoc poteſt eſſe quia tenementum fuit Socagium & pertinuit cuſtodia ad matrem. Rex vicecomiti ſalutem. Scias quòd A. filia N. in curia noſtra coram iuſtitiarijs noſtris per iuditium eiuſdem curiæ noſtræ recuperauit ſeyſinam ſuam verſus B. de tanta terra cum pertinentijs in tali villa, vnde prædictus N. pater ipſius A. obijt ſeyſitus vt de feodo. Et ideo tibi pręcipimus quòd C. s. tali mulieri cuſtodi ipſius A. tā-

quam propinquiori parenti ex parte matris, & eo quòd ipſe A. eſt infra ætatem, de prædicta terra ſine dilatione plenariam ſeyſinam habere facias. Et non ꝑmittas quòd A. capitalis dominus feodi illius habeat cuſtodiam illius terræ vel hæredis, quia in prędicta curia noſtra foriſiudicatur de cuſtodia illa, eo quòd terra illa teneri debet de Socagio. Et ſub eadem forma fieri poterit breue de ſeyſina, vbi capitalis dominus vaſtum fecerit & deſtructionem, propter quod ſit foris iudicatus, quod quidem fieri poterit per aſſiſam mortis anteceſſoris: & tunc dicatur in fine breuis, foris iudicatus eſt de eadem cuſtodia propter vaſtum & deſtructionem quam fecit in eadem terra. Teſte &c. Et notandum quòd in nulla aſſiſa præterquam in magna aſſiſa per breue de recto recuperat aliquis ſeyſinam per defaltam, quia in alijs aſſiſis omnibus nulla alia ſequitur pœna poſt defaltam, poſt reſummonitionem & eſſoñ, niſi quòd capiatur aſſiſa per defaltam. Si ſit aliquis qui queratur poſt aſſiſam captam quòd ſeyſinam ſuam habere non poſſit ſecundum quod illam recuperauerit, tunc fiat vicecom̃ breue in hac forma. ¶ 3. Rex vicecomiti ſalutem. Scias quòd iuſtitiarij noſtri qui vltimò itinerauerunt in comitatu tuo recordantur quòd A. recuperauit ſeyſinam ſuam verſus B. de tanta terra &c. coram eiſdem iuſtitiarijs noſtris apud N. per aſſiſam mortis anteceſſoris inde ibi inter eos captam, & vnde idem A. queritur quòd idem B. adhuc ei deforceat terram illam, vel ſic: quòd ſeyſinam ſuam inde habere non poteſt ſicut eam recuperauerit, vel non in pace: Et ideo tibi præcipimus quòd eidem A. ſine dilatione plenariã ſeyſinam habere facias de prædicta terra ſecundum quod illam recuperauit, & ipſum in ſeyſina ſua manuteneas & defendas, ne amplius inde clamorem audiamus Teſte &c. Item alia forma ſi tenens ſine captione aſſiſæ recognouerit terram eſſe ipſius petentis. ¶4. Rex vicecomiti ſalutem. Scias quòd cùm aſſiſa mortis anteceſſoris ſummonita eſſet in curia noſtra coram &c. inter A. petentem & B. tenentem de tanto terrę cum pertinentijs in tali villa vel aliter. Scias quòd cùm A. in curia noſtra coram &c. peteret verſus B. tantam terram &c. per aſſiſam mortis ãteceſſoris ibi inter eos ſummonitam, idem B. venit in eadem curia noſtra coram &c. & recognouit totam prædictam terram cum pertinentijs eſſe ius ipſius A. & illam ei reddidit in eadem curia: & ideo tibi pręcipimus &c. vt ſupra, & ſi ꝑ tale breue ſeyſinam ſuam habere nõ poſſit, vel vti ſeyſina pacifica, ſolent iuſtitiarij ſuper hoc ſcribere vicecom̃ ſub nomine ſuo ex parte domini regis ita. ¶5. Talis & ſocij ſui iuſtitiarij itinerantes in tali comitatu vic. ſalutem. Scias quòd talis in curia domini regis coram nobis recuperauit ſeyſinam ſuam &c. vt ſupra. Et ita in alijs breuibus omnibus ſecundum formam breuis: & ideo vobis mandamus ex parte domini regis &c. vt ſupra. Si quis per concordiam & finem factum ſeyſinam ſuam recuperauerit vel in aſſiſa mortis anteceſſoris, vel recognouerit terram illã in toto vel in parte eſſe ius petentis, vel petens econtrario remiſerit & quietum clamauerit ius ſuum, vel alio quocunquè modo concordati fuerint, tota forma cõcordię ſecũdum quod inter partes conuenerit inſeratur in breui de ſeyſina facienda tali modo. ¶6. Rex vicecomiti ſalutem. Scias quòd cõuenit

uenit in curia noſtra coram iuſtitiarijs &c. inter A. petentem & B. tenentem de tanto terræ cum pertinentijs in tali villa vnde aſſiſa mortis anteceſſoris ſummonita fuit inter eos in eadem curia, ſcilicet quòd prædictus talis remiſit vel recognouit &c. Et ſic inferatur tota forma concordiæ de verbo in verbum, & in fine dicatur. Et ideo tibi præcipimus quòd prædicto tali de tota prędicta terra cum pertinentijs ſecundum quod prędictum eſt ſine dilatione plenariam ſeyſinam habere facias Teſte &c. Si autem petens totum remiſerit vel tenens totum recognouerit & receperit aliquam terram in compenſationem pro remiſſione vel recognitione tunc dicatur. ¶ 7. Sciatis quód conuenit &c. vt ſupra, ſcilicet quòd prędictus talis recognouit vel remiſit &c. & pro hac &c. idem B. conceſſit eidem A. viginti ſolidatas terræ & redditus de terra ſua in tali villa. Et ideo tibi præcipimus, quòd aſſumptis tecum duodecem tam militibus quã alijs liberis, legalib⁹ & diſcretis hominibus de vicineto illo per quos negotium illud meliús expediri poterit, in propria perſona tua accedas ad manerium illud, & ꝑ eorum ſacramentum extendi & appreciari facias viginti ſolidatas terrę & redditus in prædicto manerio loco competenti, & facta extenſione & appreciatione, tunc per viſum recognitorum prædictorum habere facias & aſſignare eidem tali prædictas viginti ſolidatã terræ & redditus cum pertinentijs per rationabilem extentionẽ. Et quid & ibi, & per quas particulas terrã illam & redditum ei aſſignaueris nobis vel iuſtic. noſtris &c. tali loco & tali die, euidenter & diſtinctè & apperte ꝑ litteras tuas ſigillatas ſigillo tuo & ſigillis prędictorũ duodecẽ iuratorũ & per duos legales homines ex illis per quorum viſum illam terram & redditum ei aſſignaueris & habeas ibi hoc breue.

1 ¶ De exceptionibus & reſponſionibus contra aſſiſã quare debeat remanere. 2. Si breue originale non fuerit exhibitum quia forte deperditum quid ſit agendum. Cap. 6.

ITem partibus in iuditio cõſtitutis multa poterit tenens dicere contra ꝑſonã iuſtitiarij de iuriſdictione. Item contra breue impetratũ de errore. Item contra ꝑſonam petentis, quare non poſſit petere. Itẽ de minus legittima ſummonitione. Itẽ contra perſonas iuratorum, & hæc ſũt quaſi extra aſſiſã & non tangũt actionẽ neq; perimũt, ſed ad tẽpus impediunt, ſecundũ quod in magna parte dictũ eſt ſupra in tractatu de aſſiſa nouæ diſſeyſinæ, ſed quia ſuperius minus dictũ eſt de ſũmonitione quia nulla eſt ibi ſũmonitio ſed attachiamentũ, hic in parte dicendũ eſt. Cùm igitur tenẽs ſumoneatur ad certũ diẽ ꝙ ſit ibi auditurus illã recognitonẽ, tũc aut eſt ſũmonitio illa legittima & rationabilis vel min⁹ legittima, ſiue teſtata fuerit ſiue non teſtata: ſi autẽ legittima, tunc ꝓcedatur in aſſiſa, ſi autẽ illegittima, aut eſt calũniata aut nõ calũniata. Si autẽ calumniata ſit, inquiratur a ſũmonitorib⁹ (facta examinatiõe ſeparata) de die & loco & alijs circũſtãtijs, & ſi facta examinatiõe cõſtiterẽ ſũmonitionẽ eſſe legittimã, tũc ꝓcedatᷣ (vt pri⁹) ad aſſiſã. Si autẽ cõſtiterit illã eſſe illegittimã, tũc detur alius dies legittimus ſecundũ quod partes fuerint manentes infra comitatẽ vel extra. Ad quem diem poterit tenens ſe eſſoniare ſi voluerit, ſi defal-

non ſommons

ſi defaltam fecerit non erit reſummonendus ſed capiatur aſſiſa per defaltam, quia diem datum in banco dedicere non poterit nec etiam cauſari poſt eſſonium factum, quia per eſſonium concedit ſummonitionem eſſe rationabilem. Item nec poſt reſummonitionem, quia ſi ſummonitio fuerit min⁹ rationabilis, reſummonitio & dies datus a iudice dici nō poterit minus rationabilis. Item ſi ſummonitio minus fuerit rationabilis ſed tamen a tenente cùm venerit non calumniata, procedendum erit ac ſi eſſet rationabilis, nec ſi iuſtitiarius illam nouerit eſſe minus legittimam non pertinebit ad ipſum propter hoc dare tenenti exceptionem. Item cùm ambo pręſētes fuerint in iuditio & petatur audientia breuis & forte fuerit deperditum per negligentiam clericorum vel vicecom̄, non tamē propter hoc remanebit aſſiſa, dum tamen coram iuſtitiarijs fuerit ſemel recitatum & auditum vel in comitat̄ & ita quòd iuratores electi fuerint & viſus terrę factus, ſi hoc fuerit coram iuſtitiarijs proteſtatum. ¶2. Item cùm iuſtitiarius aſſignatus fuerit ad aliquam aſſiſam capiendam ſpecialiter, ſi breue originale fuerit deperditum, tamen non nocet ſi iuſtitiarius exhibeat warantum, cûm in warranto contineatur originale, ſed non tenet econtrario, videlicet ſi warantus deficiat quód aſſiſa procedat, niſi forte talis ſit iuſtitiarius quaſi capitalis a latere domini regis tranſmiſſus.

1 Si tenens warrantum vocauerit in aſſiſa mortis anteceſſoris. 2. Si warantus infra ætatem fuerit quid ſit agendum. 3. Breue de ſummonendo warantum. 4. Breue de ſummonendo warantum cûm vocatus manens ſit extra comitatum interlaqueatum. 5. De eſſonijs poſt vocationem waranti. 6. Si warantus defaltam fecerit, capiatur de terra ſua. 7. Breue dum fuerit in ſeyſina. 8. Aliud breue de eodem dum fuerit in ſeyſina. 9. Breue de ſummonendo warantum ad warantizandum cùm aſſiſa capta fuerit per defaltam waranti. 10. Si warantus defaltam non fecerit. 11. Si aſſiſa tangat regem & dicat tenens ꝙ ſine rege reſpondere non poteſt capiatur nihilominus aſſiſa, ſed ponatur iudicium in reſpectum quouſq; dominus rex inde præcepit voluntatem ſuam.

Cap.7.

ITem ſi ambo præſentes fuerint in iuditio petens & tenens, habet forte tenens warantum & defenſorem qui eum defendere tenetur in ſeyſina ſua contra petentem. Quo caſu, refert cùm talem tenens vocauerit ad warātū, vtrū warātus plenę ætatis fuerit vel infra ætatē, quia ſi infra ætatē oportet tenētē docere rationem quare debeat warātizare, & chartas vel homagium captum ab anteceſſore, vel aliud, ne friuola ſit vocatio vel doloſa, quod quidē eſt in maiore, licet ſine charta vocari poſſit ad warantum per auxilium curiæ ſi petatur auxilium, ſi autem non, qui vocauit faciat eum venire. Illud idem fiat de minore, ſi conſtiterit quòd debeat warantizare, licet cùm venerit ad chartas anteceſſoris ſui non teneatur ante ætatem reſpondere. ¶2. Breue enim ad ſummonendum warantum ſi fuerit manens extra comitat̄ tale erit, ſi autem infra, ſine breui ſummoneatur. Poteſt item vnus tenens plures vocare warantos qui ſunt loco vnius hæredis, ſicut vnum corpus, & eodem modo plures ſucceſſiuè

ceſſiuè de waranto in warantum, & quo caſu ſi vnus ex pluribus defaltã fecerit, capiatur aſſiſa per defaltam vnius ac ſi omnes defeciſſẽt, ſiue quidam illorum fuerint infra ætatem ſiue non. Item plures tenentes vnum poſſunt vocare ad warantum vel plures. Item plures tenentes plures warantos. Breue autem de ſummonendo warantum tale erit. ¶3. Rex vicecomiti ſalutem. Summoneas per bonos ſummonitores A. quòd ſit coram iuſtitiarijs &c. itinerantibus & ad hoc ſpecialiter conſtitutis, vel iuſtitiarijs de banco tali loco, tali die ad warrantiſandum B. tantam terram cum pertinentijs in tali villa, quam C. in curia noſtra coram eiſdem iuſtitiarijs noſtris clamauerit, verſus eundem B. per aſſiſam mortis anteceſſoris inde ibi inter eos ſummonitam. Et vnde idem B. in eadem curia noſtra coram eiſdem iuſtitiarijs noſtris vocauit ipſum A. ad warantum verſus prædictum C. & habeas ibi ſummonitores & hoc breue, teſte &c. Si autem plures waranti fuerint vocati manentes in eodem comitatũ, tunc omnes ſummoneantur ſimul & per vnum breue. Si autem in diuerſis com̃, tunc quilibet warantus habeat ſuum breue, ita tamẽ quòd ſic ſint interlaqueata quòd in quolibet breui fiat mẽtio de omnibus warantis tali modo. ¶4. Summoneas per bonos ſummonitores A. quòd ſit coram &c. vt ſupra, ad warrantizandum B. ſimul cum C. & D. tantam terram &c. vt ſupra, ita quòd quodlibet breue reſpondeat alteri, & quòd in quolibet breui fiat mentio de quolibet waranto. ¶5. Et ad diem ſuum poterunt ſe eſſoniare ſimul & ſemel vel viciſſim, ita quòd quilibet eorum vnicum habeat eſſonium antequam ad warantiam reſpondeant, niſi prima die compareãt & velint gratis reſpondere. Si autem ad diem ſummonitionis comparuerint waranti, & petens & tenens non, ſtatim procedet aſſiſa, & capiatur per defaltam ſi iuratores præſentes fuerint, & ſi non, detur alius dies, & waranti, cùm ſe obtulerint vſq; ad quartum diem, quarto die recedent quieti de warantia, nec poterit tenens vlteriùs aliquid dicere quare aſſiſa remaneat. Sed quare non recuperat petens ſtatim & ſine aſſiſa per defaltam tenentis? non videtur ratio quare non, ſed quia articuli in breui contenti poſſent eſſe falſi quidam vel omnes, & quamuis res prima facie deſinat eſſe tenentis, oportet tamen petentem docere rationem & ius quare pertineat ad ipſum. Si autem petens non compareat, expectato quarto die recedet tenens quietus de breui illo, & ſimiliter waranti. Si autem præſentes fuerint petens & tenens & warantus defaltam fecerit, tunc ante omnia per defaltam waranti inprimis capiatur aſſiſa, nec procedatur verſus warrantum ad aliquam diſtrictionem per captionem terrarum vel alio modo ante captionem aſſiſæ, & donec ſciatur vtrum tenens amiſerit vel retinuerit per aſſiſam. Si autem retinuerit, tunc non erit neceſſe procedere contra warantum in placito warantiæ, & vnde ſi primo die capi non poſſit aſſiſa, ſed detur alius dies vel fortè plures pro defectu recognitorum vel per eſſonium tenentis, & ad diem illum ſi ante captionem aſſiſæ venerit warantus & velit warantizare & defendere, audiri non debet, antequã aſſiſa capiatur in modũ aſſiſæ, tum quia diẽ non habet

habet ad warantiſandum, tum quia amiſit per defaltam ſuam omnes exceptiones & omnes defenſiones ſuas, & ita quòd non poteſt defendere, tum quia neſcitur ad hoc ãte captionem aſſiſæ vtrũ oporteat eum de neceſſitate defendere vel non defendere. Et quòd aſſiſa capi debeat antequã warantus reſpõdeat ad warantiam, poſtquã comparuerit poſt defaltã, habetis de termino ſ.M. ãn regis Hẽrici tertio incipiẽte quarto ĩ com̃ Eſſex. Aſſiſa mortis anteceſſoris ſi Brianus pater Henrici, & quia petens recuperauerit ꝑ aſſiſam, tenens ꝓceſſit verſus warantũ de excambio, & warantus warantiſauit & fecit excambiũ, & alibi in multis locis. Et ideo non eſt neceſſaria eius præſentia antequam venerit ꝑ diſtrictionem, cùm tenens amiſerit ꝑ aſſiſam. Et vnde cùm diem non habeat & dicat warantiſo, reddo & reſtituo petenti tenementum, facit manifeſte diſſeyſinam tenenti, ſi hoc fecerit contra ipſius tenentis voluntatem, quia cùm teneatur tenentem in poſſeſſione ſua defendere, nec poterit eum diſſeyſire & petenti reſtituere, quia defendere & reſtituere contra voluntatem tenẽtis non poſſunt ſimul ſtare ¶ 6. Si autem captio aſſiſæ adiudicata fuerit ꝑ defaltam & aſsiſa capta fuerit & tenens amiſerit per aſſiſam, tunc primò procedendum erit verſus warantum de warantia quòd capiatur de terra in manum domini regis ad valentiam terræ quam tenens amiſit & non in eo ſenſu quòd tenentem warantiſare poſſit .i. defendere in ſua ſeyſina ſecundum quod warrantizatio in vno ſenſu defenſionem habet, & ſecũdum quod in alio ſenſu tenetur warantus ad excambium, cùm feoffatũ ſuum non defenderit, vel defendere non poſſit, diſtringatur hoc modo ſi terram habuerit in eodem comitatu, quòd vicecom̃ capiat in manũ dñi regis de terra waranti ipſius ad valentiam terræ quam tenens amiſit per hoc breue. ¶ 7. Rex vicecom̃ ſalutem. Cape in manum noſtram per viſum legalium hominum de comitatu tuo de terra A. in balliua tua ꝑ defectu ipſius A. ad valentiam tantæ terræ cum pertinentijs in tali villa quã B. in curia noſtra coram iuſtitiarijs &c. recuperauerit verſus C. per aſſiſã mortis anteceſſoris inde ibi inter eos captam, & vnde idem C. dum fuit inde in ſeyſina vocauit inde ad warantum prædictum A. verſus eundẽ B. Et ſummoneas per bonos ſummonitores prædictum A. quòd ſit coram eiſdem iuſtitiarijs noſtris in tali loco tali die ad prædictum terminũ, ſcilicet de principali placito warantiæ & inde reſponſurus & oſtenſurus quare non fuit coram eiſdem iuſtitiarijs noſtris apud talem locum tali die ſicut ſummonitus fuit, & habeas ibi ſummonitores &c. Si autem terra quæ amittitur & terra quæ tenetur ad excambium fuerint in diuerſis comitatibus, tunc primò fiat extenſio de terra quæ amittitur, vt tantundẽ capiatur in manũ domini regis de terra waranti quæ ad excambium tenetur, ſecundum quod inferiꝰ de diſtrictione waranti plenius dicetur. Item ſi plures fuerint waranti (vt prædictum eſt) tunc (facta extenſione) capiatur in manum domini regis de terris ſingulorum proportionaliter quantum ad ſingulòs pertinebit de warantia, ſecundum valorem & eſtimationem terræ quam tenens amiſit per aſſiſam, quæ capta fuit per defaltam ipſius waranti. Et ſic videtur quòd habere poterit excuſationem de defalta propter impedimenta, vel reſtituetur per defenſionẽ

per

per legem ſicut in cauſa proprietatis,& ita capi non poterit aſſiſa propter aliquam defaltam,quia nulla erit defalta quæ defendi poterit per legem, & ſic non erit ille in defalta qui vocauit,quia ſecutus eſt per legem terræ, ita quòd non eſt in culpa,nec warantus in culpa erit, quia ſummonitionem defendere poterit per legem terræ, & ideo qui iudicauerit aſſiſam eſſe capiendam per defaltam,quæ nulla eſt, male aget : & iniquum erit quòd warrantus reſponſiones ſuas amittit verſus petentem & faciat excambium,cùm defenſiones habeat & non ſit in culpa.Cùm autem warãtus omninò non venerit,vel cùm venerit ſe excuſare non poterit de defalta,tunc primò capiatur aſſiſa per defaltam, vt ſciatur an petens ius habeat petendi vel non,vel ſi habeat quòd habeat tenens excambium. Si autem non,quòd tenens retineat per aſſiſam,& warantus quietus de eſcambio,non enim iuſtum eſſet quòd tenens vtrũq; haberet, tenementũ quod prius tenuit & excambium,quamuis warantus defaltam fecit. Et ideo in omni caſu capienda erit aſſiſa,& ſemper erit neceſſarium petenti, quòd ſciat vtrum tenẽs iuſtam habeat cauſam vocandi warantũ vel non.

¶.8. Rex vic.ſalutem.Cape in manum noſtram per viſum legalium hominum &c. de terra A.per defaltam ipſius A. ad valentiam tertiæ partis vel quartæ tantæ terræ cum pertinentijs in tali villa in tali com̃ , quam B.in curia noſtra &c. recuperauerit verſus eum per aſſiſam mortis anteceſſoris,& vnde idem C.dum fuit inde in ſeyſina vocauit inde ad warantum A.& B.& D.participes ſuos. Et ſumoneas per bonos ſumonitores præfatum A.quòd ſit coram eiſdem iuſticiarijs noſtris apud talem locum ad præfatum terminum inde reſponſurus cum prædictis B.& C.& oſtenſurus quare non fuit &c.vt ſupra.Et ad quem diem ſi non venerit, amittet terram captam in manum domini Regis per defaltam ſuam, ſecundũ quod aſſiſa fecerit pro tenente vel petente ſecundum vnum ſenſum, quidam eorum vel omnes,ſecundum quod venerint vel non ad diem illum. Si venerit warantus per diſtrictionem aut ſtatim warantizat, vel dicit ſe warantizare non debere,quia nihil aliud eſt dicere in hoc caſu niſi quòd ad eſcambium non teneatur ſecũdum vnum ſenſum warantiæ, quia warantizare non poteſt ſecundum alium ſenſum i. defendere tenentem in ſeyſina,cùm nullus iam ſit in ſeyſina tenens quem defendat. Igitur agẽdum erit tantum de eſcambio,quo caſu ſi ſe defendere poſſit,quietus receder de eſcambio : Si autem ſe defendere non poſſit, tunc ſtatim ſatiſfaciat de eſcambio ſuo feoffato,niſi forte ita ſit quòd vlteriùs warantum vocare voluerit,& tunc ſumoneatur warãtus quòd ſit tali die tali loco ad warãtizandum tali tantam terram per tale breue.

¶.9. Rex vic.ſalutem. Summoneas per bonos ſumonitores talem A.quòd ſit &c.ad warantizãdum B.tantam terram &c.quam C.in curia noſtra &c.clamauit verſus.D & quam idem D.poſtea amiſit per aſſiſam mortis anteceſſoris inde inter prædictos C.& D.captam.Et vnde idem D. dum fuit in ſeyſina vocauit inde ad warantum prædictum B. & qui poſtea venit et terram illam A. warantizauit, & habeas ibi &c.Ad quem diem ſi non venerit procedatur contra ipſum ad defaltam &c.vt ſupra. Et deinde cùm venerit aut ſtatim

warantiſat aut dicit quòd warantizare non debet quia nihil tenet de eo, nec ſeruitium ei facit nec homagium. Item etſi ei warantizare teneretur, tamen ipſe .B. vbi ipſe reſpondiſſe potuit ad aſſiſam ſi ad diem ſuum veniſſet, defaltam fecit, & ita quòd per defaltam ſuam capta fuit aſſiſa per quam amiſit exceptiones & defenſiones ſuas contra aſſiſam, quod ſibi ipſi debet imputare. Et ſi idem A. gratis warantizauerit .B. & vlteriùs warantum vocauerit, eadem poterit ei fieri reſponſio quæ facta eſt ipſi .B. Item eſto quòd warantus, cùm ad primum diem defaltam fecerit, ad alium diem ante captionem aſſiſæ poſtquam ſemel adiudicata fuit aſſiſa capienda, de facto warantizauerit ipſi tenenti; & per warantizationem ita conſideratum fuerit, quòd ſi tenens amiſerit quòd warantus ei faceret warantiam ſuam & eſcambium, & ille idem warantus eodem die alium warantum vocauerit, & capta ſit aſſiſa eodem die, poſtquam petens recuperauerit verſus tenentem, ſtatim ſumonitus fuit ſecundus warantus ad warantizandum primo: vt in Rotulo Sanctæ Trinitatis Anno eodem, ad quem diem non venit ſecundus warantus poſtquam ſe eſſoniauerit, ita quòd præceptum fuit vicecomiti quòd haberet corpus eius. Et ad quem diem venerit ſecundus warantus, vt de termino Sancti Michaelis proximo ſequente Anno eodem, & primus warantus petijt verſus eum eſcambium terræ quam tenens amiſit verſus petentem per aſſiſam mortis anteceſſoris. Et vnde idem tenens vocauit ipſum primum warantum ad warantizandum verſus petentem, & qui ei warantizauit, & vocauit ſecundum warantum verſus petentem, & qui venit & noluit reſpondere ad breue ſuum niſi curia conſideraret, quia ille primus warantus terram illam warantizauerat tenenti. Et poſtea per defaltam ſuam propriam amiſit per aſſiſam, abſquè eo quod ipſum ſecundum warantum vocaſſet ad warantum, dum fuit in ſeyſina, & de ſicut per defaltam ſuam capta fuit aſſiſa, & ita quòd tenens amiſit, & ita quod tenens eſt nunc extra ſeyſinam, quod quidem primus warantus per attornatum ſuum cognouit, conſideratum fuit quòd ſecundus warantus non reſponderet, & quòd primus warantus in miſericordia. Caſus iſte inueniri poterit in Rotulo de termino Sancti Hilarij Anno Regis Henrici ſexto in comitatu Midd. Aſſiſa mortis anteceſſoris ſi Aluricus Huſe qui terram de Matilda de albo monaſterio tenuit, & quæ vocauit ad warantum VVilhelmum de Albo monaſterio. Et quod dicitur de defalta vnius waranti cùm vnus tantum vocetur ad warantum, illud idem dici poterit de defalta vnius vel duorum ex pluribus warantis, quòd capienda eſt aſſiſa ſi vnus ex pluribus defaltam fecerit. Ex pręmiſſis igitur patet manifeſtè, quòd cùm warantus defaltam fecerit prima die & adiudicatum ſit quòd aſſiſa capiatur per defaltam, & aſſiſa eodem die capi non poſſit, ſed differatur captio vſquè in alium diem, & warantus tunc venerit per diſtrictionem, vel ſine, & warantizare voluerit ante captionem, bene poterit, non tamen ad defenſionem vt tenentem defendat, vel quòd aliquid

quid dicat contra aſſiſam ſed vt excambium faciat ſi tenens amittat per aſſiſam,& multò fortiùs poſt captionem aſſiſæ, quia tunc non erit quis in poſſeſſione quãdo poſſit defendere, tenetur tamen ad excambium propter warantiam. Et ſi vlterius per hoc ꝙ ſic warantiſauit quoad excambium velit warantum vocare, non proderit ei ſicut patet ſuperius per exemplum, cùm ex culpa ſua non ſit in ſeyſina nec quaſi nec etiam ſuus feoffatus quem warantus ſuus poſſit defendere in ſeyſina. Et quòd aſſiſa capi debeat per defaltam waranti ſtatim poſt defaltam, habetis de termino Sancti Michaelis Anno Regis Henrici decimoſecundo incipiente decimo tertio in com̃ South. Aſſiſa mortis anteceſſoris ſi Robertus filius Cihul de tenemento de Denemede, vnde Herbertus filius Richardi qui terram illam tenuit, vocauit inde ad warantum priorem de S.Lando de Bothomago, qui poſt eſſonia ſua de vltra mare & citra defaltam fecit. Et vnde conſideratum fuit quòd aſſiſa procederet per defaltam ipſius prioris, & quia Herbertus amiſit per aſſiſam, habuit recuperare ſuum verſus priorem. Et vnde verum eſt, quòd non erit aſſiſa capienda, niſi tunc demum cùm warantus defaltam fecerit poſtquam warantum vocauerit, ſiue warantus venerit ſiue non, quòd capietur aſſiſa: vt de termino Sanctæ Trinitatis Anno Regis Henrici decimoſeptimo in com̃ Buck. Aſſiſa mortis anteceſſoris ſi Rogerus de Eſtwicham, & idem dici poterit de vtroquè ſi warantus & tenens defaltam fecerit. Item ſi tenens tantum & warantus præſens ſit, vel abſens, non refert; quia warantus quietus de warantia, cùm non ſit aliquis qui ſequatur verſus eum. Item eſto quòd warantus ad primum diem venerit, & ſe defenderit de warantia, non eſt aliquis ipſorum tenentis aut warantij qui dicere poſſit contra aſſiſam quare remanere debeat: tenens non potuit quia defenſionem ſuam poſuit in warantum, quam quidem reſumere non poteſt. VVarantus autem non tenetur dicere contra aſſiſam nec defendere, quia defendit ſe de warantia, nihil igitur ſupereſt niſi quòd per defaltam vtriuſquè capiatur aſſiſa. ¶.10. Si autem warantus defaltam non fecerit, ſed primo die comparuerit poſt eſſonia & dilationes, præſentibus petente & tenente, aut ſtatim warantizat, aut oſtendit rationem quare warantizare non debet. Et ſi ſtatim warantizauerit, reſpondere poterit contra aſſiſam, & dicere quare remanere debeat imperpetuum, vel ad tempus, cùm omnes habeat exceptiones & defenſiones quas principalis tenens haberet, (vt infra dicetur) & forte plures. Et cùm ſit quaſi tenens, cùm tenentem teneatur defendere in ſeyſina. Et ſic poteſt defendere ſtatim, niſi ipſe warantum vnum vel plures, quem ad defenſionem propriam velit nominare, petat. Poteſt enim warantus cùm watantizauerit, & ſit quaſi dominus litis, warantum vlteriùs vocare, & iſte warantus cùm warantizauerit alium, & ſic in infinitum ſucceſſiuè vocare, & qualiter ſũmoneri debent per auxilium curiæ, vel ſine, & qualis diſtrictio ſequi debeat ſumonitionem, facile patet ex præmiſſis: hoc tamen adiecto, quòd ille qui warantizauerit, in breuibus ſummonitionis & diſtrictionis

nis ſemper habebitur pro tenente, & de illo cui warrantizatum eſt nulla fiat mentio, ſed domi remanebit, donec terminetur placitum inter petentem & warantum, quia ſubijt defenſionem. Et ſi plures vocati fuerint de waranto in warantum, & vltimus defaltam fecerit, capi debet aſſiſa per defaltam, & per omnia obſeruari debet ſicut ſuperius dictum eſt. Item cùm plures ſint waranti, & vltimus tenentem defendere non poſſit, vel ſi aſſiſa per defaltam waranti capiatur, & vltimus warantus de excambio faciendo ſe defendere non poſſit, faciet excambium ſuo feoffato, & illud idem excambium deueniet ad primum tenentem, de manu in manum, de waranto in warantum, ſecundum quod inferiùs pleniùs dicetur de warantis. Si autem vnus ex pluribus warantis, vel plures, fuerit infra ætatem, omnium illorum ætates expectabuntur. Si autem vnus ex pluribus petentibus in communi ante captionem aſſiſæ moriatur, non tamen propter hoc cadit breue, nec remanebit aſſiſa mortis anteceſſoris, vt de itinere. VV. de Ralegh in comitatu VVarr. Aſſiſa mortis anteceſſoris, circa medium Rotuli. Illud idem obſeruari debet, vt videtur, ſi moriatur vnus ex pluribus tenentibus ſimul & in communi. Si autem diuiſa ſit hæreditas vel tenementum inter plures participes, quod prius fuit commune, ſi vnus moriatur, cadit aſſiſa & breue. Et quid ſi vir & vxor ſimul vocentur de feoffamento vxoris: licet vir moriatur, non tamen propter hoc cadit breue vel econuerſo. Si autem petens vel tenens vel vterquè moriatur, tunc cadit loquela omninò, quaſi deficiente fundamento. Si autem vnus warantus vel plures ex pluribus moriantur, tunc refert vtrum warantizauerit vel non, ſi autem non warrantizauerit, non cadit breue per mortem waranti, ſed incipiet tenens vocare ſuum hæredem de nouo. Si autem warantizatum fuerit, ſecundum quoſdam, cùm warantus ſit quaſi tenens & principalis, et cùm tenens poſuerit in warantum defenſionem ſuam omninò, nec illam reſumere poſſit, quod quidem non eſt in primo caſu, & ſic quaſi mortuus, & quaſi ad placitum cadit breue, & ſic alio breui opus erit. Si autem warantus vnus, vel vnus ex pluribus, cùm plures ſucceſſiue vocentur, ſe defenderit de vvarantia quòd vvarantizare non debeat, nulla alia ſubſequitur pœna, niſi quòd capiatur aſſiſa per defaltam, & ſemper tenens conſeruabitur indemnis per excambium, cùm ei fuerit ſemel warantizatum. Et quòd aſſiſa ſic capi debeat ſtatim per defaltam vvaranti, habetis de Itinere Martini de Pateſhul in comitatu Eborum, Anno Regni Regis Henrici decimo. Aſſiſa mortis anteceſſoris, ſi VValterus Chamlenger. Ad hoc facit de Itinere VVilhelmi de Ralegh in comitatu Buckingham ſi Simon de Hokedes, aſſiſa mortis anteceſſoris, vbi dicitur quòd ſi vvarantus vvarantizare non debeat, quòd nulla ſubſequitur pœna, niſi quòd aſſiſa capiatur. Et eſt ratio, quòd vvarantus in aſſiſa defendere debeat contra aſſiſam, & dicere quare debeat remanere. Sed ſi nihil dice-

dicere ſciat, procedit aſſiſa, & aſſiſa aufert vel dat in cauſa poſſeſſionis. In cauſa proprietatis reſpondet warantus & defendet ipſum ius, & quare petens ius non habeat tenetur docere, quod ſi facere non poſſit, amittit tenens, cùm ſit indefenſus. ¶ 11. Item cùm quis warantum ita quaſi vocauerit, & dicat quòd ſine domino Rege reſpondere non poſſit, quia tenementum de quo aſſiſa arramata eſt, teneat ad voluntatem domini Regis, capiatur aſſiſa ſtatim, & inquiratur per aſſiſam de ſeyſina anteceſſoris ipſius petentis & ſi petens ſit hæres propinquior, vt tunc audita domini Regis voluntate vel ſtatim recuperet petens, vel differatur iudicium pro voluntate domini Regis, vt de Itinere M. De Pateſhul in com̃ kanc, anno Regis H. xij. Aſſiſa mortis anteceſſoris ſi Robertus de VVylington. Item cùm warantus ſummonitus venerit ad warantizandum, & contentio habeatur de warantia eo quòd homagia & chartæ deducuntur, & ita quòd ſine difficultate & dilatione non poſſit placitum de warantia terminari, quia dubium eſt vtrum tenẽs poſſit per aſſiſam retinere vel non, ſolet aſſiſa capi, vt ſcire poſſit cum quo remanere debet ſeyſina, vt ſecundum hoc procederetur in placito warãtiæ, vel non, aſſiſa mortis anteceſſoris ſi Brianus. Item notandũ, ꝙ propter incumbramentum tenentis alicuius, non tenetur dominus feoffator warantizare, ſi ad warantũ vocetur, ſ. vbi anteceſſor eius qui petit ꝑ aſſiſam mortis anteceſſoris fuit in ſeyſina poſt donum factum ab eo qui vocatus eſt ad warantum, ſicut videri poterit. Eſto ꝙ quis aliquẽ feoffauerit de x. acris & ille feoffatus ſuus aliũ feoffauerit vlterius, qui inde obierit ſeyſitus, hærede ſuo infra ætatem exiſtente, ſi dominus capitalis ceperit illa. x. in manum ſuam, & hæredem non cognouerit ad hæredem, vel illa x. vlterius alicui dederit, & hæres aſſiſam ſuper eum arramauerit, & talis warantum vocauerit ſuum feoffatorem, non audietur propter ſuum proprium incumbramentum. Quis teneatur ad warantiam, & quis non, infra dicetur pleniùs in tractatu de warantis, in cauſa proprietatis. Item eſto quòd cùm dominus proprietatis vel capitalis, terram de qua aſſiſa impetranda erit dederit ad firmam, videndum erit vtrũ impetrari debeat ſuper firmarium vel ſuper dominum capitalem. Et videtur prima facie ſuper dominum capitalem, quia firmarius nihil habet niſi tantum vſum fructum, & proprietarius habet in dominico tenementum. Et ideo quia firmarius non poſſit tenementum deducere in iuditium, ſed contra, ſi impetratum ſit ſuper proprietarium, & ipſe amittit per aſſiſam ſic amittet fructuarius vſum fructum ſine regreſſu verſus ſuum warantum, quod quidem eſſet iniquum. Re vera impetrari poterit ſuper vtrunque, ſed non ſimul, ſed per ſe, ſuper proprietarium, cum proteſtatione tamen ante captionem aſſiſæ, quòd fructuarius de termino ſuo habeat verſus eum regreſſum. Item ſi impetretur ſuper firmarium, valebit impetratio, ſicut videri poterit per exemplum. Item ſi capitalis dominus vendat alicui cuſtodiam alicuius terræ, ſi hæres cùm ad ætatem peruenerit portauerit aſſiſam ſuper tenentem, & cùm ſit plenæ ætatis & paratus probare ætatem ſuam

non

non erit tenens audiendus ſi velit dominum capitalem vocare ad warãtum, propter aliquam conuentionem inter eos factam, vt ſi dicat, quòd ei teneatur warantizare vſque ad certum terminum, vel vltra ætatem, & cùm talis conuentio non tangat hæredem, procedat ſtatim aſſiſa, & tenens agat de conuentione verſus ſuum warantum, ſi ſibi viderit expedire, quia ille qui petit aſſiſam mortis anteceſſoris nihil clamat in cuſtodia, nec venditor tenetur ei warantizare niſi cuſtodiam tantum, & non tenementum in dominico.

¶ 1 *De exceptionibus proponendis contra aſſiſam mortis anteceſſoris.* 2. *De morte quarum perſonarum capi debet aſſiſa.* Cap.8.

CVm autem in aſſiſa mortis anteceſſoris nullum warantum habuerit, vel cùm habuerit nullum vocat, quia in propria perſona velit potius ſubire defentionem, & ei multæ competant reſponſiones ex articulis in breui contentis, & exceptiones inprimis proponat illas, dicitur enĩ inprimis ſi talis pater vel mater &c. Et vnde imprimis videndum eſt de morte quarum perſonarum capi debeat aſſiſa, & ſciendum quòd de morte patris, & matris, fratris, & ſororis, auunculi, & amitæ. ¶ 2. Et ita ſicut limitatur aſſiſa in certas perſonas, ita limitatur inter certos gradus, quòd ſuperius aſcendendo non extenditur ad auum, nec inferius deſcendendo ad nepotem, quia de morte aui nunquam tenebit aſſiſa, nec eodem modo de morte nepotis, licet nepos habere poſſet aſſiſam de morte auunculi vel amitæ. Item nunquam tenebit aſſiſa inter coniunctas perſonas fratres & ſorores, nepotes & neptes, pronepotes & proneptes, & ſic inferius deſcendendo, nec etiam conſanguinitas de aliqua hæreditate, vel de aliquo quod deſcendat hæreditarie de cõmuni ſtipite, ſed tãtum breue de recto: tamen verſus extraneas perſonas locum habebit aſſiſa, quatenus ſe extendat, & ad quas perſonas aſſiſa ſe non extendit locum habebit conſanguinitas, quæ omninò trahit originem de aſſiſa, ſicut inferius plenius apparebit.

¶ 1. *Qualiter petens probare debet ſuam intentionem.* 2. *De ſeyſina die quo obijt.* 3. *De vltima ſeyſina.* 4. *Si quis donationem fecerit ad vitam ſuam alicui tantum ſine hærede vel alicui & hæredibus ſuis.* 5 *Quid ſit dominicum.* 6 *Quid ſit feodum.* 7. *Die quo obijt.* 8. *Qualiter accipitur dies.* 9. *Si de vſu ſeyſina in aſſiſa queratur, de hoc non eſt curandum.* 10. *De termino.* 11. *De qualitate hæredum.* 12. *De hoc quod dicitur in breui ſumoneas &c. tales qui tenent &c.* Cap.9.

PRopoſita autem intentione petentis, oportet eum fundare & probare, ſcilicet per aſſiſam in modum aſſiſæ, omnes breuis articulos, ſcilicet ꝙ talis anteceſſor cuius ſeyſinam petit, fuit ſeyſitus & in dominico ſuo vt de feodo, & die quo obijt, & quòd poſt terminum (cum aſſiſa iſta ſicut & aliæ infra certum terminum limitatur) Et ſi in vno articulorum iſtorum defecerit, cadit aſſiſa, ac ſi in omnibus defeciſſet.

¶ 2. Di-

¶ 2. Dicitur autem, ſi talis pater &c. fuit ſeyſitus, ſeyſitus tamen poterit quis eſſe corpore & animo ſimul die quo obijt, ſecundum quod ſeyſina acquiritur corpore & animo, & ita poterit retineri corpore & animo ſimul, & corpore tantùm ſine animo poſt mortem, donec corpus a ſeyſina efferatur. Item eodem modo retineri poſſit ſeyſina animo ſine corpore ante mortem, verbi gratia. Eſto quòd quis peregre profectus ſit, vel ad nundinas, nemine in poſſeſſione ſua nomine ſuo relicto, & in itinere antequam redierit moriatur, nihilominus ſeyſitus moritur. Item ſi per paupertatem poſſeſſionem dereliquerit, & ita quòd dominus capitalis pro defectu ſeruitij tenementum ſuũ in manum ſuam ceperit & retinuerit, vel alio excolendum dederit, vel (quod plus eſt) alium feoffauerit, ſatis moritur tenens ſeyſitus, quia animo retinet ciuiliter, licet corporaliter non fuerit in poſſeſſione naturaliter, quod tamen non eſſet, ſi ei offerenti, ſcilicet domino capitali ſeruitiũ cum arreragijs dum vixit ſeyſina eſſet ei denegata, tunc eſſet diſſeyſitus, & ſeyſitus nõ moreretur. Item ſatis ſeyſitus moritur, qui ſecundo die, vel tertio, vel vlteriùs quãdiu licuerit ei qui reiectꝰ eſt recenter reijcere, vel ſi in tali lãguore fuerit conſtitutus, ꝙ ſibi perquirere nõ poſſit, vt ſi fuerit eſſoniatus de malo lecti, vel in tali infirmitate ꝙ memoriã amiſerit, quia cùm talis animo & corpore ſemel ſeyſinam acquiſiuit, & ſi dum fuit in ſeyſina talis infirmitas ſuperuenerit, quòd memoriam amiſerit, quia nunquam durante tali ſtatu poterit deſinere animo poſſidere, & ſatis moritur ſeyſitus. Idem eſt, ſi quis donationem fecerit per chartam, & ita quòd finis & cyrographum in curia domini Regis interuenerit cum omni ſolennitate, ſi nulla ſubſequitur ſeyſina, vel minus ſufficiens, vt ſi donator ſtatum non mutauerit quantũ ad vſum in toto nec in parte cùm vſus fuerit poſt donationẽ per ſe, vel cum donatorio, in propria perſona, vel per ſuos, & ita ꝙ donatoriꝰ vacuam poſſeſsionem non habuerit. Item non refert qualem ſeyſinam anteceſſor habuerit, vel per diſſeyſinam, vel per intruſionem, vel per dominũ, vel per non dominum, & ita quòd quaſi de feodo moriatur ſeyſitus, & vnde ſi eiectus eſſet dũ viueret, ſeyſinã ſuã recuperare poſſet per aſſiſam nouæ diſſeyſinæ, non tamen vt de libero tenemento, vt ſi teneret ad vitam, ſcilicet ſibi & hæredibus ſuis vt de feodo, & hæc eſt regula generalis. Quis teneat ad vitam & quis in feodo, ſupra ſatis videri poterit pleniùs in titulo de donationibus. Item non refert vtrum quis moriatur ſeyſitus in propria perſona, vel in perſona tutoris, vel procuratoris, vt ſi procurator nomine domini ſui ſtipulauerit & acquiſiuerit, & dominus ſuus ratam habuerit acquiſitionem cùm ſciuerit, vel ſi procurator domino ignorante acquiſiuerit, & ante ſeyſinam moriatur dominus, ſatis moritur ſeyſitus, quia factum procuratoris ſui nunquam facere poterit irritum. Item & eodem modo ex perſona tutoris ſicut procuratoris mori poterit quis ſeyſitꝰ, vt ſi tutor vel cuſtos aliquẽ minorẽ recognouerit ad hæredẽ, & ſub nomine talis minoris ſe poſuerit in ſeyſinam, licet minor in propria perſona ſua poſſeſſionem nõ apprehenderit (quod pleriq; faciunt) ſatis moritur ſeyſitus ex ſeyſina cuſtodis, & talẽ ſeyſinã tranſ-

trāſmittit ad hæredes, & illud idem dici poſſit de curatore, qui ſub nomine minoris fuerit in ſeyſina ratione ſocagij, vel ratione feoffamenti. Si autem cuſtos minorem ad hæredem non cognouerit, cùm cuſtos in ſeyſina fuerit hæreditatis, licet ius proprietatis ad talem hæredem minorem deſcenderit & ſic obierit, nihil aliud tranſmittit ad hæredes ſuos propinquiores niſi id quod ipſe habet, ſcilicet ius merū & ꝓprietatem, ſeyſinam autem quam non habet non tranſmittit nec ius poſſeſſoriū. Oportet igitur recurrere ad ſeyſinā eius, ſcilicet ātceſſoris minoris qui vltimò obijt ſeyſitus, quia oportet de neceſſitate ꝙ ſeyſina ſequatur ius merum, & in fine ibi remaneat, & illud idem dici poterit de maiore quod dicitur de minore. ¶ 3. Plures ita mori poſſunt ſeyſiti de vna & eadem re vt de feodo, ex diuerſis feoffamentis. Et vnde ſi ordine debito agant hæredes, & petant quilibet per aſſiſam, in fine redibit ſeyſina ſiue poſſeſſio ad ꝓprietatem, & ſic de ſeyſina eius qui vltimò obijt ſeyſitus erit incipiendum, & de aſſiſa vltima gradatim & per ordinem vſq; ad primam. Item ad vltimā ſeyſinam erit recurrendum, vnius videlicet ex pluribus feoffatis ſimul ex vna donatiōe, quia nullus ex taliter feoffatis de morte alteri⁹ habebit aſſiſam, ſed hæredes eorum, ſi talibus fiat donatio & eorum hæredibus, ſcilicet de morte illius tantùm qui vltimus ex omnibus obijt & nō de morte aliorum præmortuorum, vt videri poterit. ſi fiat donatio viro & vxori ſimul & eorum hæredibus, vel concubinæ & pueris ſuis nominatis, vel non nominatis, & eorum hæredibus, & cùm omnes in ſeyſina fuerint, vel quidā eorum, nullus ex perſona alterius vèl morte habebit aſſiſam, quia omnes feoffati ſunt ſimul habendi & tenendi, nec totum nec partem ſeperatā, nec per ſe, ſed vt quilibet ipſorum totū habeat cum alijs in cōmuni. Et cùm vnus moriatur, non deſcendit aliqua pars hæredi morientis, nec ſeperata, nec in communi ante mortem omnium, ſed pars illa cōmunis per ius accreſcendi accreſcit ſuperſtitibus, de perſona ad perſonā vſq; ad vltimum ſuperſtitem: & cùm ille vltimus obierit, tunc primò locum habebit aſſiſa mortis anteceſſoris in perſonis hæredum, & ſic ad vltimam ſeyſinam quicūq; talium præmoriatur ſemper ad vltimā ſeyſinam erit recurrēdum. Sed eſto quòd hæres per errorem, de morte patris vel matris præmortuæ aſſiſam portauerit cùm portare deberet de morte eius qui vltimò obijt, quæritur an reſtitui poſſit. Et vnde videndum eſt vtrum tēpeſtiue ante captionem ſe retraxerit vel non. Si autem ſe retraxerit, ad aliam aſſiſam regreſſum habebit. Si autem non, quia aſſiſa ſuper aſſiſam, de eadem re, & de eadem morte, non erit capienda, non magis quàm aſſiſa nouæ diſſeyſinæ, inter eaſdem perſonas, & de eodem facto, ſibi ipſi imputet quia errauit. Si autem ſic fiat donatio pluribus ſucceſſiuè, ſcilicet tali & hæredibus ſuis quos de carne ſua procreatos habuerit, & ſi nō habuerit, vel cùm habuerit & defecerint, tūc tali & hæredibus ſuis eodē modo, & ſic de pluribus: Si primus cùm tales habuerit ſeyſitus moriatur, ſtatim competit aſſiſa ſuis hęredibus. Si autem nullos omnino habuerit, vel cū habuerit defecerint, tunc deſcendit ius ad alios feoffatos non ex cauſa ſucceſſionis, vt locum habeat aſſiſa mortis anteceſſoris, ſed ex cauſa pri-

mæ

mæ donationis,& per modum feoffamenti,& alio breui opus erit. Item poteſt quis ita dare ꝙ nec ipſe nec donatorius nec hæredes ipſorũ habebunt aſſiſam mortis anteceſſoris, vt ſi quis ita dicit, do tibi talem rem ad vitam meam. Si donatorius ſuperuixerit donatorẽ, hæredi donatoris nõ cõpetit aſſiſa, ſed breue ad terminũ qui prĉterijt, cũ res donata ſit liberũ tenementũ ipſius donatoris,& termin⁹ ipſi donatorio. ¶ 4. Si autẽ donatorius in vita ipſius donatoris obierit, tunc diſtinguendũ erit vtrũ donatio facta fuerit donatorio tantũ vel donatorio & hæredibus ſuis, ſi tantum donatorio, tunc reuertitur res donata ad donatorem, ex quo hæredes ſui in donatione non ſunt comprehenſi, quia locum non inuenit ꝑ modũ donationis quòd ad alium poſſit deſcendere vel reuerti quàm ad eum a quo proceſſit. Si autem donatorio & hæredibus ſuis, ſi ipſe defecerit & hæredes ſui in vita donatoris, tunc fiet eodẽ modo quo ſuperiùs proximò dictum eſt. Si autem ipſe donatorius vel hæredes ſui vel ambo ſuperuixerint, tunc reuertatur res donata ad donatorem vel hæredes ſuos per breue de ingreſſu vt ſupra. Si autem cùm donatorio & hæredibus ſuis facta fuerit donatio ad vitam donatoris, ſi donatori⁹ prĉmoriatur, hæredes ſui ei ſuccedunt iure hæreditario, quàmdiu donator vixerit, ſicut ad feodum,& poſt mortem donatoris deſinit eſſe feodũ donatorij,& incipit eſſe feodum donatoris. Si autem ſic facta ſit donatio ad vitam &c. vt ſupra, Item dicitur in dominico ſuo, videndum eſt igitur inprimis quæ poſſunt haberi in dominico. Et ſciendum eſt quòd tam tenementa quàm redditus, & omnia alia, de quibus haberi poſſit aſſiſa nouæ diſſeyſinæ de libero tenemẽto, ſiue teneantur ad vitam ſiue in feodo: & de hijs quæ in feodo tenentur, ſequitur aſſiſa mortis anteceſſoris, & datur hæredibus quicunque fuerint in poſſeſſione. ¶ 5. Item dominicum accipitur multipliciter. Eſt autem dominicum quod quis habet ad menſam ſuam & propriè, ſicut ſunt **Bozdlandes** Anglicè. Item dicitur dominicum villenagium quod traditur villanis, quod quis tempeſtiuè & intempeſtiuè reſumere poſſit pro voluntate ſua & reuocare. Item poteſt dici dominicum de quo quis habet liberum tenementum, & alius vſum fructum. Item dici poterit dominicum de quo quis habet liberum tenementum & alius cuſtodiam. Eodem modo dici poterit dominicum, de quo quis habet liberum tenementum & alius curam, ſicut dicitur de cuſtode & curatore, & vnde vnus dàtur a iure & aliùs ab homine. Et generaliter qualitercunque quis feoffatus fuerit in quacunque hora, in feodo ſibi & hæredibus ſuis, vel ſi ex cauſa ſucceſſionis, ita quòd aſſiſam nouæ diſſeyſinæ habere poſſet ſi eiectus eſſet dum viueret, competit hæredibus ſuis aſſiſa mortis anteceſſoris poſt mortem ſuam ſi ſeyſitus moriatur. Et ſciendum quòd dominicum dicitur, ad differentiam eius quod tenetur in ſeruitio, & vnde dicitur tota die, quòd videndum erit quid quis teneat in dominico, & quid in ſeruitio. Et regulariter verum eſt, quòd dominicum dici poteſt, omne illud tenementum de quo anteceſſor obijt ſeyſitus vt de feodo, ſiue cum vſu fructu vel ſine, & de quo ſi eiectus eſſet dum viueret, recuperare poſſet

dominicum

quare dicitur dominico

XXx.j. per

per aſſiſam nouæ diſſeyſinæ licet alius inde haberet vſum fructum, & vnde ad declarationem ſeyſinæ anteceſſoris, ſtatim competit hæredi aſſiſa mortis anteceſſoris ſi impeditus fuerit, vt ſeyſinam habeat de tenemento ſicut anteceſſor ſuus habuerit, & quod ad hæredem recognoſcatur, ſaluo firmario termino ſuo. Et ſi terminus prætericrit, & firmarius forte tenementum vltra terminum retinere contenderit, vel illud ad alium infra terminum vel poſt tranſtulerit, competit hæredi aſſiſa nouæ diſſeyſinæ ſi voluerit, & ſic de ſeyſina eius qui infra ætatem fuerit, ſi infra ætatem obierit competit hæredi ſuo de morte ſua aſſiſa mortis anteceſſoris, non obſtante vſu fructu quem firmarius vel cuſtos perceperit, & de quo anteceſſor minoris die quo obijt ſeyſinam non habuit, nec ipſe minor dum vixit, quia etſi in propria perſona vſus non fuit, tamen vtitur per alios qui ſunt in ſeyſina nomine ſuo, quia iſte facit, cuius nomine fit, & ſi non vtuntur per ſe, vtuntur per alios, ſicut videri poterit de illis qui tenent in villenagio, ipſi vtuntur & fruuntur, ſed non nomine proprio, ſed domini ſui, & vnde licet alius vſum fructum habuit die quo obijt anteceſſor, dici poterit quòd ſeyſitus obijt in dominico ſuo vt de feodo, habito reſpectu ad liberum tenementum & ad feodum, & non ad vſum, & ita quòd aſſiſa non determinet vſum, non magis quàm ſi tenementum teneretur in villenagio, & poterit quis tenere tenementum in dominico & in feodo, & alius in ſeruitio, vel quoad vſum. Item vnus tenere poterit in feodo quoad ſeruitium, ſicut dominus capitalis & non in dominico, & alius in feodo & in dominico & non in ſeruitio, ſicut liberè tenens alicuius, & vnde licet tenens vendat alicui tenementum ſuum, non tamen ille qui emit intrat in feodum domini capitalis, cùm ipſe nihil inde habeat niſi tantum ſeruitium, & nihil in dominico niſi tantum in ſeruitio, ſed tantum in feodum & dominicum tenentis, & tenens nullam iniuriam fecit domino capitali, licet ei damnum faciat, quia habere poterit ſeruitium ſuum & diſtringere feodum ſuum quicunque illud teneat, & ideo poterit tenens vendere tenementum ſuum quando voluerit & cui, niſi ab initio inter eos modus adijciatur ne poſſit, alioquin faceret tenenti ſuo diſſeyſinam. ¶ 6. Item dicitur (vt de feodo) quod quidem oportet petentē probare ſicut alios articulos. Videndum eſt igitur quid teneatur in feodo & quid ſit feodum. Et ſciendum ꝙ feodum eſt id quod quis tenet ex quacunq; cauſa ſibi & hæredibus ſuis, ſiue ſit tenementum ſiue redditus, ita ꝙ redditus non accipiatur ſub nomine eius qui prouenit ex camera alicuius, ſicut alibi plenius dictum eſt ſupra de aſſiſa nouæ diſſeyſinæ. Item dicitur feodum alio modo eius qui alium feoffat & quod quis tenet ab alio, vt ſi ſit qui dicat, talis tenet de me tot feoda per ſeruitium militare. Et vnde ex pręmiſſis colligi poteſt, quòd vnus poteſt eſſe ſeyſitus de aliqua terra vel redditu in dominico ſuo vt de feodo, & de libero tenemento ſimul, vel tantum vt de feodo vel non in dominico, vel tantum vt de libero

feodum quid

bero

bero tenemento & in dominico. non tamen in feodo, ſicut dici poterit de illis qui tantum tenent ad vitam quacunque ratione. Et eodem modo poteſt quis eſſe ſeyſitus vt de feodo & de libero tenemento quoad proprietatem & in dominico, & alius ad nullum iſtorum ſed quantum ad vſum fructum, ſicut firmarius ſiue fructuarius, qui tenet ad certum terminum annorum. Item dicitur (vt de feodo) ita ꝙ (vt) ponatur pro (quaſi) & denotet ſimilitudinem, vel quòd (vt) denotet ipſam veritatem. Ipſam veritatem, ſicut de ipſis dici poterit qui iuſtum habent titulum, & iuſtam cauſam poſſidendi ab eis qui ius habent conferendi & tunc pro (ſicut) vt ſupra. Item ſimilitudinem, pro (quaſi) ſicut de illis dici poterit qui ingrediuntur ſine cauſa & ſine iuſto titulo vel frater poſtnatus antenato excluſo, vel ſoror propria autoritate & per donationem factam a non domino. Item ſi per conditionem, ita ꝙ talium ex fortunæ inſidijs dependeat ſeyſina. Item ſi baſtardo fiat donatio & hæredibus ſuis, & cùm nullum habeat de corpore ſuo, ingrediatur filius ſuus baſtardus, & vxorem ducat, & hæredes habeat de corpore ſuo, ſi tales moriantur in ſeyſina, moriuntur ſeyſiti in dominico ſuo vt feodo, & ibi accipitur (vt) pro quaſi. ¶ 7. Item dicitur die quo obijt, vel die quo habitum religionis aſſumpſit. Item die quo iter peregrinationis arripuit, in quo itinere obijt, vnde videndum erit de die qualiter dies accipiatur. Eſt enim dies ſolaris & dies lunaris, ſecundum quod deus diuiſit lumen a tenebris, ex quibus duobus diebus efficitur vnus dies, qui dicitur artificialis ex die præcedente & nocte ſubſequente, qui conſtat ex. xxiiij. horis. Hora autem fit ex quadraginta momentis.

¶ 8. Dies autem artificialis diuiditur in quatuor partes. Et eſt vna pars quæ incipit in crepuſculo, & terminatur ad mediam noctem: & alia quæ incipit a media nocte, & terminatur in aurora: & tertia quæ incipit ab aurora, & terminatur in meridie: & quarta quæ incipit a meridie & terminatur ad noctem, & quælibet pars in ſe continet ſex horas. Et vnde ſiue quis obierit die ſolari ſiue lunari, moritur eodem die artificiali, qui pro vno die computatur. Et vnde quacunque hora obierit quis tali die artificiali, ſiue die ſiue nocte, moritur ſemper quaſi in die. Et vnde non eſt neceſſe apponere in breui nocte qua obijt, quia ſemper moritur die artificiali. Ad hoc autem quod hæres ſeyſinam anteceſſoris ſui recuperet per aſſiſam qualem habuit anteceſſor, ſufficit (vt quidam dicunt) quòd talis anteceſſor ſuus aliqua hora diei illius in ſeyſina extiterit, licet ante mortem ſuam aliqua hora diei tenementum illud ex cauſa donationis, vel alia qualicunque ad alium tranſtulerit, tum propter breuem ſeyſinam, tum quia die quo obijt aliqua hora in ſeyſina fuit. Et vnde dicunt, quòd hoc ſatiſfactum eſt breui & aſſiſæ, nec eſt neceſſe (vt dicunt) inquirere vtrum talis ſeyſitus obierit necne, ex quo in breui non diſtinguitur. Sed reuera (quicquid dicatur) videndum erit vtrum ſeyſitus obierit necne, quia cùm dicat die quo obijt ſeyſitus, oportet quòd ſeyſitus obierit, alioquin cadit aſſiſa, ſicut videri poterit manifeſtè. Quia eſto ꝙ quis in crepuſculo vel aurora ſeyſi-

tus fuerit de aliquo tenemento vt de libero tenemento ſuo & in dominico ſuo vt de feodo, & tenementum illud dederit alicui & tranſtulerit animo donandi, & ille cui datum fuerit illud recipit animo retinendi & poſſidendi, & ius coniunctum ſimul cum ſeyſina in perſona donatorij, ſtatim facit liberum tenementum ei qui recipit & dominicum, & nihil remanet cum donatore, niſi tantum nudum dominium cùm vno tempore & vna hora transferat quicquid habet ad donatorium, ſi talis ſic feoffatus aliqua hora diei vel noctis fuerit in ſeyſina.

¶ 9. De vſu vero, ſi donatorius non ſtatim vtatur non eſt multum curandum, quia poteſt quis ſufficientem habere ſeyſinam, licet non ſtatim vtatur. Nec multum eſt de ſubſtantia, ſed aliquando veſtimentum probet, & poſt imaginariam donationem ſeyſinã declarat, quod quidẽ faciat, & eodẽ modo captio expletiarum. Et eodem modo quo ſeyſina iuncta iuri liberum facit tenementum vero hæredi, cùm deſcendat hæreditas ad eum ſtatim & ſine mora in ipſa coniunctione, ita facit ſeyſina iuncta cum iure ſtatim liberum tenementum, ſi coniuncta transferatur ad alium per eum qui dare poteſt, & qui omnia habet, ſcilicet ſeyſinam & ius & liberum tenementum, & qui hæc omnia habet, omnia ſtatim transferre poteſt & ſine mora ſi velit, ſine aliqua retentione vel exceptione, vel quòd ei nihil remaneat præter ſolum nudum dominium. Et cùm ita tranſtulerit (facta traditione) ſtatim quaſi nudus recedit, nihil ſecum portans præter nudum dominium, & donatorius (facta traditione) ſic exiſtens in poſſeſſione vacua, nihil poſſeſſioni ſuæ contrariũ inueniẽs vel rebelle, ſtatim in ipſa hora habet liberum tenemẽtũ, ſecũdũ quod videri poterit manifeſtè. Eſto ꝙ donatio facta ſit mane, & donatorius in ſeyſina vſq; ad horam primam vel tertiam, & donator facta traditione receſſerit, & poſtea pœnituerit ſe feciſſe donationẽ, & ſtatim reuertatur poſt horam tertiam, volens ingredi non admittatur, violentiam adhibẽs violẽter repellatur, queritur ꝑ aſſiſam ꝙ iniuſtè ſine iuditio ſit eiectus, reſpõdet donatorius ad aſſiſam ꝙ nõ, quia gratis dedit, & gratis tradidit & gratis exiuit, & quòd non ſit ei iniuriatum, quia hoc voluit. Videtur igitur quod aſſiſa nouæ diſſeyſinæ remanere debeat, non obſtante aliqua exceptione teneræ ſeyſinæ, cùm talis exceptio contra factum proprium donatoris locum habere non debeat, quamuis in ſuo caſu locum habeat cõtra factũ alienũ. Et vnde videtur, ꝙ ea ratione qua cadit aſſiſa in perſona donatoris, eadem ratione tenere debet & procedere pro donatorio, ad recuperandum, ſi forte donator ipſum eijciat ſine iuditio in eodem caſu. Sequitur ergo ex pręmiſſis, ꝙ tã modicũ tempus ſufficit ad habẽdũ liberũ tenementũ, & ꝙ de vno & eodẽ die poſſunt eſſe ſeyſiti vt de feodo & diuerſo tẽpore, & quod de vno dicitur, de duobus vel pluribus dici poterit, ſi prædicto modo quacũq; hora diei fuerint in ſeyſina & in ſeyſina obierint. Et vnde mortuo donatore eodẽ die donationis, & donatorio vel pluribus donatorijs, ſi tenementũ ſucceſſiuè ex cauſa donationis ad plures de perſona in perſonam tranſlatum fuerit & eodẽ die moriãtur, & vnde ſi omnes hæredes verſus capitalem dominum ſeyſinam anteceſſorum ſuorum petie-

petierint per aſſiſam, vidẽdum erit quis eorũ præferatur, ſi dicatur quòd hæres primi donatoris, quia fuit in ſeyſina anteceſſor ſuus aliqua hora diei, illud idem dici poterit de hærede primi donatorij & ſecundi, quia anteceſſores eorum fuerint in ſeyſina aliqua hora diei, & ſic deinceps de alijs. Ad quod reſponderi poterit, quòd re vera ille præferri debeat alijs cuius anteceſſor fuit in ſeyſina aliqua hora diei & ſeyſitus obijt, hoc etiam videri poterit manifeſtè de eo cuius anteceſſor fuit in ſeyſina aliqua hora diei & obijt ſeiſitus, aut iter peregrinationis ſeyſitus aſſumpſit in quo Itinere obijt, quia poterit hodie iter arripere & eodem die de quo profectus fuerit vel in craſtino, poterit dare & ſecundo die mori, & ideo licet aliqua hora diei quo iter aſſumpſerit ſeyſitus fuerit, tamen nullam ſeyſinam tranſmittit ad hæredes, quia ſeyſitus non moritur. Et hoc dico ſi donatorius poſt donationem aliqua hora diei per traditionem in ſeyſina fuerit. Illud etiam dici poterit de eo cuius anteceſſor habitum religionis aſſumpſit, & eodem die in ſeyſina extiterit, & eodem die ante aſſumptionem habitus dederit, hæres eius nihil capiat per aſſiſam, quia anteceſſor ſeyſitus habitum non aſſumpſit, & vnde videtur (& verum eſt) quòd nullus per aſſiſam optinebit niſi hæres ille cuius anteceſſor ſeyſitus obijt. Et ſciendum quòd ille qui dat & qui dare poteſt, tranſfert ius quod habet, ſiue fuerit ius poſſeſſorium ſiue ius merum, hoc eſt ſi dederit proprium ſtatim facit liberum tenementum, ſi autem alienum, non ſic. Quæ autem ſeyſina dici debeat firma & bona & quæ tenera, ſupra videri poterit in titulo de donationibus, vbi inueniri poterit de hac materia. ¶.10. Item fit mentio de termino, & tunc fiant ea quæ ſupra in alijs aſſiſis. Item continetur in breui, (& ſi talis ſit hæres propinquior) ad quod videre oportet de differentia & qualitate hæredis, de legittimo vero & baſtardo pertinet ad tractatum de baſtardia, vt infra dicetur pleniùs, vbi apponitur baſtardia in modum exceptionis. Item primus ſiue propinquior hæres dici poterit, quem nemo antecedit, ſupremus quem nemo ſequitur, Item hæredis appellatio non ſolum ad proximum hæredem ſed ad vlteriores refertur, nam & hæredis hæres deinceps hæredis appellatione continentur. Sed tamen hic tangẽdum erit in parte qui ſunt filij & hæredes, & qui filij & non hæredes, & qui nec filij nec hæredes. Et vnde ſciendũ, ꝙ liberorum quidam ſunt filij & hæredes, ſicut ſunt illi qui ex iuſtis nuptijs ꝓcreati ſũt & progeniti, a patre & matre vel altero ipſorũ hæreditatem habentibus, quia hæres dicitur ab hæreditate & non hæreditas ab hærede. Itẽ econuerſo filij & non hęredes, vt ſi nulla ſit hæreditas deſcendens, nec ex parte patris nec ex parte matris. Item poterit eſſe hæres ex parte patris tantùm & filius cùm hęreditas tãtum deſcendat a patre & non a matre, & ſic filius matris & non hæres & econtrario: ſi hæreditas deſcendat tantum ex parte matris, ſi autem ex parte vtriuſquè, tunc erit filius & hęres vtriuſquè. Item ſicut ab initio poterit quis eſſe filius & hæres vnius vel vtriuſquè ipſorum (vt prædictum eſt) eodem modo deſinere poſſit eſſe filius & hæres, vt ſi pater & mater, vel eorum alter

totam

totam dederint hæreditatem,nihil relinquentes hæredi nec in dominico nec in ſeruicio, cum is quaſi ſine cauſa hæres dicebatur cùm iam non ſubſiſtat. Item vbi quis primò genuerit filiam quæ hęres dici poſſit propinquior,ſi maſculus ſuperuenerit,deſinit eſſe hæres. Item vbi filia hæres fuerit & per ſe, alijs filiabus ſuperuenientibus non erit hæres per ſe, ſed cum alijs in communi. Item hæredum quidam ſunt propinqui cum propinquioribus,ſicut frater, vel ſoror patris vel matris cum eorum filijs vel filiabus. Item propinquiores ſunt filij vel filiæ,confratres vel ſorores in linea tranſuerſali, cùm ſint in linea recta deſcendente a patre vel matre,quia omnes hæredes in linea recta deſcendentes excludunt a ſucceſſione omnes tranſuerſales. Item in linea recta deſcendente ſunt propinqui & propinquiores,vt ſi plures filij venientes ab eo a quo deſcēdit hæreditas omnes quidem ſunt propinqui,ſed antenatus propinquior propter ętatem. ¶.ii. Item ſi vnus filius vel plures, vel vnus filius & plures filiæ,ſi plures filij & vna filia vel plures,maſculi ſemper erunt propinqui cum primogenito,& filiæ hæredes remoti. Si autem nullus maſculus cum primogenito,ſed tantum filia vel filiæ,tunc erunt filiæ hæredes ꝓpinqui cum maſculo, & maſculus propinquior anteceſſori propter ſexum. Item ſi plures ſint filij & hæreditas deſcendens partibilis ſit,omnes ſunt propinquiores hæredes ratione hæreditatis quę in ſe habet participonem,& ſi filiæ ſint,ſunt hæredes propinqui. Si autem nullæ, tunc frater vel ſoror anteceſſoris, ſi autem plures ſint filiæ, licet hæreditas ex ſe non habeat partitionem,tamen partitur ratione filiarum, quæ ſunt quaſi vnus hæres,& in quo caſu,quælibet illarum eſt hæres propinquior anteceſſoris,frater vero & ſoror propinqui. Item ſicut ſunt proinqui & propinquiores,ita ſunt remoti & remotiores. Remoti vero poſt propinquos ſcilicet fratres,ſorores,auunculos vel amitas ſunt eorum filij vel filiæ nepotes ſcilicet & neptes,remotiores vero eorum filij vel filiæ,ſicut pronepotes & proneptes,& ſic deinceps eorum filij & filiæ in infinitum. Et ſic perpendi poterit quis ſit hæres propinquior & qua ratione. Et ſciendum ꝙ aut ſexus,aut ætas,aut linea,aut hæreditas partibilis, aut pluralitas fæminarum facit hæredes propinquiores, quantum ad ius ſucceſſionis; non autem quantum ad ius ſanguinis,ſecundum quod inferiùs dicetur. Item ſunt propinquiores,quantum ad ius & quantum ad ſeyſinam, quia ſeyſinam ſemper ſequi debet ius. Et eo deficiēte qui propinquior eſt anteceſſori,ſiue propinquior ſit per ſe, ſiue cum alio, ſine hærede de corpore ſuo,& incipit poſtnatus poſt eum eſſe propinquior anteceſſori qui in ſeyſina eſt,& a quo deſcendit ius hæreditatis ad ipſum,& ſic deficientibꝰ propinquioribus ſucceſſiuè,cùm ſemel inceperint eſſe quilibet poſt alterum viuente anteceſſore,ſemper incipit eſſe hæres propinquior ei qui eſt in poſſeſſione hæreditatis hęres qui fuit priùs anteceſſori propinquus,ſiue in linea recta deſcendente,ſiue in linea tranſuerſali: ita tamen ꝙ linea recta ſemper excludat tranſuerſalem,& ſicut ex præmiſſis perpendi poterit manifeſtè.Item ſi deſcendat hæreditas ad primogenitum non habentem hæredem ex ſe,incipiunt fratres ſui poſtnati vel ſorores eius eſſe hæredes

redes ſui propinqui,& deſinunt eſſe hæredes patris communis vel alterius anteceſſoris. Sed tamen primogenitus poſt eum incipit eſſe propinquior, quia ſenior. Et generaliter verum eſt, quòd ille propinquior eſt hæres in omni caſu ad quem ius merum deſcendit, ſiue ſit verus hæres ſiue pro hærede, ſiue loco hæredis, ſicut eſt dominus propter feloniam tenentis ſui, quia nullus potuit eſſe propinquior qui ius merum habuit. Et eodem modo tenendum erit de remotis hæredibus in infinitum, ſicut dicitur de propinquis, de quibus infra plenius dicetur de ſucceſſoribus.
¶.12. Dicitur etiam in breui. Sumoneas &c. talem vel tales qui terram illam vel redditum tenent. &c. Et vnde videndum an totum teneant ſicut anteceſſor tenuit vel eius partem & non totum, ſecundũ quòd anteceſſor tenuit cuius ſeyſinam ipſi hæredes petunt. Et ſciendum quòd multipliciter poterit eſſe illud totum, vel poteſt peti illud totum ſub vno toto, vt ſi quis petat aliquod manerium cum pertinentijs vel alio modo, vel decem libratas terræ cum pertinẽtijs, vel vnam carucatã terræ cum pertinentijs vel alio modo, & non refert vtrũ hoc faciat, an per ſimile. Et vnde cùm petẽs viſum facere debeat Iuratoribus, oportet ꝙ iuratores videant quid, & quantũ poſuerit in viſu ſuo, & vtrũ totũ quod ipſe anteceſſor tenuit, & ſecundũ quod tenuit, vel non, quia totũ debet petere per aſſiſã quod anteceſſor tenuit, & ſecundum quod tenuit, vel excipere, ſi aliquid inde alienatũ fuerit poſt ſeyſinam anteceſſoris, vel tranſlatũ, alioquin de iure debet cadere breue. Si autẽ petat hæres ſeyſinã anteceſſoris ſui verſus vnũ per plures particulas, ſiue particulæ illæ ſint diuerſi generis ſiue vni⁹, quælibet particula per ſe habet ſuum totũ per ſe, ſiue fuerint in vno loco ſiue in diuerſis, & ſi aliquã particularũ iſtarũ non teneat tenens integrè, cadit breue quoad illud totũ illius ꝑticulæ, & tenet quoad alias ꝑticulas integras, ꝙ licet ſit vnica perſona quæ petat, & vnica quæ teneat, tamen diuerſæ erunt actiones & plures, licet cõſimiles, propter plures particulas, ac ſi eſſet ſi quis peteret vnã rem diuiſã inter plures, plures erunt actiones, propter plures particulas, & plures perſonas. Si autem petat quis verſus vnũ vnam particulam per plures particulas numero, ſicut vnam carucatam ex pluribus, per plures virgatas, vel vnam virgatam per plures acras, ſi totum non tenuit tenens, cadit breue. Item quod dictum eſt de parte dici poterit de toto, vel quià nunquàm tenuit inde aliquid, vel ſi tenuit, rem ad alium tranſtulit, & ita deſijt tenere, & quo caſu, videndum erit quo tempore deſijt tenere, & quando ad alium res tranſlata fuerit, vtrum vz ante impetrationem breuis, vel poſt, quia ſi ante, tunc non erit tenens in dolo, & ſic nec in culpa. Si autem poſt impetrationem diligentem & proſecutionem timens futuram litem & controuerſiam motam, ne cum ipſo agatur mutandi iudicij cauſa rem ad alium tranſtulerit, nihilominus pro poſſeſſore iudicabitur, & non ſolum ille qui tranſtulit ſed ille ad quem transfertur pro voluntate ipſius petentis, vnus ſcilicet eorum vel vterque. Si autem petens negligens fuerit vel in impetratione vel in proſecutione, hoc erit ei imputandum, de negligentia vero vic. non erit ita quoad

ſumoni-

ſummonitionem & officiũ vic. Si autẽ ſit dominus capitalis qui teneat, licet totam rem non teneat,ſed aliquam partem,procedet aſſiſa cõtra ipſum,pro ea parte quam tenet : vt de itinere M.de P. in com̃ warr̃ Anno Regis H quinto . Et quòd aſſiſa cadere debeat ratione plus petitionis, vbi petens plus petierit quàm tenens tenuerit : habetis in itinere VV.de Raleg.in com̃ Leyc.de Humfredo de Leyc.& Iuliana vxore eius,circa finem rotuli.Item eſto quòd tenens dicat, ꝙ totum tenemẽtum non teneat,& iuratores quæſiti neſciant vtrum teneat vel non, cadit aſſiſa propter incertitudinem,vt de vltimo itinere w.de Ralegh.in com̃ North. de wilhelmo de camera.

1 *De reſponſione tenẽtis ad articulos breuis.2.Ad hoc quod dicitur in breui ſi talis anteceſſor, &c.& quòd non iaceat exceptio.* *Cap.10.*

PRopoſita igitur intentione petentis,& fundata ſic ſuꝑ quolibet articulo breuis vt prædictum eſt : oportebit tenentem cùm warantum non habuerit nec defenſorem,ad ſingulos articulos reſpondere per ordinem,& excipere contra omnes vel quoſdam,quare actio vel aſſiſa ꝓcedere non debeat,& docere contrariũ vel diuerſum, & ad exceptionem ſuam defendendam vel probandam ponere ſe ſuper aſſiſam, & probare per aſſiſam in modum aſſiſæ, cùm nihil valeat excipere, niſi probetur exceptio in modum aſſiſæ vel iuratæ.Ad primum igitur articulũ ſic erit reſpondendum. ¶.2. Dicitur enim,ſi talis anteceſſor fuit ſeyſitus ſicut pater vel mater & ſic deinceps,quòd inter petentẽ & tenentem non poterit aſſiſa procedere : quia tenementum de quo aſſiſa arramata eſt deſcendit a prædicto anteceſſore quaſi de communi ſtipite ad prædictum tenentem, & ita ꝙ aſſiſa non iacet inter eos ſicut inter cõuictas ꝑſonas,cùm tãtundẽ iuris habeat tenens in terra ſiue in tenemento petito, quantũ & ipſe qui petit,& ideo propter paritatem iuris non poterit aſſiſa terminare ſeyſinã, quia ſi tenens petat, reſponderi poterit ꝙ tantundem iuris habet tenens in tenemento petito,quantum & petens,& ideo ꝙ alia actione opus erit ſcilicet per breue de recto,quod vtrũq; terminat, poſſeſſionem ſcilicet & proprietatem,& ꝙ ideo remanere debeat aſſiſa. Ad quam quidem exceptionẽ,poterit petens ſic reſpondere replicando,ꝙ nihil iuris clamat per deſcenſum de communi ſtipite,immo per feoffamentum factum a communi anteceſſore & hoc paratus ſit ꝓbare per teſtes, & chartas vel inſtrumenta, ſecundum quod magis ſibi videtur expedire,& ſuper feoffamẽto erit procedendum, ſecundum quod inferius plenius dicetur ad conuincendum dictum replicantis. Triplicari autem poterit ſuper replicationem, quòd donatio illa nulla eſſe debet, quia talis anteceſſor qui dediſſe debuit, ſemper fuit in ſeyſina, & nunquam exiuit a ſeyſina nec ſtatum mutauit in aliquo quin ipſe in ſeyſina remanſiſſet per ſe vel per ſuos nomine ſuo. Et tenens doceat contrarium ſi poſſit vel diuerſum. Infra de hac materia plenius . Item ſi ſoror contra ſororem vel particeps contra participem : quia locum habet breue de rationabili portione,

tione, quia quilibet eſt hæres propinquior propter ius quod communiter deſcendit omnibus, ſicut vni propter vnitatem iuris. Et propinquior eſſe poteſt valde remotus quoad ius, licet non quoad ſeyſinã, ſi nõ appareat alius ꝓpinquior, licet baſtardus, quia filius eſſe nõ poteſt nec hęres.

1 ¶*Si talis anteceſſor cui competit aſſiſa mortis anteceſſoris.* *Cap.II.*

Dicitur autem ſupra de morte quorum competat aſſiſa. Nunc autem dicendum quibus perſonis, quia dicitur, talis anteceſſor talis: quia ex hoc poſſunt competere exceptiones tenenti & reſponſiones. Et ſciendũ ꝙ aſſiſa competit filio vel filiæ vel filiabus ſi plures naſcantur, de morte patris, vel matris ſed non cõpetit nepotibus neq; neptibus ex eis de morte prædictorum, Aui vel Auiæ.s.niſi alijs ꝑſonis iungantur, in quibus tenet aſſiſa vt ſupradictum eſt. Item competit fratri de morte fratris. Item ſorori de morte fratris vel ſororis. Itẽ nepoti vel nepti de morte auunculi vel amitæ, ſed non econuerſo & ita reſtringitur aſſiſa iſta infra certos gradus & certas perſonas, & vlteriùs non extenditur. Item locum habet iſta aſſiſa inter prædictas ꝑſonas & extraneas ꝑſonas quatenꝰ ſe extendit, ſed vbi aſſiſa locũ non habet vltra certos gradus, locũ habebit inter eaſdem ꝑſonas conſanguinitas, aſcendendo vſq; ad triauum & deſcendendo vſq; ad trinepotem, quia inter quaſcunq; ꝑſonas locũ habebit aſſiſa infra ſuos limites: inter eaſdẽ locum habebit conſanguinitas extra. Et vice verſa inter quaſcunq; ꝑſonas infra ſuos limites locum non habet aſſiſa, inter eoſdẽ extra nunquã locum habebit conſanguinitas, ſed breue de recto tantùm, ſicut inter ꝑſonas prænotatas: & ſecundùm quod inferiùs dicetur. Talibus igitur ꝑſonis de morte taliũ competit aſſiſa (vt prædictũ eſt) contra extraneas ꝑſonas: vt ſi dñs capitalis in ſeyſina ꝓpria fuerit, vel alia quæuis extranea ꝑſona, ſiue fuerint fratres vterini de alio patre, vel alia matre a quibus hæreditas nõ deſcendit, quia tales ſũt quaſi extranei, cùm non ſunt capaces hęreditatis. Itẽ eodẽ modo & multò fortiùs dici poſſunt extranei illegittimi & baſtardi, quia licet ſint vterini, tamen inter tales (ſecundũ quoſdã) nõ iacet aſſiſa cùm ſint baſtardi, nec ad hoc ſaltẽ ꝙ ꝑ aſſiſã ꝓcedi poſſit ad ꝓbandã legittimitatẽ, quia ꝑ hoc terminari non poterit negotiũ: quia ſi talis cohæres ſe ꝓbauerit legittimũ, non tamen ꝓpter hoc ſe ꝓbat hæredem ꝓpinquiorem, licet ſe ꝓbauerit hæredẽ. Quia ſi talis in cauſa baſtardiæ ſe ꝓbare poſſit legittimũ, tunc vlteriùs locũ non habebit aſſiſa, ſed ad breue de recto erit recurrendum, ne ſub ſpecie poſſeſſionis terminetur ꝓprietas & ius merum, quod eſſe nõ debet. Sed ſi baſtardia contra tales ꝑſonas nominatas obijciatur a ꝑſonis extraneis, tunc in cauſa baſtardiæ ꝓcedatur ſicut inter alias quaſcunquè ꝑſonas. Itẽ cùm inter eaſdẽ ꝑſonas prænominatas nõ habeat locũ aliud breue ꝗ̃ de recto, non erit ibi duellũ neq; magna aſſiſa, ſed ꝑ narrationẽ deſcenſus a cõmuni ſtipite terminabitur tam ius poſſeſſoriũ ꝗ̃ ius merũ: quia facta computatione, de facili ꝑpendi poterit quis primogenitus & hæres ꝓpinquior & hæres iuſtior, tum ꝓpter ius & ætatem, tum propter ſexum & conſimilẽ ꝓpinquitatẽ, tum ꝓpter lineam rectã & tranſuerſalẽ.

Si autem nepos priûs fuerit in ſeyſina recta linea deſcendendo, excludit omninò auunculũ a ſucceſſione ſi petat verſus nepotẽ ꝑ aſſiſam, quia nõ iacet. Si autẽ ꝑ breue de recto, excludit eũ omninò tum ratione iuris qđ ei deſcendit & non auunculo, tum ratione rectæ lineæ, quia omninò excludit tranſuerſalem dum aliquis reperiatur in ea, maſculus vel fœmina, qui erunt propinquiores ratione prædicta, & non ſolum excludit nepos vel neptis auunculũ & alios remotiores ex linea tranſuerſali venientes, cùm nepos vel neptis fuerint in poſſeſſione: verum etiam excludunt eorundem ꝓnepotes & ꝓneptes & oẽs alios ex illis deſcendẽtes. Cùm autem auũculus priùs fuerit in poſſeſſione hæreditatis ꝑ intruſionem vel alio modo, & nepos petat verſus eum de ſeyſina patris, vel deſcenſu aui, locũ non habebit aſſiſa, ſed tantum breue de recto, ꝑ quod ſi compertum fuerit ꝑ narrationem quòd nepos hæres fuerit ꝓpinquior & iuſtior ꝓpter iuris prærogatiuã, tamen nihil capiat ꝑ iudiciũ propter caſũ regis, qui hucuſq; ſe habuit in cõtrariũ, & remanebit ſẽper iudiciũ in ſuſpenſo, donec cõtentio (ſi partes voluerint) ꝑ concordiã terminetur. Et vnde vidẽdum ſi nepos & auunculus ſub eadẽ poteſtate anteceſſoris ſimul fuerint aſtrarij tẽpore mortis, eo quòd ambo reperiuntur in atrio ſiue in aſtro, & quo caſu cùm videatur quòd vterq; habeat liberũ teñtũ, ſtatim cùm quilibet eorũ ſit rectus hæres & propinquus: tamen ille præferri debet qui ſecum habet iuris & proprietatis prærogatiuã & rectæ lineæ quæ excludit tranſuerſalẽ.s.nepos, quia in ꝑſona eius coniungitur ius & ꝓprietas cum ſeyſina, quod quidẽ non eſt in perſona auunculi, qui non habet niſi tantûm ea quæ ſunt poſſeſſionis, & non iuris. Et vnde ſi per nepotẽ eijciatur, non recuperabit ꝑ aſſiſam nouæ diſſeyſinæ, tum propter iuris prærogatiuã in nepote, tum quia vacuam ſeyſinã non habuerit. Si autẽ auunculus eiecerit nepotem, nepos per aſſiſam recuperabit. Et illud idem erit ſi nepos in ſeyſina extiterit tempore mortis, & auunculus cum extra fuerit nepotem eiecerit, & vice verſa ſi auunculus in ſeyſina & nepos extra & auunculum eiecerit, auunculus ꝑ aſſiſam recuperabit ſi diu in pacifica ſeyſina extiterit & aliàs nõ, vt infra, ſaluo tamen nepoti iure ſuo ſuper ꝓprietate. Si autem ambo fuerint extra tempore mortis anteceſſoris, & ſic neuter aſtrarius, & tunc aut poſſeſſio vacua, aut capitalis dominus, Rex, vel alius extitit in poſſeſſione. Si autem vacua, tunc refert quis eorum ſe priùs poſuerit in ſeyſinam. Si autem nepos, ſtatim habet liberum tenementum ratione prædicta, & ſi fuerit eiectus per auunculum, recuperabit ꝑ aſſiſam. Si autem auunculus ſe priùs poſuerit in ſeyſinam, & ꝑ nepotẽ ſtatim eiectus & recenter, ꝑ aſſiſã nouæ diſſeyſinæ non recuperabit verſ⁹ nepotẽ, licet verſus alios. Sed ſi tempus habuerit ꝑ negligentiam nepotis vel impotentiã cùm ſeyſina ſua ſubſtantiam capiat ex tempore, ſi per nepotem fuerit eiectus, per aſſiſam recuperabit, quia ſine iuditio eijcitur licet iuſtè. Si autem ſeyſina vacua non fuerit cùm capitalis dominus extiterit in ſeyſina, ſine voluntate ipſius ſe ponat in aſſiſam. Refert igitur quis eorum priùs autoritate domini capitalis fuerit in ſeyſina. Si autem nepos, auunculus nunq̃ recuperabit verſus eum, propter priuilegiũ iuris quod nepos habet, ſi autẽ auunculus, nepos nõ recuperabit ꝑ aſſiſã

mortis

mortis anteceſſoris, propter paritatem iuris poſſeſſorij quod auunculus habet, niſi ſibi ſtatim perquiſiuerit per aſſiſam, vel alio modo quód ſeyſinam auunculi fecerit contentioſam. Non habebit igitur remedium nepos niſi per breue de recto, & ſic remanebit auũculus ſemper in ſeyſina, quia iudicium remanebit in ſuſpenſo propter caſum regis ſuper iure. De poſſeſſione autem & iure poſſeſſorio (vt prædictum eſt) ſemper habet auunculus paritatem. Si autem capitalis dominus neutrum illorum admiſerit, donec ei conſtiterit quis eorum ſit hæres iuſtior, ſi vterq; petat verſus eum per aſſiſam, nepos præferri debet propter iuris meri prærogatiuam, licet in vtriuſq; perſona locum habeat aſſiſa. Item cùm neuter ipſorum aſtrarius fuerit, & dominus capitalis diu tenementum in manu ſua tenuerit, & illud poſtmodum auunculo per finem quem cum eo fecerit reſtituerit, cûm per hoc non ſit auunculus aſtrarius nec in ſeyſina niſi ꝑ factum aliorum, tunc videtur quód omiſſo breui de recto propter caſum Regis, in perſona nepotis locum habere poſſet breue de ingreſſu, cûm ſit extra ſeyſinam. Cúm autem in ſeyſina, non poterit ei prodeſſe aliud breue quám breue de noua diſſeyſina, propter ſuſpentionem iudicij. Itẽ extraneus dici poterit quoad aſſiſam mortis anteceſſoris licet procreatus ſit de eadem matre a qua deſcendit hæreditas, ſiue maſculus ſiue fœmina propter coarctationem hæredum. Vt ſi terra data fuerit in maritagiũ tali cum tali vxore ſua & hæredibus ipſorum coniunctim, omnes alij ſũt extranei, & ſic excludit fœmina maſculum ſicut ius ſanguinis

1 ¶ *De exceptionibus contra articulos breuis. 2. Dicitur (de tanta terra) vt ſi error fuerit in impetratione exceptio propter errorem. 3. Item die quo obijt. 4. Caſus Roberti de Suche. 5. Propinquior hæres & alius adeo propinquus. 6. Exceptio ſuper id quod dicitur quod talis tenet. Cap.12.*

Redeamus ad exceptiones ꝓponendas cȏntra articulos breuis. Dicitur enim a petente quòd talis anteceſſor fuit ſeyſit⁹, ad quod poterit tenens excipere & docere contrarium, vel diuerſum. Dicere enim poterit quòd nunquam fuit inde in ſeyſina aliquo tempore, & inde ſe ponere ſuper aſſiſam, et petens quòd ſit vt priùs, & ſimili modo ſe ponere ſuper aſſiſam, & ſic procedat aſſiſa, vel dicere poſſit tenens quòd ſi anteceſſor vnquam fuit in ſeyſina, hoc fuit nomine alieno vt procurator, cuſtos, vel curator, vel ſic: ſi in ſeyſina fuit, liberum tenementum habere non potuit, quia non tenuit tenementum illud niſi ad terminũ annorum ſicut fructuarius, vel in vadium vt creditor. Item ſi dicatur quòd ſeyſinam habuit ex donatione, excipi poſſit a tenente quòd anteceſſor nunquam ſeyſinam habuit per ſe niſi ſimul cum donatore. Et cùm multæ poſſunt eſſe exceptiones de hac materia, iſtæ tamen ſufficiant ad præſens exempli cauſa. Item dicere poterit tenens excipiendo quòd ſi talis anteceſſor ſeyſinam habuit, nullum habuit in dominico niſi ad terminũ vt firmarius, vel in vadium vt creditor, vel huiuſmodi, & alius habuit inde liberum tenementum. Item dicere poterit quòd ſi talis anteceſſor liberum tenementum habuerit in dominico, illud non habuit in feodo ꝙ

aliquid ei deſcendere potuit vt hæredi, quia non niſi ad terminum vitæ quacunquè ratione. Item ſi concedat tenens quòd in feodo, dicere poterit excipiendo quòd nihil potuit deſcendere tenenti per aſſiſam ex tali tenemento, quia tenemētum illud datum fuit anteceſſori præfato & certis hæredibus ſuis & coarctatis, vt ſi tenementum datum fuerit tali anteceſſori & in maritagium & hæredibus ſuis de corpore ſuo exeuntib', vel tali cum tali vxore ſua & eorum hæredibus communibus & non ſeperatis. Et idem dici poterit de eo & hæredibus ſuis qui feoffatus fuerit ꝑ cōditionem & per modum vbi coarctantur hæredes. Item reſpondere poterit tenens & concedere quòd talis anteceſſor obijt ſeyſitus vt de feodo & in dominico, ſed tamen ꝑ conditionem & modum ſuſpenſa eſt talis hæredis ſucceſſio quoad ſeyſinam vſq; ad tempus incertum .s. ad vitam vel vſq; ad certum tempus .s. ad terminum annorum, vel ad certum tempus ſub conditione .s. donec conditio extiteret vel non extiteret, quam quidem exceptionem oportet tenentē ꝓbare per aſſiſam in modū iuratę. Anteceſſor quidem ille tenemētum illud pignori ſuppoſuit creditori ad certum diem, ſub tali conditione, quòd niſi pecunia tali die ſolueretur ꝙ tenementum illud remaneret creditori in feodo. Et vnde videndum vtrū dies ſolutionis prætererit vel nondum aduenerit. Et ſi præterierit, tunc videndum erit vtrum ſolutio facta fuerit viuente debitore vel poſt mortem vel nō. Si autem facta fuit ſolutio vel pecunia oblata ſuo die ſub bonorum virorum teſtimonio, procedet aſſiſa in modum iuratæ de ſolutione facta, & recuperabit hæres per iuratam. Si autem ſoluta non fuerit nec oblata, tunc cadit aſſiſa, & remanebit tenementum creditori, quia nō eſt ſatiſfactum conditioni. Si autem dies nondum præterierit, tunc ſuſpenditur aſſiſa vſq; ad diem, et ſecundum quod ſolutio facta fuerit ad diem ſuum vel non, ꝓcedat aſſiſa in craſtino vel remanebit. Item remanere poterit aſſiſa propter conditionem & ꝓpter modum traditionis, licet anteceſſor obijt ſeyſitus vt de feodo: verbi gratia. Quidam A. tradidit quandam terram B. in vadium, quouſq; idem A. redderet eidem B. Centum marcas cum tali conditione adiecta, quòd niſi idem A. redderet eidē B. illas centum quòd terra remaneret prædicto B. nulla facta mentione de hæredibus ipſius A. Moritur A. pecunia non ſoluta, hęredes ipſius A. petunt per aſſiſam, creditor obijcit conuentionem. Et quia prædictus A. nō ſoluit in vita ſua & obligatio ꝑſonalis fuit, nec extenditur ad hæredes licet parati ſint ſoluere, remanebit terra creditori & hæredibus ſuis. Idem erit ſi obligatio perſonalis fuerit quantum ad creditorem cum nulla mētione facta de hæredibus creditoris. Item poterit tenementū dari ad firmam creditori ſub tali conditione, & ad terminū annorum, quòd ſi contingat debitorem mori infra terminum, quòd tenemētum remaneat creditori in feodo vel ad vitam, & tenebit conuentio. Itē vice verſa, ſi tenētū detur in feodo vel ad vitam & ſic conuenerit quòd ſi creditor moriatur infra certum terminum, & ꝙ id quod fuit in feodo vel ad vitam remaneat ad terminum vel in feodo alicui alteri, bene tenet conuentio. Et ſi prima facie debitor moriatur vel creditor vel vterquè, locum habeat aſſiſa

mortis

mortis anteceſſoris, quia debitor quodammodo moritur ſeyſitus vt de feodo. Tamen eliditur aſſiſa per exceptionem conuentionis, vt ſi hæres debitoris pro ſe habeat aſſiſam in modū aſſiſæ & ſeyſina ei conceſſa, creditor vel eius hæredes habebunt contra aſſiſam exceptionem conuentionis in modum Iuratæ, in quam quidem ſi petens per aſſiſam ſe ponere voluerit, denegabitur ei actio & aſſiſa, et ſi tenens exceptionem conuentionis a ſe propoſitam per iuratam vel alio modo ꝓbare voluerit, ſic ſeyſinam amittit, quia indefenſus remanebit. Si autem creditor in primo caſu ante diem ſolutionis moriatur, vel debitor, vel vterqué, remanebit aſſiſa in ſuſpenſo vſquè ad diem ſolutionis, quo elapſo aut procedet aſſiſa ſecundum quod ſolutio facta fuerit vel non, aut remanebit aſſiſa per exceptionem conuentionis eliſa. Item ſi ſic detur tenementum ad firmam & ad terminum ſub tali conditione, quòd ſi infra terminum illum contingat debitorem mori, quòd remaneat tenementū creditori ad vitā vel in feodo, vel vice verſa, ſi contingat creditorē mori infra certū terminū, id quod datum fuit in feodo remaneat hæredi creditoris ad vitam, vel id quod datum fuit creditori ad vitam, remaneat ei vel hęredi ſuo ad terminum, bene valebit conditio, non obſtante aſſiſa, oppoſita exceptione conuentionis, & probata vt ſupra. Item excipi poterit, quòd licet talis obijt ſeyſitus vt de feodo, tamen nihil potuit deſcendere ad hæredem, quia baſtardus fuit, & in quo caſu non eſt loquela mittenda ad curiam Chriſtianitatis de baſtardia conuincenda, quia de eo qui mortuus eſt cōuinci non poteſt ad baſtardum, quia reſpondere non poteſt, nec excipere, licet tamen an talis fuerit inquiri poterit per aſſiſam an talis fuit vel non in modum iuratæ captam, ſi vtraquè pars conſenſerit in iuratam, quod ſiquidem non, fiat vt ſupra de eo qui remaneat indefenſus. Eodem modo dici poterit de baſtardo qui feoffatus eſt tenendum ſibi & hæredibus ſuis ſi abſquè hærede moriatur. Itē reſponderi poterit quòd non in feodo ſed vt de vadio vel cuſtodia &c. vt ſupra. Item quòd non in feodo ſed de vadio, ſed de ballio, ſed de traditione, ſed ad voluntatem concedentis. ¶ 2. Item redeamus ad articulos breuis, ſcilicet vbi dicitur (de tanta terra cum pertinentijs in tali villa) vt ſi error fuerit in tali impetratione, vt ſi quis poſuerit in breui tenementum pro redditu vel econuerſo. Item ſi redditum pro ſeruicijs & conſuetudinibus. Item ſi fuerit error in quantitate tenementi, vt ſi quis poſuerit duas carucatas, vbi anteceſſor non obijt ſeyſitus niſi de vna. Item ſi quis ſeruicium petat ſub nomine annui redditus qui datur pro homagio, cum & ſeruicium proueniens ex tenemento aliam habeat cauſam quám annuus redditus qui datur feoffato. Item videat petens quòd plus non petat quám teneat tenens, quod ſi fecerit, cadit breue & differtur aſſiſa propter plus petitionis. Si autem minus petierit, aliud erit. Item videndum erit de poſſeſſione anteceſſoris, de quantitate, & qualitate, ꝓ quos terminos, & qua menſura, & vtrum larga fuerit menſuratio tenementi dati anteceſſori, vel ſtricta, ſecundū quod petitur per carucatas, vel libratas, vel virgatas, vel numerum acrarum, vel pro quanto tenemento anteceſſor tenementum illud tenuit die quo obijt, ſecundū quod tunc fuit menſuratū, vel ſtricte, vel

vel largê,& ſecundum quod tunc fuit,licet ibi fuerit plus vel minus,quia ſi plus tunc fuit & tunc ſic, non cadit breue propter largam menſurationem, nec eodem modo ſi minus propter ſtrictam. Si autem non teneat tenens ſicut tunc fuit, cadit breue ꝓpter defectum, ſiue tunc ibi plus fuerit ſiue minus,vt ſi primò fuit plus quâm vna carucata per largam menſurationem, cadit breue ſi aliquid inde deficiat, licet ibi ſit vna carucata ꝑ ſtrictam menſurationem.Nec ſufficit ſi dicat petens quòd tenens teneat vnam carucatam,niſi illam teneat ſicut anteceſſor illam tenuit,ſtrictam vel largam. Item quod dicitur de tenemento,dici debet de pertinentijs, quód ſicut anteceſſor tenementum illud tenuit cum pertinentijs & quas habuerit quando obijt,tales peti poſſunt,verbi gratia, ſi prius ante mortem dedit aduocationem,talis aduocatio non debet nominari inter pertinentias quas habuit quando obijt. Et in hoc caſu videndum erit, ſi tenens non teneat, quod aliquando tenuit poſt mortem anteceſſoris, quãdo deſijt poſſidere,vtrum vz ante impetrationem vel poſt,vel ante litem inceptam vel poſt,& ita quòd in mora non extiterit, excepto eo quòd ſi erga dominum capitalem petierit per aſſiſam, ſiue totũ tenuerit ſiue partem, ꝓcedet aſſiſa quãdocũq; deſierit poſſidere,dum tamen alius in ſeyſina ſit per ipſum de hoc quod deſierit, de quo ſi dubitetur inquiri poterit per aſſiſam, vt de Itinere M.de Pateſhull in comitatu Warr̄ anno regis H.quinto. Item ſi tenuit, & dolo deſijt poſſidere, mutandi iudicij cauſa propter litem futuram,cùm impetratum ſit vel inceptum, pro poſſeſſore habebitur,et tam iſte quam ille ad quem res tranſlata fuerit ſimul vel eorum alter poterit conueniri pro voluntate petentis. Et ideo cùm per talem tranſlationem poſt impetrationem non deſinat poſſidere, nunquâm mutare poterit cauſam poſſidendi, nec feodum ſibi facere per talem feoffamentum, & ſemper erit vt cuſtos. Et ideo ſi poſt tale feoffamentum obierit hęrede ſuo infra ætatem exiſtente qui vocatus fuerit ad warantũ, non expectabitur ætas, quia anteceſſor ſuus non mutauit cauſam poſſidendi per talem tranſlationem. Sumi poterit exemplum de breui de ingreſſu poſt diſſeyſinã, vbi in vita diſſeyſiti aſſiſa arramata eſt, & viſus terræ factus eſt, vel ſine clauſulis illis non expectatur ætas hæredis diſſeyſitoris,quod quidem fieret niſi aſſiſa arramata eſſet cùm poſſet.Et etiam q̃uis aſſiſa mortis anteceſſoris arramata non eſſet erga dominum capitalẽ, tamen ſi alienauerit,& maxime dum hæres fuerit infra etatẽ,& inde feoffauerit aliquem,& mortuo domino capitali, hæres domini capitalis vocetur ad warrantum per chartam patris ſui, propter hoc non remanebit aſſiſa capienda ſed capienda erit tali modo,quòd ſi petens recuperauerit ſalua ſit tenenti warrantia ſua, cúm hæres domini capitalis ad ætatem ꝑuenerit,vt de vltimo itinere M.de Pateſhull in comitatu Norff. anno regis H.decimo ſecundo Aſſiſa mortis anteceſſoris ſi Eudo pater walteri, de 36.acris terræ cum pertinentijs in Eſterbergh quam terram Ranulph' de Braham tenuit,qui vocauit inde ad warantum Rogerum le Bigot qui tunc fuit infra ætatem,& per chartam H.Bigot com̄ Norff. patris ipſius Rogeri, & vbi ideo cõſideratum fuit quòd caperetur aſſiſa,et ſi iurati dicerent quòd Eudo ſeyſitus obijt vt de feodo & walter' recuperaſſet ſeyſinam

ſinam ſuam, et quòd Ranulphus expectaret vſquè ad ætatem Rogeri, & tunc haberet recuperare ſuum verſus Rogerum de warantia. Item dicitur (in tali villa)ad quod reſpõdeatur vt ſupra,de noua diſſeyſina ſi error in breui inueniatur. ¶ 3. Item ad hoc quod dicit(die quo obijt)excipi poterit & reſponderi, quòd licet anteceſſor aliqua hora diei eſſet in ſeyſina,tamen nõ obijt ſeyſitus,quia cùm mane,vel alia hora eſſet in ſeyſina, eodem die dedit terram illam tali hora tertia, & obijt hora nona. Item longè ante mortem ſuam dimiſit ſe & terram illam dedit tenenti ei qui nunc tenet per chartam ſuam quam profert, & ita quòd finis factus fuit in curia domini regis, & cyrographum per breue de warrantia chartæ,& ita quòd prædictus anteceſſor in curia dñi regis recognouit donũ & warantizauit ei terram illam ſicut illam quam tenuit & habuit de dono ſuo. ¶4. Ad quod poteſt petens replicare & dicere, quòd quicquid tenens dicat de donatione vel charta, nunquã ſeyſinam habuit per donum nec per chartam illam, ſed ille qui donaſſe debuit, ſemper in ſeyſina remanſit poſt chartam ſicut ante,& nũquã ſtatum mutauit,ſed ita obijt ſeyſitus vt de feodo,& inde ponit ſe ſuper aſſiſam. Dicere etiã poterit quòd finis & cyrographum ei nocere non debeant, cùm dependeant ex dono quod principale eſſe debuit,quod quidem nullum eſt, & cùm principale non ſubſiſtat, ea quæ ſequuntur locum habere non debent. Item dicere poſſit & firmare intentionem ſuam, quòd breue de warrantia chartæ per falſam ſuggeſtionẽ fuit impetratum, ꝑ hoc quod dedit curiæ dñi Regis intelligi,quòd fuit in ſeyſina & non fuit, & vnde cyrographũ quod ſubſequitur ex tali falſitate & deceptione valere nõ debet.Itẽ nec recognitio facta ab eo qui donaſſe debuit(ꝙ talis fuit in ſeyſina cùm non eſſet) valere debet,quia non cõuenit naturæ confeſſio nec veritati, & quòd talis ita obijt ſeyſitus petit aſſiſam.Ad quod ſi tenens ſe tenuerit ad finẽ & de replicatione petentis ſe noluerit ponere in aſſiſam, indefẽſus remanebit,& ſic amittet ꝑ iudiciũ ſine iurata vel aſſiſa, indefenſus enim eſſe poterit petens contra tenentem quoad exceptionẽ. Eodẽ modo quo & tenens cõtra petentem quoad actionem, ſi actioni ſiue intentioni petentis reſpõdere noluerit, & illud idẽ dici poterit de replicatione & triplicatione,& vlteriùs.Cûm autẽ tenens gratis ſe poſuerit in aſſiſam vel iuratam,ꝑ hoc terminabitur negotium de ſeyſina.Itẽ dicere poſſit quòd non obijt ſeyſitus anteceſſor,quia longe ante mortem ſuã fuit diſſeyſitus & ſibi perquirere noluit in vita ſua ꝓpter ſuã negligentiã, vel non pòtuit ꝓpter ſuam impotentiam, & ſic cadit in aſſiſam mortis anteceſſoris finis factus aſſiſæ nouæ diſſeyſinæ.Itẽ dicere poterit ꝙ ille de cuius morte ꝓfert aſſiſã viuꝰ eſt. ¶ 5. Itẽ ad hoc ꝙ dicit(ꝓpinquior hęres)excipi poteſt & reſponderi quòd alius eſt ꝓpinquior licet ipſe petens ꝓpinquus ſit, vel ꝓpter ętatẽ vel ſexum vt ſupra.Item dicere poteſt quód ſi talis ſit ꝓpinquior,alius eſt adeo propinquus,cúm terra ſit partibilis & qui non nominatur in breui. Itẽ dicere poteſt quòd ille qui petit ſicut hæres ꝓpinquior nõ poteſt eſſe hæres ꝓpinquior nec ꝓpinquus nec remotꝰ, quià villanus,& ſic cadit in aſſiſam mortis anteceſſoris quęſtio ſtatus, & qualiter determinari debet illa exceptio perpendi poterit vt ſupra, in tractatu de noua diſſeyſina.

Item

Item ſi quis in actione ꝓprietatis ꝑ breue de recto petierit id quod quis tenuerit in dominico in dominico, et id quod in ſeruitio in ſeruitio, id quod ſemel in ſeruitio petierit, nunquam poſtea petere poteſt in dñico. Secus tamen eſt in cauſa poſſeſſionis, vt ſi quis petat ꝑ aſſiſam mortis anteceſſoris, poterit petens corrigere errorem & non tenet talis replicatio in cauſa proprietatis. ¶ 6. Item (quam terram talis tenet) ad quod poteſt excipi & reſponderi a tenente, quòd totam non teneat cûm tota ab eo petatur nec in tenemento nec in eius ꝑtinentijs, ſicut illam petit nec ſicut anteceſſor illam tenuit. Item ſi dicat quòd totum tenementum non teneat, ſed alius talis, & ex aduerſo reſpondeatur quòd ille talis villanus ſit ipſius tenentis, & de eo teneat in villenagio, niſi ille qui hoc exceperit ſtatim habeat probationes ad manum parentes vel alias, recedet tenens quietus de hoc breui: vt de itinere Abbatis de Rading & M. de pateſhull in com̃ warr̃, Aſſiſa mortis, ſi Fredericus.

1 ¶ *Exceptio ſi petens remiſit vel confirmauit poſtquâm ius ad eum deſcendit.* 2. *Exceptio vbi non iacet aſſiſa mortis anteceſſoris.* 3. *Vbi non iacet aſſiſa mortis anteceſſoris.* 4. *Vbi cadit aſſiſa.* 5. *Si felonia obiecta fuerit.* 6. *Si duo petant per aſſiſam verſus vnum.* 7. *Qualis ſeyſina habita tollit aſſiſam.* Cap. 13.

PRæter exceptiones & reſponſiones quæ naſcũtur ex articulis breuis, ſunt aliæ exceptiones plures quaſi extra vagantes quæ proueniunt a caſu ſiue ab euentu, et quarum quædam differunt aſſiſam ad tempus & quædam breue perimunt, & quædam aſſiſam. Si autem breue perimãt propter errorem tunc fiat vt ſupra in alijs aſſiſis. Videndũ eſt igitur quando & ꝑ quas exceptiones cadit aſſiſa inprimis. Et ſciendum quòd reſpõdere poterit tenens & excipere, quòd licet omnes articuli ſupradicti in breui contenti veri ſint, tamen ille qui nunc petit vt hæres propinquior non habet actionem per aſſiſam, quia alius hæres propinquior ante ipſũ petentem intercedens, & qui anteceſſorem communem (de cuius morte nunc petens profert aſſiſam) ſuperuixit, licet ſeyſinam non haberet, totũ ius ſuum in poſſeſſione & in proprietate quod ei deſcendit vel deſcendere potuit remiſit, & quietum clamauit prædicto tali tenenti. Et inde habeat probationem, chartam vel aſſiſam, ad quod habeat petens ſi poſſit replicationem. Item poteſt tenens excipere & reſpõdere, quòd ſine dño rege non debet reſpondere, quia terram illam tenet de dono domini regis vt in ſeriantia, vel de eſchaeta ſua, vel alio modo: quo caſu, requirenda erit voluntas ipſius domini regis. Item eodem modo ſi de alio teneat quâm de domino rege, ſi confirmationem habeat ipſius domini regis, dũ tamen per confirmationem talem tenetur dominus Rex ad excambium, ſine eo non reſpondebit. Si autẽ non teneatur ad excambiũ, ſine eo reſpondebit. Item excipere poteſt & dicere, quòd terram illam tenet de dono alicuius poſt mortem talis anteceſſoris ſicut alicuius fratris ipſius petentis antenati, ſi replicetur quòd donare non potuit: triplicetur ꝙ pater eorum communis dedit, & licet donum non valeret quaſi imperfectum, quia talis anteceſſor donator ſeyſitus obijt, ille frater antenatus licet ſeyſinam non haberet, illud donum patris ſui confirmauit, et quod ab initio inua-

inualidum fuit quia imperfectum,per confirmationem validum fecit & ꝑfectum, quia confirmatio ſuppleuit defectum. Item reſpondere poterit ꝙ terrā illā tenet de dono anteceſſoris de cuius morte petens ꝓfert aſſiſā. Quo caſu, ſi replicetur ꝙ in vita talis nunquā ſeyſinā habuit, triplicari poterit a tenente ꝙ ille petens donū patris vel alterius anteceſſoris, licet nō plenū vel nō ꝑfectum, tamen ſicut aliquod & inceptū cōfirmauit. Itē reſpondere poterit quòd pater petētis ꝑ aſſiſā villan' fuit,& ideo quòd hęres eſſe nō poſſit. Ad quod ſi replicetur a petēte quòd licet talis ātceceſſor ſuus villanus eſſet, tamē liberat' fuit a villenagio cū tota ſequela ſua quocūq; modo liberationis, & cū patri vel alteri āteceſſori ſuo cōpeteret aſſiſa nouæ diſſeyſinæ ſi de tenemento illo diſſeyſitus eſſet & per aſſiſam recuperare poſſet, eadem ratione competere deberet filio tale & hęredi vel filiæ ſicut ſequelæ ſuæ aſſiſa mortis āteceſſoris de teñto de quo pater ſic obijt ſeyſit' vt de feodo. Filij vero ſiue filiæ villani ſub poteſtate dñi ſui ſine manumiſſione in villenagio manentes ſi ꝑquiſitum fecerint extra villenagium, nullum habebūt hæredē niſi dñm ſuum, dum tamē in vita villani in manū ſuam ceperit illud teñtum vel poſt mortē. ¶2. Item ſi ſoror cōtra ſororē petat ꝑ aſſiſam teñtum quod deſcendat a communi ſtipite, excipi poterit a ſorore tenente ꝙ aſſiſa non iacet propter paritatē iuris, cûm quælibet illarum quoad ſeyſinam & quoad ius ſit hæres propinquior, & ideo quòd agi oportet de iure ꝑ breue de proparte. Item ſi duæ ſorores petāt ſimul ꝑ aſſiſā quarū vna ſit legittima & altera baſtarda, & cûm iuratores hoc teſtati fuerint, & quòd vna illarū ante ſponſalia nata fuit & alia poſt, nihilominùs ꝓcedet aſſiſa & vtraq; ꝑ aſſiſam recuperabit, ſaluo iure cuiuſlibet imposterum, & ita quòd ſoror legittima cûm voluerit & ad ætatem peruenerit agat contra ſororem ꝑ breue de recto, & opponat baſtardiam ſorori tenenti replicando: vt de Itinere M. de P. in coṁ Suff. aſſiſa mortis anteceſſoris de quadam Mabilia & Iohanna. Illud etiam dici poterit (vt videtur) de villano participe cum liberis, quia eadem ratio & idem ius, ſecundum quod obſeruatur in coṁ Cornubię de conſuetudine quæ talis eſt, quòd ſi liber homo ducat natiuam aliquā in vxorē ad liberum teñtum & liberū thorū ſi ex eis duæ ꝓcreantur filiæ, vna erit libera & altera villana, quia ibi partiti ſunt pueri inter liberum patrē & dñm vxoris villanæ, ſed in hoc caſu videtur quòd ita debeat obſeruari vt ſupra. Item poteſt tenens reſpondere hęredi petenti ꝑ aſſiſā & cōcedere quòd hæres ſit, ſed ſeyſinā habere nō poſſit vſq; ad tēpus: vt de itinere w. de Ralegh in coṁ Buck. aſſiſa mortis anteceſſoris ſi Alicia. Ad quod replicari poterit a petente ꝙ teñtū illud retinere nō poterit ꝑ legē Anglię, quia prolem non habuit cum vxore, & ſi pueros habuit, conuicti ſunt ad baſtardos. Item ſi pueri mortui ſunt in vtero, vel nati monſtruoſi. Item ſi cōcedatur quòd talis obijt ſeyſitus vt de feodo, tamen hæredes nihil capere poterunt ꝑ aſsiſā, quia anteceſſore mortuo, tenēs quod prius tenuit ad terminum ſtatim ex conuentione & pacto incontinenti appoſito incepit poſsidere ad vitam vel in feodo. Et vnde ſi hæres inceperit ꝑ aſsiſam petere, obſtabit ei imperpetuum vel ad tempus exceptio cōuentionis, quia ſtatim & ſine mora in morte ipſius anteceſſoris ſine tem-

pore vel aliqua ſolennitate incipit tenens poſſidere ex ipſa conuentione, quia ſi in feodo, ius quod deſcendere deberet hæredi ſtatim deſcendit poſſeſſori. Et eodem modo dici poterit de terra data pignori quod remaneat creditori ſi pecunia ſuo die ſoluta non fuerit vel certæ perſonæ a certa perſona etiam ſine die vt ſupra. Et etiam quòd creditor incipit poſſidere in feodo in ipſa morte debitoris ſi ſine die vel in crepuſculo ſi ad diem, cùm tota dies cedat ſoluenti: et ita eodem modo quo priùs ſtatim & ſine mora deſcendit ius merum ipſi creditori. Item ſi quis petat per aſsiſam verſus vxorem quæ tenet nomine dotis, id quod plus teneat quám ad ipſam pertineat tenere nomine dotis, quia ibi locum habet amenſuratio. ¶ 3. Item non iacet aſſiſa ſi ſoror petat per aſſiſam verſus nepotem filium ſororis ſuæ, cui ſi replicando obiectum fuerit quòd hæres eſſe nõ poſſit eo quód pater ſuus villanus fuit, ſi nepos dicat quòd ipſe liber ſit & hæres legittimus matris ſuæ & etiam hæres ipſius amitæ petentis, non iacebit aſſiſa, quia iſta reſponſio ſpectat ad ius: vt de itinere Martini de Pateſhull in comitatũ Lincolniæ ãno regis Hẽrici decimo aſſiſa mortis anteceſſoris ſi Agnes filia Euæ de Benyngworth. Item remaneat aſſiſa, ſi mulieri petenti per aſsiſam obijciatur quòd ſororem habuerit de qua ſunt pueri ſuperſtites qui tantũdem iuris habent quantum habet illa quæ petit. Ad quod ſi reſpondeat quòd tales pueri villani ſunt & ex villana progeniti, licet hoc aliquo modo conſtiterit, aſsiſa remanebit, quia hoc totum pertinet ad ius, vt ſupra de eodem: vt de Itinere Wilhelmi de Ralegh in comitatu Buck. aſsiſa mortis anteceſſoris ſi Henricus Ruſſell. Item impeditur aſsiſa ſi petenti per aſsiſam obijciatur quód pater ſuus villanus fuit, & ipſe contra, quòd ſtatu liber fuit & ſtatu liber obijt, & extra poteſtatẽ domini ſui. Et quia petitus in ſeruitutem perquiſiuit ſibi breue de pace vſquè ad aduentũ iuſtitiariorũ & pacem habuerit, ſed ante aduentum eorum obijt in ſtatu libero, & ſic proceſsit aſsiſa non obſtante illa exceptione. Item ſi frater antenatus filium habuerit vel filiam, nepotem vel neptem, & frater poſtnatus de morte fratris medij petat per aſsiſam verſus extraneam perſonam, ſi filius vel alius hæres ex fratre ante nato mortuo producantur, vel aliquo modo conſtiterit quòd talis extiterint per iuratores cum ſacramento vel ſine, cadit aſsiſa. Si autem non producantur, vel conſtare non poſsit quòd tales extiterint, vel forte iuratores dubitauerint vtrum ita ſit vel non, tunc inter partes procedet aſsiſa. Item cadit aſſiſa ſi tenens excipiat quòd ille qui petit vel alius hæres propinquior alia vice mouit ei litem de eadem terra, & tunc remiſit ius, vel ſi hoc fecerit ſine lite non refert, dum tamen hoc probari poſsit quocunquè modo. Item ſi per iuditium vel concordiam ei remanſit tenementum. Item cadit aſsiſa ſi ordo breuium non ſeruetur, vt ſi cùm primô egerit per breue de recto, & poſtea agere velit per aſsiſam. Item non iacet inter fratrem antenatum & poſtnatum cùm poſtnatus in ſeyſina fuerit nec econtrariò de morte fratris medij & vbi frater antenatus non poſsit eſſe hæres & dominus, cûm locum ibi habeat

beat breue de recto & non aſſiſa mortis anteceſſoris: vt de itinere epiſcopi Dunolmenſ. et M. de Pateſhull in comitatu Eborum anno regni regis H. quarto. Aſſiſa mortis anteceſſoris ſi Rogerus de Maundeuille. Item non iacet aſſiſa vbi petitur per aſſiſam tenementũ in dominico ab eo qui nihil habet in dominico niſi tantum ſeruicium: Vt de itinere Abbatis de Reding & M. de Pateſhull in comitatu Hereford, aſſiſa mortis anteceſſoris ſi wilhelmus Nowell. Item cadit aſſiſa propter confirmationem factã ab eo qui irritare poſſet donum & reuocare niſi ipſe petens docere poſſit manifeſte quòd anteceſſor ſuus, de cuius morte profert aſſiſam, ſeyſitus fuerit de terra illa & inde ſeyſitus obierit. Item cadit aſſiſa propter conſuetudinem loci, vt in ciuitatib⁹, burgis, & villis & terris, & tenemẽtis quæ ſunt de perquiſito, ſicut in Ciuitate London & alibi de terris & tenementis quæ vendi poſſunt ſicut catallum. De alijs vero quæ hæreditariè deſcendunt bene iaceret aſſiſa, quia legari non poſſunt non magis quâm aliæ terræ forinſecæ in quibus iacere deberet aſſiſa, quia legari non poſſunt nec videtur ratio quare non. Reuera terminatum eſt quòd poteſt legari vt catallum tam hæreditas quâm perquiſitum p̃ Barõ Lõdoñ, & Burgenſes Oxoñ & ideo verum eſt quòd in Burgis non iacet aſſiſa mortis anteceſſoris. Item nec in dominicis domini Regis iacet aſſiſa mortis anteceſſoris nec nouæ diſſeyſinæ, quia ibi non eſt liberum tenementum ſed villenagium priuilegiatum, nec etiam breue de recto magnum, quia loco omnium accipitur paruum breue ſecundum conſuetudinem manerij vel aliud breue formatum, licet aliquando iaceat in membris: vt de Itinere Abbatis de Rading & M. de Pateſhul in comitatu Leyceſt̃ aſſiſa mortis anteceſſoris ſi Gilbertus. ¶ 4. Item cadit aſſiſa ſi petatur tenementum vel ſeruicium per aſſiſam ab eo qui nihil clamat in tenemento. Item ſi petat tenementum in dominico ab eo qui nihil tenet niſi in ſeruitio & homagio. Item ſi partim petat in ſeruicio de eo qui tenet tenementum in dominico, reſponderi poteſt quód nihil clamat in ſeruicio niſi tantum in tenemento. Si autem petat tenementum vbi tenens nihil habet niſi ſeruicium, reſpondere poteſt quód nihil clamat in tenemento niſi tantum in ſeruitio & homagio, vel in neutro, & ideo ſine die. De hac materia habetis in Itinere Abbatis de Rading & M. de Pateſhull in comitatu Warr̃, aſſiſa mortis ſi wilhelmus Turpin. Item cadit aſſiſa ſi dicat petens quòd petit id quod tenens tenet in dominico in dominico, & id quod tenet in ſeruicio in ſeruicio, non valet, quia oportet petentem ita petere & tali modo per omnia, ſecundum quod anteceſſor inde ſeyſitus fuerit die quo obijt, ſcilicet totum in dominico ſecundum formam breuis. Item cadit aſſiſa ſi petens petat per aſſiſam quod per iudicium amiſit, quia cadit aſſiſa propter exceptionem rei iudicatæ, & agat ſi voluerit de falſo iuditio. De hac materia inuenitur in rotulo de placitis quæ ſequuntur Regem anno regni regis Henrici viceſimo primo in comitatu Eborum, aſſiſa mortis ſi Stephanus de Pulthorp. Item cadit aſſiſa propter incertitudinem, vt ſi ille qui petat neſciat Iuratoribus rem petitam oſtendere vel deſignare, nec quid nec quantum petierit, nec

London
barones london
nota /

vbi nec in quo loco. Item remaneat aſſiſa propter aſſiſam quæ præceſſit inter eaſdem perſonas de eodem tenemento & de eadem ſeyſina, quia aſſiſa ſuper aſſiſam capi non debet, ſecundum quod inferius dicetur pleniûs. Sed ſi probari poſſit aliquo modo, vt ſi talis natus fuerit in aliquo comitatu vbi breue domini regis non currit, mittant iuſtitiarij de conſilio curiæ ad comitatũ in quo talis natus fuerit ad inquirendam veritatem ſuper articulo illo tantum,& inquiſita veritate procedant iuſtitiarij pro vel contra. Breue quidem tale eſt. Vicecom̃ ſalutem. Scias quòd cùm aſſiſa mortis anteceſſoris ſummonita eſſet &c. et ſic totum factum de hac materia vt ſupra de aſſiſa nouæ diſſeyſinæ, & inde ſine breui poterit negotium & inquiſitio fieri, ſi iuſtitiarij venerint perſonaliter ad comitatũ illum. Et ſciendum quòd primi iuratores qui ignorãt non dant nec auferunt, quia ius merum reuertitur ad dominum capitalem cùm ſit pro hærede, & ideo nullus poterit eſſe hæres propinquior licet propinquus quo ad ſeyſinam, quia nulli deſcendit ius merum. Item cadit aſſiſa ꝓpter plurium hæredum coniunctionem qui ſunt quaſi vnus hęres & vnum ius habentes, ſiue ſint petentes ſiue tenentes ſi omnes in breui non nominentur, ſecundum quod inferius in breui pleniùs dicetur in tractatu de exceptionibus. Item petens nihil capiat per aſſiſam vbi iuratores ipſum non cognouerint, vel ſi cognouerint perſonam, neſciunt ſi ſit hęres vel non, vel ſi ſciuerint quòd ſit hæres, neſciunt tamen vtrum propinquus vel remotus, quia quotienſcunquè dubitatur an quid ſit perinde eſt ac ſi non eſſet illud. Et quia ſi iuratores nihil ſciuerint vel dubitauerint, nihil probant dictum petentis, & ſic deficit probatio licet ius non deficiat. Item ſi dicant iuratores quòd ille qui petit, fratrem habet antenatum in partibus tranſmarinis (vt credunt) ſed neſciant vtrum mortuus fuerit vel non, ſed bene dicant quód ſi mortuus eſſet, iſte qui petit eſſet hæres propinquior, tunc per officium iudicis detur ſeyſina petẽti ſub tali conditione, quòd ſi frater antenatus viuus redierit, quòd frater poſtnatus qui petit ſine placito reſtuat ei ſeyſinam ſuam cùm redierit, & ſic erit in pendenti ſeyſina fratris poſtnati donec de morte fratris antenati conſtiterit. De hac materia habetis de Itinere Wilhelmi de Ralegh in comitatu Buck. aſsiſa mortis ſi Richardus Faber. Et quid ſi frater poſtnatus ſic moritur ſeyſitus relictis hæredibus infra ætatem exiſtẽtibus, & tunc redeat frater antenatus vel ſi hæredes plenæ ſint ætatis, quæritur an ſine iudicio poſsint expelli? videtur quòd bene poſsũt, quia pater eorum qui inde ſeyſitus obijt nullum habuit feodum in vita fratris antenati niſi conditionale. Item caſus. Filius & hæres interficit patrem, deſcendit ius hæredi non obſtante felonia & cum eo remanet donec cõuincatur, & eo conuicto & in ſeyſina exiſtente retrohabitur tempus vſquè ad perpetrationem feloniæ, & nihil deſcendet ad hæredes propter ſeyſinam. Si autem nullam ſeyſinam habuerit, & poſtnatus aſsiſam portauerit de ſeyſina patris communis. ¶ 5. Item cadit aſsiſa propter feloniam obiectam & conuictam, vt ſi anteceſſor de cuius ſeyſina petitur

vel ille qui petit per aſsiſam vel alius hęres intercedens qui anteceſſorem ſuperuixerit, vel ſi vtlagatus fuerit propter contumatiam licet de felonia non conuictus, vel ſi conuictus fuerit & ad pacem reſtituatur, cadit aſſiſa: & quamuis quis feloniam fecerit & antequâm conuincatur obiecerit forte ante mortem patris vel alterius anteceſſoris de cuius morte aſſiſam protulit, procedet aſſiſa & non remanebit. ¶ 6. Item differtur aſſiſa, vt ſi duo petant vnum & idem tenementum verſus eundem per aſſiſam, ad vltimam aſſiſam erit recurrendum, & differri debet prima vſquè ad captionem ſecundæ, quia non debet vnus de eodem tenemento duobus ſimul reſpondere, & hoc ſiue petant per aſſiſam de ſeyſina vnius anteceſſoris vel duorum. Et ſi de ſeyſina duorum, primò debet procedere aſſiſa de ſeyſina eius qui vltimò obijt ſeyſitus: vt de itinere Abbatis de Radinge in comitatu Hereford ãno regis Hẽrici quinto incipienti ſexto Aſſiſa mortis anteceſſoris ſi Laurentius Galant. Item cadit aſſiſa per ſeyſinam alicuius hæredis habitam poſt mortem alicuius anteceſſoris cuius ſeyſina petatur, quia ſi hæres cûm ſemel ſeyſinam habuerit donationem fecerit, ſi ad aſſiſas recurrere poſſet a ſe rite factas irritare poſſet.

¶ 7. Videndum eſt igitur qualis ſeyſina tollit aſſiſam & quæ non. Et ſciendum quod ſi ſeyſina momentanea fuerit quòd tenens in tam modico tempore donationes feciſſe non potuit & alienationes, vel ſi forte infra ætatem fuerit quòd donationes ab eo factæ tenere non debeant, vel ſi per modicum tempus poſt mortem anteceſſoris ſui per intruſionem vel per diſſeyſinam & poſtea eiectus recenter, vel cûm diſſeyſitus recuperauerit verſus ipſum per aſſiſam nouæ diſſeyſinæ, non obſtante tali ſeyſina ipſe hæres habebit aſsiſam mortis anteceſſoris, quia talis ſeyſina quam prius habuit conuicta eſt ad nullam, ſiue iniurioſam, tum quia parua fuit intruſio, tum quia ea durante nulla facta fuit donatio ab hærede, nec alienatio nec poſſeſſionis mutatio. Et ſi aliquis inde eiectus fuerit, recuperat ſeyſinam ſuam adeo plenè & integrè ſicut illam amiſit. Sed cûm hæres petat poſt talem diſſeyſinam per aſſiſam mortis anteceſſoris, & obijciatur ei quòd aſsiſam mortis anteceſſoris demeruit, eo quòd ſine iuditio propria autoritate ſibi vſurpauit quod per aſsiſam petere debuit, ſi obſtare debeat talis exceptio? non video quare non. Si quis autem exceptionem ſeyſinæ priús habitæ oppoſuerit, oportet duo probare, quòd in ſeyſina extiterit & quòd donationes fecerit dum fuit in ſeyſina, & quòd talis ætatis extiterit quòd donationes factæ reuocari vel irritari non poſſunt, alioquin non valebit exceptio. Et vnde ſi hæres hoc negauerit, per aſſiſam captam in modum iuratæ veritas declarabitur. Si autem obijciatur ſeyſina quam quis habuerit dum fuerit infra ætatem, non nocebit: quia non obſtante tali ſeyſina, ſi infra ætatem donationes fecerit, illas reuocare poterit per aſsiſam mortis anteceſſoris, vel per breue de ingreſſu, vel per breue de recto: ſecũdũ quod elegerit, ſiue donationẽ fecerit cuſtodi ſuo ſiue alij, niſi cũ plenę ętatis extiterit donatiões illas cõfirmauerit. Aſsiſã vero nouę diſſeyſinę cõtra tales nõ habebit, quãuis ĩfra ętatem

tatem gratis exiuit. Si autem cuſtos dederit dum hæres fuerit infra ætatem, habebit hæres aſſiſam nouæ diſſeyſinæ & omnia alia remedia ſupradicta. Et notandum quód ſeyſina præhabita tollit hæredi aſſiſam mortis anteceſſoris cuiuſcunquè fuerit ætatis ſi fuerit iuſta, licet pareat ei aſſiſa nouæ diſſeyſinę, ea ratione quòd cõiũcta eſt poſſeſſio cum ipſo iure: & ideo ſi recenter poſt mortem anteceſſoris eiectus fuerit hæres, habebit vtramquè ſecundum electionem ſuam, quia ſeſe compatiuntur & nulla earum excludit aliam de recenti ſeyſina, ordine tamen ſeruato. Si autem fuerit iniurioſa non tollit aſſiſam, quia non facit liberum tenementum hæredi, quia non poſſunt coniungi iuri, nec valet coniunctio cùm poſſit ſeyſina reuocari, nec valet iuncta niſi iure iuncta. Igitur cúm hæres ſeyſinam anteceſſoris ſui iniuſtè ſibi vſurpauerit per diſſeyſinam, talis ſeyſina nulla erit, quia non facit hæredi liberum tenementum, & ideo non tollit aſſiſam mortis, quia iudicatur ad nullam. Item ſi cùm iuſta fuerit & hęres donationem fecerit dum fuerit infra ætatem, tunc erit donatio inualida ex quo reuocari poterit ab hærede. Et ideo licet talis donatio reuocari non poſſit per aſſiſam nouæ diſſeyſinæ propter factum proprium quale quále, non tamen tollitur aſſiſa mortis anteceſſoris ad ſeyſinam præhabitam rehabendam. Cùm autem hæres plenæ ætatis in ſeyſina fuerit iuſta, quæ reuocari non poſſit & donationem fecerit, tenet donatio & tollit aſſiſam. Si autem eiectus fuerit iniuſtè, habebit aſsiſam nouæ diſſeyſinæ & tollitur aſsiſa mortis anteceſſorum propter ſeyſinam præhabitam & iuſtam. Si autem iniurioſa fuerit (vt ſupra prædictum eſt) non tollit aſsiſam mortis anteceſſoris cúm ſit nulla (vt ſupra) & ſi cùm iuſta fuerit fiant donationes tempore cõgruo & locum habere poſsit aſsiſa mortis anteceſſoris, ſic poſſet hæres omnes donationes ſuas ritè factas per aſsiſam reuocare, quod eſſe non debet. Et hæc eſt cauſa quare ſeyſina præhabita tollit aſsiſam mortis anteceſſoris & non alia. Item cadit aſsiſa per exceptionem villenagij, vt ſi villanus ſub poteſtate domini ſui conſtitutus terram aliquam acquiſiuerit pro denarijs ſuis tenendam liberè & ita obijt ſeyſitus, ſi dominus ſuus (ſub cuius poteſtate moritur) ſe poſuerit in ſeyſinam poſt mortem talis, filius villani per aſsiſam mortis anteceſſoris nõ recuperabit verſus dominum ſuum, hoc recognito quòd pater ſuus villanus & ſub poteſtate domini ſui obierit, vt de vltimo Itinere M. de P. in comitatu Suff. aſsiſa mortis ſi wilhelmus de Carleton, quia vbi nulla aſsiſa nouæ diſſeyſinę in perſona anteceſſoris, ibi erit nulla aſsiſa mortis anteceſſoris in perſona hæredis ſed econtrariò. Sed contra eſſet ſi extra poteſtatem domini ſui extiterit, & in ſtatu libero & petitus in ſeruitutem & perquiſiuerit ſibi breue de pace & ſic obierit ante iter iuſtitiariorum. Si autem ſub poteſtate conſtitutus ſibi breue de pace perquiſiuerit, non valet: niſi procedat petitio per breue de natiuis. Item cadit aſsiſa aliquando propter incertitudinem, vt ſi tenens dicat quòd totam terram non teneat, & iuratores quæſiti cum ſacramento vel ſine, dicant quòd neſciant: vt de itinere W. de Ralegh in comitatu North. ſi Wilhelmus de Camera. Item cadit aſsiſa propter defectum naturæ vel

ſenſus

ſenſus ipſius tenentis, vt ſi omninò audire vel loqui non poſſit, vt ſi ſit ſurdus vel mutus naturaliter ita quòd omninò audire non poſſit nequè loqui, quod non eſt de eo qui tardè audit vel loquitur: vt de Itinere W de Ralegh in com̃ North. Aſsiſa mortis anteceſſoris inter Radulphum Baſſet & Thomã de Pićteſle. Si autem a caſu venerit illa ſurditas, tunc nõ cadit aſſiſa ſed erit differenda quouſq; ſtatus ipſius tenentis melioretur. Et quod dictum eſt de ſurdo & muto, dici poterit de furioſo, ſecundum quod gauiſus fuerit aliquando dilucidis interuallis. Item cadit aſsiſa ꝑpter cõtinuationẽ ſeyſinæ donatoris, verbi gratia. Pater dedit filio quandã terrã & ſimul remanſerunt in ſeyſina, filius præmoritur viuente patre relicto hærede, ſi hæres petat per aſsiſam, non valet propter ſeyſinã patris continuatam, quam corpore & animo retinuit: vt de vltimo itinere M. de P. in com̃ Suff. aſſiſa mortis anteceſſoris ſi Rogerus Battayl. Si autem pater præmoriatur, hæres ipſius obtinebit per aſſiſam propter ſeyſinã patris continuatam vſq; ad mortẽ. Item cadit aſſiſa ratione iuris & æſneciæ vt ſi frater petẽtis antenatus præmortuus filium reliquerit ſuperſtitem & de quo doceri poſſit quòd ſuperſtes ſit per iuratores cum ſacramento vel ſine. Si autem nihil horũ doceri poſſit, vel ſi iuratores dubitauerint vtrũ ita ſit vel non, tunc procedet aſſiſa inter eos qui præſentes ſunt. Item cadit aſſiſa ſi a tenente obijciatur quòd petens vel alius hæres propinquior aliàs mouit ei litem de eadem terra, & quòd tunc remanſit ei terra per iuditium vel duellum vel magnam aſſiſam, vel finem factum, recognitionẽ, quietam clamantiam, vel alio quocunq; modo qui probari poſſit per aſſiſam captam in modum iuratę. Item cadit aſſiſa propter ordinem breuiũ non obſeruatum, vt ſi prius implacitauerit petens ipſum tenentem per breue de recto vel de ingreſſu ita quod viſus petitus ſit vel warantus vocatus: vt de Itinere Wilhelmi de Ralegh in comitatu Buck. aſſiſa mortis ſi Richardus Auenel. Idem erit, ſi eſſonium interuenerit, vt de itinere martini de Pateſhul in comitatu Kanc. anno duodecimo aſſiſa mortis anteceſſoris ſi Manaſſerus de Haſtings. Item cadit aſſiſa ſi tenens teneat de balliuo domini regis, vel ſi chartam domini regis habuerit per quam dominus Rex ei teneatur ad warantum et excambium niſi petens docere poſſit quòd anteceſſor ſuus inde obijt ſeyſitus poſt illius chartæ confectionem.

1 ¶ *Exceptio ſi contra minorẽ qui eſt infra ætatẽ petatur per aſsiſã mortis a maiore qui eſt plenæ ætatis. 2. Si minor contra minorem. 3. Si minor contra maiorem. 4. Si minor petat cõtra minorem ꝙ diſtinguendum de ſeyſina mortui tenentis.* *Cap.* 14.

DAtur etiam exceptio tenenti propter minorem ætatẽ ſuam ſiue ſint ibi plures tenentes ſiue vnus. Et quandoq; maior petit per aſſiſam mortis anteceſſoris verſus minorẽ, quãdoq; minor cõtra maiorẽ, quãdoq; minor cõtra minorẽ. Et ſicut diſtinguũtur ętates & ꝑſonę, ita oportet diſtinguere tenẽta, vtrũ. s. tenẽtum quod petitur per aſſiſam teneatur in ſocagio, vel Burgagio, vel per ſeruitium militare. Item vtrum

ille

ille qui tenet fuerit infra ætatem vel ille qui petit. Item videndum erit de quibus tenementis reſpondebit ante plenam ætatem, & de quibus non & ad quæ breuia & ad quæ non. ¶ 2. Si minor petat contra minorem per aſsiſam mortis anteceſſoris & qui proximus ætati non fuerit, minor ſummonitus ſe eſſoniare non poterit contra minorem non magis quâm contra maiorem ſi conſtiterit ipſum eſſe minorem, ſi autem non conſtiterit, allocatur quandoquê eſſonium quaſi per ignorantiam, niſi ſit qui cauſatur minorem ætatem, ſed contra minorem qui petit in cauſa poſſeſsionis nunquam allocabitur eſſonium factum a maiore nec a minore. Sed cûm ante plenam ætatem viginti & vnius anni peti poſſit Burgagium & Socagiũ cõtra maiorẽ, quæro an eodem modo poſſit cõtra minorem ante plenã ætatẽ viginti & vnius anni in cauſa ꝓprietatis & in cauſa poſſeſſionis? Non poſſit (vt videtur) de aliquo de quo ãteceſſor ſeyſitus obijt vt de feodo: ſecus eſſet ſi ad terminum vitæ vel annorum, vel in cuſtodia, vel in vadio per finem vel conuentionem & huiuſmodi. Cûm autem comparuerit, ſi conſtiterit ipſum eſſe minorem nõ reſpondebit de aliquo tenemento in aliqua cauſa poſſeſſionis vel ꝓprietatis, antequam fuerit plenæ ætatis ſiue illud tenementum fuerit Socagium, Burgagium, vel feodum militare, licet diuerſę ſint ætates ad petendam ſeyſinam anteceſſoris contra minorem antequam reſpondebit, ſecundum quod tenementa ſunt diuerſa, & ſecundum quod cauſa fuerit poſſeſſionis vel proprietatis, quia ante plenam ætatem viginti & vnius anni, poteſt hæres petere ſeyſinam anteceſſoris ſui in cauſa poſſeſſionis per aſſiſam mortis anteceſſoris contra maiorem. In cauſa vero proprietatis petere non poteſt maior nec minor cõtra minorem per breue de recto, qualecunq; fuerit tenementum, antequam minor tenens plenam ętatem habuerit viginti & vnius anni. Et cûm ſic minor obtinuerit ꝑ aſſiſam ante plenam ętatem in cauſa poſſeſsionis, non reſpondebit ad aſsiſam in eadem cauſa poſſeſsionis ſi ab eo peteretur per aſsiſam, ſcilicet in Burgagio, & ſocagio ante ætatem talium. In feodo vero militari non ante plenam ætatem reſpondebit, ſcilicet viginti & vnius annorum non magis q̃ ei reſpondebitur. Si autem petat per aſsiſam feodum militare, nec magis reſpondebit ad aſsiſam in feodo militari ante plenam ætatem viginti & vnius anni, quâm ſi peteretur per breue de recto in cauſa proprietatis. Item quòd minor petere non poteſt per aſſiſam cum effectu antequam fuerit plenæ ætatis ſecundum diuerſitatem tenementorum, hoc verum eſt ſi petat contra cuſtodes, quia ſi ipſe prima facie habeat actionem, cuſtos habebit contra eum exceptionem, ſcilicet quòd nõ antequàm plenę ætatis fuerit, & ita ante ætatem non reſpondebit. Si autem petat per aſſiſam verſus extraneas perſonas & verſus capitalem dominum ſuum qui negauerit ipſum eſſe hæredem, bene poteſt petere quolibet tempore per aſsiſam, cuiuſcunquè fuerit ætatis. Sed quicunquè ſit qui petat verſus eum & pater ſuus inde obierit ſeyſitus vt de feodo, ante plenam ætatem non reſpondebit, ſecundum quod tenementum fuerit tale vel tale, nec in cauſa poſſeſsionis non magis quâm in cauſa proprietatis.

Item

Item in aſſiſa habenda eſt ratio prioritatis & poſteritatis, ſecundũ quod ſupradictum eſt Si autem capitalis dominus vel alius qui cuſtodiam habuerit per ipſum aliquem feoffauerit de terra minoris dum fuerit infra ætatem,& feoffatus per cuſtodem moriatur relicto hærede infra ætatem exiſtente, cùm ad ætatem peruenerit primus hæres petat per aſſiſam verſus vltimum hæredem feoffati vel per aliud breue, quòd reddat tali qui plenæ ætatis eſt (vt dicitur) remanebit aſſiſa quouſq; vltimus hæres fuerit plenæ ætatis ſecundum genus tenementi. Si autem ambo fuerint plenæ ætatis & ambo petant verſus cuſtodẽ per aſſiſam vel per aliud breue ꝙ reddat tali qui plenæ ætatis eſt (vt dicitur) vltimus hæres priùs obtinebit,& tunc demùm cadit aſſiſa primi hæredis verſus cuſtodem,& incipiet de nouo competere verſus vltimum hæredem qui per aſſiſam obtinuit,& ille tunc vocet ad warantum capitalem dominum feoffatorem ſuum. Et cùm ille warantizauerit,tunc procedet aſſiſa primi hæredis verſus eum,& ſi per aſſiſam obtinuerit hæres,tunc faciat warantus excambium ſuo feoffato. Item ſi capitalis dominus feoffauerit & moriatur hærede ſuo infra ætatem exiſtente & hæres vocatus fuerit ad warantum per eum qui feoffatus fuit per capitalem dominum, remanebit placitum de warantia inter tenentem & hæredem domini capitalis vſq; ad ætatem hæredis, ſed capiatur aſſiſã: vt de eodem Itinere eiuſdem M. Anno eodem, aſſiſa mortis anteceſſoris ſi Eudo pater VValteri,quam terram Rogerus de Braham tenuit qui vocauit ad vvarantũ Rogerum le Bygod filium & hæredem com̃ Hugh le Bygod, & qui tunc fuit infra ætatem. Et ibi conſideratum fuit quòd caperetur aſſiſa non expectata ætate, & ita probatur in pluribus locis. Sed eſto quòd feoffatus moriatur ſeyſitus & hæres eius fuerit infra ætatem,ætas eius expectabitur,quia anteceſſor ſuus obijt inde ſeyſitus vt de feodo,& ſic de pluribus dici poterit ſi terra ſic data ad plures deuenerit. Et quod ſupra dicitur de capitali domino, dici poterit de hæredibus eorum qui moriuntur ſeyſiti vt de feodo ſed ad terminum & vt de vadio & huiuſmodi. Sed quid dicetur de diſſeyſitore & intruſore qui moriuntur ſeyſiti quaſi de feodo propter patientiam vel negligentiam diſſeyſiti. Si autem dominus capitalis præmoriatur hærede ſuo infra ætatem exiſtente,non propter hoc remanebit aſſiſa in perſona ſua,ſcilicet hæredis licet contra aſſiſã reſpondere non poteſt: ratio eſt ad hoc,quia anteceſſor ſuus nunquam ſeyſitus fuit de tenemento quod warantizare debet in feodo. Et ꝙ ita ſit,videri poterit in Itinere M. de P. in com̃ Suff. An. Regis H duodecimo,aſſiſa mortis anteceſſoris ſi Rogerus de Gloc. Ad hoc facit in itinere eiuſdem anno eodem in com̃ Norff. Item ſi hæres capitalis domini in ſeyſina fuerit & infra ætatem & venerit aſſiſa ſuper eum immediatè,non remanebit aſſiſa propter ætatẽ: vt de Itinere M. de P. in com̃ Kanc. Anno Regis H. decimo aſſiſa mortis anteceſſoris ſi Emma mater Rogeri. Illud idem dici poterit de quolibet hærede qui fuerit infra ætatẽ de omnibus de quibus anteceſſor ſuus non obijt ſeyſitus vt de feodo, vbi autem vt de feodo,non reſpondebit ad aſſiſam ante plenam ætatem in cauſa poſſeſſionis ſicut hic, ſiue illud tenementum fuerit Socagium ſiue feodum militare: vt de Itinere Abbatis

de Radinge & M.de P.in cõitatu Leyceſter. Aſſiſa mortis anteceſſoris ſi VValterus filius VVilhelmi. Et eodem modo dici poterit de Burgagio,ſecundum diuerſitatem Burgagij,nec ad breue de recto in cauſa proprietatis non tenentur reſpondere infra ætatem (vt videtur) antequàm fuerint plenæ ætatis,ſcilicet viginti & vnius anni. Cùm autem tales qui tenuerint in Socagio vel Burgagio cùm fuerint plenæ ætatis (ſecundum Socagium & Burgagium) donationes fecerint,quæritur an illas reuocare poſſunt cùm ad maiorem ætatem peruenerint,ſcilicet viginti & vnius anni,ac ſi illas feciſſent de feodo militari? dico quòd non in quibuſdam locis,ſicut videri poterit in Itinere M.de P in comitatu VVarr̃ An.Regni Regis H.quinto in fine rotuli. Hæc autẽ quæ dicta ſunt locum habent in hærede maſculo.De fœmina vero hærede & infra ætatem exiſtente non omninò ſic.De quibus autem minor infra ætatem reſpondere debeat dicetur plenius infra,de exceptionibus. ¶.3. Si vero minor agat contra maiorem nec tunc locum habebit eſſonium contra minorem in perſona maioris qui tenent,nec ſi defaltam fecerit maior, locum habebit reſummonitio magis quàm eſſonium,in primo die capiatur aſſiſa & ideò, quia ſi præſens eſſet minor nihil dicere poſſet maior quare aſſiſa remaneret.Et cùm minor per aſſiſam recuperauerit vt de feodo, de iure & proprietate, ante plenam ætatem non reſpondebit ad breue de recto nec maiori nec minori,ſicut nec de aliquo alio placito vbi poſſet ſine recuperatione exhæredari. ¶.4. Si autem minor petat contra minorem per aſſiſam, bene tenebit ibi aſſiſa in perſona minoris petentis. De minore autem qui eſt in ſeyſina videndum eſt qualiter adeptus eſt ſeyſinam , vtrum de facto ſuo proprio quòd diſſeyſinam fecerit, vel infra ætatẽ ſit feoffatus de quibus infra dicetur.Itẽ ſi anteceſſor ſuus cuius ſeyſinã habuerit obijt ſeyſit' vt de feodo vel alio modo. Si autem vt de feodo, non reſpondebit ante ætatem,ſecundum quod ſuperius dicitur in principio ſi maior petat contra minorem. Si autem non in feodo ſed alio modo ſicut in vadio,vel ad vitam , vel ad terminum , vel ſi minor inde feoffatus fuit : capietur aſſiſa eodem die ſiue venerit ſiue non, quia neq; eſſonium habet locum neq; reſumonitio . Sed qualiter & per quod breue ſũmoniri debeat placitum de warantia cùm hæres domini capitalis ad ætatem peruenerit videndum,breue tale erit. Sumoneas per bonos ſumonitores.A. filium & hæredem B.qui plenæ ætatis eſt(vt dicitur)quòd ſit &c ad warãtizandũm C. tantum terræ cum pertinentijs in tali villa, quam D. de. N.in curia noſtra tali apud talem locum recuperauit verſus eundem . C. per aſſiſam mortis anteceſſoris inde ibi inter eos captam . Et vnde idem C. dum fuit in ſeyſina de eadem terra vocauit inde ad warãtum prędictum A.& remanſit placitum de warantia per iudicium curiæ noſtræ vſq; ad ætatem prædicti. A. quia priùs reſpondere non potuit ad warantiam. Teſte.&c.

1 *Si plures ſint petentes & plures tenentes in aſſiſa mortis anteceſſoris.* *Cap.15.*

Cùm

CVm autem plures ſint tenentes in aſſiſa mortis anteceſſoris & plures petentes, aut ſunt omnes infra ætatem vel quidam illorum, & tunc videndum ſi propter ætatem vnius ſiue fuerit petẽs ſiue tenens debeat remanere aſſiſa ac ſi omnes eſſent infra ætatem. Et tunc videndum vtrum participes fuerint qui petunt vel qui tenent vel extranei. Item ſi participes, vtrũ diuiſa ſit hæreditas vel indiuiſa, & ſiue ſit ibi vnus hæres ex pluribus petentibus infra ætatem vel plures vel omnes, non propter minorem ætatem petentium remanebit aſſiſa, cùm hæreditas fuerit diuiſa prǽterquam contra dominum càpitalem, quia aſſiſam dedicere non poterit quod quidem non erit in cauſa proprietatis. Si autem tenens fuerit vnus vel plures & omnes infra ætatem, & teneant in communi & pro indiuiſo, remanebit aſſiſa vſquè ad ætatem omnium, quia ſunt quaſi vnus hæres. Si autem teneant pro diuiſo & quilibet ſciat partem ſuam, quilibet reſpondeat pro parte ſua, ſed ætas omnium ipſorum vel vnius non erit expectanda, ſiue placitum fuerit ſuper poſſeſſione vel ſuper proprietate de recto: & quià ſunt quaſi vnus hæres ea ratione quòd vnum ius habent, nullus ſine alio poterit reſpondere nec debet, ſi teneant ſimul & pro indiuiſo. Si autem plures ſint filiæ & hæredes & petant per aſſiſam verſus capitalem dominum, illæ quæ ſunt plenæ ætatis obtinebunt: Illæ vero quæ ſunt infra ætatem in cuſtodia remanebunt, & ſucceſſiue cùm ad ætatem peruenerint habeant partem ſuam per breue de proparte & non per aſſiſam, verſus extraneos autem ſi petierint, licet infra ætatem fuerint, procedet aſſiſa non obſtante ætate. Sunt etiam plures exceptiones & reſponſiones contra aſſiſam & quæ ſunt communes ad omnia placita, de quibus infra pleniùs dicetur. Si autem contingat quòd plures ſunt participes qui teneant & plures qui petant, & ſecundum quod res quæ petitur teneatur pro indiuiſo in communi vel pro diuiſo, ſi aliquis eorum in breui non fuerit nominatus ſiue petens fuerit ſiue tenens, quid agendum ſit in tali caſu infra dicetur pleniùs, de exceptionibus ſecundum quod hæreditas diuiſa fuerit inter participes. Et in quo caſu, non oportet in breui nominare niſi tantùm illos qui tenent rem petitam, licet ſine participibus ſuis reſpondere non teneantur, & qui per aliud breue ſumonendi ſunt ad reſpondendum & ſine quibus &c. Et ſic dici poterit de pluribus participibus ſi vnus petat quòd ſine alijs ei reſpondere non debeat. Sed in hoc caſu, niſi omnes qui ſequi debent in breui nominentur, cadit breue & aſſiſa. Et eodem modo ſi plures tenentes ſint qui teneant pro indiuiſo, niſi omnes nominentur, cadit breue omninò. Sed quid ſi cùm omnes nominentur in breui cùm teneant vel petant in communi, vnus moriatur licet pars morientis per ius accreſcendi accreſcere debeat ſuperſtitibus cùm obtinuerint, tamen cadit breue propter partem morientis quam tenuit cum alijs in communi, & cùm pars cuiuſlibet ipſorum per hoc quaſi ex noua ſucceſſione augmentetur, alia actione & noua opus erit. Breue autem de ſummonendo participe inferius.

1 De exceptionibus extraneis vt de exceptione feloniæ.2. De diuerſis caſibus.3. Quod ſi antenatus fuerit in partibus tranſmarinis & Iuratores dubitauerint vtrum mortuus vel viuus fuerit fiat minori ſeyſina ſub conditione. *Cap.16.*

DIctum eſt ſupra de exceptionibus quæ proueniunt ex àrticulis breuis vbi capitur aſſiſa in modum aſſiſæ: Nunc autem videndum de exceptionib⁹ quæ a caſu ꝓueniunt & aliunde, perimit autem omninò aſſiſam mortis anteceſſoris obiectio feloniæ, vt ſi pater, mater, vel alius anteceſſor, de morte cuius locum haberet aſſiſa, feloniam fecerit, quia tales nihil tranſmittere poſſunt ad hæredes ſuos ſi fuerit conuicta. Foriſfaciunt enim ſuis hæredibus quicquid eis acciderit tempore feloniæ, tam ius quàm ſeyſinam ſimul vel etiam ius merum per ſe cùm acciderit ſine aſſiſa. Item non ſolum quicquid ei accidit ſed quicquid accidere potuit ab aliquo anteceſſore, ſicut videri poterit manifeſtè. Eſto ꝙ filius & hæres in vita patris ſui feloniam fecerit & obierit in vita patris, licet videatur prima facie ꝙ alij poſt eum hæredes patris cõmunis propinqui incipiant poſt mortem ſuam eſſe propinquiores, tum quia nihil iuris vel ſeyſinæ deſcendere potuit feloni viuente patre cõmuni, tum quia non expectauit ꝙ eſſet hęres, videtᷓ ꝙ tales incipiãt eſſe hęredes ꝓpinquiores, qđ eſt verum. Sed ſi contingat filium felonis vel aliũ hæredem de morte aui vel fratrem felonis de morte patris cõmunis petere cùm felo liberos habuerit, vel ſi patrẽ ſuperuixerit cùm nullus hæredum iſtorum poterit eſſe propinquior hæres niſi ratione iuris meri ad ipſum deſcendentis ſiue petat per aſſiſã mortis anteceſſoris, ſiue per breue de recto, cadit ab vtroq;, cùm ſic fieri debeat computatio deſcenſus iuris meri ab anteceſſore ſaltem. Et vnde talis ſeyſitus fuit vt de feodo & iure, & de tali deſcendit vel deſcendere debuit tali præmortuo.s.qui feloniam cõmiſit, quod eſſe non poterit. Et vnde ſi hęres qui feloniam fecerit in vita patris vel alterius anteceſſoris relictis liberis moriatur vel poſt, cadit omninò aſſiſa in perſona aliorum hæredũ. Sed contra videtur: vt de Itinere VV. de Ralegh in com̃ Kanc. Aſſiſa mortis anteceſſoris ſi Adhelolphus, vbi dicitur ꝙ felonia anteceſſoris non impedit ſeyſinã hæredis nec ſucceſſioñ. Sed hoc eſt ſpeciale in com̃ Kanc. de tenemẽtis quæ tenentur in Gauelkynd, ſi ille qui feloniã fecerit iudiciũ ſuſtinuerit, quod ſecus eſt alibi in caſu ſupradicto: vt de vltimo Itinere M. de P. in com̃ Kanc. aſſiſa mortis anteceſſoris ſi Hẽricus filius Yaonis de tenemento in Stronby, prædictus Henricus filius VVilhelmi nomine qui foriſfecit terram, & vnde fuit in ſeyſina, quia falſauit ſigillũ domini M. & ſorores tulerunt aſſiſã de morte anteceſſoris.s. patris cõmunis. ¶.2. Alius caſus. Quidam petijt tenementũ quoddã ꝑ aſſiſam mortis anteceſſoris de morte auunculi ſui, Reſpõſum fuit ei ex parte aduerſa ꝙ ipſe petere non potuit, quia ipſe auunculus ſuus habuit quẽdam fratrem ſuperſtitem qui fuit hæres propinquior. Et ipſe econtrariò replicando reſpondit, quòd ipſe frater auunculi ſui ita fuit mente alienatus ꝙ quẽdam hominem interfecit, ita quòd fuit perpetuæ priſonæ deputatus. Et vnde iudiciũ petitũ fuit ex parte aduerſa ſi in vita auũculi poſſit petere per aſſiſam, iudicium poſitum fuit in reſpectum coram Rege, vbi nihil actum

actum fuit, quia forte mulier non fuit proſecuta: vt de itinere M. de P. in com̄ Eborum anno Regis H. xij. Aſſiſa mortis anteceſſoris ſi Odo filius Thorſin. Item alius caſus. Frater poſtnatus petijt terram per aſſiſam mortis verſus fratrem antenatum de ſeyſina fratris medij, quia frater antenatus non potuit eſſe hæres & dominus licet hæres propinquior, quia non potuit cum eo tenementum remanere ꝓpter homagium: vt de itinere epiſcopi Dunolm̄ & M. de P. in com̄ Eborum anno Regis H. iij. Aſſiſa mortis ſi Rogerus de Amūdeuil, vbi dicitur quòd aſſiſa non iacet ſed habet locum breue de recto. Et notandum quòd fratri antenato competit aſſiſa mortis anteceſſoris verſus extraneas perſonas & nō cōiunctas ſiue ipſe (quicunq; fuerit in ſeyſina) feoffator extiterit ſiue aliquis anteceſſor communis de quo ei deſcendit hæreditas, non obſtante eo ꝙ ipſe homagiū ceperit vel ãteceſſor cõmunis cuius hæres ipſe fuerit, & ipſe ſemper habebit primam ſeyſinam quicunq; fuerit in ſeyſina, coniuncta perſona vel alius, dum tamen ſi coniuncta perſona, tunc cõpetit ei breue de rectò, ſi extranea, aſſiſa mortis anteceſſoris. Nec valet exceptio ſi dicatur quòd ipſe non poſſit eſſe hæres & dominus, quia nulli competit aſſiſa mortis anteceſſoris niſi primogenito nec breue de recto, quia ille ſemper habet maius ius. Sed cùm ipſe ſeyſinam habuerit, tunc primò locum habebit verſus eum breue de recto pro hęrede propinquiore filio vel filia, fratre vel ſorore, & ſi excipiat ꝙ propinquior hæres ſit ꝓpter ius merum, replicari poterit econtrariò ab hærede ſuo ꝓpinquiore ꝙ ipſe nō poteſt eſſe hæres & dominus propter homagiū. Si autem nullum homagium interuenerit, vt ſi filio primogenito concedatur tenementum ab anteceſſore cõmuni ad ſe ſuſtentandū vel pro ſeruitio ſiue homagio, aliud erit. Item eodem modo ſi hæres & filius primogenitus ſequi voluerit verſus dominum capitalem vel extraneum cùm fuerit in ſeyſina: Alij hæredes nunquam actionem habebunt in vita primogeniti, quia ille maius ius habet &c. Et notãdū ꝙ cùm de manu ſua & ſeyſina ſemel fiat deſcenſus ad propinquiores tunc exiſtentes, nunquam ꝓpter hæredem aliquē magis ꝓpinquum ſuperuenientem aufertur. Item caſus. Soror petit per aſſiſam mortis anteceſſoris verſus nepotem filiū ſororis ſuæ de morte ſororis, qui reſpondet ad aſſiſam ꝙ fuit filius & hæres legittimus matris ſuæ ſororis petentis per aſſiſam, & cui fuit reſponſum quòd hæres eſſe non potuit quia pater ſuus fuit villanus, & quia hoc ſpectauit ad ius, nō iacuit aſſiſa mortis ãteceſſoris: vt de itinere M. de P. in com̄ Linc. ãno Regis H. x. aſſiſa mortis ſi Agnes filia Elię de Beningwoorth. Sed quare nō potuit inquiri ꝑ aſſiſam in modum iuratæ captam vtrum talis eſſet vel non, ſicut de baſtardo, licet de ſtatu alicuius poſt mortem ſuam agi non poſſit, bene potuit de hoc fieri inquiſitio: vt de itinere eiuſdē M. ãno Regis H. x. aſſiſa mortis anteceſſoris ſi Vvilhelm⁹ de Carleton, & hoc ſine alia ꝓbatiōe. Itē caſus. Mulieri petēti ꝑ aſſiſam obijcit̄ ꝙ nepotes habet ex ſorore qui tantū iuris habent quantū ipſa petens, replicatū fuit ex parte petentis ꝙ prædicta ſoror deſponſata fuit cuidam villano, & ita quòd pueri villani ſunt, ſi de hoc conſtiterit per aſſiſam in modum Iuratæ captam vel confeſſionem puerorū, remanebit aſſiſa: vt de vltimo itinere Vv. de Ralegh

in com̄

in com̃ Buck.aſſiſa mortis ſi Henricus Ruſſel. Item alius caſus. Petenti per aſſiſam mortis obiectum fuit quòd pater eius villanus fuit,ad quod fuit a petente replicatum quòd liber fuit quia franchiatus eſt,quòd terra quam petijt deſcendit ei ex parte matris quæ libera fuit, poſitum fuit iuditium apud VV.& ibi concordati ſunt: vt de vltimo itinere M.de P. in com̃ Linc.Aſſiſa mortis ſi Leonata de tenemento in VVeſton. Si quis ſe cognouerit in iuditio ſemel ad villanum, ſemper in omni caſu pro villano iudicabitur: vt de itinere M. de P. de loquela quæ fuit ad iuditium in diuerſis com̃ anno Regis H. iij. in com̃ Dorſ. de Hamelino filio Radulphi. ¶ 3. Petenti per aſſiſam obiectum fuit quòd habuit fratrem in partibus tranſmarinis antenatum, Iuratores dubitant vtrum mortuus ſit vel non, conceditur petenti ſeyſina ſub tali conditione, quòd ſi redierit frater antenatus quòd ſine placito habeat ſeyſinam ſuam: vt de itinere VV. de Ralegh in com̃ Buck. Aſſiſa mortis ſi Richardus Faber. Sed eſto quòd frater poſtnatus moriatur antequam antenatus redierit (hærede infra ætatem exiſtente) quæro an expectanda ſit ætas propter factum Iuſtitiariorũ. Eodem modo ſi per dominum capitalem habuerit ſoror ſeyſinam hæreditatis vbi nihil ſcitur de fratre vtrum viuus ſit an mortuus,& ipſa ſeyſita moriatur (hærede infra ætatẽ exiſtente) ſi frater redierit,quæro an ſit ætas expectanda, cùm iam conſtiterit (ſicut in caſu ſuperiore) quòd anteceſſores talium,propinquiores hæredes non fuerint anteceſſorum præcedentium. Et reuera expectanda erit ætas in perſona eorum,cũ ipſorum anteceſſores ſeyſiti obierint quaſi de feodo. Sed contrarium coram Rege & conſilio ſuo apud Vveſt. anno Regis H.xiij. de hæredibus Iohannis de Munmew,quòd ætas non expectabitur ſi iuſtior hæres comparuerit, ſed hoc non fuit de iure ſed de conſilio curiæ & ex conceſſione anteceſſoris illius minoris.

¶1. *Quando aſſiſa mortis anteceſſoris vertitur in iuratam & tenet breue aſſiſæ & cadit cauſa donationis in aſſiſam.* 2. *Si baſtardia cadat in aſſiſam.* 3. *Quæſtio de cuſtodia vtrum tenementum de quo aaſſiſa aramatur teneatur in ſocagio vel per ſeruitium militare.* 4. *Exceptio venditionis.* *Cap.17.*

VErtitur aſſiſa mortis anteceſſoris multotiens in Iuratam multis de cauſis,& eodem modo ſicut aſſiſa nouæ diſſeyſinæ,ſecundum quod ſuperiùs dictum eſt. Quãdoq; per modum donationis ſecundum quod poterit caſus poni,& vbi per modum donationis fœmina præfertur maſculo in ſucceſſione,verbi gratia. A.dedit in maritagium cum B. filia ſua quandam terram cuidam C. & hæredibus ipſorum communibus de ipſis duobus exeuntibus,B.habuit quandam filiam ex primo viro D.nomine, & mortuo primo viro poſtea nupſit alteri,de quo habuit quendã filium E.nomine,mortua B.& D.filia de primo viro in ſeyſina exiſtente, arramauit E. aſſiſam mortis ſuper eandem D. Ex parte cuius reſponſum fuit,quòd prædictus E.nihil iuris inde clamare potuit,quia terra illa data fuit in maritagium C. patri ſuo cũ B.matre ſua & hæredibus de ipſis duobus exeuntibus, reſponſum fuit ex aduerſo,quòd alio modo datum fuit

fuit in maritagium cum ipſa B. matre communi & hæredibus de ipſa B. exeuntibus. Quo caſu, quia fuerint frater & ſoror de vna eademq; matre quamuis diuerſo patre, conſideratum fuit vltimo itinere M. de P. in com̄ Suff. quòd aſſiſa non iacuit inter eos ſed quòd fieret inquiſitio per patriā, & non per aſſiſam de modo donationis, aſſiſa mortis anteceſſoris ſi Philippa de Cokfend matre Roberti. ¶2. Cadit etiam in aſſiſam baſtardia, per quod vertitur aſſiſa in iuratam, vt ſi frater antenatus tulerit aſſiſam ſuper fratrem poſtnatum de altero viro, vel econuerſò de morte matris ipſorum cōmunis, & reſpōdeatur ab antenato ꝙ ipſe ſit primogenitus matris ipſorū, quāuis ab altero viro, & replicetur a poſtnato ꝙ ipſe hæres eſſe non poſſit quia pater ſuus matrem ipſorum cōmunem nūquā deſponſauit, hoc per aſſiſam in modum Iuratæ de cōſenſu vtriuſq; partis captam declarabitur, vt de itinere M. de P. in com̄ Sallop. ¶3. Item vertitur aſſiſa in iuratam ſi quis aſſiſam arramauerit verſus dominū ſuū, & ipſe reſpōdeat ꝙ nihil clamat niſi cuſtodiam, & replicetur contra eum ꝙ cuſtodia ad ipſum non pertineat, eo ꝙ tenemētū illud tenetur in ſocagio. Ad quod ſi domin⁹ reſpōdeat ꝙ ipſe & anteceſſores ſui prius inde cuſtodiam habuerūt, ſuper vtroq; caſu fiet inquiſitio per aſſiſam in modum Iuratæ, ſcilicet ſi terra illa ſit ſocagium vel non, & ſi ſit ſocagium, tunc de ſeyſina talis & anteceſſorum ſuorū. ¶4. Item vertitur aſſiſa in iuratam propter exceptionem venditionis, vt ſi quis petat per aſſiſam mortis, & excipiatur ꝙ petens habuit fratrem antenatum qui habitus fuit pro hærede & ſeyſitus de eadem terra & illam poſtmodum vendidit ipſi tenenti: vt de vltimo itinere M. de P. ī com̄ Suff. aſſiſa mortis anteceſſoris ſi VValter⁹ Curteys. Si autē fiat replicatio a petente ꝙ talis qui donationē feciſſe debuit nūq̄ fuit inde ī ſeyſina de eadē terra, vel ſi fuit ī ſeyſina & donationē fecit, ipſe donatorius nunquā ſeyſinā habuit in vita donatoris, vel quid tale. Item ſi anteceſſor recognouerit vel remiſerit & quietū clamauerit. Itē ſi pueri illius qui dicit ſe tenere per legem Angliæ conuicti fuerint ad baſtardos. Itē ſi queſtio ætatis queſtio ſtatus, cōuētio ſiue cōuictio, finis factus, res iudicata, vel quid tale quæ ꝓueniunt extra aſſiſam & fuerit diſſentio inter partes, vbi tenens dicit vnum & petens contrariū, de conſenſu partiū vertitur aſſiſa in Iuratam, & ſic terminatur negotium & ſufficit exēpli cauſa. Item vertitur aſſiſa mortis anteceſſoris quandoq; in iuratam ꝓpter partum ſuppoſitū, vt ſi cùm verus hæres fuerit in poſſeſſione, partus ſuppoſitus, ſcilicet aliquis vel aliqua qui ſe fecerint hæredem alicuius cū nō ſint portauerint aſſiſam ſuper verū hæredē. Eodē modo propter partum adulterinum, vt ſi dum maritus fuerit in remotis agens, vel tali infirmitate detentus quòd generare non poſſit, ſit aliquis qui habeat acceſſum ad vxorem de quo prægnans extiterit, ſi maritus talem partum ſtatim amouerit cùm æditus fuerit & illum deaduocauerit, ex hoc naſcetur vero hæredi exceptio contra aſſiſam. Si autem talem deaduocauerit & aliqua pro eo faciat præſumptio ꝙ ſuus eſſe poſſit, licet reuera non ſit, vt ſi ſimul extiterint, talis pro hærede iudicabitur licet nō ſit. Si autem aduocatio & confeſſio ſua naturæ conuenire non poſſit, hoc eſt ſi per vnum annum vel biennium abſens fuerit & reuerſus paruulum inuenerit ex vxore, vel

reuera

reuera caſtratus fuerit vel ita infirmus, quòd generare non poſſit, licet talem aduocauerit, tamen veritas præferri debet confeſſioni quæ naturæ non conuenit nec rationi, licet quidam dicunt quòd locum habere debeat breue de recto, quod verum eſt, ſecundum quoſdam.

¶ 1 *Inter quas perſonas non iacet aſſiſa mortis anteceſſoris.* 2. *Caſus: q̄ ſoror de eodem patre & eadem matre præfertur maſculo de diuerſo patre de perquiſito.* *Cap.18.*

DIctum eſt ſupra inter quas perſonas iacet aſſiſa mortis anteceſſoris & de morte quarum: Nunc autem dicendum eſt inter quas non iacet, ne cõtingat quòd per aſſiſam non terminetur proprietas quæ locum non habet niſi tantùm in cauſa poſſeſſionis. Et ſciendum q̄ locũ non habet inter coniunctas perſonas ſicut cohæredes ſiue ſint participes .i. hæreditatis capaces de aliqua hæreditate deſcendẽte ab aliquo cõmuni anteceſſore ſiue non capaces. Quo caſu, ſi capaces ſint cohæredes, vt ſi hæreditas partibilis ſit ratione plurium perſonarum ſicut filiarum quæ ſunt quaſi vnus hæres, vel ratione ipſius hæreditatis quæ in ſe partibilis eſt, locum non habebit aſſiſa ſed breue de proparte. Et ſi aſſiſa impetretur, cadit oppoſita exceptione iuris meri, cum quilibet ipſorum ſit hæres propinquior quãtum ad partem ſuam, reſpectu eorum qui ſunt remotiores in alio gradu. Si autẽ plures ſint cohæredes iuſti & propinqui quoad ſeyſinam, omnes tamen non ſunt participes vel capaces ſed vnus eorum, propter priuilegium quod habet (vt ſuperius dictum eſt) & cui ius merum deſcendit alijs præfertur. Et in quo caſu locum non habebit aſſiſa cùm non determinet niſi poſſeſſionem, ſed breue de recto quod vtrũq; determinat, ſcilicet ſeyſinã & ius merum, & vnde cùm in prædictis caſibus incipiat quis agere per aſſiſam, datur tenenti exceptio cõtra aſſiſam: & de hac materia plenius dicetur infra in tractatu de conſanguinitate. Item ſicut non iacet inter cohæredes legitimos & naturales & capaces participes, nec inter tales & non participes, ita nec inter legittimos & naturales tantum, ſicut inter legitimos & baſtardos ſi fratri naturali objciatur q̄ ſit baſtardus vel etiam villanus, cùm ſciri non poſſit vtrum ſe probare poſſint legittimos & liberos eſſe vel non. Et licet ſe legittimos & liberos eſſe probauerint, non tamẽ per hoc ſe probant eſſe hæredes propinquiores, & ſic non poterit aſſiſa mortis anteceſſoris terminare ꝓprietatẽ, & vnde alio breui.s. de recto opus erit ad terminandam ꝓprietatem. Et cùm forte ſe legittimos & liberos eſſe probauerint, poterunt vlterius ſe probare hæredes ꝓpinquiores, vt filia de primo viro excipiat contra fratrem legittimum de ſecundo viro q̄ hæres eſſe nõ poſſit, cùm ſit quaſi extraneus quoad ſucceſſionem in hæreditatem maternam, quãuis filius naturalis & legittimus matris communis: quia hæreditas materna data fuit in maritagium primo viro cum matre cõmuni & hæredibus de patribus duobus ꝓuenientibus, & ideo q̄ hæres eſſe non poſſit quãuis frater naturalis & legittimus, & vnde ſi frater petierit verſus ſororẽ per aſſiſam mortis vel econtrariò vel verſus extraneam perſonam, inter eos nõ iacebit aſſiſa mortis anteceſſoris cùm frater forte docere poſſet contrarium, & hoc dico

dico niſi cùm ſoror exiſtens in ſeyſina excipiendo ſtatim habeat ꝓbationem ad manum, ſicut inſtrumentum donationis vel aliam probationem. Si autem verſus extraneam perſonam, filia præfertur fratri cum probatione tali. Si autem probationem non habuerit, cadit aſſiſa mortis anteceſſoris & agi oportet per breue de recto, & procedet inter eos magna aſſiſa per hæc verba, ſcilicet: Vtrum ipſa quæ tenens eſt maius ius habeat in terra illa ſicut in illa quæ data fuerit in maritagium primo viro ſuo cum tali matre communi & hæredibus de ipſis duobus venientibus, an talis frater de altero viro qui petit ſicut in illa quæ data fuit in maritagium cum tali matre communi & hæredibus ipſius matris, & non terminabitur negotium in hoc caſu per Cuntey Cuntey ſicut inter cohæredes. Et eodem modo fiet ſi obijciatur villenagium, vel quòd petens genitus fuit de teſticulo felonis quoad hæredem maternam, ſecũdum quod inferius dicetur in tractatu per breue de recto. Inter cohæredes vero nõ habebit locum aſſiſa mortis nec procedet vbi poſtnatus talem habuerit ſeyſinam ex tẽpore quòd a ſeyſina eijci non poſſit ſine breui dñi Regis, & in quo caſu cùm per talem ſeyſinam paritatem habuerit cum antenato hærede propinquiore quoad poſſeſſionem, de iure & proprietate agi nõ poterit niſi per breue de recto, nec procedet aſſiſa mortis anteceſſoris cùm habeat poſtnatus tantundem iuris quoad ſeyſinam quantum habet antenatus, & in breui de recto terminabitur negotiũ per cuntey cuntey. Si autem non habuerit poſtnatus talem ſeyſinam longam (vt prædictum eſt) inter præſentes, vel longiorem inter abſentes, ſecundum quod antenatus agens fuit in partibus remotis vel remotioribus, ſicut in terra ſancta vel alia peregrinatione in partibus tranſmarinis longè vel longius vel in regno longè vel longius extra com̃ vel in com̃, vel in priſona, vel infirmitate graui detentus, cùm venerit & poſtnatum recenter eijcere non poſſit, bene iacebit aſſiſa mortis inter tales cohæredes ſicut inter extraneas perſonas. Et quia ex quo poſtnatus habere non poſſit liberum tenementum ex tempore & longa & pacifica ſeyſina, nunquam paritatem habebit cum antenato quoad poſſeſſionem, ſed erit ſicut extraneus quoad aſſiſam mortis, quia ſeyſina ſua nulla eſt. Idem erit ſi cùm antenatus ingredi non poſſit, ſtatim ſibi perquiſiuerit breue vel ſtatim contentionem appoſuerit, & in quibus caſibus interrumpitur poſſeſſio poſtnati quòd nunquam paritatem habebit cum antenato quoad poſſeſſionem. Et eodem modo obſeruari poterit inter conſanguineos ſi agatur per breue de conſanguinitate inter eos. Item frater antenatus feoffat fratrem ſuum medium cùm ſint tres fratres, aut feoffat eum ſine homagio tenere ſibi & hæredibꝰ ſuis, ſi talis frater obierit ſine hærede de corpore ſuo, frater antenatus & feoffator erit hæres propinquior & cum eo poterit tenementum remanere. Item eodem modo ſi ita feoffauerit tenendi de dominis capitalibus. Item ſi ita fratrem medium feoffauerit tenendi ſibi & hæredibus ſuis quos habuerit de corpore ſuo, ſi ſine talibus obierit ſeyſitus, reuertetur terra data fratri antenato ſicut eſchaeta pro defectu hæredis licet alios habuerit remotiores, & euaneſcit homagium ſi forte

BBBb.j. inter-

GEORGETOWN UNIVERSITY LAW CENTER

interuenerit,quod non eſt in primo caſu. Si autem fratrem poſtnatum feoffauerit tenendi ſibi & hæredibus ſuis quibuſcunq; pro homagio & ſeruitio,ille primogenitus & feoffator erit eius hæres propinquior. quia quādiu fuerit aliquis ex parte antenati, ille ſemꝑ alijs prꝗfertur qui ſunt in linea tranſuerſali & ius ſemper deſcendit antenato , & cum eo ſemper remanebit ſimul cum ſeyſina, quia primam debet habere ſeyſinam, & de manu ſua ad remotiores deueniet terra ſic data ſi ſit qui petat,ſi autem non , ſemper cum eo remanebit ius & ſeyſina cùm non ſit hæres apparens , vel ſi appareat nihil petat nec a manu ſua nec ab eo deſcendet ius merum per virtutem deſcenſus, ſed per neceſſitatem (ſi ſit qui petat) cùm antenatus non poſſit eſſe hæres & dominus , quia ſeſe non compatiūtur homagium & dominiū, quia homagium expellit rem a manu feoffatoris vſq; ad propinquiorē hꝗredem,ſcilicet ad filios vel filias ſi fuerint. Si autem non fuerint,vel cùm fuerint defecerint, tunc ad fratrem poſtnatum,non per aſſiſam mortis ſed per breue de recto, & quia frater poſtnatus , nec filius nec filia eſſe poterunt propinquiores fratri medio ſed frater antenatus,& ſic ſui erunt hæredes alij inferiores , ſed nihil eis deſcendet iure hæreditario in vita antenati niſi per neceſſitatem , quia non poteſt eſſe dominus & hæres, & cùm inferiores hæredes ſui per iuditium recuperauerint , tunc primò deſcendet eis ius ſimul cum ſeyſina & non ante,& vnde ſi antenatus nullum habuerit hꝗredē de corpore ſuo & poſtnatus incipiat petere,& antequam obtinuerit in iuditio incipiat antenatus habere hæredes , cadit actio fratris poſtnati. Sed ſi tunc inceperint eſſe cùm iuditium redditum ſit pro fratre poſtnato nunquam ab eo auferetur ſeyſina. Eodem modo cùm liberi fratris antenati in ſeyſina extiterint & poſiti in ſeyſinam & defecerint, vel ſi nunquā antenatus ſe dimiſerit & pueri defecerint,non competit actio poſtnato ſed antenatus ſemꝑſe defendet erga poſtnatum in ſeyſina ſua per liberos ſuos,eo quòd ſunt hæredes propinquiores. ¶2. Neptis ex ſorore auunculi ex eodē patre & eadem matre , & nepos ex fratre eiuſdem ex eodem patre ſed diuerſa matre,tulerint aſſiſam mortis anteceſſoris verſus dominū capitalē , neptis.s. ex ſorore de morte auunculi, & nepos ex fratre de morte eiuſdem petierunt per aſſiſam quandam terram de ſeyſina cuiuſdam auunculi Radulphi ipſorū , nepos vero ex fratre dicebat ſe eſſe hꝗredem ꝓpinquiorē, quia fuit filius fratris ipſius Radulphi,& neptis ex ſorore ipſius Radulphi nō debuit ipſi ꝑferri,& quia ipſe maſculus & hæres maſculi,& ipſa neptis fœmina & ꝓueniens ex fœmina,& ideo ipſe hæres propinquior,ad quod reſponſum fuit ex parte neptis ꝙ nepos nō potuit eſſe hæres ꝓpinquior, quia idē nepos fuit filius fratris prædicti Radulphi , ſed pater ipſi⁹ neptis & prædictus Radulphus non fuerunt fratres de vno patre & vna matre, ſed de vno patre & diuerſa matre,&ꝙ mater ſua ipſius neptis.s. & Radulphus fuerunt de vno patre & vna matre , & terra petita fuit perquiſitum ipſius Radulphi, & non hæreditas deſcendens ab aliquo anteceſſore : & quia hoc dedici non potuit,conſideratum fuit ꝙ neptis fuerit hꝗres propinquior , quia ꝓuenit ex ſorore ipſius Radulphi de eodem patre

& ea-

& eadem matre, & nepos quamuis ex fratre maſculus & ex maſculo, hæres remotior,quia ex diuerſa matre. Aliud forte dicendum erit de hæreditate deſcendente, ſecundum quoſdam. Caſus iſte inueniri poterit in rotulo de termino P.& ſ. T. anno Regis H.iij. in coṁ Suſſex, aſſiſa mortis ſi Radulphus de Rupe ſuper Gilbertum de Aquila. Idem dici poterit de hæreditate deſcendente ſi frater obierit ſeyſitus,quòd ſoror de vno patre & eadem matre hæres propinquior ſit de ſeyſina fratris,quàm maſculus frater de altera vxore,& hoc ratione ventris.

¶ 1. *De exceptione baſtardiæ in aſſiſa mortis anteceſſoris.* 2. *De inquiſitione baſtardiæ in tali aſſiſa.* *Cap.19.*

EXceptio baſtardiæ obiecta petenti vel tenenti in aſſiſa mortis anteceſſoris perimit aſſiſam, & vertit aſſiſam quandoquè in iuratā, quādoquè tranſmittit cognitionem ad curiam Chriſtianitatis, ſecundum quod obiecta fuerit ſic vel ſic, & ſecundum quod inferius plenius dicetur de exceptionibus, in tractatu de baſtardia & ibi plenius, & quis poſſit eam opponere & cui. Sed refert inter quas perſonas locum habere debeat & tenere in aſſiſa mortis anteceſſoris. Et ſciendum quòd vbicunque aſſiſa locum habet, & inter quaſcunque perſonas, ibi locum habet exceptio baſtardiæ, & inter eaſdem perſonas. Item inter eaſdem perſonas vbi locum habet conſanguinitas loco aſſiſæ,& ad quas aſſiſa ſe non extendit: vbi autem locum non habet aſſiſa nec conſanguinitas, ibi nec locum habebit exceptio baſtardiæ, ſcilicet vbi agi oportet de neceſſitate per breue de recto, quia exceptio baſtardiæ totum terminat negotium, tam ſuper poſſeſſione quàm ſuper proprietate, quod quidem non facit aſſiſa nec conſanguinitas, niſi tantum ſuper poſſeſſione, et vnde inter coniunctas perſonas locum non habebit, ſed tātum inter extraneas perſonas, licet videatur in prima facie quòd inter coniunctas perſonas procedi poſſit in cognitione baſtardiæ, ad hoc quòd ſi ille cui obijcitur ſe legittimum probare non poſſit cadat ab actione ſua & a cauſa, vel ſeyſinam amittat: ſecundum quod obiecta fuerit petenti vel tenenti, & ſic terminetur negotium ſecundū quoſdam &c. Sed quia poterit adeo de facili ſe probare legittimum & facere ſe coniunctam perſonam, & ſic prouenire poſſit in caſu a quo incipere non poſſit aſſiſa nec locum habere niſi tantum breue de recto, ideo non tenet exceptio baſtardiæ non magis q̃ aſſiſa. Si vero baſtardia obijciatur, quandoq; terminatur in foro ſeculari, quandoq; in foro eccleſiaſtico: ſecundum quod inferius dicetur plenius de eodem tractatu. Si autem cùm obiecta non fuerit, dicant Iuratores in veredicto ſuo quòd petens baſtard⁹ ſit ſimpliciter, vel cum tali adiectione, ꝙ natus fuit ante matrimonium, tunc non procedet aſſiſa, quia vacua eſt petitio & cadit. Eodem modo dici poterit de tenente, vt de vltimo itinere M. de P. in coṁ Eborum circa finem rotuli. Item eodem modo ſi ſic obiecta fuerit quòd petens natus fuit ante matrimoniū per duos annos, vel tres, & partes inde ſe poſuerint in Iuratam, & Iuratores dicant

abſq; aliqua mentione baſtardiæ quòd talis ſit ꝓpinquior hæres,& quòd anteceſſor ſuus obijt ſeyſitus vt de feodo,& poſt terminum,ita quòd omnes articuli breuis concurrant,non eſſet vlterius inquirendum de baſtardia,quia legittimitas ſic probatur indirectè : vt de itinere VV. de Ralegh in com̃ Kanc. Aſſiſa mortis anteceſſoris ſi Adam le Gardener, nec erit in hac parte locus conuictioni ꝓpter partium conſenſum. Si autem baſtardia non obijciatur vt ſupra,erit cõtrarium. Item videndum erit in ꝑſona cuius ꝓcedere debeat inquiſitio baſtardiæ,quia refert vtrum ille cui obijcitur vel qui obijcit maioris ſit ætatis vel minoris. De eo autem qui eſt infra ætatem & tenẽs non procedit inquiſitio ante ætatem, vt ſi cuſtos dicat ꝙ nihil tenet niſi in cuſtoſtia cum tali qui eſt infra ætatẽ, & excipiatur quòd talis baſtardus ſit : vt de itinere M.de P. in com̃ kanc ãno Regis H. xj.de termino ſ.M.incipiente.xij.Aſſiſa mortis anteceſſoris ſi Vvilhelmus de Herſt,& ſic remanſit inquiſitio vſq; ad ætatem. In eodem autẽ itinere videtur contrarium, in aſſiſa mortis anteceſſoris ſi Hẽricus Paynefore,de duobus qui fuerunt infra ætatem,& contra quos proceſſit inquiſitio ſuꝑ baſtardia per aſſiſam,& vbi obiectum fuit quòd baſtardi fuerunt, & Iuratores hoc idem dixerunt , quia nati in adulterio : ſed non fuit contrariũ, quia hic petẽtes & ibi tenẽtes & quòd inquiſitio ꝓcedere debeat de baſtardia verſus petentem qui fuerit infra ætatẽ,quòd pater ſuus ſuper hoc nunquam deſponſauit matrem ſuam, vel de hoc quòd natus fuit antequã mater ſua eſſet deſpõſata,procedet ſuper hoc Iurata: vt de vltimo itinere M. de P.in com̃ Salop. ¶ 2. Tranſmittitur quandoq; ad curiã Chriſtianitatis inquiſitio baſtardiæ in ſuo caſu, vbi ſcilicet matrimoniũ ſiue ſponſalia omnino dedicta fuerint in aſſiſa mortis anteceſſoris : ſecundũ quod baſtardia obiecta fuerit petenti vel tenenti, & fiat inquiſitio per tale breue. Rex tali epiſcopo ſalutem. Sciatis quòd cùm A. in curia noſtra corã &c.peteret verſus B.& E. vxorẽ eius tãtam terrã cũ pertinẽtijs in tali villa per aſſiſam mortis anteceſſoris inde ibi inter eos ſumonitam,& verſus talem tantam terram cum pertinentijs in eadem villa vt ius ſuum, & prædicta C. diceret ſe eſſe propinquiorẽ hæredem A.de cuius morte idem A.tulit aſſiſam ſuam : Idem A.obiecit eidem C. quòd nullum ius habere potuit in terra illa,eo quòd baſtarda eſt : & quoniam huiuſmodi cauſæ cognitio ad forum ſpectat eccleſiaſticum, vobis mandamus ꝙ conuocatis coram vobis conuocandis , rei veritatem diligenter inquiratis, & inquiſitionem quam inde feceritis nobis ſciri faciatis per litteras veſtras patentes Teſte &c. Et quid fieri debeat vlteriùs,infra de exceptionibus pleniꝰ dicetur,eo adiecto,ꝙ ſi tenens petenti obijciat baſtardiam, & petens vice verſa tenenti, quæritur quis eorum priùs ꝓbare debeat legittimitatem? & ſciendum quòd ille qui petit,quia eo non probante legittimitatem remanebit poſſeſſio cum tenente,ſiue ipſe tenẽs baſtardus ſit ſiue non. Cõtendunt enim multotiẽs inter ſe petens & tenens (& remanebit poſſeſſio cum tenente) ſiue tenens baſtardus ſiue non & cùm contendant inter ſe dicũt. Si ego ſum baſtardus & tu ſimiliter,& prius ſemper inquirendum erit de baſtardia petentis ꝗ tenentis,quia ſi petẽs ius non habeat petendi,remanebit in ſuo loco poſſeſſio vt prædictum eſt.

TRACTA-

¶ Tractatus quartus Libri quarti, in quo tractatur de conſanguinitate.

1 ¶ *Breue de conſanguinitate.* *Cap.1.*

CVm aſſiſa mortis anteceſſoris infra certos gradus limitetur, & locum habeat de morte certarum perſonarum verſus certas perſonas, & vlterius non extenditur, ne ſemper ad ipſum ius per breue de recto recurratur de ſeyſina, quæ probari poſſit de proprio viſu & auditu alicuius, in ſubſidium aſſiſæ mortis anteceſſoris ꝓuiſũ eſt quoddã breue quod dicitur breue de cõſanguinitate, vt cauſam poſſeſſionis terminet in gradibus & ꝑſonis, ad quos aſſiſa ſe nõn extendit de omnibus de quibus anteceſſor obijt ſeyſit⁹ vt de feodo, & non vt de mero iure, quia hoc non agitur niſi tantũ de poſſeſſione ad euitandũ dubiũ euentũ duelli & magnæ aſſiſæ ꝑ breue de recto, quatenus tẽpus aſſiſæ mortis anteceſſoris permiſerit. Et cũ loco aſſiſę mortis ãteceſſoris accipi debeat & teneri de ſeyſina anteceſſoris: merito ſequi debet in magna parte naturã illius aſſiſæ, cuius loco ſumitur. s. in tẽpore, vt tẽpus ſiue terminũ aſſiſæ non excedat. Item in perſonis, vt locũ habeat breue de cõſanguinitate extra terminos aſſiſæ inter eaſdẽ perſonas, ſiue maiores ſint ſiue minores inter quas locũ habet aſſiſa infra ſuos terminos & non inter alias, ſicut inter cõiunctas ꝑſonas (vt prædictũ eſt) aſcendendo ab auo vſq; ad triauũ & vlteriùs ſi tẽpus permittat, qui omnes ſic aſcendendo rectè dici poterunt anteceſſores ad modũ aſſiſæ mortis anteceſſoris, vel deſcendendo a nepote vſq; ad trinepotẽ & vlteriùs, ſi tẽpus permiſerit: qui omnes recte dici poterũt conſanguinei niſi ſit qui dicat ſic, qđ omnes ſũt cõſanguinei tam aſcendẽtes q̃ deſcendentes. Nec obſtare debet qđ quidam dicũt ꝙ per tale breue de recto quod incipit per pręcipe, amittunt curiã ſuam domini curiarũ, quod eſt & eſſe poſſit contra cõmunẽ libertatẽ (vt dicũt) ſed reuera non eſt ita ꝙ tenentes ꝓpter ſeyſinã mortis anteceſſorũ ſuorũ ſẽper teneatur adire curiam dominorũ, quia ſi plures competant actiones, vnã illarũ quam voluerit eligere poterit, & ea experiri. Poterit enim quis habere aſſiſã mortis anteceſſoris, nouæ diſſeyſinæ, & breue de ingreſſu, & breue de recto vno & eodem tempore, & quam iſtarũ voluerit eligere poterit, nec cõpelli debet magis ad vnã q̃ ad aliã, nec ad breue de recto magis q̃ ad aſſiſã. Si autẽ agere velit per aſſiſã nouæ diſſeyſinę, ſic tollere poterit curiã dñi ſui ſine iniuria alicuius ad breue de recto, & ſic de alijs placitis & aſſiſis, & ſic nõ fit dñis curiarũ iniuria, ſi petẽs ꝑ alia breuia agere voluerit q̃ per breue de recto, cũ ad tale breue non teneatur niſi velit. Si autẽ tempus excedat terminũ aſſiſæ mortis anteceſſoris, locum habebit breue de recto, cũ

petens

petens probare non poſſit ſeyſinam de viſu & auditu alicuius proprio ſed alieno,ſcilicet patris qui vidit, & hoc filio ſuo iniunxit quòd teſtis eſſe poſſit.Breue de conſanguinitate tale eſt.Rex vic.ſalutẽ.Pręcipe A.ꝙ iuſte & ſine dilatione reddat B.tantã terrã cũ ꝑtinentijs in tali villa de qua C. conſanguine⁹ ipſius B cuius hæres ipſe eſt vel anteceſſor talis ſine expreſſione,vel cũ expreſſione.s.nepos vel auus ſuus fuit ſeyſit⁹ in dñico ſuo vt de feodo,die quo obijt (vt dicit) & niſi fecerit & talis fecerit te ſecurum &c.tunc ſumoneas talem &c.ꝙ ſit oſtẽſurus quare non fecerit. Teſte &c.

1 De intentione petentis & reſponſione tenentis.2. Reſponſio ad tale breue.3. De exceptione paritatis quæ eſt in perſonas deſcendentes de eodem ſtipite.4. Quid iuris ſi poſtnatus & propinquus petat verſus remotum ſicut verſus tertium fratrem.5. Quid iuris ſi warantus vocetur frater videlicet poſtnatus & warantizauerit. Cap.2.

POſt eſſoñ vero præſentibus in iudicio partibus,proponat petens intentionẽ ſuam tali modo.A. petit verſus B.tãtam terram cum ꝑtinẽtijs in tali villa vt ius ſuũ,& ſic fundat intentionẽ.Et vnde talis nomine anteceſſor vel cõſanguineus ſuus, cuius hæres ipſe eſt (cũ expreſſione vel ſine) fuit ſeyſitus in dominico ſuo vt de feodo,die quo obijt.Et de ipſo tali deſcendit ius prædictæ terræ cuidam tali filio & hæredi,& ſic deinceps per omnia ſicut per breue de recto : ſicut inferius dicetur vſq; ad illũ qui petit,& ꝙ tale ſit ius ſuũ & ꝙ talis anteceſſor ita fuit ſeyſitus offert. &c. ¶.2. Et B.venit & defendit ius ſuũ &c, & dicit ꝙ non debet ad hoc breue:reſpondere ꝙ ipſe tenens & petens ſunt de eodẽ ſtipite,a quo deſcendit hæreditas petita,& ita ꝙ non valet breue de conſanguinitate non magis inter eos q̃ aſſiſa. Sed videnda eſt ratio quare. ¶.3. Poni autẽ poterit caſus in perſonis triũ fratrum & multis modis : vt ſi pater cõmunis moriatur ſeyſitus de aliqua hæreditate vel alius anteceſſor, & poſtnatus ſe poſuerit in ſeyſinam totius hæreditatis cùm non ſit partibilis,vel ſi pater vel alius anteceſſor cõmunis,vel frater antenatus vel extranea quęuis perſona feoffauerit fratrẽ mediũ,qui inde obijt ſeyſitus ſine hærede de ſe, & antenatus vel poſtnat⁹ ſe ponat in ſeyſinã,& primò:ſicut E.frater poſtnatus ponat ſe in ſeyſinã,A.frater antenatus petat verſus eum per breue de conſanguinitate,vel per aſſiſã: Reſpondere poterit idem C.ꝙ ad breue de conſanguinitate non tenetur reſpondere non magis q̃ ad aſſiſam,quia ipſi A.& C.antenatus & poſtnatus ſunt de eodem ſtipite a quo deſcendit hæreditas,a patre vel alio anteceſſore cõmuni vel fratre medio.Et ipſe C tantundẽ iuris habet in prædicta hæreditate quãtum ad ſeyſinã, cùm extiterit in longa & pacifica ſeyſinà inter præſentes, & cùm ſit iuſtus hæres & propinquus ipſius anteceſſoris,& adeo propinquus ſicut ille A. frater antenat⁹,& vnde cùm pares ſint in iure poſſeſſorio,non vult ei reſpondere propter iuris paritatem : & vnde ſi antenatus dicat ſe eſſe ꝓpiquiorem & nemo poterit eſſe hæres ꝓpinquior niſi ratione iuris meri quod ei deſcendit,& nec aſſiſa nec conſanguinitas terminare poſſunt ius merum niſi tantum breue de recto:ideo de neceſſitate cadit aſſiſa & conſanguinitas, & terminabitur negotiũ per breue de recto,vbi nec duellũ nec magna aſſiſa,ſed per Cunte cuntey omnino,vel ꝙ dicat in fine & oſtendat quare hæreditas

hæreditas remanere non poſſit cum antenato qui eſt hæres propinquior, quoad ius: quia homagiũ interuenit, vt ſciatur quis ꝓpinquior,& ꝑ hoc hæres rectior.(Sine præiudicio ſententiæ melioris) videtur,ꝙ non poterit frater poſtnatus habere exceptionẽ paritatis contra fratrem antenatũ quantum ad ſeyſinam niſi poſſeſſio ſua ſiue ſeyſina longa fuerit & pacifica inter præſentes habita, quia ſi fuerit breuis vel interrupta,non valet:inter præſentes dico,quia ſi quis præſens diſſimulauerit ad tempus,ſibi præiudicat propter taciturnitatem,cùm vigilantibus iura ſubueniant.Secùs autẽ ſi inter abſentes,vbi tẽpus non currit: & ideo niſi talis ſeyſina longa fuerit & pacifica inter p̃ſentes (vt prædictum eſt) non poteſt dicere poſtnatus ꝙ habeat tãtum iuris quoad ſeyſinã quantum antenatus, cùm ſeyſina ſua nulla ſit vel non ſufficiens cùm ſit breuis vel longa, tamen interrupta.Et vnde cùm longam habuerit poſtnatus ſeyſinam & pacificam inter præſentes,ꝙ ſine breui eijci non poſſit quin recuperet per aſſiſam,tũc primum liberum habet tenementũ & competit ei aſſiſa & exceptio paritatis verſus antenatũ,& ſic non habebit antenatus actionem niſi per breue de recto,& vbi obſtabit ei caſus Regis,& anteꝗ̃ ſic habuerit poſtnatus lõgam & pacificam poſſeſſionẽ,ſed antenatus poſtnatum recenter eiecerit,non recuperabit ꝓpter ſeyſinã teneram. Si autem ipſum ſtatim eijcere non poſſit & recenter faciat rem contentioſam per interpellationẽ vel impetrationem diligentem,& ſic nunꝗ̃ habebit poſtnatus pacificam ſeyſinam & ſic nunquam liberum tenementum & per cõſequens nullã ſeyſinam.Sic ergo non competit ei exceptio paritatis cùm non ſit in ſeyſina niſi nuda pedũ poſitiõe,& vnde in hoc caſu bene iacebit inter antenatũ & poſtnatũ aſſiſa mortis ãteceſſoris,ſicut cõtra quẽlibet extraneũ.Et vnde cùm talis poſtnatus donationem fecerit de cõmuni hæreditate & vocatus fuerit ad warantum per feoffamentum, videndum erit qualem frater poſtnatus ante donationem habuerit ſeyſinam, ſecundũ quod ſuperius dictum eſt,& ſecundum hoc cùm warantizauerit procedet aſſiſa verſus poſtnatum qui warantizauit,vel remanebit ꝙ locum habeat breue de recto,quia peruenit in eum caſũ &c. nec poterit aliquis dare niſi ille qui ſeyſinam habuerit.Cùm frater poſtnatus in poſſeſſione fuerit hæreditatis paternæ & in pacifica ſeyſina,& ita ꝙ ſine iudicio eijci non poſſit & feoffauerit inde aliquem,& cùm frater antenatus aſſiſã mortis anteceſſoris inde portauerit ſuper feoffatum qui feoffatorem ſuũ vz fratrẽ poſtnatum inde vocauerit ad warãtum,& qui ei warantizauerit, & poſtea reſpõdeat ad aſſiſam ꝙ aſſiſa mortis anteceſſoris non iacet inter ipſum fratrem antenatum propter paritatẽ iuris poſſeſſorij, ſed dicat ꝙ non iaceat inter eos aſſiſa niſi tantũ breue de recto,contentio eſt inter maiores vtrũ ꝓcedere debeat aſſiſa vel non,dicũt enim quidam quòd aſſiſa ꝓcedere non debet ꝓpter paritatẽ iuris non magis ꝗ̃ procederet ſi aliũ nũquã feoffarent, cũ ipſe poſtnatus iam per warantiam effectus ſit quaſi dñus & tenens rei, & quòd ꝓcedendũ eſt per breue de recto,vbi nec duellum nec magna aſſiſa niſi tantũ narratio ſuper deſcenſu & ipſo iure maiore. Et ſunt qui dicunt quòd per aſſiſã ꝓcedendũ erit, quia reuera licet frater poſtnatus warantizauerit, & licet teneatur defendere poſſidentem in ſeyſina, tamen ipſe non

non poſſidet: quod quidem probari poterit multis rationibus. Quia tenens qui warantum vocauit licet ei warantizatum fuerit, tamen a ſeyſina non recedit ſed expectabit euentum placiti inter warantum ſuum & petētem, & ſi warantus ſuus eum defendere poſſit, remanebit in ſeyſina, & ſi non, tunc primò cùm warantus ſuus contra ſe iudicium habuerit, eijcietur a ſeyſina, & incontinenti de terra waranti conſequetur excābium. Et ideo videtur ꝙ frater poſtnatus non eſt in ſeyſina, & hac ratione ꝙ verſus eum procedat aſſiſa. Sed (ſine præiudicio melioris ſententiæ) videtur, ſecundum vltimū caſum, ꝙ procedet aſſiſa: maximè quia frater poſtnatus non eſt tenens ſed defenſor tenentis, & licet faciat verba defēſionis ꝓ tenente, quod videri poterit manifeſtiùs ex hoc quod dicitur, ꝙ aſſiſa non iacet inter eos ſed breue de recto, quia ex hoc ſequitur, ꝙ ſi aſſiſa cadere debet in perſona poſtnati eo ꝙ tenens ſit ſecūdum quoſdā, per eandem viam reſurgere deberet per breue de recto inter eos, per hoc quod dicitur, ꝙ non iacet aſſiſa inter eos ſed breue de recto. Sed ſi breue de recto contra ipſum ſit impetratū, non poteſt procedere, quia ipſe reuera non tenet, vnde ſi cadat aſſiſa & ſimiliter breue de recto, ſic cadit actio & verſus warantum & verſus tenentem: quod eſſe non debet. Procedat igitur aſſiſa & non breue de recto in hoc caſu. Item ſi cadere debeat aſſiſa inter eos & de neceſſitate impetretur breue de recto ſuper tenentem, in electione tenentis erit vtrum warantum vocare voluerit vel non, nec ad hoc compelli poterit contra volūtatem, & ſic procedere debet breue de recto inter fratrem antenatum petentem & tenētem, ſequetur ex hoc quòd tenens ſe defendere poterit per duellum vel magnam aſſiſam, ſecundum quod voluerit, quod graue eſſet petenti de tam recenti ſeyſina. Si autem frater antenatus priùs ſe poſuerit in ſeyſinam, & poſtnatus petat verſus eum per aſſiſam vel conſanguinitatem, ad quod reſpondere poterit antenatus, ꝙ ad hoc breue reſpondere non debet ratione ſupradicta, quia cū per tale breue nihil petatur niſi ſeyſina tantū & coniuncta ſit ſeyſina cùm ipſo iure in ſua perſona, & ſeyſina in hoc caſu a iure per ſe ſeparari non poſſit, cùm ſequi debeat ius in deſcenſu, oportet ꝙ poſtnatus vtrūq; petat tam ius quàm ſeyſinam, quod quidem per tale breue facere non poteſt. Recurrendum eſt igitur ad breue de recto quod vtrumq; determinat & amplectitur. Quod autem dictum eſt de fratre poſtnato petēte & antenato tenente, dici debet de auunculo petente verſus nepotem, & de nepote petente verſus auunculū & alios remotiores hæredes fratris antenati vel poſt nati in linea recta deſcendente vel aſcendente vel tranſuerſali, quod cōtra ipſum non habet locum conſanguinitas, cùm aſſiſa mortis anteceſſoris locum non habeat infra ſuos terminos inter fratres vel ſorores, auunculum vel nepotem, quia ius non determinat. ¶.4. Dictum eſt ꝙ non iacet aſſiſa inter hæredem ꝓpinquiorem & propinquum, quicunq; eorū tenens fuerit vel petens: videndum erit quid iuris, ſi propinquus hæres petat verſus propinquum, vbi pares ſunt in iure poſſeſſorio cum hærede propinquiore, ſcilicet vbi duo fratres poſtnati viuente primogenito vnus petat verſus aliū per aſſiſā. Et ſciendum quòd aſſiſa non procedit inter eos duplici ratione, tum quià quilibet eorum habet paritatem iuris in

in poſſeſſione,tum quia frater antenatus (qui habet ius merum) propinquior eſt hæres,nec poteſt aliquis eſſe hæres propinquior niſi ille ad quẽ ius merum deſcendit,ſiue ſit vnus ſiue plures.Nec erit in perſonis hæredum propinquorum recurrendum ad breue de recto, quia ad nullum ipſorum deſcendit ius merum, et cùm in perſonis eorum non habeat locum aſſiſa,ita nec conſanguinitas, nec in perſonis hæredum ex illis ꝓuenientium.Item cùm locum non habeat inter propinquos, locum non habebit inter propinquum & remotum,ſiue remotiſſimum,nec eſt igitur conſanguinitas. Contra extraneas vero perſonas poſſunt conſanguinei petere per aſſiſam de ſeyſina anteceſſorum ſuorum, & in gradibus ad quos aſſiſa mortis anteceſſoris ſe non extendit, petere poſſunt per breue de conſanguinitate,quatenûs tempus permiſerit & probatio, vt prædictum eſt. ¶ 5. Sed eſto quòd cùm coniuncta perſona frater medius vel poſtnatus in ſeyſina fuerit hæreditatis a communi ſtipite deſcẽdentis,& totam vel eius partem tranſferat ad extraneum,et frater antenatus & propinquior aſſiſam portauerit ſuper tenentem,& ille warrantum vocauerit fratrem poſtnatum & ipſe warentizauerit, videtur prima facie quòd cadere debeat aſſiſa, quaſi peruenerit ad eum caſum ſicut inter fratrem antenatum hæredem propinquiorem & poſtnatum hæredem propinquũ, & quód procedi debeat per breue de recto, ac ſi aſſiſa veniſſet ſuper fratrem poſtnatum & qui inuentus eſſet in ſeyſina. Sed eſto quòd cùm frater poſtnatus vel conſanguineus vocetur ad warrantum defaltam faciat, nonne erit aſſiſa capienda per defaltam in perſona tenentis? immo. Et eodem modo cùm warrantizatum fuerit, ſi tenens defendi non poſſit in ſeyſina,petens de ſeyſina tenentis recuperabit, & tenens excambium de warranto. Sed reuera non cadit aſſiſa ſecundum quoſdam, quia tenens licet ei warantizatum ſit,non recedet a ſeyſina, ſed warrantus eum defẽdere tenetur in ſeyſina ſua, & ideo a tenente non eſt tranſlata ſeyſina, & ideo procedit aſſiſa,niſi warrantus reſpondere poſſit ad aſſiſam & docere quare procedere non debeat,ſit tamen contrarium quandoq;.

1 ¶*De exceptionibus contra breue.* *Cap.3.*

Contra breue de conſanguinitate in ſuo caſu reſponderi poterit & excipi,ſicut contra aſſiſam mortis anteceſſoris: vt ſi excipiatur ꝙ brẽe de conſanguinitate non iacet, quia ſunt cohæredes & ꝙ hęreditas deſcendat ab vno ſtipite, et ꝙ ſanguinitas non iaceat magis ꝗ aſſiſa, reſponderi poterit ad hoc a petente, quód tenens non eſt in ſeyſina vt hæres communis anteceſſoris, ſed ex cauſa donationis a communi anteceſſore vel ab alio, & quòd donatio minus ſufficiens eſt, quia talis nunquam ſeyſinam habuit in vita donatoris, ſed quòd donator inde obijt ſeyſitus vt de feodo, et per hoc tenebit breue & cadet aſſiſa, ſed vertetur in Iuratam ad inquirendum de feoffamento & ſeyſina. Item reſponderi poterit quòd ille qui in ſeyſina eſt, non eſt cohæres ſed extraneus,licet filius legittimus propter coarctationem hæredum, quia terra data fuit in maritagium cum matre petentis cum tali viro & hæredibus eorum communi-

munibus, et ille qui tenet eſt de altero viro, licet de eadem matre, & cohæres eſſe non poterit nec propinquus nec remotus, propter coarctationem hæredum. Sed ſi dicatur quòd tenens baſtardus ſit vel villanus, ita quòd hæres eſſe non poſſit, ibi cadit conſanguinitas, ſicut caderet aſſiſa: quia talis obiectio pertinet ad ius. Et vnde ſi ille cui obijcitur baſtardia ſe probare poſſit legittimum, vel ille cui ſeruitus obijcitur probare ſe poſſit eſſe liberum, per hoc terminabitur negotium tam ſuper iure quâm ſuper proprietate, quod quidem fieri non poterit per breue de conſanguinitate, non magis quâm per aſſiſam, quod non eſt in caſibus præcedentibus, quia ſicut in cauſa poſſeſſionis ſe probauerit legittimum vel liberum, nõ propter hoc ſe probat hæredem propinquiorem, & ideo recurrendum erit ad breue de recto cùm hoc tangat ius merum. Item dicere poſſit quòd anteceſſor non obijt ſeyſitus vt de feodo, vel ſi obijt ſeyſitus vt de feodo, tamen ille qui petit per breue de cõſanguinitate non eſt in tali gradu vel linea, quòd aliquid ei deſcendere poſſit ratione alicuius propinquitatis, quia ex fratre talis anteceſſoris poſtnato. Et vt breuiter concludatur, oẽs ferè exceptiones quæ competunt contra aſſiſam mortis anteceſſoris, cõpetunt contra breue de conſanguinitate, cùm ſapiat naturam aſſiſæ. Item per breue de conſanguinitate poſſunt plures petere ſicut vnus, & contra plures ſicut contra vnum, ſicut in aſſiſa. Item poterit aſſiſa coniungi cum conſanguinitate & per vnicum breue terminari, vt ſi ſoror petat de morte vel ſeyſina patris vel matris, & nepos & neptis ex ſorore vel vlteriûs. Vt ſi dicatur ſ. A. pater vel mater B. et auus vel auia, proauus vel proauia C. cuius hæredes ipſi B. & C. ſũt, fuit ſeyſitus in dominico ſuo vt de feodo. &c. Et forma breuis vt ſuperius in principio, & qualiter per hoc breue procedendum ſit, & qualiter contra breue excipiendum, ſatis ex præmiſſis ſumi poterit exemplum.

1 ¶ *An Breue de conſanguinitate verti poſſit in breue de recto.* *Cap. 4.*

ITem videndum eſt an breue de conſanguinitate verti poſſit ꝑ narratiõe in breue de recto, ſicut poteſt breue de ingreſſu in breue de recto, vel econtrariò. Vt ſi dicat petens ꝑ breue de conſanguinitate in narratione deſcenſus: Et vnde talis anteceſſor ſuus obijt ſeyſitus in dñico ſuo vt de feodo, & poſtea adijciat, & de iure. Videtur (et verum eſt) ꝙ ſic trãſeat de poſſeſſione in ꝓprietatẽ, ꝑ hoc enim qđ dicit ꝙ talis obijt ſeyſitus in dominico ſuo vt de feodo, deducit in iudicium totũ ius poſſeſſionis. Et de hoc quod addit de iure, deducit in iudicium ius proprietatis, & ſic per conſequens duo iura, poſſeſſionis vz & proprietatis. s. ius duplicatũ, quod dicitur Dreit Dreit. Sed quia breue de conſanguinitate nihil determinare poteſt niſi ius poſſeſſoriũ, & petens in narratione ſua vlteriùs ꝓcedit ad ius merum, ad quod conſanguinitas ſe non extendit non magis quàm aſſiſa mortis anteceſſoris, per hoc recedit de breui ſuo, & cadit breue et non erit recurrendum poſtea niſi ad breue de recto. Nunquam enim vertitur cauſa poſſeſſionis in cauſam proprietatis per narrationem ex parte petentis vt hic, nec econuerſo. Poterit enim quis habere liberum tenementum ſine vſu & expletijs. Et vnde ſi quis eiectus fuerit

fuerit de tali ſeyſina & per aſſiſam nouæ diſſeyſinæ petat reſtitui, nihil aliud dicit in intentione ſua niſi quòd diſſeyſitus eſt de libero tenemento ſuo. Eodem modo ſi ſeyſinam petat anteceſſoris per aſſiſam mortis, nihil aliud dicit niſi quòd anteceſſor ſuus ſeyſitus fuit in dominico ſuo vt de feodo, die quo obijt. Et vnde ſi mentionem faceret de expletijs captis & de iure mero, ſic dicendo per aſsiſam nouæ diſſeyſinæ, de libero tenemento meo vnde fui ſeyſitus vt de libero tenemento vt de iure, capiendo expletia ad valentiam &c. vel in aſſiſa mortis anteceſſoris ſic dicēdo, in dominico ſuo vt de feodo & iure, capiēdo expletia ad valentiam &c. ſic caderet breue propter ius merum, vt ſupra dictum eſt. Et vnde videtur manifeſtè quòd ius poſſeſſoriū ſatis ſtare poſſet ſine vſu & expletijs, quæ tamen ſi interuenerint prodeſſe poterint & non nocere, cûm præbeant veſtimenta poſſeſſioni & ius poſſeſſorium declarent. Et vice verſa breue de recto nunquam vertitur per narrationem ad breue prædictum ſuper poſſeſſione, in hoc enim proprietas & poſſeſſio nihil habent commune. Si quis enim ſemel cum effectu agere inceperit per breue de recto ſuper ipſo iure, nuñquam redire poterit ad aliquam actionem ſuper ipſa poſſeſſione, vel ſi in narratione ſua aliquem articulū omittat qui locum habeat ſuper ipſo iure, & ſi dicat tantum in narratione ſua: Et vnde talis anteceſſor ſuus ſeyſitus fuit in dominico, vel ſi loquatur de ſeyſina propria, & dicat: Et vnde ſeyſitus fui vt de libero tenemento vel in dominico vt de libero tenemento: niſi mentionem faciat de iure & de tempore regis, & de expletijs captis, non valebit: & vnde videtur manifeſtè quòd ius ꝓprietatis ſtare nō poſſit ſine vſu & expletijs, ſicut poterit ius poſſeſſionis, vt prædictum eſt. Relinquitur igitur quòd nulla iſtarum actionum verti poſſit in aliam per narrationem. In iure autem proprietatis vertitur quādoq; breue de ingreſſu in breue de recto (propter longiſſimum ingreſſū) de neceſſitate, quia non poterit quis probare ingreſſum de viſu proprio & auditu, & vice verſa vertitur quandoq; breue de ingreſſu in breue de recto ſed non niſi de voluntate tenentis, cûm tempus hoc ꝑmiſerit quòd probari poſsit ingreſſus de viſu alicuius & auditu, ſecundum quod inferiùs dicetur plenius de ingreſsibus.

1 ¶ *Breue de ſeyſina anteceſſoris qui obijt de cōmunia paſturæ ſeyſitus. 2. Forma breuis vbi quis moritur ſeyſitus de cōmunia paſturæ ſi ſeyſina deforcietur hæredi & de conſanguinitate. 3. Forma breuis de recto. Cap. 5.*

SI quis moriatur ſeyſitus de aliqua communia paſturæ vt de feodo, & pertinentem ad liberum tenementum ſuum ex fundo alieno, ſeyſinam ſuam quam habuit die quo obijt tranſmittit ad hæredes ſuos. Et ſi hæres cûm in ſeyſina fuerit vti prohibeatur, non cōpetit ei aſsiſa mortis anteceſſoris cûm ſit quaſi in iure poſſeſsionis, licet vti prohibeatur, & pro eo quòd vti prohibitus eſt, de beneſitio principis ſubuenitur ei ꝑ breue quod tale eſt, per iuratam & non per modum aſsiſæ. Forma breuis talis eſt. ¶2. Rex vic. ſalutem. Præcipe tali quòd iuſte & ſine dilatione permittat talem habere communiam paſturæ ſuæ in terra ſua de tali

 villa,

villa, de qua talis pater vel mater, auunculus vel amita, frater vel ſoror vel etiam anteceſſor auus vel proauus &c. vel conſanguineus vel conſanguinea, qui omnes dici poſſunt anteceſſores meritò, eo quòd hæredem antecedunt in iure poſſeſſorio. Et vnde cùm prædictus talis (cuius hæres ipſe vel ipſa eſt) fuit ſeyſitus vel ſeyſita vt de feodo tanquam pertinente ad liberum tenementum ſuum in eadem villa vel in alia, die quo obijt vt dicit. Et niſi fecerit, & idem talis fecerit te ſecurum &c. tunc ſummoneas per bonos ſummonitores prædictum talem quòd ſit coram iuſticiarijs noſtris ad primam aſſiſam cùm in partes illas venerint, oſtenſurus quare non fecit, & habeas ibi ſummonitores & hoc breue. Quod autem dictum eſt de hærede, dici poterit de ſucceſſore alicuius, ſicut de rectore alicuius eccleſiæ cuius prædeceſſor obijt ſeyſitus de aliqua communia paſturæ tanquam pertinente ad eccleſiam ſuam. Forma breuis talis eſt. ¶ 3. Rex vicecomiti ſalutem. Præcipe A. quòd iuſte & ſine dilatione permittat A. rectorem talis eccleſiæ habere communiam paſturæ ſuæ in terra ſua de tali villa, de qua B. prædeceſſor ſuus quondam rector eiuſdem eccleſiæ fuit ſeyſitus tanquam pertinente ad eccleſiam ſuam talem die quo obijt vt dicit, & niſi fecerit, ſumm̄ &c. vt ſupra. Illud idem breue locum habere poſſet (vt videtur) in perſonis omnium aliorum qui petere poſſunt terras, tenementa, & iura nomine eccleſiæ ſuæ, de quibus poſſeſſores ſui obierint ſeyſiti vt de iure eccleſiæ ſuæ, Vt Archiepiſcopi, epiſcopi, Abbates, Priores, Canonici de eccleſijs præbendatis & alij eccleſiarum rectores, nec ſcio rationem quare non, cùm vbiquè ſit eadē ratio. Ad diē vero ſūmonitionis poterit ſe deforcians eſſoniare ſi voluerit, ſi autem defaltam fecerit (ſecundum quoſdam) procedendum erit propter defaltam, vt capiatur paſtura in manum domini Regis, ac ſi actio eſſet realis, quod quidem eſſe non deberet (vt videtur) cùm actio potiùs ſit perſonalis quàm realis, & ita potius locum habeat attachiamētum quàm captio. Sed ſiue ſic ſiue non ſic, qualiter procedi debeat, inferius ſatis apparebit. Sed qualitercunquè procedatur, per hoc breue non peruenitur ad cauſam proprietatis, cùm tantùm locum habeat in cauſa poſſeſſionis, ſicut ſuperius videri poterit paulò ante. Et ad hoc breue reſponderi poterit multipliciter, ſicut de aſſiſa mortis anteceſſoris, & terminari poterit per iuratam vel inquiſitionem ſecundum propoſita & obiecta.

1 ¶ *De breui Quo warranto.*   *Cap. 6.*

EST etiam aliud breue formatum ad querelam, quod aliquantulum & in parte ſapit naturam breuis mortis anteceſſoris, & in parte nouę diſſeyſinæ, & quod extra com̄ terminari poterit ſine præiudicio cōmunis libertatis, quod tale eſt. Si A. filius B. fecerit te ſecurum &c. tunc ſummone per bonos ſummonitores C. quòd ſit &c. ad oſtendēdum quo warranto ſe teneat in tanta terra cum pertinentijs in tali villa, quam prędictus B. pater ipſius A. (cuius hæres ipſe eſt) in curia noſtra &c. nuper recuperauerit verſus eundem C. per aſſiſam nouæ diſſeyſinæ inde ibi inter eos captam, & de qua prædictus B. fuit ſeyſitus vt de feodo, die quo obijt

obijt,vt dicitur. Et illud idem eſſe poterit de communia paſturæ ſic: ad oſtendendum quare non permittit talem habere communiam paſturæ ſuæ in terra ſua in tali villa, quam talis anteceſſor ſuus (cuius hęres ipſe eſt) nuper in curia noſtra &c. recuperauit verſus talem per aſſiſam nouę diſſeyſinę tanquam pertinentem ad tenementum ſuum de tali villa, & de qua prędictus talis anteceſſor ſuus fuit ſeyſitus vt de feodo, die quo obijt vt dicitur. Et idem dici poterit de quolibet rectore & de quolibet ſucceſſore, et habeas ibi &c. Teſte &c.

¶ *Si damna veniant in iudicium in aſſiſa mortis anteceſſoris.* *Cap. 7.*

CVm autem petens per aſſiſam recuperauerit, videndum erit an damna veniant in iudicium in aſſiſa mortis anteceſſoris. Reuera hucuſquè venire non coſueuerunt, ſed ad reprimendam malitiam dominorum capitalium, bonum eſt quòd veniāt propter vaſtum & deſtructionem. Sed videndum vtrum dominus capitalis vaſtum fecerit vel deſtructionem vel alius qui ſe intruſerit vel titulum habuerit & warrantum. Si autem dominus capitalis, tunc refert vtrum tempore quo tenens ſuus & hæres fuerit infra ætatem & in cuſtodia ſua vel plenæ ætatis, cûm dominus ſuus ſe in ſeyſinam poſuerit vt habeat primam aſſiſam. Si autem nondum fuerit infra ætatem & ſit aliquis parens vel amicus qui de vaſto ſequatur pro minore, & de vaſto conſtiterit per inquiſitionem vel per viſum, dominus vaſtum emendabit ſic quòd damna reſtituet, ſiue vaſtum fecerit ante prohibitionem ſiue poſt, & cuſtodiam amittet per iudicium ad minus ea vice: vt inter placita quæ ſequebantur Regem coram W. de Ralegh in comitatu Hunt̄ de Iohāne de Daco & filio Radulphi de Bray. Si autem hæres ſit plenæ ætatis & in ſeyſina, & dominus capitalis ſe ponat in ſeyſinam cum eo ratione primę ſeyſinæ, ſi tunc faciat vaſtum & deſtructionem, competit hæredi aſſiſa nouæ diſſeyſinæ, licet a tenemento non expellatur, ſaltem vt pacem habeat & liberè teneat, recuperare poſſit per aſſiſam cum reſtitutione dānorum: ſimplex enim ſeyſina conceditur domino vt ad dominum recognoſcatur & nullum vaſtum nec deſtructio. Si autem dominus capitalis vacuam inuenerit poſſeſſionem, & cûm ſe poſuerit in ſeyſinam verum hæredem non cognoſcat ad hæredem per malitiam, vt deſtructionis & vaſti faciendi liberiorem habeat facultatem, ſi vaſtum fecerit, & hæres ſibi per aſſiſam perquiſiuerit, dominus capitalis damna reſtituet cum ipſa re, cùm magis deliquerit quâm ſi vaſtum fecerit, dum hæres eſſet infra ętatem. Si autem cûm dominus capitalis in ſeyſina fuerit nomine hęredis aliquo modorum prędictorum alium feoffauerit, ſiue hęres ſibi perquiſiuerit per aſſiſam mortis anteceſſoris ſiue nouę diſſeyſinę, ſemper venient damna in reſtitutionem cum ipſa re, prędictis rationibus.

(.·.)

¶ Tractatus quintus

Libri quarti, in quo tractatur de Aſſiſa vtrum.

(.·.)

1 ¶*Vtrum tenementum ſit libera eleemoſina.* *Cap. 1.*

EST autem inter alias aſſiſas quędam aſſiſa quę multum habet poſſeſſionis & iuris, quæ vtrumq; terminat, poſſeſſionem .s. & ius, nec vlteriùs queritur de iure poſt talem aſſiſam, ſiue faciat pro tenente ſiue pro petente, quamuis aliquando (ſi iuratores male iurauerint) agi poſſit de piurio & de conuictione inter eos inter quos capitur aſſiſa. Ius autem aliorum qui maius ius habent non determinat, quia agi poterit iterum de iure mero quamuis priùs actum ſit de iure ſimulato, ſicut fuit coram rege apud woodſtocke de rectore eccleſiæ beatæ Mariæ Oxoñ ſucceſſore wilhelmi Hardel, vt infra dicetur et ponetur caſus. Per aſſiſam iſtam recognoſcitur, vtrum tenementum de quo agitur laicum ſit feodum tenentis vel libera eleemoſina pertinens ad eccleſiam alicuius rectoris, ſiue petens laycus ſit ſiue clericus, quia in vtriuſq; perſona locum habere debeat ſicut primò fuit obſeruatũ tempore M. de Pateſhull & poſtea ab eodem prohibitum, & quòd locum non haberet niſi tantum in perſona rectoris, cui nullum aliud competit remedium nec breue, niſi agere poſſet de ſeyſina ſua propria. Laico vero competere poſſent omnia alia remedia .s. breue de noua diſſeyſina, mortis anteceſſoris, de ingreſſu, & de recto. Sed cùm reſtringendæ ſunt lites potiùs quàm laxandæ, vt vitentur duella & magnæ aſſiſæ, & placitum maturiùs terminetur, oportet hodiè quòd breue iſtud & aſſiſa locum teneat in perſona vtriuſq;, tam layci quàm rectoris, ſecundum quod olim fuit obſeruatum: vt de itinere Abbatis de Rading & M. de Pateſhull in cõm wygorñ, Aſſiſa vtrum vnũ meſuagium, & quòd locũ non haberet poſtea niſi tantum in perſona rectoris, ſecundum quod inueniri poterit in vltimo Itinere M. de Pateſhull in comitatu Suff. anno regni regis H. decimo ſecundo de Roberto de Bedentone & wilhelmo de Valle, & vbi Robertus cognouit quòd nunquam fuit in ſeyſina terræ petitæ. Et videndum eſt inprimis quibus rectoribus, & quarum eccleſiarum, & de quibus tenementis locum habeat aſſiſa, & de qua libera eleemoſina. Quia eccleſiarum alia cathedralis, ſicut epiſcoporum, alia regularis ſicut Abbatum & Priorum, alia parochialis ſicut eccleſiarum rectorum, et ideo videndum quibus ex prædictis competit aſſiſa. Et ſciendum quòd tantum rectorib' eccleſiarum parochialium, qui inſtituti ſunt per epiſcopos & ordinarios vt perſonæ. Item dici poſſunt rectores, ſicut ſunt canonici de eccleſijs præbendatis. Item dici poſſunt rectores vel quaſi, Abbates, priores & alij qui habent eccleſias ad proprios vſus. Et hoc intelligendum eſt tam de illis

illis qui medietatem habent alicuius eccleſiæ quæ diuiditur in duas partes, ratione duorum feodorum & ratione duorum patronorum, quia quilibet per ſe ſi iura & res habeant ſeperatas, per ſe & ſine alio placitare poterit & implacitari. Si autem ſit aliqua res quæ ſit vel eſſe debeat inter eos, aliud erit, vt de Itinere Wilhelm̃ de Ralegh in comitatu Leyceſtr̃ circa medium Rotuli, et de termino ſanctę Trinitatis anno regni Regis Henrici quinto de Gerardo de Huwell & Richardo rectore medietatis eccleſiæ de Claypoll. Vicario autem nunquàm competit aſſiſa per ſe. Sed refert qualiter quis ſit vicarius, vt ſi quis aliquam paruam penſionem ſoluerit annuatim alicui domui religioſæ, ſiue hoc faciat nomine penſionis vel nomine ſimplicis beneficij, non propter hoc remanebit aſſiſa in perſona vicarij. Sed ſi hoc ſoluat priuatæ perſonæ nomine penſionis, nõ competit aſſiſa vicario ſed perſonæ, aliquando tamen competit aſſiſa vtriquè tam vicario quâm perſonæ ſimul, vt de vltimo Itinere M. de Pateſhull in comitatu Suff. Aſſiſa vtrum vna acra terræ &c. Item licet aliquando eccleſia diuiſa ſit inter duos ſiue bona habeant communia ſiue ſeparata, dum tamen vnicum habeant aduocatum, nullus ipſorum ſine alio placitare poterit vel implacitari: vt de eodem itinere M. de Pateſhull in comitatu Suff. anno regni Regis H. decimoſecundo de libertate Elienſ. inter Thomam perſonam eccleſiæ de Frameſdon & Robertum filiũ Alrici. Forma breuis talis eſt. Rex vicecom̃ ſalutem. Si talis perſona eccleſiæ talis fecerit te ſecurum &c. tunc ſummoneas per bonos ſummonitores xii. liberos & legales homines de viſineto tali, quòd ſint coram iuſtitiarijs noſtris ad primam aſſiſam &c. parati ſacramento recognoſcere, vtrũ tantum terræ cum pertinentijs in tali villa ſit libera eleemoſina pertinens ad eccleſiam ipſius talis de tali villa, an laycum feodum talis. Et hoc ſi pro Rectore, ſi autem pro layco, tunc ſic: Si talis laicus ſcilicet &c. vt ſupra. Vtrum tantum terræ cum pertinentijs in tali villa ſit laycum feodum ipſius talis in tali villa, an libera eleemoſina pertinens ad eccleſiam talẽ de tali villa. Et interim terram illam videãt & nomina eorum imbreuiari facias, & ſummoneas per bonos ſummonitores prædictum talem qui terram illam tenet, quód tunc ſit ibi auditurus illam recognitionem, & habeas ibi ſumm̃ & hoc breue Teſte &c.

1 ¶*De modo procedendi & reſpondendi.* 2. *Vbi iacet hec aſſiſa vbi non.* 3. *Qualiter proceditur ad aſſiſam.* 4. *Alia forma in modum Iuratæ.* *Cap.2.*

SVmmonitus autem, ſi ad diem ſibi datum non venerit, nec ſe eſſoniauerit, tunc reſummoneatur quòd ſit ad alium diem, vt ſupra in aſſiſa mortis anteceſſoris pleniùs. Si vero comparuerit, multipliciter reſpondere poterit contra aſſiſam. Inprimís ſi error fuerit in impetratione vt ſupra. Item quòd eccleſia talis nunquam fuit inde in ſeyſina aliqua ſi clericus petat. Eodem modo reſpondere poterit clericus contra laycum, ſi laycus petat de diſſeyſina ſua ꝓpria vel alicuius anteceſſoris ſui, cûm ſine ſeyſina petere non poſſit. Item dicere poterit quòd nunquàm fuit in ſeyſina in dominico niſi tantum de ſeruitio.

¶2. Item

¶ 2. Item ad hoc quod dicit (libera eleemoſina) videndum erit quæ & qualis ſit ad hoc quód procedat aſſiſa, & vtrum terra data ſit eccleſijs parochialibus vel alijs ſupradictis, & ſi eccleſijs parochialibus, vtrum ſit libera vel magis libera, ſecundum quod data fuerit in dotem tempore dedicationis vel alio tempore, et in quibus caſibus locum habebit aſſiſa. Et vocari poterit warantus tam a clerico quám a layco, & fiat per omnia vt ſupradictum eſt de warranto vocato, vt ſupra de aſſiſa mortis anteceſſoris. Si autem terra data fuerit eccleſijs cathedralibus vel cõuentualibus, nõ iacebit aſſiſa quamuis in liberam, puram & perpetuam eleemoſinam: vt de termino P. anno regni regis H. decimoquinto de correctione erroris R. de Leyliton in itinere ſuo in com̃ Suſſex de Priore de Lewes & Gylberto de Aquila. Et quamuis huiuſmodi terræ dentur in liberam eleemoſinam, non ſolùm dantur eccleſijs ſed & perſonis tenendæ in baronia, ſecundum quod videri poterit per modum donationis, cùm dicitur. Talis dedit & conceſſit deo & eccleſiæ tali, & tali priori & monachis ibidem deo ſeruientibus, vel tali epiſcopo vel ſucceſſoribus ſuis talem terram in liberam, puram, & perpetuam eleemoſinam &c. talibus quidẽ competunt omnia remedia quæ layco competerent, vt ſi fuerint in poſſeſſione & eiecti fuerint a ſeyſina ſua ꝓpria, aſſiſa nouæ diſſeyſinæ, de ſeyſina vero prædeceſſorum ſuorum breue de ingreſſu, & breue de recto. Et cùm habeant tales perſonæ omnia remedia generalia, quæ quidem laycus haberet, non habebunt recurſum ad ſingulare beneficium, quod introductũ eſt in fauore alicuius ſingularis ꝑſonę terrã petentis nomine eccleſiæ ſuæ, & quæ nihil clamare poterit niſi nomine eccleſiæ ſuę, quia in eccleſijs parochialibus non fit donatio perſonæ ſed eccleſiæ, ſecundum quod perpendi poterit per modum donationis. Item videndum erit de ſeyſina cuius perſonę petatur terra in dominico per aſſiſam, & refert qualiter fuit ſeyſitus, vtrum .s. in dominico vel ſeruicio. Item qualiter, vtrum videlicet terra data fuerit eccleſiæ parochiali in liberam eleemoſinã tenenda in dominico, vel tantum per ſeruicium. Item vtrum ſic data fuerit feoffato quód omnino tenere debeat de eccleſia, vel quód data ſit eccleſiæ ſub tali conditione, quòd eccleſia faciat feoffamẽtum tenendi de eccleſia, et ſecundum hoc peti poterit ſeruitium tantùm vel tenementum in dominico. Si autem cùm quis ita feoffatus fuerit ſibi & hæredibus ſuis tenendum de ſuo feoffatore, & pro habenda warantia & tuitione de eccleſia aliquem annuum redditũ dederit eccleſiæ, hoc non debet dici ſeruicium, immo quædam præſtatio nomine eleemoſinæ. In quo caſu, nihil amplius peti poterit nec nomine eſchaetę nec alia ratione, & ſecundum prædictam diſtinctionem de facili perpendi poterit, vtrum perſona iuſtã cauſam habeat petendi in dominico tenementũ vel tantùm ſeruicium. Item videndum erit a quo terra ſic data fuit eccleſiæ .s. an ab eo qui ius habet, an ab alio qui ius non habet: in quo caſu vocari poterit warantus, ſecundum quod fit in alijs placitis & aſſiſis, & ſi warrantus defaltam fecerit, procedatur vt ſupra de warranto vocato in aſſiſa mortis anteceſſoris.

¶ 3. Inter alias autem exceptiones & reſpõſiones ex præmiſſis elici poſſunt exceptiones & replicationes ſi partes voluerint. Si autem non ſit

warran-

warantus nec exceptio quæ pręponitur, præſentibus in iuditio partibus & iuratoribus, procedat aſsiſa in modum aſsiſæ (ſecundum quoſdam) facta tamē expreſſione tenementi petiti propter viſum quē iuratores inde faciunt, ſecundum quod fit in alijs aſſiſis ſupradictis. Forma ſacramenti in aſſiſa iſta eſt ſecundū modum iſtum. Hoc auditis iuſtitiarij quòd veritatem dicam de aſsiſa iſta, & de vna virgata terræ cum pertinentijs vnde viſum feci per præceptum domini regis, vtrum videlicet prædicta terra cum pertinentijs ſit libera eleemoſina pertinens ad eccleſiam talē vnde talis eſt perſona, an laicum feodum talis: vel vice verſa ſecundū quod perſona aſsiſam arramauerit, vel laicus: & pro nihilo omittam &c. Et ſecundum iſtam formam ſacramenti cùm aſsiſa capta fuerit in modum aſſiſæ, ſequatur irrotulatio talis. Aſſiſa venit recognitura vtrum &c. ¶4. Si autem capiatur in modum iuratæ cùm aſſiſa iſta contineat in ſe poſſeſſionem & ius, vel cùm partes ſe poſuerint in iuratam de conſenſu cōmuni propter aliquam exceptionem incidentem extra aſſiſam, tunc fiat ſacramentum ſic in modum iuratę, nulla facta mentione de viſu facto. Hoc auditis iuſtitiarij quòd veritatem dicam de hoc quod a me requiretis ex parte domini regis, & pro nihilo omittam &c. In quo caſu, oportet inſtruere iuratores ſuper quibus dicere debeant veritatem ita: dicetis ſuper ſacramentum veſtrum, vtrum tantum terræ cum pertinentijs in tali villa ſit libera eleemoſina &c. et ſecundum hoc fiat irrotulatio ita. Iurata venit recogn̄, ſi &c. & ſecundum veredictum iuratorum procedit iuditium, ſecundum quod ſciuerint, vel ignorauerint, vel dubitauerint.

1 ¶ *De remedijs quæ cōpetunt perſonæ ſicut laico.* 2. *Si tenementum poſsit accidere vt eſchaeta.* 3. *Breue ꝙ terra reddatur rectori vt eſchaeta.* *Cap. 3.*

SVnt etiam plura remedia quæ competunt perſonę ſicut & laico, ſcilicet aſſiſa nouæ diſſeyſinæ de propria ſeyſina, ſi perſona fuerit diſſeyſita. Item breue de ingreſſu de ſeyſina ſua propria vel alicuius prędeceſſoris ſui. Item aſſiſa ad recognoſcendum vtrum &c. hæc omnia competunt perſonæ ſicut & layco. Sunt quędam quæ competunt layco & nō perſonæ, ſicut in cauſa ſucceſſionis, vbi fit deſcenſus ab anteceſſore ad hæredem, quod quidem eſſe non poterit in perſona, vt ſi laycus petat verſus perſonam ſeyſinam anteceſſoris ſui, quo caſu procedendum erit ſicut inter alias quaſcunquè perſonas. Item ſi petat per breue de recto, & tunc aut habet warantum, aut non habet. Si autem warrantum habeat & ei warantizauerit, procedatur inter warantum & petentem ſicut inter alias perſonas, & ad duellum & ad magnam aſſiſam. Si autem warantum non habuerit, & in propria perſona videre voluerit, duo habebit remedia per breue de recto & vnum habere poterit quod elegerit ſi tempus probationis permiſerit quòd quis teſtificari poterit de ſuo proprio viſu & auditu, & tunc ponere ſe poterit in iuratam (ſi voluerit) vtrum terra petita ſit libera eleemoſina &c. an laycum feodū &c. ac ſi ipſe laycus ab initio peteret per aſſiſam. Et propter hoc non vertitur cauſa pro-

prietatis in cauſam poſſeſſionis, licet vtramquè determinat. Si autem elegerit ſe defendere per duellum, vel per magnam aſſiſam (de neceſſitate) cùm non poſſit aliquis loqui de proprio viſu & auditu, propter tempus longiſſimum, bene licebit ei propter neceſſitatem, cùm per aſſiſam non poſſit, ſi poteſtas ordinaria & conſenſus patronorum permiſerint. ¶2. Si quis autem tenuerit de eccleſia aliquam terram in liberam eleemoſinam pro ſeruitio, ſi contingat talem feloniam facere, vel mori ſine hærede, tenementum illud erit eſchaeta eccleſiæ, ſicut cuilibet alterius priuatæ perſonæ, propter ſeruitium & ius merum, quod non poterit ad alium deſcendere, & ſic euaneſcit homagiũ ſicut inter alios quoſcunquè. Si autem eccleſia vel perſona nomine eccleſiæ nihil perceperit niſi nomine eleemoſinæ, nihil petere poterunt nomine eſchaetæ, ſed ad eos pertinebit eſchaeta qui in ſeyſina fuerint de ſeruitio. Sed eſto quód perſona qui nomine eleemoſinæ aliquid perceperit ſe poſuerit in eſchaetam, & per negligentiam veri domini, ſic tenementum illud ſibi ipſi appropriauerit, vel ad alium ex quacunquê cauſa tranſtulerit, tenendum de eccleſia & pro certo ſeruitio ſimul cum eleemonſia, quæritur an ſucceſſor eius perſonæ tenementum illud petere poterit in dominico? videtur quòd ſic, propter talem ingreſſum prædeceſſoris, quamuis iniurioſum, quoad verum dominum, donec ille verus dominus qui ius habet, docuerit tenementum illud eſſe eſchaetam ſuam. Et quid ſi vterquè petat vno & eodem tempore? quæritur quis eorum alteri præferri debeat? Et reuera recurrendum erit priùs ad vltimam ſeyſinam prædeceſſoris (quamuis iniurioſam) per aſſiſam, & poſtea cùm perſona obtinuerit per aſſiſam, locum habebit breue de ingreſſu verſus eum. Et quid ſi cùm tenens primò implacitatus fuerit per breue de recto, perſonam ſucceſſorem vocauerit ad warantum? quæritur an warantizare debeat: & tunc primó videndum eſt an ſit in ſeyſina de homagio & ſeruitio tenentis illius, an non: ſi autem ſit, tunc tenetur ad warantiam, ſaltem vita ſua perpetuò quoad vixerit, & poſt mortem ſuam ſucceſſor ſuus habebit actionem, non obſtante homagio & ſeruitio facto ſuo prædeceſſori. Si autem homagium & ſeruicium non accepit, non tenetur warantizare (niſi gratis velit) ex quo petiturus eſt tenementum in dominico. Si autem baſtardus aliqs quicũquè clericus vel laicus feoffatus fuerit tenendi de eccleſia, & hæredem non habuerit de corpore ſuo, nec terram nec tenementum ſuum alicui aſſignauerit in vita ſua per modum donationis, & rector eccleſiæ qui poſt eum fuerit cùm tenementum petierit in dominico, nihil per aſſiſam acquiſiuerit niſi tantum ſeruitium, poterit terram illam petere in dominico verſus quemlibet poſſidentem vt eſchaetam ſuam nomine eccleſiæ ſuæ per tale breue. ¶3. Præcipe tali quòd iuſte &c. reddat tali rectori tantam terrã cum pertinentijs &c. quã clamat eſſe ius eccleſiæ ſuę, & quę ad prędictã eccleſiã ſuã reuerti debet tanquã eſchaeta ſua, eo ꝙ talis quondã rector eccleſiæ ſuæ prędictæ per quã prędictus talis ingreſſum habuit in terram illam baſtardus fuit & tenuit dę ꝑdicta eccleſia ſua & obijt ſine hęrede de ſe, vt dicit, & niſi fecerit &c.

rit &c. Item in omnibus aſſiſis & iuratis generaliter, ſi cùm partes præſentes fuerint in iudicio, detur alius dies ante captionem ſine ſuo eſſonio, & concedatur forte a tenente, quòd ſiue venerit ſiue non, capiatur aſsiſa vel iurata per defaltam, ſi aſsiſa vel iurata per defaltam faciat pro petente, non pręciſè procedatur ad iudicium eodē die, ſed detur alius dies, ad quem ſi non venerit tenens, tunc capiatur terra in manum domini regis pro ſecunda defalta, & ipſe ſummoneatur quòd ſit ad alium diem auditurus iuditium ſuum de defalta: Ad quem diem ſiue venerit ſiue non, petens recuperabit ſeyſinā ſuā, & reddatur iuditiū ſuū. Si autem vlteriùs conuenerit quòd primo die, & per primam defaltam capiatur aſſiſa & reddatur iuditium: tunc primo die fiet vt conuenit, nec expectabitur alius dies. Cùm autem huiuſmodi aſsiſa ſeyſinam importet & ius, ita quòd ſi tenementum ad laicum feodum conuincatur, ad liberam eleemoſinam trahi non poſsit impoſterum, nec econuerſo, quæro an locum habere debeat conuictio ſi duodecem iuratores malè iurauerint? & quòd locum habere debeat ſi in modum aſsiſæ capiatur, probatur in rotulo de itinere Abbatis de Radinge & Martini de Pateſhul anno regni regis Henrici quinti in comitatu Gloc. aſsiſa vtrum vna hyda terræ circa principium. Ad hoc etiam facit de termino ſancti Hillarij anno regis Henrici duodecimo in com̄ Buck. aſsiſa vtrum duæ virgatæ terræ, & hoc verum eſt niſi petatur conuictio per longum interuallum poſt captionem aſsiſæ: vt in eodem itinere in com̄ Gloc. quia poſt longum interuallum tranſit iuditium in autoritatem rei iudicatæ, tempus tamen non eſt definitum. Sed in eodem itinere petebatur cōuictio poſt lapſum ſexdecem ānorum, quod tamen non fuit conceſſum. Cùm vero aliqua prędictarum aſsiſarum capiatur in modum aſsiſæ, videndum erit a iuſtitiariis & diligenter examinandum quid & quantum querens poſuerit in viſu ſuo, quia vltra id quod in iuditium deducitur, poteſtas iuſtitiariorum non extenditur, nec etiam ſacramentum iuratorum, quia licet querens de maiori quātitate diſſeyſitus fuerit, & totum in viſu ſuo non poſuerit, in eo quod excedit nō poteſt iuſtitiarius iudicare nec iurator iurare, quia non iurat niſi de eo quod ei oſtēditur a querēte. Et ideo ſi vlteri⁹ extendant ſacramentum, non erit locus conuictioni, cûm ſacramentum ſit nullum, ſed locus erit aſſiſæ nouæ diſſeyſinæ contra iuratores tantum, & non contra illum qui iudicatum recepit. Si autem id quod querens in viſu ſuo propoſuerit totum dederit querenti, & ipſe querens ea occaſione plus occupauerit, ad querelam eius qui amiſit recentem locus erit certificationi per officium iuſtitiariorum, vel locus erit aſſiſæ nouæ diſſeyſinæ contra eum qui occupauerit: & hinc inde poſt captionem aſſiſarum locus erit conuictioni, ſi partes voluerint. Item de eo de quo iuratores viſum fecerint, videndum erit vtrum totum dederit tenenti vel abſtulerit, & tūc refert vtrum iuſtè vel iniuſtè ad hoc quòd ſequatur cōuictio vel nō. Item vtrum totum vel eius partem iuſtè vel iniuſtè, vt ſecūdum hoc remaneat vnus in miſericordia vel ambo.

Conuictio Attaint

note for

[illegible]

1 ¶ De cōuictione ſiue attincta iuratorum qui male iurauerint. 2. Quando locus eſt conuictioni & quando non. 3. Ad quem pertinet capere conuictionem & certificationem. 4. Breue ad ſummonendū. 24. 5. Aliud breue de aſsiſa mortis anteceſſoris. 6. Breue de aſsiſa vltimæ præſentationis. 7. Qualiter accipi debet conuictio. 8. De ſacramento. 24. Cap. 4.

CVm vero in aliqua prędictarum aſſiſarum contigerit quòd iuratores falſum fecerint ſacramentum & ita commiſerint periurium, ad querelam eius qui per aſſiſam amiſerit conuinci poterunt de periurio multis modis, quandoquè per ſacramentum viginti quatuor, quandoq; ex ore proprio per examinationē iudicis, & ſine iurata viginti quatuor, & quandoquè ex propria confeſſione & propria voluntate, vt ſi proprium delictum cognoſcant & ſe ponāt in miſericordia domini regis vt dictum ſuum poſſit emendare. Sed in omnibus caſibus prædictis non erit par pœna infligenda vel eadem, ſecundum quod inferius dicetur. Si autem conuincendi ſint iuratores per viginti quatuor videndum erit quot iuratores fuerunt in aſsiſa, vt quilibet ad minus duos habeat conuictores, & ſi plures habeat non nocet, etiam ita quòd omnes ſint eiuſdem conditionis ad minus cuiuſmodi ſunt duodecem iuratores, ſi melioris conditionis eſſe non poſſunt. Et cùm de cōuictione agatur, poſſit eſſe in cauſa tam iuſtitiari⁹ quàm iurator, & ſtandum erit recordo iuſtitiariorum donec per conuictionem mutetur vel teneat. Igitur ante omnia, & etiam antequam iurata ſummoneatur, videndum erit recordum & examinandum, vt ſi iudex fuerit in culpa, hoc iuratoribus non imputetur nec econuerſo, & quòd pœnam non ſentiat quia culpa īmunis extiterit. Iudex enim ſiue iuſtitiari⁹ ad quem pertinet examinatio ſi minus diligenter examinauerit occaſionem præbet periurij iuratoribus, nec iuratores a culpa liberat nec ſeipſum. Audito igitur recordo, perpendi poterit (et non priùs) vtrum aſſiſa capta fuerit in modum aſſiſæ vel in modum iuratæ, & ſecundum hoc adiudicare conuictionem vel non adiudicare. Et ſi in modum aſſiſæ capiatur aſsiſa per iuratam conuincatur vtrum duodecem verum fecerunt ſacramentum vel falſum, ſi autem verum, tenebit eorum veredictum, ſi autem falſum conuincendi ſunt propter periurium. Poterit etiam ſacramentum eſſe falſum & fatuum. Et eodem modo iuditium ſiue iuſtitiarij ſiue iuratorum. Committit enim iurator periurium propter falſum ſacramentum, vt ſi ex certa ſcientia aliter iurauerit, quàm res in veritate ſe habuerit. Si autem ſacramentum fatuum fuerit licet falſum, tamen non committit periurium licet re vera res aliter ſe habeat quàm iurauerat, & quia iurat ſecundum conſcientiam, eo quòd non vadit contra mentem. Sunt quidem qui falſum dicunt mentiendo ſed ſe peierant, quia contra mentem vadunt. Sunt etiam quidam qui falſum dicunt iurando ſed non ſe peierant, eo quòd non mentiuntur nec contra mentem vadunt, cùm credunt ita eſſe ſecundum conſcientiam, quamuis res ſe habeat aliter in veritate. Vt ſi quis interrogat quis fuit ad conſilium London, & reſpondeat quis quòd rex & comes Richardus

dus (vt credit) licet aliter ſit in veritate quód comes ibi non fuerit, talis non mentitur, & licet iurauerit quòd ita ſit (vt credit) periurium non committit. Item vice verſa, dicunt quidam verum & mentiuntur & peierant eo quòd contra mentem vadunt, quia non credunt ita eſſe ſicut dicunt, vt ſi Iudeus dicat Chriſtum natum ex virgine, mentitur: quia contra mentem vadit & non credit ita eſſe, cùm ita ſit in veritate, & ſi iurauerit, periurium committit. Eodem modo poteſt iurator falſum facere iuditium & fatuum cùm iudicare teneatur per verba in ſacramento contenta, quæ talia ſunt: quòd dicet veritatem ſi talis diſſeyſiuit talem, & tunc videndum vtrum ſimpliciter dicat ſine aliqua ratione dicti ſui quod talis diſſeyſiuit talē, vel quòd non diſſeyſiuit, quo caſu, ſi reuera res aliter ſe habeat falſum ſequi poterit iuditium ſi contra mentem ierit fatua ponuntiatio iuſtitiarij licet non falſa, quia non examinauit. Item eodem modo fatuum poterit iuditium eſſe iuratorum, ſi non contra mētem ierint, & ſimiliter fatua pronuntiatio iudicis. Item ſi dicat quòd talis diſſeyſiuit talem vel non diſſeyſiuit & rationem dicti ſui aſſignauerit narrando veritatem per ordinem, licet expreſſe non iudicent, faciunt tamen quod tantundem valet. Et licet narratio forte contraria ſit ſacramēto & dicto præcedenti, tamen falſum non faciunt ſacramentum licet faciunt fatuum iuditium, quia loquitur ſecundum conſcientiam, quia falli poſſunt in iuditijs ſuis ſicut ipſe iuſtitiarius. Et ſi iuſtitiarius ſecundum eorum iuditium pronunciauerit, falſum faciet pronuntiationem. Si autē aliter quàm res ſe habuerit narrauerint, aut hæc faciunt ex certa ſcientia aut iuſto errore ducti ſunt. Et ſi examinati, cùm iuſto deducantur errore dictum ſuum emendauerint hoc bene facere poſſunt ante iudicium & impunè, ſed poſt iuditium non ſine pœna. Si autem in falſitate permanſerint & ex certa ſcientia ſua falſum dixerint, ſed non ante iudicium, ore tenus conuinci poſſint, poſt iuditium conuinci poterunt per iuratam. Item in culpa poterit eſſe iudex ſiue iuſtitiarius & non iurator, vt ſi cum iurator veritatem dixerit & rationèm dicti ſui aſſignauerit & iuſtitiarius pronuntiauerit in contrarium, & hoc facit ex certa ſcientia. In hoc caſu tenebitur ex maleſitio male pronuntiando & peruertendo ſcienter iuſtum iudicium iuratorum, & ſic non erunt iuratores in culpa ſed iuſtitiarius. Si autem hoc fecerit per ignorātiam vel per imperitiam, tenebitur ex quaſi maleſitio, ſed cum eo propter imperitiam, mitius erit agendum quoad pœnam. Examinato igitur (vt prædictum eſt) recordo, aut ſtatim concedatur conuictio aut pœnitus denegetur. Eſto etiam quòd iuratores minus bene examinati obſcurū dixerint, vel ad interrogata non reſponderint plenè vel dubiè, vel iuſto errore ducti veritatem non dixerint in parte vel in toto, tunc examinato recordo (vt prædictum eſt) locus erit potius certificationi quàm conuictioni ex tali cauſa, vt de incerto faciant certum, & de dubio verum, & de errore reuocentur ad veritatem. Cùm igitur petatur certificatio non debet de facili concedi coram alio quàm coram ipſo qui ceperit aſſiſam & hoc niſi ex aliqua cauſa ſuſpitionis. Et ſi coram alio capi debeat, non priùs concedatur quàm videatur

tur recordum & examinetur: vt ſuperius obſeruatur de conuictione, & ſi recordum fuerit ſufficiens & planum, non erit neceſſe quòd fiat certificatio cùm iuratores recordum, ſuum ſiue dictum mutare non poſſit nec in dicto ſuo variare contra recordum iuſtitiariorum, quod ſi ita eſſet, ſic præferetur eorundem dictum & in nullo valeret recordum. Et ſi contingat quòd dicant contra recordum, ſic ſe ipſos oretenus conuincunt. Supplere autem poſſunt in certificatione defectum, vt ſi minus dixerint vel obſcurum, vel ſi iuſto errore ducti fatuum fecerint ſacramentum, vel in narratione facti vel in iuditio, dictum ſuum emendare poterunt ante iudicium & impunè, ſed poſt iuditium non ſine pœna, cùm ſe inde poſuerint in miſericordia domini regis & pœnam periurij non euadent quoad redemptionem, dum tamen infames nō efficiantur ſecundum quod de illis obſeruatur qui iurant ſaluo viſu. Si autem omnia plana fuerint in recordo & plena, non eſt locus certificationi ſed querens agat de conuictione ſi voluerit. ¶3. Vt pleniùs autem ſciatur quando ſit locus conuictioni & quando non, videndum erit per recordum vtrum aſſiſa capta fuerit in modum aſſiſæ vel in modum iuratæ oppoſita exceptione vel non oppoſita. Item vtrum aſſiſa capta fuerit in præſentia tenentis vel eo abſente. Si autē fuerit ibi exceptio ꝓpoſita, aut eſt peremptoria tantum breuis & non actionis, propter errorem qui prouenit ex ipſo nomine vel loco, ſicut comitat̄ vel villæ, & qui non tangit aſſiſam: hic cùm aſſiſa & actio integra remaneat, non erit locus conuictioni licet iuratores falſum dixerint vel errauerint, quia non cadit niſi tantum breue durante aſſiſa in ſuo ſtatu, & de huiuſmodi veritate inquiritur ita bene quandoquè ſine ſacramento, quandoquê cum ſacramento. Si autem exceptio fuerit peremptoria tam aſſiſæ quâm breuis propter errorem rei, vt ſi quis petat per aſſiſam tenementum ſibi vbi petere deberet redditum, ſi iuratores dicant pro petente, locus erit conuictioni, ſi aſſiſa capiatur in modum aſſiſæ ſecus ſi in modum iuratæ, & ſic per aſſiſam vel iuratam terminabitur actio. Si autem breue competens fuerit, & cùm querens vel petens intentionem ſuam propoſuerit & articulos breuis, excipiat tenens contra articulos breuis & contra intentionem, & illos in toto vel in parte negauerint, tunc oportebit querentem vel petentem intentionem ſuam probare per aſſiſam, quo caſu, ſi iuratotes malè iurauerint lòcus erit conuictioni, quia capitur aſſiſa de articulis ſupradictis in modum aſſiſæ. Si autem talis ſit exceptio quæ non tangat aliquem articulum breuis, & ſi ex toto concedatur intentio querentis & querela iuſta videatur, tamen elidi poterit per exceptionem: vt ſi incidat alia actio oppoſita in modum exceptionis, vt ſi tenens dicat ſe eſſe in poſſeſſione & iuſte, per conuentionem ſiue conditionem, & hoc probare paratus ſit, ſic eliditur actio & aſſiſa præcedens, cùm denegari non poſſit. Oportet igitur probare conuentionem quæ eſt alia actio & extra aſſiſam, & quæ multas habet probationes: probatur enim quandoquè per inſtrumentum & per teſtes, quandoq; per aſſiſam in defectu inſtrumētorum captam in modū iuratæ & non aſſiſæ, de conſenſu & voluntate

vtriuſquè

vtriuſquè partis, quia oportet de neceſſitate quòd conſentiant, & ſi proponens probare voluerit quod dicit, exceptio erit nulla, & querens obtinebit. Si autem querens ſe ponere voluerit in iuratam, denegabitur ei actio, in quo caſu, propter conſenſum non erit locus omninò conuictioni. Illud idem erit ſi ſtatus opponatur in modum exceptionis. Et ſtat aſſiſa ſi querens perſonam habeat ſtandi in iuditio & quòd petere non poſſit per aſſiſam, oportet quòd tenens probet illum eſſe talem, & quia ex toto conceditur intentio querentis ſi perſonam habeat in iudicio ſtandi, quo probato vel non probato, terminabitur actio. Probare enim poterit tenens exceptionem ſuam multis modis per parentes, ſi illos ſtatim habuerit ad manum, & ſi non, ad alium diem. Sed admitti non deberet talis probatio per parentes ſi contigerit poſtmodum quòd de ſtatu ageretur, niſi oppoſita eſſet a domino contra ſeruum exiſtentem ſub poteſtate ſua, & in quo caſu, vno iuditio terminaretur ſtatus & aſſiſa, quod quidem non eſſet ſi eſſet extra poteſtatem domini & iuditium peteret ſi ponere ſe deberet in aſſiſam de ſtatu ante reſtitutionem, ad quod quidem compelli non deberet niſi hoc de voluntate ſua procederet, cùm alia actione opus eſſet. Si autem nullos parentes habuerit, tunc per inſtrumentum exceptionis & cùm nullam aliam habuerit, tunc in fine per aſſiſam, contra quam querens replicare poterit multis modis de libertate, & probare ſe liberum per parentes, vel per inſtrumentum manumiſſionis, vel per priuilegium, vel quòd ſit in ſtatu libero extra poteſtatem dominorum, in quibus caſibus, ſe defendere poterit ſi replicationem probauerit. Si autem nullam habuerit, vel cùm habuerit illam non propoſuerit, tunc ad vltimum per aſſiſam in modum iuratæ captam iudicabitur, nec per hoc ei præiudicabitur impoſterum quoad ſtatum, ſiue iurata faciat pro eo ſiue contra ipſum, nec erit locus conuictioni, quia non capitur in modum aſſiſæ, nec ſeruitus oppoſita tangit aſſiſam magis quàm conuentio, ſed aſſiſa ſemper manet integra, licet per exceptionem eliſa. Si autem capta fuerit aſſiſa in abſentia tenentis, vel ſi cùm præſens fuerit non exceperit ſed ſtatim ſe poſuerit in aſſiſam, ſiue iuratores dicant pro vno ſiue pro alio in articulis breuis & falſò, vel dicant forte conuentionem interueniſſe, vel quòd querens ſeruus ſit vel baſtardus, cùm non ſit, vel aliud quid tale quod poſſet eſſe exceptio ſi proponeretur a tenente, locus erit conuictioni, quia capta eſt iſta aſſiſa, in modum aſſiſæ & non iuratæ, quaſi conſenſu querentis ſiue parentis non interueniente. Si autem cùm tenens abſens ſit nihil dicatur contra aſſiſam, ex prouidentia boni & diſcreti iuſtitiarij, tenentur iuratores reddere rationem dicti ſui, & ſi poſtmodum de conuictione agatur, excuſare poterit iuratores iuſta ignorantia, & iuſtus error. In aſſiſis autem omnibus præter magnam aſſiſam locus erit conuictioni generaliter, niſi vertatur aſſiſa in iuratam propter aliquam quæſtionem incidentem

quæ

quæ probari debeat per inſtrumenta & per teſtes vel per iuratores (vt prędictum eſt.) Et in magna aſſiſa ideo non iacet conuictio, quia cùm petens offerat ſe difrationare dictum ſuum, oportet quòd tenens ſe defendat vel per duellum vel per magnam aſſiſam per quod iſtorum duorum elegerit, & cùm de voluntate ſua ſe capiat ad aſſiſam, illam recuſare non poterit, quod ſi fecerit, videtur quód defenſionem ſuam reprobauerit ſicut in aſſiſis obſeruatur, vbi quis ſe ponat in iuratam aliqua ratione (vt prædictum eſt) non poterit iuratorum dictum poſtmodum reprobari, quia ſi faceret, nihil aliud eſſet quàm facere probationem ſuam nullam, & ideo nõ admittitur conuictio. Et ſciendum quód ſunt aſſiſæ ſiue iuratę ſiue inquiſitiones de tranſgreſſionibus & alijs. Item ſunt purgationes, vt ſi crimen imponatur vel delictum, purgatio erit probatio innocentiæ. Item eſt defenſio contra præſumptionem, quæ nec dicitur iurata ſiue inquiſitio nec purgatio, ſcilicet vbi quis dicit aliquid eſſe & inde producit ſectam, exinde ſequitur defenſio contra ſectam quaſi probatio contra præſumptionem, & quandoquè admittuntur plures defenſiones quandoquè pauciores contra ſectam, ſecundum quod alibi dicetur. Eſt tamen quædam iurata quæ aliquando admittit conuictionem, vt ſi fiat iurata de aliquo quod tangat dominum regem & facit contra dominum regem, conuinci poterunt iuratores per alios: vt coram Martino de pateſhul de Henry de Mouewedene, qui aliquando fuit in cuſtodia domini regis tempore Huberti de Burgo. Iurata vero ſiue inquiſitio non admittũt cõuictionẽ, & ſi calumpnientur certa ratione, ſequitur emendatio & mutatio iuratorum vel aforciamentum. Si autem in iuramento vel iuditio aliquando erratum ſit: videndum erit ſi error ſit excuſabilis vel craſſa ignorantia ad hoc quòd mitigetur pœna, vt ſi factum de facili ſciri non poſſit niſi per præſumptionem, vt ſi conuentio vel contractus aliquis factus ſit in occulto ita quòd pauci præſentes extiterint, talis error excuſabilis eſt: Si autem in publico & palam & hoc ita quòd omnes de patria hoc ſciuerint, & ſoli iuratores hoc ignorauerint vel inde dubitauerint, non excuſantur a periurio, quia talis craſſa eſt ignorantia. Si autem iuratores factum narrauerint ſicut veritas ſe habuerit, & poſtea factum ſecundum narrationem ſuam iudicauerint & in iuditio errauerint, iuditium potius erit fatuum quâm falſum, cùm credant tale iudicium ſequi tale factum. Et ſi iuſtitiarij ſecundum eorum dictum iuditium pronunciauerint, falſam faciunt pronunciationem, & ideo ſequi non deberent eorũ dictum ſed illud emendare tenerentur per diligentem examinationem. Si autem dijudicare neſciant, recurrendum erit ad maius conſilium. Item eſt quoddam ſacramentum quod defertur a parte parti in iuditio vel a iudice parti in quo nulla ſequitur conuictio. Satis eſt enim quòd deum expectent vltorem. Item de damnis nulla erit conuictio ſed potiùs locum habet certificatio, vt ſi iuratores nimis grauauerint diſſeyſitorem in damnis, & in quo caſu poſſunt certificare iuſtitiarios in quibus & de quibus tot damna prouenerint, & tale ſacramentum deferetur a iudice iuratoribus ac ſi dubia dicerent vel obſcura.

¶3. Viden-

¶.3. Videndum eſt etiam cui cõpetat querela ſuper conuictione: & ſciendũ ꝙ ei competit cui competit aſſiſa, vz qui in ſeyſina fuit nomine proprio & non alieno, vt procurator vel familia. Item competit ei contra quẽ præfertur aſſiſa. Item videndum ad quem pertinet capere conuictionem & certificationem, & ſciendum quòd ei qui cepit aſsiſam, quia ipſe magis nouerit veritatem, & hoc niſi aliqua certa ratione ſuſpectus habeatur, & etiam ſine alio breui cùm poteſtatem habeat terminandi negotiũ, quia ad ipſum pertinet plenaria poteſtas iudicandi in vna aſsiſa ſicut in pluribus, niſi aliquid excipiatur ſpecialiter in breui de waranto, quia etſi aliqua cauſa licet ſimpliciter alicui delegetur, omnia videntur ei cõceſſa ſine quibus cauſa explicari non poſsit: Cùm igitur conuictio & certificatio dependeãt ex aſsiſa, nec ſine conuictione vel certificatione plenè terminari poſsit aſsiſa, meritò pertinebit ad ipſum capere conuictionẽ & certificationem cui competit plena iuriſdictio capiendi aſsiſam. Item videndum, infra quod tempus capi debeat, & ſciendũ, quòd ſtatim & recenter poſt captionẽ aſsiſæ ab eo qui cepit aſsiſam, alioquin trãſibit iudiciũ aſſiſæ in rẽ iudicatam, ita ꝙ ſine ſpeciali præcepto domini Regis poſt tẽpus capi non poſsit. Item vbi capi debeat, in com̃ vel extra, ſecundũ quod fieri debet de aſsiſis. Et ſciendũ ꝙ pro voluntate domini Regis vel iuſticiarij in com̃ vel extra, vbicunq; aſsiſa capta fuerit in com̃ vel extra, cùm depẽdeat ex aſſiſa ſicut facit certificatio. Et ſi ad hoc ſe habeat cõmunis libertas ꝙ aſſiſæ extra com̃ capi non debeant, non ſequitur quòd propter hoc remaneant iuratæ in com̃ capiendæ, aliud enim habet priuilegium aſſiſa & aliud iurata. Breue ſiquidem de ſumonendo viginti quatuor ad conuincendum duodecem tale eſt. ¶.4. Rex vic. ſalutem. Si talis fecerit te ſecurum de clamore ſuo proſequendo, tunc ſumoneas per bonos ſumonitores.xxiiii. legales milites de viſneto de tali villa quòd ſint corã iuſticiarijs noſtris ad primam aſſiſam cùm in partes illas venerint, parati ſacramento recognoſcere ſi talis iniuſtè & ſine iudicio diſſeyſiuit prędictum talem de libero tenemento ſuo in tali villa poſt primam coronationem noſtram apud VVeſtminſter, vnde talis queritur quòd iuratores aſſiſæ nouæ diſſeyſinæ quæ inde ſumonita fuit & capta inter eos coram iuſticiarijs noſtris vltimò itinerantibus in com̃ tali falſum fecerunt ſacramentum. Et interim diligenter inquiras qui fuerunt Iuratores illius aſſiſæ, & eos habeas ad præfatam aſſiſam coram præfatis iuſticiarijs. Et ſũmoneas per bonos ſumonitores præfatum talem quòd tunc ſit ibi auditurus illam recognitionẽ. Et habeas ibi ſumonitores & hoc breue & nomina militum. T. &c ¶.5. Aliquando fit hoc breue pro diſſeyſitore, aliquando pro diſſeyſito, aliquando pro communia paſturæ, & turbariæ, & foſſato leuato, & hijs ſimilibus. Rex vic. ſalutem. Si talis fecerit te ſecurum de clamore ſuo proſequendo, tunc ſumoneas per bonos ſumonitores.xxiiii. legales milites de viſneto de tali villa, ꝙ ſint corã iuſticiarijs noſtris ad primã aſſiſam cùm in partes illas venerint, parati ſacramẽto recognoſcere ſi talis pater, mater, auũculus vel amita, frater vel ſoror prędicti talis fuit ſeyſitꝰ vel ſeyſita in dominico ſuo vt de feodo de tanto terræ cum pertinẽtijs in tali villa die quo obijt, & ſi obijt poſt primam coronationem

nationem R. Regis auũculi noſtri, & ſi idẽ talis ꝓpĩquior eius hæres ſit, vnde ipſe talis querit ꝙ iuratores aſſiſę mortis ãteceſſoris, quę inde ſũmonita fuit & capta inter ipſũ talẽ & talẽ corã iuſticiarijs noſtris vltimò itinerãtib⁹ in com̃ tali, falſũ fecerũt ſacramẽtũ. Et interim diligẽter inquiras qui fuerunt Iuratores illius aſſiſę, & eos habeas ad prefatã aſſiſã corã præfatis iuſticiarijs, & ſũmoneas per bonos ſũmonitores prędictum talem ꝙ tunc ſit ibi auditurus illã recognitionẽ, & habeas ibi ſũmonitores, & hoc breue & nomina militũ. T. &c. ¶. 6. De aſſiſa vero vltimæ p̃ſẽtationis ſic: Si talis fecerit te ſecurum &c. Summoneas &c. quòd ſint parati ſacramẽto recognoſcere quis aduocatus tempore pacis præſẽtauit vltimam perſonam &c. Et ſic totam formam breuis originalis, vt ſuprà de alijs aſſiſis. Si autem ſuper aſſiſam ad recognoſcendum vtrum: eodem modo. Et per hoc ꝙ forma breuis originalis inſeri debet in breui de conuictione, videtur aperte quòd conuictio tantum locum habeat de articulis in breuibus aſſiſarum contentis, vbi nulla obijcitur exceptio, ſed capitur in modum aſſiſæ. Et quòd vbi excipitur de conuentione vel opponatur cauſa ſtatus vel huiuſmodi, locũ non habeat conuictio, quia ſi opponitur, tũc vertitur aſſiſa in iuratam ad inquirendum de exceptione ſi dedicatur, vel non fiat ſecundum conuentionem, & eo ꝙ neceſſitas iuris partes ad hoc compellit. Ad diem ſũmonitionis bene ſe poterit eſſoniare ille qui ſummonitus eſt ad audiendam illam recognitionem, quia omnes quos recognitio tangit intereſſe debent, poterit enim ſũmonitus multa dicere quare non debeat conuictio procedere, vel ſi procedere debeat, dicere poſſit contra Iuratores & alia plura proponere quare conuictio remanere debeat ad tempus vel imperpetuum. Et excipi poterit per eum qui recuperauerit per aſſiſam, vt ſi damna fuerint reſtituta in parte vel in toto, quia ante ſtatum eius plenè reſtitutum non procedet conuictio ſicut nec placitum aliquod motum per eum qui amiſit per aſſiſam ſuper proprietate. Item cadit conuictio ſi ille qui de falſo ſacramento queritur, autoritate propria & ſine iudicio ſe poſuerit in ſeyſinam de tota re vel eius parte aliqua. Pręſentibus itaq; partibus, ſi viginti quatuor non venerint, dabitur alius dies, & viginti quatuor attachiẽtur ꝙ ſint ad illum diem. Præſentibus autẽ iuratoribus & querente ſi ſũmoniti non venerint, attachientur, ſi autem querens non venerit, præſentibus iuratorib⁹ & illo de quo queritur, recedet Iurata ſine die (expectato tamen quarto die) & ſũmonitores ſimiliter, & querens & plegij ſui de proſequendo in miſericordia Regis. ¶. 7. Cùm autem partes in iudicio comparuerint, in præſẽtia. xii. &. viginti quatuor inprimis audiatur recordũ aſſiſæ ſecundũ quod capta fuerit, & inquiratur a querẽte in quo vel in quibus. xii. iuratores falſũ fecerint ſacramentũ, in vno articulo breuis, vel in plurib⁹, vel etiã in quęſtionib⁹ & exceptionib⁹ incidẽtib⁹, ſi aſſiſa capta fuerit in modũ aſſiſę, & vbi nulla ꝓpoſita fuit exceptio a tenente ſecũdũ dicta, poſt ſacramẽt a iuratorib⁹, & in quo caſu loc⁹ erit cõuictioni ſi iuratores malè iurauerĩt, in exceptionib⁹, ſicut in articulis principalibus in breui contentis: & ſecundum quod ita fuit, ſicut querens dicit vel non, procedat iurata per ſacramentum. xxiiii. Iurare autem debet in modum iuratæ, & non in modum aſſiſæ hoc modo.

¶. 8. hoc

¶.8. Hoc auditis iuſticiarij ꝙ veritatem dicam de hoc quod a me requiretis ex parte domini Regis, & pro nihilo omittam &c. Et alij poſt eum iurabunt ſicut in alijs iuratis. Et cùm iurauerint, iuſticiarius oſtendat eis formam querelæ, & ſuper quibus dicere debeãt veritatem, ſcilicet vtrum ille qui queritur iniuſtè fuerit diſſeyſitus vel non, & rationem dicti ſui (ſi neceſſe fuerit) tenentur aſſignare, & ſecundum quod dixerint pro vna parte vel pro alia, ſequetur abſolutio vel condemnatio. Forma vero irrotulationis talis eſſe debet. Iurata viginti quatuor ad conuincendum. xii. venit recognitura, ſi A. iniuſtè & ſine iudicio &c. vel alio modo, ſecundũ diuerſitatem aſſiſarum & formam breuis de conuictione. Et vnde talis queritur quod iuratores talis aſſiſæ nuper captæ coram iuſticiarijs talibus falſum inde fecerunt ſacramentum, eo quòd dixerunt quòd prædictus talis diſſeyſiuit talẽ iniuſtè & ſine iudicio, & non diſſeyſiuit eum ſicut alius talis dicit. Et vnde idem talis dicit quòd ita fuit vel ita, & ſic tota irrotulanda erit narratio reſpondentis & excipientis contra iuratores. Et cùm. xxiiii. veredictum ſuum dixerint, dictum ſuum affirment rationibus & præſumptionibus, & diligenter ſunt a iuſticiarijs examinãdi, & ſæpius interrogandi de veritate, eo quòd nulla ſequitur conuictio, & quia ſæpius decipiuntur. xxiiii. ſicut. xii. & falſum quandoq; faciunt ſacramentum, vel fatuum ſicut ipſi. xii. & quandoq;. xxiiii. falſum dicunt vbi. xii. verum dixerunt. In dicendo vero veredictum ſuum, aut omnes concordes ſunt, aut quidam concordes & quidam diſcordes, ſi autem diſcordes, aſſocientur eis alij pro afforciamento, vt ſupra dictum eſt de aſſiſis. Si autem nihil ſciuerint nec ſcire poſſint de veritate, per interrogationes ſiue examinationes, ſiue. xii. verum dixerint ſiue non, remanebit ſuo locò poſſeſſio, quia querens nihil probat. Idem erit ſi dubitauerint, vtrum ita ſit ſicut querens proponit vel non, quia querens non probat: Quoties enim dubitatur an quid ſit, perinde eſt ac ſi non eſſet illud. Si autem concordes veritatem dixerint & idem quod. xii. Iuratores, vel idem & plura quàm. xii. dixerunt, conſiderandum erit quòd. xii. bene iurauerunt & quòd tenens remaneat in ſeyſina, & querens cuſtodiatur in priſona graui pœna pecuniaria redimendus. Si autem contraria dixerint xii. ſcilicet quòd talis fuit diſſeyſitus, vel non diſſeyſitus, per hoc remanebunt conuicti, & conſiderandum erit quòd prędicti duodecem iuratores malè iurauerint, & quòd querens recuperet ſeyſinam ſuam, & ille tenens in miſericordia, & iuratores ſi præſentes fuerint cuſtodiantur, & ſi abſentes, capiantur. Si autem viginti quatuor iuratores varia dixerint & diuerſa, dum tamen in principali conueniant, ſecundum quod pro vna parte dixerint vel pro alia, validum erit eorum veredictum. Si forte duodecem concordes non fuerint in aſſiſa capienda ſed diſcordes, poterunt viginti quatuor quoſdam liberare, & quoſdam damnare, ſicut accidit de Alberto Comite Somerſ.

1 *Quæ ſit pœna conuictorum.* 2. *Qualiter excuſantur.* 3. *Breue ſi cum. xxiiii. acquietauerint. xii. de periurio dicant diſſeyſiti quòd plenè non habent ſeyſinam ſuam.* 4. *Breue cum xii. emendauerint.* *Cap.* 5.

indicent ... attaint

Pœna autem conuictorũ in prædictis aſſiſis talis erit, ꝙ inprimis capiantur & in priſonam detrudãtur & omnes terræ ſuæ & catalla in manum domini Regis capiantur, donec ad voluntatẽ domini Regis redimantur, ita ꝙ nihil remaneat eis niſi tenementa ſua nuda, & perpetuam infamiam incurrant, & legem terræ amittant, & ita ꝙ nunꝙ poſtea ad ſacramentum admittantur, quia de cætero non erunt Othesworth, nec ad teſtimonium recipientur, quia qui ſemel conuictus eſt de periurio, præſumitur ꝙ iterum velit peierare. ¶.2. Excuſantur tamen quoad infamiam ſed non quoad pœnam redemptionis, illi qui iurauerint ſaluo viſu, & qui de nouo aſſumpti ſunt in ipſa captione aſſiſæ, quia tales poſſunt non immeritò veritatem ignorare, quod quidem non eſt intelligendum de eis, qui primò electi ſunt & ſũmoniti ad recognitionem faciendam, viſum facere cõtempſerint, quia ſi hoc eis concedetur, ſic poſſent lucrum deportare de contemptu, quod eſſe non debet. Item mitiùs agendum eſt cum eis quantum ad famam, licet non quantum ad pœnam redemptionis illius, ſcilicet qui poſt captionem aſſiſæ ante conuictionem (quaſi decepti) dictum ſuum emendare curauerint, vt inter placita quæ ſequũtur Regem An. Regni ſui viceſimo primo de aſſiſa capta corã S. de Ropelay & ſocijs ſuis in com̃ Lync. de Lãberto filio Lamberti, & vnde Iurata viginti quatuor ad conuincendum. xii. ſummonita fuit coram Rege extra com̃, & vbi ante conuictionem ſe poſuerint Iuratores in miſericordiam domini Regis, & vbi grauitèr redempti fuerunt. Item mitiùs agi poterit quàm cum prædictis Iuratoribus, cum illis vz qui ſponte ſine querela vel conuictione læſam habent conſcientiam de ſacramento, cùm ducti fuerint iuſto errore, dictum ſuum correxerint, & in miſericordiam ſe poſuerint. Cùm autem capta fuerit Iurata viginti quatuor extra com̃ & illud idem dixerint viginti quatuor quod. xii. vel ſi cùm Iurata capta fuerit in com̃, dicat querens ꝙ ſeyſinam ſuam plenè non habuerit, tunc fiat ei breue de habenda ſeyſina in hac forma. ¶.3. Rex vicecomiti ſalutem. Scias quòd cùm Iurata viginti quatuor militum ſummonita eſſet in curia noſtra. &c. ad conuincendum. xii. Iuratores aſſiſa nouæ diſſeyſinæ nuper ſummonitæ & captæ coram Iuſticiarijs noſtris talibus apud talem locum, inter A. querentem & B. tenentẽ de tanto tenemẽto vel tanto terræ cum pertinẽtijs in tali villa, prædicti viginti quatuor venerint in eadem curia & ſuper ſacramentum ſuum illud idem dixerunt quod prædicti. xii. Iuratores. s, ꝙ prædictus B. diſſeyſiuit prędictum A. de tali tenemẽto, tanta terra vel redditu. Et quia idem. A. queſtus fuit ꝙ non habuit plenè ſeyſinam ſuam de omnibus quæ prædicti. xii. Iuratores ei dederunt per aſſiſam, tibi præcipimus ꝙ eidem tali A. plenariam ſeyſinam de omnibus terris & tenemẽtis & ſeruicijs quæ prædicti. xii. Iuratores ei dederunt per aſſiſam, ſine dilatione habere facias. Vel ſic: Et ideo tibi præcipimus quòd eidem tali. A. plenariam ſeyſinam de omnibus terr s, tenementis, & ſeruicijs quæ prædicti duodecem Iuratores ei dederunt per aſſiſam illam ſine dilatione. &c. Et ipſum in ſeyſina ſua. &c. Item ſi poſt captionem aſſiſæ ante conuictionem ſe poſuerint duodecem Iuratores in miſericordia domini Regis & dictum ſuum emendauerint, tunc fiat tale

breue

breue de ſeyſina habenda. ¶ 4. Rex vicecomiti ſalutem. Scias quòd cùm Iurata xxiiij. ſũmonita eſſet ad couincendum xij. coram Iuſtitiarijs noſtris apud talem locũ,ad recognoſcendum vtrum tantum terræ cũ pertinentijs in tali villa eſſet laycum feodum talis de tali villa vel libera eleemoſina pertinens ad eccleſiam vel capellam talem de tali villa, vnde prædictus talis queſtus fuit, quòd Iuratores aſſiſæ quæ inde ſummonita fuit & capta apud talem locum coram Iuſtitiarijs ibidem itinerãtibus, falſum fecerunt ſacramentum,prędicti xij.Iuratores venerunt coram eiſdẽ Iuſtitiarijs noſtris,& cognouerunt quòd male inde iurauerunt,& qui ꝓ tranſgreſſione ſacramenti ſui finem nobiſcum fecerunt. Et ſuper hoc venit idem pro quo fecit aſſiſa.s.& recognouit eidem querenti totam prædictam terram cum pertinentijs tenendam per idem ſeruitium quod inde fecerat ante captionem aſſiſæ. Ideo tibi præcipimus quòd prædicto tali ſine dilatione plenariam ſeyſinam inde habere facias Teſte &c. Si autem plures ſunt querentes,tunc fiat cuilibet eorum ſeyſina de certa parte. Et tunc dicatur quòd prædictis A.B.& C. ſine dilatione plenariam ſeyſinam inde habere facias,ſcilicet prædicto A.de tanto terræ & B.de tanto terræ & C. de tanto terræ Teſte &c.Item poſſunt fieri breuia,vbiq; , & diuerſimodè,ſecundum diuerſitatem iuditiorum & concordiæ.

1 ¶ *De remedijs & exceptionibus per quas differtur cõuictio.* 2.*De remedio per certificationem.* 3. *Breue ſi xij.ſummonendi ſunt ad certificandum & ſimiliter de aſſiſis quibuſcunque.* *Cap.6.*

INter cætera vero vidẽdũ an differri poſſit cõuictio ad tẽpus ope alicuiꝰ exceptionis, & eſt verũ ꝙ ſic.s.ſi obiecerit tenẽs ſuꝑ quẽ venit cõuictio cõtra Iuratores ꝙ certis rationibus ſuſpecti ſũt,vel minus idonei. Itẽ ſi ſeyſinã ſuã plenè nõ habuerit ſicut illã recuperauerit corã Iuſtitiarijs ſuis in parte vel in toto.Itẽ ſi nõ ſit eis ſatiſfactũ de dãnis ſuis in parte vel ĩ toto, & multas alias habere poterit exceptiões cõtra cõuictionẽ ſi voluerit. Itẽ ĩpedit cõuictionẽ rediſſeyſina, vt ſi ille qui ꝑ aſſiſã amiſerit iterũ fecerit diſſeyſinã verſus eundem in toto vel in parte,quia ſine iuditio ius ſibi vſurpauit & ante cõuictionem,& ille qui ſic ſibi ius vſurpauit de falſo cõuincẽdo, querelã ſuã amittit. Item ſi quis in miſericordiam inciderit pro diſſeyſina, non remanebit miſericordia exigenda ſi ille qui amiſerit queſiuerit conuictionẽ. Differri autem non debet:quia certũ eſt ꝑ aſſiſam de diſſeyſina facta,& de ſequẽti miſericordia:Incertũ tamẽ eſt ſi xij. cõuinci poſſunt ꝑ iuratã vel nõ,vnde tenendũ eſt certum & non incertum. Multi enim conuictionẽ & certificationẽ requirunt, non vt per conuictionem ſeyſinã ſuam rehabeãt,ſed vt exactionẽ miſericordiæ extinguant,vel ſaltẽ differant per cautelam. Item videndũ ſi ſubſequatur remedium poſt veredictũ xxiiij. Iuratorum & poſt iuditiũ inde factum. Ad quod vidẽdum vtrũ ille de quo queritur & xij. Iuratores conuincendi in omnes Iuratores cõſenſerit vel nõ,vel docuerint plures certa ratiõe eſſe amouẽdos,qđ ſi eis fuerit denegatũ,& ſub tali ſuſpitiõe ꝓcedat,Iurata erit oĩno reuocãda,quia nõ fit ſine iuris iniuria, & amoueantur ſuſpecti, & alij loco ipſorũ ſubſtituantur, qui veritatẽ rei deponãt ex integro. Et ſi in tales ab initio con-

cōſenſum fuerit,ſed per Iuſtitiarios male examinati & male inſtructi,erit
eis ſubueniendum , vt errorem ſuum corrigant & emendant,ſecundum
quod factum fuit coram ipſo domino Rege in præſentia Simonis de Se-
graue apud Vvooſtoke in Iurata xxiiij. ad conuincendū xij.in cōm Buck,
inter Galfridum de Maundeuill & Adam de bono foſſato.Et vnde cōuic-
tio prius capta fuit apud Vvindeſlore coram Egelardo de Cygony &
ſocijs ſuis. ¶ 2. Item ſub ſpecie certificationis. poterit aliquando adhi-
beri medium poſt cōuictionē , ꝓpter inſufficientem examinationem Iu-
ſticiariorū in conuictione , vt p̄dictū eſt. Vt ſi Iurata xxiiij.dubiè dixerint,
vel obſcurè,vel variè,& in quo caſu,poſſunt xxiiij ſūmoniri ad certifican-
dū de ſacramēto quod inde fecerunt ſicut in quacunq; aſſiſa. Sed primò
videndū qualiter ſūmonendi fuerint Iuratores ad certificandum in aſſiſis
quibuſcūq; , & poſtea in iuratis xxiiij. ad cōuincendū. Forma breuis de
ſūmonendo Iuratores in aſſiſis ad certificandum talis eſt. ¶3. Rex vic.
ſalutem,præcipimus tibi quòd habeas coram nobis vel Iuſticiarijs noſtris
&c.corpora A. B.C. recognitorum nouæ diſſeyſinæ ſūmonitæ & captæ
coram talibus Iuſtitiarijs vltimò itinerantibus in cōm tuo inter B, que-
rentē & C.tenentem de tenemēto in tali villa,vel ſic : præcipimus tibi ꝙ
diligenter inquiras qui fuerunt recognitores aſſiſæ nouæ diſſeyſinæ &c.
(vbi ſcilicet non cōſtiterit curiæ de nominibus) & tunc totum vt ſupra:
ad certificandum prȩfatos Iuſtitiarios noſtros apud Vveſtm̄ de ſacramen-
to quod inde fecerunt,vel ſic: pleniùs de aſſiſa illa,& interim prædictum
tenementum in manum noſtram capias,& illud in manu noſtra ſaluo cu-
ſtodias quouſq; aliud inde præceptum noſtrum habueris. Præcipimus
etiam tibi quòd habeas coram præfatis Iuſtitiarijs &c.corpus talis ad au-
diendum inde conſiderationem curiæ noſtræ,& ſimiliter iudicium ſuum
de pluribus defaltis , & habeas ibi nomina recognitorum , & hoc breue
Teſte &c. Breuiùs tamen poterit fieri breue in eadem forma. In eadem
forma fieri poterit de omnibus alijs aſſiſis ſicut mortis anteceſſoris, & in
alijs in quibus iacet conuictio per xxiiij. Et tunc ſi ſūmoneantur primò
Iuſtitiarij ad faciendum recordum,in fine ſūmoniri poterunt recognito-
res ad audiendum recordum illud,& ſi plures fecerint defaltas , tunc ad
audiendum iuditium de pluribus defaltis. Et ſemper ante omnia viden-
dum erit recordum , vt ſciri poſſit an Iuratores male iurauerint, vt
tunc veniat Iurata xxiiij. ad conuincendum. Si autem dubiè vel obſcu-
rè,quòd tunc veniat eadem aſſiſa ad certificādum & hoc propter culpam
Iuratorum.Si autem fiat querela de proceſſu Iuſtitiariorū, tūc ſūmonea-
tur recordum. Si autem perueniat querela poſt conuictionem de ſacra-
mento xxiiij. Iuratorum, vel quòd malè iurauerint,vel pro certa ratione
ſuſpecti & non amoti, vel minùs ſufficienter examinati, ſub ſpecie certi-
ficationis cùm non ſit locus conuictioni , ſunt iterum ad certificandum
conuocandi,& res ad debitum ſtatum reuocetur, ſecundum quod ſupe-
riùs paulo ante tactum eſt per tale breue in forma ſupradicta. ¶4. Præ-
cipimus tibi quòd diligenter inquiras qui fuerunt recognitores Iuratæ
xxiiij. ad conuincendū xij.quæ nuper ſumonita fuit & capta corā talibus
Iuſtitiarijs de tanto tenemēto vel terræ cū pertinēcijs in tali villa,& illos
habeas

habeas coram nobis vel talibus Iuſtitiarijs,ad certificādū præfatos Iuſtitiarios noſtros de ſacramento quod inde fecerunt,& de quibuſdā articulis conuictionem illam tangentibus. Et vnde talis queritur ꝙ prædicti xxiiij. Iuratores, pro magna parte certa ratione ſuſpecti nō erant amoti, vel ſic : Et vnde idem talis dicit ꝙ prædicti xxiiij.minùs plenè examinati fuerunt, & etiam poterit plures cauſas ſufficientes prætendere per quas corrigi poterunt dicta Iuratorū. Et interim diligenter inquiras qui fuerunt recognitores eiuſdem aſſiſæ &c.vt ſupra.

1. ¶ *Breue de nouo formatū ſi poſt conuictionem arramatā contingat mori aliquē partem inter quos aſsiſa capta fuit.* 2. *Alind de aſsiſa mortis anteceſſoris ad couincendum.xij.* *Cap.7.*

CОntingit multotiēs ꝙ cùm poſt captionem aſſiſæ arramata fuerit Iurata xxiiij. ad conuincendū xij. in quacunq; aſſiſa, ꝙ ante captionē aſſiſæ moriatur aliqua partium. Quo caſu, durū eſſet querenti ſi conuictio ꝓpter hoc remaneret : vnde de conſilio prouiſum eſt, ꝙ cùm nihil ſit quod querenti imputari debeat propter negligentiam,vel alio modo, prouideatur ei per breue quod tale eſt. ℞ex vic. ſalutem. Si A. fecerit te ſecurum de clamore ſuo &c. tunc ſummoneas per bonos ſūmonitores xxiiij.legales milites de com̄ tuo de tali viſneto, ꝙ ſint coram iuſtitiarijs &c. parati ſacramento recognoſcere,ſi B. pater, vel mater,vel alius anteceſſor C. cuius hæres idem C.eſt. iniuſtè & ſine iuditio diſſeyſiuit ipſum A.vel D. de N. filiū & hæredem ipſius A.vel non,& vnde aſſiſa nouæ diſſeyſinæ aliàs vel nuper ſummonita fuit & capta coram dilecto & fideli noſtro tali,& per quam aſſiſam idem B. recuperauit ſeyſinā ſuam de prædicto tenemēto verſus prædictū A. cuius hæres idem D.eſt,ſi hæres queratur. Et vnde idem A. queſtus fuit quòd Iuratores prædictæ aſſiſæ falſum fecerunt ſacramētum,ita quòd Iurata xxiiij ad cōuincendum xij. arramata fuit coram fideli & dilecto noſtro tali,& remanſit capienda eo ꝙ prædictus B. obijt ante captionem illius Iuratæ,& interim diligenter inquiras qui fuerunt iuratores ſiue recognitores illius aſſiſæ,& illos habeas ad ꝑfatam aſſiſam coram præfatis Iuſtitiarijs. Et ſūmoneas per bonos ſūmonitores prædictū C. filium,vel fratrē vel ſororē, vel nepotem,vel neptem prædicti B. ſ.ſi hæres teneat,vel ſi ille qui diſſeyſinā fecit,vel heredes eius rem diſſeyſitam ad aliū tranſtulerint,tunc ſūmoneatur tenens ſic. Et ſūmoneas &c.qui tenemētū illud tenet de dono ipſius B. vel de dono talis filij & hæredis ipſius B. quòd tunc ſit ibi auditurus illam recognitionem, & habeas ibi nomina militum , & hoc breue Teſte &c. Si autem xij. Iuratores malè iurauerint in aſſiſa mortis anteceſſoris, & cùm arramata fuerit Iurata xxiiij moriatur vna partium. ¶2. Rex vic. ſalutem. Si A. fecerit te ſecurum de clamore &c.tunc ſummoneas &c. xxiiij. legales milites de viſineto tali quòd ſint coram Iuſtitiarijs &c. parati ſacramento recognoſcere ſi B. pater C. de N.fuit ſeyſitus in dominico ſuo vt de feodo,de tanto terræ.&c.die quo obijt. Et ſi obijt poſt &c. Et ſi prædictus C. propinquior hæres eius fuit. Et vnde aſſiſa mortis anteceſſoris

ſoris nuper vel aliquando ſumonita fuit & capta &c. Et ſecundum formam iſtam formentur breuia de omnibus aſſiſis de quibus locum habeat conuictio, vbi vna partium moriatur ante captionem illius Iuratæ, & inſeratur ſemper tota vis breuis originalis, ſecundum quod ſuperius videri poterit.

¶ 1. *Quòd non eſt aſsiſa capienda ſuper aſsiſam nec conuictio ſuper conuictionem.* 2. *Vbi capi debet aſsiſa ſuper aſsiſam & vbi non & vbi in aſsiſa nouæ diſſeyſinæ.* 3. *Vbi in aſsiſa mortis anteceſſoris.* 4 *Vbi in aſsiſa vltimæ præſentationis.* 5. *Vbi in aſsiſa vtrũ* 6. *Quòd non capitur conuictio ſuper conuictionem.* Cap.8.

NOn eſt aſſiſa capienda ſuper aſſiſam, non magis quàm conuictio ſuper conuictionem. Aſſiſa vero nouæ diſſeyſinæ cùm ſemel capta fuerit inter certas perſonas, de certa re, ſiue tenemento, ſiue paſtura, inter eaſdem perſonas de eadem re, & eodem facto, & eodem modo diſſeyſinæ cùm petens ſemel recuperauerit per aſſiſam, ſi iterũ fiat diſſeyſina recenter vel poſt longum interuallum, locus erit rediſſeyſinæ & non aſſiſæ nouæ diſſeyſinæ, ſi iterum diſſeyſitus conqueri voluerit de rediſſeyſina, ſi autem aſſiſam impetrauerit de ſecunda diſſeyſina, & dicat quòd aliàs tenementum illud recuperauit per aſſiſam, nõ erit vlteriùs aſſiſa capienda, ſed remanebit, ſi factum Iuſticiariorum & rotulos vocauerit ad warantum, quòd ſi nihil horum fecerit, procedet aſſiſa, ſecũdum quod fuerit impetrata, & ſibi imputet, qui exceptionem de aſſiſa capta priùs non appoſuit. Et quid ſi oppoſuerit, & Iuſtitiarij exceptionem illam non admiſerint, tunc iniuriatum erit querenti, & ad querelam eius factam Iuſtitiarijs rettabitur. Sed cum non oppoſuerit talem exceptionem, & poſtea inueniatur quòd alia aſſiſa indè priùs capta fuit, quæ quidem contraria fuit vltimæ aſſiſæ, vt ſi in aſſiſa nouæ diſſeyſinæ dicant Iuratores primi quòd non diſſeyſiuit, & vltimi contrarium, prima per vltimam non conuincitur, quia aſſiſa non conuincit aſſiſam, nec agitur de cõuictione. Sed ſi ille qui amiſit per vltimam velit agere de periurio & conuictione, bene licebit ei, & ſi ille qui amiſit per primam velit agere de periurio de prima, non licebit, quia aſſiſa illa per lapſum temporis tranſijt in autoritatem rei iudicatæ. Item dicitur (ſi inter eaſdem perſonas) hoc verum eſt ſiue aſſiſa nouæ diſſeyſinæ vel mortis anteceſſorum, ſiue alia quæcunque, vt ſi aſſiſa nouæ diſſeyſinæ de tenemẽto, vel communia paſturæ proferatur, & vnus ex pluribus cohæredibus vel participibus qui ius habuerint in cõmuni in tenemento de quo diſſeyſina facta eſt, verſus vnum recuperauerit per aſſiſam, & alius particeps poſtmodum eundem diſſeyſiuit de eodẽ tenemento, & diſſeyſitus cùm impetrauerit ſibi per aſſiſam, vel cùm querelam fecerit de rediſſeyſina, non erit altera aſſiſa vlteriùs capienda de eadem re, licet ibi ſint diuerſa capita, quia eadem perſona cẽſentur propter vnicum ius quod habent, ſicut videri poterit de pluribus cohæredibus participibus, & vnde ſicut verſus vnum recuperauerit ita recuperabit verſus omnes. Idem vero dici poterit de aſſiſa nouæ diſſeyſinæ de cõmunia paſturæ, vbi plures cohæredes, ſiue participes ſiue alij, tenuerint in communi aliquod tenementum, in quo vnus vel plures habere debeant communiam, ſi vnus particeps diſſeyſinam fecerit ſine ſuis participibus,

cipibus, vel ſine conſenſu ſuorum participum, diſſeyſitus verſus illum tantum habet actionem, & non verſus alios participes & cùm ſemel recuperauerit verſus vnum per aſſiſam, ſi alij participes eundem poſtmodum diſſeyſiuerint de eodem tenemento, non erit aſſiſa capienda ſuper aſſiſam, ſed ſine aſſiſa recuperabit per aſſiſam præcedentē, quia omnes participes ſunt quaſi vnica ꝑſona propter ius vnum, licet diuerſa capita. Et ſi aſſiſa capta eſſet ſuper aſſiſam ita & de eadē re,& de eodem iure,& quaſi inter eaſdem perſonas dicere poſſet ſecunda aſſiſa contrarium primæ,& ſic eſſet prima captio friuola ſiue nulla. ¶ 2. Poterit tamen capi aſſiſa poſt aſſiſam de eadem re, ſed tamen inter diuerſas perſonas, quia ratione diuerſarum perſonarum non erit actio vna ſed diuerſa,vt contingit ſæpius in aſſiſa nouæ diſſeyſinæ, vbi plures diſſeyſinæ factæ ſint de eadem re, cum ad plures manus deuenerint per plures diſſeyſinas. Vt ſi A. fecerit primam diſſeyſinam, & B. diſſeyſiuerit A. & C. diſſeyſiuerit B. & ſic vlteriùs vbi plures erunt diſſeyſinæ & diſſeyſitores & plures aſſiſæ propter diuerſas perſonas,& plura placita facta quãuis de eadem re. Item capi poterit aſſiſa ſuper aſſiſam inter eaſdē perſonas de eodem facto,propter diuerſitatē rei,vt ſi quis fuerit diſſeyſitus & ꝑ aſſiſam recuperauerit,ſi occaſione illius ſeyſinæ plus occupauerit quàm ad illum pertineat & quàm recuperaret per aſſiſam,poſt interuallū capi poterit aſſiſa, quia alia eſt res, & ideò diuerſa aſſiſa. Si autem inde fiat querela recenter,locus erit certificationi per aſſiſam & Iuratam, vt ſciatur quid & quantum ille qui recuperauit poſuerit in viſu ſuo & quantum ei dederūt. Item capi poterit aſſiſa poſt aliam inter eaſdem perſonas & de eadem re, propter diuerſum factum, ſed tamen poſt longum temporis interuallum, quia poſt primam diſſeyſinam & vltimam medio tēpore fieri poterit poſſeſſionis permutatio,& ille qui priùs fuerit diſſeyſitor, per tranſlationem fieri poterit verus poſſeſſor. Item inter eaſdem perſonas & de eadē re capi poſſit aſſiſa ſuper aſſiſam, ꝓpter diuerſum modum diſſeyſinæ, vt ſi quis primò omninò eiectus a poſſeſſione per aſſiſam recuperauerit,& poſtea ab eodem poſt interuallum impeditus, quo minùs vti poſſit vel commodè, per eundem capi poſſit aſſiſa ſuper aſſiſam propter diuerſum modum diſſeyſinæ. Et eodem modo ſi primus diſſeyſitor vti voluerit in tenemēto, quod tenens per aſſiſam recuperauerit, carucatam imponendo contra voluntatem tenentis, vel aueria immittendo ad paſturã,vel aliam ſeruitutem imponendo tenemento quod liberum eſſe debet, de tali modo diſſeyſinæ poſt interuallum capi poterit aſſiſa ſuper aſſiſam. ¶ 3. In aſſiſa vero mortis anteceſſoris non eſt aſſiſa capienda ſuper aſſiſam de eadem re inter eaſdem perſonas, licet benè poſſit inter diuerſas. Duo enim hæredes portare poterunt diuerſas aſſiſas de eadem re, de morte duorum anteceſſorum ſimul & ſemel. Et quo caſu, de vltima ſeyſina erit iudicandū, de ſeyſina vero duorū anteceſſorū nō erit capienda aſſiſa ſuper aſſiſam inter eaſdem ꝑſonas de eadē re, vt ſi aliqua terra data fuerit A. & B. vxori ſuæ,ſi A. prius moriatur ſeyſitus, adhuc non cōpetit hæredi aſſiſa de morte A. in vita ipſius B. nec econtrariò. Sed cùm vterq; moriatur, de ſeyſina eius qui vltimò moritur ſeyſitus, competit hæredi aſſiſa mortis anteceſſoris,

ris : ſed ſi aſſiſa fecerit cōtra hæredem propter donationem ipſius qui vltimò obijt ſeyſitus,non erit recurrendum ad aliam aſſiſam de morte illius qui primò obijt. Item ſi terra data fuerit ita alicui in maritagium cū vxore ſua, non erit aſſiſa mortis anteceſſoris capienda niſi tantum de morte matris, & vnde ſi per aſſiſam de morte matris nihil ceperit, ad ſeyſinam de morte patris recurrere non poterit per aſſiſam. ¶ 4. Item in aſſiſa vltimæ præſentationis nō erit aſſiſa capienda ſuper aſſiſam,ſi de alia captione excipiatur. Si autem per errorem capiatur cùm nulla facta ſit mentio de prima,locus erit conuictioni de ſecunda, non de prima: cùm nulli eorum ſit de iure fides adhibenda. ¶ 5. In aſſiſis vero ad recognoſcendū vtrum,nūquā erit aſſiſa capienda ſuper aſſiſam,licet aliquando locum habeat conuictio, quia ius determinat & poſſeſſionē,& dat exceptionem,& ſtatim tranſit in autoritatem rei iudicatæ. ¶ 6. Itē nō erit capienda cōuictio ſuꝑ cōuictionē,nō magis q̄ aſſiſa ſuper aſſiſam. Et vnde videndū erit ſi cōuictio ſequatur cōuictionē,vtrū eadē ſit aſſiſa de qua priùs capta fuit conuictio, & eadem res vel diuerſa,& vtrū illæ & eædem perſonæ vel diuerſæ. Si autem vna & eadem perſona & eadem res, & eadem aſſiſa, nunquā capietur conuictio ſuper conuictionē,licet alio modo ſequatur emēdatio ſub ſpecie certificationis ꝑ examinationem,ſecundū quod in captione aſſiſarum obſeruatur. Si autem diuerſæ ſint perſonæ,& res diuerſæ, & aſſiſæ diuerſæ (ſecundum quod videri poterit multotiens per recorda) bene ſequitur conuictio ſuper conuictionem. Ex captione autem vnius aſſiſæ quandoque ſequitur vna conuictio quandoq; duæ (vt videtur) ſecundum quod Iuratores totam rem quam querens poſuerit in viſu ſuo parti vni dederint vel abſtulerint, vel ſecundū quod eius partem quod quis poſuerit in viſu ſuo parti vni dederint, vel abſtulerint, & quo caſu, duæ ſequuntur conuictiōes (vt videtur) vt ſi Iuratores totum dediſſe debuerunt vel abſtuliſſe, vbi dederunt partem vel abſtulerunt, ſecundùm quod videri poterit per exemplum. A. poſuit in viſu ſuo duas carucatas terræ & Iuratores dicunt quòd non fuit diſſeyſitus niſi de vna tantum, A. recuperat per aſſiſam vnam tantum verſus B. & vterq; in miſericordia B. propter iniuſtam detentionem de vna carucata, & A. pro falſo clamore de alia, A. poſtea dicit quod Iuratores male iurauerint, eo quòd non dederunt ei duas carucatas terræ,& quærit conuictionem,& B. ſimiliter, eo quòd ei abſtulerunt vnam carucatam,cùm nullam diſſeyſinam fecerit vt dicit, & ſic videtur prima facie quòd duæ conuictiones ſequi debeant vnicam aſſiſam & vnicum veredictum, & ſi duæ conuictiones ſequi debeant,tunc videndum erit vtrum expediri debeant per vnicam Iuratam, vel per duas. Sed ſi per duas, ex hoc ſequi poſſet quòd quilibet illarū alteri poſſet eſſe cōtraria,& ſic nūquā ꝓduci poſſet negotium ad effectum. Et ſi examinatio interueniret, vix aut nunquā poſſent iuratæ conuenire, quia difficile eſt pluralitatem conuenire, ſicut vniuerſitatem. Meliùs eſt igitur quòd per vnicam Iuratam procedat conuictio,q̄ per duas, propter vnicā aſſiſam. Item eſto ꝙ A. portet aſſiſam ſuper B. de vna carucata terræ. A. recuperat ꝑ aſſiſam vnam carucatam verſus B. Item A. occaſione vnius

caruca-

Attaint sup attaint

carucatę quã recuperauit,occupat aliã quã in viſu ſuo nõ poſuerat,de vna carucata autem competit conuictio B.de qua iuratores iurauerunt,de alia vero occupata competit ei aſſiſa nouæ diſſeyſinæ.& ſi procedat aſſiſa nouæ diſſeyſinę de carucata occupata,& Iuratores malè iurauerĩt de ea, cõpetit B.alia conuictio: quo caſu ſequuntur duæ Iuratæ & duæ conuictiones,quia diuerſæ ſunt aſſiſæ,& diuerſa tenementa,& diuerſi Iurati :& bene procedunt duę,ſi diuerſis temporibus capiantur.Et ſic poterunt inter eaſdem perſonas duæ ſequi conuictiones,dum tamẽ diuerſæ ſint res, & diuerſæ aſſiſæ,& diuerſi Iurati, ſi autem vno tempore capi debeant,benè poterit vterq; per Iuratam vnicã expediri. Cõtingit multotiens quòd cùm Iuratores ſenſerint & perceperint ſe malè iuraſſe in toto vel in parte,ſi pœnitentia ducti veniant & velint emendare dictum ſuum, quæritur an poſſint? Ad quod erit diſtinguẽdũ,vtrũ hoc fecerint ãte iuditiũ redditũ,vel poſt: ſi ante,bene poterũt: vt de itinere M.de P.ĩ com̃ Lincoln.aſſiſa mortis ſi Petr⁹ filius Vvymund de terra ĩ Hoggeſtorp,dicebãt ibi ꝙ decepti fuerũt,ſed redẽpti fuerunt: & hęc fuit ante iuditiũ,quia dictũ fuit ꝙ illi qui amiſiſſe debuerunt per primum dictũ ſuum, tenerent in pace. Si autem poſt iuditiũ, non erit locus pœnitentiæ,quia ſtabitur iuditio,& ille cõtra quẽ iudicatũ fuerit ꝑquirat ſibi (ſi voluerit) per cõuictionẽ, & ille qui ꝑ iuditiũ obtinuit,vtatur ſeyſina ſua donec amiſerit ꝑ cõuictionẽ. Si autem ſe abſtinuerit ex ſecundo iuditio, & perquiſiuerit ſibi per certificationem,tunc ſi Iuratores tenuerint ſe ad primũ dictum ſuum, ille qui amiſit per primum iuditium agat de conuictione. Si autem ſe nõ tenuerint ad primum dictum ſuum, ſed ad ſecundum : tunc ille qui amiſit per ſecundum iuditium perquirat conuictionem.

¶ Tractatus ſextus

Libri quarti, in quo tractatur de actione dotis.

1. ¶ *Vbi actio dotis poteſt terminari.* 2. *Breue de dote rationabiliter conſtituta.*

Dictum eſt ſupra de acquirendo rerũ dominio,& cauſis acquirendi rerũ dominia : & qualiter acquiruntur res ex cauſa dotis , & qualiter dos conſtituitur, & qualiter aſſignetur mulieri poſt mortem viri,& de quibus rebus, & de quibus nõ, cùm fuerit dos deliberata & ſine contentione: Nunc autem dicendũ eſt ſi contentioſa fuerit & non deliberata,qualiter recuperanda ſit dos per actionem dotis , Ideo de actione dotis videndum,vbi debeat intentari & terminari.Et ſciendum,quòd actio dotis vbi mulier nihil habet, non poteſt alibi terminari ꝙ̃ in curia domini Regis,& ideo,quia ſi mulieri dotem petenti obijciatur ꝙ nunquã

 fuit

fuit viro(cuius nomine dotem petit)legittimò matrimonio copulata,vel ſi duæ mulieres contendant inter ſe in dotis petitione quæ illarũ ſit vxor legittima, demandari debet inquiſitio facienda epiſcopo loci vel alio ordinario, a Rege & a nullo alio,& plures poſſunt eſſe cauſæ aliæ. Si autem aliquam partẽ habuerit de dote, tunc locũ nõ habet iſtud breue de recto de dote,vbi nec duellum,nec magna aſſiſa,nec eſſonium de malo lecti locũ habet. Si autem de dote ſua nihil fuerit ei aſſignatum, tunc cõpetit ei actio dotis verſus quoſlibet poſſidẽtes, ꝙ ei reſtituatur dos ſua cũ fructibus medio tempore ꝑceptis, & percipiendis, a tempore mortis viri ſui: niſi ipſe qui in poſſeſſione extiterit iuſtam habeat cauſam litigandi & reſiſtendi: vt ſi warantũ habuerit, & cùm illum vocauerit & per iuditium amiſerit, eſcambiũ ſuũ conſequetur. Et ſi vnus vel plures deforciãtes fuerint in vno com̃ degentes, omnes ſimul in vno breui poterunt comprehẽdi, ſi autem in diuerſis com̃, tunc fiant breuia diuerſa propter diuerſitatẽ comitatuũ. Forma breuis talis eſt. ¶ 2. Rex vic. ſalutem, præcipe A. ꝙ iuſte &c. reddat B. quæ fuit vxor C. rationabilem dotem ſuam quæ eam cõtingit de libero tenemẽto quod fuit ipſiᵘ C. quõdã viri ſui in tali villa: & ſi plures fuerint tenentes, tũc ſic. Pręcipe &c. tali, ꝙ iuſte &c. vt ſupra, & ita deinceps vt omnes qui tenentes ſunt & manentes in eodem com̃ comprehendantur in breui, & tunc dicatur: Et vnde nihil habet vt dicit, & ita quòd hæc dictio(nihil) referatur ad dotem, & non ad villam nominatam, in qua dos eſt quæ petitur, & tunc ſic: & vnde queritur quòd prędictus talis ei deforciat. Et niſi fecerit, & prædicta B. fecerit te ſecurum de clamore &c. tunc ſummoneas per bonos ſummonitores præfatum A. vel præfatos tales (ſi plures ſint) quòd ſint coram Iuſtitiarijs noſtris apud Vveſt. tali die, vel ad primam aſſiſam cùm in partes illas venerint, oſtenſuri quare non fecerint, & habeas ibi ſummonitores & hoc breue Teſte &c. Et notandum quòd breue iſtud locum habet, tam ad dotem nominatam recuperandam q̃ non nominatam, quãuis non exprimatur in breui, quòd nominatim inde dotata fuerit: quia hoc in narratione ſupplebitur. Si autem ad diem ſummonitionis non venerit nec ſe eſſoniauerit, capiatur terra in manum domini Regis per defaltam, ſecundùm quod obſeruatur de defaltis per breue de recto. Si autem ſe eſſoniauerit ad primum diem, dabitur ei alius dies per eſſonium ſuum, ad quem diem ſi defaltam fecerit, fiat vt ſupra. Et quo caſu, recuperabit mulier dotem per defaltam, ſiue defaltam fecerit antequàm comparuerit, ſiue poſt, per magnum cape vel per paruum. Item recuperabit mulier dotem pro defectu waranti, vbi tenens petijt auxilium curiæ, & non eſt ſecutus verſus warantum: vt coram M. anno decimo de Alex. de Vvalepole & Gracia vxore eius verſus Iohannem filium Roberti.

1. ¶ *Qualiter mulier proponere debet intentionem.* 2. *De viſu petendo.* 3. *De vocatione waranti* *Cap. 2.*

CVm autem partes in iuditio comparuerint, proponat mulier per ſe vel per attornatum ſuum intentionem ſuam in hunc modum, cùm dotem petierit non nominatam. Hoc vobis oſtendit B. quæ fuit vxor

C. ꝙ

C.q̃ A.iniuſte deforceat ei tertiam partem tantæ terræ cum pertinentijs in tali villa,& ideò iniuſtè,quia prædictus C.quondam vir ſuus inde eam dotauit ad oſtium eccleſiæ,quando eam deſponſauit,& qui inde eam dotare potuit,& ſi hoc cognoſcere voluerit hoc gratum ei erit,et ſi non, habet ſufficientem diſrationationẽ vel inde producat ſectam ſufficientem. Formatur etiam aliter intẽtio mulieris in dote nominata hoc modo, ſcilicet.B.quæ fuit vxor C.de N.petit verſus A.tale manerium vel tantam terram cum pertinentijs in tali villa vt dotem ſuam, vnde prædictus C. quondam vir ſuus eam nominatim dotauit ad oſtiũ eccleſiæ die quo eam deſponſauit,& ſicut ille qui eam inde dotare potuit.Et ſi &c.vt ſupra. Et ita variatur intentio & petitio dotis, licet non varietur breue. Exceptio contra mulierem quòd petere non poſſit per ſe,vel quia virum habet non ſine viro,vel ſi cum viro petat,non habet probationem. Item quòd non ſine waranto de dote ſua.¶.2. Et oſtenſa taliter mulieris petentis intentione,poterit bene tenens viſum petere,ſi velit, ſic dicendo ſimpliciter. Peto viſum,vel dicendo ſic,peto viſum de tota terra vnde talis petit tertiam partem in dotem.Si autem dicat,peto viſum de tertia parte quam talis petit in dotem denegabitur ei viſus.Et poſt viſum petitum, iacebit eſſoñ ſicut in alijs placitis. ¶.3. Et poſt eſſoñ & dilationes legittimas, poterit tenens vvarantum vocare ſi vvarantum habuerit, vel reſpondere in propria perſona ſua,& exceptiones proponere ſi quas habuerit. Si autẽ warantum vocauerit,tunc fiat breue de ſummonendo warantum in hac forma. Sed ſi neſciuerint warantum nominare,mulier ſtatim recuperabit dotem ſuam,& tenens in miſericordia: vt de Itinere M.in coñ Suff. Anno.xii de Agneta quæ fuit vxor Rufi & Rogero de Berners. Rex vic. ſalutem.Summoneas per bonos ſummonitores.C.de N. quod ſit coram iuſticiarijs noſtris &c. tali die ad warantizandum A.tertiam partem vel tantam terram cum pertinentijs in tali villa quam B.quæ fuit vxor C.in curia noſtra coram iuſticiarijs noſtris &c.clamat in dotem verſus prædictum.A. Et vnde idem A.in eadem curia noſtra coram eiſdem iuſticiarijs noſtris vocauit eundem A.ad warantum verſus prædictum B. Et habeas ibi ſummonitores & hoc breue. Teſte &c. Ad quem diem ſe poterit vterq; eſſoñ,ſicut alibi de warantis.

1 *De exceptionibus generalibus contra breue ſi warantum non habuerit.* Cap.4.

SI autem tenens warantum non habuerit,tunc aut mulieri perſtituat dotem,aut proponat exceptiones ſi quas ſibi viderit eſſe competentes.Et inprimis proponat exceptiones contra breue,quæ ſunt generales ad omnia placita,vt ſi error inueniatur & huiuſmodi. Et tunc proponatur (ſi aliqua fuerit) ſpecialis ad hoc breue,vt ſi partem dotis habuerit,cadit breue: vt de Itinere M. de P. in comitatu Eborum Anno Regni Regis Henrici tercio de Alicia quæ fuit vxor Adæ filia Petri.Ad hoc facit quod habetis in eodem Itinere de Alicia quæ fuit vxor Hugonis de Alenceſter & alibi per totum, ex quo continetur in breui

quòd

quod nihil habet,quia mendax precator carere debet impetratis,nec valere debet mulieri petenti talis replicatio ſi dicat, ꝙ nihil dotis habeat in tali villa,licet in alia,cùm hec dicto (nihil) reſpiciat tantũ dotem in quibuſcunq; villis,& non vnicam partem in vna villa, ſecundum quod probatur in vltimo Itinere M.de P.in com̃ Lync.de Helewiza, quæ fuit vxor waſæ. Sed refert vtrum aliquid habuerit ante breuis impetrationem vel poſt. Si poſt impetrationem, licitè recipere poterit partem quando voluerit.Si autem ante impetrationem partem receperit ad cautelam,poterit illum qui reſtituerit in breui exprimere, ac ſi non reſtituiſſet,& ſic dicere & reſpondere ad exceptionem, quòd talis ei ſatiſfecit. Si autem illum in breui non nominauerit,obſtabit exceptio & cadit breue.

1 Quòd mulieri petenti dotem non tenetur quis reſpondere ſine waranto de dote ſua,non magis quàm ipſa mulier debet reſpondere ſine waranto ſuo.2. Si warantus fuerit ad fidem Regi Franciæ. 3. Breue ad producendum hæredem ad warrantum de dote. 4. Si alium produxerit quâm verum. 5. De duabus mulieribus contendentibus de dote. Cap.5.

PRopoſita igitur intẽtione mulieris,ſi nihil ſit quod excipi poterit cõtra breue, tunc inprimis petatur a tenente quòd mulier dotem petens oſtendat warantum ſuum per quem dotem petit, vt ſciri poſſit quid iuris habeat in duabus partibus, quia quicunq; mulieri dotem deforciauerit alius ab hærede, nunquàm mulieri reſpondebit niſi voluerit ſine waranto de dote ſua, non magis quàm ipſa mulier ſi implacitata eſſet de dote ſua alijs ſine waranto ſuo reſponderet, & inde aliquando datur cuſtodi exceptio cõtra mulierẽ petentem dotẽ,ꝙ priùs dotem non habeat antequã hæredem producat:vt ſi illum frauduler̃ter ſubtraxerit & occultauerit vel alienauerit,ſi hoc probari poſſit quòd per eam ſubtractus fuerit vel amotus & ſi inde dubitetur, veritas per patriam poterit declarari, & medio tempore actio dotis remanebit in ſuſpenſo. Et quòd warantus exigi debet,vt ſciri poſſit quid iuris habuerit in duabus partibus: probatur de termino ſancti M.Anno Regis.H.xiiii. incipiente.xv.in com̃ VVarr̃ de Iohanne filio Elfridi, vbi dicitur quòd quædam mulier petijt dotem verſus aliam mulierem de tenemento de quo vir ſuus feoffatus fuit per virum mulieris tenentis,cui ipſa in vita ſua contradicere non potuit: & vnde ipſa tenens recuperauerat ſeyſinam ſuam erga virum mulieris petentis.Et vnde vbi manifeſtum fuit quòd mulier petens habere non potuit dotem, quia hæres viri ſui nihil iuris habuit in duabus partibus.Idem (vt videtur) dici poterit de muliere cuius vir feloniam fecerit,quia hæres felonis nihil iuris habet in duabus partibus. Et quòd talis amittere debet dotem, probatur de termino ſancti Michaelis Anno Regis H.xiiii incipiente.xv.de Ernaldo de Camerin̄ in com̃ Kanc. in placito dotis,nec mulier regreſſum habebit de warantia verſus capitalẽ dominum, cuius eſchaeta terra illà fuerit: nec ad dotem recuperandã, quia ipſe non eſt hæres nec tenet vt hæres,ſed vt eſchaetam ſuam pro defectu hæredis. Quod quidem dici non poterit de eſchaeta de baſtardo, quia ibi eſt capitalis dominus loco hæredis quantum ad dotem reſtituendam,quia ſi ibi ſit hæredis defectus,tamen non eſt ibi delictum. Idem

erit

erit de terra data in maritagio, licet reuertatur pro defectu hæredis, vxor dotem obtinebit. ¶.2. Item ſi warantus fuerit ad fidem domini Regis Franciæ,& excipiatur de waranto, remanebit dotis exactio in ſuſpenſo imperpetuum, vel ad tempus ſaltem, donec terræ fuerint communes. Et quòd dotem habere non debeat, inueniri poterit de termino ſancti H. Anno Regis. H.xvij. in com̃ Lync. & North. de Eudone de Calethorp, quia vir ſuus ad idem iudicabitur quantum ad duas partes, licet ius habeat. Et ſicut dominus capitalis haberi debet loco hæredis & loco waranti ad quem terra reuertitur pro defectu hæredis, eodem modo habere debet aſſignatus per modũ donationis. Si mulier dotẽ ſuam habere non poſſit quia eſt in partibus tranſmarinis in terra ſancta, expectandum erit in cauſa dotis, donec venerit: vt de Itinere M.de P.in com̃ Eborum Anno Regis.H. tertio de Matylda quæ fuit vxor Roberti de Haywarde & Alexandro filio Radulphi. Item ſi tenẽs ſine waranto reſpondere noluerit, ita nec eius warantus eum warantizabit, quia habet illud idem remedium: vt de Itinere M.de P.in com̃ Lync.anno Regis H.quarto de Dernia que fuit vxor Roberti Bryton. Cùm autem huiuſmodi exceptio proponatur contra mulierem, non erit omni tẽpore in poteſtate ſua ꝓducendi hæredem & warantũ de dote ſua,& ideo fiat breue vic. in hac forma. ¶.3. Rex vic.ſalutem. Summoneas per bonos ſummonitores A. de N.ꝙ ſit coram Iuſticiarijs.&c.ad warantizandum B. quæ fuit vxor C. de N.dotem ipſius B. quã in eadem curia noſtra &c.clamat verſus D.& vnde idem D.dicit,ꝙ non vult ei inde reſpondere ſine waranto ſuo de dote ſua &c.& habeas &c.Teſte.&c.Item notãdum, ꝙ ſi aliquando competat domino capitali huiuſmodi exceptio contra mulierem,ꝙ warantũ oſtendat de dote ſua,non tamen competit ei cui ille dominus capitalis cuſtodiam alicuius terræ dimiſerit,vt de termino ſ.M An. Regis.H.octauo incipiẽte ix.in com̃ war̃ de Iohanne de Mar̃ & Eua vxore eius & VV. de Cantulupo. ¶.4. Cùm autem obijciatur huiuſmodi exceptio mulieri,& contẽtio habeatur inter cohæredes quis eorum rectior hæres, pendente litigio remanebit dotis actio: & eodem modo ſi mulier prægnans petens vel alia (vt videtur) donec de partu conſtiterit, quia ſi falſum warantum nominauerit vel produxerit, ſcilicet alium quàm verum hæredem, amittit dotem: vt de vltimo Itinere M.de P. in com̃ Eborum anno Regis H.x. de quadam Iuliana quæ dotem petijt. Et quid ſi contentio habeatur inter cohæredes quis eorum hæres legittimus ſit, remanere debet loquela de muliere dotem petente, donec diſcutiatur quis hæres rectior, ſecundum quod inueniri poterit inter placita quæ ſequuntur Regem Anno Regis H.xxi. Aſſiſa mortis Anteceſſoris in com̃ Bark.de Galfrido filio Iohannis & Gunora de Bendenger. Item de hac materia de termino Paſchæ An. Regis.H.viii.in com̃ Bark.de Gunora quę fuit vxor I. filij H. & Matilda de B.Et vnde Matylda reſpõdit ꝙ Gunora dotẽ habere non debuit, quia ꝑdictus I,fuit vir ſuus & non ipſius G.& vnde Galfridus filius ipſius Matyldæ & ipſius Iohannis, qui fuit in cuſtodia talis, fuit warantus ſuus de dote ſua,& vocauit ipſum ad vvarantum verſus prædictam Gunoram, & vnde prædicta. G. dixit quòd prædicta Matylda vvarantum habere non

non debuit,quia ipſa nunquàm fuit ſponſa ipſius Iohãnis,per quod ipſe Galfridus debet eſſe warantus ſuus,ſed dixit ipſa Gunora quòd ipſa fuit ſponſa ipſius Ihohannis.& de eo habuit prolẽ talem .s. Et Matilda dixit quòd ipſa fuit ſponſa ipſius Ihohannis & in ſeyſina de eo tempore mortis ſuæ,& ꝙ in vita ipſius Iohãnis nunquã fuit matrimoniũ inter eos accuſatum vel ſolutũ.Item filius alicuius mulieris poterit eſſe warãtus alterius mulieris de dote ſua,ſed mulier nullã dotẽ habebit,vt ſi diuorciũ factũ fuerit inter aliquos propter conſanguinitatem,compaternitatem,vel aliam affinitatem,vel aliam cauſam quácunq;: & quæ multiplex eſt,ſi vir aliam poſtmodum duxerit vxorem, filius primæ mulieris hæres remanebit,ſed mater dotem ſuam non habebit, quia duæ mulieres de eadem hæreditate ratione vnius viri,dotem non habebunt : nec debet hæres aliquis duabus mulieribus dotem petentibus reſpondere, ſecundum quod inferius dicetur,quia vbi nullum matrimonium ibi nulla dos,& ſic a contrario ſenſu vbi matrimonium ibi dos.Et ideo in prima vxore quàmdiu durauit matrimonium durauit dotis conſtitutio & exactio. Et eodem modo (vt videtur) dici poterit ſi mulier ſerua copulata ſit libero & ducta in libero tenemento ꝙ locata ſit libero thoro quòd partus habebit hæreditatem,& mater nullã dotem,quia mortuo viro ſuo libero redit in priſtinũ ſtatum ſeruitutis, niſi hæres ei dotem fecerit de gratia: Quia dotis natura eſt vt durante matrimonio duret dotis exactio,ſoluto matrimonio ſoluatur,quia ſine eo eſſe non poteſt, ſed eſt diuortiũ & ſeperatio thori,quia non poteſt quis habere duas vxores ſimul & ſemel legittimas, licet aliquando plures habeat de facto, non tamen de iure habere poterit niſi vnam,cùm matrimonium ſit coniunctio viri & mulieris indiuiduam retinens conſuetudinem vitæ,non dicit virorum & mulieris nec viri & mulierum,quia nec vnus vir plures mulieres,nec vna mulier plures viros habere poteſt de iure,poteſt tamen de facto habere plures, & vnam tantum de iure,& ita quòd aliquando nulla illarum quæ petit poterit eſſe legittima,quia illa quæ legittima eſt non eſt præſens vel præmortua, & vnde quæ ſemel illegittima eſt nunquàm legittima fieri poteſt, & ita quòd nulla illarum quæ petit dotem optinebit. ¶.5. De duabus mulieribus de dote ſua ratione vnius viri contendentibus, tenens neutri earum reſpondebit, donec in foro eccleſiaſtico diſcuſſum fuerit quæ illarum vxor legittima dici debeat, & quæ in petitione dotis debeat præualere: vt inferius plenius.dicetur in fine. Cùm igitur dicat tenens quòd non debeat duabus mulieribus vel pluribus reſpondere, inprimis videndum an ſit contentio de hæreditate inter duos vel plures,qui dicunt ſe eſſe hęredes legittimos. Cùm igitur de ſucceſſione & de dote ſimul & ſemel queſtio habeatur, ſemper præiudicialis erit actio hæreditatis, & prius terminari debet : ne ſi contingat mulieres ad curiam Chriſtianitatis tranſmitti ad probandum quæ illarum ſit legittima,& vna illarum ſe probet eſſe legittimam in foro eccleſiaſtico,& hæres alterius mulieris in foro ſeculari ſe probauerit hæredem legittimum , ſic contingeret alium eſſe vvarantum alterius mulieris de dote ſua, quod eſſe non poteſt. Igitur cùm quælibet illarum ab initio dicat filium ſuum eſſe vvaran-

tum

tum de dote ſua, ad vitandum illud inconueniens, oportet vt priús diſcutiatur quis hæres legittimus & cuius mulieris debeat eſſe warrantus de dote ſua,& per hoc terminabitur quęſtio dotis.Cûm autem vnus hęredum fuerit in poſſeſſione hæreditatis, iuſtè vel iniuſtê, & mater ſua in poſſeſſione dotis, & mulier quæ nihil habuerit dixerit ſe eſſe legittimam & petat dotem, oſtendat primò warrantum de dote ſua. Et ſi filium vel filiam nominauerit, ſuſpendatur dotis petitio & filius vel filia petat totam hæreditatem .s. duas partes ſuper filium alterius mulieris, & ſi ipſe hæreditatem obtinuerit,per conſequens mater dotem obtinebit ſine alia probatione. Et poterit quandòquè vtraq; nominare vnum warrantum, cùm vna habuerit filium & alia nullum, vt ſi quis primò contraxerit cũ aliqua conſanguinea,vel alia affinitate coniuncta, ſecundum quod inferiùs dicetur,& inter eos celebrato díuortio contraxerit cum alia,nihilominus de prima erit proles legittima,non obſtante diuortio.Et ſi prolem non habeat de ſecunda,vel ſi habuerit,ſemper erit warrantus de dote ſecundæ vxori, ille qui exiuit de prima, cum ſit hæres legittimus defuncto patri quoad ſucceſſionem, propter ignorantiam vtriuſquè parentum vel alterius,& infra plus de hac materia. Et vbi ſunt plures mulieres dotem petentes & plures hæredes de hæreditate contendentes, priûs terminari debet quis rectus hæres, ratione ſupradicta, & ꝑ conſequens iuſtꝰ warrantus de dote. Et ſiue ſit iuſtus hæres ſiue non, ſemper iudicabitur ille ꝓ warranto ad quem tertia pars reuerti debet poſt mortem mulieris, ſiue ſint hæredes apparentes ſiue non, vt ſi debeat hæreditas ad dominũ capitalem reuerti ſicut eſchaeta. Fallit tamen, vt ſi a viro feoffatus fuerit quis qui terram amiſerit verſus mulierem dotem petentem, & vbi excambium conſequi non poterit verſus hæredem, & ideo dos reuertitur, quia ab eo proficiſcitur, & ſicut hæres legittimꝰ dici poterit quia ex iuſtis nuptijs procreatus eſt: Ita legittima vxor dici poterit vbi interuenerit legittimum matrimonium,& ſic in dote præferenda.

1 ¶ *Cùm propoſita fuerit intentio mulieris aut tenens ſtatim reſtituat & oſtendat quòd dotem habere non debeat vel warantum vocet.* 2. *Si warantus vocatus non venerit, cape per tale breue.* 3. *Quòd vxor recuperabit ſuper tenentem vel ſuper hæredem ſecundum quòd fuerit dotata nominatim vel non nominatim.* 4. *Quòd non remanet actio mulieri de dote propter minorem ætatem warranti.* 5. *Breue de diſſeyſina facienda mulieri cùm recuperauerit dotem.* 6. *Breue ſi de tertia parte dotis non nominatæ recuperauerit & inde feoffatus teneat in pace & hæres faciat dotem mulieri petenti.* 7. *Breue vbi mulier recuperauit dotem ſuam vt de dote nominata ſuper hæredem, quòd ipſa recuperat & hæres faciat eſcambium feoffato ad valentiam.* 8. *Ratio quare mulier recuperat dotem nominatam ſi alienata fuerit & de dote non nominata niſi excambium. Item expectatur quandòquè ætas in petitione dotis ſpeciali ratione.* 9. *Cùm autem mulier recuperat ſeyſinam ſuam ſiue de dote nominata ſiue non nominata & verſus eum qui warrantizat & warrantus non habeat terram in comitatu illo in quo petitur vnde poſſit warrantizare ſed in alio comitatu, vbi terram habuerit fiat tale breue.* 10. *Breue vbi mulier recuperat ſeyſinam ſuam de dote nominata.* 11. *De modo aſſignandi dotem.* 12. *Quòd finis factus in curia domini regis non aufert dotem nominatam.* *Cap.6.*

PRopoſita intentione mulieris,& habito viſu (vt prędictum eſt) tenēs cùm comparuerit aut ſtatim dotem reſtituat, vel excipiat, & oſtēdat quòd mulier dotem habere non debeat, vel vocet warrantum, ſi viderit expedire, & ſic fiat irrotulatio. A. quę fuit vxor B. petit verſus C. tertiam partem tantæ terræ cū ꝑtinentijs in tali villa, vel tantum terræ ſi dos fuerit nominata vt dotem ſuam, vnde prædictus B. quondam vir ſuus eā inde dotauit vel nominatim dotauit &c. et tunc ſummoneas warrantum ꝑ breue ſupradictum quòd ſit ad certum diē, ad quē diem ſe poterit eſſoniare ſicut in alijs placitis. Si autem non venerit nec ſe eſſoniauerit, teſtata ſummonitione, capiatur de terra ipſius warranti ad valentiam terræ petitæ, in manum domini regis ꝑ tale breue. ¶ 2. Rex vic. ſalutem. Cape in manum noſtram ꝑ viſum legalium hominum de cōm tuo de terra tali ꝑ defectu talis ad valentiā tantæ terræ cum ꝑtinentijs in tali villa, quā A. quæ fuit vxor B. in curia noſtra &c. clamat in dotem verſus C. & vnde idem C. in eadem curia &c. vocauit ipſum talem ad warantū verſus prædictum C. & diem captionis &c. vt ſupra. Et ſummoneas &c. prædictum talem ꝙ ſit ad talem diem &c. vt ſupra. Teſte &c. Ad quem diē ſi nō venerit, mulier recuperabit ſeyſinam ſuam, & tenens eſcambiū de terra warranti. Et licet venerit, ſi defaltam ſanare non poterit, amittet eodē modo. Sed ſi cùm venerit ſtatim warrantizauerit, extunc ꝓcedat placitum inter ipſum warantum & mulierem petentē, & tenens domi remaneat cū ſeyſina ſua, donec conſtiterit de placito principali, & ſecundum hoc retinebit tenens vel amittet. ¶ 3. Et ſi iuſtam cauſam reſiſtendi non habuerit, tunc neceſſe habebit recognoſcere terram petitam eſſe dotem mulieris, & ſi mulier inde nominatim dotata fuerit, tenebitur ille qui amiſit dotē illam deliberare de manu tenentis de cuiuſcunq; feodo fuerit, & tenens eſcambiū ad valentiam habebit. Si autē non fuerit nominata, tūc teneat tenens in pace, & mulier de terra warranti habebit ad valentiam, ſiue ſit hæres ſiue alius, & ſi contentio fiat vtrum dos nominata fuerit vel nō nominata, fiat inde inquiſitio: & ſecundum inquiſitionē inde factā iudicet. ¶ 4. Et ſciendū ꝙ raro expectatur ætas in petitione dotis. Et vnde ſi hæres infra ætatē exiſtens vocatus fuerit ad warantū, & ꝑ chartarū oſtenſionē vel alio modo conſtare poſſit ꝙ ille contra quē dos petitur, feoffatus fuerit ab anteceſſoribꝰ ipſius minoris, ſiue mulier dotata fuerit nominatim vel nō nominatim, ſtatim ꝓcedet iudiciū, nō obſtante ætate, ſicut ꝓcederet verſus maiorē quēcunq;. Et cùm mulier ſic recuperauerit, fiat ei breue de ſeyſina habenda in hac forma de dote nominanda. ¶ 5. H. dei gratia &c. Scias ꝙ cùm A. quæ fuit vxor B. in curia noſtra &c. peteret verſus C. tantum terræ cum ꝑtinētijs in tali villa, vt dotē ſuā nominatā: Idē C. venit in eadē curia, & vocauit inde ad warantū D. filiū & hęredē prædicti B. viri ipſiꝰ A. qui eſt infra ætatē, & qui venit & warrātizauit, & nihil oſtendit quare dotē ſuā habere non debuit. Et vnde cōſideratū eſt in eadem curia noſtra, ꝙ prædicta A. recuperaret ſeyſinā ſuā verſus eundē B. de prædicta terra cū ꝑtinentijs, vt de dote ſua nominata, et ꝙ prædicta C habeat de terra ipſius D. ad valentiā. Et ideò tibi præcipimꝰ quòd eidē A. de ꝑdicta terra cum ꝑtinentijs ſine dilatione plenariam ſeyſinam habere

facias

facias & eidem C. de terra ipſius D. excambiũ ad valentiam, ꝑ viſum legalium hominum & per rationabilem extenſionem ſine dilatione aſſignari facias. Si autem hæres non fuerit infra ætatem ſed plenæ ætatis, tunc variatur breue in parte iſta. s. Scias quòd cùm A. quæ fuit vxor B. in curia noſtra &c. peteret in dotem verſus C. tantam terram cum pertinentijs in tali villa, & vnde prædictus B. eam nominatim dotauit. Idem C. venit in eadem curia noſtra, & vocauit inde ad warrantum D. filium, vel fratrem, vel alium hæredem prędicti B. per quem ipſe clamat dotem ſuam, vel ſic: D. filium & hæredem, vel fratrem, vel alium hæredem ipſius B. ad warantum ipſius A. de dote ſua, qui venit in eadem curia, & eidem C. terram illam warrantizauit, & nihil oſtendit quare prædicta A. terram illam non haberet vt dotem ſuam nominatam, & vnde conſideratum eſt in eadem curia noſtra &c. Per omnia vt ſupra. Et ita in primo caſu remanebit quilibet eorum taliter in ſeyſina, quouſq; idem minor ad ætatem peruenerit, & ipſe tunc deliberet ſi poſſit ipſi tenenti terram ſuam quam mulier recuperauit, & ſi illam deliberauit, rehabeat terram ſuam quam dedit in excambium: ſin autem, remaneat quilibet eorum in tali ſeyſina tota vita ipſius mulieris. Si vero de tertia parte (dote nõ nominata) ſeyſinã recuperauerit mulier verſus minorem cùm vocatus fuerit ad warantum, tenens tenebit in pace terram petitam, & mulier habebit ad valentiam de terra minoris per tale breue. ¶ *6.* Rex vicecom̃ ſalutem. Scias quòd cùm A. quæ fuit vxor B. in curia noſtra &c. peteret verſus C. tertiam partẽ tantæ terræ cum pertinentijs in tali villa vt dotem ſuam, Idẽ C. venit in eadem curia noſtra coram &c. et vocauit inde ad warantum D. filium & hęredem prædicti B. quondam viri ipſius A. qui eſt infra ætatem, & qui venit & ei warrantizauit, & qui nihil oſtendit quare dotem ſuam inde habere non debuit. Et vnde conſideratum eſt in eadem curia noſtra coram &c. quòd prædictus C. terram petitam teneat in pace, & quòd prædicta A. habeat de terra ipſius D. (nomine dotis) ad valenitam prædictæ tertiæ partis. Et ideo tibi præcipimus quòd (facta prius extenſione de prædicta tertia parte) eidem A. de terra ipſius B. in loco competenti, ad valentiam prædictæ tertię partis, per viſum legalium hominum (& ſecundum quod prędictum eſt) ſine dilatione habere facias & aſſignari Teſte &c. Et eodẽ modo variaẽ bre, cùm hęres fuerit plenę ętatis, quo variaẽ ſupra de dote nominata. Et additur quandoq; huic breui clauſula iſta. Et vnde conſideratum eſt in eadem curia noſtra quòd prędicta A. habeat de terra ipſiꝰ B. ad valentiam prędictę tertię partis; ſi terra ipſius D. ſufficiat ad valentiã prędictę tertię partis. Sin autem, hoc quod defecerit habeat de terra ipſius C. ſecundum quantitatem quę ei defuerit, vſq; ad quantitatem illius tertię partis quam prędicta A. clamat in dotem verſus prędictum C. Et ideo precipimus tibi quòd prius facta extenſione eidem A. &c. vt ſupra ad valentiam tertię partis, & eodem modo (quo prędictum eſt) de terra ipſius D. &c. Et notandum quòd quamuis ipſe tenens principalis fuit infra ętatem, non remanebit propter hoc exactio dotis (vt prędictum eſt) ſiue dos nominata fuerit ſiue non nominata, & ſic remanebit quilibet in ſeyſina (ſecũdum quod prędictum eſt) vſquè ad ętatem waranti minoris.

Et cùm ad ætatem peruenerit, tunc deliberet terram quam warrantizauit ſi poſſit, & rehabeat excambium ſuum, vel aliter breue de ſeyſina de eodem. ¶ 7. Rex vicecom̃ ſalutem. Scias quòd cùm A. quæ fuit vxor B. in curia peteret verſus C. tantum terræ cum pertinentijs in tali villa vt dotem ſuam vnde fuit nominatim dotata, Idem C. venit in eadem curia & vocauit inde ad warantum D. filium & hæredem prædicti B. per chartam ipſius B. patris ſui quam protulit. Qui quidem B. cùm præſens eſſet & infra ætatem conſtitutus, conſideratum fuit quòd eadẽ A. recuperaret ſeyſinam ſuam de prędicta terra cum pertinentijs verſus prædictum D. vt de dote ſua nominata. Et quòd idem C. habeat de terra quæ fuit eiuſdem B. (quæ eſt in cuſtodia ipſius A. in tali villa) excambium ad valentiam prædictæ terræ cum ꝑtinentijs vſq; ad legittimam ætatem D. & idem D. tũc deliberet prædictã terram eidem C. in prædicta tali villa, & recipiat prædictum excambium ſi poſſit. Sin autem, prędicta A. teneat prædictam terram tota vita ſua. Et ideò tibi pręcipimus ꝙ aſſumptis tecum xij. &c. in ꝓpria ꝑſona tua &c. et per eorum ſacramentum &c. et per viſum eorundẽ de terra ipſius D. in N. quæ eſt in cuſtodia ipſius A. excambium ad valentiam prædictæ terræ eidem C. (ſecundum quod prædictum eſt) facias aſſignari, ſaluo eidem A. blado ſuo de hoc inſtanti autumpno de prædicto eſcambio, ſimiliter & fæno ſi falcatum fuerit ante ſuſceptionem literarum iſtarum, & a ſolo ſeparatum, alioquin remaneat ipſi C. Teſte &c. Et notãdum quòd quicunq; fuerit ad warrantum vocatus, cùm warantizauerit nihil habeat vnde faciat excambium, ſiue in dote nominata ſiue non nominata, ꝓpter hoc non amittet mulier dotem ſuam, ſed poſt mortem mulieris reuertatur dos ad tenentes, niſi priùs fuerit eis ſatiſfactum de eſcãbio per hæredem. Notandum etiam quòd vbicunquè petitur dos verſus minorem mediatè vel immediatè, ſemper ſummonendus eſt cuſtos quòd ſit & habeat hæredem per tale breue. Sed quid ſi cuſtos alienauerit, ita ꝙ non ſit in ſeyſina & cuſtodia de terra minoris die quo ſummonitus fuerit, ſed ille cui cuſtodiam dimiſerit? hoc non nocebit ei, quia minorẽ vocauit ad warantum, quia cum cuſtode nullam habet actionem, ſed cum hærede quicunquè illum tenuerit, & cuſtos ſemper illum habeat, & hæc vera ſunt, ſiue vnus hæres ſiue plures, vel vnus ex pluribus hæredibus fuerit infra ætatem. Forma breuis de ſummotione. Rex vicecom̃ ſalutem. ¶ 8. Expectatur quandòquè ætas minoris in dotis petitione in caſu ſpeciali, vt ſupra de exceptionibus. Item ratio quarè mulier dotem nominatam recuperat ad quemcunq; peruenerit talis eſſe poterit. s. quòd ex quo dos certa cõſtituta fuerit, mulier ſtatim incipit habere ius & dominium, & ideò ad quemcunquè peruenerit, recuperabit: vir enim dotem dat & conſtituit, hæres autem tantum dotem aſſignat. Sed ſi dos in tertia parte fuerit conſtituta, non ſtatim incipit mulier ius habere propter incertitudinem, quia neſcit quam tertiam partem habere debeat donec fuerit ei aſſignata, & non niſi illam quæ ei per ſortem acciderit. Et ideò non ſtatim incipit habere ius in ipſa dotis conſtitutione de tertia parte, ſicut in dote nominata. Et ideò in vno caſu recuperabit mulier terram petitã, & in alio caſu non niſi excambium. Si vero mulier dotem recuperauerit

verſus

verſus aliquem warrantum qui warrantizauit, & warrantus nihil habeat in comitatu vnde warrantizare poſſit ſed in alio comitatu, tunc fiat extẽſio terræ quam amiſit, ſecundum quod ſuperius dictum eſt. Si autem manens ſit intra aliquam libertatem & tenens qui amiſit queratur quód eſcambium non habuerit, tunc fiat tale breue epiſcopo vel Comiti cuius libertas illa fuerit. ¶ 9. Rex tali epiſcopo ſalutem. Sciatis quòd cûm A quæ fuit vxor B. in curia noſtra &c. (vt ſupra) & vnde prædictus C queritur quòd idem D. nullum adhuc eſcambium ei inde fecit. Et quia prædictus D. nullum tenementum habet extra libertatem noſtram (vt audiuimus) vobis mandamus quòd diſtringatis prædictum D. quòd ſit corã Iuſtitiarijs &c. ad faciendum eidem C. eſcambium ad valẽtiam prædictæ tertiæ partis vel ad oſtendendum quare eſcambium facere non debeat Teſte &c. Item cùm mulier dotem recuperauerit nominatã in aliquo certo manerio per conſtitutionem dotis ſub tali conditione, vt ſi ſufficiat pro tertia parte quòd mulieri remaneat integrè, & ſi minus ibi fuerit: quòd defectus ei perficiatur alibi in loco competenti, & ſi plus ibi fuerit, quòd ſurpluſagium reddatur hæredi: ſecundûm quod inueniri poterit de termino ſanctæ Trinitatis anno regni regis Henrici decimoquarto in comitatu Norff. de Letitia de Eggefend, tunc (facta prius extenſione manerij de valore) fiat mulieri ſeyſina per tale breue. ¶ 10. Rex vicecom̃ ſalutem. Scias quòd A. quæ fuit vxor B. in curia noſtra &c. per cõſiderationem eiuſdem curiæ noſtæ recuperauit ſeyſinam ſuam verſus C. de toto manerio tali cum pertinentijs vt de dote ſua, vnde fuit dotata nominatím, ita tamen quòd ſi manerium illud ſufficiat ad tertiam partem omnium terrarũ & tenementorum quæ prædictus B. quondam vir ipſius A. habuit die quo eandem A. deſponſauit, tũc manerium illud integrè remaneat ipſi A. in dotem (ſecundûm quod prædictum eſt) ſi autẽ manerium illud excedat valorem tertiæ partis omnium prædictarũ terrarũ & tenementorũ, tunc illud ſuperpluſagiũ quod excedit reddatur eidem C. & ſi minus tertia parte ibi fuerit, illud quod defuerit ꝑficiatur eidem A. alibi loco competenti de terris & teñtis prædicti C. Et ideo tibi præcipimus ꝙ eidem A. de prædicto manerio (ſecundùm quod prædictũ eſt) cum ꝑtinentijs ſine dilatione plenariam ſeyſinã habere facias, & ꝑ ſacramentũ liberorũ & legalium hominũ de com̃ tuo extendi facias & appreciari omnes terras, & omnia tenementa quæ fuerunt ꝑdicti D. in com̃ tuo, die quo eandem A. deſponſauit, in dominicis, villenagijs, & ſeruitijs liberorum hominum, & in omnibus alijs rebus quicunq; illa teneat. Et ſi ꝑ prædictam extenſionem & appreciationem inueneris ꝙ prædictum manerium plus valeat q̃ tertia pars omniũ prædictarũ terrarũ & teñtorũ, tunc ſuperpluſagiũ quod excedit valorẽ illius tertię partis habere facias & aſſignari prędicto C. ſaluo tamẽ eidem A. meſuagio capitali illius manerij. ¶ 11. Et ſi minus ibi fuerit q̃ prędicta tertia pars (ſecundûm rationabilem extenſionem) tunc quod defuit habere facias eidem A. de hęreditate ipſius C. alibi in loco competenti. Si autem nec plus nec minus, tunc de prędicto manerio cum pertinentijs ſe teneat contentam T. &c. ¶ 12. Quęritur inter alia an finis factus in cur̃ regis auferre poſſit dotem

nominatam? vt ſi vir vel alius de dote nominata fecerit alienationē quocunq; modo,& finis & cyrographum in curia domini regis interuenerit: et verum eſt quód non , vt probatur de termino ſanctæ Trinitatis anno regni regis H.tertio in comitatu Buck. de Alicia quæ fuit vxor Symō de Stentenham,et quendam hæredem qui dotem incumbrauerit (qui etiā deliberare debuit eam ſi poſſet) & feoffato per finem illum fecit eſcambium ad valentiam , & mulier teneat tota vita terram illam & poſt mortē ſuam reuertatur ad feoffatum & non ad hæredem niſi tantum excambiū.

1 ¶ *Exceptiones contra mulierem petentem dotem. Cap.7.*

SI contra mulierem petentem dotem tenens warrantum vocare noluerit,cùm extraneus tenens,vel hæres ipſe in poſſeſſione extiterit, excipere poterit multis modis contra mulierem quáre dotem habere non debeat peremptoriè, vel quare ad tēpus differri debet actio & dotis exactio dilatoriè. Dicit enim mulier in intēſione ſua & fundatione intēſionis,quo iure ꝑtineat ad ipſum actio dotis.Dicitur enim ſic. Talis mulier N.Et vnde inprimis erit videndum,quód nō ſit error in nomine &c. vt ſupra . Quia pro cognomine ſatis ſufficit quod dicitur, Talis quæ fuit vxor talis &c . De hoc autē quod dicitur (fuit) excipi poterit ꝙ fuit vxor & eſt vxor talis , & quòd dotem petere nō poterit quia vir ſuus adhuc viuit,quo caſu ſi hoc dedici non poſſit,cadit mulier a caſu: quia conſtitutio dotis & donatio ꝓpter nuptias morte viri confirmatur. Eſt enim mors ciuilis & mors naturalis . Si autem dicatur quód ciuiliter mortuus ſit,eo quòd contulit ſe religioni, ex aduerſo reſponderi poterit quòd vir redire poterit ad ſeculum,quiâ non aſſumpſit niſi habitum probationis . Si autem ex parte mulieris dicatur quód vir aſſumpſit habitum profeſſionis, ſuſpenditur actiò dotis quouſq; ꝑ ordinarium loci,vz epiſcopum,Abbatem,vel alium de veritate conſtiterit.Si autem dicatur a muliere ꝙ morte naturali,& ex aduerſo dicatur quòd viuus ſit , vidēdum cui incumbat ꝓbatio.Et ſciendum eſt quòd quandòq; mulieri, quæ dicit quód mortuus ſit,quia qui dicit ꝓbare debet, & quandòq; tenenti qui excipit quód viuus eſt , quia excipiendo eſt quaſi actor , & probare debet exceptionem ſuam ſicut mulier actionem ſuam . Et quòd quandòq; mulieri quæ dicit inducta eſt probatio de morte viri, habetis de termino ſancti Michaelis aā regni regis H. nono incipiente decimo in comitatu Eſſex de Aſſelina quæ fuit vxor Alani filij Iul. Et vbi datus fuit dies mulieri ad ꝓbandum, & tenens qui excipit de vita non fuit oneratus ꝓbatione. Quandòq; vero inducitur ꝓbatio vtriq; tam mulieri petenti quâm tenenti, & dabitur vtriq; dies quòd mulier ꝓbet mortem & tenens vitam.Et ſi mulier petēs ad diem ſibi datum ſectam ſufficientem ꝓduxerit quòd vir ſuus mortuus ſit.s. qui interfuerit vbi mortuus fuerit apud talem locum & ſepultus eſt apud talem eccleſiā.Et ſecta examinata ſi in omnibus bene cōueniat, tūc primò reſpondeat tenens mulieri petenti de dote ſua, niſi ita ſit quòd tenens ꝑ ſe ſectam ꝓducat validiorem quòd viuus , & quo caſu præferēda eſt illa ꝓbatio quę fuerit magis valida . Et ſi ꝓbatio mulieris magis valida, tunc

da,tunc primò reſpondeat tenens actioni mulieris.Sed quare non ſtatim recuperat? videtur quòd ideo, quia bene poteſt eſſe quòd vir ſuus mortuus ſit, et quòd ipſa nihil iuris habeat in petitione ſua, & ideo tunc neceſſe habet docere de iure ſuo. Et quòd ita ſit,habetis in ſecundo rotulo poſt guerram de termino ſanctæ Trinitatis in comitatu Suſſex de Maria de Cromeſham. Sed quid ſi ad diem eis datum vnus habuerit ꝓbationem ſufficientem & alius nullam, pro eo iudicabitur qui ꝓbationem habuerit. Si autem ex neutra parte niſi tantũ præſumptio ex ſemiplena ꝓbatione, tũc recuperabit mulier dotem petitam niſi alia obſtiterit exceptio.Sed tamen ſub tali conditione,quòd ſi vir redierit,reſtituat dotem tenenti ſine placito cum fructibus medio tempore perceptis, præſtita ſufficienti ſecuritate fide iuſſoria,alioquin remaneat tenens in ſeyſina ſua. Et quód ita ſit, videri poterit de termino ſancti Hillarij anno regni regis decimoquinto in cõm Derbi de Agnete quæ fuit vxor Nicholai. Et ꝙ in hac exceptione dari debeat dies rationabilis ad ſectam producendam ſi partes primo die ſectam non habuerint, ꝓbatur de termino P. anñ regis H.decimoquinto in cõm Surrey de Ioetta de la Strode.

1 ¶ *Exceptio quòd nunquam fuit deſponſata tali viro.* 2. *De exceptione contra matrimonium.* 3. *Breue de mittendo inquiſitionem ad curiam chriſtianitatis.* 4. *De officio ordinarij.* 5. *Facta probatione in curia chriſtianitatis & inquiſitione, breue per quod ſummoneatur pars.* 6. *Breue de ſeyſina facienda mulieri ſi inquiſitio fecerit pro ea.* 7. *Si ſummonitus non venerit nec ſe eſſoniauerit.* 8. *Si probatur in curia chriſtianitatis & dum mulier ſit in veniendo verſus curiam moriatur tenens.* Cap.8.

ITem dicitur.Talis quæ fuit vxor talis,ad quod poterit tenens excipere quòd nunquam fuit vxor eius,quia nunquã fuit ei deſponſata,nec rem habuit cum illa.Item ſi rem habuit cum illa, non tenuit illam niſi vt cõcubinam ſuam.Item ſi deſponſata,non legittimo matrimonio,quia priùs aliam duxerat de iure & iſtam de facto,vel ſi nullam priùs habuerit de iure,tamen iſta petere dotem non poteſt, quia celebratum fuit diuortium inter eos propter conſanguinitatem,compaternitatem,vel aliam affinitatem. ¶ 2. Itẽ ſi matrimonium legittimũ, mulier tamen tunc tẽporis ita tenella fuit quòd virũ ſuſtinere nõ poſſet,ita quòd poſſet dotẽ deſeruire. Itẽ ſi aliquando fuit ibi matrimoniũ,tamen deſijt eſſe ꝓpter diuortiũ, et vbi ab initio nullũ erat matrimoniũ,nulla eſt dos, et vbi ab initio eſt matrimoniũ,ibi erit dos quãdiu ſteterit matrimoniũ,ſed facto diuortio quacunq; occaſione,deſinit dos & dotis petitio.Itẽ ſi matrimoniũ legittimũ quantũm ad hæredẽ & hæreditatis ſucceſſionẽ, tamen illegittimum erit quoad dotis exactionẽ,cùm dos conſtituta fuerit alibi quàm ad oſtiũ eccleſiæ,ꝓpter verba in intenſione mulieris contenta, & vnde dotata fuit ad oſtiũ eccleſiæ.Cùm autẽ talis proponatur exceptio quòd dotẽ habere nõ debeat,eo quòd nõ fuit tali viro(ꝑ quem petit) matrimonialiter deſpõſata vel legittimo matrimonio copulata,hm̃odi inquiſitio fieri nõ poteſt nec debet in foro ſeculari,cũ ſit ſpirituale.Et ideo demandetur inquiſitio facienda ordinario loci,ſicut Archiepiſcopo,epõ, vel alijs priuilegiatis,quibus papa huiuſmodi conceſſerit cognitionẽ,ſed rex nũquã ſcribit niſi

niſi archiepiſcopo vel Epiſcopo . Forma breuis talis eſt. ¶ 3. Rex tali
archiepiſcopo vel epiſcopo ſalutem. Sciatis quód cùm A. quæ fuit vxor
B.in curia noſtra &c.peteret verſus C.tantam terram vel tertiam partem
tantæ terræ cum pertinentijs in tali villa vt dotem ſuam , vnde prædictus
B.quondam vir ſuus eam dotauit ad oſtium eccleſiæ: Idem C. venit in e-
adem curia & obiecit ei quòd inde dotem habere non debuit, quia nun-
quam fuit prædicto B . matrimonialiter deſponſata , vel legittimo matri-
monio copulata. Et quoniam huiuſmodi cauſæ cognitio ad fórum ſpec-
tat eccleſiaſticum,vobis mandamus(quatenùs vocatis coram vobis con-
uocandis)rei veritatem diligenter inquiratis , & inquiſitionem quam in-
de feceritis ſciri faciatis Iuſtitiarijs noſtris apud w.per litteras noſtras pa-
tentes.T.&c. ¶ 4. Ordinarius vero cùm litteras domini Regis accepe-
rit (ſecundũ conſiderationem Martini)procedere debet ad inquiſitionẽ
faciendam hoc modo. Et vnde P.de Rupe tunc Winton epiſcopus con-
ſuluit eundem Martinum in hoc caſu. Qui ei reſcripſit quòd in quacũq;
dyoceſ. ille qui exceptionem oppoſuerit domicilium habuerit,fiat ei ta-
lis denuntiatio per ordinarium, quòd ſi voluerit veniat contra matrimo-
nium dicturus,ſecundum quod ei viderit meliús expedire , ad diem quã
ordinarius ei præfixerit . Et ſiue tunc venerit ſiue non , teſtes quos tunc
mulier(quæ voluerit matrimonium ꝓbare) et qui certa ratione recuſari
non poſſit,produxerit,pro ſe admittantur . Et præſtito ſacramento, dicta
eorum recitentur in publico , et veritate abſquè magna iuris ſolennitate
(quaſi ſummatim)inquiſita, remittatur domino Regi inquiſitio vel iuſti-
tiarijs ſuis,ſecundum formã mandati,nec audietur quis appellans in hoc
caſu non magis quàm in inquiſitione de baſtardia , quia ſi talis audire-
tur appellans,protrahí poſſet negotium in infinitum.Et ſic mulier deſpe-
rans in ſuo negotio,recederet de lite ſua. Et quia ſolummodo ad ꝑſonas
& ordinarios in litteris domini Rȩgis comprehenſos mandatur inquiſi-
tio,non extenditur iuriſdictio ad alias ꝑſonas & maximè extra regnum,
quia ſi epiſcopus ad appellationem alicuius partis ad dominum papam
interpoſitam ſubſiſteret nec vlteriùs inquireret, ꝑ hoc poſſet domino re-
gi præiudicium generari,quia ſic poſſet papa in huiuſmodi caſibus indiſ-
tincte & quaſi indirecte de Layco feodo iudicare ratiõe matrimonij,quia
incidens eſt & non principale , ſed laycum feodum . Sed quoniam dicit
vbi nullum matrimonium,ibi nulla dos, & econuerſò vbi matrimonium
ibi dos & ſi ab initio matrimonium ibi dos durante matrimonio,& defi-
ciente matrimonio deficiat dotis actio . Ideo de matrimonio videndum
de quo ſequitur dotis exactio. Et ad hoc ſciendum , quòd habet quis le-
gittimam concubinam, & ex ea prolem in concubinatu , & poſtmodum
contrahit cum eodem clamdeſtinum matrimonium, & poſt contractum
clamdeſtinum ſuſcitat ab ea ꝓlem . Item poſtmodùm contrahit cum ea-
dem publicè & in facie eccleſiæ & dotat eam ad oſtium eccleſiæ: In hoc
caſu erit ille legittimus qui ex clamdeſtino matrimonio natus fuerit , dũ
tamen hoc probetur , & hæreditatem obtinebit. Et ille qui poſt ſolenni-
tatem progenitus fuerit (quamuis legittimus) nõ erit hȩres propinqui-
or quoad ſucceſſionem,ſed mulier propter ſolennitatem & dotis conſti-

tutionem

tutionem in facie eccleſiæ dotem obtinebit,ſecundum quod inferiùs dicetur de exceptione, quòd non ad oſtium eccleſiæ.Item ſciendum quòd matrimonium aliud de iure , aliud de facto,& poteſt quis plures habere vxores de iure non tamen ſimul & ſemel,ſed ſucceſſiue: videlicet quamlibet poſt alteram , & vltima quæ fuerit in poſſeſſione viri mortis tempore dotem optinebit, maxime ſi fuerit ad oſtium eccleſiæ tempore deſpōſationis dotata, ſiue proles ſuſcitata fuerit ab omnibus vxoribus vel quibuſdā. Itē plures poterit qs habere vxores ſimul & ſemel, ſed neceſſe eſt quòd vnam tantum habeat de iure, & omnes aliæ erunt vxores de facto, & ſiue vnam habuerit ſiue plures de facto , prima tamen præcipua cum qua legittime contraxerit ad oſtium eccleſiæ vel alibi (dum tamen ſponſalia probentur ſiue per verba de præſenti ſiue per verba de futuro,dū tamen carnalis ſubſecuta fuerit commixio,erit vxor legittima quantū ad ſucceſſionem & cōmodum hæredū & quantum ad dotis exactionem,dū tamen ad oſtiū eccleſiæ fuerit dos conſtituta. In clandeſtino vero matrimonio nunquam dotem conſequetur , ſi non ad oſtiū eccleſię ſi cōtra ipſam dotem petentem fuerit conceptum,ſecūdum quod inferius dicetur plenius in exceptione, Si ad hoſtium eccleſię. ¶5. Probato igitur in curia Chriſtianitatis matrimonio legittimo,cùm per litteras ordinarij conſtiterit regi vel iuſtitiarijs ſuis matrimonium eſſe probatum, ſtatim ad inſtātiam mulieris fiat reſummonitio loquelæ ad curiam domini regis,per tale breue: & ſummoneatur tenens ita.Rex vic.ſalutem. Summoneas ꝑ bonos ſummonitores C.quòd ſit coram iuſtic. noſtris apud weſtmonaſterium auditurus recordum & iudicium ſuum de loquela quæ fuit in eadem curia noſtra, coram iuſtitiarijs noſtris &c.inter A. petentem & eundem C.tenentem de tanto terræ cum pertinentijs in tali villa,quam prædicta A. in curia noſtra coram &c. clamauit in dotem verſus eundem C. & inde loquela tranſmiſſa fuit ad curiam Criſtianitatis, eo quòd prædictus C. obiecit eidem A. quòd nunquàm fuit B. legittimo matrimonio nec matrimonialiter copulata.Et habeas ibi ſūmonitores , & hoc breue Teſte &c. Ad quem diem bene poterit C. ſe eſſoniare (ſi voluerit) & ſi nō venerit nec ſe eſſoniauerit, ſtatim capietur terra in manū domini regis per paruum cape, & ipſe ſummoneatur quòd ſit ibi auditurus iudiciū ſuum.Et ſiue tunc venerit ſiue non, recuperabit ſtatim A. dotem ſuam ſine aliqua vlteriori dilatione,quia de cętero nullam poterit tenens opponere exceptionem vlteriorem per quam differatur iuditium , quia nihil ſequitur niſi iuditium,ſiue faciat pro petente, ſiue pro tenente,ſicut probatur de termino ſancti M. anno regis Henrici decimoquinto incipiente decimoſexto in com̄ South , de quadam Aldithia. Si autem pro muliere faciat inquiſitio,tunc fiat ei ſeyſina per tale breue.¶6. Rex vic.ſalutem. Scias quòd A. quæ fuit vxor B. in curia noſtra corā iuſtitiarijs noſtris &c.per iuditium eiuſdem curiæ recuperauit ſeyſinam ſuam verſus C. de tanta terra cum pertinētijs in tali villa vt de dote ſua. Et ideo tibi præcipimus quòd eidem A. de prædicta terra cum pertinentijs(nomine dotis)ſine dilatione plenariam ſeyſinam habere facias ¶7. Si autem vir cui poſtea nupſerit & vxor debeant nominari,tunc ſic.Scias ꝙ A.de N.& B.

vxor eius &c. (vt ſupra) de tanta terra cum pertinentijs in tali villa vt de dote ipſius B. ſeyſinam ſuã recuperauerint & ideò tibi præcipim⁹ quòd eiſdem A. & B. de prædicta terra cum pertinentijs nomine dotis ipſius B. plenariam ſeyſinam habere facias Teſte &c. Si autem ſummonitus ad diem ſuum non venerit nec ſe eſſoniauerit, tunc capiatur terra in manũ domini regis per defaltam, & ipſe ſummoneatur quòd ſit inde auditurus iuditium ſuum ad alium diem per paruũ cape &c. vt ſupra. Et ſi tenens ad diem non venerit, mulier recuperabit ſeyſinam ſuam per defaltam, & fiat ei ſeyſina ſua per tale breue. Rex vic. ſalutem. Scias quòd A. quæ fuit vxor B. in curia noſtra &c. recuperauit ſeyſinam ſuam de tanta terra cum pertinentijs in N. vt de dote ſua verſus C. de N. per defaltam ipſius C. Et ideo tibi præcipimus quòd eidem A. &c. vt ſupra. Si autem recognita ei fuerit dos ſine placito per licentiam, tunc ſic. Scias quòd cùm A. in curia noſtra &c. peteret verſus C. tantam terram cum pertinentijs in N. vt dotem ſuam, idem C. venit in eadem curia & recognouit & reconceſſit eidem A. totam prædictam terram cum pertinentijs in dotem ipſius A. & ideò tibi pręcipimus &c. vt ſupra. ¶ 8. Cúm huiuſmodi inquiſitio ad curiã Chriſtianitatis tranſmiſſa fuerit facienda, probato ſufficienter matrimonio, & cùm mulier in veniendo ſit cvm inquiſitione verſus curiã, ſuperuenit impedimentum ſicut guerra, vel huiuſmodi, quòd iuditiũ non poterit executioni demandari, et antequam ad curiam venerit moritur tenens in guerra fortè, & poſt guerram impetrat mulier ſuper hęredem vel alium tenentem nouum breue, vbi ſi tunc teſtatum fuerit quòd ſic ſponſalia probauit tempore illius qui obijt, & quòd ſic impedita fuit per guerram, ſine aliqua alia probatione recuperabit ſeyſinam ſuam: vt de itinere epiſcopi de dunelm̃ & Martini de Pateſhul in comitatu Eborum anno regis tertio de Muriella quæ fuit vxor Hugonis de Hauertõ. Per ſimile videtur, quòd ſi mulier petat aliquem in virum, & ſententia lata fuerit pro muliere, & ab ea non ſit appellatum, ſi vir moriatur ante executionem iuditij, ipſa ſine alia probatione dotem obtinebit.

1 ¶ *Si dicat vbicunq; fuerit deſponſata nunquam fuit ei dos conſtituta vel ꝙ nõ ad oſtiũ eccleſiæ. Item vbi conceditur matrimoniũ et excipitur contra dotẽ. 2. Itẽ dicere poteſt ꝙ aliter dotata fuit vt ſi dicit ꝙ non nominatim, reſponderi poterit de tertia parte vel huiuſmodi 3. Quòd inquiratur per patriã vbi ſecta defecerit & alia probatio.* Cap 9.

CONcedere vero poterit tenẽs excipiendo, ꝙ deſponſata fuit ad oſtiũ eccleſiæ vel alibi, ſed nũquã fuit dos ei conſtituta. Quo caſu, nõ erit inquiſitio facienda in foro eccleſiaſtico, ſed in curia regis, cũ mulier dicat contrariũ. Itẽ concedere poteſt ꝙ deſponſata fuit & dos conſtituta, ſed non ad oſtium eccleſiæ die quo deſponſata fuit: quo caſu, eodẽ modo fiat inquiſitio in curia regis, quia non erit magis demandanda iudici eccleſiaſtico, q̃ inq̃ſitio de baſtardia, vbi ſic obiecta fuerit, vz vtrũ q̃s nat⁹ fuerit ante matrimoniũ vel poſt. Et ꝙ mulier dotẽ petere nõ poterit, niſi dotata fuerit ad oſtiũ eccleſię (ſi hoc ei fuerit obiectũ in ĩpetratiõe dotis)

probatur

probatur in itinere w.de Ralegh in comitat̃ Buck.de Alicia quę fuit vxor Baldwyn, quia ſi mulier in petitione dotis omiſerit iſta verba (et vnde talis vir meus me dotauit ad oſtium eccleſiæ) amittet dotem ſine aliqua recuperatione. Et ad hoc facit quod habetis de termino ſancti Michaelis anno regis Henrici octauo incipiente nono in comitatu Hertford de Alicia quæ fuit vxor Rogeri de Camera. Item ad hoc facit quod habetis in eodem comitatu Buck.de Iſabella quæ fuit vxor Roberti. Item ad hoc facit de termino ſancti Michaelis ãno regis Henrici nono incipiente decimo in comitatu Oxoñ de Alicia quæ fuit vxor Iacobi de Cardeuile, vbi iuditium redditũ fuit quòd mulier dotem petere non potuit, quia nõ fuit deſponſata ad oſtium eccleſiæ. Et in eiſdem concordantijs reperitur quód inquiſitio de huiuſmodi faciẽda erit in curia domini regis, & non in foro eccleſiaſtico. Et vnde inquirẽdum eſt a muliere vbi, & quando, & in qua eccleſia fuit deſponſata. Et de inquiſitione faciẽda fiat tale breue. Rex vic. ſalutem. Præcipimus tibi quòd venire facias coram te & coram cuſtodibus placitorum coronæ noſtræ in pleno comitat̃ duodecem tam milites quâm alios liberos & legales homines de viſineto tali, & per ſacramentum eorum diligenter inquiras ſi A.de N.die quo deſponſauit B vxorem ſuam apud talem eccleſiam dotauit eam de tanto terræ cum pertinentijs in tali villa ſolẽniter & ad oſtium eccleſiæ, ſicut prædicta B. dicit, vel ſi illam deſponſauit in lecto ſuo mortali abſquè aliqua ſolennitate, & ibi eam dotauit ſicut prædictus talis dicit. Et inquiſitionem quam inde feceris ſcire facias iuſtitiarijs noſtris per litteras &c.& per duos &c. Et ita poterit eſſe matrimonium legittimm, quoad hæreditatis ſucceſſionem, vbicunquè contractum fuerit, dum tamen probatum: & illegittimum quoad dotis exactionẽ, niſi fuerit in facie eccleſiæ contractum, & ibi dos conſtituta cum ſolennitate, quæ tunc adhiberi poteſt tam tẽpore interdicti quàm alio tempore. Cum autem vir dotem ad oſtium eccleſiæ nominauerit (vt prædictum eſt) certam & nominatam, vel incertam & non nominatam, quæritur an vir poſtmodum mutare poteſt modum & conſtitutionem dotis, dotem augendo vel minuendo? & videtur quòd non, quià ſicut nominata eſt ad oſtium eccleſiæ vel non nominata, ita peti poteſt & non aliter, propter verba: & vnde dotata fuit ad oſtium eccleſiæ. Quia iſtę dictiones (vt prædictum eſt) ſemper exprimi debent in petitione dotis, & quia inde oritur exceptio tenenti quòd aliter dotata fuit ad oſtium eccleſiæ. Concedere etiam poterit tenens quòd mulier fuit deſponſata & ad oſtium eccleſiæ dos conſtituta. Sed excipere poteſt quód poſtmodum fuit matrimonium ſolutum, & diuortium celebratum inter ipſam & virum ſuum propter conſanguinitatem, compaternitatem, & aliam affinitatem, & quamdiu durauit matrimonium durauit dotis ex actio, ea deficiente deficit dotis petitio, quod ſi probatum fuerit, etiam in curia regis amittit dotem. Poterit tamen replicare contra exceptionem illam, quòd ſi aliquando fuit matrimonium inter eos accuſatum, nunquam tamẽ fuit in vita viri ſui ſolutũ, nec diuortium celebratum: vel ſi aliquando fuit contra ipſum iudicatum, tamen a ſententia illa fuit appellatũ, & in cauſa appellationis fuit pro ea iudicatum, ita quód

nota

fuit in poſſeſſione viri ſui die quo obijt, vel dicere poterit quòd vir ſuus obijt antequam in cauſa appellationis fuit concluſum. ¶2. Poterit etiam tenens dicere ſiue ſit hęres ſiue ſit alius & cõcedere mulierẽ eſſe deſpõſatam & dotatam ad oſtium eccleſiæ, ſed aliter quàm in intenſione ſua ꝓponit: vt ſi dicat quòd dos fuit ei nominatim conſtituta, & certo loco, excipi poterit a tenente quód cõſtituta fuit ei per totum, & in tertia parte, quo caſu mulier neceſſe habet probare intentionem ſuam, & dictum ſuum, per audientes & videntes, qui deſponſationi interfuerint, qui pręſentes incontinenti parati ſint hoc per ſacramentum confirmare: & eorum ſtabitur probationi (ſi examinati concordent) niſi hæres vel alius tenens probationem habuerit validiorem ad probandum contrarium. Si autem mulier nullam habuerit probationem pro ſe, nec ſectam ſufficientem, nec etiam inſtrumentum, tunc pro tenente iudicabitur, ſi probationem habuerit ſufficiẽtem & plenam ſiue ſemiplenam, propter præſumptionem: ſi autem omninò nullam, pro eo iudicabitur propter commodum poſſeſſionis: vel ſi mulier habuerit ſectam ſufficientem, & tenens non niſi ſimplicem vocem ſuam, licet paratus ſit ſe ponere ſuper patriam, non audietur, ſed mulier recuperabit: vt de termino ſancti Hillarij anno regis Henrici nono in comitatu Deuon de Alicia quæ fuit vxor W. de Thornton & Matheo de Thornton. Item cùm ex vtraquê parte producti ſunt teſtes & vna pars dicat quòd neſciat vtrum ita ſit vel non ſit, & alia pars dicat pręciſè quòd ita ſit ſicut ille dicit ex cuius parte producitur, iudicabitur pro illa parte quæ ſcit veritatem: vt de eodem termino ſancti. H anno eodem eiuſdem regis in comitatu North. de wilhelmo de Dauẽtre quia ſemper oportebit mulierem producere ſectam, alioquin vacua erit in omni caſu petitio ſua. Item ſi teſtes producti nihil ꝓbauerint, vel cognoſcant quòd deſponſationi interfuerunt, vel dicãt quòd nihil ſciant de dote, vel eius conſtitutione: tunc non valet quod agitur, quaſi deficiẽte mulieris probatione, & tenens quietus recedat, ſicut videri poterit in itinere M. de P. anno regis Henrici decimo in com̃ Eborum de Emma quę fuit vxor Raymeri le Franceys. Item ſi teſtes qui producti fuerint ex parte mulieris plene probauerint dictum ſuum, & quòd deſponſationi interfuerint, & quòd ſic dotata fuit ſicut ipſa dicit, recuperabit mulier petens, ſecũdum quod inueniri poterit in itinere M. de P. in comitatu Suff. anno Regis Henrici decimo de comitiſſa de Oxoñ, & wilhelmo Blundo & Cecilia vxore eius, vbi ex vtraq; parte producta fuit ſecta. Si autẽ neutra pars ſectam habuerit, nec probationem, nec ſaltem præſumptionem, nec inſtrumentum, & vtraquè pars de veritate ponat ſe ſuper patriam ꝓ defectu ſectæ vel alterius probationis quam ad manum non habuerit, tunc fiat inquiſitio de veritate per tale breue. ¶3. Rex vic. ſalutem. Præcipimus tibi quòd diligenter inquiras qui interfuerunt apud talem eccleſiam vbi A. deſponſauit B. vxorem ſuam, & tam ex ipſis quàm ex alijs de proximo viſneto talis villæ per quos &c. venire facias coram iuſtitiarijs &c. ad talem diem duodecem liberos & legales homines, ad recognoſcendum (ſuper ſacramentum ſuum) ſi prædictus A. die quo ipſam B. deſponſauit dotauit eam nominatim de tali manerio cum pertinẽtijs, quod

prædicta B. in eadẽ curia noſtra clamat vt dotem ſuam verſus C. & ſicut prædicta B.dicit, vel ſi eam dotauit de tertia parte omnium terrarum & tenementorum vnde fuit in ſeyſina die quo eandem B. deſponſauit, vt idem E.dicit, quia tam prædictus B. quàm prædictus C. poſuerunt ſe &c. vt ſupra. Item variari poterit breue inquiſitionis multipliciter, ſecundũ varietatẽ recordorum ita. Si prædictus A. de quo ipſam B.deſpõſauit dotauit eam de viginti acris terræ cum pertinentijs in N.&c. (vt ſupra) vel ſi eam dotauit de tertia parte tantæ terræ cum pertinentijs in N. &c. vel aliter: ſi eam dotauit de tertia parte totius hæreditatis quam tunc tenuit hæreditarie & in dominico : vel de tertia parte totius quęſtus ſui quem poſtmodum ea viuente poſſet acquirere, vel: ſi eum dotauit de tanto terræ vel tanto de hæreditate ſua quam habuit die quo prædictam B. deſponſauit, vt idem C. dicit, & vnde prædicta B. ad oſtium eccleſię quando deſponſata fuit, tenuit ſe contentam, quia tam prædicta B. quàm prędictus C. poſuerunt ſe in inquiſitionem illam, & inquiſitionem illam venire facias &c. T. &c. & ad hanc inquiſitionem inducere poteritis omnia genera conſtitutionis dotis, cõtra quæ aliquo modo excipi poſſit. Fit autem quandoq; de conſtitutione dotis & modo conſtituendi ꝓbatio per inſtrumenta, quæ quidem ſi non fuerint recognita, fides eorum multipliciter probari poterit, vel per collationem ſignorum, vel per teſtes, vel per patriam, & alijs multis modis, vt ſupra de fide inſtrumentorũ pleniꝰ.

1 ¶ *Si de modo conſtitutionis dotis proferatur inſtrumentũ in re aliena. 2. De cuius aſſenſu ſit talis cõſtitutio dotis. 3. Si de conſenſu patris vel matris vel alterius amici dotata fuit. 4. De exceptione contra mulierẽ ſic dotatã. 5. Inquirendum ſi dotata fuit per aſſenſum. Cap. 10.*

SEd quid ſi inſtrumentum dicat ꝙ alius a viro dotauerit vxorem? non valebit talis conſtitutio, nec dotis petitio, propter verba contenta in intenſione, & vnde talis vir ſuus eam dotauit &c. ſed hoc verum eſt ſi tenementum illud fuerit viri ſui, ſecùs ſi alienum : vt ſi quis vxorem ſuam dotauerit ad oſtium eccleſiæ de re patris vel matris vel alterius parẽtis vel amici, quorum conſenſus erit requirendus, vt ſi dicatur : & vnde talis vir ſuus eam dotauit per aſſenſum patris vel matris, vel alterius amici. Et vnde incongruè conficitur inſtrumentum quòd pater vel alius dotauit vxorem filij. Sed ſi quis diligenter vim conſtitutionis proſpexerit, non erit ibi incongruitas, quia ad hoc quòd valeat conſtitutio dotis de re aliena, oportet quòd duo conueniant in conſtitutione, videlicet nominatio & conſenſus, quia neutrum illorum ſufficit ſine alio, quia ſi filius nominat & pater non conſentit, non valet ſine conſenſu : Si autem filius non nominat, licet pater conſentiat, non valet conſenſus ſine nominatione filij. Coniunctis igitur nomine & conſenſu fit valida conſtitutio. Non eſt igitur inſtrumentum reprobandum cùm vterquè dotat, videlicet filius ex nominatione, & pater ex conſenſu. Et ſi donatio patris plenè non ſufficiat per ſe, valeat tamen ad conſenſum cum nominatione. Sed videndum ſi conſenſus fieri poſſit ante conſtitutionẽ dotis, ꝑ literas, vel alio modo in abſentia cõſentientis, vel ſi in cõſtitutione

tutione dicatur in abſentia ſua quòd aſſenſerit cùm non conſenſerit,& ſi valere debeat per ratihabitionem videtur quòd valeat,facta relatione de conſenſu ad oſtium eccleſiæ. Quòd valere nõ debeat videtur cũm abſẽs non ſit,ſi autem ad dotem bene valet. Sed quia nominatio per ſe nõ valet, nec per ſe ſine conſenſu, nec alicubi quâm ad oſtium eccleſiæ,& perſonaliter, ita non valet conſenſus niſi perſonaliter. ¶2. Cùm de conſẽſu patris, vel matris, vel parentis, vel alterius amici, poſſet filius dotare vxorem: videndum qualiter fiat huiuſmodi dotis cõſtitutio, & cui⁹ conſenſus fuerit inquirendus. Et ſciendum, quòd cuiuſlibet de cuius aſſenſu fuerit conſtituta, & tam de aſſenſu & voluntate matris, q̃ patris: vt de termino ſancti M. anno regis Henrici decimoſeptimo in comitatu Salop̃ de quadam Emma quæ petijt dotem,& eodem modo cuiuſlibet alterius cuius aſſenſus requiritur. Et ſi dos taliter conſtituta non reſtituatur, conſulitur ei per tale breue. ¶3. Rex vic. ſalutem. Pręcipe A. quòd iuſtè & ſine dilatione reddat B. quæ fuit vxor C. tantum terræ cum pertinentijs in tali villa vnde idem C. quondam vir ſuus & hæres ipſius talis eam dotauit de volũtate prædicti talis patris ſui vel matris ſuæ vel huiuſmodi quãdo eam deſpõſauit ad oſtium eccleſiæ, & vnde nihil habet, vt dicit, & vnde quęritur, quòd prædictus A. ei deforceat & niſi fecerit, & prædicta B. fecerit te ſecurum &c. vt ſupra. Sũmonitus autem antequam comparuerit vnicum habebit eſſonium (ſicut ſuperius) & de defalta, & alijs fiat, vt ſupra, donec comparuerit. Cùm autem comparuerit, ſatis pęrpendi poterit qualiter mulier proponere debeat intentionem ex pręmiſſis. Et ꝓpoſita intentione, oportet quòd habeat ſectam ad probandam, vel aliam probationem vt ſupra probatur: & ita fiat probatio hic ſicut ibi. Sed ſi iuratores dubiê reſpondeant in parte, & in parte dicant quòd bene ſciũt quòd talis mulier fuit deſponſata, ſed neſciunt ſi dotata fuit per aſſenſum necne, non recuperabit, niſi ita ſit forte quòd vir ſuus ſeyſinam habuerit de eadem terra aliquo tempore in vita ſua, quia tunc ſufficit mulieri ſeyſina viri quoad dotis exactionem, licet aſſenſus parentum non valeat: vt de termino ſancti Hillarij anno regis Henrici decimotertio in fine rotuli. ¶4. Cùm vero contra mulierem excipiatur quòd nunquâm dotata fuit per aſſenſum & voluntatem talis anteceſſoris, & mulier dicat quòd ſic, fiat inquiſitio per breue in hac forma. ¶5. Rex vic. ſalutem. Præcipimus tibi ꝙ diligentèr inquiras qui interfuerunt vbi A. deſponſauit B. & tam ex illis q̃ ex alijs legalibus & diſcretis hominibus de cõm tuo venire facias coram iuſtic. noſtris tali die duodecem, ad recognoſcẽdum ſi idem A. die quo eandem B. deſponſauit, dotauit eam per aſſenſum & voluntatem talis vel non. De hac materia inueniri poterit in rotulo de termino ſanctę Trinitatis anno regis Henrici quarto in comitatu Suff. de quadam Alexandria.

1 ¶ Quôd competit exceptio hæredi ex pluralitate mulierũ dotem petentiũ. 2. Quòd mulieri petenti dotem obiectũ fuit ꝙ alia mulier ratione eiuſdẽ viri habuit dotẽ & ꝙ duabus mulieribus non fuit cõcedenda. 3. Breue ad hoc. s. duabus mulieribus. 4. Conſulti fuerũt iuſtic. qualiter procedendum eſſet in tali inquiſitione facienda. *Cap. 11*

¶Competit

COmpetit etiam tenenti hæredi vel non hæredi exceptio ex pluralitate mulierum dotem petentium de morte vnius viri, vt ſi duę ſint petentes, excipere poteſt quòd non debet duabus reſpondere, non magis (vt videtur) quàm ſi duo vnum implacitent de eadem terra, de tota vel de aliqua euis parte, ſiue placitum ſit ſuper poſſeſſione, ſiue ſuper proprietate. Et vnde inprimis videndum, vtrum duæ cùm nullam dotem habuerint dotem petierint verſus tenentem, vel cùm vna dotem habuerit & alia nihil, & illa quæ nihil habet dotem petierit verſus eum qui habet duas partes, & ſimiliter verſus mulierem quę tertiam partem tenet nomine dotis, quæ poſtmodùm vocauerit ad warantum hæredem, vel alium de dote ſua, vt ſciri poſſit ad quem pertineat exceptio contra mulierem petentem, quia cùm warantus warantizauerit, neceſſe habet defendere mulierem quæ in poſſeſſione fuerit, & ſic competit ei exceptio, cùm defenſionem ſuſceperit per warrantiam. Excipere enim poterit ſic nomine proprio, quòd mulier petens dotem habere non debeat hac ratione, quia A. cuius nomine dotem petit, habuit quandam vxorem B. nomine, quę fuit cum A. viro ſuo per decem annos, tam in Anglia quàm in Hybernia & ſic in ſeyſina fuit de prædicto A. viro ſuo quando obijt, & ideo aſſignata fuit ei dos ſicut vxori legittimæ. Ad quod vero mulier petens reſpondit quòd tenens iniuſtê hoc dicit, quia prædicta B. quæ ſe fecit vxorem prædicti A. non fuit vxor eius, & hoc bene patuit, quia ipſa quæ nunc dotem petit aliquando petijt ipſum A. vt virum in curia Chriſtianitatis apud talem locum, coram talibus iudicibus, & per iuditium in eadem curia diſrationauit ipſum A. vt virum ſuum, præſente ipſa B. Et hoc offert ſe probare, & tenens econtra dicit (vt priùs) quód prædicta B. ſemper fuit cum eodem A. ſicut vxor ſua, & in vita & in morte, ſine aliquo clamore vel quęſtione mota a muliere quæ nunc petit. Et mulier petens quæſita vbi, & quando deſponſata fuit ipſi A. & ſi probationem habeat de dicto ſuo probando? & reſpondit quòd ſic, & vnde eadem diem habuit ad probandum. Sed quia ad diem illum nullam probationem habuit, nihil recuperauit. Et de hac materia inueniri poterit anno Regis Henrici decimo in banco, de Alicia & Iuliana quæ fuit vxor Thomæ de Fughelſtone petentem dotem, & cui a tenente obiectum fuit quòd dotem habere non debuit, quia quædam Iſabella Decurſum fuit vxor prædicti Thomæ, & idem Thomas de ea obijt ſeyſitus ſicut de vxore ſua. Et poſt mortem dicti Thomæ ſecundum legem Kanc. pleniùs habuit dotem ſuam de toto tenemento quod fuit ipſius Thomæ, & petit iuditium ſi debeat duabus fæminis de vno tenemento, & morte vnius viri ſui dotem facere. Ad quod reſpondit ipſa A. quód ipſa fuit vxor prædicti Thomæ & non ipſa Iſabella: Sed reuera dicit ꝙ prædicta Iſabella fuit cum prædicto Thoma ſicut adultera & non ſicut vxor legittima. Quibus auditis, conſideratum fuit ibi quòd Alicia (ſi vellet) implacitaret ipſam Iſabellam, & ſi poſſet oſtendere quód ipſa

ipſa Iſabella non fuit vxor ipſius Thomę,tunc recuperaret totam terram quam ipſa Iſabella tenuit nomine dotis, & tenens ſine die: & ſic erit placitum inter duas mulieres petentes in curia Chriſtianitatis, vt ipſa obtineat quæ docuerit ſe eſſe vxorem legittimam. Item de eadem materia anno ſeptimo regis Henrici coram Martino in banco de Gunora quæ fuit vxor Iohannis filij Hugonis quæ petijt dotem verſus Matildam de Berneres tertiam partem tertiæ partis duarum carucatarum terrę cum pertinentijs in Cidermerſe vt dotem ſuam vnde prædictus Iohannes eam dotauit &c. Et matilda reſpondet quòd tenet terram illam in dotem de dono prædicti Iohannis qui fuit vir ſuus, & non ipſius Gunoræ, & vnde dicit quòd Galfridus filius & hæres prædicti Iohannis, & qui eſt in cuſtodia talis per dominum regem, eſt warantus ſuus de dote ſua,& vnde vocat eum ad warrantum. Et Gunora dicit quòd non debet inde warrantum habere, quia ipſa Matilda nunquam fuit ſponſa prædicti Iohannis, per quod idem Galfridus filius & hæres ſuus deberet eſſe warantus ipſius Maltildæ de dote ſua, ſed dicit Gunora quòd ipſa fuit ſponſa ſua, & de ea habuerit prolem,ſcilicet quandam Iulianam quæ præſens eſt &c. Et hoc parata eſt probare ſicut curia conſiderauerit. Et Matilda econtra dicit quód ipſa fuit ſponſa ſua & non Gunora,& quòd ipſa Matylda fuit cum prædicto Iohanne quando obijt, & ſi eadem Gunora vnquam fuit cum eo, hoc fuit in adulterio, quia non fuit ei diſponſata, & hoc parata eſt verificare &c. et ideo ſine die & Gunora habeat breue ad epiſcopum winton in cuius dioceſ.fuit deſponſata.Forma breuis inferius. ¶ 2. Eadem Gunora petijt verſus cuſtodem tertiam partem duarum partium duarum carucatarum terræ cum pertinentijs in eadem villa vt dotem ſuam, vnde prædictus Iohannes quondam vir ſuus eam dotauit &c. Et Petrus reſpondit (qui cuſtos fuit) & dicit quòd Matilda prædicta habet inde dotem ſuam plenè per præceptum domini Regis, & petijt iudicium ſi debuit duabus fœminis dotem facere. Et quia eadem Gunora petit dotem ſuam verſus eandem Matyldam,remaneat loquela ſine die verſus Petrum cuſtodem,donec ſciatur quid fiat inter Gunoram & Matyldam. Item de eadem materia coram Martino in banco, anno regis Henrici octaui de Agnete quæ fuit vxor Roberti de Hactone quæ petijt dotem verſus Iſabellam quæ fuit vxor Aluredi de Berkings, & Iſabella reſpondit quòd non debuit inde dotem habere,ſed benè concedit quód aliquando deſponſata fuit eidem Roberto,ſed poſtea per cenſuram eccleſiaſticam partita fuit ab eo per parentelam, & facta partitione,idem Robertus poſtea ſolenniter duxit in vxorem prædictam Iſabellam ſine clamore vel contradictione ipſius Agnetis, & poſtea fuit cum prædicto Roberto viro ſuo vſquè ad mortem Roberti viri ſui, & quòd de ea obijt ſeyſitus, vt de vxore ſua, ad quod reſpondit prædicta Agnes quòd nunquam partita fuit de prædicto Roberto. Et ſi ipſa Iſabella ei deſpõſata fuit,hoc fuit iniuſtê,& Agnetes quæſita vbi morã fecit toto tẽpore Roberti, quo Iſabella fuit cũ eo,dicit ꝙ alibi vir ſuus eam poſuerat, & dum vir ſuus alibi moram fecit: poſtea mandatum fuit

epiſcopo

epiſcopo totũ factũ q̃ ĩde veritatẽ ĩquiret,& inquiſitionẽ mãdaret Iuſtic. Forma vero breuis de facienda inquiſitione talis erit. ¶3. Rex tali epiſcopo ſalutẽ. Sciatis quòd cùm A. quæ fuit vxor B.in curia noſtra &c. peteret dotẽ ſuã verſus C.de libero tenemẽto prædicti B. quondã viri ſui in tali villa D.de N.q̃ ſimiliter dotẽ ſuã petijt verſus eũdẽ C.ſub noĩe eiuſdẽ B.obiecit eidẽ A. q̃ nõ debuit inde dotẽ habere quia nõ fuit eidẽ B.(cuiꝰ nomine dotẽ petijt) legittimo matrimonio copulata. Sed dicebat p̃dicta D.q̃ ipſa fuit vxor legittima prędicti B.& eidẽ B. legittimè deſponſata,& quoniam huiuſmodi cognitio ad forum ſpectat eccleſiaſticum, vobis mãdamus q̃ conuocatis coram vobis conuocandis, rei veritatem diligenter inquiratis, & de matrimonio ita diligenter diſcutiatis, vt ſciri poſſit quæ illarũ ſit vxor ipſius B.legittima, & quæ illarum præferri debeat in dotis exactione. Et inquiſitionem quã inde feceritis ſcire faciatis eiſdem Iuſtitiarijs noſtris,p literas veſtras patentes.Et facta inquiſitione,mulieri contra quã lata fuit ſententia ſuper petitione illius dotis ppetuum imponatur ſilentiũ, cùm non ſit poſt teſtalem inquiſitionem in foro eccleſiaſtico locus appellationi.Cùm autem Iuſtitiarijs ad inquiſitionem epiſcopi de veritate conſtiterit,reſũmoneatur tenens q̃ ſit ad certũ diem eidem A.in petitione dotis reſponſurus. Quia cùm contentio ſit inter mulieres quæ ſit vxor legittima, diſcuſſo inter eas quæ ſit legittima, extunc procedat actio inter mulierem petentem & tenentem quæ mulier nihil habuerit, quia tunc primò perſonam habet ſtandi in iuditio. Et hoc ſecundum quoſdam, ſed ſecundũ alios,quicunq; exceptionem appoſuerit, ipſa quæ ſe legittimam probauerit ſine vlteriori dilatione obtinebit. Qualiter enĩ procedendum ſit ad huiuſmodi inquiſitionem faciendam ad conſiderationem epiſcopi Vvigorum de conſilio Martini ex parte Regis tale datum fuit reſponſum. ¶4. Rex tali epiſcopo ſalutem. Cùm inter A. petentem & B. tenentem coram Iuſtic. noſtris de banco contentio dotis verteretur,& poſt multas altercationes ipſius ex parte ipſius B. eidem A. obijceretur,quòd tali viro (cuius nomine dotem petijt)non fuiſſet legittimo matrimonio copulata. Et tandem ad epiſcopum Vvygorñ(in cuius dioceſ.dicebatur matrimonium inter tales fuiſſe contractum)eſſet demãdata inquiſitio facienda. Idem epiſcopus nos poſtmodũ conſuluit qualiter in dicta inquiſitione facienda eſſet procedendum : Cuius cõſultationi ſecundum conſuetudinem regni Angliæ ſic duximus reſpondendum, q̃ cùm ſic fuerit ei inquiſitio demandata,q̃ conuocatis conuocandis &c. vt ſupra,ſic procedat, quòd inprimis denũciare faciat tenenti quòd ſit ad certum diem certo loco contra matrimonium dictura ſi voluerit. Et ſiue tũc venerit ſiue non,teſtes quos mulier (quæ voluerit matrimoniũ probare) pduxerit,admittat ob contumaciam mulieris alterius quæ non venerit. Et veritate abſq; iuris magna ſolennitate quaſi ſummatim inquiſita,mandatur inquiſitio domino Regi,& non obſtante aliqua appellatione a parte aduerſa interpoſita (ſi forte p̃ſens fuerit) quia ſi aliqua parte in hoc caſu audiretur appellans, & dilatum eſſet appellationi, ſic nunquàm cauſa finem caperet,& poſſet negotium protrahi in infinitum ,nec debet aliqua partium per appellationem ad alios iudices recurrere,& maximè

mè extra regnú ad papã, vel ad alios ne ſic cognoſcerent de layco feodo

1 ¶ *Exceptio contra mulierem ſi aliquando contra mulierem petentem dotem fuerit ſententiatum cauſa matrimonij. 2. Competit exceptio contra mulierem ex taciturnitate. 3. Si duæ mulieres dotem petant non multum refert de prioritate. 4. De duabus mulieribus dotem petentibus ratione vnius viri, quæ illarum in poſſeſsione fuerit tempore mortis obtinebit.*

Cap.12.

OBſtabit etiam exceptio mulieri dotẽ petenti, ſi aliquãdo illũ, cuius nomine dotem petijt, petijt in virũ dum vixit & matrimonium legittimum accuſauit, & contra ipſam tunc fuerit ſententiatũ, vt ſi mulier dicat ꝙ dotem petere non poſſit, eo ꝙ cùm talem in virum peteret in curia Chriſtianitatis coram talibus iudicibus & contra ipſum iudicatum eſſet, reſponderi poſſet ex aduerſo quòd talis vir a tali ſententia appellauit ad alios iudices, & ita quòd prima ſententia reuocata eſſet quaſi nulla, & per hoc ſtetit ipſa cum viro ſuo vſque ad mortem, & ſcyſitus fuit de ea ſicut de vxore ſua. Et hoc probato mulier petens nihil recuperabit, niſi oſtendere poſſet quòd in cauſa appellationis nihil actum fuerit, vel appellatio non proſecuta, & ſententiatum pro appellante, ſententia tamen in cauſa appellationis fuit ab alijs iudicibus reuocata, & ſi mulier de hoc in curia Regia probationẽ habuerit, pro ea iudicabitur, vel propter difficultatem diſcuſſionis tranſmittatur inquiſititio ad curiam Chriſtianitatis. ¶2. Poterit etiam exceptio dari mulieri tenenti vel hæredi ex taciturnitate mulieris petentis, vt ſi, mulier cùm præſens fuerit in eccleſia, vel alibi, vbi ignorare non poſſit, cùm Bãnum & tertia denuntiatio fiat ante deſponſationem tunc tacuerit, licet re vera deſponſata ſit, præiudicabitur ei ſi talem in virum petierit, quia ſi in virum petendo tenere non poſſit, multo fórtius nec in dote, quaſi nullo matrimonio. ¶3. Si autem duæ dotem petierint, non multum refert de prioritate impetrationis, ſed tamen reſtat videre quæ illarum actrix dici debeat verſus aliam. Et ſecundum quod actrix dici poterit illa quæ prius ad iudicium prouocauit .i. illa quæ prius vſa fuerit licet non prius impetrauerit, niſi alia forte excipiendo actrix efficiatur, quia ſicut ille qui dicit, tenetur probare actionem, ita ille qui excipit exceptionem, ſiue affirmando ſiue negando, dum tamen negatiua habeat in ſe affirmatiuam implicitam, & qui excipit quodammodo actor dicitur. Et de hac materia inueniri poterit de Itinere Abbatis de Rading et M. de P. in cõm Gloc. anno Regis Henrici quinto de Clementia de Dodewell. Et cùm tranſmiſſę fuerint ad curiã Chriſtianitatis, tenens ſemper teneat in pace, donec conſtiterit de illegittimitate illarum, quæ illarum legittima fuerit, & quæ non. Et vtraque teneatur ad probationem. Et cum perueniatur ad probationem, vna earum, licet re vera legittima ſit, tamen deficere poteſt in probatione, cùm probatio deficere poſſit licet ius non deficiat, vt ſi quis primò vnam deſponſauerit in Francia vel in terra ſancta, vel alibi extra regnum, & poſtea aliam de facto in Anglia, ipſa quæ eſt in Anglia obtinebit ꝑpter defectũ alterius quæ probare non

non poterit. Item ſi quis in regno vxorem quandam duxerit de iure, & aliam de facto cum qua ſteterit,& legittima cùm in regno fuerit matrimonium non accuſauerit petendo talem in virum, præiudicabitur ei imperpetuum ſi poſt mortem viri ſui dotem petierit, & ipſa quæ in poſſeſſione viri ſui mortis tempore fuerit obtinebit. ¶4. Sed eſto quòd talem in virum petierit cùm illegittima fuerit in poſſeſſione. Si mulier petens in vita viri moriatur, illa quæ in poſſeſſione fuerit obtinebit. Si autẽ vir antequàm diſrationetur moriatur, per accuſationem matrimonij perpetuatur ſua actio, quantum ad dotem obtinendam, maximè cùm pueri ſui fuerint legittimi, & obtinuerint in ſucceſſione hæreditatis. Et eodem modo etiam ſi matrimonium nõ fuerit in vita viri accuſatum,quia ſi pueri ſui hæreditatem acquiſierint,ipſa per hoc dotem obtinebit .Itẽ ſi cùm matrimoniũ accuſauerit, & poſtmodũ per ſentẽtiã obtinuerit,& a ſentẽtia per virum fuerit appellatum , & pendente cauſa appellationis moriatur vir,extinguitur ſua actio quantum ad virum petendum,ſed ſi hæredes hęreditatem obtinuerint,& ipſa per hoc dotem obtinebit,vt ſupra.Si autem in cauſa appellationis,ſententia tum ſit pro appellante,& ipſa petens a tali ſententia appellauerit, vel ad primos, & ipſe antequam diſcuſſum fuerit in appellatione mulieris moriatur,cadit actio verſus virum, ſed per hæredes dotẽ obtinebit,vel non vt ſupra. Si autẽ a ſententia appellationis appellauerit,nunq̃ dotem obtinebit niſi in cauſa ſucceſſionis hæredes obtinuerint. Si autem pro muliere iudicatum fuerit, nec a viro appellatum,ſed cùm illam recipere recuſauerit poſt ſententiam , nolens parere ſententiæ moriatur, hoc mulieri ſufficiat ad dotem obtinendam, ſi hæredes ſui poſtmodum legittimi cenſeantur,ſed tamen petitio dotis ſemper remanebit in ſuſpenſo,donec conſtiterit de hæredum legittimitate.

1 ¶ Itẽ cõpetit exceptio ex eo quod dicitur mulier petit,reſpõderi poterit ꝙ petitio nulla eſt,quia vir ſuus die quo eam deſponſauit nec poſtea aliquid iuris habuit in terra illa per quod dotare poſſet. 2. Cùm contra mulierem proponatur exceptio de conſuetudine ciuitatis vel burgi,tũc fiat breue balliuis ciuitatis. 3. Si ſummonitus ad reſpondendum in placito dotis excipiat ꝙ nihil teneat vel niſi ad terminum vel in villenagium,vocetur warantus. 4. Exceptio contra mulierem ſi petat medietatem de feodo militari & ꝙ non niſi de tertia. 5. Exceptio quòd vir ſuus nunquã fuit inde feoffatus ꝙ inde eam poſſet dotare. 6. Breue ad hoc ꝙ inde nunquam fuit ſeyſitus ꝙ &c. 7. Exceptio ſi tenuit in villenagio, vel hoc fuit ius alterius vxoris , vel niſi ad terminũ ãnorũ vel ad vitã vel huiuſmodi. 8.Quòd poteſt cognoſcere ꝙ ſeyſitus fuit vt de feodo ſed antequã illã deſponſaret,illã dederat ita &c. 9.Ad hoc reſpõſio & replicatio. 10. Replicatio vxoris ſi ex dolo vel negligentia viri ſeyſitus amitteret, vt vxorem defraudaret de dote habenda poſt mortẽ. 11.Si vir alienauerit terrã ſuã antequã deſponſaret. 12. Exceptio cõtra mulierẽ ꝙ vir ſuus feloniam fecerit. 13. Reſponſio mulieris. 14. Si filius alicuius & hæres ante dotis aſſignationẽ feloniã fecerit .15. Contra mulierem vnde nihil habet. 16. De replicatione mulieris. 17. Si terra de qua dotem petit cõmiſſa fuit ad firmam & ad terminum.18. Si dos quæ petitur in confinio duorũ comitatuum de qua facienda fuerit inquiſitio. Cap.13.

DIcitur etiam in breui,talis petit verſus talem tantam terram vt dotem. De hoc hoc quod dicit(petit)habet tenẽs exceptionem,quòd petere non poteſt tali ratione,quia vir ſuus nihil iuris habuit in terra illa, quia terra illa fuit ius alterius.s.primæ vxoris ſuæ,ſicut hæreditas

vel maritagium ſuum,quod quidem ſi mulier petens dedicere non poſſit, amittet dotem : ſi autem replicauerit in contrarium, hoc per inquiſitionem declarabitur. Item quia dotem ſuam remiſit & quietam clamauit, quo probato cadit actio ſua, niſi replicare poſſit quòd hoc fuit per virum ſuum,cui in vita ſua contradicere non potuit,vel coacta a quocunque per vim aut metum, & hoc per inquiſitionem terminari poſſit. Item quòd villana eſt & eodem modo fiat vt ſupra,vel quòd docere poſſit contrarium, & quòd maritata fuerit libero, & libero thoro, & in libero feodo dotata,& hoc ſimiliter per inquiſitionem terminabitur. Item quòd ei ſatiſfactum fuit per quod tenuit ſe contentam, quo probato cadat a cauſa ſua. Item quia machinata fuit in mortem viri ſui, vel quia tale quid fecit ad exhæredationem hæredis verſus quem petit. Item quòd petere non poteſt propter conſuetudinem ciuitatum. Item quòd vir ſuus amiſit per iuditium, & tenens recuperauit vt ius ſuum vel vt villenagium ſuum. Item quia vir ſuus feloniam fecit pro qua ſuſpenſus fuit, vel vtlagatus. Item quia terra illa nunquam accidit viro ſuo in vita ſua ita quòd eam dotare non poſſet. Item quia tenens aliàs receſſit quietus verſus eam in eodem placito per iuditium vel alio modo coram tali Iuſtitiario : quæ quidem ſi dedicere non poſſit, cadit a cauſa niſi replicare poſſit & ad exceptionem reſpondere. Ad hoc autem quod dicit quòd fuit terra primæ vxoris ſuæ, replicare poterit vxor quòd non vxoris ſuæ, ſed proprium tenementum ex cauſa ſucceſſionis vel alia quacunque,quod quidem terminari poterit per inquiſitionem. Item ad hoc quod dicit quòd ſatiſfactum eſt ei, tunc refert qualiter, vel per eſcambium alterius terræ vel per aliquam ſũmam pecuniæ vel alio modo. Et ſi replicauerit quòd nunquam fuit ei de conuentione ſatiſfactum, adhuc dotem amittet, & agat de conuentione. Item ad hoc quod dicit quòd machinata fuit in mortem viri ſui, ad hoc replicare poterit, quòd cùm aliàs de hoc accuſata fuerit, petens quieta per iuditium receſſit de huiuſmodi. Item ad hoc quod dicit quòd ad exhæreditationem hæredis fecit, replicare poterit,quòd hoc fecit ad cõmodum ſuũ,quod probari poterit per inquiſitionem. Item de hoc quod dicit de conſuetudine ciuitatũ,replicare poterit ꝙ alia eſt conſuetudo quàm ipſa proponit,ſcilicet talis vel talis,& ideo de breui dotis quod dirigi debet ad balliuos ciuitatis aliquid tangendum eſt,& quæ ſit diuerſa conſuetudo ciuitatum,& breue tale eſt de iuſtitiãdo deforciantẽ. ¶2. Rex vic. London,vel maiori alicuius ciuitatis ſalutem.Præcipimus vobis quòd iuſticies A.ꝙ iuſtè & ſine dilatione & ſecundum conſuetudinẽ ciuitatis noſtræ Londoñ (vel Eborum) reddat B.quæ fuit vxor C.rationabilẽ dotem ſuã quæ eam cõtingit de libero tenemento quod fuit ipſius C.quondã viri ſui in Lõdoñ (vel in alia tali ciuitate,vel in ſuburbio Lõdoñ)& vnde nihil habet vt dicit.Et vnde queritur ꝙ p̃dictus A.ei deforciat, ne amplius inde clamorẽ audiamus ꝑ defectu iuſtitiæ. Et tunc procedat loquela in curia ciuiũ ſecundũ eorũ conſuetudinẽ.Et ꝙ in dotis petitione tenenda ſit conſuetudo,probatur anno Regis H.ij. corã Martino,in bãco,de Iſabella de Grauenel quæ petijt dotẽ verſus Thomã de Vvederhal quę dotẽ petijt de morte Vvalteri viri ſui:

Dower in london

qui

qui reſpondit: ꝙ dotem habere non potuit nec debuit, quia ipſa poſt mortem prædicti VValteri (cuius nomine dotem clamat) cepit alium virum, & conſuetudo eſt in partibus illis ꝙ vxores maritorum defunctorum habeant francũ Bancũ ſuum de terris ſockmannorũ, & teneant nomine dotis ad vitam ſuam: ſed ſi poſt mortem virorum ſuorum nupſerint alicui, conſuetudo eſt in com̃ illo ꝙ dotes amittant quas habuerũt nomine primi viri. Ad quod reſpondit Iſabella ꝙ nunquam fuit in ſeyſina illa non magis tempore primi viri q̃ ſecundi, ſecũdi viri q̃ primi, & vnde petit iudicium ſi poſſit amittere illud quod nunquam habuit. Et ad quod reſpõſum fuit & teſtatum, ꝙ ſiue in ſeyſita fuerit ſiue non, ſi poſt mortẽ viri ſui alium capiat, ꝙ amittere debet dotem ſi in ſeyſina fuerit: ſi autem extra ſeyſinam, debet amittere clameum. Et fiat inquiſitio in com̃ ſi talis ſit cõſuetudo vel non. Eſt enim talis conſuetudo in ciuitate Lyncolñ: ꝙ ſi vir vendiderit hæreditatem ſuam pro neceſſitate ſua, vxor dotem inde habere non debet, vt de vltimo Itinere M. de P. in com̃ Lync. Si autem inuadiauerit vel ad terminum poſuerit, dotem habebit, & de omnibus terris & alijs vnde vir ſuus ſeyſitus obiit vt de feodo. Et ita euenit inter Baſiliam quæ fuit vxor Henrici filij VVareni petentis, & Baſiliam vxorem Michaelis de Muntpellers. Et ad hoc facit quod habetis eodem Itinere, de Roberto de Arundel & Katherina vxore eius, & magiſtrum Robertum de Craueleghe. Item eſt conſuetudo Lyncolniæ quòd nulla mulier poſt mortem viri ſui infra ciuitatem Lincolñ dotem petere poterit, niſi tantummodo de tenemẽtis de quibus vir ſeyſitus fuerit vt de feodo die quo obijt. Item conſ. eſt in com̃ Eborum, quòd mulier infra annum a die mortis viri ſui petere debet dotem ſuam, alioquin poſt modum non audiretur, vt de quadam Helena quæ fuit vxor VVilhelmi de Haſtone & Hugonis de Seleby. ¶.3. Continetur etiam in breui: talis mulier petit verſus talem. Ad quod reſpondere poterit ille qui vocatus eſt in iudicium, quòd inde nihil tenet nec vnquam aliquid inde tenuit, & poterit veritas per patriam declarari. Item cognoſcere poterit quod tenet, ſed non nomine ꝓprio ſed alieno, ita quòd nihil de terra illa lucrari poteſt nec perdere: quia non tenet aliam niſi ad terminum annorum, vel niſi ad voluntatem talis, vel in villenagio, quo caſu cadit breue, & impetretur ſuper eos quorum nomine fuerit in poſſeſſione. Si autem tenuerit ad vitam vel per legem Angliæ, vel donec prouiſum fuerit, vel huiuſmodi, quòd liberum habeat tenementum, non cadit breue, ſed vocare debet warantum ſicut in alijs caſibus vt ſupra. ¶.4. Item ſi petat verſus talem tantam terram cum pertinentijs, ſicut medietatem tantæ terræ, vel tertiam partem, vt ſi medietatem, excipere poterit tenens quòd aliter dotata fuerit ad oſtium eccleſiæ, ſcilicet de tertia parte, quia tenementum de quo dotem petit eſt feodum militare. Ad quod poterit mulier aſſerere contrarium ſi voluerit, vt fiat inquiſitio de modo conſtitutionis. Itẽ ſi petat tertiã partẽ, excipi poterit ꝙ de minori ꝑte dotata fuit, & tenuit ſe inde contentã & hoc ſimilit̃ declarandũ eſt per inquiſitionẽ & per patriã. Item in tali villa, tũc fiat vt ſupra, ſi erratũ fuerit in noĩb' villarum.

francus bancus

consuetudo lincoln

lincolne

rum. ¶.5. Item,& vnde vir ſuus eam dotauit de quo eam deſponſauit, & qui illam inde dotare potuit. Ad quod excipere poterit tenens contra mulierem, ꝙ talis quondam vir ſuus nunquàm fuit inde ſeyſitus aliquo modo. Item ꝙ nunq̃ fuit ita ſeyſitus ꝙ eam dotare poſſet, quia non niſi ad voluntatem talis, vel vt de vadio, vel in cuſtodia, vel ad terminum annorum,& ſic nomine alieno. Item ſi nomine proprio, non niſi ad terminum vitæ quacunq; ratione, vt de libero tenemento,& non in feodo. Item ſi in feodo, non tamen ita in feodo ꝙ eam dotare poſſet, quia de iure alieno,& ita quòd vir ſuus terram illam verſus eum amiſit per iudicium. Item non niſi per diſſeyſinam vel intruſionem,& vnde vir ſuus terram illam amiſit per intruſionem vel per aſſiſam, & infiniti ſunt caſus de huiuſmodi, de quibus ſimiliter petens dicat contrarium, ſi vterq; ſe inde poſuerit ſuper patriam, fiat inquiſitio per hoc breue. ¶.6. Rex vicecomiti ſalutẽ. Præcipimus tibi, quòd venire facias coram te, & coram cuſtodibus placitorum coronæ noſtræ in pleno com̃ tuo.xii. tam liberos quàm legales homines de viſneto tali, per quos rei veritas melius ſciri poterit, & per corũ ſacramentum diligenter inquiras, ſi B. quondam vir. A. die quo eandem A. deſponſauit, vel vnquam poſtea, fuit ſeyſitus in dominico ſuo vt de feodo de tanto terræ cum pertinentijs in tali villa, ita quòd prædictam. A. inde dotare poſſet vel non, quia tam p̄dicta A. quàm C. de N. verſus quã prædicta A. petit tertiam partem in dote, poſuerunt ſe inde in Iuratam illam,& inquiſitionem quam inde feceris &c. vt ſupra. Et obſeruetur ordo inquiſitionum vt ſupra, ſecundum quod fieri debeat, vel coram Iuſtic. vel in com̃,& multæ poſſunt eſſe cauſæ quare illam inde dotare non potuit, vt ſi forte nunquam fuit in ſeyſina inde, vel forte fuit in ſeyſina, ſed illam dedit alicui antequam vxorem ſuam deſponſaſſet, vel forte non tenuit illam niſi ad vitam ſuam tantum, vel ad terminum ſicut rem alienam, vel in cuſtodia cum aliquo qui fuerit infra ætatem, vel ſicut maritagium vel hæreditatem primæ vxoris ſuæ, vel in villenagio ſicut villanus, in quibus caſibus nullus vxorem ſuam dotare poterit in tali ſeyſina conſtitutus, vnde generalis poteſt fieri conſtitutio ſecundum formam prædictam, quæ ſe habet ad omnes iſtas ſpecies, ſi quis in narratione ſua ad aliquam iſtarum ſpecierum deſcẽdat. ¶.7. Sed ſi quis in narratione ſua ad aliquam iſtarũ ſpecierũ deſcẽdat, vt ſi dicat & exprimat cauſam ſuam quare talem vxorem ſuam dotare non potuit, vt ſi tenuit in villenagio, vel vt maritagium, vel de hæreditate primę vxoris ſuæ, vel in cuſtodia, vel alio modo (ſecundum quod prædictum eſt) tunc in forma inquiſitionis fiat mentio de ſpecialitate hoc modo, ſcilicet. Ad recognoſcendum ſuper ſacramentum ſuum ſi B. quõdam vir A. eodem die quo eandem A. deſponſauit, vel vnquàm poſtea, fuit ſeyſitus in dominico ſuo vt de feodo de tanto terræ cũ pertinentijs in tali villa, ita quòd eam inde dotare potuit, vel ſi prædictus B antequam eãdem A. deſponſaſſet dedit terram illam C. de N. & chartã ſuam ei inde fecit vel ſic: ſi B. quondam vir A. die quo eandem. A. deſponſauit tenuit ita liberè & in feodo tantam terram &c. ita quòd eãdem A. inde dotare poſſet ſicut ipſa dicit, vel ſi terram illam tenuit in villenagio & vt villanus, ſicut C. verſus quem prædicta A. clamat tertiam partẽ in do-

in dotem, dicit: vel aliter: vtrum illam tenuit vt ius ſuum & in feodo &c: vel ſi illam tenuit in cuſtodia, vel vt ius primæ vxoris ſuæ, vel ad terminum annorum, vel ad terminum vitæ ſuæ tantum: quia tam prædictus B. quàm prædicta A. poſuerunt ſe inde in Iuratam illam, & interim terram illam videant, & vnde ita interim ſe certificent, q prefatos iuſticiarios noſtros. &c. ad præfatum diem plenius inde certificare poſſint: (ſi milites Iuratores venire debent coram Rege) Si autem fieri debeant coram vic. & coronatoribus, tunc ſic. Et inquiſitionē quam inde feceris ſcire facias Iuſticiarijs noſtris tali die per literas veſtras ſigillatas, ſigillo tuo & ſigillis prædictorum Iuratorum & per duos ex illis per quorum ſacramētum inquiſitionem illam feceris. Et infiniti ſunt caſus qui redigi poſſunt in inquiſitionem iſtam. ¶.8. Item contra vxorem petentem excipere poterit, quòd ſi in ſeyſina fuit vt de feodo, tamen terram illam dederit antequam eam deſponſaret, ita quòd die quo vir ſuus eam deſponſauit non fuit in ſeyſina, nec vnquam poſtea, ita quòd eam inde dotare poſſet, quia alius illam tenuit in feodo, vel ad vitam quacunq; ratione, & nunquam deliberata fuit in vita viri. Ad quòd reſpondere poterit mulier replicando, quia licet nunquam ſeiſinam habuerit vir ſuus poſtquàm eam deſpōſauit, tamen dotata fuit ſub tali conditione quòd terra illa aſſignaretur ei in dotem cùm eſſet deliberata, & ſuper hoc procedendum eſt ad inquiſitionem. ¶ 9. Item excipere poterit contra mulierem, quòd ſi vir ſuus inde ſeyſinam habuerit vt de feodo, tamē non ita inde vt de feodo, quòd eam dotare poſſet, quia terra illa fuit ius alienum, & illam amiſit per iudicium. Ad hoc autem poterit reſpondere mulier, quòd ſeyſitus fuit vt de feodo, ita quòd eam dotare potuit, & ſi illam amiſit per iudicium, hoc fuit per fraudem, quod eſſe poterit: vt ſi vxor ad oſtium eccleſiæ dotata fuerit nominatim, & vir poſtmodum dotem nominatam alienauerit aliquo titulo alienationis, & poſtmodum ſeyſinam ſibi reſumpſerit quocunq; modo, & implacitatus fuerit ratione primæ alienationis, & ſic per iudicium amiſerit: licet poſtmodum mulieri dotem petenti opponatur quòd vir ſuus per iudicium amiſit, hoc non nocebit, quia ante alienationē dotata fuit & incepit ius habere. qđ quidē per factū viri ſui mutari nō debuit. Et q mulier amittit dotem vbi vir per iudicium amiſerit, & de eo cōſtiterit, inueniri poterit in Itinere M. de P. in com Lync. anno regis. H. x. de Alicia quæ fuit vxor Ric. filij Diuæ. ¶.10. Item replicare poterit mulier, q ſi per iudicium recuperauit, hoc fuit per dolum, vel per negligentiā viri: vt ſi vir ſciēter & in odiū vxoris ſuæ defaltā faceret, & ita amitteret, vel alio quocunq; modo, hoc mulieri non nocebit, ſi ita eſſe ꝓbatū fuerit. Et de hac materia habetis de termino ſ.M anno Regis H.iij. incipiente.iiii. in com Surrey de Margeria de Bellanallie: quia dolus vel negligentia viri non preiudicat mulieri. Et ſi talis petens verſus virū recuperaſſet, tamē non fuit diſcuſſum de iure, vtrū vir ſuus ius haberet vel non, non magis q̃ ſi petenti reſtitueret per concordiam. Item replicare poterit mulier contra tenentem, q non per iudicium ſed per cōcordiam, quo caſu diſtinguēdū erit, quia concordia in foro ſeculari idem eſt quod trāſactio. Et eſt trāſactio de re dubia & lite incerta, aliquo dato vel promiſſo

vel re-

vel retẽto,a lite tranſactiò. Et vnde cùm vir mulieris petentis per amicabilem compoſitionem recognouerit rem petitã eſſe petentis, refert vtrũ res petita ſit propria vel aliena,vz ius alienum vel ius proprium,vel dubium vtrum proprium vel alienum : ſed ſi conſtare poſſit, quòd res propria & ius proprium,& forte in fraudem vel odium mulieris,vt prędictum eſt,vel propter lucrũ habendum, recognouerit eſſe ius alienum, hoc non obſtante mulier dotem recuperabit,ad quemcunq; res petita vel recognita peruenerit.Sed refert vtrum hoc fiat ante deſponſationem vel poſt. Si autem res fuerit aliena & ius alienum, licet anteceſſor ſuus ſeyſitus vt de feodo obierit,quia per diſſeyſinam vel intruſionem ingreſſum habuit, tamen non fuit ita ſeyſitus in feodo,quòd vxorem dotare poſſet, & vxor contra ꝓprietarium ageret,dotem non recuperaret,quia aliùs maius ius habuit quàm vir ſuus.Et quia ſi ad iudicium procederetur certũ eſſe poſſet quòd petens per iudicium recuperaret ſi iudicium procederet. Et hoc verum eſt de proprietario : ſecus autem ſi alteri recognitum eſſet qui ius in re recognita non haberet. Sed ſi vir ꝑ concordiã aliquid retinuerit de concordia,& iure alieno,ſiue vir illud retinuerit vel alienauerit ſiue non, mulier inde dotem habebit,ad quęcunq; res retenta poſtmodum peruenerit,vt videri poterit inter duos fratres, quorum pater moritur ſeyſitus de tota hæreditate,& poſtnatus ſe ponat in totam hæreditatem,& poſtea concordati fuerint quòd frater poſtnatus tenens recognoſcat totam hæreditatem eſſe ius fratris antenati petẽtis,& ipſe poſtmodum ſcilicet frater antenatus recognoſcat & concedat poſtnato medietatem vnam illius terræ,tenendam de eo vel alio: ſi poſtnatus poſtmodum moriatur,vxor dotem habebit de illa medietate quæ viro ſuo recognita fuerit & conceſſa.Et de alia medietate nihil, quia vir ſuus nunquam terram illam habuerit ita in feodo quòd vxorẽ dotare poſſet,quia ſeyſina ſua fuit de iure alieno.Sed quid ſi frater ſuus antenatus præmoriatur ſuperſtite poſtnato ? vxor ſua non recuperabit dotem,niſi de medietate illa quam vir ſuus retinuit, quia quamuis de iure totius hæreditatis facta eſſet recognitio, tamen de medietate rei petitæ vir ſuus nunquàm fuit in ſeyſina niſi tantũ de ſeruitio.Et ſi a mulieribus petentibus (ſicut prædictũ eſt) petatur ꝙ oſtendat warantum de dote ſua,alium oſtendere non poſſunt niſi hæredẽ defuncti,qui eis warantizare tenetur dotes ſuas.Si autem poſt natus cùm implacitatus eſſet de toto,recognoſceret medietatem eſſe ius petentis,& remitteret : vxor ſua dotem non recuperabit,quia recognitio illa ex dolo ,vel odio,vel cupiditate non ꝓceſſit,ſed quaſi de iure alieno.Et iſte caſus ſimilis eſſe poterit caſui inter VVilhelmum de Breuſe filio Iohannis de Bruſe fratris antenati,& Reginaldum de Breuſe fratrem poſtnatũ, verſus quem VValdebuſa quæ fuit vxor VVilhelmi dotem petijt de medietate quæ remanſit prædicto Reginaldo fratri poſtnato per concordiam factam inter ipſum & VVilhelmum nepotem ſuum . Item quod dicitur de re dubia,verum eſt quòd dotem ſuam recuperabit in hoc dubio propter incertitudinem,quia cùm dubium ſit,poterit vir recognoſcere & remittere adeo bene ius ſuum proprium ſicut alienum,quod non eſt in caſu ſupradicto,quia ibi remittitur & recognoſcitur certũ , & hec eſt cauſa

quare mulier dotem petere poterit de re recognita per concordiam, quia vir ſuus adeo bene remittere poterit ius proprium ſicut alienũ, ſed quod ibi dicitur intelligendum eſt non de re certa ſed incerta. ¶.11. Concedere etiam poterit tenens ꝙ talis vir ſuus ſeyſitus fuit vt de feodo & iure & in dominico, & ita ꝙ eam dotare poſſet, ſed rem illam de qua dos petitur alienauit vir ſuus antequam eam deſponſauit, ita ꝙ die deſpõſationis ſuę nõ fuit vir ſeyſitus quòd eam inde dotare poſſet, eo quòd illam priùs dederat alicui in feodo ſibi & hæredibus ſuis, vel alicui ad vitam quacunq; ratione, vel in feodo, ſicut in liberum maritagium ſub conditione tacita vel expreſſa, quòd res data reuertatur pro defectu hæredum, vel ſub alia conditione tacita vel expreſſa, qua exiſtente remaneret, & ea deficiente res data reuerteretur. Item quòd res data de qua dotem petit priùs aſſignata fuit alteri mulieri quæ adhuc viuit, & ſi mortua fuerit, non fuit in vita viri mulieris petentis deliberata, ſecundum quod inueniri poterit in Itinere VV. de Ralegh in com̃ Leyc. circa finẽ, & expreſſiùs in Itinere Abbatis de Radinge & M. de P. in com̃ Hertford Anno Regni Regis Henrici quinto incipiente. vi. de Aſcelma Pickedneſe. Item quòd tempore viri ſui non euenit conditio, licet poſtmodum euenerit. Ad quod mulier replicare poterit quòd licet conditio non euenerit tempore viri ſui, nec dos deliberata fuerit ſuo tempore, tamen ipſa fuit dotata ſub tali conditione, quod res talis ei aſſignata eſſet pro dote ſua quandocunquè exiſteret cõditio, vel quãdocũq; dos eſſet deliberata, & ſi dicat tenens contrarium, de veritate inquirenda procedatur ad inquiſitionem. Sed hoc intelligendum eſt quòd mulier dotem de terra quam tenet in Gauelkynde & hæres hæreditates, ſed de feodo militari, vt de termino ſancti Michaelis Anno Regni Regis Henrici ſeptimo incipiente. viij. de quodam Thoma de Naſſendene. ¶.12. Poterit etiam tenens concedere quòd vir mulieris ſeyſitus fuit vt de feodo & iure et in dominico, & ita ꝙ eam dotare potuit, & dotauit eam ad oſtium eccleſiæ, ſed poſtea feloniam fecit, de qua conuictus fuit & ſuſpenſus vel vtlagatus, vel ꝙ regnum abiurauit, & licet dos rite conſtituta fuit ad oſtium eccleſiæ, tamen peti non poterit ſuperueniente felonia cõuicta, & licet iuſta videatur ab initio, tamen eliditur petitio propter exceptionem feloniæ. Et licet dos ante feloniam perpetratam ritè fuerit conſtituta, tamen propter feloniam peti non poterit, propter exceptionem feloniæ: non magis quàm ſeyſina alicuius terræ datæ poſt mortem donatoris, de qua nullam ſeyſinam haberet in vita donatoris, quamuis àlia omnia concurrerent quæ faciunt donationem, ſcilicet recognitio donationis facta cum ſolennitate in comitatibus, hũdredis & curijs cum charta & homagio, & omnibus alijs, quia ſeyſina in vita donatoris habita totum operatur. Et eodem modo licet donatio facta ſit à felone ante feloniam ſine ſeyſina, non valebit donatio, licet poſtmodùm poſt feloniam ſeyſinam habuerit: dum tamẽ felonia aliquo modo conuincatur, ſecùs ſi ante feloniam omnia rite acta fuerint, non reuocantur, nec poſt feloniam, vbi felonia non fuerit conuicta: vt ſupra de donationibus de hac materia. ¶.13. Et ita licet dos ante feloniam ritè fuerit conſtituta, tamen poſt feloniam peti non poteſt a muliere quòd

ſit ei aſſignata non magis quam ſeyſina data(vt ſupra)niſi in caſu ſpeciali,ſicut in Kancia,vt ſupra dictum eſt pleniùs inter placita coronæ, ad quod poterit mulier replicare, vel quòd vir ſuus nullam feloniam fecerit, vel ſi fecit, non fuit rite & ſecundum legem terræ vtlagatus, & poſtea hoc probato fuit per Regem ad omnia reſtitutus, quia quaſi vtlagaria nulla, & ſic fuit hæreditas ſua ſibi reſtituta. Item quòd per voluntatem Regis & non debito modo fuit vtlagatus . Item vel quòd nunquam fuit vtlagatus vel conuictus, per quod hæreditas ſua poſſet eſſe eſchaeta dominorum . Item ſi conuictus, tamen poſt conuictionem de licentia Regis ſe contulit religioni: ſed iſta replicatio non ſufficit, cùm perfectum ſit iudicium licet non executum, quia de gratia Regis eſt quòd huiuſmodi conuicti habere poſſunt vitam, ita tamen quòd ſe conferant religioni, vel abiurent regnum, quia in regno remanere non poſſunt poſt conuictionem, ſicut contigit de Iohanne de Herlezim de London, qui de gratia Regis ſe reddidit hoſpitali. Sed iam videamus,quid iuris ſi filius alicuius & hæres ante dotis aſſignationem feloniam fecerit,& ſi mulier propter hoc dotem amittere debet.

¶.14. Item eſto quòd hæres alicuius, & vvarantus de dote mulieris, poſt mortem anteceſſoris ante dotis aſſignationem feloniam fecerit, quæritur an propter hoc dotem amittere debeat? videtur prima facie quòd ſic, quaſi ei deficiat vvarantus de dote ſua, & valent (vt videtur) quæ rite facta ſunt ante feloniam, ſed ea quæ agenda ſunt poſt feloniam non conualeſcunt. Sed re vera propter hoc dotem non amittit, quia etſi talis deſinat eſſe vvarantus, ille incipit eſſe loco hæredis & vvaranti ad quam hæreditas peruenerit ratione eſchaetæ, & quia vir vxoris feloniam non fecit,aliud tamen dicēdum eſt de vxore felonis.Iam videamùs quid ſit agendum, ſi cùm mulier dicat ſe nihil habere, conſtiterit quòd habeat partem dotis. ¶.15. Ad hoc autem quod dicit mulier in intentione ſua. Et vnde nihil habet: ſi quidem partem dotis habuerit quamuis minimam, ſi hoc dedicere non poſſit, vel cùm hoc probatum fuerit, cadit breue nec de reſiduo quod ei defuerit poterit ſibi proſpicere, niſi per breue de recto de dote, de quo inferiùs dicetur ſuo loco. Nihil igitur recipiat de dote ſua ante breuis impetrationem, ita quòd breue contineat omnes deforciantes, vbicunquè fuerint, in vno comitatu, vel in diuerſis. Et cùm omnes contineantur, tunc primò recipiat, et ſi recipiat ante iudicium etiam ſine iudicio, non obſtabit ei exceptio quòd aliquid habuerit, quia reſpondere poterit, quòd ſatiſfactum eſt ei ante iudicium. Et ſi forte partem dotis receperit ante impetrationem a quocunquè, faciat eum nominari in breui ſicut alios, & conuenire ſicut alios, & tunc primò dicere poterit (ſi obiecta fuerit exceptio) quòd talis ſatisfecit, nec erit multum diſputandum vtrum ante impetrationem vel poſt. Si autem talem in breui non nominauerit, & obiecta exceptione, dicat quòd exceptio ei nocere non debeat, quià nihil habet in tali villa, licet in alia tali villa, non valebit ſua talis replicatio,quia id quod dicitur(vnde nihil habet)nō debet refer-

referri ad villas, ſed ad dotem. Et vnde non valet ſi dicat quòd nihil habet in tali villa, niſi oſtendere poter.t quòd nihil habeat nomine dotis vbicunque. Et cùm mulier replicando negauerit quòd nihil habuerit, non habebit defenſionem per legem, ſed veritas inquiratur per patriam de replicatione mulieris vt de Itinere. ¶.16. Item replicare poterit, quòd ſi aliquid habuerit, nihil tamen habet nomine dotis ſed alio modo, ſicut ratione cuſtodiæ & huiuſmodi, & ſi opus fuerit fiat inde inquiſitio in comitatu, vbi dicitur aliquid nomine dotis recepiſſe, ſub ijs verbis, vz. Si aliquid tenuerit nomine dotis de tenemento quod fuit talis viri ſui: & ſi aliquid habuerit, & modo non habeat, quid inde fecit, & vic. mittat inquiſitionē: vt de termino ſanctę Trinitatis Anno Regis Henrici quarto in comitatu Norff. de Iſolda quæ fuit vxor. VV. ¶.17. Si autem terra de qua mulier dotem petit data fuerit ad firmam & ad terminum annorum, cùm mulier tertiam partem nomine dotis recuperauerit, per officium Iudicis, retinebit firmarius duas partes vltra terminum ſuum, quouſq; inde perceperit ad valentiam illius tertiæ partis quam amiſit, vt de termino ſancti Michaelis anno Regis Henrici. xiiii. incipiente. xv. in com̄ Suffolk & Eſſex de Emma quæ fuit vxor Rogeri filij Swani. Et ad hoc facit de termino ſancti Michaelis anno. ix. incipiēte. x. in com̄ Northamptō de Margeria quæ fuit vxor Henry de Northon. Et in hoc caſu ſemper oportet ſcire, quantum valeat tertia pars per rationabilem extenſionem. Et ita fiat, niſi de tota terra illa nominatim dotata fuerit, quia tūc ipſa recuperabit totam terram illam vt dotem ſuam nominatam, & ipſe firmari⁹ (ſi charta de termino dedici non poterit) recuperabit ad valentiam terræ petitæ de terra warāti vſq; ad terminum ſuum completum, & hoc per officium Iudicis, & vſq; ad ætatem waranti ſi warantus fuerit infra ætatē, vel ſi plenæ ætatis, donec deliberare poſſit terram quam mulier recuperauit, vt de Itinere VV. de Raleghe in comitatu Bedf. de quadam Emma Bouaſtra. Et quid ſi warantus nihil habuerit, tunc expectet firmarius quouſq; dos deliberata fuerit. Et quo caſu reuerſura erit dos ad firmarium cùm deliberata fuerit, tenenda vſquè ad terminum ſuum, & tunc demùm ad hæredem, & hoc per iudicium: licet regulariter verum ſit, ꝙ ſemper reuerti debeat ad hæredem, quia warantus de dote, vel ad eum qui eſt loco waranti qui habet duas partes ſicut eſchaetam, tamen ad alium quandocunq; reuerti debeat, licet warātus non fuerit per iudicium, vt hic propter defectum warāti, qui eſcambium facere non poteſt de termino vel feoffamento & huiuſmodi, quia mulier indotata remanere non debet, & de tali reuerſione non ſemper fiat mentio in iudicio & in rotulatione. Et quòd indotata non remanebit licet warantus nihil habeat vnde in eſcambium faciat tenenti ſuo, ſiue nominatim dotata fuerit ſiue non, inueniri poterit in com̄ Lync. de Alicia vidua quæ petijt dotem verſus T. de ſ. Licyo. ¶.18. Cùm autem de conſtitutione dotis dubitetur, & terra de qua dos petitur fuerit in confinio duorum com̄, cùm inquiſitio inde fieri debeat, aſſumantur octo milites de vno comitatu, & octo de alio vt per tales procedat inquiſitio, Et cùm iuratores requiſiti nihil

omninò probent pro muliere, nihil capiet, & idem erit ſi dubiè, quaſi ea nihil probante.

De ſeyſina facienda mulieri ſi non ſit quod opponi poſſit quare dotem non habeat. 1. *Si dos ei recognita fuerit & reddita in curia.* Cap.14.

CVm autem nulla ſit exceptio quæ opponi poſſit mulieri dotem petenti, nec dedici poteſt aliquo modo quin ita dotata ſit ſicut ipſa dicit, fiat ei ſeyſina per tale breue. Rex vicecomiti ſalutem. Scias quòd cum A. quæ fuit vxor B. in curia noſtra coram. &c. per eiuſdem curiæ noſtræ iudicium (vel per defaltam talis) recuperauit ſeyſinam ſuam verſus C. de tanta terra cum pertinentijs in tali villa vt de dote ſua. Et ideò tibi præcipimus quòd eidem. A. ſine dilatione de prædicta terra cum pertinentijs plenariam ſeyſinam habere facias, & ſimiliter ei ſine dilatione habere facias tot marcas quæ ei in eadem curia noſtra adiudicatæ ſunt pro damnis ſuis, quæ habuit pro iniuſta detentione quam prędictus. C. ei fecit de prædicta terra & dote ſua. Vel aliter: & de terris vel catallis prædicti B. fieri facias tot denarios, & illos ſine dilatione haberi facias &c. vt ſupra. Teſte. &c. Et vnde de noua conſtitutione prouiſum eſt quòd mulier damna recuperet cum dote ſua verſus quemcunquè poſſidentem: Et maximè de terris & tenementis de quibus vir ſuus moritur ſeyſitus vt de feodo, niſi ita ſit quòd defortians iuſtam cauſam habeat differendi dotis exactionem, quod eſſe poterit, ſi vir forte aliquem in vita ſua feoffauerit, & poſt mortem ſuam mulier petat dotem ſuam verſus eum qui tenet, nòn erit mulieri iniurioſa dilatio ſi vvarantum vocauerit vnum vel plures, quouſquè perueniatur ad hæredem warantum mulieris de dote ſua, quam quidem ſi vvarantizauerit, & incontinenti reſtituerit, & excambium faciet tenenti, cùm ſit ſine culpa nulla debet refundere damna, nec tenens multo fortiùs. Si autem friuolas dilationes quæſierit, quia fraudulentus eſt in mora, reſarcire debet damna: & eodem modo ſi cùm anteceſſor ſuus ſeyſitus obierit, hæres ſtatim alios feoffauerit per fraudem, vterquè tam hæres quàm feoffatus propter fraudem damna refundet, vnus propter fraudulentam alienationem, & alius propter fraudulentam detentionem. Et ideo conſiderandum eſt qualiter, & quando facta fuit alienatio ſiue donatio, in vita viri vel poſt mortem, & vtrum ille qui tenetur reſtituere, in mora fuerit iuſta cauſa vel iniuſta: quia qui ſine culpa eſt, pœnam ſentire non debet. Eſt etiam alia forma breuis de ſeyſina ei facienda vbi in iudicio recognita eſt ei dos ſua quæ talis eſt. ¶.2. Rex vicecomiti ſalutem. Scias quòd cùm. A. quæ fuit vxor. B. in curia noſtra. &c. peteret verſus. C. tantam terram cum pertinentijs in tali villa vt dotem ſuam, idem. C. venit in eadem curia noſtra coram eiſdem Iuſticiarijs noſtris. &c. & recognouit & reddidit eidem. A. prædictam terram cum pertinentijs vt dotem ſuam, & ideo tibi præcipimus &c. vt ſupra.

vt ſupra. Et ſciendum quòd in omni caſu tenetur deforcians mulieri ad damna ſua de terris & tenementis, de quibus vir ſuus moritur ſeyſitus, ſi pro dote ſua oportet eum placitare, niſi ipſe hæres iuſtam cauſam habeat reſiſtendi, cùm ſtatim & ſine placito poſt mortem viri ſui, & ad minus infra xl. dies fuerit ei dos aſſignanda, quæ die deſponſationis fuit ei conſtituta.

1 ¶ *Qualiter mulier poterit ſuam dotem amittere cùm fuerit in poſſeſsione & ex quibus cauſis.* 2. *Qualiter dotem amittit mulier.* Cap. 15.

CVm vero mulier ſic dotem ſuam obtinuerit, poterit illam amittere multis modis, vel per conſuetudinem quæ in diuerſis locis pro lege obſeruatur, vt ſi cùm fuerit ei dos aſſignata, vel in cōm kanc. ante aſſignationem nupſerit alicui, ſtatim amittit terram quam tenet nomine dotis de Gauelkynd. Idem obſeruatur in ciuitate London de terris & tenementis in ciuitate, & alibi in pluribus locis. Et de hac materia inueniri poterit de termino ſ.M. anno Regis H.ij. poſt guerram in cōm kāc. Et ſiue ſeyſinam habuerit ſiue non, ſi poſt mortem viri inuenta fuerit habens in vtero conceptum ab alio quàm a viro ſuo, ſi nupſerit, & licet nupta non ſit, ſi vir inueniatur, vel puer, vel, vterque, dotem amittet. Eodem modo dotem amittit propter feloniam vel huiuſmodi. ¶ 2. Item antequam fuerit aſſignata amittit dotem per factum & feloniam viri ſui vt ſupra, quia ſi petat, obſtabit ei exceptio, quia deficit ei warantus. Item amittit dotem ſuam cùm fuerit ei aſſignata, vt ſi hæres implacitatus fuerit ab eo qui ius habet de duabus partibus, & mulier de tertia & mulier hæredem vocauerit ad warantum & cùm warantizauerit amiſerit totum, per hoc amittit dotem nec habebit eſcambium, quia ex quo conuictum eſt quòd hæres warantus ſuus de dote ſua ius non habet in duabus partibus, nec illa per conſequens in tertia parte. Item amittere poterit dotem per negligentiam, & taciturnitatem, vt ſi cùm fuerit diſſeyſita iniuſtè, tacuerit per tantum tempus quod excedit terminum diſſeyſinæ, vel cùm fuerit diſſeyſita iniuſte, tacuerit per longum tempus, & poſtea ſine iuditio ſeyſinam ſuam vſurpauerit, & diſſeyſitor per hoc ſeyſinam ſuam rehabuerit, & ipſa nunquam ad ſeyſinam ſuam reſtituitur, ſed poſtea oportet agere de proprietate per breue de recto, quod prædictum eſt de dote ſuper ſeyſina ſua propria.

1 ¶ *De recto de dote ad terram petendam quæ pertinet ad dotem cùm ceſſauerit breue de dote.* 2. *De formanda & proponenda intentione mulieris.* 3. *De intentione propoſita.* Cap. 16.

SI autem aliquid ſit quod ad dotem pertineat quod per breue de dote non acquieſiuerit, ſuccurritur ei per breue quod vocatur breue de recto de dote, quod clauſum eſſe debet, & dirigi ad warantum mulieris de dote ſua, in forma ſupradicta inter breuia de recto. Et refert vtrum ipſa aliquando in ſeyſina fuerit, & poſtea diſſeyſita fuerit, vt ſupra

paulò

paulò antedictum eſt, vel ſi nunquam fuit in ſeyſina. Et placitum iſtud deberet deduci in curia waranti, donec curia illa probetur defeciſſe de recto, quo probato, ponetur loquela vſque ad comitatum ſicut de alijs placitis de recto, & ſic inde ad magnam curiam pluribus de cauſis prænotatis. De abſentia vero vtriuſque ſi non venerint, vel ſi ſe eſſoniauerint, qualiter procedendum erit perpendi poterit ex præmiſſis. Cùm vero ambo comparuerint, & mulier nunquã ſeyſinam prius habuerit de terra petita, proponat intentionem ſuam per hæc verba. Peto verſus talẽ tantam terram cum pertinentijs in tali villa, vt pertinentem ad dotem quæ me contingit de hæreditate B. quondam viri mei. Et vnde me dotauit ad oſtium eccleſiæ die quo me deſponſauit. Et vnde idem eodẽ die fuit ſeyſitus & veſtitus, ita quòd me inde dotare potuit. Et ſi hoc vellet cognoſcere &c. vt ſupra. Et ſi noluerit, habet ſufficientem probationem, ſectam & huiuſmodi. Si autem aliquando extiterit in ſeyſina, tunc proponat intentionem ſuam per hæc verba. Peto verſus talem tantum terræ cum pertinentijs in tali villa vt dotem meam, & vt pertinentem ad terram quam teneo in eadem villa nomine dotis, vel in alia, & vnde B. quondam vir meus die quo me deſponſauit tenuit totã terram illam in feodo & in dominico ſuo, & me inde dotauit, & ita quòd poſt mortem prædicti B. quondam viri mei, fui inde in ſeyſina nomine dotis, quouſque prædictus talis me iniuſtè & ſine iuditio diſſeyſiuit. Et quòd ita fui inde dotata & ſeyſita habeo ſufficientem diſrationationem & probationem, videlicet talem ſectam & talem. ¶3. Propoſita ſic intentione mulieris, poterit tenens warantum vocare ſi warantum habuerit, ſecundum quod ſupradictum eſt de waranti vocatione, vel ſi warantum non habuerit excipere poterit cõtra mulierem, ſcilicet quòd terram illam ei ſponte reddidit, vel ſi diſſeyſita fuit, poſtea ius ſuum remiſit & quietum clamauit, vel ſi diſſeyſita fuit, poſtea de breui ſuo ſe retraxit. Et vnde producat ſectam ſi habuerit, & ſi opus fuerit ponat ſe ſuper patriam, & poterit veritas per patriam declarari. Non autem inter eos erit magna aſſiſa vel duellum, nec per conſequens eſſonium de malo lecti. Et cùm recurrendum ita ſit ad patriam, & loquela fuerit in comitatu, videndum ſi cùm tenens poſuerit ſe in inquiſitionem & petens ſimpliciter, an comitatus habeat poteſtatem procedendi ad inquiſitionem vel Iuratam niſi hoc fuerit ei ſpecialiter demandatum? Videtur quòd bene poteſt, quia cùm dicatur in breui quòd niſi warantus hoc fecerit quòd vicecomes hoc faciat, videntur omnia eſſe ei conceſſa ſine quibus loquela illa terminari non poſſit, & ſecundum quod in cõm procedi poſſit ad duellum in alio breui de recto, ita poterit in hoc breui ad inquiſitionem, ſicut procedi poterit ad Iuratas vbi vicecomiti demandatur quòd iuſticiet. Sed contra cùm in magno breui de recto contineatur quòd niſi dominus Rex hoc fecerit vic. hoc faciat, tamen ad magnam aſſiſam capiendam non procedit, ſed pacem habebit tenens vſque ad aduentum Iuſtitiariorum, ſi breue de pace ſibi perquiſiuerit, & ſi non, in defalta eſſe poterit, vt ſupra de hac materia per breue de recto.

1 ¶ De exceptionibus contra mulierem petentem & de amenſuratione dotis. 2. Reſponderi poterit ꝙ plene habet dotem ſuam & ideo oportet ꝙ fiat extenſio & inquiſitio. 3. Breue de admenſuratione dotis in diuerſis comitatibus. 4. De officio vic. & de modo procedendi. 5. Cùm partes præſentes ſint, modus per quem proponat quærens intentionem ſuam. Cap. 17.

SI autem warantus vocetur vnus vel plures, cùm peruentum fuerit ad hæredem warantum de dote, ſi hæres ſtatim recognoſcat rem illam ad dotem mulieris pertinere, mulier ſeyſinam habeat cum damnis vel ſine, ſecundum quod ſuperius dictum eſt. Si autem exceptiones habeat, per exceptiones ſi poſſit ſe defendat. Poterit enim excipere multis modis. s. ꝙ terra illa ad dotē ſuā nō pertineat, vel ſi mulier inde in ſeyſina fuit, hoc nō fuit nomine dotis ſed alia ratione, vel ꝙ nunquā inde dotata fuit, ſed nominatì de alia vel minore quantitate q̃ parte tertia, & inde tenuit ſe contentā, & de hoc ſectam ꝓducat, & ꝓbationē. Itē ſiue in ſeyſina fuerit ſiue nō, & ſiue terra pertinens eſſet ad dotē ſiue nō, ipſa ius ſuū de terra illa remiſit & quietū clamauit. ¶2. Itē ꝙ terra non ꝑtineat ad dotē ſuā quia habet plenè dotē ſuā, ſecundū quod ei fuit cōſtituta, & plus habet in dotē q̃ ad ipſum ꝑtinet habendū ſecundū legem & cōſuetudinē regni. Et vnde ipſe hæres tulit breue ad comitatū de admēſuratione quod tale eſt. Et quod de facili ī comitatu terminari nō poterit, ſi mulier dotē habuerit in diuerſis comitatibꝰ, quia licet ſciatur quantū tenuerit in vno comitatu, & quātū valeat tertia pars, & quantū duæ partes, tn̄ ꝑ hoc cōſtare non poterit de valore omniū terrarū quę ſunt in alijs comitatibꝰ, & niſi cōſtiterit de valore omniū terrarū, ſciri nō poterit vtrū plus habuerit vel minus: ideo non poterit fieri amenſuratio niſi ſciatur ꝙ plus habeat quàm ad ipſum pertinet habendum. Igitur vbi plures habuerit terras in diuerſis com̄, oportet quòd procedat amenſuratio in curia domini Regis, & quòd omnes terræ extendantur & apprecientur tam duæ partes quā tertia, & mittantur extenſio & appreciatio Iuſtitiarijs: ſecūdū formā ſupra de extentionibus & appreciationibus faciendis, & ſic fiat amenſuratio in curia domini Regis. Si autem dotem non habuerit niſi in vno comitatu, vicecomes facere poterit amēſurationē, dū tamē iuſtum & per hoc breue. ¶3. Rex vic. ſalutem. Queſtus eſt nobis A. filius vel filia, frater vel ſoror, nepos vel neptis, cōſanguineus vel cōſanguinea & hæres B. ꝙ C. quæ fuit vxor B. plus habet in dotem de libero tenemento quod fuit ipſius B. quondam viri ſui in tali villa (vel in talibus villis) quàm habere debet vel ad ipſam pertinet habendā. Et ideo tibi præcipimus quòd iuſtè & ſine dilatione amenſurari facias totam dotem illam, ita quòd prędicta C. non habeat plus in dotē de hæreditate prædicti A. quàm habere debet, & ad ipſum pertinet habendum ſecundum rationabilem dotem, & quòd prædictus A. habeat de dote illa id quod habere debet, & ad ipſum pertinet habendum, ne amplius inde clamorem audiamus pro defectu iuſtitiæ Teſte &c. Et notandum quòd amenſuratio debet eſſe tam de indebito, quàm ſuperfluo: vt ſi per dominum capitalem mulieri aſſignatum fuerit capitale meſuagium, vel aliquid quod ſit caput baroniæ, ſi aliud ſit de quo dotem poſſit habere rationabilem, auferatur

feratur ei indebitum, & aſſignetur ei debitum, quia licet indebitum aſſignatum fit & ſuperfluum, tamen ſine iuditio eijci non poterit, ab hærede, nec ab alio. ¶4. Cùm igitur vic. breue ſuſceperit, ſumonere faciat mulierem, quòd ſit ſuper terram illam de qua fieri debet amenſuratio coram vic. & coronatoribus ſi intereſſe poſſunt, & coram alijs liberis & legalibus hominibus quos vic. ſecum aſſumere voluerit. Et mulier ſummonita aut venit aut non venit. Si autem non venerit, non ſtatim procedatur ad amenſurationem, ſed capietur terra in manum domini Regis de qua fieri debet amenſuratio, & ipſa interim ſummoneatur cum viro ſuo (ſi virum habuerit). Et quòd terra capi debeat in manum domini Regis, probatur in itinere M. de P. in com̃ Lync. anno decimo Regis H. circa medium rotuli. Omnes enim de quorum iure agitur, præſentes eſſe debent in amenſuratione facienda. Et ſi præſentes non fuerint, quicquid actum fuerit in eorum abſentia reuocabitur: niſi forte per malitiam ſe abſentauerint, vt de termino ſ. T. anno Regis H. ſecundo poſt guerram in com̃ Dorſ. de Hamone de Halmodoſton. Si autem per malitiam ſe abſentauerint, nec venerint, nec ſe eſſoniauerint legittimo modo, poſt ſecundã ſummonitionem & terræ captionem in manum domini Regis, nõ erit vlterius ſuſtinendum, ſed ſtatim procedat vicecomes ad admenſurationem faciendam in odium ſecundæ defaltæ, & facta extentione & appreciatione adiudicet vnicuiq; quod habere debebit. ¶5. Cùm autem partes præſentes fuerint, proponat querens intentionem ſuam verſus mulierem hoc modo, ſecundum formam breuis. A. queritur quòd B. quæ fuit vxor C. plus habet in dotem de tenemento quod fuit ipſius C. patris vel alterius anteceſſoris (vt ſupra) ipſius A. cuius hæres ipſe eſt, quàm ad ipſam pertinet habendum. Et vnde dicit quòd habet in tali villa medietatem vnius carucatæ terræ, ſicut non fuit dotata niſi de tertia parte, vel quòd habet fere totum manerium, vbi non fuit dotata niſi de quadam minima parte. Et de qua tenuit ſe contentam vel multo plus habet in dotem quàm habere debet, vltra tertiam partem, vel medietatem, vel vltra partem, vnde fuit nominatim dotata, & quòd ita fuit dotata ſicut querens dicit & non aliter, ſi mulier negauerit, producere poterit ſectam vel inſtrumentum, vel aliud per quod probare poſſit intentionem ſuam, cùm mulier negauerit, Et quo caſu, oportebit aliquando de neceſſitate recurrere ad conſtitutionem dotis qualiter fuerit conſtituta, vt probato qualiter fuit conſtituta, procedatur in amenſuratione facienda, niſi mulier exceptiones habeat & reſponſiones contra amenſurationem quare non ſit in amenſuratione procedendum. Tollit enim amenſurationem aliquando diuturnitas temporis imperpetuùm, cùm omnis querela & omnis actio iniuriarum limitata ſit infra certa tempora. Tollit etiam amenſurationem voluntas & conſenſus hæredis, qui cùm plenæ ætatis eſſet dotem mulieri aſſignauit, quia ſcienti & volenti non fit iniuria, & ſufficit ſemel voluiſſe, & ſciuit aut ſcire debuit. Item cùm dominus capitalis vel alius dotem aſſignauerit, hæres maior factus aſſignationem illam ratam habuerit per conſenſum, tacitum vel expreſſum: Dum tamen hoc

limitation

hoc probari poſſit. Tacitum, per diſſimulationem per lõgum tempus: expreſſum, ſi expreſſe conſenſerit inſtrumento vel alio modo. Item ſi de amenſuratione agatur, non erit eſtimanda melioratio mulieris quam fecit in dote ſua poſt aſſignationem, tempus enim aſſignationis dotis erit ſpectandum. Item poterit dicere quòd hæres iniuſtè hoc dicit quòd habet plus quàm habere debeat in dotem, quia nihil plus habet quàm rationabilem dotem ſuam ſecundũ legem terræ, & non plus quàm ei fuit conſtituta, licet in meliori quantitate q̃ in dote rationabili, & hoc ꝓbet ꝑ ſectã, vel alio modo ſi poſſit: vt de termino ſancti Michaelis anno regni Regis H. decimotertio incipiente decimoquarto circa medium rotuli. Nota ꝙ habenda eſt ratio meliorationis in amenſuratione facienda. Item dicere poſſit habita ratione ad meliorationem, quòd anno & die quo vir ſuus obijt, non ſufficiebat terra illa quam nunc tenet in dotem plenè ad tertiã partem totius hæreditatis quæ fuit ipſius viri ſui, & ſi poſtea dotem ſuam meliorauit, non debet venire in eſtimationem ſua melioratio. Et ſi hoc probari poſſit, remanebit mulieri dos ſua ſecundum quod fuerit ei conſtituta.

1 ¶ Quid pertineat ad mulierem facta conſtitutione dotis & aſſignatione & de vaſto in dote. 2. Cùm mulier in dote vaſtum fecerit & deſtructionem de prohibendo ne vaſtum faciat. 3. Si non omittat quin vaſtum faciat, forma breuis quod fiat de attachiãdo mulierem. 4. De modo procedendi in huiuſmodi placito cùm poſt dilationes comparuerit. 5. Reſponſio mulieris contra querelam. 6. Fiat viſus de vaſto & fiat inde inquiſitio. 7. Idem reſpondere poteſt ad vaſtum mulieris. 8. Vterquè ponere ſe poſſit in inquiſitionem. 9. Breue de videndo vaſtum per vic. & patriam & remittat inquiſitionem iuſtic. 10. Si mulier de vaſto cõuincatur quæ pœna ſequatur. 11. Breue de apponendo foreſtario. 12. Refert vtrum quis vaſtum fecerit in proprio vel alieno. 13. Quid eſt vaſtum & quid exilium. Cap. 18.

FActa autem dotis conſtitutione & aſſignatione, nihil ꝓprietatis pertinet ad mulierem, niſi tantum ſeyſina & liberum tenementum ad vitam ſuam, & nihil facere poteſt ꝙ aliquam habeat proprietatem, niſi quãdiu ipſam warantizare poteſt, quia ius proprietatis remanet cum ipſo hærede, quia warantus de ſua dote, vel cum alio ad quem ius ꝑuenerit, ſicut nomine eſchaetę, & ratione alienationis & venditionis. Et vnde nihil clamare poterit mulier in dotem ſuam, niſi quòd vti & frui poſſit de rebus dotalibꝰ, ſine vaſto, deſtructione, vel exilio. Rationabile vero eſtouerium capere poſſit in boſcis ad ædificandum, ardendum, claudendum, dum tamen in dote ſua & non extra, vt ſi vaſtum, deſtructionẽ vel exiliũ fecerit vltra rationabile eſtoueriũ, hæres proprietatis, vel alius proprietarius, ſine alicuius iniuria poterit eum impedire. Nec competit mulieri aſſiſa nouæ diſſeyſinæ ſi queratur quòd ꝑ hoc diſſeyſita ſit de libero teñto ſuo, quia tantũ conceditur ei rationabile eſtouerium, quod non extendit ad vaſtũ. Et ſi forte talis impediri non poſſit, recurrendum erit ad ſuperiorẽ. ſ. ad regem, qui præcipiet vic. quòd nõ permittet talẽ mulierẽ vaſtũ facere. Et ſi propter hoc non omiſerit, tũc attachietur mulier quòd ſit coram Rege ad oſtendendũ quare vaſtũ fecerit. Breue vic. dirigẽdum quòd non permittat, tale erit. ¶ 2. Rex vic. ſalutẽ. Præcipimus tibi quòd non

permittas quòd talis mulier faciat vaſtum vel venditionem vel exiliū de terris,hominibus,redditibus,domibus,boſcis,vel gardinis quæ tenet in dotē de hæreditate talis in tali villa, ad exhæredationem ipſius talis, ne amplius &c.Teſte &c.Et hoc faciat tempeſtiuè, ne ꝑ negligentiam damnum incurrat,quia melius eſt in tempore occurrere &c.Et ſi per hoc non omiſerit,attachianda erit per tale breue. ¶ 3. Rex vic.ſalutē. Si talis fecerit te ſecurum de clamore &c.tunc pone ꝑ vadiū & ſaluos plegios talē mulierē &c.quòd ſit coram nobis vel iuſtitiarijs noſtris tali die apud talē locum,oſtenſura quare fecit vaſtum, venditionem,& exilium, de terris, hominibus,redditibus,boſcis,vel gardinis quæ tenet in dotem de hæreditate talis,in tali villa,contra prohibitionē noſtram,& habeas ibi nomina pleg.& hoc breue T.&c.Et ita ſi ad alium diem non venerit, obſeruetr ordo attachiamentorū donec venerit, dum tamē vnicum habeat eſſoniū de malo veniendi poſt primū attachiamentū ſi voluerit. ¶ 4. Cùm autem poſt dilationes comparuerit querens,ꝓponat intentionem ſuā hoc modo. Quòd talis queritur vt parens vel amicus talis minoris,ꝙ cùm talis mulier teneat in tali villa tantam terram nomine dotis, tale facit vaſtū & talem deſtructionem,quòd terram talem vēdiderit,vel ſeruos: domos proſtrauerit,tot,& boſcum vendidit,gardinū extirpauit in prędicta terra ad exhæredationem talis hæredis ad valentiā tanti, et inde producit ſectam &c. ¶ 5. Ad quod poterit mulier multipliciter reſpondere ſic: Et talis mulier venit & defendit vaſtum, venditionem & exilium contra talem,et ſectam ſuam.Et quòd nihil inde vendidit nec aliquid tale fecit ad exhæredationem talis hæredis, & cognoſcere poterit quòd domus ob vetuſtatem corruerit, et ipſa ibi conſtruxit meliores ,vel ſi de boſco cepit aliquid, non cepit ibi niſi rationabile eſtouerium ſuum ad ardendum,ædificandum,& claudendum in terra illa quam tenet nomine dotis, & nō extra . Et quòd nihil amplius cepit, nec alio modo,poterit ſe ponere ſuper inquiſitionem patriæ, licet ſunt quidam qui dicunt quòd contra ſectam querentis poterit ſe defendere per legem,& ſic euadere pœnā:quod eſſe non debet, quia cùm damnum ita factū ſit in re corporali quod manifeſtum erit aſpectibus oculorum,non poterit ꝑ legem defendere quòd non ſit ita, quia ſic eſſet viſus contrarius ſacramento Iuratorum . Melius igitur eſt quòd cùm mulier vaſtum defendat,quòd fiat viſus de re vaſtata contra prohibitionem,& qualitate facti,& quantitate. ¶ 6. Et cùm per viſum & ſacramentum proborum hominū & legaliū de vaſto conſtiterit, emendetur vaſtum.Sed in omnibus obligationibus,& cōtractibus,& ſtipulationibus,quæ conſenſu & animo contrahuntur , ſicut in conuentionibus,promiſſionibus,donationibus, venditionibus, & hm̄odi,ſi tamen ſecta producatur,& ſecta examinata fuerit, & tantū præſūptionē inducat, poterit ille de quo queritur contra ſectam talis ſe defendere per legem, duplicatis ad minus ꝑſonis iuratorū,quia cùm plures ſint in defenſione, dicta eorum maiorem faciunt præſumptionem. Et ſic maior præſumptio vincit minorē.Si autē querens probationem habuerit, ſicut inſtrumenta et chartas ſigillatas,contra huiuſmodi probationes non erit defenſio per legem, Sed ſi in inſtrumento contradicatur , fides inſtrumēti probabitur

per

per patriam & per teſtes. ¶ 7. Poterit etiam mulier reſpondere, quód ſi vaſtum ibi factum ſit, non fuit factum tempore ſuo, ſed tempore alterius s. viri ſui, cuſtodis, vel hæredis ante aſſignationem dotis, quod ſi querens negauerit, veritas inquiratur per patriam. ¶ 8. Cûm igitur neceſſe ſit viſum facere de vaſto, cûm querens ſectam habuerit, & mulier vaſtum defenderit, et vterq; ſe poſuerit ſuper patriam, præcipietur vic. quód aſſūptis ſecum militibus fieri faciat viſum de vaſto illo per tale breue, & quód xij. milites veniant ad certum diē ad certificandū de vaſto illo. ¶ 9. Rex vicecom̄ ſalutem. Præcipimus tibi quód aſſumptis tecum tam militibus quám alijs liberis libere tenentibus, legalibus, & diſcretis hominibus de viſneto tali, in propria perſona tua accedas ad maneriū tale, quod A. quę fuit vxor B. tenet in dotem de hæreditate ipſius B. et eiſdem hominibus habere facias viſum, de domibus, boſcis, & gardinis eiuſdem manerij, tā interiùs, quàm exteriùs. Et vnde prædictus talis queritur, quód prædicta A. contra conſuetudinem regni noſtri vaſtum ibi fecit, deſtructionem & exilium. s. quód in vno boſco tot quercus proſtrauit & vendidit, & etiā domos proſtrauit, & extra terram quam tenet in dotem domum ædificauit, & prætereá quód villanos manumiſit, & terras & redditus vendidit & alienauit, & vnde prædicta A. dicit quód de prædicto boſco nihil cepit niſi rationabile eſtoueriū ſuum, ad ardendū & claudendum, & tot quercus de quibus talia ædificia & talia reparauit. Et per ſacramentum xij. ex prædictis hominibus, qui melius ſciant & velint veritatem dicere, diligēter inquiras, quod vaſtum & quod exilium ibi factum fuerit, & in quibus rebus, & quid, & quantum captum fuit in boſco illo, et ad quid, & ꝑ quē, & vtrum prædicta A. vaſtum ibi fecit poſtquàm boſcus ille deuenit in manus ſuas, vel ſi alius inde vaſtum fecit ante tempus ſuum. Et inquiſitionē quam inde feceris ſcire facies iuſtitiarijs noſtris, etiam tali die euidēter, diſtinctè, & aperte, ſecundum quod per ſacramēntum prædictorum xij. hominum facta fuerit, per litteras tuas ſigillatas, & per quatuor legales & diſcretos homines, ex illis per quorum ſacramentum inquiſitionem illā feceris, & habeas ibi &c. Teſte &c. ¶ 10. Si autem in boſco aliquo factum fuerit vaſtum & deſtructio, & mulier inde ꝑ inquiſitionem conuincatur, talis erit ei pœna infligenda, & in tantum erit coarctanda, quód de cætero nihil capiat in boſco illo niſi (per viſum foreſtariorum hæredis) rationabile eſtouerium ſuum, & talis ſeruitus illæ imponetur ad pœnam, ſecundū quod probatur in rotulo de termino ſancti Michaelis ann̄ regni regis H. tertio incipiente quarto in comitatu Norff. de Thoma de le Encueyſe & Matilda vxore eius, & ſimiliter de termino P. anno regni Regis H. nono in comitatu Norff. de Margeria de Raylie, vbi de conſilio curiæ propter vaſtum appoſitus fuit foreſtarius. Et quód foreſtarius apponi debet propter vaſtum & tranſgreſſionē mulieris, probatur in rotulo prædicto, & de foreſtario apponendo fiat tale breue. ¶ 11. Rex vicecom̄ ſalutem. Scias quód propter deſtructionem quæ facta eſt in boſco & in terra quam A. de N. tenet in dotem in tali villa de hæreditate B. de N. prouiſum eſt in curia noſtra coram Iuſtic. noſtris, quód idem B. apponat foreſtarium ſuum ad prædictum boſcum cuſtodiendum, ita quód prędicta

A. non habeat in eodẽ boſco niſi rationabile eſtoueriũ ſuũ ad ardendũ, ædificandũ,& claudendũ, tantum ſuper eandem terram quam ipſa tenet in dotem de hæreditate ipſius B.in eadem villa,& hoc nullo modo niſi ꝑ viſum & liberationem foreſtariorũ ipſius B.Si autem in terris, domibus, gardinis vel paſturis incorrigibilis exiſtat,tunc addatur clauſula iſta: ꝓuiſum eſt etiam in eadem curia noſtra quód prædictus B.apponat ſibi ſeruientẽ ſuum ad curam capiendã,ne eadẽ A. deſtructionẽ faciat in domib⁹, gardinis,& paſturis, & quòd non capiat de hominibus eiuſdẽ terræ niſi rationabiles exitus,& ſeruitia,quæ facere debent & ſolent.Et ideo tibi ꝑcipim⁹ ꝙ non impedias prædictũ B. quin poſſit ibi apponere foreſtarium ſuum,& ſeruientẽ ſuũ,ſecundũ quod prędictũ eſt,ne pro defectu tui inde clamorẽ audiamus Teſte &c. ¶ 12. Et refert vtrũ quis vaſtũ faciat in proprio aut alieno,& eſt propriũ & magis propriũ, & eſt alienũ & magis alienũ.Magis propriũ,vt ſi quis habeat in fundo ſuo ius poſſeſſionis & proprietatis,in quo ſi vaſtum faciat non erit tale vaſtũ alicui iniurioſum,licet ſibi damnoſum, niſi ſeruitus cõſtituatur ꝑ modum donationis ne poſſit. Item eſt proprium,vt ſi quis teneat ad vitam ſuam tantum,vbi tenens habuerit liberum tenementum tantûm, & alius proprietatẽ, & ſic vtitur tenens quodammodo in ꝓprio quoad rationabile eſtoueriũ propter liberum teñtum,& ſic non facit vaſtum, nec iniuriam vtendo per menſuram: Sed ſi menſuram excedat vtendo,& capiendo vltra rationabile eſtoueriũ ſuum,vtitur quaſi in alieno, & ſic erit vaſtum iniurioſum, niſi vaſtum ita modicum fuerit,propter quod non ſit inquiſitio facienda,vt de termino ſ.T.añ regni regis H.decimoquinto in comitatu Bed. de Petro Peyiure. Et quid debeat adiudicari ad vaſtum,& quid non, propter magnitudinẽ & paruitatẽ, habet quælibet patria ſuum modũ, conſtitutionẽ, & cõſuetudinem. Eſt etiam quaſi alienũ,vt ſi quis fundum habuerit in manu ſua ratione cuſtodiæ,in qua quidem non habet nec ius proprietatis, nec ius poſſeſſionis,niſi tantum nudum dominium cũ poſſeſſione,ſi vaſtum fecerit,facit vaſtũ quaſi in alieno.Et ideo ſi de vaſto conuincatur, amittit cuſtodiam & reſtituet dãna, & det domino regi miſericordiam, quod non eſt in muliere ſi de dote ſua fecerit vaſtum, quia dotem non amittit, ſed cuſtos vel curator ei adiungatur, qui impediat ne faciat, & damna debet refundere.Et eſt magis alienum,vbi quis cûm nihil horum habuerit, vaſtum fecerit in alieno,ſine licentia & voluntate eorum quorum res fuerit. Et tale vaſtum cùm ſit ita iniurioſum, cùm ſit quaſi Roberia, vertitur in nouam diſſeyſinam,vel in tranſgreſſionem,ſecundum quod præſumptor dixerit tenementum illud eſſe ſuum vel non. ¶ 13. Item de hoc quod dicit vaſtum & exilium, ſciendum quòd non ſunt referenda ad eundem intellectum,ſed vaſtum & deſtructio fere idem ſunt,quia conuertibiliter ſe habent vaſtum & deſtructio,& vaſtum idem eſt quod deſtructio & ecõuerſo, & ſe habent ad omnem deſtructionem generaliter. Exilium vero dici poterit generaliter, vbi quid ſit ad magnam deformitatem curiæ & capitalis meſuagij, vt ſi quis domos proſtrauerit & vendiderit, hoc erit ad magnam deformitatem, vt ſi inhabitatores manſionẽ habuerint derelictam. Item ſi arbores & pomaria creſcentia in curia, vel circa domos

pro-

proſtrauerit, & extirpauerit, quod erit ad graue damnum & maximam deformitatem.

1 ¶Si cuſtos vaſtum fecerit in alieno, ſicut in terra quam tenuit nomine cuſtodiæ, breue ne faciat. 2. Si cuſtos de vaſto conuincatur quæ pœna ſequatur. Cap.19.

CVm autem cuſtos vaſtũ fecerit in cuſtodia ſua quaſi in alieno, præcipiatur vicecomiti ꝙ nõ ꝑmittat talem vaſtum facere vel exiliũ &c. per tale breue. Rex vic.ſalutẽ.Præcipimus tibi quòd non permittas quòd talis vaſtum faciat,venditionem,vel exiliũ,de terris &c. (vt ſupra) quæ habet in cuſtodia de hæreditate talis in tali villa ad exhæredationẽ &c.et ſic fiat attachiamentum vt ſuperius. Vel ſic: Si talis fecerit te ſecurum &c.pone per vadium &c. D . quòd ſit tali die ad reſpondendum B. quæ fuit vxor C.matri B.filiæ & hæredi ipſius C . quare fecit vaſtum &c. vt ſupra . Et ita obſeruetur ordo attachiamentorum , vt ſupra, in actione perſonali. Et notandum quòd ad vaſtum iudicari debet ſi mulier in dote ſua,vel cuſtos in cuſtodia ſua,terras,redditus,ſeruos,vel alias res hæreditarias vendiderit,vel alienauerit,vel ſi ſeruos manumiſerit, vel plus æquo talliauerit,per quod deſtruantur.Item ſi domos proſtrauerit & alibi inde ædificauerit,vel ſi eas combuſſerit,& non caſu fortuito . Item ſi boſcũ vel gardinum, in toto vel in parte extirpauerit . Item quicquid inde captum fuerit,datum, venditum, vel abductum, & alibi ædificatum, & quicquid extra terram aſportatum fuerit, ſed refert vtrum magnum fuerit vel modicum, ſecundum quod ſupradictum eſt. Non autem debet ad vaſtũ iudicari quod captum fuerit ad reparationem domorum vtilem & neceſſariam,cùm per hoc melioretur hęredis conditio. Et ſi quid fiat conſimile.

¶ 2. Cùm autem cuſtos vaſtum faciat in cuſtodia ſua & inde conuincatur(non refert vtrum ante prohibitionem vel poſt)talem pœnam incurret.ſ.inprimis amittet cuſtodiam & in miſericordia domini Regis remanebit, & damna reſtaurabit . Et quòd ita ſit, inueniri poterit inter placita quæ ſequuntur Regem anno regni ſui viceſimo de Iohanne de Daco & filia & hærede Iohannis de Bray coram I . de Lacy in comitatu Lync. & w.de Ralegh.

1 ¶Mortua muliere ad quem reuertitur dos. 2. Si hæres donationem fecerit in vita mulieris & attornauerit mulierem donatorio. 3. De dote data viuente vxore quæ dotem tenuit, et cuius ſeruicium attornatum fuit donatorio & ſic non ad hæredem. Cap.20.

MOrtua muliere ſeyſita de dote ſua,ſtatim reuertatur dos ſua ad hæredem proprietarium,vel ad aliũ qui fuerit loco hæredis,niſi forte hæres dotem in vita mulieris alienauerit,vel donationem fecerit, vel venditionem de duabus partibus,& poſtea attornauerit emptori, vel donatorio ſeruiciũ mulieris , & attornauerit eã ꝙ ſit intẽdens donatorio, vel emptori ſicut warrãto de dote ſua,quo caſu ſi attornauerit ſe,& ſeruiciũ ſuũ,ſequunẽ dos & ſeyſina ſua poſt mortẽ ei⁹ ius & ꝓprietatẽ q̃ ſũt in donatorio vel emptore.Itẽ non reuertiẽ ad hæredẽ (vt ſupra dictũ eſt) in parte

parte, dos poſt mortem mulieris vbi mulier dotem nominatam vel non nominatam recuperauerit verſus hæredem, qui terram warrantizauit verſus mulierem, & mulier recuperauerit, & hæres nihil habeat de quo eſcambium facere poſſit ante mortem mulieris. Et ideo per iudicium reuertetur dos ad donatorium vel ad emptorem,& non ad hæredem,propter ius merum quod ipſi habent. Si autem cùm hæres donationem fecerit de duobus partibus, & ſeruicium mulieris attornauerit, & hæres qui dedit & vendidit ſe intruſerit in terram illam contra chartam & donum & factum proprium,conſulitur emptori ſiue donatorio per tale breue de ingreſſu. ¶ 2. Rex vicecom̃ ſalutem, præcipe A. quòd iuſtè & ſine dilatione reddat B. tantam terram cum ꝑtinentijs in tali villa, quam clamat eſſe ius ſuum ratione doni quod idem A. ei fecit ꝑ chartam ſuam, vt idẽ B. dicit, in quam idem A. non habet ingreſſum niſi ꝑ hoc quòd ſe intruſit in terram illam contra chartam & donum ſuum, poſt mortem talis mulieris qui terram illam tenuit in dotem de prædicto B. & ſeruicium ei inde fecit tota vita ſua, & quod ad prædictum B. reuerti debuit poſt mortem prædictæ mulieris ratione doni ipſius A. vt idem B. dicit, vel aliter ſi donator obierit & donatorius,& extraneus ſe intruſerit,& hæres donatorij petierit fiat ei tale breue. ¶ 3. Rex vicecom̃ ſalutem. Præcipe A. ꝙ iuſtè & ſine dilatione reddat B. tantam terram cum ꝑtinentijs ín tali villa, quã clamat eſſe ius ſuum ratione doni quod C. pater D. fecit E. patri prædicti B. cuius hæres ipſe eſt,& in quam idem A. non habet ingreſſum niſi ꝑ talem mulierem, quæ ſe intruſerit in terram illam poſt mortem talis alteri⁹ mulieris, quæ terram illam tenuit in dotem de E. patre ipſius B. cuius hæres ipſe eſt,& ſeruicium ſuũ ei inde fecit tota vita ſua, & quæ ad prædictũ B. reuerti debet poſt mortem prædictæ mulieris ratione doni quod prædictus C. ei inde fecit vt idem A. dicit. Et niſi fecerit &c. et ſic reuertitur dos.

¶ Tractatus ſeptimus

Libri quarti, in quo tractatur De Ingreſſu.

(.·.)

1 *¶ Vbi locum habet iſta actio. 2. Breue ſi quis dimiſerit ad terminum qui præterijt. 3. De modo procedendi in huiuſmodi placito. 4. Si reſpondeat tenens ꝙ non per talem nominatum in breui ſed per alium talem. 5. Breue ſi Iuratores venire debeant coram Iuſtitiarijs.*

Cap.1.

DIctum eſt ſupra de cauſa poſſeſſionis, quæ per aſſiſas & recognitiones terminantur: nunc autem dicendũ de cauſa proprietatis, quæ terminatur per Iuratam ex teſtimonio & probatione eorum, qui probare poſſunt de viſu ſuo proprio & auditu. ſ. vbi quis ſeyſinam ſuã propriam petierit, vel alicuius anteceſſoris ſui, quam de voluntate ſua de aliqua re ad terminum annorum vel ad

ad terminum vitæ alijs dimiſit,& quæ poſt terminum præteritum ad ipſũ reuerti debeat,& vbi locum non habeat aſſiſa nouæ diſſeyſiuæ,quia contra voluntatem ſuam & iniuſtè non eſt diſſeyſitus,nec etiam aſſiſa mortis anteceſſoris,quia anteceſſor ſuus non obijt ſeyſitus vt de feodo in dominico ſuo,quia alius inde habuit liberum tenementũ qui rem illam tenuit ad vitam,quod quidem aliter eſſet ſi ad terminũ annorum,quamuis centum quæ vitam hominum excederet. Et non ſolum locum habet iſta actio verſus eum qui rem ita receperit ad terminũ,verum etiam contra omnes qui talem habent ingreſſum, quatenus gradus & tempus ꝑmiſerint. Non enim excedit tertiam gradum,nec tempus quod excedit teſtimonium de viſu & auditu. Item non ſolum locum habet verſus eos qui per tales habent ingreſſum, ſed locum habet verſus alios qui ingrediuntur per tales, & qui rem transferre non poſſunt ſine conſenſu aliorum, licet aliquod ius habet transferendi: vt canonicus ſine aſſenſu epiſcopi & capituli. Item ſi vxor ſine conſenſu viri,& econuerſo ſi vir ſine conſenſu vxoris, ſi Abbas ſine conſenſu capituli. Item ſi Celerarius,clericus,vel alius procurator ſine conſenſu Abbatis vel Prioris, vel aliorum quorum cõſenſus requiri debet in tranſlatione facienda. Item locum habet hæc actio verſus omnes qui ingreſſum habent per tales qui transferunt & qui liberum tenementum non habent nec ius transferendi, niſi ꝙ ſunt in nuda poſſeſſione & nomine aliorum, & transferunt contra voluntatem dominorum,vt cuſtos,vel balliuus,dum aliquis fuerit infra ętatem,vel abſens,vel in priſona,vel non ſanæ memoriæ,vel alio modo,ſecundum quod inferius plenius dicetur. Et notandũ quòd hec dictio (terminus) large ſe habet,& ad terminum vitæ,& ad terminum annorum qui præterijt. Et ſciẽdum quòd ille qui ad terminum annorum dimittit,quamuis longiſſimũ, dum tamen ꝓbari poſſit ingreſſus ex teſtimonio viſus & auditus, retinet ſibi dominium,proprietatem,feodum,& liberum tenementũ,ſi hæc omnia priùs habuerit,vel quædam eorum, ſecundum quod prius habuerit. Nihil enim transfert ad firmarium ad firmam niſi quod vti poſſit & frui s.habere vſum & percipere fructum. Et vnde bene poterit proprietarius hæc omnia ad aliũ transferre,quæ ſibi retinuit,ſine iniuria firmarij, quod ſi non fecerit, hæc omnia transfert ad hæredes ſuos. Item notandum quòd iſtæ dictiones (ad terminum qui præterijt) generales ſunt,& terminare poſſunt plures caſus ſpeciales, & in narratione facti ſuppleri poterit quod minus dictum eſt in breui,& cùm generale ſit, priùs dicatur de eo. Forma breuis talis eſt. ¶ 2. Rex vicecomiti ſalutem. Præcipe A. quòd iuſtè & ſine dilatione reddat B. tantum terræ cum pertinentijs in tali villa, quod idem B. ei dimiſit ad terminum qui præterijt (vt dicit) et niſi fecerit & B. fecerit te ſecurum de clamore ſuo proſequendo tunc ſummoneas per bonos ſummonitores præfatum A. quòd ſit coram iuſticiarijs noſtris &c. ad primam aſſiſam cùm in partes illas venerint, oſtenſurus quare non fecerit. Et habeas ibi ſummonitores & hoc breue Teſte &c. ¶ 3. Qualiter autem tenens ſummoniri debeat,& ſi non venerit ad ſummonitionem,qualiter defalta puniri debeat,infra dicit̃ pleniùs in actionibꝰ realibus. Poterit autem ſe eſſoniare ſi voluerit de malo veniendi,

esson' de malo lecti et non de malo lecti, quia nũquam locum habebit eſſoniũ de malo lecti, niſi breue de ingreſſu per narrationem vertatur in breue de recto, propter longiſſimum ingreſſum, qui probari non poterit per viſum proprium alicuius & auditum ſed alienum, & vbi agi oportet de neceſſitate de mero iure per magnam aſſiſam vel per duellum. Et cúm breue de ingreſſu incipiat eſſe alterius naturæ quâm primò fuit.s. breue de recto, merito debet habere omnia quæ breue habet cuius naturam ſequitur in narratione, & vice verſa, ſi contingat quòd per narrationem vertatur breue de recto in breue de ingreſſu, deſinit habere naturam breuis de recto, & ſic amittet eſſonium de malo lecti ratione præmiſſa. Sed ſi cûm breue de recto per narrationem incipiat eſſe breue de ingreſſu, & petens narrationem ſuam propoſuerit & fundauerit, & paratus ſit ꝓbare eam per patriam, tamen in voluntate tenentis eſt vtrum ponere ſe voluerit in Iuratã de ingreſſu tali vel non, cùm tria habeat remedia .s. defendendi ſe per duellum, vel ponendi ſe in magnam aſſiſam de iure, vel in Iuratam de ingreſſu. Sed cùm in voluntate tenentis ſit eligendi quam iſtarum viarum voluerit, nõ priùs fiet breue de recto breue de ingreſſu, quâm tenens elegerit defendere ſe per Iuratam cõtra ingreſſum: vt ſi Abbas, prior, vel alius petierit verſus aliquem per breue de recto aliquam terram vt ius eccleſiæ ſuæ, vel alius vt ius ſuum per verba de recto & vt de iure mero, et adijciat in fine clauſulam iſtam. Et in quam non habet ingreſſum niſi per talem prædeceſſorem vel anteceſſorem ſuum qui terram illam ei dimiſit ad certum terminum &c. vel ſi aliquis dicat. Et in quam non habet ingreſſum niſi ꝑ talem quæ fuit vxor talis, quæ terram illam tenuit in dotem de dono talis, cuius hæres ipſe petens eſt, & quamuis tempus breuis de ingreſſu hoc permiſerit, non tamen ꝓpter hoc vertitur breue de recto ad breue de ingreſſu, ſed in ſuo ſtatu durabit per omnia, niſi tenens gratis ſe poſuerit in Iuratã de ingreſſu. Vertitur quandoq; econuerſo, per narrationem breue de ingreſſu ad breue de recto, de neceſſitate & non de voluntate: quandoquè propter longiſſimum ingreſſum, quandòq; propter donum & feoffamẽtum. Propter longiſſimum ingreſſum, qui probari non poſſit de alicuius viſu ꝓprio vel auditu ſed alieno, ſicut de viſu patris & auditu qui iniũxit

Evidence filio: quo caſu propter neceſſitatem, & alterius probationis defectum, oportet quòd tenens ſe ponat in magnam aſſiſam, vel defendat per duellũ. Vt ſi ingreſſus longinquus ſit de tempore H. regis aui vel infra vſq; ad tẽpus aſſiſę mortis anteceſſoris, vt ſi dicatur. Et vnde A, non habet ingreſſũ niſi ꝑ B. qui non niſi cuſtodiam inde habuit cum C. cuius hæreditas terra illa fuit, & quæ fuit ius prædictę C. matris B. vxoris eius qui petit, & ꝑ quam prædictus talis & vxor eius qui petunt clamant terram illã & poſtea ſic. Et vnde prædicta talis auia fuit ſeyſita in dominico ſuo vt de feodo & iure tempore talis Regis capiendo inde expletia &c. et de tali deſcendit ius &c. ſicut ꝑ breue de recto. Et quo caſu oportet quòd tenens ſe ponat in magnam aſſiſam vel defendat ſe per duellum in defectu alterius probationis, niſi ſit qui dicat quòd breue cadere debeat propter tempus & longiſſimum ingreſſum. Si autem in tempus permiſerit, tenẽs habebit electionem ponendi ſe in iuratam de ingreſſu, quouſquè ſe poſuerit in magnam

magnam aſſiſam vel ſe defenderit ꝑ duellum. Ponere autem ſe poterit in iuratam per hęc verba. Defendere enim poterit talem ingreſſum, & quòd nullum habet ingreſſum per talem, quia antequàm talis aliquid inde haberet, fuit ipſe tenens ſeyſitus ꝑ aliũ talem, & ita quòd per prędictam auiam nullum ingreſſum habuit ſicut ipſe petens dicit, & peruenire poterit ad inquiſitionem ſi tempus permiſerit de ingreſſu, ꝑ hæc verba, ſcilicet ſi prædictus talis tenens aliud ius vel aliũ ingreſſũ habuit in prædictam terram, quàm per ipſum talem &c. qui terram illam dimiſit B. vxori de hęreditate A. &c. vel qui terram illam ei dimiſit de hæreditate talis vxoris ſuę, vel alio quocunquè modo &c. Item quòd breue de ingreſſu vertitur ad breue de recto, vbi contra ingreſſum de termino, opponitur feoffamentum ſicut propter tempus longiſſimũ, videri poterit in itinere w. de Ralegh in comitatu North. de Petro de Galdington, qui petijt terram verſus w. de Breton per breue de ingreſſu, & vbi w. defendit talem ingreſſum, & dixit quòd habuit ingreſſum per anteceſſorem illum de cuiꝰ ſeyſina idem Petrus petijt terram illam, qui de terra illa feoffauit eum tenẽdum pro homagio & ſeruitio ſuo, & quòd tale fuit ius ſuum per feoffamentum & non ꝑ talem ingreſſum, poſuit ſe in magnam aſſiſam, & proceſſit aſſiſa, quia clamauit tenere per feoffamẽtum per hæc verba, ſcilicet: vtrum ipſe maius ius habeat in terra illa vt in illa quam talis anteceſſor prædicti Petri ei dedit pro homagio & ſeruitio ſuo, an idem Petrus tenendi eam in dominico. Ad idem facit de termino P. anno regis H. decimo quarto in com̃ wiltoñ de Radulpho de Moigne, quia tenens locutus fuit de feoffamento anteceſſorum petentis de tempore L. annorum, vbi excedit tempus aſſiſa mortis anteceſſoris, ſtatim deſinit eſſe breue de ingreſſu, propter longiſſimum temporis ingreſſum niſi ex neceſſitate vt infra. Item de hac materia inueniri poterit in rotulo de termino ſanctę T. anno regis Henrici quarto in comitatu Eborum de Petro de malo lacu & Iſabella vxore eius petentibus, & de priore de .ſ. Oſwaldo tenẽte. Si autem tenens omninò non venerit, nec per ſe, nec ꝑ attornatum ſuũ, tunc capiatur terra in manum domini regis per magnum Cape, quod tale eſt, vt infra de actionibus realibus, & ibi breue. Et ſi vlterius aliam fecerit defaltam, tunc procedatur contra ipſum poſtquam comparuerit ꝑ paruum cape, & tunc fiat vt ibi. In fine autem cùm tenens comparuerit: vel excipere poterit cõtra breue, vel cõtra ꝑſonã petentis, vel alio modo multis de cauſis & multis rationibus, vt infra de exceptionibus pleniùs, cùm petens intentionem ſuam propoſuerit, fundauerit, & probauerit, ſecundum quoſdam. Non enim ſufficiat dicere quòd tenens talem habuit ingreſſum ſicut ipſe dicit, niſi docere poſſit quòd ad ipſũ ꝑtineat actio, & ꝙ ad ipſũ debeat res reuerti poſt terminũ, ratione ſeyſinę ãteceſſoris ſui, de cuius ſeyſina fecerit mentionẽ, nõ tamẽ narrare debet ſicut per breue de recto, niſi ita ſit quòd breue de ingreſſu verſũ ſit in brẽ de recto. Sufficit enim ſi dicat, peto tantã terrã vt ius meũ poſſeſſoriũ ſi ad vitã tenuerit, vel vt hæreditatem ſi teneat in feodo, & in quam talis non habet ingreſſum niſi per talem &c. quia ſufficit iſta narratio tantùm ad ſeyſinã in iudicio poſſeſſorio: vt ſi ille dederit ad terminum, vel in feodo, qui nõ

 tenue-

tenuerit niſi ad vitam quacunq; ratione.Si autem mentionem fecerit de vſu & expletijs,& in dñico ſuo vt de feodo,reſpõderi poſſit ſicut ad breue de recto, & poſſet tenens ſe defendere per duellum vel magnam aſſiſam quod in hoc breue locum non habet. Poteſt etiam tenens defendere ius petentis & talem ingreſſum per talẽ, & dicere quôd non habet ingreſſum per talem de quo breue loquitur,immo per aliũ talem,& inde ſe ponat in inquiſitionem,& fiat tale breue de inquirendo veritatẽ, niſi tenens ita eſſe cognouerit ſine inquiſitione. Forma breuis talis erit, ſi fieri debeat inquiſitio in comitatu. ¶4. Rex vic.ſalutẽ.Præcipimus tibi quòd venire facias coram te & coram cuſtodibus placitorum coronæ noſtrę in pleno comitatu tuo duodecem tam milites quàm alios liberos, legales, & diſcretos homines de viſneto tali,per quos rei veritas meliùs ſciri poterit,& qui A.de N.nulla affinitate attingant,& etiã qui nullo modo ſũt eſſoniabiles,ad recognoſcendum ſuper ſacramentum ſuum,ſi prædictus A. aliud ius vel alium ingreſſum habuerit in talem terram cum pertinentijs in tali villa,quàm per B.fratrem C.cuius hæres ipſe eſt,qui terram illam ei dimiſit ad terminum qui præterijt,vel ſi A. ingreſſum habuit ꝑ D. qui terram illam dedit in feodo (vt idem A.dicit)quia tam prædictꝰ A. quàm prædictus C. poſuerunt ſe inde in iuratam illam.Et inquiſitionem quam inde feceris ſcire facias iuſtic. noſtris apud w. ad talem terminum euidenter, diſtinctè,& aperte per literas tuas ſigillatas ſigillo tuo, & ſigillis prædictorum cuſtodum placitorum coronæ noſtræ , & per duos vel quatuor ex illis per quorum ſacramentum inquiſitionem illam feceris,& habeas ibi hoc breue & nomina eorum per quorum ſacramẽtum inquiſitionem illam feceris.Et ita per affirmationem petentis & contradictionem tenentis fit diſcuſſio per patriam de veritate , & ſecundum hoc aut remanebit tenens in ſeyſina quouſq; petens ſibi perquiſiuerit per breue de recto,vel petens recuperabit ſeyſinam ſuam per inquiſitionem. Si autem fieri debeat inquiſitio coram iuſtitiarijs & non in comitatu,tunc fiat hoc modo. ¶5. Rex vicecomiti ſalutem . Præcipimus tibi quòd venire facias coram nobis vel coram iuſtitiarijs noſtris apud weſtmonaſterium duodecẽ &c.ad recognoſcendũ &c. ſi &c. quia tã &c. & interim terram illam videant, & ſe inde interim certificent,quòd nos vel iuſtitiarios noſtros ad præfatum terminum pleniûs inde certificare poſſunt,& habeas ibi nomina recognitorũ,& hoc breue T. &c.

1 ¶ *De reſponſione & exceptionibus tenentis contra petentem.* 2. *Cùm partes in iuditio cõparuerint.* 3. *De exceptione contra ingreſſum & ꝙ tenens poterit renuntiare exceptioni ſi per aliũ quàm per eũ qui in Breui nominatur & warentũ licet hoc ſit ſeipſum* *Cap.2.*

DIctum eſt ſupra cùm petens intentionẽ ſuam ſimpliciter propoſuerit, & tenens contra intentionẽ ſuã excipere noluerit,ſed ſimpliciter poſuerit ſe in iuratã de ingreſſu.Nũc autẽ dicẽdũ eſt ſi tenẽs excipere voluerit contra intentionẽ, inprimis neceſſe eſt ꝙ petens intentioni ſuæ fundamentũ imponat.s.ꝙ doceat ad ipſũ pertinere actionẽ,quia ipſe tradiderit ad terminũ,vel aliquis anteceſſor ſuus cuius hęres ipſe ſit.

Et

Et non ſufficit quòd doceat rem ita eſſe traditam ꝑ ipſum, vel anteceſſores ſuos, niſi oſtendat quód tenẽs talẽ habuerit ingreſſũ,& ꝑ tales, ſicut ipſe dicit.Itẽ non ſufficit ita ꝓponere & fundare intentionẽ ſuã,niſi propoſitã & fundatã ꝓbauerit, cùm ſimplici voci alicuius non ſit fides adhibenda, ſecundũ quod ꝓbatur in itinere epiſcopi dunholm̃ & M.de P.in com̃ Eborũ anno regni regis H.3. de Agheuilda Murdac. ¶2. Conſtitutis igitur partibus in iuditio,aut habet petens ꝓbationẽ aut nõ habet vel non niſi ſectam tantũ,quæ non inducit niſi tantum præſũptionẽ, & quæ nõ ſufficit,quia in cõtrariũ admittit defẽſionẽ ꝑ legẽ.Si autẽ nullã õnino habuerit ꝓbationẽ ꝑ ſe,videtur quòd tenens non habet neceſſe ei in aliquo reſpondere ꝓpter defectum ꝓbationis, quia poſſit deficere ꝓbatio licet nunquam deficiat ius,ſecundum quod probatur in itinere epiſcopi Dunholm̃ & Mart̃ de Pateſhul in comitatu Eborum anno regis. H.3. de Reginaldo Murdaker. Et quòd cadit breue videtur, niſi ſit qui ſuſtineat, quòd de gratia iuſtic.poſſit & debeat ei ſubueniri ꝑ iuratam patriæ , ſed cum cauſæ cognitione, vel quia forte inſtrumenta probationis deperdita ſunt,vel quia illa ad probationem ſuam faciendam ad manum non habuerit, vel ſine difficultate habere non poterit . Quo caſu dabitur alius dies,vt de termino Paſche anno regis Hẽrici decimo quarto in comitatu Dorſ.de Matilda quæ fuit vxor Stephani de Boſco &c. Si autem inſtrumentum probationis protulerit de termino & de dimiſſione,& ei cõtradicatur,probetur veritas inſtrumenti per teſtes & per patriam , qua probata, adhuc erit neceſſe probare ingreſſum & terminum præteritum,ſed contra excipiatur,alioquin invtilis erit actio. Si autem inſtrumentum ab initio concedatur,& tenens excipiat de feoffamento,vt ſi cõcedat quòd primò receperit ad terminum,& quòd infra terminum datum ſit ei tenementum in feodo.Si petens feoffamento contradicat & chartę,procedet inquiſitio de feoffamento per teſtes & per patriam.Et quo caſu ſi feoffamentum ſufficiens ſit & bonum, retinebit tenens,& ſic terminabitur negotium.Si autem feoffamentum nullum,ſic recuperabit petens ſine aliquo regreſſu quem tenens habere poſſit ad terminũ, quia in eo quód ſe tenuerit ad feodum, tacite termino renuntiauit. Si autem petens pro ſe nullam habeat probationem niſi ſimplex dictum,& ſimplicem vocem de dimiſſione & termino, & tenens ex abundanti (licet ad hoc non teneretur) proferat chartam de feoffamento quæ dedici non poteſt,tenens in ſeyſina ſua remanebit: vt de vltimo itinere M.de P. in comitatu Suff. de wilhelmo de wanham & Matilda vxore eius , nec etiam tenens ſiue petens audiendus eſſet,ſi ſe ponere vellet ſuper patriam de ingreſſu ſuo,cũ nullam habeat pro ſe præſumptionem,nec contra chartam (vt videtur) reſpondere poterit,quæ proponitur in modum exceptionis , cúm actio ſua non teneat ſuper principali.Item eſto quòd petens dicat quòd tenẽs non habeat ingreſſum niſi per A. & tenens reſpondeat & dicat quòd ingreſſum habeat per ipſum petentem, vel aliquem anteceſſorẽ ſuũ qui dederint, recognouerint, vel remiſerint per chartam ſuam , quæ probata hoc teſtetur.Si petens cûm ad chartam reſponderit illam concedat, & ꝙ facta fuit,ſed tali tempore quòd valere non debet, quia cognoſcit char-

tam quocunquè modo,& qualitercunquè chartam conceſſerit,per conſequens ingreſſum ꝑ talem petentē.s.ſeipſum vel anteceſſorem ſuū qualitercunq;, & non ꝑ eum quem petens nominat in breui ſuo, & ideo cadit actio,& tenens ſine die,& petens ſibi ꝑquirat ꝑ aliud breue:vt de itinere w. de Ralegh in com̄ warr̄ de Hugone de Cayel Mareſthorp.Et cū obiectum fuerit feoffamentum,& excipiatur contra chartam a petente, vbi probationem habuerit de ingreſſu,vel ſaltē præſumptionē, & vterq; ſe poſuerit in iuratam, tunc fiat recognitio per hæc verba. Ad recognoſcendū videlicet ſi prædictus A. aliud ius, vel alium ingreſſum habuit in prædictam terrā quâm ꝑ prædictum B.qui terram illam ei dimiſit ad terminum qui præterijt,vel ſi idem A. ingreſſū habuit in prædictā terrā per eundem B. qui terram illam ei vendidit vel dedit in feodo per chartam ſuam vt idem A.dicit. Et vnde etiam cognoſcit quód prædictus B. terrā illā primò ei dimiſit ad terminum , & durante termino illam ei dedit in feodo per chartam ſuam . Et ferè per eadem verba fieri poterit recognitio,ſi partes abſq; probatione vel inſtrumentorum exhibitione ſe gratis poſuerint in iuratam.Item excipi poterit cōtrā p̄etentem quòd alius maius ius habet q̄ ille qui petit. Item quód alius dimiſit & nō ille de quo fit mētio in breui ꝑ errorem.Item quòd terminus non præterierit & ſi terminus præterierit quantùm ad primum inſtrumentum & primam conuentionem,prorogatus fuit terminus per aliam cōuentionem & ꝑ aliud inſtrumentum, quod quidē ſtatim exhibeat. Item excipere poterit contra petentem quòd terminus excedit tempus aſſiſæ mortis anteceſſoris,& ideo quòd deficit probatio.Et infinitæ ſunt exceptiones de quibus non eſt neceſſe hic facere mentionem,quia de illis inferiùs pleniùs dicendū erit. ¶ 3. Cùm autem tenens excipiat, & dicat quód non habet ingreſſum per talem de quo breue loquitur, immo per alium talem, ſi petens hoc dedicere non poſſit, vel ſi negauerit & recognitum ſit per iuratam quòd ſic,cadit breue, quia non conuenit veritati. Sed re vera bene poterit tenens (ſi voluerit)renuntiare illi exceptioni contra breue, & ſuſtinere breue (& hoc erit potius ad damnum ſuum quàm ad commodum) & warantum vocare alium quám illum qui in breui nominatur. Sed ad hoc arctari non poterit niſi velit gratis renuntiare exceptioni. Et quòd ita facere poſſit ſi velit, probatur in rotulo de termino.Volunt tamen quidam arctare tenentem quòd ipſe alium talem quem nominauit, vocet ad warantum, quod non eſt concedendum, quia ſi teneretur talem vocare ad warrantum præciſē & warantizaret , ita poſſet ille alium vocare , & ille alius tertium, & ſic in infinitum vſquè ad mille.Et ſi ſic , non limitaretur breue de ingreſſu infra ſuos limites & ſuos gradus: nec habet tenens neceſſe vocare talem ad warantum, cùm cadit breue per exceptionem , eo quòd ingreſſum non habuit per talem in breui nominatum, nec egeat quòd alius non defendat in ſua poſſeſſione , cûm ſufficiat ei ſua propria exceptio ad defenſionem . Et quód cadere debet in hoc caſu breue : inueniri poterit de termino Paſchę āno regis Henrici ſeptimo in comitatu Buck.de Guidone de Wyndeſlore. Et ad hoc facit de termino eodem in comitatu Kanc. de Alicia quæ fuit vxor Richardi & in alijs multis locis.

Sed

Sed cùm ingreſſus ſit talis, ſicut petens dicit, bene poterit tenens (cùm cognouerit ingreſſum) vocare warantum ſuum per quem ipſe ingreſſum habuerit, & quilibet ſuum vſquè ad quartum gradum, & non vltra, dum tamen tenens ipſe tenuerit ad vitam vt liberum tenementum, vel in feodo ſibi & hęredibus ſuis, vel ad feodi firmã, vel huiuſmodi. Reuera ſi impetratum fuerit ſuper firmarium, non cadit breue, quia ipſe poterit vocare warantum, quaſi non, ſic amitteret vſufructuarius vſumfructum, quod eſſet iniquum, cùm tantundem iuris habet in vſufructu quantum proprietarius in libero tenemento, & cùm veniat breue, ſuper eum vocet warantum, & ſi fuerit defenſus retinebit vſum fructum. Si autem nõ, habebit regreſſum verſus ſuum warantum de vſufructu, & warantus ſuus ſi vlteriùs vocauerit & fuerit ei warantizatum de libero tenemento, & de excambio. Si autem ad terminum annorum, credo aliud eſt dicendum, cùm ipſe nõ teneat in dominico tenementum, & ſecundum quod petitur niſi tantum vſum fructum, & multo minus ſi teneat de anno in annum. Item quæritur ſi petatur verſus Abbatem aliquem vel priorem vel alium religioſum expreſſo proprio nomine vel non expreſſo, & vbi dicatur & in quam nõ habuit ingreſſum niſi per talem Abbatem prædeceſſorem ſuum, & cadat breue ſi plures Abbates medij interuenerint? & an faciunt gradum de Abbate in Abbatem ſicut de hærede in hæredem? & videtur quòd non, magis quàm in cõputatione deſcenſus, quia etſi alternetur perſona, non propter hoc alternatur dignitas, ſed ſemper manet.

1 ¶ *Breue ſi hæres petat quod anteceſſor dimiſit ad terminum.* *Cap.3.*

DIctum eſt ſupra, ſi ille petat qui dimiſit, nunc autem dicetur ſi hæres petat quod anteceſſor dimiſit ad terminum. Forma breuis talis eſt. Rex vicecomiti ſalutem. Præcipe tali, quòd iuſtè & ſine dilatione reddat tali, tantum terræ cum pertinentijs in tali villa quod clamat eſſe ius & hæreditatem ſuam, & in quod prædictus talis non habet ingreſſum niſi per talem, cui talis pater vel mater, frater vel ſoror, auus vel auia, auunculus vel amita, conſanguineus vel conſanguinea, ſiue prædeceſſor prædicti talis (cuius hæres ipſe eſt) illud dimiſit ad terminum qui præterijt (vt dicit) Et niſi fecerit, & idem talis fecerit te ſecurum de clamore ſuo proſequendo, tunc ſummoneas per bonos ſummonitores præfatum talem, quòd ſit coram iuſtitiarijs noſtris ad primam aſſiſam cùm in partes illas venerint, oſtenſurus quare non fecerit, et habeas ibi ſummonitores & hoc breue Teſte &c.

1 ¶ Breue ſi vir donationẽ fecerit de hæreditate vxoris, cui ipſa in vita ſua cõtradicere nõ potuit. 2. Breue ſi hæres fuerit ex alio viro & ſi vir hæredem habuerit ex alia vxore. *Cap.4.*

¶Si quis

SI quis donationẽ fecerit de hæreditate vxoris quæ ei in vita ſua contradicere nõ potuit,tũc poſt mortẽ viri cõſulitur ei ꝑ tale breue.Rex vic.ſalutẽ.Præcipe tali quòd iuſte &c. reddat tali quæ fuit vxor talis, tãtũ terrę cũ ꝑtinentijs in tali villa,quod clamat eſſe ius & hęreditatẽ ſuã vel maritagiũ ſuũ, & in quod prædictus talis non habet ingreſſum niſi ꝑ prædictũ talẽ quondã virum ſuum, qui illud ei dimiſit,cui ipſa in vita ſua cõtradicere non potuit(vt dicit) & niſi fecerit,& idẽ talis fecerit te ſecurũ &c.vt ſupra. Ad quem ingreſſum tenens poterit multipliciter reſpondere,ſecundum quod ſuperiùs dictum eſt.Et etiam poterit defendere ingreſſum per prædictum virum,& dicere quòd habuit ingreſſum per prædictam mulierem antequam eſſet deſponſata tali viro,vel poſt mortẽ viri ſui, & hoc probare per inſtrumenta, & per teſtes ſimul cum patria, vel ex toto ſe ponere in iuratam , & ſecundum talia verba formari poterit inquiſitio. Item concedere poſſit quòd habuit ingreſſum per talem virum ſuum , & dicere quòd prædicta talis poſtea in legia viduitate ſua confirmauit donum viri ſui, vel quòd in legia viduitate ſua remiſit ei totum ius & clamorem ſuum.Item ad hoc quod dicit(cui in vita contradicere non potuit) reſpondere poterit quòd prædicta mulier perſonaliter fuit in curia domini regis cum viro ſuo,& donum illud liberaliter & bona voluntate ſua ſine aliqua coactione conceſſit,& ratum habuit,quod quidẽ terminari poterit per inſpectionem rotulorum , quod quidem non eſſet ſi hoc fieret extra curiam regiam , quia ibi fieri poſſunt coactiones contra voluntatem , quod quidem non fieret in curia domini regis . Ibi enim nulla violentia infertur, nec metus incutitur , nec eſt veriſimile aliquem in curia domini regis per violentiã cõpulſum eſſe ad aliquid contra voluntatem faciendum,vel non faciendum cùm ibi tutum inuocari poſſit auxilium. Item diſtinguendum eſt in hoc caſu, vtrum donatio facta fuerit per virum ad hoc quòd reuocetur,vel tenet ex cauſa honeſta & neceſſaria,& communi vtilitate tam viri quàm vxoris, vel ex cauſa voluntaria tantùm.Si autem ex cauſa honeſta vt ſi communi filio fiat donatio,vel in maritagium cum filia, hoc erat in cauſa honeſta, & ideo tenenda vbicunque facta. Si autem tantùm ex cauſa voluntaria, & non vtili,tunc aut interuenerit coactio vel non. Si autem coactio interuenerit, quod de facili perpendi poterit per vultum & per geſtum mulieris , quamuis in curia domini regis nunquam fiat inde cyrographum, ſed vix inrotulatio concedatur. Et notandum quòd irrotulatio per ſe ſine cyrographo nunquã tollet actionem vxoris poſt mortem viri ſui, & ſi vxor præmoriatur , hæres eorum communis nunquàm recuperabit per aliquam actionem,cùm warantizare teneatur vt hæres patris , propter homagium & ſeruicium quod ei accidit ex feoffamento patris, contra donum patris quod mater in vita ſua reuocauit,ne ſit eiuſdem tenementi dominus & tenens. Si autem cùm mater peteret vocaretur ad warantum & amitteret , ita irritum, eſſet donum patris & diſſolueretur homagium inter ipſum & feoffatum a patre ſuo,& ipſe teneretur ad eſchambium de hæreditate patris,& cùm mater obtinuerit , & deſcendat materna hæreditas ad ipſum , nunquam reuiuiſcit homagium , quod per matrẽ,quæ per iuditium obtinuit,ſemel

eſt ex-

eſt extinctum. Si autem ſic feoffauerit vir tenendum de dominis capitalibus, vel ſi alium habuerit antenatum de alia vxore aliud erit, quia tūc nō erit filius communis hæres patris, ſed tantum matris: & ſic habebit repetitionem, quia ad warantum non tenetur: ſicut de itinere in comitatu Eborum. Si autem coactio non interuenerit ſed mulier hoc affectauerit, quod de facili perpendi poterit per geſtum & per vultum, concedatur fieri cyrographum. Mulier enim aliquando plus amat donatorium quàm ſeipſam vel puerum ſuum, & bona cautela eſt in irrotulatione facere mentionem de voluntate mulieris, ſecundum quod fuerit gratuita vel coacta. Sed ad hoc quòd tale breue competat vel non de donatione viri, refert vtrum vir præmoriatur vel vxor: ſi autem vxor præmoriatur, tale breue non competit communibus hæredibus vxoris & viri, quia ſi eis competeret tale breue, ita poſſet impugnare & reuocare factum patris, quod teneretur defendere, cùm ſit hæres patris ex tali donatione. Sed videtur quòd hoc non ſufficit dicere, quia factum patris non tenetur defendere de hæreditate matris, cùm ex parte patris nulla hæreditas ei deſcendat, & cùm non ſit hæres patris ſed filius tantùm, & hæres matris propter hæreditatem deſcendentem ex parte matris, & cûm hæres dicatur ab hæreditate & non econuerſo. Si autem aliqua hæreditas deſcendat a patre, factum patris tenetur warrantizare & defendere, quatenus hæreditas patria ſe extendat & non vltra, ſi mater obtinuerit, ſiue talis progenitus fuerit ex primo viro vel ſecundo. Et vnde videtur quòd tale breue competat hæredi, & ſecundum quod videri poterit in Itinere epiſcopi Dunholm̄ & Martini de Pateſhul anno Regis Henrici tertio in comitatu Eborum in fine rotuli, vbi continentur verba iſta: & in quam talis non habet ingreſſum niſi per talem quondam virum ipſius talis vxoris matris ipſius talis cuius hæres ipſe eſt, qui illam ei vendidit in vita ſua, cui prædicta talis in vita ſua contradicere non potuit.

¶ 2. Sed videtur econtra, quòd ad ipſum non pertineat tale breue, ex quo mater in vita ſua donum non reuocauit, & ideo diſſimulando iniuriam conceſſit, nec videtur hæredi iniuriatum, ex quo anteceſſor iniuriam diſſimulando ſuſtinuit: ſecundum illud quod non poteſt nocere hæredi quod anteceſſori non nocuit. Et vnde videndum vtrum vxor diu vixit poſt mortem viri vel cito obijt, vel in vita viri. Sed reuera (quicquid dicatur) non competit hæredi tale breue, ſed nec breue ad terminum qui præterierit, quia replicatio quæ competeret mulieri ſi viueret, non competit hæredi, ſicut videri poterit aperte: vt ſi ipſa dum viueret peteret, excipi poterit contra ipſam de donatione, contra quam replicare poſſet quòd viro ſuo contradicere non potuit, & iſta replicatio non iacet in ore hæredis, quia cûm dicat, mater mea contradicere non potuit, per hoc oſtendit quòd replicatio illa competit matri & non ei, nec congruè dicere poſſet hæres quòd oportuit matrem facere voluntatem domini ſui, nec conſtare poterit hæredi de voluntate matris, quæ forte ſi viueret nunquam donum illud reuocaret. Reuera licet nullàm habeat hæreditatem ex parte patris & ſic non hæres

(vt videtur)

(vt videtur) petere non poteſt,cùm teneatur warrantizare , licet mater petere poſſet, warantizare tenetur vt hæres, quia in ho c erit hæres patris propter homagium et ſeruitium quod ei deſcendere debet de ſeyſina patris, licet feoffamentũ ſit factum de hæreditate matris,poterit enim quis alienam rem dare tenendam de ſe & hæredibus ſuis,& ratione talis feoffamenti erit filius hæres ſuus , licet ei alia hæreditas non deſcendat,ſed ad eſchambium non tenetur, niſi de eo quæ ei deſcẽdit de hæreditate patris . Sed aliud erit ſi pater dederit tenendũ de alijs ꝗ de hæredibus ſuis,ſicut de capitalibus dominis vel alijs. Et quid ſi dicat de vxore & hæredibus ſuis? hoc non obligat vxorem nec hæredes ſuos. Sed quid ſi vxor petierit & hæres communis vocetur ad warantum ? tenetur warantizare prædicta ratione,& ipſa recuperabit,& hæres communis cùm nihil habeat de hæreditate paterna quoad eſchambium non tenebitur , licet teneatur ad warantiam, & poſt mortem matris ſuccedet ei in terrã illam, & de ea non tenetur facere eſchambium , & vnde videtur (quicquid alij dicant)quòd ſi mater obierit ante virum ſuum , & hæres vxoris de eodem viro petat quòd cùm ad warantiam teneretur, repelli deberet ab agendo quòd non recuperet , licet non teneatur ad eſchambium de hæreditate matris . Reuera ſi neq; pater neq; mater alium habuerint hæredem,vt ſi pater de alia vxore filium non habuerit, vel vxor filium de alio viro & ipſi duo vnicũ hæredẽ,talis hæres reuocare non poterit donũ patris de hæreditate matris,cum ideo teneatur iſtum warantizare vt hæres ratione prædicta . Sed mater hoc facere poterit ſi virum ſuperuixerit , & ſic poterit ad communem hæredem res ſic data deſcendere cùm per factum matris adnihiletur donum patris, quod per communem hæredẽ fieri non poterit. Si autem communem hæredem non habuerit, bene poterit hæres matris donũ tale repetere,& hæres patris tenebitur aliũde ad warantiam & eſchambium , & non hæres matris ,& hac ratione habebit actionem poſt mortem matris.

1 ¶ Breue ſi dos fuerit alienata per ſecundum virũ. 2. Breue ſi vir dotem alienauerit. 3. Breue quod competit hæredi ſi vxor dotem alienauerit. 4. Item ſi vxor dotem alienauerit. 5. Breue ſi per abbatem ſine aſſenſu capituli. 6. Breue ſi celerarius vel procurator. 7. Breue ſi per balliuũ contra voluntatẽ domini ſui. 8. Breue ſi felo alienauerit poſt feloniam factam. 9. Breue ſi villanus alienauerit id quod tenuerit in villenagio. 10. Breue ſi per eum qui non fuit ſanæ mentis. 11. De ingreſſu per eum qui nõ tenuit niſi ad vitã quacunq; ratione & cũ poſt mortẽ reuerti debet. 12. De ingreſſu per intruſionẽ. 13. De ingreſſu per cuſtodem. 14. De ingreſſu per maritum. 15. Si hæres peteret de ſeyſina ãteceſſoris dum fuerit infra ætatẽ. 16. Itẽ dũ fuit infra ætatẽ. 17. Itẽ dum in cuſtodia. 18. Item dum fuerit infra ætatẽ & modo habet ætatẽ. 19. Dum maneret de familia ſua. 20. Breue de paſtura data ad terminũ qui præterijt. Cap. 5.

SI forte quis ingreſſũ habuerit ꝑ ſecundũ virũ de terra quã vxor habuit ĩ dotẽ de dono primi viri ſui,tũc fiat tale breue. Rex vic. ſalutẽ. Præcipe tali ꝙ iuſtè &c. reddat tali , tantũ terræ cũ ꝑtinentijs in tali villa, qđ clamat eſſe rationabilẽ dotẽ ſuã,vt de rationabili dote ſua quã habuit de dono talis primi viri ſui, & ꝙ p̃dict⁹ talis nõ habet ingreſſũ niſi ꝑ talẽ ſecũdũ virũ ſuũ,qui illud ei dimiſit, cui ipſa in vita ſua contradicere non potuit

potuit (vt dicit) & niſi fecerit &c. vt ſupra. Et qualiter reſpondere debeat & negotium terminari, ſatis videri poterit ſuperius per exemplum.

¶ 2. Si vir dotem vxoris alienauerit quam habuit de dono alterius viri, & quę poſt mortem vxoris ſui reuerti deberet ad hæredes primi viri, conſulitur hæredi per tale breue. Rex vic. ſalutem. præcipe tali; quòd iuſte &c. reddat tali tantũ terræ cum pertinẽtijs &c. & in quod idem talis non habet ingreſſum niſi per talem, qui illud ei dimiſit, & qui illud tenuit in dotem talis vxoris ſuæ de dono talis quondam viri ſui, patris vel fratris, Aui vel Auunculi, vel conſanguinei ſiue anteceſſoris prædicti talis cuius hæres ipſe eſt vt dicit. Et niſi fecerit &c. vt ſupra. ¶3. Item ſi hæres petat dotem alienatam per ipſam vxorem, tunc ſic. Et in quod prædictus talis, non habet ingreſſũ niſi per talem, quæ fuit vxor talis, quæ illud tenuit in dotem de dono ꝑdicti talis quõdã viri ſui patris vel fratris &c. vt ſupra. Item ſi vir alienauerit dotem & vxor petat, tunc ſic. Quam clamat eſſe dotem ſuam, quam habuit de dono talis primi viri ſui, & in quam non habet ingreſſum niſi per talem ſecundum virum ſuum qui illam ei tradidit ad voluntatem ſuam, cui ipſa contradicere non potuit (vt dicit) & niſi fecerit &c. vel aliter: & in quam non habet ingreſſum niſi per talem quondam virum ſuum qui illam ei vendidit, cui ipſa in vita ſua contradicere non potuit &c. ¶4. Item ſi hæres petat quòd vxor dimiſit quod tenuit nomine dotis, & tunc ſic: Et in quam non habuit ingreſſum niſi per talem quæ fuit vxor talis aui prædicti talis, cuius hæres ipſe eſt, & ex cuius dono ipſa talis illam tenuit in dotem de hæreditate prædicti talis Aui vt dicit &c. vel aliter: in quam non habet ingreſſum niſi per C. cui D. auia ipſius C. (cuius heres ipſe eſt) illam vendidit quæ illam tenuit in dotem (vt dicit) &c. vel aliter: Præcipe A. quòd iuſtè &c. reddat B. & C. vxori eius tantum terræ &c. quam clamat eſſe ius & hæreditatem ipſius C. & in quam idem A. non habet ingreſſum niſi per D. quondam vxorem ipſius A. cui C. quondã vxor E. terrã illam dimiſit quæ non niſi dotem inde habuit ex dono prædicti E. quondam viri ſui & Aui ipſius C. cuius hæres ipſe eſt, vt idem B. & C. dicunt. Si procurator ſicut celerarius vel alius, Abbas, vel prior ſine aſſenſu capituli, vel epiſcopus, vel capitulum, ſine conſenſu capituli, epiſcopi, vel alius cuius aſſenſus fuerit neceſſarius, dimiſerit ſine aſſenſu, tunc ſi Abbas dimiſerit, fiat tale breue. ¶5. Rex vicecomiti ſalutem. Præcipe tali quòd iuſtè &c. reddat tali Abbati tantum terræ cum pertinentijs in tali villa, quod clamat eſſe ius eccleſiæ ſuæ, & in quod idem talis non habet ingreſſum niſi per talem: quondam Abbatem de tali loco, qui illud ei dimiſit ſine aſſenſu capituli ſui vt dicit &c. Et niſi fecerit &c. ¶.6. Rex vicecomiti ſalutem. Præcipe tali quòd iuſte &c. reddat tali Abbati, tantum terræ cum petinentijs in tali villa, quod clamat eſſe ius eccleſiæ ſuæ, & in quod prædictus talis non habet ingreſſum niſi per celerarium vel per procuratorem domus ipſius Abbatis de tali loco, qui illud ei dimiſit ſine aſſenſu ipſius Abbatis (vt dicit) & niſi fecerit &c. Eadem forma erit ſi canonicus dimiſerit ſine aſſenſu epiſcopi.

Item ſi vxor dimiſerit ſine aſſenſu & voluntate viri, tunc ſic: Quam clamat eſſe ius & hæreditatem ſuam, vel ius & maritagium ipſius mulieris, vel quam clamat eſſe rationabilem dotem ſuã, vel de rationabili dote ipſius mulieris, quam habuit de dono talis quondam viri ſui: & in quam prædictus talis non habet ingreſſum, niſi per prædictam talem mulierem, quæ illud ei dimiſit ſine aſſenſu & voluntate prædicti talis quondam viri ſui (vt dicit) Et niſi fecerit &c. Item ſi balliuus dimiſerit ſine volũtate domini ſui, tunc ſic. Et in quam idem talis non habet ingreſſum, niſi per talem quondam balliuum ſuum de tali villa, qui illam ei dimiſit ſine voluntate ipſius. talis, vt dicit: & niſi fecerit &c. Item ſi per balliuum domini Regis dum aliquis fuerit in priſona domini Regis, tunc ſic.

¶7. Rex vicecomiti ſalutem. Præcipe tali quòd iuſte &c. reddat tali tantum terræ cum pertinentijs in tali villa quod clamat eſſe ius & hæreditatem ſuam, & in quod prædictus talis non habet ingreſſum niſi per talem quondam balliuum noſtrum, qui illud ei dimiſit, dum idem talis fuit in priſona noſtra, & terra ſua in manu noſtra &c. vt dicit. Et niſi fecerit &c. Item ſi quis per eum qui feloniam fecerit, & tunc ſi poſt felonam factam conuictus ſit, competit domino ſuo de quo tenuit tale breue ad recuperandam eſchaetam ſuam ¶ 8. Rex vicecomiti ſalutem. Præcipe A. quòd iuſte &c. reddat B. tantum terræ cum pertinentijs &c. in quam idem A. non habet ingreſſum niſi per C. de N, qui eandem terram tenuit de prædicto B. & quæ terra eſſe debet eſchaeta ipſius B. propter feloniam, de qua idem B. in curia noſtra coram nobis vel Iuſticiarijs noſtris talibus conuictus fuit & damnatus, & quam terram idem C. dimiſit prædictę A. poſtquàm fecerat prædictam feloniam, vt idem B. dicit, & niſi fecerit &c. vt ſupra. Item ſi per eum qui tenuerit in villenagio habuit quis ingreſſum, tunc conſulitur domino per tale breue.

¶ 9. Rex vicecomiti ſalutem. Præcipe tali &c. quòd reddat tali tantum terræ cum pertinentijs in tali villa, in quod prædictus talis non habet ingreſſum niſi per talem, qui illud tenuit de prædicto tali in villenagio, vt dicit &c. & niſi fecerit, ſummoneas &c. vt ſupra. Item ſi quis per eum ingreſſum habuerit qui non fuerit compos ſui, nec ſanæ mentis, & tunc ſic. ¶ 10. Rex vicecomiti ſalutem. Præcipe tali quòd iuſte &c. & in quod idem talis non habet ingreſſum niſi per talem patrem, vel alium anteceſſorem prædicti talis, cuius hæres ipſe eſt, qui illud ei dimiſit dum non fuit compos mentis ſuæ, vel dum non fuit compos ſui, nec ſanæ mentis (vt dicit). Et niſi fecerit &c. vt ſupra. Item ſi quis per eum qui non tenuerit niſi ad vitam ſuam quacunque ratione, ſiue nomine dotis, ſiue per legem Angliæ, ſiue per finem factum, & tunc ſic. ¶ 11. Rex vicecomiti ſalutem. Præcipe tali quòd iuſte &c. & in quam idem talis non habet ingreſſum, niſi per talem, poſt mortem cuius prædicta terra reuerti debeat ad prædictum talem, per finem factum in curia domini Regis Iohannis Regis patris noſtri, vel in curia noſtra coram Iuſtitiarijs noſtris, apud talem locum, inter talem patrem prædicti talis (cuius hæres ipſe eſt) petentem, & prædictum talem tenentem de tanto terræ cum pertinentijs in ta-

in tali villa, vel ſic: In quam idem talis non habet ingreſſũ niſi per talem, qui terram illam tenuit ad vitam ſuam per finem factum in curia noſtra &c. inter ipſum talem petentem, & prædictum talem tenentẽ, per quẽ finem eadem terra reuerti debuit ad prædictum talem petentem, poſt mortem ipſius tenẽtis (vt dicit) & vnde queritur quòd ipſe talis iniuſtè ei deforceat, & niſi fecerit &c. vt ſupra. Si quis autem per intruſionem fuerit in ſeyſina, & ille qui ius habet petat verſus eum, tunc fiat ei breue in hac forma. ¶ 12. Rex vicecomiti ſalutem. Præcipe A. quòd iuſte &c. reddat B. tantum terræ &c. quem idem B. clamat vt ius ſuum verſus eum ex dono C. patris ipſius A. (cuius hæres ipſe eſt) & in quam idem A. non habet ingreſſum niſi per hoc ꝙ ipſe ſe intruſit in terram illã poſt mortem D. matris ipſius A. quæ terram illam recuperauit vt dotem ſuam verſus prædictum B. in curia noſtra coram &c. per iuditium eiuſdem curiæ noſtræ, & quam iniuſte ei deforciat: & niſi fecerit &c. Tunc ſummoneas &c. vel aliter: quam B. clamat eſſe ius ſuum de dono C. patris ſui, & in quam non habet ingreſſum, niſi per intruſionem quam fecit in terram illam poſt mortem ipſius C. qui terram illam habuit in cuſtodia ad opus ipſius B. dum infra ætatem fuit, vt dicit: vel aliter: Præcipe A. quòd iuſtè &c. reddat B. & C. vxori eius tantam terram &c. quam idem A. dedit in maritagium prædicto B. cum prædicta C. filia ſua, & in quam idem A. non habet ingreſſum poſt donum illud niſi per intruſionem, quam in eam fecit poſt mortem D. patris ipſius B. qui terram illam habuit in cuſtodia ad opus prædictorum B. & C. vxoris ſuæ de voluntate & aſſenſu ipſius D. qui fuit eorum cuſtos, per aſſignationem & voluntatem ipſius A. (vt ipſi B. & C. dicunt). Item ſi vir alicuius vxoris vendiderit hæreditatem alicuius pueri vxoris ſuæ, quæ fuerit in cuſtodia ipſorum: & tunc ſic. ¶13. Rex vicecomiti ſalutem. Præcipe A. quòd iuſte &c. reddat B, qui plenæ ætatis eſt (vt dicitur) tantum terræ cum pertinentijs in tali villa, quod clamat eſſe ius & hæreditatem ſuam, & in quod prædictus A. non habet ingreſſum niſi per C. qui non niſi cuſtodiam inde habuit, dum idem B. infra ætatem & in cuſtodia ſua fuit (vt dicit) & niſi fecerit &c. vt ſupra. ¶14. Rex vicecomiti ſalutem. Præcipe A quòd iuſte & ſine dilatione reddat B. &c. & in quam idem A. non habet ingreſſum niſi per C. quõdam virum matris ipſius B. (cuius hæres ipſe eſt) qui illam ei vendidit vt dicit &c. Item ſi quis dederit dum hæres fuerit infra ætatem, & in cuſtodia ſua, & hæres petat de ſeyſina ſua propria, tunc fiat breue in hac forma. ¶15. Si autem aliquis hæres petat de ſeyſina anteceſſorum ſuorum aliquam terram, quam cuſtos eorum alienauerit dum fuerit infra ætatem, & in cuſtodia ſua, tunc fiat breue in hac forma. Præcipe &c. vt ſupra: quod clamat eſſe ius & hæreditatem ſuam, & in quod idem A. non habet ingreſſum niſi per C. qui non niſi cuſtodiam inde habuit dum talis pater vel mater, frater vel ſoror, Auus vel Auia, auunculus vel Amita, conſanguineus vel conſanguinea, ſiue anteceſſor ipſius B. (cuius hæres ipſe eſt) infra ætatem & in cuſtodia ſua fuit, vt dicit &c. & niſi &c. ¶ 16. Vel aliter: & in quam non habet ingreſſum niſi per C. cuius pa-

ter vel alius anteceſſor terram illam habuit in cuſtodia cum ipſo B. dum idem B. fuit infra ætatem, modo habet ætatem (vt dicitur). Et vnde idem talis pater vel alius anteceſſor obijt ſeyſitus de terra illa ratione cuſtodiæ ipſius B. & niſi fecerit &c. ¶ 17. vel aliter: In quam idem A. non habet ingreſſum niſi per C. qui terram illam ei dimiſit, dum terra illa fuit in cuſtodia ipſius C. per præceptum noſtrum, & niſi fecerit &c. vel aliter: Præcipe A. quòd iuſte &c. reddat B. (qui plenæ ætatis eſt) tantam terram &c. quam clamat eſſe ius & hæreditatem ſuam, & in quam non habet ingreſſum niſi ratione cuſtodiæ, eo quòd prædicta terra eſt de feodo ipſius A. & niſi fecerit &c. ¶ 18. Vel ſic: Et in quam non habet ingreſſum niſi per C. cuius pater terram illam habuit in cuſtodia cum ipſo B. dum idem B. fuerit infra ætatem, & modo habet ætatem. Et vnde idem pater talis obijt ſeyſitus de terra illa, ratione cuſtodiæ ipſius B. & niſi fecerit &c. ¶ 19. Vel aliter: in quam idem A. non habet ingreſſum niſi per C. dum idem B. fuit in cuſtodia ſua & idem A. terram illam ei dimiſit dum remaneret de familia ipſius C. & modo non eſt de familia ipſius C. vt idem B. dicit, & niſi fecerit &c. Eodem modo de communia paſturæ ſi fuerit alienata & dimiſſa ad terminum qui præterijt. Et tunc fiat tale breue, dum tamen paſtura fuerit certa & deſignata ad certum numerum aueriorum. ¶ 20. Rex vicecomiti ſalutem. Præcipe A. quòd iuſte &c. reddat B. communiam paſturæ ad tot boues, & tot oues (& ſic deinceps) in tali villa, quam clamat eſſe ius ſuum, vt pertinentem ad liberum tenementum ſuum in tali villa, in quam idem A. non habet ingreſſum, niſi per C. (cuius hæres idem B. eſt) qui paſturam illam ei dimiſit ad terminum qui præterijt, vt dicit: & niſi fecerit &c.

1 ¶ *De diuerſitate Iuratarum ſecundum diuerſitatem breuium.* 2. *Si partes poſuerint ſe in Iuratam ſecundum diuerſitatem breuium.* 3. *Iurata ſine aſſenſu Epiſcopi, vel prioris vel Abbatis.* 4. *Item ſuper Intruſionem.* 5. *Item breue ſi per vxorem quæ non niſi dotem &c.* *Cap. 6.*

CVm petens ſe poſuerit in inquiſitionem & Iuratam de intentione probanda, & tenens ſimiliter de reſponſione & exceptione, tunc fiant Iuratę ſecundum formam & diuerſitatem breuium in hac forma. ¶ 2. Si autem per virum cui vxor contradicere non potuit, tunc ſic: ad recognoſcendum ſuper ſacramentum ſuum, ſi prædictus talis tenens aliud ius vel alium ingreſſum habuit, vel ſimpliciter alium ingreſſum, in tantam terram cum pertinentijs in tali villa, quam prædicta talis clamat vt ius ſuum, vel vt ius & hæreditatem ſuam, vel vt ius & maritagium ſuum, vel vt dotem ſuam, quam habuit de dono talis primi viri ſui, verſus talem, quàm per talem quondam virum ſuum, vel ſecundum virum ſuum ſecundum formam breuis de ingreſſu, & cui in vita ſua

ſua contradicere non pouit, vel ſi ingreſſum habuit in prædictam talem terram per prædictum talem petentem qui terram illam ei dedit vel vendidit antequàm prædictus talis vir ſuus eam deſponſaſſet, vel poſt mortẽ talis viri ſui in ligea viduitate ipſius vxoris quæ terram illam ei dedit vel vendidit &c. Et ſemper cùm modus & forma ingreſſus dedicta ſit, oportebit ſemper formare formam inquiſitionis diſtinctè ſecundum reſponſionem tenentis, qui dedicit ingreſſum, excipiendo & reſpõdendo, quòd alium habeat ingreſſum quàm petens proponat, vel diuerſum, & per alium. Item ſi alio modo vxor alienauerit rem viri ſui vel rem propriam ſine conſenſu viri ſui, tunc ſic: Ad recognoſcendum ſuper ſacramentum &c. ſi prædictus talis tenens, aliud ius vel alium ingreſſum habuerit in tantam terram: cum pertinentijs in tali villa quam talis clamat vt ius ſuum, ſi tera fuerit propria, vel quam talis & vxor eius clamãt eſſe ius vxoris ſuæ, vel in dotem vxoris ſuæ, vel de rationabili dote ſecundum formam breuis de ingreſſu, & quam prædicta talis vxor ei dimiſit ſine aſſenſu viri ſui, vt idem petens dicit, vel ſi prædictus talis tenens ingreſſum habuit in terram illam per prædictum virum qui terram illam ei vendidit vel dedit, per prædictam vxorem ante deſponſationem vel poſt, vt ſupra, ſicut idem tenens dicit. ¶.3. Item ſi ſine aſſenſu Epiſcopi, Abbatis, vel prioris, per capitulum fiat alienatio, vel per canonicum ſine aſſenſu capituli, vel per obedientiarium, vel procuratorem, ſine conſenſu Abbatis vel prioris, vel per balliuum ſine aſſenſu domini, vel per balliuum dum quis fuerit in priſona, tunc ſemper fiat vna pars Iuratæ ſecundum formam breuis, & diſiuncta ſecundum reſponſionem tenentis, & omni caſu in breuibus de ingreſſu ſingularibus, vt ſi per illum qui tenuerit in villenagio. Item per aliquem dum non fuit ſanæ mentis. Item ſi per eum qui non tenuerit niſi ad vitam. Item per felonem poſt feloniam factam. Item ſi ingreſſus ſimpliciter proponatur & ſimpliciter dedicatur, abſque eo quòd aliquid excipiatur contra ingreſſum, tunc ſic: Ad recognoſcendum. &c. ſi A. pater B. aliud ius vel alium ingreſſum habuit in tantam terram cum pertinentijs. &c. Niſi per. C. cuſtodem. D. fratris E. ſcilicet qui petit, cuius hæres ipſe. E. eſt dum idem. D. fuit infra ætatem, & in cuſtodia prædicti. C. cum terra ſua & alijs terris ſuis, quia tam prædictus. B. filius & hæres prædicti. A. cui. F. de. N. vvarantizauit prædictam terram, & verſus quem B. idem. E. in eadem curia noſtra clamauit terram illam vt ius ſuum, quam prædictus. E. frater & hæres prædicti. D. poſuerunt ſe inde in Iuratam illam, & interim. &c. & ſe interim ita inde certificent quòd præfatos Iuſticiarios noſtros inde reddant certiores. Teſte. &c.

¶.4. Item ſi per intruſionem tunc, ſic: Ad recognoſcendum ſuper ſacramentum, ſuum ſi. A. pater B. die quo obijt fuit ſeyſitus vt de feodo de tanta terra cum pertinentijs in tali villa, quam. C. in curia noſtra. &c. clamat vt ius ſuum verſus prædictum. B. vel ſi idem. B. alium ingreſſum non habuit in terram illam cum pertinentijs, quàm per hoc quòd ſe intruſit in terram illam poſt mortem prædicti. A. patris ſui, cui prædictus C.

terram

modus et forma verdit

verdit

terram illam dimiſit ad terminum qui præterijt, (vt dicitur) quia tam prædictus &c.Et hæc exempli cauſa ſufficiant,quia infiniti ſunt ingreſſus, & formæ breuium infinitæ, & variantur formæ inquiſitionum multipliciter,& ſæpiùs ſecundum varietatem breuium, & reſponſionum:de quibus omnibus (cùm ſint infinita) mentio fieri non poterit. ¶.5. Item ſi vxor alienauerit dotem & dicatur in breui de ingreſſu : Et in quam talis non habet ingreſſum niſi per talem, quæ fuit vxor talis,qui terram illam ei dimiſit,& quæ non niſi dotem inde habuerit, de dono talis quondam viri ſui, poſt cuius mortem terra illa reuerti debet ad talem ſicut ad warantum de dote ſua,ſi tenens ingreſſum illum per talem defendat,& dicat quòd nullum habuerit ingreſſum per prædictam vxorem ſed per talem anteceſſorem ipſius petentis(cuius hæres ipſe eſt)qui terram ei dedit,per chartam ſuam quam profert,& quæ hoc teſtatur:ſi ex parte aduerſa replicetur, quòd charta valere non debeat eo quòd facta fuit dũ donator non fuit compos mentis ſuæ,tunc fiat vt ſupra,quia cognoſcit quodammodo chartam & donum, licet inualidum,& de iure irritandum. Item ſi charta omninò dedicatur,vel dicatur quòd omninò valere non debeat,quià ille qui donaſſe debuit nullam omninò inde ſeyſinam habuit,tunc petens ꝓbet dictum ſuum ſi poſſit. Sed ſimplici voci ſuæ non erit credendum, niſi ſufficientem habeat probationem,niſi ita ſit quòd credendũ ſit ei & ſimplici voci ſuæ in cauſæ cognitione.Et in quo caſu, tenens ſe ponet in Iuratam per hec verba.Sed videndum erit vtrum ille qui dedit hæres fuit & warantus de dote mulieris,vel extranea perſona, quòd ſi non : non valeret donatio,ſed ſi ſic: valere poterit.Poterit enim hæres dare id quod ſuum eſt,ſcilicet proprietatem,ius & feodum & attornare donatorio ſeruicium;ita quòd vxor tenens quoad vixerit habeat liberum tenementum. Et ſi vxor tenens dum vixerit ſe dimiſerit, & donatorio ſuo ſeyſinàm reddiderit,non habet propter hoc donatorius ingreſſum per vxorem ſed per hæredem,quod ſecùs eſſet,ſi tantum per vxorem.Ideo dicatur:Ad recognoſcendum ſi prædictus A.pater B.aliud ius vel alium ingreſſum habuit in predictam terram,quàm per prædictam C.quæ terram illam tenuit in dotem,de dono prædicti D.quondam viri ſui (cuius hæres ipſe eſt) ſcilicet qui petit ſicut idem E.dicit vel ſi ingreſſum habuerit in terram illam per prædictam B.qui terram illam ei dedit per chartam ſuam,& inde eam poſuit in ſeyſinam ita quòd attornauit eidem A.ſeruicium prędictæ C.de prædicta terra vt idem B.dicit,& interim &c. et hoc ſufficiat de inquiſitione ad præſens.

1 *Si Iurata ſummonenda ſit coram iuſtic.* *Cap.7.*

SI autem aliqua Iurata ſummonenda ſit coram Iuſtic. vel coram ipſo Rege quæ aliquãdo fuit coram.iiij.iuſtic.aſſignatis,tunc fiat tale breue. Rex vic. ſalutem,præcipimus tibi quòd iuratam quæ ſummonita fuit coram dilectis & fidelibus noſtris &c. in aduentu ipſorum in partes illas inter tales de tanta terra cum pertinentijs in tali villa, & quæ Iurata nondum capta eſt (vt idem talis recordatur) venire facias coram Iuſticiarijs

ciarijs noſtris &c.in eodem ſtatu quo ſummonita fuit coram præfatis talibus,& habeas &c.Et in quo caſu, ſi recognitores non venerint,tunc fiat tale breue.Præcipimus tibi quòd habeas coram &c. ad talem terminum corpora.A.B.& C.recognitorum iuratæ ſummonitæ in curia noſtra. &c, inter tales de tanto terræ &c.ad faciendam iuratam illam, vel ad faciendam Iuratam illam cum alijs ad hoc electis.Præcipimus etiam tibi quòd loco talis vnius electorum qui obijt,vel qui amotus eſt, ponas alium militem, & illum habeas ad præfatum terminum ad faciendam Iuratam illam ſimul &c.vel ſic: præcipimus tibi quòd in iurata quæ ſummonita eſt &c.inter tales de tali re &c. ponas ſex liberos & legales homines, alios a præelectis ad præelectos,& qui non ſunt eſſoniabiles,& eos habeas coram &c.ita quòd iurata illa non remaneat pro defectu recognitorum &c. qui interim tenementa illa videant &c.

1 De breuibus.Si firmarius petierit ſeyſinam propriã.2. Qualia breuia non vertuntur ad breuia de recto per narrationem,quia ille qui petit non habet niſi liberũ tenementum.3. Qualiter & quæ vertantur.4. Qualiter recurritur per inquiſitionem per iuratam de ingreſſu. Cap.8.

ITem : Inter cætera in fine notandum, quòd cùm aliquis firmarius petierit ſeyſinam propriam,hoc facere poſſit, etſi non habuerit ius in re, ſiue in tenemento, & illud alicui dimiſerit ad terminum qui præterijt, quia quodamodo ius habet poſſeſſorium quale quale,quare competat ei actio de dimiſſione propria & facto proprio. Quod ſi in feodo,tunc expirat ſua actio,& tunc incipit competere proprietario, vel de noua diſſeyſina vel de ingreſſu,vel de mero iure per breue de recto, ſecundum quod tenuerit ad vitam quocunq; modo, vt de libero tenemento tantùm,vel in feodo ſibi & hæredibus ſuis,ſine vſu & expletijs tantùm,vel cum vſu & expletijs vt de iure mero . Si autem ille dimiſerit qui tantum tenuit ad terminum vitæ, & de ſeyſina propria petierit ingreſſum, vbi alius habuerit proprietatem,feodum ſcilicet & ius merum,tale breue nunquam vertetur per narrationem in breue de recto. Eodẽ modo ſi quis petierit per ingreſſum tenementum quod dimiſit ad terminum , & quod tenuit tantùm in feodo ſine vſu & expletijs , nunquàm vertetur tale breue de ingreſſu per narrationem in breue de recto. ¶.2. Si autem petierit de ſeyſina propria quod tenuit vt liberum tenementum & in feodo cum vſu & expletijs , & ſic de iure mero , tunc competere poterunt petenti duæ actiones , & vti poterit qua voluerit. Et tunc etiam vna electa, vertitur quandoquè vna in aliam . Competit enim ei breue de ingreſſu, vel breue de recto. Et ſi breue de ingreſſu eligitur vbi omnia prædicta concurrunt, & petens fundauerit intenſionem ſuam , & docuerit de iure ſuo, & quòd ad ipſum pertineat actio , tunc proponet ingreſſum, & illum probet per patriam , vel inſtrumentum, vt ſupra dicitur.

¶.3. Et ſi primò poſuerit ingreſſum, & poſtea docere velit de mero iure ſuo per deſcenſum, ſic vertitur breue de ingreſſu ad breue de Recto, & con-

limitation

& coniungitur vna actio cum alia,ſcilicet per breue de recto,vel per breue de ingreſſu per iuratam,ſecundum quod tenens elegerit, totum terminabitur negotium.Et ideò habet tenens electionem,quia ſi cùm petēti plures competant actiones,& vti poterit qua voluerit, eodem modo ſi tenenti competant plures reſponſiones ſiue exceptiones peremptoriæ, quæ terminant totum negotium,vti poterit pro voluntate ſua,quacunq; illarum voluerit,quatenus tempus & probatio permiſerit, vt ſi ſe tenuerit tenens ad ingreſſum,cauēdum erit quòd terminus non excedat tempus aſſiſæ mortis anteceſſoris,ita quòd deficiat probatio de proprio viſu & auditu.Et ſi ſe tenuerit ad rectum,extunc ſicut per breue de recto erit procedendum,poſtquam tenens ſe poſuerit in magnam aſſiſam,vel ſe defenderit per duellum : & ſic vertetur vna actio proprietatis, in aliam ſuper proprietate. Sed actio ſuper poſſeſſione nunquam per narrationem vertetur ad actionem ſuper proprietate,nec econuerſò.Sed cùm vtraque actio competat petenti ab initio & inceperit petere primò per breue de recto,& narrauerit de iure ſuo per deſcenſum, ſi tempus probationis permiſerit in fine, poſt deſcēſum bene poterit deſcendere ad ingreſſum per hec verba.Et vnde talis non habet ingreſſū niſi per talem cui &c. (vt ſupra per totum)ſiue hoc fuerit de propria ſeyſina ſiue aliena & tunc(vt ſupra) ſecundum quod tenens elegerit defenſionem erit procedendum,ſicut per breue de recto in omnibus tam in eſſonijs quàm in alijs,ſecundū quod ꝓceditur per breue de ingreſſu & de hac materia infra de eſſoñ de malo lecti. ¶4. Quandoque tamen locum habet breue de ingreſſu,& ꝓbatio de viſu proprio & auditu,vltra terminum aſſiſæ mortis anteceſſoris, quod quidem contingit de neceſſitate, & pro defectu alterius actionis,vbi quis qui non habuerit niſi liberum tenementum, dimiſerit ad terminum longiſſimū,qui excedit tempus aſſiſæ mortis anteceſſoris, & vbi ſcilicet agere non poſſit per breue de recto ſuper iure mero,cùm nullum aliud ei competat remedium,tunc de neceſſitate recurritur ad inquiſitionem per iuratam de ingreſſu,non obſtante termino,quia quod aliàs non eſt licitum,neceſſitas licitū facit, vt ſi quis qui ad vitam tenuerit quacūq; ratiōe,vel in feodo ſine vſu & expletijs,dimiſerit ad terminum talem qui excedit tempus aſſiſæ mortis anteceſſoris, & vlteriùs ſuperuixerit, per tempus qui excedit terminum, adhuc ſubuenitur ei per breue de ingreſſu,& per iuratam,& probationē de viſu proprio alicuius,& auditu, quod de iure non eſſet concedendum. Et quòd ita fieri poſſit,probatur de termino ſancti H. Anno Regis H.viii.in com̄ Lync.de Thoma de Eſtotengni,vbi quędam quæ tenuit nomine dotis,dedit cuidam ad terminum dotem ſuam,qui durauit per lx.annos & amplius.Et petijt per breue de ingreſſu.Et ſecundum ea quæ dicta ſunt,perpendi poterit quòd quodlibet breue de ingreſſu non conuertitur in breue de recto,nec etiam in perſona cuiuſlibet petētis per breue de ingreſſu,quia ei ſoli competit qui loqui poſſit de ſeyſina propria,vel alicuius anteceſſoris ſui,qui inde obijt ſeyſitus vt de feodo & iure, & cuius ſeyſinam petierit,non autem in perſona eius qui ad terminum annorum tenuerit,ſicut firmarius,vt ſi ad terminū alicui tradiderit,& finito termino illo terminum ſuum repetere voluerit.

nota

Idem

Idem dici poterit de eo qui tenuerit ad terminum vitæ quocunq; modo vt liberum tenemētum, & illud dimiſerit ad terminum,& finito termino repetere velit quod dimiſit. Item illud idem dici poterit de eo qui non tenuerit niſi in feodo tantum,ſine iure mero.j.ſine vſu & expletijs, & tales licet ius habuerint qualequale,ſicut ius poſſeſſorium, non tamen petere poterunt ius proprietatis,nec in iudiciū deducere,quia ius tale non habuit.Cùm igitur competat alicui vtrūq; ius,vz poſſeſſionis,& proprietatis,& petat per breue de ingreſſu ſeyſinam propriam, vel alicuius anteceſſoris,vt ius & hæreditatem ſuam,vel maritagium ſuum cum expreſſione tali vel ſine,& ſic dicat in fundatione intentionis ſuę.Peto tantum terræ cum pertinentijs vt ius meum &c.Et vnde ego,vel talis anteceſſor meus fuit ſeyſitus in dominico ſuo vt de feodo tempore talis Regis,capiendo expletia ad valentiam tanti, & de tali deſcendit ius illius terræ tali, & ſic per omnia ſicut per breue de recto,vſq; ad petentem.Et tunc adijciatur & vnde idem talis non habuit ingreſſum niſi per talem. &c. Et ita quòd faciat mentionem de ingreſſu, ſtatim incipit breue de ingreſſu eſſe breue de recto ex narratione petentis,niſi tenens ingreſſum elegerit.Et cùm in electione tenētis ſit ab initio in reſponſione ſua vtrum ſe tenere voluerit ad defenſionem iuris vel ingreſſus,omnia habebit remedia,& omnes dilationes quę ei competere poſſent per breue de recto,ſaltem quouſq; elegerit defenſionem iuris,vel ingreſſus. Et ſi defenſionem iuris elegerit, remaneat loquela ſicut per breue de recto. Si autem defēſionem ingreſſus,ꝙ tunc deſinat eſſe breue de recto,& redeat iterum ad naturam ſuam ſicut per breue de ingreſſu.Cùm autem petens ab initio, & in intentiōe ſua proponat vtrumq; ſcilicet ius & ingreſſū, oportet quòd offerat ſe ꝓbare vtrumq;,niſi tenens velit ius ſuum recognoſcere.Ad cuius intentionem & probationem,oportet tenentē vtrumq; defendere, habebit tamen electionem quam iſtarum defenſionum ſubire voluerit, iuris vz vel ingreſſus: vtramq; vero ſubire non tenetur, cùm vna ſufficiat per ſe ſine alia, quia cùm petens ius ſuum proponat & ingreſſum, ſi in probatione vnius deficiat, erit quaſi deficeret in probatione vtriuſq;, propter coniunctionem copulatiuam(&) quę vtramquè coniungit.Expedit igitur tenenti illam partem eligere quam petēs probare non poſſit, & incerta erit probatio petentis donec tenens elegerit: poterit enim petens ius habere in re petita,& tamen inde ingreſſus non erit talis vt ꝓponitur vel econuerſo, poterit etiam eſſe quòd petens ius habeat in re petita,& quòd talis ſit ingreſſus vt proponitur, quo caſu cùm tenens ad duas non teneatur defenſiones, nec petens per conſequens ad duas probationes, & facta electione, probare poſſit illam quam tenens elegerit, hoc erit tenenti periculoſum. Et quia cùm elegerit ius, videtur tacitè innuere per conſequens ingreſſum eſſe talem vt proponitur, & econuerſò. Cùm autem tenens elegerit defenſionem iuris contra intentionem & probationem petentis, & aliam habebit electionem, vtrum vz ſe ponere voluerit in magnam aſſiſam, vel defendere per duellum, ſecundum quod inferiùs dicetur in cauſa proprietatis, per breue de recto, & maximè ſi tales ſint perſonæ petens & tenens, quòd inter eos iaceat magna aſſiſa, vel

duellum. Si autem coniunctæ ſint perſonæ & ſit ius deſcendens vtrique de vno ſtipite, ſicut inter fratres, antenatum & poſtnatum, auunculum & nepotem, vbi locum habebit computatio quis eorum ſit hæres propinquior, & cùm de propinquitate conſtiterit, quandiu caſus Regis durauerit, nunquam ad iudicium procedetur. Cùm autem breue de recto (vt prædictum eſt) per narrationem petentis, & reſponſionem tenentis qui ingreſſum elegerit, vertatur ad breue de ingreſſu, extunc deficiunt tenenti eſſe dilationes, & eſſonia de malo lecti, quæ ei competebant antequam tenens ingreſſum eligeret,& extunc procedendum erit ſicut per breue de ingreſſu. Si autem defenſionem iuris elegerit, tunc fiat per omnia ſicut dictum eſt ſupra, inter extraneas perſonas & coniunctas. Et in fine notandum,quòd ſi inter coniunctas perſonas in placito per breue de recto,& per narrationem adijciatur de ingreſſu,non expedit tenenti quòd ſe teneat ad ingreſſum,quia ſi talis ſit ingreſſus vt proponitur, & probari poſſit,& tenens cùm ingreſſum elegerit, & per conſequens tacitè innuit ius eſſe petentis, vt proponitur, probato ingreſſu, non obſtante caſu Regis, petens obtinebit. Si autem ad defenſionem iuris ſe tenuerit,ſiue talis ſit ingreſſus vt proponitur ſiue non,facta computatione parentelæ, quamuis conſtiterit quis eorum ſit hæres propinquior, nunquam procedet iudicium propter caſum Regis, nec aliud vnquàm in cauſa proprietatis, inter coniunctas perſonas, durante caſu,dum tamen tenens ad defenſionem iuris ſe tenuerit.

Henrici de Bracton de legibus & conſuetudinibus Angliæ liber quintus,qui diuiditur in quinque Tractatus,quorum primus eſt de Recto.

1 De materia huius libri. 2. Quare hoc placitum de Recto vltimo ponitur. Cap.1.

EXpedito tractatu de aſſiſis & recognitionibus, quæ proditæ ſunt ſuper iure poſſeſſorio, ad ſeyſinam propriam, vel alicuius anteceſſoris vt de feodo recuperādam: Et ſimiliter expedito tractatu placitorum de ingreſſu aſſequendo, conſequenter agendum erit de placito ſuper iure, & proprietate, de ſeyſina propria vel alicuius anteceſſoris, de tenemento vel aliquo alio iure, de quo anteceſſor non obijt ſeyſitus vt de feodo,& vbi in iudicium deducitur, & terminatur vtrumque ius ſimul, tam poſſeſſionis

vz quàm proprietatis,ſecūdum quod inferius dicetur, & ibi ratio quare. ¶.2. Placitū vero de recto vltimū ſibi locū vendicat in ordine placitorū, quia quicunq; in hoc placito ſemel amiſerit per iudicium,vel per aſſiſam, vel per duellum, nūquam ad aliam actionem habebit regreſſum,quia ſēper obſtabit ei exceptio rei iudicatæ.Et tale erit iudicium reddēdum,ſcilicet quòd petens recuperet ſeyſinam ſuam quietè ſibi & hęredibus ſuis, de prædicto tali tenente & hæredibus ſuis imperpetuum. Per iudicium dico: quia ſecùs eſt ſi per defaltam,aliqua habita diſtinctione,ſicut inferius dicetur de defaltis. Et ſi quis ſemel egerit per hoc breue de recto qualitercunq; (vt prædictum eſt) ſi in ſuo loco impetretur,nunquā poſtmodum ad actionem ſuper poſſeſſiōe regreſſum habebit, & maximè cùm placitum per breue de recto,vtrumq; ius,tam poſſeſſionis quàm proprietatis (vt paulò ante dictum eſt) comprehendat.

1 De diuerſis formis breuium de recto. 2. Breue de Recto ſi terra partibilis ſit de Socagio.3. Breue de Recto balliuis ſokæ vel cuſtodibus honorum.4. Breue de Recto ſi quis tenere debet in capite de Rege.5. Breue de Recto cuſtodi vbi hæres fuerit infra ætatem. 6. Breue balliuis maneriorum ſecundum conſuetudinem maneriorum.7. Breue balliuis de burgo. 8. Breue de Recto de dote vbi mulier partem habuerit. 9. Breue de Recto de ſeruitijs & conſuetudinibus. *Cap.2.*

ET quia variæ ſunt formæ breuium de recto, ideo de formulis videamus, & inprimis de illis quæ aliquando terminantur in curia dominorum ſuorum, quorum hæc eſt prima. Rex tali epiſcopo ſalutem, præcipimus tibi quòd ſine dilatione plenum rectum teneas tali de tantò terræ cum pertinentijs in tali villa,quod clamat tenere de te,per liberum ſeruicium tanti per annum pro omni ſeruicio, & quod talis ei deforciat. Et niſi feceris,vic. talis faciat,ne amplius inde clamorem audiamus pro defectu recti.Teſte,&c.Vel ſic: de tertia parte vnius feodi militis in tali loco vel villa,quam clamat de te tenere,& quam talis ei deforciat. Si autem ſeruicium ſit militare,tunc ſic: Per ſeruicium feodi vnius militis,vel dimidij, vel quartæ partis feodi vnius militis, vel per ſeruicium tot denariorum quando.40.s.capiuntur de ſcuto,vel ſic: per ſeruicium tot denariorum quandò duæ marcæ vel.xx.s.capiuntur de ſcuto, vel per ſeruicium,vnde tot carucatæ faciunt feodum vnius militis,vel ſic: per ſeruicium vnde tot bouatæ vel tot virgatæ terræ faciunt feodū vnius militis pro omni ſeruicio. Et notandum quòd in ſeruicio militari non dicitur per liberum ſeruicium,& ideò,quia conſtat quòd feodum tale liberum eſt,nec etiam,vbi quantitas feodi exprimitur in quantitate terræ petitæ,non opponitur aliquod ſeruicium,quia in quantitate feodi oſtenditur quantitas ſeruicij.Sunt autem infinita ſeruicia,& diuerſa, & innumerabilia in breui de recto,ſecundū quod ſunt a diuerſis dominis capitalibus feoffatoribus conſtituta.Et ideo non poſſūt in ſcripto comprehēdi omnia. Fit etiam aliquando feoffamentum ſic,& breue ſic.Quod clamat tenere de te per liberum ſeruicium inueniendi tibi vnum ſeruientem equitem ad eundum tecum in exercitum in VValliam, ad ſummonitionem tuam, ad cuſtum

 ſuum,

ſuum,vel cuſtũ tuũ,pro omni ſeruicio vel ſic: Per liberũ ſeruiciũ ſequẽdi curiam tuam, vel portandi breuia tua infra regnum Angliæ, ad ſummonitionem tuam, & cuſtum ſuum, vel cuſtum tuum, pro omni ſeruicio. vel ſic: Per ſeruicium vnius Aſturcij ſori, vel vnius eſperuarij ſori, vel per ſeruicium vnius paris calcarium deauratorum, vel albarum cherothecarum, pro omni ſeruicio, & ſic de alijs, ſecundum formam chartarum & feoffamentorum. Fit etiam aliquando ſeruicium annuũ, & ſeruicium militare ſimul & pro eadem terra, & tunc in breui proponendum eſt ſeruicium annuum, ſic: Per liberum ſeruicium.x.s. per annum, & tũc dicatur, & per ſeruiciũ vnius feodi militis, ꝓ omni ſeruicio, quia ſi hec determinatio per annum poſtponeretur huic vltimæ clauſulæ, ſic videretur referri ad totum præcedens, & ita ſequeretur inconueniens, quia ſeruicium militare non eſt annuum. ¶.2. Rex tali domino ſalutem. Præcipimus tibi quòd iuſtè & ſine dilatione plenum rectum teneas talibus de tanto terræ cum pertinentijs in tali villa, quod clamnt eſſe rationabilem partem ſuam quæ eos, vel eas, contingit de libero tenemento quod fuit talis patris, vel matris, Aui vel Auiæ, Auunculi vel amitæ ſui in eadem villa, & tenere de te per liberum ſeruicium tanti per annum pro õni ſeruicio, quod talis ei deforciat, & niſi feceris, vicecomes talis faciat ne amplius inde clamorem audiamus pro defectu recti. Teſte. &c. vel ſic: Quod clamat eſſe de rationabili parte ſua quę eos contingit de libero tenemento quod fuit talis patris vel matris, auunculi vel amitæ vt ſupra. ¶.3. Rex balliuo Sokæ de tali loco, vel cuſtodi talis honoris ſalutem. Pręcipimus tibi quòd ſine dilatione plenum rectum teneatis tali, de tanto terræ cum pertinentijs in tali villa, quod clamat tenere de prædicta Soka, vel de prædicto honore, per liberum ſeruicium tanti per annum pro omni ſeruicio, quod talis ei deforceat, & niſi feceris, talis vicecom̃ faciet ne amplius inde clamorem audiamus ꝓ defectu recti. Teſte &c. ¶.4. Rex vicecomiti ſalutem. Præcipe tali quòd iuſte. &c. reddat tali tantum terræ cum pertinentijs in tali villa, quod clamat eſſe ius & hæreditatem ſuam, & tenere de nobis in capite, & vnde queritur quòd prædictus talis iniuſtè ei deforceat, & niſi fecerit, & idem talis fecerit te ſecurum de clamore ſuo proſequendo, tunc ſummoneas per bonos ſummonitores præfatum talem, quòd ſit coram Iuſticiarijs noſtris apud VVeſtmonaſterium: tali die, oſtenſurus quare non fecerit, & habeas ibi ſummonitores, & hoc breue Teſte &c. ¶.5. Rex cuſtodi terræ & hæredis talis ſalutem. Præcipimus tibi quòd iuſte & ſine dilatione plenum rectum teneas tali de tanto terræ cum pertinentijs in tali villa, quod clamat tenere de prædicto hærede per liberum ſeruicium tanti per annum pro omni ſeruicio, quod talis ei deforciat, & niſi feceris, vicecom̃ noſter talis faciat, &c. ne amplius &c. ¶.6. Rex balliuis ſuis de tali villa ſalutem. Præcipimus vobis quòd ſine dilatione, & ſecundum conſuetudinem manerij noſtri de tali villa, plenum rectum teneatis tali, de tanto terræ cum pertinentijs in tali villa, quod talis ei deforceat, ne amplius &c. Teſte &c. Si autem burgagium petatur, tũc ſic.

¶.7. Rex

¶ 7. Rex balliuis ſuis de tali burgo ſalutẽ. Præcipimus vobis quòd plenum rectum teneatis A. de tali villa, de vno meſuagio cum pertinentijs in tali villa, quod clamat tenere de nobis per liberum ſeruitium tanti per annum pro omni ſeruitio, vel in liberum Burgagium, vel in liberum maritagiũ pro omni ſeruitio, quod talis ei deforciat, & niſi &c. Teſte &c. Eſt etiã alterius modi breue de recto, quod dirigitur hæredi alicuius ſub nomine mulieris quæ habuit partem dotis ſuæ, ſiue plus ſiue minus quod tale eſt. ¶ 8. Rex tali hæredi ſalutem. Præcipimus tibi ꝙ ſine dilatione plenum rectũ teneas tali mulieri, de tertia parte tantæ terræ, vel redditus, vel boſci, vel prati, vel vnius vel duorũ, vel tot meſuagiorũ, cum ꝑtinentijs in tali villa, quam clamat eſſe de rationabili dote ſua quæ eam contingit de libero tenemento quod fuit talis quondam viri ſui in eadẽ villa, vel in alia, & tenere de te per liberum ſeruitium vt ſupra. Si autem dos quæ petitur defendi debet ſub ſeruitio dotis quę tenetur, tunc ſic: Quam clamat pertinere ad liberũm tenementum ſuum quod de te tenet in dotem in eadem villa vel in alia, per tale ſeruitium, vel ſic: Quam clamat tenere de te in dotẽ ꝑ tale ſeruitiũ. Eſt etiã alterius modi breue de recto de cõſuetudinibus & ſeruitijs, quod immediate dirigitur vicecomiti, vbi tenens ſeruitium ſuũ dedixerit in parte vel in toto quod tale eſt. ¶ 9. Rex vic. ſalutẽ. Præcipe tali ꝙ iuſte & ſine dilatione faciat tali conſuetudines & recta ſeruitia, quæ ei facere debet de libero tenemento quod de eo tenet in tali villa, & niſi fecerit, & idem talis fecerit te ſecurum &c. tunc ſũmoneas per bonos ſummonitores &c. quòd ſit corã Iuſtic. noſtris ad primam aſſiſam, cùm in partes illas venerint, oſtenſurus quare non fecerit. Et habeas &c. Teſte &c. De ſeruitio vero quod quis cognouerit, ſi illud facere aliquando contradixerit, dirigitur tale breue vic. de iuſtitiando eum, quod dicitur breue de recto, in hac forma. Rex vic. ſalutem. Præcipimus tibi quòd iuſtities talem, quòd iuſtè & ſine dilatione faciat tali conſuetudines & recta ſeruitia quæ ei facere debet de libero tenemento ſuo quod de eo tenet in tali villa, vt in homagijs, releuijs, redditibus, arreragijs & alijs, ſicut rationabiliter monſtrare poterit quod ei facere debeat, ne amplius inde clamorem audiamus pro defectu Iuſtitię. Teſte &c. Si autem tenementum fuerit in Burgo, tunc dicatur ſic. Quod talis faciat tali recta ſeruitia, nulla tamen fiat mentio de conſuetudinibus

1 ¶ *Qualiter placita transferũtur a curia dominorum vſque ad comitatum.* 2. *Quòd pluribus modis poſsit curia domini deficere.* 3. *De ſummonitionibus & modo procedendi in curia domini Regis.* *Cap. 3.*

CONſtat ex præcedentibus ꝙ quædam ſunt breuia de recto ex ſupra nominatis quæ in curia dominorum terminari debent, & quæ aliquando per defaltam dominorum, qui rectum tenere, vel nolunt vel non poſſunt, transferuntur ad comitatum, & ibi multis modis terminari poterunt, niſi ita ſit quòd tenens ſe poſuerit in magnam aſſiſam, vel quòd dominus Rex (ad inſtantiam petentis, & aliquando ad inſtantiam tenentis, ſed ex iuſta cauſa) velit quòd loquela ad curiam ſuam

a com

balliui

a comitatu tranſfertur, ideò per ordinem erit incipiendum à curijs dominorum vbi ipſi domini quandoque curiam tenent & quandoque eorum balliui, vt ſi ipſe petens tenere clamauerit de aliquo per liberum ſeruitium, qui velit & poſſit loquelam in curia ſua deducere & placitare & terminare per duellum, vel alio modo, qui quidem ſi nolit, vel non poſſit multis de cauſis, vel propter impotentiam, vel propter aliquam dubitationem emergentem, vel incidentem: & ita quòd curia ſua de recto tenendo petenti deficiat, tunc ritè probata defalta per defaltam recti in curia domini capitalis, vicecomes rectum teneat per verba in breui cõtenta (& ſi non feceris vic. hoc faciat.) ¶ 2. Poterit quidem curia de recto tenendo deficere multis modis, vt ſi deforcians tenuerit de aliquo alio quàm de eo de quo petens tenere clamauerit, quia in hoc caſu non habet dominus capitalis coertionem per quã deforciantem trahere poſſit ad curiam ſuam, propter quod de neceſſitate erit ad comitatũ recurrendum. Item quia capitalis dominus omninò recuſat tenere rectum, vel cùm nemo ſit, vel inueniatur in curia qui rectum teneat, vel quia ipſe dominus nullã curiã habet, nec erit (vt videtur) ad ſuperiores dominos capitales, ꝑterquã ad comitatum recurrendum, cùm in breui contineatur, quòd ſi talis nominatus nõ fecerit, quòd vic. ĩmediate ſe intromittat. Item propter impotentiam domini capitalis, vt ſi warantus vocetur qui ſit manens extra poteſtatem ſuam, vel forte deforcians alibi ſe eſſoniauerit de malo lecti, quàm infra poteſtatem domini ſui, & ita quòd milites mittere non poſſit, licet dominus Rex faciat hoc aliquando per breue ſuum. Item ſi tenens poſuerit ſe in magnam aſſiſam, & aliæ ſunt cauſæ infinitæ. Et ſi dominus capitalis rectum tenere inceperit, & poſtea obierit, licet hæres ſuus infra ætatem extiterit, propter hoc non cadit breue, quia curia iudicabit. ¶ 3. De ſummonitionibus vero ad curiam capitalis domini faciendis, quæ eſſe debeant, vel quot ſurſiſæ, vel quot eſſoñ fieri, nolo inſerere huic tractatui propter diuerſas conſuetudines, quæ in diuerſis curijs diuerſimodè obſeruantur. Sed ſciendum quòd in viſu petendo, & in waranto vocando, aliquando & in exceptionibus proponendis, & in duellis vadiandis, & in omnibus alijs quæ in curia dominorum terminari poſſunt & debent, obſeruari debent prout in curia Regia obſeruantur.

Battail, gage in court baron

1 ¶ *Qualiter defalta Recti in capitali domino debeat probari in curia Regis.* 2. *De proceſſu in comitatu poſt defaltam curiæ probatam.* 3. *Quando loquela incipit eſſe in comitatu.* *Cap.* 4.

CVm autem ita ſit quòd dominus capitalis rectum tenere nolit, vel non poſſit, & curia ſua ita de recto defecerit, videndum erit qualiter defalta probari poſſit, & debeat, ita quòd loquela ad coñ tráſferatur, & tunc quando loquela incipit eſſe in coñ, & vſque ad quod tempus dominus capitalis curiam ſuam petere poſſit, cùm forte de recto non defecerit. Poſt defaltam curiæ domini capitalis, ſtatim ad comitatũ accedat petens & oſtendat ibi quòd curia domini ſui ei defecerit de recto, & (ſecundum quoſdam) vadiata probatione defaltæ in manum ſeruientis

tis domini Regis,vic.dicat ſeruiēti domini Regis, q̄ aſſūptis ſecū probis & legalibus hominibus,ſtatim accedat ad curiā illius domini capitalis (ſi curiam habuerit & curiā tenuerit, vel ſi curiā non habuerit tunc ad locū vbi habuerit reſeātiam, dum tamen hoc ſit in feodo illo vbi terra illa eſt quæ petitur,& ſi nihil horum habuerit vel fecerit,tunc ſufficit q̄ defaltam probet quo loco voluerit,ſuper feodum illud,ſecundū quod ipſe domin' electionē habuerit tenēdi curiā ſuā quo loco voluerit ſup feodū ſuū (cū extra nō liceat de iure) & videat ſeruiens ſi curia petenti defecerit de recto, q̄ ipſe ei rectū tenere noluerit vel non poſſit, & ſtatim per iuramētum ipſius petentis : & aliorū duorū quos petens ſecum habuerit,audiat ſeruiens probationē defaltæ in pręſentia capitalis domini,ſi intereſſe voluerit per ſe,vel per certum attornatū,ſeneſcallū, vel aliū balliuū: ſecundum quod inueniri poterit de termino P.& ſ.T.anno Regis H.iij. in com̄ Surrey de Gylberto de Albyngewerth & Reginaldo de Breweſe. Qui quidē ſi ſummonitus intereſſe noluerit,nihilominus procedat probatio, & probata defalta,vt prædictum eſt,redire debent ad comitatū tam petens quā ſeruiens. Et ſeruiente (qui in hoc recordum habet) probationem defaltæ atteſtante , tunc petat petens inde iuditium,& ibi per iuditium præcipietur,q̄ tenens ſummoneatur q̄ ſit ad alium comitatum inde petenti reſponſurus. Ad quem diem ſi vterq; comparuerit,procedat loquela,ſi autem neuter, ſed ſe eſſoniauerit, dabitur alius dies per eſſon̄, & idem erit ſi de altero ipſorum. Si autem nullus , vacua erit loquela,quamuis videatur quòd cōpenſari debeat defalta cum defalta, ex quo tenens quietus per iuditium non receſſit. Si autem petente comparente tenens non comparuerit, præſentibus ſummonitoribus, & ſūmonitiones teſtificantibus, procedatur contra ipſum ad defaltam, ſecundum diuerſam conſuetudinem diuerſorum comitatuū, vel per captionem terræ in manum domini Regis, vel alio modo. Et ſecundum quòd in comitatu Lancaſter obſeruatur , & quæ conſuetudò ab M. de P. commendata fuit & approbata , & quæ talis fuit : quòd ſi tenens ad primam ſummonitionem non veniret, tunc præſentibus ſummonitoribus & ſummonitionem teſtificantibus,per conſiderationem comitatus ſummoneatur ſecūdò q̄ ſit ad alium comitatū, ad quem ſi non venerit præſentibus ſummonitoribus &c. vt prius , per conſiderationē comitatus capiatur paruū nāpium de eadem terra nomine diſtrictionis, & tenens ſummoneatur tertiò,q̄ ſit ad tertiū comitatum, ad quem ſi non venerit, capiatur magnum nampium de eadem terra,ſcilicet aueria & catalla in duplum pro aforciamento diſtrictionis,& tenens quartò ſummoneatur quòd ſit ad quartum comitatū,ad quem ſi non venerit,per conſiderationē comitatus,capietur terra in manum domini Regis , & tenens quintò ſummoneatur q̄ ſit ad quintum comitatū,ad quē ſi non venerit,nec terra petita ſit per pleuinā, petens ſeyſinā ſuā recuperabit per defaltam,nec poterit tenens ſe defendere contra recordum comitatus per legem,defendendo ſummonitionē & ſurſiſas. ¶ 2. Fit etiam proceſſus huiuſmodi poſt defaltam probatam pluribus alijs modis & diuerſis, ſecundum diuerſitatem comitatuum, quia poſt probationem defaltæ, faciet ſeruiens hundredi incontinenti ſummo-

ſũmonitionẽ vel aſſidet partibus diem(ſi pręſentes fuerint)ad proximum comitatum & ſemper ſtabitur eius recordo cum teſtimonio proborum hominum qui præſentes fuerint, & de ſummonitione facta,& die dato, & ad quem ſi tenens non venerit, ſe per legem non defendet contra recordum ſeruientis. Stabitur etiam eius recordo,ſi in curia Regis contentio habeatur, vtrum loquela fuerit in curia capitalis domini,vel in comitatu, vel ſi facta fuerit per eum ſummonitio vel non, vt de itinere Vv. de Ralegh in comitatu Vvarr. ¶3. Et quamuis quidam ſic dicant,quòd ſtatim poſt ſummonitionem factam per ſeruientẽ, incipit loquela eſſe in comitatu, tamen non eſt ita, niſi tunc demùm cùm ſeruiens præſens fuerit in comitatu & teſtatus fuerit probationem defaltæ & ſummonitionẽ & cùm ita fuerit loquela in comitatu, ſine calumnia domini capitalis, ſiue tenens ſe eſſoniauerit ſiue non,capitalis dominus curiam ſuam nunquam rehabebit, ſiue tenens in com̃ ſe eſſoniauerit ſiue non. Ex tunc enim vel ſtatim poterit loquela ad magnam curiam domini Regis per pone transferri, vel in com̃ terminari, & vnde cùm multotiens contingat, quòd petens per fraudem dicit quòd curia de recto ei defecerit,cùm forte loquela nunquam fuerit in curia domini capitalis, & cùm ipſe dominus paratus eſſet ei rectum tenere, ipſe petens ad comitatum conuolauit. Et quo probato eſſet curia domino capitali reſtituenda, ſi illam ad horam petierit,oportet quòd illam petat hora congrua, antequã loquela fuerit in comitatu,ſcilicet tertio die incluſiuè,ne ſi diem com̃ attenderet, ſuperueniret proteſtatio probationis defaltæ,& ſumonitionis per recordum ſeruientis,vel eſſonium tenentis,& poſtea breue de ponendo loquelã ad magnam curiam,quia ſic non eſſet curia petita ad horam.

1 ¶ *Cùm loquela fuit in com̃ tranſlata.* 2. *De modo procedendi in placito de recto cùm fuerit in com̃ & de forma diuerſorum breuium.* 3. *Si in com̃ vocetur warantus.* 4. *Si tenens ſe poſuerit in magnam aſſiſam in comitatu.* 5. *Breue de pace vſque ad aduentum Iuſtitiariorũ.* 6. *Prohibitio cuſtodi.* 7. *Si placitum fuerit in comitatu de conſuetudinibus & ſeruitijs.* 8. *Si ille qui ſe poſuerit in magnam aſſiſam de ſeruitijs & conſuetudinibus & habuerit breue de pace diſtingatur a domino ſuo pendente placito.* 9. *Breue de pace vbi terra petita teneri debet in Gauelkynd.* 10. *Quòd tenens qui ſe poſuerit in magnam aſſiſam cùm breue de pace habuerit perquirat ſibi petens de arramando magnã aſſiſam corã Iuſtitiarijs in aduentu ipſorum.* 11. *Breue de eodem de aſſiſa arramanda.* 12. *De aſſiſa arramanda cùm placitum de recto fuerit de ſeruitijs & conſuetudinibus.* 13. *Breue de aſſiſa arramanda in Iurata de Gauelkynd loco magnæ aſſiſæ.* 14. *Qualiter remouetur placitum de com̃ ad magnam curiam per breue quod dicitur pone.* 15. *Pone ad petitionem petentis.* 16. *Pone ad petitionem petentis de conſuetudinibus & ſeruitijs.* 17. *Pone ad petitionem tenentis & ex cauſa.* 18. *Vbi duellum vadiandum eſt contra conſuetudinem regni.* *Cap. 5.*

PRobata ſic defalta & per ſeruientem teſtata, & ſimiliter ſummonitione,ſic incipit placitum de recto eſſe in comitatu & vbi in eſſoñ de malo veniendi ita fieri debet ſicut fit in curia domini Regis, niſi ex conſuetudine & ex iure antiquo aliter obſeruetur. ¶2. De eſſonio vero de malo lecti ita fiat,ſecũdum quod inferius videri poterit de eſſonijs ſi in comitatu.De viſu vero habẽdo & de exceptionibus, & replicationibus,

bus,fiat ſicut inferiùs dicetur,& eodem modo.Si autem vocetur warrantus in comitatu non habebit comitatus poteſtatem ſummonēdi warrantum ad warrantizandum ſine ſpeciali præcepto domini Regis, quo caſu recurrendum erit ad curiam per breue de warrantia, quod tale erit. ¶ 3. Rex vicecom̄ ſalutem.Præcipe tali quòd iuſte &c. warrantizet tali, tantam terram cum pertinētijs in tali villa,quā talis Titius in curia noſtra clamat eſſe ius ſuum,& vnde &c.vt infra inter breuia de warrantia.Et niſi fecerit quòd ſit in aduentu iuſtic. &c. & vnde ſi in comitatu warrantizauerit,bene erit, ſi autem non, tunc dabitur dies partibus in aduentu iuſticiariorum,vbi terminabitur ꝑ tale breue placitū de warrantia,& cùm warrantizauerit,remittetur loquela principalis iterum ad comitatū & ibi terminabitur ſi iuſtitiarij hoc voluerint.Poterit tamen vtraquè coram eis de gratia terminari ſi voluerint,etiam ſine pone. Et ſi warrantus infra ætatem fuerit, remanebit principale placitum in ſuſpenſo in comitatu & placitum de warrantia coram iuſtitiarijs quouſquè warrantus ætatem habuerit, quòd ad warrantiam reſpondere poterit. ¶ 4. Si autem tenens per duellum in comitatu ſe defendere voluerit,tunc fiat eodem modo in eſſonijs,& alijs, ſicut fit infra de duellis. Cùm autem tenens ſe poſuerit in magnam aſſiſam in comitatu,dabitur ei dies vſquè ad alium comitatū infra quem ſibi perquirere debet breue de pace vſquè ad aduentum iuſtitiariorum, quod quidem facere non poſſit per interpoſitam perſonam, cùm in propria perſona iurare teneatur quòd tenens eſt,et quòd ſe in comitatu poſuerit in aſſiſam, quòd ſi infra comitatum ſibi non perquiſiuerit,vel eſſoniatus non fuerit,ſed defaltam fecerit,ämittere poterit per defaltam, ſaluo ei quòd habeat recuperare ſuum quale habere debebit. Et eodem modo faciat petens ex parte ſua, perquirat ſibi breue de ſummonendo magnam aſſiſam coram iuſtitiarijs ad eundem terminum, ſecundum quòd inferiûs dicetur. ¶ 5. Rex vicecomiti ſalutem. Prohibem' tibi ne teneas placitum quod eſt in comitatu tuo inter A. petentem & B. tenentem de tanto terræ cum ꝑtinentijs in N. quod idem A. clamat verſus prædictum B. per breue noſtrum de recto, niſi duellū inde fuerit vadiatum,quia idem B.(qui tenens eſt)poſuit ſe in magnam aſſiſam noſtrā, & petit recognitionem fieri vter eorum maius ius habeat in terra illa. Et ſic fiat de omnibus alijs aſſiſis, ſecundum quod videri poterit in magnis aſſiſis inferius.Si autem placitum de recto fuerit in curia alicuius, tūc fiat prohibitio cuſtodi, vel balliuo, per tale breue. ¶ 6. Rex vicecomiti ſalutem.Prohibe balliuo vel cuſtodi terræ & hæredis A. ne teneat placitū quod eſt in curia eiuſdem cuſtodis,vel balliui de tali honore &c.vt ſupra. Vel ſi prohibitio fieri debeat domino curiæ,tunc ſic.Prohibe A.ne teneat placitum in curia ſua inter A. petentem & B. tenentem de tanto terræ cum pertinentijs in N. quod idem A. clamat verſus eundem B. per breue noſtrum de recto &c. Si autem placitum fuerit inter aliquos in comitatu de ſeruicijs & conſuetudinibus per breue de recto patens, quod dicitur, prohibemus: vel per breue de Iuſticiando aliquem ad faciendum recta ſeruitia & conſuetudines, & tenens ſe poſuerit in magnam aſſiſam

(quod bene poterit) habebit breue de pace vicecomiti quod tale erit. ¶ 7. Rex vicecomiti ſalutem. Prohibemus tibi ne teneas placitũ quod eſt in comitatu tuo inter A. petẽtem, & B. tenentem vel deforciantem, de conſuetudinibus & ſeruitijs quæ prædictus A. exigit de prædicto B. per breue noſtrum de tanto terræ cum pertinentijs in tali villa, niſi duellum inde vadiatum fuerit, quia idem B. (qui tenens eſt) poſuit ſe in magnam aſſiſam noſtrã, & petijt recognitionẽ fieri vtrum debeat prædicto A. de p̃dicto tenẽto tale ſeruiciũ & tale, tantum per annum pro omni ſeruitio ſicut ei recognoſcit: an idem ſeruicium, & pręterea tale, & tale, ſicut idem A. ab eo exigit. Teſte &c. Et variatur iſtud breue multotiens ſecundũ varietatem ſeruitiorũ. Contingit quandoquè quòd ille qui ſe poſuerit in magnam aſſiſam de ſeruicijs & conſuetudinibus, poſtquam ſibi perquiſiuerit breue de pace vſquè ad aduentum iuſtitiariorum, interim nihilominùs diſtringitur pro eiſdem ſeruitijs per dominum capitalem, & quo caſu conſulitur ei per breue quod tale eſt. ¶ 8. Rex vicecomiti ſalutem. Oſtendit nobis talis, quòd cùm tulerit tibi breue noſtrum de pace habenda vſquè ad aduentum iuſtitiariorum ad partes illas de ſeruicijs & cõſuetudinibus quas talis ab eo exigit, & quas ei non cognoſcit, & vnde poſuit ſe in magnam aſſiſam noſtram coram te in comitatu tuo. Idem talis nihilominùs diſtringit eum pro eiſdem ſeruicijs & conſuetudinibꝰ quas ei non cognoſcit, & in aliis grauis exiſtit eidem & iniurioſus. Et ideo tibi præcipimus quòd non permittas de cętero quòd prædictus talis diſtringat ipſum talem pro eiſdem ſeruitiis & conſuetudinibus, ita quòd prædicta occaſione de cętero ei moleſtiam inferat vel grauamen. Et ita te habeas in hoc negotio &c. Teſte &c. ¶ 9. Rex vicecomiti ſalutem. Prohibemꝰ tibi ne teneas placitum quod eſt in comitatu tuo inter talem & talem &c. vt ſupra, niſi duellum &c. quia idem talis qui tenens eſt, poſuit ſe in Iuratam loco magnæ aſſiſæ prouiſam & conceſſam, & petiit recognitionem fieri vter eorum maius ius habeat in terra illa Teſte &c. Et notandum eſt quòd omnia breuia de pace ſic fiunt, vt ſupra: vel ſic: vel quòd ſit prohibitio vicecomiti ne teneat, vel vicecomiti quòd aliis prohibeat, ſicut dominis, cuſtodibus, vel balliuis, ne ipſi teneant placitum quod eſt in curia eorum &c. vt ſupra. Et ſciendũ quòd omnia breuia de pace irrotulari debent in rotulo de Cancellaria. ¶ 10. Cùm autem tenens huiuſmodi breue de pace ſibi perquiſiuerit, ſtatim debet petens aliud ſibi perquirere, ſcilicet de magna aſſiſa coram iuſticiarijs in eorum aduentu arramanda, et per quod ſummoneantur quatuor milites ad eligendum duodecem ad faciendam aſſiſam illam, in hac forma. ¶ 11. Rex vicecomiti ſalutem. Summoneas per bonos ſummonitores quatuor legales milites de comitatu tuo quòd ſint coram Iuſtitiariis noſtris ad primam aſſiſam cùm in partes illas venerint, ad eligendum ſuper ſacramentum ſuum duodecem de legalioribus militibus de viſneto tali, qui meliùs ſciant & velint veritatem dicere, ad faciendam recognitionem magnæ aſſiſæ noſtræ inter talem petentem, & talem tenentem, de tanto terræ cum pertinentiis in tali villa, quia idẽ talis (qui tenens eſt) poſuit

poſuit ſe in magnam aſſiſam noſtram,& petit recognitionem fieri vter eorum maius ius habeat in terram illam. Et ſummoneas per bonos ſũmonitores prædictum talem &c.quòd tunc ſit ibi auditurus illam electionẽ, & habeas ibi nomina militum & hoc breue Teſte &c. Et ſciendum quòd variantur huiuſmodi breuia ſecundum varietatem aſſiſarum, ſecundum quod videri poterit infra de aſſiſis. ¶ 12. Rex vicecom̃ ſalutem. Sũmoneas per bonos ſummonitores quatuor legales milites de comitatu tuo &c.vt ſupra, ad faciendam recognitionem magnæ aſſiſæ noſtræ inter A. petentem & B. deforciantem de conſuetudinibus & ſeruicijs quæ idem A.exigit a prædicto B.de tanto terræ cum pertinentijs in tali villa. Et vnde idem B.(qui tenens eſt)poſuit ſe in magnam aſſiſam noſtram, & petijt recognitionem fieri vtrum debeat prædicto A. de prædicta terra tale ſeruicium, vel tale, tantum per annum pro omni ſeruitio ſicut ei recognoſcit,an idem ſeruicium,& præterea tantum,ſicut idem A. ab eo exigit. Et ſummoneas &c.vt ſupra. ¶ 13. Rex vicecom̃ ſalutem.Summoneas &c. quatuor legales homines de comitatu tuo qui teneant in Gauelkynd, ꝙ ſint coram iuſtitiarijs noſtris &c. (vt ſupra) ad eligendũ ſuper ſacramentum ſuum xij. de legalioribus hominibus de viſneto tali, qui teneant in Gauelkynd,& qui meliùs ſciant & velint veritatem dicere, ad faciendam iuratam loco magnæ aſſiſæ prouiſam & conceſſam,inter tales &c.vt ſupra Et ſummoneas &c. et habeas &c. ¶ 14. Et tali modo procedet placitũ de recto in comitatu,niſi forte ſit aliquis capitalis dominus,vt prędictum eſt, qui curiam ſuam ad horam petierit antequàm placitum fuerit in comitatu, vel forte cùm in comitatu fuerit perquirat ſibi petens de ponendo loquelam illam ad magnam curiam,ꝑ breue quod vocatur (Pone) & quod tenenti de facili non conceditur, niſi ex cauſa neceſſaria in breui exprimenda. ¶ 15. Rex vicecom̃ ſalutem.Pone ad petitionem petentis coram iuſticiarijs noſtris apud weſtm̃ tali die loquelam quæ eſt in comitatu tuo per breue de recto inter A. petentem & B.tenentẽ de tanto terrę cum pertinentijs in tali villa,vel ſic: exceptis tot acris &c.Et ſummoneas &c.prædictum B.quòd tunc ſit ibi præfato A. inde reſponſurus, & habeas ibi ſummonitores & hoc breue Teſte &c. ¶ 16. Rex vicecom̃ ſalutẽ. Pone ad petitionem petentis coram iuſtitiarijs noſtris apud w.tali die loquelam quæ eſt in comitatu tuo per breue noſtrum inter A. petentem & B.deforciantem de conſuetudinibus & ſeruicijs quæ idem A. exigit de prædicto B.de libero tenemento ſuo,quod de eo tenet in tali villa &c.Et ſummoneas &c.præfatum B.quòd tunc ſit ibi præfato A. inde reſponſurus,et habeas ibi ſummonitores,& hoc breue,& aliud breue. Teſte &c. Et ideo dicit (aliud breue),vt ſi placitum fuerit in comitatu per aliquod breue clauſum inter aliquos,de debito,vel de alia re, & ita quòd non ſit patens,& quod quidem remanere debet penes petentem.Sed eſto quòd tenens warrantum vocauerit in comitatu antequam loquela poſita fuerit coram iuſtitiarijs de banco,et ita quòd warrantus diem habeat coram iuſtitiarijs itinerantibus,quia ſtatim ad præceptum vicecomitis non warentizauit,nunquam fiet mentio in pone de waranto? Non,quia in curia dñi Regis poſt eſſonia & dilationes incipiet petens narrare verſus tenẽtem,

maius ius

legales milites

pone

tem, ex quo warrantus in comitatu nondum warrantizauit,& ipſe tenẽs tunc incipiat de nouo warrantum vocare, & dies datus coram iuſtitiarijs itinerantibus nullus erit & locum non tenebit. Raro autem fit hoc breue (Pone) ad petitionẽ tenentis, vt prædictum eſt, niſi ex cauſa quæ multiplex eſſe poterit, vt ſi tenens longè agens fuerit in partibus tranſmarinis, vel ita impotens ſui quòd comparere nõ poſſit in comitatu, vel vice verſa, ſi petens ſit vicecomiti parentela coniunctus, ſeruiens, vel multum familiaris, vel ſit valde potẽs, et vicecomes de com̃, et fit tale (Pone) ſic cũ cauſa expreſſa. ¶ 17. Rex vicecomiti ſalutem. Pone ad petitionem tenentis, eo quòd agit in partibus tranſmarinis, vel eo quòd petens eſt amicus, vel familiaris vicecomiti, & huiuſmodi, coram iuſtic. noſtris ad talem diem loquelam quæ eſt in comitatu tuo per breue noſtrum de recto, inter A. petentem & B. tenentem de tanto terræ cum ꝑtinentijs in tali villa. Et dic prædicto A. quòd tunc ſit ibi loquelam ſuam verſus prædictũ B. proſecuturus ſi voluerit. Et habeas ibi hoc breue. Teſte &c. Et notandum quòd ſi tenẽs quacunq; de cauſa perquiſiuerit ſuum (pone) coram iuſtitiarijs, et primo die coram eis defaltam fecerit, oportet eum wayuare ſuum (Pone) vel amittet per defaltã. Item eſto quòd petens defaltam fecerit primo die cùm (Pone) ſuum perquiſiuerit, & cùm tenẽs ſe eſſoniauerit, receſſerit eſſoniator ſine die, non poterit petens vlterius per aliud (Pone) reſumere placitum ſuum, & illud iterum tranſferre de comitatu ad magnam curiam, quia in comitatu nullum eſt placitum ex quo inde ſemel tranſlatum eſt: vt de termino Paſchę anno regni regis H. nono in comitatu Hunt̃ de Wilhelmo Hatechriſt & Roberto de waſhyngley. Et vnde idem Robertus (qui tenẽs fuit) receſſit ſine die de placito illo, quod tranſlatum fuit a comitatu ꝑ ſecundum pone, et ideo placitum de nouo reincipiendum. Transfertur etiam loquela ad magnam curiam ad petitionem petentis ex neceſſitate propter priuilegium tenentis, quale habẽt templarij, et hoſpitalarij, & alij plures, quòd non reſpondeant de aliquo placito niſi coram ipſo rege, vel eius capitali iuſtitiario, qui etſi aliquando contra priuilegium ſuum intrauerint in reſponſum, ex pœnitentia reſilire non poſſunt: vt de Itinere Abbatis de Radyng & M. de Pateſhul in comitatu Wygorñ anno regni regis H. quinto. Transfertur etiam generaliter quælibet loquela de comitatu per neceſſitatem .s. vbi comitatus non habet poteſtatem terminandi placitum, vt ſi baſtardia obijciatur, vel huiuſmodi, & eodem modo propter difficultatem iudicij, & multis alijs modis. Et eodem modo transferuntur loquelæ coram iuſtitiarijs Itinerãtibus & indifferenter, abſq; eo quòd aliquid detur pro (pone) Et eodem modo de curijs Baronũ. Et in fine notandum, quòd in placito per paruũ breue de dominicis domini regis, nullum fiat (Pone) Transfertur etiã loquela a comitatu ad curiam, propter falſum iudiciũ, vel fatuũ. ¶ 18. Rex vic. ſalutem. Pone coram iuſtitiarijs noſtris &c. duellum quod vadiatum eſt in com̃ tuo inter A. querentem & talia hundreda, de quodã iuditio eidẽ A. facto, de auerijs captis & contra vadiũ & plegium detentis vt idem A. dicit. Et vnde queritur quòd duellum iſtud iniuſtè & contra conſuetudinem regni noſtri vadiatum eſt. Et interim recordum illud vnde prędictum

tum duellum vadiatum fuerit fieri facias, & illud habeas coram prefatis iuſtitiarijs noſtris ad prædictum diem ꝑ quatuor legales milites de comitē tuo qui recordo illi interfuerint. Et ſummoneas &c. iiij. legales milites de comitatu tuo, qui recordo illi interfuerint, & præterea quatuor legales milites de quolibet hundredorū prædictorū, qui tunc ſint ibi audituri recordum illud, & reſponſuri, & iudiciū recepturi, pro prædictis hundredis. Et habeas ibi ſūmonitores, nomina militū, & hoc breue Teſte &c. Et ſunt hm̄odi formæ infinitæ ſecundū diuerſitatem placitorum.

1 ¶ De diuerſitate & diuiſione ſummonitionis. 2. ¶ De ſūmonitione generali. 3. De ſummonitione ſpeciali. 4. Quis poteſt ſummonere. 5. Per quos & per quot facienda ſit ſūmonitio & quando. 6. Quæ ſummonitio ſit legittima. Cap. 6.

TRanſlata ad magnam curiam ad petitionē petentis loquela quæ incepta eſt ꝑ breue de recto ꝑ Pone, oportet ꝙ ſummoneatur tenens quòd ſit ibi petenti inde reſponſurus. Et vnde inprimis videndū eſt an ſit ſūmonitus, & ideo de ſūmonitionibus aliquid dicatur. Et ſciendū ꝙ eſt ſummonitio, & eſt poſt ſūmonitionē aliquando captio in manū dñi regis ꝑ defaltā, vel attachiamentū, ſecundū quod actio fuerit realis, vel ꝑſonalis, ſecundum quòd inferiùs dicetur. Item eſt mandatū dñi Regis ſiue præceptum ſine alia ſummonitione, quòd quis ſit coram eo reſponſurus, vel aliquid facturus, vel ꝙ quis ſit & habeat talē ad reſpondendū, vel aliquid faciendū. Itē eſt præceptū vicecomiti quod faciat aliquē venire, vel attachiet, vel quòd habeat corpus alicuiꝰ, vel ita attachiet quòd ſit ſecurus habendi corpus: ſecundū diuerſitatem ſummonitionū, & attachiamentorū, vt inferiùs dicetur de eſſoñ, & vbi aliquando ſequitur eſſoñ, aliquando non. Itē ſummonitionū alia fit in actione reali tam in cauſa poſſeſſionis, q̃ in cauſa ꝓprietatis. Item alia in cauſa ꝑſonali vbi .s. aliqua ꝑſona obligatur in contractibus ad aliquid dandum vel faciendū, & in actionibus iniuriarum. ¶ 2. Item ſummonitionum, alia generalis, alia ſpecialis: generalis autem ſiue communis eſt, quæ tangit aliquam vniuerſitatem, ſicut omnes de comitatu, vel omnes alicuius ciuitatis, burgi, vel villę, pro aliquo quod tangat vniuerſitatem, ſicut generalis ſummonitio quæ fit ante iter iuſtitiariorum & huiuſmodi, quæ ſemper fieri debet in loco magis publico, & ideo dedici non poterit nec defendi, quiá quod omnis de Comitatu vel ciuitate ſciuerit vel cognouerit, vnus vel plures hoc dedicere non poſſunt. Et talem generalem ſummonitionem ſequuntur eſſonia, quæ quidem dicuntur eſſonia de communi ſummonitione, per quæ defenditur quis, & eius abſētia, ſi ad primum diem cōmunis ſummonitionis non venerit, dum tamen veniat ad diem ſibi datum ad warrantizandum eſſonium, & ita quòd inde poſtmodum ſine licentia non recedat. ¶ 3. Eſt etiam ſpecialis ſummonitio, quæ ſub generali cōtinetur, vt ſi quis de aliquo placito ſpeciali ſummonitus ſit coram iuſtitiarijs, quo caſu ſi primo die nō venerit, nec ſe eſſoniauerit in placito ſpeciali, erit in defalta, nec excuſabitur quāmuis de communi ſummonitione fuerit eſſoniatus, ſed ſi in placito ſpeciali, excuſatur per eſſonium

illud

illud quantum ad communem ſummonitionem, quãuis de ea cauſa ſpecialiter eſſoniatus non fuerit. Item videndum vbi ſpecialis ſummonitio fieri debeat, ſi ille qui ſummonitus eſt non inueniatur. Si autem inueniatur, fiat ei ſummonitio vbicunq; inuentus fuerit in domicilio ſuo vel extra, ſub teſtimonio duorum ad minus, qui hoc (ſi opus fuerit) poſſint certificare & teſtificare. Si autem non fuerit inuentus, non tenentur ſummonitores eum vlterius quærere quâm ad domicilium ſuum, & in quo ſi fuerit inuentus, fiat ei ſummonitio vt prædictum eſt, vel familiæ ſuæ ei denuncianda cùm venerit. Item ſi in comitatu plura habeat domicilia, potius fiat ei ſummonitio ad domiciliũ vbi magis habitauerit, vel vbi maiorem habuerit ſubſtantiam. Si autem domicilium non habuerit, nec dominicum in comitatu, tunc ſi feodum habuerit, fiat ſummonitio ad feodum ſuum, et cùm ita qualitercunq; præuentus fuerit ſummonitione, nõ poterit ſe extra regnum transferre, vt per hoc ſibi acquirat dilationes de vltra mare, ſecundum quod inferiùs dicetur. Et quid ſi per ſummonitionem ſic præuentus extra regnum ſe tranſtulerit, & ad diem ſuum eſſoniatus fuerit de vltra mare, quæro (cùm non competat tale eſſonium) an verti poſſit in eſſonium de malo veniendi, quod bene competeret, ſi ab initio ſe taliter eſſoniaſſet? et videtur prima facie quòd ſic, quia ſi quis primò ſe eſſoniauerit de malo lecti, vbi ſe eſſoniaſſe debuit de malo veniẽdi ordine nõ obſeruato, vertitur eſſoñ de malo lecti in eſſoñ de malo veniendi, & qui facit id quod maius eſt, facit id quod min⁹ eſt. Videtur igitur quòd eadem ratio eſt in caſu præmiſſo quòd eſſoñ de vltra mare vertitur in eſſoñ de malo veniendi, cùm ſummonitus ſummonitione ſit præuentus, ſed non eſt idem in vtroquè caſu, quia in vno caſu competit vtrumquê eſſoñ, ſed vertitur vnum in aliud, propter ordinem non ſeruatum. In alio vero caſu non competit niſi vnicum tantum. s. eſſoñ de malo veniẽdi. i. de citra mare & non de vltra. Et vnde cùm ſe eſſoniauerit de eſſonio de vltra mare, quod non iacet, & non de eſſonio de citra quod iacet, videtur (& verum eſt) quòd carebit vtroq;, quia eſſonium quod non eſt nõ poteſt cadere in eſſonium quod non eſt quamuis eſſe deberet. ¶ 4. Itẽ videndum quis ſummonere poſſit, & ſciendum quòd omnis qui habet iuriſdictionem & poteſtatem iudicandi ordinariam, ſicut ipſe dominus Rex, vel delegatam, ſicut iuſtitiari⁹ ab eo conſtitutus, & non alius a iuſtitiario ſubſtituendus, quia iuſtitiarius iuſtitiarium ſubſtituere non poteſt, & ideo dico (ab eo qui habet iuriſdictionem) quia alius coertionem non habet, & cùm coertionem non habeat, punire non poterit contumacem nec iudicium a non ſuo iudice factum ligat, nec tenet. Et in hoc caſu aut conſtat ab initio iuſtitiarium habere iuriſdictionem, aut conſtat quòd nõ habeat, aut dubitatur an habeat. Si autem conſtiterit quòd habeat, venire tenetur ſummonitus vel ſe legittime excuſare, alioquin pœnam contumaciæ non euadet. Si autem conſtiterit quòd non, ſummonitus impune ſe abſentabit. Si autem dubitetur, venire debet ſummonitus, ſaltem priuilegium fori allegaturus, vt infra pleniùs dicetur de prohibitionibus. ¶ 5. Item per quos & per quot faciẽda ſit ſummonitio, & videtur quòd per duos ad minus, qui ſi neceſſe fuerit, teſtificari poſſunt ſummonitionem

nem

nem eſſe legittimè factã,& qui eam poſſint probare ſi opus fuerit,& cûm inde dubitetur, cùm per iuſtitiarios fuerint inde requiſiti, de tempore, die & loco,& aliis circumſtantiis,ſecundum quod inferius dicetur.Item quãdo? & ſciendum quòd per quindecem dies ante diem quo comparere debeat fiat talis ſummonitio omnibus qui in regno ſunt & extra comitatũ & infra quatuor maria. ¶ 6. Et talis ſummonitio dici debeat legittima.Si autem minus ſpacium contineat,poſſit illegittima iudicari,niſi ob cauſam legittimam minus tempus ſtatuatur.Vt ſi propter cauſã quæ inſtantiam deſiderat,propter rem forte quæ tempore peritura ſit,vel ꝑpter alias cauſas vbi induciæ arbitrariæ ſunt,propter neceſſitatem,vt propter conſilium lateranenſe de eccleſijs vacantibus.Item propter præſentiam partium in Itinere iuſtitiariorum in eodem comitatu exiſtentium, quod ſecus eſt ſi aliqua manens ſit extra.Item propter perſonas qui celerem habere debent iuſtitiam,ſicut ſunt mercatores quibus exhibetur iuſtitia Pepoudrous,et ſic ex cauſa moderatur tempus ſũmonitionis, & cõtinet minus tempus quandoquè quàm ſpacium xv.dierum . Et quandòquè tempus ſummonitionis ex cauſa continet tempus magis diffuſum, propter longam peregrinationem, ſecundum quod quis fuerit in remota peregrinatione vel propinqua,& in hoc erit dilatio arbitratiua.Legittima igitur ſummonitio erit quindecem dierum,modo quo prędictũ eſt, et ſi minus ſpacium contineatur quã quindecem dierum ſine cauſa rationabili,tunc cùm ſummonitus comparuerit, aut calumpniata eſt ſummonitio ſicut illegittima,aut non calumpniata. Si autem non calumpniata, tunc procedat loquela ac ſi ſummonitio eſſet legittima. Si autem calũpniata fuerit & probata illegittima,detur alius dies legittimus in curia quę dedici non poſſit contra recordum iuſtitiariorum . Si autem poſt minus legittimam ſummonitionem tenens ſe eſſoniauerit,vel defaltam fecerit, vel ſine calumpnia in placito proceſſerit, vel diem amoris ceperit, ſummonitionem minus legittime factam vlteriùs cauſari non poterit.Et etiã bene poterit quis reſpondere ſine ſummonitione ſi voluerit,nec ei iniuriatur cùm hoc velit.Sunt autem quidam caſus quòd tenens ſummonitionem dedicere non poterit,vt ſi coram aliquo qui recordum habet vbicunquè atturnatum fecerit, propter verba in attornato faciendo,vt cûm dixerit tenens,facio attornatum meum in loquela quæ eſt coram tali,vel coram te,per hoc concedit quòd proceſſit ſummonitio,quia non poterit eſſe corã aliquo niſi præceſſerit ſũmonitio,quia ſi diceret in loquela quæ erit,ſic nunquã admitteretur ad attornum faciendũ.Et ſi petens poſſit attornum facere ſtatim poſt impetrationem breuis , tenens hoc nunquàm facere poſſit de iure antequam loquela ſua fuerit coram ſuo iudice ꝑ ſũmonitionem.Et vnde ſi dicat feci attornatum meum, idem eſt quod confiteri ſummonitionem,vel quaſi,et ſi ante factus fuerit attornatus effectũ non habebit ante ſummonitionem,nec iuſtitiarius de aliquo poteſtatem habebit,antequam loquela fuerit coram eo per ſummonitionem. Nullus autem dies dari debet extra comitatum niſi per ſpacium xv.dierum, nec per tantum ſpacium ſine eſſonio , niſi hoc faciat conſenſus partium, quo caſu fiat vt in fine dicetur de eſſonio.

TRAC-

¶ Tractatus ſecundus

Libri quinti, in quo tractatur De Eſſonijs.

(.·.)

1 ¶ *De modo procedendi poſt ſummonitionem.* 2. *Breue de habendo eum coram Iuſticiarijs qui per fraudem, maliciam & falſitatem eſſoniauit aduerſarium ſuum.* Cap. 1.

AD diem vero ſummonitionis ſiue legittima ſit ſūmonitio ſiue non, aut comparet ſummonitus, vel ſe eſſoniat, vel defaltam facit. Si autem venerit, aut dedicit ſummonitionem, aut concedit ſūmonitionem legittimam, quo caſu .s. quando concedit ſummonitionem legittimam, ſtatim reſpondeat ſi vicecomes miſerit breue: ſi autem non, recedet tenens quietus, & petens ꝑquirat ſibi per aliud breue. Si autem breue venerit, tunc propoſita intentione petentis, reſpondeat tenens intentioni, vel excipiat contra breue, vel petat viſum. Si autem cauſetur ſummonitionem minûs rationabilem eſſe, detur ei dies rationabilis, ad quem veniat reſponſurus. Si autem illá omninò dedixerit, ſiue ſummonitus fuerit ſiue non, tunc querendum erit a petēte vtrū ſe tenere voluerit ad defaltā, vel ad placitū principale, ſi autē ad placitū principale, tunc tenens ſtatim reſpōdeat. Si autē tenuerit ſe ad defaltā, & ſūmonitus ſūmonitionē omninò defendat, tunc ſūmonitores vocādi ſunt, ꝙ teſtentur ſummonitionem. Et cùm diligenter examinati, ꝓbauerint ſummonitionem legittimè factam, tunc primò vadiat ſummonitus legem, & defendat ſummonitionem per legem contra teſtificationem ſummonitorum .s. quòd ſummonitio non peruenerit ad ipſum, ſed quòd nec ad ipſum, nec ad domicilium ſuum. Si autem ſummonitores in probatione ſummonitionis diligenter examinati concordes non extiterint, tunc (quaſi ſummonitione nulla) non habebit ſummonitus neceſſe ſummonitionem defendere per legem, ſed detur ei alius dies legittimus, niſi gratis incontinenti velit reſpondere. Cûm autem poſt legem vadiatam diem habuerit tenens de lege facienda, ad diē illum ſe poterit eſſoniare de placito legis vadiatę, et tunc in fine veniat cum lege, & eam faciat ſi poſſit, & ſi in lege facienda defecerit tenens, petens ſeyſinam ſuam recuperabit ſtatim, vel ſi defaltam fecerit, petens ſtatim ſeyſinam ſuam recuperabit per defaltam ſi tenens præſens fuerit: ſi autem abſens, capiatur terra in manum domini regis per paruum cape, & ipſe ſummoneatur ꝙ ſit ad alium diem auditurus iudicium ſuum, per breue inferiùs notandū. Si autem ad primum diem non comparuerit tenens, ſed antequam comparuerit in curia defaltam fecerit, tunc aut vicecomes miſit breue aut nō miſit, ſi vicecomes non miſit breue, tunc cûm petens offerat ſe liti, iuſtitiarij procedere non poterint ſecundùm defaltā ſine waranto, vel ſine breui, nec poterit alium diem dare infra quem mandare poſſit vicecomiti ꝙ

faciat

faciat venire breue, quia tali modo ſine breui & waranto dando diem, ſibi vſurparet iuriſdictionem, nec etiam ſi breue veniret ad alium diem non valeret, quia dies ſũmonitionis præterijt, erit igitur opus alio breui. Si autem miſerit breue, offerente ſe liti petente propter defaltam tenentis, capietur terra in manum domini regis per magnum cape, cuius forma inferius notatur,& tenens ſummoneatur quòd ſit ad alium diem reſponſurus de capitali placito, & de defalta,ſcilicet quare non fuit ad primum diem ſicut ſummonitus fuit, ad quem diẽ ſi venerit ſtatim reſpondeat ad capitale placitum, niſi petens ſe tenere voluerit ad defaltam, ſi autem ſe tenuerit ad defaltam , tunc oportet tenentem docere cauſam ſufficientem, & rationem quare non fuit ad alium diem ſicut ſummonitus fuit. Cauſæ quidem poſſunt eſſe plures, de quibus inferius dicetur. Et quarum vna poterit eſſe talis inter alias, quòd nullam habuit ſummonitionem, quo caſu oportebit petentem docere contrarium per ſummonitores qui fecerunt ſummonitionem,alioquin nulla erit ſummonitio,nec aliqua defalta.Et ideo ſtatim reſpondeat tenens ad placitum capitale. Si autem teſtata fuerit ſummonitio & probata, tunc erit locus defenſioni per legem,ſecundum quod ſuperius dictum eſt. Si autem poſt primam captionem ad alium diem non venerit, amittet ſeyſinam ſuam per ſecundam captionem per paruum cape, niſi tunc veniat & defendat per legem vt ſupra de ſũmonitionibus & ſuperſiſis. Si autẽ ad primũ diem non venerit ſed ſe eſſoniauerit, tunc videtur quodãmodo conceſiſſe ſummonitionem,donec præſens illam defenderit, & dedixerit. Quo caſu, debitur ei alius dies per eſſoniatorẽ ſuum, ſiue breue venerit ſiue nõ. Ad quem diem ſi tenens venerit,ſtatim reſpondeat vel excipiat.Si autem non venerit, capiatur terra in manum domini regis per defaltam,& ipſe ſummoneatur quòd ſit ad alium diem per magnum cape, inde reſponſurus & oſtenſurus, quare non ſeruauit diem ſibi datum per eſſoniatorem ſuum. Ad quem diem ſi non venerit, fiat vt ſupra ex ſecunda defalta. Et ſi venerit,eodem modo vt ſupra. Si autem ad diem ſibi datum per eſſoniatorem ſuum de malo veniendi faciat ſe eſſoniari tenens de malo lecti, tunc dabitur alius dies petenti licet non tenenti: infra quam, & ſtatim poſt eſſonium mittantur ad eum quatuor milites de comitatu,ad videndum vtrum infirmitas qua ſe tenens eſſoniauerit ſit languor vel nõ. Et tunc cùm venerint ad locum vbi iacuerit vel iacere debuit, inuenerit eum in lecto ſicut eſſoniatus fuit & confitentem eſſonium ſiue reuera ſe ipſum eſſoniauerit, ſeu falſò eſſoniatus fuerit per alium. Quo caſu procedent milites in viſu faciendo modo debito, ſecundum quod inferiùs dicetur(ac ſi omnia ritè acta eſſent & dabunt ei malum tranſiens,vel languorem, ſecundnm quod iudicauerint de ſtatu ſuo, nec ad diem ſibi datũ poterit tenens vlteriùs defendere ſummonitiones, nec dedicere, & ſurſiſas contra atteſtationem quatuor militum, nec contra propriam recognitionẽ eſſonij, cũ prædicti quatuor milites in hoc habeãt recordũ, nec etiam ſi dicat quòd petens ipſum falſò eſſoniari fecerit, etiam ſine ſummonitione : vtroquè eſſonio audiri non debeat, quaſi propriam al-

nota breue de malo veniendi

legans falſitatem. Si autem quatuor milites inuenerint eum extra lectum in curia, vel vagantem per rura, & diffitentem eſſoniatorem, tunc non poſſunt ei diem dare, vel ſi dederint, forte non vult aliquem recolligere vel forte non eſt inuentus in loco vbi iacere debuit, quòd poſſint ei diem dare. Et vnde cùm ad diem eis præfixum in curia, ſiue petens plures dies ſecutus fuerit verſus eos, ſiue vnum, & teſtati fuerint viſum ſuum ſecundum quòd ipſum inuenerunt vel non, tunc ſi tenens non venerit, capiatur terra in manum domini regis, & procedatur per omnia ſicut ſuperius dictum eſt. Si autem venerit, defendere poterit ſummonitionem & eſſonium, tam de malo veniendi quàm de malo lecti, & etiam ſurſiſas tam primæ defaltæ, ad primam captionem, quám ſecundæ ad ſecundam, vſquè ad iuditium. Poſt iudicium vero non erit locus defenſioni per legem, contra probationem ſummonitionis, cùm iuditia rata eſſe debeant, ſi petens ſe tenuerit ad defaltam, & quo caſu facta examinatione de ſummonitione, ſi ſummonitio teſtata fuerit, ſtatim vadiat legem, & habeat diem ad legem faciendam, & cùm legem fecerit poſt eſſonia ſua, ſtatim & eodem die reſpondebit ſine alia ſummonitione, ſicut inueniri poterit in rotulo de termino vt ſupra. Si autem omninò nulla præceſſit ſummonitio, & petens falſò eſſoniare fecerit tenentem aliquo eſſonio vno vel pluribus cùm tenens nihil inde ſciuerit, & poſt ſummonitionem quæ fieri debuit & eſſonia, capta ſit terra in manum domini regis, & poſt primam defaltam, & ſecundam adiudicata ſit ſeyſina petenti, cùm nulla defalta ibidem eſſe debeat: ad querelam tenentis ſubueniendum eſt ei hoc modo, ſcilicet quòd ſummoneantur ſummonitores, & illi per quorum viſum terra capta fuit in manum domini regis, vt inde diligens fiat examinatio, & ſi probata non fuerit ſummonitio, nec teſtata, nulla erit defalta, nec neceſſe eſſet defendere ſummonitionem, quæ nulla eſt propter defectum probationis. Item cùm nulla ſit ſummonitio nec defalta, nulla ſequi deberet captio, & cúm captio nulla, nulla ſequi deberet poſſeſſionis amiſſio, ergo a primo, vbi nulla ſummonitio, nulla ſequitur poſſeſſionis amiſſio, quia vbi primum & principale (quod eſt ſummonitio) non ſubſiſtit, nec ea quæ ſequuntur locum habere debent, & ad querelã talis fiat vicecom̃ breue in hac forma. ¶2. Rex vic. ſalutem. Præcipimus tibi quòd habeas coram iuſtitiarijs noſtris &c. talem petentem, ſcilicet, ad audiẽdum iuditium ſuum et conſideratione̾ curię noſtrę de hoc, ꝙ ipſe ꝑ malitiam & manifeſtã falſitatem fecit diſſeyſiri talem de tanta terra cum pertinentijs &c. Et vnde cùm idẽ B. nullam haberet ſũmonitionẽ, optulit ſe idem A. verſus eũ ita ꝙ terra capta fuit in manũ noſtrã ſemel & ſecundò, & ꝑ quã defaltã idẽ A. terrã illã recuperauit, deſicut illa defalta nulla fuit vt dicit: & catalla ipſius B. in eadẽ terra tũc inuẽta & ei occaſione prædicta oblata, eidẽ ſine dilatione reddi facias & reſtitui. Præcipimus etiã tibi ꝙ habeas corã &c. ad eundẽ terminũ A. & B. ꝑ quos ſummonitio prima facta fuit, & in curia noſtra teſtata, & prętere a quatuor illos ꝑ quorũ viſũ terra illa capta fuit in manum nr̃am, & per quos captio illa teſtificata fuit in curia noſtra &c. & etiam illos

per quos

per quos ſecunda ſummonitio facta fuit & teſtata, ad certificandum iuſtitiarios nr̃os de prędictis ſũmonitionibus & captionib⁹. Et habeas ibi hoc breue Teſte &c. Ad quem diem cùm venerint, diligenter examinentur. Inprimis ſummonitores primi de prima ſummonitione, & poſtea illi quatuor per quorum viſum terra illa capta fuit in manum domini Regis, & vltimò duo vltimi ſummonitores. Et in quo caſu, ſi primi ſummonitores in omnibus conuenerint & concordent, & ſummonitionem primam rite factam eſſe probauerint, & prædicti quatuor per quorum viſum terra capta fuit, captionem ritè factam probauerint & vltimi ſummonitores ſummonitionem vltimam, & ſic per omnia conueniant & concordent, adhuc locum habebit defenſio per legem contra vtraſquè ſummonitiones in forma prædicta. De hac materia inueniri poterit de termino ſancti Michaelis anno regis Henrici tertio incipiente quarto in comitatu Surr̃ de Roberto de Baſings querẽte. Si autẽ primi duo ſũmonitores non conuenerint nec concordent, licet omnes alij conueniant in captione, & in ſecunda ſummonitione, non valebit: cùm prima ſummonitio deficiet quaſi nulla, & ſi omnes diſcordes ſint vbiq; & in nihilo concordes, multo minus, & quo caſu retractabitur iuditium, & reformabitur poſſeſſio primo poſſeſſori. Item non in omni caſu imputari poſſit ſummonitoribus, ſed negligentiæ vicecomitis, & vnde inquirendum erit quis in culpa fuit, vtrum vicecomes vel ſũmonitores, & ſi ſummonitio remanſerit facienda pro defectu vicecomitis, quia illam alicui nunquam iniũxit faciendam, in miſericordia domini Regis remanebit, niſi excuſationes habeat per quas ſe defendere poſſit: quæ tales eſſe poſſunt, ſcilicet breue tam tarde recepit, & extra comitatum quòd nulli potuit iniungere ſummonitionem faciendam, vel quód aliud præceptum maius ſuperuenit de negotio ipſius domini regis, vbi oportuerit eum ꝑſonaliter intereſſe. Et quo caſu amittit petens breue ſuum & alio breui opus erit, quia dies ſummonitionis in primo breui præterijt. Si vero dicat vicecomes quòd ſummonitionem faciendam iniunxit legittimis ſũmonitoribus, ſiue extra comitatum ſiue in comitatu, & illi hoc confiteãtur, ſed ſummonitionem nõ fecerint, ſummonitores in miſericordia remanebunt, & illud breue inutile erit petenti, quia dies ſummonitionis præterijt. Si autem negauerint hoc ſibi fuiſſe iniunctũ, tunc aut fuit hoc eis publice iniunctum in comitatu, vel extra comitatum ſine ſolennitate aliqua, quo caſu hoc dedicere poſſunt contra vicecomitẽ, & vicecomes in miſericordia. Si autem in comitatu hoc fuerit eis iniunctum, non poterunt hoc dedicere contra recordum comitatus, quia comitatus in hoc habet recordum, ſicut in alijs publicis actibus qui fieri debent cum ſolẽnitate. Publici vero actus ſunt, iniungere ſummonitiones, plegios capere dẽ proſequendo, & de ſtando ad rectum, tã in ciuili negotio, quâm criminali. Si autem ſummonitores non venerint ad primum diem ad teſtificãdam ſummonitionem, vbi dedicere non poſſũt quin hoc eis eſſet iniunctum, in miſericordia remanebunt. Item quis ſummoneri debet vidẽdum, & ſciẽdum quòd tam minor quâm maior, tam maſculus quâm fœmina, dum tamen minor non ſummoneatur per ſe, ſi cõſtiterit ipſum eſſe

minorem ſed per tutores, cuſtodes ſiue procuratores in loquelis, niſi minores infra ætatem reſpondere tenentur, non obſtante minore ætate. Item viri religioſi per procuratores, ſindicos & actores perpetuos & non amotibiles, & qui tales ſint quòd poſſint lucrari & perdere, & rem in iudicium deducere. Et notandum in fine quód ſi quis ſummonitionẽ cognouerit, cauſetur tamen illã eſſe min⁹ legittimã, hoc faciat primo die ſũmonitionis. Si autem primo die ſe eſſoniauerit vel defaltam fecerit, vlteriùs breuem ſummonitionem cauſari non poterit. Et ad hoc notandum, quòd ſummonitionum, alia poterit eſſe legittima & ſufficiens ab initio, & cùm teſtata fuerit & probata, defendi poterit per legem, ſed hoc antequam quis in iuditio comparuerit. Eſt etiam alia legittima cum quis in iuditio comparuerit quæ dedici non poterit, nec defendi per legem, ſcilicet poſtquam quis in iuditio comparuerit. Item eſt & alia vicioſa & non ſufficiens, vbi fit tantum per vnum, qui recordum habere non poteſt, nec per ſe inducere præſumptionem, Item poterit eſſe legittima ab initio ſed inefficax ex poſt facto, deficiente probatione cûm ſummonitores examinati in probatione non concordent, nec erit neceſſe talem ſummonitionem defendere per legem, cùm ſit quaſi nulla. Item eſt omninò vitioſa ſummonitio quæ fit fradulenter per deceptionem petentis per falſos ſummonitores & non per vicecomitem & balliuos ſuos. Eſt etiam vitioſa, vbi fit in abſentia tenentis cùm peregrè profectus fuerit ad partes tranſmarinas, vel alias remotas, vel cùm fuerit in itinere conſtitutus & iter arripuerit eundi, ita quòd citatio vel ſummonitio eum comprehendit in domicilio, nec inuentus fuerit a ſummonitoribus infra comitatum vbi ſummonitio facienda demandatur, quia ſi extra comitatũ inueniatur, non ligat eum ſummonitio, quia non tenetur vbiquè recipere ſummonitionem, nec a quocunquè, & non niſi a balliuis cùm warrantum habuerint ſummonendi. Item poterit eſſe ſummonitio legittima & dies & dilatio illegittima ſi tempus illegittimum non continuerit, ſi hoc cauſetur, aliter autem non vt infra.

1 ¶ *De exceptionibus qui non venerit ad ſummonitionem.* 2. *De exceptionibus nõ venientis ad iudicium poſt ſummonitionem.* 3. *Verba excuſationis proferenda ab eſſoniatore in eſſonio de malo veniendi.* *Cap.2.*

LEgittime ſummonitus ſi non venerit puniendus erit, niſi cauſas excuſationis habeat legittimas per quas ſuam excuſare poſſet abſentiam, quæ quidem plures eſſe poſſunt, & tunc videndum erit vtrum abſens ſit quis ex cauſa neceſſaria & vtili vel ex cauſa voluntaria, ſi autem ex cauſa neceſſaria & vtili, vt rei publicæ cauſa, ita quòd profectus ſit in exercitum cum domino rege ad defenſionem patriæ per præceptum domini regis, cùm ad hoc obligatus ſit, excuſatur: dum tamen hoc non affectauerit, nec in ſeruitio alterius quàm domini regis, cùm ad hoc non teneatur niſi velit. Talibus enim non ſubuenit dominus Rex niſi de gratia. Cùm autem quis ita ſe excuſauerit de ſeruitio domini regis, videndum

dum erit vtrum ſummonitione præuentus ſit vel non. Si autem ſummonitione præuentus ſit ita quòd attornatum facere poſſit, & copiam habuerit, & non fecerit, non erit ei ſubueniendum ex tali cauſa excuſationis, quia mittere poterit attornatum. Sed ita eſſet ſi quis poſſet factum domini Regis iudicare. Si autem ſummonitione non ſit præuentus, tunc videndum vtrum commodè & ſine periculo venire poſſit, ſiue in ſeruicio fuerit ſiue in officio, vel non. Si autem commodè venire poſſit non excuſatur, ſi autem commode venire non poſſit, tunc videndum erit ſi mittere poſſit vel non propter vim maiorem. Si nec venire, nec mittere poſſit, nec attornatum facere, quia dominus Rex præſens non eſt, forte excuſatur per ſeruitium. Sed in omnibus iſtis caſibus magis erit ſpectanda voluntas domini Regis quàm ius ſtrictum, cùm ſeruicium domini Regis nulli debeat eſſe damnoſum, & ſicut non debet eſſe tenenti damnoſum, ita non debet eſſe petenti iniurioſum. Officium vero alicuius ſicut vicecomitis & conſtabularij neminem excuſat, niſi in officio illo aliqua cauſa emergat neceſſaria ex inopinato, vbi præſentia talis debet eſſe neceſſaria, ſicut iter iuſtitiariorum vel incurſus hoſtium, vel huiuſmodi, quæ quidem cauſæ ſufficientes ſunt ad excuſationem de ſeruitio domini Regis, dum tamen ad quemlibet diem datum per eſſoniatorem de ſeruitio domini Regis habeat eſſoniatus warrantum ſuum per breue domini Regis, quod ſi hoc non habuerit, procedatur ad defaltam contra abſentem, ſicut contra eum qui non eſt excuſatus. Item eodem modo excuſat cauſa peregrinationis, ſiue breuis ſit ſiue longa. Eodem modo videndum vtrum quis præuentus ſit ſummonitione vel non. Item excuſat ſummonitum aduerſa valitudo nimia, quia pœnam contumaciæ non patitur, quem aduerſa valitudo defendit. Et prouenit quandoque talis aduerſa valitudo ex infirmitate veniendi, quæ infirmitas dicitur de malo veniendi: ſiue de infirmitate de reſeantiſa quæ dicitur infirmitas de malo lecti. Item excuſatur quis propter maioris cauſæ occupationem, vt ſi quis implacitatus fuerit in curia domini Regis, vel vocatus ad curiam Regis ob aliquã cauſam, in omnibus curijs inferioribus excuſatur. Sed quid dicendum erit de curia Chriſtianitatis, cùm magis obediendum ſit deo quàm hominibus? hoc dico, quòd ad hunc differendum erit, & quòd dominus Rex warrantizare poterit, ob reuerentiam quæ principi debetur. Item excuſat abſentia non venientis, vſquè ad quartum diem maioris rei impetus cui reſiſti non poterit per caſum fortuitum, vt ſi quis in veniendo verſus curiam, cùm nullam aliam habeat excuſationem captus fuit ab hoſtibus, & per vim detentus, quòd venire non poſſit. Item ſi incidat in latrones. Item propter vim fluminum, vel quia pons ſolutus eſt, vel per tempeſtatem nimiam ad impedimentum nauium, & ita quòd ſummonitus, venire non poſſit tempeſtiuè per circumitũ, quia ſi venire poſſit ſũmonitus tempeſtiuè ꝑ circumitũ, non excuſatur ꝑ talem fortuitũ euẽtũ.

¶ 2. Itẽ non excuſatur ſi tardius a domicilio recederet quàm expediret, quia ſi citius, cõmode venire potuiſſet nec impediret eum caſus fortuit⁹.

Eodem

Eodem modo ſi priùs a domicilio receſſerit quàm deberet, & in caſum fortuitum ceciderit, hoc erit ei imputandum, quia ſi tempore congruo, in caſus fortuitos non incideret. Item poterit ſummonitus aſſignare cauſam ſuam quare fuit impeditus & qualiter, vt ſi cõtentiones, quæ ſunt, & occaſiones quare fuerit impeditus, dum tamen poſt ſummonitionem & non ante. Item ſi ſponte in caſum fortuitum inciderit vbi poſſit caſum de facili euitare. Item refert vtrum acciderit ei caſus fortuitus ante diem ſummonitionis, vel poſt diem. Si autem poſt diem, competit ei excuſatio modo quo prædictum eſt vel non competit. Item ſi rationem prætẽdat quòd venire non poſſit ex certa cauſa, vel quia pons ſolutus fuit, & eodem die tranſiuit alius, & ſtatim poſt horam vel in eadem hora qua ipſe præſens fuerit, non excuſatur. Si autem propter inundationem aquarum, & alius eodem die & eadem hora, dum tamẽ ſine diſcrimine & difficultate tranſierit, non erit locus excuſationi. Item ſi tempeſtas ingruerit, tunc videndum, vtrum eodem die & hora debita aliquis per cymbam vel per nauem tranſierit, & ita non erit locus excuſationi. Et vnde conſideranda ſunt cauſa, tempus, locus, dies, & hora, & infinitæ ſunt cauſæ quibus quis abſentiam ſuam poterit excuſare. Cùm igitur competat alicui aliqua prædictarum excuſationum, vel alia quæ ſufficiens ſit, ſiue tenens fuerit vltra mare, ſiue citra, ſiue probata fuerit ſũmonitio ſiue nõ, cûm venire non poſſit, oportet mittere excuſatorem aliquem qui dicitur eſſoniator & qui prætẽdat excuſationem ſummoniti eſſe talem quòd venire non poſſit per hæc verba. ¶ 3. Quòd cùm dominus ſuus in veniendo eſſet verſus curiam (ſi eſſoniatus fuerit de malo veniendi, ſiue de vltra mare, ſiue de citra) quòd talis infirmitas ei deuenit poſtquam fuit in veniendo verſus curiam a domicilio proprio, vel alieno, citra mare, vel vltra, quòd venire non poteſt, pro lucro nec pro damno, quod vulgariter dicitur, pro lucrari neque pro perdere, quod quidem dicat ſe paratum docere. Sed quia probatio non incumbit eſſoniatori ſed domino, nec ſcitur vtrum verum ſit eſſonium vel non quòd ſummonitus illud aduocare voluerit. Ideo ne eſſoniator oneretur cauſione fideiuſſoria, ſcilicet plegiorum, quæ quidem grauis eſſet minimis perſonis & oneroſa, nec depereat excuſatio, conſtituitur quòd ſoli fidei eſſoniatoris credatur, quod quidem non eſt concedendum perſonis maioribus, ſicut ſunt illi qui tenent in Baronia qui cauſationem inueniant fideiuſſoriam, ne iuditia ſint deluſoria: facilius enim inueniunt plegios & ſecuritatem, & maxime cautionem fideiuſſoriam maiores quàm minores. Cùm autem huiuſmodi eſſoniatores cauſam abſentiæ & excuſationem ſic prætenderint, non ſufficit quòd dicant ita eſſe, niſi ſecuritatem inueniant hoc ꝓbare. Sed cùm non ſit procurator eius qui ipſum eſſoniatorem deſtinauit, & ideo ad ipſum non pertineat probare ſtatum vel factum alienum, nec attornato factum domini principalis, & ideo dominus faciet legem ſi hoc commode fieri poteſt, & ſi dominus non venerit, atturnatus iurabit in animam domini litis. Ideo affidabit eſſoniator quòd habebit dominum ſuum ad alium diem ad warantizandum dictum & eſſonium ſuum, &

um, & ad probandum per ſacramentum quód tali infirmitate detentus fuit cùm eſſet in veniendo verſus curiam quòd venire non poterit &c. vt ſupra. Et ad quem diem ſi venerit, warrantizet eſſonium ita quòd per ſacramentum probet ſe eſſe ita impeditum ſecundùm quod eſſoniator ſuus in eſſonio ſuo proponendo expoſuit. Sed videndum erit vtrum probatio excuſationis fieri debet iudici, vel parti, quia ſi iudici, remittere eam non poterit ſi voluerit propter dilationem quæ ſequeretur, & multitudinem probationum. Si autem fieri debeat parti & non iudici, non ſine iuris iniuria poterit remitti ſine conſenſu partis. Cùm igitur contingat aliquem abeſſe ex aliqua prædictarum cauſarum, vel aliqua alia cauſa, mittat eſſoniatorem ſuum qui ipſum excuſet, & excuſationem ſuam prætendat, ſecundum quod prædictum eſt. Habent etiam eſſonia ordinem ſicut & actiones. Eſt itaquè eſſonium de malo veniendi infra regnum, ſi quis ita infirmatus fuerit in itinere verſus curiam quòd venire non poſſit nec pro lucari nequê pro perdere. Et tale eſſonium de malo veniendi, ſequitur quandoquè eſſonium de malo lecti, & de reſeantiſa vbi agitur de ipſo iure. Cùm autem quis ita eſſoniatus fuerit vno iſtorum vel vtroquè infra regnum, non permittitur eſſoniato poſtmodum ſe transferre extra regnum vt ſibi acquirat dilationem per eſſonium de vltra mare. Sunt quidem de vltra mare plura genera, ſcilicet de vltra mare & citra mare Grecorum, & eſt eſſonium de vltra mare Grecorum & de citra mare Grecorum, ſicut in peregrinatione verſus ſanctũ Iacobum, vel propter aliquam aliam neceſſitatem, ſicut excercitus vel huiuſmodi in Allemania vel Hiſpania vel huiuſmodi, in quibus eſſonijs dabitur dilatio ad minus quadraginta dierum & vnius Flud & vnius Ebbe ad excuſationem eſſoniati de ſimplici eſſonio de vltra mare. Si autem fiat mentio de aliquo loco remoto propter aliquam neceſſitatem (vt prædictum eſt) dabitur dilatio maior pro voluntate & arbitrio iuſtitiariorũ, ſecundum quod viderint expedire ſecundum diſtantiam locorum. In hoc caſu induciæ ſunt arbitrariæ, dum tamen ad minus quadraginta dierum vt ſupra. Et eodem modo fiat infra regnum in eſſonijs ſupradictis ſecundum locorum diſtantias, dum tamen ad minus quindecem dierũ. Item eſt eſſoniũ de vltra mare, vltra mare Grecorũ, vt ſi quis ꝓfectus fuerit in peregrinatione vſquè ad terram ſanctam. Et quo caſu diſtinguendum erit vtrum in ſimplici peregrinatione verſus terram ſanctam, vel in generali paſſagio. Si autem in ſimplici peregrinatione, dabitur ei ad minus annus integer & vnus dies, & ſic dantur eſſoniato de vltra mare & citra mare Grecorum quadraginta dies ad minus & vnum Flud & vnum Ebbe. Et poſtea cùm venerit in regnum, habebit eſſonium de malo veniendi quod continet ad minus quindecem dies, & poſtmodũ in ſuo caſu eſſonium de malo lecti ad breue de rectò, & vnde q̃buſdã videt̃ (quod nõ eſt verũ) ꝙ dari debẽt eſſoniato de peregrinatione verſus terram ſanctã ãnus & dies & de vltra mare Grecorum

& poſtea

& poſtea quadraginta dies, & vne Flud & vne Ebb. de ſimplici eſſonio de vltra mare & ſic eſſoñ de malo veniẽdi in regno, & eſſoñ de malo lecti in ſuo caſu, quia quodlibet eſſoñ habet ſuum terminũ ꝑ ſe ex alia parte. Si autem eſſoñ fiat de vltra mare Grecorum & de generali paſſagio, tunc remanebit loquela ſine die, vbi videlicet eſſoñ non comprænendit eſſoniatum infra regnum, & hoc propter priuilegium crucesignatorum, cùm non poſſit de eorum reuerſione certus terminus comprahendi ꝓpter verba decreti domini Papæ, quòd donec de ipſorum obitu vel reditu in regnum certiſſimè cognoſcatur, omnia ſua integra remaneant & quieta conſiſtant. Eſt igitur ordo eſſoniorum talis, quòd ita fieri poſſunt deſcendendo a terra ſancta vſquè in regnum, ſed non econtrario: vt ſi quis regno eſſoniatus fuerit de malo veniendi, nullum de cætero habebit de vltra mare. Et ſi de vltra mare ſimpliciter de terra ſancta nullum habebit eſſonium, approximare enim poſſunt regno cùm fuerint implacitati, elongare autem non. Eſt etiam aliud genus eſſonij non de malo veniendi ſed de ſeruitio domini regis, vt ſi quis de neceſſitate fuerit detentus in ſeruitio domini Regis propter quod venire non poſſit ad curiam vocatus, & aliquando fit huiuſmodi eſſoniũ de ſeruitio domini Regis in regno, & quandoquè vltra mare. Et de huiuſmodi eſſonio de ſeruitio domini regis, quandoquè procedit eſſonium ſimpliciter de malo veniendi & quandoquè ſubſequitur ſemel & quandoquè ſæpius ſecundum neceſſitatem habitam in ſeruitio prædicto, & valebit eſſoñ quoties quis ſe eſſoñ de ſeruitio domini regis, dum tamen warantum habeat ad quemlibet diem, breue domini regis, cùm ſeruitium domini regis nulli debeat eſſe damnoſum. Warantizatur autem eſſonium multipliciter. Quandoquè per breue domini Regis, ſicut de ſeruitio ſuo, vbi non eſt neceſſe iurare, cûm dominus Rex hoc teſtatur per litteras ſuas quòd ſic detentus eſt in ſeruitio ſuo. De ſeruitio autem Regis videndum cui competat eſſonium, ad quod diſtinguendum vtrum quis teneatur de neceſſitate ad tale ſeruitium, vel ſi fuerit cum aliquo qui tenetur ſicut miles, vel ſeruiens de familia, omnibus iſtis debet ſubueniri. Item ſi quis nõ teneatur prædictis rationibus ſed hoc affectauerit vt eſſet abſens cùm non teneretur, tali non ſubuenit Rex niſi de voluntate & gratia ſua quia non debet ſeruitium domini regis alicui eſſe damnoſum. Item videndum vtrum eſſoniatus de ſeruitio domini Regis venire potuit commode vel non. Item cùm venire non poſſet commodè nec poſſit mittere nec breue domini Regis in ſe contineat veritatem cúm hæc omnia facere poſſet, in hoc ſibi caueat Cancellarius. Item videndum vtrum præuentus eſſet tali ſummonitione antequàm profectus eſſet in ſeruicio domini Regis & ita quód commode facere poterit attornatum vel non, vel præuentus ſummonitione exercitus ante ſummonitionem placiti, quòd attornare vel attornatum facere non potuit commode, quia pręcepit dominus Rex quòd ſtatim viſis literis vel cum omni feſtinatione ſub breui tempore, quòd atturnatum facere non potuit. Item ſi in ſeruitio Regis non ita remotus quin ſine periculo corporis vel damno domini Regis venire

venire poſſit, non arctatur: non enim debet warrantia de ſeruitio domini Regis ei qui placitat eſſe iniurioſa, non magis quàm ei qui implacitatur damnoſa. Sed quoniam ſunt variæ cauſæ excuſationum (ſecũdum quod prædictum eſt) & ex diuerſis cauſis & varijs excuſationum varia ſequuntur eſſonia & diuerſa, ideo varietates eſſoniorum diſtinguamus per ordinem, & imprimis dicamus de eſſonijs de malo veniendi, quod quidem multiplex eſt.

1 ¶ *De excuſationibus non venientis poſt ſummonitionem per eſſonium de malo veniendi & de diuiſione eſſoniorum.* 2. *Qualiter irrotulatur eſſonium de vltra mare.* 3. *Eſſonia de ſeruitio domini Regis de vltra mare.* 4. *Placita ſpecialiter excepta in quibus non iacet eſſonium de ſeruitio domini Regis.* 5. *Si quis implacitatus fuerit a duobus & ad vnum placitum eſſoniauerit ſe de malo lecti & ad aliud de malo veniendi.* 6. *Si duo placita de quibus vnum de malo lecti & aliud de malo veniendi.* 7. *Quis ſe poſſit eſſoniare.* 8. *Si plures ſunt petentes.* 9. *Si tenens fecerit attornatum.* 10. *Si atturnatus obierit dum dominus principalis litis fuerit in peregrinatione.* 11. *Si tenens plures vocauerit warantos vel vnum.* 12. *Quis poſt duelli vadiationem ſe poſſit eſſoniare.* 13. *Quando quis poſſit eſſoniari.* 14. *Vbi poſſit eſſoniari.* 15. *Quotiens poſſit eſſoniari.* *Cap. 3.*

Eſſoniorum breuis diuiſio, quia aut eſt de malo veniendi aut de malo lecti: Item eſſonium de malo veniendi ita ſubdiuiditur, quia aut eſt de vltra mare aut de citra mare. Item de vltra mare excuſatur quis per eſſoñ de ſeruitio domini Regis æterni, ſicut de terra ſancta, habita tamen diſtinctione vtrum peregrinatio ad terram ſanctam ſimplex ſit vel paſſagium generale. Si autem ſimplex, dabitur eſſoniato terminus vnius anni & vnius diei. Si autem generale paſſagium, poni debet loquela ſine die quouſq; eſſoniatus redierit, & donec de ipſius obitu vel reditu certiſſimè cognoſcatur propter priuilegium cruce ſignatorum, dum tamẽ talis non ſit ſũmonitione præuentus, quo caſu attornatum faciet vel remanebit indefenſus. ¶2. Et ſic fiat irrotulatio huiuſmodi eſſoniorum. A. qui profectus eſt vltra mare in generali paſſagio verſus terram ſanctam verſus B. de tali placito per talem. Si autem ſimplex ſit paſſagium & peregrinatio, tunc ſic: A. qui profectus eſt peregrè verſus terram ſanctam ante ſummonitionem, vel ꝙ nulla fiat mentio de ſummonitione, verſus B. de tali placito per talem. Et ſi ſimplex ſit peregrinatio & vltra annum & diẽ moram fecerit vlteriorem, excuſatur eius abſentia (ſecundum quoſdam) per eſſonium ſimplex de vltra mare, & ſic habebit ſpacium xl. dierum & vnius Flud & vnius Ebbæ, & ſi adhuc moram longiorem protraxerit, habebit ſimplex eſſonium de malo veniẽdi de citra mare, per quod habebit ad minus ſpacium xv. dierum quod verum eſt. Ad minus habebunt eſſoniati tantum tempus & ex cauſa maius tempus, ſecundum diſcretionem Iuſticiarij. Et in hoc ſunt dilationes arbitrariæ. Et quid ſi tũc nõ venerit? procedatur ad defaltam contra eum, niſi forte contingat talem eſſoniari de morte ad cautelam. Si quis autem eſſoniatus fuerit eſſonio de vltra mare citra mare Græcorum quòd profectus ſit in ſeruitio domini Regis æterni in peregrinatione alia quàm ad terram ſanctam

 ſicut

ſicut apud ſanctũ Iacobũ vel alibi, habebit (ſecundum quòd prædictum eſt) ſpatium prædictum quod competit de vltra mare, & ſimiliter ſimplex eſſonium de malo veniendi de citra mare, & hæc omnia habebit ille qui eſſoniatus eſt de vltra mare in ſeruitio domini Regis æterni. Si autem ſummonitione præuentus fuerit antequam iter arripuerit verſus terram ſanctam vel vltra mare, non dabitur ei niſi ſimplex eſſonium de malo veniendi, & hæc omnia vera ſunt ſi debitus ordo eſſoniorum obſeruetur, quia eſto quòd cùm quis ante ſummonitionem profectus ſit & competant ei omnia prædicta eſſonia & primò ſe faciat eſſoniari de ſimplici eſſonio de malo veniendi, non habebit vlteriùs regreſſum ad alia eſſonia de vltra mare. Et eſt ratio, quia ſi ſe eſſoniat de malo veniendi ſimpliciter, concedit per tale eſſonium quòd fuit in veniendo a domicilio ſuo in Anglia, & infirmatus per viam veniendo verſus curiam quòd ad curiam venire non potuit, & vnde ſi poſtea ſe eſſoniare voluerit de aliquo prædictorum modorum de vltra mare, non allocabitur ei eſſonium, quia poſt tale eſſonium de malo veniendi non debet quis ſe transferre ad partes tranſmarinas, vt per hoc ſibi acquirat vlteriores dilationes cúm lites potius reſtringendæ ſunt quàm laxandæ. Et eodem modo ſi quis ſimpliciter eſſoniatus fuerit de vltra mare ſine aliqua adiectione, cùm ei competeret eſſonium de terra ſancta, nunquam ei poſtmodum allocabitur eſſonium de terra ſancta, quia poſtquàm taliter ſe eſſoniauerit ſub certo loco & a propinquo, ad remotiora ſe transferre non debet vt inde ſibi acquirat vlteriores dilationes. Nunquam verò pro aliquo eſſonio de vltra mare remanebit loquela ſine die, niſi quis profectus fuerit in terram ſanctam pro paſſagio generali hoc modo.

¶ 3. Eſſonia vero de malo veniendi de citra mare ſimplicia ſunt, & quandoque præcedunt huiuſmodi eſſonijs eſſonia de ſeruitio domini Regis de citra mare, & quæ non ſunt eſſonia de malo veniendi, quia non eſt talis in veniendo verſus curiam infirmatus per viam ſed per ſeruitium domini Regis detentus, quòd venire non poſſit. Præcedere enim poterunt huiuſmodi eſſonia & ſubſequi non ſemel ſed ſæpius, quamdiu quis fuerit in ſeruitio domini Regis, dum tamen habet ad manum ad quemlibet diem warantum ſuum, ſecundum diſtinctionem prenotatam. Et quando quis ſe eſſoniauerit de ſeruitio domini Regis, admitti debet eſſonium & allocari, & dies dari, cùm de voluntate domini Regis non ſit diſputandum, & ſi ad diem datum warantum non habuerit, indefenſus remanebit. ¶ 4. Sunt placita tamen quædam ſpecialiter excepta, in quibus non iacet eſſoniũ de ſeruitio domini Regis propter neceſſitatem, vt in aſſiſa vltimæ præſentationis: vt de termino ſ. T. anno Regis H. xiiij. in fine rotuli in com̃ Suff. Aſſiſa vltimæ præſentationis de eccleſia de Trillaw. Ad idem facit quod habetis in rotulo de banco anno Regis H. xxxviij. in comitatu Kanc inter S. Cant. Archiepiſcopum & Robertum de ſancto Iohanne de eccleſia de Eniford, & talem neceſſitatẽ inducit lapſus temporis. Itẽ nõ iacet eſſoñ de ſeruitio domini Regis quãdoq; ꝓpter fauorẽ, ſicut in cauſa dotis, quia ſtatim poſt eſſoñ legittima de malo

in dote

malo veniendi niſi veniat ſummonitus, procedatur ad defaltam. Item propter fauorem minoris ætatis quandoq; (& ſecundum quoſdam) ſicut in aſſiſa mortis anteceſſoris. Item quandoq; in odium ſpoliationis, & generaliter in omnibus aſſiſis capi poterit per defaltam, cùm tantum operetur abſentia ſummoniti quantum præſentia. Item non iacet de iure quãuis aliquando de gratia in perſona eius qui non eſt immediate in ſeruitio cum ipſo Rege ſed cum alio. Item nec in perſona eius qui affectauerit eſſe in eius ſeruitio, cùm ad hoc non teneatur. Item nec in perſona eius qui continuè & aſſidue eſt in ſeruitio domini Regis, niſi temporibus quibus fuerint in expeditiõe. Item nõ iacet in perſona attornati, quamuis perſonam domini repreſentet, quia talis fieri debet attornatus qui ſequi poſſit & velit, alioquin ſibi imputari debet qui talem attornatum elegit. Item non iacet eſſoñ de ſeruitio domini Regis in perſona eius qui pars eſſe non poſſit in iuditio ſicut nec aliud eſſonium, ſicut in perſona Iuratorum. Item quatuor militum ad teſtificandum viſum vel ſtatum alicuius, de quatuor militibus vero miſſis in coñ cum recordo ad audiendũ iuditium ſuum (cũ ſint quaſi partes in iuditio) credo aliud eſſe dicendũ. Vvarantia vero de ſeruitio domini Regis nõ eſt concedenda in omnibus nec ſine cauſa rationabili, cũ ſi paſſim & indifferenter concedatur, poſſit verti in alterius præiuditium, & non poteſt Rex aliquid cõcedere niſi id quod de iure fieri poteſt, & cùm aliquando de volũtate domini Regis cõcedatur, nõ erit omnino per Iuſtic. quaſſãda, ſed voluntas Regis expreſſa inde erit expectanda. ¶ 5. Eſt etiã ſimplex eſſoniũ de malo veniendi quod excuſat ad tẽpus, & quod aliã habet naturã in multis q̃ eſſonia ſupradicta. s. quis legittimè ſũmonitus vel etiã nõ legittimè infirmatus fuerit ꝑ viã ꝙ venire nõ poſſit, & deſtinauerit aliquẽ ad excuſandã ſuã abſentiã qui ſic proponat eſſoniũ ſuũ corã Iuſtic. ſi fuerit de modo requiſitus & dicat. Eſſonio talem dominum meũ ꝙ cùm eſſet in veniendo verſus curiã, talis infirmitas accidit ei per viam, ꝙ venire non poteſt pro lucrari nec pro perdere, & hoc paratus ſum docere ſicut curia cõſiderauerit &c. Qui quidẽ ſi interrogatus dixerit ꝙ reliquit eum domi, eſſonium (ſecundũ quoſdã) nõ allocabitur, niſi hoc ſit de neceſſitate, quod eſſe poterit licet quis a domicilio ſuo non recedat, vt ſi alicui in vno placito adiudicatus ſit languor, & in alio ſummonitus ſit ad reſpondendum & competat ei eſſonium de malo veniendi, ſi ſine licentia ſurrexerit, amittere poterit & attornatũ facere nõ poſſit. Admittitur igitur eſſoniũ de neceſſitate licet in veniendo nõ fuerit infirmatus, & etiã magis excuſat languor q̃ malum tranſiens. Eodem modo dici poterit ſi vocatus fuerit in aliquo placito ad warantum. ¶ 6. Item allocatur quandoq; eſſoniũ quod aliàs non eſſet allocãd, vt ſi in vno placito lãguor fuerit ei adiudicatus & in alio placito omnia habuerit eſſonia, & ad diẽ ſũmonitionis ſuæ de facto ſe eſſoniauerit cùm venire nõ poſſit nec attornatũ fecerit, allocabitur ei eſſòniũ, ꝓpter talẽ neceſſitatẽ de conſilio curiæ, licet nõ poſſit de iure. Eodẽ modo ſi vir & vxor implacitati fuerint & ambo eſſoniati fuerint de malo veniendi, & vnus illorũ poſtea ſe eſſoniauerit de malo lecti, & cùm languor ei ſit adiudicatus alius cõparuerit, habebit diem ex tali cauſa & ad diẽ illũ eſſoñ vel

diem diffuſum quouſq; languor præterierit,ſed nũquã habebit eſſonium ſuper eſſoñ in tali neceſſitate,quia ſic cadere poſſet in defaltam. ¶7. Itẽ quis ſe poſſit eſſoniare videndum,& quando,& in quibus placitis,& quãdo iacet eſſoñ,& quãdo nõ & quid iuris ſi tenens fecerit attornatos plures vel vnum. Item ſi plures ſint petentes & vnus tenens vel èconuerſo vel plures petentes vel plures tenentes, & aliquis eorũ defaltam fecerit. Item ſi tenens vnus vel plures warantũ vocet vnum vel plures & aliquis eorum defaltam fecerit vnus vel plures.Item qualiter eſſonia iudicantur. Item qualiter redimũtur. Quis ſe eſſoniare poſſit videndum & quis non? Et ſciendum quòd ſe eſſoniare poterit quilibet cui non prohibetur,tam maſculus quàm fœmina,dum tamen plenæ ætatis extiterit. Minor autem ſe eſſoniare non poterit de quo conſtiterit quòd minor ſit,nec etiam contra ipſum admittitur eſſoniũ ab aliquo maiore & maximè in aſſiſa,quia cũ maior præſens ſit nihil dicere poſſit contra aſſiſam quare remaneat, & ſi forte contingat quòd minor ſe eſſoniauerit cùm tenens fuerit in loquela,in quibus infra ætatem reſpondere teneatur vbi feoffatus fuerit infra ætatem & de alijs fiat mentio ſuper eſſonium in margine quòd minor ſit, & ad hoc quòd contra minorem iaceat eſſonium & in perſonam minoris , diſtinguendum erit inter ætatem & ætatem , & ad hoc quòd locum habeat eſſonium,vtrum tenementum ſit feodum militare vel ſocagium: ſecundum quod inueniri poterit de Itinere M. de P. in com̃ Suff. anno Regis H. x. & de itinere eiuſdem in comitatu warw . anno Regis H. v. vbi dicitur , quòd ſi quis habuerit quatuordecem annos , talis ætas ſufficit quantum ad Sokagium petẽdum,& ita admittitur eſſonium tam contra ipſum quàm pro eo,& quod eſſoñ non iaceat in perſona minoris contra minorem in cauſa poſſeſſionis, inueniri poterit in itinere in cõitatu Salop, Aſſiſa mortis ſi Vincẽti⁹. Ratio autem eſt quare in perſona minoris non iaceat eſſoñ , quia iurare non poteſt nec eſſonium warantizare. Item ratio quare in perſona maioris non iaceat eſſonium contra minorem , quamuis maior iurare poſſit in cauſa poſſeſſionis eſt , quia ſi maior præſens eſſet in aſſiſa capienda , nihil dicere poſſet contra aſſiſam quare remaneret. Sed quid ſi minor & infra ætatem conueniatur & implacitetur cum vxore ſua de iure & hæreditate vxoris ſuæ, quæritur an propter ætatem minoris debeat placitum remanere ? & verum eſt quòd non licet vxor ſine viro reſpondere non debeat. Et quid ſi in curia domini Regis implacitati fuerint de vno & eodem tenemento , & eodem die vbi vir minor ſe eſſoniare non poſſit nec attornatum facere,videtũr quòd amittere debent in minori curia per defaltam, quod eſſet iniquum, cùm nihil ſit quod eis debet aut poſſit imputari. Nullum autem aliud ſupererit remedium, niſi quòd maior curia warantizet contra proceſſum minoris curiæ , & quid ſi ambæ curiæ pares extiterint ? Item non iacet eſſonium in perſona diſſeyſitoris , quia licet ipſe non venerit, balliuus venire poterit. Item nec in perſona balliui per ſe, quia dominus venire poterit per ſe ſine balliuo , cùm vterque illorum attachiatus ſit ſub diſiunctione : & non ſufficit ſi vnus ſe eſſoniauerit niſi vterque fuerit eſſoniatus , quamuis ſufficiat quòd vnus eorum veniat. Reuera non

ra non iacet eſſonium in odium ſpoliationis, quia denegari debet eis dilatio.xv.dierum & ſummonitio rationabilis,& ideo maximè,quia tantum operatur eorum præſentia quantum abſentia, quia ſiue venerit ſiue non, propter hoc non remanebit aſſiſa. In perſona tamen ſpoliati & querentis bene iacebit eſſoniũ. Itē non iacet eſſoniũ in perſona eius qui cōmiſſus eſt aliquibus per balliũ vt reſpondeat pro eo,ſicut corpus pro corpore.Item non iacet in perſona eius de quo præceptũ eſt vic.ꝙ faciat eum venire vel quòd habeat corpus eius, dum tamē præceſſerit ſolennitas attachiamentorum,quamuis ſine eſſonio. Si autem hic fuerit primus dies attachiamenti, ſequetur eſſonium, quia ad quamlibet ſummonitionem vel attachiamentum cùm de quocunq; placito de iure ſequi debet eſſonium.Sed vbi nullum placitum ibi nullum eſſoniũ. Vt ſi quis præceperit balliuo ſuo vel mandauerit ꝙ ſit ad certũ diem redditurus de balliua ſua ratiociniũ,vt ſi rex præcipiat vicecom̃ vel maiori ꝙ rationē reddant & cōpotum de balliua ſua. Si autem vicecom̃ vel maior ſummoniti ſint ad reſpondendum quo waranto vel quo iure balliuam ſuam tenuerit, aliud erit: quia ibi erit placitum. Item non iacet eſſoniũ in perſona eius qui attornatum fecerit,niſi ambo ſe forte eſſoniauerint. Item non iacet in perſona eius qui ſe ſemel eſſoniauerit donec comparuerit. Item non iacet in perſonis appellatorum de forçia nec in appello de pace, plagis & roberia, vbi illud dicendum eſt quòd domi remaneant donec illi de facto communicantur. Sed ſi non venerint, per eſſonium excuſantur. Item non iacet vbi aliqua partium ſe eſſoniauerit ignorans quòd aduerſarius ſuus mortuus ſit vel aliquis ex participibus ſuis. Item non iacet vbi placitum ipſo iure ſit nullum,ſcilicet vbi breue non conuenit petitioni & huiuſmodi. Item non iacet in actione perſonali, poſtquam quis attachiatus fuerit, ſcilicet vbi primò ſe eſſoniauerit. Item vbi præceptum eſt vicecomiti quòd diſtringat per terras & catalla. Item non iacet vbi dies datus eſt, vt de die in diem,vel ſi datus fuerit dies ſine eſſonio de conſenſu partium, quia conuentio vincit legem in hoc caſu: vt de termino Sancti Michaelis Anno Regni Regis Henrici decimoſexto incipiente decimoſeptimo in comitatu Eſſex de Ethone filio VVihelmi, cui non fuit eſſonium allocatum, quia dies datus fuit ſine eſſonio quamuis diffuſus propter conſenſum, quod aliàs non eſſet. Nec etiam ipſe dominus Rex poteſtatem haberet dandi diem ſine eſſonio, nec alius multo fortiùs,cùm hoc facere non poſſit ſine iuris iniuria ſine cōſenſu partium, quia ex quo hoc voluit, iuris beneficium ei non ſubuenit cōtra voluntatem ſuam, quia ſic inuito conferetur beneficium &c.Item non iacet ſi ille qui ſe eſſoniat viſus fuit in curia antequam reddatur eſſonium. Item non iacet poſt defaltam poſtquam terra capta fuerit in manum domini Regis. Item non iacet vbi ex virtute mandati non imponitur vocato neceſſitas veniēdi niſi ad voluntatē ſuam,vt ſi dicatur ꝙ veniat ſi ſibi viderit expedire.Item non iacet ex virtute mandati.ſ.ad volũtatē mandantis.Et dicat in curia ꝙ velit placitare.Item nō iacet ſi mandetur vel præcipiatur vic.vel balliuo,maiori, vel præpoſito villæ,vel burgi, vel ciuitatis,ꝙ veniat redditurus compotum, vel reſponſurus de tempore ſuo, quia ibi nullum

nullum placitum nec aliqua controuerſia: Item quis: Et ſciendum quòd tam plures tenentes quàm vnus, & tunc refert vtrum plures tenentes in vno breui tenuerint in communi ſimul & pro indiuiſo vel ſeperatim & ꝑ diuiſo, partita inter cohæredes hæreditate. Si autem ſimul & pro indiuiſo, quilibet eorum vnicum habebit eſſonium (ſi voluerit) de malo veniendi ſimul & eodem die, vel viciſſim & diuerſis diebus, ſecundum quod elegerint, donec quilibet eorum vnicum habeat eſſonium (niſi aliud ſit de conſuetudine) quia plura non habebunt antequam ſimul comparuerint, licet illi qui primò fuerint eſſoniati ſæpius compareāt, quia ſemper diem habebunt quouſq; omnes ſimul comparuerint, quia ad omnem apparitionem non ſequitur eſſonium, quod ſi ita eſſet, ita fierent dilationes innumerabiles. Si autem antequam compareant vnus moriatur ex pluribus tenentibus in communi, cadit breue, licet videatur cōtrarium, cùm pars ſua accreſcat ſuperſtitibus per ius accreſcendi, quia reuera die impetrationis, partem illam non tenuerunt, nec quantum ad tenendam partem illam in communi ſubfuit cauſa impetrandi. Si autē inter plures partita ſit hæreditas & vnus tantum de parte ſua implacitatus fuerit, vnicū habebit eſſonium antequàm comparuerit ſi voluerit, & in perſona ſua quantum ad partem illam terminabitur negotium, niſi ita ſit ꝙ ſic reſpondeat, quòd ſine participibus ſuis non debeat reſpōdere, & quo caſu ſummonendi ſunt participes quòd ſint ad reſpōdendum cum eo & ſine quibus &c. Et etiam quo caſu quilibet ex participibus (qui dicuntur participes) vnicum habebit eſſonium ante apparitionē ſed non quaſi vnus hæres & particeps, & viciſſim, donec conſtiterit eos eſſe participes. Et cùm præſentes ſint omnes & dedicere non poſſunt cùm ſint participes, extunc erunt quaſi vnus hæres. Diuiſio enim hæreditatis facit vnitatē iuris, eſſe plures, & per hoc hæredes eſſe plures, defenſio enim omnium reuocat vnitatem iuris, & ſic iterum facit cōmunes defenſio plures perſonas quaſi vnum corpus & vnum hæredem propter iuris vnionem, quia ſi tenens amiſerit, omnes tenentur contribuere. Si autem plures ſint tenentes in eodem breui, ſed tamen diuerſo iure & non vt participes, quilibet habebit eſſonium per ſe & non viciſſim vt ſupra, quia hic ſunt diuerſa placita & ibi tantum vnum & non plura. Si autem ſint ibi plures tenentes ſicut vir & vxor, licet non teneant in communi vt ſupra dictum eſt, tamen quilibet eorum vnicum habebit eſſonium ſimul vel viciſſim, tum propter vnitatem iuris tum propter vnitatem ſanguinis, cùm ſint vna caro vir & vxor, quod non eſt in caſu ſupradicto, & vnde ſi vnus illorum defaltam fecerit, ambo puniūtur pro defalta vnius. In hoc caſu vero ſupradicto nō niſi ille qui defaltam fecerit, quia in caſu ſupradicto participum ius commune recipit diuiſionem, ius autem viri & vxoris & de re vxoria nullam recipit diuiſionem, & maximè cùm res ſit propria vxoris & non viri, cùm ad virum non pertineat niſi tantum cuſtodia ratione vxoris. Plures vero tenentes (licet teneant in communi) quilibet ſuum habebit eſſoniatorē, quia diuerſæ ſunt perſonæ & diuerſæ excuſationes. Cùm autem omnes participes vel tenentes ſimul in curia comparuerint, & contingat quòd tenens vnus vel plures vel vnus ex pluribus ſe eſſoniauerit, vel dies datus

fuerit

fuerit partibus ſi præſentes fuerint ſicut dies amoris ſub ſpecie pacis, vel poſt viſum petitum vel warantum vocatum, vel pro defectu recognitorum vel alia quacunquè ratione, poterunt tenentes eſſonia ſua reincipere ſicut primo die ſummonitionis. Si autem plures ſint tenentes qui tenuerint pro diuiſo quilibet partem ſuã, & implacitati fuerint ab vno vel diuerſis perſonis in communi, quilibet habebit vnicum eſſonium & per ſe, donec omnes ſimul comparuerint, & non viciſſim. Si autem vnus defaltam fecerit, hoc erit ſibi ſoli damnoſum & non participibus ſi amiſerit, & nec verſus participes regreſſum habebit, ſed ſibi ipſi negligentiam propriam imputare poterit. Cùm autem omnes præſentes fuerint, tunc procedat negotium quaſi in communi, quia nullus ſine àlio reſpondebit, ſiue plures fuerint petentes in communi vel diuerſo iure, quia bene contingit quòd quidam ex pluribus poterunt retinere, ſiue ab vno vel pluribus petatur hæreditas communis a cohæredibus ſed diuiſa, ſi tamen ab vno iure vel pluribus petatur in communi, ſimile erit iudicium tenentium ſingulorum, ſiue pro, ſiue contra: niſi ſit aliquis qui partem ſuam amittat per negligentiam & defaltam, & quo caſu verſus participes regreſſum non habebit. Et vnde ſi vnus ex pluribus participibus vel pluribus tenentibus in communi primo die comparuerit, vel pro diuiſo, ſine participibus ſuis non reſpõdebit niſi velit, hoc tamen allegato quòd participes habeat. ¶.8. Si autẽ plures ſint ibi petẽtes, ſiue tenẽs ſit vnus vel plures, obſeruabitur in eſſonio ſecundũ quod obſeruandũ erit in pluribus tenentibus, ſcilicet quòd omnes habeant vnicum eſſonium ſimul & vno die vel viciſſim & ſucceſſiuè, quia in hoc non licebit reo quod actori non liceat, quod quidem non contingit niſi ex magna cauſa, cùm petens potius deſiderare debeat inſtantiam litis quàm dilationem. Et ſi forte ex pluribus vnus ſe eſſoniauerit, ex hoc omnibus alijs proueniet impedimentum & dilatio. Si autem vnus ex pluribus defaltam fecerit, expectato quarto die, recedet tenens de breui quietus ac ſi omnes defaltam feciſſent, & ſic erit vnius negligentia omnibus alijs damnoſa, quia aut omnes ſequantur aut nullus. Idem vero dicendum erit de viro & vxore petentibus, quòd abſentia viri erit damnoſa vxori & econtrariò, ſiue autem plures ſunt qui teneant ſiue qui petant, ſi quidam ex illis præſentes fuerint & quidam ſe eſſoniauerint & diem habuerint, illi qui præſentes erunt ſemper habebunt eundem diem, ne continentia loquelæ diuidatur: & ſemper addatur in eſſoniò ad cautelam quis ſe eſſoniauerit ad vnum diem vel ad alium, vt ſcire poſſunt in fine vtrum omnia eſſonia ſua habuerint vel non. Et hec vera ſunt, niſi conſuetudo aliqua ſe habeat in contrarium, cùm conſuetudo vicem legis obtineat, longæui enim temporis vſus & conſuetudinis non eſt vitis autoritas. ¶.9. Eſto quòd tenens in propria perſona ſua ſequi non poſſit, vel licet poſſit vel pro dubio euentu facit attornatum ad cautelam, quo caſu in perſona attornati iacet eſſonium & non in perſona domini, ſiue petens qui attornatum fecerit ſiue tenens: quia attornatus fere in omnibus perſonam Domini repræſentat. Fere dico, propter eſſonium de malo lecti, vt inferius dicetur. Et quamuis quis attor-

natum

Attorney

natum fecerit in perſona propria, ſequi poterit cùm voluerit vel poſſit. Item quòd hoc volũtati eius tribuatur, ſed ſemper durat attornatus quouſque dominus eum amouerit, & quamdiu durauerit attornatus, nũquã locum habebit eſſonium in perſona domini, niſi cùm ambo ſe eſſoniauerint ad ſimilitudinem duorum attornatorum vel plurium, quia ſi dominus venire non poſſit per ſe poſſit venire per attornatum ſuum ſed non econtrariò, quia non eſt in duobus attornandum. Sed quid ſi dominus cùm fecerit attornatum & illum non amouerit ad aliquem diem ſine attornato egerit vel reſpondit, & diem ceperit in perſona ſua, quæro quis ad alium diem debeat ſe eſſoniare, dominus vel attornatus? Videtur quòd attornatus non, quia præſens non fuit in iudicio nec diem receperit dominus non, quia fecit attornatum & illum non amouit. Tutius eſt quòd ambo ſe eſſoniauerint, licet ſufficiat quòd attornatus ſe eſſoniat quantum ad excuſationem, cùm dominus eum non amouerit. Si autem dominus per ſe, non valebit quamdiu habuerit attornatum. Et quòd dicitur de attornato tenentis, dici debet de attornato petentis. Item eſto quòd petens vel tenens plures fecerit attornatos, duos ſcilicet vel plures, vnus ex pluribus (ſi præſens fuerit in iudicio) agere poterit pro domino ſuo vel defendere ſine alijs. Excuſare autem abſentiam ſuam non valeat ſine aliis, quin procedatur ad defaltam ac ſi omnes defaltam feciſſent. Et eſt ratio, quia ſi per vnum attornatum non poſſit dominus litis comparere, per alium poterit: & ſic oportet quòd omnes excuſentur vel nullus. Conſtituti enim ſunt attornati ſub diſiunctione, ita quòd ſi vnus non venerit vel venire non poſſit, quòd alius veniat, niſi verquè ſe legittime excuſauerit: Et ſi vnus attornatus ſe eſſoniaret & alius non, ſi petens diem reciperet verſus eſſoniatorem attornati & recederet, poſſet alius attornatus comparere & liti ſe offerre, & ponere petentem vel tenentem in defaltam, quod eſſet iniquum. De hac materia inueniri poterit de termino ſancti Michaelis Anno Regni Regis Henrici decimoſexto incipiente decimoſeptimo de I. Bathoñ epiſcopo & priore Bathoñ. Ad idem facit de termino Hillarij Anno eiuſdem decimoſexto de Iohanne de Karum. Item eſto quòd quis duos fecerit attornatos verſus vnum querentem vel tenentem vel plures, & vterquè ſe eſſoniauerit, & tenens forte vel querens defaltam fecerit: quæritur an vnus eſſoniator attornati vel ambo expectare debeant quartum diem? Videtur quòd oportet quòd ambo expectent, quia non videtur quòd ſufficiat quòd vnus expectauerit non magis quàm ſi vnus excuſaret. Videtur etiam quòd ſufficit ſi vnus expectet, quia quoad eſſonium & excuſationem vtitur vice eſſoniatoris ſiue excuſatoris, & quoad expectandum quartum diem vtitur vice quaſi actoris. Et ideo videtur quòd ſufficiat vnus: ſed re vera quòd cùm infra quartum diem poſſet venire tenens nec prius reddi debeat eſſoniũ quàm ante quartum diem: Ideo oportet quòd vterq; expectet, quia non ſufficit vnus, quia ſi vnus tantum ſe eſſoniauerit, non valet niſi vnus eſſoniator diem ſuum expectauerit. Item eſto quòd cùm àttornatus factus fuerit ante diem datum in curia, moriatur, & dominus principalis ad diem datum ſe eſſoniauerit nulla facta mentione de morte attornati, & Iuſtic.

igno-

ignorantes de morte attornati iudicauerint eſſonium nullum, quia talis fecit attornatum & ſic proceſſerit ad defaltam, ſi dominus poſtea ad diem ſuum venerit excuſando abſentiam alterius diei & allegando cauſas abſentiæ de morte attornati, non excuſabitur, quod quidem eſſe poſſet ſi ſimul cum eſſonio ſuo faciet eſſoniari attornatum de morte, vnde videri poterit quòd non aliter iaceret eſſonium in perſona domini, cùm attornatum fecerit niſi tunc demum cùm attornatum amouerit, vel cõſtiterit quòd mortuus ſit. Item eſto quòd cùm quis fecerit attornatum, ad primum diem ſummonitionis ſe eſſoniauerit, & attornatus ſecundo die vel tertio, eſſonium domini nullum erit, quia fecit attornatum, & de defalta attornati procedendum erit ad diem datum per eſſoniatorem ſi petens ſe tenuerit ad defaltam, quia eſſonium domini non defendit primum diem cùm ſit nullum &c. ¶.10. Quidam ſummonitione præuentus cùm vellet peregre proficiſci verſus terram ſanctam in paſſagio generali, duos fecerit attornatos vel plures, & dum ita eſſet in peregrinatione moriuntur atturnati, ad diem offert ſe petens liti, nec tenens venit nec attornatum habet, quæritur quid iuris cùm nihil ſit quod poſſit tenenti imputari? Conſilium curię erit, quòd attornati eſſoniarentur de morte, & ſic remanebit loquela ſine die vſquè ad reditum domini principalis. Caſus de Petro de Roches quondam VVintoñ epiſcopo, qui profectus fuit in terram ſanctam in generali paſſagio. Et quod dictum eſt de tali peregrinatione, obſeruari debet in alijs peregrinationibus, ſicut apud ſanctum Iacobum vel alibi. Item eſto quòd quis ſe vel attornatum ſuum falſò eſſoniauerit de morte cùm viuus ſit, ſi poſtea de eo conſtiterit quòd ſit viuus, reſumoneatur loquela in eodem ſtatu in quo fuit die eſſonij interpoſiti per hec verba, ita quòd loquela illa tunc ſit ibi in eodem ſtatu quo fuit quando remanſit ſine die, eo quòd prædictus talis ſe eſſoniauerit falſò de morte, qui adhuc viuit vt dicitur. Et in quo caſu, niſi ſanare poſſit defaltam, amittet per iudicium: vt de termino Sancti Michaelis Anno Regni Regis Henrici decimoquinto incipiente decimoſexto in comitatu Cantẽ de quodam Oſberto. ¶.11. Item, eſto quòd quis vocet ad warantum vnum vel plures warantos, poſt waranti vocationem habebit quilibet vnicum eſſonium antequàm comparuerint tam vocans quàm warantus. Si autem plures waranti vocati fuerint ab vno, quilibet eorum vnicum habebit eſſonium eodem modo, primo die ſimul vel viciſſim, ſecundum quod ſuperius dicitur, de pluribus tenentibus, ſcilicet quilibet poſt alium donec habuerint omnia eſſonia ſua, ſcilicet quilibet vnũ. Et ſi plures ſint tenentes & plures waranti eodem modo, & ita quòd ſi vnus ex pluribus tenentibus vel vnus ex pluribus warantis ſe eſſoniauerit primo die & omnes alij præſentes ſint, habebunt eundem diem quem habet eſſoniator & ita de die in diem poterit ſe vnus eſſoniare & poſtea alius, donec quilibet vnicum habuerit eſſonium. Et eodem modo cùm omnes ſemel & ſimul in iudicio comparuerint & alium diem ſimul receperint, poterunt reincipere eſſonia ſua ſicut primo die. Si autem quidam ſe eſſoniauerint & quidam præſẽtes fuerint & quidam fecerint defaltam, de eſſoniatis & præſentibus fiat vt ſupradictum eſt. De abſentibus vero fiat

ita,ſcilicet quòd petens vel attornatus ſuus vel eſſoniator ſuus ſi fuerit eſſoniatus, expectet quartum diem verſus eos, ſi vocati infra quartum diem non venerint, & in quarto die ſi non venerint, procedatur ad defaltam ſecundum quod inferius dicetur de defaltis. Item cùm vnus eſſoniatus fuerit verſus plures, eſſoniator ſuus omnes dies recipiet verſus omnes. Si autem plures verſus vnum, quilibet recipiet diem ſuum, nec poterit vnus alterius diem recipere, non magis quàm duos participes eſſoniare. Item dicitur generaliter, quòd ſi quis ſe eſſoniauerit verſus vnum, eſſoniat ſe verſus omnes, & tunc refert vtrum plures ſint petentes & vnus tenens vnicam rem. Si autem plures petentes in communi, ſufficit ſi dicat eſſoniator tenentis quòd eſſoniat dominum ſuum verſus talem & omnes alios nominatos in breui ſine expreſſione nominum aliorum. Si autem ſic dicat, eſſonio dominum meum verſus talem de tali placito ſine mentione aliqua de alijs in breui nominatis, videtur (& verum eſt) quòd hoc ſufficere debeat, quia per hoc quòd Dominus eſſoniatur, nihil aliud prętēditur, niſi quòd dominus ſuus ꝑ infortunium vel per morbum aliquem ſuperuenientem impedimentum habeat, quòd ad diem ſibi datum venire non poſſit, & ita cùm in curia ſemel excuſetur abſentia eius per eſſoniatorem ſuum verſus vnum & probetur excuſatio ſua, ſufficit verſus omnes, quia ſi alij procedere vellent ad defaltam contra eſſoniatum, hoc facere non poſſent ſine participe qui exprimitur, & ideo nulla defalta: Si autem econtrariò vnus vel plures petentes contra plures tenentes, tunc refert vtrum tenentes ſint in communi vt participes, vel tenentes diuerſa tenementa per diuerſa iura. Si autem diuerſa teneant tenementa & per diuerſa iura, tunc oportet quòd petens (ſi vnus ſit) eſſoniat ſe verſus omnes cum expreſſione perſonarum, quia ſunt ibi diuerſa iura & diuerſa placita, licet plures tenentes in vno breui comprehendantur. Et ſi plures ſint petentes in communi & vnus tenens ſiue plures, oportet quòd omnes petentes ſe excuſent aut ſequantur & veniant, ſed defalta vnius non erit omnibus alijs damnoſa, niſi tantum illi qui defaltam fecit de parte ſua. Si autem tenētes teneant in communi vel pro indiuiſo, dum tamen vt participes, ſi petens vnus vel plures ſe eſſoniauerint, dum tamen omnes, ſufficit ſi eſſoniati ſint contra vnum & alios in breui nominatos, vel tātum contra vnum ſine mentione de alijs, ratione ſupradicta, quia cùm petentes excuſati fuerint verſus vnum tenentem ex pluribus in communi, alij ſine eo procedere non poterunt ad defaltam. Item ſi cui acciderit aliqua infirmitas in itinere veniendi & quòd impotens ſit veniendi: Eodem modo impotens eſſe poterit mittendi plures perſonas ad curiam ad excuſandam ſuam abſentiā, & ideo ſufficit ſi vnicam perſonā mittat contra plures qui ſunt quaſi vnica perſona, propter vnicū ius quod habent. Item eſſoniū non fit parti ſed curiæ (vt videtur) quia in abſētia aduerſarij poterit quis ſe eſſoniare ſicut in præſentia. Et eodē modo in abſentia aduerſarij poterit fieri warantizatio eſſonij & ſacramentū, & vnde videtur ꝙ ſufficit ſi iuſtic. cōſtiterit de impotētia, etiā ſine parte altera. Et ideo ſi impotens ſit veniendi vel mittendi

verſus

verſus vnum, impotens eſſe poterit mittendi verſus plures, & non refert niſi quòd iuſticiarijs conſtiterit de impotentia. Sed contra ſi plures ſint petentes, oportet quòd tenens vnus vel plures ſe eſſoniet verſus quemlibet nominatim ita quòd diſtinguetur, quid, quis, cõtra quem & de quo placito, ſecundum quod videri poterit in atturnato faciendo, quis attornauerit, & quem, & verſus quem, & de quo placito, quę omnia ſi non exprimantur non valebit attornatio. Eodem modo (vt videtur) obſeruari deberet de eſſonio, quia poteſt quis tenens eſſe eſſoniatus verſus vnum ex pluribus & in defalta verſus alium, ſed obſeruandum erit vt ſupra, ſecundum quod ibi fuerit vnum placitum vel plura. ¶.12. Item quis? Et ſciendum quòd eſſoniari poterit tam campio quàm dominus principalis poſt duelli vadiationem ſimul & vno & eodem die vel viciſſim: vt de termino Sancti Michaelis Anno Regni Regis Henrici nono incipiente decimo in comitatu Cant̃ de quodam recordo de Abbate de Haynſham. ¶.13. Item quando? Et ſciendum quòd primo die litis, quia non ſufficit quòd in craſtino, ſcilicet ſecundo die, tertio, vel quarto, licet expectari debeat ille qui ſummonitus eſt vſquè ad quartum diem, vt infra veniat vel mittat nuntium ad excuſandum ſuam abſentiam, licet ſuus eſſoniator diem non recipiat ſi forte eſſonium locum non habeat, ſecundũ quod inferius dicetur de defaltis. Si autem eſſonium competat ſummonito & faciat ſe eſſoniari ſecundo die vel tertio, allocabitur eſſonium, & dabitur dies eſſoniato per eſſoniatorem ſuum, & ad diem illum allocabitur petẽti defalta ſi ſe tenere voluerit ad defaltam, & quo caſu ſi tenens ſe excuſare non poſſit ad diem illum amittere poterit ſeyſinam. ¶.14. Et vbi? Et ſciendum quòd in iudicio & coram ſuo iudice & non alio, licet coram eo qui habeat iuriſdictionem cum alijs iuſticiarijs cùm ſuus non habet iuriſdictionem nec cohertionem. Si autem coram alio per errorem ſe fecerit eſſoniari, adhuc valebit eſſonium, de gratia tamen, quòd ſaluabitur defalta quouſquè iudicium reddatur de defalta, vlterius autem vix poterit excuſari. ¶.15. Item quotiens? Et ſciendum quòd ad quamlibet apparitionem in iudicio, ſecundum quod ſummonitus tenuerit per ſe vel in communi, poſtquam diem in iudicio recepit, poſt viſum petitum, warantum vocatum, & poſt diem datum ſub ſpe pacis vel alio modo. Et generaliter in omni caſu in principio litis, ad quamlibet ſummonitionem vbi controuerſia ſiue placitum fuerit inter partes, & vbi fuerit iudicium, & qui iudicet inter partes & ſiue ab initio præcipiatur quòd vicecomes habeat corpus ſine ſolennitate attachiamentorum, vel quòd venire faciat, vel diſtringat per terras & catalla, alioquin iniurioſum eſſet vocato in ius iuris beneficium denegare. Si autem nullum ſit ibi placitum nec iudicium, ſed ſit aliquis qui mandet aliquod vt balliuum ſuum, aliud erit dicendum vt ſupra.

1 *De eſſonijs de malo lecti. 2. Quando fieri debet eſſonium de malo lecti & qualiter. 3. Quotiens fieri debet eſſoniũ de malo lecti, quãdo & qualiter. 4. Si quis habere poſsit duo eſſonia de malo veniendi ſimul propter neceſsitatem. 5. Si vir & vxor ſe ſemel eſſoniauerint de malo lecti. 6. Ad quæ breuia pertinent duo eſſonia de malo veniendi & ſimiliter de malo lecti. 7. Vbi vertitur breue de recto in breue de ingreſſu per narrationẽ & ecõtrario. Cap. 4.*

ITem excuſatur alicuius abſentia per infirmitatem de reſeantiſa, de qua prouenit eſſonium quod dicitur eſſonium de malo lecti, & quòd ſemper ſequitur immediate (nullo alio eſſonio interiecto) eſſoniũ de malo veniendi. Item nec de ſeruicio domini Regis nec de alio. Et tunc locũ habet cùm quis infirmitate per malum veniendi ita fuerit impeditus & detentus ꝙ venire non poſſit & ſe excuſauerit per illud eſſoniũ, & ab itinere reuertatur in domiciliũ ſuũ, & vertatur malum tranſiens in languorẽ, quo caſu videndum erit vtrum talis infirmitas ſit malum trãſiens vel languor. Si autem malum tranſiens, poſt viſum habebit eſſoniatus alium diem per ſpacium .xv. dierum ad minus. Si autem languor, tunc dabitur ei vnus annus & vnus dies, & ita ꝙ annus ſit integer ſecundum quod ſit ex momentis, horis, diebus, ſcilicet ex .365. diebus & ſex horis, ſiue annus ſit biſſextilis ſiue alius, nec maior erit annus biſſextilis aliquo anno pręcedente, die, (ꝓpter diem excreſcẽtem) nec hora, nec momento, ſecundum quod inferius dicetur plenius de anno & die, & talis infirmitas infra annum propriè dicitur languor, ſi autem vltra annum durauerit, talis infirmitas dici poterit morbus ſonticus, ſcilicet morbus incurabilis. Item eſſoniũ de malo lecti non ſequitur omne eſſoniũ de malo veniendi, quia ſunt quędam breuia in quibus non ſequitur niſi tantum eſſonium de malo veniẽdi ſimpliciter & per ſe, & nunquam eſſonium de malo lecti, niſi aliquando per accidẽs ſicut per narrationem, vbi breue de ingreſſu vertitur per narrationem ad breue de recto. Et quo caſu, in principio litis non ſtatim ſequitur eſſonium de malo lecti eſſonium de malo veniẽdi, niſi tunc demũ cùm mutata fuerit natura breuis de ingreſſu in naturã breuis de recto, & eodem modo non ſtatim ſequitur eſſonium de malo lecti eſſonium de malo veniendi, niſi tũc demũ cùm mutata fuerit natura breuis de cõmunia paſturæ (facta ſpecificatione de qualitate & quãtitate) in breue de recto per narrationem, ſicut in breui de quo iure & huiuſmodi. Item ſequitur eſſonium de malo lecti eſſonium de malo veniẽdi & deſinit ſequi in fine per narrationem, vt ſi quis primò agat per breue de recto, habebit vtrũq; eſſoniũ in principio, ſed cùm breue de recto verſũ fuerit in breue de ingreſſu per narrationem, & tenens ſe poſuerit in iuratam, tunc deſinit eſſonium de malo lecti ſequi eſſonium de malo veniendi, cùm loquela per narrationem incipiat eſſe alterius naturæ. Et eodem modo in breui de recto, vbi hæreditas deſcendit a communi ſtipite vſq; ad coniũctas perſonas, ſcilicet duos fratres vel plures vel eorum hæredes in infinitum deſcẽdentes. In principio litis ſequitur vnum eſſonium aliud, vt prædictum eſt, ſed in fine ſequi deſinit cùm iudicatum fuerit inde duellum, nec magna aſſiſa iacuerit inter tales perſonas a communi ſtipite venientes. Item eſt & aliud breue de recto vbi vnum eſſonium aliud non ſequitur, nec in principio breuis, nec in medio, nec in fine, nec aliquo tempore, quale eſt breue de recto de dote, quia nunquam erit ibi duellum nec magna aſſiſa. Et generaliter verum eſt quòd vbicunquè ſequi poſſit magna aſſiſa & duellum, & quamdiu & dum ſequi poſſit, locum habebit eſſonium de malo lecti, & vbicunquè non ſequitur duellũ nec magna aſſiſa, vel ſi ſequi inceperint & ſequi deſierint, nunquã locum habebit eſſonium de malo lecti.

Annus

morbus fonticus i incurabilis

Item videndum quis ſe eſſoniare poſſit de malo lecti poſt eſſonium de malo veniendi? & ſciendum quòd tam maſculus quàm fœmina plures vel vnus. Item warantus cùm adhuc non warantizauerit, dum tamen languor non præceſſerit, vt inferius dicetur. Item tam minor quàm maior, dum tamen minor infra ætatem teneatur de feoffamento ei facto ad breue de recto ei reſpondere, quia in hoc caſu omnia habebit remedia quæ haberet aliquis maior in cauſa proprietatis, licet per ſe reſpondere non poſſit vel iurare, poteſt tamen per cuſtodem & curatorem, qui (ſi opus fuerit) iurare poterunt ad warantizandum eſſonium in animam ipſius minoris, ſi implacitatus fuerit de aliquo & eſſoniatus de malo veniendi de quo anteceſſor ſuus non obijt ſeyſitus vt de feodo, & vbi præſentia ſua fuit neceſſaria quòd ad ius reſpondeat. In quo caſu, ſemper fiat mentio ſuper eſſonio de minori ætate, ita ſcilicet, & ſciendũ quòd talis eſt infra ætatem. Si autem petat minor in cauſa poſſeſſionis ſeyſinam anteceſſoris ſui per aſſiſam, nullum habebit eſſonium minor petens nec tenens contra eum, cùm tantum operetur eius abſentia quantum præſentia, cùm nihil dicere poſſit quare aſſiſa remaneat quin ſtatim capiatur. ¶2. Item quando fieri debeat eſſonium de malo lecti & qualiter? & ſciendum quòd tertio die incluſiuo, ſcilicet ante diem datum per eſſoniatorem in eſſonio de malo veniendi, & per duos qui non dicuntur eſſoniatores ſed nuntij, eo quòd mittuntur vel nuntiant ad excuſationem, & non eſſoniant, quia diem non recipiunt nec affidant de habendo waranto ſuo ad aliquam diem ad probãdam excuſationem, vt ſupra de eſſonio de malo veniendi, & ſic mitti poſſit quis ad eſſoniandum & probandum vel ad eſſoniandũ & non probandum propter dubium euentum eſſonij. Itẽ eſt nuntius qui aliquãdo mittitur vel licet non mittatur verba faciat pro abſente, quaſi pro amico, & nuntiat tale impedimentum interueniſſe ꝙ ſummonitus venire non poſſit, & talis propriè dicitur nuntius & non eſſoniator, ſicut alij prædicti, & audiri debet ſicut nuntians vſque ad quartum diem & quandoq; vlterius vſq; ad iuditium de defalta. ¶3. Item quotiens, & ſciendum quòd in omni tempore poſt eſſonium de malo veniendi, donec adiudicatus fuerit ei languor & habuerit languorem, ſcilicet annum & diem, quia poſt languorem adiudicatũ, aliquãdo ex cauſa de volũtate petẽtis poterit dari eſſoniato licẽtia ſurgẽdi, vt ſtatim reſpõdeat, quod quidẽ ſine voluntate petentis nulla ratione eſt cõcedendum ante annum & diem, & cùm ita reſponderit & diem habuerit, poterit poſt eſſoniũ de malo veniendi eſſoniare ſe de malo lecti, quia non ſufficit ꝙ languor ſit adiudicatus niſi ſit adimpletus. Item ſi plures fuerint participes qui tenuerint in communi, poſſunt omnes ſe eſſoniare ſi voluerint ſimul & vno die. Et ſi in eſſonio de malo lecti fuerit omnibus ſimul lãguor adiudicatus, erit languor omniũ quaſi vnus languor. Si autẽ cùm plures eſſoniati fuerint de malo lecti cũ viſus fuerit poſt eſſoniũ, poterit quibuſdã adiudicari languor & quibuſdam malum tranſiens, & omnes qui languidi ſunt ad diẽ quo teſtificabitur languor, habebunt annũ & diẽ apud turrim Londõ & alij nõ eundem diẽ, ſed diẽ conuenientem, cũ ſine alijs reſpondere non tenentur. Et cùm ſemel vni vel pluribus fuerit languor adiu-

adiudicatus & in iuditio teſtatus, nullus eorum de cætero habebit eſſonium de malo lecti, niſi (vt prædictum eſt) ſi detur licentia ſurgendi, ſed ſemper eſſonium habebunt de malo lecti, donec vnus vel plures, vel omnes ſimul habuerint languorem. Item poterit vnus ex pluribus vno & eodem die ſe eſſoniare de malo lecti, & particeps ſuus vnus vel plures de malo veniendi, & ſi illi qui de malo veniendi ſe eſſoniauerint de malo lecti, ad alium diem ſe eſſoniare non poterunt, donec conſtiterit de primo eſſonio vtrum habuerit malum tranſiens vel languorem, quia ſi languorem habuerit & de hoc conſtiterit, & alius ſimiliter ſe eſſoniauerit de malo lecti ad alium diem & haberet languorem, ita poſſunt eſſe in vno placito ſimul & ſemel duo languores, quod eſſe non debet. Igitur cùm vnus ex pluribus eſſoniatus fuerit de malo lecti, ceſſabunt omninò eſſonia de malo lecti in perſonis aliorum, donec ſciatur vtrum talis habuerit languorem vel malum tranſiens propter inconueniens ſupradictum, & cùm vnus languorem habuerit, de cætero ceſſabunt omnia eſſonia de malo lecti in perſonis aliorum. Sed eſto quòd cùm vnus ex pluribus eſſoniatus fuerit de malo lecti & alij cùm habuerint diem per eſſoniatores ſuos ſe faciant eſſoniari de facto ad diem illum de malo lecti, iuditium eſſonij erit in ſuſpenſo vſq; ad quartum diem, in quo caſu ſi quatuor milites venerint & teſtati fuerint viſum & quod defenderint ei languorem, tunc (ne abſens ſit omnino indefenſus) propter neceſſitatem de conſilio curiæ ſuccurritur ei ita quòd vertetur eſſonium de malo lecti in eſſonium de malo veniendi. Sed eſto quòd ad diem datum per eſſonium capiatur inter partes dies amoris, cûm vterque comparuerit ad illum diem, ſequatur eſſonium de malo veniendi, & ſi ſe eſſoniauerit de malo lecti, eodem modo poterit verti eſſonium de malo lecti in eſſonium de malo veniendi vt prius. Et ſic fieri poterit in omni caſu vbi iacuerit eſſonium de malo veniendi, ſed ſi nullum, erit hoc defalta, ſed nunquam vertitur eſſonium de malo veniendi in eſſoniũ de malo lecti. Quandoq; vertitur eſſonium de malo veniendi in eſſonium de malo lecti. Quãdoq; vertitur eſſonium de malo lecti in eſſonium de malo veniendi ex neceſſitate & de conſilio curiæ, & ita quòd habebit duo eſſonia quodlibet poſt aliud ſine apparitione, & ſic cùm vnus ex pluribus languorem habuerit, extunc ceſſabunt omnia eſſonia de malo lecti in toto placito illo ſiue tenentes warantum vocauerint ſiue non. Si autem dederint ei malum tranſiens, tunc primo tenebit eſſonium ſecundum de malo lecti in perſona alterius eſſoniati. Si autem quatuor milites non venerint infra quartum diem nec primò eſſoniatus, tunc eodem modo & eadem neceſſitate (vt prædictum eſt) vertitur eſſonium de malo lecti in eſſoniũ de malo veniendi, donec ſciatur vtrum primò eſſoniatus de malo lecti habuerit languorem vel non, & ad omnes dies ſequentes erit vt prædictum eſt, ſecundum quod teſtatum fuerit per quatuor milites. Si autem partitio facta fuerit inter plures cohæredes de communi hæreditate, & ita quòd quilibet reſpondere debeat de parte ſua in principio litis antequam omnes ſimul comparuerint, quilibet per ſe habere poterit eſſonium de malo lecti & quilibet languorem, & ita quòd plures eſſe poſſunt languores

res poſt diuiſionem hęreditatis: vt de termino ſ.M. anno Regis H.ix.incipiente x.in com̃ Suff.de Salomone de ſ.Edmũdo & Oliua filia Andreæ. ſed cùm omnes comparuerint in curia & ita quòd nullus ſine alio velit reſpondere, tunc aliud erit vt in primo caſu, niſi quis habere poterit duo eſſonia de malo veniendi ſimul propter neceſſitatem,ita quòd ex neceſſitate poſſit quis habere duo eſſonia de malo veniẽdi. ¶ 4. Eſto quòd quis implacitatus fuerit de diuerſis placitis,& in vno eorundẽ fuerit ei lãguor adiudicatus, & in alio placito ſe ſemel eſſoniauerit de malo veniendi, & diem habuerit,& ad quem diem venire poſſit nec mittere cùm attornatũ nõ fecerit, ne ſequatur eſſonium de malo lecti ſi ſe iterum eſſoniauerit de malo veniendi, aut de neceſſitate allocabitur ei eſſonium de conſilio curiæ, vel ſuſpendetur proceſſus illius loquelæ,quouſq; eſſoniatus comparere poſſit poſt languorem,& non procedetur ad defaltam: vt de termino P. anno Regis H. xvj. in comitatu Norf. de Galfrido filio Baldwini. Item quòd non proceditur ad defaltam in vno placito propter eſſonium de malo lecti in alio, inueniri poterit de termino ſancti M. anno Regis H, xv. incipiente xvj. in comitatu Midd. de Gylberto de Hendon, & hoc maxime ſi placitum emerſerit poſt languorem adiudicatum. Item erit ſi languidus poſt languorem adiudicatum vocatus fuerit ad warantum, ſecundum quod euenit de prædicto Galfrido. Item quòd allocari debeat eſſonium in prædicto caſu,quòd aliàs non eſſet licitum, probatur de termino ſ. M. anno Regis H. vj. incipiente vij. in comitatu Norf. de Erimnarda de Pocotte & quodam Iohanne qui ſe eſſoniauit verſus eam de malo veniendi de vno placito, & cui fuit languor adiudicatus in alio placito, & quamuis eſſonium de malo veniendi non iaceret, fuit tamen ei allocatum de conſilio curiæ propter neceſſitatem, quia honeſtius fuit eſſonium allocare ex cauſa, quàm procedere ad defaltam, cùm eſſoniatus non eſſet in culpa. ¶ 5. Si vir & vxor ſe ſimul eſſoniauerint primò de malo veniendi, poterunt ſe ſimul eſſoniare de malo lecti ad alium diem ſi voluerint, & ſimul habere languorem, ſed non erunt ibi plures languores ſed vnus, propter iuris vnitatem. Item poterunt ſe viciſſim eſſoniare ſi voluerint tam de malo veniendi quàm de malo lecti, & ſecundum quod ſupradictum eſt, donec habuerint languorem ambo ſimul vel alter eorum per ſe. Sed cùm ambo primo die ſimul eſſoniati fuerint de malo veniendi, & ad alium diem compareat vir & vxor, & vir eſſoniatus fuerit de malo lecti, & ad diem datum cùm eſſoniatus, viſus fuerit teſtatum fuerit per milites quòd ſit malum tranſiens, & vxor eodem die ſe eſſoniauerit de malo lecti, quæritur an ſit eſſonium allocandum immediatè poſt apparitionem, cùm ſemel in curia comparuerit poſt eſſonium de malo veniendi, & non erit allocandum, quia eſſonium de malo lecti, ſemper ſequitur eſſonium de malo veniendi immediatè, & de apparitione tempore medio tollitur omninò eſſonium de malo lecti, & per aliud eſſonium immediatè, ſicut de ſeruitio domini Regis ſi procedat eſſonium de malo lecti, vel ſi aliud interuenerit vel non, idem erit dicendum. Poſt eſſonium vero de malo lecti, nunquam iacebit eſſonium de malo veniendi de tem-

de tempore præterito, & non niſi ſummonita fuerit loquela,& poſita co-
ram Iuſtitiarijs itinerantibus quaſi ex noua ſũmonitione, vel noua reſũ-
monitione,poſt iter iuſtic. cũ quis ad vltimũ diẽ eſſoniat⁹ fuerit in bãco,
& languor ei adiudicatus non fuerit, & licentiam habuerit ſurgendi, oc-
caſione itineris Iuſtic.Itẽ eſto ꝙ vir eſſoniatus fuerit de malo lecti & mi-
lites forte ad diem datum non venerint, & vxor ſe eſſoniauerit de malo
veniendi, & diem habuerit per eſſoniatorem ſuum, & milites attachiati
fuerint,& eundem diem habuerint ad quem ſi milites non venerint o-
portet ꝙ vxor compareat, & ſi defaltam fecerit,defalta ſua erit vtriq; dã-
noſa,ita ꝙ vterq; amittet per defaltam vnius, quicunq; illorum defaltam
fecerit,quia res ſiue tenementa vxoris non recipiũt diuiſionem ,ſicut in-
ter cohæredes & participes. De hac materia inueniri poterit de termino
ſ.H.anno Regis H.xiij.in com̃ Denoñ de Thoma de Tyndland. Et opor-
tet ꝙ appareat ad omnes dies ſine eſſonio,donec viſus factus fuerit de vi-
ro ſuo, poſtquam ſemel habuerit eſſonium de malo veniendi, quia plura
habere non poterunt antequam ſimul compareant vir & vxor, & idem
dicatur de viro, cùm vxor eſſoniata fuerit de malo lecti, Si autem bis ſe
eſſoniauerit, tunc obſeruetur vt ſupradictum eſt. Item cùm quis plures
warantos vocauerit ſiue ſit tenens vnus ſiue plures,ſi tale ſit placitum &
tale breue quòd ſequi debeant eſſonia de malo lecti,tunc videndum erit
vtrum tenentes qui warantum vocauerint languorem habuerint, qui-
dam, vel omnes, vel non. Si autem languorem habuerint, waranti lan-
guorem non habebunt, tenentes vero eſſonium habebũt de malo lecti,
donec waranti warantizauerint, & waranti nullũ, antequã warantizaue-
rint,cùm autem warantizauerint,tunc primò habebunt eſſonia de malo
lecti, ſi languor nõ præceſſit, & viciſſim ſe poſſunt eſſoniare de malo lecti
cùm warãtizauerint ſicut ipſi principales tenẽtes donec ſemel habuerint
languorem. ¶6. Videndum inter cætera ad quæ breuia pertineant im-
mediate duo eſſonia. In quo caſu neceſſe erit quòd in eſſonijs de malo
lecti allocandis, primò inſpiciantur breuia originalia,inter quæ inueniri
poterunt duo breuia,a quibus generaliter duo procedunt eſſonia,ſcilicet
breue de recto de terra, ſed non breue de recto de dote, quia ad breue
de recto de dote, non iacet eſſonium de malo lecti, ex quo non ſequi-
tur ex eo duellum, nec magna aſſiſa. Item duo ſequuntur eſſonia quod-
dam breue de recto quod vocatur præcipe, ſicut illud vbi quis terram
quam petit clamat tenere de domino Rege in capite,quod immediate
terminari debet in curia domini Regis. Eſt etiam aliud breue quod lo-
quitur de ſeruitio & conſuetudine. Item breue de aduocatione eccle-
ſiæ, quod ſimiliter immediatè terminari debet in curia Regis. Eſt etiam
quoddam breue quod vocatur præcipe, a quo per accidens & ex diſcre-
tione Iuſticiarij duo procedunt eſſonia, in quo fit mentio de longin-
quo ingreſſu, verbi gratia. ¶7. Præcipe A.quòd iuſte &c. reddat ta-
li Abbati tantam terram cum pertinentijs in tali loco, quam clamat eſ-
ſe ius eccleſiæ ſuæ, & in quam idem A. non habet ingreſſum niſi per B.
quondam Abbatem talem, qui ſine aſſenſu & voluntate capituli ſui il-
lam dimiſit &c. Et in huiuſmodi breuibus priuſquam fiat iuditium de

eſſonio

eſſonio de malo lecti ſi factum fuerit,ſunt a iuſticiarijs inquirenda in hoc caſu huiuſmodi. Inquirendum eſt a petente per quantum tempus aduerſarius ſuus terram illam tenuit, et quando Abbas obiit per quem ingreſſum habuit,ſi vero dicat quód per 30.vel 40.annos vel amplius,tunc admittatur eſſoniũ de malo lecti & hac ratione ,quia cûm alii Abbates medij & conuentus ſemper permiſerunt ipſum tenentem ſine clameo , & poſtea poſt prædictum ingreſſum de tali eccleſia poſſet alij Abbates ſuccedentes cum conſenſu conuentus confirmare factum primi Abbatis, videtur & præſumendum eſt quód ipſe tenens iuſtè poſſideat & iuſto titulo , donec probetur in contrarium , vnde facilius in hoc caſu admittitur eſſonium de malo lecti . Sed quæro quare proceſſum eſt per tale breue , cùm breue de ingreſſu non excedat tempus aſſiſæ mortis anteceſſoris. Reſponſio . Per talem narrationem & interrogationem non ſtat in vigore ſuo,nec retinet virtutem breuis de ingreſſu, immo illam excedit, & cùm per narrationem contra ſui ipſius naturam incipiat eſſe quod non fuit , eius habebit naturam quod incipit eſſe , & omnia habebit remedia quæ breue de recto,et maxime quantum ad eſſonia , ſecundum quod ſuperius dictum eſt.Item duo iacent eſſonia in breuibus de diuiſis, & ſi aliqua particula terræ remanet in contentione , & vbi proceſſum eſt ſicut per breue de recto , & tunc demum iacent cùm terra illa fuerit ſpecificata. Item iacent duo eſſonia de ſeruitio & conſuetudine , poſtquàm deforceator reſponderit , et certum eſt quid deduxerit in certum iudicium , quia ad duellum vel magnam aſſiſam procedi non poteſt , niſi ſuper certa re & expreſſa. Item in quolibet breui vbi quis excedit formam breuis,& loquitur de iure,& in quibus interſeritur narratio,vt de iure, ſicut aliquando contingit in breui quo iure,& alijs,et vbi peruenitur ad magnam aſſiſam iacet eſſonium de malo lecti,vt infra pleniûs dicetur . Et ſciendum quòd non ad omne breue quòd vocatur & incipit per præcipe ſequitur eſſonium de malo lecti , quia ſunt plura quæ incipiunt per præcipe , quæ in nullo tangunt ius merum , quia ſunt de ingreſſu ad firmam & ad terminum , vel breue quod ſequitur poſt nouam diſſeyſinam , vbi Iuratores fuerunt electi & viſus terræ factus fuit , et quod fertur ſuper diſſeyſitorem vel filium eius & hæredem vel alium ab eo qui diſſeyſitus eſt vel eius hærede, ¶ 7. In breuibus vero de recto quæ vocantur præcipe & vbi duo iacent eſſonia,placitum ita aliquando mutari poſſit,quód nullum iacebit eſſonium de malo lecti poſt mutationem illam , verbi gratia . Eſto quòd petens petat terram aliquam de ſeyſina aui ſui , & dicat omnia verba pertinentia ad duellum , & adijciat quòd auus ſuus inde obiit ſeyſitus,vt de feodo & iure , & quòd idem tenens non habet ingreſſum in terram illam,niſi per hoc quòd intruſit ſe in eâdem poſt mortem aui ſui , dum idem petens vel pater ipſius petentis fuit infra ætatem, vel alio modo , vt ſi dicat , & in quam non habet ingreſſum niſi per hoc quòd poſuit ſe in terram illam , vt capitalis dominus poſt mortem ipſius talis aui ſui die quo obijt , & vnde fiat iurata per iudicium curiæ & per conſenſum partium .s. ſi tam petens quàm tenens in hoc conſenſerint, quod aliter fieri non debet niſi ambo in iuratam ſe poſuerint,tunc ſtatim

ceſſabit eſſonium de malo lecti,ſecundum quod ſuperiùs fit mentio.Eodem modo impediri poterit eſſonium de malo lecti, ſi finis obijciatur, qui factus fuit inter anteceſſorem ipſorum, & alijs modis conſimilibus, vbi de conſenſu tenentis fit deſcēſus in breui de recto, vſquè ad iuratam, & econuerſò in breuibus de ingreſſu, in quibus inprimis non iacuit niſi vnicum eſſonium de malo veniendi. Accreſcit aliquando per narrationem eſſonium de malo lecti,quia eſto quód tam petens quám tenens omittat loqui de ingreſſu in narratione ſua, & proponat in narratione ſua de iure & proprietate, & inde (ſicut ſæpius contingit) emergat magna aſſiſa vel duellum, vel alia forma proceſſus ingreſſu prætermiſſo, quod tamen raro accidit, niſi de conſenſu partium, ſtatim poſt diem datũ partibus,poterit tenens ſe eſſoniare de malo veniendi,& poſtea de malo lecti,& hoc prouenit ex narratione iuris,potius quám ex virtute breuis originalis.Et hoc prima facie videtur eſſe contrarium ei quod dicitur,quód ſecundum breuia originalia,iudicanda ſunt eſſonia, & ab eis procedunt. Ad quod ſic poterit reſponderi, quòd quamdiu breue originale ſtetit in ſuo vigore,tantum vnicum ſequebatur eſſonium. Sed poſtquàm per narrationem partium & conſenſum eorum locum non tenuit & mutata narratione in iure proceſſum eſt,tunc ad eſſonium de malo lecti peruenitur, & ꝓcedendum erit tanquam ab initio proceſſum eſſet ꝑ breue de recto. Et de hijs quæ dicta ſunt hic fit ſuperius mentio de breui de ingreſſu ſed hic fit repetitio vt addatur.

1 ¶ *Qualiter eſſonium de malo veniendi debeat irrotulari & iudicari de ſeruitio domini Regis.* 2. *Qualiter de ſimplici eſſonio de malo veniendi.* 3. *Si warrantus vocatus fuerit.* *Cap.5.*

QVia diuerſimodè fit irrotulatio eſſoniorum ſecundum diuerſitatem breuium & placitorum ad inſtructionem minorum, dicendũ erit de irrotulatione. Sed quia de modo irrotulationis dictum eſt ſupra de illis qui perigrè ꝓfecti ſunt vltra mare, ſiue in terram ſanctam pro generali paſſagio,ſiue pro ſimplici peregrinatione,ſiue citra mare Grecorum in peregrinatione verſus ſ.Iacobũ vel alibi,ideo de modo peregrinationis hm̃odi non erit hic repetendum,ſed de ſeruitio dñi regis,ita videlicet.A.de N. qui eſt in ſeruicio domini regis vltra mare vel citra,eſſoniatur verſus talem de tali placito per talem, & in quo caſu differri poterit loquela quamdiu eſſoniatus fuerit in ſeruitio domini Regis dum tamen habet ad manum quolibet die warantum ſuum breue domini regis. ¶ 2. Item ſi quis ſe eſſoniauerit de malo veniendi vnus verſus vnum,tunc fiat ſic irrotulatio de ſimplici eſſonio. Talis verſus talē de tali placito per talem,& ita quòd ſemper in principio fiat mentio de com̃ in margine, & hoc ſi tantum ſit vnus petens & vnus tenens & quilibet eorum poterit ſe eſſoniare ſemel & ſimul eodem die ſummonitionis vel viciſſim, modo vnus, modo alius, ſi petens hoc voluerit. Et ideo petenti competit eſſonium,quia non licet in hoc caſu tenenti quod petenti non liceat,et ſic fiat irrotulatio de petente cùm tenens ſe eſſoniauerit. Et

idem

idem talis.s.petens verſus talem.s.tenentem de eodem per talem.Et hoc ſi ambo ſe ſimul & eodem die eſſoniauerint,ſi autem viciſſim,& tenens ſe priùs eſſoniauerit,et petens comparuerit,& eundem diem in curia recceperit,ad alium diē(ſi voluerit) ſe eſſoniare poterit,& econuerſó.Si petēs primo die ſe eſſoniauerit, & tenens comparuerit, & eundem diem recceperit,ad alium diem ſe eſſoniare poterit, & ita multotiens quamdiu petens eſſoniatus fuerit.Si autem plures ſint ibi participes tenentes in communi vel ſeperatim,quilibet habebit eſſonium ſuum, & ſuum eſſoniatorem,dum tamen ſi in communi, poterūt ſe eſſoniare omnes ſimul, & eodem die vel viciſſim,vnus vel plures,donec quilibet habuerit vnicum eſſonium,ſi voluerit,antequám compareat,& non plura,& tunc fiat irrotulatio ſic.Talis.s.tenens verſus talem.s. petentem de tali placito ꝑ talem. Et eodem modo dicatur de alijs tenentibus omnib⁹, qui ſe eſſoniauerint & de illis qui præſentes fuerint,dabitur idem dies, & contra abſentes ꝓcedendum erit ad defaltam.Si autem plures ſint tenētes qui tenuerint ꝓ diuiſo,quilibet habebit eſſonium ſuum ſed non viciſſim vt ſupra. Si autē vnus tenens vel plures ſe eſſoniare debeant verſus plures petentes, nō oportet mentionem facere de omnibus petentibus,ſed de vno tantum, & de alijs in breui nominatis,& eodem modo fiat de vno petente vel pluribus verſus tenentes plures. ¶ 3. Si autem warrantus vocatus fuerit ab vno tenente vel pluribus, vnus warantus vel plures,quilibet ipſorum vnicum habebit eſſoniū (ſi voluerit) ſimul vel viciſſim,tam tenens qui vocauit,quám warrantus qui vocatur,vnus ſiue plures,& vnde cùm warantus ſe eſſoniauerit,ſic fiat irrotulatio.Talis warrantus.s.quem talis.s. tenens,vel alij tales vocauerunt ad warrantum,verſus talem petentem, vel tales,de tali placito,per talem.Si autem tenens præſens fuerit,habebit eundem diem,ſi autem eodem die ſe eſſoniauerit, tunc fiat irrotulatio ſic. Idem talis.s.tenens verſus eundem.s. petentem de eodem per talem. Si autem defaltam fecerit,ſequatur petens defaltam.Si autem tenens ſe eſſoniauerit & warantus comparuerit,habebit eūdem diem.Si autem defaltā fecerit,expectet tenens vel eius eſſoniator quartum diem, & tunc ſi non venerit, procedatur ad defaltam, & quod dicitur de vno tenente & vno waranto eſſoniato, vel non eſſoniato, dicatur de pluribus tenentibus & attornatis.Et in fine notandum, quòd nec tenens verſus warrantum nec warantus verſus tenentem ſed quilibet eorum ſe eſſoniabit verſus principalem petentem, & ſiue petens ſiue warrantus ſe eſſoniauerit, ſemper exigatur ille qui ſe non eſſoniauit.

1 ¶ *Qualiter eſſonium de malo veniendi iudicatur.* 2. *Si breue originale non venerit, breue vicecomiti ꝙ faciat aliud venire.* *Cap.6.*

ET vt eſſonia de malo veniendi vnde iudicentur,inprimis inſpiciēda ſunt breuia originalia, maximè ſi placitum nouum fuerit vel breuia iuditialia, ſi ſit nouum vt per hoc ſcire poſſit vtrum eſſonium iaceat vel non. Si autem placitum nouum ſit & breue venerit, tunc fiat mentio in margine quòd placitum nouum ſit. Si autem breue non venerit, eo-

dem modo fiat mentio in margine quòd non breue,ſed allocetur eſſonium ſi petens venerit, & dicatur ei quòd habeat breue ſuum ad alium diem per aliud breue vicecomiti directum. ¶ 2. Rex vicecomiti ſalutē. Præcipimus tibi quód venire facias coram iuſtitiarijs &c.breue noſtrum quod tibi venit de placito quod ſummonitum eſt in curia noſtra coram iuſtitiarijs &c. inter talem petentem & talem tenentem, de tanto terræ cum pertinentijs in tali villa,vel aliter.Breue noſtrum quod tibi venit de ſummonendo talem quòd eſſet coram &c. ad reſpondendum tali mulieri de dote ſua quæ eam contingit de libero tenemento, quod fuit talis quondam viri ſui &c. vel aliter : talem querentem & talem de attachiando talem de tali placito, & ita quòd ſemper fiat mentio in tali breui de breui originali quale fuerit,& tunc ſic:& tuipſe tunc ſis ibi auditurus iudicium tuum de hoc,quòd breue illud præfatis iuſticiarijs non miſiſti ad talem diem,ſicut præceptum tibi fuit.Et habeas ibi hoc breue ſimul cum alio breui Teſte &c. Si autem placitum vetus fuerit, quod quidem erit poſt primum eſſonium, tunc eodem modo fiat mentio in margine quòd vetus eſt,& eodem modo ſi vetus, & reſummonitum eſt, & tunc inſpiciantur rotuli tam de placitis quám de eſſonijs, vt ſciri poſſit qualiter partes vltimo die litis a curia receſſerunt, & per hoc perpendi poterit de facili quibus competat eſſonium, & quibus non, & ſi plures contineantur in breui quorum quidam ſe eſſoniauerint, & quidam non,fiat mentio in margine ſic,alius vel alij. Item ſi warrantus vel Iuratores vel recognitores, fiat mentio in margine ſic : exigatur warrantus vel exigantur Iuratores. Et eodem modo de omnibus fiat mentio quos tangit negotium, & quorum præſentia fuerit neceſſaria, & ſi vir eſſoniatus fuerit,fiat mentio ſuper eſſonium ſic,quòd habet vxorem & econuerſo, & qui ſi præſentes fuerint, habeant eundem diem, ſi autem defaltam fecerint, procedatur contra eos ſicut inferiùs dicetur de defaltis. Si autem tenens ſe eſſoniauerit & petens non venerit nec breue infra quartum diem, tunc dicatur eſſoniatori quòd eat ſicut venit,& iudicialiter non abſoluitur ab obſeruatione iudicij.Iuſtic.autem ex quo warrantum non habent nec breue,nihil ſtatuere poſſunt contra abſentem, & ſi poſtmodum breue venerit,& dies ſummonitionis non præterierit, ad diem illum procedi poterit ad defaltam,vel quamuis dies præterierit,de gratia iuſtic.poterit loquela reſuſcitari,vt de termino ſanctæ Trinitatis anno regni regis H. decimotertio in itinere Midd.circa finem rotuli. Si autem breue venerit,& non petens,& tenens ſe eſſoniauerit, eſſoniatore tenentis quarto die ſe liti offerente pro domino ſuo, eſſoniator iudicialiter quietus recedet de breui illo,& petens in miſericordia,& ſic fiat irrotulatio. Talis eſſoniator talis optulit ſe quarto die verſus talem,de tali placito,& ille non venit, & fuit petens,& ideo eſſoniator ſine die. Si autē dies aduenerit ſummonitionis & neuter ipſorum comparuerit,& breue venerit, tunc de gratia poſt interuallum admitti poteſt eſſonium petentis, ad ſaluandum breue ſuum, & diem ſummonitionis. Vel procedi poſſit ad defaltam, quia hoc fit ad nullius prçiudicium,& tenens ſibi imputet quòd defaltam fecerit,quia ſi cōparuiſſet, poſſet receſſiſſe quietus ꝑ iudicium. Et vbi iaceat eſſoniū de

malo

malo veniendi,& vbi non,ſatis ꝑpendi poterit ex præmiſſis.Eſſonia vero de terra ſancta,& de vltra mare,& de ſeruitio domini regis qualiacunq;, non proueniunt ex natura breuiũ,ſed a caſu fortuito & ab euẽtu,& ideo non ſunt ſecundum naturam breuium iudicanda.

1 ¶ *Qualiter irrotulatur eſſonium de malo lecti.* 2. *Si adiungatur eſſonium de malo veniendi eſſonio de malo lecti. Cap.7.*

SVnt etiam duo breuia(ſecundum quod ſupradictum eſt)a quib⁹ duo procedunt eſſonia.s.de malo veniendi & de malo lecti, & ſemper ſequitur eſſonium de malo lecti eſſonium quod ꝓcedit de malo veniendi,& quandòq; immediatè,& quandòq; non immediatè,vt ſi interueniat eſſoniũ de ſeruitio dñi regi.s.breue de recto de terra, & alia de recto ſuper ius nominata,& fieri debet eſſonium de malo lecti,tertio die incluſiuo ante diem datum ꝑ eſſoniatorem in eſſonio de malo veniendi. Irrotulari autem debet ſic ſi vnus ſit petens & vnus tenens,primó ſcribatur in margine nomen com̃,vbi eſſoniatus iacuerit,ſiue iacuerit in eodem com̃ ſiue in alio,tunc ſic. Talis apud talem locum in eodem com̃, vel ſi in alio com̃ iacuerit,tunc ſic.Apud talem locum vbi eſſoniatus iacuerit. Si autẽ plures ſint ibi tenentes ſimul et pro indiuiſo,omnes ſe eſſoniare poſſunt de malo lecti,ſimul & eodem die,ſi voluerint,& fiat irrotulatio de quolibet ꝑ ſe ſecundum formã primi eſſoniati , & ſecundũ quod eſſoniatus iacuerit in eodem com̃,vbi terra fuerit, vel in alio, & omnes poterũt habere languorẽ, vel quidam eorum,vel nullus,ſecundum quod quatuor milites viſores languorem iudicauerint eſſoniato,vel non iudicauerint.Et ſi omnibus ſimul iudicauerint languorem vel quibuſdam vel tantum vni, non erit ibi niſi vnicus languor propter vnitatem iuris, quod habẽt eſſoniati,& vnde ſi omnes pręter vnum quocunq; tempore poſt eſſonium de malo lecti licentiam habuerint ſurgendi,& vnus ſe tenuerit in languorẽ, & habuerit annum & diem , nullus de cætero eſſoniũ habebit de malo lecti,quia omnes ſimul vel per quoſdam ex eis vel per vnum tantum languorem habuerint. ¶ 2. Adiungitur quandoq; eſſonium de malo veniendi eſſonio de malo lecti ratione plurium qui tenent in communi & viciſſim ſe eſſoniauerint , & tunc cõſequenter poſt eſſoniũ de malo lecti irrotuletur eſſoniũ de malo veniẽdi in forma cõmuni . Et quod de vno dicitur tali,de pluribus qui ſe eſſoniauerint de malo veniendi intelligat̃.Si autẽ quidam ex pluribus ſe eſſoniauerint de malo lecti,& quidã cõparuerit,cùm nõ ſint eſſoniati de malo veniendi,eundẽ habent diẽ quẽ habet eſſoniat⁹,ſi ei malũ tranſiens adiudicatur ſimul cũ petente . Ad quẽ diẽ ſi nõ venerit eſſoniat⁹,nec milites qui eum viderunt,habebunt aliũ diẽ.Itẽ eſto ꝙ ſecundo die ante diem datum ꝑ eſſoniatorem, in eſſonio de malo veniendi eſſoniauerit ſe tenens de malo lecti,iam erit tenens in defalta,ſi petens petat inde iudiciũ.& multo fortius ſi die placiti vel in craſtino.Et de hac materia inueniri poterit in rotulo de termino ſ. Hil̃ anñ regis H. ſeptimo in craſtinò Pur̃ beatæ Mariæ inter Vitalẽ Engayne & quendã de Ferclos de aduocatione eccleſiæ de Ho . Et ad hoc facit de termino ſácti

Michaelis

Michaelis anno regis eiuſdem incipiente octauo, de eodem Vitali, niſi forte eſſoniatores oſtenderint ſe feciſſe eſſonium apud turrim cum ꝓteſtatione & recordo conſtabularij, vel ſi eſſoniatus primo die litis venerit, & eſſoniatores deaduocauerit, quod quidem facere poterit quocunquẽ tempore antequám factum fuerit eſſoniũ de malo lecti, cûm autẽ iuſtic. ad diem datum reſidentes non fuerint in banco, ſemper apud turrim faciendum erit eſſonium & eodem modo in com̃ apud caſtrum.

1 ¶*In cuius perſona non nocet eſſonium de malo lecti.* 2. *Qualiter eſſonium de malo lecti iudicandum ſit.* *Cap.8.*

Item videamus in cuius perſona non iaceat eſſonium de malo lecti, licet agatur per talia breuia vt prædictum eſt, nunquam enim iacebit in perſona petentis, quamuis in huiuſmodi placitis competat ei eſſonium de malo veniendi. Item nec in perſona alicuius attornati, ſi tenens forte attornatum fecerit vnum vel plures, quia quamuis atturnatus languidus ſit, & de facto ſe eſſoniet de malo lecti, reſponſalem mittere non poterit, non magis quâm facere attornatum, niſi alium mittere poſſit nuntiũ cûm nullum ei competat eſſonium ad excuſationem vſq; ad quartum diẽ ꝓpter alicuius impedimenti euentum. Vt ſi ab hoſtibus vel aduerſarijs detentus fuerit in vinculis, vel impeditus, ſed quid ſi atturnatus languidus fuerit, excuſari eodem modo debet (vt videtur) ſed non niſi vſq; ad quartum diem. Quis enim magis vinculis arctatur quàm ille qui lãguidus eſt, & grauiter infirmatus. Item nunquam iacebit in perſona warranti, niſi tunc demum poſtquâm præſens in iudicio warrantizauerit, &c. ita quòd effectus fuerit dominus litis: vt de termino ſancti Michaelis anno Regis H. ſeptimo inter eſſonia in comitatu Suſſex de Alano de ſ. Georgio. Item non proderit eſſoniato eſſonium de malo lecti quin procedatur ad defaltam, qui ſe ſic eſſoniauit quòd iaceat extra poteſtatem domini regis vbi breuia ſua non currunt nec returna, ſiue hoc fuerit in regno ſiue extra, & licet prima facie iaceat eſſonium, exequi tamen non poterit propter defectum. Item non iacet in perſona alicuius nec in placito, vbi quis ſemel habuerit languorem ſiue tenens principalis ſit ſiue warrantns, non dico quòd quis languorem habuerit antequam fuerit adiudicatus, & dies datus apud Turrim, et poſtea viſus coram iuſtic. teſtatus, ita quòd non ſurrexerit ante annum & diem, quod ſi aliquo caſu fecerit, non dicetur habuiſſe languorem. Item in comitatu vbi iuſtic. fuerint itinerantes nõ iacet eſſonium de malo lecti in ꝑſona eius qui ſe fecerit eſſoniari infra com̃ de tenemento quod fuerit in comitatu, quia facere poterit attornatum. Si autem extra com̃ non ſit, ſiue placita fuerint forinſeca ſiue intrinſeca, dum tamen tenens ſe eſſoniauerit extra com̃. Item non iacet eſſoniũ de malo lecti, in aliqua cauſa perſonali, criminali, vel ciuili. Item non iacet eſſonium aliquando in principio litis niſi poſt tempus, cûm res de qua agitur fuerit ſpecificata, ſicut in placito & breue de diuiſis. In breui de ſeruicijs & conſuetudinibus, in breui quo iure quis petat communiam paſturæ non iacebit eſſonium de malo lecti, antequam res quæ petitur fuerit

fuerit deſignata & tenens ſe defenderit ꝑ duellũ,vel ſe poſuerit in magnam aſſiſam.Item non iacet eſſonium de malo lecti ab initio ad breue de ingreſſu,niſi tunc demũ cùm per narrationẽ vertatur ad breue de recto, & cùm tenens poſuerit ſe in magnã aſſiſam , vel ſe defenderit per duellũ. Itẽ ab initio iacet eſſonium de malo lecti & competit tenenti,& poſtmodum deſinit cõpetere,vt ſi quis ab initio petere inceperit ꝑ breue de recto,& poſt narrationẽ deſcenſus deſcendat ad ingreſſum, & vbi breue de recto vertitur in breue de ingreſſu vt ſupra. Sed contra de termino ſancti Michaelis anno regni regis H.ſexto in comitatu Deuoñ inter eſſonia de banco,inter Matildam de Curtney petentẽ & Robertũ de Courtney tenentem,quia ibi dicitur quód eſſoniũ de malo lecti allocatur cúm loquela fuerit ſuper iudiciũ.Itẽ in eodẽ in eſſonio de malo lecti quod allocandum erit poſtq̃ dies datus fuerit de audienda electione,vt inter Galfridũ de Lucy in coñ Suſſex.Item in eodẽ coñ Suſſex de Priore de Blibing,ꝙ non iacet ad breue quo iure.Itẽ in eodem ꝙ non iacet vbi non fuit factũ tertio die ante diem placiti in comitatu Gloc.de Roberto Toniguy. Itẽ in eodẽ coñ Suſſex de Philippo de Redham ꝙ non iacet de parte ſororis ꝑ nouum breue.Itẽ de termino P.anñ regis H.decimoquarto in coñ Buck.ꝙ nõ iacet de fine facto. Item deſinit eſſoniũ de malo lecti competere,vt ſi per breue de recto ꝑueniatur ad iudiciũ, & fuerit ex vtraq; parte concluſum,& remanſerit loquela ſuper iudiciũ,& non habuerit aliqua pars vlteriùs quid ꝓponat,licet iudicium de loco in locum, cûm loquela iam de toto ſit determinata,cùm non ſit aliquis qui dicere poſſit quòd recordum loquelæ quæ eſt ſed quæ fuit,ſecus tamen eſt ſi loquela terminata non fuerit.Item (ſecundũ quoſdam) in ꝑſona minoris non iacet eſſoniũ de malo lecti,quod quidẽ verum eſt, non magis q̃ de malo veniẽdi in cauſa poſſeſſionis nec in cauſa proprietatis, quia ad cauſã proprietatis infra ætatẽ nõ reſpõdebit,niſi ita ſit ꝙ infra ætatẽ feoffatus ſit,& quo caſu cùm reſpondere teneatur, habebit omnia remedia quæ haberet quilibet maior,ne ſit deterioris conditionis propter ætatẽ licet eſſonium de malo lecti & de malo veniendi warentizare non poſſit,nec iurare, nec in eſſoniũ de malo lecti reſponſalẽ mittere,poterit hæc omnia facere ꝑ cuſtodem,cum tutore autore.Item non iacet eſſoniũ de malo lecti in ꝑſona warranti pendente placito de warrantia anteq̃ warrantꝰ warrantizauerit. Itẽ non iacet vbi priùs ſe non eſſoniauerit de malo veniendi, ſed vertitur in eſſonium de malo veniendi. Item non iacet vbi tenens ſe eſſoniauit in villa de London,quia mitti poteſt ibi ad capiendũ attornatum,vt in coñ Buck.de Hugone de Brock, & ita videtur ꝙ coram iuſtic.itinerantibꝰ fieri debet idem ſi fuerit eſſoniatus in comitatu in quo itinerauerint, ſecùs ſi extra. Item non iacet in breui quo warranto. Item non iacet in perſona atturnati, vt ſi vir & vxor implacitati fuerint, vel participes, vel duo extranei ſimul, vel in diuerſis placitis, quorum vnus fuerit attornatus alterius, licet iaceat in perſona vnius in perſona proprij placiti, tamen non iacet in perſona eiuſdem de alio placito quia eſt attornatus. Item non iacet vbi tertio die ante placitum cum fuerit eſſoniatus. Item non iacet quia petens, ſed exigantur plegij petentis propter defaltam.

enfant

Item

Item non iacet de proparte ſororum. Item non iacet in aſſiſa vltimæ præſentationis quæ remanſit propter ætatem, & reſummonitio eſt in tali ſtatu. Item ſi quis eſſoniatus fuerit de malo lecti & petens non comparuerit ante tertium diem placiti, allocabitur defalta ad alium diem, cùm eſſoniatores petant iudicium de defalta. Item idem erit ſi tenens tertio die ſe eſſoniauerit de malo veniendi. Item non iacet de placito conuentionis. Item nec de placito quo iure. Item nec de placito finis facti. Item ſi vir & vxor aduocati fuerint ad warrantum, ſi tenens principalis ſe eſſoniauerit de malo veniendi vel de malo lecti, antequam vir & vxor warrantizauerit, exigantur warranti, & ſi vir mortuus fuerit, de nouo ſummoneatur vxor quòd per ſe ſit ad warrantizandum. Si autem vxor præmoriatur vel ambo, tunc ſummoneantur hæredes. Item non iacet de ingreſſu ad terminum vel cui vxor contradicere non potuit, vel de aliquo ingreſſu, niſi fuerit longinquus, videlicet vbi breue de ingreſſu vertitur in breue de recto, per electionem tenentis: vt de termino ſancti Michaelis anno regni regis H. ſeptimo incipiente octauo in comitatu North. de Henry de Gayton verſus Priorem ſancti Iohannis de North. Item in eo ꝙ non iacet eſſonium de malo lecti, vbi non præceſſit eſſonium de malo veniendi ſed vertitur in eſſonium de malo veniendi, in comitatu Deuon de Alicia Malet. Item in eodem comitatu Buck. de Hugone de Broke, quòd nõ iacet in villa de London non magis quàm in comitatu, quia poteſt eſſoniatus attornatum facere per quatuor milites. Item cadit breue & eſſonium non iacet vbi non dirigitur breue de recto ad primum eſſonium de malo lecti, vt in comitatu Lanc. de Alic. de Lanc. & W. de Taham. Item non iacet quia de dote, ſiue per breue de recto de dote, ſiue per breue de dote. Item non iacet in placito vbi languor priùs fuit adiudicatus. Item nec in placito de eſcambio faciendo vel mr̃ capiendo. Item nec in placito quòd quis permittat præſentare ſed procedatur ad defaltam. Et illud idem fiat in placito de ſeruicijs & conſuetudinibus. Et quòd ad breue de ingreſſu non iaceat, de termino ſancti Michaelis anno regni regis H. ſexto in comitatu Not̃ de Emma de bella fago, quia ibi dicitur quòd breue de ingreſſu equipollet breui aſſiſæ mortis anteceſſoris. ¶ 2. Eſſonia de malo lecti iudicantur ita. s. quòd primo inſpicienda ſunt breuia originalia de recto, & ſi in ſuo ſtatu remanſerint vel per narrationem inceperint eſſe alterius naturæ, & deſierint eſſe breuia de recto vel ſi ab initio nõ fuerint breuia de recto & per narrationem inceperint eſſe vt prædictum eſt, vel per ſpecificationem. Item ſi plures ſint ibi tenentes participes & pro indiuiſo, fiat de omnibus mentio. Eodem modo de warranto vocato. Itẽ ſi plures ſint ibi participes, & plures dies præterierint & plura eſſonia, videndum erit quid actum fuit ad quemlibet diem, per inſpectionem rotulorum, tam de eſſonijs, quàm de placitis, vt ſciri poterit quis habuerit eſſonia & quot & quis non. Item videre oportet quòd languor non præceſſerit. Itẽ videri oportet quòd ille qui ſe eſſoniauit de malo lecti priùs habuerit eſſonium de malo veniendi. Sed eſto quòd quis ſe eſſoniauit de malo lecti, cùm ſe eſſoniaſſe debuerit de malo veniendi, in vtroquè caſu vertitur in eſſonium de malo veniendi cùm vtrũquè competat, ſed ſuo

ordine,& qui facit id quòd maius eſt, facit id quod minus eſt, ſed non econtrariò. Si quis ſe eſſoniauerit de malo veniendi cùm ſe eſſoniaſſe deberet de malo lecti,non valet nec excuſat non venientem.Et eodem modo (vt videtur) ſi quis ſe eſſoniauerit de terra ſancta vel de vltra mare cũ ſe eſſoniaſſe debuerit de malo veniendi, vertitur eſſonium de vltra mare in eſſonium de malo veniendi cùm competierit. Item eſto ꝙ quis ſe eſſoniauerit de Ibernia quaſi de vltra mare,attornatur eſſoniũ illud ad ſimplex eſſonium de malo veniendi, vt coram M.de P. in banco anno regis Henrici ſexto de Gilberto Mariſcallo & Cecilia vxore eius & Allanũ de Hyda qui vocauit ad warrantum Wilhelmum Mareſcallum in com̃ Pembrooke, & qui ſe eſſoniauit de Ibernia, & non fuit allocatum, & poſtea fecit de hoc quòd aliud eſſonium de malo veniendi ad alium diem non fuit allocatum.

1 ¶Qualiter reddũtur eſſonia de malo lecti & de malo veniendi per ordinem. 2. Qualiter reddũtur eſſonia de malo veniendi. 3. Qui eſſoniatores affidabunt & qui plegios inuenient, & de plegiorũ datione. 4. Quid ſit warrantizare eſſoniũ per ſacramentũ. 5. Si in die dato erratũ fuerit quid ſit faciendum. *Cap.9.*

IVdicatis igitur eſſonijs tam de malo veniendi quàm de malo lecti,primò reddantur eſſonia de malo lecti, hoc modo, & ideo prius reddun-tur, quia priùs capiuntur.Sed ſi eſſonium de malo veniendi, eſſonio de malo lecti adiungatur, eſſonium de malo veniendi priùs reddatur, & vocetur eſſoniator,& reddatur eſſonium ſiue pars tenens ſe eſſoniauerit ſiue ipſe petens.Et ſi petens & pars tenens ſimul de malo veniendi, dicatur eſſoniatori petentis quòd expectet quartum diẽ, ſi quidẽ quidã forte defaltam fecerit, & breue de videndo infirmum, ſicut expectaret dominus eius, & poſtea reddatur eſſonium de malo lecti,ita quòd ſi breue fuerit de recto clauſum, ſiue præcipe in capite, quod immediate porrigitur vicecomiti, & mittitur ad bancum, ſi eſſonium iaceat,ita reddatur. Primó exigantur eſſoniatores,ſecundò exigatur petens, vel eius eſſoniator:& tunc ſi omnes præſentes fuerint,incõtinenti ita reddatur. Dicatur publicè eſſoniatoribus quòd eant domum,& ſic manifeſtum eſt quòd nõ ſunt eſſoniatores ſed nuntij,qui nullum recipiũt diem & poſtea dicatur: & tu petens N.vel eſſoniator, habebis breue de faciendo videre eum.Et ſi hoc fuerit malum tranſiens, ad talem terminum, vel talem diem certũ. Et ſic manifeſtum eſt ꝙ petens recipit certũ diem,ſcilicet communem,vt tunc veniat & ſequatur. De anno & die apud turrim in London non fiat aliqua mentio: ſed adhuc in pendenti eſt, vtrum adiudicari debet languor vel non,& ad viſores pertinet quòd ei dent diem,poſtquàm ipſum viderunt a die viſus ſui in vnum annum & vnum diem apud turrim Lõdoñ. Si autem breue de recto apertum fuerit, & tranſlata fuerit loquela ad magnam curiam a comitatu, & quod ſemper remanet penes petentem : Inprimis exigendum erit breue de recto,ſcilicet ad ſecundum diem,dum placitum fuerit nouum, &ſufficit (quantum ad omnia eſſonia ſubſequentia)quòd ſemel oſtendatur, & cùm oſtenſum fuerit & lectum,

reddatur eſſonium. Et ſi petens illud ad manum non habuerit, non red-
,, datur eſſonium donec fuerit oſtenſum, & ſi infra quartum diem illud nõ oſtenderit, procedatur ad defaltam contra ipſum petentem, & eſſoniatores per iuditiũ recedent ſine die: vt in rotulo de termino ſanctæ Trinitat̃ ãno regis Hẽrici decimoquinto in com̃ wygorñ de Adã de Thornmarton, & ita fiat irrotulatio, cùm eſſoniatores ſe optulerint verſus petentẽ quarto die. Tales & tales eſſoniatores talis, optulerunt ſe quarto die verſus talem, qui petijt verſus talem tantam terram, ſed talis petens venit, ſed non habuit breue ſuum de recto, nec primo, nec ſecundo, nec tertio, nec quarto die, & ideo eſſoniatores ſine die de breui illo, & poterit eſſe ratio, quia forte ab initio nullum fuit breue impetratum, nec exhibitum in curia domini capitalis. In reddendo vero eſſonio de malo lecti, exigendi ſunt omnes quos loquela tangit, vir ſi vxor fuerit eſſoniata, & ecõtrariò. Item participes vt habeant eundem diem. Item quatuor milites electores, vel duodecem milites ad faciendam magnam aſſiſam electi, ſi in tantum ſit proceſſum. Item warrantus exigendus erit, donec warrantizauerit. Cùm autem ita redditum fuerit eſſonium de malo lecti, ſtatim habebit petens, vel eius eſſoniator, breue de mittendo quatuor milites ad videndum eſſoniatum, & iudicandum vtrum infirmitas qua ſe eſſoniauerit languor ſit, vel malum tranſiens, ſecundum quod inferius dicetur. ¶ 2. Redduntur quidem hoc modo. Primò vocetur publicè eſſoniator ſic: vbi eſt eſſoniator talis? poſtea, vbi eſt talis (ſcilicet contra quem factum eſt eſſonium, vel eſſoniator ſi forte fuerit eſſoniatus? Et ſi ambo præſentes fuerint, affidabunt eſſoniatores de habendo warantos ſuos, ad certum diem, cõtinentem in ſe ad minus ſpaciũ quindecem dierum, & ſecũdũ quod dictũ eſt de vno, intelligatur de pluribus, ſi fuerint eſſoniati, præſentibus vero dabitur idẽ dies, & omnibus quos cauſa tetigerit. Si autẽ quidã eorũ defaltã fecerint, dicatur petenti vel eiꝰ eſſoniatori, quòd expectet quartũ diẽ ſuũ verſus illos qui non venerũt, vt procedatur ad defaltã, ſecundũ quod inferiùs dicetur de defaltis. In eſſonio vero reddendo (vt ſupra de eſſonijs de malo lecti) exigãtur omnes illi quos cauſa tetigerit, ſicut particeps, warantus, & alij, vt ſupra, recognitores in aſſiſis, iuratores in iuratis, inquiſitores in inquiſitionibus, milites in electionibus faciendis, vel milites in magnis aſſiſis, vt habeant eundem diem ſi præſentes fuerint, vel quòd attachientur omnes qui abſentes fuerint, & ſi quidam illorum mortui fuerint, vel vt invtiles recuſati, vel aliqua forte ratione excuſati, loco ipſorum ponuntur alij per quos negotium melius poſſit expediri, & non contingit ſæpius quòd tales habeant eſſonium aliquod, vel excuſationem. ¶ 3. Non autem omnes eſſoniatores ad diem recipiendum affidabuut, ſed illi tantum qui ſunt baronibus inferiores: barones vero & baroniſſę, & eorum ſuperiores, ſicut comites, & eorum atturnati, non affidabunt ſed plegios inuenient. Martinus in banco anno ſeptimo. Et ſi baro vel baroniſſa ad diem datum defaltam fecerit, ſummoneantur plegij quód ſint ad alium diem ad audiendum iudicium ſuum, quare non habuerunt eum ſicut eum plegiauerunt. Ratio vero diuerſitatis huius talis eſſe poteit (vt

videtur

videtur) quòd ita nobiles & dignæ pſonæ in warrãtizatione eſſonij nõ p ſe iurabunt ſed per procuratores, ſcilicet plegios ſuos. Item nõ eſt alicui concedendum, quòd in eſſonio alterius reddendo, diem recipiat petẽs maximè in abſentia ſua, vel ſui atturnati, vel ſui eſſoniatoris, propter inconueniens quod ſequi poſſet, quia ſi in abſentia talium hæc fierent, & eſſoniator tenentis ante diem datum de eſſonio de malo veniendi a curia recederet, cùm partem ipſius tenentis defendere teneatur, ſi petens poſt diem acceptum ſe liti offerret, & iudicium de defalta peteret, dies ab eo acceptus cuius non intereſſet, pro non accepto haberetur. Si autẽ ambo eſſoniatores tam petentis quàm tenentis hoc fecerint, tunc de defalta non erit multum curandum, cùm vterq; illorum ſit in eadem cauſa, nec ſit aliquid, vel quaſi quid, quod Iudeus Iudeo poſſit imputare. Cùm autẽ quis ita eſſoniatus fuerit de malo veniendi, & eſſoniator affidauerit, vel plegios inuenerit de habendo eum ad diem datum per ipſum, eſſoniator venire debet, & producere dominum ſuum ad warrantizandum eſſonium, quod pro eo fecerit. ¶ 4. Eſt autem warrantizare, iurare quòd ita detentus fuit ægritudine in veniendo verſus curiam, quòd venire non potuit pro lucrari nec pro perdere, & quòd eſſonium fecit ſecundũ legem terræ, quod quidem ſi ita fecerit, eſſonium ſuum warrantizabit. Si autem dominus principalis non venerit ad diem ſibi datum per eſſoniatorem ſuum, nec etiam eſſoniator, eſſoniator ſe excuſare poterit (ſi voluerit) & dominum ſuum per eſſonium quòd venire non potuit nec dominum ſuum habere ſicut affidauit, propter malũm quod ei in itinere veniendo verſus curiam ſuperuenit. Sed quoniam ſi de huiuſmodi fieret inquiſitio longa fieri poſſet loquelæ protractio, non eſt de warrantizatione eſſonij multum curandum, quia non vertitur in alicuius præiudicium niſi ipſius petentis, quod quidem eſt ei diſſimulandũ. Itẽ eſto quòd tenens poſtquàm diem habuerit per eſſoniatorem ſuum, & antequã eſſonium ſuum warrantizauerit, fecerit attornatum, & ad diem petatur warrantia de eſſonio, quæritur quis facere debeat warantiã: & videtur quòd warantus non, quia ſe non eſſoniauerit. Oportet igitur quòd tenens veniat, & warantizet, alioquin non erit eſſonium warantizatum. Et quanuis atturnatum fecerit, non propter hoc ſe excludit quin veniat & ſe defendat cum poſſit & velit. Item ſi quis atturnatum fecerit, qui ſe eſſoniauerit, ante diem datum per eſſonium ſuum ipſum amouere velit, & alium ſubſtituere, non erit hoc ei tutum, anteq̃ dies præterierit, quòd warrãtizatum ſit eſſoniũ, quia nec ipſe tenens, nec atturnatus amotus, illud warrantizare poſſunt. Et hæc poterit eſſe ratio quòd atturnatus amoueri nõ debet poſtq̃ fuerit eſſoniatus, vt in perſona principalis domini ſequatur eſſonium de malo lecti. In eſſonio de malo veniendi datur dies multipliciter a iuſtitiarijs, quãdoq; coram ſeipſis, quandoq; coram iuſtitiarijs itinerantibus, & corã ſe ipſis quãdoq; purè, quãdoq; ſub diſtinctione, hoc eſt, corã ſe ipſis niſi iuſtitiarij prius itinerauerint in cõm, vel coram iuſtitiarijs pure ad certum diem vel incertũ. In quibus caſibus ſequitur eſſoniũ coram iuſtitiarijs itinerantibus, vel non ſequitur, ſecũdum quod tales diẽ receperint corã iuſtitiarijs de banco, per ſe in banco, vel per eſſo-

niatorē,eo excepto ꝙ ſi diē ita ceperint incertū in banco, ita vt in aduē-tu iuſtitiariorū oportet ꝙ ſequatur generalis ſūmonitio, quæ ꝑcedat ad-uentū iuſtitiariorū ꝑ quindenā vel āplius,ex qua ſūmonitione ſequi po-terit eſſoniū de malo veniendi, ſicut in omnibus breuibus & aſſiſis, quæ immediatè ponuntur a Cancellaria in aduentu iuſtitiariorū.Si autē dies datus fuerit ſic a iuſtitiarijs de banco coram iuſtitiarijs itinerātibus in iti-nere cùm itinerauerint, tunc erit vt ſupradictū eſt.In itinere vero iuſti-tiariorū eſſonia in principio itineris, aliquando de cōmuni ſūmonitione, aliquando de placito terræ, in quibus caſibus habebunt eſſoniati diē ra-tionabilem ad minus quindenæ,ſiue terra quæ petita fuerit, fuerit infra comitatum, vel extra, dū tamen extra, & viſus petatur vel warantus vo-cetur, erit quilibet dies certus & rationabilis . Si autem terra fuerit infra com̄, cùm lites ſint potius reſtringendæ,erunt in prædictis caſibus indu-ciæ arbitrariæ triū dierū, vel quatuor,vel amplius, ſecundum diſtantiam locorum in quibus terra fuerit quæ petitur. ¶ 5. Cùm dies datus fuerit rationabilis,ſiue in banco ſiue in itinere, & erratū fuerit forte in die, da-to, ita quod rotuli non conueniant ſed diſcordent,vt ſi in vno rotulo cō-tineatur quòd dies datus fuit in quindecem dies,& in alio rotulo cōtine-atur vel in pluribꝰ, quòd in tres ſeptimanas vel vlteriùs, ſemꝑ præſumē-dū erit de die,ſecundū quod in rotulo primo .s. prothonotarij,cuius ir-rotulationē ſequi debent omnes alij rotuli ſubſequentes,& inde trahere originē & autoritatē.Et licet plures ſint in contrariū , & cùm primus ro-tulus ita inducat præſūptionē vehementē contra alios , ſtari poterit prę-ſumptioni ſi recordū iuſtitiariorum conueniat cum primo.Si autem diſ-ſentiat a primo & conueniat cum alijs,vincitur prȩſumptio de primo ro-tulo, & ſtabitur eorum recordo.Si autem ab omnibus rotulis diſcordēt, fiat eodē modo quòd eorum ſtabitur recordo. Et quid ſi ipſi iuſtitiarij in-ter ſe diſcordes fuerit? ſtabitur maiori parti.Si autē æquales numero,tūc digniori cum præſumptione rotulorum . Si autem quilibet ab alio, ꝑp-ter defectum probationis, habebitur ille dies pro non dato , & proce-dat loquela de nouo.

Jus[?] Iusticiary discordes

1 *¶Breue ad mittēdū quatuor milites ad eū qui eſſoniatus eſt de malo lecti,ad eū videndū.2. De officio vic. cùm ſuſceperit breue. 3. Irrotulatio ſi viſores non venerint. 4.Breue de attachi-ādo milites.5.Si vnus viſorū infirmus ſit vel invtilis,ponatur alius loco ſuo.6. Qualiter pete-da ſit licentia ſurgendi. 7. Breue ſi poſt licentiam petitam & obtentam arreſtatus fuerit per aduerſarium. 8. Si in curiam baronis vel alterius denegetur licentia ſurgendi,dominus Rex licentiam dabit in defectu talium. Cap.10.*

POſtq̄ eſſonia de malo lecti & malo veniendi adiornata ſint, inprimis & āte ōnia fiat breue de vidēdo eſſoniatū de malo lecti in hac forma. Mitte quatuor legales milites de com̄ tuo apud talē villā ad videndū vtrū infirmitas qua A. de N.in curia noſtra corā iuſtitiarijs noſtris apud w. eſſoniauit ſe de malo lecti,verſus B.de N. de placito terræ vel huiuſ-modi,ſit languor vel non, & ſi ſit languor, tunc ponant ei diem a die viſ ſui in vnum annū & vnū diem apud turrim London, ꝙ tunc ſit ibi inde reſponſurus,

reſponſurus, vel ſufficientem ꝓ ſe mittat reſponſalem,& ſi nō ſit lāguor, tunc ponāt ei diē coram iuſtitiarijs noſtris apud W. in octabis &c. quòd tunc ſit ibi inde reſponſurus, vel ſufficientē ꝓ ſe mittat reſponſalē. Et dic quatuor militibus illis quòd ſint corā eiſdē iuſtitiarijs noſtris apud weſt. ad prædictū terminū ad teſtificandū viſū ſuū,& quē diem ei poſuerunt, & habeas ibi nomina militū, & hoc breue. Si autem terra fuerit in com̄ vno, & tenens iacuerit in alio, tunc ad vicecomitem illius comitatus, vbi eſſoniatus iacuerit, dirigatur breue, & dicatur in breui de placito terræ in tali comitatu. Si autē plures qui tenuerint in cōmuni pro indiuiſo, vel ſicut vir & vxor, ſe eſſoniauerint in eodē com̄ & iacuerint in diuerſis locis, & diuerſis villis, tunc fiat breue hoc modo. Mitte quatuor legales milites de com̄ tuo apud talē villam ad videndum vtrum infirmitas qua C. de N. in curia noſtra &c. eſſoniauit ſe de malo lecti verſus eundē B. de placito terræ ſit languor vel non, & ſic fiat de pluribus participib⁹ in infinitum qui iacuerint in eodem comitatu in diuerſis villis & locis. Et tunc ſic. Et ſi ſint languores licet plures iudicari debeāt ꝓ vno, tunc ponant eis diem a die viſus ſui in vnū annū & vnū diem apud turrim London quòd ſint tunc ibi reſponſuri, vt ſupra. Et eodem modo dicatur de viro & vxore, ſi eſſoniati fuerint ſimul & in eodem com̄ in diuerſis locis. Si autē in eodē comitatu & eodem loco, tunc fiat breue ſic. Mitte quatuor legales milites de com̄ tuo apud talē locū ad videndū vtrū infirmitas qua tales, talis & talis (& ſic deinceps) in curia noſtra &c. eſſoniauerint ſe de malo lecti verſus talem de placito terræ ſint languores vel non, et ſi ſint languores &c. vt ſupra. Si autem plures participes eſſoniati de malo lecti iacuerint in diuerſis comitatibus, quilibet habebit breue ſuum ꝓ ſe ad vicecomitem vbi iacuerint, ſecundū quod in vno comitatu iacuerint plures vel vnus. Et cùm plures participes (vt prædictum eſt) habere non debeant niſi vnicum languorem, cùm vnus vel plures ſimul eſſoniati fuerint de malo lecti, & dies datus petenti & participibus, qui præſentes erunt per ſe vel per eſſoniatores, ſi fuerint eſſoniati non poſſunt alij participes ad aliquem diem ſe eſſoniare de malo lecti, donec conſtiterit vtrū primò eſſoniatus de malo lecti languorem habuerit vel infirmitatē tranſeūtem, quòd ſi eſſet & vtrique eorum diuerſis temporibus languor eſſet adiudicatus, & diuerſus annus & dies datus, ſic eſſent ibi duo languores de vno placito, quod eſſe non debet. Sed cùm primo eſſoniatus ſurrexit per licentiā, vel malum tranſiens ei per milites adiudicatum fuerit, & de eo conſtiterit, ſtatim incipiat particeps vnus vel plures ſe eſſoniare de malo lecti, dum tamen præceſſerit eſſonium de malo veniendi, & ſic eodem modo (vt prædictum eſt) donec omnes eorum ſimul, vel quidam eorum, vel vnus tantum vnicum habuerit languorem. Cùm autem petens poſt eſſonium redditum, & diem certum acceptum, ſi ſit malū tranſiens, ſtatim ſine mora habere faciat vicecomiti breue de videndo eſſoniatum. ¶2. Officium vero vicecomitis eſt cùm ſuſceperit breue in comitatu, ſtatim mittere quatuor legales milites ad vidēdū eſſoniatū. Aſſumere autē debet ad hoc milites præſentes, & non ſūmonere abſētes, ꝓpter verba breuis. Mitte. Item non ſufficit ſi mittat ſeruientes, milites enim

responsalis

enim eſſe debent propter verba breuis, mitte milites. Item non ſufficit mittere tres propter verba breuis, mitte quatuor, & quia certus numerus adijcitur, ſcilicet quatuor, duo vel tres non ſufficiunt. Item nõ ſufficit ſi duo vel tres ſibi ſocios aſſumant vſq; ad quatuor, quia videre non debent nec teſtificari niſi mittantur de comitatu ſuo: ideo dicitur de comitatu, quia ſi alios mittere vellet non habeat coertionem. Item apud talem locũ ideo dicitur, quia ſi eſſoniator in loco in eſſonio nominato nõ inueniretur, ita poſſet eſſe in defalta, vel ſi modo debito ſe non teneret in languore. Item ad videndum vtrum infirmitas &c. videre enim debẽt corpora, & diligenter inquirere de qualitate infirmitatis & circumſtantijs, & ſecundum hoc iudicare malum tranſiens vel languorem, & rationem inde reddere ſi fuerint inde requiſiti, & ſecundum hoc dare diẽ certum, vel in curia, vel apud turrim London, & ideo apud turrim propter locum certum, & vbi conſtabularius ſemper præſens eſſe debet, & continuus, & qui teſtificari debet diem apparitionis & aduentus & hoc quia iuſtitiarij non ſemper continuè per annum in banco ſunt reſidentes. Et cùm ita in curia & in iuditio datus ſit dies partibus poſt annum & diem apud turrim, non ſufficit ſi partes veniant (omiſſo loco illo turris) coram iuſtitiarijs apud weſtmonaſterium in banco ſi tunc ibi fuerint reſidentes, quia aliud eſt dare diem apud turrim, & aliud in banco weſtm̃: & ſic cùm diem habuerint apud turrim, a Conſtabulario apud turrim debet diem recipere, ad bancum ſi iuſtitiarij fuerint reſidentes in banco, vel ſi non reſidentes, tunc cùm iuſtic. ibi primò venerint, niſi ita ſit, quòd tunc itinerantes fuerint in comitatu, quia tunc ibi detur dies, ex quo omnes loquelæ, quæ in banco fuerint poſitæ ſunt & remanent ſine die per publicam declamationem jnde factam. Si autem iuſtic. reſidentes fuerint in banco, & ſimiliter iuſtitiarij itinerantes in comitatu vbi terra ſita eſt quæ petitur, tũc detur dies corã iuſtitiarijs de bãco, & iuſtitiarij de banco diẽ præfigant coram iuſtitiarijs itinerantibus in comitatu quaſi ordine obſeruato. Et de hac materia pleniùs dicetur inferiùs, ſecundum quod partes venerint apud turrim vel non venerint. Item bene contingere poterit quòd eſſoniatus apud turrim venire non poſſit ad diem ſuum, quia forte languor vertitur in morbum ſonticũ, ſcilicet in morbum incurabilẽ, quo caſu cùm venire nõ poſſit, mittere debeat ſufficientem reſponſalem qui in ſe ſuſcipiat iudicium, & eius reſponſionem oportet habere ratam, ſecundum quod inferiùs dicetur. Item dicere debet vicecomes militibus quòd ſint ad diem certum in breui cõtentum coram iuſtitiarijs apud W. ad teſtificandũ viſũ ſuũ, & quem diem ei poſuerũt. Si autem petens diligens fuerit in proſecutione, & vicecomes negligẽs fuerit cùm breue ſuſceperit, tunc præcipiatur vicecomiti (ſicut prius) quod ipſe ſit auditurus iudicium ſuũ, & ſic puniatur eius negligentia. Si autẽ ſteterit per petentem, & nõ per vicecomitem quo minus eſſoniatus viſus fuerit, tunc in defectu petentis, detur eſſoniato licentia ſurgendi, ſi licentiam petierit & conualuerit de infirmitate, & dabitur petẽti alius dies, & mãdetur eſſoniato quòd ſtatim veniat ad curiã, vt habeat eundẽ diẽ, quia cùm tenens eſſoniatus fuerit de malo lecti, poſtquam in curia ſemel cõparuerit, ſine viſu quatuor militum,

tum,vel ſine licentia impune ſurgere non poterit,ſecundũ quod inferiùs dicetur. Si autem nec petens nec vicecomes negligens fuerit, & milites viſũ nõ fecerint forte,vel cùm fecerint nõ venerint ad teſtificandũ, tunc ad diẽ datũ,offerente ſe liti petente verſus tenẽtem & milites, tunc attachientur milites ſecundũ quod nomina eorum in breui ſcribuntur,ꝑ tale breue,& fiat ita irrotulatio ſi vic. miſerit breue.¶ 3.A. optulit ſe quarto die verſus B. & B. non venit, nec quatuor milites, (vel ſic & melius) A. optulit ſe quarto die verſus talem qui ſe eſſoniauit de malo lecti verſ⁹ eundem A. de placito terræ,& talis non venit, nec milites qui fecerunt viſum de eo,nec vicecomes miſit breue, & ideo (ſic vt prius) præcipiatur vicecomiti quód vicecomes ſit auditurus iudicium ſuum &c. Et ſëꝑ dabitur participibus, & parti idem dies. Si autem vicecomes miſerit breue ad primũ diẽ, & milites non venerint, & vicecomes mandauerit nomina militũ,tunc fiat irrotulatio ſic.A.optulit ſe quarto die verſus.B.qui ſe eſſoniauit de malo lecti verſus eundem A. de placito terræ &c.& B.nõ venit, Nec milites qui fecerunt viſum de eo.s. C.D.E.F. & vicecomes miſit breue, & ideo milites attachientur quòd ſint ad talem diem ad teſtificandum &c. & idem dies datus eſt tali petenti,& talibus participibus &c. Forma breuis talis eſt. ¶ 4. Rex vic. ſalutẽ. Pone per vadium & ſaluos plegios C.D.E.F. viſores infirmitatis qua A.de N. in curia nr̃a corã iuſtic.noſtris apud weſtm̃ : eſſoniauit ſe de malo lecti verſus A. de N. de placito terrę in tali villa, vel de placito terræ in tali villa, vel in tali alio comitatu , quòd ſint coram iuſtitiarijs noſtris apud weſtm̃ ad talem diem ad teſtificandum viſum ſuum, & quem diem ei poſuerunt,& ad oſtendendum quare non fuerunt coram eiſdem iuſtitiarijs noſtris apud w. ad talẽ diẽ ſicut eis præceptũ fuit,& habeas ibi nomina plegiorũ, & hoc breue. Ad quem diem poterit petẽs ſe eſſoniare ſi voluerit, & participes ſimiliter:vel comparere, & habere alium diem per ſe, vel ꝑ eſſoniatores ſuos: Et ſi vicecom̃. milites attach. & breue miſerit ad alium diem ,& eſſoniatus non venerit,nec milites,tũc petẽte vel eius eſſoniatore, primo, ſecundo, tertio, vel quarto die ſe liti offerente, attachientur milites per meliores, plegios,& fiat ita irrotulatio.A.optulit ſe quarto die verſus B. qui ſe eſſoniauit de malo lecti verſus eũdem A. de placito terræ &c.(vt ſupra)& B. non venit, nec milites qui fecerunt viſum de eo.s.C.D.E.F & vic.mandauit quòd attachiati fuerunt.s.C.per tales, & D.per tales,& ſic de alijs vnde ponantur per meliores plegios quòd ſint ad talem diem Idem dies datus eſt parti petenti, & participibus tenentibus.Forma breuis talis eſt.Pone per vadium & ſaluos plegios C.D.E.F.viſores infirmitatis qua B.de N. in curia noſtra &c. eſſoniauit ſe de malo lecti verſus A de placito terræ in tali villa quòd ſint coram &c. tali die ad teſtificandum viſum ſuum , & quem diem ei poſuerunt, & ad oſtendendum quare non fuerint coram iuſtitiarijs &c. ad talem diem ſicut attachiati fuerunt. Et ſummoneas per bonos ſummonitores tales primos plegios C & tales primos plegios D. & ſic de alijs quòd ſint coram præfatis iuſtic. noſtris ad prædictum diem ad audiendum iudicium ſuum de hoc quòd præfatos C.D.E.F. coram præfatis iuſtitiarijs noſtris ad talẽ diẽ nõ habuerũt,

buerunt, ſicut eos plegiauerunt. Et habeas ibi ſummonitores, nomina ſecundorum plegiorum, & hoc breue Teſte &c. Et ad quem diem ſi milites non venerint, omnes plegij erunt in miſericordia, & præcipietur tunc vicecomiti quòd habeat corpora militum ad alium diem, & quòd ſint ad audiendum iudicium ſuum de pluribus defaltis, & ſi ad diem illum non venerint, iterum præcipietur vicecomiti quòd diſtringat eos ꝑ terras & catalla, quòd ſint ad alium diem, & ſemper idem dies dabitur parti, & participibus, & ſi tunc non venerint, aggrauabitur diſtrictio, (ſecundum quod inferiùs dicetur plenius de attachiamentis & diſtrictionibus in perſonalibus actionibus.) Item cùm omnes viſum fecerint, tamen non venerint ad teſtificandum primo die niſi tantum vnus, duo, vel tres, quo caſu, aut eſſoniatus venit aut non venit, & cum non venerit petente ſe liti offerente, fiat ſic irrotulatio. Quia nullus quatuor militũ teſtificari poteſt, vel recordum habeat ſine altero, quia aut omnes teſtificantur aut nullus. Sed quare non ſufficiunt duo vel tres ad certificandum ſiue quatuor, ſecundum illud euangelium, quòd in ore duorum vel triũ teſtium ſtat omne verbum? reſpondeo, quód non ſufficiunt duo, quia vbi certus numerus adijcitur a lege vel conſtitutione quacunque ratione, duo non ſufficiunt, ſicut hic, & ad audiendum quem quis attornare voluerit loco ſuo ad lucrandum vel perdendum, vbi ſimiliter quatuor ſunt neceſſarij vt infra pleniùs dicetur. Item in teſtamentis illud idem, vbi vij. teſtes ſunt neceſſarij, & alibi in multis locis Irrotulatio. A. optulit ſe quarto die verſus B. qui ſe eſſoniauit &c. vt ſuprà, & B. non venit, nec milites qui fecerunt viſum de eo, niſi tantum duo, ſcilicet C. & D. & ideo E. & F. qui non venerunt, attachientur quòd ſint ad talem diem ad teſtificandum &c. vt ſupra. Et dabitur dies parti & participibus, & poſtea attachientur per meliores plegios, & procedatur (vt ſupra) ad diſtrictionem donec omnes venerint, & teſtificentur ſimul: & formari poterunt breuia ſecũdum quod ſuperius dicitur per exemplum. Cùm autem quatuor milites ſimul miſſi fuerint ad videndum, antequàm viderint, vel poſtquàm viderint, antequàm teſtificentur, contingat quòd vnus vel duo vel tres morientur, quo caſu oportet quod alij loco ipſorum ſubſtituantur, & quòd tunc omnes ſimul videant, & ſimul teſtificentur, per tale breue. ¶5. Rex vic. ſalutem. Præcipimus tibi ꝙ loco C. vniꝰ viſorum qui mortuꝰ eſt, vel infirmus, vel ita debilitatꝰ quód itinerare nõ poteſt, vel ſic: loco C. vnius viſorũ qui mortuus eſt, in loco D. alteriꝰ viſorũ qui infirmus eſt ac debilitatus, vel inutilis ꝙ itinerare nõ poteſt viſo ĩ infirmitate qua D. de N. in curia noſtra &c. vt ſupra ponas aliũ vel alios milites, & alium vel alios milites ſimul cum E. & F. de N. priꝰ miſſis ad prædictũ D. ad vidẽdũ vtrũ infirmitas qua prædictus B. in curia noſtra &c. eſſoniauit ſe de malo lecti verſus prædictũ A. de placito terræ in N. ſit languor &c. vel nõ &c. vt ſupra in primo breui originali. Itẽ ſi vnus vel duo (ſecundũ quod prædictũ eſt) mortui nõ fuerint, nec debilitati, ſed forte ex aliqua cauſa neceſſaria ſe trãſtulerint extra com̃ ita ꝙ alii ꝓ defectu talis viſũ facere non poſſunt, vel teſtificari, tũc loco taliũ ponantur alij qui viſũ faciant, & tũc dicatur quód loco C. & D viſorũ infirmitatis qua &c.

ponas

ponas alios milites & illos milites ſimul cum talibus &c. vt ſupra &c. vſque ad clauſulam, ſcilicet, vel ſufficientem pro ſe mittant reſponſalem, & tunc addatur in fine, ratio quare illi priùs miſſi videre infirmum non potuerũt, pro defectu C.& D. & dicatur in fine breuis ita. Et vnde prædicti E. & F. in curia noſtra coram Iuſtitiarijs noſtris talibus dixerunt ꝙ prædicti C. & D. non fuerunt in partibus illis, & pro defectu eorum non potuerunt viſum facere de prædicto B. & dic prædictis militibus ꝙ ſint corã præfatis Iuſtitiarijs &c. ſimul cum prædictis E. & F. ad prædictum terminum ad teſtificandum viſum ſuum, & quem diem ei poſuerint, & ſi forte vicecomes contra formam breuis elegerit tales qui nõ fuerint præſentes & extra comitatũ, tunc dicatur in fine, & tu ipſe, ſis ibi auditurus iuditium tuũ, ad hoc ꝙ prædictos C. & D. qui abſentes fuerint & extra comitatum elegiſti ad videndũ, deſicut præſentes miſiſſe debuiſti & ita quod loquela illa ꝑ hoc cepit tantã dilationem, & habeas ibi hoc breue & nomina militum quos de nouo miſeris Teſte &c. Si autem contingat ꝙ omnes moriãtur antequã viderint, vel cùm viderint antequã teſtificentur, tũc de nouo mittantur alij. Item ſi ad primum diem nec milites venerĩt, nec eſſoniati, nec vicecomes miſerit breue, offerẽte ſe tibi petente, quia neſcitur quid actũ ſit, vel quia forte nihil actum eſt, de nouo præcipiatur vicecomiti ꝙ mittat quatuor milites, & ipſe ſit ibi auditurus iuditiũ ſuũ, ꝙ primũ breue nõ miſit &c. Si autem ad primũ diem nõ venerint milites, nec vicecomes miſit breue, & eſſoniatus venerit primo die, & petens, tũc procedit inter eos loquela, niſi forte ſit quod petens obijcere velit tenenti ꝙ tenẽs ſine licentia ſurrexerit, vel ſine viſu militum, vel ſi per viſum militum ſurrexerit & petens ſe tenuerit in defaltam, dixerit quòd alij milites viderũt eum q̃ ad ipſum miſſi fuerunt, omnes, vel quidam ex illis: vel quòd ſurrexerit per viſum aliorũ, quàm ꝑ viſum militũ. s. liberorũ hominum, vel ꝑ viſum militũ, & ſimiliter per viſum liberorum hominũ, qui forte in ipſo viſu faciendo aſſumpti fuerunt ꝑ imperitiam, ad vidẽdum cum militibus: vt de termino ſ. M. anno regni Regis H. ix. incipiente x. in com̃ warr. de Rogero Leuelande petente, & Richardo de Gloc. tenente, & eſſoniato, & vbi aſſumptus fuit ſeruiens Regis pro quarto milite. Et cũ petens ita ſe tenuerit ad defaltã, oportebit inquirere veritatẽ. Si autẽ obiecerit petens eſſoniato, ꝙ ſine licentia ſurrexerit, ſi de hoc cõſtiterit, poterit tenẽs amittere per defaltã, quia poſt eſſoniũ de malo lecti redditũ non poteſt eſſoniatus ſurgere ſine licentia, nec ſi licentiam petat, dabitur ei niſi ex cauſa, & infra certum tempus, & vltra tempus non, niſi tantum de voluntate & cõſenſu petentis. Cauſa enim eſſe poterit, ꝙ cùm cõualuerit de infirmitate, & nõdum viſus eſt, per fraudẽ & malitiam petentis forte qui ſupprimit breue & negligenter proſequitur, vel per negligẽtiam vicecomitis, qui forte nõ mittit milites ſicut ei præceptum eſt, vel pro defectu militum qui viſum non faciunt, & in quibus caſibus ſi eſſoniatus conualuerit de infirmitate, & non dum viſus fuerit, habebit licentiam ſurgendi in defectum prædictorum. Et quòd licentia ſurgendi dari debeat eſſoniato qui viſus fuerit legittimè per quatuor milites ſiue languorem adiudicauerint, ſiue malum tranſiens, donec venerint & languorẽ ſiue malũ tranſiens teſtificauerint:

oes moriant

licentia surg

habetis de termino ſ.T.anno Regis H. xiiij.in com̃ Norf.de priore de lõga villa, & de termino ſ.P. circa mediũ rotuli, quia ibi dicitur,ꝙ ſi quis ſe eſſoniauerit de malo lecti & milites viſum fecerunt de eo,ſed tamẽ nõ venerunt ad teſtificandũ,nec petens ſequatur verſus eos,habebit eſſoniatus licentiã ſurgendi in defectu petentis,ſiue languor adiudicatus fuerit ſiue non & alibi in multis locis. Si autẽ cùm viſus fuerit, & petens negligens fuerit ꝙ ſequi noluerit verſus milites,ꝙ ſint ad teſtificandũ ſiue lãguorem adiudicauerint ſiue malũ trãſiens,cùm adhuc ſit loquela integra in curia, ſi licentiãpetat ſurgendi,propter malitiã ipſius petentis obtinebit licẽtiã, non obſtante eo quod dicitur in ipſa petitione licentiæ, quòd nõdũ viſus eſt,quia non multum operatur videre,niſi viſus ſit teſtatus,ſed cùm viſus factus fuerit & teſtatus,ſed tamen nullus dies petenti datus apud turrim, ante diem datum bene poſſit dari licentia ſurgendi,ſecundum quoſdam, cùm petens apud turrim diem non receperit. Cùm autẽ diem receperit, iam deſinit eſſe loquela in curia, donec aliàs per conſtabulariũ turris poſt annum & diem iterum ad curiam remittatur, & ſic obtinebit eſſoniatus de malo lecti licentiam ſurgendi vſq; ad diem datum apud turrim, poſt tempus vero illud nunquam licentiam obtinebit contra voluntatem ipſius petentis. Si autem ad hoc aſſenſum præſtiterit, & languidus conualuerit,& licentiam petierit ſurgendi,cum conſenſu petentis obtinebit,ita ꝙ ad certum diem cõueniãt tenens & petens,vt ſuo tramite procedat loquela. Sed quid ſi ante viſum factum & teſtificatũ,ꝑpter iter Iuſtitiariorũ facta fuerit publica declamatio,ꝙ omnes loquelę quę atterminatæ fuerũt corã Iuſtitiarijs de bãco,& nõ terminatæ remaneant ſine die,cũ adhuc loquela inter petentẽ & eſſoniatũ integra ſit in bãco,bene poterit eſſoniat⁹ ſine licentia ſurgere ꝑpter talẽ declamationẽ.Si autem viſus factus fuerit & teſtatus,& dies datus apud turrim partibus vlteriùs,non poſſit eſſoniatus ſurgere,nec cum licentia nec ſine,quia loquela non fuit in banco die declamationis factæ. ¶6. Videndũ erit qualiter licentia ſurgẽdi peti debeat, & ſciendũ ꝙ ad petendã licentiã ſurgendi debet eſſoniatus mittere quem voluerit qui dicat, ꝙ talis qui ſe eſſoniauit de malo lecti conualuit de infirmitate ſua, & petit licentiam ſurgendi, & ſic irrotulabitur coram Iuſtitiarijs qui illius loquelæ habuerit cognitionẽ.Talis qui ſe eſſoniat de malo lecti verſus talem de placito terræ in tali comitatu mãdauit per talẽ, ꝙ conualuit de infirmitate ſua, & quòd nondũ viſus eſt,& petit licentiam ſurgẽdi,& habet,& dicatur nũtio quòd ſcire faciat eſſoniato, quòd ſtatim & ſine mora veniat ad curiã,& ibi dicetur ei ꝙ obſeruet diem ſuũ, & ideo dicetur ei quòd ſtatim veniat : ne cùm petens inueniat eum vagantem ignorans ſibi datam eſſe licentiam,ipſum ceperit & in priſona detinuerit, quod ſi fecerit, ſuccurritur eſſoniato per tale breue. ¶7. Rex vic. ſalutem. Si talis fecerit te ſecurum &c. ſummoneas tales &c. quòd ſint coram Iuſtitiarijs &c. ad talem terminũ, ad reſpondendum tali,quare contra pacem noſtram ceperunt ipſum, & ipſum captum in priſona detinet, in domo eiuſdem talis, apud talem locum, occaſione placiti quod eſt in curia noſtra coram Iuſtitiarijs noſtris &c. inter ipſum talem petentem & eundem talem tenentem, de tanta terra cum pertinentijs in tali

tali villa, vnde idem talis in curia noſtra &c. eſſoniauit ſe de malo lecti verſus eundem talem petentem,& vnde ijdem iuſticiarij noſtri dederunt eidem licentiam ſurgendi per defaltam ipſius talis petentis, eo quòd de ipſo viſum fieri non fecit, vt idem B. dicit. Et interim ipſum B. deliberari facias, niſi ex aliqua alia cauſa captus fuerit quare ſecundum legem terræ deliberari non debeat, & habeas ibi hoc breue Teſte &c. Si in curia Baronum vel alterius domini in placito de recto denegetur licentia ſurgendi eſſoniato, vel petens malitioſè ſupprimat breue ne eſſoniatus videatur, tunc fiat ſeneſchallo curiæ breue domini Regis in hac forma. ¶8. Rex tali ſeneſchallo ſalutem. Oſtenſum eſt nobis ex parte A. ꝙ cùm B. in curia tua vel talis domini tui peteret tantum terræ verſus ipſum A. per breue noſtrum de recto,& idẽ A. eſſoniaſſet ſe de malo lecti verſus eundẽ B. extra feodum domini tui, ita ꝙ tu non potuiſti eum facere videri, nec idẽ B. ſibi perquiſiuit vt deberet, ꝙ idem A. ſecundum conſuetudinem regni noſtri videretur per.iiij. milites, imo malitioſè ipſum detinuit per lõgum tempus incluſum,& prædictus A. mitteret ad te ad ꝑdictam curiã & peteret licentiã ſibi dari ſurgendi & comparendi in eadẽ curia tua, ad reſpondendũ eidẽ B. de eodem placito ſecundũ legem & conſuetudinem regni noſtri, tu ei in eadem curia tua licentiã ſurgendi denegaſti & quia in denegatione ꝑdicto A. manifeſte iniuriatũ eſt, ei in defectu tui ipſi licẽtiam ſurgendi dedimus, ad reſpõdendũ ꝑdicto A. de ꝑdicta terra ſecundũ legẽ & cõſuetudinẽ regni noſtri,& hoc tibi & ꝑfatæ curiæ ſignificamus T. &c. Et per hoc videri poterit ꝙ dominus curiæ & balliuus dare poſſunt licẽtiam ſurgendi eſſoniato,& ſi talis, multo fortius vicecomes & comitatus.

1 ¶ De officio quatuor militum in viſu faciendo. De eſſonijs cum miſsi venerint ad locum vbi eſſoniatus iacere debet. 2. Cùm milites venerint ad teſtificandum languorem. 3. Qualiter dandus ſit dies & ſub quibus verbis. Cap. 11.

QVatuor milites legittimè miſſi poſt multas dilatiões factas, vel ſtatim infra primum diem veniunt ad locum vbi eſſoniatus iacuerit, vel iacere debuerit, ad videndũ &c. & tunc aut inueniunt eũ aut non inueniunt. Si autem ipſum omnino non inuenerint, & hoc omnes ad diem datum ſimul teſtati fuerint, tunc ipſe qui eſſoniari debet, aut præſens eſt in curia aut non eſt præſens. Si autem pręſens non fuerit, tunc capiatur terra in manum domini Regis, vel per magnum Cape, vel per paruum Cape, ſecundum quod eſſonium factum fuerit antequàm tenens in curia comparuerit vel poſt, & ſecundum hoc procedatur cõtra ipſum ad defaltã,& ſecundũ quod inferiùs dicetur plenius de defaltis. Si autem præſens fuerit & eſſonium omnino dedixerit, tunc refert vtrum omnino eſſonium factum fuerit ante apparitionem in curiá vel poſt. Si autem ante, bene poteſt defendere inprimis ſummonitionem & ſurſiſam, & quòd nunquàm ſummonitus fuit. Item vtrum eſſoniatus de malo veniendi, an de malo lecti, vt ſupradictum eſt de ſummonitionibus. Si autem eſſonium factum fuerit poſtquàm comparuerit in curia,& diem

habuerit,diem datũ non poterit dedicere cõtra recordũcuriæ. Et vnde ſi poſtea dedixerit eſſonium de malo veniendi poſt diem datum in curia, concedit per conſequens defaltam eſſe factam, & ſic amittet ſeyſinã per iuditium propter defaltam, & multo fortius ſi dedixerit vtrunq; eſſoniũ tam de malo veniendi q̃ de malo lecti. Item veniunt milites ad videndũ & inueniunt eum vagantẽ ꝑ curiã,& per rura, & tunc ad eorum teſtificatione fiat vt in proximo ſupra. Item veniunt milites ad videndum, & inueniũt eũ in lecto ſicut decet taliter eſſoniatũ,decalceatũ,& ſine braccis, & decinctum,vel forte nudum quod plus eſt,cùm fuerit interrogatus,aut confitetur ſe eſſe eſſoniatũ,aut omninò dedicit eſſoniũ.Si autẽ eſſonium dedixerit, tunc ad eorum teſtificationẽ fiat vt ſupra. Si autem eſſoniũ cõfiteatur,tunc diligenter inquirant milites de qualitate infirmitatis,& de eius circunſtantijs,& vtrum latens & intrinſeca,vel in aperto & extrinſeca vt inde reſpõdere poſſint ſi forte fuerint requiſiti, & ſecundũ quod viderint & iudicauerint,dabunt ei malum tranſiens vel languorem.Si autẽ adiudicauerint ei malum tranſiens,forte in præſentia petentis dabunt ei diem certum in breui cõprehenſum,ꝙ tunc veniat vel ſufficientem pro ſe mittat reſponſalẽ. Ad quem diem ſi milites venerint,& petens & tenens, ꝓcedat loquela debito modo. Si autem petens & tenens cõparuerint,& milites tãtum vnus vel duo,vel tres & non quartus,vel forte nullus,ſi petens confiteatur viſum rite eſſe factum,ſufficit eius teſtimoniũ & per hoc nõ multũ operatur teſtificatio militũ. Itẽ ſi petens venerit ad cõmunem diem, & viſores non,& cognouerit ꝙ eſſoniatus de malo lecti viſus fuerit certo die, & quòd viſores dederint ei lãguorẽ & diẽ apud turrim Londõ in vnũ annũ & vnũ diem a die viſus ſui. Item dies dabitur petenti ꝓpter ſuã proteſtationẽ apud turrim,& ſi eſſoniatus tũc nõ venerit, tunc reuertatur ad iudiciũ, & ꝓcedatur contra milites quòd veniant ad teſtificãdũ, & ſi venerit forte eſſoniatus, procedatur in placito principali, & de hac materia inueniri poterit de termino P.anno Regis H.xiiij.in cõm Nott. & Linc. de wv. theſaurario Eborum & Vvilhelmo de Camera & Letitia vxore eius.Si autẽ ad diẽ illũ venerint milites,& teſtificati fuerint viſũ,& petẽte ſe offerẽte liti nõ veniat tenẽs,expectato quarto die capiatur terra in manum domini Regis per defaltam, per paruum cape,quia nõ poterit tenens eſſonium dedicere contra recordum militũ,ſiue in curia cõparuerint ſiue non. Si autem milites comparuerint, & tenens & petens non, tunc offerente ſe liti tenente, recedet quarto die tenens quietus de breui illo. Item ſi milites cõparuerint in prima die,& petens non,nec tenẽs,ſed in craſtino vterq;, vel tertio die vterq;, vel quarto die vterq;, cùm pares ſint ꝑtes hinc inde quoad defaltã, nec ſit quod aliquis eorũ alteri⁹ poſſit imputare defectui, compẽſetur defalta cum defalta, & procedat loquela, quia paria delicta mutua compenſatione tolluntur. Si autem impares ſint in defaltis, quòd ſi vnus cõparuerit in primo die, & alius in craſtino tertio,vel quarto die, procedatur ad defaltam ſecundũ quod inferius dicetur de defaltis.

annus et dies ¶2. Item milites cùm viſum fecerint examinata infirmitate adiudicant eſſoniato languorẽ,& dabunt ei diem a die viſus ſui in vnum annum & vnum diem apud turrim London,quòd tunc ſit ibi inde reſ-

reſponſurus vel ſufficiẽtem pro ſe mittat reſponſalem, & ad diem in breui contentum veniant coram iuſticiarijs & teſtantur ꝙ viderũt eum eſſoniatum tali die,& ꝙ dederunt ei diem a die viſus ſui in vnum annũ & vnũ diem apud turrim London,quo caſu ſi forte milites diſcordes fuerint in die dato,iterum mittantur ad videndum,& ad dandum certum diem, & iterũ ad certificandũ viſum. Si autem concordes fuerint in die dato, diligenter examinentur a iuſtitiarijs vtrũ dies datus a militibꝰ rationabilis ſit & legittimꝰ vel non,vt ſi forte annꝰ fuerit biſſextilis, & quo caſu ſi illegittimus fuerit dies,facta examinatione mittantur iterũ ad languidũ,vt dent ei diẽ legittimũ ſecundũ conſiliũ iuſtitiariorũ & iterũ veniant & teſtẽtur. Sed ſiue infirmitas ſit languor ſiue non,quare non poſſũt milites capere attornatũ,vt per attornatũ ꝓcedet loquela, ſicut fieri poterit ſi poſt annũ & diẽ venire non poſſit,poteſt mittere reſponſalẽ. Reſpondeo ꝙ non poſſunt,quia ad hoc non ſunt miſſi, & ideo nullam habent poteſtatẽ etiam ſi eſſoniatus hoc vellet,nec eſſoniatus ad hoc arctari poterit ꝙ faciat attornatum niſi velit. Et ſi iuſticiarij non examinauerint,erit hoc eis imputandũ ſi eſſoniatus ſurrexerit die illegittimo ſibi per milites dato, militibus vero non,propter ſimplicitatem & imperitiam ſuam, eſſoniato non, quia obtemperat iudicatis. Si autem iuſticiarij cùm examinauerint,iterum miſerint, & milites non viderint, nec petens verſus milites fuerit proſecutus,tunc nec iuſticiarijs imputari poterit,nec eſſoniato, ſed militibus tãtum,& petenti. Si autem iudex examinauerit,& miſerit, & milites miſſi viderint, & diem dederint, tunc ſi eſſoniatus tardiùs venerit,vel ſi forte errauerit eſſoniatus in die ſuſcipiendo, quia male intellexit diem ſuum, hoc ſibi imputare debet,cùm quatuor milites inde habent recordum. Et quòd recordum habeant probatur,cùm ſint quaſi iuſticiarij in hoc caſu, nec contra aſſertionem eorum admittitur aliqua teſtificatio in contrarium, cùm petens ſe tenuerit ad defaltam, ex reſponſo w. de Ralegh & G. de Segraue facto Richardo Duket qui expetijt eorum conſilium in hoc caſu, Vel ſi maturiùs venerit quàm deberet,hoc ſibi poterit imputari cùm ipſe ſolus ſit in culpa, licet aliquando actum fuerit in contrarium, vbi eſſoniatus obtemperat iudicatis,& propter errorem militum in expreſſione diei, damnum ſentiat, cùm non ſit in culpa, vt ſi in die dando dicant eſſoniato. ¶.3. Damus tibi diem a die iſto viſus tui in vnum annum & vnum diem, hoc ſufficit. Si autem diem expreſſerint, ſic dicendo: damus tibi diem a die iſto & ita quòd tali die compareas apud turrim, ſi diem dederint legittimum in vtroquè caſu erit eis obtemperandum,ſcilicet quòd ad diem expreſſum veniat apud turrim,& erit talis dies eſſoniati legittimus. Si autem in diei expreſſione errauerint milites,non eſt neceſſe eſſoniato quòd ipſe erret,quia per hoc poſſet eſſe in defalta propter errorem militũ,quamuis ipſe non eſſet in culpa. Et ideo compareat ad diem legittimum propter verba generalia,per quæ datur ei dies a die viſus ſui ad vnum annum & vnum diem, & expreſſio diei habeatur pro nulla. Sed quid ſi eſſoniatus obtemperauerit militibus errantibus, de gratia & conſilio curiæ poterit ei ſubueniri. Cùm autem venerint coram iuſticiarijs ad teſtificandum languorem, oportet quòd omnes veniãt ſimul

(vt

(vt prædictum eſt) ad teſtificandum,niſi ita ſit quòd petens præſens ſit,& concedat viſum factum legittimè & diem datum. Quo caſu ſufficit teſtificatio duorum vel triũ,cum teſtificatione ipſius petentis,& ſic fiat irrotulatio. C.D.E.F. quatuor milites miſſi ad talem qui ſe eſſoniauit de malo lecti verſus talem de placito terræ veniunt & teſtificantur quòd viderunt eum tali die, & dederunt ei languorem ex certa cauſa propter talem infirmitatem,ſcilicet,ſi ſuper hoc fuerint requiſiti,& etiam dederũt ei diem a tali feſto in vnum annum & vnum diem, vel a tali die ante tale feſtum, vel poſt,vel tertio, vel quarto die kalendas Aprilis, vel quarto kalendas, vel quarto Idus in vnum annum ſine expreſſiõe & vnum diem, & ſufficit, vel cum expreſſiõe ſecundum quòd ſupradictum eſt. Et quo caſu,facta ſic teſtificatione, dabitur idem dies petenti ſi præſens fuerit, vel per eſſoniatorem ſuum ſi fuerit eſſoniatus. Et eodem modo participibus ſi præſẽtes fuerint,& ſic erit tota loquela in ſuſpẽſo vſq; ad annum & diem, & ſic deſinet loquela eſſe in iudicio,& in curia,donec poſt annũ & diem per conſtabularium a turri iterum ad curiam remittatur,nec iterum reuocari poterit ad curiam a iuſticiarijs aliquo caſu,ſine vtriuſq; partis voluntate. Si autem participes in teſtificatione languoris forte præſentes non extiterint,vel cùm eſſoniati fuerint forte eſſonium non iacuerit, quia priùs ſe eſſoniauit (offerente ſe liti petente quarto die) procedatur contra eos ad defaltã,ſicut infra dicetur de defaltis,cùm ſint participes, & quia res petita patitur diuiſionem,licet ab initio non fuerit diuiſa. Et idem erit ſi fuerit diuiſa inter cohæredes. Amittere enim poterunt participes per defaltam ſine participibus,quamuis ſine participibus non teneantur reſpõdere. Si autem vir & vxor implacitentur,qui ſimul & in ſolidum tenent vnicam rem,cùm ſint quaſi vnum corpus,quamuis diuerſę animæ & non participes,quia res inter eos non patitur diuiſionem, cùm vnus eorũ eſſoniatus fuerit de malo lecti,& alter defaltam fecerit,procedi poterit ſtatim ad defaltam contra abſentem,ſed ad iudicium procedi non poſſit ante præſentiam vtriuſq;. Suſpenditur igitur iudiciũ quouſq; eſſoniatus iterum in iudicio & in curia comparuerit,quia vnius ipſorum defalta vtriq; erit damnoſa. Item eſto quòd petens præſens non fuerit die quo fit teſtificatio,nec per ſe,nec per eſſoniatorem vt diem ſuum recipiat, nec primo die nec ſecundo, nec tertio, nec quarto,nec vlterius,ſufficit tamen ſi aliquo die infra annum & diem. Sed quid ſi poſt annum & diem petat tenẽs iudicium de defalta petentis, nihil capiat per defaltam, facta compenſatione vt prædictum eſt.

1 Qualiter eſſoniatus cuſtodire debeat languorẽ & qualiter ſe tenere. 2. Si eſſoniatus inuẽtus fuerit vagans qualiter debet areſtari. 3. Breue ſi eſſoniatus ſurrexerit ſine licentia quòd milites mittantur ad ipſum ad videndum ſi ita ſurrexerit vel non poſt languorem ei adiudicatum. *Cap. 12.*

QValiter autem eſſoniatus cuſtodire debeat languorem videndum, & ſciendum quòd (ſecundum quòd ſupradictum eſt) decinctus, & ſine braccis,& diſcalceat⁹ ſe tenere debet in lecto. Alicubi tamẽ poterit indui veſtimentis ſi voluerit : Non debet exire cameram vel domum

mum in qua iacuerit publicè,nec vagari per curiam ſuam in cōſpectu populi,nec exire de curia vt vagat per rura,vel longius incedat, ne a petente interceptus ſeyſinam ſuam amittat per defaltam,quia ſi petens ſcit eum extra curiam ſuam, vel in curia ſua forte ipſum inuenerit,immittere poterit in eum manus,cum hac tamen diſcretione.¶.2. Debet tamen petēs ſecum aſſumere ſi fieri poſſit ſeruientem domini Regis,ſimul cum probis & legalibus hominibus vicinis,& cum clamore ipſum arreſtare,ita quòd nullam faciat ei violentiam. Et quo caſu,habeat ſeruiens domini Regis recordum ſimul cum teſtimonio legalium & proborum hominum.Si autem tales ſecum ſtatim non habuerit, veniat petens cum ſuis & eſſoniatū arreſtet cum vteſio & clamore, vt ad hoc conueniant probi homines vicini,vt ſi opus fuerit,teſtificari poſſunt quid viderunt. Mittere etiā debet ꝓpter coronatores,& ſeruientem domini Regis,vt ſimul cum probis hominibus teſtificari poſſint qualiter fuerit interceptus, quorum recordo ſtabitur,donec eſſoniatus per manifeſtas probationes docuerit contrarium.Poterit enim ſeruiens domini Regis ſimul cum teſtimonio proborū hominum teſtificari qualiter eſſoniatum,& in quo loco arreſtatum inuenerit,ſed vtrum ſponte ibi venerit,vel contra voluntatem adductus,teſtificari non poſſunt.Poterit enim eſſoniatus docere contrarium ſic,& dicere quòd cùm eſſet tali die in domo ſua tali, apud talem locum & in lecto ſuo ſicut ille cui fuit languor adiudicatus,& in pace domini Regis, venit ibi ipſe talis petens,& nequiter & in felonia extraxit eum a domo ſua, & a lecto ſuo,& in roberia abſtulit ei tantum, contra pacem domini Regis, & ſic offert &c. Et quo caſu,procedendum erit in modum appellati, & terminabitur negotium per duellum,vel per inquiſitionem,& ſecundum quod iudicium fecerit ꝓ vno vel pro alio, amittet vnus eorum imperpetuum.Tenens,quia ſtulte ſurrexerit, vel petens quia malicioſe eſſoniatū extraxerit,& eadem ratione qua lucrari voluerit, eadem propter malitiam amittat.Cùm autem quis eſſoniatus ita per legem terræ arreſtatus fuerit, & non per malitiam, ſi petens ſe tenuerit ad defaltam, & iudicium petierit de defalta, firmiter ſe teneat ad defaltam, ne defaltæ tacite renunciat per conſenſum. Tacitè enim renunciare poterit ita: ſi diem amoris ceperit cum tenente, ſiue datus fuerit dies prece tenentis, vel prece petentis, vel prece vtriuſquè. Dabitur enim dies ſic. Dies datus eſt tali petenti, &tali tenenti, de placito terræ vſquè talem diem prece partium. Et ex quo petens per hoc innuit quòd placitum ſit inter eos, & ſic videtur tacitè renunciaſſe defaltæ, & videtur placitum redintegratum quod fuit ex parte tenentis deſertum. Eodem modo videtur tacite renunciaſſe tenens defaltæ ſi ſibi perquiſiuerit de amouenda loquela ab vno iudicio ad alium per pone.Continetur enim ibi,pone coram iuſticiarijs. &c. Loquelam quæ eſt in comitatu vel coram nobis vel coram talibus Iuſticiarijs, per hoc enim quod dicitur in impetratione propria, loquela quæ eſt, videtur per hoc innuere quòd loquela ſit redintegrata vt prius, & ſic eſſe poterit in pluribus cauſibus conſimilibus. Et ſi ad hoc autem agat petens quòd iudicium transferatur de defalta ab vno

iudicio

iudicio ad aliud,vel hoc ſit factum iudicũ & non petentis, vel quòd dies datur de audiẽdo iudicio ſuo de defalta propter difficultatẽ iudicij,& ita ꝙ ibi ſit factum Iuſticiarij & non partis,aliud erit,quia per hoc non renũciat petens defaltæ tacitè neq; expreſſè. Cùm autem ſic arreſtatus fuerit tenens eſſoniatus cum teſtimonio ſufficiẽti,vt prædictum eſt, non erit vlteriùs ducendus ab aliquo,nec ad comitatũ nec ad caſtrum,nec alibi, ſed ſtatim dimittendus abire liberè quo voluerit qui cùm dimiſſus fuerit abire,vbicunq; diuertit iterum ad lectum vel alibi,ſtatim ad querelam petentis ſummoneatur venire ad curiam vbi loquela priùs fuit, ad audiendum iudiciũ ſuum de defalta,& quare ſurrexerit poſtq̃ languor fuerit adiudicatꝰ ei per tale breue de iudicio.In ſũma vero notandũ, ꝙ poſtq̃ quis eſſoniatus fuerit de malo lecti poſtquã in curia dñi Regis comparuerit ꝙ eſſoniũ dedicere non poſſit,non poſſit impunè ꝙ nõ ſit in defalta ſurgere ſine viſu legittimo facto.s.per tales qui viſum facere poſſunt,vt ſupra,vel ſine licentia : & generaliter licentiam habere poterit ſiue viſus fuerit ſiue non,& ſiue languor ei adiudicatus fuerit ſiue non,quouſq; viſus legitimè teſtatus fuerit, & ita quòd petens diem receperit apud turrim London. Et extunc nulla dari poterit licentia ſurgendi, quia iuſticiarij iuriſdictionem non habent, nec reuerti poterit loquela iterum ad iudicium, niſi per officium conſtabularij.Cõtingit quandoq; quòd ille qui a lãguore ſurrexit, non eſt inuentus in loco in quo ſe eſſoniauit nec extra vbi poſſit arreſtari,quo caſu,ad querelam petẽtis fiat breue vicecomiti quòd aſſumptis ſecum quatuor militibus,vel quibuſdam ex illis qui eum viderunt,in propria perſona ſua accedat ad locum in quo prædictus eſſoniatus iacuiſſe debuit,& ſi ipſum in languore ſuo inuenerit,ſicut fuit ei adiudicatus vel non,& ſecundũ quod eum inuenerit vel non, fiat breue vicecomiti ſub tali forma. ¶.3. Rex vicecomiti ſalutem.Oſtenſum eſt nobis ex parte A.quòd cùm B.in curia noſtra apud VVeſt:vel coram iuſticiarijs noſtris itinerãtibus vel in comitatu tali eſſoniaſſet ſe de malo lecti verſus talem de placito terræ apud talem locum in comitatu tali. Et ibidem lãguor eſſet adiudicatus ei per quatuor milites per præceptũ noſtrum ad ipſum videndum tranſmiſſos,idem B.infra languorem ſuum contra conſuetudinem regni noſtri ſurrexit,& a domo ſua in qua languidus iacuiſſe debuit,exiuit,& a partibus illis receſſit,& ſe tranſtulit ibi vel ad alium comitatum.Et ideo tibi præcipimus ꝙ ſtatim viſis litteris iſtis omni occaſione &c.aſſumptis tecum prædictis quatuor militibus,vel duobus ex ills ſi omnes habere non poſſis,in propria perſona tua accedas apud talem locum,& videas ſi idem B.ibi ſit in lecto & in lãguore ſuo ſicut ei fuit adiudicatus,vel non.Et ſi ibi eum inueneris,hoc ſcire facias iuſticiarijs noſtris apud VVeſt: per litteras tuas ſigillatas.Et ſi ibi inuentus non fuerit, tunc venire facias prædictos milites qui ibi tecum interfuerint, coram præfatis iuſticiarijs noſtris tali die ad certificandum inde iuſticiarios noſtros.Et interim ꝑ legales & diſcretos homines tam balliuos tuos q̃ per alios inſidiari facias eidem B.ſi redierit de partibus talibus vel non.Et ſi redierit, & inuentus fuerit extra talem locum vbi languor fuit ei adiudicatus, tũc facias eum arreſtari ita ꝙ habeas corpus eius corã pręfatis iuſticiarijs nrĩs

ad

ad talem terminum ad reſpondendum eidem quare &c.vel ad audiendū recordum vel iudicium ſuum de loquela quæ fuit coram eiſdem iuſticiarijs noſtris inter prædictos A.& B.de tanto terræ cum pertinentijs in tali villa.Et vnde idem talis eſſoniauit ſe de malo lecti verſus prædictum talem,& ita quòd languor ei fuit adiudicatus,& ſine licētia ſurrexerit a lāguore,vt idem talis dicit, & habeas ibi &c.Teſte.&c. & ita poſſunt iſtæ vltimæ clauſulæ vel adiungi breui de inquiſitionibus, vel fieri per ſe.

1 Qualiter eſſoniatus venire debet ad turrim London & quando vel mittere reſponſalem. 2. Qualiter ſit annus biſſextilis.3. De apparitione eſſonati.4. De officio Conſtabularij. *Cap.13.*

IN fine anni poſt languorem cùm eſſoniatus conualuerit de languore,videndū erit qualiter venire debeat apud turrim,& quando,vel mittere reſponſalem,eo forte ꝙ iam languor verſus ſit in morbum ſonticū, & incurabilem,ꝙ venire non poſſit per ſe. Item quando debeat ſurgere a lecto ægritudinis, & qualiter, & per quas dietas venire debeat ad turrim. Et ſciendum ꝙ cùm eſſoniatus a languore conualuerit & in propria perſona venire poſſit,primò debet computare dietas rationabiles ſecundum quod plenè conualuerit,vel ſecundum quod per languorem extenuatus fuerit,& debilitatus,ita quòd commodè venire non poſſit.Sed poſtquam a lecto ſurrexerit, non moretur in domicilio ſuo vltra vnam noctem,& ſic inde proficiſcatur per rationabiles dietas ad turrim,ita ꝙ per viam nuſꝗ moram faciat vltra vnam noctem,& quòd ſit apud turrim vltimo die anni naturalis qui dicitur dies excreſcens,& hora cōgrua placitandi. ¶.2. Sed videndum erit qualiter dies ille ſit accipiendus tempore biſſextili, propter duos dies qui ſub eodem ſigno & eadem littera computantur, quorū vnus(qui dicitur dies excreſcēs) determinat & finit tempus quatuor annorum præcedentium,& in eo computabilis eſt inter dies eiuſdem temporis præteriti,qui ſunt mille & quadringēti,& faciūt quatuor annos minores,& quibus adijcitur vnus dies qui colligitur ex quatuor quadringētis,vt faciat prædictos quatuor annos plenos & maiores, & dicitur dies excreſcens,& computandus erit inter tempora & dies prædictorum quatuor annorum præcedentium,& qui dicitur dies legittimus comparendi quolibet anno apud turrim. Et eodem modo in anno biſſextili ſicut in alijs tribus annis præcedentibus.Eſt etiam alius dies ſub eadem littera qui eſt caput & principium aliorum quatuor annorum ſubſequentium,qui ſi computandus eſſet infra tempora prædictorum quatuor annorum præcedentium,ratione alicuius quadrantis ſiue quartæ, ſublato de medio & non computato die excreſcente,ſic eſſet dies comparendi apud turrim in ſexageſimo ſeptimo die, quod eſſe non debet, cùm ille dies excreſcēs cōputabilis ſit infra tempora quatuor annorum præcedentiū, ratione illius quadrātis ſiue quartæ, & ſic in anno biſſextili erit ille dies legittimus cōparendi.Et ita quòd in anno biſſextili plures dies non contineantur quā treſcenti & ſexagintaſex,ſicut in alijs annis non biſſextilib⁹.Et ita vterqꝫ

dies ſub eadem littera ſit comprehenſus, quia ſic ſubductus ſicut in anno biſſextili ſicut in anno minori terminat tempus quatuor annorum præcedentium, & principium dat tempus quatuor annorum ſubſequentium, & ita eodem die definit annus præcedens propter ſex horas, & incipit eodem die annus ſequens propter octodecem horas, quarum vnus terminat & etiam idem principium dat, & computabiles ſunt & non ſunt computabiles, diuerſis tamen reſpectibus. Ille vero dies excreſcens qui non eſt computabilis, ea ratione propter neceſſitatem ad vitandum illud inconueniens ne feſtum Natalis Domini celebretur in eſtate, & Natiuitas Sancti Iohannis Baptiſtæ in hyeme, quod contingere poſſet infra quingentos vel ſexcentos annos, & etiam ita contingeret intemperies hyemalis in ſignis eſtiualibus. Et ad maiorem euidentiam aliquid dicamus de anno, ſcilicet quid ſit annus, & quis dicatur maior annus, & minor. Et ratio quare dies adiungatur anno minori. Annus eſt mora motus quo ſummum planeta peruoluat circulum. Annorum autem quidam ſunt maiores quidam minores, ſecundum breuitatem vel productionem circulorum, & ſecundum velocitatem planetæ in ſuo circulo. Item annorum alius ſolaris alius lunaris, alius artificialis, alius naturalis, alius vſualis. Naturalis eſt, illud ſpatium quo ſuum ſol peruoluat circulum, & fit ex treſcentis ſexaginta & quinquè diebus & vno quadrante ſiue quarta vnius diei, ſcilicet ex ſex horis. Hora autem fit ex quadraginta momentis, & ſic fit dies ex nouem millibus & ſexcentis momentis. Vſualis annus qui dicitur annus minor, ſtat ex treſcentis ſexaginta & quinquè diebus, vbi vltimus dies non eſt legittimus comparendi ſecundum quoſdam. Maior vero conſtat ex treſcentis ſexaginta & ſex diebus, ita vt minutæ neglectæ per tres annos præcedentes reſumantur cum minutijs quarti anni ad perficiendum vnum diem integrum, & iſte dies ſic excreſcens appellatur biſſextus, & annus in quo contingit dicitur biſſextilis, & qui quidem omni tempore legittimus eſt ad comparandum, ſcilicet in ſexageſimo ſexto die in anno biſſextili, ſicut in alijs annis, ſed in ſexageſimo ſeptimo (ſicut dicunt quidam, ſed non bene vt videtur) Dicitur etiam biſſextus eo quòd inſcribitur ſexto Kalẽdas Martij, vbi duo dies computantur ſuper vnam litteram, ſcilicet. F. quia colligitur iſte dies ex minutijs quatuor annorum. Et ne putet illum quis incipere in vno anno & terminari in quarto anno, proponatur annus incipiens manè, ille terminabitur reuoluto circulo anni in meridie, vbi incipiente ſecundo anno ille ſecundus dies terminabitur ad noctem eadem ratione, tertius ad mediam noctem, quartus ad auroram, ita quòd biſſextus conſtat ex quatuor quartis ſimul ſumptis, & ita computatur nox ſequens cum die præcedente pro vno die artificiali. Si autem fiat computatio anni Lunaris recte dicendo per litteras econtrario, ſemper dies præcedit & nox ſubſequitur. Et ideo vice verſa per talem computationem incipiat dies naturalis in aurora, & terminetur vice verſa (vt ſupra.) Ex præcedentibus igitur manifeſtè liquet quòd in ſexageſimo ſexto die debeat eſſoniatus comparere apud Turrim & non

maturiùs

maturius, ne ſit in defalta eo quòd languorem rite non obſeruauerit. Item non tardiùs q̃ in ſexageſimo ſexto die ſecundũ eoſdem ne ſit in defalta, eo quòd diem ſuum ſibi datum apud turrim non obſeruauerit. Igitur ſecure poterit comparere ſexageſimo ſexto die, ſcilicet primo poſt annum naturalem, qui ſub ſe continet annum minorem vſualem, & vnũ diem tam in anno biſſextili q̃ alijs tribus annis præcedentibus, quia in hoc non differunt in aliquo. Circulus vero anni vſualis ſiue ſolaris, fit ad modum & ad ſimilitudinem colubri ſine cauda, nec erit annus integer, nec capiti adiungi poterit corpus quod eſt annus vſualis, & conſtat ex treſcẽtis & ſexaginta quinq; diebus, niſi adiungatur ei cauda. Cauda vero dici poterit ſex horæ quæ deficiunt, vt ex anno vſuali qui ſub ſe continet treſcẽtos & ſexaginta quinq; dies & ſex horas, ſcilicet quartam partem diei, fiat annus naturalis, qui ſub ſe continet annum vſualem & vnum diem ratione prędictarum ſex horarum, & ſic erit circulus anni naturalis ad modũ & ſimilitudinem colubri habentis caudam in ore, ſicut videri poterit per lunarem computationem litterarum & ſignorũ quibus dies anni ſignantur. Videamus igitur omne tempus quatuor annorum, vt ſciri poſſit qualiter quilibet annus naturalis incipiat per ſe, & qualiter terminetur. Incipit enim ſub eodem ſigno, vel ſub eadem littera, & ſub eodem ſigno terminatur, quod dici poterit in ore colubri: vt ſi inceperitis computare a littera B. facta computatione treſcentorũ & ſexaginta quinq; dierum, & adiuncta vna quarta, quia ſumi debet de die contento ſub ſigno. B. efficientur annus & dies quæ dicuntur annus naturalis. Item facta computatione anni ſecundi propter tres quartas quæ adhuc remanent de tempore futuro, iterum aſſumatur quædã quarta ſub ſigno B. & erit ſecũdus annonus naturalis. Item cùm adhuc remaneant duæ quartæ, incipiat annus tertius naturalis ſub eodem ſigno B. & fiat computatio vt ſupra ad hoc ꝙ fiat annus naturalis. Item cùm adhuc remaneat vna quarta, incipiat annus naturalis ſub eodem ſigno, & facta computatione terminetur in eodẽ ratione eiuſdem quartæ. Et ſic erunt eodem quarto anno bis ſex horæ & exinde duo dies quales ſub eodẽ ſigno. B. vnus ſcilicet incipiens & alius annum terminans, & propter illas bis ſex horas dici poſſet annus biſſextilis, & ſic totum tempus quatuor annorum continet ſub ſe mille & quadringentos & vnum diem, qui colligitur ex quatuor quartis quatuor annorum præcedentiũ, & terminant totum tempus quatuor annorum, & dicitur excreſcens & nihil ſibi vendicat ex tempore quatuor annorũ vſualiũ ſubſequentiũ: Ne igitur ſubſequatur inconueniens de quo ſupradictum eſt, remanente die excreſcente de tempore præterito ſub eadem litera B. ſiue F. de neceſſitate retrotrahitur primus dies quatuor annorum ſubſequentium, vt exinde fiat computatio totius temporis quatuor annorum ſubſequentium in forma ſupradicta, & ſic de tempore in tẽpus in infinitum. Obſeruare debet igitur eſſoniatus diligenter annum & diẽ, ne maturiùs vel tardiùs compareat quàm deberet. Si autem die non legittimo comparuerit, & petens eodem die, tenens erit in defalta, facta proteſtatione & recordo cõſtabularij. Si autem petens die legittimo comparuerit, & tenens maturius vt prædictum eſt, idem erit vt ſupra. Quia licet tenens

defaltam fecerit,petens tamen diem ſuum obſeruabit. Si autem petens die legittimo comparuerit & tenens in craſtino, tenens erit in defalta, quia diem ſuum non obſeruauit. ¶.3. Si autem die legittimo nec petens nec tenens comparuerit,tunc vterque facit defaltam, quia diem legittimum non obſeruauerunt, & vnde ſi ambo in craſtino comparuerint fiat hinc inde compẽſatio defaltarum,quia paria delicta mutua compenſatione tolluntur. Si autem vnus in craſtino & alius in die tertio vel quarto,licet ex toto non ſint pares in delicto, tamen hinc inde erunt in defalta, & fiat compenſatio vt ſupra. Item ſi vnus illorum die legittimo comparuerit apud turrim, & alius coram iuſticiariis in curia, ille qui in curia comparat defaltam facit, quia nullũ diem in curia habuit ſed apud turrim. Et ideo licet magis ſit apparere in curia quàm apud turrim, non defenditur, cùm oporteat eum reuerti ad iudicium per eandem viam per quam diuertit a iudicio. Item eſto quòd ambo compareant in curia die legittimo quo apud turrim comparuiſſe debuerunt, fiat hinc inde compenſatio defaltarum, ſecundum quod ſupra paulum antedictum eſt. Cum autem ambo die legittimo apud turrim comparuerint, aut comparet petens per ſe ipſum, vel per attornatum, vel per eſſoniatorem, & tenens aut comparet per ſe ipſum, vel per reſponſalem, cùm per ſeipſum venire non poſſit. ¶.4. Qualiter vero venerit vel quo die,officium conſtabularij eſt omnia per ordinem irrotulare, recordum enim habet de ijs quæ viderit, iudicare tamen non poterit, quia apud turrim non eſt iudicium cùm ibi deficiat tertia pars iudicij, ſcilicet iudex & iuriſdictio, habet enim Conſtabularius recordum in hijs quæ ſunt facti, & non in hijs quæ ſunt iudicij ſiue iuris. Irrotulare enim debet ſic,quòd talis qui ſe eſſoniauit de malo lecti verſus talem in tali comitatu de placito terræ, venit tali die apud turrim London, & optulit ſe verſus talem petentem, & petens non venit ſed in craſtino. Et dixit quòd ad legittimum diem venit & tenens non, & petijt iudicium de defalta. Et econtrario ſi tenens dicat quòd ad legittimum diem venit & petens non, & tenens petit iuditium de defalta, mittantur partes ad iudicium in banco vt ibi iudicetur de defalta. Eodem modo ſi petens ſe eſſoniauerit apud turrim, & attornatus ſuus, mittantur tenens & eſſoniator coram Iuſticiariis vt ibi iudicetur eſſonium. Sed videamus cui competat eſſonium apud turrim. Et ſciendum quòd nullum competit eſſonium tenenti qui ſe eſſoniauit de malo lecti, quia ex quo in iudicio omnia habuit eſſonia ſua tam de malo veniendi quàm de malo lecti, nullum habebit eſſonium antequàm iterum comparuerit in iudicio. Iudicium vero eſt coram Iuſticiarijs in Banco & non apud Turrim nullum eſſonium ſequitur. Item videndum an petenti competat eſſonium vel eius atturnato apud Turrim,vel ad Bancum,quo caſu videndum erit cùm viſus teſtatus fuerit coram Iuſtitiarijs de Banco, vtrum diem habuerit per ſe, vel per eſſoniatorem ſuum,quia ſæpius ſe eſſoniare poterit coram Iuſtitiarijs in Banco ſi ſæpius comparuerit poſt quamlibet apparitionem, ſi forte milites viſores plures fecerint defaltas antequam comparuerint ad teſtificandum. Et ſi per eſſoniatorẽ diem receperit in banco,nullũ habebit eſſoniũ apud

turrim

turrim, nō magis quā tenens antequā comparuerit interim in curia, quia omnia eſſonia ſua in iuditio habuit coram Iuſtitiarijs ſicut ipſe tenens. Item nec eſſonium habebit iterum corā Iuſtitiarijs in iuditio, quia apparitionem apud turrim nullum ſequitur eſſonium, nec magis datur ei eſſoniū quā tenēti, quia ſi ei daretur, eadem ratione dari poſſet tenenti, quod eſſe nō debet. Si autem per ſeipſum vel attornatū diem receperit in bāco apud turrim, vnicū habebit eſſoniū ſi voluerit antequā in iuditio corā Iuſtitiarijs cōparuerit. Et ſine eſſonio bene poteſt cōparere apud turrim, & in iuditio ſi voluerit. Si autem apud turrim ſe eſſoniauerit, ibi non iudicabitur eſſonium, ſed mittetur àd curiam coram Iuſtitiarijs iudicandum. Et nihilominus ſi voluerit non obſtante eſſonio comparere poterit impunè coram Iuſtitiarijs in iuditio, & per eſſoniū factum apud turrim ſaluabitur tempus medium, quouſq; in iuditio comparuerit. Si autem apud turrim comparuerit, & diem receperit in banco per conſtabularium, bene poterit ſe eſſoniare coram Iuſtitiarijs in iuditio. Non tamen ex die ſibi dato apud turrim ſed ex die prius recepto coram Iuſtitiari is in bāco. Cùm autem vterque tam petens quā tenēs perſonaliter comparuerint apud turrim die legittimo, dabitur vtriq; parti dies coram Iuſtitiarijs in banco ſi tunc ibi fuerint reſidentes, vel ſi nō, tunc cùm redierint, ſi in breui reuerſuri fuerint, vel poſt tempus. Non autem dabitur dies coram Iuſticiarijs itinerantibus, ſiue itinerantes ſint in eodem cōm vbi terra fuerit quæ petitur ſiue in alio, ſed primo coram Iuſtitiarijs de banco, ſi qui tunc fuerint reſidentes in banco, & alij itinerantes in comitatu, vbi terra fuerit quę petitur. Et Iuſtitiarij de banco exinde dabunt diem corā Iuſtitiarijs itinerantibus, vt ſic per ordinem procedat iuditium. Et ideo a turri mittuntur partes in bancum vt loquela in eodem iuditio finem accipiat in quo ſumpſit initium.

1 ¶ *Cum viſus fieri debeat vel factus fuerit, ſi viſores non ſunt legittimi quid facere debet eſſoniatus.* 2. *Si languor vertatur in morbum incurabilem ꝙ eſſoniatus venire non poterit tunc mittat reſponſalem.* 3. *Breue de mittendo ad languidum vt ſciatur ſi ratam habuerit reſponſalem quam reſponſalis pro eo fecit.* *Cap.* 14.

REdeamus iterum ad viſum quatuor viſorum, & videam⁹ quid ſequatur, ſi viſores legittimi non ſunt ad videndum, & per hoc viſus illegittimus, de quibus ſupradictū eſt. Quo caſu, ſi eſſoniatus per viſum talium viſorum ſurrexerit, vt ſi ei ſurrectionem dederint, erit in defalta, ſecundum quod ſuperius dictum eſt. Melius eſt igitur quòd ſe teneat in lecto, vel quòd licentiam petat ſurgendi, antequàm viſus teſtatus fuerit per tales, quam ſi obtinuerit, & ſic comparuerit, excuſatur a defalta, non propter viſum, cùm ſit illegittimus, ſed propter licentiam ſi forte petens viſum calumniauerit & viſores. Si autem non, tunc procedat loquela in vtroque caſu, ac ſi viſus legittime factus eſſet. Si autem eſſoniatus forte licentiam ſurgendi petere voluerit, tunc ad diem ſibi datum per viſores tales tutius erit quòd mttat pro ſe reſponſalem. Et quo caſu, ſi petens velit viſum calumniare, iterum fiat vi-

at viſus legittimè ſi primus ſufficiens non fuerit. Si autem non, tunc procedat loquela inter petentem & reſponſalem. Si autem prædicti tales, qui ad viſum faciendum ſunt inutiles, languorem adiudicauerint eſſoniato, cùm viſum teſtificati fuerint in præſentia petentis, & petens contra viſores nihil exceperit, ſed diem receperit apud turrim ſine calumnia, licet viſus ab initio fuerit illegitimus, efficitur legittimus per conſenſum petentis, & ita quòd vlterius nihil obijcere poteſt contra viſores, nec cõtra viſum. Et idem erit ſi abſens fuerit in teſtificatione viſus, cùm præſens eſſe debet, & hoc ſuæ debet imputare negligentiæ, & in quibus caſibus neceſſe erit ꝙ tenens eſſoniatus ſe teneat ad languorem, & vlterius licentiã ſurgendi non habebit. Si autem viſus (quamuis legittimus) nondum teſtatus fuerit, forte infra annum & diem licet languor adiudicatus, ſemper infra annum & poſt annũ quandoq; poterit tenens habere licentiam ſurgendi donec viſus teſtatus fuerit. Et quamuis poſt annum & diem petens apud turrim obtulerit ſe contra tenentem eſſoniatum, hoc tenenti non nocebit, quia nullus dies datꝰ eſt ei in iudicio apud turrim. Et ſi forte cõſtabularius mãdauerit ꝙ petens certo die venerit, & tenens eſſoniatus nõ, ſi ad querelam petentis ſũmoneatur tenens quòd ſit apud turrim ad reſpondendum coram Iuſtitiarijs quare diem ſibi datum apud turrim non ſeruauit, ſi petens ſe tenuerit ad defaltã, reſpondere poterit tenens, quòd viſus non fuit legittimè factus, & perinde nõ-viſus, & ſic ꝙ nec potuit nec debuit ibi comparere, & ſic oportebit quòd hoc ꝑ viſores (cùm cõparuerint) terminetur. Item dicere poterit, quòd nõ neceſſe habuit ibi cõparere, quia tenens diem apud turrim non habuit cui deberet vel poſſet reſpondere, & ſicut videtur ſe defendere poterit a defalta. ¶2. Cùm autem per tales (vt prædictum eſt) fuerit languor adiudicatus, & viſus teſtatus ſine calumnia, & dies datus petenti apud turrim, tunc neceſſe erit eſſoniato ꝙ ſe teneat ad languorem, & obſeruet annum & diẽ apud turrim, & quòd in propria perſona ſua veniat (ſi poſſit) modo quo ſupradictum eſt, vel quòd pro ſe ſufficientem mittat reſponſalem, qui pro eo litem ſuſcipiat & defendat. Et tunc aut mittit reſponſalem aut non mittit. Si autem nec venerit nec reſponſalem miſerit, erit in defalta. Si autem reſponſalem miſerit apud turrim qui ſit ibi diem recepturus, & in iuditio cùm cõparuerit corã Iuſtitiarijs reſponſurus, audietur eius reſponſio quicunq; ſit ille, dũ tamẽ ſit maior. Et ſi forte nullũ miſerit, dũ tñ ſit aliquis apud turrim qui dicat ſe eſſe miſſum & diem recipiat ac ſi in iuditio vt reſponſalis reſpondeat, ſi de eius reſponſione iuditium faciẽdum ſit ſicut de duello vadiando & de magna aſſiſa ſummonenda, vel de aliquo quod ſit de ſubſtãtia negotij & per quod loquela debeat terminari, iuditium illud debet poni in reſpectu quouſq; per quatuor milites miſſos ad languidũ, ſciatur ſi talem miſerit pro ſe reſponſalem, & ſi ratam habuerit reſponſionem quam idem talis pro eo fecerit: & quòd ita fieri debeat, probatur in rotulo de termino ſ. M. anno Regis H.xv. incipiente xvj. in comitatu Salopp. Breue de mittendo.iiij.milites ad languidum ad audiendum &c. tale erit. ¶3. Rex vic. ſalutem. Mitte iiij. legales milites de comitatu tuo apud talem locum ad A. qui ſe in curia noſtra coram Iuſtitiarijs vel coram

nobis

nobis eſſoniauit de malo lecti verſus B. de placito terræ ad audiendum ſi idẽ A, ꝑ ſe miſit C.coram præfatis Iuſtic.noſtris corã nobis &c.vt reſpõſalem ſuũ ad audiendũ vel ad reſpondendũ eidẽ B.de eadẽ terra,& ſi ratã habuerit reſponſionẽ quam idem C.pro eo fecit in eodẽ placito, & ſimiliter ad audiendum ſi velit eundẽ C.in p̄dicto placito attornare in p̄dicto loco ſuo ad lucrãdum vel ꝑdendum, & venire facias corã præfatis Iuſtic. noſtris vel coram nobis &c.ad talẽ terminũ pręfatos quatuor milites ad teſtificandũ ea quæ a præfato A. ſuper præmiſſis audierint. Et habeas ibi nomina militũ & hoc breue Teſte &c. Qui ſi ad diem venerint, audiatur eorum teſtificatio, ſi autẽ nõ venerint, pocedatur cõtra eos ad defaltam quouſq; cõparuerint, ſicut ꝓceſſũ eſt ſupra cõtra quatuor milites miſſos ad languidum. Ille vero qui ſic eſſoniatus eſt ratam habeat reſponſionẽ ſi voluerit,& cõcedat quòd talẽ miſerit reſponſalẽ,& ita ſub nomine ipſiꝰ reſponſalis ꝓcedere poſſit, & terminari loquela. Si autem ratam nõ habuerit reſponſionẽ,adiudicabitur in defalta.Neceſſe eſt igitur ei ꝙ ratam habeat reſponſalis reſponſionẽ,& concedat ꝙ talem miſerat reſponſalẽ, & ſic poterit nomine ipſius reſponſalis tota ꝓcedere loquela & terminari, & poſt quamlibet apparitionẽ cùm dominus litis ratam habuerit reſponſionẽ ſuã.poterit ſe eſſoniare nomine proprio de malo veniendi,ſicut ac ſi eſſet in curia attornatus. Si autem ratam non habuerit reſponſionẽ, adiudicabitur in defalta. Oportet igitur de neceſſitate ꝙ illã ratã habeat, nihilominus tamen ſi in propria ꝑſona venire voluerit & reſpondere, bene poterit ſi voluerit, & tempus mediũ & aparitio apud terminũ ſaluabitur per præſentem reſponſalem. Si autem milites forte non venerint ad diem ſummonitionis,nec eſſoniatus reſponſalis, ſemper ſequatur verſus milites,& irrotuletur ſic defalta militum. Talis qui ſe facit reſponſalẽ talis optulit ſe quarto die verſus. A.B.C.D.milites miſſos &c.& ſic poterit terminari negotium &c.Et notandum in fine quòd ſi reſpõſalis apud turrim cõparuerit maturiùs quã deberet non nocebit languido, dum tamen reſponſalis cõparuit die legittimo. Si autem tardiùs,hoc nocebit eſſoniato. Si autem reſpõſalis maturiùs ſe obtulerit quàm deberet,& eſſoniatus die legittimo, ſiue reſponſalis venerit die legittimo,ſiue non,tenens ſaluabitur a defalta ſiue reſponſalem aduocauerit ſiue non. Si autem reſpõſalis venerit die legittimo,& eſſoniatꝰ in craſtino die, vel tertio,vel quarto die per reſponſalem, ſaluabitur tenens a defalta vt paulo ante dictum eſt. Et circa reſponſalem multa ſunt dicenda licet iſta ad præſens tempus dicta ſufficiant.

1 ¶ *Si plures ſint participes tenentes vnicum ius habentes qualiter procedendum in eſſonio de malo lecti. Cap. 15.*

DIctũ eſt ſupra ſi vnꝰ tenẽs ꝑ ſe ſe eſſoniauerit de malo lecti qualiter ꝓcedendũ ſit ĩ eſſonio,vel ꝙ ſi pluries ſe eſſoniauerit de malo lecti, & ſemel lãguorẽ habuerit ceſſabit eſſoniũ de malo lecti,& ꝙ ĩ toto placito nõ habebit niſi vnicũ eſſoñ nec habebũt niſi vnicum languorem. Nũc autẽ videdũ ſi plures ſint ꝑticipes tenẽtes vnicũ ius habẽtes,qualiter ſit

ſit procedendũ in eſſonio de malo lecti, poſt eſſoniũ de malo veniendi, & quotiẽs ſe eſſoniare poſſent, & quãdo ceſſabit eſſoniũ de malo lecti. Quotiẽs? & ſciendũ ꝙ ſæpius, poſt quãlibet apparitionẽ & diem legittimè in curia datũ, ſimul ſi voluerit, vel viciſſim poſt vnicã apparitionẽ donec oẽs habuerint ſua eſſonia. s. quilibet vnicũ de malo veniẽdi, & aliud de malo lecti, & tũc ſimul cõpareant ad reſpõdendũ, cùm autẽ aliũ diẽ receperint poſt diem datum de cõſenſu partium, vel poſt viſum petitum, vel warãtũ vocatum, habere poterit omnia eadem eſſonia, & eodem modo, & ſic ad quamlibet apparitionem donec terminetur loquela, & ita quòd nullus languor interueniat. Item cùm ſic ſe eſſoniauerint de malo lecti omnes ſimul, omnibus poterit adiudicari languor vel omnibus ſurrectio vel quibuſdam ſurrexio, & quibuſdam languor: ſi omnibus ſurrexio, tunc veniant omnes ſimul & reſpondeant, ſi autem non venerint omnes vel quidam, tunc fiat de omnibus ſicut ſupradictum eſt de vno, ſecundum quod cõparuerint vel non. Si autẽ omnibus ſimul adiudicatus fuerit languor, fiat de omnibus vt ſupradictum eſt de vno, ſecundũ quod omnes vel quidã languorẽ & diem ſuũ ſeruauerint vel nõ ſeruauerint. Si autẽ poſt vnã apparitionẽ & diem datũ viciſſim cõparuerint omnes & viciſſim ſe eſſoniauerint de malo lecti & viciſſim per eoſdem vel diuerſos milites fuerit eis languor adiudicatus, ſi plures ibi videantur eſſe languores, tam in primo caſu ꝗ in ſecundo, cùm omnes tenẽtes ſunt quaſi vnicũ ius habẽtes, erunt omnes languores accipiendi pro vno languore ꝓpter iuris vnitatẽ. Et cùm ſic omnes languorẽ habuerint ſimul vel viciſſim, ſicut prædictum eſt, vel ſaltem ex pluribus vnus, extunc nõ ante ceſſabit eſſonium de malo lecti in perſonis omnium vſq; in finem litis, ſicut ſupradictum eſt de vno tenente. Si autem quidam ex pluribus, vel vnus ſe primò eſſoniauerit de malo veniendi, & quidam præſentes ſint & quidam fecerint defaltam, eſſoniati diem habebunt per eſſonium ſuum. Illis autem qui præſentes fuerint dabitur idem dies, contra abſentes vero procedendum erit ad defaltam, ſecundum quod inferius dicetur de defaltis. Illi vero qui eſſoniati fuerint ad alium diem ſi voluerint eſſoniare ſe, poterunt de malo lecti. Et illi qui primo die diem ceperunt in iudicio, ad diem ſuum ſe eſſoniare poterunt ſi voluerint, vel comparere. Si autem compareant, bene poſſunt alium diem recipere, & ſic de die in diem donec eis conſtiterit de ſurrectione eſſoniatorum vel de languore, vt ſi languor fuerit adiudicatus & teſtatus, quòd tunc eundẽ diem recipiant cum petente, & apud turrim vt videtur, ne ſi ad bancum & in iuditio diem receperint per hoc diuidentur cauſæ continentia. Et cùm ſic diem receperint coram Iuſtitiarijs in banco apud turrim cum eſſoniato, competit eis vnicum eſſonium de malo veniendi apud turrim, vel coram Iuſticiarijs in iuditio, quòd ſi ibi non venerint nec ſe eſſoniauerint, poterunt eſſe in defalta ſicut ipſe petens. Si autem adiudicetur quòd infirmitas ſit in malum tranſiens, & quòd certus dies detur eſſoniato quòd compareat in iuditio ad diem illum, poſſunt alij qui priùs eſſoniati non fuerint incipere tunc primò eſſonia ſua vnus vel omnes ſimul vel viciſſim, vt ſupradictum eſt in principio. Et poterit vnus vel quidam amittere eſſonium

ſuum per tacitam renuntiationem. Eſto quòd A. comparuerit,& B. ſe eſſoniauerit de malo veniendi,& ad alium diem comparuerit,& A. ſe eſſoniauerit,cùm B.ab initio electionem habuerit veniendi vel eſſoniandi ſe de malo lecti,eligendo viam veniendi, tacitè renuntiauit eſſoniũ de malo lecti. Et vnde cùm ita comparuerit & diem receperit, ad alium diem non habebit eſſonium de malo lecti ratione eſſonij præcedentis de malo veniendi,propter interruptionem, eo quòd comparuit & propter tacitam renuntiationem. Et quia eſſonium de malo lecti imediatè non ſequitur eſſonium de malo veniendi. Et de eſſonio de ſeruitio domini regis interpoſito poſſit diſputari.Item nec eſſonium habebit ille ſic comparens de malo veniendi antequam omnes in iuditio comparuerint, quia habet omnia eſſonia ſua vel quod tantundẽ valet,ratione ſupradicta.Defaltam autem poſſunt facere omnes vel quidam illorum, ſecundũ quod de vno ſupradictum eſt. Et poterit vnus partem ſuam amittere per defaltam propter ſuam negligentiam, & alius ſaluare ſe a defalta per ſuam diligentiam, quia res quæ petitur licet communis ſit, patitur ſectionem & diuiſionem.De viro autem & vxore implacitatis non eſt ita, quia res vxoria diuiſionem non patitur inter virum & vxorem. Tota eſt enim vtriuſquè inſolidum,et non in communi,cùm ſint vna caro vir & vxor quãuis animæ diuerſæ.Et ideo ſi vnus ipſorum defaltam fecerit, vtriquè erit damnoſa.Et cùm defalta facta fuerit,capiatur terra in manum domini regis per paruum cape. Et ille qui defaltam fecerit, ſummoneatur quòd ſit ad alium diem auditurus iudicium ſuum, nulla facta mentione de eo ſiue ſit vir ſiue ſit vxor qui defaltam non fecit.Si autem vnus de pluribus moriatur antequam omnes comparuerint,cadit tota loquela.Si autem vnus infra ætatem, ſic remanebit loquela in ſuſpenſo vſq; ad ætatem.Si autem furioſus & dilucidis non gaudeat interuallis, ſic remanebit loquela vſq; ad mortem: quia ex quo ſemel animo & corpore incepit poſſidere,ſuperueniente furore nunquám deſinere poterit animo poſſidere.Si autem dilucidis gaudeat interuallis,expectabitur tempus quo ſe melius habuerit. De fatuo vero & ſtulto aliud erit, ſecundum quod inferius plenius dicetur in tractatu de exceptionibus.

1 ¶ *Si quis eſſoniatus fuerit in comitatu de malo lecti qualiter debeat eſſoniatus apparere & quando.* 2. *Breue de videndo eum qui eſſoniatur in comitatu de malo lecti.* Cap.16.

SI quis vero in com̃ eſſoniatus fuerit de malo lecti,illud idem obſeruari videtur in comitatu quod in curia domini regis.Et cùm languor ei fuerit adiudicatus infra annum & diem venire debet ad aliquem certum locum ad hoc deputatum per comitatum .s. caſtrum aliquod,& ibi oſtendere caſtellano quo die venerit, ſicut conſtabulario turris oſtenderet ſi placitũ eſſet apud weſt.in curia domini regis. Sed petens (vt videt̃) non habet neceſſe aliquem diem obſeruare in com̃, cùm languor fuerit adiudicatus & teſtatus,ſed obſeruet diem ſuum apud caſtrũ, ſicut faceret apud turrim ſi placitum eſſet in curia dñi regis.Et videndum eſt inter cętera vtrũ eſſoniaret ſe de malo lecti in eodẽ com̃ vbi terra eſt quæ petitur

vel in alio. Si autem in eodem com̃, tunc habet vic. poteſtatem mittendi quatuor milites ad videndum, etiam ſine breui, qui videant & teſtificent, & ita procedant in omnibus, ſecundum quod ſuperius dictum eſt de curia dñi regis de defaltis, & licentia ſurgendi, & omnibus alijs. Si autẽ extra com̃ fuerit eſſoniatus, tunc non habet vic. poteſtatem mittendi milites de com̃ ſuo in alium com̃, nec multo fortius milites de alio comitatu ad videndum, quia ad hoc non extenditur ſua iuriſdictio. Habet igitur petens neceſſe quòd ſibi perquirat per breue quòd eſſoniatus videatur per tale breue vic. directum vbi eſſoniatus iacuerit. ¶ 2. Rex vic. ſalutem. Mitte quatuor legales milites apud talem locum, ad videndum vtrum talis infirmitas qua A. eſſoniauit ſe de malo lecti verſus B. de placito terræ in comitatu tuo vel in alio com̃ tali ſit languor vel non. Et ſi ſit languor, tunc ponant ei diem a die viſus ſui in vnum annum & vnum diem quòd tunc ſit ad proximũ com̃. Et ſi conualuerit antequã viſus fact⁹ & teſtat⁹ fuerit, bene poterit com̃ dare licentiam ſurgendi eſſoniato, ſecũdum quod in curia dñi regis obſeruatur. Quam quidem ſi com̃ eſſoniato denegauerit, ad querelam ipſius poterit dominus rex in defectu com̃ licentiam ſurgendi dare. Et eodẽ modo ſi loquela fuerit in curia baroñ vel alterius qui curiam habet, poterit dñs rex licentiam dare ſurgendi in defectu curiæ ꝑ tale breue. Forma breuis ſupra, vbi petitur licentia ſurgendi & ſic incipit. Oſtenſum eſt nobis. In fine notandũ, quòd ſi eſſoniatus ad diem ſibi datũ ꝑ viſores non venerit, excuſari poterit a defalta ꝓpter caſus fortuitos, & legittima impedimenta interuenientia, ſi ꝓbentur, ſecundũ quod ſupra tactum eſt in parte, et inferius dicetur plenius de defaltis.

1 ¶ *De eſſonio de malo villæ.* 2. *Vbi non iacet eſſonium de malo villæ.* *Cap. 17.*

Eſsonium anomalum de malo villæ

EST etiam inter alia eſſonia eſſonium anomalũ, eo quòd nõ ſequitur regulam aliorum eſſoniorũ, quod dicitur eſſoniũ de malo villæ, vbi quis primo die in curia cõparuerit & ſe obtulerit, & ſine reſponſo eodem die receſſerit, ſi ꝓpter infirmitatẽ aliquã ſuperuenientẽ, a loco vbi hoſpitatus fuerit & receptus ſe tranſferre non poſſit, nec ad curiã venire, mittere debet ad curiam duos eſſoniatores qui re vera eſſoniatores dici non poſſunt, quia diẽ nõ recipiunt, ſed nuntij & excuſatores, qui in curia publicè ꝓteſtantur, quòd talis tali infirmitate detentus eſt in eadẽ villa, vel in alia tali vbi ꝑnoctauit quòd ad curiã venire non poſſit pro lucrari nec pro ꝑdere, & ſic recedant, & eodẽ modo mittat ſecũdo die duos, ſed alios a duob⁹ primis, & eodẽ modo tertia die ſed diuerſos a primis, & ſic excuſatur vſq; ad quartum, et quarto die mittantur ad infirmum ex parte Iuſtic. quatuor milites, ſi in curia vel in villa inueniantur, ad audiendũ quẽ talis loco ſuo attornare voluerit ad lucrandũ vel ꝑdendũ in loquela quæ eſt inter ipſũ & talẽ petentem. Si autẽ ipſum ibi inuenerint, capietur attornatus ſi ipſe perſonalitèr venire non poſſit. Si autẽ in villa tali nõ inueniat̃, & hoc teſtet̃ per quatuor milites, erit tenens in defalta, ac ſi eſſoniat⁹ eſſet de malo lecti. Sed nec omni cõpetit eſſoniũ iſtud nec omni loco. ¶2. In com̃ autẽ nõ iacet eſſoniũ de malo villæ, propter breuitatem temporis

temporis de die comit̃, & vbi non expectatur quartus dies, vt de termino ſancti Hillarij anno regni regis Henrici ſexto in comitatu Buck.de Alicia de Iarpmille & Petro de Imnere.Item nec coram iuſticiarijs aſſignatis ad aliquam aſſiſam vel iuratam capiendam,vel aliquid tale faciendum ad certum diem,vbi non expectatur quartus dies. Item nec in perſona alicuius attornati ſiue in comitatu ſiue in curia domini regis factus fuerit attornatus,quia licet milites mittantur ad eum,ipſe attornatũ facere non poſſit non magis quàm procurator procuratorem: vt de termino Paſchæ anno regni regis H.nono in comitatu Buck.de atturnato Henry de ſ.warerico qui ſe eſſoniauit apud weſt: de malo villæ ꝑ tres dies, et in quarto die(habito conſilio & tractatu inter iuſtitiarios)non fuit ei eſſonium de malo villæ allocatum,quia non potuit facere attornatum, etſi quarto die venire poſſet perſonaliter,tamen ſaluare non poſſet tres dies præteritos, et vnde dominus ſuus fuit in defalta, & capienda eſſet terra in manũ domini regis per paruum cape,eo quód in curia optulit ſe pro domino ſuo, & a iuſtic. qui recordum habent viſus fuit in curia. Item eſto quòd poſt eſſonium de malo lecti & languorem teſtatum per quatuor milites, fecerit quis defaltam antequam in curia comparuerit, eodem modo capienda erit terra in manum domini regis per paruum cape,ac ſi priùs iu curia comparuiſſet, quia diem ſibi datum per quatuor milites dedicere non poteſt non magis quâm ſi ei daretur in curia, quia in hoc habere debent recordum,nec mandabitur dies captionis ſicut per magnum cape, quia nunquã dicetur,quia non ſeruauit diẽ ſibi datũ per quatuor milites. Et ꝙ habent recordũ,& ꝙ contra ipſorũ recordũ defendi non poterit,nec ꝑ legẽ,nec ꝑ vnum audientẽ & vnũ intelligentẽ quin ſtetur eorũ recordo: habetis de Itinere M. de Pateſhull in comitatu Leyceſtr̃ de tempore regis Iohannis,ſed hoc fuit,quia eſſoniatus coram quatuor militibus cognouit ſe eſſe eſſoniatum, quod quidem defendere non potuit per legem contra eorum recordum, cùm ipſum in lecto inuenerint eſſonium non dedicentem: Si autem ſic eum non inuenerint,aliud erit.Eodem modo ſi quis extra iudicium coram iuſtitiarijs attornatum fecerit, licet in curia,ſi comparuerit & defaltam fecerit,capienda eſt terra in manum domini regis per paruum cape, ac ſi in curia comparuiſſet,quia ſummonitionem defendere non potuit cõtra recordum iuſtic.& eo ꝙ fecit attornatum,ꝑ conſequens cognouit ſe eſſe ſummonitũ,& ſecundum quod dicetur infra plenius de defaltis.

(.·.)

¶ Tractatus tertius Libri quinti, in quo tractatur de Defaltis.

(.·.)

1 ¶ De contumacibus & non venientibus ad iudicium poſt legittimam ſummonitionem. 2. Compenſatio defaltarum. 3. De excuſationibus non venientis. 4. Si legittime ſummonitus defaltam fecerit, breue quod vocatur magnum cape. 5. Natura & effectus breuis Magnum cape iuxta virtutem vocabulorum contentorum in breui. 6. Qualiter terra capta in manum domini regis per defaltam peti debeat per pleuinam. 7. Quid fieri debet in placito aduocationis poſt defaltam. 8. Qualiter defenditur ſummonitio & ſurſiſa per legem. 9. Si defalta facta fuerit qualiter ſit procedendum. 10. Irrotulatio poſt defaltam. 11. Breue de ſeyſina habenda poſtquam quis recuperauerit per defaltam. Cap. 1.

REdeamus igitur ad diem ſummonitionis in actione reali. Dictum eſt ſupra qualiter quis excuſatur ꝑ eſſonia ſi ad iudicium non venerit cùm fuerit ſummonitus legittimè: Nunc autem dicendum eſt de contumacibus & non venientibus ad iudicium, qualiter procedendum ſit contra eos in actione reali ſecũdũ quod fuerit ſimplex, mixta vel duplex. Et ideo vidẽdum quis dici debeat cõtumax & quæ pœna ſequat̃, cùm, quando res aliqua petitur immobilis per actionẽ in rem (cõtumax dici poterit ſiue reus latitet ſiue non) ad iudicium ſummonitus ſui copiã non fecerit nec defenſus fuerit. Latitare autẽ eſt ſi quis ſe turpiter occultauerit, & copiam ſui non facere eſt, quando reus id agit ne aduerſarius poteſtatem ſui habeat, licet præſens fuerit in curia. Et ſiue reus contumax fuerit ſiue non, ſufficit ad hoc quòd procedatur contra ipſum, ꝙ ſimpliciter abſens ſit ex quacunq; cauſa. Et vnde ſi primo die non venerit, nec ſecundo, nec tertio, nec quarto, tunc offerente ſe liti petente, quocunq; die venerit ante quartum diem, capiatur terra ſiue res petita in manũ domini regis propter defaltam non venientis, quam quidem captionem modica ſequitur pœna vel etiam nulla. Et vnde ſi reus venerit infra xv. dies poſt captionem & illam ꝑ pleuinam petierit, ſi ad diem ſibi datum in curia defendere ſe poſſit de defalta, ſi petens inde iudiciũ petierit reformabitur ei poſſeſſio, vt de principali reſpondeat. Sed quid ſi primo die non venerit tenens, & petens primo die ſe obtulerit & viſus fuerit a iuſtic. in curia qui habent recordum ſi petens in craſtino ſe obtulerit, ſi defaltam ſanare non poſſit, amittere poterit ſeyſinã. Et eodem modo ſi tertio die vel quarto.

¶ 2. Sed quid ſi neuter ipſorum comparuerit primo die, ſed vterquè in craſtino, tunc fiat compenſatio defaltarum, cùm pares ſint in culpa: vt ſupra dicitur. Et ſic fiat de alijs diebus vſq; ad quartum diem. Si autem impares fuerint, vt prædictum eſt, quòd aliquo die compareat petens, & tenens non, vel econtrario, tunc fiat eodem modo vt ſupra. Si autem primo die comparuerit petens, & tenens non: et in craſtino tenens, & petens

tens non,ſi tertio die comparuerint ambo, fiat inter eos vt ſupra dictum eſt compenſatio, & ſic ſemper vſquè ad quartum diem, & in quarto die, & vlterius,non niſi petens voluerit. Poterit tamen tenens, & eodẽ modo petens,excuſare ſe vſquè ad quartum diem,multis modis. Tenens.ſ. antequam in curia comparuerit ſi ſummonitionem defenderit & ſurſiſã, & eſſoniũ tam de malo veniendi q̃ de malo lecti,ſi forte fuerit interiecta, ſecundũ quod ſupradictũ eſt in tractatu de ſũmonitionibus. Itẽ excuſare ſe poterit vſq; in quartũ diẽ,& in quarto die, ꝑ rationabilia impedimẽta interuenientia:ſi fuerint ꝓbata:& etiã poſt quartum diẽ ſi infra quartum diẽ ꝑ nuntium legittime fuerit excuſatus qui impedimentum oſtenderit coram iuſtitiarijs in iuditio, quæ talia eſſe poſſunt. ¶ 3. Si quis per vim maiorẽ detentus fuerit,cui reſiſtere nõ poſſit, vt ſi captus fuerit & in priſona detentus,non tamen ob ſui culpã. Itẽ ſi inciderit in latrones qui eũ ligauerint,& ſpoliauerint,& detinuerint forte,ꝙ nuntiũ mittere nõ poſſit infra quartum diẽ,quo caſu poſt quartũ diem excuſabitur,dum tamẽ impedimentũ probetur. Itẽ excuſari poterit ꝑ inundationẽ aquarũ & tempeſtatem.Item ſi pons ſolutus fuerit, vel nauigium ſubtractum per fraudem petentis,dũ tamen ei obijci nõ poteſt ꝙ ire poſſit ꝑ circuitum, vel ꝙ alij eadẽ die qua tranſire debuit cõmode & ſine difficultate & abſq; periculo tranſierunt.Secus autẽ erit ſi cum periculo, quia nõ debet quis ſe in periculis & infortunijs exponere. Eodẽ modo poterit impedimentũ interuenire de niuibus, & glacie,& alijs multis modis.Si vero infra quartũ diẽ non venerit nec ſe excuſauerit,vt prædictũ eſt,ſiue ita fuerit impeditꝰ ſiue non,capiatur terra vel res petita in manũ dñi regis, propter defaltã, per viſum legalium hominum, et fiat talis irrotulatio petente ſe liti offerente.A.optulit ſe quarto die verſus B.de placito quòd reddat ei tantum terræ cum pertinentijs in tali villa vel aduocationem talis eccleſiæ, vel communiam paſturæ ad tot aueria quæ clamat vt ius ſuum verſus eum, vel:vt dotem ſuam, et ſic de alijs rebus omnibus quæ petuntur ex tali actione,& B.non venit,& ſummoneas &c.Iudicium &c. Terra vel talis res capiatur in manum domini regis, & dies &c. et ſummoneatur quòd ſit ad talem diem inde reſponſurus & oſtenſurus quare non fuit coram iuſtic.noſtris ad talem diem &c.per tale breue. Forma breuis talis eſt, quod dicitur magnum cape. ¶ 4. Rex vic.ſalutẽ.Cape in manũ nr̃am ꝑ viſũ legalium hominũ de comitatu tuo tantam terrã cũ ꝑtinentijs in tali villa, vel paſturam ad tot oues,vel talem aduocationem, quam A.de N. in cur̃ noſtra coram iuſtic.noſtris apud weſt:clamat vt ius ſuum verſus talem,ꝓ defectu ipſius talis, vel ſi dos petita fuerit, tunc dicatur ita:ſcilicet quam A.(quæ fuit vxor B.)in curia noſtra &c.clamat in dotẽ verſus C.pro defectu ipſius C. vel tertiam partem tantæ terræ cum pertinentijs &c. et ita de ſingulis rebus quæ petuntur per actionem in rem, ſecundum formam breuis originalis,& tunc ibi ſic. Et diem captionis ſcire facias iuſtic.noſtris apud Weſt:per litteras tuas ſigillatas.Et ſummoneas per bonos ſummonitores prædictũ C.ꝙ ſit corã eiſdẽ iuſtic.nr̃is apud weſt. inde reſpõſurꝰ,& oſtenſurꝰ quare nõ fuit corã eiſdẽ iuſtic.nr̃is apud weſt. ad talẽ diẽ ſicut ſũmonitꝰ fuit, vel quare non obſeruauit diẽ ſibi datũ ꝑ eſſoñ ſuũ ad talem

surſisa

Saber de def

Regula

Grand cape

talem terminum (ſi forte fuerit eſſoniatus & diem habuerit per eſſoniatorē ſuum.) Et habeas ibi ſummonitores, & hoc breue,& nomina eorū per quorum viſum hoc feceris Teſte &c. Et notandum quòd captio iſta in manum domini regis per magnum cape locum habet vbi quis defaltā fecerit antequàm in curia comparuerit vel attornatum fecerit quod tantundem valet. ¶ 5. Et quia ſcire non poterit quid ſequatur ex tali captione in manum domini regis,niſi ſciatur de virtute breuis & vocabulorū in breui contentorum, inprimis videndum eſt, quid ſequatur ex tali vocabulo ſiue dictione, cape in manum noſtram &c. et quid inde ſequatur,perpendi poterit manifeſtè ex præmiſſis paulò ante. Ad hoc autem, quod dicitur,per viſum legalium hominum, vt perpendi poſſit & teſtificari(ſi opus fuerit)ſi capta fuerit in manum domini regis, & per eorū viſum.Et ſi capta fuerit per eorum víſum,tunc quo die, quia in hoc habent recordum cui contradici non poterit,quantum ad hoc, ſecundum quod defalta facta fuerit ante apparitionem vel poſt, & ſecundum quod ſumonitionem teſtati fuerint vel non. Item continetur, pro defectu talis,ſine aliqua probatione,quia ſufficit ſola abſentia, licet non probetur ex qua cauſa,& licet excuſationem habuerit, tamen de excuſatione conſtare nō poterit iuſtic.antequàm tenens apparuerit,excuſationē ſuam ꝑtendēdo, præmittendo & probando,vt ſupra de excuſationibus. Item dies captionis indorſari debet in tergo breuis, vt per hoc, & atteſtationem militum ſciri poſſit quo die terra capta fuerit,& per conſequens ſi ad horam petita fuerit per pleuinam,quia peti debet per pleuinam infra quindenam poſtquam capta fuerit in manum domini regis: quód ſi antequam capiatur in manum domini regis petatur per pleuinam,vel poſt quindenam, nō petitur ad horam: et ideo peti poterit maturiùs, vel tardiùs quàm deberet. Debet petitio ſic irrotulari.Talis petijt per talem (ſi per alium petierit,q̃ per ſeipſum) tali die terram ſuam per pleuinam quæ capta fuit in manum domini regis,per defaltam quam fecit verſus talem, coram iuſtic. noſtris talibus tali die: et breue non habebit,nec aliud fiet, niſi quòd dicetur ei, quòd obſeruet diem ſuum in breui de captione contentum. ¶ 6. Videtur igitur per hoc quòd per talem pleuinam & diem receptum ꝑ ſe cùm in propria perſona petierit, & diem receperit ſecundum ſummonitionē per breue de captione,ſiue ſummonitus fuerit,ſiue non,quòd vlteri⁹ dedicere non poterit ſummonitionem ſi poſtea in iuditio defaltam fecerit s.poſt captionem.Si autem per alium quàm per ſemetipſū, videtur quòd fieri debet contrarium,quod defendi poſſit per legem, ſi primam & vltimam defenderit ſummonitionem. Captio vero ſimplex eſſe debet. Non enim debet per hoc tenens impediri quin omnium rerum & tenementorum illorum liberam habeat adminiſtrationem,ſiue ius habuerit in eiſdem ſiue non, quia ſi ſic non eſſet, potius diceretur diſſeyſina quàm diſtrictio. Et vnde ſi tempore quo res ſic fuerit in manu domini regis contingat eccleſiam aliquam vacare quod ſit de ꝑtinentijs, ad tenentē ſpectabit collatio,& non ad regē. Cûm autem ſic petatur per pleuinam, non erit ſtatim replegianda tenenti,antequam in iuditio comparuerit,& tunc ſciatur vtrum petens ſe tenere voluerit ad principale placitum vel ad defaltam.

faltam. Cùm autem ad principale placitum ſe tenuerit,ſic renunciat defaltæ,& erit defalta nulla,& res replegianda. Si autem ſe tenuerit ad defaltam,adhuc non erit replegianda,donec ſanauerit defaltam,quam ſi ſanare non poſſit,extunc erit ſeyſina petenti adiudicanda. ¶7. Dicitur in præcedenti,quód res petita capi debet in manum domini regis. Eſto igitur, quòd in placito aduocationis fieri debeat captio in manum domini regis,ſed cùm ius aduocationis incorporale ſit,& inuiſibile,nec tangibile,qualiter ergo capi poterit in manum domini regis quod videri nõ poterit nec tangi? Erit igitur officium vicecomitis in hac parte, quòd aſſũptis ſecum probis & legalibus hominibus vicinis,accedat ad eccleſiã cuiꝰ aduocatio petitur,& ibi publicè proteſtetur corã probis hominibꝰ q; ſeyſiat in manũ dñi regis eccleſiã illã, & ꝑ cõſequens ius aduocationis quod eſt in corpore eccleſiæ,licet illud ius ſit incorporale. Et cûm ceperit corpus in manũ dñi regis quod eſt viſibile & tangibile, ꝑ conſequens capitᷣ id quod eſt incorporale licet inuiſibile & nõ tangibile.Ius enim ſine ſubiecto vel corpore cui inſit eſſe non poterit.Et vulgariter dicitur, talis habet vel petit ius aduocationis talis eccleſiæ,& non talis manerij : et ideo non eſt neceſſe quòd maneriũ capiatᷣ, licet eccleſia ſita infra aliquod maneriũ,ſit de ꝑtinentijs eiuſdẽ manerij.Continetur etiam in breui de captione,quòd tenens ſũmoneatur quòd ſit reſponſurus de principali placito,& oſtenſurus &c.Ad quod ſciendũ, quòd ad talẽ ſũmonitionẽ nunq̃ ſequatur eſſoniũ,quia priùs oportebit tenentẽ reſpondere de defalta.Itẽ nec dies rationabilis propter contumaciã.s.xv.dierum,non magis quâm ad diſſeyſinã propter roberiã. Sũmonitores tamen venire debent coram iuſtic.ſi opus fuerit ad teſtificandã ſummonitionem. ¶ 8. Ad diem vero ſũmonitionis ꝑ breue de captione,aut venit tenens aut non venit,ſi autẽ venerit,tunc inprimis queratur a petente vtrũ ſe tenere voluerit ad principale placitũ,vel capitale,vel ad defaltã.Si autẽ ad capitale placitũ,tunc quaſi renuntians defaltæ, ſtatim & eodẽ die ad capitale placitum petenti reſpondebit.Si autẽ ſe tenuerit ad defaltã, tunc habet tenens neceſſe defendere ſũmonitionẽ & ſurſiſam,& ſimiliter aliquãdo tam eſſonia de malo veniendi q̃ eſſonia de malo lecti,ſi fuerint interiecta,vbi oportet quód diligens fiat examinatio ad cautelã. Si autẽ ſimpliciter defendat ſũmonitionẽ & ſurſiſam,& appareant ſũmonitores qui ſũmonitionem teſtẽtur, vbi priùs fuerit ſufficienter teſtificata,& qui more teſtiũ diligenter & ſeperatim examinati,& in oĩbus conuenientes, ſufficienter probauerint ſummonitionẽ,tunc demũ neceſſe erit tenenti propter præſumptionẽ teſtificationis ſũmonitorũ,ſũmonitionẽ defendere ꝑ legẽ, cùm nulla ſit ſũmonitio niſi cũ ſit teſtificata & probata.Nec erit (vt prædictũ eſt) terra replegianda antequã tenes legẽ fecerit,vel in lege facienda defecerit.Dabitur igitur partibꝰ alius dies de lege faciẽda, cùm tenens plegios inuenerit de lege facienda.Nec etiã poterit tenens attornatũ facere ad legẽ faciendã, cùm ipſe tenens legẽ vadiauerit,qd' ſi fecerit,niſi illam fecerit in propria perſona defaltam facit.Ad diẽ vero ſibi datum ad legem faciendam, poterit tenens ſe eſſoniare ſi voluerit, & petens eodẽ modo,eodẽ die, & viciſſim,ſi voluerit quia nõ liceti hac parte tenẽti qd'petẽti nõ licet nec ecõ uerſò.Ad diẽ vero legis,aut tenẽs facit legẽ ſuã,aut deficit in lege faciẽda.

Si

Si autem legem fecerit,tanquam excuſatus a defalta eodem die ad placitum principale reſpondebit. Sufficit enim ad dilationem & pro rationabili ſummonitione tenentis,tempus intermedium inter legem vadiatam & legem factam.Si autem in lege defecerit tenens, tunc amittet ſeyſinā, & petens ſeyſinam recuperabit,& tenens in miſericordia. Et habeat ille tale recuperare,quale habere debebit,& plegij de lege, ſecundum quoſdam,quieti erunt de miſericordia, quia ſufficit quòd eum habuerunt ad legem faciendam in curia, licet in lege facienda deficeret, ad ſimilitudinem plegiorum de ꝓſequendo. Sed ſecundum alios(& melius) omnes in miſericordia,quia non ſunt plegij inuenti ſolummodo ad veniendum ad curiam, niſi plegiatus id fecerit, ad quod faciendum plegios inuenerit.Queri poſſit inter alia cùm tenens ꝑ legem factam ſe defenderit a defalta,quare petens iacturam cauſæ ſuæ non incurrat.s. breue vel actionē, ſicut ipſe tenens ſeyſinam ſuam ſi de lege deficeret. Reſpondeo. Sufficit ei pro commodo propriæ ſeyſinæ reformatio. Eſto etiam quod tenens primo die ſummonitionis poſt defaltam & captionem terrę in manū domini regis non venerit,ſed ſecundo,tertio,vel quarto die, & petens primo die venerit,& ſe optulerit,& petat iudicium de vtraquè defalta,tunc habet tenens neceſſe vtramq; defendere, niſi forte ita ſit quòd perſonaliter poſt captionem terram petierit per pleuinam, quo caſu de facili defēdere non poſſit ſecundam ſummonitionem & diem a iuſtic. datum in ipſa replicatione, & ab eo recollectum & receptum. Si autem nihil ipſorū interuenerit,vel per alium petita fuerit quàm ꝑ ipſum, tunc vtramq; poterit defendere ſummonitionem,ſi vtraq; fuerit teſtificata & probata. Si autem neutra,tunc liberatur a defalta.Si autem vna tantum,tunc oportet quòd illam defendet eodem modo quo ſupra.Si autem vtraq;,& in probatione vtriuſq; defecerit,erit in defalta. Et eodem modo ſi in probatione vnius,& adiudicabitur ſeyſina petenti. Si autem vtramquè legem fecerit,reformabitur ei ſeyſina vt incontinenti reſpondeat.Si autem primā ſummonitionem defenderit & cognouerit ſecundam, erit in defalta niſi impedimentum illegittimum allegauerit & probauerit.Et quo caſu,quāuis impedimentum probatum fuerit vt legittimum, ſi terra capta in manum domini regis legittime non fuerit ad horam petita per pleuinam.

¶9. Redeamus ad iudicium poſt ſecundam defaltam, & captionem terræ,ſiue alterius rei,in manum domini regis, vbi tenens omninò non cōparuerit,nec ad primum diem,nec ſecundum,nec tertium,nec quartum, per ſe ipſum nec per nuntium,vt prædictum eſt,quo caſu non poterit excuſari defalta, & ideo ſequitur iudicium ſub hijs verbis. ¶ 10. A. qui præſens eſt.s.petijt verſus B. tantam terram cum pertinentijs in tali villa vt ius ſuum,& B. non venit & ſummonitus fuit aliàs & ſummonitio fuit teſtata vel non dedicta, & ita quòd terra capta fuit in manum domini regis per defaltam,quam idem B.fecit tali die & ipſe iterum ſummonitus ꝙ eſſet ad hunc diem,& non venit, & mandatum fuit vic. quòd mandaret diē captionis,& vic. mandauit, diem captionis & quòd ſummonit⁹ fuit, nec terra petita fuit ꝑ pleuinā,vel ſi petita fuerit, non fuit petita ad horā, & ideo conſideratum eſt quòd A. recuperet ſeyſinā ſuam,& B. in miſericordia

cordia,& fiat poſtmodũ irrotulatio iuditij ſub eiſdem verbis. A.optulit ſe quarto die verſus B. de placito tali &c.vt ſupra , & breue de facienda ſeyſina tale erit. ¶11. Rex vic.ſalutem. Scias quód A.de N.in curia noſtra coram iuſtitiarijs nr̃is apud talem locum,per cõſideratiõe eiuſdẽ curiæ noſtræ recuperauit ſeyſinam ſuam de tanta terra cum pertinentijs in tali villa, vt de iure ſuo, vel vt de dote ſua , verſus B. de N. per defaltam ipſius B. & ideo tibi præcipimus quòd ipſi A. de prædicta terra ſine dilatione plenariam ſeyſinam habere facias Teſte &c.Et ita fit miſſio in ſeyſinam quaſi ex ſecũdo decreto poſt captionem terræ in manũ domini regis, cùm illa captio ſit quaſi prima miſſio.

1 ¶*Quale competat remedium tenenti poſtquàm amiſerit per defaltam & vſqué ad quod tempus.* *Cap.2.*

CVm autem tenens ita amiſerit per defaltam, videndum ſi quod remedium competat ei qui ſic amiſit & quale.Et ſciendum quòd competit ei remedium, & recuperare per breue de recto omni tempore ſi placitare voluerit, quouſq; tenens poſuerit ſe in magnam aſſiſam,ita ꝙ quatuor milites ſummoniti fuerunt ad eligendum duodecem ſecundum quoſdam,& ſecundum alios quouſq; duodecem electi fuerint . De hoc autem contentio fuit inter veteres,& eodem modo (vt videtur) donec tenẽs duellũ vadiauerit,ſi duellũ elegerit : ad paria enim iudicatur ĩ multis magna aſſiſa & duellũ , & tunc vero deinceps non habebit quis aliud recuperare, quia abiudicabitur ſibi & hæredibus ſuis ſeyſina imperpetuum. Propter diſſenſum vero antiquorum non poterit teneri aliquod certum quid fieri debeat, ſi defalta facta fuerit cũm quatuor milites ſũmoniti ſint ad eligendum,cûm quidam dicant ſic,quidam contrarium.Sed tamen quod recuperare ſuum debeat habere in hoc vltimo caſu , ꝓbatur in rotulo de termino P.ãno regis H.decimo ſexto in com̃ Oxoñ,de Fray Pinchard,vbi ipſe nec hæredes ſui præciſè fuerint abiudicati , ſed quòd haberent tale recuperare quale habere deberent.Sed quòd nullũ habere debent poſtquàm duodecem electi fuerint, ſed ex toto abiudicantur,ꝓbatur in rotulo de termino ſancti michaelis anno regis Henrici quarto incipiente quinto in comitatu Buck.de Iohanne filio Rolandi.Et ad hoc concordant alij plures caſus.Itẽ habere poterit remediũ tenens qui amiſit, ſi fraudulenta deceptio petentis interuenit, vbi nulla omnino ſũmonitio facta fuit, mentitur tamẽ fieri, & hoc detecto nec captio aliqua nec abiudicatio per defaltam. Et ſi iudiciũ reddatur in hoc caſu pro petente, quicquid actum fuerit reuocabitur ſecundum quod ſuperius dicetur.Itẽ habebit tenens ſuum recuperare vbi in abſentia ſua cùm peregre ꝓfecturus fuerit abiudicata fuerit ei ſeyſina, cum ſummonitione pręuẽtus nõ fuerit, vt ſupradictum eſt. Sed per quale breue videndum,quia iuſtic.nõ ſunt in culpa,nec etiam petens, cùm hoc factum ſit per imperitiam ſummonitorum qui teſtati ſunt legittimam eſſe ſummonitionem. Via igitur melior eſt (vt videtur) quòd tenens dicat ſe eſſe iniuſte diſſeyſitum quãuis cum iudicio,quia iniuſte, eo quòd per iniuſtum iudicium . Et vnde

cûm petens qui recuperauit reſpõderit ad aſſiſã & ſeyſinã, vocare poterit curiam regis ad warantum, quæ quidem decepta fuit, per quam quidem poterit talis proceſſus & tale iudicium reuocari.

1 ¶ *Qualiter ſanatur defalta per ſeruicium dñi regis. 2. Breuia quæ excuſant per ſeruiciũ domini regis. 3. Qualiter excuſatur abſentia multis modis. 4. Si poſt defaltam capiatur dies amoris. 5. Quis poſſit remittere defaltam.* *Cap.3.*

Ante iudicium vero poterit defalta ſanari multis modis, ſicut iudiciũ cùm factum fuerit reuocari. Inprimis per ſeruicium domini regis, ſi in ſeruicio ſuo fuerit, ita quòd mittere non poſſit nec venire, quia ſeruicium domini regis nulli debet eſſe damnoſum, nec etiã ei ita ad commodum, quòd alteri ſit iniurioſum. Breuia autem de warrantia de ſeruitio domini Regis, ſub hac forma concepta ſunt. Varia ſunt enim genera defaltarum, aut fit defalta coram iuſtic. itinerantibus, aliquando pro communi ſummonitione, & aliquando pro placito terræ, quo caſu fiant breuia in hac forma. ¶ 2. Rex dilectis & fidelibus ſuis iuſtitiarijs itinerãtibus in tali comitatu ſalutem. Sciatis quòd talis fuit in ſeruicio noſtro tali die apud talẽ locum, ita quòd in itinere veſtro coram vobis eſſe non potuit tali die pro communi ſummonitione. Et ideo vobis mãdamus, quód occaſione communis ſiue generalis ſummonitionis coram vobis factæ de militibus & liberè tenẽtibus & alijs in itinere veſtro, ipſum talem non ponatis, nec poni permittatis in defaltam, quia abſentiam ſuam quoad hoc ei warrantizamus, vel aliter: quòd talis fuit in ſeruitio noſtro &c. vt ſupra, ita quòd coram vobis eſſe non potuit in loquela quæ eſt inter ipſum & talem de tanto terræ cum pertinentijs in tali villa. Et ideo vobis mandamus quòd propter abſẽtiam ſuam ad diem illum coram vobis non ponatur in defaltam nec in aliquo ſit perdens, quia diem illum ei warrantizamus. Et eodem modo quo dies warrantizantur, poterit terminus warrantizari ex cauſa, ſcilicet a tali die vſquè ad talem diem, & ſic maioris cauſæ occupatio excuſat aliquem & defendit a pœna contumaciæ, ſicut facit aduerſa valitudo, pœnam enim contumaciæ non patitur quẽ aduerſa valitudo, vel maioris cauſę occupatio defendit. Item ſicut locum habet warrantia per breue domini Regis in minoribus curijs coram iuſtitiarijs de curijs dñi regis, ita locũ habebit de curijs domini Regis in comitatu, vel in curijs baronum, vel aliorum qui curias habent de placitis & ſectis, & alijs quæ in comitatibus vel in curijs placitari poſſunt vel terminari, & tunc ſic. Scias quòd A. de N. fuit in placito, vel in quadam aſſiſa vel iurata (vel alia de cauſa, ſecundum quod neceſſitas exegerit) in curia noſtra coram iuſtitiar̃ noſtris apud talem locum tali die per præceptum noſtrum, ita quòd ad diem illum coram te in comitatu tuo eſſe non potuit, pro loquela quæ eſt in eodem comitatu tuo inter ipſum talem & talem de tanto terræ vel de qualicunq; alia re vel aliter ſi terminus warãtizari debeat. Scias ꝙ talis &c. fuit corã nobis in placito tali die, & in craſtino & tertio & quarto die vel a tali die vſq; ad talẽ vel

vel tali die ita quod tali die coram te eſſe non potuit, nec in craſtino ita quòd totum tempus computetur quo fuit coram iuſtic. in curia domini Regis & omnes dietę in veniendo verſus patriam, vt ſciri poſſit quòd ita legittima ſit excuſatio de toto tempore illo, & tunc dicatur: & ita quòd infra terminum illum coram te in comitatu tuo in tali placito eſſe non potuit. Et ideo tibi præcipimus quòd propter abſentiam ſuam infra terminum illum coram te in comitatu tuo non ponatur in defaltam, nec in aliquo ſit perdens, quia terminum illum ei warrantizamus. Vel aliter, quòd propter abſentiam ſuam ad diem illum vel infra terminum nõ ponant eum in defaltam, nec in aliquo coram te occaſionetur per quod ſit perdens, quia diem illum ſiue terminum illum ei warrantizamus. Teſte &c. & eodem modo ſcribatur balliuis curiarum. Et qualiter formari debeat breue ſatis perpendi poterit ex pręmiſſis. Item poſſunt iuſtitiarij ſcribere eodem modo vicecomitibus & balliuis curiarum nomine proprio, ſed tamen ex parte domini Regis hoc modo. Scias vel ſciatis &c. vt ſupra. Et ideo tibi vel vobis mandamus ex parte domini Regis, quòd propter abſentiam ſuam &c. vt ſupra. Et ſic excuſat magis adiutorium aliquem a defalta in iuditio minori. Et eodem modo excuſat conſimile adiutoriũ vel ęquale, vt ſi iuſtic. de banco ſuo nomine ſcripſerint iuſtic. itinerantibus, vel econtrariò: licet par in parem non habet imperium. Et tunc dicatur, A.B. & ſocij ſui itinerantes in tali com̃, vel iuſtic. de banco dilectis amicis & ſociis ſuis A.B. & ſocijs ſuis itinerantibꝰ in tali com̃ (ſecundum quod ſe ipſos velint pręponere vel poſtponere in mandato) & tũc, ſciatis vt ſupra. Et notandum quòd dñs Rex nec alius poterit aliquẽ ſic warantizare, vel defaltam ſanare, quód quis aliquid lucretur ab aduerſario per abſentiam, ſed quòd indempnis obſeruetur. Item nec quòd iudicium differetur de aliquo quod ſit contra pacem domini Regis, ſicut de vtlagaria, & huiuſmodi, ſicut de Richard Syward in comitatu Gloc. inter placita quæ ſequuntur Regem, anno regni ſui triceſimo tertio & ita obtinet quòd maior curia & æqualis excuſat & defendit a defalta, minor autem nunquam in maiori. ¶ 3. In fine notandum, quòd ſola abſentia facit contumacem, nec probari debet, licet ſufficit ſola abſentia niſi fuerit rationabiliter excuſata quód neceſſaria fuerit, & non voluntaria, ſecũdũ quod neceſſe ponitur ꝓ ineuitabili, & ideo neceſſitas excuſat nõ volũtas, ſcilicet non nolle, ſed impotentia per neceſſitatẽ. Neceſſitas autem aliquando præcedit ſummonitionem & excuſat a defalta, quãdoq; concomitatur ſummonitionem & quandoquè ſequitur & euenit poſt ſũmonitionẽ, & quandoquè prouenit excuſatio non ex neceſſitate. Procedit aliquando ſummonitionem neceſſitas & excuſat, vbi licet ſũmonitus fuerit quis legittime, ad domicilium tamen venire non poteſt, nec mittere, nec ſibi prouidiſſe poterit propter neceſſitatem præcedentem ſummonitionem, vt ſi ſe eſſoniare poſſet vel facere atturnatum, vt ſi ante ſummonitionem captus fuerit quis & impriſonatus, & ita in priſona arctatus quòd venire non poſſit, nec mittere, ſecundum quod cauſa fuerit Ciuilis vel criminalis. Item nec ſibi prouidiſſe, vt ſupradictum eſt

Item eodem modo ſi ante ſummonitionem effectus ſit non ſanæ mentis quòd ſummonitioni conſentire non poſſit nec ſummonitionem recipere. Item ſi tam graui infirmitate detentus ſit ante ſummonitionem quòd diſcernere non poſſit, nec aliud cogitare niſi ſit dolor & pœna. Item ſi in ſeruitio domini Regis detentus fuerit, non affectans fraudulenter illam neceſſitatem ſeruiendi, nec procurans, cûm ſic commode venire nõ poſſit, nec mittere nec ſibi prouidiſſe, excuſatur ex tali neceſſitate, & talis neceſſitas multotiens concomitatur ſummonitionem & præcedat, & iſta neceſſitas excuſat a defalta ſi probetur & a pœna, & impedit iudicium. Et ſi continuæ fuerint huiuſmodi neceſſitates ita quód infra quartũ diem poſt defaltam proponi non poſſint nec probari, & procedat iudicium conrra tenentem ; ſi poſt iudicium proponantur & probentur, iudicium & quicquid actum fuerit reuocabitur. Eodem modo excuſatur ſi quis peregrè profectus fuerit ante ſummonitionem quòd ſibi prouidere non potuit vt ſupra. Item eſt quædam neceſſitas ſuperueniens & ſequens ſummonitionem, vt ſi ſummonitus legittimè poſt ſummonitionem inciderit in caſus fortuitos, qui præuideri non poterunt, de quibus paulò ante dictum eſt. Et in quibus caſibus omnibus ſi petens docere poſſit impedimentum eſſe illegittimum & neceſſitatem non legittimam vel nullam, vel aliter eſſe quàm tenens propoſuerit: ex tali inſinuatione ſiue negatione, fit res dubia, quo caſu oportebit quòd veritas inquiratur, & ſecundum hoc fiat iudicium vel non defaltarum, vel ſi forte factum fuerit, reuocabitur vel tenebit. Sed quid ſi ante iudicium de defalta vel poſt, oſtenderit tenens breue domini Regis de warantia, quód fuit tali die in ſeruitio ſuo in forma ſupradicta, quôd eſſe non potuit coram iuſtitiarijs eodem die in iudicio, cûm forte in nullo ſeruitio domini Regis extiterit, quia viſus fuit eodem die coram iuſtitiarijs ſuis qui habent recordum, & inde contumaciter receſſit, ita quôd iudicium prçceſſit contra ipſum de defalta, vel quôd alibi fuit longe a loco vbi eſſe debuit in ſeruicio, quod petens ſit ſtatim paratus probare. Item etſi in ſeruitio fuerit, potuit ſibi ante ſeruitium prouidiſſe, vel ſi in ſeruitio fuerit nec potuit veniſſe nec ſibi prouidiſſe, tamen potuit miſiſſe, quia præſens fuit tota die cum ipſo Rege, quæro an tale teſtimonium ipſius Regis admittat probationem in contrarium, cùm petens excipiat (vt prædictum eſt) & paratus ſit probare exceptionem? videtur quôd ſic, quamuis tale teſtimonium ipſius domini Regis maximam inducat præſumptionem, vera tamen probatio debet vincere illum, quæ nulla alia erit, niſi quòd probetur dominum regem & conſilium ſuum per falſam ſuggeſtionem, eſſe deceptum, Rex enim decipi poſſit cùm ſit homo, deus autem nunquàm, cùm ſit deus. Et quo caſu cûm dominus Rex ſuper hoc fuerit interpellatus in eadem perſtiterit voluntate quôd velit tenentem eſſe defenſum cum iniuria, cùm teneatur iuſtitiam totis viribus defenſare, extunc erit iniuria ipſius domini Regis, nec poterit ei neceſſitatem aliquis imponere quôd illam corrigat & emendet niſi velit, cûm ſuperiorem

non

non habeat niſi deum, & ſatis erit illi pro pœna quòd deum expectet vltorem. Et ſi iuſtitiar̃ ſui neceſſitatem imponant Regi, quòd iudicium reddant in hoc caſu vel conſimilibus ita reddant iuditium, quod nõ pro iuditio, ſed quia dominus Rex ita vult, & inde ſequitur quòd iuditium potius voluntarium ſit quàm iuſtum ſi dici debeat iuditium. Et quicquid dicatur de facto Regis in eo quod eſt Rex, & perinde factum iudicium, diſputari non debet, nec factum a quoquam iudicari nec reuocari poterit, cùm ſit iuſtum. Si autem factum iniuſtum fuerit, perinde non erit factum Regis. Et cùm non ſit factum Regis quia iniuſtum, inde diſputari poterit, & factum iudicari, ſed idem emendari non poterit, nec reuocari ſine eo. Item notandum in fine quòd excuſatur contumacia & defalta ſine neceſſitate, ſola voluntate, cùm ſummonitus a non ſuo iudice venire non teneatur. Et excuſatur a defalta ante iuditium & poſt, cùm fuerit probata. Et eodem modo ſi procedat iuditium cum falſo procuratore, quia cum non ſuo iudice, vel falſo procuratore, iudicium nullum, controuerſia nulla. Item quia venire non tenetur, cùm nullam habeat ſummonitionem, vel minus legittimam. Et quo caſu non habet neceſſe venire vt reſpondeat de placito, ſed vt alleget & probet ſummonitionem nullam vel minus legittimam. Et eodem modo ſi peregre profectus fuerit ante ſummonitionem ſummonitione non pręuentus vt ſupradictum eſt. ¶4. In fine notandum quòd ſi poſt defaltam factam ante iuditium capiatur dies amoris, vel tranſlata ſit loquela ab vno iudicio ad aliud, ad inſtantiam & procurationem petentis, qui lucrari deberet per defaltam & hoc ſimpliciter, nulla facta mentione de defalta, videtur per hoc quòd petens tacitè renunciat defaltæ, & ideo ad defaltam vlteriùs regreſſum non habebit. Et ſi hoc non fuerit per petentem ſed per officium Iudicis vel ex voluntate Regis, vel ex neceſſitate aliqua, vel forte ad procuratiouem tenentis, aliud erit. Et ſi dies amoris capi debeat, expedit petenti quòd mentionem faciat de defalta, & quòd diem amoris capiat ſub tali proteſtatione, quòd ſi amor ſe non capiat, ſaluus ſit ei regreſſus ad defaltam, & durante placito & defalta in eodem ſtatu in quo fuit die quo dies amoris captus fuit, & ſi talis forte non fiat proteſtatio, & dies amoris effectum non habuerit, ſi tenens ad alium diem defaltam fecerit, vix illam ſaluare poterit. Idem erit ſi petens poſt defaltam ſe eſſoniauerit. ¶ 5. Et quærendum qnis poſſit remittere defaltam? dominus principalis, vel eius attornatus, vel warrantus cùm warrantizauerit. Et ſciendum quòd ille dominus principalis qui lucrari poſſit per defaltam: de atturnato vero, & warranto dubitari poſſet. Sed ſi remiſerint, videtur quòd tenet remiſſio, & ſibi imputari poterit qui tales elegit.

¶Si in actione

1 ¶ *Si in actione mixta facta ſit defalta. 2. Si in vno breui actio duplex. 3. Si petens defaltã fecerit & tenens venerit, ſi petens poſſit ſaluare. 4. Si petens non venerit nec tenens ſe eſſoniauerit. 5. Si vnus ex pluribus tenentibus qui tenent in communi defaltam fecerit & alius eſſoniatus fuerit, & tertius comparuerit. 6. Si particeps nominatus in breui ſequi noluerit vel non venerit ſummoneatur ad ſequendum ſi voluerit. 7. Si vir & vxor ſimul petant & alter eorum defaltam fecerit. 8. Si quis defaltam fecerit ante comparuerit ſi loquela tranſlata fuerit ad magnam curiam. 9. Paruũ cape ſi quis defaltam fecerit poſtquàm in curia comparuerit. 10. Forma breuis quod dicitur paruum cape. 11. Si quis defaltam fecerit in actione mixta. 12. Si duæ actiones quarum vna perſonalis & alia realis currant verſus vnum in vno breui. Cap. 4.*

SI autem actio mixta fuerit, & tenens defaltam fecerit ſicut in partitione hæreditatis, vbi participes & cohæredes agunt ad diuiſionem hæreditatis inter ſe, & quilibet actor, & quilibet reus, licet talis actio ſit tam in perſonam quã in rem, nullum fiat attachiamentum. De p̃ſona quamuis hoc fieri poſſet quadam ratione, eo quòd eſt mixta & in perſona, ſed capietur terra in manum domini Regis per magnum cape, vt ſupra, ſicut in proparte ſororum, vel alibi, vbi res patitur diuiſionem inter participes. ¶ 2. Si actio fuerit duplex in vno breui & vbi duæ cõcurrunt actiones ſcilicet in perſonam & in rem, primò quód quis ſit ad reſpondendum quo waranto teneat aliquam rem, & poſtea addatur in fine quam Rex clamat vt ius ſuum, vel eſchaetam ſuam, vel de antiquo dominico ſuo, vel de huiuſmodi, licet vtraq; actio invtilis ſit in ſe ſi ſubtiliter inſpiciatur quoad ſeyſinam conſequendam, tamen ſi tenens defaltam fecerit, & concurrat vtraquè diſtricto ſcilicet attachiamẽtũ eo quòd vna actio perſonalis eſt, & alia realis, tamen tenenda eſt illa diſtrictio quę magis ligat, & quę litem & litis protraxionem magis reſtringit, ſcilicet quòd capiatur terra in manum domini Regis per magnum cape, ſecundum quod ſuperius dicitur. ¶ 3. Eſto etiam quòd petens defaltam fecerit, & tenens venerit, & breue, offerente ſe liti tenente quarto die, recedet tenens quietus de breui illo, & petens in miſericordia. Sed ſi defaltam fecerit ante quartum diem in quarto die, vel poſt, ante iudicium defaltæ bene poterit ſanare defaltam ſuam, excuſationibus ſupradictis, & etiam ſi iuditium factum fuerit, reuocabitur, probata excuſatione, & etiam quouſquè in magnam aſſiſam ſe poſuerit ita quòd quatuor milites ſummoniti ſunt ad eligendum, vt ſupra de tenente, nõ enim licet in hac parte reo quod actori non liceat. Et quòd tenens remedium habere poterit de defalta & antequam duodecem eligantur, & poſt iudicium, probatur de termino Paſchæ anno Regis Henrici decimo quarto, de Paulino de wycheleſſe & Stephano de Fredewylle in comitatu Oxoñ in præſentia Stephani de Seygraue & Radulphi Ciciſtrenſis epiſcopi tunc Cãcellarij, & vnde Paulinus fuit petens, & ſanauit defaltam poſtquàm quatuor milites ſummoniti fuerunt ad eligendum duodecem prætextu ſeruicij domini regis. ¶ 4. Item ſi petens non venerit, nec breue ad primum diem, & tenens ſe eſſoniauerit cûm non ſit cui reſpondeatur, nec

autori-

autoritas,nec warrantus procedendi, non abſoluetur tenens omnino a iudicio,ſed dicatur ei quod eat ſicut venit.Et eodem modo fiat de eſſoniatore ſuo, ſi forte fuerit eſſoniatus.Et eodem modo ſi petens venerit vice verſa, & non breue,nec tenens:dicatur ei illud idem quod dicitur tenenti & eſſoniatori ſuo in caſu conſimili. Si autem petens & tenens venerint vel ſe eſſoniauerint ambo vel vnus eorum, tunc dari poterit alius dies, etiam ſi breue non venerit & dicatur petenti vel eſſoniatori ſuo,quòd ad alium diem faciat venire breue ſuum, & mandabitur vicecomiti ex parte Regis &c. Præſumitur enim eo quòd ambo apparent vel ſe eſſoniant, quód vicecom̄ ſuſceperit breue, & quòd tenens ſummonitus fuit, eo tamen excepto a præmiſſis quód ſi ambo præſētes fuerint petens & tenēs, & breue non venerit, ſi tenens ſe offerat, & petat iuditium,ſi debeat ſine breui reſpondere, quietus recedet de breui illo, ſi diem ſuum bene intellexerint. Si autem ambo errauerint, & maturiùs venerint quàm deberent,nihilominus tenebit ſummonitio & breue. ¶5. Item eſto quód vn⁹ petens plures implacitauerit tenentes, duos,vel tres,vel plures qui tenuerint in communi, & vnus eorum defaltam fecerit, & alius eſſoniat⁹ fuerit & tertius comparuerit, nullus ſine alio reſpondebit. Dabitur igitur alius dies ei qui præſens eſt perſonaliter,ei vero qui eſſoniatus eſt per eſſoniatorem ſuum, contra ipſum vero qui defaltam fecerit procedatur ad defaltam per magnum cape, vel paruum, ſecundū quod ante de defalta comparuerit in curia vel non.Et ita quòd non tota res quæ petitur capiatur in manum domini regis pro defalta vnius,ſed quatenus cōtingit portionem ſuam ſcilicet medietas rei petitę,vel tertia pars,vel quarta, ſiue in propria perſona litigauerit ſine per atturnatum, quia per defaltam atturnati amittit dominus litis, ſiue omnes atturnatum fecerint ſiue vnus, & bene poterit vn⁹ ex plurib⁹ per defaltam partem ſuam amittere ſine participibus ſuis, licet ſine eis ab initio non teneatur reſpondere. Et ſi omnes tenentes vnum fecerint atturnatum, per defaltam vnius atturnati poterunt omnes amittere. Item eſto quòd vnus ex pluribus participibus petentibus defaltam fecerit, & alij omnes in propria perſona comparuerint, vel eſſoniati fuerint, quæritur qualiter erit procedendum verſus abſentem? Reſpondeo,omnes qui præſentes ſunt vel eſſoniati habebunt alium diem, & ille qui abſens eſt ſūmoneatur quòd ſit ad eundem diem ad ſequendum cum talibus participibus ſuis ſi voluerint, per tale breue. ¶ 6. Rex vicecomiti ſalutem. Summoneas per bonos ſūmonitores A. quòd ſit coram iuſtic.&c. tali die ad ſequendum cum B.C participibus ſuis in placito quod eſt inter prædictos A.B. C. petentes & D.de N.tenentem de tanta terra cum pertinentijs in tali villa ſi voluerit. Et vnde idem D.dicit quòd non vult eiſdem B.C. reſpondere ſine prædicto A. & habeas &c. Teſte &c.Et ſi prædictus A. ad prædictum diem non venerit, nihilominùs procedant B. & C. de parte ſua ſi voluerint. Et quod de vno dicitur fieri poterit de pluribus, ſi ſequi voluerint. Sed quid dicetur de vno participe & cohærede, qui petit verſus participes & cohæredes ſuos partem ſuam cùm nihil habeat, & alij totum te-

tum te-

tum teneant, & ſecundum quod res partibilis fuerit ratione tenementi vel ratione rei tantum, vel ratione perſonarum, habere poterit tale breue de proparte verſus participes ſuos & petere partẽ ſuam, quia actio dicitur mixta, & ita conſequetur partem ſuam, quia aſſiſa mortis anteceſſoris, nec alia actio locum habebit, niſi actio de proparte, quæ inter cohæredes ius terminat & diſtinguit. Et quia ad quemlibet ipſorum participum, ſtatim & in momento poſt mortem anteceſſoris deſcendit ius merum, quod quidem non erit inter alios cohæredes, cùm non ſint partem capientes, quàmuis cohæredes, cûm totum ius merum tantum vni ex pluribus deſcendat, cûm hæreditas talis diuiſionem vel partitionem inter cohæredes non patiatur, & ideo ſemper vnus præfertur omnibus alijs, cûm ſit hæres propinquior multis rationibus vt ſupra. Et cùm in tali actione mixta plures ſũt qui teneãt, ſiue vnus petat ſiue plures, nullus eorũ qui tenẽtes ſunt reſpondebit ſine alijs ꝓpter contributionem. Si autem plures ſunt qui petant verſus participes, quilibet petere debet per ſe, & non in communi cum participe ſuo petente, quia nullus eorum petit niſi rationabilem partem ſuam.

¶ 7. Si autem vir petierit cum vxore rem vxoriam, ipſi participes dici non poterunt ratione ſupradicta, & defalta vnius vtriquè erit damnoſa ſiue teneãt ſiue petant. Et ſi tenentes fuerint, & per defaltam vtriuſquè vel alterius terra capta fuerit in manum domini Regis, & ita quòd fieri debeat iudicium de defalta, ſi vxor dicat virum ſuum mortuum eſſe, licet probationem vel ſectam ad manum ſuam non habuerit, iudicium remanebit in ſuſpenſo donec de veritate conſtiterit, & dabitur vtriquè eorum dies, & tunc probet vxor mortem, & petens vitam: vt de Itinere Abbatis de Radinge & Martini de Pateſhull tam in comitatu Surrey quàm Leyceſter de Hugone filio wilhelmi. Sed quare recurritur ad duas probationes cùm vna ſufficeret? Quia cûm vxor dicat vxorem eſſe mortuam, ex tali proteſtatione non oritur niſi leuis præſumptio, & ſi ſtatim contra ipſam non excipiatur quòd viuat, tenetur in hoc caſu probare dictum ſuum. Et ſi in probatione defecerit petens recuperabit, & vxor poſtea tale habeat recuperare quale habere debebit. Si autẽ petens contra dictum vxoris excipiendo dicat, quòd viuat, propter leuem præſumptionem quæ oritur ex dicto vxoris, probet petens contrarium, ſcilicet exceptionem ſuam, ſcilicet vitam. Et in qua ſi defecerit cadit breue, & tenebit actio in perſona vxoris. Et vnde videtur quòd cûm vna probatio ſufficiat non eſt recurrendum ad duas.

¶ 8. Videndum eſt inter cætera quando locum habere debeat breue quod dicitur magnum cape, & breue quod dicitur paruum cape eodem modo. Et regulariter verum eſt, quòd in omni caſu vbi quis ſummonitionem ſibi factam dedicere poterit, & defendere per legem ſcilicet antequàm quis in curia comparuerit, ſcilicet in principio litis ſi loquela fuerit in curia domini Regis, vel alibi in comitatu vel in curia Baronum, vel aliorum qui curiam habent. Item ſi loquela a comitatu transferatur ad curiam domini Regis, licet quis in com

comitatu ſe prius poſuerit in magnam aſſiſam, ita quòd quatuor milites ſummoniti ſunt ad eligendum xij.& tenentes in curia domini Regis defaltam fecerint poſt ſummonitionem eis factam per pone, tunc capiatur in manum domini Regis per magum Cape: vt de vltimo itinere M. de P. in comitatu Kanc.anno Regis H.xij. de Ingeriano de Shoford qui placitauit in curia per breue de recto. Et ideo quia diu placitaſſet in comitatu quæ eſt vna curia, nunquam tamen comparuit in curia domini Regis quæ eſt alia curia, & ideo defendere poterit ſummonitionem & ſurſiſam,& diem datum contra recordum comitatus per legem. Sed quid ſi a curia baronis vel alterius propter defaltam, quia forte rectum tenere nolunt vel non poſſunt, ſed probata defalta vel conceſſa dederit ſeruiens domini Regis partibus diem ad comitatum, ſi tenens defaltam fecerit, capietur terra eodem modo in manum domini Regis quaſi per magnum Cape, quia teſtata ſummonitione per ſeruientem, poterit tenens illam defendere per legem. Idem (vt videtur) ſeruari poterit vbi omnes loquelæ in bãco propter iter Iuſtitiariorum vel alia de cauſa poſitæ fuerint ſine die, & iterum reſummoneantur, ſi tenens poſt reſummonitionem defaltam fecerit, videtur quòd captio fieri debeat per magnum Cape, quia talem ſummonitionem defendere poterit tenens per legem, ex quo in curia diem non habuerit poſtquàm loquela poſita fuerit ſine die, & ita obſeruetur in omni caſu ad quamlibet nouam reſummonitionem. Sed videtur quaſi contrarium, vt ſi cui baſtardia ſic obiecta fuerit, quòd tranſmittatur inquiſitio de baſtardia vel legittimitate ad curiam Chriſtianitatis, & facta inquiſitione remittatur inquiſitio ſtatim ad curiam Regis, partes & loquela quæ poſita fuit ſine die propter obiectionem baſtardiæ, reſummoneantur quòd ſint ad audiendum iuditiũ, quo caſu ſi tenens non venerit, capiatur in manum domini Regis ꝑ paruum cape, ſcilicet & quòd partes ſint audituræ iuditium ſuum, & poterit eſſe ratio diuerſitatis, quòd ex quo quis ſe probauerit legittimum vel aduerſarium ſuum ad baſtardum, nihil ſupereſt faciendum niſi tantum iuditium, quod non eſt in alijs caſibus. ¶9. Paruum cape tunc locum habet cùm quis in iuditio ſemel comparuerit, & diem habuerit coram Iuſtitiarijs quocunque tempore vel quacunque ratione, ita quòd diẽ & ſummonitionem ſequentem dedicere non poſſit nec defendere per legem, vel ſi fecerit tenens aliquid per quod præſumi poſſit quòd ſuſceperit ſummonitionem, vt ſi cùm ſũmonitus fuerit, atturnatum fecerit in loquela per quam ad curiam ſummonitus fuerit, vel quid tale, exinde vero ſummonitionem dedicere non poſſit, ſecundum quod inferiùs dicetur de defaltis poſt apparitionem. Et generaliter verum eſt, quòd locum habet captio in manum domini Regis per paruum cape, vbi quis defaltã fecerit in placito poſtq̃ in curia cõparuerit, ſiue vnus implacitatus fuerit ſiue plures, cũ hac tamen diſtinctione, ꝙ ſi plures implacitati fuerint cohæredes, vel alij participes qui tenuerint in cõmuni, ſi omnes ſimul defaltam fecerint poſtq̃ ſimul & ſemel in iuditio cõparuerint, vel viciſſim omnes, oẽs amittunt, & fiat paruũ cape de omnibus. Si autem vnus ipſorũ tantũ, duo vel plures eſſoniati fuerint primo die ſummonitionis, & quidam eorum de-

ſeruiens dñi regis

petit cape

ſaltam fecerint, & quidam eorum comparuerint, capiatur terra in manũ domini Regis de terra quam tenent in communi pro defalta abſentium, pro rata cuiuſlibet qui abſens eſt per magnum cape, & dabitur præſentibus dies, & ad quem diem ſi nõ venerint cùm diem habuerint in iuditio quẽ dedicere nõ poterunt, capiatur de terra communi in manum domini Regis per paruum cape pro rata, ſcilicet pro ea parte quæ ſingulos eorum qui abſentes ſunt contingit & non tota, quia hæreditas & res communis recipit partitionem & diuiſionẽ inter participes & cohæredes. Sed de viro & vxore non ſic, cùm res vxoria partitionem vel diuiſionem non recipiat, cùm vir & vxor ſint quaſi vnus ſanguis & vna caro & vnum corpus, nihil enim habet vxor quod non ſit viri. Et vnde cùm implacitati fuerint primo die ſummonitionis, antequam comparuerint vterque fecerit defaltam, tota terra capiatur in manum domini Regis per magnum Cape, & idem erit ſi vnus eorum defaltam fecerit, licet alius comparuerit vel ſe eſſoniauerit. Si autem vterque defaltam fecerint poſtquàm comparuerint, capietur terra in manum domini Regis per paruum Cape, & idem erit ſi vnus eorum defaltam fecerit, quia defalta vnius vtrique erit damnoſa. Item eſto quòd vxor antequam comparuerit primo die defaltam fecerit, & vir comparuerit, capietur terra in manum domini Regis per magnum Cape, & ipſa ſummoneatur quòd ſit ad alium diem, & vir habebit eundem diem, ad quem diem ſi vir defaltam fecerit & vxor venerit, tunc primò vidẽdum an vxor ſanare poſſit defaltam per legem vel alio modo. Si autem defaltam ſanare non poſſit, tunc amittet vterque per defaltam mulieris ſtatim, nec erit vir ſummonendus quòd ſit auditurus iuditiũ, ſi autẽ defaltam ſanauerit, non obſtante abſentia viri reſtituetur ei terra quæ capta fuit in manum domini Regis per magnum Cape, ꝑ defaltam ſuam. Et ſi vir ſuus infra quartum diem non comparuerit, offerẽte ſe liti petente quarto die verſus eum, iterum capietur terra in manũ domini Regis per defaltã viri ꝑ paruũ cape, & ipſe ſummoneatur ꝙ ſit auditurus iuditiũ ſuũ, & vxor habeat eundem diem. Forma breuis talis eſt.

¶ 10. Rex vic. ſalutẽ Cape in manũ noſtrã tantã terrã, vel aduocationẽ talis eccleſię, vel paſturã ad tot oues, cũ ꝑtinẽtijs in tali villa quã A. de N. in curia noſtra corã iuſtitiarijs noſtris clamat vt ius ſuũ verſus B. pro defectu ipſius B. vel ſic: clamat vt ius ſuũ verſus B. & C. vxorẽ eius ꝑ defectu ipſius B. vel ꝑ defectu ipſius C. vel ſic: ſi plures ſint participes veluti tres, capiatur tertia pars terræ quæ tenetur ĩ cõmuni, & dicatur: tertiã partẽ quã talis clamat &c. vt ſupra. Item ſi dos petatur, tunc ſic: tertiã partem terræ cũ ꝑtinentijs in N. quã A. quæ fuit vxor B. clamat in curia noſtra &c. vt dotẽ ſuam verſus C. ꝑ defectu ipſius C & huiuſmodi, ſecundũ diuerſitatẽ placitorũ, & tunc dicatur. Sũmoneas per bonos ſummonitores prædictũ C. ꝙ ſit &c. ad talẽ diem auditur᷒ inde iuditiũ ſuũ, & habeas ibi ſũmonitores & hoc breue Teſte &c. Et ad quẽ diẽ ſi omnino nõ venerit, expectabitur quartus dies, & quarto die adiudicetur petẽti ſeyſina, ita ꝙ efficiatur verus poſſeſſor, & tenens habeat tale recuperare quale habere debebit, & idem erit ſi tenens venerit & defaltam ſanare non poſſit. Cùm autem non venerit, ſic fiat irrotulatio. A obtulit ſe quarto die verſus B. de

tali

tali placito &c.& B.nō venit & alias fecit defaltam in curia poſtq̄ cōpa-
ruerit in curia,vel poſtq̄ diem habuerit in banco,vel poſtq̄ petijt viſū vel
vocauit warantū, & ita ꝙ terra capta fuit in manum domini Regis & ipſe
ſummonitus ꝙ eſſet ad hunc diē auditurus iuditiū ſuū, ideò cōſideratum
eſt ꝙ A. recuperet ſeyſinā ſuā & B.in miſericordia. Si autē ille qui defaltā
fecit pſens fuerit primo die & excuſationē nō habuerit, nec warantū, tūc
variatur irrotulatio ſic. A.petijt verſus B. tantā terram cum pertinētijs in
tali villa,ita quod B.habuerit diē poſtq̄ in curia cōparuerit, ad quem diē
nō venit, nec ſe eſſoniauit & ita ꝙ terra capta fuit in manū domini Regis
& ipſe ſummonitus ꝙ eſſet ad hunc diē auditurus inde iuditiū ſuū.Et ipſe
nūc venit, & nō poteſt ſanare defaltam.Ideo conſideratum eſt ꝙ A.recu-
peret ſeyſinā ſuā, & B.in miſericordia, & fiat breue de ſeyſina habenda in
cōmuni forma breuiū de defaltis. Sed quid ſi ille tenens qui recuperare
deberet per talem defaltā in curia nō cōparuerit ad diē ſuū, ſed defaltam
fecerit,primo,ſecundo,tertio,quarto die,& tenens præſens fuerit,petens
amittet breue ſuū ꝑ defaltam ſuā,& tenens retinebit terram ſuam quam
amiſſurus eſſet per defaltam ſuā : vt de termino ſ. M.anno Regis H. iij.in-
cipiente iiij.circa mediū rotuli.Si autem neuter illorū venerit,tunc(facta
cōpenſatione defaltæ ad defaltā) petens ad alium diē quādo voluerit ꝑ
defaltam tenentis obtinebit. ¶11. Actiones vero mixtæ quæ ſunt tam
in rem q̄ in perſonā,& vbi vterq; actor vterq; reus,ſed ille actor qui primò
ꝓuocauerit ad iuditium ſicut inter cohęredes & participes vbi particeps
petit rationabilem partem ſuā verſus cohæredem & participem,ſicut vbi
hæreditas partibilis ſit,vel ratione rei vel ratione ꝑſonarum. Item vbi res
communis partibus ſit inter alios participes qui non ſunt cohæredes, &
vnus agat verſus participē ꝙ res cōmunis diuidatur. Item ſi inter vicinos
contentio ſit de finibus agrorū, & vnus vicinorū petat ꝙ fiant rationabi-
les diuiſæ inter ipſum & vicinū ſuum, omnes iſtæ actiones mixtæ connu-
merari debent inter actiones quæ ſunt in rem, & non quæ ſunt in perſo-
nam. Et ideo ſi quis in ijs tribus actionibus,vel conſimilibus,defaltam fe-
cerit , procedatur contra ipſum ſicut proceſſum eſt ſupra contra eos qui
defaltam fecerint in actione reali.Et ideo in omni actione vbi duæ cōcur-
rant diſtrictiones,videlicet in rem & in perſonam, illa diſtrictio tenenda
eſt quæ magis timetur & magis ligat. ¶12. Cùm autem duæ actiones ſub
vno breui comprehendātur quarū vna in perſona & alia in rem,vt ſi quis
ſummoneatur ꝙ ſit ad oſtendendum quo waranto tenuerit talem terram,
& poſtea adiungat, quam dominus Rex clamat eſſe eſchaetam ſuam ,vel
de antiquo dominico ſuo, cùm hic duæ concurrant diſtrictiones, illa te-
nenda eſt quæ magis ligat, ſecūdum quod ſupradictum eſt, ſcilicet ꝙ terra
capiatur in manum domini Regis,(licet quidā faciant contrariū.) Si autē
in diuerſis breuibus de qualibet iſtarū fieret mentio per ſe, ſi in breui quo
waranto fieret defalta , procederetur ad attachiamētum,& non ad cap-
tionem terræ, & de alio breui econuerſò. Si quis igitur impetrauerit
breue quo waranto, vel quo iure quis terram tenuerit ſine aliqua adiec-
tione,nihil poterit petens conſequi per tale breue vel per talem actionē,
quāuis warantum non habuerit tenens nec ius aliquod,nihil cōſequi po-

 terit

terit petens per tale breue, quia probato quòd tenens nihil iuris habeat, non tamen probatur per hoc quòd petens ius habeat, & antequã petens aliquid ſibi perquirat, alio breui, & alia actione opus erit. Sed tamẽ quãuis inciuile ſit cogi poſſeſſorem titulum ſuæ poſſeſſionis dicere per breue quo iure, vel quo waranto: tamen valet ad hoc vt petens ſcire poſſit vtrũ tenens teneat pro hærede vel pro poſſeſſore, & per hoc qua actione debet experiri, pro hærede autem poſſidet qui putat ſe hæredem eſſe, pro poſſeſſore vero qui nullo iure rem hæreditariam vel totam hæreditatem ſciens ad ſe non pertinere poſſidet.

1 ¶ *Partibus in iuditio comparentibus qualiter petens proponere debet intentionem ſuam de modo narrandi.* 2. *De articulis quibus vti debet in narratione.* 3. *Qualiter breue de recto limitetur.* 4. *Quòd tenens poterit mutare intentionem ſuam in parte.* Cap. 5.

POſt eſſonia & dilationes, vel ad primum diem ſummonitionis per breue de recto in iuditio comparentibus tam petente quàm tenente, petens actionem qua agere velit & intentionem ſuam proponere debet coram Iuſtitiarijs, vt per hoc ſpeciem futuræ litis demonſtret. Et audito breui de recto, ſecundum quod fuerit clauſum vel apertum, dicat ſic petens vel eius aduocatus, in pręſentia Iuſtitiariorũ pro tribunali reſidentium: hoc oſtendit vobis A. quòd B. iniuſtè ei deforciat tantum terræ cum pertinentijs in tali villa, & ideo iniuſte, quia quidam anteceſſor ſuus nomine C. fuit inde veſtitus & ſeyſitus in dominico ſuo vt de feodo, & in iure tempore H. Regis aui domini Regis, vel tempore Regis Richardi auunculi domini Regis, vel tempore Iohannis Regis patris domini Regis, tempore H. Regis qui nunc eſt capiendo inde expletia ad valentiã quinque ſolidorũ vel dimidij marcæ, ſicut in bladis, pratis, redditibus, & alijs exitibus terræ, & de prædicto C. deſcendit ius terræ illius vel deſcendere debuit (ſecundum quoſdam) cuidam D. vt filio & hæredi & de prædicto D. cuidam E. vt filio & hæredi, & de prædicto E. iſti A. qui nunc petit vt filio & hæredi, & quòd tale ſit ius ſuum, offert diſrationare per corpus talis liberi hominis ſui, vel alio modo ſicut curia conſiderauerit. Non enim ſufficit ſimpliciter proponere intentionem ſuam ſic dicendo, Peto tantam terram vt ius meum, niſi ſic illam fundauerit quòd doceat ad ipſum ius pertinere, & per quam viam & per quos gradus ius ad ipſum debeat deſcendere. ¶ 2. Item cùm agat per breue de recto ad vtrunque ius conſequendum, ſcilicet tã ius poſſeſſionis q̃ proprietatis, de ſeyſina talis anteceſſoris, non ſufficit ſi dicat quòd talis anteceſſor ſuus fuit ſeyſitus in dominico ſuo vt de libero tenemento tantum, vel in dominico ſuo vt de feodo tantum, niſi doceat quòd in dominico ſuo vt de feodo, quod ſub ſe continet liberum tenementum, & totum ius poſſeſſorium niſi dicat & adijciat, & iure, quod ſub ſe cõtinet ius ꝓprietatis. Item nõ ſufficit iſta duo iura ſimul comprehendere, ſcilicet ius poſſeſſorium & ꝓprietatis, ſicut dreit dreit, niſi anteceſſor talis tenuerit terram illam in dominico ſuo, quia non ſufficit ſi

tantum

tantum in ſeruicio ad hoc quòd ille qui petit de ſeyſina tali aliquid per tale breue acquirere ſibi poſſit in dominico, quia talem ſeyſinam petit heres, qualem habuit anteceſſor, nec variare poterit, licet contingat aliquādo quòd quis per breue de recto partim poſſit petere in dominico & partim in ſeruicio, quod non erit de ſeyſina & facto anteceſſoris, ſed de facto & feoffamento iniuſte deforciantis, vel alicuius ſui anteceſſoris. Et quo caſu, cùm petens petat in ſeruicio quod habere poſſit in dominico, ſibi poſſit imputari, ſecundum quod inferius dicetur plenius. Item non ſufficit ſi dicat quòd anteceſſor ſuus fuit ſeyſitus vt de feodo & iure & in dominico ſuo, niſi adijciat quòd expletia ceperit, quia licet quis liberum tenementum habere poſſit & feodum ſine expletijs in cauſa poſſeſſionis, ſecundum quod videri poterit ſuperiùs in intentione querentis & petentis in aſſiſa nouæ diſſeyſinæ, & mortis anteceſſoris: non tamen debet eſſe ita momentanea ſeyſina proprietatis quin capiantur expletia. Et ideo ſi non fiat mentio de expletijs, cadit actio petentis. Item adijcitur in narratione, tempore talis Regis, certum enim oportet exprimere tempus, & certum Regem de cuius tempore loquatur. Et de tenera ſeyſina & momentanea ſine vſu & expletijs nunquàm competat actio per breue de recto ſuper proprietate: ſed tantum aſſiſa nouæ diſſeyſinæ de diſſeyſina propria, vel aſſiſa mortis anteceſſoris de ſeyſina anteceſſoris, & qui aſſiſas omiſerit in hoc caſu & proceſſerit ad breue de recto ſuper proprietate, omnino amittet ſine recuperatione. ¶.3. Quia breue de recto ſicut alia breuia infra certum tempus limitatur, non enim excedit tempus Regis Henrici aui domini Regis. Et eſt ratio, quia vltra tempus illud non poterit quis aliquid probare, licet ius habeat in re: cùm nullus aliquid probare poſſit vltra tempus illud ex quo loqui non poterit de viſu ſuo proprio, vel de viſu patris ſui qui ei iniunxit quòd teſtis eſſet ſi inde audiret loqui. Et vnde ſi quis loqueretur de tempore Henrici Regis ſenis, amittere poſſit propter defectum probationis. Item ideo fit mentio de tempore certi Regis, quia ſi nunquàm tempore talis Regis fuit anteceſſor in ſeyſina, quamuis tēpore alterius Regis, amittere poſſet petens per errorem ac ſi anteceſſor talis nunquàm inde eſſet in ſeyſina. Et vnde cùm quis poſt talem errorem inde ſe poſuerit in magnam aſſiſam, dat aliquando tenens de ſuo pro habenda mentione de tempore. Vel ideo fit mentio de tempore, quia talis anteceſſor tempore talis Regis non fuit in rerum natura, vel quia prius mortuus, vel tunc non natus. ¶.4. Cùm autem per errorem aliquando fiat mentio de tempore indebito, ſi ipſe petens errauerit, poterit intentionem ſuam mutare & errorem reuocare, & loqui de tempore alterius Regis vſquè ad litis conteſtationem, ſcilicet quoùſquè fuerit præciſe reſponſum intentioni petentis, & ita quòd tenens ſe poſuerit in magnam aſſiſam, vel defenderit per duellum. Vlterius autem nequaquàm, cùm facta fuerit mentio de tempore. Et de hac materia inter placita quæ ſequuntur Regem Anno viceſimoquarto de Domino Rege & VV. de S. Iohanne in comitatu South. Item non multum refert ſi de quantitate expletiarū fiat mutatio

Expletia
ſeyſina momentanea
tenera ſeyſina
limitation

tatio intentionis. Item fit mentio de tempore pacis pro aliquo tempore guerrino ſicut de tempore Regis I. quia de ſeyſina anteceſſoris tali tempore acquiſita loqui non conuenit, quia poſt guerram recuperauerunt illi qui per guerram fuerit diſſeyſiti talem ſeyſinam qualem habuerunt in initio guerræ, cùm per vim & iniuſtè eſſent diſſeyſiti. Per vim & iniuſte dico, quia multi ab hoſtibus capti ſunt in bello, & terram dant pro redemptione ſua & talibus non ſubuenitur, niſi per actionem quòd metus cauſa, ſi forte metus interuenerit. Et etiã ſũt plures qui tali tempore gratis dant ſine aliqua violentia vel metu, & talis donatio non reuocatur. Item non ſufficit quòd petens intentionem ſuam ſic proponat & fundet, niſi ſic fundatam probauerit, & dicatur in fine intentionis fundatæ. Et quòd tale ſit ius ſuum offert diſrationare per corpus cuiuſdam talis liberi hominis ſui, & talis nomine, qui hoc paratus eſt diſrationare per corpus ſuũ, ſicut ille qui hoc vidit, vel de viſu patris ſui (vt ſupradictum eſt) cui pater ſuus cùm eſſet agens in extremis iniunxit in fide qua filius patri tenebatur, quòd ſi inde loqui audiret quòd inde teſtis eſſet, & hoc per corpus ſuum diſrationaret ſicut illud quod idem pater ſuus vidit & audiuit. Si autem in narratione facienda aliquis articulorum prædictorum omittatur, & narratio a petente aduocetur, ita quòd error reuocari non poſſit & petens clameum ſuum pro ſe, & hæredibus ſuis amittet imperpetuum.

1 Qualiter fit narratio deſcenſus vſquè ad petentem per ſingulos gradus. 2. Si fieri debeat narratio a linea recta vſquè ad tranſuerſalem. 3. Si antenatus in vita patris communis moriatur. 4. Si Abbas vel Prior petant per breue de recto. 5. Si plures ſint petentes omnes nominentur in breui, ſiue legittimi ſiue baſtardi, vel ſerui. 6. Qualiter & quibus modis cadit actio, per defaltam vel errorem in narratione. 7. Quibus ius deſcendere poteſt. 8. Quòd donatorio nihil iuris deſcendere poterit de ſeyſina donatoris vel anteceſſoris.

Cap. 6.

FIt etiam quandoquè narratio deſcenſus ab anteceſſore vſquè ad petentem per plures perſonas, & plures gradus, & ad plures perſonas qui ſunt quaſi vnus hæres, ſicut ad plures filias & earum hæredes, & quo caſu ſic fiet narratio. Et a tali anteceſſore deſcendit ius terræ illius tali vt filio & hæredi & de tali, duabus filiabus ſuis vel pluribus, ſcilicet B. primogenitæ &. C. poſtnatæ. Et hic fiat in narratione diuiſio deſcenſus pro virili portione quæ ſingulas earum contingit, & ita quòd narratio deſcenſus proſequatur lineam ſingularem, & dicatur ſic. Et de prædicta. D. deſcendit ius medietatis illius terræ cuidam tali vt filio vel filiæ & hæredi. Et de prædicto tali deſcendit ius illius medietatis duabus filiab⁹ ipſius talis, ſcilicet D. & E. & ita quòd fiat ſubdiuiſo Sed cautè perſpiciẽdum ne in reuerſione facienda ad ſuperiores parẽtes in linea tranſuerſali quòd computatio excedat tempus Regis aui, & infra eodem. Et de prædicta A. deſcendit ius illius quartæ tali vt filio & hæredi. Et de prædicta E. tali vt filio & hæredi, & ſic per diuiſiones in infinitum perueneri poterit de hærede in hæredem vſquè ad minimam partem vnius vnciæ, ſi hæreditas per vncias diuidatur. Item fiat reuerſio ad aliam medietatem

&

& reincipiatur narratio deſcenſus ſic. Et de prædicta. C deſcendit ius alterius medietatis tali vt filio & hæredi, vel tali filiæ & hæredi, vel vt filiabus & hæredibus, & ita quòd fiat ſubdiuiſio (vt ſupra) de gradu in gradū, perſona in perſonā, vſq; ad illos qui petant, vel aliter. Et vnde talis anteceſſor fuit ſeyſitus. &c. vt ſupra. Et quia talis obijt ſine hærede de ſe, deſcendit ius terræ illius tribus ſororibus ſuis. A B. C. vel filijs ſicut de Gauelkynde, vel alibi vbi terra partibilis eſt ratione terræ, vel ratione pluriū perſonarum quæ ſunt quaſi vnus hæres, & ſic fiat diuiſio vt ſupra. Item fit narratio deſcenſus aliquando a linea recta deſcendente vſquè ad lineam tranſuerſalem ad vnum gradum, vel ad plures, ſecundum quod ius deſcenſus recipit diuiſionem vel non recipit. Et ſicut diuiditur aliquando ius ſucceſſionis ad plures perſonas quæ ſuccedunt, ita coniungi poterunt plura iura ſucceſſionis per mortem earundem perſonarum ratione quarum facta fuit diuiſio in vnum ius, & in vnicam perſonam hæredem per ius accreſcendi, quia cohæredes & participes mortui ſunt ſine hærede de ſe. ¶.2. Cùm vero fieri debeat narratio deſcenſus a linea recta vſquè ad lineam tranſuerſalem, tunc dicatur, & a tali anteceſſore deſcendit ius terræ illius tali vt filio & hæredi & de tali tali vt filio & hæredi, & quia idem talis obijt ſine hærede de ſe, reuertebatur ius terræ illius tali vt auunculo vel amitæ vel materteræ & hæredi, vel proauunculo vel proamitæ vel promaterteræ vt hæredi, vel pluribus amitis vel materteris vel proamitis vel promarterteris. Et de talibus facta diuiſione iuris vſquè ad ſuos hæredes & hæredes heredum per diuiſiones. &c. vt ſupra, vel ſine. Et quo caſu, ſi vnus ex pluribus participibus petat per ſe ſolus ſine alijs, & obijciatur ei quòd participes habeat qui veniunt ex eodem ſtipite, & petens dicat quòd nihil poſſunt tales clamare per deſcenſum illum, ſummoneantur nihilominus ad oſtendēdū Quid iuris clamant in terra petita: vt de Termino Sancti Hillarij Anno Regni Regis Henrici decimoquinto in comitatu Buckingham de VValter de Boſco. Et illud generaliter obſeruatur vbiquè, vbi præſumi poterit, quòd quis ius habeat in re petita qui non nominatur. Et quòd talis ſummoniri debeat, habetis de Termino Sancti Hillarij Anno Regni Regis Henrici nono in comitatu Berkſ. de Reginaldo Morin. ¶.3. Si autem in vita patris moriatur, dicunt quidam quòd nulla de eo fieri debet mentio ac ſi nunquàm eſſet in rerum natura (ſecundum quoſdam) quòd non eſt verum, quia nulli hæredi deſcendit ius aliquod ab anteceſſorè, niſi per mortem anteceſſoris. Sed ſunt quidam qui dicunt (& verum eſt) quòd de filio mortuo in vita patris oportet facere mentionem ſecundum VVilhelm̄ de Eborum, & vnde dicere oportet quòd de tali anteceſſore deſcendit ius vel deſcendere debuit tali nepoti vel nepti vel fratri tali ſi heredes de corpore defecerint. Et vnde cùm filius moriatur in vita patris relicto filio hærede vel filia cùm ſint in poteſtate aui, ſtatim deſcendit eis ius. Et vnde ſi fiat narratio deſcenſus, oportet quòd fiat mentio de gradu vacuo per mortem filij ne fiat ſaltus gradu prætermiſſo, & dicatur ſic. Et vnde talis anteceſſor fuit ſeyſitus &c. & de tali anteceſſore deſcendere

cendere

cendere debuit ius tali,vt filio & hæredi,& de tali ei qui nunc petit vt ne-
poti vel nepti & hæredi,quaſi aliter eſſet,& ille qui in vita patris morere-
tur feloniam faceret,eo in deſcenſu non computato, ſic poſſet hæreditas
& ius poſſeſſionis & ſucceſſionis immediate deſcendere nepotibus vel
neptibus ab auo, non obſtante felonia patris,quod eſſet inconueniens.
Sed cùm primogenitus moriatur in vita patris nullo hærede de corpore
ſuo relicto,ſed fratribus,non oportet de fratre antenato,qui in vita patris
mortuus eſt,facere mentionem in narratiõe deſcenſus, licet ius ei deſcẽ-
dere deberet, tum quia fratres ſuperſtites ſunt adeo propinqui hæredes
in gradu quoad ſeyſinã ſicut ille fuit qui mortuus eſt,tum etiam quia pri-
mogenitus eorum qui ſuperſtites ſũt ſtatim poſt mortem fratris præmor-
tui incipit eſſe loco ipſius hęres ꝓpinquior patri cõmuni:& vnde quãuis
primogenitus præmortuus feloniam faceret hoc non nocet fratribus ſu-
perſtitibus cùm non eſſent ipſius hęredes dum pater viueret,nec eius hę-
redes eſſe poſſunt cùm eſſe deſierit in vita patris communis,& antequàm
ei aliquod ius deſcenderet . Sed reuera foriſfacit talis quicquid habuit
tempore feloniæ perpetratæ, ſi fuerit de felonia conuictus, & quicquid
ei accidere poſſet hæredibus ſuis tunc exiſtẽtibus,& futuris: & omnibus
qui eſſe poſſunt hæredes ſui, perquiſitũ vero,ſi quòd frater mortuus ha-
buit,hæredibus ſuis de carne ſua venientibus, & etiam fratribus vel hæ-
redibus remotioribus foriſfacit. Poterit etiam in narratione deſcẽſus de
ſeyſina alicuius anteceſſoris tempore vnius Regis fieri mentio & de tem-
pore cuius & narrari vſq; ad tempus alterius Regis, & fieri de eo mentio,
& ſicut fit narratio deſcẽſus de ſeyſina anteceſſoris a triauo vſq; ad trine-
potem,ita poterit econuerſo a trinepote & de ſeyſina eius vſq; ad auun-
culum & amitam & vlterius aſcendendo & eorum hæredes propinqui-
ores deſcendendo in infinitum.Et qualiter & ad quos fieri debeat deſcẽ-
ſus in linea recta deſcendente, vel linea tranſuerſali aſcendente,cùm ius
recta linea reaſcendere non poſſit, per quam diſcendit, videri poterit in-
ferius de ſucceſſionibus, dum tamen ſi pro defectu hæredum recta linea
deſcendentium fieri debeat narratio deſcenſus reuertendo ad lineã trãſ-
uerſalem ad aliquem qui multis retro temporibus mortuus fuerit,inqui-
ratur,tempore cuius Regis,vt ſi obierit tempore Regis H.aui vel citra,te-
nebit deſcenſus, quia de tali tempore poterit quis probare ius ſuum &
deſcenſum. Si autem ante tempus talis Regis obierit quandocunq;,inu-
tilis erit actio propter defectum probationis . ¶.4. Si Abbas vel prior
vel alij viri collegiati,petant terram vel aduocationem vel quid tale no-
mine eccleſiæ ſuæ,de ſeyſina prædeceſſorum ſuorum dicẽdo: Et vnde ta-
lis Abbas prędeceſſor ſuus fuit ſeyſitus in dominico ſuo &c.Non fiat nar-
ratio de Abbate in Abbatem,vel de priore in priorem,nec de Abbatibus
vel prioribus medijs fiat mentio, quia in collegijs & capitulis ſemper idẽ
corpus manet,quamuis ſucceſſiue omnes moriantur,& alij loco ipſorum
ſubſtituantur, ſicut dici poterit de gregibus ouium vbi ſemper idẽ Grex,
quamuis omnes oues ſiue capita ſucceſſiue decedãt, nec ſuccedit aliquis
eorum alteri iure ſucceſſionis,ita quòd ius deſcendat hæreditarie ab vno
vſq; ad alium,quia ſemper ius pertinet ad eccleſiã, & cum eccleſia rema-

net : ſecundum quod videri poterit in chartis religioſorum de feoffamẽto, vbi manifeſtè videri poterit, quòd donatio eſt facta primò & principaliter deo & eccleſiæ tali, & ſecũdariò monachis vel canonicis ibidem deo ſeruientibus. Et ideo ſi Abbas vel Prior, monachi vel canonici ſucceſſiue obierint, domus inæternùm permanebit. Et vnde cùm Abbas vel Prior vel alij viri collegiati petierint terram vel aduocationem verſus aliquem per breue de recto, propoſita intentione & fundata (ſecundum quod ſupradictum eſt) & nomine eccleſiæ, fiat ſic irrotulatio. Talis Abbas vel Prior, vel alius petit verſus talem tantam terram cum pertinentijs &c. vt ſupra.. Vel talem aduocationem, ſcilicet aduocationem talis eccleſiæ cum pertinentijs vt ius eccleſiæ ſuæ. Et vnde talis Abbas vel Prior vel alius prædeceſſor ſuus fuit ſeyſitus in dominico ſuo vt de feodo & iure tempore pacis. &c. vt ſupra. Et ita quòd præſentauit ad eandem eccleſiam talem clericum nomine R. & qui ad præſentationem ſuam fuit admiſſus ad eandem eccleſiam, & inde recepit expletia ad valentiam quinque ſolidorũ & plus, ſicut in decimis, oblationibus, & alijs obuentionibus. Et quòd tale ſit ius ſuum & eccleſiæ ſuæ offert &c. Et ita ꝙ nulla fiat mentio de aliquo deſcenſu, nec de Abbatibus nec de prioribus medijs, cùm non ſint hæredes nec aliquod ius deſcendat perſonis ipſorum ſicut eſſet ſi ius hæreditariè deſcenderet ad hæredes. Item erit obſeruandum in perſonatibus, vel præbendis, ſi perſona vel canonicus placitauerit per breue de recto, & tunc dicatur, peto tantũ terræ cum pertinentijs &c. vt ſupra, vt ius eccleſiæ meæ, vel vt ius prębendæ meæ, & vnde talis perſona vel canonicus (prædeceſſor meus) fuit ſeyſitus in dominico &c. vt de iure eccleſiæ, vel prebendæ ſuæ &c. vt ſupra. Et de hac materia inueniri poterit de termino Paſchæ. Anno Regni Regis Henrici decimoquarto in comitatu Hunt̃ de VV. Archdiacono VVellẽſis. ¶.5. Si vero petat quis ſeyſinam anteceſſoris ſui per breue de recto, vbi terra vel aliud datum fuerit pluribus ſimul, ſicut pluribus legittimis vel baſtardis, participibus, hæredibus, vel extraneis. Item coniunctim ſicut in maritagium viro & vxori vel alio modo, in narratione deſcenſus, de omnibus oportebit facere mentionem ita. Et vnde A.B.C.D. fuerunt ſeyſiti in dominico ſuo &c. vt ſupra. Et ita quòd tales mortui fuerunt ſine hærede de ſe accreuerunt eorum partes ſuperſtitibus, & ita quòd ius terræ illius deſcendit hæredibus eorum qui fuerunt ſuperſtites ſcilicet tales. Et quia vnus illorum, ſcilicet talis obijt ſine hærede de ſe, deſcendit totum ius terræ illius tali, & de tali illi qui nunc petit, & ꝙ tale ſit ius ſuum offert. &c. Si autem petatur de ſeyſina viri & vxoris, quibus data eſt terra in maritagiũ, vel alio modo, tunc dicatur ſic. Et vnde A. & B. vxor eius fuerunt ſeyſiti in dominico ſuo vt de feodo & iure, & vt de maritagio ipſius. B. tempore talis Regis, & tempore pacis &c. vt ſupra. Et de prędictis A. & B. deſcendit ius terræ illius tali vt filio & hæredi &c. vt ſupra. Et de hac materia inueniri poterit in rotulo de termino S.T. anno Regis H.iiii. in comitatu VVilt̃ de VV. de Luſteſhille & VVilhelmo de Coneleſſend. ¶.6. Et niſi de omnibus fiat mentio cadit actio. Item ſi ab eo incipiatur narratio qui nũꝗ fuit in ſeyſina, ſimiliter cadit actio, & petens amittit ſi hoc fuerit re-

 cogni-

cognitum: vt de termino ſ.T.anno Regis H.tertio circa finem rotuli. Itē eodem modo ſi erratū fuerit in perſona eius de cuius ſeyſina petitur, vt ſi quis petat de ſeyſina matris, vbi petere deberet de ſeyſina patris, vel econuerſo,& idem erit ſi erratum ſit in nominibus proprijs, vt ſi anteceſſor vocetur vno nomine & nominandus eſſet alio,& idem dici poterit de omnibus alijs nominandis in deſcēſu. Item idem erit ſi aliquis omittatur qui nominari deberet, vel ſi aliquis gradus prętermittatur. Item idem erit ſi erratum fuerit in re petita, vt ſi vna res petatur pro alia. Item ſi quis omiſerit aliquem in narratione deſcenſus qui plus iuris habuerit, vel tantundem quantum habet ille qui petit. Et de hac materia inueniri poterit de termino ſācti Hillarij & de termino P. anno Regis H. quinto circa finem rotuli. Item ſi petatur de ſeyſina alicuius per deſcenſum qui villanus fuit,& ſi excipiatur ipſum eſſe liberum, procedit magna aſſiſa inter petētem & tenentem per verba inferius exprimenda. ¶.7. Et ſciendum ꝙ liberis hominibus hæredibus a recta linea deſcendentibus, tam maſculis quàm fœminis, præſentibus & abſentibus, tam illis qui plenæ ætatis ſunt quàm illis qui ſunt infra ætatem. Item tam ideotis quàm diſcretis. Item tam mēte captis quàm illis qui ſunt ſanæ mentis, quod quidē dici poſſet de furioſis, ſiue gaudeant dilucidis interuallis ſiue non,& hoc, quia diſcēſus iuris non requirit conſenſum hæredis, ſed conſenſum requirit aditio hęreditatis iuris deſcenſus, quia abſenti & ignorāti deſcendit ius, ſed ſeyſina ſine conſenſu non acquiritur. Tales enim cùm animum non habuerint acquirēdi in tali ſtatu, acquirere non poſſūt ſeyſinā ſi furor ſit perpetuus, ſed ſi non perpetuus tūc poterūt retinere ſicut quilibet minor, tutore tamē autore vel per ſe. Et cū ſemel poſſidere inceperint furioſi & mēte capti, nūquā in tali ſtatu deſinerī poſſūt poſſidere durāte furore, nō magis q̃ minor infra ætatē. Sed hoc facere nō poſſūt ſtulti & ideotę, quia habēt cōſenſū & diſſenſū qđ quidē non habēt ſupradicti. Sed de ſurdo & muto naturaliter, ſi oīno audire non poſſūt nec loqui, ſi autē tarde, illud idē dici poterit, ꝙ acquirere poterūt & retinere & ad alios trāſferre, quia ad minus cōſētire poterit ꝑ ſigna & ꝑ nut⁹. Sed naturalirī ſurd⁹ & mutus ꝑ ſe nec ꝑ ꝓcuratores acquirere poſſūt ſeyſinā, nec dare poſſūt, nec ſibi aliquid ſtipulari, quia mutus verba ꝓferre non poteſt ſtipulationis, nec ſurd⁹ verba ſtipulātis audirī, ſed ꝑ alios ſicut tutores vel curatorī, quia animo alieno & corpore. In fine notādū, ꝙ nulli poterit ius deſcēdere cuius pater vel mater vel alius anteceſſor ꝑ quē fieri debeat deſcēſus viuus fuit & ſan⁹ bonę memorię vel non, quāuis anteceſſor ſuus ſe dimiſerit & hęreditatē hęredi ſuo dimiſerit. Ex hoc autē non habebit hęres actionī hęreditariā ꝙ ius poſſit ei deſcēdere in vita anteceſſoris, licet anteceſſor in ſeculo remanſerit, vel habitū religionis aſſūpſerit, vt de termino ſ.H.anno Regis H.vij. Item poterit ius deſcendere feloni poſt feloniā ſicut ante,& cum eo remanebit & ad hęredes deſcendet ius donec cōuincanī de felonia. Sed quo cōuicto nunq̃ deſcēdet ad hęredes ſed reaſcēdet ad capitales dn̄os a quibus primò ꝓceſſit & ſemper ſequetur ſeyſina ius merū,& erit tenemētū eſchaeta dominorī. ¶.8. Eodē modo ſi donatio facta fuerit ab aliquo āteceſſore qui noīatī in deſcēſu, nūq̃ fiet deſcenſus ad hęredē donatorij de ſeyſina illius

anteceſſoris

anteceſſoris donatoris vt ſi dicatur. Et vnde talis anteceſſor fuit ſeyſitus &c.& de tali deſcendit ius terræ illius tali vt filio & hæredi qui terram illam dedit tali anteceſſori petentis. Et vnde ius terræ illius deſcendit ad illum qui nunc petit vt filio & hæredi,& ſic impedit donatio deſcenſum ad petentem,per quod denegabitur ei actio hereditaria ex tali deſcenſu. Poterit enim donare quis id quod habet, ſcilicet ſeyſinam & ius, actionem vero hæreditariã cedere non poterit alicui vbi neceſſe erit petere per deſcenſum. Item nec præſentationẽ. Et de hac materia inueniri poſſit de termino ſãcti Hillarij anno Regis H.vij. in comitatu Cant̃ de Alano de Baſſingborne & Roberto de Inſula de aduocatione eccleſię de VVynpol.& vnde idem Alanus petijt aduocationem illam de ſeyſina anteceſſorũ prędicti Roberti donatoris. Item deſcẽdat ius alicui per modum donationis, excluſis penitus a ſucceſſione veris primis & proximis hæredibus donatoris,vt ſupra de aduocationibus, ſed non per deſcẽſum ſed per modum donationis.

1 Propoſita intentione actoris,videat tenens an ſit iuriſdictio & Iuſtitiarius qui iudicare poſſit. Item an ſit ibi actor & de cautela circa reſponſionem tenentis conſiderandum & de viſu petendo. Cap.7.

PRopoſita ſic intentione petentis & fundata (vt prædictum eſt) a petente,inprimis videat tenens an ſit ibi iudicium,ſcilicet iuſtitiarij qui iudicare poſſunt, & iuriſdictionem habent ordinariam vel delegatã, quia ex hoc aliquando poterit competere ei exceptio iuriſdictionis peremptoria. Poſtea vero an ſit actor ibi,petens ſcilicet an querens,& tunc ſi actionem habeat, & ſi actionem habeat, tunc ſtatim procedere poſſit, vel ad tempus remanere debeat in ſuſpenſo. Ex hoc enim competere poterit tenenti exceptio dilatoria,vel peremptoria, ſecũdum quod exceptio ꝓpoſita fuit contra ipſam actionem vel contra perſonam agentis. Si autem nihil ſit quod excipi poterit contra prædicta, tunc videndum an libellus conuentionabilis,breue ſcilicet ſit cõueniens actioni,& in nulla ſui parte vitioſum,cùm ex hoc dari poſſit tenenti exceptio. Quæ quidẽ ſi per omnia conueniant,tunc demũm videndum an tenens totam rem teneat quę petitur, cùm certa res debeat in iudicium deduci,vel ſi eius partem,tunc quotam vel ſi omninò nihil,& ſimiliter ſi res petita pertineat ad iuriſdictionem iudicantis,& ideo petitur viſus rei petitę,quia ex hoc competere poterit exceptio tenẽti ne ſit actio inanis cum tenente,cùm rem reſtituere non poſſit vel totam,ſecũdum quod petitur. Et cùm hec omnia ſic cõcurrant,tunc reſpondeat tenens de principali per ſe vel per attornatum, niſi warãtum habuerit quem vocare voluerit, qui cùm warantizauerit vt infra dicetur, plures competunt ei exceptiones, quæ principali tenenti non competunt. Et vice verſa plures competunt tenenti principali,quæ non cõpetunt waranto,ſi ordinate proponantur & rite,quas quidem ſi tenens principalis omiſerit in initio litis anteꝗ warantũ vocauerit, per waranti vocationem tam pro ſe quàm pro waranto ſuo ille videbitur tacitè renunciaſſe,ſicut ſunt omnes fere exceptiones prouenientes ex pręparatorijs iuditiorum.

1 De viſu petendo & quare faciendus eſt viſus.2. De viſu faciendo & cui non viſus.3. vel quod tantundem valeat.3. Si poſt viſum petitum ſe eſſoniauerit tenens, & poſtea dicat ꝙ viſum non habuerit. *Cap.8.*

CVm autẽ onerosum eſſet de ſingulis exceptionibus tractare ſuo loco & per ſe, vtilius & facilius erit (vt videtur) omnes quaſi in vnum faſciculum colligere, & de omnibus ſimul tractare per ordinẽ. Ideo omiſſo hic tractatu de exceptionibus, tractetur de viſu petendo vt certa res in iudicium deducatur, ſcilicet vt petens oſtendat & tenẽtem certum reddat de qua re ipſum velit conuenire. Fit autem viſus aliquando parti, aliquando iuratori, ſicut in aſſiſis in cauſa poſſeſſionis, & aliquando in inquiſitionibus de rebus de quibus habetur contentio inter partes, & de loco, etiam de facto ſicut in tranſgreſſionibus, nec refert vtrum quis parti aduerſæ viſum faciat de re petita, vel quod tantundem valeat, & ita quòd res per metas certas & per deſignationẽ locorum & nominum, quòd res certa deſignetur. Sed re vera ſi rectus ordo proponendi exceptiones ſeruetur, primò oportet proponere illas quæ competunt ſuper iuriſdictione iudicis, & poſtea cõfirmare perſonas partium, & alias quę dilatoriæ ſunt, ſicut de ſummonitione & vocatione ad iudicium, & huiuſmodi, & tunc ſuper æditione facienda, & tunc demùm vt res certa in iudicium deducatur, & de viſu faciendo. ¶.2. Videamus inprimus cui faciendus ſit viſus, & cui denegetur, & vbi non iacet viſus. Et ſciendum quòd viſo eo vbi non iacet, & cui denegetur, per conſequens videri poterit cui competat viſus, Denegabitur quidem tenenti viſus in placito de proparte ſororum, quamuis in breui nominentur maneria cum pertinentijs, quia ſoror petens verſus ſororem neſcit deſignare nec ſpecificare poteſt per quas ei accidere debeat in proparte, & propterea nihil aliud petet niſi rationabilem partem ſuam quæ eam contingit de tota terra quam ſorores participes tenent de hæreditate communi, de qua pater vel alius anteceſſor communis obijt ſeyſitus vt de feodo, & quamuis obijci poteſt (vt videtur) quòd alij tenent partem de hæreditate de qua ille qui tenens eſt nihil habet in dominico nec in ſeruicio, & eſt ratio quòd viſus non iaceat in hac parte, quia ſi plures petant, nulla ſcire poteſt per ſe quæ pars ei accidere debeat ad partem ſuam. Et ad hoc facit quod habetis inter prima placita poſt guerram in comitatu Buckingham de VVilhelmo de Abruncis & Matilda vxore eius. Contrarium tamen videtur, & quòd viſus iaceat de Termino Sancti Michaelis Anno Regni Regis Henrici ſecundo poſt guerram in comitatu Eſſex de Matilda de Say & VVilhelmo de Maundeuill, quod quidem ſic ſoluitur (vt videtur) quia primum breue loquitur de proparte ſororum vbi anteceſſor nuper obijt, & vnde ſufficit ꝓ viſu hoc quod dicitur de tãta terra vnde talis qui nuper obijt obijt ſeyſitus. In ſecũdo vero caſu, tertia pars hæreditatis petita fuit ꝓ aliud breue de recto quã ꝓ breue nuper obijt, vbi certa pars nõ diſtringitur, & ideo viſus denegandus, quia neſcit quæ pars ei accidere debeat certa de recto, & ſi viſũ petat de toto, adhuc valere non debet, quia habet quod tantũdẽ valet.s. de hæreditate vnde talis, fui tſeyſitꝰ qui nuꝑ obijt, & hæc vera ſunt, ſiue cohæredes vel participes petant verſus participem

ſiue

ſiue quãuis extraneã ꝑſonã.Et quãuis petatur terra per breue de recto vt de proparte, non erit viſus denegandus, cùm non habeat tenens forte id quod petitur nec pro viſu, quod tantundem valet. Item denegatur viſus in placito dotis de terra & tenemento de quibus vir mulieris obijt nuper ſeyſitus, quia habet tenens quod tantundem valet vt infra de eodem. Si autem manerium aliquod petatur ſine pertinentijs, viſus denegabitur, quia aut tenens ſtatim confiteatur quòd illud teneat vel quòd nõ teneat, & ſecundum hoc reſpondeat vel quietus recedat, quia manerium ſatis deſignatur ex nomine, ſi autem dubitetur, fiat inquiſitio ſub pœna loci petiti. Si autem petatur medietas manerij quod non ſit diuiſum nec partitũ etiam ſine pertinentijs, denegabitur viſus, quia ignorare poterit quæ medietas pertinet ad tenentem. Si autem manerium partitum ſit & petatur medietas ſine pertinentijs, eodem modo denegabitur viſus, ſi autem cum pertinentijs, aliud erit, vt infra dicetur. Item cùm medietatem petat quis alicuius manerij cùm ſit indiuiſum cum pertinentijs vel ſine, ſi viſum petat de toto non ei denegabitur ad ſimilitudinem dotis, ſecundum quod inferius dicetur. Denegabitur etiam viſus intruſori cùm res ſpecificata fuerit in quam ſe intruſerit ſine pertinentijs, vel ſi fiat quod tantundem valet vt ſupradictum eſt: & ideo maximè ſi recens fuerit intruſio, recens dico, vnius anni vel minoris temporis, & hoc cùm ille qui ius habet in re ſtatim poſt intruſionem ſibi perquiſiuerit in craſtino vel infra ſeptimanam, niſi rationabili de cauſa fuerit impeditus. Denegabitur etiam quandoque viſus in petione dotis, vbi mulier nomine dotis petierit aliquod manerium ſine pertinentijs, vnde nominatim dotata fuit, vt ſi dicat. Peto tale manerium vt dotem meam, vnde A. quondam vir meus me nominatim dotauit ad oſtium eccleſiæ die quo me deſponſauit, & hoc caſu tenens nullum viſum habebit ratione pertinentiarum quæ non nominantur, quod quidem aliud eſſet ſi cum pertinentijs, quia poſſet mulier petens tales oſtendere pertinentias de quibus tenens nullam partem aduocaret. Item in petitione dotis denegatur viſus propter incertitudinem, vt ſi nomine dotis petat mulier tertiam partem alicuius manerij cum pertinentijs, vel ſine, viſum non habebit, quia nullam certam partem deſignare poteſt. Si autem viſum petierit de toto tenemento vnde petit tertiam partem, viſum habebit. Item ſi cùm tenens viſum petierit reſpondet mulier quòd non petit niſi tertiam partem de eo vnde vir ſuus ſeyſitus obijt vt de feodo, & tenens totum teneat & vir recenter obijt, tenens viſum non habebit, cùm habeat quod tãtundẽ valet, ſcilicet vnde vir ſuus obijt ſeyſitus. Item denegabitur viſus mulieri ſi hæres agat contra eam de dotis amenſuratione, cùm ipſa totum teneat de quo petitur amenſuratio, & ratione præmiſſa, quia vir ſuus nuper obijt inde ſeyſitus in tali villa, & hoc verum eſt niſi ipſa aliud tenementum teneat in eadem villa. Item nec iacet viſus propter incertitudinem, ſiue nominentur pertinentiæ ſiue nõ, vt ſi quis ſic petat terram aliquã, & ſic dicat. Peto tantã terrã cum pertinentijs s. quicquid tenẽs tenet ĩ tali villa vltra x. libratas terræ de dono talis, quia terra q̃ petitur ſpecificari non poteſt, niſi prius facta extẽtione x. libratarũ & vi-

& viſo & probato quantum terræ talis teneat in tali villa,tũc primò procedat ſine viſu de reſiduo & præambula erit extenſio,vt inter placita quæ ſequuntur Regem corã S.de Segraue de Thoma de Dunholm̃ ciue London̄,& hoc verum eſſe poterit niſi viſum petat de toto vnde petit reſiduũ vltra x. plures etiam poſſunt eſſe tenentes ſucceſſiue quorum nullus viſum habebit ſi petierit niſi tantum primus tenens,verbi gratia. A. petit verſus B. certam terram cum pertinentijs vt ius ſuum, ſi B. viſum petat viſum habebit, & nullus alius,quamuis warantum vocauerit vſq; ad x. Item nec tenens nec warantus, vt ſi idem B. antequam viſum petat vocauerit C.ad warantum, & C. cùm venerit per ſummonitionem antequàm warantizauerit vel poſt,viſum petat,viſum non habebit,quia tenetur warantus ad chartam ſuam reſpondere, vel ad chartas anteceſſorum ſuorũ in quibus ſpecificatur terra illa petita. Et etiam ſi tenens chartas non habeat,ſcit aut ſcire deberet warantus quam terrã tenens de eo tenuerit,& de qua terra cepit homagium & ſeruitium illius qui eum ad warantum vocauit,& cùm per iuditiũ vel alio modo warantizauerit,ſcire debet warantus quæ & qualis ſit terra de qua vocatus ſit ad warantum & quanta. Et ſic fiet de pluribus warantis quod de vno dicitur, quorum nullus habebit viſum,donec in placito illo peruentum fuerit ad duellum,ſi tamen inde contingat duellum vadiari, & tunc poſt duellum ſic vadiatũ,& poſt vadia recepta fiat viſus campionibus, & quia viſus non proceſſit in toto placito, dicatur eis quòd infra diem eis datum terram illam videant & hoc eſt pro ſacramento ſuo quod inde facient de viſu ſuo,ſecũdùm quod inferius videri poterit de ſacramentis campionum. Item non iacet viſus poſtquàm ſemel terra capta fuerit in manum domini Regis per defaltã, quia ſufficit quod tantundem valet, quia petens deſignare debet viſoribus qualitatem terræ & quantitatem,quid & quantum petat, & per quas metas, & cùm ſic capta fuerit eodem modo & in eadem quantitate peti debet per pleuinam, quod quidem ſufficit pro viſu, Conceditur tamen quandoque viſus poſt defaltã ex abundanti & hoc pro ſacramento campionum, vt de termino ſ. T. anno Regis H.quarto. ¶3. Item denegatur quandoque viſus, vt ſi ſemel concedatur & antequam tenens viſum habuerit ad diem ſuũ fecerit ſe eſſoniari, cùm calumniare deberet quòd viſum non haberet,ſecundum quod ſit de ſummonitionibus cùm quis ſe eſſoniauerit,niſi calumniare deberet breuem ſummonitionem.

1 ¶ *Si de rebus incorporalibus iaceat viſus ſicut de iuribus.* 2. *Cùm ius aduocationis petatur & plures ſunt eccleſiæ.* 3. *Si ius aduocationis capi debeat in manum Regis.* 4. *Vbi viſus iacet vel tantundem.* *Cap. 9.*

DIcitur ſupra vbi viſus non iacet in rebus corporalibus, quæ videri poſſunt, & tangi, & ratio quare. Nunc autem videndum ſi de rebus incorporalibus poſſit aut debeat fieri viſus, ſicut de iuribus quæ inſunt in rebus corporalibus, ſicut de iure aduocationis, de iure paſcendi,eundi, & agendi,& huiuſmodi. Et quamuis huiuſmodi iura videri

deri non poſſunt cùm ſint inuiſibilia, nec palpari ſicut copora, tamen cū ſine corpore vel ſubiecto quibus inſunt eſſe non poſſunt, res illæ videri poſſunt & palpari, & vnde ſufficit pro viſu quòd res corporatæ in quibus iura conſiſtunt deſignentur, vel per viſum vel per quod tantundem valet. Per viſum, vt ſi cui competat ius paſcendi in fundo alieno, agendi, eundi, vel huiuſmodi, ſufficit ſi loca videantur in quibus iura ſunt & cōſiſtunt, & ſufficit ſi viſus factus ſit Iuratoribus, & eodem modo dici poterit de iniurijs, ſufficit enim ſi Iuratores videant loca & facta, quamuis ipſa iniuria congruè loquendo videri non poſſit, non magis quàm ius. Eſt enim ius, & eius contrarium quod eſt iniuria. Eſt enim iniuria omne illud quod non eſt ius, & quod nō magis videri poterit quàm ipſum ius. Si quis enim in terris & tenementis quæ habuit ad terminum vitæ vel annorum, vel nomine alieno, ſicut nomine cuſtodiæ, & huiuſmodi, vaſtum fecerit, non conceditur viſus ei de quo queritur in iuditio. Sufficit enim ſi fiat viſus inquiſitoribus, nec etiam conceditur viſus in actione perſonali, vt ſi cuſtodia & maritagium alicuius petatur, non eſt neceſſe ſpecificare vel deſignare quantitatem hæreditatis. Si autem quis ſic dicat: cuſtodiam tantæ terræ, videtur quòd tunc ſit aliud dicendum.

¶ 2. Cùm autem ius aduocationis petatur cùm ilud ius videri non poſſit, ſufficit ſi corpora deſignentur in quibus huiuſmodi ius conſiſtit, & ſufficit pro viſu, vt ſi quis dicat: peto aduocationem eccleſiæ ſ. Mariæ de tali villa cum pertinentijs, & non ſit niſi vnica eccleſia ſ. Mariæ in eadem: ſufficit pro viſu, quia ius illud eſſe non poterit in alia eccleſia. Si autem diuerſæ ſint eccleſię, ſcilicet ſ. Petri & eccleſia ſ. Andreæ, tūc aſſignari poterit ex nomine cui illarum inſit illud ius aduocationis quæ petitur. Si autem plures ſint eccleſiæ cōſtructæ ſub nomine vnius ſancti, tunc oportet ita deſignare ex loco in qua eccleſia ſit illud ius aduocationis quæ petitur, vt ſi dicat: peto aduocationem eccleſiæ quæ ſita eſt in vico tali verſus orientem, vel verſus occidentem. Si autem ſit qui dicat quòd ratione pertinētiarum competat viſus cùm dicatur peto aduocationem illius eccleſiæ cum pertinentijs: Sciendum eſt quòd nō ſit relatio pertinentiarum ad ipſum ius immo ad eccleſiam, ſecundum quod conſtruitur lignis & lapidibus, & non ſecundum quòd ingreſſus & egreſſus pertinet ad ius paſcendi & huiuſmodi, & reſtitutio ad ius eundi, nec obſtat quod dicitur quòd in aſſiſa vltimæ præſentationis Iuratores videre debeant eccleſiam illam ad quam ſit præſentatio, quia nihil hic agitur de iure, ſed quòd eccleſia ad quam præſentatur deſignetur, ſecundum quod lignis & lapidibus conſtruitur, & quæ quidem omnino ſunt diuerſa licet quodammodo ſint cōnexa. Et aliquando petitus fuit viſus de aduocatione eccleſiæ quia diuerſæ fuerunt eccleſiæ in eadem villa, ſed poſtea per iuditium reuocatus, & ita quòd breue de viſu remanſit, quia eccleſia in qua aduocatio petebatur alio modo deſignari potuit per hoc quod tātundē valuit, ſcilicet aduocationem eccleſiæ beati Petri: de hac materia de termino ſanctę. T. anno ij. poſt guerram in comitatu Cāt. de Abbate de Nutlegh.

¶ 3. Sed cùm ius aduocationis eccleſiæ incorporale ſit, & per defaltam tenentis aliquando præcipiatur vic. quòd illam capiat in manum domi-

domini Regis, cùm ſit incomparabile, inuiſibile, inpalpabile. Et quod palpari non poteſt, qualiter poteſt in manum domini Regis capi quod videtur eſſe impoſſibile? Reſponſio. Reuera nullum ius eſſe poterit ſine corpore & ſubiecto cui adhæreat. Si autem dicatur quòd adhæreat fundo vel tenemento in quo eccleſia ſita eſt, tunc videtur prima facie quòd capi debeat fundus & per cõſequens ius aduocationis eccleſiæ illius, ſed fundus non capitur, quia ius aduocationis fundo non adhæret immediatè, ſed per medium, quod eſt eccleſia talis, ſecundum quod cõſtruitur lignis & lapidibus, & ſecundum quod ſuperius dictum eſt. Ius aduocationis talis eccleſiæ, & non ius aduocationis talis fundi, & ideo cùm ius aduocationis adhæreat eccleſiæ dicatur vicecomiti quòd capiat eccleſiã in manum domini Regis ſimplici captione, & per conſequens capit id quod in eſt corpori, ſicut videri poterit de iure paſcendi & huiuſmodi. ¶ 4. Vbi viſus iacet? & dico quòd iacet generaliter. Inprimis de omnibus terris petitis per breue de recto aperto, vel per alia breuia clauſa in quibus peruenitur ad duellum, & maximè propter ſacramentum campionum (vt prædictum eſt) & eodem modo ſi ad magnam aſſiſam. Item iacet vbicunque res corporalis petitur, quæ aliter deſignari non poſſit, quòd certa res deducatur in iuditium, niſi videatur directè vel indirectè: directè dico, vt ſi terra vel aliqua res corporalis petatur ſine pertinentijs propter certitudinẽ corporis, quia tenens per hoc ſtatim ſcire poteſt vtrum tale corpus teneat totum vel eius partem vel nihil. Indirectè, vt ſi alio modo deſignari poſſit per id quod tantundem valet quantum valet viſus, & per quod certitudo haberi poſſit quæ & qualis ſit res quæ petitur, vt ſi dicatur: peto tantam terram cum pertinentijs vnde talis nuper obijt ſeyſitus, vel quam talis nuper warantizauit, vel totam terram quam talis tenet in eadem villa (ſi plus non tenuerit) vel in com̃ vel in tali loco, vel talem quæ capta fuit in manum domini Regis, & per tenentem replegiata, vel talẽ quam ego vel alius tibi tradidit, vel de qua diſſeyſinã feciſti, vel quàs tenes de dono talis, vel de balliuo domini Regis, & huiuſmodi. Item iacet in placito Quo waranto vbi actio datur tam in rem q̃ in perſonam ratione pertinentiarum. Et de eſchaetis domini Regis de terris Normanniæ. Item iacet de tenementis de quibus aliquis redditus ꝓuenit. Et ſi de redditu petatur, non iacet, nec etiam erit redditus liberum tenementum niſi ex tenementis ius proueniat, quia de camera non, vel huiuſmodi. Itẽ iacet viſus de tenemento in quo quis cõmuniam petit per breue de recto, & ius paſcendi, niſi aliter deſignari poſſit vt ſupradictum eſt, quia poterit ille qui cõuenitur tenementum habere in quo petens nullam communiam clamare poterit. Item iacet viſus ſi ſecta petatur ab aliquo, ſi plura habeat tenementa in eadem villa, vt ſciri poſſit & certificari ratione cuius tenementi ſecta petatur, vel cùm plures petat non debeat tenens niſi vnam, ſecundum quod videri poterit de termino ſ. T. anno Regis H. ij. poſt guerram in com̃ Kanc. de magiſtro militiæ templi. Et eodem modo in iuribus quibuſdam iacet viſus, ſi res vel loca quibus iura inſunt deſignari non poſſunt, per id quod tantundem valet, ſicut in communia paſturæ & huiuſmodi.

1 ¶ *De irrotulatione poſt viſum conceſſum.* 2. *Breuia de viſu faciendo.s.de toto.* 3. *Si de parte vnde dotata fuit.* 4. *Si ad breue de recto quo iure petatur viſus de communia paſturæ.* *Cap.10.*

CVm autem viſus denegari nō poſſit, tunc fiat irrotulatio hoc modo. A petit verſus B. tantam terram cum pertinentijs in tali villa vt ius ſuum &c.vel tantum redditus, vel talem communiam paſturæ, vel quòd ei faciat ſectam,& huiuſmodi &c.Et B.venit & petit viſum de tenemento vnde talis redditus prouenit,vel de tenemento in quo clamat talē paſturam,vel de tenemento de quo A.petit ſectam & huiuſmodi, ſecundum quod breuia originalia habeat. Dies datus eſt eis in oct̄ & interim &c.Et eodem modo ſi dos petatur vel aliquid per breue de ingreſſu, tūc ſic: A petit verſus B.tantam terram cum pertinentijs in tali villa vt dotem ſuam,vel vt ius ſuum,et in quam idem B.non habet ingreſſum niſi per talem &c. Et ſic variatur irrotulatio ſecundum varietatem placitorum, & ſecundum huiuſmodi irrotulationes variantur breuia quæ talia ſunt. ¶ 2. Rex vic.ſalutem. Præcipimus tibi quòd ſine dilatione habere facias B.viſum de tanta terra cum pertinentijs in N.quam A.de N.in curia noſtra coram iuſtic.noſtris apud w. clamat vt ius ſuum verſus prædictum B. & dic quatuor militibus ex illis qui viſui illi interfuerint, quód ſint corā eiſdem iuſtic.noſtris apud w. vel coram nobis vbicunquè tunc fuerimus in Anglia,tali die &c.ad teſtificandum viſum illum. Et habeas ibi nomina militum & hoc breue Teſte &c. Variantur autem huiuſmodi breuia multipliciter,& ſic.s.habere facias viſum B.de tenemento in tali villa vnde redditus x.ſolid' cum ꝑtinentijs prouenit,quem redditum A.de N.in curia noſtra &c.clamat vt ius ſuū verſus prædictū B. & dic. &c'. vt ſupra vel ſic:viſum de tanta terra cū ꝑtinentijs in N. vnde B. quæ fuit vxor C. nominatim dotata fuit. ¶ 3. Vel ſi forte aliquam certam partē & ſeparatam petat pro diuiſo,tunc ſic:viſum de tanta terra &c.quā A. quæ fuit vxor D.in curia &c.clamat in dotē verſus eum. Si autē clamauerit tertiā partē incertam & indeterminatā alicuius totius, tunc ſic: viſum de tanta terra cum ꝑtinentijs &c.vnde A.quæ fuit vxor C. in curia noſtra &c.clamat tertiam partem in dotem verſus eum.Et dic.&c. Si autem placitetur de communia paſturæ per breue de recto. Quo iure,tunc ſic. ¶ 4. Præcipimus tibi ꝙ ſine dilatione habere facias A.viſum de cōmunia paſturæ in tali villa quā B.de N.clamat vt ꝑtinentem ad liberum tenementū ſuū in eadem villa,vel in alia,verſus eundem A.& vnde idem B.ſummonitus eſt in eadem curia noſtra ad oſtendendū quo iure talem cōmuniam paſturæ clamat in terra ipſius A.deſicut idem A.nullam communiā habet in terra ipſius B.nec idē B. ei ſeruitium facit quare ibi cōmuniā habere debeat,& dic.&c.vel ſic. Viſum de communia paſturæ in tali villa quā B. in curia noſtra coram iuſtic.&c.clamat verſus eundē A. vt ꝑtinentem ad liberum teñtum ſuum in eadem villa,vel in alia,& vnde idē A. dicit quód prædictus B. nullā cōmuniam ibi habere debet,eo ꝙ idem B. nullam cōmuniam in terra ipſius habet,nec idem ei ſeruitium facit quare cōmuniā habere debeat,& dic.&c. Et ſic ſēper formāda erunt breuia de viſu ſecūdū formā breuiū originaliū. Si autē fieri debeat viſus in breui quo war-

ranto teneat quis terram aliquam quę debeat eſſe eſchaeta domini regis, tunc ſic: viſum de tanta terra cum pertinentijs in tali villa, & vnde idem talis ſummonitus eſt ad oſtendendum quo warranto tenet tantam terrã cum pertinentijs in tali villa quam nos in curia noſtra clamamus verſus eum vt eſchaetam noſtram de terris Normannorum.

1 ¶ Ad diem datum poſt viſum habitum reincipiatur eſſonium. 2. Si loquela poſita fuerit ad magnam curiam de comitatu & contentio fuerit de viſu habito vel comitatu. Cap.11.

AD alium vero diem poſt viſum conceſſum & factum, reincipiãt partes ſi voluerint omnia eſſonia ſua, tam petens quàm tenens. Et ſiue venerint ſiue non, vic. dicere debet iiij. militibus qui viſui illi interfuerint, quòd ſint ad diem datum ad teſtificandum viſum illum. Ad quẽ diem ſiue partes venerint, ſiue ſe eſſoniauerint, cùm viſus teſtatus fuerit per quatuor milites viſores, ſẽper ſtabitur eorum recordo, & ſi forte eſſoniũ interiectũ fuerit, fiat mentio ſẽper in eſſonio ꝙ viſus teſtatus ſit, & ſi forte teſtat⁹ non fuerit, & tenẽs ad diẽ ſuũ venerit, & docere poſſit ꝙ viſũ non habuerit, habebit aliũ diẽ, niſi ipſe petens docuerit contrariũ, ſub ꝑiculo ioci partiti. ¶ 2. Cùm autẽ placitũ a com̃ tranſlatũ fuerit ad magnã curiã, & cùm viſum habuerit in com̃, obijciatur ei in magna curia ꝙ viſum habuerit in com̃, inquiratur de petente ſi de hoc ponere ſe voluerit ſuper recordũ com̃, qui de hoc habet recordum, vel non, & quo caſu ſi petens hoc voluerit, fiat recordũ de hoc per com̃, & veniat recordũ corã iuſtic. ſed raro cõtingit ꝙ petẽs eligat viã iſtã ad placitũ ſuũ differendum, cùm cõmodius ſit ei iterum viſum concedere, quàm de viſu habito ad inquiſitionem per comitatum procedere.

1 ¶ Qualiter petens debet deſignare tenenti rem petitam vt ſciri poſſit ſi illam tenuerit vel non. 2. Si contentio habeatur quantum terræ poſitum fuerit in viſu aliquando ſit inde iocus partitus. 3. Si fiat inde inquiſitio, tunc ſic. 4. Habito viſu tunc warrantum vocet tenens ſi voluerit ſi warrantum habeat. Cap.12.

IN viſu autem faciendo, tenenti debet petens deſignare rem petitã omnibus modis quibus poterit, coram illis qui ad hoc conuocãtur, tam in corpore ipſius rei quàm in eius pertinentijs, cùm difficile ſit de incerta re certum proferre iudicium. Et talis erit deſignatio. s. vt ſi dicatur. Peto tale maneriũ per metas & diuiſas iſtas, & tales pertinẽtias, vt per hoc perpendi poſſit vtrũ tenens totum maneriũ cum pertinentijs teneat, vel eius partem, vel nihil. Et ſufficit ſi maneriũ petierit cum pertinẽtijs per certas diuiſas, nec oportet glebas manerij circumire, & propter hoc non cadit breue, ſi forte ſit aliquis qui terram tenuerit infra corpus manerij, de qua tenens nihil habuerit, nec in ſeruicio nec in dominico, dum tamen fiat proteſtatio a petente, quòd nihil inde clamat in dñico nec in ſeruitio. ¶ 2. Cùm vero de viſu facto aliquando inter partes fiat cõtentio, vt ſi dicat tenens quòd petens plus poſuit in viſu ſuo vel minus q̃ in breui contineatur: vt de termino ſ. M. anñ regni regis H. decimoquarto incipiente decimoquinto circa principium, ſub pœna amiſſionis fiat inquiſitio de veritate, & ſecundum quod inueniri poterit de termino ſanctę Trinitatis

anno

anno regni regis H.ſecundo poſt guerram in comitatu Wilt.de Galfrido de Cheſſewicke : cùm partes ſe inde poſuerunt in inquiſitionem patriæ, & gratis ſe poſuerint in certas perſonas,quatuor vel ſex,cum quibuſdam qui viſui interfuerint,tunc veniat inquiſitio ad certificandum de veritate per tale breue. ¶ 3. Rex vic.ſalutem. Præcipimus tibi quòd venire facias coram iuſtic.noſtris tali die &c.A.ſeruientem talis, & attornatum ſuũ in loquela quæ eſt inter eundem A. talem & talem, de tanto terræ cum pertinentijs &c. Et ſimiliter cum eo A.B.C.D. ſuper quos prædicti tales ſe poſuerunt,& præterea quatuor ex illis qui viſui interfuerint, quẽ prædictus A.attornatus talis petentis fecit tali tenenti.s.de prato vel terra cũ pertinentijs in tali villa,quod pratum vel quam terram,idem talis clamat vt ius ſuum verſus eundem talem,ad certificandum præfatos iuſtic. noſtris quid & quantum prati vel terræ idem A.attornatus .s. ipſius talis petentis.s.poſuit in viſo ſuo.Et vnde idem talis tenens .s. dicit quod idem A.non poſuit in viſu ſuo niſi tantum prati vel tantum terræ,& in diuerſis locis,& tot particulas,& ita ſe inde interim certificet, quòd præfatos iuſtic.noſtros ad eundem diem pleniùs inde certificare poſſunt. Et habeas ibi hoc breue Teſte &c. ¶ 4. Habito ſic viſu, ſtatim perpendere poteſt tenens vtrum terram petitam teneat,vel eius partem, vel nihil: vt ſi totã teneat,ſic ſtatim ad diem ſuum reſpondeat,vel ſi warrantum habeat, illũ vocet qui ipſum in ſeyſina ſua defendat. Si autem nihil inde teneat, nec in dominico nec in ſeruicio,vel niſi eius partem quòd de breui illo recedat quietus. Sed quoniam quandoquè melius erit & tutius tenenti warrantum vocare, quàm in perſonam ſuam defenſionis periculum ſuſcipere,cùm plures forte & aliæ competant exceptiones warranto quàm tenẽti,ideo prius tractandum erit de waranto & eius vocatione.

¶ Tractatus quartus

Libri quinti, in quo tractatur de Warrantia.

(.·.)

1 ¶ *De warranto vocato poſt viſum.* 2. *Quid ſit warrantizatio.* 3. *Quis poſſit warrantum vocare & de qua cauſa.* 4. *Quare debeat warrantizare.* 5. *Quis vocari debet ad warrantizandum.* 6. *Si minor vocatus fuerit ad warrantum.* 7. *Maritus vocat vxorem ad warrantum quandoquè.* *Cap.1.*

CVm autem tutius ſit warantum vocare tenenti, quàm in propria perſona ſubire defenſionem,cùm ex perſona ſua propria ad actionem omnino elidendam, vel ad tempus differendam non competit ei exceptio ꝑemptoria vel dilatoria,tunc ſi warrantum habuerit, illum ſtatim vocet, aliquando per auxiliũ curiæ,aliquãdo ſine,ſecundum quod warantus fuerit ſub poteſtate

vocantis,& ita quòd illum ſine auxilio habere poſſit,vel ſecundum quod fuerit ſub alterius poteſtate quòd illum ſine auxilio ꝓducere non poſſit. Sub alterius poteſtate dico, ſicut ſub poteſtate domini regis, ſiue in regno Angliç ſiue in Hibernia, ſiue in wallia, in aliqua parte quç ſit ſub poteſtate & dominio domini Regis. Si autē fuerit qui vocatus eſt extra poteſtatem domini regis, in vanum vocabitur per auxilium, quia tunc neceſſe habet tenens illum producere per ſe, ſi poſſit, alioquin amittet.

¶ 2. Inprimis videndum erit quid ſit warrantizatio. Et ſciendum quòd warrantizare, nihil aliud eſt, quàm defendere, & acquietare tenentem qui warrantum vocauit in ſeyſina ſua, quia quamuis warrantus warrantizauerit, non tamen propter hoc tranſfertur ſeyſina ad warrantum, nec aliquid aliud niſi defenſio rei petitæ, quæ quidem defenſio, cùm ſemel ad warrantum tranſlata fuerit, poſtmodum reſumi non poterit a tenente, ſed omnia procedent ſub nomine warranti, nec cùm warrantus warrantizauerit, rem warrantizatam reddere poteſt petenti contra voluntatem tenentis, vel ſine iuditio, quia defendere non eſt reddere ſine voluntate tenentis, quin ei fiat diſſeyſina. Sed cùm voluntas tenentis vel iudicium interuenerit, tunc ſtatim & non ante tranſfertur ſeyſina rei petitæ ad petentem, & tenens de re warranti excambium habeat ad valentiam.

¶ 3. Videndum etiam quis poſſet warrantum vocare, et qua de cauſa. Et ſciendum quòd warrantum vocare poterit omnis qui non prohibetur, ſicut ille qui rem aliquam corporalem habuerit, ſicut terram, & tenementum ab aliquo ex quocunquè iuſto titulo vel iuſta cauſa acquirendi, ſicut ex cauſa donationis vel vēditionis vel ꝑmutationis & hm̄oi, cū charta de warrantia expreſſa & homagio aliquando, niſi in eadē charta exprimat̄, ꝙ non obſtante homagio ſi donator ad warrantū vocat⁹ fuerit non teneat̄ ad warrantiā, nec ad excambiū, & ſic vincit conuentio legē. ¶ 4. Itē teneť quis warrantizare quandoq; ꝓpter homagiū, etiam ſine charta, & ſiue ſit maior ſiue minor, dum tamen ante ætatem minor qui vocatus fuerit non reſpondeat ad warrantiam. Et idem dici poterit de iuribus, ſicut de cuſtodijs & maritagijs & huiuſmodi. De hoc autem quod dicitur omnis qui non prohibetur, quia non poteſt quis warrantum vocare in pænali actione, vbi quis conuincendus fuerit ex delicto, vel iniuria propria, & vbi fuerit pœna corporalis infligenda, cùm pœna ſuos tenere debeat actores, & non alios. ¶ 5. Item videndum eſt quis vocari poſſit ad warrantum? Et ſciendum quòd tam maſculus quàm fœmina, tam minor quàm maior, dum tamen (vt prædictum eſt) ſi minor vocetur remaneat placitum de warrantia in ſuſpenſo vſquè ad ætatem, niſi cauſa fuerit ita fauorabilis quòd ætas expectari non debeat, ſicut ex cauſa dotis. Item non ſolum vocandus eſt ad warrantum ille qui dedit vel vendidit, verum etiam vocandi ſunt eorum hæredes deſcendentes in infinitum, propter verba in chartis contenta. Ego & hæredes mei warrantizabimus tali & hæredibus ſuis &c. Et in quo caſu, tenentur hæredes warrantizare ſiue ſint propinqui ſiue remoti, remotiores vel remotiſſimi. Et quod de hæredibus dicitur, idem dici poterit de aſſignatis, & de illis qui ſunt loco illorum hæredum, ſicut ſunt capitales domini qui tenentibus ſuis quaſi ſuccedunt,

cedunt, vel propter aliquem defectum, vel propter aliquod delictum, ſicut de eſchaetis dominorum. Et quòd aſſignatis fieri debet warrãtia per modum donationis: probatur in itinere w. de Ralegh in comitatu warr̃ circa finem rotuli, et hoc maximè, ſi primus dominus capitalis, & primꝰ feoffator, ceperit homagium & ſeruitium aſſignati. ¶ 6. Si autem minor fuerit vocatus ad warantum, de aliqua libertate, ſiue per ſe, ſiue cum alijs, ſemper inquiratur inprimis vtrum anteceſſor minoris ſeyſitus fuit de tali libertate vt de feodo anno & die quo fuit viuus & mortuus, ad hoc quòd detur dilatio warrantiæ vel non detur. Item vocari poterit ad warrantum, & vocare tam ille qui tenet ad vitam, ſicut ille qui tenet in feodo, et eodem modo ille qui tenet ad terminum annorum. Et quòd ille poteſt qui tenet ad terminum quamuis ratio ſe habeat in contrarium, ꝓbatur in itinere w. de Ralegh in comitatu warr̃ de quadam Sibilla, quæ dotem petijt circa finem rotuli. ¶ 7. Maritus vxorem recte vocat ad warrantum etiam ſine auxilio curiæ, (niſi ita ſit quòd fœmina quæ de coſta viri ſumpta fuit, caput excedens, viro ſuo dominetur) ſi vxor in breui non nominetur, vt ſi recognitum fuerit vel conuictum quòd vir nihil teneat niſi nomine vxoris ſuę, q̃uis ſecundum quoſdam potius deberet cadere breue illud: aliud tamen erit (vt videtur) ſi donationes factæ fuerint ante matrimonium cum ſeyſina & vſu per aliquod tempus, quod ſecus eſt conſtante matrimonio. Et quo caſu, vir recte vocat vxorem ſicut aliam quamcunquè perſonam, & cûm warrantizauerit, & vir amiſerit, vxor tenebitur ad excambium, quod non eſt in primo caſu. Si autem econtrarió, ſi vir vxori donationem fecerit ante matrimonium, & vxor per ſe ſine viro implacitetur, non magis ſine viro reſpondebit quàm de alia hæreditate ſua, & ipſum (vt videtur) vocare poterit ad warrantum, & ſi amiſerit quòd vir teneatur ad excambium, ſecundum quod dicitur de vxore. Cùm autem vir & vxor ſimul implacitauerint & petant, & vir attornatus fuerit vxoris, & ille qui tenet poſtmodum vxorem vocauerit ad warrantum, oportebit quód ipſa iterũ compareat in curia, & attornatum faciat virum ſuum vel alium in placito warrantiæ, quia vir non eſt attornatus in placito illo quãuis in placito principali: ſecundum quod videri poterit de Itinere M. de Pateſhull in comitatu Eborum anno regni regis Henrici decimo de Petro de malo lacu & Izabella vxore eius, & Iohanne de Beſacre. Et ſic fiat in omni placito cùm tenens warrantum vocauerit quòd petens faciat atturnatum de nouo, quod quidem non eſt de tenente.

1 ¶ Quibus modis obligatur quis ad warrantizandum. 2. Si minor vocatus fuerit ſtatim oſtendat tenens chartam vel aliud. 3. Aliquando ſine chartæ oſtenſione. 4. Aliquando per homagium. 5. Si vocatus ad warrantum homagium negauerit. 6. Per cyrographum & finem factum. 7. Item tacite vel expreſſe. 8. Si dominus capitalis ad quem terra peruenerit vt eſchaeta vel alio modo cum non ſit hæres, quia res tranſit cum onere. 9. Si Rex debeat warrantizare, dicere poterit, ꝙ ſine Rege reſpondere non poterit. 10. Quòd nullus vocat Regem ad warrantum niſi teneatur ad eſcambium. Cap. 2.

Item

ITem quis vocare debeat & warrantizare & cui dictum eſt. Nunc videndum qualiter & quibus modis quis obligetur ad warrãtiam ſiue maior ſiue minor. Et ſciendum quòd per homagium, & finem factum, & per chartarũ ſiue per aliorum inſtrumentorum obligationem. Per inſtrumẽtorum obligationem verbi gratia. A. vocat B. ad warantum verſus C. B. ſummonitus petit quòd A. oſtendat ei qua ratione vocauerit eum ad warantum. Et ſi A. ſtatim proferat chartam ipſius B. vel patris ſui, vel alterius anteceſſoris ſui cuius hæres ipſe fuerit, & quæ dedici non poſſit. Et ſi A. talis ſit hæres quòd ei warantizari debeat, vt ſi ſit hæres eius qui feoffatus eſt per chartam illam, vel eius aſſignatus, vel hæres aſſignati, cùm charta de aſſignatis fecerit mentionem. Et eodem modo ſi de illis quibus feoffatus dare voluerit, vendere vel legare, & charta fecerit mentionem de warrantizatione & puro feoffamento, tunc oportebit quòd idem B. ſtatim warrantizet, & incontinenti ad melius quòd poterit reſpondeat. Et idem quod dicitur de charta, dici poterit de confirmatione, ſi confirmatio ad warrantizationem obligauerit confirmantem. ¶ 2. Si autem minor infra ætatem exiſtens vocatus fuerit ad warrantum, & cõſtiterit quòd minor ſit, ne friuola ſit vocatio, ille qui vocat ſtatim in ipſa vocatione oſtendat chartas ſuas vel aliud, per quod pręſumi poſſit quòd minor teneatur ad warrantiam ſiue præſens fuerit ſiue abſens, quia hec poterit eſſe ratio cùm ſint nonnulli de iure ſuo diffidentes, cùm aliud remedium non haberent ad litem protrahendam, niſi minorem ad warantum vocarent. Quod etiam de quolibet maiore dici poſſet warrantum vocante maiorẽ vel minorem. In aſſiſis vero omnibus vbi ſi vocans de warranto ſuo defecerit, nulla alia ſubſequetur pœna in odium defaltæ, niſi quòd per defaltam capiatur aſſiſa. Cùm autem a vocante warantum, oſtenſæ fuerint chartæ & inſtrumenta, tunc videndum erit vtrũ pater vel alius anteceſſor minoris (ſi ſeruiciũ petatur) fuerit in ſeyſina de ſeruicio illo, anno & die quo fuit viuus & mortuus. Et ſi ita fuit ſeyſitus, tunc ſtatim warrãtizet ſuo feoffato, ſed loquela principalis inter petentem & minorem qui warrantizauit tenenti vſq; ad ætatem warranti remanebit ſine die: ſecundum quod probatur de Itinere Abbatis de Radinge & M. de Pateſhull in comitatu warr̃. de Egidio de Erdinton qui ſummonitus fuit ad warrantizãdum w. de Norf. Et quia pater ipſius Egidij obijt ſeyſitus de ſeruitio ipſius W. poſtquám ipſe E. warrantizauit ipſi w. remanſit loquela principalis ſine die verſus petentem vſq; ad ætatem E. et ſic minor infra ætatem warrantizabit ſuo feoffato & tenenti propter ſeyſinam anteceſſoris de ſeruicio quod recepit a ſuo feoffato anno & die quo obijt. Si autẽ anteceſſor ſeyſitus non fuit anno & die &c. tunc minor infra ætatem nec ad warantiam nec ad principale placitum reſpondebit. ¶ 3. In caſu tamen poterit minor vocari ad warrãtũ & ſummoniri ſine chartæ oſtenſione, ſi infra ætatem vocatus fuerit ad warrantum ab aliquo ſuo tenente, ratione alicuius tenementi de quo infra ætatẽ feoffatus fuerit tenens, quia in vtroquè placito tam warrantiæ quám principali reſpondebit. Et vnde cùm minor ſic vocatus fuerit ad warrantum, inquirendum erit vtrum tenemẽtum ratione cuius vocatus eſt ad warantum, ſit hæreditas deſcendens vel per-

Confirmation

Enfant vouch

in assise

perquiſitum,et quod dicitur de ſeruitio dici poſſit de homagio. 4. ¶Per homagium vero captum obligatus eſt dominus ad warrantiam qui homagium cepit,quia eſto quòd tenens nullam chartam habuerit, vel cùm habuerit, illam non habeat ad manum, ſiue feoffamentum illud fuerit nouum vel vetus, ſicut a conqueſtu Angliæ,de quo raro contingit quòd chartæ proferantur, ſi homagium interuenerit, & hoc probari poſſit,capitalis dominus ſine charta warantizabit.Et ſi forte dicat quòd ſine charta warrantizare non debeat,reſponderi poterit a tenente ſic. Tu teneris michi terram petitam warrantizare, quia ego ſum inde homo tuus,& tu inde homagium meum recepiſti,et in ſeyſina es de ſeruitio meo, & pater meus & anteceſſores patris mei inde fuerunt homines anteceſſorum tuorum.Et quód ita ſit,producat ſectam ſufficientem,viuam vocem,vel aliquem qui paratus ſit hoc diſrationare per corpus ſuum ſi opus fuerit. Et ſi ille qui vocatus eſt hoc dedicere non poſſit, ſine charta warrantizabit, & hoc niſi ille qui vocatus eſt docere poſſit homagium eſſe conditionale s.ſaluo iure cuiuſlibet in ſuo caſu. ¶ 5. Si autem vocatus homagium illud omnino negauerit & defenderit,tunc iuſtic. audiant probationes tenentis qui ſe probare poſſit quòd ſit homo talis,& quòd ipſe talis homagium ſuum ceperit, vel anteceſſorum ſuorum in forma prædicta, per iudicium warrantizabit. Sed cùm propter homagiũ vocetur aliquis ad warantum quod dedici non poſſit, nunquid poterit dominus pro voluntate ſua homagium tenentis ſui wayuiare & ſic de warantia euadere? nõ, quia ex hoc tale ſequeretur incõueniens,quòd ꝑ minimo ſeruitio magnum quid warrantizaret tenenti ſuo.Poterit tamen tenens quando voluerit tenementum ſuum wayuiare vel illud dño ſuo reſtituere ſimul cum homagio & ex cauſa. ¶ 6. Obligatur etiam quis ad warrantiam per cyrographum & finem factum,ita quòd ſi A.proferat cyrographum de fine facto in curia domini regis inter ipſum & B.vel eorum anteceſſores quorum hæredes ipſi ſunt,tunc ſecundum illud cyrographum(quòd de facili dedici non poterit)fiet iudiciũ de warrantizatione,in forma tamen ſupradicta de minore, ſi minor ad warrantũ vocatus fuerit .s. ſi anno & die &c.Sed nonne tenet̃ minor infra ætatẽ ad finẽ factũ reſpondere etiã etſi non anno & die,& de hoc dicetur inferius de exceptionibus. ¶ 7. Non ſolũ obligatur perſona feoffatoris (vt prædictũ eſt) & rationibus prædictis,poterit etiã tenementũ obligari cũ perſona tacite vel expreſſe.Expreſſe,vt ſi quis ita dicat,in charta donationis quod ipſi & hæredes ſui warrãtizabunt donationẽ ſuã ex tali certo tenẽto quod tunc tenent ad quẽcũq; poſtmodũ peruenerit,& ſic remanebit res expreſſè obligata ad warantiã, vt probat̃ in rotulo de termino P.añ regis H.decimoſexto in com̃ Midd. de Alic.de war̃ & de R.de Renge,vbi Alic. warantizauit per iudiciũ cur̃ qui habuit tenẽtũ literaliter & ſpecialiter obligatũ.Tacitè,vt ſi feoffator tẽpore donationis ſatis habuit vnde warantizet etiã ſine expreſſione,id qđ tũc habet remanet obligatũ,quia nõ valet obligatio perſonæ, niſi habeãt ſi opus fuerit vnde poſſit excambium facere. Et per hoc ſic obligatur tenementum tacite ¶ 8. Sed quid ſi tenementum ſic obligatum tacitè vel expreſſè, propter defectum vel propter delictum feoffatoris tanquam eſchaeta deueniat in manum domini Regis vel capitalis dñi ſuperioris?

Quæro

Quęro an ille teneatur ad warrantiam cùm ad warrantum vocetur & videtur quòd ſic,quia res cum homine tranſit ad quemcunq;. ¶ 9. Poterit etiam ipſe rex inter alios ad warrantiam obligari rationibus ſupradictis,ſed tamen non poteſt vocari ſicut vocantur priuatæ perſonæ, quia ſũmoneri non poteſt per breue, et ideo dicere poterit ille cui rex warrantizare debeat,cum quadam curialitate,ſic: quòd ſine rege reſpondere non poterit, eo quòd habet chartam ſuam de donatione vel confirmatione, per quam ſi amitteret, Rex ei teneretur ad eſcambium,vel alia ratione,ꝙ ipſe rex eſt in ſeyſina de homagio & ſeruicio ſuo & huiuſmodi,& quoniã ita fieri ſolet multotiens quòd tenens ſine rege reſpondere non poterit, vt litem protraheret ratione cuiuſlibet chartæ quam proferret in iuditio de confirmatione, prouiſum fuit & conceſſum coram ipſo rege in dedicatione Abbathię de Hayles in præſentia ix.epiſcoporum,& coram com̃ Richardo & aliis pluribꝰ comitibꝰ ſic. ¶ 10. Quòd nullus de cætero regem nominet in iudicio (vt prædictum eſt) niſi ita ſit quòd rex teneatur ad eſcambium,ſi tenens amiſerit, & ſecundum quod tunc iudicatum fuit inter Comitem Gloc. & Abbatem ſ.Edmundi,quia chartæ Abbatis per quas dicebat quòd ſine rege reſpondere non potuit,loquebantur tantũ quòd rex reddidit,conceſſit & confirmauit,& de nulla warrantia per quã teneretur ad eſcambium ſi Abbas amitteret. Et ſciendum quòd nihil aliud eſt dicere,non poſſum ſine rege reſpondere, quàm vocare ipſum ad warrantum,licet per alia verba.

1 ¶ Quòd warrantus debeat deſignare proprio nomine ſi poſſit vel quod tantundem valet.
2. Si warrantus de dote feloniam fecerit & inter duos capitales dominos de eſchaeta contentio habeàtur. Cap.3.

CVm autem quis warrantum vocauerit, debet warrantum ſuum deſignare proprio nomine ſi poſſit ſi fuerit in rerum natura. Si autem in vtero matris,aliud erit dicendum, quia ſi in nomine erratum fuerit ſiue in perſona,tenens de facili poterit amittere, vel ſi ita vocauerit: voco filium talis ſine expreſſione nominis, non valet talis vocatio, cùm talis plures habuerit filios,valet tamen ſi non niſi vnum. Si autem ita vocauerit: voco talem filium & hæredem talis, valet talis vocatio, licet hæredes plures habeat remotos & propinquos, quia hoc de propinquiore erit intelligendum. Sed quid ſi plures appareant qui ſe faciunt hæredes, nec appareat quis eorum propinquior,videtur quòd ſub diſiũctione vocandus erit warrantus,vt ſi dicatur. Voco talem vel talem quicunq; eorũ hæres fuerit talis,vel ſi hæres in vtero fuerit ſic, & vbi vxor petierit mitti in poſſeſſionem nomine ventris vt ſi dicatur: voco talem ꝓprio nomine qui apparens eſt,vel illum qui in vtero eſt,niſi ad monſtrum declinauerit, vel in vtero mortuus fuerit,& ſemper exprimi debet cauſa quæ dubitationem inducit, vel incertitudinem: vt ſi dicat iſtum vel illum quicunquè iſtorum obtinuerit,ſicut inter auunculum & nepotem legittimum,& baſtardum & huiuſmodi. Sufficit enim ſi tantum faciat quantum facere poteſt,cùm vterquè ſe gerat pro hærede.Et hoc fieri poſſit(vt videtur) ad ſimili-

militudinem exhæredationum, quia ſi quis debeat exhæredari, nominatim debet exhæredari, & eodem modo warantus nominatim vocari. Vt ſi dicatur. Titius filius meus exhæres eſto. Item valet exhæredatio & ſufficit ſi dicatur, filius meus exhæres eſto, non adiecto proprio nomine, maximè ſi alius filius non exiſtat, quia nō refert vtrum quid fiat vel quod tantundem valeat. Cùm autem ſit aliquis qui ſe facit hæredem & hæreditatem petierit, & mulier ſimiliter ſi petat mitti in poſſeſſionem nomine ventris, vel cùm plures ſe faciant hæredes, nec conſtare poterit quis corū hæres propinquior & rectior ſit propter dubium euentum, & cùm nullus warrantizare teneatur ante hæreditatis aditionem, tuti⁹ & melius eſt warrantiam ſuſpendere quouſquè inde haberi poterit certitudo & conſtiterit de veritate ad ſimilitudinem iſtius caſus. ¶2. Quia eſto quòd quis implacitatus fuerit de duabus partibus alicuius manerij, & mulier de tertia parte quam tenet nomine dotis & vnde talis eſt warantus de dote ſua, & pendente placito quòd ille qui tenuerit duas partes feloniam fecerit, & vtlagatus fuerit antequàm mulier de tertia parte eum ad warantum vocauerit, & cùm illæ duæ partes ratione termini ſui fuerint in manu domini regis, & inter duos dominos de eſchaeta contentio habeatur, nec ſciri poſſet quis corū debeat obtinere, loquela mulieris ponitur & remanebit ſine die, vel ad diem diffuſum & in ſuſpenſo, quouſq; inde habeatur certitudo: vt de Itinere vltimo w. de Ralegh in comitatu warr̄ circa finē rotuli. Et ita (vt videtur) fieri deberet de præmiſſis. Item cùm plures vocati fuerint ad warrantum erratum fuerit in nomine vnius vel plurium, perinde habendum erit (vt videtur) cùm ſint quaſi vnum corpus ac ſi erratum eſſet in nominibus omnium, ſicut videri poterit de pluribus petētibus vel pluribus tenentibus.

1 ¶ Si quis warrantū vocauerit qui ſit ſub poteſtate ſua licet auxiliū petierit nō habebit auxiliū curiæ. 2. Itē ſi talē qui nō fuerit ſub poteſtate regis, ſed ipſum producat ſi poſſit. 3. Si warrantus fuerit infra libertatem alicuius vbi non currit breue Regis. 4. Breue ſi ſine auxilio produci non poſſit. 5. Si minor vocatus fuerit ad warrantum de dote vel in placito de recto, tunc ſummoneatur cuſtos eius. 6. Si hæres qui vocatus ſit ad warantum nihil teneat de hæreditate materna ſed paraſter ſuus, tunc ſummoneatur vterq; ſiue hæres fuerit maior ſiue minor.

Cap. 4.

CVm autem quis vocatus fuerit ad warantiam qui fuerit ſub poteſtate vocantis, licet auxilium curiæ petierit, auxilium non habebit, quem quidem ſi non produxerit, amittere poterit de facili. ¶2. Si autem warantus extra ſuam poteſtatem fuerit, & in poteſtate regis vbicūq;, auxiliū habebit. Si autē extra poteſtatē regis, cùm Rex, ipſum ꝓducere nō poſſit, auxilium non habebit, & ideo producat eum qui vocauit vel rem petitam amittat. ¶3. Si autem ſit aliquis qui talem libertatem habeat, ꝙ breue regis ibi non currat propter dominum regem qui ſibi libertatē cōceſſit, mandetur domino libertatis ꝙ warantum diſtringat, quod ſi nō fecerit, diſtringatur ipſe ꝑ terras ſuas extra libertatē quòd warrantū ꝓducat. Si autē terras extra non habuerit, tunc non obſtāte libertate apponat Rex manū in defectū ipſius, ita quòd ius nō deficiat, cûm autē warāt⁹ ſine auxilio

Summoneas ad warant.

auxilio ꝑduci nõ poſſit,tũc fiat brẽ de ſũmonendo warãtũ in hac forma. ¶4. Rex vic.ſalutem.Summoneas ꝑ bonos ſũmonitores A.quòd ſit coram iuſtic.&c.tali die ad warantizandũ B.tantũ terræ cũ ꝑtinentijs in tali villa quã E.in eadẽ curia corã eiſdẽ iuſtic. &c. clamat vt ius ſuum verſus prædictum B. & vnde idem B. in eadem curia noſtra coram eiſdẽ iuſtic. noſtris vocauit ipſũ A.ad warrantũ verſus prædictum E.& habeas ibi ſũmonitores & hoc breue Teſte &c.vel aliter : ad warrantizãdum B.cuſtodiã terræ quæ fuit E. & quam D.in curia noſtra &c.clamat verſus eundẽ B.ratione filij & hæredis ipſi⁹ E.quẽ habet in cuſtodia ſua de dono I. regis patris noſtri, vt dicit.Et vnde idem B.vocauit ipſũ A.ad warrãtũ verſus ipſũ D.& habeas &c. vel aliter:ad warrantizandũ tantum terrę B.&c. & vnde idẽ B.ſũmonitus eſt in curia noſtra coram nobis ad reſpondẽdũ nobis quo warranto tenet tantũ terræ vel quid tale quod nos clamamus vt ius noſtrũ vel eſchaetã,& huiuſmodi , & in omni caſu generaliter vbi iacet warranti vocatio,fiat mẽtio in breui de ſũmonitione de forma placiti, & de modo petitionis in breui originali contento,ſiue teñtum petatur ſicut terra vel redditus,vel quod ad teñtum petineat, ſicut aduocatio eccleſiæ,ius paſcendi,ſiue paſtura,rationabile eſtoueriũ , iter vel actus & huiuſmodi, vel quod ad aliquam pertineat ratione teñti,ſicut ſeruitium, releuium,cuſtodia,& maritagium. ¶5. Si autem minor vocandus ſit ad warrantum in placito aliquo,ſiue ſuper recto ipſo ſiue ſuper dote, tunc fiat breue de ſummonendo cuſtodem,quòd ſit ad certum diem,& ibi habeant hæredem ad warrãtizandũ.Rex vic. ſalutẽ.Sũmoneas ꝑ bonos ſũmonitores A.cuſtodẽ B. filij & hæredis C.& D.cuſtodem terræ eiuſdem hæredis quòd ſit coram iuſtic. noſtris tali die, & ibi habeat hæredẽ prædictum ad warrantizandum E.tantũ terræ cũ ꝑtinentijs in tali villa quod prædictus A.in curia noſtra &c.clamat vt ius ſuum vel in dotem verſus eũdem B. & vnde idem A. in eadem curia noſtra coram iuſtic.noſtris vocauit prædictum hæredem ad warrantum verſus eum . Si autem vnus & idem habeat tam cuſtodiam terræ quàm hæredis, tunc ſummoneatur ſine alijs, quòd ſit & habeat hæredem.Si autem hæres aliquis teneatur ad warrantiam qui nihil tenuerit de hæreditate matris, ratione cuius vocatus eſt ad warrantum,ſed paraſter vel anteceſſor ſuus ad vitam ſuam, per legem Angliæ,& cùm hæres in curia reſpondit poſt ſummonitionem ei factam quòd nihil tenet de prædicta hæreditate matris ſuæ , ſed paraſter ſuus, propter hoc non differatur warrantia ad vitam paraſtri , ſed ſummoneatur paraſter , quòd ſit &c. ad audiendum conſiderationem curiæ de prædicta warrantia, vel ad warrantizãdum cum prædicto hærede per tale breue. ¶6. Rex vicecom ſalutem.Summoneas per bonos ſummonitores A. quòd ſit coram iuſtic.&c. ad audiendum conſiderationem eiuſdem curiæ noſtrę,de warrantia tantæ terræ cum pertinentijs in N.quã B. in curia noſtra &c. clamat vt ius ſuum verſus E. vel ſic. Ad warrantizandum B. ſimul cum C. filio & hærede talis mulieris,ſcilicet tantam terram cum pertinentijs in N. quam B. in eadem curia noſtra coram eiſdem iuſtitiarijs noſtris &c. clamat vt ius ſuum verſus Edwardũ & vnde idem Edwardus in eadem curia noſtra &c. coram eiſdem iuſtitiarijs

vocauit

vocauit inde ad warrantum prædictum B. verſus eundem E. Et vnde idẽ C. dicit quòd nihil tenet de hæreditate talis matris ſuæ, nec ad warrantiã illam reſpondere poteſt, ſine prædicto A. qui hæreditatem illam tenet ad vitam ſuam per legem Angliæ.

1 ¶ Quod quis poteſt ſe eſſoniare. 2. Si defaltam fecerit capiatur terra in manũ domini regis. 3. Breue ad capiendam terrã in manũ dñi regis per defaltam, ad valentiam ſuper warrantũ, magnũ Cape. 4. Si terra petita fuerit in vno comitatu & terra warranti in alio, tũc fiat extenſio per tale breue. 5. Breue de capiendo terram pro defectu. 6. Si de aduocatione eccleſiæ vocetur warrantus, tunc capiatur terra ad valentiam & eſtimetur aduocatio, vt ſciri poſſit quãtũ capi debeat. 7. Breue ꝙ capiat tãtã terrã quæ ſit de hæreditate. 8. Si mulier dotẽ petierit & minor vocatus ad warrãtũ et cuſtos defaltã fecerit, capiatur de terra minoris pro defectu cuſtodis. 9. Si minor vocatus fuerit ad warrantũ cũ paraſtre & vterq; eorũ defaltã fecerit, vel vterq; eorum tantum, capiatur de terra minoris ad valentiã terræ petitæ. 10. Si plures warranti defaltam fecerint. 11. Si warranti manentes fuerint in diuerſis comitatibus & pro ea parte quam quilibet tenuerit facta prius eſtimatione. Cap. 5.

AD diem vero ſummonitionis legittimæ quindecem dierum poterit quilibet eorum ſe eſſoniare ſi voluerit, petens, tenens, & warrantus ſimul, vel viciſſim, ita quòd quilibet eorũ habeat vnicum eſſonium ſecundum quod ſuperiùs dicitur de eſſonijs. ¶2. Et ſi ad diem ſummonitionis fecerit petens defaltam, præſente tenente, & ſe liti offerente, recedet tenens quietus de breui illo, ſecundùm quod ſuperius plenius dicitur de defalta. Et eodem modo ſi tenens, tunc capiatur terra in manum domini regis vt ſupra. Si autem warrantus defaltam fecerit præſentibus tam petente, quàm tenente, & antequàm warrantus in curia comparuerit capiatur de terra warranti in manum domini regis ad valẽtiam terræ petitæ ſi warrantus terram habuerit in eodem comitatu. Et idem ſi tenens ſe eſſoniauerit, & ſic fiat irrotulatio. A. tenens ſcilicet vel A. eſſoniator tenentis optulit ſe quarto die verſus B. de placito quòd idem B. warrantizet ei tantum terræ cum pertinentijs in tali villa, quam C. clamat vt ius ſuum verſus eum, & vnde idem A. in curia &c. vocauit ipſum B. ad warrantum verſus prædictum C. & prædictus B. non venit & ſummonitio &c. Iuditium. Capiatur terra in manum domini regis de terra ipſius B. ad valentiam &c. & dies &c. & B. ſummoneatur quòd ſit tali die reſponſurus & oſtenſurus &c. vt ſupra de defaltis. Idem dies datus eſt tali petenti in banco. ¶3. Rex vicecom̃ ſalutem. Cape in manum noſtram per viſum legalium hominum de comitatu tuo de terra in balliua tua ꝑ defalta ipſius A. ad valentiã tantæ terrę cũ pertinentijs in tali villa quòd B. de N. in curia noſtra &c. clamat vt ius ſuum verſus C. & vnde idem C. in eadẽ curia noſtra coram iuſtic. &c. vocauit eundẽ A. ad warantum verſus eundẽ B. & diem captionis &c. Et ſummoneas per bonos ſummonitores prædictum A. quòd ſit &c. vt ſupra. Et idem dies dabitur tam petenti quàm tenenti ſi præſentes fuerint perſonaliter, vel per atturnatos vel per eſſoniatores ſi ſe eſſoniauerint. Si autem in eodem com̃ vbi terra petitur, nõ habeat warrantus terram cùm defaltam fecerit, de qua capi poſſit ad valentiam ſed in alio, nec conſtare poterit quantum terræ vicecom̃ capere

debeat in ſuo comitatu in manum domini regis,quia neſcit de valore terræ petitæ in alio comitatu,oportet igitur quòd prius fiat extenſio de terra petita, & facta extenſione mandetur vicecom̃ de alio com̃ quantũ terrę capere debeat per defaltam warranti per tale breue, per quod fiat extenſio. ¶4. Rex vicecom̃ ſalutem.Præcipimus tibi quòd aſſumptis tecum duodecem tam militibus quàm alijs liberis,legalib⁹ & diſcretis hominibus de viſneto tali in propria perſona tua accedas ad talem locum & per eorum ſacramentum extendi facias & appreciari tantam terram in tali villa &c. vel aliter & breuiùs. Præcipimus tibi quòd per ſacramẽtum proborum & legalium hominum de comitatu tuo extendi facias & appreciari tantam terram cum pertinentijs in tali villa quam talis in curia noſtra clamat &c. Et vnde idem talis vocauit talem ad warrantum &c. Et extenſionem illam & appreciationem ſcire facias tali die vel ſine dilatione euidenter,diſtinctè & aperte per litteras tuas ſigillatas & per duos legales & diſcretos homines ex illis per quos extenſio illa & appreciatio facta fuit. Et habeas ibi hoc breue & nomina eorum per quorum ſacramenta extenſionem & appreciationem illam feceris Teſte &c. Et cùm per extenſionem conſtiterit de valore, tunc primùm præcipiatur vicecom̃ vbi warrantus terram habet quòd capiat in manum domini Regis ad valentiam per hoc breue. ¶5. Rex vicecomiti ſalutem. Cape in manum noſtram per viſum &c. de terra talis per defectum ipſius talis ad valentiam centum ſolidatarum terræ po vna carucata terræ cum pertinẽtijs in tali villa in tali comitatu quam talis in curia noſtra &c. clamat vt ius ſuum verſus talem,& vnde idem talis vocauit &c.& diem &c.& ſummoneas talem quòd ſit ad talem diem &c. Teſte &c. Quandoquè tamen ſine tali inquiſitione facienda, eſtimetur terra quæ petita eſt ſecundum ſolam aſſertionem petentis & capiatur in alio comitatu ad valentiam, vt ſi tenens retinuerit,non erit neceſſe vlteriùs procedere, ſi autem amiſerit, tunc procedatur ad veram inquiſitionem,quod prius non erit neceſſe, vt de termino Paſchæ anno Regis Henrici decimo quarto.

¶6. Cûm petatur aduocatio & tenens warrantum vocauerit qui defaltam fecerit, tunc de terra warranti capiatur ad valentiam in manum domini regis,ſiue warrantus manens fuerit in eodem comitatu, ſiue in diuerſis. Sed quoniam incertum erit quantum capi debeat de terra warrãti, niſi prius conſtiterit de valore aduocationis,inprimis eſtimanda erit eccleſia, & per conſequens ſciri poterit quantum valeat aduocatio. Extenſio quidem aduocationum talis eſſe debet in partitionibus faciendis inter cohæredes, quòd ſi eccleſia valeat viginti marc.plus vel minus,pro qualibet marca in extenſione facienda computetur redditus duodecem denarior̃,ſicuti ꝑ viginti marc.viginti ſolid',& facta ſic extenſione, capiatur pro defalta warranti ad valentiam per hoc breue. ¶7. Rex vicecom̃ ſalutem.Cape in manum noſtram per viſum &c. de terra talis mulieris in balliua tua, quæ ſit de hæreditate eius, cûm forte aliam terram habuerit, ſimul cum hæreditate, ſicut nomine dotis, pro defectu ipſius mulieris, ad valentiam viginti ſolidatarum redditus cum pertinentijs pro aduocatione talis eccleſiæ quam A. in curia noſtra &c. clamat vt ius ſuum verſus

ſus B. Et vnde idem B. in eadem curia vocauit ipſam ad warrantum verſus prædictum A. & diem &c.Summoneas &c.Teſte &c.Cùm autem mulier dotem petierit vel aliud tenementum , vel quid tale vt ius ſuum verſus aliquem qui minorem vocauerit ad warrantum, ſi minor vel eius cuſtos defaltam fecerit vbicunq; terra fuerit , habita tamen extenſione (vt prædictum eſt) capiatur de terra minoris pro defectu cuſtodis ad valentiam terræ petitæ per tale breue ¶8. Rex vicecom̃ ſalutem.Cape in manũ noſtram per viſum &c.de terra talis filij & hæredis talis qui eſt infra ætatem & in cuſtodia talis pro defectu ipſius cuſtodis ad valentiam tantæ terræ cum pertinentijs,vel tertiæ partis tantæ terræ cum pertinentijs in tali villa , vel in com̃ tali , quam tertiam partem,talis quæ fuit vxor talis in curia noſtra &c. clamat in dotem verſus A.& vnde idem A.in eadem curia noſtra coram &c. vocauit eundem talem qui eſt infra ætatem ad warrantum verſus eum & diem &c. ſummoneas &c. Teſte &c. ¶ 9. Si autem vocatus fuerit ad warrantum (vt prædictum eſt) ille qui nihil habuerit de hæreditate materna , nec ſine paraſtre reſpondere poterit,ſiue vterquè defaltam fecerit ſiue alter ipſorum , capiatur de hæreditate materna ad valentiam terræ petitæ per defaltam per tale breue . Sed refert vtrum per paruum cape vel per magnum , cùm vnus in curia comparuerit & alius non . Sed videtur quòd per magnum vbi ambo defaltam fecerint , cùm ipſe qui in curia comparuerit ſe defendere poſſit per legem, & cùm ſint odioſa reſtringenda .Cùm autem vnus eorum tantum defaltam fecerit , tunc vtrum ſit vel ſic, certum erit quod terra hæredis. Si autem vnus ſit cuſtos terræ & hæredis ſimul vel vnus cuſtos terræ & alius cuſtos hæredis, in quo caſu vltimo, õnes ſũmonendi ſũt in vno breui quotquot ſunt cuſtodes & habeant hęredem.Si autẽ paraſter,per legẽ Angliæ quaſi cuſtos eſt . Rex vicecom̃ ſalutem . Cape in manum noſtrã per viſum &c. de terra quam A.tenet ad vitam ſuam per legem Anglię & quæ eſt de hæreditate B. filij & hæredis talis mulieris, & ad ipſum reuerti debet poſt mortem prædicti A. ad valentiam tantæ terræ cum pertinentijs in prædicta villa quam C. in curia noſtra &c. clamat vt ius ſuum verſus D. Et vnde idem D. in eadem curia noſtra &c. vocauit inde ad warrantum prędictum A. ſimul cum prædicto B. verſus eundem C. & quòd idem B. dicebat quód nihil tenuit de hæreditate prædicta matris ſuæ, ſed prædictus A. per legem Angliæ , ſine quo de prædicta warrantia non potuit reſpondere & diem &c. & ſummoneas &c.Teſte &c. ¶10. Quod autem de vno waranto dicitur, dici poteſt de pluribus ſi plures defaltam fecerint , ſecundum quod terras habuerint in vno com̃ vel diuerſis,& vbi ſi in diuerſis com̃,ſũmoneantur ſic.Rex vicecom̃ ſalutem. Sũmoneas ꝑ bonos ſummonitores A.quód ſit coram iuſtic.&c. ad warrantizãdũ B.de N.ſimul cũ C de tali com̃ tantũ terrę cũ ꝑtinentijs in tali villa &c.vt ſupra.Et ſic de tribus vel pluribꝰ warrãtis,& ſi õnes defaltã fecerint, de terris õniũ capietur ad valentiã,ſecundũ quod tenuerint ꝑ diuiſo vel ꝑ indiuiſo,& facta extenſione,ſecũdũ quod fuerint õnes in vno com̃ vel diuerſis.¶11. Si autẽ vnus ex pluribus warrantis defaltam fecerit ante apparitionem, & alij cõparuerint,abſentia vnius non erit dãnoſa alijs,

alijs,quod non eſt in viro & vxore, ſed illi qui præſentes fuerint defendant cauſam ſuam, ſed pro defectu abſentis capiatur de terra ipſius in manum domini regis ad valentiam pro ea parte quæ ipſum contigerit de warrantia facienda,facta tamen priùs eſtimatione quantum valeat terra quæ petita eſt a tenente, & fiat tale breue. Rex vicecomiti ſalutem. Cape in manum noſtram(per omnia vt ſupra)vſquè ad clauſulam illam,ſcilicet:Et vnde talis in eadem curia vocauit talem ad warrantum verſus talem petentem cum A.B.C. cohæredibus & participibus ſuis Teſte &c. Et ſi talis ad ſecundum diem non venerit, amittet terram ſuam captam in manum domini regis per iuditium,& ſaluæ erunt alijs exceptiones & reſponſiones ſuæ.

1 ¶Si warrantus ad ſecundã ſũmonitionẽ poſt captionẽ nec primo die nec ſecundo nec tertio nec quarto cõparuerit. 2. Quòd petens recuperabit ſeyſinã per defaltã. 3. Cùm tenens amiſerit quia warrantus nõ poteſt eum defendere in ſeyſina ſua,ſi warrantus tẽtum habuerit in eodẽ comitatu,ſtatim fiat ei exchãbiũ ad valentiam. 4. Si plures ſint warranti & quidã defaltam fecerint & quidã nõ. 5. Cape de terra warranti ad valentiã. 6. Aliud breue de eadẽ captione ſed alio modo. 7. De viro & vxore cûm ſimul vocati fuerint ad warrantũ & alter ipſorum defaltam fecerit. 8. Cûm warrantus nullã habeat excuſationẽ cûm defaltã fecerit primo die,ſecũdo, tertio, vel quarto. 9. Breue ſecũdũ iudiciũ ſupradictũ. 10. Quòd poteſt quis amittere per defaltam quam fecit primo die, ſicut ſecundo,tertio & quarto. 11. Vbi quietus recedit de warrantia & terra petita capiatur in manũ dñi regis. 12. Si petẽs defaltã fecerit offerentibus ſe liti quarto die tenente & warranto, vterq; quietus recedet. 13. Si warrantus chriſtianus vel Iudeus terram non habuerint per quam diſtringi poſſunt ad warrantum vic.habeat corpora eorum. *Cap.6.*

CVm autem warrantus ad ſecundam ſummonitionem poſt captionẽ nec primo die, nec ſecundo,nec tertio, nec quarto cõparuerit, petente ſe offerente liti contra tenentẽ,& tenente contra warrantũ,recuperabit petens terrã verſus tenentẽ, & tenens verſus warrantum excãbiũ ad valentiam.Et fiat talis irrotulatio.A.petit verſus B. tantam terram cum pertinentijs in tali villa vt ius ſuum, & ita quòd prædictus B.venit in eadem curia noſtra & vocauit inde ad warrantum C. ita quòd ſummonitus fuit quòd eſſet ad talem diem, ad quem diem non venit nec ſe eſſoniauit, & ita de terra ipſius C.per iuditium capta fuit in manum domini regis ad valentiã prædictæ terræ.Et præceptum fuit vic. quòd mãdaret iuſtic. diem captionis,& ꝙ iterum ſũmoneret prædictã D. quòd eſſet ad talẽ diem reſponſurus de principali placito,& de defalta. Et ad quẽ diẽ non venit,nec primo,nec ſecundo, nec tertio,nec quarto die, nec terra ad horam fuit replegiata,& ideo conſiderãdum eſt quòd prędictus A.recuperet terram ſuam verſus prædictum B. per defaltam B.& B. in miſericordia & habeat de terra ipſius C.in loco competenti excambiũ ad valentiã.Et quod dictũ eſt de vno warranto, dici poſſit de pluribus ſi defaltã fecerint, breue de faciendo ſeyſinã petẽti tale erit. ¶2. Rex vic.ſalutẽ. Scias ꝙ A.in curia nr̃a corã iuſtic.&c. recuperauit ſeyſinã ſuã verſus B. ꝑ defaltã ipſius B.de tãta terra cũ ꝑtinẽtijs in tali villa.Et ideo tibi præcipimus ꝙ eidẽ A.de prædicta terra cũ ꝑtinentijs,ſine dilatione plenariã ſeyſinã habere facias T.&c. Poſt breue iſtud fiat aliud tenenti de eſcambio

habendo

habendo facta prius extenſione vt ſupradictũ eſt,ſi warrantus terram nõ habuerit in eodem com̃ ſed in diuerſis. Si autem in eodem com̃,tunc fiat breue ſic. ¶3. Rex vic. ſalutem.Scias quòd cùm A.de N.in curia noſtra corã iuſtic &c. peteret verſus B. tantam terram cum pertinentijs in tali villa vt ius ſuũ,idem B.venit in eadem curia noſtra coram eiſdem iuſtic. & vocauit inde ad warrantum E. de N. qui cùm ſummonitus eſſet, poſtea defaltam fecit in eadem curia,per quã idem A. ſeyſinam ſuã recuperauerit de prædicta terra verſus eundem B.Et ideo tibi præcipimus quòd de terra ipſius E.in comitatu tuo propinquiore tali terræ ipſius B.eidem B. excambiũ ad valentiã ſine dilatione habere facias T. &c. Cùm autem plures ſint warranti vocati & quidam illorum defaltã fecerint & quidam non,tunc fiat breue in hac forma. ¶4. Rex vic. ſalutem.Scias ꝙ cùm A. in curia noſtra &c.(vt ſupra) Idem B.venit (vt ſupra) & vocauit inde ad warrantum C.& D. qui cùm ſũmoniti eſſent in eadem curia noſtra corã præfatis iuſtic.noſtris,idem C.defaltam fecit verſus eundem B.ita quòd prædictus A.coram præfatis iuſtic.&c.recuperauit ſeyſinã ſuã verſus eũdẽ B.per defaltam de medietate totius terræ cum pertinentijs.Et ideo tibi præcipimus ꝙ de terra ipſius C.in balliua tua propinquiore terræ ipſius B. eſcambiũ ad valentiam prædictæ medietatis eidem B.ſine dilatione habere facias Teſte &c. Si poſt ſummonitiones & eſſonia cùm tenens ſe forte eſſoniauerit & warrantus comparuerit vel quidam ex pluribus, & ſic diem in banco habuerint & poſtea defaltam fecerint , capiatur de terra ipſorum &c.& fiat talis irrotulatio. Si autem contingat quòd warrantus ſemel poſt ſummonitionem vel eſſonium ſuum factum cũm tenẽs ſe forte eſſoniauerit in iuditio comparuerit,vel cùm plures warranti vocati fuerint ſimul vel viciſſim ſe eſſoniauerint, quidam illorum in iuditio comparuerint , & ſic diem habuerint in banco, & poſtea defaltam fecerint,capiatur de terra illorum per defaltam ad valentiam terræ petitæ,vel partis ipſius ſecundùm quod plures warranti vocati fuerint vel vnus, per paruum cape in forma ſuperius dicta, de petente & tenente cùm tenens defaltam fecerit poſtquàm ſemel in iuditio comparuerit , & fiat ſic irrotulatio in perſona warranti. B optulit ſe quarto die verſus C. de placito quòd warrantizet ei tantam terram cum pertinentijs in tali villa quam A. de N.in curia &c. clamat vt ius ſuum verſus eundem C. vel quam talis mulier clamat vt dotem ſuam verſus eundem B.& vnde idem B.in curia noſtra vocauit &c. (vt ſupra) & idem C.non venit,& habuit diem in banco poſtquàm comparuerat in curia noſtra &c. iuditium &c. Capiatur de terra ipſius C. ad valentiam , & ipſe C.ſummoneatur quòd ſit ad talem diem auditurus iuditium ſuum per paruum cape quod tale eſt. ¶5. Rex vic. ſalutẽ.Cape in manum noſtram de terra C.in balliua tua ꝑ defectu ipſius C. ad valentiam tantæ terræ cum pertinẽtijs ſuis in tali villa quã A. de N.in curia noſtra &c.coram iuſtic.&c.clamat vt ius ſuũ verſus B. & vnde idem B. in eadem curia noſtra coram iuſtic.&c.vocauit ipſum C.ad warrantum verſus prædictum A. & ſummoneas per bonos ſũmonitores prædictum C. ꝙ ſit coram iuſtic.noſtris ad talem diem auditurus inde iudiciũ ſuũ, & habeas ibi ſummonitores & hoc breue T.&c.

¶6. Ad

¶6. Ad quem diem ſi non venerit, amittet ad valentiam terræ petitæ ꝑ defaltam verſus D. qui tenet, & A. recuperabit verſus B.terram petitam & fiat talis irrotulatio.A.optulit ſe quarto die verſus C. de placito quód warrantizet ei tantam terram cum pertinentijs in tali villa quam A. clamat &c. (vt ſupra) verſus B. & vnde idem B. vocauit ad warrantum ipſum C. & C. non venit ſed aliàs fecit defaltam poſtquám in curia comparuerat, ita quòd terra capta fuit in manum domini Regis, & ipſe C. ſummonitus ad audiendum iuditium ſuum. Et ideo conſideratum eſt quód A.recuperet ſeyſinam ſuam verſus B.& B. in miſericordia,& habeat excambium ad valentiam de terra ipſius C. & fiat vtriq; eorum ſeyſina,ſcilicet A.de re petita & B.de eſchambio in forma ſupradicta. Si chriſtianus vel iudeus qui terram non habuerint de qua diſtringi poſſint cùm vocati fuerint ad warrantizandum, præcipiatur vicecom̃ quód habeat corpora eorum,quia ibi non poterit captio terræ fieri ad valentiam. Iudeus vero nihil proprium habere poteſt, quia quicquid acquirit non ſibi acquirit ſed regi, quia non viuunt ſibi ipſis ſed alijs, & ſic alijs acquirunt & non ſibi ipſis. ¶7. Quid autem dicetur de viro & vxore cùm ſimul vocati fuerint ad warrãtum,& vnus illorum defaltam fecerit,tunc fiat ac ſi vterquè defaltam faceret, vel per paruum cape vel per magnum Cape, ſecundum quod defalta facta fuerit antequam cõparuerint vel poſt. Sed cùm viciſſim ſe eſſoniauerint & vnus diem in banco receperit cûm alius ſe eſſoniauerit & poſtquàm ambo defaltam fecerint, tunc pro defectu vtriuſq; capienda erit terra in manum domini regis. Sed refert vtrum per paruum cape vel per magnum cape, quia ratione eius qui non comparuerit, videtur quôd locum habet magnum cape, & ratione eius qui comparuerit quòd paruum locum habebit.Sed cûm ſint loco vnius nec iura eorũ diuiſionẽ recipiũt,nec vtrũq; breue ſimul competere poſſit ſi ad iuris rigorem habeatur reſpectus,& cûm lites reſtringẽdę ſunt & ea tenenda quæ magis ligant, tunc ad paruum cape erit recurrendum, ſi autem ad partem benigniorem vbi defendi poſſunt ſummonitiones, ſurſiſæ, & eſſonia, tunc locum habebit magnum cape quod melius eſt. Cùm autem vnus illorum defaltam fecerit,in hoc caſu fiat magnum cape vel paruum,ſecundum quod ille qui defaltam fecerit in iuditio prius cõparuerit vel non. ¶8. Cùm autem warrantus nullam habuerit excuſationem cùm venerit quam pretendere poſſit & ſanare defaltam ꝙ ad primũ diem non venerit nec ſecũdum,nec tertiũ,nec quartũ: tunc fiat irrotulatio ſic.A.petijt verſus B. tantũ terræ cum pertinentijs,& ita quôd idẽ B. vocauit ad warrantum C.qui poſtquàm in curia cõparuerit & diẽ habuerit in banco,vel poſtq̃ warrãtizauit defaltã fecit,ita ꝙ terra capta fuit in manũ dñi regis, & ipſe ſũmonit⁹ ad audiẽdũ iuditiũ ſuũ ad hũc diẽ.Et ipſe C.venit ſed nõ potuit ſanare defaltã,& ideo cõſideratum eſt quòd A recuperet ſeyſinã ſuã verſus B.& B. in miſericordia & habeat excãbiũ ad valẽtiam de terra ipſius C.Breue de faciendo ſeyſinam ipſi A. tale eſt.

¶9. Rex vicecom̃ ſalutem.Scias quòd cúm A.in curia noſtra &c.peteret verſus B. tantam terram &c. vt ius ſuum, vel mulier vt dotem ſuam, vel aliud ſecundum formam breuis originalis, idem B.venit in eadem curia

coram

coram eiſdẽ Iuſtic.&c. & vocauit inde ad warãtum C, & qui ſimiliter venit in eadem curia, & eidem B. terram illam warantizauit & poſtea in eadem curia noſtra terram illam amiſit per defaltam quam fecit verſus eundem A. Et ideo tibi præcipimus quòd eidem A. de prædicta terra cum pertinentijs ſine dilatione plenariam ſeiſinam habere facias, & de terra ipſius C. in balliua tua habere facias eidem B. eſcambium ad valentiam prædictæ terræ ſine dilatione per viſum legalium hominum. Teſte &c. ¶10. Et quòd quis amittere poterit per defaltam quam fecerit ad prmum diem, hoc eſt ſi primo die non comparuerit, ac ſi ſecũdo die, tertio vel quarto defaltam fecerit, ſi ſummonitionem cognouerit vel ſi eam dedicere non poſſit, cùm diem habuerit in banco poſtquam ſemel in curia comparuerit: probatur de termino ſancti Michaelis anno Regis H. xvj. incipiente xvij. in comitatu Midd' de VV. de Ralegh & quodã tenente ſuo Iohanne Pigon qui tenuit de quadam præbenda ſ.P. Et etiam quòd defalta facta primo die, & ſecundo die placiti nocet, probatur de termino ſancti Hillarij anno Regis H. viij. in comitatu Berk. de Henry de Queynt qui ſe tenuit ad defaltam, quia tenens non venit primo die, nec ſecundo, ſed poſtea remiſit tenenti defaltam pro xv. marc. argenti. Sed quid ſi primo die comparuerit tenens coram aliquo Iuſtitiario, & ſecundo, tertio, vel quarto die defaltã fecerit? idem erit dicendũ quod prius, cùm vocatus non comparuerit. Et eodem modo ſi vno die de licentia abſens fuerit & per alium diem ſe abſentauerit ſine licentia. Et notandum, quòd ſi quis implacitatus ſit per breue de recto & per defaltam amiſerit, vix ſeyſinam ſuam rehabebit per conſimile breue, niſi maius ius habuerit in terra illa petita ille qui amiſit quàm ille qui petit. Si autem minus vel nihil, nunquam recuperabit, ſicut eſſe poſſet inter fratrem antenatum & poſtnatum, ſi poſtnatus per defaltam amitteret.

¶11. Sed quid ſi tenens defaltam fecerit cùm petens præſens ſit & warantus, illis ſe liti offerentibus, ſi warantus nondum warantizauit, ſtatim recedat quietus de warantia, & terra petita capiatur in manum domini Regis per paruum cape, & tenens ſummoneatur quòd ſit ad alium diem auditurus inde iuditium ſuum, ad quem diem ſi non venerit, vel ſi cùm venerit ſanare non poſſit defaltam, amittet ſeyſinam ſuam, eo quòd non eſt ſecutus verſus warantum ſuum quem vocauit per auxilium curiæ vel ſine. Et de hac materia inueniri poterit de termino ſancti Michaelis anno Regis H. quarto incipiente quinto. ¶ 12. Cùm autem petens defaltam fecerit offerentibus ſe liti quarto die tenente & waranto, recedet vterque quietus de breui illo. ¶13. Cùm quis ad warantum vocatus fuerit Chriſtianus vel Iudeus qui terram non tenuerit in feodo quæ capi poſſit in manum domini Regis vel per quam diſtringi poſſunt, præcipiatur vicecomiti quòd habeat corpora eorum primo die. Et de hac materia inueniri poterit de termino ſanctæ Trinitatis anno Regis H. quarto de Iſaac Iudeo de Northwico, & de termino ſancti Hillarij & Paſchæ circa principium.

1 Poſt eſſonia & dilationes præſentibus in iuditio petētibus & warāto & warātus gratis warātizauerit & in ſe ſuſceperit defenſiões, tūc remaneat tenēs domi donec diſcuſſū fuerit iter petētē & warantū. 2. Propoſita intētione verſus warātū. 3. Breue de facienda ſeyſinā & ſic de manu in manū de pluribus ſicut de vno. 5. ꝙ fiat eſcambiū. 4 Si warātus nihil habeat vnde facere poſſit eſcambiū. 5. Cùm vnus vel plures ex pluribus feoffatus fuerit & ex pluribus tenentibus qui diuerſis tēporibus feoffati fuerīt ꝙ melior erit cōditio eius quoad eſcābiū qui primò feoffatus fuit ſi vno tēpore fuerint implacitati, aliud ſi diuerſis. 6. Cum warātus nihil habeat vnde eſcambium faciat de hæreditate eius cuius nomine vocatus fuerit ad warantum. 7. Si ille qui feoffauit tempore feoffationis ſatis habuit, res illa quam tunc habuit tacite obligatur vel expreſſe facta in modum donationis. *Cap. 7.*

POſt eſſonia & diſtrictiones & dilationes legittimas præſentibus in iuditio tam petente quàm tenente & waranto, aut ſtatim warātizat aut de warantia contendit ꝙ warantizare non debeat. Si autem ſine contētione gratis warātizauerit & in ſe defenſiōes ſuſceperit in placito principali, incipiet placitum eſſe principale inter petentem & ipſum warantum & extunc remaneat tenens cui warantizatum eſt domi, donec conſtiterit quis eorùm petentis vel waranti poſſit in placito obtinere, & proponat petens intentionem ſuam verſus warantum ſicut primò propoſuit verſus ipſum tenentem, quia de cætero procedant omnia ſub perſona waranti ſicut procedere deberet ſub perſona tenentis, nec poterit de cætero tenens perdere, quia ſi warantus ipſum in ſeyſina ſua defendere nō poſſit, habebit tenens de terra waranti, ſi quam habuerit eſcambium ad valentiā terræ quā tenēs amiſerit. ¶ 2. Propoſita igitur intentione petētis verſus waranti, ſtatim reſpōdeat warātus intētionē, & defendat ius petentis, per duellum vel per magnā aſſiſam ſi voluerit, niſi exceptiones habeat cōpetentes quas verſus petentē proponat, vel niſi forte warantū habeat vel defenſorē qui ipſū verſus petentē defendere debeat, vnū vel plures quē incōtinenti vocet per auxiliū curiæ, vel ſine, ſicut ſuperius paulatim dictū eſt. Et eodē modo ꝓcedatur (vt prædictū eſt) de warāto in warantū vſque ad plures ſucceſſiuè, donec non ſit aliquis vlterius qui vocari poſſit ad warantū, & vnde cùm plures vocati fuerint de warāto in warātū, & vltimus warantus ꝑ defaltā vel per iuditiū amiſerit, ipſe tenebitur eſcābiū facere, & illud idem eſcābiū quaſi de manu in manum, & waranto in warantum vſque ad tenentem, cui primò fuit warantizatum, & fiat talis irrotulatio. A. petijt verſus B. tantam terram in tali villa cum pertinentijs vt ius ſuum, vel talis mulier vt dotem ſuam & huiuſmodi. Et idem B. venit in eadem curia & vocauit ad warantum C. qui venit & ei warantizauit & in eadē curia corā eiſdē Iuſtic. vocauit inde ad warātum D. qui poſtmodū per iuditiū vel per defaltā terrā illam amiſit verſus prædictū A. & ideo conſideratū eſt, quòd prædictus A. recuperet ſeyſinā ſuam verſus prædictum B. de prædicta terra cum pertinētijs & quòd B. habeat de terra D. eſcambium ad valentiam, ſed per manum ipſius E. & ita fieri poteſt de pluribus warantis in infinitum, & erit tale breue de ſeyſina facienda. ¶ 3. Rex vic. ſalutem. Scias ꝙ cùm A. in curia noſtra &c. peteret verſus B. tantū terræ &c. vt ius ſuū, idem B. venit in eadem curia noſtra corā Iuſtic. noſtris, & vocauit inde ad warantum C. & qui venit in eadem curia & terram illam eidem B. warantizauit, & vocauit inde ad warantum B. qui poſtea in eadem curia ei warantizauit, & poſtea terram illam

illam per defaltam vel per iuditium amiſit, vt prædictum eſt. Et ideo tibi præcipimus quòd eidem A, de prædicta terra cum pertinentijs ſine dilatiõe plenariam ſeyſinam habere facias,& de terra ipſius D. in balliua tua eidem C. eſcambium habere facias ad valentiam prædictæ terræ ſine dilatione,& illud idem eſcambium per manus ipſius C. ſine dilatione habere facias prædicto B. Teſte &c. vel ſi plures ſint ibi waranti vocati q̃ duo, vt ſi dicatur. A. petit verſus B. tantam terram &c. & idem B. venit & vocauit inde ad warantum C. & qui ei warantizat & qui inde vocat ad warantum D.& qui ei warantizat & vocat ad warãtum E. & qui ipſi warãtizat, & cùm ipſum D. feoffatum ſuum & tenentem ſuum defendere non poſſit & per iuditium amiſerit vel per defaltam, idem A. recuperet verſus prædictum B.& D. faciet eſcambium de terra ſua eidem B. ad valentiam, & illud idem eſcambium fiet prædicto A. quaſi per manum ipſius D. nulla facta mentione de ipſo C. niſi tantum de vltimo waranto, ſcilicet de E. & de D. ſuo tenente cùm idem C. de ſuo nihil attribuit,& ideo dicatur ſic in breui de ſeyſina facienda, de terra ipſius E. in balliua tua eidem B. eſcambium ad valentiam prædictæ terræ ſine dilatione habere facias, & illud idem eſcambium ſine dilatione habere facias eidem B. Et eodẽ modo fiat ſi plures vocentur ſucceſſiuè, vſq; ad x. vel amplius in infinitum. Sed quid erit ſi E. vltimus warantus qui in ſe defenſionem ſuſcepit & amiſit, nihil habeat vnde facere poſſit eſcambium,& D. habet ad ſufficientiam qui warantizauit C. & omnes alij vſque ad B. qui warantum vocauit, & iniquum eſſet quòd B. eſſet ſine eſcambio? æquum eſſet (vt videtur) quòd de terra ipſius D. fieret eſcambium ipſi B, & quòd D. expectaret tempora meliora verſus ipſum E,& tunc dici poſſet in breui de ſeyſina. ¶ 4. Et quia idem E. nihil habet vnde eſcambium facere poſſit ipſi D. ideo de terris ipſius D. in balliua tua eidem C. eſcambium ad valentiam prædictæ terræ, ſine dilatione habere facias, donec idem E. aliquid habeat vnde eſcambium facere poteſt, & illud idem excambium ſine dilatione habere facias prædicto B. & ſic fieri debet de pluribus warantis de waranto in warantum ab vltimo vſque ad primum,& idem fiat ſi vltimus warantus eſcambium facere nõ poſſit ad plenum, quòd id quod defuerit ſuppleatur de terris aliorum qui medij ſunt de waranto in warantum, ordine tamen obſeruato ab vltimo vſque primum. ¶ 5. Cùm autem vnᵘ a pluribus qui diuerſis temporibus feoffati fuerint vocatus fuit ad warantum & cùm defendere nõ poſſet amiſit,& omnibus teneatur ad eſcambium, ſi omnibus ſatiſfacere non poſſit, ſemper melior erit conditio ipſius qui primò fuit feoffatus, vt ipſe eſcambium ſuum prædeducat in parte vel in toto,& alij expectent tempora meliora,& ſic omnes ſecundum prioritatem feoffamẽti habebunt priuilegium eſcambij,& hoc dico, ſi omnes ſimul & ſemel ipſum vocauerint ad warãtũ,& de omnibus redditũ ſit iuditiũ vno & eodẽ die de warantia,& omnes ſimul cùm implacitati fuerit vnũ warantũ vocauerint. Et de hac materia inueniri poterit in vltimo Itinere M, de P. in com̃ Suff. de Matilda quæ fuit vxor Mathiæ de Thurſenne in placito dotis, ſecus tamen eſt (vt videtur) ſi diuerſis temporibus fuerint implacitati & diuerſis temporibus warantus vocatus qui

amiſerit. ¶6 Sed quid ſi warantus cùm warantizauerit & amiſerit nihil habeat vnde eſcambium facere poſſit nec alienauerit rem obligatam ad warantiam tacitè vel expreſſè, nec dolo fecerit quo minus habuerit, vel nihil,non erit propter hoc abſoluendus omnino de eſcambio faciendo, imo quòd faciat eſcambium ſi quid ad eum peruenerit poſtea de hæreditate patris vel matris vel alterius anteceſſoris,ratione cuius vocatus fuerit ad warantum , vt de termino ſ. M.anno Regis H. xiij .incipiente xiiij. in comitatu Hertf.de B.quæ fuit vxor R.Ruſſel. ¶7. Item quòd illi qui primò feoffati fuerunt prærogatiuã habent, propter prioritatem feoffamẽti,cùm ille qui feoffauit tempore feoffamenti ſatis habuit vnde poſſet eſcambium facere.Et quòd licet illud poſtmodũ alienaret,rem quaſi tacitè obligatam relinquit, ad quencunque poſtmodũ peruenerit: inueniri poterit in rotulo de termino ſ. M. anno Regis H. ix incipiente x.in cõm Kanc. de Roſia quæ fuit vxor Roberti de Goldingford,vbi quædam mulier petijt dotem verſus quendam & yxorem ſuam, & ipſi vocauerint ad warantum quendam qui fuit infra ætatem, & quæ reſpondit quòd nihil habuit de hæreditate patris ratione cuius vocata fuit ad warantũ, de quo poſſet warantizare & eſcambium facere,reſponſum fuit ex aduerſo quòd tempore quo ipſi feoffati fuerunt, habuit eorum feoffator, ſcilicet vir mulieris petentis, quandam terram in manu ſua quæ plenè ſufficére poſſet ad warantiam & eſcambium, & poſtea illam dedit cuidam qui præſens fuit & hoc cognouit,& vnde conſideratum fuit quòd mulier petens recuperaret de terra ipſius qui vltimò feoffatus fuit eſcambium ſuum, & quòd poſtfeoffati tenerent in pace.

1 ¶ Si warantus dicat ꝙ warantizare non debeat, quo caſu oportet ꝙ qui eum vocauit rationẽ oſtendat quare warantizare non debeat ſi warantus contendere velit. 2. Confirmatio hæredis cum ius ei deſcenderit facit primam chartam cõualeſcere quæ ab initio fuit inualida. 3. Finis factus. 4. Homagium. 5. Homagium factum capitali domino de conceſſione medij. *Cap. 8.*

DIctum eſt ſupra quid iuris cùm warãtus gratis warantizauerit. Nũc autem dicendum ſi de warantia contendat, & dicat ꝙ warantizare non debeat, & quo caſu oportet eum qui warantum vocauit rationẽ oſtendere quare vocatus warantizare debeat, cùm a vocato fuerit ſuper hoc requiſitus. Et vnde videndum qualiter warãtus teneatur ad warantizandum , & quibus modis , & quando non. Et ſciendum quòd ad omnes chartas de ſimplici donatione competit tenenti warantizatio, & teneantur donatores & eorum hæredes ad warantiam, ſi hora congrua , & modo debito , cum proſecutione competenti, vocati fuerint ad warantum,niſi forte in charta de feoffamento contrarium exprimatur, ſcilicet ꝙ donator ad warantiam non teneatur nec ad eſcambium, ſi vero charta fuerit de confirmatione, nõ ſequitur inde warantizatio, niſi in ſe cõtineat donationem. Vt ſi dicatur , do & confirmo tali & hæredibus ſuis vel cuicunq; dare, aſſignare, vẽdere, vel legare voluerit, tantã terrã &c.& ſiue ꝓcedat charta ſiue non de donatione, talis charta ſufficit ad warantiam. ¶2. Sufficit etiam charta de confirmatione quãdoq; per ſe, quãdoq; cum

charta

charta præcedente vbi ab initio inualida fuit donatio,eo quòd donatorius ſeyſinam rei donatæ non habuit in vita donatoris, quia ex charta de confirmatione ſubſequente facta ab hærede cùm ei ius deſcenderit,cõualeſcit prima charta de donatione quæ ab initio fuit inualida, & ſic quælibet illarum iuuat aliam.Item valet charta quòad warantiam ſi ſpecialiter faciat mentionem de warãtia,vt ſi dicatur.Et ego & hæredes mei warantizabimus &c.Item valet etſi nõ exprimatur, dum tamen homagiũ & ſeruiciũinteruenerit ſiue ſeruiciũ factum fuit donatori per manum donatorij,ſine capitali domino donatoris pro donarore per manum donatorij. ¶.3. Item ſufficit finis factus in curia domini Regis,licet expreſſa warantia,vel homagium,& ſeruicium non interuenerit,dum tamen conſtiterit per finem & cyrographum, quod ille qui tenet, tenere debeat de eo qui vocatur ad warantum. ¶.4. Eſt etiam caſus ſpecialis,vbi quis tenetur ad warãtiam & excambiũ,quãuis alius in ſeyſina fuerit de homagio & ſeruicio tenentis ſui,ſicut capitalis dominus donatoris,vbi vz tenens cum domino ſuo homagium ſuum obtulerit & ſeruicium,& dominus ſuus ea recuſauerit ſine iuſta cauſa, poterit tenens impune ad capitalem dominum donatoris ire, & facere ei homagiũ & ſeruicium pro defectu domini ſui, & idem dominus ſuus nihilominùs tenebitur ei ad warantiam. ¶.5. Item tenetur dominus ad warantiam,ratione homagij per ſe,licet nullum ſeruicium de tenente ſuo receperit: vt cùm quis diſtrictus fuerit pro ſeruicio quod domino capitali debetur,pro defectu domini ſui qui medius eſt,& totum ſeruicium percipit,& proprię burſæ infundit,& idem tenentem ſuum erga ſuum feoffatorem non acquietat, pro defectu domini ſui cum proteſtatione proborum hominum poterit domino capitali de ſeruicio ſuo acapitare & ſe atturnare pro defectu ipſius domini ſui,& dominus ſuus nihilominus tenebitur ad warantiam.

1 *¶Cum warantus warantizauerit, ſuſpenditur proſecutio contra tenentem donec placitum de warantia terminetur.2. Non tenebitur warantus ad maius excambium quam ad id ad quod vocatus eſt ad warantum.3. Si Rex vocetur ad warantum de dono anteceſſoris, quis ſit anteceſſor Regis videndum.4. Si priuata perſona vocetur ad warantum ratione chartæ ſuæ vel anteceſſorum ſuorum.5. In quibus caſibus non tenetur warantizare.6. Exceptio ꝙ donator nunquàm fuit in ſeyſina.7. Quòd non eſt hæres nec ſuus feoffatus.8. Non tenetur alijs hæredibus warantizare quàm illis qui ſunt in charta comprehenſe ſecundum modum donationis.9. Vbi quis remiſit & quietum clamauit.10. Si ſaluo iure cuiuſlibet.11.Si non tenuerit niſi ad vitam,vel ſi certi homines excepti ſunt.12. Si modus in donatione contentus ꝙ donator non teneatur ad warantiam & ꝙ conuentio vincit legem.13. Propter variationem ſi tenens ſemel cognouerit ꝙ non tenuit tenementum niſi ad vitam vel ad voluntatem domini qui vocatur ad warantum.14. Non tenetur quis ad warantiam nec excambium de feoffamento & incumbratione tenentis ſui vel de iniuria & iniuſta detentione. 15.Nõ tenetur quis de incũbramẽto tenẽtis ſui.16.De excãbio rehabẽdo ſi factũ fuerit. Ca.9.*

POſt eſſonia & dilationes, de quibus ſatis dictum eſt ſupra,comparẽtibus in iudicio tam petente q̃ tenente, q̃ waranto, & vicecom̃ miſerit breue de ſummonitione waranti, ſuſpenditur placitum principale,donec placitũ de warantia terminetur, & audito breui excipere poterit warãtus cõtra breue de warantia,ſi forte ibi fuerit error in nominibus perſo-

perſonarum, vel villarum ad breue de warantia poſternendũ, & ſecundũ quod aliàs pleniùs dicitur de erroribus. ¶.2. Viſum autem petere non poteſt,quia ſatis ſufficit pro viſu id quod dicitur,ad warantizandum tantam terram quam talis petit,ſed ſtatim inquirat warantus a tenente,an aliquid habeat propter quod teneatur ad warantiam, chartam,vel aliud: & ſi chartas,vel inſtrumentum habeat,illud ſtatim oſtendat,inſtructus enim venire debet ad probandam intẽtionem ſuam, non eſt enim ei tempus indulgendum niſi ex cauſa,vt ſi inſtrumẽta ita depoſita ſint quòd copiam inde habere non poſſit,niſi ad tempus, & quo caſu dabitur ei dilatio legittima ad exhibendum & proferendum inſtrumẽta. Si autem dicat quòd inſtrumenta habuit,ſed tamen caſu deperdita ſunt vel aliud ſimile, nihil aliud video, niſi quòd probet caſum. Cùm autem tenens inſtrumenta exhibuerit, & oſtendat rationem quare vocatus ad warantum warantizare debeat, (ſecundum quod ſuperius dictum eſt in parte) reſpondeat vocatus,& doceat quare warantizare non debeat. ¶.3. *Inprimis* ſi ipſe Rex vocetur ad warantum,ſecundum ſuum modum,& de puro feoffamento anteceſſorum ſuorum, videndum erit qui ſunt anteceſſores ſui. Non enim tenetur warantizare donationem & feoffamenta regum qui regnauerunt ante cõqueſtum, ipſe enim Rex non eſt eorum hęres, & perinde ad warantiam non tenetur,niſi de facto ſuo,ſi ſe ad warantiam obligauerit per confirmationem. Si autem de puro feoffamento ſuo,vel anteceſſorum ſuorum: warantizare tenetur,niſi conditio vel modus aliud inducat,ſed ſemper erit ſua voluntas expectanda,cùm non poſſit ei neceſſitas imponi. Si autem de puro feoffamẽto anteceſſorum ſuorum, & de ſua pura confirmatione,tunc warantizare tenetur. Si autem pura ſit donatio, & confirmatio condicionalis,vel modalis,vt ſi dicatur,ſecundũ quod charta talis Regis anteceſſoris noſtri rationabilis teſtatur, tunc præiudiciale erit iſtud. Ideo illud imprimis debet inquirere vtrum donatio prima rationabiliter facta ſit vel non,& ſecundum hoc terminare negotium: & cùm quis dominum Regem ita warantum nominauerit, ſolet hoc aliquando cum proteſtatione fieri, quòd ſi hòc non ſufficeret, tenens diceret aliud,quòd quidem modo receſſit ab aula, quia vocatio illa aliquãdo friuola inuenta fuit & quaſi nulla. ¶.4. Si autem priuata perſona vocetur ad warantum ratione chartæ ſuæ vel anteceſſorũ ſuorum,contra chartas poterit multipliciter reſponderi. Inprimis quòd charta viciosa eſt in ſe,vel propter raſuram in loco ſuſpecto habitam, vel propter ſignum falſum quod oppoſitum eſt, quorum vnum probari poteſt per aſpectum & aliud per collationem ſignorum. Item quòd ſi charta ſufficiens ſit & bona,excipi poterit contra illam quòd valere non debeat, quia confecta fuit dum donator non fuit compos ſui, nec bonæ memoriæ quod quidem probari poteſt per teſtes in charta nominatos, & per patriam,& qualiter hoc probari debeat,dicetur infra plenius in titulo de warantia chartæ. ¶.5. Item excipere poterit warantus contra tenentem qui vocauit, ꝙ licet charta de feoffamento ſufficiẽs ſit in ſe, tamen donũ illud eſt inſufficiẽs: quia donatorius qui chartã ꝓfert,vel eius anteceſſor, cui donũ fieri debuit,nũq̃ ſeyſinã habuerit de terra data in vita donatoris,niſi poſt mortem

tem eius per intruſionem,& propter quod ille qui vocatus eſt ad warantũ,intendit petere illã in dominico de ſeyſina anteceſſoris ſui qui inde obijt ſeyſitus vt de feodo. ¶.6.Item excipere poterit,ꝙ anteceſſor qui donũ feciſſe debuit nunquàm in ſeyſina fuit de tali terra ꝙ donationẽ facere potuit.Poterit quidẽ charta eſſe ſufficiẽs quæ non eſt niſi veſtimentũ donationis,& donũ illud inſufficiens pro defectu ſeyſinę,& ecõtra, donum ſufficiens,& charta vitioſa : & aliquando vtrũq; vitioſũ & inſufficiens,& ſic vtrumq; nullum.Et vnde ſi charta de donatione proferatur,oportet ꝙ warantus vtrumq; defendat,ſcilicet chartã & donũ,& ex hoc habet tenẽs neceſſe ,ꝓbare vtrumq; propter copulatiuã coniunctionẽ (&) interiectã: vnde ſi in probatione vnius defecerit, perinde haberi debet ac ſi in probatione vtriuſq̀ue defecerit,non enim ſufficit probare chartã ſufficiẽtem ſi donum ſit inſufficiens.Item quicunq; donum cognouerit,warantizare tenetur,quãuis oſtendere poſſit chartam eſſe vitioſam vel falſã,quia donũ valere poſſit,etiam ſi charta non interuenerit,vt de itinere VV.de Ralegh in com̃ Buck.de Alicia de Rupella . Itẽ etſi donatio ab initio inualida fuerit propter non ſeyſinã,poterit poſtmodũ cõualeſcere ex facto hæredis: vt ſi cùm donatorius quocũq; modo in ſeyſina fuerit, cùm ius ad hęredẽ deſcenderet,recognoſcat hęres chartã patris ſui & donũ,& homagiũ donatorij ceperit,vel donũ patris cõfirmauerit,terrã illã petere non poterit in dominico,ſed illam warantizare tenetur contra alios:vt de Itinere M. de P. & ſociorum ſuorum in diuerſis com̃ poſt guerram de loquelis quæ remanſerunt ad iudiciũ ſi wilhelmus de Grembale. ¶.7. Excipere etiã poterit vocatus ad warantum contra tenentem qui vocauit,ꝙ ipſe tenens non eſt feoffatus ſuus,nec hęres eius quẽ feoffauit,& cùm charta donationis mẽtionẽ non faciat niſi tantũ de ſuo feoffato,& eius hæredibꝰ:& vnde ſi ſuꝰ feoffatꝰ vel eiꝰ hęres alios feoffauerit, ipſe talibꝰ ĩmediate warãtizare non tenetur,cũ charta de talibus non faciat mentionẽ:vt de term̃ P.Anno Regni Regis Henrici nono in com̃ Midd.de quadã Iuliana quę petijt dotem verſus quendam Henricum,qui vocauit inde ad warantum quendã VV.filiũ Herewardi,& qui reſpondit ꝙ warantizare non debuit, quia nec ipſe nec pater ſuus eundem Henricum feoffauerint, ſed cognouit quòd pater ſuus feoffauit quendam Thomam,& ipſe Thomas feoffauit ipſum Henricum,& deficut ipſe Henricus non fuit hæres ipſius Thomę (quamuis ab eo feoffatus) nec ipſe VVilhelmus fuit in ſeyſina de homagio & ſeruicio ipſius Henrici, nec ipſe Henricus chartam habuit de ipſo VVilhelmo nec aliud per quòd ei warantizare deberet, ideo conſideratum fuit quòd wilhelmus quietus eſſet de warantia. ¶.8. Item ad warantiam non tenetur quis alijs hæredibus quàm illis qui in charta comprehenſi ſunt per modum donationis, vt ſi cui facta fuerit donatio, ſcilicet ſibi & hæredibus ſuis quos de carne ſua & vxore deſponſata ſibi procreatos haberet, vel de certa vxore tali. ¶.9. Item non tenetur quis ad warrantiam ratione alicuius quietè clamantiæ : vt ſi quis terram petat verſus aliquem vt ius ſuum, & poſtea illam remiſerit & quietum clamauerit, ex hoc autem vocare non poterit ad warantum illum, a quo ius fuerit remiſſũ:vt de itineȓ Abbatis de Radĩg & M.de P.in com̃ Gloc.

Anno

Anno Regis H.quinto de Radulpho Chandos. ¶.10. Item non tenetur ad warãtiã quis ratione homagij quod ab aliquo ceperit ſaluo iure cuiuſlibet: vt ſi dubitetur an alius ſit hæres, nec ſit alius hæres apparẽs, vt ſi dicatur: capio homagium veſtrum ſaluo iure cuiuſlibet. Vel ſic. Capio homagiũ veſtrũ de iure veſtro cùm quaſdam terras de pluribus terris teneat, de quibus alij ius habent, & quas ipſe warantizare non debeat. Si autẽ nullum ſciat eſſe hæredem, vel dubitet an ſit alius hæres, quia baſtardus forte ſe gerat pro hærede, & ſe domino offert ſicut hæres, vel ſi dominus petat verſus tenentem ſicut eſchaetam ſuam, & per conſequens nullum eſſe hæredem. ¶.11. Item non tenetur hæres alicui, qui cognouit in curia quòd non tenuit tenementum de quo vocat warantum niſi ad vitã anteceſſoris eius quem nunc vocat ad warantum. Item non tenetur quis ad warantiam per modum donationis contra certas perſonas in donatione exceptas, vt ſi dicatur. Ego & hæredes mei warantizabimus contra omnes gentes, ꝑterquàm contra talẽ & talẽ: vt de Itinere Abbatis de Radinge & M.de P.in comitatu war. aſſiſa mortis anteceſſoris ſi wilhelmus Truſſell. ¶.12. Item non tenetur quis ad warantiã quàuis homagium interuenerit per modum donationis ex conſenſu donatorij, vt ſi quis donationem fecerit alicui pro homagio & ſeruicio, & dicatur in charta pro ſe & hæredibus ſuis ꝙ ſi donatoriũ contingat implacitari quòd nec ipſe nec hæredes ſui ad excambium teneantur nec ad warantiam, ſicut de VVilhelmo de Bruere in multis chartis ſuis, & ſic vnicit ſumma conuentio legem, ſicut in multis alijs locis & caſibus ſupradictis. Sed quid ſi cùm donatorius implacitatus fuerit propter homagium, (quòd probari poterit) feoffatorem ſuum vocauerit ad warantum, & cùm ipſe feoffator excepit quòd ad warãtiam non teneatur per modum donationis, donatorius noluerit chartam exhibere cùm faciat contra ipſum: quæritur an ad hoc cõpelli poſſit? & ſi compellatur, reſpondeat quòd chartam non habuerit: & ſi habuerit ꝙ illam caſu amiſit: ſic videtur quòd deficiat probatio, licet ius non deficiat, niſi ſit qui dicat hoc per patriam eſſe dirimendum. Conſultè igitur faceret donator ſi per ſcriptum aliquod de tali conuentione in initio donationis ſibi cautius proſpiceret. ¶.13. Item nec ad excambium tenetur nec ad warantiam quis propter variationem, vt ſi quis ſemel cognouerit quòd terram non tenuerit niſi ad voluntatem talis domini ſui, & ſi poſtea dicat quòd in feodo, cadit ab intentione ſua propter variationẽ: vt de Termino Sancti Hillarij Anno Regni Regis Henrici octauo. Et eodem modo non admittitur variatio, vt ſi quis fuerit requiſitus in placito de proparte, an teneat pro hærede, & confiteatur quòd ſic, & poſtea dicat quòd inde feoffatus ſit, & warantum vocauerit, non audietur propter variationem, cùm iſta variatio ſit contra breue, & contra intentionem petẽtis, cui primò conſenſit: ſed ſi primò confiteretur quòd teneret ſicut feoffatus, & non hæres, & ſic contra breue: & poſtea variaret, & confiteretur ſe eſſe hæredem, talis variatio admittenda eſſet, quia non in præiudicium petentis, prima autem non, quia in præiudicium. ¶.14. Item non tenetur quis ad warantiam de iniuria & iniuſta detentione tenentis ſui verſus feoffatum a ſuo tenente. Vt ſi A.feoffauerit B de aliquo tenemento, &

to,& idem B.de eodem feoffauerit C.& C. relictis hæredibus infra ætatẽ exiſtentibus decedat,& B. ratione cuſtodiæ ceperit tenemẽtum illud in manum ſuam,& cùm hæres ad ętatem peruenerit tulerit aſſiſam ſuper ipſum B.& B.inde ad warantum vocauerit ipſum A.idem A.ad warantiam non tenebitur de iniuria & iniuſta detentione tenentis ſui, quia ex hoc ſequeretur quòd ſi ipſe hæres recuperaret tenementum ſuum,quòd idem A.teneretur B.ad excambium, quod eſſet iniquum, & de hac materia inueniri poterit in rotulo de termino Sancti Hillarij, Anno Regni Regis Henrici decimoquarto aſſiſa mortis anteceſſoris ſi Galfridus pater Gilberti,& quam terram Prior de Colum tenuit, & qui vocauit inde ad warantum quendam warinum de Monte Cauiſo verſus prædictum Gilbertum,& vbi idem warinus venit & cognouit quòd domus illius prioris de Colum feoffata fuit per anteceſſores ſuos de tenemento vnde aſſiſa arramata fuit,ſed prædeceſſores ipſius prioris feoffauerunt prædictum Galfridum de cuius morte aſſiſa arramata fuit,& vnde ibi conſideratum fuit quòd warinus non tenebatur ad warantiam propter incumbramentum prædeceſſoris ipſius prioris]. Et ſic videtur quòd ſiue feoffatus medius fuit detentor iniuſtus ſiue alios inde feoffauerit & ſic tenementum incũbrauerit,ſiue ipſe implacitatus fuerit per aſſiſam, ſiue vocatus ad warantum a tenente ſuo & facto proprio, quòd feoffator ſuus non tenebitur ad warantiam, licet teneatur contra extraneas perſonas de waranto in warantum vſque ad plures,contra extraneas perſonas quæ ius habuerint in re data ante feoffamentum ſuum, quod primum fuit & principale, & in quo caſu tenet warantizatio ab vltimo feoffato vſque ad primum feoffatorem, & quilibet tenetur ſuo feoffato warantizare per ordinem, cùm feoffati fuerint ſibi & hæredibus ſuis.Si autem ſic, ſibi & hæredibus ſuis,vel cui dare vel aſſignare voluerit, tunc habebit aſſignatus vel donatorius electionem, vtrum velit vocare ad warantum ſuum feoffatorem, vel feoffatorem ſui feoffatoris propter modum primæ donationis immediatè,& ſic conſiderare oportet vtrum quis feoffatus fuerit ſic vel ſic. Item eſto quòd A.primò feoffauerit B. &. B. relicto hærede infra ætatem moriatur,& cùm A.in manum ſuam ceperit hæreditatem ratione cuſtodiæ, feoffauerit C. qui inde ſeyſitus moriatur relicto hærede infra ætatem, & A.eodem modo ceperit terram in manum ſuam ratione cuſtodię, & cùm vterq; hæredum aſſiſam mortis anteceſſoris proferat ſuper ipſum A.idem A. de incumbramento ſuo warantum vocare non poterit,propter factum & proprium incumbramentum ſuum, ſed aſſiſa vltimi feoffati procedet primò ſuper ipſum A.& cùm recuperauerit, tũc cadit aſſiſa primi [feoffati impetrata ſuper ipſum A. & reincipiet ſuper vltimum feoffatum,vt ipſe ad warantum vocet ipſum A.& cùm hæres primi feoffati recuperauerit verſus A.habeat hæres vltimi feoffati ad valentiam de terra waranti. Et quod dicitur de vno feoffato erit obſeruandum in pluribus feoffatis, & eorum hæredibus in infinitum, vt ſi A. feoffauerit B. &.B. C.&.C.D.& D.E.& E.F.ſic in infinitum.Si aliquis capitaliũ dominorum vſque ad primum feffatorem iuſtè ſicut ex cauſa donationis, vel nomine cuſtodiæ,vel aliqua alia iuſta de cauſa:vel iniuſtè,ſicut per intru-

ſionem vel diſſeyſinam, ſiue tenemētum tenuerit in manu ſua & inde im placitatus fuerit, ſiue alios feoffauerit a latere vnum vel plures, & ipſe alios vnum vel plures, ſimul vel ſucceſſiue, et ipſe talis vocetur ad warantū, nunquam de facto et incumbramento ſuo ſuum feoffatorem vocare poterit ad warantum. ¶.15. Item eſto quòd quis de proprio facto & incumbramento feoffatorem ſuum vocauerit ad warantum, & cùm ipſe warantizauerit, & excambium fecerit, qualiter & per quod breue debeat excambium reuocari: verbi gratia, A. feoffat B. B. vero feoffat C. amitam D, mortua C. D. profert aſſiſam verſus B. capitalem dominum qui feoffauit C. B. vocat inde ad warantum A. A. venit & warantizat. D recuperat ſeyſinam ſuam verſus A. A facit excambium ipſi B. ad valentiam. Ad querelam igitur ipſius A. reſtituetur ei excambium per breue quod tale erit ¶.16. Rex vicecomiti ſalutem. Præcipimus tibi quòd venire facias coram nobis vel Iuſtitiarijs noſtris apud VVeſtmonaſterium ad terminū talem Benedict ad reſpondendum Adæ quare excambium cepit de terra ipſius A. ad valentiam tantæ terræ cum pertinentijs in tali villa, quam D. in curia noſtra coram Iuſticiarijs noſtris talibus recuperauit, verſus eundem B. per aſſiſam mortis anteceſſoris inde captam, inter prædictum D. & eundem B. & vnde idem B. vocauit ad warantum prædictum A. verſus prædictum D. & qui venit & ei warantizauit terram illam quam pater ſuus dederat ipſi B. ſed excambium inde facere non debuit (vt dicit) eo quòd C. amita prædicti D. de cuius morte prædictus D. tulit aſſiſam illam feoffata fuit de prædicta terra a prædeceſſoribus prædicti B. poſtquam pater prædicti A. eandem terram dederat ipſi B. vt idem A. dicit. Et habeas ibi ſummonitorum nomina & hoc breue. Teſte &c. Et vnde cùm idem Benedictus conuictus fuerit tale recepiſſe excambium, illud reſtituet quaſi iniuſte receptum. Et quòd ita ſit, inueniri poterit de termino Sancti Hillarij Anno Regni Regis Henrici decimoquinto in comitatu Berkſhire de Priore de Bradley & VVilhelmo de Cyfrewaſt.

1 ¶ *Suſpenditur quandoquè warantia ad tempus propter minorem ætatem vel propter mortem.2. Fallit hoc quandoquè propter finem factum, vel ſi anteceſſor minoris obijt ſeyſitut vt de feodo, quia minor reſpondebit ad finem.3. Cùm minor warantizauerit propter finem non reſpondebit petenti ante ætatem.4. Videtur quòd teneatur reſpondere de quibus anteceſſor non obijt ſeyſitus vt de feodo, ſi vice verſa non teneatur reſpondere de quibus obijt ſeyſitus vt de feodo.5. Suſpenditur quandoquè per mortem waranti.6. Si quis duos vel plures vocauerit ad warantum, vt ſi virum & vxorem.7. Vbi plures vocantur ad warantum ſucceſſiue, refert quis prius moriatur & in perſona cuius debeat placitum warantiæ ſuſcitari & vnus ex principalibus perſonis moriatur.8. Quod remanebit totum placitum ad minorem ætatem vnius waranti & poſt ſeyſinam.9. Si plures waranti vocentur ſicut vnus hæres.10. Suſpenditur warantia propter dubium euentum propter partum qui in vtero eſt.11. Si warantus vocatus appellatus ſit de vita & membris.12. De eo qui debet eſſe loco hæredis. vt de eſchaeta.13. Refert vtrum warantus qui obijt tenuit in feodo vel ad vitam.14. Poterit quis intrare gratis ad warantiam ſi non vocetur ad proprij iuris tuitionem.*

Cap.10.

Suſpen-

SVſpenditur quandoq; warantia ad tempus propter minorem ætatem quandoq; propter mortem waranti,& quandoq; propter caſum fortuitum ſuperueniētem, & non perimitur ſed durat actio principalis, cùm adhuc durat fundamentum, ſcilicet placitum principale ſuper quod conſtrui poterit ædificium,vt ſi durantibus partibus principalibus, petēte vz & tenente,moriatur warantus. Si autem aliqua partium vel ambæ partes principales moriantur, ſic cadit cauſa principalis & totum fundamentum,& per conſequens placitum incidens de warantia. Suſpenditur autem warantia ad tempus propter minorem ætatem ipſius waranti in placito proprietatis: vt ſi pater vel mater, vel alius anteceſſor, de aliquo tenemēto obijt ſeyſitus vt de feodo,quo caſu,ille qui minor eſt ſiue vnus ſiue plures ante plenam ætatem non reſpondebit, licet petere poſſit aliquando in cauſa proprietatis ante plenam ætatem viginti & vnius anni, ſecundum quod tenementum fuerit ſocagium vel feodum militare, & cùm warantia propter ætatem ſuſpendatur, merito debet eſſe in ſuſpenſo vſquè ad plenam ætatem placitum principale. ¶.2. Fallit tamen iſtud in caſibus tum propter finem factum in curia domini Regis,tum quia anteceſſor minoris non obijt ſeyſitus vt de feodo de re de qua vocatus eſt ad warantum in dominico nec in ſeruicio, ſed forte ad terminum annorum vel ad vitam,vel vt de vadio vel nomine cuſtodiæ,& huiuſmodi: propter finem factum,quia eſto quòd A.petat verſus B.tantam terram cum pertinentijs &c.& B.vocet inde ad warantum C.qui nolit reſpondere infra ætatem,quia anteceſſor ſuus obijt inde ſeyſitus vt de feodo. Si B. proferat cyrographum vel finem factum in curia Domini Regis inter ipſum & prædictum C.vel inter eorum anteceſſores, tunc quamuis idem C. infra ætatem exiſtat,reſpondebit ad finem illum, quod de facili reprobari non poterit,& procedetur ad iudicium de warantizatione,licet ad ſimplicem chartam,vel ad homagium,vel ſeruicium infra ætatem non teneatur reſpondere,ſed in hoc caſu reſpectum habebit reſpondendi tam de warantizatione verſus B.quàm de principali placito verſus A. ¶.3. Sed ſi finis & cyrographum interuenerit, ætas ipſius C.non expectabitur verſus B. qui ipſum vocauit ad warantum propter finem illum,quin ſtatim warantizet,non expectata ætate ſua,quia ad finē factū reſpondebit quilibet minor, etſi non eſſet niſi vnius anni, & cùm C.ſic warantizauerit ipſi B. expectabitur ætas ſua verſus ipſum A.qui petit de placito principali, & ſic videtur prima facie quòd in vno & eodem placito expectatur ætas & nō expectatur, quod quidem verum eſt, ſed tamen ſecundum diuerſos reſpectus,cùm hic ſint duo placita,vnum vz principale,quod eſt inter ipſum A.& B.& aliud incidens,quod eſt inter B.& C.de warantia. ¶.4. Item cū minor non teneatur de aliquo reſpōdere de quo pater vel mater vel alius anteceſſor obijt ſeyſitus vt de feodo in dominico vel in ſeruicio ante plenam ætatem,præterquàm ad finem factum (vt prædictum eſt) videtur a contrario ſenſu quòd reſpondere debeat tam ad warantiam, quàm ad principale placitum, de omnibus de quibus non obijt ſeyſitus vt de feodo nec in ſeruicio nec in Dominico, ſicut ſunt ea de quibus paulò

aage lel bouch

principale p[illegible] et totum fund[illegible]

ad finem factum respondebit minor [illegible] 24

[illegible]

ante dictum eſt. Et vnde ſiue placita ſint per breue de recto, ſiue aſſiſæ ſicut mortis anteceſſoris, & aliæ huiuſmodi in quibus oſtendi poterit quòd anteceſſor minoris qui vocatus eſt ad warantum non obijt ſeyſitus de re petita vt de feodo, nec in dominico nec in ſeruicio, ad warantiã reſpondere tenebitur, & poſt warantiam ad placitum principale, non obſtante minori ætate. Si autem inde ſeyſitus obijt vt de feodo, in dominico vel in ſeruicio, aliud erit. Et de hac materia dicetur plenius infra de exceptionibus, vbi dicitur ad quę debet minor reſpõdere, & ad quę non.

mort del vouchee ¶.5. Suſpenditur autem quandoq; warantia per mortem waranti, vbi ſcilicet quis vocatus fuerit ad warantum & obierit antequàm warantizauerit, vel poſtquã warantizauerit, vel quãdocunquè, dum tamen ante iudicium & loquelam terminatam inter ipſum & principalem dominum petentem. Et quo caſu, ſiue hæres eius infra ætatem fuerit ſiue non, non propter hoc cadit loquela, nec ex toto erit reincipienda per mortem waranti, cùm ſemel warantizauerit, & in ſe ſuſceperit defenſionem: & per hoc fit quaſi tenens, cùm adhuc duret fundamentum, ſcilicet petens & tenens, vt ſupradictum eſt, inter quos vertitur contentio, & ideo de nouo vocetur hæres eius ad warantum, qui obiit. Et quòd hæres vocari debeat: probatur in rotulo de Termino Paſchæ, Anno Regni Regis Henrici decimoſexto in comitatu Kanc. de Alicia de Bendenges. Ad idẽ facit quod habetis de termino ſanctę Trinitatis Anno Regni Regis Henrici octauo in principio Rotuli. Et quod dicitur de hærede, obſeruari debet de ſucceſſore, ſicut epiſcopis, Abbatibus & prioribus: vt de termino Paſchæ Anno Regni Regis Henrici ſeptimo in comitatu Deuoñ de wylhelmo Paynel & abbate de Doneckſwell, & ſic non peribit lis, quamuis pereat inſtantia litis. ¶.6. Item eſto quòd quis duos vel plures vocauerit ad warantum, ſicut virum & vxorem, verbi gratia: A. petit verſus B. terram, B. vocat inde ad warantum C. & D. vxorem eius qui veniunt & warantizant, & vocant inde ad warantum E. & pendente placito warantiæ inter eos, moritur C. vir ipſius D. quo caſu oportebit quòd D. vxor C. de nouo vocet ad warantum ipſum E. & per nouum breue, & qui non reſpondebit niſi ad warantiam ſine noua ſummonitione: vt de termino Paſchæ Anno Regis Hẽrici decimoſexto in comitatu Linc. de Richardo de Elings. Sed quíd ſi vterq; moriatur tam C. quàm D. tunc ſummoneãtur hæredes ipſius D. Item eſto quòd warãtus cùm vocatus fuerit ad warantum warantizauerit & amiſerit, ſed excambiũ non fecerit in vita ſua, hæres ipſius (ſine alio breui) tenebitur excambium facere: vt de termino ſanctę Trinitatis Anno Regis H. octauo de Hugone de Bailol. ¶.7. Refert tamen vtrum ex pluribus primus moriatur vbi plures ſucceſſiuè vocati fuerint ad warantizandum de waranto in warantum & warãtizauerint vſq; ad vltimũ, & ille qui vltimò vocatus fuerit ad warantũ, ſiue warantizauerit ſiue non, & ſiue ad placitum principale reſpondet ſiue non, dum tamen moriatur ante iudicium in principali, & quo caſu erit placitum warantiæ reincipiendum in perſona hæredis ex noua ſummonitione. Si autem iudicium redditum ſit, ſine noua ſummonitione & nouo breui, erit executio iudicij facienda de bonis hæredis, quoad excambiũ.

Si au-

Si autem ille primus qui warantizauit moriatur, vel tenens cui warantizatum eſt, vel illi qui ſunt medij, pendente placito warantię inter vltimos warantos, & aliquis ipſorũ amiſerit: fiat eſcambiũ hæredibus ipſius vltimi waranti, & illud idem tenẽti, ſi ſuperſtes fuerit: Si autẽ non, tunc cadit principalis loquela, & erit de nouo reincipienda. De warantis vero qui medij ſunt, ſi moriantur pendente placito warantiæ inter vltimos warãtos, non eſt multum curandum, quia eorum hæredes nõ verſantur nec in lucro nec in damno ſuo quoad eſcambiũ, ex quo vltimò vocatus non reſpondet ad warantiam, ſed hæres mortui qui vocauit, & qui alijs warantizaret ſi plene ætatis fuerit ſũmonitus ad warãtizandũ in ſtatu quo pater fuit, & ſi fuerit infra ætatem expectetur ætas. ¶ 8. Si autem ibi ſint plures waranti vocati, qui ſunt quaſi vnus hæres de feoffamento anteceſſorum ſuorum, quorum vnus fuerit infra ætatem, propter ætatem ſuã remanebit placitum warantiæ vſq; ad ætatem, ac ſi omnes eſſent infra ætatem, cum diſtinctione ſupradicta. Si autem vnus vel plures moriantur, & hæredes habuerint de corpore ſuo qui ſunt infra ætatem, vel plenæ ætatis, tũc ſummoneantur hæredes in forma ſupradicta, & fiat vt ſupra. Si autem alios non habuerit niſi cohæredes quibus deſcendit ius defunctorum per ius accreſcendi, iniquum eſſet & oneroſum ſi pro parte illa quæ eis de nouo accreuerit eſſent omnes ſummonendi de nouo, non allocatis eſſonijs & dilationibus ſuis præhabitis: cùm lites & dilatiões potius reſtringendæ ſunt q̃ laxandæ. Igitur non erit de nouo ſũmonitio reincipienda, ſed teneat proceſſus ſecundũ quod inceptus eſt. ¶ 9. Item ſi plures waranti ſimul vocentur qui ſunt quaſi vnus hæres, tunc refert vtrũ partitio facta ſit inter eos vel non: Si autẽ non, omnes ſimul nominandi ſunt & vocandi quaſi vnum corpus, & nullus ſine alio reſpondebit. Si autẽ partita fuerit, tunc refert vtrum feoffamentum, de quo vnus vocatus eſt ad warantum, factum ſit a participe poſt partitionẽ vel ante, a communi anteceſſore omnium. Si autem tantũ a participe ſine alijs, ipſe ſolus vocetur & reſpondeat de facto ſuo proprio. Si autẽ a communi anteceſſore, tunc omnes vocentur: nec expedit tantum vnum nominare ſed omnes, licet vnus poſſet reſpondere quòd ſine participibus ad warantum non teneretur reſpondere niſi ſummonerentur ad warantizandum cum eo.

¶ 10. Suſpenditur autem warantia propter dubium euentum de waranto, vt ſi duo ſe gerant pro hærede, de quibus ante iuditium conſtare non poſſit quis eorum ſit hæres legitimus. Item ſi mulier habens in vtero partum, de quo conſtare non poſſit vtrum naſcatur viuus vel mortuus, vel cùm ſit natus, vtrum ſit homo vel declinet ad monſtrũ. ¶ 11. Item remanet warantia in ſuſpenſo, ſi quis vocatus fuerit ad warantiã qui appellatus ſit de vita & mẽbris, donec cõſtiterit vtrum ſe defẽdere poſſit vel nõ de felonia: quia nõ magis tenetur reſpondere ad warantiã pendente accuſatione, q̃ tenetur ad placitum principale, quia ſubſequente condẽnatione, omnia quæ cum ipſo facta eſſent poſt feloniã factã, ſunt irritanda & reuocãda, & etiã generatio ſua ſuſcepta poſt feloniã exhæredãda, & ideo ſuſpendit warãtia donec cõſtiterit quis ei ſuccedere debeat poſt delictũ.

¶ 12. Item

¶12. Item idem erit ſi warantus obierit pendente placito warantiæ, donec conſtiterit ad quem terra ſua debeat reuerti ſi obierit ſine hærede, cùm talis eſſe debeat loco hæredis, vt de donationibus factis ante feloniam. Et ſi talis forte ſuſpenſus fuerit pendente warantia vel vtlagatus, tunc eodem modo reincipiatur loquela, & in eodem ſtatu in quo fuit quando tenens primò warantum vocauit, cùm conſtiterit cuius eſchaeta debeat eſſe hæreditas talis: vt de Itinere VV. de Ralegh. in com. warr̃ de quodam VVilhelmo filio Roberti. ¶13. Videndum eſt etiam vtrũ warantus qui obijt, tenuit in feodo vel ad vitam tantum, ſicut nomine dotis, vel alio modo ſicut liberum tenementum, quod poſt mortem ipſius warãti reuerſurum eſt ad dominum proprietatis. Si autem in feodo, fiat vt ſupradictum eſt, ſi autem ad vitã, & dominus proprietatis implacitauerit, tunc non cadit breue nec loquela principalis, ſed tantum placitum de warantia, quod in perſonis hæredum reincipere non poteſt: & procedet placitum principale, ac ſi tenens ab initio warantum non vocaſſet. ¶14. Poterit etiam quis intrare in warantiam etſi non vocetur ad warantum, ad proprij iuris tuitionem: vt ſi quis tenuerit ad vitam ſuam, ſicut mulier nomine dotis, vel alio modo, vel ad terminum terram aliquam quæ poſt vitam vel terminum reuerſura eſſet ad dominũ proprietatis ſi ſe in fraudem & exhæredationem ipſius permiſerit implicitari ab aliquo, & cùm poſſet dominum proprietatis inde vocare ad warantum ad defenſionem ſuam, hoc omiſerit: bene poterit dominus ille proprietatis, cùm ſibi viderit exinde periculum iminere, comparere per ſe, & ſi nõ vocetur, intrare in warantiam ad ſui proprij iuris defenſionem: cùm melius & vtilius ſit in tempore occurrere, quàm poſt cauſam vulneratã quærere remedium, & ſic malitijs hominum obuiare. Quia cùm mulier vel alius qui tenet ad vitam, ſine waranto ſuo placitare vel reſpondere nõ poſſit, ſtatim cùm implacitata fuerit de aliquo ad dotem ſuam pertinente, quod in corpore vel in iure conſiſtat, vocare debet warantum ſuum: vt de termino ſ. H. & P. anno Regis H. iiij. circa finẽ, & ſi hoc in fraudem omiſerit, vel forte defaltam facere voluerit, ille cuius intereſt intret in warantiam etiam ſi non vocatus. Si autem cùm warantus vocatus fuerit defaltam fecerit, petens recuperabit rem petitam, & tenens excambiũ. Si autẽ tenens, & warantus non, tunc amittit tenens, & eſcambium nõ habebit.

1 ¶ *Cùm warantus ſe de warantia defendere non poſsit vel cùm gratis vel per iuditium, tunc reincipiet petens principale placitum verſus warantum ſicut fecit verſus tenentem & eodẽ modo proponat intentionem.* 2. *Si ille qui warantizauerit vlterius vocet warantum, tunc fiat ei tale breue pro auxilio curiæ.* 3. *Si ille qui vocatur ad warantum non tenuit niſi ad vitam quando feoffauit & mortuo eo qui vocatus eſt.* 4. *Cum vltimus warantus vlterius warantum vocare voluerit, tunc ſtatim defendat ius petentis.* Cap. II.

CVm autem warantus de warantia defendere ſe non poſſit, quin per iuditium warantizat, vel ſi gratis hoc fecerit, tunc reincipiet petens placitum ſuum principale verſus ipſum qui warantizauit, & proponat eodem modo intentionem ſuam verſus ipſum warantum, ſicut pro-

propoſuit verſus ipſum principalem tenentem, & dicat ſic: quòd iniuſtè intrat in warantiam, quia terra, vel res de qua agitur eſt ius ſuum, quia talis anteceſſor ſuus inde obijt ſeyſitus vt de feodo & iure, & ſic per omnia ſicut verſus ipſum principalem tenentem, & ſic incipit placitum eſſe inter petentem & warantum, & ſic tenens & alij waranti medij quibus warantizatum eſt remaneant in pace, donec conſtiterit quid actum ſit inter petentem & warantum: & quo caſu bene poterit warantus warantum vlteriùs vocare ſi warantum habuerit, vnum vel plures, ſimul vel ſucceſſiuè: & quo caſu, ſi warantus ſummoniri debeat, nulla fiat mentio in ſummonitione de tenente nec de warantis medijs, quibus warantizatum eſt, ſed dicatur. ¶ 2. Rex vicecomiti ſalutem. Summoneas per bonos ſummonitores A. quòd ſit coram Iuſtitiarijs &c. ad warantizandum B. ſcilicet waranto qui vltimò warantizauit, tantam terram, &c. quam C. in curia noſtra coram Iuſtitiarijs &c. clamat vt ius ſuum verſus ipſum B, & vnde idem B. in eadem curia &c. vocauit ipſum A. ad warantum verſus ipſum C. & qualiter vlterius de warantis ſit procedẽdum ſi vocati fuerint, ſatis perpendi poterit ex pręmiſſis. ¶3. Item eſto quòd ille qui vocatus eſt ad warantum non tenuit rem petitam niſi ad vitam ſuam, & antequã warantizauerit moriatur, & terra reuerti debeat ad dominum proprietatis qui petit, non cadit breue principale, nec warantia, ſed reincipiat placitum warantiæ in perſona hæredis, ſi ille qui ad vitam tenuit feoffauit in feodo. Si autem ad vitam ſuam, tunc cadit omninò warantia & tenebit placitum principale. Si autem ad vitam tenentis, tunc tenebit warantia: & de hac materia ſupra de donationibus. ¶4. Cùm autem ille qui vltimò warantizauit warantũ vlteriùs vocare voluerit, vel non poſſit, tũc aut ſtatim defendit ius ipſius petentis & ſeyſinam & totum per corpus liberi hominis ſui, & per duellum, vel ponat ſe in magnam aſſiſam, vel rem petitam recognoſcit petenti cum voluntate tenentis, niſi exceptiones habeat contra petentem quas proponat. Et ſunt exceptiones communes quæ competunt tam tenenti quàm waranto, & quas ipſe warantus proponat ſi voluerit. Sunt etiam quædam exceptiones quæ competunt tantum tenenti & non waranto, quas quidem non proponat warantus, & econtrario, quia etſi aliquando competat exceptio contra aliquem, non pertinet ad omnes qui illam proponant, niſi ad ipſum tantum cuius intereſt. Et vnde videtur quòd ad illum cui warantizauit non competant exceptiones quæ propoſitæ fuerint a principali tenente, & per iudicium caſſatæ, vel quibus ipſe tenens tacitè renuntiauit, vocando warantum, ſcilicet antequam illas proponeret, ſicut contra breue de errore & huiuſmodi, ſi ita ſit quòd tacita renuntiatio tenentis principalis nocere poſſit waranto.

1 ¶ *Propoſita intentione contra warantum ſi warantus viſum petat denegabitur ei. 2. Si waranto competat aliaq́ exceptio quæ primo non competierit principali tenenti, proponatur ille incontinenti.* *Cap.12.*

Propo-

PRopoſita autem intentione petentis (vt prædictum eſt)ſi warãtus viſum petat,denegabitur ei:quia aut ſcit aut ſcire debet quã terram tenenti ſuo warantizauit,& de qua terra homagiũ ceperit & ſeruitiũ.Si excipiat & dicat ꝙ totam terram petitam non teneat, de qua vocatus eſt ad warantum ,non valebit ei,quia non tenetur ei ad maius eſcambiũ. Et viſu ei denegato,ſi dicat ꝙ totam terram illã petitã non teneat,de qua vocatus eſt ad warantum,ſiue tenens primò illam propoſuerit ſiue non,& licet totam warantizare debeat,quamuis tenens totam nõ teneat,talẽ exceptionem proponendo non audietur,cùm ad maius eſcambium non teneatur principali tenenti,quàm ipſe tenens tunc tenuerit, quando warãtus per iuditiũ amiſit,licet iſta exceptio ab initio competeret ipſi tenenti contra petentẽ. ¶2. Si autem ſint exceptiones vel defenſiones quæ cõpetant ipſi waranto,& quæ prius non competierunt ipſi principali tenẽti tunc illas proponat warantus,vt ſi finis in curia domini Regis & cyrographum factum fuit inter ipſum warantum & petentem, vel eorũ anteceſſores per quem finem ipſe petens vel eius anteceſſores remiſerunt,vel quietum clamauerunt ipſi waranto,vel eius anteceſſoribus totum ius ſuũ quod habuit in terra illa petita, vel ſi anteceſſores petentis, vel ipſe petens feloniam vel quid tale fecit, propter quod terra illa fuit eſchaeta ipſius waranti vel anteceſſorum ſuorum. Item ſi recognitio, & redditio, donatio vel venditio,cum warantia expreſſa, vel pro homagio & ſeruitio interuenit, vel ſi forte anteceſſores ipſius petentis terram illam amiſerint verſus warantum per iuditium, vel per magnam aſſiſam vel per duellum vel eius hæredes: Et plures poſſunt eſſe huiuſmodi exceptiones waranto competentes, quæ non competunt principali tenenti, & vnde cùm warantus per huiuſmodi exceptiones vel per duellum vel ꝑ magnã aſſiſam, vocantem legittimè defenderit,retinebit tenens ſeyſinam ſuam, & pe tens in miſericordia remanebit.

1 ¶Si nulla ſit exceptio vel defenſio de eſcambio rehabendo &c. cum warantus tenentem ſuum defendere non poſſit. 2. Non tenetur quis factum patris warantizare vel eſcambium facere de hæreditate matris vel econtrario. 3. Si warantus tenuerit de domino Rege per warantiam. 4. Si de eſcambio fieri debet extenſio. 5. Caſus vbi quis habere poſſit ipſam rem principalem & nihilominus eſcambium. Cap.13.

SI autem non ſit exceptio, nec defenſio, ſicut duellum vel magna aſſiſa per quam poſſit warantus tenentem ſuum defendere, ſecundum quod inferius dicetur, amittet tenens terram petitam, & warantus ei tenebitur ad eſcambium, quatenus habuerit de hæreditate eius ratione cuius vocatus fuerit ad warantum. ¶2. Non enim tenetur quis factum patris, vel matris, vel alterius anteceſſoris (cuius hæres ipſe fuerit)warantizare,vel eſcambium facere de ſuo perquiſito.Itẽ nec de hæreditate matris warantizare debeat quis, vel eſcambium facere de hæreditate patris,vel econuerſo de hȩreditate patris warantizare debet quis,vel eſcambium facere de hæreditate matris.Vt de Itinere epiſcopi Dunholm̃ & M.de P.in com̃.Eborũ anno Regis H.iij.circa mediũ rotuli.Et ꝙ donũ

patris

patris warrantizare debeat de hæreditate patris, inueniri poterit in eodem rotulo de eodem Itinere de wilhelmo de Vauaſour : vbi hæres ſatis habuit ad warrantizandum de hæreditate patris. Si autem non habeat vnde totum,ſed partem,fiat excambium quatenus fieri poſſit, & de reſiduo expectet tenens tempora meliora.Si autem nihil,non erit omninô abſoluendus de excambio, dum tamen ſit aliquid quod ei accidere poſſit de hæreditate eius, ratione cuius vocatus fuerit ad warrantum. ¶ 3. Item quamuis quis teneatur ad warrantiam,ad excambium tamen non tenetur ratione rei quam tenet, licet ei hæreditarie deſcendat, vt ſi teneat de domino rege in capite per ſeruicium quod diuidi nõ poteſt, vt per ſerieantiam,ne dominus rex cogatur ſeruicium ſuum,& officium ſeruientis recipere per particulas, cùm particularis ſolutio multa habet incõmoda,& quæ reuocari & coadiuuari debet ſi fuerit diſperſa, niſi ita ſit quòd ille qui ſeriantiam vel eius partem alienauerit, tantum retinuerit quod ſufficere poſſit ad plenum ſeruicium. Et quod dictum eſt de ſeriantia,dici poterit de alijs feodis quæ tenentur de domino rege in capite. Si autem de excambio fieri debet extentio & eſtimatio, eſtimari debet res quæ admittitur in eo ſtatu in quo fuit quando primô data fuit. Item nec ſi ille qui warrantum vocauit aliquid adiecit de alterius feodo, nõ enim admittitur melioratio tenentisqui amiſit:vt ſi poſt feoffamentum ſuũ ipſe vel anteceſſores ſui ibi ampla conſtruxerit ædificia, ſicut caſtra,parcos vel viuaria.Et ſi plures ſint warranti qui amiſerint quilibet contribuat ad excambium pro portione virili, & fiat excambiũ & extenſio per hoc breue. ¶ 4. Rex vic.ſalutem.Scias quòd cùm A.in curia noſtra &c. peteret verſus B.tantam terram cum pertiñ &c.vt ſupra. idem B. venit in eadem curia & vocauit inde ad warrantum C. & qui venit in eadem curia & ei warrantizauit,& poſtea per iudicium eiuſdem curiæ noſtræ terram illam amiſit verſus prædictum A. quæ quidem per rationabilem extenſionem inde factam per præceptum noſtrum in com̃ tali,valet per annum x.li. Et ideô tibi præcipimus quòd de terra ipſius C.in comitatu tuo eidem B.in excambium prædictæ terræ ſine dilatione habere facias & aſſignari x. libratas terræ per viſum legalium hominum de comitatu tuo, & per rationabilem extenſionem, & quid & vbi & per quas particulas terram illam ei aſſignaueris,nobis ſcire facias per litteras tuas ſigillatas,& per duos ex illis per quorum ſacramentum extenſio illa & aſſignatio facta fuit, & habeas ibi hoc breue & nomina eorum per quorum &c. Teſte &c. Et ſi cauſetur extenſio,fiat ſicut alibi de extenſionibus. ¶ 5. Poterit etiam quis in caſu habere ipſam rem principalem, & nihilominus excambium, verbi gratia. Dominus capitalis cùm in poſſeſſione fuerit alicuius terræ ratione cuſtodię de duobus fratribus,feoffat poſtnatum de eadem terra, primogenitus profert aſſiſam mortis ſuper fratrem poſtnatum,& ipſe vocat ad warrantum capitalem dominum, & cùm ipſe warrantizauerit recuperat antenatus ſeyſinam verſus eum, & ipſe dominus capitalis facit poſtnato excambium, mortuo autem antenato ſine hærede de ſe ſeyſiat dominus capitalis terram in manum ſuam, frater poſtnatus petit illã verſus eum per aſſiſam mortis anteceſſoris de morte fratris ſui,obijcit ei do-

minus ſuus capitalis quòd non poteſt petere terram cùm inde habeat excambium, Reuera poterit diuerſis reſpectibus terram in dominico ꝓpter deſcenſum, & excambium ſimiliter retinere propter feoffamentum, & ſic vtrumq;, tamen ex diuerſis cauſis.

1 ¶ Si tenens warrantum vocauerit qui manens ſit extra regnum & nihil habuerit in regno per quod diſtringi poſſit. 2. Breue ſi implacitatus in Anglia warrantum vocauerit qui manet in Hibernia. 3. Si warrantus non venerit nec tenentem ſuum warrantizauerit. 4. Si implacitatus in Hibernia warrantum vocauerit qui manens ſit in Anglia. Ca.14.

DIctum eſt de illis qui warrantum vocant per auxilium curiæ infra regnum, & vbi dominus Rex diſtrictionem habeat vt vocatus veniat ad warrantizandum. Nunc autem dicendum ſi tenens warrantum vocauerit qui ſit manens extra regnum, & nihil habuerit in regno Angliæ per quod diſtringatur, & tunc refert ſi extra regnum ſi Rex habuerit poteſtatem vel non ad diſtringendum talem, quòd ſi nullam, ſicut in poteſtate Regis Franciæ, vel Alemaniæ, vel huiuſmodi, licet auxilium tenenti concedatur, non valebit: ſed oportebit tenentem talem producere ſi voluerit, quia auxilium nō habebit, alioquin in defaltam remanebit, debet etiam illos producere ſine auxilio curiæ, quos habuerit ſub poteſtate ſua, quamuis infra regnum manentes ſint, & ſub regis coertione, ſicut vxorem propriam, & liberos proprios, & alios quibus poſſit imperare. Eſto etiam ꝙ cùm tenens implacitatus fuerit in Anglia, warrantū vocauerit qui manens ſit in Hybernia, vel in Wallia, ſub poteſtate Regis, & vbi breuia ſua currunt, et hoc per auxilium curiæ. Videtur quòd ei dari debet auxilium, & placitum principale in ſuſpenſo manere, & ſine die, quouſquè in Hybernia diſcuſſum fuerit de placito warrantiæ, & ꝙ tenens ſequatur placitum de warrantia, vel quòd per defaltam amittat, & fiat breue domini Regis iuſticiarijs ſuis in Hyberina in hac forma.

¶ 2. Rex dilecto & fideli ſuo tali iuſtic. Hyberniæ ſalutem. Scias quòd cùm A. in curia noſtra coram iuſtitiarijs noſtris apud weſtm̄ peteret verſus B. tantam terram &c. vt ius ſuum, idem B. venit in eadem curia noſtra &c. et dixit quòd terram illam tenuit de dono C. vel alicuius anteceſſoris ipſius C. cuius hæres ipſe C. eſt per chartam ſuam quam obtulit & ibi oſtendit, & vocauit inde ad warrantum prædictum C. verſus eundem A. per auxilium eiuſdem curiæ noſtræ, & quia idem C. manens ſit in Hybernia ſub poteſtate noſtra, & nullam terram habet in Anglia vbi ſummoniri poſſit & diſtringi, vobis mandamus quòd ſummoniri faciatis prædictum C. certis die & loco ſecundum quod videritis expedire, ad warrantizandum prædicto B. prædictam terram, vel ad oſtendendum quare warrantizare non debeat, & recordum illius loquelæ de prædicta warrantia, ſecundum quod coram vobis deducta fuerit, nobis ſine dilatione ſcire faciatis per litteras veſtras ſigillatas, & remittatis nobis breue iſtud ſimul cum recordo. Et ſi prædictus C. warrātizare debeat, detis ei diē coram nobis ad audiendū recordū & iudiciū ſuum de warrantia prædicta, & ad reſpondendum eidē A. in placito principali T. &c.

¶ 3. Et

¶ 3. Et quo caſu ſi C.in Angliam non venerit, nec tenentem ſuum defenderit verſus A.A.recuperet terram petitam verſus B.& B.de terra ipſius C.in Hibernia habebit excambium ad valentiã.Sed ſi cùm C.venerit in Angliam & defenderit B. verſus A. B.tenebit in pace,& C.quietus erit de excambio. Sed eſto quód cùm C. in Anglia warrantizauerit forte warrantum vocauerit in Hibernia, & qui nihil habet in Anglia per quod diſtringi poſſit,tunc fiat breue eodem modo quo ſupra,& quod contineat totum recordum cum vtraq; warrantia & ſic in infinitum. ¶ 4. Et vice verſa fiat de Hybernia in Anglia, niſi ſit qui dicat quod immediatè diſtringi debet warantus quód veniat in Angliam ad warrantizandum cũ ſuis dilationibus. Sed ſi ſit aliqua libertas vbi non currat breue domini Regis,mandetur eodem modo domino libertatis, vt prædictum eſt, vel diſtringatur quòd faciat eum venire ad warrantizandum per terras ſuas, infra libertatem vel extra non refert,quia rex qui libertatem dat,poteſtatem regiam ſeruituti non ſupponit, quamuis illam de gratia in parte reſtringat.

1 ¶ *Si warrantus contenderit de warrantia & charta producatur calumniata & petens ſe poſuerit ſuper patriam & teſtes in breui nominatos. 2. Summoneantur teſtes ſed quid ſi manentes in diuerſis comitatibus. 3. Si charta bona ſit in ſe & recognita pro bona, ſed cùm donator non fuit compos ſui nec ſanæ mentis quando fecit donum illud. 4. Inquiſitio ſi fuit ſanæ mentis. 5. Si per teſtes de conſenſu partium. 6. Si res vna data fuerit duobus, tunc inquiratur de prioritate. 7. Si aduocatio data fuerit duobus. 8. Si inquiſitio fieri debeat per teſtes & per patriam. 9. Si fieri debeat inquiſitio in comitatu & nõ coram Iuſtitiarijs. 10. Si teſtes manentes ſint in diuerſis com̃. 11. Si in com̃ breue interlaqueatum. 12. Si teſtes & recognitores non venerint ad primum diem. 13. Quòd variãtur huiuſmodi inquiſitiones ſecundum varietatem placitorum. 14. Cùm comparuerint teſtes & recognitores.* *Cap.15.*

ITem cùm ille qui ad warrantum vocatus eſt contendere velit de warrantia, & ille qui vocauit chartam proferat pro ſe in iuditio, & contra quem exceptum ſit quòd minus ſufficiens ſit vel falſa,oportebit eũ qui profert chartam docere illam eſſe ſufficientem & veram. Vt ſi ſcripturæ & ſigno contradicatur,& defendatur donum illud, & ille qui chartam profert dicat eſſe donum ritè factum, & chartam eſſe validam, & inde ponat ſe ſuper patriam & ſuper teſtes in charta nominatos. Et tunc fiat inde inquiſitio & per tale breue. Rex vic.ſalutem, ſummoneas per bonos ſummonitores A.B.C.teſtes in charta nominatos quã D. in curia noſtra coram iuſtitiarijs noſtris &c.profert ſub nomine E. de tanta terra cum pertinẽtijs in tali villa,et pręterea xij. tam milites quâm alios legales, liberos & diſcretos homines de viſineto tali, quòd ſint coram iuſtic.noſtris, tali loco,tali die,ad recognoſcendum ſuper ſacramentum ſuum, ſi prædictus E.terram illam dedit prædicto D. & chartam ſuam ei inde fecit,& homagium ſuum inde cepit,& ipſum D.inde in ſeyſinam poſuit, ſicut idem D. dicit vel non, quòd tam prædictus D. quàm ipſe E. poſuerunt ſe inde in Iuratam illam,& ita ſe inde interim certificent,quòd præfatos iuſtic.noſtros ad præfatum terminum pleniûs inde certificare poſſunt, & habeas ibi nomina militum & hoc breue Teſte &c. ¶ 2. Si vero teſtes fuerint in

diuerſis comitatibus manentes, tunc fiat breue interlaqueatum ſingulis vic. in hac forma, ita quòd milites aſſumantur de com̃ illo vbi terra ſita eſt. Rex vicecomiti ſalutem. Summoneas per bonos ſummonitores A.B. C. teſtes nominatos vt ſupra. Et præterea octo tã milites quàm alios &c. vt ſupra, quòd ſint tali die &c. ad recognoſcendum ſuper ſacramentum ſuum ſimul cum D. E. F. alijs teſtibus nominatis in eadẽ charta, & ſimul cum octo vel duodecem liberis & legalibus hominibus de alio tali com̃ (& ſic de pluribus com̃ ſi teſtes & milites ſint euocãdi) ad recognoſcendum ſuper ſacramentum ſuum &c. vt ſupra. ¶ 3. Item eodem modo ſi charta recognita fuerit, ſcilicet ſcriptura & ſignum, ſed contra chartam excipiatur quòd valere non debeat, quia facta fuit dum donator fuit impotens ſui, vel non ſanæ mentis, vel poſtquam memoriam amiſit in infirmitate qua obijt, vel dum donator fuit infra ætatem conſtitutus, vel dum fuit in vinculis detentus donator, fuit charta illa per vim & per metum extorta, & vbi ipſe donator reclamauit cùm potuit. Item ſi per dolum, vt ſi donatorius fecit ſibi chartam de feoffamento, vbi feciſſe debuit cyrographum de termino. Item vbi charta fieri debuit ad vitam fecit illam in feodo & huiuſmodi. Dum tamen nihil ſit quod imputari poſſit imperitiæ ſuæ vel negligentiæ, vt ſi ſigillum ſuum ſeneſchallo ſuo vel vxori traderet, quod cautiùs cuſtodiri debuit, cùm vxor & ſigilla ad paria iudicentur, & huiuſmodi ſecundum varietatem recordorum, & quo caſu oportebit ipſum qui chartam profert, docere contrarium & probare, ſcilicet quòd donator fuit compos mentis ſuæ, & bonæ memoriæ, & plenæ ætatis, & huiuſmodi, et exempli cauſa fiat inquiſitio in ſingulis caſibus in hac forma. ¶ 4. Rex vicecomiti ſalutem. Summoneas per bonos ſummonitores A. & B. teſtes nominatos &c. et præterea octo tam milites &c. vt ſupra, ad recognoſcendum ſuper ſacramentum ſuum ſi prædictus C. in ligea poteſtate ſua, et dum fuit compos ſui, vel bonæ memoriæ, vel ſanę mentis & compos ſui dedit prædicto B. tantam terram cum pertinentijs in tali villa, vel aduocationẽ talis eccleſiæ, vel aliud quid tale, & chartam ſuam ei inde fecit vel non. Et vnde E. filius & hæres prædicti C (verſus quem prædictus B. in curia noſtra &c. clamauit prædictam terram, vel prædictam aduocationem, vel aliud quid tale) dicit quòd prædictus talis pater ſuus, vel alius anteceſſor, nunquam dedit prædictam terram, aduocationem, vel quid tale prædicto B. & ſi hoc vnquam fecit, hoc fuit in infirmitate ſua, de qua idem talis anteceſſor obijt, & poſtquam memoriam amiſerit, & dum aut non fuit ſanæ mentis vel dum fuit infra ætatem in cuſtodia ipſius anteceſſoris, vt idem C. dicit, quia tam prædict' C. quàm prædictus D. poſuerunt ſe &c. vt ſupra. ¶ 5. Et quandoquè fit inquiſitio tantum per teſtes, & quandoquè per alios quam per teſtes ſi partes hoc voluerint, hoc tamen obſeruato, quòd ſi per alios quàm per teſtes fieri debeat inquiſitio, ſemper in fine addatur hec clauſula: & interim terram illam videant, eccleſiam illam, vel aliud quid tale. Item aliter: Ad recognoſcendum &c. Si prædictus C. in bona voluntate ſua & ſponte dedit ipſo D. terram illam vel quid tale, vt idem D. dicit, vel ſi hoc fecit coactus & per metum ſicut idem C. dicit, & ſi hoc fecit coactus & per me-

tum,

tum, tunc diligenter inquiras qualem metum & qualem coactionem idẽ talis ad hoc exhibuit,& inquiſitionem &c.Item aliter: Ad recognoſcendum &c. Si A. pater B. dedit C. tantam terram cum pertinentijs in tali villa, et eum inde in ſeyſinam poſuit, & ita quòd per donum illud fuit inde in ſeyſina poſitus in vita ipſius A.per tantum tempus. Et ſi idem C. poſtea dimiſit terram illam prædicto A. patri ipſius B. ad firmam vel ad vitam, vel ſi idem A.ſemper fuit inde ſeyſina, & inde obijt ſeyſitus vt de feodo abſquè aliqua ſeyſina quam idem C.inde haberet in vita ipſius A. vel non,quia tam prædictus B.quàm prædictus C. inter quos contentio eſt de prædicta terra poſuerunt ſe inde in inquiſitionem illam. Et notandum quòd huiuſmodi inquiſitiones locum habent generaliter & vbiquè vbi contentio habita eſt de chartis & donationibus factis per chartas.

¶ 6. Si quis autem vnicam rem dederit duobus, & contentio habeatur de prioritate quis eorum habuerit primam ſeyſinam, vel ſi quis dederit aduocationem alicui, poſt donationem illam dicat donator ſe præſentaſſe ad eccleſiam illam,& donatorius quód non,tunc fiat inquiſitio tam de prioritate doni quàm de præſentatione per hoc breue. ¶ 7. Rex vicecomiti ſalutem. Præcipimus tibi quòd venire facias coram iuſtitiarijs noſtris &c.tali die,tali loco duodecem tam milites quàm alios liberos & legales homines de viſneto tali per quos rei veritas &c. et tales qui non ſunt eſſoniabiles,ad recognoſcendum &c. Si A. anteceſſor B. vxoris talis poſtquàm idem A. dederit C. aduocationem illius eccleſiæ, & poſtquàm chartam ſuam (quã inde habet)ei fecit,præſentauit D. ad eandem eccleſiam ita quòd ad præſentationem ſuam fuit admiſſus, & vltimò obijt in eadem eccleſia perſona,vel non,quia tam talis quàm D. vxor eius quàm idem C. inter quos contentio eſt de eadem aduocatione, poſuerunt ſe inde in Iuratam illam, & ſimiliter ad recognoſcendum ſuper ſacramentum ſuum ſimul cum D.E. F. teſtibus nominatis in charta quam prædictus A.fecit tali Abbati de eadem aduocatione & ſimul cum G. & H.teſtibus nominatis in charta quam idem A.fecit tali Abbati de eadem aduocatione,videlicet vtrum prædictus A.prius dedit aduocationem illam prædicto tali & B.vxori ſuæ vel prædicto Abbati. Et interim eccleſiã illam videant,et ſe ita inde interim certificent, quòd præfatos iuſtitiarios noſtros &c.et habeas ibi nomina recognitorum & hoc breue Teſte &c. Si autem fieri debeat inquiſitio de prioritate per teſtes,et per patriam,tũc fiat ſic. ¶ 8. Rex vicecomiti ſalutem. Præcipimus tibi quòd venire facias coram iuſtic. &c. A. & B. teſtes nominatos in charta quam C. fecit Priori & canonicis talibus de aduocatione talis eccleſiæ, ad recognoſcẽdum ſuper ſacramentum ſuũ ſimul cum xij.tam militibus quàm alijs &c. Et ſimul cum E.F.G.teſtibus in charta nominatis quam idem C. fecit tali Abbati & conuentui de eadem aduocatione, vtrum ſcilicet prædictus C. prius dedit aduocationem illam prædicto Priori, & chartam ſuam ei inde fecit, vel prædicto Abbati,& interim &c.vt ſupra. Et ſic fit aliquando inquiſitio de prioritate donationis, & aliquando de ſeyſina & prima præſentatione. Cùm autem fieri debet aliquando inquiſitio in comitatu & non coram iuſticiarijs,tunc fiat breue in hac forma.

¶9. Rex

¶9. Rex vicec.ſalutem. Præcipimus tibi quód venire facias coram te & cuſtodibus placitorum coronæ noſtrę in pleno com̄ tuo A. B. C. teſtes nominatos in charta &c.vt ſupra.Et prætereà xij.tam milites &c.vt ſupra de viſneto tali per quos rei veritas &c.et qui D.& E.nulla affinitate attingant,& qui nullo modo ſunt eſſoniabiles, & per eorum ſacramentum diligenter inquiras ſi prædictus E.&c.vt ſupra,quia tam prædictus D.quám prædictus E.poſuerunt ſe inde in iuratam illam, & inquiſitionem quam inde feceris ſcire facias iuſtic.&c.ad talem terminum,euidenter, diſtincte & apertè per litteras tuas ſigillatas ſigillo tuo, & ſigillis prædictorum cuſtodum placitorum coronæ noſtræ, & per quatuor vel duos legales & diſcretos homines ex illis, per quorum ſacramentum inquiſitionem illā feceris,& habeas ibi hoc breue & nomina eorum per quorum ſacramentum inquiſitionem illam feceris Teſte &c. ¶ 10. Si vero teſtes degentes ſint in diuerſis com̄, oportet quòd omnes teſtes conueniant coram vic. cui demandata fuerit inquiſitio facienda,& tunc fiat breue interlaqueatū vt ſupra in hac forma. Rex vic.Eſſex ſalutem. Præcipimus tibi quód venire facias coram te & cuſtodibus placitorum coronæ noſtræ ad diē certum & locum ſecundum quod videris magis expedire quādo ad hoc intendere poſſis A.B.C.teſtes nominatos in charta,quam D. in curia noſtra coram iuſtic.noſtris &c.profert ſub nomine E.et prætereà octo vel.xij tam milites quám alios liberos & legales homines &c. et per eorum ſacramentum &c.et ſimiliter per ſacramentum F.& G. teſtium nominatorum in eadem charta de comitatu Suſſex, & ſimiliter xij, tam militum q̄ aliorum &c.de eodem com̄ quos vic.noſter Suſſex coram te venire faciat,& etiam per ſacramentum H.& I.teſtium nominatorum in eadē charta de comitatu Surrey, & prætereà viij. tam militum quàm aliorum &c. de eodem com̄ quos vic.noſter Surrey coram te venire faciat, diligenter inquiras ſi prædictus &c.vt ſupra.Et inquiſitionem quā inde feceris ſcire facias &c.vt ſupra.Mandauimus enim præfatis vic.noſtris Suſſex & Surrey quòd præfatos teſtes & recognitores coram te venire faciant ad diē & locum quē eis ſcire feceris, & habeas ibi hoc breue & nomina eorum &c.vt ſupra. Breue autē quod ſequitur fiet in hac forma. ¶ 11. Rex vic. Suſſex vel Surrey ſalutem. Præcipimus tibi quód ad diem & locum quē vic.noſter Eſſex tibi ſcire faciet,venire facias coram eo A.& B. teſtes nominatos in charta quam D.in curia noſtra coram iuſtic.&c.ꝓfert ſub nomine E.&c.vt ſupra, & prætereà octo vel xij. tam milites quàm alios &c. de comitatu tuo per quos rei veritas &c. ad recognoſcendū ſuper ſacramentum ſuum ſimul cum F.& G.de com̄ Surrey alijs teſtibus nominatis in eadem charta,& ſimul cum octo tam militibus &c. de eodem com̄,et ſic de pluribus com̄ ſi teſtes fuerint in diuerſis & pluribus com̄ degentes ſic:prædictus E.&c.vt ſupra. Et ita ſe inde interim certificent quód præfatum vic. noſtrum Eſſex inde plenius certificare poſſunt, & habeas &c. Teſte &c.Et conſimilia breuia fiant aliâs vic. Si autem teſtes & recognitores non venerint ad diem eis datum,tunc præcipiatur vic.ſicut prius ꝑ breue quòd ſic incipiat. ¶ 12. Rex vic.ſalutem.Bene recolimus aliàs tibi præcepiſſe ꝙ ad diem & locum quem vic. noſter talis tibi ſcire faceret

venire

venire faceres &c. Et per omnia vt ſupra. Et in fine breuis addatur iſtud comminatorium .s. et ita te habeas in hoc negotio ne nos ad te grauiter capere debeamus. ¶ 13. Variātur autem huiuſmodi inquiſitiones multipliciter, ſecundum varietatem placitorum, & partium reſponſiones, ſicut ſæpius contingit in aſſiſis & in breuibus de ingreſſu, vt ſi vnus dicat ꝙ terram teneat in feodo, & alius quòd non niſi ad terminum vitæ vel annorum & huiuſmodi, ſecundum quod ſuperius dicitur in tractatu, de ingreſſu. ¶ 14. Cùm autem in curia comparuerint teſtes & recognitores, & facto ſacramento dicant ſe interfuiſſe vbi donatio facta fuit, & ſub eorū præſentia charta donationis lecta & audita, & homagium captum & ſeyſina donatorio legittime facta in eorum præſentia & cum debita ſolennitate, valida erit charta & donatio erit legittima. Si autem ſic dicant & loquantur de auditu, quòd audiuerint dici quòd charta facta fuit & homagium captum, ſed nullus eorum tunc ibi præſens fuit, ſed præſentes fuerint vbi ſeyſina facta fuerit donatorio per ſeneſcallum, vel per nuntium, per fuſtim, vel per baculum, vel per haſpam, et quòd donatorius inductus fuit in vacuam poſſeſſionem, ita quòd nullus ibi remanſit ex parte donatoris, valebit donatio vt ſupra. De hac materia inueniri poterit de termino ſancti Hillarij anno regni regis Henrici decimo quarto de Rogero de Danudeſer & Matilda vxore eius qui per iudicium warrantizauerit in conſimili caſu. Si autem dicant ſe interfuiſſe vbi donatio facta fuit & charta, & homagium captum, ſed de ſeyſina nihil ſciuerint, ꝓbatur charta legittima, ſed donatio erit inualida, quia nihil probant de ſeyſina. Et vice verſa fieri poterit ſi ſeyſinam probauerint legittimam, quòd donatio erit valida, licet nihil probauerint de homagio capto, nec de charta: vt ſi teſtes & Iuratores dicant quòd chartam illam nunquàm antea viderunt, nec vnquam audita fuit in comitatu nec hundredo, licet dicant quòd rogati fuerint quòd eſſent teſtes, tamen non valebit charta: vt de termino Paſchæ anñ regni regis Henrici duodecimo in comitatu Hunt̃ de Egidio de Merk. Idem erit ſi dicant ſe nunquam interfuiſſe confectioni chartæ, nec recitationi, hoc enim multum derogat chartæ & ipſius fidei: vt de vltimo Itinere M. de P. in com̃ Suffolk, aſſiſa nouæ diſſeyſinæ ſi Mabilla. Itē ſi omnes teſtes dicāt, vel ſi omnes præter vnum vel duos dicant ſe nihil ſcire de charta & chartæ confectione, & vnus vel duo dicant quòd nihil ſciant de charta nec de donatione, ſed dicant quòd interfuerunt vbi cōfirmatio chartæ facta fuit, adhuc non valebit charta, ex quo nihil probant de principali .s. de chartæ confectione, vt de termino ſancti Hillarij anno regni regis Henrici octauo in comitatu Norf. de Radulpho de Lerlinge & Priore de Thefford de aduocatione eccleſiæ de Ruſſeworth. Si autem dicant teſtes ꝙ præſentes fuerint confectioni notæ in quā vtraq; pars cōſentit donator & donatorius, hoc ſufficit ad probationē, licet pręſētes nō eſſent vbi charta ſcripta fuit & aſſignata: vt de Itinere M. de P. ad aſſiſam nouæ diſſeyſinæ capiendā & Gaolas deliberandas in com̃ Norff. Iurata de conſenſu partium ꝓ Iohanne de wanton anñ regis H. octauo, & ſic poterit charta eſſe valida & donatio nulla vel econtrariò. Si autē null9 teſtis apparet quia omnes mortui ſunt, vel extra regnum, de fide chartæ erit de neceſſita-

neceſſitate ad patriam recurrendum. Sed quid ſi cùm teſtes appareant dicant quòd de charta nihil ſciant, vel inde dubiè reſpondeant, & ille qui chartam profert ſuſpectus habeatur quòd per fraudem chartam acquiſiuerit, quia fuit camerarius donatoris, vel per fraudem vxoris, vel ſit alia vehemens præſumptio quæ faciat contra ipſum, non valebit charta nec donatio propter præſumptionem,& maximè quia nihil probat.

1 ¶Probari poterit charta alio modo quàm per teſtes.ſ.per collationem ſignorum, & de vitijs chartæ. 2. Probatur ſigillum per collationem. 3. Si plura proferantur inſtrumenta.
Cap.16.

PRobari etiam poterit charta alio modo quàm per teſtes & per patriam, ſicut per collationē ſignorū, vt ſi fortè chartæ contradicatur, cōferant alia ſigna quæ aliquãdo in iudicio ꝓlata & apꝓbata fuerint,& a donatore recognita, & ſi modis omnibus conueniant & per omnia, ita quòd nulla in eis appareat differentia: hoc ſolum ſufficit ad probationem chartæ,& omnia in ea contenta erunt tenenda, niſi forte aliquid in charta inueniatur quod manifeſtam ſuſpitionem inducat, vt ſi raſura facta fuerit in loco ſuſpecto.ſ. in narratione facti, ſecus tamē ſi in narratione iuris. Iura autem vbique ſcribi poſſunt,quia non variantur nec mutantur ꝑ raſuram. Apparere autem debet charta in prima ſui figura abſq; omni vituperatione,raſura, vel cancellatura,quia calumpnioſam ſcripturam inde in iuditio obtinere non conuenit.Sunt tamen in ſcripturis quædam quæ leuem inducunt præſumptionem, quę quidem conuinci poſſit per veram teſtium probationem in contrarium , & per patriam, vt ſi in ſcriptura inueniatur diuerſitas calami, & diuerſitas ſcribendi , & diuerſa manus , aliter enim ſcribit vnus,& aliter alius, aliter Iuuenis & aliter ſenex:Item diuerſitas incauſti & atramenti , vt ſi in vna pars ſcribatur incauſto nigro & altera pars incauſto rubro non atramento. ¶2. Item cum ſigillum probari debeat per collationem, & ſigna plura proferantur ſub nomine eius confecta,qui ad probationem tenetur,non erit eis fides adhibenda,quia omnes poſſunt eſſe adulterina , niſi ita ſit quòd aliquod illorum prius in iuditio probatum ſit, & a donatore recognitum , vel a proferente probatum,vt ſi quis fortè terram aliquam ab initio alicui conceſſerit ad terminum & ad firmam, & inde conficiatur inſtrumentum & ſignatum , & firmarius poſtmodum dicat ſe inde eſſe feoffatum & inde proferat chartam vel inſtrumentum,cui ab eo qui dimiſit fuerit contradictum,ſi terminum recognouerit & inſtrumentum de termino confectum & ſigillum recognouerit,ſi in omnibus cõueniant ſigilla tam de termino quàm de feoffamento,chartam de feoffamento contradicere non poterit propter cõuenientiam ſigillorum , niſi ita ſit quòd excipere poſſit contra chartam vel inſtrumentum de dolo vel metu:et ſic probantur chartæ & inſtrumenta per collationem ſigillorum. ¶3. Si vero cùm ex parte probantis plura prolata fuerint inſtrumenta & ſigna,nec ſit aliquod eorum priùs a parte aduerſa recognitum , vel a proferente probatum , tunc de neceſſitate recurrendum erit ad inſtrumenta aliorum eodem ſigillo ſignata vel ſigillata,et quæ quidem prius recognita fuerunt vel probata , cùm vtraq; in ſe

poſſent

poſſent eſſe vitioſa, & ſufficit ſi vnum probetur , dum tamen vtraq; ſint conuenientia.

1 ¶ Aliud genus warrãtiæ, ſicut de warrantia chartæ. 2. Breue de warrantia chartæ. 3. Si nõ venerit attachiatus obſeruetur ordo attachiamentorum. 4. Si ſũmonitus ad warrantizandũ vexauerit tenentẽ ſuũ erga dñm feoffatorẽ. 5. Si tenẽs in breui de recto nullũ habuerit warantũ quẽ vocare poſſit vel velit, tunc ad elidẽdã actionẽ petentis, tenẽs proponat exceptionẽ ſi quam habuerit & illã probet, cũ quodamodo actor ſit in hac parte. Cap.17.

EST etiam aliud genus warrantizationis quę dicitur warrãtia chartę, vbi quis de facto vel feoffamento ſuo proprio vel anteceſſorum ſuorum tenetur alium defendere & acquietare in ſeyſina ſua, per ſeruicium in charta ſua nominatum, cùm ab alijs, ſicut a dominis capitalibus diſtrictus fuerit & vexatus fuerit ad faciendum plura ſeruitia q̃ in charta exprimãtur, & vbi ipſe nõ implacitatur de tenemẽto quod tenet, ſed vexatur vt prędictum eſt: vbi hoc ſit in com̃ & niſi warrantum vocauerit cùm fuerit implacitatus, & quo caſu currendum eſt ad curiam domini Regis & ſummonitur ille qui warrantizare tenetur per tale breue. ¶2. Rex vic. ſalutem. Præcipe tali ꝙ iuſte & ſine dilatione warrantizet tali tantum terræ cum pertinentijs in tali villa quod tenet, & de eo tenere clamat, & vnde chartam ſuam habet vt dicit, vel ſic. Et vnde chartã talis patris vel matris, fratris vel ſororis, auunculi vel amitæ, Aui vel Auiæ, proaui vel proauiæ talis, quamuis ipſe qui queritur hæres ſit valde remotus, & tunc dicatur cuius hæres ipſe eſt vt dicit, & niſi fecerit, & talis fecerit te ſecurum de clamore ſuo proſequendo, tunc ſummoneas ꝑ bonos ſummonitores præfatum talem quòd ſit coram iuſtic. noſtris apud weſtm̃ tali die, vel coram iuſtic. noſtris ad primam aſſiſam cùm in partes illas venerint, oſtenſurus quare non fecerit, & habeas ibi ſũmonitores & hoc breue Teſte &c. Ad talem vero ſummonitionem bene iacebit eſſonium vnicũ, antequam cõpareat ſũmonitus ſi voluerit. ¶3. Et ſi nõ venerit, nec ſe eſſoniauerit, ꝓpter defaltam ſuã nõ erit aliqua terra capienda in manũ domini Regis, ſicut in warrantijs ſupradictis, ſed attachietur per vadium & ſaluos plegios quòd ſit ad certum diem ad warrantizandum vel ad oſtendendũ quare non, eodem modo quo prædictum eſt, & obſeruetur ordo attachiamentorum ſecundum quod alibi obſeruatur de attachiamẽtis donec cõparuerit, cùm autem comparuerit in iuditio , reſpondere poterit contra chartam , & quòd warrantizare non debeat ſecundum formam breuis: vel quia querens terram non tenet de qua petit warrantiã, vel quia chartam non oſtenderit nec aliud quare ſummonitus warrãtizare debeat, vel quia ipſe querens non eſt hæres ipſius ſub cuius nomine petit warrantiã propinquus nec remotus. Et plures aliæ ſunt reſponſiones, ſecũdũ quod ſuperius videri poterit per exemplum de vocatione warranti. ¶4. Si autem ille qui ad warrantizandum ſummonitus eſt, tenentem ſuum contra chartam ſuam vexauerit, & grauauerit, exigendo alia ſeruitia vel plura q̃ deberet facere, ſunt qui dicunt quòd locum non habet erga dominũ breue de warrantia chartę, ſed breue de recto de ſeruitijs & conſuetudinibꝰ,

per quod peruenire poſſit ad duellum vel magnã aſſiſam, quamuis obiji-ci poterit & ſuſtineri quòd ille qui contra alios tenetur defendere tenẽ-tem ſuum, ipſe illum contra chartam ſuam grauare non debet, nec ei in-iuriam facere, et ideo videtur quòd teneatur de iniuria per tale breue, quia qui tenetur defendere non debet deſtruere, & quia cùm quis ex of-ficio ſuo alios prohibere neceſſe habet, idipſum in perſona ſua commit-tere non debet. ¶5. Ad diem ſummonitionis poſt dilationes & eſſonia reuertamur, ad quam cùm partes comparuerint, ſi non habeat tenens warrantum quem vocare poteſt vel ſi habuerit & nullum vocat, propoſi-ta in iudicio coram iuſtic. vt prædictum eſt, intentione petentis, & funda-ta, & illo eam probare offerente, ad elidendam actionem proponat te-nens exceptionem ſi quam habuerit & illam probet, & doceat quôd ex-ceptio ad illum pertineat, ſecundum quod dicitur de actionibus & eodẽ modo. Exceptiones enim loco actionum ſunt. Nam qui excipit, videtur agere, quantum ad onus probationis, & reſpectu actionũ dicũtur excep-tiones, vnum enim alterum impugnat, & ſicut actores armantur actioni-bus & quaſi accinguntur gladijs, ita rei econtra muniuntur exceptio-nibus, & defenduntur quaſi clipeis.

¶ Tractatus quintus

*L*ibri quinti, in quo trac-tatur de Exceptionibus.

(.·.)

1 ¶ Quid ſit exceptio, & de diuiſione exceptionũ ꝙ quædã dilatoriæ quædã generales quædã ſpeciales. 2. Quando proponendæ ſunt & quando nõ. 3. Quædã ante viſũ & quædã poſt. 4. Contra exceptionẽ cõpetit replicatio. 5. Ad replicationẽ competit triplicatio. 6. Quædam ſunt perpetuæ quædam ſunt tẽporales. 7. Quòd quis poteſt pluribus vti. 8. Probari poterit exceptio multis modis. 9. Non per ſectam. 10. Non per ſimplicem vocem. 11. De exceptione quæ ponitur cõtra iuriſdictionem. Cap. 1.

IN primis videndũ quid ſit exceptio, & qualiter diuidatur, & ſciẽdũ ꝙ exceptio eſt actionis eliſio, ꝑ quã actio perimitur vel differtur. Exceptio quidẽ ſic diuiditur. Exceptionũ quædã ſunt dilatoriæ quædã ꝑemptoriæ, & hęc eſt prima & breuis diuiſio. Itẽ dilatoriarũ quędã ſunt ꝑẽptoriæ iuriſdictionis, & dilatoriæ actionis, & non ꝑemptoriæ. Et eodẽ modo aliæ ꝑẽptoriæ breuis & dilatoriæ actionis. Itẽ quædã exceptiones ſũt generales ad õnia placita ſiue actiones, & quædã ſpeciales, quæ cõpetũt & dãtur cõtra actiones ſingulares: quælibet enim actio habet ſuas exceptiones ap‸ppriatas, ſecũdũ formã actionũ: vt ſupra videri poterit de aſſiſis & placitis de ingreſſu. Generales vero ſũt q̃ ſe habẽt gñaliter ad oĩa placita, ſicut exceptio cõtr̃ iuriſdic. exceptio cõtra ꝑſonã agẽtis, exceptio cõtr̃ bre, exceptio q̃ ꝓuenit ex tẽpore ſecũdũ diuſa geña pl̃itorũ: & exceptio q̃ cõpetit ratiõe loci ꝑer-

per errorem impetrationis,ſecundum quod ſuperiûs dictum eſt, & quæ ſunt dilatoriæ actionis & quaſi extra actionem, & ideo actionem nõ perimunt quamuis illam ad tempus differant. ¶2. Item ſunt quædam exceptiones proponendæ in initio litis,& in præparatorijs iudiciorum, & ante viſum petendum,ad perimendum iudicium ne ꝓcedat: ſicut ſunt illæ quæ proponuntur contra iuriſdictionem,& contra ꝑſonas iudicantiũ quibus deficit autoritas iudicandi.Item exceptiones illæ quæ competũt contra ꝑſonam petentis. Item exceptiones illæ quæ competunt contra breue,quæ quidẽ exceptiones ſi in initio litis omittantur, & ad petendũ viſum procedatur, ſi tenens illas poſt viſum petitum velit aliás proponere, non audietur:quia per petitionem viſus videtur tenẽs huiuſmodi exceptionibus tacitè renunciaſſe ,& in iuriſdictionem iudicãtis cõceſſiſſe, & quôd omnia quoad iuditium ratificandum rite proceſſerunt. ¶3.Sũt etiam quædam quæ viſum ſequuntur & de quibus certificari poterit tenens anteq̃ petens ei viſum fecerit,& certa res in iudicium deducatur,de qua debeat tenens reſpondere, vt tunc ſciri poſſit ſi totam rem petitã tenuerit,vel eius partem vel etiã nihil,& ſic fiat de ꝑtinentijs.Item poſt viſum competit exceptio ſi error fuerit in loco vbi res ſita eſt,de qua agitur & iſtæ præcedunt conteſtationem. Et quid ſi nullus viſus petatur,tunc ꝑ ordinem ꝓponi debent & ſuo loco & erit a digniori incipiendum, ſicut a iuriſdictione iudicãtis,& ꝑſona iuſtic.cûm iuſtic.ſit pars principalis iudicij.Poſtea vero contra perſonam petentis, ſi qua competat contra ipſã ex perſona ſua propria.Poſtea contra breue , ſi qua competat ex perſonã tenentis contra petentem,& poſtmodum ſi qua competat ex ipſa re, vt ſi nihil inde teneat,vel non niſi eius partem,& idem de pertinẽtijs,& poſtmodum ſi qua competat ratione loci, & cùm nulla prædictarum competat, vel ſi illis tacitè renuntietur(vt prędictum eſt)tunc ꝓponatur illa quę competit ratione iuris,quę multiplex eſt,vt ſi nihil iuris deſcẽdere poſſet ad petentem.Et ſicut fit ordo petendi ſic debet fieri ordo excipiendi:vt ſi diceretur coram talibus iuſtic. A.petit verſus B. tantam terram cum pertinentijs in tali villa vt ius ſuum. Item ſunt duæ exceptiones quæ proponi poſſunt omni tempore & poſt iudicium,ſicut iudicis non ſui , & falſi procuratoris, cum quibus nullum iuditium,controuerſia nulla. Et ſicut neceſſe eſt actionem proponere & fundare & probare(vt prædictum eſt) vt prima facie iuſta videatur, ita oportebit exceptionem, vt per hoc ſciri poſſit an pertineat ad excipientem exceptio,ſicut ad agentem ꝑtinet actio,quia cùm aliquando contra actionem ꝑtineat exceptio,tamen(vt ſupradictum eſt) non ſemper pertinet ad omnes vt illam proponant. ¶4. Contra exceptionem vero licet ab initio competens videatur, ſubueniri poterit petenti ope replicationis, vt ſi quis petat, excipere poterit tenẽs de pacto poſtea interueniente ne petat,contra quã replicari poterit a petẽte de pacto poſterius interpoſito ꝙ petat,vt ſi dicatur. Pact⁹ ne peteret poſtea cõuenit vt peteret,quo caſu,primũ pactũ ꝑ poſteri⁹ eliditur , non quidẽ ipſo iure ſed ope replicationis, & ſic de ſimilib⁹ de modis & cõditionib⁹ in cõtractibus appoſitis,vt ſi cõuenerit in initio cõtract⁹ ꝙ quid fiat vel ne quid fiat,& ſi fiat vel nõ fiat,quòd tũc liceat cõtrahenti ſic facere

pleas puis le [illegible]

le ordre de pl[illegible]

ordo petendi et excipiendi

vel non ſic, vel ſi tali modo non fiat, quod tunc ſic fiat vt ſupra de donationibus. ¶5. Ad replicationem vero ſequitur triplicatio, & ad triplicationem quadruplicatio ex cauſa, & ſic vlterius in infinitum, & ita poterit ab initio concedi quòd actio bona ſit prima facie, eliſa tamen per exceptionē, & eodem modo quòd exceptio bona, eliſa tamen per replicationem & ſic deinceps. ¶6. Exceptiones vero perpetuæ ſunt quamuis ex temporalibus actionibus deſcendant, quia non erit in voluntate tenentis quando velit excipere, licet in voluntate actoris ſit quando velit agere. Et talis ordo (ſecūdum quod prædictum eſt) neceſſarius eſt ad proponēdū exceptiones, quamuis quidam illum non obſeruant, quia forte credunt quòd dum vnā ante tempus vel non ſuo loco propoſuerint cum proteſtatione, ſaluum ſibi fore beneficium cæterarum indiſtinctè, & ſi in probatione vnius defecerint quòd poſſint ad alias habere recurſum. ¶7. Pluribus autem poterit quis vti exceptionibus dilatorijs, varijs & diuerſis, dum tamen ſuo loco. Sed ſi plures peremptoriæ actionum concurrant, vnam debet tenens proponere & probare, ſicut contingit ſuperius de actionibus: vt ſi alicui plures competant actiones, vnam debet experiri, quia ſi tenens, cùm duas peremptorias proponeret vel plures exceptiones, in probatione vnius deficeret, poſſet recurſum habere ad alias, & probare ſicut poſſet ſe pluribus baculis defendere, quod eſſe non debet cùm ei ſufficere debeat tantum probatio vnius. ¶8. Probari autem poterit exceptio multis modis, tum per vocem mortuam, ſicut per inſtrumenta: tum per viuam, ſicut per patriam, & inquiſitiones, non per familiares & domeſticos & alia ratione ſuſpectos, ſed per tales qui neutram partem aliqua affinitate attingant. ¶9. Item non per ſectam quæ fieri poterit per domeſticos & familiares, ſecta enim probationē non facit, ſed leuem inducit præſumptionem, & vincitur per probationem in contrarium, & per defenſionem per legem. ¶10. Item non per ſimplicem vocem, quia vox ſimplex nec probationem facit nec præſumptionem inducit. Si quis autem in probatione exceptionis vel replicationis & ſic vlterius defecerit, amittet per iudicium. ¶11. Item inprimis dicatur de vna illarum quæ generalis eſt ad omnes actiones, ſcilicet de illa quæ apponitur contra iuriſdictionem. Et nihil aliud eſt iuriſdictio quàm habere autoritatem iudicandi ſiue ius dicendi inter partes de actionibus perſonarū & rerū, ſecūdū quod deductę fuerint in iuditiū per autoritatē ordinariā vel delegatā, de quibus ſupradictum eſt de poteſtate iudicantium.

1 ¶ *Quid ſit iuriſdictio & de eius diuiſione. 2. Quale forū actor ſequi debeat & quæ pertineāt ad forū ſeculare. 3. Ratione criminis & ratione contractus. 4. Si quis elegerit vnū iudicem ad aliū recurrere non poteſt de facili, & debet eſtimari ſi ſit ſui iuris. 5. Quæ pertinent ad forum eccleſiaſticum & quæ ad forū ſeculare. 6. Quòd laicus non eſt conueniendus corā iudice eccleſiaſtico de aliquibus quæ pertinent ad coronā & dignitatem regis. 7. Quòd quis poſſit renūtiare ijs quæ pro ſe introducta ſunt, ſed non in præiudicium alterius.* Cap. 2.

EST etiam iuriſdictio quædam ordinaria, quędam delegata quę pertinet ad ſacerdotiū & forū eccleſiaſticum, ſicut in cauſis ſpiritualib⁹ & ſpiritualitati annexis. Eſt etiam alia iuriſdictio ordinaria vel delegata quę

gata quæ pertinet ad coronam & dignitatem regis & ad regnum in cauſis & placitis rerum temporalium in foro ſeculari, & vnde videndum cuius iuditium & forum actor adire debeat, & verum eſt quòd ſiue laicum ſiuè clericum velit quis conuenire, debet adire iudicem & ſequi forum rei, & iudicem habebit illum apud quem reus habet domicilium, ſiue domicilium habuerit ſub iuriſdictione vnius vel duorum. ¶2. Et licet generaliter verum ſit quòd actor forum rei ſequi debeat, fallit tamen in caſibus propter diuerſitatem iuriſdictionum & cauſarum de rebus ſpiritualibus & temporalibus & earum ſequela, ſicut in cauſa matrimoniali, & rebus præmiſſis ob cauſam matrimonij, quæ in foro eccleſiaſtico terminari debent, quia cuius iuris .i. iuriſdictionis eſt principale, eiuſdem iuris erit acceſſorium. Et eodem modo ſicut ſi in foro ſeculari agatur de aliquo placito quod pertineat ad coronam & dignitatem regis, & fides fuerit appoſita in contractu, non propter hoc pertinebit cognitio ſuper principali ad iudicem eccleſiaſticum. ¶3. Item fallit in cauſa teſtamentaria, & alijs pluribus cauſis eccleſiaſticis. Item ratione criminis conuenitur quis vbi deliquit, vt ſi quis crimen cōmiſerit in terra aliena, quia vbi deliquit ibi ſubijceat iuri, ſicut videri poterit de **vtfangthef** per exemplum. Item ratione contractus, quia conueniendus vbi contraxit ille qui contraxit. Item ratione rei petitæ, vt ſi clericus petat verſus clericum vel laicum debitum quod non ſit de teſtamento vel de matrimonio, ſequi debet forum laicale, & eodem modo ſi petat laicum feodum, ſub domino feodi erit actio, ſicut petitio hæreditatis per breue de recto erit tractanda coram domino feodi, vel coram vicecom̄ ſi dominus negligens fuerit, quia ratione negligentiæ proprij iudicis videlicet domini, tranſfertur loquela ad comitatū & ſic corā rege & ſuis iuſtitiarijs, multis & varijs de cauſis. ¶4. Item ſi quis vnum iudicem de voluntate ſua elegerit, ad alterius audientiam recurrere non debet voluntate propria, cùm talis per conſenſum effectus ſit ſuus iudex quamuis generaliter verum ſit, quód ſententia a non ſuo iudice lata non teneat, & hoc verum eſt niſi hoc faciat Regia prohibitio, quia iuriſdictionem Regis non poterit quis mutare per renuntiationē in præiuditium Regiæ dignitatis, ſecundum quod inferius dicetur: quamuis expediat aliquando actori conuenire reum ſub iudice de cuius factus eſt iuriſdictione per conſenſum, magis quàm ſub eo cui ſubeſt domicilij ratione, quia ſi proprius iudex fuerit negligens, alius iudex (licet non ſuus) poterit eſſe diligentior, dum tamen coertionem habeat quód poſſit iuditium ſuum demandare executioni. Et vnde cùm diuerſę ſint hinc inde iuriſdictiones & diuerſi iudices & diuerſæ cauſæ, debet quilibet ipſorum inprimis eſtimare an ſua ſit iuriſdictio, ne falcem videatur ponere in meſſem alienam. ¶5. Quia clericus in nullo conueniendus eſt coram iudice ſeculari quod pertineat ad forum eccleſiaſticum, ſicut in cauſis ſpiritualibus vel ſpiritualitati annexis, vt ſi pro peccato vel trangreſſione fuerit pœnitentia iniungenda, & quo caſu iudex eccleſiaſticus habet cognitionem, quia non pertinet ad Regem iniungere pœnitentias, nec ad iudicem ſecularem, nec etiam ad eos pertinet cognoſcere de ijs quæ ſunt ſpiritualibus annexa,

ſicut

Decime

ſicut de decimis & alijs eccleſiæ prouētionibus. Item nec de catallis quæ ſunt de teſtamento vel matrimonio. Item nec de pecunia ꝓmiſſa ob cauſam matrimonij, quæ eſt quaſi ſequela matrimonij, vt ſuperius dictū eſt, & huiuſmodi, quia iudex eccleſiaſticus in ijs omnibus habet ius reuocādi donū, & quāuis in ōnibus alijs actionib⁹ ſiue placitis ad forū ſeculare ꝑtinentibus videatur ꝙ clericus ſequi debeat forum ſeculare, & ibi agere & reſpondere ratione rei vel contractus vbi agitur realiter vel perſonaliter ſicut in actione iniuriarum vel criminis, dum tamen ciuiliter agatur, ſecundum quod videri poterit tota die, quòd ſi clericus conueniendus, quia laicum feodum non habet, ſummonitionem ſuſcipere noluerit, nec plegios inuenire, mandabitur epiſcopo vel ordinario loci quód faciat talem venire coram rege vel iuſtitiarijs ſuis, ad reſpondendum & ſatiſfaciendum de quocunq; placito ad intentionem petentis vel querētis: quamuis ſunt qui dicant quód de nullo placito tenentur reſpondere, nec ratione rei, contractus vel delicti coram iudice ſeculari, & ſalua pace eorum, videtur quòd ſit in omnibus actionibus & placitis ciuilibus & criminalibus, præterquàm in executione iudicij in cauſa criminali, vbi laicus condemnandus eſſet ad amiſſionem vitæ vel membrorum, & quo caſu, quamuis iudex ſecularis habet cognitionem vt cognoſcat de crimine, tamen non habet poteſtatem exequendi iudicium ſicut in cauſis ciuilibus, non enim poſſit degradare clericum, magis quàm ad ordines promouere, & ideo propter eius defectum habet ordinarius executionē iudicij, licet aliter obſeruetur quòd in cauſa criminali vbi pœna capitalis infligenda eſt, habet ordinarius vtramquè, videlicet cognitionem & iudicij executionem. ¶ 6. Vice verſa non eſt laicus conueniendus coram iudice eccleſiaſtico de aliquo qđ pertineat ad coronā & Regiā dignitatem & ad regnum, quod in foro ſeculari terminari poteſt & debeat, ſicut nec de laico feodo vel eis pertinentijs, ratione ſupradicta, vt ſi iura pertineant ſicut aduocatio, ius paſcendi, eundi, agendi & huiuſmodi. Item nec de debitis, nec catallis, niſi ſunt de teſtamento vel matrimonio & huiuſmodi, quia Rex ius habet reuocandi donum propter ſuum priuilegium, quàmuis ipſe qui conuenitur coram iudice eccleſiaſtico de placitis quæ pertinent ad coronam & dignitatem Regiam per ſe effectus ſit per cōſenſum de alterius foro & iuriſdictione. ¶ 7. Poterit enim quis renuntiare ijs quæ pro ſe introducta ſunt, ſed tamen non in præiudicium aliorum, ſicut in præiudicium Regiæ dignitatis, quia iniuſtè non trahitur ad alienum forum ex quo renuntiando priuilegio ſuo hoc voluit, iniuſtè tamen propter priuilegium ipſius Regis. Et vnde ſi quis ſe obligauerit per ſcripturam ad reſpondendum in foro vetito, non obſtante ſuo priuilegio. i. Regia prohibitione, ſe ipſum obligat & non Regem, & vnde ſi ille idem poſtmodum prohibitionem impetrauerit quòd iudices nō ꝓcedant, & cōtra factū ſuū multipliciter delìquit, delinquit enim ꝑ hoc quód placita quæ pertinent ad coronam & dignitatem Regis trahit ad alienum forum. Delinquit enim ex hoc quód venit contra factum ſuum proprium, & vnde cùm iudices & partes comparuerint, iudices puniuntur, eo quód poſt prohibitionem cōtra prohibitionem proceſſerūt,

aduocatio

prohibitio

et ſi

et ſi conuincantur,gaolæ committantur,& pœna pecuniaria grauiter puniantur,& ille eodem modo de quo queritur qui hoc procurauit, ſed nō propter querelam querentis & iniuriam ei factam , ſed propter iniuriam factam ipſi Regi, non eſt enim ei aliqua iniuria facta propter conſenſum, quia trahi voluit ad alienum forum , & quia ſic voluit, puniatur vt primi, & quia venit contra factum ſuum , & per impetrationem ſuā iam redijt ad forum debitum, vt ibi reſpondeat de placito principali, etiam ſine alio breui, & iudices & ille de quo queritur quantum ad placitum ꝓhibitionis recedāt verſus eum ſine die, & ipſe in miſericordia verſus eos pro falſo clameo.

1 ¶*De prohibitionibus dn̄i regis.Item dictum eſt ſi per conſenſū,nunc autem ſi contra volūtatē* 2. *Breue ad prohibendū ſi contra coronā & dignitatē dn̄i regis iudicibus ne teneant placitum de catallis quæ non ſunt de teſtamento vel matrimonio.* 3. *Breue iudicibus ne teneāt de laico feodo.* 4. *Breue parti ne ſequatur. Cap.3.*

DIctum eſt qualiter per conſenſum fit de alterius iuriſdictione:Nunc autem dicendum ſi contra voluntatem trahatur in placitum coram iudice eccleſiaſtico de placitis quæ pertinent ad coronam & dignitatem Regis , vnde cūm quis ita tractus fuerit coram iudice eccleſiaſtico contra volūtatem ſuam qui eſtimare noluerit an ſua ſit iuriſdictio ſed iuriſdictionem Regis ſibi vſurpauerit,& delinquunt tam iudices qui placitum tenent quām ille qui ſequitur , ad querelam illius qui ſic ad non ſuum iudicem trahitur , fiat breue domini Regis iudicibus ne procedant & ei qui ſequitur ne ſequatur in hac forma.Et ſi iudicaſſent,iudicium exequi non poſſent, quia vicecom̄ nihil faceret ad mandatum ipſorum.

¶2. Rex talibus Iudicibus ſalutem . Prohibemus vobis ne placitum teneatis in curia chriſtianitatis inter A. petentem & B. tenentem de tanta terra cum pertinentijs , vel de laico feodo ipſius B. in tali villa vel aliter: de catallis vel debitis quę non ſunt ex teſtamento vel matrimonio, & vnde prædictus B. queritur quòd prædictus A. eum iniuſte trahit in placitum coram vobis , quia placita de laico feodo & de debitis & catallis quæ non ſunt de teſtamento & matrimonio ſpectant ad coronam & dignitatem noſtram. Et huiuſmodi prohibitio locum habet cùm ſcribitur iudicibus qui ordinariam habent iuriſdictionem . Si autem delegatam , vt ſi delegati fuerunt a domino papa, vel alio ordinario tunc ſic.

¶3. Rex talibus iudicibus ſalutem.Prohibemus vobis ne teneatis placitum in curia chriſtianitatis de laico feodo A.in tali villa,& vnde idem A queritur quòd B.de N.trahit eum in placitum coram vobis in curia chriſtianitatis autoritate literarum domini papæ de laico feodo ſuo/ vel debitis & catallis &c.vt ſupra.Et idem dici poterit de aduocationibus eccleſiarum vel de alijs placitis quę pertinent ad coronam & dignitatem domini Regis , & tunc ſic:ne teneatis placitum in curia chriſtianitatis de aduocatione eccleſiæ de tali loco vnde talis queritur &c. vt ſupra,quia

placita de aduocationibus eccleſiarum ſpectant ad coronam & dignitatem noſtrã T.&c. Et ſic fiet de omni iure quod pertinere poteſt ad laicũ feodum de quo Rex habere debet cognitionem. Et eodem modo ſcribatur parti aduerſæ ne ſequatur in hac forma. ¶4. Rex tali ſalutem. Prohibemus tibi ne ſequaris placitum in curia chriſtianitatis de laico feodo tali in tali villa vel de debitis, cattallis vel aduocatione eccleſiæ & huiuſmodi, & vnde prædictus talis queritur quòd tu trahis eum in placitum in curiam chriſtianitatis corã tali iudice, ordinario videlicet, vel coram talibus iudicib⁹, videlicet delegatis autoritate literarum domini Papæ, vel autoritate literarum alicuius alterius ordinarij, vel autoritate literarũ alterius ſubdelegati a iudicibus a domino papa delegatis, quia huiuſmodi placita &c. vt ſupra, & ita quòd huiuſmodi breuia ſemper conueniant breuibus ad iudices tranſmiſſis.

1 ¶ *De prohibitionibus & aduocationibus eccleſiarũ. 2. Prohibitio de aduocationibus Indicauit iudicibus. 3. Prohibitio ſi rectores eccleſiarũ cõtẽdãt ĩter ſe ſine patronis. 4. Prohibitio ſi clericus præſentatus ab eo q̃ optinuerit ĩplacitatus fuerit a clerico ipſius qui amiſit in curia regis. 5. Breue prohibitionis (oſtendit nobis) formatũ a iuſtic. ſecundũ querelã. 6. Breue prohibitionis contra eũ qui ſequitur contra iudiciũ factũ in curia dñi regis. 7. Prohibitio ſi fiat contra ea quæ in curia dñi regis rite acta ſunt. 8. Si de ijs quæ pertinẽt ad laicũ feodũ ratione alicuius aduocationis ſicut de exennijs & redditibus quæ pertinere poſſunt ad coronã. 9. Si minus idoneus fuerit recuſatus & idoneus admiſſus ad querelã breue formatũ a iuſtic. 10. Prohibitio iudicibus ſi clericus ad præſentationẽ regis vel anteceſſoris admiſſus implacitetur in curia chriſtianitatis.* *Cap. 4.*

SVnt etiam alia genera ꝓhibitionũ q̃ plura & diuerſa quarum quędã ſũt de aduocationibus eccleſiarũ, vbi non agitur directè inter patronos vt hic, ſed indirectè: vt ſi inter rectores qui tenẽt eccleſias de aduocatione & donatione diuerſorum patronorũ inter ſe contendant de decimis, oblationibus, & obuentionibus eccleſiarum, & ita ꝙ ſi petẽs obtineret, poſſet patronus iacturã ſuæ aduocationis incurrere, fit iudicibus ne ꝓcedant ꝓhibitio in hac forma, ſi de tota aduocatione fiat contentio. ¶2. Rex talibus iudicibus ſalutem. Indicauit nobis A. ꝙ cùm B. talis clericus vz tenet eccleſiã de tali loco de aduocatione ſua C. talis clericus vz clamans eã de aduocatione D. trahit eũ in placitũ coram vobis in curia chriſtianitatis autoritate literarũ dñi Papæ. Quia vero manifeſtũ eſt quòd præfatus A. iacturã aduocationis ſuæ incurreret ſi prædict⁹ C. in cauſa illa optineret, vobis ꝓhibemus ne in cauſa illa ꝓcedatis donec diſcuſſum fuerit in curia noſtra ad quẽ illorum. s. A. vel D. ꝑtineat eiuſdem eccleſiæ aduocatio, quia placitũ de aduocatione &c. vt ſupra Teſte &c. Eſt & alia ꝓhibitio de eodẽ vbi agitur indirectè de parte ſicut de toto, vt ſi agãt rectores de medietate alicui⁹ eccleſiæ vel de tertia parte inter ſe de eccleſia quæ diuiſa fuit ab ãtiquo inter patronos & de aduocatione ratiõe diuerſorũ feodorũ, & tũc fiat ꝓhibitio in forma ſupradicta. Si autẽ cõtẽtio fuerit inter rectores de aliquibus decimis quæ eſtimari poſſũt vſq; ad quartam, quintam, vel ſextam partem aduocationis, & vltra quam partẽ non extẽditur ꝓhibitio vt videtur, tunc fiat iudicib⁹ prohibitio in hac forma.

¶3. Rex

¶3. Rex talibus Iudicibus ſalutem. Indicauit nobis A. quòd cùm B. teneat de aduocatione ſua ſextam partem eccleſię de N. talis abbas clamãs prædictam ſextam partem de aduocatione B. trahit eum in placitum coram vobis in curia Chriſtianitatis, quia vero manifeſtũ eſt quòd prædict⁹ A. iacturam aduocationis prędictæ ſextæ partis illius eccleſiæ incurreret ſi prædictus Abbas in cauſa illa obtineret, vobis prohibemus ne in cauſa illa procedatis, donec diſcuſſum fuerit ad quem illorum pertineat prędictę ſextæ partis aduocatio, quia placitum &c. vt ſupra. Et fiat clerico prohibitio qui ſequitur in forma quæ conſona ſit prohibitioni factæ Iudicib⁹. Poterit aliquando ſine præiuditio alicuius de conſenſu patronorum, ab breue quod dicitur Indicauit, ſi contingat quòd decimæ petantur in foro eccleſiaſtico quæ ſunt de alteri⁹ aduocatione ſiue in toto ſiue pro parte maiore, fieri inquiſitio in curia domini Regis tanquam de aduocatiõe propter eſtimationem decimarum vbi eccleſia enormiter læſa eſt, vt ſi eccleſia recenter ſpoliata fuerit in hac forma: vtrum videlicet talis præſentatus a tali patrono recenter fuerit in ſeyſina de talibus decimis tanquam ſpectantibus ad eccleſiã ſuam quam tenet de præſentatione talis patroni ſui vel ſi talis alia perſona inde fuit in ſeyſina tali tempore vt de decimis ſpectantibus ad eccleſiam ſuam talem quam tenet de aduocatione talis patroni ſui. ¶4. Eſt & aliud genus prohibitionis, vt cùm inter patronos cõtentio fuerit aliquãdo de iure p̄ſentationis & quilibet eorũ clericũ ſuũ præſentauerit & pendente p̄ſentatione vnus obtinuerit, ad cuius præſentationẽ clericus admiſſus fuerit, ſi clericus qui ab aliquo alio patrono pręſentatus fuerit clericũ ita admiſſũ coram iudicibus eccleſiaſticis implacitauerit ratione pręſentationis eius qui amiſit, fiat eis ꝓhibitio talis in hac forma. ¶5. Rex tali priori & coniudicibus ſuis ſalutem. Oſtendit nobis A ꝙ cùm ipſe ad eccleſiã talẽ vacantem aliquãdo p̄ſentaſſet B. C. gerẽs ſe patronũ illius eccleſiæ ad eandẽ eccleſiã præſentauit clericũ ſuũ. s. D. & cùm idem A. ſeyſinã præſentandi in curia noſtra &c. recuperaſſet verſus ipſum C. & B. clericus ad præſentationem ſuam ad mandatum noſtrũ ſic admiſſus, idem D. trahit eũ in placitũ in curia Chriſtianitatis corã vobis ratione præſentationis de ſe factæ, autoritate literarũ domini Papæ, & quia ea quæ in curia noſtra ritè acta ſunt irritari non debent, vobis prohibemus ~~ne in cauſa illa procedatis ad~~ irritanda ea quæ in curia noſtra rite acta ſunt. Teſte &c. Item alia forma de eodem & quaſi per breue de Indicauit. ¶6. Rex tali priori & coniudicibus ſuis ſalutẽ. Oſtendit nobis A. prior de N. ꝙ cùm nuper in curia noſtra corã Iuſtic. noſtris &c. recuperaſſet verſus B. priorẽ de tali loco aduocationẽ capellæ de N. vt ꝑtinẽtẽ ad matricem eccleſiã ipſius A prioris ꝑ recognitionẽ magnæ aſſiſæ inde ibi inter eoſdẽ priores captam, & idẽ A. prior de tali loco teneat eandem capellã in ꝓprios vſus ꝑ ordinariũ loci cui per conſiderationẽ curiæ noſtræ mandauimus ꝓceſſum illius loquelę, vt quod ſuũ eſſet inde exequeretur, C. s. clericus de N. trahit ipſum A. priorẽ de tali loco in placitum coram vobis, petẽs capellam illam vt perſona eiuſdem ex aduocatione & donatione p̄dicti B. prioris de tali loco qui aduocationẽ illã in curia nr̃a amiſit ꝑ recognitionẽ magnæ aſſiſæ, & tanq̃ inde ſpoliatus deficut nũquã fuit in

KKKkk.j. eadem

eadē inſtitutꝰ vt ꝑdictus A. prior de tali loco dicit. Et quia ꝑdictus B. prior de tali loco (de cuius aduocatione dictus C. petit capellam illam) nihil iuris habet in illa ſicut recognitum eſt per aſſiſam, & ea quæ in curia noſtra rite acta ſunt non debeant in foro eccleſiaſtico ab aliquo infirmari, vobis mandamus, quòd ſi ad mandatum dicti ordinarij vobis conſtiterit ꝙ prædictus C. clericus nunq̄ fuit in eadem capella inſtitutus tēpore quo prædictus A. prior de tali loco nec ante recuperauit in curia noſtra prædictam aduocationem, vobis prohibemus quod in cauſa illa quæ eſt corā vobis (vt dicitur) non procedatis, quia hoc eſſet manifeſte contra coronam & dignitatē noſtram Teſte &c. Item ꝙ ea quæ in curia domini Regis rite acta ſunt irritari non debent, & vbi conſenſum eſt in aliquem clericum eo quòd hæres alicuius fuerit infra ætatem ſi clerici primo præſentati velint inſtitutum implacitare, tunc fiat prohibitio in hac forma.

¶ 7. Rex talibus Iudicibus ſalutē. Prohibemus vobis ne teneatis placitū in curia Chriſtianitatis de eccleſia de N. de cuius aduocatione nuper placitum fuit in curia noſtra coram Iuſtic. &c. inter A. querentem & B. cuſtodem C. filij & hæredis A. impedientem ratione iuris quod idem B. dicebat eundem C. habere in prædicta aduocatione, & vnde inter eoſdem A. & B. conuenit in curia noſtra coram Iuſtic. noſtris quòd vterq; illorum cōſenſit in E. cancellariū talem eo ꝙ iuditium procedere non potuit, quia prædictus C (de quo dicitur quòd ius habet in prædicta aduocatione) ad chartas anteceſſoris ſui vel huiuſmodi reſpondere nō poteſt cùm ſit infra ætatem. Et quia ſi placitum quod eſt coram vobis in curia Chriſtianitatis procederet, idem C. dum infra ætatem fuerit iacturam aduocationis ſuæ poſſet incurrere, & placita de aduocationibus eccleſiarum pertinent ad coronam & dignitatem noſtram &c. Teſte &c. Eſt & aliud genus prohibitionis ratione rerum temporalium quæ ad ipſum Regem pertinere poſſunt ratione cuſtodiæ Archiepiſcopatuum & epiſcopatuum vacantium, & quæ occaſionem inducunt prohibendi ſicut pro ſancto Edmundo Archiepiſcopo Cantuar̄ & fit prohibitio in hac forma. ¶ 8. Rex priori & Conuentui Roff. ſalutem. Ex relatione quorundā nuper didicimus ꝙ cùm venerabilis pater E. Cantuar̄ archiepiſcopus habeat cuſtodiā epiſcopatus Roff: nunc vacātis cum omnibus exitibus & ꝓficuis ad dictum epiſcopatum ſpectantibus, vos trahitis in placitum in curia Chriſtianitatis eundē Archiepiſcopū autoritate literarum domini Papæ ſuper quibuſdā exennijs quæ pręſtanda ſunt de manerijs noſtris, & eodem modo conſuetudo quo alij annui redditus reddi ſolent epiſcopo ſi viueret, eo ꝙ idem archiepiſcopus ea ſibi reddi poſtulat ratione cuſtodię eiuſdem epiſcopatus tempore vacationis. Et quoniam ſi vos in cauſa illa obtineretis, manifeſtum eſſet nobis inde damnū incurrere ſi contingeret aliquādo archiepiſcopū Cantuar̄ ſimul cū epiſcopatu Roff: vacare & vtrūq; in manu noſtra exiſtere, vobis prohibemus ne placitum illud ſequamini in curia Chriſtianitatis, quia hoc eſſet contra coronā & dignitatem noſtram & ad damnum noſtrum & præiuditium libertatis noſtræ quam habemus de epiſcopatibus vacantibus in regno noſtro. Teſte &c. Et fiat aliud breue in eadem forma Iudicibus ne procedant. Eſt & aliud genus

prohibi-

prohibitionis vbi quis clericus præſentatus ad eccleſiam per dominum Regem propter inſufficientiam recuſatus fuerit & alius idoneus inſtitutus, ſi velit inquietare inſtitutum & tunc fiat prohibitio in hac forma.

¶ 9. Rex talibus Iudicibus ſalutem. Satis meminimus nos iam pridem pręſentaſſe venerabili patri E. Cantuar̄ Archiepiſcopo A. de N. ad eccleſiam talem tunc vacantem, quem quidem cùm idem archiepiſcopus minus idoneum inueniſſet, ipſum ad eandem admittere recuſauit, & cùm idem archiepiſcopus a nobis licentiam obtineret de idonea perſona eidē eccleſiæ prouidenda, illam B. de N. viro pouido & honeſto & laudabilis conuerſationis contulit, cuius collationi & ordinationi de eadem factæ Regium adhibuimus aſſenſum & fauorem. Et cùm idem A. iam priſtinæ præſentationi ad dictam eccleſiam de perſona ſua per nos factæ adhæreat, & de qua nihil conſequi potuit propter ſuam inſufficientiam, trahit ipſū B in placitum de eadem eccleſia coram vobis autoritate literarum domini Papæ, & quoniam iniuſtum eſt & contra dignitatem noſtram quòd idē A. cui fuit propter ſuam inſufficientiam inſtitutio denegata, ipſum B. implacitet & inquietet qui per ipſum archiepiſcopum ſicut perſona idonea ad eandem admiſſus & canonicè inſtitutus noſtro interueniente aſſenſu & fauore, vobis prohibemus quòd de cætero placitum illud non teneatis Teſte &c. Et fiat breue in conſimili forma clerico ne procedat. Eſt & aliud genus prohibitionis, cùm ipſe Rex vel aliquis anteceſſor ſuus, ratione alicuius vacationis alicuius epiſcopatus, Abbatiæ, vel prioratus, & in manu ſua exiſtentis, præſentauerit clericum, & qui ad præſentationem ſuam fuerit inſtitutus: & Epiſcopus, vel Abbas, vel prior ſubſtitutus veniat contra præſentationem Regis vel patris ſui, tunc fiat prohibitio in hac forma. ¶ 10. Rex talibus Iudicibus ſalutem. Monſtrauit nobis A. de N. ꝙ cùm teneat aduocationem talis eccleſiæ de donatione I. Regis patris noſtri, quam ei contulit ratione talis prioratus vacantis, & in manu ſua exiſtentis, prior illius loci iam infirmare nititur inſtitutionem illius A. de prædicta eccleſia, quam ſic ad præſentationem dicti patris noſtri canonice eſt adeptus, & grauans, & inquietans eum multipliciter, trahit eū coram vobis in curiam Chriſtianitatis, autoritate literarum domini Papę de eadem eccleſia. Et quoniam hoc eſt manifeſtè in opprobrium & præiudicum Regiæ dignitatis, ſi prædictus prior in cauſa illa obtineat: vobis prohibemus ne in cauſa illa procedatis, cùm vobis & vniuerſis de regno noſtro notorium ſit & eſſe debet, quòd eccleſiæ vacantes, & pertinentes ad collationem epiſcoporum, Abbatum, & priorum ſede non vacante dum viuerent: pertinere debent ad nos, ratione cuſtodiæ tempore vacationis. Teſte &c. Et quod dictum eſt de epiſcopatibus, Abbatijs, prioratibus, dici poterit de baronijs & alijs dum fuerint in cuſtodia domini Regis.

1 ¶ *De donationibus quæ pertinent ad Regem in vacationibus epiſcopatuum, abbatiarum prioratuum & huiuſmodi.* 2. *Probibitio ſi clericus implacitauerit balliuum vel alium miniſtrum eo quòd areſtauit eum pro pace Regis vel pro latrocinio.* *Cap. 5.*

EST etiam inter alias prohibitiones quædam prohibitio, vbi videlicet clericus implacitauerit balliuum domini Regis in curia Chiſtianitatis aliqua de cauſa, eo forte quòd idem balliuus eũ arreſtauit pro aliqua tranſgreſſione, & pro pace domini Regis, & de quo petita fuit curia Chriſtianitatis per epiſcopum: & forma prohibitionis talis eſt. ¶2. Rex talibus Iudicibus ſalutem. Mõſtrauit nobis talis vic. maior, præpoſit⁹ talis villæ, vel balliuus quilibet, quòd cùm A. clericũ tanquã malefactorẽ & rettatum de roberia & ſocietate latronũ, vel inuentum tali loco in conuẽtu & ſocietate latronũ, & certa ſuſpitione notatũ, ꝓ officij ſui debito, & ꝓ pace nr̃a per legem terræ ſecundũ regni noſtri conſuetudinẽ nuper arreſtari feciſſet, quoniã etiam poſtmodum tali epiſcopo, qui ipſum petijt ſibi liberari tanquam clericum a carcere & cuſtodia noſtra fecimus liberari, Idem A. clericus præfatum balliuum noſtrum, occaſione prædicta trahit in placitum coram vobis autoritate literarũ domini Papæ, & quoniã hoc eſt manifeſtè contra coronã & dignitatẽ noſtram, & etiam contra pacem noſtram, quòd aliquis balliuus noſter occaſione miniſterij ſui, vel pro aliquo quod ad cõſeruationem pacis noſtræ pertineat, vel pro Iuſtitia facienda, trahatur in placitum in curia Chriſtianitatis, cùm eorum facta nr̃a reputem⁹ in hac parte; vobis ꝓhibem⁹. &c. vt ſupra. T. &c. Et cõſimile breue fiat clerico qui ſequit̃, & qui poti⁹ capi debeat & inpriſoñ mitti.

1¶ *Prohibitio de eo qui dicebat ſe tenere per legẽ Angliæ & in curia Chriſtianitatis probare voluerit pueros ſuos legittimos qui reuera baſtardi ſunt. 2. Si quis voluerit ĩ curia Chriſtianitatis legittimationem ſuam probare, antequam inquiſitio eſſet Iudicibus per curiam Regis demandata per Wilhelmum Muſchet. 3. Si petens tenenti vel econtrario baſtardiã obiecerit, & mortuo eo cui fuit obiectum velit iudex inquirere de legittimatione filij, cùm hoc non ſit ei demandatum.* Cap. 6

EST etiam breue prohibitionis in caſu vbi quis tenere ſe dicebat per legem Angliæ, & cùm diſſeyſitus eſſet & tuliſſet breue de noua diſſeyſina ad ſeyſinam recuperandam, obiectum eſſet ei quòd recuperare nõ potuit, eo quòd pueri ratione quorũ ad vitam ſuam tenere debeat, cûm in curia Chriſtianitatis illos probare velit ad legittimos, quod facere non debuit, ſecuta fuit prohibitio in hac forma. Rex tali epiſcopo ſalutem. Oſtenſum eſt nobis ex parte A. quòd cùm B. nuper in curia noſtra &c. nuꝑ arramauerit aſſi. no. diſſ. verſus eundẽ A. de tenemĩto in tali villa qđ idẽ B. dicebat ſe tenuiſſe ꝑ legẽ Anglię, & idẽ A. per conſiderationem eiuſdẽ curię nr̃ę ĩde receſſiſſet ſine die verſus eũdẽ B. eo ꝙ pueri quos habuerat de vxore ſua tali, cuius hæreditas tenement̃ illud fuerat, & ratione quorũ puerorũ idẽ B. clamauit tenere illud tenementũ ad vitam ſuã per legẽ Angliæ ſecundum regni noſtri conſuetudinem, nati fuerunt ante matrimonium contractum inter ipſum B. & talem vxorem ſuam, ſicut in eadem curia noſtra recognitum fuit per confeſſionem ipſius B. & etiam contra eum præſumptum, eo quòd idem B. prius fuit in curia noſtra cum præfata tali quam nunc dicit vxorem, & cùm in probatione eſſet in curia noſtra, idem B. venit cum ea ſicut ſeruiens, & non vt maritus, nec aliqua facta fuit mentio in breui per quod ipſa placitaret ꝙ virum haberet,

præ

prædictus B.poſtea ad deceptionem curiæ noſtræ & ad infirmandum iudicium in curia noſtra factum,trahit ipſum A.in placitum coram vobis in curia chriſtianitatis, autoritate litterarũ domini Papæ, ad prædictos pueros legittimandos,vt ſic per aliã viam rehabere poſſet tenementũ qđ amiſit, & ꝙ pueri ſui ſic ſuccedere valeãt in bonis paternis & maternis. Et cũ nõ poſſint iudices aliqui de legittimitate cognoſcer̃ quoad hęreditatẽ & ſucceſſionem habendam, niſi fuerit loquela prius in curia noſtra incepta per breue,& ibi baſtardia obiecta, & poſtea ad curiam chriſtianitatis trãſmiſſa,vobis prohibemus quòd in placito illo vlteriùs non ꝓcedatis, nos enim cùm prædicti pueri ad nos venerint,in prædicta curia noſtra de prædicto tenemento eis Iuſticiam exhibeamus, ſecundum conſuetudinem regni noſtri, vbi ſi eis baſtardia obiecta fuerit,mandabimus ordinario loci vt de ipſorum legittimatione cognoſcat, ſi ad ipſum fuerit in hac parte cognitio demandanda . Eſt etiam prohibitio huic conſimilis,& magis aperta de quodam VValtero Muſchet quòd non valet cognitio de legittimitate quoad ſucceſſionem,niſi ſic fuerit a curia Regia demandata,& eſt prohibitio talis. ¶.2. Rex talibus iudicibus ſalutem. Oſtenſum eſt nobis ex parte A.quòd cùm in curia noſtra coram iuſticiarijs noſtris ꝓximo itinerantibus in tali com̃ arramauit quandam aſſiſam mortis anteceſſoris verſus B.de quadam terra in N.idem B. timens ſibi poſſe opponi notam baſtardiæ in eadem aſſiſa,& ante prædictum aduentũ iuſticiarior̃,& anteq̃ ei baſtardia opponatur in curia noſtra in eadem aſſiſa,& anteq̃ fuerit per nos ordinario loci inquiſitio de legittimitate ꝓbanda ſecundũ regni noſtri conſuetudinem damandata,literas dñi Papæ ad vos directas impetrauit,vt de legittimitate ſua cognoſcatis,& ad ꝓbationẽ illius teſtes admittatis,vt per hoc remaneat hęreditas & ſucceſſio contra cõſuetudinẽ regni noſtri quæ hucuſq; obtinuit, vt approbata & a ſede apoſtolica cõfirmata, ꝙ in cauſa ſucceſſionis & hęreditatis petitiõe debet priꝰ placitũ moueri in curia nr̃a,& cũ ibi obiecta fuerit baſtardia,tunc deinde trãſmitti debet recordũ loquelę & cognitio baſtardię ad curiã chriſtianitatis,vt ibi ad mandatũ nr̃m de legittimate inquiratur, qđ quidẽ non eſt in hac parte obſeruatũ.Et cũ hoc ſit manifeſtè cõtra cõſuetudinẽ regni nr̃i,ꝙ habita vel habenda inter alios cõtentione de iure ſucceſſionis debeatis ad inquiſitionẽ de legittimatiõe ꝓcedere anteq̃ a nobis hoc fuerit vobis demandat̃: vobis ꝓhibemꝰ.&c.vt ſupra. ¶.3. Eſt etiã alteriꝰ modi ꝓhibitio, cũ petens tenẽti baſtardiã obiecerit,& ordinario loci fuerit inquiſitio demandata,ſi mortuo petente vel tenẽte velit ordinariꝰ ſine nouo mãdato in ꝑſona hęredis ad inquiſitioñ procedere.Rex tali ordinario ſalutẽ. Oſtendit nobis A.filiꝰ & hęres B.ꝙ cũ C.in curia nr̃a corã iuſtic.vltimò itinerãtibꝰ in com̃ tali,peteret verſus eũdẽ B.tantũ terrę &c.ꝑ aſſiſã mortis anteceſſoris inde ibi inter eos ſũmonitã,& idẽ B.obiecerit eidẽ C.baſtardiã in eadẽ curia, & cognitio vobis eſſet demãdata,& pẽdẽte ĩquiſitiõe illa,idẽ B.diẽ clauſit extrem̃:vos p̃fatũ A.filiũ & hęredẽ p̃dicti B.vocari feciſtis in iudiciũ p̃dicta occaſione,vt in ꝑſona hęredis defuncti procedat inquiſitio ſine alio mandato, & quia ſi contingat quòd altera partium inter quas agitur in curia noſtra decedat,tota loquela illa cadit & remanet nec ſuper eodẽ

procedi

procedi poterit contra hæredem defuncti, niſi per breue noſtrum de nouo contra ipſum perpetratum, vobis mandamus ꝙ in cognitione prędictę cauſæ contra præfatum A. de cætero non procedatis, donec a nobis aliud inde habueritis mandatum. Teſte &c.

1 ¶ *Quibus fieri debet prohibitio.* *Cap.7.*

QVibus fieri debet prohibitio videndũ, & ſciendum ꝙ tam ei qui tenet placitum q̃ ei qui ſequitur, ſiue plures ſint iudices delegati ſiue ſubdelegati, ſiue vnus, ſicut ordinarius quicũq; , ſi vnꝰ qui ſequitur ſiue plures, licet prima facie videat̃ ꝙ ſufficere debeat ſi tantum iudici fiat prohibitio, quia ſi Iudex procedere noluerit, non valebit, quãuis querens ſequi velit, quia non ibi erit iudiciũ quaſi deficiẽte iudice, ſi autẽ parti tantũ & ipſe ſequi voluerit, nullũ erit iudiciũ ratiõe ſupradicta, quia non valet ſi iudex tenere vellet, ſi non ſit qui ſequatur, & ſic non erit iudiciũ. Melius tamen erit ꝙ omnibus fiat generaliter, ne iudices vel querens impunẽ poſſet procedere. Sed quid ſi iudices delegati alios ſibi ſubdelegauerĩt, & qui cognouerĩt de cauſa, videndum quibus fieri debeat ꝓhibitio, vtrũ vz principalibus vel ſubdelegatis, & tunc refert vtrũ ita ſubdelegauerint, vz ad certum diem, vel ſic quòd ſibi reſeruauerint principalia iudiciorum, videlicet principium, medium, & finem, ſcilicet conteſtationem & diſpenſationem ſuper cõteſtationibus & diffinitiuã ſentẽtiam, & quo caſu videtur ꝙ locũ habere debet prohibitio, cũ ſic ſibi aliquid reſeruauerint, & ipſi autoritatem ſubdelegatis præſtiterint, cùm ipſe facere videtur cuius autoritate fit. Si autẽ ſe ad totam cauſam excuſauerint & nihil ſibi reſeruauerĩt, tũc refert vtrũ hoc fecerint ante ꝓhibitionẽ, vel poſt. Si autem ante ꝓhibitionem, non credentes aliquã interuenire poſſe ꝓhibitionẽ, tũc ſufficit ſi prohibitio fiat ſubdelegatis. Si vero poſt ꝓhibitioñ, tunc præſumi poſſit ꝙ hoc fecerit per fraudem. Et ideo tenebit prohibitio facta in perſonis eorũ, quaſi nulla facta ſubdelegatione.

1 ¶ *Si iudices prohibitionẽ admittere recuſauerint & ſuperueniat illa prohibitio, eſtimare debent an eorum ſit iuriſdictio, & ſi dubitauerint, debent conſulere iuſtic. & de huiuſmodi cõſultationibus dicatur. 2. Breue ad reſpondendum conſultationi iudicum per iuſtic. de noua garba. 3. Aliud breue & alterius modi ſi clericus clericum de eodem.* *Cap.8.*

PRopoſita ſic exceptione cõtra iuriſdictionẽ (vt ꝑdictũ eſt) & cùm illã admittere recuſauerint, ſuperueniat prohibitio, & facta examinatione an eorũ ſit iuriſdictio vel non, decreuerit ſuperſedendũ, tũc remaneat querentis proſecutio. Si autẽ dubitauerint vtrũ ſuperſedendũ ſit vel non, ſolẽt iudices aliquãdo iuſticiarios cõſulere vtrũ ꝓcedere poſſent vel neceſſe haberent ſuperſedere, & vtrũ ad eos pertinet cognitio vel non ꝑtinet, & quo caſu fuit eorũ conſultationibꝰ per iudices multis modis reſponſũ, ſecundũ quod prohibitio locũ habere debet vel non habere, & ſit breue huiuſmodi de reſpõſione faciẽda ſub nomine iuſticiariorũ. ¶.2. Viris venerabilibus, vel dilectis ſibi in chriſto tali & cõiudicibus ſuis ſalutẽ. Literas veſtras ſuſcepi, continentes ꝙ cùm quædã cauſa quæ vertitur coram vobis inter A. priorẽ & conuentũ talẽ & B. talem clericũ vel laycum, facta vobis editione (vt dicitis) ſuper noua garba terrę ipſiꝰ B. prędictis A. priori

priori & cōuentui quondā in perpetuā eleemoſinā collata, autoritate literarū dñi Papæ examini veſtro ſit cōmiſſa, & cùm ex earundē autoritate litterarū,in eadē cauſa iam inceperitis ꝓcedere: Idem B.ne de layco feodo ſuo in curia chriſtianitatis procedatis,vobis literas dñi Regis prohibitorias porrexerat,vnde a nobis conſiliū requiritis vel petitis, vtrū in cauſa illa procedendum ſit vel ſuperſedendū,ad quod vobis vel cōſultationi veſtrę duximus reſpondēdum.vel aliter ſic.Deſiderio igitur veſtro ſatiſfacere cupientes vel volentes,cōſultationi veſtræ in hac parte ſic duximus reſpondendū,ꝙ ſi prædictus A. prior & conuentus,nouam garbam illam aliquo tempore perceperunt,& inde in poſſeſſione pacifica fuerint per aliquod tempus,& inde ſpoliati iniuſtè,ſuper reſtitutiōe illius nouę garbę, (ſi vobis hoc cōſtiterit in veritate) in foro eccleſiaſtico ſecure poteſtis ꝓcedere non obſtante Regia prohibitione.Si autem in poſſeſſione inde nō fuerint nec inde recēter ſpoliati iniuſte, tūc magis expedit vobis ſuperſedere q̄ procedere,quia ſi ꝓcederetis,hoc eſſet in præiudiciū Regię dignitatis.Fiat quandoq; reſpōſio cōſultationibus ſub nomine regis, quādoq; ſub noīe iuſtic. breuius tamen & rectius poterit conſultationibus reſpōderi examinata iudiciū cōſultatione hoc modo. Talibus Iudicibus ſalutem.Inſpectis literis veſtris quas nobis tranſmiſiſtis & plenius intellectis (ſine præiudicio melioris ſententię) cōſultationi veſtræ duxim⁹ reſpōdēdum,ꝙ ſi res ita ſe habet ſicut in cōſultatione veſtra nobis expoſuiſtis, videtur nobis ꝙ in cauſa iſta bene poteſtis procedere, non obſtante Regia prohibitione.Eſt etiam alius modus cōſultationis & reſponſionis per M. de P.ꝙ ꝓhibitio locū non habet inter eccleſiaſticas perſonas, vt ſi viri religioſi teneantur alicui clerico in annuo redditu per chartam & ſub præſtatione ſacramenti,ſi clericus velit agere in foro eccleſiaſtico. ¶.3. Tali N.& coniudicibus ſuis talibus ſalutem.Literas cōſultationis veſtras benignè ſuſcepi,& qua decuit diligētia inſpexi, & quibus inſpectis & intellectis,vobis & conſultationi veſtræ ſi duximus reſpondendū, ꝙ cùm iuri canonico ſit contrariū, ꝙ ſi clericus clericum & maximè viros religioſos conuenerit coram iudice eccleſiaſtico,quod ijdem religioſi quaſi religionis ſuę imemores,& de eccleſia (ſalua pace eorū) male ſcientes,vt negotij ꝓceſſū impediant,& iudiciū eccleſiaſticū ſubterfugiāt, & maxime ſuper annuo redditu per eorū chartā & iuramēto obligati,ad prohibitionē Regiā malicioſè recurrant,aduertat diſcretio veſtra,ꝙ in caſu propoſito non obſtat Regia prohibitio,& procedatis ſecure,ne ſubterfugiēdi detur pernicioſa occaſio,quia ſi ipſi conueniantur in ſeculari iudicio, ſe ibi tuerētur fori priuilegio,quia forte dicerēt ꝙ clerici eſſent, & ideo ꝙ non tenerentur reſpondere in foro ſeculari ratione ordinis clericalis & ꝑſonæ ſuę, & ſic videtur quòd cauſa ſecularis & res trahitur ad forum eccleſiaſticum propter priuilegium perſonæ eccleſiaſticę, quod eſſe non deberet (vt videtur) quia ſi illud priuilegium haberet pro ſe ne reſponderet in foro ſeculari, merito illud contra ſe haberet ne ei in eodem foro reſponderetur.Nec etiam valere deberet (vt videtur) illud quod ſuperius dictum eſt, quòd propter recentem ſpoliationē mutari debet iuriſdictio de re temporali, non magis de redditu quàm de layco feodo,vbi remedium habere poſſet

poſſet in foro ſeculari per aſſiſam nouæ diſſeyſinæ, vel huiuſmodi, ſecundum quod redditus fuerit talis vel talis.

1 ¶*Vbi & quando & quibus rebus locum habet prohibitio, ratione perſonarum & rei.2.Ratione contractus.3. Ratione delicti.* *Cap.9.*

VT autem conſultationibus Iudicum meliùs poſſit reſponderi, videre non eſt inutile, vbi, & quando locum habere debeat prohibitio, & de quibus rebus, & quando non. Et ſi non in toto, in parte tamen per exceptionem. Et ſciendum quòd locum habet prohibitio ne iudiciũ procedat in foro eccleſiaſtico, quãdoq; ratione perſonarum & rei de qua agitur, vt vbi cognitio merè pertinet ad coronam & dignitatem Regiam, vt ſi laicus laicũ implacitauerit coram iudice eccleſiaſtico, de aliquo layco feodo, vel de aliquo quod ad laicum feodum pertineat, quia iuriſdictionem Regiam in hac parte mutare non poterit aliquod priuilegium, ſicut priuilegium crucе ſignatorũ, vel alicuius alterius, etiam etſi Rex hoc vellet, diſſimulat tamen hoc quandoq;, quamuis hoc ſit contra priuilegium coronæ & dignitatis ſuæ. Item iuriſdictionem ſuam non mutat fidei interpoſitio, ſacramẽtum præſtitum, nec ſpontanea renuntiatio partium, quamuis ſibi ipſis in hac parte prçiudicent per conſenſũ. Et illud idem dicendum erit de debitis, & catallis quæ non ſunt de teſtamento, vel matrimonio, vel eorum ſequela. Item locum habet prohibitio ratione perſonarum vel rei, vt ſi clericus laycum, vel laycus clericum, in foro eccleſiaſtico traxerit de aliquo prædictorum. Item ratione rei tantum, vt ſi de aliquo prædictorum clericus in foro eccleſiaſtico clericum traxerit in placitum, quia ſi iudex eccleſiaſticus inter tales iudicauerit, iudicium ſuum executioni mandare non poterit, quia non eſt vicecom̃ nec alius miniſter qui in executione facienda ei obtemperet, & ſi ipſe exequi voluerit, locũ habebit contra ipſum aſſiſa nouæ diſſeyſinæ, & contra eum qui ſequitur, de laico feodo dico, ad differentiam liberę eleemoſinę, quæ magis ꝓpriè dicitur libera, cùm ſit quaſi deo dedicata, ſicut terra data eccleſiæ nomine dotis tempore dedicationis, quæ magis priuilegiata eſt, & cuius cognitio ad forum ſpectat eccleſiaſticũm, quàm ſit pura & libera eleemoſina data eccleſijs & viris religioſis, & de qua iuriſdictio & cognitio pertinet ad forum ſeculare. Item locum habet prohibitio ratione rei, ſicut de laico feodo quod alicui deſcendit ex cauſa ſucceſſionis, vt ſi iudex eccleſiaſticus cognoſcere vellet de ſucceſſione, ad querelam clerici vel laici locum habet prohibitio ratione rei. ¶.2. Item & eodem modo ratione contractus, vt ſi clericus contrahat cum laico in cauſa alicuius emptionis & venditionis de aliqua re ſeculari, de qua cognitio pertineat ad forum ſeculare. ¶.3. Item & eodem modo locum habet prohibitio ratione delicti, vt ſi clericus delinquat contra clericum vel laycum, vel laycus contra laicum in re temporali: ratione delicti, vel facti, pertinet cognitio ad forum ſeculare, tam in actione iniuriarum quàm criminis, dum tamen ciuiliter agatur, & in quibus caſibus omnibus iudex ſecularis habet cognitionem

onem & cohercionem, & iudex eccleſiaſticus non niſi per diſſimulatione. Si autem criminaliter agatur & ſuper crimine, iudex eccleſiaſticus nō habebit iuriſdictionem, licet habere debeat iudicij executionem. In cauſa enim ſanguinis iudicare non poteſt nec debet, ne committat irregularitatem. Pertinet igitur (vt videtur) ad iudicem ſecularem cognitio, & ad iudicem eccleſiaſticum iudicij executio, quia iudex ſecularis degradare non poteſt, non magis q̃ ad ordines promouere, ſicut ſuperius dictum eſt in parte.

1 ¶ Quando & in quibus locum non habet prohibitio ſicut de re ſacra vel quaſi. 2. Quod ratione acceſſionis locum non habet prohibitio. 3. Quòd actiones legari non poſſunt. 4. Item non in cauſa teſtamentaria. 5. Si de facto ſuo effectus ſit alterius iuriſdictionis. 6. Non habebit prohibitionem de recenti ſpoliatione. 7. Item in cauſa reſtitutionis. Cap. 10.

QVando & in quibus locum non habeat prohibitio dicendū. Et ſciendū ꝙ locū nō habebit ꝓhibitio in curia chriſtianitatis de aliquo ſpirituali vel ſpiritualitati annexo, ſiue agatur inter clericos ſiue inter clericū & laycū, vel vbi agatur ex cauſa teſtamētaria vel matrimoniali, vel de aliquo de quo ſit pœnitentia iniungēda pro peccato. Item locū non habebit ꝓhibitio ſi in curia chriſtianitatis agatur de aliquo tenemēto quod ſit ſacrum, & per pontifices deo dedicatū, ſicut ſunt abbatiæ, prioratꝰ, & monaſteria, & horū cęmiteria. Item quaſi ſacra, quia ſpiritualitati annexa, ſicut ſunt terræ datæ eccleſijs tēpore dedicationis, cū ædificijs in eadem contentis, & in pertinentijs corū. Vnde ſi eccleſia vel monaſteriū de huiuſmodi terra in dotem data, vel de eius pertinentijs ſicut de cōmunia paſturæ & huiuſmodi fuerit ſpoliata, ſi in foro eccleſiaſtico de reſtitutione agatur, locū non habebit prohibitio, quod quidē non eſt intelligendum de libera eleemoſina quamuis ſit pura. Nota ꝙ non iacet ꝓhibitio in dote eccleſiæ, iacet tamen in libera & pura eleemoſina. Et de hac materia habetis de term̄ P. Anno Regis. H. xv. in com̄ Som̄ de Richardo perſona de Hideford. Et ad hoc facit expreſſe quod habetis de term̄ ſ. H. Anno Regis H. vii. in com̄ Bedf. de Gylberto perſona de Denhā. Itē nec locum habebit ꝓhibitio ſi in foro eccleſiaſtico agatur, & hoc ratione perſonarū, ſicut de catallis clericorū eis violenter ablatis, vt de termino ſ. H. Anno Regis. H. viii. in com̄ Cornubiæ de Ewerino de le Lynd. Itē locum non habebit prohibitio ſi de decimis agatur, vel ſi erratū fuerit in forma prohibitionis, vt ſi fiat ꝓhibitio de debitis vbi fieri debet de cattallis, vel econtrariò: vt de termino ſ. H anno Regis. H. vi. in com̄ warr̄ de quodam præcentore Lyncolñ. Sed contra de decimis ꝙ locum habet prohibitio ſi decimę petantur, vel earū precium ſi vendantur ex venditione: vt de termino ſ. M. anno Regis H. ix. incipiente. x. in com̄ Eborū de Richardo perſona de Mapeldon. Sed hoc ſoluitur ſic, ꝙ in primo caſu cōuentꝰ fuit primus & principalis debitor, vbi locū non tenuit prohibitio, & in ſecundo caſu cōuenti fuerint fideiuſſores & implacitati, cùm ipſe principalis debitor ſoluendo eſſet, & vbi poſt prohibitionē iudicatū fuit in foro ſeculari ꝙ perſona ſe caperet ad prīcipalē debitorē, qui ſoluendo fuit, & fideiuſſores inde quieti: Et vnde videtur ꝙ ſi principalis debitor ſoluēdo nō eſſet,

quòd perſona agere poſſet in foro eccleſiaſtico cõtra fideiuſſores, nõ obſtante prohibitione.Itẽ locũ non habebit prohibitio in cauſa teſtamentaria vel matrimoniali,quia huiuſmodi genera placitorũ ſpecialiter excipiuntur,cùm ſint ſpiritualia vel ſpiritualibus annexa. Item nec de aliquibꝰ quę ſunt eis acceſſoria, vel ãnexa:acceſſoria dico, ſicut eſt obligatio fideiuſſonis,vt in venditione decimarum,de qua ſuperius dictum eſt.Item de promiſſionibus factis, de pecunia danda ob cauſam matrimonij in initio contractus nomine maritagij.Secùs autem ſi tenementũ promittatur. Et ꝙ huiuſmodi pecunia peti poſſit non obſtante prohibitione:inueniri poterit de termino ſ.M.an. Regis H.xiiii.incipiente.xv. in com̃ Suff.de Hugone de Monte Cauſo. Ad idem facit quod habetis de termino ſ.T.anno regis H.xv. in com̃ Oxoñ,& vnde prior de Berneeſtre fuit iudex.Et ſẽper videndũ erit,propter quid aliquid factũ ſit vel promittatur.¶.2. Item ratione acceſſionis in cauſa teſtamentaria non habet locũ prohibitio ſi pecunia legetur,& petatur vt debitũ in foro eccleſiaſtico ex cauſa teſtamentaria:Itẽ nec locũ habebit prohibitio,ſi teſtator pecuniã ſibi debitã legauerit,dum tamen debitũ in vita teſtatoris recognitũ ſit & probatũ, quia huiuſmodi pecunia inter bona teſtatoris cõnumeratur, & pertinet ad executores.Si autẽ petatur debitũ per executores, de quo debitores in vita teſtatoris confeſſi non fuerint nec cõuicti,vel nec poſt mortem gratis recognouerint, huiuſmodi debitum inter bona teſtatoris non cõnumeratur,& ſi ab executoribus,vel ab hærede in foro eccleſiaſtico petantur,locum habebit prohibitio,& in foro ſeculari oportebit agere,huiuſmodi enim actiones hæreditariæ ſunt & pertinent ad hæredes,& ideo legari non poſſũt,& ſicut dantur hęredibus contra debitores & non executoribus, ita dantur actiones creditoribus contra hæredes & non contra executores.¶.3. Et ꝙ actiones legari non poſſunt, nec iudices eccleſiaſtici inde recognoſcere,nec executores petere debitum quod in vita teſtatoris nõ eſt recognitum,probatur de termino ſ.H.anno regis H.vi.in com̃ North. de Radulpho perſona de Irclinbourghe.Et ꝙ actiones legari non poſſũt, nec inter bona teſtatoris connumerantur, maxime de antiquo debito: probatur de Termino P. anno Regis H.xv. in com̃ Eſſex de Geruaſio de Aldermãbury.Ad idem facit quod habetis de termino P. anno Regis H. xvi.in com̃ South:de Engelardo de Cygoiny.¶.4. Item nec locum habet prohibitio in cauſa teſtamentaria, ſi catalla legentur & inde agatur in foro eccleſiaſtico.Item nec ſi in ciuitatibus & burgis legentur domus vel ædificia,quæ habuit teſtator de perquiſito,cùm ſint quaſi catalla teſtatoris. Secus tamen eſt in quibuſdam locis ſi proueniant ex deſcenſu anteceſſoris,in quibuſdam locis ſicut in ciuitate London,vbi locũ habet prohibitio ſi inde agatur. Item locum non habet prohibitio ſi legetur vſus fructus alicuius terræ,vt ſi teſtator aliquam terram tenuerit ad terminum annorum,& vſum fructum legauerit, quia vſus fructus inter catalla connumeratur,tenemento in ſuo ſtatu duraturo ſicut laicum feodum. Sed cùm terra ad terminum ita alicui data fuerit, refert vtrum teſtatori tantum,vel teſtatori & hæredibus ſuis.Si autem teſtatori tantum,tunc poterit teſtator in vita dare & in morte legare ſine præiuditio hæredum.

Si autē ſibi & hæredibus ſuis,non ſic:niſi in vita dederit,vbi hæredes teneantur ad warantiam,& eodem modo ſi legauerit expreſſè,ſi autem nullā mentionem inde fecerit,tunc tranſit vſus fructus ad hæredes.¶.5.Item locum non habet prohibitio vbi quis de facto & cōſenſu ſuo proprio effectus eſt alterius iuriſdictionis,ſcilicet quantum ad ſe ipſū,ſed non quantū ad Regē ad quē pertinet iuriſdictio, ſecundū quòd ſuperiùs dictū eſt: & ibi iudicium de renunciatione,ꝙ non poteſt quis in prǫiudiciū alterius renunciare,factum tamen fuit contrariū,vt in Rotulo de termino P.anno Regis H.xvi.in cōm Deuoñ de Thoma de Buttyler,Alfrido de Cottone ꝙ renūciatio alijs ꝑiudicat q̄ renuntianti. Itē & eodē modo non habebit locū ꝓhibitio ſi quis effectus fuerit de alterius iuriſdictione de facto ſuo proprio per appellationem, vt ſi implacitatus fuerit corā iudice eccleſiaſtico & non ſuo,appellauerit ad alium iudicē non ſuū,ſi ad prohibitionē Regiā conuolauerit ratione rei ſecularis quæ petitur, quantū ad perſonā ſuam audiri non debet,licet non quātum ad perſonā Regis, vt ſupra dictū eſt,quia quos ſemel approbauit eos poſt reꝓbare non poteſt. ¶.6. Itē locū non habebit prohibitio de recēti ſpoliatione, vt ſi clericus clericum ſpoliauerit de decimis vel alijs de quibus cognitio pertinet ad forum eccleſiaſticū,quia de huiuſmodi reſtitutione non generatur præiudiciū patronis,quantum ad ius aduocationis.¶.7. Item nec locum habet prohibitio in cauſa reſtitutionis, cùm eccleſia recēter ſpoliata fuerit de aliqua libertate quæ ei conceſſa fuerit tempore dedicationis,ſicut habendi rationabile eſtouerium in boſco patroni, ſicut ad houſbote & heybote & ad ardendū,& hm̄oi. Item habendi cōmuniā paſturæ ratione terræ datǫ eccleſiæ in dotē:recenter dicitur,quia ſi non eſt recenter,aliter erit. Itē nec locū habebit prohibitio,vbi quis negligens & iuris ſui contēptor tardiùs ſibi proſpexerit q̄ deberet, quia tūc primò tulit prohibitionē cùm ꝑuentum eſſet ad ſententiam diffinitiuā ferendā,vel forte cùm lata eſſet ſententia,quia ex tūc non eſſet qui ſequeretur placitū,quia prius fuit placitū vel iudex qui placitum teneret,ꝙ poſt prohibitionē non fuit ſecutū, qđ quidem querens propriæ poterit imputare negligentiæ, quod ſi tempeſtiuè feciſſet,non eſſet ei imputandū & ꝙ iudicibus non ſit negligentia querētis imputanda,habetis de termino ſ.H.anno Regis H.x.in cōm North.de Richardo Oliue.

1 ¶ *De iudicibus qui fraudulenter ſimul faciūt ſuas cōminationes vt facilius procedēt ad excōmunicationē.2. Breue de capiendo excōmunicato domino Regi per epiſcopū directū.3. Si epiſcopus vel alius ordinarius fraudulenter procurauerit captionem.4. Cum quis iuſte fuerit excōmunicatus.5. Cùm iuſte excōmunicatus paratus ſit ſatiſfacere deo & eccleſiæ,breue ad deliberandum eum qui captus fuerit.* *Cap.11.*

SVnt reuera iudices qui cùm citatus cōparuerit de re ad cognitionem ſuam non pertinente,vt prohibitionem euadere poſſint,facta editione ſine ſcriptis,& denegato ei beneficio deliberationis,faciūt ei tres cōmonitiones,quālibet poſt aliam primo die litis, & vbi ſatiſfecerit eorū voluntat, innodant eum vinculo excōmunicationis,& pēdente prohibitione,cùm talis in huiuſmodi excommunicatione ꝑſtiterit per.xl.dies,vt pro-

prohibitionibus perſecutionē euadāt,ad impetrationē eorundē iudicum ſignificat ordinarius Regi ꝙ talis in excōmunicatione extitit per tantum tempus,& procurat captionem per hoc breue.¶.2. Excellentiſſimo domino ſuo H. dei gratia&c.talis N. permiſſione diuina Exoñ epiſcopus ſalutem in eo qui dat ſalutem Regibus:Serenitati Regiæ præſentibus intimamus ꝙ A.de N.propter ipſius contumaciam manifeſtam excomunicationis vinculo īnodatus ꝑ.xl dies & amplius in excōmunicatione perſeuerans eccleſiaſticæ negligit parere cenſurę,claues eccleſiæ contemnēdo. Quia vero Regia maieſtas eorum ſolertiam reprimere conſueuit qui eccleſiaſticis pręceptis obedire negligunt & mandatis,celſitudinis veſtræ brachiū inuocamus, rogantes attentiùs quatenus dei & honoris eccleſiæ intuitu, quod minus valet eccleſia in hac parte dignetur Regia ſupplere maieſtas.Conſeruet vos altiſſimus.Si autem ſit qui conqueratur domino Regi ꝙ ordinarius,Iudex,vel delegatus ita malicioſè procurauerit captionem quo minus ſequi poſſit ſuam prohibitionē,ſtatim fiat breue vicecom̄ de non capiendo talem in hac forma.¶.3. Rex vic. ſalutem.Oſtendit nobis A.ꝙ cùm B.perſona de tali loco implacitaſſet eum in curia chriſtianitatis coram Archediacono tali, & officiali tali,de quodam prato, vel aliquod tale quod eſt laicū feodū ipſius A.& idem A. tuliſſet eidem Archidiacono& officiali ſuo breue noſtrum de prohibitione ne placitum illud teneret,& eidem B.perſonę aliud breue noſtr̄ ne illud ſequeretur,& poſtmodum reſiſtere voluerit, tuliſſet breue noſtrum de attachiādo eos, ipſe Archediaconus & officialis & perſona,vt proceſſum prohibitionis noſtræ quam idem A. ſecutus eſt fraudulenter impedirent, ſuggeſſerunt tali Epiſcopo ꝙ idem A. excommunicatus fuit, & per.xl. dies & amplius in excommunicatione illa contumaciter perſeuerauit, ad quorum fraudulentam ſuggeſtionem idem epiſcopus impetrauit a nobis breue noſtrum de capiendo ipſum A.prædicta occaſione.Et quia non debet fraus ſua alicui patrocinari nec valere,tibi præcipimus ꝙ ipſum A. occaſione breuis noſtri quod tibi venit de capiendo eum non capias,quo magis impediat̄ in cauſæ ſuæ proſecutione,& ſi occaſione prædicta captus fuerit,ipſum ſine dilatione facias deliberari . Et ſi prędictus Archediaconus officialis & perſona laicum feodum habuerint in balliua tua,& idem A. fecerit te ſecurū de clamore ſuo proſequendo,tūc illos ponas per vadiū & ſaluos plegios ꝙ ſint corā nobis tali loco,tali die, inde reſponſuri & habeas ibi&c. T.&c.¶.4.Cū autē quis meritis ſuis exigētibꝰ iuſte excōmunicatꝰ fuerit, & ad mandatū ordinarij captus & impriſonatus,nō erit per dn̄m regē nec per aliū deliberādus,anteꝗ̄ deo & eccleſiæ ſatiſfecerit cōpetenter. Sed ſi cū hoc fecerit vel cautioñ pręſtiterit de parendo iuri & ſatiſfaciēdo cōpetēter,& ordinariꝰ vlterius ipſū malicioſe in priſona detineri fecerit,extūc ꝑtinebit ad Regē deliberatio ꝓpter maliciā,dū tamen ꝓcedat ſatiſfactio vel ſufficiēs cautio de ſatiſfaciēdo(vt p̄dictū eſt)qđ priꝰ fieri non deberet, niſi tūc demū cū ipſe Rex literas ordinarij de ſatiſfactione reciperet, & in hoc caſu fiat breue vic.in hac forma.¶.5.Rex vic.ſalut̄. Oſtenſū eſt nobis ex ꝑte A.de N.qui meritis ſuis exigētibꝰ,vel propt̄ manifeſtā cōtumaciā ſuam excommunicatus fuerit, & ad præceptum nr̄m captus & in priſona noſtra detētus,eo ꝙ per.xl.dies & amplius in excommunicatione illa cōtuma-

tumaciter perſeuerauit, donec deo & eccleſiæ ſatiſfecerit competenter; paratus ſit deo & eccleſiæ ſatiſfacere, talis ordinarius facit eum malitioſè in priſona detineri ad grauàmen & damnum ipſius A. non modicum. Et quoniam in hac parte propter malitiam ipſius ordinarij ad nos ꝑtinet deliberatio. Tibi præcipimus quòd ſi idem A. eidem ordinario tali ſufficientem fecerit ſecuritatem de parendo iuri, & ſatiſfaciẽdo competenter deo & eccleſiæ, tunc illum A. ſine dilatione facias deliberari. Et ſi ordinarius hoc recuſauerit, tunc tu ipſe vice noſtra capta ſecuritate (vt prædictũ eſt) illum ſine dilatione deliberari facias. Cùm autem ad prohibitionem Iudices ſuperſedere noluerint, nec ille qui proſequitur a proſecutione deſiſtere, attachientur omnes quòd ſint coram Rege, vel Iuſtic ſuis de bãco, vel itinerantibus, per tale breue, ad reſpondendum quare &c.

1 ¶ *De Iudicibus attachiandis ſi procedant contra prohibitionem.* 2. *Breue de Iudicibus attachiandis ſi autoritate litterarum domini Papæ.* 3. *Item quòd attachiet per meliores plegios.* *Cap.12.*

REx vic. ſalutem. Si A. fecerit te ſecurũ de clamore ſuo proſequendo, tunc pone per vadium & ſaluos plegios B. talem ordinarium quòd ſit coram nobis vel Iuſtic. noſtris apud VVeſtm̃. vel corã Iuſtic. noſtris ad primã aſſiſam &c. oſtenſurus quare tenuerit placitũ in curia Chriſtianitatis de laico feodo ipſius A. in tali villa contra ꝓhibitionẽ noſtrã, vel de aduocatiõe talis eccleſiæ, vel de debitis & catallis q̃ nõ ſũt de teſtamẽto vel matrimonio, & huiuſmodi. Pone ꝑ vadiũ & ſaluos plegios E. ꝙ tunc ſit ibi oſtenſurus quare ſecutus eſt idem placitũ in eadẽ curia Chriſtianitatis contra prohibitionem noſtram, & habeas ibi nomina plegiorũ & hoc breue Teſte &c. Et ita fiant breuia de attachiamento, quæ conueniant cum breuibus de prohibitione. Si autem fieri debeat attachiamentum de Iudicibus delegatis vel ſubdelegatis, tunc fiat breue in hac forma. ¶2. Rex vic. ſalutem Si A. fecerit te ſecurum de clamore ſuo proſequendo, tunc pone per vadium & ſaluos plegios B. C. D (nominibus ꝓprijs expreſſè, videlicet B. epiſcopum, vel Abbatem, vel priorem talem. C. archediaconum talem, & D. officialem talem) ꝙ ſint coram nobis vel Iuſtic. noſtris &c, vt ſupra. Oſtenſuri quare tenuerũt placitum in curia chriſtianitatis de laico feodo & huiuſmodi &c. (vt ſupra) autoritate literarũ domini Papæ, & huiuſmodi, contra prohibitionem noſtram. Pone etiam per vadium & ſaluos plegios C. ꝙ tunc ſit ibi oſtenſurus quare ſecutus eſt idem placitum in curia Chriſtianitatis contra prohibitionem noſtram, & habeas ibi &c. (vt ſupra.) Et ita fiat attachiamentum ſi iudices & ille qui ſequitur manẽtes fuerint in eodẽ com̃. Si autẽ in diuerſis, tũc fiãt breuia diuerſa ſingulis vic. ꝑ ſe. ¶3. Si autem ad diem non venerit, tũc aut vicecomes mandat quod attachiati ſunt, in quo caſu attachientur per meliores plegios & quòd diſtringãtur per omnes terras &c. quod ſint ad alium diem, & obſeruetur ordo attachiamentorum, ſicut obſeruatur in alijs actionibus perſonalibus. Si autem mandauerit vicecomes quòd clerici ſint, & plegios inuenire noluerint, nec laycum feodum habuerint per quod poſſint diſtringi, tunc mandetur ordinarijs & epiſcopo quòd faciant eos venire, ſicut alibi in actionibus perſonalibus obſeruatur.

Regula-

Regulariter verum eſt quòd Iudex clericus cognitionem non habet de laico feodo alicuius. Sed quid dicitur de tenementis quæ ſunt in ciuitatibus & villis quæ legari poſſunt ſicut catalla ſiue tenementa ſicut de perquiſito, vel hæreditas deſcendens, an locum habeat prohibitio? videtur quòd non, quia de voluntate teſtatoris qui legare poteſt huiuſmodi de iure communi effecta ſunt huiuſmodi tenementa quaſi catalla teſtatoris, & ideo non habet locum prohibitio. Item de hoc quod dic. de laico feodo talis, oportet quòd ille qui queritur doceat laicum tenementum illud eſſe ſuum. Et vnde ſi quis teneatur alicui domino ſuo ad redditum aliquem, tenens prohibitionem non habebit, quia redditus erit ipſius domini non tenentis. Si autem de huiuſmodi non fiat prohibitio cùm ſint quaſi catalla vel pecunia promiſſa ob cauſam matrimonij, non habet locum prohibitio, cùm illud quod principale eſt trahat ad ſe debitum & catalla quaſi acceſſoria teſtamento vel matrimonio. Item ſi fiat prohibitio vt de laico feodo, non valet de iure nec quantum ad petentem redditum, nec quantùm ad tenentem tenementum de quo prouenit, quia laicum feodum verſum eſt in catallum & cauſa teſtatoris, vt cum legaretur ex tali cauſa obtinuerit. Item incipit tale tenementum eſſe laicum feodũ & non ante, quod non erit de decimis cùm ſemel efficiantur laicum feodum nunquam reincipient eſſe decimæ, & hæc vera ſunt ſecundũ Biaſtos: ſed contra de termino ſancti Michaelis, anno Regis H. filij Regis I. ſecundo incipiente tertio in com̃ Kanc de Matilda filia Simonis quæ attachiata fuit quia ſecuta fuit placitum, & Abbas ſancti Auguſtini & prior ſanctæ Trinitatis Cantuarienſis, & prior ſancti Gregorij Iudices, quia tenuerint placita de quadam domo quam Matilda petijt ex cauſa teſtamentaria in London. Et vnde Simon filius Simonis queſtus fuit ꝙ laico feodo ſuo ibi defenderunt omnes & adiudicatæ fuerunt leges ſed remiſſæ, cùm ad petit̃ legari, & Iudices ſecuritatem præſtiterunt quòd vlrerius non procedant, ſed quale remedium habebit legatarius in foro laicali. Et ſciendnm quod ſemper locum habet prohibitio quouſque diſcuſſum fuerit in curia Regis vtrum legata fuerit vel non. Et tunc primò procedant Iudices de licentia, quia ipſi non poſſunt eſtimare ab initio.

1 ¶ Cùm partes comparuerint in iuditio. 2. De probatione intentionis. 3. De legis vadiatione ſi defendat. 4. Qualiter formantur verba legis. 5. Quòd refert quis eorum prius purgauerit. 6. De reſponſionibus iudicum. Cap.13.

CVm autem partes cõparuerint in iuditio tam querens quàm ille de quo queritur, & Iudices, vel quidam illorum: proponat querens intentionem ſuam in hunc modum. Ego A. conqueror de B. quòd me iniuſte vexauit & grauauit trahendo me in placitum in curia Chriſtianitatis de laico feodo meo, ſcilicet tali, & exprimat qualitatem terræ, vel huiuſmodi, vel alterius tenemẽti, vel ſi de debitis & catallis quæ non ſunt &c. tũc exprimat cuiuſmodi debita & cuiuſmodi catalla de quibus implaci-

implacitatus fuerit, & quòd hoc fecerit contra prohibitionẽ & vnde dãnum ad valentiã &c. ¶2. Item ad intentionem ſuam confirmandam & iuuandam, proferat æditionem ei factam in iuditio & in ſcriptis redactũ, ſi poſſit, & dicat quòd porrexit ei prohibitionem domini Regis tali loco, tali die in pleno cõſiſtorio tali, & ipſi nihilominus ꝓceſſerunt ad ꝓſecutionẽ ipſius de quo queritur, ita ꝙ admiſerunt ꝓbationes teſtiũ & huiuſmodi, vel quia ipſe querens noluit obtemperare iudicatis, excõmunicauerit eũ non obſtante ꝓhibitione ſua, & inde ſtatim ꝓducat ſectam ſufficientem, duos ad minus vel tres vel plures, ſi poſſit. Et ſi de veritate dubitetur, examinentur diligenter de die & loco & alijs circumſtantijs, ſecũdum quod obſeruatur de teſtibus ꝓducendis, qui ſi in examinatione facienda inuenti fuerint diſcordes, perinde erit ac ſi nullam ſectam ꝓduxerit, & vnde ad ſimplicem vocem querentis non habent Iudices neceſſe, nec pars de qua queritur, defendere ſe per legem. Sed quoniam deficere poſſit probatio licet ius non deficiat, cùm tales fuerint abſoluti forte pro defectu probationis, dicatur eis: ꝙ quicquid actum fuerit, non procedãt de aliquo placito, quod pertinet ad coronã & dignitatẽ Regiam. Si autẽ ĩ oĩbus inueniãtur cõcordes, audire debẽt Iuſtic. reſpõſiones Iudicũ & partis. Reſpondere itaq; poterunt multis modis, vel ꝙ locũ habere nõ potuit prohibitio, quia res quæ acta eſt mere ſpiritualis eſt vel ſpiritualitati annexa, & hoc docere poſſunt per æditionẽ facta, vt ſi cauſa fuerit teſtamentaria vel matrimonialis, in quo caſu in nullo præſumptum eſt contra Regiam dignitatem, & ſic abſolui poterunt ab obſeruatione iuditij. Si vero per æditionem vel ꝑ confeſſionem conſtiterit ꝙ res de qua actum fuerit mere fuit temporalis, ita quòd cognitio pertinet ad Regem, bene poterunt defendere contra querentem & ſectam ſuam, ꝙ nunq̃ ꝓſecuti fuerint poſt prohibitionem ſi quam inde habuerint, vel ꝙ nullam habuerint omninò prohibitionem. ¶3. Et quo caſu vadiet legem quilibet ſe xij. manu, qua vadiata & plegijs inuẽtis de lege facienda, dabitur eis dies ad legem faciendã, ad quam ſi voluerint poſſunt ſe eſſoniare, & habebunt aliũ diem ꝑ eſſoniatores ſuos. Et ſi ad diẽ ſibi datum nõ venerint, nec ſe eſſoniauerint ꝓ cõuictis habebũtur, iuditiũ habebunt, & dãmna querenti reſtituent. Cùm autem comparuerint & producant cõpurgatores ſuos, quãuis familiares & amicos, ſecundũ quod ſecta producta fuerit de familiaribus & amicis, facilius enim admittuntur purgatores alicuius ad legẽ & defenſionem propriam, q̃ recognitores ad recognitionem, & non eſt neceſſe quòd omnes ſint eiuſdem ordinis, conditionis, vel dignitatis cuius eſt ille qui legem vadiat, ſufficit enim ſi fideles ſint & bonæ opinionis, vt ſi epiſcopus, Abbas, vel prior ad legem teneatur, non oportebit quòd omnes compurgatores ſint Epiſcopi, Abbates, vel priores, nec ſi clerici ſint ordinati, milites, vel coniungati, dum tamen alio modo ſint idonei, vt ꝓdictũ eſt. ¶4. Formantur autem verba legis ſecundum formã recordi ſicut in omnibus alijs legibus faciendis obſeruatur, in qua ſi quis eorum defecerit, ſi laicus fuerit, pro conuicto habeatur de eo quod imponitur, & Gaolæ cõmittatur ſicut præſumptor contra Regiam dignitatẽ ac ſi crimẽ læſæ maieſtatis cõmiſiſſet. Si autẽ clericus, aliquãdo cũ comitiùs

agitur

agitur de gratia ob reuerentiam ordinis clericalis. Si autem conuicti dãna reſtituent querenti, adhibita tamen taxatione aliquando debita ſecundum quòd Iuſtic. viderint iuſtum. ¶ 5. Refert(ſecundum quoſdã) quis prius ſe purgauerit, Iudex vel ille de quo queritur. Dicunt quidam quòd ſi iudex ſe purgauerit prius, vnus vel plures, quòd ille qui ſecutus eſt non propter hoc liberabitur, & quòd quilibet in hoc caſu defendat cauſam propriam, licet videatur prima facie quod non eſt qui ſequatur, cùm non ſit qui teneat placitum (quod non eſt verum ſecundum quoſdam)ſed vice verſa, ſi ille qui ſequi debeat ſe purgauerit, Iudices per hoc liberantur, cùm non ſit qui teneat placitum cùm non ſit qui ſequatur, quod non eſt in ipſo caſu vbi quis ſequi poterit de facto ſuo & volũtate: licet Iudex in probatione defecerit, ille qui ſequitur non eſt propter hoc condemnatus, nec eodem modo ſi vnus ex pluribus Iudicibus, quia quilibet in hoc caſu defendet cauſam ſuam propriam ſecundum quod legitur ff. ad legem Iulianã de adulterinis lege vlt. Denunciaſſe. C. Quare: vbi dicitur quòd expectabit mulier ſentẽtiã de adulterio prolatam, qui ſi abſolutus fuerit, mulier per eum vincet, nec vltra accuſari poſſit. Si autem condemnatus fuerit, mulier non eſt condemnãda, ſed aget cauſam ſuam, & fortaſſis obtinere vel gratia vel iuſtitia poterit vel legis auxilio. Quid enim ſi adulter ab inimicis oppreſſus ſit, aut ſimilibus argumentis teſtibuſq; ſubornatis, apud præſidem grauatis, quia aut voluit aut non potuit mulier prouocare iudicem religioſum. Mulier vero ſortita pudicitiam ſuam defendat, ſed hoc antequàm fuerit condemnata, quod quidem (vt videtur) melius eſſet obſeruare in omnibus caſibus ſupradictis, vt ſi vnus iudex ſe purgauerit quod hoc prodeſſe debet coniudicibus ſuis & parti. Si autem in purgatione defecerit, quòd hoc alijs non noceat, quin ſe defendere poſſit & cauſam ſuam. ¶ 6. Item reſpondere poſſunt Iudices ſecundum quod ſuperius in parte dictum eſt, quòd quamuis res de qua agitur temporalis ſit, & cognitio pertineat ad forum ſeculare, ipſe querens expreſſè renũciauit priuilegia fori in ſcriptura & Regiæ prohibitioni, & ꝙ cõueniri poſſit vbicunq; creditor vellet, & in quocunq; foro. Et ideo ꝙ ipſe querens audiri non debet propter renunciationẽ, ex quo gratis trahi voluit ad forum vetitũ, & Iudicem non ſuũ. Et cùm Iudices ſuper hoc, & creditor, inſtrumentum protulerunt de renuntiatione, quod querens dedicere non poſſit, ſtatim & ante omnia in iuditio ſeculari compellatur ipſe querens ꝙ reddat illud quod debet, vel faciat quod conuenit, & ſic in miſericordia pro iniuſta detentione verſus ſuum creditorem, etiã ſine alio breui, ſicut ſupradictum eſt, ꝓpter dolum & malitiam ſuã, quia ꝑ ſe reuerſus eſt ad iuditiũ Regiũ cui prius renũtiauit in ipſius Regis præiuditium. Et ijs ita peractis, tunc demum procedatur in cauſa prohibitionis, & ſi conuictum ſit ꝙ aliquando gratis proceſſit in foro eccleſiaſtico, tunc proſecutione & renunciatione concurrentibus, aggrauetur pœna propter multiplicem iniuriam, & debitor in cauſa prohibitionis puniatur propter renunciationem cum pœna præcedenti propter iniuſtam detentionem, & propter fraudem in veniendo contra factum ſuum proprium. Iudices vero puniantur, quia tenuerunt placitum

placitum in præiudicium domini regis, et ſimiliter creditor quia debitorem traxit ad forum vetitum. Et ſecundum quod dicitur quòd laicus nõ poterit renunciare foro ſeculari in præiudicium regiæ dignitatis, eodem modo videtur quòd nec clericus ſi velit in cauſa criminali vel alia cuius cognitio pertineat ad eccleſiaſticam dignitatem & ordinem clericalem, & eſt eadem fere ratio habita inde. Iudex vero eccleſiaſtic⁹ ſi iudicauerit de layco feodo, non poterit ſententiam demandare executioni, quia ſi illam demandauerit vicecomiti exequendam, non erit ei parendus. Si aũtem illam legem per ipſum vel ſuos exequatur, locus erit nouæ diſſeyſinæ. Eodem modo videtur quòd ſi laicus cognouerit in cauſa criminali de clerico, vbi ſequatur degradatio ſi iudicium faciat contra clericum, ſiue ſe gratis poſuerit in inquiſitionem ſiue non, quòd non valebit quod actum eſt: quia epiſcopus nunquam ad mandatum Iudicis ſecularis ſine ſe procedet ad degradationem. Igitur alia conuictione opus erit in foro eccleſiaſtico vt ipſe cognoſcat & iudicet, qui poterit iudicium demandare executioni. Igitur quandocunquè petatur clericus in tali actione ab epiſcopo, erit illi deliberãdus, quia non habebit rex priſonam de eo quem iudicare non poterit. In cauſis vero ciuilibus vbi non agitur ad degradationem, videtur quòd clerici ſe tueri non poſſunt quin reſpondeant in foro ſeculari in placitis quæ pertinent ad coronam & dignitatem Regis, quia Rex poterit iudicium demandare executioni ſine præiuditio eccleſiaſticæ dignitatis, maxime ſi voluerit ꝙ clericis in huiuſmodi actionibus ciuilibus in foro ſeculari reſpondeatur quòd huiuſmodi placita pertinent ad dignitatem & coronam regiam ratione rei & ratione delicti.

1 ¶ *Qualiter procedendum ſit contra iuriſdictionem alicuius Iudicis.* Cap.14.

SVperius dictum eſt qualiter reuocatur iuriſdictio, cùm quis tractus fuerit in placitum ad iudicium vetitum, & ad iudicem non ſuum. s. ad forum eccleſiaſticum in placitis & actionibus quarum cognitio pertinet ad coronã & Regiam dignitatem, per exceptionẽ oppoſitam cõtra iuriſdictionem. Nunc autem dicendum eſt qualiter excipiendum eſt cõtra iuriſdictionem alicuius Iudicis, qui ſe facit iudicem de placitis & actionibus quæ pertinent ad coronã & regiam dignitatem, cùm quis tractus fuerit in placitum coram eo. Et ſciendum quòd imprimis, ad hoc quòd rata ſint iudicia, videre oportet an iuſtic. warrantum habeat a Rege quòd iudicare poſſit, quia ſi warrantum non habuerit, non valebit quod coram eo actum fuit quaſi coram non ſuo iudice, quia primò legi debet breue originale, & poſtmodum breue per quod Iuſtic. conſtitutus eſt, & ſi nullum omnino habuerit, vel ſi habuerit non tamen ad manum, non erit ei parendum, niſi forte ita ſit quòd breue originale de iuſticiaria ſua faciat mentionem. Item nec eſt ei parendum ſi contra iuriſdictionem ſuam excipiatur quòd fuit ab eo ſubdelegatus qui iudicem dare nõ poſſet, vt ſi iuſtic. ſub ſe iuſtic. fecerit ad totam cauſam, non magis quàm ſi procurator faceret procuratorem. Item nec erit ei obtemperandum cùm

contra eum excipiatur,licet warrantum oſtendat,vbi per ipſum qui ſe delegauit tranſlata fuerit iuriſdictio & cognitio ad alium,quia ſi quis diuerſis temporibus duos dederit Iudices, poſteriorem dando videtur prohibuiſſe Priori . Item nec eſt ei parendum ſi excipiatur , licet legatus fuerit & warrantum habuerit , ſi ſub prætextu vnius placiti velit cognoſcere de alijs ad quæ non extenditur ſua iuriſdictio , vel ſicùm habeat iuriſdictionem ad vnum placitum , fines mandati excedat & iuriſdictionem extendat ad alia quæ ſequuntur aſſiſam poſt captionem aſſiſæ , cùm ſit functus officio ſuo ſicut ad certificationem & conuictionem , cùm generalem nõ habeat iuriſdictionem ſibi delegatam , ſicut habent iuſtic.itinerantes in comitatu ad omnia placita,vel ſicut iuſtic.capitales . Item excipitur cõtra iuriſdictionem inferioris iuſticiarij vbi præfertur iuriſdictio iuriſdictioni,vt ſi quis implacitatus fuerit de vna & eadem re, ab vno vel diuerſis,in diuerſis curijs,ſicut in curia domini regis,curia baroñ,vel alterius alicuiꝰ inferioris,quo caſu maius auditorium præferri debet minori. Et ſi in maiori curia oſtenderit tenens quod de eadem re in minori curia implacitatus fuerit , prohibebitur ex parte regis quòd de placito illo in inferiori curia non procedatur,et quamuis proceſſum fuerit,quandoquè ſiue prohibitio interuenerit ſiue non , omnia quæ acta ſunt in minori curia reuocabuntur. Item datur exceptio contra iuriſdictionem propter priuilegiũ implacitati , vt ſi quis reſpondere non debeat de aliquo placito niſi corã ipſo rege vel capitali iuſtic ſuo,quale habent hoſpitalarij, tẽplarij,& plures alij.Item datur exceptio contra iuriſdictionem propter priuilegium proueniens ex conceſſa libertate, vt ſi vniuerſitas vel communitas ciuitatis alicuius, ſicut Londoñ reſpondere non teneatur de aliquo placito extra ciuitatem, quale habent Barones ciuitatis Londoñ, qui de nullo reſpondebunt extra ciuitatem,niſi tantum de tenuris & contractibus forinſecis . Item exceptio datur contra iuriſdictionem propter libertatem alicuius vniuerſitatis,quæ de nullo placito reſpondebit niſi certo loco,qualem habent baroñ de quinq; portibus qui non reſpondebunt de aliquo niſi apud Shypwey . Item datur exceptio contra iuriſdictionem propter vtilitatem alicuius vniuerſitatis .s. ne trahantur extra coñ ad faciendam aſſiſam nouæ diſſeyſinæ & mortis anteceſſoris.Itẽ datur exceptio contra iuriſdictionẽ ſicut in curia Baroñ,qui placitum de recto tenere nolũt vel non poſſunt,vel ſi iuriſdictionẽ remiſerint in curia ſua, & eam velint poſtmodũ repetere . Item datur exceptio contra iuriſdictionem ratione contractus,ratione delicti,& ratione renuntiationis, de quibus ſuperius dictum eſt.

1 ¶ De exceptione contra perſonã iuſtitiarij & de cauſa recuſationis. 2. De iuriſdictione maiorũ iudicũ ſicut Papæ. 3. Quòd iudex debet examinare & eſtimare an ſua ſit iuriſdictio. Cap.15.

DIctum eſt de exceptionibus quæ competunt cõtra iuriſdictionem: Nunc videndum ſi ſit aliqua quæ competere poſſit contra perſonã iuſtic.vt ſi aliqua ratione habeatur ſuſpectꝰ, timore, odio vel amore,& non video quare non debeat recuſare , quia ſi male iudicauerit ex certa ſcientia,litem ſuam facit, & tenebitur ad reſtitutionẽ dãnorũ, cùm

de

de hoc per ſuperiorem fuerit conuictus. Si autem per imperitiam, nec ſic, ſed ſummoniri poterit quòd veniat & faciat recordum vt ea quæ correctione indigent corrigantur, & in ſtatum debitum reformentur. Melius tamen eſt (vt videtur) in tempore occurrere, quàm poſt cauſam vulneratã remedium querere: vt ſuſpectus amoueatur, & ei ſubſtituatur non ſuſpectus, cûm nihil detur gratius inimico quám ſi detur ei quis adiudicandus quem damnificare intendit, & valde meticuloſa res eſt ſub iuſtic. litigare ſuſpecto, quia ſæpius triſtiſſimum ſortitur euentum. Iuſtitiarius poteſt recuſari ex cauſa, cauſa vero recuſationis vnica eſt ſuſpitio, quæ conſurgit multis ex cauſis. s. ſi iuſtic. ſit conſanguineus petentis, homo vel ſubditus, parens vel amicus, vel inimicus tenentis, affinis vel familiaris, vel commenſalis, conſiliarius, vel narrator ſuus extiterit in cauſa illa, vel in alia, & huiuſmodi. ¶ 2. In fine notandum de iuriſdictione maiorum & minorum, & imprimis ſicut dominus Papa in ſpiritualibus ſuper omnibus habeat ordinariam iuriſdictionem, ita habet Rex in regno ſuo ordinariam in temporalibus, & pares non habet, neq; ſuperiores, & ſunt qui ſub eis ordinariam habent in multis, ſed non ita meram ſicut papa vel Rex. Et pares eſſe poterunt illi qui inferiores ſunt in iuriſdictione ſua multis rationibus, ſed par in parem non habebit iuriſdictionem non magis quàm imperium, & multo fortius nec in ſuperiorem. ¶ 3. Item ſicut a Papa poterit quis habere iuriſdictionem delegatam in ſpiritualibus, ita poterit quis a rege in temporalibus, ſicut iuſtic. maiores vel minores, vel alij qui ſunt quaſi iuſtic. vz quibus rex conceſſit libertates aliquas quæ pertinent ad coronam & libertatem ſuam, & ideo quamuis in temporalibus ſicut in ſpiritualibus debet Rex eſtimare vel iuſtic. ſui, an ſua ſit iuriſdictio an non, vt ſciri poſſit vtrum ſummonitus venire debeat an non: Tamen ſi iudex eccleſiaſticus falcem ponens in meſſem alienam aliquid præſumpſerit contra coronam & dignitatem regiam, ſicut de laico feodo vel de catallis, cûm prohibitionem a rege ſuſceperit, ſuperſedere debet in omni caſu, ſaltem donec conſtiterit in curia regia, ad quem ptineat iuriſdictio, quia ſi iudex eccleſiaſticus eſtimare poſſet an ſua eſſet iuriſdictio, in omni caſu indifferenter procederet non obſtante regia prohibitione. Debet igitur vel omninò ſuperſedere, vel cûm attachiatus fuerit venire, vel mittere quòd examinato placito in curia regia de conſilio curię ſuperſedeat, vel procedat, quod ſi non fecerit, pæna debita puniatur vt ſupra.

1 ¶ Quod quandoque mutatur Iuriſdictio de iuriſdictione in iuriſdictionem & quandoq; de perſona in perſonam mutat nomine rerum. 2. An priuatorum conſenſus mutare poſſit iuriſdictionem. 3. Quòd mutat iuriſdictionem aliquando contractus aliquando delictũ.

Cap. 16.

MVtatur quandòq; iuriſdictio de iuriſdictione in iuriſdictionẽ mutatis rerum nominibus, vt ſi de layco catallo fiat ſpirituale: vt cûm res fuerint decimatæ, fiũt de laico catallo res ſpirituales, & ſic mutatur iuriſdictio ſecularis in ſpiritualem. Item econuerſo cûm decimæ vẽditæ fuerint, & ad alium tranſlatæ, reincipiunt iterum eſſe laicum catallũ. Eodem modo dici poterit de laico feodo, quòd mutato nomine in cauſa

 teſta-

teſtamentaria ſit laicum feodum quaſi res ſpiritualis, ſecundum quoſdã, ſicut videri poterit in domibus, terris, & tenementis legatis in ciuitatib⁹, burgis, & villis, & iterum redeunt in laycum feodũ executo teſtamento. Eodem modo fieri deberet (vt videtur) de reb⁹ datis vel promiſſis ob cauſam matrimonij principaliter, & illud idem de rebus quæ accidũt de matrimonio, vt ſi pecunia promiſſa fuerit ob cauſam matrimonij. Et quia eiuſdem iuris .i. iuriſdictionis eſſe deberet acceſſorium, cuius iuris fuerit principale, & quamuis prædictorũ pertineat cognitio ad iudicem & forũ eccleſiaſticum, tamen ad prohibitionem Regiam erit ſuperſedendum. Sed re vera locum habet prohibitio, quia ſi in burgo domus vel prędium legatum fuerit, in foro ſeculari terminabitur negotium, ſicut de aſſignatione fieri oportet. Et ſi legatarius fuerit in ſeyſina, habebit exceptionem contra hæredem & aſſiſam nouæ diſſeyſinæ ſi fuerit eiectus. Si autem extra ſeyſinam, tunc habebit actionem in foro ſeculari per modum donationis verſus omnes. ¶ 2. Item videndum eſt an priuatorum conſenſus commutare poſſit regiam iuriſdictionem in contractibus priuatis, vt ſi quis ſic conſentiat ad alterius iuriſdictionem, ad vetitum examen conuolando non obſtante prohibitione, & verum eſt quod non, quia imponi non poteſt neceſſitas regi quòd ſuam iuriſdictionem amittet, ſecundũ quod ſuperius dictum eſt in parte. Item nec mutari poterit per modum donationis ſiue per conuentionem priuatorum, licet ipſe qui modum impoſuerit ſibi & ſuis præiudicet, vt ſi priuata perſona baſtardo dederit & ſuis hæredibus, vel cui dare vel aſſignare voluerit, & ſi hæredes non habuerit reuerſura eſſet terra ad donatorem, ſed quia donator modum adijcit, quia dare poſſit & aſſignare, valebit donatio & aſſignatio, quæ aliàs nõ valerent. Eodem modo videtur, quòd adijcere poſſit quòd baſtardus legare poſſit, ſed per huiuſmodi modum adiectum non mutatur iuriſdictio Regis, ſed in curia Regis terminabitur negotium ſi legatarius fuerit extra ſeyſinam, et per tale breue. Præcipe &c. Et quæ ad talem reuerti debent per modum donationis quam talis ei fecit, quod illam dare potuit legare & aſſignare, quia eadem ratione qua baſtardus per modum donationis dare poteſt & aſſignare, licet hæredes non habuerit: eadem ratione poterit legare, & ita quòd res data nec ad ſe, nec ad hæredes ſuos reuerti poſſit, quia nulla ex hoc ſit eis iniuria, quia donator hoc voluit, & nihilominus tenentur hæredes factum illud warrantizare legatario, licet hæredes baſtardi defecerint, & quod dicitur de baſtardo idem obſeruari poterit de legittimo, quia poterit in perſona omniũ lex imponi & modus, ſiue donatorius liber ſit vel ſeruus, legittimus vel baſtardus, quia oportet vtrumquè, tam donatorem quam donatorium facere quod conuenit, ex quo vterquè ab initio hoc voluit. ¶ 3. Item mutat aliquando iuriſdictionem contractus, & aliquando delictum. Vt ſi clericus contraxerit aliquo modo cum layco, conueniendus eſt vbi contraxerit, & aliquando vbi deliquit, dum tamen ciuiliter agatur & non ad pœnam corporalem infligendam, niſi degradatio vel alia capitis diminutio imponatur. Item mutat aliquando iuriſdictionem, priuilegium ordinis clericalis, vt ſi clericus

ricus clericum conuenerit in actione iniuriæ, vel de rebus ſpiritualibus, ſicut de decimis, vel alijs rebus mobilibus, vel huiuſmodi clericorum, ſicut de catallis & debitis vbi ad vetitum examen conuolare non debent. Si autem de laico feodo agatur, aliud erit niſi fuerit: dedicatum & deo ſacratum, & efficiatur res ſacra, quod quidem dici non poterit de re in liberam & perpetuam eleemoſinam datam.

1 ¶ De exceptionibus contra breue & vbi eadem competere debet & vbi non. 2. Quæ ſunt breuia originalia & quæ ſunt magiſtralia. Cap.17.

COnfirmata ſic iuriſdictione Iudicis, conſequenter audiatur breue ꝑ quod expediri & exponi debet ius actionis, quo audito, perpendere poterit tenens an ex ipſo breui ei competere poterit exceptio, quia multæ ſunt exceptiones quæ competunt tenenti contra breue. Oportet quidem quòd breue conueniat actioni, & quòd in ſuo caſu impetratum ſit, alioquin non valebit, verbi gratia. Si magnum breue de recto patens impetratum fuerit, vbi paruum breue clauſum impetrari deberet in dominicis domini regis ſecundum conſuetudinem manerij, & ſic cadit breue, licet actio non cadat vel econtrariò, & nihilominus redire poterit ad aliud breue de recto quod competit caſui, non obſtante eo quod prius egit cum breui quod non competijt, quod pro nullo computatur: vt de Itinere w. de Ralegh anno regni Regis Henr̄ triceſimo in comitatu Not. Item ſi ordo breuium non obſeruetur, vt ſi alicui plures competant actiones, et primò agere incepit per breue de recto ſuper ipſa proprietate, vel ſuper ipſo iure & poſſeſſione ſimul, non poterit poſtmodum deſcendere ad inferiores actiones de ipſa poſſeſſione, quod ſi fecerit, cadit actio ſimul de ipſa poſſeſſione cum breui. Sed licet proceſſum ſit per breue de recto quouſquè viſus petatur, ex pœnitentia poterit petens reuerti ad inferiora placita ſicut ad aſſiſam nouæ diſſeyſinæ, mortis anteceſſoris, & alia plura: vt de termino Paſchæ anno regni Regis Henrici duodecimo in comitatu Berk. de Henrico de Siccario, quia ibi deſcenſum eſt ad aſſiſam nouæ diſſeyſinæ poſt breue de recto. De ordine breuium ſatis perpendi poſſit per ea quæ ſupradicta ſunt. Item cadit breue ſi ſuper modo & qualitate alicuius facti impetratum fuerit breue, vbi impetrari deberet ſuper ipſo facto, per quod terminari poteſt vtrum tam ipſum factum quàm modus & qualitas, quia ſemper debet prius terminari principale cum quo terminari poſſit acceſſorium. Verbi gratia. Si quis diſſeyſitus fuerit de aliquo tenemento cum violentia & armis, & impetrauerit breue Quare vi & armis, valere non debet breue, quia per hoc agitur de qualitate diſſeyſinæ, & non de ipſa re, vz de ipſo teñto, ꝑ quo fiat violentia, nec acquirit querens aliquid de ipſo teñto, ſed ſi plura breuia impetrata fuerint de vno facto contra aliquem quod ſub ſe contineat plures actiones, ſicut plures diſſeyſinas, & in vno breui & in vna actione terminari poſſint, ſi ſic agatur, tamen propter hoc alia breuia non cadunt nec actiones ſed terminantur, & extunc erunt huiuſmodi breuia ſuperuacua. Et notandum quod eſſe poterit exceptio peremptoria breuis & nō iuris, quia

pleas al bre

quia quandôq; vertitur vna actio in aliam propter priuilegium hæredis ad rem conſequendam , & cadit omnino breue ſuper ipſa poſſeſſione,& retorquetur ad ipſum ius , ſicut aſſiſa mortis anteceſſoris non iacet inter cohæredes & perſonas ſanguine coniunctas,ſed breue de recto . Item ꝑemptoria eſſe poterit,tam breuis quâm ipſius iuris , per exceptionem rei iudicatæ,recognitiones,et remiſſiones & quietum clamantię,& in omni caſu vbi perimitur actio perimitur breue ſed non econtrario,vt prædictũ eſt. ¶ 2. Breue quidem cùm ſit formatum ad ſimilitudinem regulæ iuris , quia breuiter & paucis verbis intentionem proferentis exponit & explanat,ſicut regula iuris, rem quæ eſt breuiter enarrat . Non tamen ita breue eſſe debeat quin rationẽ & vim intentionis contineat.Et ſunt quędam breuia formata ſuper certis caſibus , de curſu & de communi conſilio totius regni conceſſa & approbata , quæ quidem nullatenus mutari poterint abſquè conſenſu & voluntate eorum . Sunt etiam breuia ex eis ſequentia quæ dicuntur iudicialia,& ſæpius variantur ſecundum varietatem placitorum proponentis & reſpondentis, petentis,& excipientis,ſecundum varietatem reſponſionum . Sũt etiam quædã quæ dicuntur magiſtralia & ſæpius variantur ſecundum varietatem caſuũ factorũ & querelarũ & quædã ſunt ꝑſonalia quædã realia quædã mixta ſecundũ qd' ſũt actiones diuerſæ & variæ, quia tot erunt formulæ breuium quot ſunt genera actionum,quia non poteſt quis ſine breui agere , cùm non teneatur alius ſine breui reſpondere niſi gratis voluerit,et ex hoc ei nõ iniuriatur, cùm ſcienti & volenti non fit iniuria.Item cùm de eadem re alicui plures competant actiones eodem modo competunt ei plura breuia,ſed vno oportet experiri ſicut vna actione,ordine tamen (vt conuenit) obſeruato. Breue quidem domini regis in ſe nullam continere debet falſitatem . Itẽ nullum errorẽ . Apparere etiam debet in prima ſui figura, non vitioſum, maxime ſi fuerit patens ſiue apertum , quia originalium quædam aperta quædam clauſa,& ſiue aperta ſiue clauſa apparere debent non abraſa,nõ obolita,& ſi inueniatur abraſio,tunc refert quo loco,& a quo , & quãdo. Quo loco , vtrum vz in narratione facti vel iuris , ſi autem in narratione facti,cadit breue quaſi ſuſpectum, facta enim & nomina mutari nõ debẽt ſed iura vbiq; ſcribi poſſunt.Item a quo,vtrum vz per ipſum Cancellarium vel auſu temerario per alium,ſicut per clericum iuſtic.vel vic.ad procurationem alicuiꝰ partis,vbi omnes tam agentes quâm cõſentientes de omnibus bonis ſuis ſunt in miſericordia & voluntate domini regis,& ipſi tanquam falſarij nihilominus puniantur. Et quòd tales argui poſſũt de falſitate:probatur de termino ſancti M. anno regni regis H . quarto incipiente quinto in comitatu Hereford de Radulpho Harang . Item quando, videlicet vtrum hoc fiat antequam breue fuerit in curia recitatum & publicatum vel poſt & ſic breue ſuſpectum & cadit ſi hoc fuerit a petente impetratum.Item cadit breue ſi in ſe contineat talem falſitatem quòd ſignum appoſitum ſit adulterinum ipſius domini regis,ſiue omnino falſum ſiue verum,falſo tamen appoſitum per induſtriam falſariorum.Et quo caſu committitur crimen læſæ maieſtatis, & puniuntur tales vltimo ſupplicio ſi laici fuerint, ſi vero clerici, pœnam degradationis ſuſtinebunt cum

per-

perpetua infamia, niſi warrantum habuerint: ſecundum quod inueniri poterit in itinere M.de P.in com̄ Eborum anno regis H. decimo de Rogero de Fanborne & Agnete vxore eius qui protulerunt quoddam breue de recto cui ſignum verum appenſum fuit falſo breui & per induſtriā falſarij,& vbi ipſe Rogerus ſuſpenſus fuit,quia warrantum nō habuit,ſed vxor ſua liberata ſiue conſcia ſceleris ſiue non,quia fuit ſub virga viri ſui. Item cadit breue ſimul cum actione ad damnum ipſius impetrantis quod impetratum fuit per falſam ſuggeſtionem vel per veri ſuppreſſionem. Per falſi ſuggeſtionem: vt ſi dicat quis ſe eſſe hæredem cum non ſit: vt de termino ſanctæ Trinitatis anno regni regis H.quarto in comitatu Midd. de Hamōnd de Brood. Idem erit ſi quis dicat ſe tenere in feodo cùm nō teneat niſi ad terminum & huiuſmodi,vel ſi mulier cùm dotē petierit partem dotis habuerit cùm dicat ſe nihil habere & ſic breue de dote impetrauit & huiuſmodi. Item ꝑ veri ſuppreſſionem,vt ſi quis dicat ſe ingreſſum habere per alium quàm per illum per quem ingreſſus fuerit. Item cui talis dimiſerit qui nunquam dimiſit, eo quòd inde nullam ſeyſinam habuit,vel ſi aliquem gradum impetrando omiſerit.Et de hac materia inueniri poterit inter placita quæ ſequuntur Regem Henr̄ anno triceſimo primo inter Michaelem Abbatem Glaſtoñ & Rogerum Epiſcopum Bathoñ. Et vnde idem Abbas dixit Regi quòd Epiſcopus non habuit ingreſſum niſi per epiſcopum I.cui Prior Euſtachius terras illas dimiſit,qui nunquam inde ſey ſinam habuit.Et illud idē dici poterit in breui de warrantia chartæ vbi impetrator impetrando dixerit ſe tenere terram quam non tenuerat,& ſic impetrauerat,quo expreſſo non impetraſſet & huiuſmodi.Et cùm breue ita in ſe fuerit vitioſum in aliqua parte, in nulla parte valebit quantum ad vnam actionem, ſecus eſſet ſi plures ſint ibi actiones ratione plurium tenentium.Et ſi vnus petat per vnum breue feodum vnius militis in vna villa & verſus alium in eodem breui feodum alterius militis in eadem villa vel in diuerſis, quamuis cadat breue de feodo vnius militis, nihilominus ſtabit de feodo alterius militis verſus eundem, quia ibi ſunt diuerſæ actiones propter diuerſitates tenementorum quāuis breue vnicum. Item eodem modo erunt actiones plures ratione diuerſarum perſonarum & rerum,vbi plures ſunt tenentes. Et de hac materia inueniri poterit de termino ſancti Hillarij anno regni regis H.octauo in comitatu Hereford de Richardo filio Godfrey.Et ſic vel cadit breue omninò, vel ſtabit quantum ad quoſdam & cadet quantum ad alios. Item cadit breue quantum ad mortē vnius partis ſiue petentis ſiue tenētis,ſimul cum actione.Item ſi plures ſint petentes vel plures tenentes qui ſunt cohæredes & participes & vnū ius habentes,morte vnius vel pluriū cadit br̄e ſed non actio, quia quandoq; cadit breue ſed non actio,& quādoq; ſtat br̄e ſimul cū actione ſed corrigitur propter errorē vel defectū, quādoq; cadit br̄e ſimul cū actione,quia vbi cadit actio ibi cadit br̄e. Itē quādoq; tenet br̄e & differtur actio,quia vbicūq; tenet actio ibi & breue, licet corrigat̄ quādoq; ꝓpter errorē. Itē quādoq; cadit br̄e ſed mutat̄ petitio in aliā actionē de eadē re ſed ꝑ aliud br̄e, ſecūdū qd' ſuperiꝰ dicit̄ in parte ſuper poſſeſſione & ꝓprietate.De hoc autē qd' dicit̄ ꝙ quādoq; ſtat

breue

breue ſimul cum actione, ſed corrigatur ꝓpter errorem vel defectum de errore impetrantis, videndum eſt & ſciendum quód error multiplex eſſe poterit.s.in perſonis & in nominibus, & cognominibus perſonarum. Itẽ in rebus & in locis, ſicut in comitatu & villis & eorum nominibus, ſecundum quod ſuperius dicitur in tractatu de ſeyſina. Sed eſto quód quis ſũmoneatur in alio com̃ quàm in quo res eſt de qua agitur, & vbi ſummonitus nullum tenementum habet nec feodum in actione reali, licet vicec. præſit duobus com̃, ſicut dici poterit de vic. Eſſex & Hereford & nominatur tantũ in breui vic. Eſſex, & res petita fuerit in comitatu Hereford, cadit breue. Si autem vterq; com̃ nominetur, valet. Si autem actio fuerit perſonalis, videtur tamen adhuc quód valere debeat, licet ſummonitus terram non habeat in com̃ expreſſo. Item cadit breue ſi impetratum fuerit contra ius & regni conſuetudinem & maxime contra chartam libertatis, ſicut breue quod vocatur (præcipe in capite) per quod liber homo poſſet curiam amittere. Si autem præter ius fuerit impetratum, dum tamẽ fuit rationi conſonum & non iuri contrarium erit ſuſtinendum, dum tamen a rege conceſſum & a conſilio ſuo approbatum. Sed eſſe debet perſonale, ſed non debet concedi niſi de gratia ſpeciali, nec refert vtrũ magnates expreſſe non præbuerint aſſenſum, dum tamen expreſſe non diſſentiuerint, nec oſtenſa ratione ſufficienti quare valere non debeat, pertinet enim ad regem ad quamlibet iniuriam compeſcendum remedium competens adhibere, breuia tamen communia inter omnes pro iure generaliter debẽt obſeruari cùm ſint originalia & actionibus originem præſtent. Item cadit breue ſi tenens minus teneat quàm petens petat, ſecus tamen ſi plus teneat. Item cadit breue ſi tempore impetrationis nulla ſub fuit cauſa impetrandi, quia tempore datæ & impetrationis nulla petenti competijt actio nec cauſa petendi. Item nec cauſa conquerendi, quia tũc nulla fuit diſſeyſina nec aliqua iniuria. Item nec valet breue, quia ille qui nunc tenet tempore impetrationis nõ fuit in ſeyſina de tota re petita vel aliqua eius parte, licet ſtatim viſum petat cùm nihil teneat vel non totũ, tamen propter hoc non amittet exceptionem ſuam contra breue. Et hæc vera ſunt, licet poſt impetrationem incipiat tenens totum poſſidere, quãuis videatur quód actio peruenerit in eum caſum a quo incipere poterit. Item cadit breue ſi cui plures competant actiones de eadem re & plura breuia, & vna actione agere incipiat facta electione & per vnum breue, ſi pendente actione in breui illo ad aliam actionem conuolauerit, cadit breue poſteriùs impetratum, quia a primo non eſt receſſum: vt de placitis quæ ſequuntur regem anno triceſimo primo in loquela inter Petrum de Solandia & Abbatem de Ryuall in forgijs de foreſta de Glaxtoll, & hoc verum eſt ſi ſe tempeſtiue retraxerit ante iudicium, poſt iudiciũ vero non poterit. Sed quęro an quis poterit retrahere ſe a quibuſdam articulis breuis & de quibuſdam non? Item videndum vtrum ita ſint connexi ꝙ vnus ſine alio terminari poſſit vel non & ſecundum hoc procedatur vel non. Item cadit breue mortuo eo qui impetrauit, vel depoſito ſi forte Epiſcopus fuerit, Abbas vel prior vel huiuſmodi, ſed non econtrarió, ſi epiſcopꝰ Abbas vel Prior tenentes fuerint, quia dependet actio cum breui donec fuerit

fuerit alius ei ſubſtitutus, maximè ſi actio fuerit ciuilis & non pœnalis. Si autem ciuilis ſit & pœnalis, durabit actio quantum ad pœnam & quantum ad reſtitutionem quamdiu depoſitus vixerit. Si autē depoſitus mortuus fuerit vel ante depoſitionem, extinguitur pœna cum perſona, ſed durabit in perſona ſubſtituti quoad reſtitutionem, ſed tamen per aliud breue. Item cadit breue ſed non actio per mortem tenentis in actione pſonali ſiue mortuus fuerit morte ciuili vel naturali, dum tamen per fraudem ſe non dimiſerit poſt impetrationem ſi mortuus fuerit morte ciuili. Item cadit breue mortuo eo qui mandauit vel pręcepit re integra. Item ſi quis pro eadem re duo breuia impetrauerit & vtroquè ſimul & ſemel agere incepit tam ſuper iure quàm ſuper poſſeſſione, & differtur actio ſuper ipſo iure, & pendet breue donec diſcuſſum fuerit ſuper poſſeſſione: vt de termino ſanctę Trinitatis anno regis Henrici decimo quarto in comitatu Surrey de priore de nouo loco, & hæc ſiue breuia impetrata fuerint ab vno vel duobus vel pluribus. Idem erit ſi mulier dotem petat per breue de dote aliquam partem, & alius petat totum in actione proprietatis, ſuſpenditur actio dotis donec de proprietate conſtiterit. Item ſi duo vnum implacitauerint de vna & eadem re, vna & eadem actione & eodē breui, ille præfertur qui prius incepit agere, & aliud breue ſimul cū actione in ſuſpenſo remanebit ſiue hoc ſit in eadem curia ſiue in diuerſis, exceptis curijs domini regis vbi nulla attenditur prioritas propter maioritatem & dignitatem ſuam, & vbi fallit regula, Qui prius incepit agere ille alijs præferatur vt ſupra de actionibus. Item cadit breue vbi quis clamat tenere de Rege & alius ab alio quàm de Rege. Item eodem modo ſi duo tenere clamauerint de rege p certum ſeruicium, quorum vnus p minus ſeruicium & alius per maius, breue illius cadit qui per minus ſeruicium, propter vtilitatem Regis. Item cadit breue ſi quis impetrauerit ſuper certa re & certa actione, & poſtmodum ſe retraxerit & in alio iudicio velit agere de eodem. Item quædam exceptio contra breue ſubſtantiam capit ex tempore. Sunt autem quædam breuia limitata infra certa tempora, ſicut ſunt actiones vltra quas non extenditur breue non magis quàm actio propter defectum probationis, ſecundum quod actio fuerit prodita ſup poſſeſſione vel ſuper proprietate, ſicut aſſiſa nouæ diſſeyſinę, mortis anteceſſoris, aſſiſa de vtrum, breue de ingreſſu, aut breue de recto vt ſupra. Itē cadit breue, vt ſi quis per narrationē in iudicio factam receſſerit de breui ſuo, excedendo virtutem & naturam breuis, vt ſi agatur in cauſa poſſeſſionis p breue de conſanguinitate, & petens in narratione ſua mentionē fecerit de ipſo iure, vel ſi vnum ore petat, & p breue diuerſum, niſi ita ſit cùm dicat diuerſum quòd dicat quod tantūdem valet. Et fere omnes exceptiones quæ competunt alicui licet vel contra aliquē cōnumerari poterunt inter exceptiones contra breue, quia cùm terminatur actio finitur breue, & vbi cadit actio cadit & breue, & vbi differtur actio vel ſuſpenditur vel mutatur, ita & breue. Cùm autem plures competāt exceptiones contra breue, non poſſunt (ſecundum quoſdam) proponi temporibus diuerſis, ſed in poteſtate iudicis erit arctandi tenentem quòd ſimul & ſemel vno die pponat omnes exceptiones cōpetentes contra breue, & ſic

præcludi poterit via proponendi vlterius exceptiones contra breue. Sed cùm tenẽs vnã ꝑ poſuerit quôd rem petitam totam non tenuerit ſed alius, illa terminata, vlterius non redibit ad conſimilem, vt infra dicetur plenius. Et notandum quòd cùm breue ceciderit per defectum & errorem ſi corrigatur, conſimile erit correctum & eadem erit actio quæ prius & idẽ breue ſed correctũ, licet aliud ꝑgamenũ & aliud incauſtũ, & ideo nec mutari debet narratio prius facta in iuditio nec atturnatus qui prius fuerit, cũm eadẽ ſit hinc inde actio & breue idem.

1 ¶ *Si competat exceptio ex perſona petentis vnde quædã dilatoria quædam perẽptoria multis rationibus. 2. Exceptio contra petentem ex perſona tenentis.* *Cap.18.*

CVm autẽ nihil ſit quod excipi poſſit contra breue, tunc videndum ſi ſit exceptio quæ competat tenenti ex perſona ipſius petentis quòd omnino petere nõ poſſit vel non niſi poſt tempus omnino, vt ſi petens ſeruus fuerit vel baſtardus vel ſeculo mortuus, ſicut ille qui habitũ religionis aſſumpſit. Item ꝓpter defectum ſcientię, vt ſi furioſus & non ſanæ mentis. Item propter defectum ſenſuum, vt ſi fuerit naturaliter ſurdus vel mutus. Item propter morbum incurabilem, vt ſi leproſus fuerit & a communione hominum ſeperatus. Item quód ei non competat actio cûm ſit amotibilis, ſicut monachus vel canonicus non perpetuus. Item propter feloniam propriam vel anteceſſorum. Item ſi non niſi poſt tempus, quia minor infra ætatem agere non poteſt in cauſa proprietatis, licet agere poſſit in cauſa poſſeſſionis, & hoc propter defectum ſcientiæ cùm non multum diſtet a furioſo, nec furioſus a bruto. Item propter dubium rei euentum, vt ſi quis fuerit in ſtatu dubio dignitatis vel corporis, & ſic in pendenti donec quid fiat vel non fiat: vt ſi quis appellatus ſit de vita & membris in cauſa criminali, in ciuili cauſa agere nõ poteſt antequam defendit ſe in criminali, non magis quàm tenens tenetur reſpondere in conſimili: dignitates, vt ſi Abbas vel prior vel alius a dignitate depoſitus, & ad tuitionem ſtatus ſui ad ſuperiorem appellauerit, quia ſi cum talibus ageretur vel ipſi agerent contra alios, ſic poſſent iudicia eſſe deluſoria cùm a tali caſu omnia poſſent reuocari. Item competit exceptio tenenti ex perſona petentis propter defectum nationis, vt ſi petens copulauerit ſe inimicis domini Regis, vt ſi fuerit ad fidem domini Regis Franciæ, ſaltem donec terræ & regna communia extiterint actio talibus denegatur. Item competit tenenti exceptio propter lepram animæ petentis, vt ſi fuerit excommunicatus nominatim, ſed non in genere, quia ſicut lepra eſſe poterit in corpore ita & in anima, & ſicut leproſo interdicitur communio gentium, ſic & excommunicato, & quod plus eſt, omnis actus legittimus. Item competit tenenti exceptio non tantũ ex perſona petentis ſed ratione cohæredum & participũ, ſine quibus agere nõ poſſit, quia tantundẽ iuris habẽt quantum ille qui petit vel aliunde: quia ille qui petit nihil iuris habet ſed ali⁹, vel cùm alius plus iuris habeat & ſic quòd petens ſine alijs agere non poteſt vel

omninò

omninò non. Itẽ cõpetit tenenti exceptio ratione petentis vel ratiõe ad iuncti, vt ſi vir agere velit de re vxoria ſine vxore, & quo caſu non magis audietur q̃ vxor ſine viro, ſed non cadit breue ſi vir ſine vxore, quia vocare poterit vxorẽ ad warrantũ ſed non econtrarió. Itẽ cõpetit exceptio tenenti contra petẽtẽ ratione ſuperioris quẽ res tangit in aliquo, ſicut ſunt priores ꝑpetui & quandoq; amotibiles ſine Abbate vel priore, clerici & canonici ſine epiſcopo & patrono. Item fratres alicuius domus ſine curatore domus, & aliquãdo nec ſanctimoniales ſiue ſorores ſicut ſorores de Bockland ſine priore hoſpitalis, & quo caſu vocandi ſũt curatores ad ſequẽdũ, ſine quibus fratres & ſorores ſequi non poterũt. Exceptione vero ſeruitutis ꝓpoſita cõtra petentẽ, ſatis ꝑpendi poterit quid fieri oporteat tã in cauſa poſſeſſionis q̃ ꝓprietatis ꝑ ea quæ ſuperius dicta ſũt in tractatu de aſſiſa nouæ diſſeyſinæ vbi reſpondetur contra aſſiſam. ¶2. Itẽ cõpetit exceptio tenenti contra petentẽ ex ꝑſona ipſius petentis peremptoria vt excludat eum ab actione im ꝑpetuũ, eo quòd nihil iuris habeat cùm ſit baſtardus, & aliquando opponitur in modũ exceptionis, ſecundum quod hic dicitur, & cùm ꝓponatur a tenente quandoquè cadit loco actionis quaſi ꝓponitur a petente contra tenentem, vt ita a poſſeſſione amoueatur. Et vnde videndum inprimis qualiter opponi debeat &c. & cui, & a quo, & in qua actione, & qualiter contra exceptionẽ reſpõdeatur alij cùm fuerit oppoſita. Itẽ qualiter ꝓbari debeat, & vbi opponi, & vbi terminari, & ad quẽ ſequi ꝑtineat, & quod ſit officiũ iudicis eccleſiaſtici & quod ſit officium ſecularis. Item quis legittim⁹ dici debeat & quis baſtardus quoad ſucceſſionẽ ſecundũ legem & conſuetudinẽ Angliæ. Itẽ quid iuris ſi vterq; baſtardus, tam petens q̃ tenens. Item quid iuris ſi cûm legittimatio ꝓbata fuerit moriatur ille qui ꝓbauerit antequâm ad curiã Regiam ꝑuenerit cum ꝓbatione.

1 ¶ De exceptione baſtardiæ in caſibus baſtardiæ ꝙ nulla baſtardia ſimplex ſed quælibet cauſã habet certã. 2. De mittendo ad curiã Chriſtianitatis vtrũ ante vel poſt matrimoniũ conſtitutio cõceſſa & approbata corã rege & conſilio ſuo clericis & laicis. 3. Quis poſſit apponere baſtardiã. 4. Contra quẽ cõpetat. 5. Inter quas perſonas. 6. Cûm obiecta fuerit cũ cauſa, oportet ꝙ ſequatur probatio. 7. Quòd mittatur inquiſitio baſtardiæ ad curiã Chriſtianitatis per breue. 8. Forma breuis. 9. Oportet ꝙ ille cui opponitur baſtardia probet ſe eſſe legittimum. 10. Breue ꝙ opponitur ei baſtardia qui eſt in ſeyſina. 11. Quôd pater nũquã deſponſauit matrẽ. 12. Breue ꝙ natus ante matrimoniũ. 13. Cûm loquela tranſmiſſa fuerit ad curiã Chriſtianitatis & remaneat placitũ in curia regis donec veniat inquiſitio. 14. De officio ordinarij. 15. Facta inquiſitione, breue per quod ſtatim reſummoneatur loquela. 16. Quôd ad diẽ reſũmonitionis poterit eſſe eſſoniatus ſi voluerit. 17. Quis ſit effectus legittimationis cùm probata fuerit. Cap.19.

QValiter opponi debeat baſtardia inprimis vidẽdum. Proponi quidẽ ſolet aliquãdo cum adiectione cauſæ quare baſtard⁹ ſit & quandoq; ſine cauſa, ſed quoniã vbi cauſa nõ adijcitur ſub tali reſponſione poterit eſſe obſcuritas & incertitudo, quia cùm ſciri nõ poterit ad quod forũ ꝑtinere debeat cognitio, nõ refert vtrũ quis õninò nõ reſpondeat vel obſcurè: vt ſi dicat tenens ſimpliciter ꝙ petẽs nihil iuris habet in re petita, quia baſtardus eſt, & paratus eſt ꝓbare baſtardiã, vbi

& quando debuerit, ſi ꝓhibitio ex tali ꝓbatione & reſponſione ſtatim mittatur ad curiam chriſtianitatis, ita poterit quidem ꝓbatio quęlibet indifferenter fieri in curia chriſtianitatis quæ in q̇buſdã cõtraria eſt legi & cõſuetudini Angliæ, quod eſſe non debet cùm nihil aliud ſit ſub tali obſcuritate tranſmittere inquiſitionẽ de baſtardia faciendam ad curiam chriſtianitatis, q̃ venire contra legem & conſuetudinẽ Angliæ. Ad talem igitur errorem tollendũ, neceſſe eſt cauſam addiſcere, vt ſi dicat tenens, frater nihil iuris habes in terra petita quia baſtardus es, quia pater tuus nũquã deſponſauit matrem tuam, talis cognitio baſtardiæ rectè ꝑtinet ad iudicẽ eccleſiaſticum ex quo prȩciſè dedictum eſt matrimoniũ, quia nõ ꝑtinet ad iudicem ſecularẽ diſcuſſio vtrum ſit ibi matrimoniũ vel non, cùm ipſe cui obijcitur dicat contrariũ. Idem erit ſi dicat, frater nihil iuris habes in terra illa licet matrimoniũ interuenerit, quia inter patrẽ tuũ & matrẽ tuã contractũ fuit matrimoniũ illegittimũ ex quo prius contraxit cum quadã quȩ vixit tẽpore quando contraxit cum matre tua. Eſt igitur ad curiam chriſtianitatis inquiſitio in hoc tranſmittenda quia ad iudicẽ ſecularẽ nõ ꝑtinet diſcuſſio quis eorum & quæ illarum ſit legittima vxor & quæ nõ. Itẽ opponi poterit baſtardia cũ adiectione cauſæ vt ſupra, ſed non erit ad curiam chriſtianitatis inquiſitio demandanda, quia nihil pertinet ad iudicem eccleſiaſticum cognoſcere de prioritate vel poſterioritate natiuitatis eius cui opponitur baſtardia cùm ſponſalia vel matrimonium hinc inde conceſſa ſint, non magis quàm ſi quis ita diceret, frater nihil iuris habes in terra illa, & ſi ius haberes petere non potes quia petis de tempore Regis Henrici ſenis vel vlterius quod omnem excludit actionem, vel ſi dicat tenens ſic: frater, nihil iuris habes in terra petita quia baſtardus quia natus fuiſti per tantum temp⁹ ante ſponſalia vel matrimonium contractum inter patrem tuum & matrem tuam. Et quia hinc inde conceditur matrimonium, bene poterit Rex in curia ſua inquirere ſine alicuius præiuditio vtrum talis cui obijciatur natus ſit ante matrimonium vel poſt, ſicut inquirere poterit in alijs caſibus vtrum natus in tempore Regis Henrici vel Regis I. & maxime in defectum epiſcoporum, quia contrarij ſunt legibus & conſuetudinibus Angliæ, nec etiam magis iniurioſum eſt quàm ſi Rex in placito dotis in curia ſua fieri faciat inquiſitionem vtrum mulier dotem petens dotata ſit ad oſtium eccleſię vel alibi, vel vtrum ſponſalia vel matrimonium publicum ſit vel clandeſtinum. Et cùm in curia domini Regis anno Regni ſui viceſimo in craſtino ſancti Vincentij apud Merton coram venerabili parte tunc Cantuar̃ Archiepiſcopo & coram ſuffraganeis ſuis omnibus & coram maiore parte comitũ & Baroñ Angliæ tunc & ibidem exiſtentium pro coronatione Regis & Reginæ, ꝓ quo omnes vocati fuerũt generaliter tractatum eſſet de communi vtilitate totius regni ſuper pluribus articulis Regem & Reginam tangentibus, inter alia tractatum eſſet de huiuſmodi obiectione baſtardiæ, vtrũ vz quis natus ante ſponſalia & matrimoniũ haberi poſſit ꝓ legittimo ſicut ille qui poſt matrimoniũ natus fuit. Ad quod omnes epiſcopi reſponderũt ꝙ omnes illi qui nati fuerunt ante ſponſalia vel matrimoniũ, ita erũt legittimi ſicut illi qui nati erũt poſt matrimoniũ quoad

dominũ

dñm deũ & quoad eccleſiam,nec voluerunt nec potuerunt ſine prȩiudicio eccleſiaſticæ dignitatis reſpondere ad breue ſuper huiuſmodi inquiſitione facienda de baſtardia ſic obiecta,reſcribere dño regi vz vtrum ante vel poſt,quia hoc eſſet in prȩiudiciũ ſanctæ eccleſiæ,vt dicebāt,ſed rogabant regē & magnates ꝙ ad hoc conſenſum prȩberent ꝙ nati ante matrimoniũ quoad omnia legittimi eſſe poſſent,ſicut illi qui poſt, & ōnes comites & baroñ, quotquot fuerunt, reſponderunt vna voce quòd noluerunt leges Angliæ mutare quæ vſquè ad tempus illud vſitatæ fuerunt & apꝓbatæ. ¶ 2. Poſtea vero die Iouis proximè poſt feſtum ſancti Dioniſij anno eodem coram ipſo domino Rege & ſubſcriptis, conuocato conſilio ꝓuiſum fuit & conceſſum ab ipſo domino rege coram venerabili patre E. Cantuarienſis Archiepiſcopo R.Cyceſtr̃ epiſcopo domino regis Cācellario,R Dunolm̃ epiſcopo, H.Elienſ.epiſcopo,epiſcopo Norwic.epiſcopo Londoñ,epiſcopo Bathoñ,epiſcopo Exoñ, epiſcopo Karleol, epiſcopo Hereford & epiſcopo Roffeñ. Itē corā baronibꝰ ſubſcriptis.Richardo com̃ Corūbiæ & Petro G.com̃ Marr.I.com̃ Linc.W., com̃ warhā,I com̃ Ceſtr̃,w.com̃ Ferr̃ T.com̃ warr̃,H.com̃ Kāc.H.de Ver com̃ Oxoñ,H.com̃ Hereford,Simon de monte forte com̃ Leyc.Itē coram baronibꝰ ſubſcriptis, Radulpho de Tony,Phillippo de Albinaco. R. filio Michaelis,H.filio Machute,I. Mareſcall̃,G.de Lucy,R. deArgenton,H. diſpenſatore, w. de Say.w.Bardolph. w. de Cantelupo ſeniore & w.iuniore,R.Sylkard,w.de Bromich.A.de ſ.Amando,B. Curiall. E. de Syngoy K. de Muſſengoy.B.de Pancy,G. de Lucy,R.filio Hug. & alijs quā pluribus tunc ibidem prȩſentibus,quód de cætero cùm baſtardia obiecta fuerit alicui de tali cauſa in curia domini reg. quòd baſtardꝰ ſit,& ideo baſtardus quia natus ante ſponſalia vel matrimoniũ cōtractum inter patrem ſuum & matrem ſuam, mittatur loquela ad ordinariũ loci & fiat inquiſitio ꝑ hæc verba,vtrum videlicet talis natus fuerit ante ſponſalia ſiue matrimonium vel poſt, & reſcribat ordinarius ꝑ eadem verba domino regi ſine aliqua cauellatione.Et in inquiſitione illa facienda ceſſet omnis appellatio ſicut in omni alia inquiſitione de baſtardia de qua inquiſitio demandanda fuerit alicui ordinario facienda, & maxime ꝙ nulla fiat appellatio extra regnũ ſi de neceſſitate contingat appellari,& tunc prȩceptum fuit ꝙ ita teneretur & obſeruetur in futuro tā de illis q̃ de quibus iudicium extunc faciendum eſſet in curia domini regis, tam de placitis inceptis q̃ incipiendis,cùm huiuſmodi baſtardia obijciatur ex tali cauſa. Et quòd aſſiſa mortis ātecеſſoris ꝓceſſit in curia domini regis ſuꝑ huiuſmodi baſtardia infra ætatē petentiũ,& vbi iurata dixit quòd non fuerunt hæredes ꝓpinquiores,quia nati fuerunt in adulterio ante matrimoniũ: ꝓbatur in itinere M.de Pateſhull in com̃ Cant̃,anno regis H.filij I.vndecimo Aſſiſa mortis anteceſſoris,ſi Henricus Pamſore deceñ Norlington. Rationibus igitur ſupradictis & ex tali cōmuni cōſenſu,in electione dñi regis eſſe poterit vtrũ velit īq̃ſitionē illā faciēdā demādare ordinarijs vel illā facere in curia ſua,q̃a ſi illā in curia ſua fecer̃,cũ exceptio ei data fuerit & aꝑta & ex certa cauſa,non debet reſpōſio eſſe obſcura,ſed ſicut opponitur exceptio ꝙ ſecũdũ legē & conſuetudinē Angliæ baſtardꝰ eſt,eo

quòd natus

quòd natus ante ſponſalia vel matrimonium, & ſic ex tali cauſa replicare debet petens & dicere quòd legittimus eſt ex cauſa contraria, quia natus eſt poſt ſponſalia vel matrimonium,& ſic contradicere intentioni tenentis, quia non contradicit ſed dicit ſimpliciter quòd legittimus ſit & paratus probare ſe legittimum vbi debuerit,quia ad cauſam non reſpondet. Debet igitur dicere cauſam quòd legittimus, quia natus poſt ſponſalia vel matrimonium. Si autem ex tali obſcura reſponſione mittatur ad curiam chriſtianitatis, & reſcribatur obſcurè quòd legittimus, vel ſi cauſa obiecta fuerit & non reſcribatur per eadem verba ſed quòd legittimus ſit, in defectum curiæ chriſtianitatis fiat inquiſitio in curia domini Regis vtrum ante matrimonium vel poſt, quia videtur per hoc quòd ibi poſſit eſſe fallatia, & verum reſcribatur & falſum ſed diuerſis reſpectibus, quia poterit eſſe legittimus ſecundum ſtatuta eccleſiæ quantum ad ordines & quantum ad dignitates,& quantum ad leges & cõſuetudines Anglicanas baſtardus quantum ad ſucceſſiones, quia ibi licet legittimus ad prædicta ſiue ãte ſiue poſt. Et cùm taliter obiecta fuerit baſtardia ex cauſa tali, ſi petens obſcurè reſpondeat, denegetur ei actio ac ſi nihil reſpondiſſet, & tenens ſe teneat in pace. Si autem tenenti obiecta fuerit & ſic obſcurè reſponderit, quaſi indefenſus rem poſſeſſam amittat, quia non omninò reſpondere vel obſcurè ad paria iudicantur. Ad papam & ad ſacerdotium quidem pertinent ea quæ ſpiritualia ſunt, ad Regem vero & ad regnum ea quæ ſunt temporalia, iuxta illud, cælum cæli domino, terram autem dedit filijs hominum. Et vnde ad papam nihil pertinet vt de temporalibus diſponat vel ordinet, non magis quàm Reges vel principes de ſpiritualibus, ne quis eorum falcem immittat in meſſem alienam. Et ſicut papa ordinare poteſt in ſpiritualibus quoad ordines & dignitates, ita poteſt Rex in temporalibus de hæreditatibus dandis vel hæredibus conſtituendis ſecundum conſuetudinem regni ſui. Habet enim quodlibet regnum ſuas conſuetudines & diuerſas, poterit enim vna eſſe conſuetudo in regno Angliæ & alia in regno Franciæ quantum ad ſucceſſiones. Et notandum quòd ſi quis apponendo baſtardiam mentionem non faciat de hac dictione (baſtardus) amittet per iuditium: vt ſi dicat, frater nihil iuris habes in terra illa quia natus fuiſti ante matrimonium, nulla facta mentione de baſtardia: vt in itinere w. de Ralegh in comitatu Warr̃, aſſiſa mortis anteceſſoris ſi Wilhelmus de Munworth pater Thomæ. Opponi etiam poterit baſtardia multis de cauſis inſtituta actione, aliquando in iudicio aliquando ad querelam eius qui dicit ſe eſſe verum hæredem,& de quibus non oportet tranſmittere loquelam ad curiam chriſtianitatis vel inquiſitionem, vt ſi partus naſcatur poſt mortem patris (qui dicitur poſtumus) per tantum tempus quòd non ſit veriſimile quòd poſſit eſſe defuncti filius, & hoc probato, talis dici poterit baſtardus. Item dici poterit baſtardus & illegittimus & partus alienus falſò ſuppoſitus & nutritus ad exhæredationem veri hæredis, vbi mulier fecerit ſe prægnantem cùm non ſit. Item ſi inquiratur per quantum tempus natus fuerit poſt humationẽ patris cuius fili⁹ eſſe debuit, ita quod non poſſit eſſe veriſimile quòd ſit filius talis. Idem dici poterit

baſtardus

baſtardus partus ſuppoſitus mortuo vero hærede ſub cuſtodia, vt ſupra de qualitate & differentia hæredis de partu ſuppoſito. Item dici poterit baſtardus ab alio quàm a patre progenitus, vbi non ſit veri ſimile aliqua ratione quòd poſſit eſſe hæres mariti, vt ſi pater abfuerit per longum tẽpus in terra ſancta, quod veritas vincere poſſit præſumptionem. Sed aliud erit, ſi vir in patria vel extra patriam prope quod acceſſum habere poſſit ad vxorem occulte, & maximè ſi maritus eum deaduocauerit omnino, niſi præſumptio faciat contra ipſum quod partus poſſit eſſe hæres, vt ſupra, & ibi de hac materia, vbi perpendi poterit quis ſit legittimus & quis baſtardus. Et ſciendum quòd liberorum quidam poſſunt eſſe legittimi & quidam baſtardi, & aliquando omnes legittimi & aliquando omnes baſtardi, vel vnus ex pluribus legittimus, & alij omnes baſtardi & econtrariò, vt ſupra perpendi poterit de qualitate hæredum. Item notandum quòd cùm quis partum ſuppoſitum ſemel aduocauerit, non poterit illum vlterius readuocare ſi hoc probari poterit, & erit talis filius & hæres de quocunquè anteceſſore tenuerit. Et cùm capitales domini vel quidam illorum hæreditatem tali reſtituerint & quidam reſtituere contradixerint, oppoſita baſtardia non valet contradictio, nec erit in hoc caſu inquiſitio demãdãda ad forum eccleſiaſticum vel mittenda ad curiã Chriſtianitatis: Vt de itinere R. de Leinton de quodam Adamo de Aſton qui in tali caſu voluit tranſmittere loquelam ad curiam Chriſtianitatis, quod quidem reuocatum fuit & correctum per M. de Pateſhull.

¶ 3. Item videndum quis baſtardiam opponere poteſt, & ſciendum quòd ab eo ad quem pertinet, ſicut a vero hærede contra eum qui ſe facit hæredem cùm non ſit, ſiue petens ſit qui opponit ſiue tenens. Itẽ ille qui loco hæredis eſt, ſicut dominus capitalis cùm in ſeyſina fuerit hæreditatis ſicut de eſchaeta ſua propter defectum hæredum tenentis ſui, cùm non ſit alius niſi ille qui petit, & ſit baſtardus. Si autem plures ſunt qui ſe faciant hæredes, tunc non pertinebit ad dominum capitalem baſtardiam obijcere, quia quamuis competat contra hæredem, tamen non pertinet ad dominum capitalem vt illam opponat. Et quòd ad capitalem dominum non pertineat, probari poterit de termino Paſchæ anno Regis Henrici duodecimo in comitatu Berk. de Roberto Hachard, vbi terra eſſe debuit eſchaeta ſua: vt de itinere Martini de Pateſhull in comitatu Eborum ãno regis Henrici decimo, Aſſiſa mortis anteceſſoris ſi Radulphus de Bully, ſed cùm capitalis dominus baſtardũ ſemel cognouerit ad hæredem, vel ſi reddiderit ei aliquam partem hæreditatis vt legittimo, ſi poſtmodum ei velit baſtardiam obijcere, non audietur vt illam opponat: vt de termino ſancti Hillarij anno Regis Henrici decimoquarto ĩ com̃ Midd' de Abbate ſ. Albani & Willo filio Radulphi. Sed cõpetit vero hæredi contra fratrẽ & aliũ qui ſe facit hęredem cùm ſit baſtardus, ſiue vnus eorũ ſit hæres ſiue plures legittimi, vel vnus vel plures baſtardi qui ſe faciũt hæredes, ſiue tenẽtes ſint ſiue petẽtes. Et ſi vterq; baſtard' fuerit tã petẽs q̃ tenẽs, & petẽs baſtardiã obiecerit tenenti, ſi tenẽs replicãdo dixerit petẽtẽ eſſe baſtardũ, oportet petẽtẽ ſe docere legittimũ alioquin nihil capiat, cũ melior ſit in hoc caſu cõditio poſſidẽtis, & tunc

tunc capitalis dominus petat & pertinet ad ipſum exceptio. ¶ 4. Item contra quem competat,& ſciendū quòd contra quemlibet tā maſculum q̃ fœminam,tā contra minorē q̃ maiorē, dū tamen ſi infra ætatem ſit minor cui opponitur,non ꝓcedat inquiſitio de baſtardia ante ætatē, dū tamen minor tenens fuerit,quia non magis tenetur reſpondere ad exceptionē de baſtardia ante ætatem, q̃ ad aſſiſam, cùm exceptio baſtardiæ tā in cauſa poſſeſſionis q̃ ꝓprietatis terminet negotiū,vt de itinere M.de P in com̄ Kanc ad feſtū ſ. M. āno regis Henrici vndecimo incipiente duodecimo,aſſiſa mortis anteceſſoris ſi wilhelmns de Herſt, vbi aſſiſa venit ſuper cuſtodem, qui dixit ꝙ nihil habuit niſi nomine cuſtodiæ cum quodam qui fuit infra ætatē,& de quo reſponſum fuit quòd baſtard⁹ erat. Si autem a maiore contra minorē petentē,procedat aſſiſa, vt in eodem itinere ,aſſiſa mortis anteceſſoris ſi Henricus Paufurere,quibus a petentib⁹ obiecta fuit baſtardia ,& de quibus dixerunt iuratores quòd baſtardi fuerunt, quia nati ante matrimonium,& proceſſit aſſiſa mortis anteceſſoris in curia regis . ¶5.Itē non cōpetit exceptio baſtardiæ nec locum habet inter coniunctas perſonas, ſed inter extraneas,in cauſa poſſeſſionis, nec in placito de cōſanguinitate,nō magis q̃ in aſſiſa mortis āteceſſoris,quia vbi eadē ratio ibi erit & idem ius,inter tales perſonas agitur de ipſo iure, & non de aliqua poſſeſſione , ſi fuerit hæreditas deſcendens a communi ſtipite,quia ſi īter eos teneretur huiuſmodi exceptio,ſic terminari poſſet ꝓprietas ipſa in placito poſſeſſionis: licet obijci poſſet quòd baſtardus ſit tanquā extraneus quantū ad verū hæredem.Sed tamen inter eos non ꝓcedat iſta exceptio, non magis q̃ aſſiſa, quia adhuc in pendenti eſt vtrum ille cui obijcitur baſtardia ſe probare poſſet legittimū vel non. ¶6. Cùm autem ſic obiecta fuerit baſtardia adiecta cauſa, non valet exceptio niſi probetur quod tenens dicat petentem eſſe baſtardum,& idem petens replicando dicat ſe eſſe legittimum vel econtrariò.Videndum ad quem illorum ꝑtineat probatio baſtardię vel legittimationis,& videtur quòd ad ipſum ꝑtinebit in omni caſu qui eſt extra ſeyſinā , cùm ille qui eſt in ſeyſina non habeat neceſſe ꝓbare nec exceptionem ſi ipſe exceperit de baſtardia, neq; replicationem de legittimitate ſi baſtardia obiecta fuerit cōtra ipſum, ꝓpter cōmodum poſſeſſionis:quia cùm tenens obiecerit exceptionem baſtardiæ contra petentem, petens arctatur ad probationem legittimitatis, tenens ad probationem baſtardiæ ꝓcedat & excipiendo, oportebit petentem docere legittimum eſſe replicando, alioquin cadit a cauſa, & tenenti remanebit poſſeſſio.Si autem econtrariò a petenti tenēti opponatur baſtardia, & ꝙ nihil iuris habeat in terra quam tenet, quia baſtardus: reſponderi poterit a tenente quòd ipſe eſt in ſeyſina,ſicut hæres legittimus , vnde oportebit petentem replicare quòd baſtardus,& ſic replicando probare baſtardiam , & ſic oportet petentem ſequi,quia tenens nunquam ſequeretur, & ſic in vtroquè caſu incumbit probatio replicationis ipſi petenti, vel quòd probet ſe legittimum ſicut in primo caſu, vel quòd tenentem probet baſtardum ſicut in ſecundo caſu.¶7.Cùm igitur in ſuo caſu aliquando trāſmittēda ſit loquela ad curiā chriſtianitatꝭ ī caſu licito,modo cōſueto & debito,q̄a cognitio baſtardię & īqſitio fieri

debeat

debeat in curia Chriſtianitatis: tunc fiat breue ordinario loci ſub hac forma. Ex parte Regis, infra Regnum ſi ordinarius fuerit ſub poteſtate Regis. Si autem extra regnum fuerit ordinarius qui cognoſcere debuit & non ſub poteſtate Regis, & non teneatur obedire niſi velit, nec inquirere poſſit niſi fuerit ei demandatum, cadere poterit actio petentis propter defectum probationis. Et notandum ꝙ antequã loquela & inquiſitio baſtardiæ tranſmittatur ad curiam Chriſtianitatis, oportebit quòd viſus fiat de terra quæ petitur, quia cùm per inquiſitionem ſic factam tota cauſa decidatur, & nihil ſuperſit poſt inquiſitionem niſi iuditium reddendum in curia domini Regis, præpoſterè ageretur ſi tunc primò viſus peteretur. Et ideo neceſſe eſt quòd prius fiat viſus, vt Iuſtic. de re certa certum dare poſſit iuditiũ. Et cùm remiſſa fuerint inquiſitio ad ordinarium domino Regi, non erit vlterius aliqua exceptio opponenda, pro qua minus procedat iudicium. ¶8. Rex. venerabili in Chriſto Patri A. eadem gratia Londoñ epiſcopo ſalutem. Sciatis ꝙ cùm A. in curia noſtra coram nobis, vel coram Iuſtic. noſtris peteret verſus B. tantam terram cum pertinentijs in tali villa, idem B. venit in eadem curia coram &c. & obiecit eidem A. quòd nullum ius habuit in terra illa, eo quòd baſtardus eſt, quia natus antequam talis pater ipſius A. deſponſauit matrem ipſius A. Et ideo vobis mandamus, ꝙ cõuocatis coram vobis conuocandis, rei veritatem inde diligenter inquiratis, videlicet vtrum prædictus A. natus fuit antequam prædictus talis deſponſauit talem matrem ipſius A. vel poſt. Et inquiſitionem quam inde feceris ſcire facias nobis vel Iuſtitiarijs noſtris talibus per literas veſtras patentes Teſte &c. Et cùm in voluntate Regis ſit trãſmittendi huiuſmodi inquiſitionem ad curiam Chriſtianitatis vel non, nõ dicatur in breui, & quoniam huiuſmodi inquiſitio pertinet ad forum eccleſiaſticum, ſicut in alijs cauſis ſequentibus vbi pertinet ad forum eccleſiaſticum, & non ad forum ſeculare, & in hoc caſu cùm a tenente proponatur exceptio baſtardiæ verſus petentem, oportebit quòd petens ſequatur & probet ſe legittimum replicando contra exceptionem baſtardiæ. ¶9. Henricus dei gratia &c. venerabili &c. vel tali officiali ſalutem. Sciatis quòd cùm A. de N. in curia noſtra coram &c. peteret verſus B. & C. vxorem eius, tantam terram cum pertinentijs in tali villa, per aſſiſam mortis anteceſſoris inde ibi inter eos ſummonitam & captam, & prædicta C. diceret ſe eſſe propinquiorem hæredem D. de cuius morte A. tulit aſſiſam illam, idem A. obiecit eidem C. quòd nullum ius habere potuit in terra illa eo quòd baſtarda eſt, quia nata fuit antequàm pater ſuus deſponſauit matrem ſuam, & ideo vobis mandamus &c. vt ſupra, & in hoc caſu quia petens opponit exceptionem baſtardiæ verſus C. quæ tenet replicando contra eam quæ dicit ſe eſſe legittimam & hæredem & in ſeyſina eſſe excipiendo, oportebit petentem probare baſtardiam replicando illam eſſe baſtardam. Et quod dictum eſt ſupra de baſtardia eius qui natus eſt ante ſponſalia, idem dici poterit de eo qui natus eſt poſt mortem anteceſſoris ſui per tantum tempus, quòd non poſſit eſſe veriſimile quòd poſſit eſſe filius & hæres. Item aliud breue conſimile de eodem cõtra tenentem maſculum vel fœ-

minam qui natus eſt de illegittimo matrimonio,ſicut de adultera,ſcilicet vbi quis duas habuerit vxores,vnam videlicet de iure & aliam de facto,& ille partus qui de legitimo fuerit in ſeyſina,& huiuſmodi cognitio ad forum pertinet eccleſiaſticum & non ad forum ſeculare. ¶10. Rex tali epiſcopo ſalutem. Sciatis quòd cùm A.peteret verſus B. tantam terram cum pertinentijs in tali villa vt ius ſuum,& idem B. veniret in eadem curia,& diceret quòd fuit in ſeyſina de eadem terra ſicut de illa quæ ei hæreditariè deſcendit de quodam C.patre ſuo cuius hæres ipſe eſt vt dicit, Idem A. obiecit eidem B. in eadem curia noſtra quòd nihil iuris potuit habere in terra illa petita quia baſtardus eſt, & natus de adultera, aſſerens ſe eſſe filium legittimum ipſius C. & hæredem,& quoniam huiuſmodi cognitio ad forum pertinet eccleſiaſticum, vobis mandamus quòd conuocatis conuocandis &c.(vt ſupra) Eſt etiam alia exceptio baſtardiæ, quæ ad curiam Chriſtianitatis tranſmittenda eſt, & non terminanda in curia regia,ſiue proponatur a petente tenẽti,vel a tenente petenti adiecta tali cauſa quòd pater talis nunquam deſponſauit matrem talis petentis, vel tenentis, & tunc fiat tale breue. ¶11. Rex tali epiſcopo ſalutẽm. Sciatis quòd cùm A. in curia noſtra coram &c.peteret verſus B. tantam terram cum pertinentijs in tali villa vt ius ſuum,idem B.venit in eadẽ curia & dixit quòd prædictus A.nihil iuris clamare poterit in terra illa, quia baſtardus eſt eo quòd C. pater ſuus, cuius hæredem ſe facit, nunquam deſponſauit matrem ſuam. Et quoniam huiuſmodi cognitio, de tali baſtardia obiecta ad forum pertinet eccleſiaſticum, vobis mandamus quòd conuocatis conuocandis coram vobis &c. vt ſupra. Item ſi quis crediderit alium eſſe baſtardum, quia natus fuit tempore interdicti, adhibita ſolennitate quæ tunc potuit adhiberi, ſiue ſolennitas fuerit adhibita in facie eccleſiæ, ſiue non, talis cognitio tranſmittenda eſt ad forum eccleſiaſticum per tale breue. ¶12. Rex tali epiſcopo ſalutem.Sciatis ꝙ cùm A. in curia noſtra &c.peteret verſus B.tantum terræ cum pertinentijs in tali villa vt ius ſuũ,Idem B.venit in eadem curia & obiecit eidẽ A.quòd nihil iuris inde clamare potuit, quia baſtardus eſt, eo quòd natus fuit per tantum tempus ante matrimoniũ cõtractum ſolenniter in facie eccleſiæ inter talem patrem ipſius A.& talem matrẽ ipſius A.reſponſum fuit a prædicto A. quòd legittimus eſt & natus poſt matrimonium contractũ inter patrem & matrem ſuam tempore interdicti, adhibita omni ſolennitate quæ tunc potuit adhiberi. Et quoniã huiuſmodi cauſę cognitio vt ſupra. ¶13. Cùm autem loquela & huiuſmodi inquiſitio tranſmiſſa fuerit ad curiam Chriſtianitatis, remanebit placitum in curia domini Regis ſine die, quouſq; venerit inquiſitio ad curiam, poſtquàm diſcuſſum fuerit de baſtardia in curia Chriſtianitatis. ¶14.Officiũ vero ordinarij erit,ꝙ cõuocatis ꝑtib⁹,in earũ ꝑſentia ſi intereſſe voluerint,fiat diligens & ſummaria inquiſitio ſecundũ formã breuis,& ſi ſpõſalia vel matrimoniũ ſint cõtracta, vel omninò nullũ,vel ſi matrimoniũ,tamẽ illegittimũ: vidẽdũ igĩt erit de matrimonio de quo ſupradictũ eſt ĩ tractatu,quis hęres ſit legittim⁹,& vbi dicĩt ꝙ hæres eſt legittimus, quẽ iuſtæ nuptię demõſtrant, ſiue clãdeſtinũ fuerit matrimonium ſiue publicum, ſiue per verba de præſenti ſiue per ver-

Court xpian

ſine die

verba de futuro, ſiue ſub conditione contractum, dum tamen diſſolui nõ poſſit, nec in vita contrahentium fuerit diſſolutum, cùm ſpõſalia ſiue matrimonium ſit coniunctio maris & fœminæ indiuiduam vitæ retinens cõſuetudinem. Et per hoc de facili perpendi poterit quis legittimus fuerit & quis baſtardus. Cùm autẽ iudex eccleſiaſticus inquiſitionẽ fecerit, nõ erit ab eo appellandum ab aliquo, nec a petente nec a tenente: a petente nõ, quia talem iuriſdictionem & talem iudicem elegit, a tenente nó, quia ſic poſſet cauſam in infinitum protrahere de Iudice in Iudicem vſque ad Papã, & ſic poſſet Papa de layco feodo indirecte cognoſcere. Itẽ notandũ quod tantũ operatur tenentis abſentia ꝙ pſentia, ſed a delegato & ab officiali ſi dicãtur erraſſe vel colluſionem feciſſe, poteſt appellari ad epiſcopũ, vel aliũ ordinarium, quia ordinarius errorem taliũ & ſententiã poterit reuocare vel corrigere, licet nõ poſſit proprium, niſi cũ difficultate. Facta igitur inquiſitione ſecundũ quòd pdictũ eſt cùm pars ſequens venerit ad curiã cum inquiſitione, ſtatim ſummoneatur loquela quæ remanſit ſine die & ſummoneatur tenens per hoc breue. ¶15. Rex vic. ſalutem. Summoneas per bonos ſummonitores B. tenentem quòd ſit coram Iuſtic. nr̃is apud talẽ locũ auditurus recordum & iuditiũ ſuũ de loquela quæ fuit in eadem curia nr̃a corã &c. inter A. petentẽ & eundẽ B. tenentem, de tanta terra cũ ptinentijs in tali villa, quã idem A. in eadem curia noſtra clamat vt ius ſuũ verſus eundem B. & vnde idem B. dixit ꝙ idem A. nullum ius habuit in terra illa eo quòd baſtardus fuit, quia pater ſuus nunquàm deſponſauit matrem ſuam, vel alia tali de cauſa: & vnde inquiſitio baſtardię tranſmiſſa fuit ad curiam Chriſtianitatis, & habeas ibi ſummonitores & hoc breue Teſte &c. ¶16. Ad primum vero diem ſummonitionis bene poterunt ſe eſſoniare tam petens quàm tenens ſi voluerint, ſimul vel viciſſim, quouſque habuerint eſſonium. Si autem ad primum diem vel poſt eſſonium tenens defaltam fecerit poſt reſummonitionem, cùm ſummonitione præuentus ſit, ſtatim teſtata ſummonitione capiatur terra in manum domini Regis per defaltam per paruum cape, & tenens ille ſummoneatur quòd ſit ad alium diem auditurus inde iuditium ſuum. Et ad quem diem ſiue venerit ſiue non, amittet ſeyſinam ſuam per defaltam, ſiue inquiſitio fecerit pro eo ſiue contra ipſum, niſi docere poſſit rationem ſufficientem quare non venerit. Si autem ſummonitione præuentus non fuerit, ſed malitioſè ante reſummonitionem pendente inquiſitione cõtumaciter ſe trãſtulerit ad partes trãſmarinas & extra regnũ abſẽtauerit, ita ꝙ ſequi noluerit nec intereſſe inquiſitioni cùm epiſcopus vel ordinarius Iuſtitiarijs hoc mandauerit, nihilominùs faciant Iuſtic. eũ ſũmoneri, ac ſi in regno eſſet, ꝙ ſit auditurus recordũ & iuditium ſuũ, vt ſupra. Et ita procedant quouſq; talis amiſerit per defaltam: vt de Itinere M. de P. in cõm Norff. de Henry de la Stoke. ¶17. Effectus vero legittimationis probatæ hic eſt, quòd cùm ſemel probata fuerit & iuditium pro tali reddatur in curia Regis, ſemꝑ quoad omnes legittimus erit, niſi in ꝓbatione interuenerit fraus, non erit itaq; ad plures curias Chriſtianitatis tranſmittẽdus, obiecta ab aliquo tali exceptiõe, quia ſi ad diuerſos mitteretur epiſcopos, poſſẽt curiæ regiæ cõtraria vel diuerſa reſcribere. Sed fraudulent

nota
dest 417

dest 417 &
Appeale

nisi in probatione interuenerit fra[illegible]
certificatio epi[illegible]
[illegible]
[illegible] in probatione
collusio et fra[illegible]

lenter poſſet fieri inquiſitio hoc modo, vt ſi quis plures terras vel amplas hæreditates peteret a diuerſis, procurare poterit petēs per fraudem ꝙ ab aliquo ipſorū ei opponeretur baſtardia,& ita paciſci cū eo ne quid diceret in teſtes & cōtra teſtificata,& ſic fraudulenter probare poſſit legitimationē,& ſic optinere verſus omnes,quod quidem eſſet iniquum.Item eſto ꝙ quis cum legittimationem ſuā probauerit coram quibuſcunq; iudicibus, antequam ad curiam venerit cum inquiſitione moriatur,ſi talis hæredes habuerit de carne ſua procreatos, tales habendi ſunt ſunt pro legittimis, & alijs præferendi in ſucceſſione,& ex tali inquiſitione erit iuditium reddendum pro hærede,quod pro anteceſſore redderetur ſi viueret, quia legittimitas anteceſſoris probata, extenditur ad hæredes quoad omnia,videlicet ſucceſſiones,ordines,& dignitates.¶Et notandum quòd poſt mortem non valet talis exceptio propoſita contra eum qui mortuus eſt,cùm ad exceptionem talem reſpondere non poſſet, inquiri tamen poterit per patriam vtrum talis fuerit necne, ſecundum quod inquiri poterit vtrum quis libere tenuerit, vel in villenagio, licet de ſtatu talis inquiri non poteſt poſt mortem,vt de termino ſ.M.anno Regis H.vj.incipiente vij.

1 ¶ *Exceptio competens ex perſona petentis ſi fuerit non ſanæ mentis .i. furioſus & ſunt plures peremptoriæ. 2. Exceptio ex perſona petentis ſi fuerit ſurdus & mutus naturaliter. 3. Exceptio propter morbū incurabilem ſicut de leproſo. 4. Exceptio ex cognitione vbi quis ſe cognouit ad villanū. 5. Exceptio ſi de crimine conuictus fuerit de felonia vel aliquis anteceſſorum. 6. Exceptio per mortē ciuilē ſi quis contulerit ſe religioni & habitum religionis ſuſceperit. Cap.20.*

Competit etiā exceptio perēptoria tenenti ex ꝑſona petentis,ſi petēs furioſus fuerit vel non ſanæ mētis ꝙ diſcernere neſciat, vel omninò nullā habeat diſcretionē.Tales eñ non multū diſtāt a brutis quæ ratione carent,nec valere debet quod cū talibus agitur durāte furore, poſſunt enim quidā dilucidis gaudere interuallis,& quidam habent furorem ꝑpetuū. Quod autē actū fuerit cū talibus tēpore quo dilucidis gaudent interuallis, ratū erit ac ſi cū alijs ageretur,ſiue furorem ſimulauerint ſiue non.Acquirere quidem non poterunt in ipſo furore,vel cùm non fuerint ſanæ mentis aliqui,quia conſentire nō poſſunt, nec acquiſita alienare vel dare, quia alienationi non magis conſentire poſſunt quàm acquiſitioni, ſed ſeyſinam retinent, quia animum mutare non poſſunt, quem acquirendo dum eſſent ſanæ mentis habuerint, & furor ſuperueniens nihil adimit non magis quàm morbus incurabilis ſicut lepra, ſecundum quod dicitur quòd multa impediunt contrahendo quæ non dirimunt contractum,& ita ſunt multa quæ impediunt ꝓmouendo,quæ non deijciunt iam promotum. Et talibus de neceſſitate dandus eſt tutor vel curator. Sed quid dicendum erit de fatuo: Fatuus quidem acquirere poterit,non tamen in aliquo diſcretionem habet,& talibus ſimiliter datur curator, niſi autem expreſſe renunciauerit, quia contra voluntatem expreſſam non acquirit, ſicut contigit coram ipſo Rege & fratre & hærede Herberti filij Petri, qui publicè renuntiauit hæreditati, & ita quòd ſucceſſit ei Reginaldus frater minor. Si autem ita fatuus fuerit quòd nihil ſciat diſcerne-

cernere inter tenemēta nec inter iura,talis nunquā acquirit,quia non cōſentit.Sed diſcuſſio huiuſmodi exceptionis diſcretioni iudicis relinquatur.¶.2.Competit autē tenenti exceptio peremptoria ex perſona petentis ꝓpter defectū naturæ:vt ſi quis fuerit ſurdus & mutus naturaliter.s.ꝙ oīno loqui non poſſit nec audire, non tamen ſi tardè audiat,vel loqui fuerit aliquantulū impeditus.Et talis cùm naturaliter ſurdus fuerit & mut⁹, acquirere non poteſt,quia non poteſt cōſentire,quia verba ſtipulātis audire non poteſt omninò, & cùm oīnò audire non poſſit nec omnino loqui,voluntatem & conſenſū exprimere non poteſt, nec verbis nec ſignis. Naturaliter dico,hoc eſt a nauitate,ſicut dicitur de cæco,qui cæcus fuit a natiuitate,quia ſi hoc aliter alicui euenerit a caſu, inquirendū erit qualis fuerit ante huiuſmodi infortuniū, quia ſi loqui potuit ab initio & audire & conſētire,per ſe & ꝑ ꝓcuratorē acquirit,& acquiſita retinet,ſed tamen de facili non tranſfert ad alium acquiſita, ſed cùm ſurdus & mutus naturaliter acquirere non poſſit,per officiū iudicis inuenienda ſunt ei neceſſaria quoad vixerit pro qualitate perſonæ, & hæreditatis quantitate ſi hęres eſſe debuit,& ſi ſemel autoritate curatoris acquiſierit, ſi fuerit inde eiectus recuperabit per aſſiſam ſicut minor.¶.3. Datur etiam exceptio tenenti ex perſona petentis peremptoria, propter morbū petētis incurabilem & corporis deformitatē : vt ſi petens leproſus fuerit & tam deformis quòd aſpectus eum ſuſtinere non poſſit, & ita quòd a cōmunione gētium ſit ſeperatus,talis quidem placitare non poteſt,nec hæreditatem petere: vt de termino ſ.T.anno Regis H.xi.in com̄ Hereford de Agnete quæ fuit vxor Iohannis de VVeſtwickam petēte dotē eius. Huiuſmodi vero morbus repellit petentem ab agendo,ſed hæreditatem iam habitam non adimit morbus ſuperueniens ſed habendam.¶.4.Datur exceptio tenenti ex perſona petentis peremptoria,per confeſſionem & cognitionem petētis, ſiue liber ſit ſiue ſeruus,vt ſi quis in curia domini Regis ſemel cognouerit ſe eſſe villanum,licet liber ſit,ſemper obſtabit ei exceptio villenagij,vt ſupra in pluribus locis:& ſimiliter de itinere M.de P.de loquela quæ fuerit ſuper iudiciū in diuerſis com̄ anno Regis H.iij.in com̄ Dorſ.de Hamelino filio Radulphi.¶.5.Datur etiam exceptio tenenti ex perſona petentis peremptoria,ex crimine & delicto petentis, de quo per iudicium fuit cōuictus vel vtlagatus,vel ſi terram abiurauerit & poſtea per Regem fuerit reſtitutus ad pacem,& quæ eodem modo competit tenenti ex perſona anteceſſorum petētis,ſicut ex perſona ſua ꝓpria,ita ꝙ hæreditas vel tenementū petitū deſcendere non poſſit ad petentē,vt ſi ipſe petens feloniam fecit,pater vel mater,frater vel ſoror,a quo vel ꝑ quē ius deſcēdere deberet ad petētē, refert tamē qualiter quis fuerit vtlagat⁹,& qualiter reſtitutus,& vtrum vtlagatus fuerit per legē terræ,vel cōtra legē terrę & per voluntatē:& contra iſtam exceptionē reſpōdere poterit petens multis modis,ꝙ nō eſt ſecūdū legē terræ.Itē ꝙ nō in loco debito,ſicut in com̄. Itē ꝙ nō interrogat⁹ de com̄ in com̄,ſed in mercatis & in alijs publicis locis clamat⁹,vel vtlagat⁹ ꝑ breue dn̄i regis & ꝑ ſolā volūtaē dn̄i rēgis,ordine iuris nō obſeruato:vt de term̄ ſ.M.an.regis H.xv.in com̄ Salop de Fulcon̄ filio w.Et qualiē & quādo talis exceptio valere debet videri poterit de placito

coronæ

coronę de vtlagatione vtlagatorum,& eorum inlagatiõe, & ad quæ reſtituantur & ad quæ non. ¶.6. Competit exceptio tenenti ex perſona petentis peremptoria,propter mortem ciuilem,vt ſi quis ſe religioni contulerit,& poſtea ad ſeculum reuerſus agere velit & hęreditatem petere,non audietur.Cùm ſemel quis ſe religioni contulerit renunciat omnibus quæ ſeculi ſunt,habita diſtinctione,vtrum habitum probationis ſuſceperit, vel habitum profeſſionis,& cùm ſic obiecta fuerit huiuſmodi talis exceptio, inquiſitio curiæ chriſtianitatis demandabitur facienda, cũ contra exceptionem talem fuerit replicatum,& ſecundũ illã inquiſitionẽ in foro ſeculari erit iudicãdũ,ſicut cõtigit de VV.Burdon de Deſeburgh qui vxorem duxit quandã poſtq̃ effecta fuit monialis.Eſt etiã mors ciuilis in ſeruo in ſeruitute ſub poteſtate dñi cõſtituto.Huiuſmodi vero ſeruitus mortalitati cõparatur,quia fuit aliquãdo in manu dñi vita & mors, ſed modo nõ, ꝓpter ſeueritatẽ dominorũ ſed in manu domini Regis,ſed cùm tales poteſtatẽ domini ſui effugerint,quaſi reſuſcitati ad vitam aliquãtulũ reſpirant,ſecũdum quod ſuperius perpendi poterit de exceptione ſeruitutis.

1 ¶ *De exceptionibus quæ competunt ex perſona petẽtis & quæ peremptoriæ ſunt ſicut de minori ætate.2. De quibus minor infra ætatem debeat reſpondere & de quibus non.3. Breue ne minor reſpondeat infra ætatẽ de libero tenemẽto ſuo donec ſit talis ætatis.4. Si plures ſint hæredes quorum quidam infra ætatem & quidam non. 5. Exceptio ratione adiuncti ſicut de participe & vxore 6. Si mulier cum hæreditate nupta fuerit minori vel econtrario.7. Status minoris mutari non debet nec de tenementis nec de ſeruitio & conſuetudinibus.8. Replicatio, ſi in aſſiſa mortis anteceſſoris vel in placito per breue de recto obÿciatur minori ꝙ placitare non poſſit quia minor eſt.9.De probatione ætatis ex præſumptione per aſpectum corporis. 10. Si Iuſtic.dubitauerint cum venerint.11. Qualiter probatur ætas per patriam cum per aſpectum corporis probari non poſſit & per quos.12. Ex præſumptione vt ſi quis alios placitauerit ſicut maior.13. De reſũmonendo loquelam ad curiam quæ remanſit ſine die propter minorem ætatem.14.Breue cùm ſeyſinam recuperauerit iam maior factus verſus dominum capitalem & ſimiliter de vaſto facto in vno breui.* *Cap.21.*

DIctum eſt in proximo ſuperius de exceptionibus quę cõpetũt tenẽti ex perſona petentis,& quæ peremptoriæ ſunt & perpetuæ: Nunc autẽ dicendũ eſt de exceptionibus quæ cõpetunt eidem ex perſona eiuſdẽ quæ dilatoriæ ſunt,& tẽporales. Et inprimis de illa quæ petẽti opponitur qui ante tẽp⁹ agere non poteſt eo ꝙ eſt minor & infra ætatẽ,maximè in cauſa proprietatis nec etiam cõueniri,qua obiecta ſi cõſtiterit ipſũ eſſe minorẽ,differtur actio quouſq; maior effect⁹ fuerit,ſed non cadit breue,ſed reſũmoneatur loquela cùm peruenerit ad ætatẽ, niſi forte talis ſit actio ad quã infra ætatẽ reſpondere teneatur. Et quoniã diuerſæ ſunt ętates & diuerſimodè iudicãdæ ſecundũ diuerſitatẽ actionũ,perſonarũ & tenemẽtorũ,ideo de ætatibus qualiter inter ſe differãt videam⁹:ſed de hac materia & differentia ætatũ dicitur in parte, ſupra in tractatu de cuſtodia minorũ qui eſſe debent ſub cuſtodia & cura dominorũ & per quantũ tẽpus Sed quoniã minor quandoq; infra minorẽ ætatẽ agere poterit & cõuenire maiorem & quandoq; cùm fuerit in ſeyſina tenetur reſpõdere infra minorẽ ætatẽ in quibuſdã caſibus tam minori q̃ maiori,in quibuſdam autẽ nec maiori nec minori ante plenã ætatẽ, videndũ inprimis in quib⁹ caſibus infra ætatem agere poſſit & petere,& quæ, & qua actione. Et ſciendum

endum q in qualibet ętate petere poterit ſeyſinam propriam ſi fuerit diſſeyſitus, per aſſiſam nouæ diſſeyſinę quandocunq; & qualitercunq; fuerit diſſeyſitus. Itē ſeyſinam anteceſſorum cuiuſcunq; per aſſiſā mortis anteceſſoris, ſed cum ita recuperauerit, non reſpondebit inde ante plenā ætatem ad aliquod breue impetratum ſuper poſſeſſione vel proprietate, ſed liberum ſocagiū petere nō poterit ante tēpus de ſeyſina anteceſſoris per breue de recto, ante ætatem.xiiii.annorū non magis q̄ feodū militare anteq̄ effectus fuerit ętatis.xxj.anni, hoc eſt antequā impleuerit.xxj.annū & xxij.attigerit. Et cùm ſic per breue de recto ſeyſinam propriā recuperauerit de ſocagio inde non reſpondebit ante plenam ætatē nec de feodo militari nec minori nec maiori. Itē nec feodum militare petere poterit ante tempus præfinitum, ſed tūc cùm recuperauerit per breue de recto & maior effectus fuerit, reſpondebit inde cuilibet maiori cùm fuerit implacitatus, minori tamen non niſi in cauſa poſſeſſionis. Sed eſto q ipſe minor vel cuſtos ſuus alienauerit, quæritur an minor ante ætatē poſſit reuocare factū propriū vel cuſtodis? videtur q factū propriū reuocare non poſſit ante ætatem, quia cùm ad ætatem peruenerit ratificare poterit donū ſuum & facere validum quod ab initio non valuit. Eodem modo nec factum cuſtodis ſui, cùm alienatio illa non multum noceat minori ante ætatē, & tūc recuperare ſuum habebit per breue de ingreſſu, niſi ſit qui dicat q facta alienatione ſtatim poſſit minor per aſſiſam nouæ diſſeyſinæ infra ætatē ſibi prouidere. Si autem plures ſint minores non participes qui in cauſa poſſeſſionis petant vnicam rem verſus eundē maiorem, non poſſunt ſimul agere nec ſimul recuperare, ſed ſemper de vltima ſeyſina erit iudicandum, vt ſupra in tractatu de aſſiſa mortis anteceſſoris plenius. ¶.2. Cùm autē minor fuerit in ſeyſina, videndum de quibus teneatur reſpondere infra ætatem & de quibus non. Et ſciendum q reſpondere tenetur, non obſtāte ætate, maiori in omni caſu tam ſuper proprietate q̄ ſuper poſſeſſione, & minori in cauſa poſſeſſionis ſi fuerit feoffatus in minori ætate, & fere omnia habebit remedia in exceptionibus & eſſonijs tam de malo veniēdi q̄ de malo lecti, & in waranti vocatione ꝑterquā in hoc q attornū facere non poſſit. Et ſi hoc, ſequitur q eſſoniū de malo lecti habere non poterit, vt ſi languor ei fuerit adiudicatus & poſt languorem venire non poſſit, reſponſalem pro eo mittere non poterit non magis q̄ facere attornatum. Reſpondebit etiam in minori ætate de facto ſuo & iniuria ſua propria, tam in cauſa criminali q̄ ciuili, dum tamen ciuiliter agatur: vt ſi minor diſſeyſinam fecerit, ad aſſiſam nouæ diſſeyſinæ reſpondebit. Reſpondebit etiam non obſtante minori ætate mulieri dotem petēti propter fauorē dotis. Fallit tamen in caſu ſpeciali, ſcilicet vbi auus alicuius minoris dotauit vxorem ſuam & ipſa mortuo viro ſuo dotem non petijt per longū tempus, ſcilicet.x.xx.vel.xxx. annos in vita hæredis viri ſui, & mortuo hærede illo ante aſſignationē dotis hærede ſuo infra ætatē relicto, ſi mulier tunc petere poterit ex cauſa dotis, talis hæres non ita reſpōdebit ei ante ætatē ſuam, ſed obſtabit ei exceptio minoris ætatis vſq; ad ætatem hæredis, & eo q per tantū tēpus tacuit, ꝑſumi poterit q inter ipſā & hæredē anteceſſoris interuenit pactū de non petēdo, vel quòd remiſit, & huiuſm.

Item

Item reſpondebit infra ætatem aliquando ſi res tangat ipſũ regẽ,quia infra ætatem inquiri poterit, ſaluo iure minoris & ſaluo iure cuiuſlibet,vtrum anteceſſor hæredis qui rem tenuit obijt inde ſeyſitus vt de feodo vel non , ſicut de VVilhelmo lungeſpey Comite Sarum & Elena vxore eius quę fuit infra ętatẽ,& vbi facta fuit inquiſitio de caſtro Sarum coram Simone de Pateſhul & ſocijs eius,vtrum caſtrũ illud cum com̃ pertineret ad Regem ſcilicet vel ad prædictum VVilhelm̃ ratione Elenę vxoris eius, & vbi Rex Henric⁹ poſtmodum retinuit per prædictam inquiſitionem.Item reſpondebit minor ad finem factum non obſtante ætate ſi implacitetur.Si autem alius fuerit implacitatus & per finem factum minorem vocauerit ad warantum,in placito warantiæ reſpondebit propter finem factum,ſed cùm warantizauerit petenti non reſpondebit in principali placito ante ætatem : vt probatur de termino ſancti Michaelis anno regni Regis Henrici.xv. incipiente.xvi. in comitatu Eſſex de Alicia quæ fuit vxor Lucæ Brokenhed.Ad idem facit in rotulo de termino ſancti M.anno Regis H.xvi.incipiente.xvij. in com̃ Suff. de Iuliana quæ fuit vxor Alani de Gyſeham.Item infra ætatem reſpondebit petenti ad aſſiſam mortis anteceſſoris & ad alia breuia & ad alia placita ſiue res corporalis ſiue iura petantur de omni de quo anteceſſor minoris non obijt ſeyſitus in dominico vt de feodo. Item ſi minor in minori ætate amiſerit per aſſiſam in placito poſſeſſionis ſicut per aſſiſam mortis anteceſſoris,recuperabit maior factus per breue de recto in placito proprietatis.Item infra ætatem reſpondebit minor tam de facto alieno quàm proprio quoad reſtitutionem licet non quoad pœnam, ſi pater vel alius anteceſſor ſuus (cuius hæres ipſe fuerit) diſſeyſinam fecerit cùm immediate ſuccedat in rem vitioſam ſi contra ipſum agatur poſt mortẽ anteceſſoris per breue de ingreſſu.Quia vice verſa de nullo reſpondebit de quo anteceſſor minoris in ſeyſina obijt ſeyſitus in dominico ſuo vt de feodo.Item infra ætatem reſpondebit quandoquè ex obligatione anteceſſorum facta in curia domini Regis de conſilio curiæ,vt ſi anteceſſor obligauit ſe ad reſpondendũ alicui certo die,vel hæredes ſuos ſiue fuerit plenæ ætatis ſiue infra ætatem ſi de eo humanitus cõtigerit,ſicut de hæredibus Iohannis de Monumew verſus Regem . Minor etiam cùm placitatus fuerit ante ætatem non reſpondebit de aliquo de quo anteceſſor ſuus (cuius hæres ipſe eſt) obiit ſeyſitus vt de feodo, & quia (vt prædictum eſt) quandoquè tenetur reſpondere infra ætatem & quandoq; non,ideo ſine præiudicio ſuo fieri poterit inquiſitio infra ætatem vtrum anteceſſor ſeyſitus obijt vt de feodo ſibi & hæredibus ſuis, vel tantum ad terminum vitæ, vel annorum vel vt de vadio vel in cuſtodia vel huiuſmodi vt de VV.Lungeſper.Et ſi forte infra ætatem de huiuſmodi arctatus fuerit ad reſpondendum, ſuccurritur ei per tale breue ne reſpondeat ante ætatem,quia ſtatus minoris mutari non debet. Et facta ſic inquiſitione aut remanebit placitum aut procedet . Rex vicecomiti ſalutem.Pręcipimus tibi quòd non implacites vel implacitari permittas talem qui eſt infra ætatem (vt dicitur) de libero tenemento ſuo in tali villa,donec idem talis,talis ſit ætatis quòd poſſit & debeat ſecundum legem & cõſuetudiñ Angliæ de tenemẽto reſpõdere.T.&c. Itẽ ſi aliquis minor̃

voca-

vocauerit ad warantũ in com̄,ne tenens cogatur petenti in principali pla-
cito reſpondere,vel ne vlterius procedat in principali ante ætatem fiat ei
tale breue.¶.3.Rex vic.ſalut.Pręcipimus tibi ꝙ nõ permittas ꝙ A.impla-
citet B.de tanta terra cũ pertinẽtijs in tali villa, vnde idẽ A. trahit ad wa-
rantũ C. qui eſt infra ætatem & warantus eius eſſe debet vt dicit, donec
idem C.ſit talis plenæ ętatis ꝙ poſſit & debeat ſecundũ legem & cõſuetu-
dinẽ Anglię terram warantizare.Et hoc locum habet ſi minor in com̄ vo-
cetur ad warantũ.Et cũ minor non teneatur reſpõdere de aliquo de quo
anteceſſor ſuus ſeyſitus obierit vt de feodo, a cõtrario ſẽſu videtur ꝙ reſ-
pondere debeat de omni de quo anteceſſor ſuus non obijt ſeyſitus vt de
feodo,facta prius inquiſitione,ſiue res corporales petantur ſiue iura.Sei-
ſiri autẽ poterit quis de re corporali in qua ius habet, ſiue de iure ad rem
vel ad perſonam pertinẽte. Et vnde ſi de re corporali agatur & fuerit ſey-
ſitus anno & die quo fuerit viuus & mortuus,locũ habet quod dicitur.Si
autem iura ſint,& in ſeyſina fuerit anno & die quo moriebatur, licet non
fuerit vſus anno & die quo moritur dum tamen non ſit deuſus, hoc eſt ꝙ
non amittat per non vſum,ſicut dici poterit de ſeruitutibus de paſtu pe-
coris,& alijs cõſimilibus.¶.4.Item cùm nullus teneatur reſpondere ante
plenã ętatẽ,tamẽ ſi plures ſint vnũ ius habẽtes quaſi vnũ corpꝰ, licet plu-
res ſũt plenæ ætatis & vnus vel duo infra,illi qui plenę ætatis ſunt excep-
tionem dilatoriã habebunt ex perſona taliũ, quouſq; omnes plenã ætatẽ
habuerint,& ſic exceptionẽ conſequantur ex perſonis aliorũ quã ex per-
ſonis proprijs non habebunt. Et quod dicitur de tenente, dici poterit de
petente,vt ſi tenẽs ſine participibus ſuis quĩ ſunt infra ætatem reſponde-
re non teneatur, vice verſa tenenti a petente ſine participibus non de-
bet reſponderi, vt infra dicetur plenius de participibus. ¶.5. Item ex-
ceptionẽ poterit habere quis ratione adiũcti quod ex ſe ipſo habere non
poterit,ſicut inter virum & vxorẽ, vt ſi vir plenæ ætatis exiſtens ducat in
vxorem aliquam cum hæreditate quæ fuerit infra ætatem, & implacitati
fuerint de re vxoria,propter minorem ætatem vxoris remanebit loquela
ſine die,quouſq; vxor (de cuius iure agitur) effecta fuerit plenæ ætatis.Si
autem vir tenẽs fuerit infra ætatem,& vxor plenæ ætatis, cum implacita-
ti fuerint non remanebit loquela ſine die propter minorem ætatem viri,
ſiue nupta ſit ante impetrationem breuis vel poſt, quia mulier implacita-
ta de iure ſuo ſi propter minorem ætatem viri poſſet differre iudicium,ita
poſſet quælibet mulier in fraudem nubere viro minori cũ participes ha-
beret vel non,quod eſſet iniquũ, & ſiue hæreditas partita eſſet ſiue non.
Et idem dici poterit ſi qua mulier nuberet villano,cùm fraus talibus pa-
trocinari non debeat.Et de hac materia inueniri poterit.s.de vxore maio-
ris ætatis & viro minoris,in rotulo de termino ſ.H.apud weſt: anno regis
H.xv.in com̄ North.de VV.Lungeſper minore & Idonea vxore eius ma-
iore.¶.6.Si autem vir.& vxor vel econtrario hæreditatẽ & rem vxoriam
ſimul petant,quorũ vnus eorum ſit infra ætatem,ſi vir plenæ ætatis fuerit
& vxor infra,ſiue ante breue impetratum ſiue poſt contraxerint,remane-
bit loquela ſine die vſq; ad ætatem vxoris quæ fuerit infra ætatẽ, & hoc ſi
nupſerit ante breue impetratũ. Si autẽ poſt,cadit omnino breue ſi tenẽs

voluerit,vel differtur actio vſq; ad ætatem vxoris de cuius iure agitur. Si vero maritus fuerit infra ætatem & vxor plenæ ætatis,non remanebit loquela propter minorem ætatẽ viri (vt ſupra) ſi cõtraxerint ante breue.Si autem minor petat contra minorẽ, vel maior cõtra maiorẽ, vel ecõtrariò in cauſa poſſeſſionis,quid fieri debeat ſatis dictum eſt ſupra in tractatu de aſſ. mor.ãtec. Si autẽ in cauſa ꝓprietatis,nec petẽs petere poterit,nec tenẽs tenebit ei reſpõdere,ſiue petẽs maior fuerit ſiue minor ãte plenã ętatẽ. ¶.7. Status enim minoris mutari non debet non magis de ſeruicio & cõſuetudine q̃ de tenemẽto,vt ſi de minori petãtur ſeruicia & cõſuetudines de quibꝰ pater vel alius anteceſſor ſuus quietanciã habuit anno & die quo fuit viuus & mortuus, minor ante ætatẽ petenti non reſpõdebit.Itẽ nec mutari debet ſtatus ſuus,vt ſi ſeruicia & conſuetudines debitę exigãtur a minore,& pater vel alius anteceſſor illa fecerit alij domino capitali q̃ ei qui nunc petit,anno & die quo fuit viuus & mortuus,minor petenti non reſpondebit ante ętatẽ,quia ab eo cui anteceſſor ſoluit recedere non poteſt ante ætatẽ:& ſic non mutatur ſtatus minoris ante ætatem, ſiue ſit tenementũ ſiue ſeruiciũ,ſiue libertas,ſiue quid tale,dum tamẽ per inquiſitionẽ conſtiterit de veritate,cũ tali ꝓteſtatione, ꝙ ſaluũ ſit ius minoris cùm ad ætatẽ peruenerit,non obſtantibus chartis vel inſtrumentis anteceſſorũ ĩ cõtrariũ faciẽtibus,cùm minor ad chartas infra ætatẽ reſpõdere non poſſit, vt ſi cuſtos nomine minoris cõſuetudines & ſeruicia petat de quibus pater vel alius anteceſſor minoris ſeyſitus obijt, licet tenentes chartas ſufficientes vel alia inſtrumẽta oſtenderint quòd aliter tenere debeant & per alia ſeruicia,pro ſeyſina anteceſſoris & pro minore iudicabitur,quia ad chartas reſpondere non poteſt.Et vice verſa ſi minor indebita petat ſeruicia & conſuetudines,& tenentes ſui quietanciam allegauerint quòd die & anno &c,ante ætatem minoris non reſpondebit.Eodem modo ſi dominus capitalis minoris indebita ſeruicia conſuetudines & incõſuetas petat a minore. Idem etiam erit quòd ſtatus minoris mutari non debet,vt ſi pater vel alius anteceſſor minoris aliquem tenẽtem ſuum acquietauerit de ſeruicio illo verſus ſuperiores dominos capitales anno,die &c.ille minor eundem ſine aliqua conditione acquietabit. Quod quidẽ dici poterit de illo qui terram aliquam dederit alicui domui Religioſæ in liberam,puram & perpetuam eleemoſinam, ſi Abbas vel Prior diſtringatur ꝓ aliquo ſeruitio forinſeco, vel alio, ſi anno & die quo anteceſſor minoris donator obijt,fuit talis querens in ſeyſina de acquietancia,ita quòd anteceſſor minoris eum acquietauerit,hæres quamuis minor eum acquietabit: vt de termino ſancti Michaelis Anno Regni Regis Henrici nono incipiente decimo in comitatu Kanc.de priore de Merton & Nigello de Mumbrey. Et idem erit licet warantus nihil ſoluerit nec acquietauerit, cùm a capitali Domino anno & die nihil ſit petitum.Item ſi de maritagio alicuius vel de alia re agatur,vnde minor vocatus fuerit ad warantum, ſi anno & die quo anteceſſor minoris fuit viuus & mortuus, fuit idẽ anteceſſor ſeyſitus de maritagio illo,minori infra ætatem reſpondebitur : vt de termino Sancti Michaelis Anno Regni Regis Henrici nono incipiẽte x.in com̃ Eborũ de VV.de Carleton & R.de Percy.Item caſus de minore

quòd

quod ſi quis pepigerit cum domino capitali ne hæres ſuus ſit in cuſtodia cùm fuerit infra ætatē, vel ne releuium det cùm plenam ætatē habuerit, & talis dominus capitalis ſuperiorem capitalē habeat dominum,ſi cōtingat vtrūq; tenentem mori hæredibus eorum infra ætatem exiſtentibus, & cuſtodia hæredis tenentis medij deuenerit in manum ſuperioris capitalis domini,non poſſit hæres tenētis inferioris liberari quin ſit in cuſtodia ſuperioris capitalis domini,vel quin releuium det ſi maior fuerit, non obſtante charta vel conuentione facta cum tenente medio, niſi talis hæres oſtendere poterit ꝙ charta ſic vſitata fuerit ꝙ alius hæres pręcedens quietanciam habuerit,ꝙ per talem cōuentionem ſub cuſtodia ſuperioris capitalis domini non extiterit,vel ꝙ releuiū non dederit, vt de Comitiſſa de Inſula capitali domina,& w. de Crecure tenente ſuo,& w.de Honywell tenente w.de C.& vnde idem w.de Crecure fuit medius inter Comitiſſam & w.de Honywell. Quod autem dicitur ꝙ ſtatus minoris mutari non debet in rebus corporalibus,ſic nec in iuribus nec in libertatib9, vt ſi alicui concedatur libertas de faciendo aliquid in alieno, vel in proprio,vel de vtēdo fruendo in alieno,vel de habendo in alieno, vel in proprio: de faciēdo gurgitem,ſtagnum,molendinū,piſcariam, vel huiuſmodi,de vtendo fruendo,ſicut eundi,agendi,aquam ducendi,falcandi,fodiendi,vel huiuſmodi Item de habendo in proprio,ferias,mercata, furcas, vel huiuſmodi, Tol & theam,licet ille cui huiuſmodi iura conceduntur ſtatim non vtatur,tunc eſt quaſi in ſeyſina, & ius illud tranſmittit ad hęredem ſuum maiorem vel minorem, & ſemper videtur vti, donec amiſerit per non vſum,hoc eſt donec omninò eiectus fuerit & diſſeyſit9, vel quòd commode vti non poſſit,& ſic nihil tranſmittit ad heredem niſi tantū actionem de ſeyſina ſua,vel quaſi recuperanda quam in vita ſua amiſit,quā hæres licet minor ſit in minori ætate recuperabit per breue de ingreſſu : quia ſicut minor ad tale breue de ingreſſu infra ætatem reſpondere tenetur,ſic a fortiori ratione ei in conſimili caſu reſpondebitur. Cùm autem quis huiuſmodi iura ex donatione Regis vel alterius,vel ex conſtitutione dominorum fundi & libertatis talis habuerit & illis vſus fuerit,ſeyſinā & vſum trāſmittit ad hęredē.Et eandē ſeyſinā habebit hęres,ſiue maior fuerit ſiue minor,quā habuit anteceſſor.Et cū ſemel in ſeyſina fuerit, ſtatus ſuus mutari non poterit,ſecūdum quod anteceſſor ſuus obijt ſeyſitus vel quaſi. Et in huiuſmodi non amittit quis, licet ſtatim non vtatur, licet vti poſſit donec fuerit diſſeyſitus, vel cùm ſtatim vti non poſſit quia caſus non euenit quòd vti poſſet.Sed ſi caſus euenerit quòd vti poſſet & tunc non vtatur,ſed alius, vel cùm vti velit impediatur quòd vti non poſſit,vel non commodè,& ſic diſſeyſitus,in minore ætate hæredis non poterit ſtatus anteceſſoris mutari,niſi ex noua actione per hæredem de ſeyſina. Sed ſi hæres in ſeyſina fuerit,nemini infra ætatem reſpondebit.Et ſic ſtatus ſuus mutari non poterit. ¶.8. Cùm autem minori oppoſita fuerit exceptio minoris ætatis quòd petere non poſſit per breue de recto, vel ſeyſinam anteceſſoris ſui verſus cuſtodem, reſpondere poterit & replicare & dicere, maior ſum & plenæ ætatis, & hoc bene patet, quia omnes Domini mei de quibus teneo præter te reddiderunt mihi

hæreditatem meam, & me habent pro maiore,vel reſpondere poterit, q̃ ætatem ſuam probauit coram talibus. Et quoniam aliquando de ætate dubitari poterit,videndum erit qualiter probatur ætas, quia reſpondere poterit tenens replicationi ſuæ quòd non eſt plenæ ætatis,quia ſi reſtituta ſit ei hæreditas hoc fuit in fraudem, nec illi debet præiudicare fraus illa. Item ſi reſpondeat petens quòd plenæ ætatis ſit quòd ætatem ſuam probauerit per inquiſitionem & per patriam,reſponderi poterit a tenente quòd hoc ei nocere nõ debet,quia Iuratores male iurauerint,vel quòd Iuſticiarij male decepti fuerint, ſi probata fuit ætas per aſpectum corporis. Item reſponderi poterit quod non eſt plenæ ætatis quantum ad ſocagium,nec quantum ad feodum militare. Item licet quantum ad Socagium, non tamen ad feodum militare. Item ſi dicat quòd maior ſit quia in curia domini Regis placitauit, ſicut ille qui plenæ ætatis eſt,& ibi per iudicium recuperauit. ¶.9. Sed omnis talis reſponſio plenam & ſufficientem probationem ætatis non inducit,niſi tantum vna,quæ ſit per parentes & teſtes ſufficienter examinatos, & omnes aliæ inducunt præſumptiones,ſicut aſpectus corporis & aliꝗ.Sed tamen quædam admittunt probationem in contrarium & quædam nullam,ſicut per aſpectum corporis per viſum Iuſticiarij, vt ſi appareat talis quòd præſumi poſſit de eo vehementer quòd plenæ ætatis fuerit,vt ſi fuerit barbatus,ſtatura magnus,vel huiuſmodi, & cùm iuſticiarij talem adiudicauerint pro maiore, pro maiore habebitur quantum ad omnes, & non erit vlteriùs contra eorum iudicium diſputandum. Sed quoniam appareat ſæpius quòd aliquis maior ſit cùm ſit minor,& ecõtrariò cùm minor ſit apparet eſſe maior,& ex hoc dubitauerint Iuſticiarij,de neceſſitate recurrendum eſt ad probationem patriæ & parentum, ſiue minor petat ſiue petatur ab eo . Sed qualiter hoc fieri debeat videndum. ¶.10. Et ſciendum quòd per duodecem legales homines vel plures ſi opus fuerit, quorum quidam de parentela eius qui dicit ſe eſſe maiorem,& quidam qui non ſunt de parentela eius, per quos rei veritas melius ſciri poterit, & qui examinati nulla ratione inueniantur ſuſpecti, ſed certis iudicijs manifeſti: & eſt forma ſacramenti. ¶.11. Iurare enim debent quòd talis habet ad minus viginti & vnũ annum & plus,vel quòd non ſit viginti & vnius anni.Iurare autem debet primus ſic, quòd habet viginti & vnum annum & amplius ſi fuerit maſculus . Si autem fæmina quòd habet quatuordecem vel quindecem annos & amplius ſic me deus adiuuet & ſancta dei Euangelia.&c. Et poſt primum alius ſic:Et illud ſacramentum quod talis fecit verum eſt, ſicut me deus adiuuet,& ſic alij omnes . Et ſic admittetur minor ad agendũ vel reſpondendum ſecundum diuerſitatem tenementorum, vel ſi dixerit contrarium non admittetur.Et quòd ita probari debeat ætas, habetis de Termino Sancti Michaelis Anno Regni Regis Henrici tertio incipiente quarto in comitatu Suſſex de Iohanne de Bruſe & Reginaldo Bruſe,quia Iuſticiarij per aſpectum corporis non poſſunt eſſe certi de ætate prædicti I. Et ideo conſideratum fuit quod fieret probatio per patriam & per parentes.Sed hic quòd aſſumi debeant parentes,videndum erit vtrum fieri debet probatio ꝓ minori vel contra minorẽ,quia ſiue ſic ſiue ſic,in omni

caſu

caſu poſſunt parentes eſſe teſtes ſuſpecti. Aliæ vero reſponſiones omnes quia leuem inducunt præſumptionem admittunt probationem in contrarium. ¶12. Probatur quandoq; ætas ex præſumptione etiam indirectè,& ſine corporis aſpectu,& ſine teſtium productione, vt ſi quis agat cõtra alium & gerat ſe pro maiore,ſiue maior ſit ſiue non,alijs agentibus cõtra ſe reſpondebit, ſi forte contra proceſſum & factum ſuum dicat ſe eſſe minorem, quia ex quo ſemel ſe fecit maiorem & pro ſe,contra ſe habeatur pro maiore. Item ex præſumptione, vt ſi aliquis alios implacitauerit ſicut maior,alijs reſpondebit vt maior. Item probari poterit quandoque ætas per aſſiſam, & per Iuratores aſſiſæ tantum,quandoq; exhibitis alijs ex cauſa parentibus & vicinis, vt ſi quis qui in cuſtodia extiterit petat hæreditatem ſuam verſus capitalem dominum per aſſiſam mortis anteceſſoris, & obijciatur ei quòd non ſit plenæ ætatis, & quo caſu cùm ſic probata fuerit ætas, ſufficit,nec in contrarium admittitur conuictio, vel alia probatio propter conſenſum, maxime quantum ad illum qui huiuſmodi exceptionem obiecit,licet (ſecundum quoſdam) non teneat quantum ad alios, quia huiuſmodi Iuratores falli poſſunt vel falſum facere ſacramentum prece vel precio corrupti. Si autem minorem ſe dicat quis cùm ſit maior, & ad tuitionem ſui prætendat minorem ætatem quòd nõ reſpondeat, ſufficit quòd probetur ætas qnocunque modo,vt ſic reſpondeat petenti,& per hoc tenebitur reſpondere omnibus alijs. Item vbi & quando debeat ætas probari videndum, & ſciendum quòd in curia domini Regis ſine reſummonitione, vbi ille cui obijcitur minor ætas petens fuerit per aſſiſam mortis anteceſſoris verſus dominum capitalem. Si autem obiecta fuerit pro ſe ne reſpondeat ante ætatem, vel contra ſe a tenente ne ei reſpondeatur, tunc poſt reſummonitionem fiat probatio ætatis ſi inde dubitetur, & fiat reſummonitio ad inſtantiam petentis per hoc breue. ¶13. Rex vicecomiti ſalutem. Summoneas per bonos ſummonitores A. quòn ſit coram Iuſticiarijs noſtris apud &c. auditurus recordium & iuditium ſuum de loquela quæ fuit in eadem curia coram &c. inter B. petentem & prædictum A. tenentem, de tanta terra cum pertinentijs in tali villa, ita quòd loquela illa tunc ſit ibi in eodem ſtatu in quo fuit quando remanſit ſine die, eo quòd prædictus A. tunc fuit infra ætatem, & nunc habet ætatem vt dicitur. Et habeas ibi ſummonitores & hoc breue Teſte &c. Cùm autem ad curiam venerit,ſi de ætate dubitetur, fiat probatio vt ſupra. Si autem conſtiterit quòd plenæ ætatis fuerit, tunc procedat loquela inter partes. Si autem nondum plenæ ætatis,tunc inquiratur infra quod tẽpus plenæ ætatis eſſe poſſit,& fiat inde mentio in rotulis. Cùm autem probata fuerit ætas contra dominum capitalem cũ petens recuperauerit ſeyſinam,tunc ſi vaſtũ factũ fuerit,vel deſtructio,fiat breue de ſeyſina facienda & de inquiſitione de vaſto ſimul & in vno breui ĩ hac forma. ¶14. Rex vic. ſalutẽ. Scias ꝙ A. filius & hæres B. in curia noſtra corã &c. ꝑ iudiciũ eiuſdem curiæ noſtræ ſicut ille qui in eadem curia noſtra ætatem ſuã ꝓbauerit legittimè recuperauit ſeyſinam ſuam verſus C. de terris & tenemẽtis quæ fuerũt prædicti B. patris ſui in balliua tua,quarũ terrarum & tenemẽtorum idem C. habuit cuſtodiã de con-

conceſſione noſtra. Et ideo tibi ꝓcipimus quòd eidē A. de omnibus terris & tenementis quæ fuerunt prædicti B.patris ſui,vel quæ fuerũt in manu ꝓdicti C.de eadē cōceſſione noſtra in balliua tua,ſine dilatione plenariã ſeyſinã habere facias. Et quoniã teſtatũ eſt corã præfatis Iuſtic.noſtris ꝙ prędictus C.dum terra illa fuit in manu ſua de ꝓdicta cōceſſione noſtra magnum inde fecit vaſtũ & exiliũ,in domibus,gardinis,boſcis,& alijs ad exhæredationem ipſius A. Tibi præcipimus quòd aſſumptis tecum xij. tã militibus quàm alijs liberis & legalibus hominibus &c.vtſupra,accedas ad prædictam terram & per eorum ſacramentum &c. Et vnde idem A. queritur quòd prædictus C. vaſtum fecit & deſtructionem ad valentiam tanti, & inquiſitionem mittas &c.

1 ¶ De loquela ad curiam reſummonendam quæ poſita fuit ſine die. 2. Breuè de reſummonendo loquelam vbi remanſit ſine die propter ætatem minoris qui vocatus fuit ad warantum. 3. Item propter iter Iuſtitiariorum & pro ſeruitio Regis. 4. Item propter peregrinationem in terram ſanctam. 5 Item ſi ad curiam Chriſtianitatis quacunque de cauſa vel in placito dotis. 6. Si in partes tranſmarinas in ſeruitio Regis de aduocatione. 7. Si generalis fieri debet reſummonitio ad bancum. 8. Breue vic.quòd clamare faciat. Cap.22.

QVoniam vero multis de cauſis & rationibus poſſunt loquelæ poni ſine die in curia domini Regis,& ceſſantibus vel terminatis cauſis illis neceſſe ſit loquelas illas reſummonere,ideo videndum qualiter fieri debeant reſummonitiones ex cauſis diuerſis,& de aliquibus dictum eſt ſupra,videlicet qualiter debet reſumoneri loquela quæ propter baſtardiam tranſmittatur ad curiam Chriſtianitatis,& ſic in curia Regis remanſit ſine die. Item ſi propter minorem ætatem ſi minor petat vel ab eo petatur: nunc autem dicendum ſi remanſerint ſine die eo quòd minor vocatus ſit ad warantum, & tunc ſic. ¶2. Rex vicecomiti ſalutem. Summoneas per bonos ſummonitores A.quòd ſit &c.vt ſupra, auditurus recordum & iuditium ſuum de loquela quæ fuit in eadem curia noſtra inter B. petentem & C.tenentem de tanto terræ cum pertinentijs in tali villa, & vnde idem C. (qui tenens eſt)vocauit ad warantum prædictum A. & ita quòd loquela illa tunc ſit in eodem ſtatu quo fuit quando remanſit ſine die, eo quòd idem A.tunc fuit infra ætatem,& qui nunc habet ætatem vt dicitur. Et ſummoneas per bonos ſummonitores prædictum A.quòd tunc ſit ibi ad warantizandum prædicto C.terram illam, vel ad oſtendendum quare warantizare nō debeat,& habeas ibi ſummonitores & hoc breue Teſte &c. ¶3. Si autē remanſerit ſine die propter iter Iuſtic. tunc ſic: ſummoneas &c. vt ſupra, ita quòd loquela illa tunc ſit ibi in eodem ſtatu in quo fuit quando remanſit ſine die propter iter Iuſticiariorũ per ſingulos com, vel ſic: quando poſita fuit córam Iuſticiarijs ad primam aſſiſam cùm ad partes illas veniſſent,ad quas nondũ venerint ſicut ꝓuiſum fuit,vel aliter: ſi remanſit ſine die ꝓ ſeruitio domini Regis tunc ſic. Ita quòd loquela illa tunc ſit in eodem ſtatu in quo fuit quando remanſit ſine die eo quòd prædictus talis profectus fuit in partes tranſmarinas in ſeruitio noſtro, vel alibi per præceptum noſtrum,& de quibus

quibus idem talis reuerſus eſt vt dicitur. ¶4. Item aliter ſi in terram ſanctam, & tunc ſic. Ita quòd loquela illa tunc ſit in eodem ſtatu in quo fuit die quo remanſit ſine die, eo quòd prædictus talis profectus fuit in terram ſanctam de qua nunc reuerſus eſt vt dicitur. ¶5. Item ſi placitum dotis in curia domini Regis remanſerit ſine die propter inquiſitionem trāſmiſſam ad curiam Chriſtianam & tunc ſic. Summoneas per bonos ſummonitores A. quòd ſit ad reſpondendum B. mulieri quare non reddit ei dotem ſuam, quæ eam contingit de libero tenemento ſuo quod fuit talis viri ſui &c. ita quòd loquela illa tunc ſit ibi in eodem ſtatu in quo fuit quando remanſit ſine die, eo quòd prædictus A. obiecit eidem B. quòd non debuit inde dotem habere, eo quòd prædictus talis vir ſuus per quē dotē petijt viuus fuit. Et vnde prædicta B. coram prædictis Iuſtic. noſtris ſectam ſufficientem produxit quòd mortuus eſt, & ſic de alijs, vbi inquiſitio facienda eſt in foro ſeculari. Si autem facienda ſit inquiſitio in curia Chriſtianitatis in ſuo caſu in placito dotis, tunc ſic: & ita quòd loquela illa, vel: vnde loquela illa tranſmiſſa fuit ad curiam Chriſtianitatis eo ꝙ prædictus A. obiecit eidem B. quòd non debuit inde dotem habere, quia nunquam fuit tali viro ſuo deſponſata, vel aliter: videlicet legitimo matrimonio copulata. ¶6. Item ſi de aduocatione eccleſiæ fuerit loquela, & remanſerit ſine die propter ſeruitiū domini Regis, tunc fiat reſummonitio vt ſupra. Si autem de aſſiſa vltimæ præſentationis tunc ſic: Auditurus recordum & iuditium ſuum de aſſiſa vltimæ præſentationis quæ ſummonita fuit coram eiſdem iuſticiarijs noſtris &c. inter A. petentem & eūdem B. deforciatorē, ita quòd aſſiſa illa tunc ſit in eodē ſtatu in quo fuit quando remanſit ſine die, eo quòd prædictus B. profectus fuit ad partes tranſmarinas in ſeruitio noſtro per pręceptum noſtrum. Et ex prædictis ſumi poterit exemplum qualiter in caſibus conſimilibus fieri debeat reſummonitio. ¶7. Si autem generalis fieri debeat reſummonitio ad bancum, eo ꝙ omnes loquelæ de bāco poſitæ ſunt ſine die propter itinerationem Iuſtic. in diuerſis com̄, tunc fiat reſūmonitio in diuerſis com̄ in hac forma. ¶8. Rex vic. ſalutē. præcipimus tibi ꝙ ſine dilatione clamare facias in com̄ tuo, & per com̄ tuum in diuerſis hundredis, & mercatis, & ꝑ omnes partes de com̄ tuo, ꝙ omnia placita quæ per breuia noſtra, vel per præceptū Iuſtic. noſtrorū de bāco atterminata fuerunt apud Vveſt. infra octabas ſ. Hillarij vltimò præteritas & paſchæ proxime ſequentes, & quæ per præceptum noſtrū poſita fuerunt ſine die occaſione itinerationis talis, vel occaſione exercitus noſtri in VValliā, vel alterius, ſint corā Iuſtic. noſtris &c. apud VV. ad talem terminū in eodem ſtatu in quo fuerūt quādo remanſerunt ſine die per præceptum noſtrum occaſione prædicta, tam de eſſonijs faciendis & non faciendis, ꝙ̃ de omnibus alijs circumſtantijs eorūdem placitorum. Alia vero placita quæ per præceptum noſtrum vel præceptum prędictorum Iuſtic. noſtrorum itinerantium poſita fuerunt poſt certum diem ad talem terminum apud talem locum ad talem terminum, & talem ibi deducantur & teneantur, ſicut ibi poſita fuerunt, & habeas ibi hoc breue, & alia breuia omnia quæ penes te habes pertinentia ad prædicta placita. Teſte &c.

Exceptio

1 ¶ *Exceptio ex perſona petentis propter lepram & propter excommunicationem. 2. Si vir vxoris appellatus ſit de felonia, non cadit actio prius ante conuictionē inſtituta. 3. Si quis ritè excommunicatus fuerit & extiterit in excōmunicatione per 40. dies. 4. Breue de excōmunicato capiēdo. 5. Si appellatus de ſelonia ad appellum declinandū falſo dedit intelligi epiſcopo ꝙ appellans excōmunicatus fuit & captus fuit, breue ad deliberandum eum.* Cap. 23.

COmpetit etiam tenenti exceptio dilatoria ex perſona petentis, eo ꝙ ſeperatus eſt a cōmunione gentium propter lepram quæ eſt in anima, vt ſi fuerit ſpecialiter excōmunicatus, quia ſicut quis poterit habere lepram in corpore, ita & in anima. Excōmunicato enim interdicitur omnis actus legittimus, ita quòd agere non poteſt nec aliquem cōuenire, licet ipſe ab alijs poſſit cōueniri. Qui autem huiuſmodi exceptionem oppoſuerit, oportebit eum habere probationem, quia ſimplici voci tenentis non erit fides adhibenda, nec etiam cuiuſlibet de populo teſtimonio, quia oportebit eum qui excipit in hoc caſu, habere literas ordinarij, ſicut archiepiſcopi, vel epiſcopi, vel alterius Iudicis ordinarij, vel delegati, rei veritatem teſtificantes quòd talis nominatim excommunicatus ſit, & ex tali cauſa, vel ſi ordinarius præſens ſit & hoc teſtificetur viua voce. Funeſtam enim vocem interdici oportet, potius quàm audiri, nec ſolum vox eorum interdicitur, ſed ſi quid ab ipſis fuerit impetratum firmitatem non obtinebit. Cum excommunicato autem nec orare, nec loqui, nec palam nec abſcondite nec veſci licet, exceptis quibuſdam perſonis.

¶ 2. Conueniri autem poteſt (ſicut prædictum eſt) ne melioris conditionis ſit quàm nō excommunicatus, vel ne de malitia ſua poſſit lucrum deportare. Vt ſi vir & vxor implacitati fuerint de hæreditate vxoris, ſi vir de felonia appellatus fuerit & conuictus, tamen propter hoc non cadit actio prius ante conuictionem inſtituta, & ſic ex malitia lucrum nō reportant, ꝙ cadere poſſit actio, licet differri poſſit ad tempus propter dubium euentum appellati, dum tamen conuictus non fuerit condemnatus ad mortē naturalem vel ciuilē. Naturalē, vt ſi ſuſpenſus fuerit, quo caſu cadit actio. Si autē ciuilē, eodem modo, vt ſi vtlagatus fuerit. Si autē tale fuerit crimē ꝙ vltimū non inducat ſuppliciū, ſed tantum membrorum amiſſionē, ſicut oculos, aut teſticulos, vel vtrunq;. ꝓpter hoc non cadit actio prius inſtituta: vt de itinere M. de P. in com̄ Lync. de Thoma de Raſue. &c. A petente vero in contrarium ſic poterit reſponderi, frater, ſi eſſem excōmunicatus, abſolut⁹ ſum a tali ſuperiore Iudice ordinario vel delegato, ad quē appellaui. Item dicere poterit, ꝙ ſi excōmunicatus fui, hoc fuit de facto, quia nulla ſubfuit cauſa alia, niſi ꝙ iudici eccleſiaſtico obtēperare noluit cognoſcēti de layco feodo, vel de catallis & debitis quæ nō ſunt de teſtamēto vel matrimonio, & vnde hora cōgrua exhibui eis literas dn̄i Regis ꝓhibitorias ne ꝓcederēt, & quib⁹ p̄dicti Iudices differre noluerūt. Itē reſpōderi poterit ꝙ excōmunicatio nulla fuit, vel īiuſta, quia a tali ſētētia rite fuit appellatū, & plures alias p̄tendere poterit reſpōſiones ad tuitionem ſtat⁹ ſui, ſed ad manū ſtatim habeat ꝓbationē, quia cùm cōſtiterit de excommunicatione, de abſolutione conſtare oportebit. ¶ 3. In fine vero notandū, quòd vbi quis fuerit rite excommunicatus, & in ea pertinacia & excommunicatione pertinaciter perſeuerauerit per. xl. dies, claues

eccleſiæ

eccleſiæ contemnendo, tunc (vt gladius gladium adiuuet) ad mandatum epiſcopi vel eius officialis capiatur excommunicatus. Sed nunquam capietur aliquis ad mandatum iudicum delegatorum, vel Archidiaconum vel alterius Iudicis inferioris, quia rex in epiſcopos coertionem habet propter baroniam. Cùm autem talis capi debeat rationabili de cauſa, cùm cancellarius litteras epiſcopi receperit, fiat breue in hac forma. ¶ 4. Rex vicecomiti ſalutem. Significauit nobis venerabilis pater N. p litteras ſuas patentes, quòd talis ob manifeſtam contumaciam ſuam excommunicatus eſt, nec ſe vult per cẽſuram eccleſiaſticam iuſtitiare. Quia vero poteſtas Regia ſacroſanctæ eccleſiæ in querelis ſuis deeſſe non debet, tibi præcipimus quòd prædictum talem per corpus ſuum (ſecundum conſuetudinem Angliæ) iuſticies, donec ſacroſanctæ eccleſiæ tam de contemptu quàm de iniuria ei illata ab eo fuerit ſatiſfactum. Teſte me ipſo apud weſtmonaſterium &c. Qui cùm captus fuerit & eccleſiæ ſatiſfecerit, deliberabitur ad mandatum epiſcopi per tale breue: Rex vicecomiti ſalutem. Quia venerabilis pater talis epiſcopus, ſignificauit nobis quòd talis quantum ad mandatum ſuum, vel ad mandatum talis venerabilis patris talis epiſcopi, a te capi & per corpus ſuum tanquam cõtemnentem claues eccleſiæ iuſticiari præceperimus, beneficium abſolutionis impendit, tibi præcipimus quòd a priſona noſtra qua detinetur ipſum deliberari facias quietum &c. Et notandum quòd ad nullius mandatum deliberari debet, niſi ad mandatum domini epiſcopi, nec antequã ipſe mandauerit quòd eccleſiæ ſic ſatiſfecerit, niſi captus fuit per falſam ſuggeſtionem ordinarij, vel aliorum prælatorum, vel ſi per maliciam aduerſarij, vt eum excludat ab actione quam verſus eum inſtituit. Et ſi ita, tunc fiat tale breue ad ipſius deliberationem. ¶ 5. Rex vicecomiti ſalutem. Oſtenſum eſt nobis ex parte talis, quòd cùm aliquando appellaſſet quendam talem in comitatu tuo de roberia & huiuſmodi, & tibi a nobis præceptum eſſet quòd talem appellatum attachiares: Idem appellatus vt ipſum talem appellãtem grauaret & appellum ſuum adnihilaret, falſò ſuggeſſit epiſcopo tali, quòd idem appellans in quadam excommunicatione perſeuerauit contumaciter per quadraginta dies & amplius, & ita quòd litteras ab eodem epiſcopo impetrauit ad nos directas quòd extẽderemus brachium ſeculare, per cuius deceptionem idem appellans captus eſt, & in priſona noſtra detentus, vt dicit. Et quia nemini debet fraus ſua patrociniari, tibi præcipimus quòd ſi prædictus talis appellans fecerit te ſecurum de clamore &c. tunc pone per vadium &c. prædictum talem appellatum, quòd ſit coram &c. inde reſponſurus. Et interim facias prædictum talem appellantem deliberari a priſona noſtra, niſi captus fuerit alia occaſione quare deliberari non debeat Teſte &c. Si autem forte captus non fuerit, & iudex aliquis malicioſè ſuggeſſerit epiſcopo, ꝙ quis excommunicatus fuerit, fiat breue vic. de non capiendo talem, vt ſupra, de prohibitionibus.

1 ¶ *Exceptio ex perſona petentis quia alienigena & ad fidem regis Franciæ.* 2. *Exceptio contra petentem propter ſtatum dubium multis rationibus.* 3. *Exceptio ex delicto ſpolitionis donec fuerit reſtitutus.* *Cap.24.*

EST etiam & alia exceptio quæ tenenti competit ex perſona petentis propter defectum nationis, quæ dilatoria eſt & non perimit actionem, vt ſi quis alienigena qui fuerit ad fidem Regis Franciæ, & actionem inſtituat verſus aliquem qui fuerit ad fidem Regis Angliæ, tali non reſpondeatur, ſaltem donec terræ fuerint communes, nec etiam ſi ue rex ei conceſſerit placitare, quia ſicut Anglicus non auditur in placitando aliquem de terris & tenementis in Francia, ita nec debet Francigena & alienigena qui fuerit ad fidem Regis Franciæ, audiri placitando in Anglia. Sed tamen ſunt aliqui Francigenæ in Francia, qui ſunt ad fidem vtriuſq;, & ſemper fuerunt ante Normāniam deperditam & poſt, & qui placitant hic & ibi ea ratione qua ſunt ad fidem vtriuſquè, ſicut fuit W. Comes Marr. et manens in Anglia, & M. de Feynes manens in Francia, & alij plures, & ita tamen ſi contingat guerram moueri inter Reges, remaneat perſonaliter quilibet eorum cum eo cui fecerit ligeantiam, & faciat ſeruicium debitum ei cum quo non ſteterit in perſona. ¶ 2. Competit etiam tenenti exceptio ex perſona petentis propter ſtatum dubium, & dubium rei euentum. Status quidem hominis dubius eſſe poterit multipliciter, tum propter dignitatis mutationem, vt ſi quis fuerit in aliqua dignitate conſtitutus, & electus fuerit vel poſtulatus ad aliam dignitatem, & cùm conſenſum præbuerit, pendet ſtatus ſuus quouſquè fuerit confirmatus, & ſic ratum eſſe non poterit quod cum eo actum fuerit pendente ſtatu ſuo. Idem dici poterit ſi quis fuerit in aliqua dignitate conſtitutus, & fuerit in cauſa depoſitionis, & meritis ſuis exigentibus vel non exigentibus, & cùm fuerit depoſitus iuſte vel iniuſtè appellauerit, pendente appellatione non valet quod cùm eo actum fuerit, quia ſi teneat depoſitio, omnia erunt reuocanda, & ſic iudicium deluſorium. Item poterit ſtatus eſſe dubius propter cauſam criminalem impoſitam alicui vbi vertitur periculum vitæ vel membrorum, in cauſa ciuili reſpondere non tenetur nec ei reſpondebitur antequam ſe defenderit vel non defenderit in cauſa criminali, quia ſi prius in cauſa ciuili ageretur, conuicto crimine retrotrahendum erit tempus vſquè ad tempus commiſſi criminis, & ſic quicquid actum fuerit in medio tempore inter conuictionem & crimen commiſſum erit reuocandum: et ita cum talibus agi non poterit donec ſtatus confirmetur, vt ſupra de placitis coronæ pleniùs de hac materia. De cauſa vero depoſitionis ſumi poterit exemplum de Epiſcopo Bathonenſis & Abbate de Glaſtoñ coram Iuſticiar. de banco. ¶ 3. Competit etiam exceptio tenenti ex perſona petentis, & ex delicto dilatoria, vt ſi tenens ſpoliatus fuerit a petente & non reſtitutus in toto vel in parte, non reſpondebit tenens ante reſtitutionem, quia nudi contendere, nec inermes nos inimicis debemus opponere, nec videtur quis reſtitui qui nō in totum reſtituitur, ſicut nec videtur res reddita quæ deterior facta redditur, ſecundum quod ſuperius videri poterit de ſpoliatoribus & diſſeyſinis & reſtitutionibus.

1 ¶ *Exceptio dilatoria quia ius cõmune ita ꝙ ſine alijs reſpondere nõ poteſt vel quia in parte tangit alios ſine quibus &c. 2. Exceptio ꝙ participes habet ſine quibus &c. 3. Exceptio ꝙ particeps eſt ad fidem Regis Franciæ. 4. Cùm particeps ſine participe obtinuerit forte per fraudẽ & per fraudẽ ſequi noluerit. 5. De ſummonendo participes. 6. Si vnus de participibus moriatur cùm omnes in breui nominentur. 7. Cùm vnus ex participibus totam teneat hæreditatem. 8. Si hæreditas partita ſit inter participes. 9. Sunt qui terram tenent in communi ſed non vt cohæredes. 10. Exceptio ꝙ viro non reſpondetur cuius hæreditas ſit terra. 11. Exceptio ꝙ ſine aſſenſu talis ſuperioris. Cap.25.*

COmpetit etiam exceptio tenenti peremptoria ex perſona petentis, & quandoq; dilatoria tam ex perſona alterius quâm petentis, quia ſine alio agere non poterit per ſe, qui tantundem iuris habet quám ipſe qui petit, vt ſunt plures participes, vel quia nihil iuris habet ſine alio ſicut vir de re vxoria ſine vxore, vel quòd vxor agere nõ poterit ſine viro de re propria, cûm vir ſit ei adiunctus & caput vxoris, vel quia petẽs actionem non habet aliquam quòd rem deducere poſſit in iudicium ſine alijs, ſicut ſunt canonici & monachi ſimplices vel amotibiles ſine Abbate vel Priore. Item decanus & capitulum ſine epiſcopo. Item ſi petens ius habeat cûm ſit cohæres iuſtus & propinquus, alius tamẽ maius ius habet quia propinquior: ſicut videri poterit ſupra in tractatu de aſſiſa mortis anteceſſoris. ¶ 2. Sed inprimis dicendum erit de exceptione illa quæ cõpetit tenenti eo quòd participes qui tantundem iuris habent in breui nõ nominantur. Et ſunt plures participes quaſi vnum corpus in eo quòd vnum ius habent, & oportet quòd corpus ſit integrum, & quòd in aliqua parte non ſit defectus. Et ſunt participes quaſi partem capiẽtes, ſicut partis capaces, vt ſupra de qualitate & differentia hæredum, eo quòd communis eſt inter eos res ratione plurium perſonarum, vel ratione vicinitatis, vel ratione ipſius rei quæ partibilis eſt, & non ratione perſonarum, quæ non ſunt quaſi vnus hæres & vnum corpus, ſed diuerſi hæredes, vbi tenementum partibile eſt inter plures cohæredes petentes qui deſcẽdũt de eodem ſtipite, & ſemper ſolet diuidi ab antiquo. Poſſunt autem plures participes eſſe & cohæredes petentes, & plures tenentes cohæredes & participes, vel vnus petens ſine participe, & plures tenẽtes participes, vel vnus tenens particeps vel plures, et plures cohæredes qui nihil inde tenent nec in proparte nec in compenſatione, & alij qui tenẽt in proparte, & alij in compenſatione pro parte ſua. Item poſſunt eſſe plures petentes participes, vel vnus ſine participe, & vnus tenens ſine participe, vel plures tenentes qui omninò ſibi ſunt extranei & non cohæredes, ſed participes vt vicini. Item plures petentes ſine participe, vel vnus ſine participe totam hæreditatem, ſiue ibi ſint plura maneria ſiue non, ſiue verſus plures participes vel extraneas ꝑſonas, vel verſus vnum vel duos participes, & vnum extraneum non participem, totam hæreditatem vel eius partẽ. Cùm autem plures ſint participes cohæredes, vel participes non cohæredes petentes, oportet quòd omnes qui petunt & qui capere debent de re petita nominentur in breui: vnde cùm dicat tenens excipiendo, frater, non teneor ad hoc breue reſpõdere, quia ſi ius haberes, participes habes qui tantundem iuris habent in re quantum & vos, vz A. & B. Ad quod

poterit petens replicare & dicere, quòd omnes qui ius clamare poterũt, vel partem de tenemento petito, vel de re petita nominati ſũt in hoc breui, & nihil iuris pertinet nec ad A. nec ad B. quòd participes eſſe poſſũt, quia A. baſtardus eſt, & B. de ſeruo progenitus, licet de libera participe & coniugata. Et vnde A. nullo tempore capere poſſit cùm ſit baſtardus, nec B. cùm ſit de ſeruo progenitus. Item nec talis particeps fœmina petere non poſſit ante tempus cùm ſit ſeruo ſuo copulata. Item talis fœmina particeps partem de re petita capere non poteſt, quia de communi hæreditate tenet quandam partem in maritagium ſuum, nec vult maritagium ſuum in partem ponere, vt partem ſuam per totum habeat de communi hæreditate. ¶ 3. Item reſpondere poterit, quòd particeps de quo dicitur nihil capere poteſt, quia eſt ad fidem regis Fráciæ, & nihil capere poterit antequam fiat fides regi Angliæ, & cùm terræ ſint communes & cõcordes, & ideo non eſt neceſſe ꝙ in breui nominentur. Item quòd particeps qui non nominatur, vel aliquis anteceſſorum ſuorum feloniam fecerit, ita quòd particeps eſſe non poſſit. Itẽ reſpondere poteſt quòd particeps de quo ſit mentio mortuꝰ eſt ſine hærede de ſe, vel ſi hæredes habuit, omnes mortui ſunt. Item ꝙ ille qui particeps eſſe debuit totum ius ſuũ quod inde habuit cohæredibꝰ ſuis remiſit & quietũ clamauit. Ad primã vero replicationem petentis, ꝙ particeps nõ nominatur quia baſtardꝰ eſt, triplicari poterit a tenente ꝙ ſit nominandus, quia incertum eſt adhuc vtrum ſe poſſit ꝓbare legittimum vel non. Eadem vero reſponſio eſſe poterit replicando de ſeruo non nominato. Ad hoc autem quod dicit quòd fœmina particeps nominari nõ debet cùm ſit ſeruo copulata, ad hoc poterir triplicari quòd nominari debet, quia ſi ad præſẽs capere non poſſit, capere poſſit ad tempus, quia ſeruus mori poterit. Ad hoc autẽ quod dicitut quòd fœmina particeps non nominata tenet quandam partem hæreditatis in maritagium, nec vult maritagium ponere in partem: ad hoc poterit a tenente replicari quòd adhuc in voluntate ſua eſt & electione vtrum hoc facere voluerit vel non, & ideo in breui nominanda. De hoc autem quod dicit de participe qui eſt ad fidem Regis Franciæ, triplicari poterit a tenente quòd nominãdus eſt, quia terræ poſſunt eſſe cõmunes. Ad hoc autẽ quod dicitur quòd particeps mortuus eſt ſine liberis, vel ſi liberos habuerit, omnes mortui ſunt, quia dubitari poſſit an ita ſit vel nõ, detur alius dies vt fiat certificatio, & ſecundum hoc aut cadat breue aut ſtet: de hoc autem quod dicit quòd particeps remiſit, quia de hoc dubitari poterit, detur alius dies vt ſupra, & ſummoneatur particeps quòd ſit ibi ad oſtendendum ſi quid iuris clamet cum alijs participibus de tali hæreditate, quia ſi talis remiſit participibus, pars illa accreſcet alijs. Et illud idem (ſecundum quoſdam) poſſet dici de baſtardo & ſeruo petentibus non nominatis, quod quidã non admittunt. Et notandum quòd ſunt quidam participes qui ſtatim agere poſſunt & capere, & alij qui ſtatim agere ſed nihil capere poſſunt ante tempus, ſicut fœmina copulata ſeruo & ille qui fuerit ad fidem Regis Franciæ & nominari debent omnes. Et ſunt quidam qui aliquando capere poterunt & nunc capere non poterunt, quia ex delicto & felonia facti ſunt non capaces, ſi-

cut ꝑ crimine damnati,& tales nominare nõ oportet. Sed omnes nominandi ſunt de quibus certum eſt vel dubiũ vtrũ capere poſſint vel non, quia in dubio in benignã partẽ erit interpretãdũ,vz quòd capere poſſint, donec probetur in contrariũ.Si autẽ certum ſit quòd capere non poterit ſicut videt̃ de felone nec pars illis accreſcere poterit participib⁹, ſed dñis capitalib⁹,& ideo de eo nihil ꝑtinet ad participes . Itẽ nihil accreſcet participib⁹ de parte eorũ qui poſt tẽpus capere poterit, ſed cum tenente capitali,vel capitali dño remanebit pars talium quouſq; capere poſſunt(ſecundum quoſdã)ſed (ſecundũ alios)videt̃ quòd non, quia cùm oportеat eos in breui nominare & ꝓcedat loquela & iudiciũ ſub nomine eorũ, videt̃ quòd recuperare debeãt inter alios,& cùm iudiciũ redditũ ſit ꝓ eis, oportebit quòd in ꝑſonis eorũ fiat executio,& ſic poni debent in ſeyſina ſicut & alij.Sed cùm ſeyſinã habuerint,quis eijciet eos? quia ſi ſine iudicio eijciant̃ a participib⁹ vel ab alijs,de iure ſeyſinã recuperabunt. Si vero a participib⁹ implacitentur,cadit actio de iure, quia participib⁹ nihil poteſt accreſcere,& ita nihil iuris habent nec aliquid petere poterunt ratione cuſtodiæ.Sed quid ergo fiet videndũ eſt in ſequẽtib⁹. ¶ 4. Sed quid cùm participes plures extiterint & capaces & quidã eorũ petant & obtineant ſine alijs qui non nominantur in bñ,non nominatis cõſuli poterit ꝑ officiũ iudicis ꝓpter fraudẽ.Itẽ cùm plures ſint participes & oẽs nominati & quidã ſequi noluerint,nihilomin⁹ tenebit breue, quia ſatiſfactum eſt impetrationi,& tales qui nõ venerint ſũmoneantur ꝙ ſint ad ſequẽdũ cũ participibus ſi voluerint.Si autẽ ſequi noluerint, alij nihilominùs ſequantur de parte ſua,bñe ſũmonitionis talis erit. ¶ 5. Rex vic.ſalutẽ. Sũmoneas ꝑ bonos ſũmonitores A.& B.quòd ſint corã iuſtic.nr̃is tali die& loco,ad ſequendũ cũ C. & D. de tanta terra cũ ꝑtinentijs in tali villa,& vnde prędicti D.& C.clamant duas partes verſus E . vt rationabilẽ partẽ ſuã quæ eos contingit de hæreditate talis cuius hæredes ipſi ſũt. Et vnde prędict⁹ E.dicit quòd nõ vult prędictis C.& D. reſpondere ſine prędictis A.& B.vt dicit,& habeas ibi ſũmonitores & hoc bñe Teſte &c. ¶ 6. Itẽ cùm oẽs nominati ſunt & agere inceperint ſimul,& vnus eorũ moriatur cadit bñe,& de nouo incipere oportet ꝑ aliud breue in perſona hæredis ſtatim vel poſt tẽp⁹,ſecundũ qđ hæres fuerit infra ętatẽ vel nõ.Sed quid ſi vnus ex participibus cùm agere inceperit feloniã fecerit,vel leproſ⁹ deuenerit,furioſus,vel nõ ſanæ mentis , videndũ vtrũ remanere debeat loquela vel ꝓcedere ſiue fuerit petens vel tenẽs. ¶7. Cùm autẽ plures ſint cohęredes & participes,& vn⁹vel plures totã teneant hęreditatẽ,& particeps vn⁹ vel plures petat verſus vnũ participẽ tenentẽ vel plures,ſi plures petant,nõ eſt neceſſe oẽs nominari in vno bñi,quia diuerſæ ſũt actiones, quia q̃libet petat partẽ ſuã ꝓpriã quæ eũ contingit ſine alio participe , ac ſi vnus particeps peteret verſus vnũ vel plures participes vna erit actio,& quo caſu tenẽs particeps viſũ non habebit,quia diuinare nõ poterit quæ pars ei accidere poterit de communi hæreditate , poterit tamẽ ei fieri qđ tantundẽ valet,vt ſi dicat , rationabilẽ peto partẽ meã quæ me contingit de tota hæreditate, vnde talis anteceſſor meus obijt ſeyſitus vt de feodo. ¶8. Cõtingit autẽ quãdoq; q̃ diuiſa ſit hęreditas inter participes,& cùm

quis

quis partem ſuam habuerit à poſſeſſione ſua ceciderit, vel quód donationem fecerit ſub conditione aliqua, per quam poſt tempus eſſe poterit ꝙ ad ipſum ſit reuerſura, & cùm per conditionem ad ipſum reuerti debeat alius iniuſte ſe ponat in ſeyſinam, & tenens ei obiecerit quód participes habuerit, exceptio illa non valebit, quia poſtquàm particeps in ſeyſina fuerit, & terrã de facto ſuo incumbrauit, nihil de hoc ad cohæredes vel participes, non magis de damno quàm de lucro. ¶ 9. Sunt etiam qui tenent in communi rem aliquam de communi conſenſu ſicut participes & capaces, ſed non tamen vt cohæredes, vt ſi de comuni conſenſu aliquam vaſtitatem pro communi commodo reliquerint ad paſturã vel aliud cõmodum vel alium vſum, ſi forte petant, eadem erit exceptio contra ipſos quæ & contra hæredes, quòd nullus ſine alio agere poſſit nec reſpondere. Res quidem communis eſſe poterit inter plures multis rationibus, vt ſupra, ſicut ſunt diuiſi & hæredes. ¶ 10 Datur etiã exceptio dilatoria tenẽti, non ex perſona petentis ꝙ agere non poſſit, ſed ex perſona adiuncti ſine quo petere non poteſt, & qui non ſunt participes quaſi partem capientes, quia res quæ petitur inter petentes cùm euicta fuerit non capit diuiſionem, ſicut inter virum & vxorem qui ſunt quaſi vnica ꝑſona, quia caro vna & ſanguis vnus. Res tamen ꝓpria vxoris, & vir eius cuſtos cùm ſit caput mulieris, & in quo caſu non reſpondebitur viro ſine vxore nec econtrario. Item datur exceptio tenenti peremptoria quoad petentem ſed non ad eum qui ius habet, vt ſi quis petat nomine ſuo rem qui petere deberet rem nomine alieno, vt ſi ſeruus fructuarius qui non habet actionem, & ſicut ſimplex canonicus vel ſimplex monachus, quia amotibiles ſunt & perpetuitatem non habent, & in quo caſu cadit actio & breue in perſona talis & tenet actio in perſona alterius per aliud breue. ¶ 11. Itẽ datur exceptio dilatoria tenenti contra petentem licet actio tota ad ipſũ pertineat propter autoritatem ſuperioris ſine cuius aſſenſu & autoritate petere non poſſit, ſicut decanus & capitulum tranſigere non poſſunt nec paciſci nec mutare ſtatum ſuum, ſicut nec rectores eccleſiæ de rebus eccleſiæ ſine conſenſu epiſcopi, & plures ſunt exceptiones aliȩ quȩ competunt tenenti contra petentem prædictis rationibus, & de quibus ad præſens non recolitur.

1 ¶ De exceptionibus quæ competunt tenenti ex perſona propria. 2. Quôd oportet ꝙ omnes nominentur petentes licet reſpondere poſſunt ꝙ quidam ſunt baſtardi & quidam villani & huiuſmodi. 3. Si particeps ſurdus fuerit vel mutus. 4. Si tenenti competat exceptio ex ipſa re. 5. Oportet quòd petens deſignet rem quam petit cum pertinentijs. Cap. 26.

DIctum eſt ſupra de exceptionibus quȩ competunt tenenti ex perſona petentis, nunc autem dicendum de exceptionibus quæ competunt ipſi tenenti ex ꝑſona ſua ꝓpria. Competit quidem ei exceptio minoris ætatis, quòd ante ætatem non reſpondeat, non magis quàm petens agere poſſit contra eum ante ætatem, ſecundum quod ſuperius dictum eſt de minori ætate. Et ſecundum hoc videri poterit quid agendum ſit hic. Item reſpondere nõ teneatur, quia non eſt in ſeyſina nomine proprio ſed nomine alieno, & ideo non poteſt in iudicium rem deducere.

Item

Item competit ei exceptio ex perſona ſua propria ſicut contra petentem ex ſtatu dubio & dubio rei euentu vt ſupra. Item competit ei exceptio ex perſona ſua propria, quòd ſine alijs reſpondere non poteſt, qui tantundē iuris habent in re quam tenet ſicut & ille, vel ratione adiuncti, vel ratione maioritatis vt ſupra. Sed ad hoc quòd exceptionē habeat quoad actionem differendam & breue poſternendum, ſecundum quod participes nominandi ſunt in breui vel non nominati, videndum erit an partita ſit inter cohæredes vel non cohæredes participes hæreditas vel res cōmunis vel non. Si autem hæreditas non fuerit partita ſed teneatur in cōmuni, quilibet cohæredū tantundē iuris habet tenendi hæreditatē quantum & alij: ſed tamen non ꝑ ſe ante diuiſionē ſed ꝑ ſe in cōmuni cū alijs, & ſic totū tenet & nihil tenet. s. totū in cōmuni, & nihil ſeꝑatim ꝑ ſe. Cùm autem tenens ita excipiat quòd non teneatur ſine participibus reſpondere, videndū eſt inprimis ſi hæreditas partita ſit vel non. Si autē partita ſit, & tenens teneat rem petitam ſic partitā & in proparte, non eſt neceſſe quòd omnes participes in breui nominētur, quia ſi in breui nominētur illi qui nihil tenent, cadit breue: vt probatur de termino ſ. M. an̄ regis H. decimo quinto in com̄ Eſſex. Aſſiſa vtrum de I. perſona de Meſſe & Radulpho de Ardern & vxore ſua & eorū participibus. Ad idē facit de comitiſſa Oxon̄ & w. Blundo & vxore ſua, quia receſſum eſt a cōmuni, ſed tamen ſine participib⁹ ſuis non tenet petenti reſpondere, et ſi ſine eis reſponderet & amitteret, regreſſum non haberet erga participes ad damnum ſuū reſtaurandum in aliqua contributione facienda, ſed hoc ſibi ipſi & negligentiæ ſuæ poſſet imputare. Sed licet non ſunt nominati, tamē oportet quòd vocentur cùm tenens ſine illis reſpondere non teneatur. Summoniri igitur debet per hoc breue. Rex vicecom̄ ſalutē. Summoneas ꝑ bonos ſūmonitores A. B. quód ſint coram iuſtic. &c. ad reſpondendum C. ſimul cum D. de tanta terra cum pertinentijs in tali villa vel in tali com̄, vel de tanto terræ cum pertinentijs in alio com̄ quam idem C. in curia noſtra &c. clamat vt ius ſuum verſus prædictum D. & ſine quibus prædictus D. nō vult reſpondere eidem C. cùm prædicti A. & B. ſint participes ipſi⁹ D. de prædicta terra &c. et quo caſu ſi venerint, reſpondeāt cum ipſo D. ſi voluerint, ſi autem non, nihilominus procedat loquela. Et in hoc caſu ſiue venerint ſiue nō, & tenens amiſerit, ꝑ ęqualib⁹ portionib⁹ faciēt tenenti excambiū. Et quòd participes no nominati ita ſummoneri debent: ꝓbatur de termino ſ Michaelis anno regni Regis H. nono incipiente decimo in com̄ Eborum & Lync. de Adam Tuſſet. ¶ 2. Si autem hæreditas cōmunis partita non ſit, oportet de neceſſitate quòd oēs nominentur in breui, alioquin cadit breue ex toto. Si autē a petente ita fuerit replicatum, quòd non eſt neceſſe omnes nominare rationibus paulo antedictis, quia oēs illorū vel quidā baſtardi ſunt vel mortui cùm maſculi ſunt, vel ſi fœminæ, quôd quædā baſtardæ & quædā villanis maritatę, & quædam villanæ quę non nominantur, item quædam contulerunt ſe religioni, breue in pēdēte erit & actio, donec de veritate conſtiterit. Inprimis cùm dicatur, quòd abſens ſit baſtardus, ſūmoneatur per breue in forma ſupradicta, quòd ſit corā iuſtic. ad certos diē & locū ad oſtendendū quid iuris clamat in tāto

terræ

terræ cum pertinentijs in tali villa quam talis clamat verſus talem vt ius ſuum,vel per aſſiſam mortis anteceſſoris.Et vnde idem talis .s. petens dicit quòd baſtardus eſt,& quòd nihil iuris clamare poteſt in prædicta terra.Et de hac materia inueniri poterit de termino ſ. Trinitatis anno regni regis H.quarto in comitatu Somerſet. Si autē dubitetur an particeps nō nominatus ſit mortuus vel non,detur alius dies vt interim inquiratur veritas:vt de itinere M.de Pateſhull in comitatu Kanc.anno regni regis H. decimo tertio de w.filio Roberti.Item refert de tenēte participe cùm tenuerit pro diuiſo facta partitione & ille moriatur qui de re petita nihil tenet,an cadat actio per mortem talis ac ſi ille qui teneret rem moreretur? Reuera non cadit, non magis quàm ſi warrantus vocatus moreretur,ſed ſtat breue,& ibi incipiendū.Si autem moriatur nominatꝰ,cadit:ſed ſi idē qui non nominatur habeat talem hæredem infra ætatē, expectabitur hæredis ætas. De hoc autem quod dicitur de maritata villano quòd ſi talis non nominetur cadit breue vt ſupra dictum eſt, et ſi nominetur tenet & procedit placitū de alijs, illa tamē ad tempus a petitione excluſa eſt quouſquè villanus mortuus fuerit:vt de itinere M.de P.in comitatu Lincolñ anno regni regis H.decimo de Hugone de Hull.Et ad hoc facit de itinere Roberti de Veer comite Oxoñ & M. de Pateſhull anno regni regis H. quinto in comitatu Hertford aſſiſa mortis anteceſſoris ſi w. de Ludwich. Et quòd cadat breue ſi non fuerit nominata: inueniri poterit de eodem itinere in eodē comitatu, aſſiſa mortis anteceſſoris de Matilda filia Godwini,& eſt ratio ibi aſſignata,quia villanus mori potuit.Item de participe abſente,de quo replicatur quòd villanus eſt, ſūmoneatur quòd ſit ad oſtendum quid &c. Item de hoc quod dicitur quòd particeps cōtulit ſe religioni & ita mortuus ſeculo,conſtare poterit per litteras epiſcopi vtrum redire poſſit ad ſeculum vel non, ſecundum quod ſuſceperit habitum ꝓbationis vel profeſſionis.Et de hac materia inueniri poterit de termino ſ. Trinitatis anno regis H. quarto in com̄ South: de Iohanne de Brywes. Item eſto quòd particeps in priſona detineatur quòd venire non poſſit. Item ſi tali infirmitate detentus vel ab hoſtibus captus,nihilominùs oportet eum nominare,& cùm nominatus fuerit, ſuperſedendum erit quouſquè venire poſſit.Si autē impriſonatus fuerit particeps nominatus ꝓpter feloniam,de qua ſit in periculo vitæ vel membrorum, remaneat loquela ſine die quouſq; conſtiterit de eius deliberatione vel damnatione: vt de itinere w.de Ralegh in comitatu Bed.de Iuliana de Nodarijs.Ita ſuſpenditur breue & loquela ſi vnus ex participibus fuerit infra ætatem donec ad ætatem peruenerit. ¶ 3. Sed quid dicetur de participe qui naturaliter ſurdus fuerit & mutus,videtur quòd talis omni tempore pro non hęrede & pro non participe haberi debeat. Et ideo ſiue nominetur ſiue non,non cadit actio nec breue. Sed tenet tam in perſona petentis quàm in perſona tenentis quantum ad omnes. Si autem a caſu venerit ſurditas vel nō venerit & quòd mutus fuerit, expectandum erit per aliquod tempus ſi ſpes habeatur de conualeſcentia.De adiūcto vero & ſuperioris cōſenſu,qualiter fieri debeat in ꝑſona tenentis,ꝑpendi poterit ꝑ ea quę ſuperius dicta ſunt in perſona petentis. Et notandum quòd licet non capaces

cęs hæredes nominentur, vel forte pænitus extranei, non tamen propter hoc cadit breue, ſed ſtabit in ꝑſonis aliorum qui ius habent, quia in hoc tali caſu vtile non vitiatur ꝑ invtile. Notandum eſt etiam quòd plures participes petere poſſunt tenendi in communi a pluribus qui ſeperatim tenent, & qui ſeſe in nullo contingunt, & hic plures erunt actiones propter pluralitatem ꝑſonarum. Et vice verſa plures non participes quorum iura ſeperata ſunt, petere poſſunt verſus plures cohæredes & participes, & ſimiliter erunt hic actiones plures & diuerſæ. Item poſſunt plures cohæredes & participes petere verſus plures cohęredes & participes & hic erit vnica actio propter vnitatem iuris. ¶ 4. Si autem non ſit exceptio quæ competat tenenti contra petentem, nec ex perſona petentis nec ex ꝑſona ſua propria, firmato ſic iuditio ex perſona iudicis, petentis & tenentis, cùm iudicium ſit trinus actus trium perſonarum, videndum erit an ſit aliqua quæ competat tenenti ex ipſa re quæ petitur, ſi corporalis fuerit & immobilis ſicut terra tenementum, vel redditus qui proueniat ex tenemento. ¶ 5. Oportet igitur inprimis quòd petens rem deſignet quam petit, videlicet qualitatem, vt ſciatur vtrũ petatur terra vel redditus cum ꝑtinentijs. Item quantitatem, vtrum videlicet ſit plus vel minus quod petitur. Certam enim rem oportet deducere in iudicium, ne contingat iuditium eſſe deluſorium vel obſcurum, quia de re incerta in iudicium deducta certa fieri non poterit ſententia, licet quandoq; de incerta re agatur. Iudex ſiue iuſtic. (in quãtũ ei poſſibile fuerit) certũ debet ꝑ ferre iuditium. Specificare autem poterit ſic, vt ſi dicat. Peto verſus talem tot maneria, quandoquè cum ꝑtinentijs, quandoquè ſine. Item tot feoda militum cum ꝑtinentijs. Item tot carucatas terræ, tot virgatas, tot acras, tot ſelliones. Item tot libratas terræ, tot ſolidatas, tot bouatas ſecundum diuerſitatem tenementorum, & ſecundum quod in breuibus de recto & de ingreſſu continetur, & ita quòd narratio bri̅ conueniat, a quo ſi diſcordet & breui non conueniat narratio, amittit petens, quia non admittitur variatio. Admittitur tamen variatio quandoquè, dum tamẽ dicat ſimile, vt ſi contineatur in breui quòd petit duas carucatas quæ per ãnũ valent decẽ libratas, non ꝑpter hoc recedit a breui ſuo ſi dicat, peto decem libratas terræ, quia dicit quod tantundem valet, non enim refert vtrum quid fiat vel ſuum ſimile.

1 ¶ *Propoſita intẽtione videre poterit tenẽs an totã teneat vel nõ, & vnde oportet ꝙ viſũ habeat vel quod tantundẽ valeat. 2. Cùm viſũ habuerit quid faciendũ. 3. Oportet deſignare quæ vel qualis ſit quã petit res mobilis vel immobilis & certa deſignatio. 4. Exceptio ꝙ nihil ĩde tenet & pœna quæ ſequitur ſi inde conuincatur. 5. Exceptio ꝙ tenementũ nõ teneat quia alius tenet de pertinentijs. 6. Quod aliquando fuit de pertinentijs ſed poſtea deſijt eſſe. 7. Inquiſitio vtrũ totũ tenuerit vel non. 8. Si tenẽs dicat ꝙ nihil teneat & aliâs cognouit ꝙ totũ teneat. 9. Si cognouerit ꝙ totũ non tenuerit in feodo ſed partẽ. 10. Si quis maneriũ petat cũ õnibus pertinentijs ad quod pertineat aduocatio. 11. Replicatio ſuper hoc. 12. Si dicat ꝙ nihil tenuerit mentiendo ſicut de priore de weylocke & w. de Inſula. 13. Si tenẽs dicat ꝙ totã terrã non teneat, & petẽs ꝙ totã, & ſic ſit res dubia per negationẽ aut locus erit ioco partito aut inde inquiſitio de pertinentijs, & ſunt pertinentiæ pertinentiarum.* Cap. 27.

Cvm autem petens intentionem ſuam ſic formauerit, eſtimare debet tenens an teneat totam terram petitam vel eius partem vel omnino nihil ſi totam teneat, vtrum illam teneat nomine ꝓprio vel nomine alieno. Si autem nomine alieno vt ſi in cuſtodia, ad vadium, ad voluntatem, vel ad terminum annorum, cadit breue, quia actio non competit cōtra talem, ſed contra illum cuius nomine fuerit in ſeyſina. Si autem nomine ꝓprio, tunc refert vtrum ad terminum vitæ, vel vt de feodo. Et quo caſu concedatur ei viſus ſi viſum petierit, vt petens oſtendat ei quantum terræ petierit, & ꝑ quas metas, & hac ratione dabitur ei dilatio, vt inde habito viſu, ſciri poterit ſi terram petitam integré teneat vel non, vt ſupra in tractatu de viſu faciendo. Et hæc vera ſunt, niſi petens incontinenti oſtendere poſſit certitudinem ꝑ quam facere poſſit quod tantundem valeat, vt ſi dicat: peto tantam terram ꝑ tales metas, vel tantam terram vnde anteceſſor ſuus obijt ſeyſitus vt de feodo, vel ſic: peto aduocationem eccleſiæ ſancti Petri cùm duæ fuerint eccleſiæ in eadem ciuitate, videlicet ſancti Petri & ſancti Pauli, vt ſupra plenius in tractatu de viſu faciendo. ¶2. Cùm autem tenens viſum habuerit vel quod tantundē valet, ſcire poterit vtrum petenti reſpondere teneatur & ad breue ſuum vel non teneatur, ſecundum quod tenuerit totam rem nomine ꝓprio vel alieno, vel nihil inde tenuerit, vel non niſi eius partem: quia ſi totam non tenuerit, amittere non poteſt quod non habet, & ita cadit breue ſed nō actio, niſi ita ſit quòd petens oſtendere poſſit quód tenens totam teneat in dominico & in ſeruitio, niſi tenens docere poſſit contrarium, quòd nec in dominico nec in ſeruitio: & quo caſu fieri poſſit iocus partitus ſi partes conſenſerint ſub tali periculo, vel quòd tenens rem petitam amittat, vel quòd petens clamorem ſuum imꝑpetuat, ſed hoc erit voluntarium & non iudiciale. Et notandum quòd cùm tenens ſemel talem exceptionem ꝓpoſuerit, vlterius conſimilem ꝓponere non poſſit, ne diutius ꝓtrahatur negotium, & tenens ad hoc poterit coarctari quód oſtendat quid in poſſeſſione extiterit, ne iterum cadat breue ꝑ mendatium, & etiam ad omnes exceptiones quæ faciunt ad breue poſternēdū. ¶3. In hac quidē actione ꝑ bre de recto, ſicut in qualibet alia actione ꝑ quā petitur res corporalis, deſignare oportet petentē quæ & qualis ſit res quæ petitur, vt ſi ſit res immobilis ſicut tenementum, deſignare oportet qualitatem & quantitatem, vt ſupradictum eſt. Si autem res mobilis, ſicut animal, veſtis, vel aliud quod conſiſtit in pondere, numero, vel menſura, quia non ſufficit dicere, peto rem, niſi dicatur peto talem rem. Item ſi tenementum, oportet deſignare vtrum ſit terra vel redditus. Item ſi redditus, vtrum ſit annuus proueniens ex tenemento, vel datus de camera, ſecundum quod ſupra diſtinguitur in tractatu de noua diſſeyſina. Item ſi res ſit mobilis, oportet deſignare vtrum petatur animal vel veſtis, ſi animal, vtrum leo vel homo: ſi autem veſtis, vtrum bombicina, vel lana, vel de linio. Si autem petatur res quæ in pondere conſiſtat, ſicut maſſa rudis vel formata, tunc ſcire oportet cuius ſit ponderis & cuius generis. Si autem petatur res quæ in numero conſiſtat ſicut pecunia numerata, tunc quot libræ, quot ſolidi, vel quot denarij. Si

autem

autem petatur res quæ conſiſtit in menſura, tunc vtrum liquidum aut ſolidum, vt ſi ſolidum, tunc cuius generis, vtrum frumenti, ordei, vel alterius annonæ. Si autem liquidum, tunc vtrum vinum, an oleum, vel huiuſmodi, & ſic cuius generis. De numero autem conſtare oportebit quot modia, vel quarteria, vel huiuſmodi, & ita perpendi poterit de qualitate & quantitate rei mobilis. Si autem res fuerit immobilis ſicut terra, eodem modo oportet deſignare qualitatem & quantitatem, vt ſupra dictum eſt. Item vtrum tota petatur an eius pars, & ne plus petatur a petente quàm tenens teneat. Item vtrum petatur corpus rei cum pertinentijs vel ſine. Item vtrum petatur vnum corpus per ſe cum pertinentijs, vel plura corpora per ſe vel cum pertinentijs. Item ſi plura corpora cum pertinentijs vel ſine, tunc vtrum ſeſe contingant & ita annexa ſint quòd vnum ab alio ſeparari non poſſit, vel quòd ſeſe in nullo contingant, & pænitùs ſunt diuerſa. Item refert vtrum petatur ab vno vel pluribus, & eodem modo vtrum teneatur ab vno vel a pluribus, vt ſupra de participibus. Item deſignatur res quæ petitur ex nomine, vt ſi petam hominem, oportet deſignare nomen, quia nomina hominum cognoſcendorum gratia impoſita ſunt. Eodem modo ſi petatur manerium, oportet quòd deſignetur ex nomine, vel ſi alia quæuis res, vel alia quæ tantundem valeat, vt ſupra de viſu faciendo. Et quemadmodum petuntur corpora, ſic & quandoquè petuntur iura, ſicut ius aduocationis quod eſt de pertinentijs alicuius rei corporalis, quia iura ſine corporibus eſſe non poſſunt. Et petitur aliquando ius aduocationis per ſe & cum ſuis pertinentijs, & aliquando cum corpore ſimul cum ipſa re cùm ſit de ipſius rei pertinentijs. ¶ 4. Cùm autem dicat petens in intentione ſua, peto verſus talem tantam terram cum pertinentijs &c. excipere poterit tenens contra intentionem ſuam quòd ipſe nihil inde tenet, nec vnquam aliquid inde tenuit: ſi petens hoc dedicere non poſſit cadit breue ſimul cum actione, cùm tenens verum confiteatur. Si autem dicat ſe nihil tenere cûm reuera totum teneat & inde ſe poſuerit in inquiſitionem, ſi tenens per inquiſitionem conuincatur pro mendace, amittet rem quæ petitur propter mendacium. Et qualiter & per quod breue fieri debet inquiſitio inferius dicetur: nec erit hic locus ioco partito, niſi in hoc conſenſerint partes ex abundanti. Item ſi excipiat tenens hoc modo, & dicat quòd ipſe nihil tenet ſed alius, ſi in hoc mendatium inueniatur, amittit quod tenet propter mendatium & ſine ioco partito. Item ſi cognoſcat quòd rem teneat ſed non totam quia alius partem ſiue de ipſo corpore, ſiue de pertinentijs, ſi ꝑ inquiſitionem de mendatio conuincatur, non tamen propter hoc amittet ipſam rem totam, nec eius partem, nec punietur mendatium vt prius, ſed procedit loquela verſus tenentem vt de toto reſpondeat niſi aliud inducat ex cõmuni aſſenſu, vt iocus partitus. Et quod dicitur de corpore dicatur de pertinentijs, ſecundum quod totum tenuerit vel non tenuerit vel eius partem. Item reſpondere poterit & cognoſcere quòd aliquando tenuit rem petitam ſed modo non tenet illam, quo caſu videndum erit quando de-

do deſijt poſſidere. Deſinere autem poteſt quis doloſè ne ſecum agatur, & quandoq; ſine dolo,& vnde videndum an deſijt poſſidere ante breuis impetrationem vel poſt.Si autem ante, non tenetur ex dolo cùm non ſit in arbitrio ſuo quin debeat reſpondere licet ſit in arbitrio petentis quando velit agere . Item non tenetur ex dolo licet poſt impetrationem alienauerit & tranſtulerit ad aliam rem petitam, quia bene poteſt tenens ignorare impetrationem.Et petens poterit eſſe negligens in proſecutione. Item alienare poterit ſiue dolo poſt impetrationem,& poſt ſummonitionem, vt ſi ante impetrationem vel poſt impetrationem (dum tamen ſummonitione præuentus non ſit) ſe tranſtulerit tenens ad partes tranſmarinas vel tam remotas quòd de ſummonitione nihil ſciuerit & ibi alienauerit,non punitur . Si autem fecerit contrarium in caſibus ſupradictis, haberi debet ꝓ poſſeſſore, & maximè ſi alienauerit poſt ſũmonitionem teſtatam & ꝓbatam : vt de termino ſancti Michaelis anno Regis Henrici quarto incipiente quinto.Item ſi poſt impetrationem facta fuit alienatio pendente inquiſitione, erit breue in pendenti & ſecundum hoc teneat vel cadat: vt de termino ſanctę Trinitatis anno Regis H.ſeptimo in comitatu Oxoñ de Ioceto de Plungenay.Si autem ſummonitione præuent⁹ fuit ꝙ illam ſciuit vel ſcire debuit , ꝓ poſſeſſore habebitur ſiue donatorius poſſeſſionem apprehenderit ſiue non.Item reſpondere poterit quòd totum corpus manerij non tenuerit,quia talis tenet tantum de corpore vnde ipſe nihil habet ſiue manerium petatur cum pertinentijs vel ſine. Et vnde nihil habet nec in dñico nec in ſeruitio , nec ī eleemoſina nec in aduocationibus. Et vnde oportet petentem ꝑ inquiſitionem docere contrarium.Item vel tempore impetrationis vel ſummonitionis nihil tenuerit, dum tamen poſtea poſſidere inceperit, reſpondebit . Item cùm corpus manerij petatur in dominico , reſpondere poterit tenens , quòd nihil inde tenet in dominico ſed totum in ſeruitio, & quo caſu ſi ita ſit, cadit breue & ſimiliter actio , quia non poteſt tenens amittere id in dominico quod non tenet niſi in ſeruitio . Item cùm petens totum petat in dominico , tenens reſpondere poteſt & cognoſcere quòd totum non tenet in dominico ,ſed partim in dominico & partim in ſeruitio,quo caſu videtur quòd ex toto cadit breue, & actio tantum pro ea parte quam non tenet in dominico: niſi ita ſit (ſecundum quoſdam) quòd petens poſſit intentionem inſtitutam in hoc mutare , quòd petere poſſit in dominico quod tenens tenet in dominico , & in ſeruitio quod tenens tenet in ſeruitio . In electione vero petentis eſt in hoc caſu vtrum velit quòd breue ſtet vel cadat , ſecundum quod ſe tenuerit ad petendum in dominico & ſeruitio verſus tenentem, & ſic ſtat breue : vel quòd totum petat verſus tenentem in dominico & quòd ſic cadat breue. ¶5. Item dicere poterit & reſpondere (vt ſupra) quòd nihil inde tenet omnino nec in dominico , nec in ſeruitio,nec in eleemoſina,nec in aduocaria,& hoc ꝓbato cadit breue.Item ſi dicat tenens quòd totum non teneat,quia alius tenet de ꝑtinentijs,vel de corpore manerij tantum, ſicut aduocationem vel tantam terram, replicare poterit petens quòd non habet neceſſe excipe-

ſe excipere partem illam, vel quia omninò non eſt de ꝑtinentijs ſed pertinet ad aliam terram & ad aliud feodum, & ſemper pertinuit, & vnde ipſe idem nihil inde clamat, licet quandoquè eſſet de corpore vel pertinentijs, capitalis ſuus dominus qui eum inde feoffauit partem illam alienauit antequam anteceſſorem ſuum (cuius ſeyſinam ipſe petit) feoffaret, & ipſe nihil aliud petit, niſi illud quod anteceſſor ſuus habuit anno & die quo feoffatus fuit, & poſt feoffamentum illud nihil de re petita alienatum fuit vel tranſlatum. ¶ *6.* Item dicere poterit tenẽs quòd quãdo dominus Rex dedit manerium illud cum pertinẽtijs tali Abbati qui eum inde feoffauit per chartam ſuam non fuit terra illa de corpore manerij, nec de pertinentijs, quia prius data per ipſum regem, & idem Abbas illam dedit ãteceſſori ſuo per chartam ſuam in eodem ſtatu quo Abbas illam tenuit de dono domini regis, & ſicut charta Regis teſtatur, ſcilicet in dominico id quod Abbas ante donum ſuum habuit in dominico, & in ſeruitio quod habuit in ſeruitio, eleemoſina, & in aduocaria. Et vnde dicere poſſit quòd Abbas a conqueſtu Angliæ de Rege in Regem, & ſemper ſe defendit per hoc quod dixit quòd tenuit terram illam cum talibus pertinentijs in eleemoſinam de regibus: vt de itinere Martini de Pateſhul de loquela quæ fuerit ſuper iudicium de diuerſis comitatẽ anno Regis Henrici tertio in comitatu Kanc. de W. comite Marr̃ ſeniore & Falcaſio de Breyãte. Ad hoc autem facit de termino ſanctę Trinitatis anno Regis Henrici quarto in comitatu Bedf. de w. comite Marr̃. Facit etiam ad hoc manifeſtè de termino Hillarij & Paſchæ anno regni Henrici vt ſupra in principio, quia ibi dicitur, ꝙ ſicut manerium datũ fuit anteceſſori in dominico & ſeruitio &c. ita illam petitˀ. Item ſi dicat tenens quòd totam terram illam non teneat, quia communis eſt, & partibilis inter cohęredes & participes, & ſi hoc negetur, inde fieri poterit inquiſitio, vtrum ita ſit vel non ſit, vt ſupra de participibus. Et ſimiliter de termino ſancti M. ãno regis Henrici decimo ſexto incipiẽte decimo ſeptimo in fine. Item ſi petens plus petat q̃ tenens teneat, vt ſi petens petat viginti quatuor acras terræ, cùm tenẽs non teneat niſi viginti aut ſtat brẽ aut cadit, & tũc fiat inq̃ſitio per tale brẽ. ¶ 7. Rex vic. ſalutẽ. Pręcipimus tibi ꝙ aſſũptis tecum quatuor vel ſex. Vel pluribus legalibꝰ hominibꝰ ex illis qui viſũ fecerunt, de terra quam talis petit verſus talem, & ꝑ eos & alios legales homines diligẽter inquiras, ſi prędictus talis tenens teneat xxiiij. acras terræ integræ, quas talis clamat verſus eundem talem necne, & vnde idẽ talis tenẽs dixit ꝙ non tenuit inde niſi tantũ viginti acras, & ꝙ talis petens inde tenuit quatuor acras, & inquiſitionem illam nobis mittas &c. T. &c. Et de hac materia inueniri poterit de termino. ſ. H. ãno regis H. quinto in com̃ Eborum de Petro de malo lacu. Itẽ ſi dicat tenẽs excipiendo ꝙ nihil teneat, cùm aliàs in com̃ dixit ſe tenere totum, & cognouit, & a tali tenente, verſus quem nunc petitur niſi ad terminum, & non alio modo, cùm petens hoc dedixerit fiat inquiſitio per hoc breue. ¶ 8. Rex vic. ſalutẽ. Pręcipimus tibi ꝙ in pleno com̃ tuo recordari facias loquelã quę fuit in eodẽ com̃ tuo, inter tales de tanta terra cum ꝑtinẽtijs &c. Et vnde prædictus talis verſus quem &c. reſpondit quòd non tenuit terrã

it terram illam niſi ad terminum, & ad voluntatem talis, nec aliquod ius clamauit in eadem. Et recordum illud habeas &c. per quatuor &c. Teſte &c. Idem dies datus fuit partibus. De hac materia inueniri poterit de termino ſancti Michaelis anno Regis Henrici nono incipiente decimo in comitatu Bedford de Richardo de Bauadum. Item notandum quòd ſi quis terram petat cum pertinentijs ab aliquo, & petat in dominico quod in dominico, & in ſeruicio quod in ſeruitio, ſi tenens nihil tenuerit in dominico, cadit breue. Et eodem modo licet ille qui tenet de tenente, tenere debeat de eo, ſi tamen tenens implacitatus nihil perceperit de ſeruitio cadit breue eodem modo vt ſupra: vt de termino ſanctę Trinitatis anno Regis Henrici quarto in comitat̄ Buck. aſſiſa mortis de Hugone de Gurnay. ¶9. Si autem tenens ita reſpondeat, quòd totam non teneat in feodo, ſed partem in feodo, & partem in cuſtodia, non cadit breue pro ea parte quam tenens tenet in dominico: vt de itinere Martini de Pateſhull in comitatu Kanc. anno regis Henrici duodecimo. De Godefrido de Reſiton. Eodem modo ſi quis per vnum breue plura petat maneria, vel terras, vel alia quæ ſeſe non contingunt, ſtare poterit breue pro vna parte, & cadere pro alia parte: cùm placita ſint omnino diuerſa. ¶10. Item ſi quis manerium petierit cum omnibus ꝑtinentijs, ad quod pertineat aduocatio eccleſiæ, & nihilominus per aliud breue petat aduocationem, vna eſt actio, ſed breue cadit, cùm ſit ſuperfluum, quia petens plus petit eo quôd bis petit idem, & eſt vna petitio nugatoria & invtilis cùm alia ſufficiat per ſe. Et idem erit ſi per vnum breue petat manerium cum pertinentijs, & poſtea in narratione ſua dicat ſic: peto tale manerium cum pertinentijs & cum aduocatione eccleſię, non tamen cadit ꝓpter hoc actio nec breue, ſed ſuſpendatur adiectio illa quaſi ſuperflua, cûm ſufficiat manerium cum pertinentijs petere. ¶11. Item replicare poterit petens eo quòd tenens dicit quòd totum non teneat quia alius tenet aduocationem, replicari poterit quòd aduocatio non pertinet ad terram petitam, ſed ad aliam baroniam, & ad aliud feodū, & ideo quòd non eſt neceſſe illam excipere, vt de placitis quæ ſequuntur Regem anñ Regni Henrici decimo nono in comitatu Bedf. de Iohanne de Traylie & Waltero de Godardville. Et ſic amittere poterit quis multipliciter propter plus petitionem. Plus autem peti poteſt multis modis: re, cauſa, loco, tempore, vt ſi quis dicat vel petat plus quám tenens teneat, cadit breue, ſed non cadit actio, vt videri poterit de muliere petente dotem, vt ſi plus petat q̃ ad ipſū ꝑtineat nomine dotis, nō tamē cadit a cauſa, dum tamen ꝓteſtata fuerit ꝙ plus non petierit q̃ tertiam partem vnde vir ſuus obijt ſeyſitus vt de feodo: vt de termino P. āno regis H. ſeptimo in com̄ Suſſex de Nicholaa quæ fuit vxor Thomæ de Caſteneys. ¶12. Cùm autē tenens dicat (vt ſupradictū eſt) ꝙ nihil teneat cùm reuera tenuerit mentiendo, & petēs ante inquiſitionem inde factā ſe ipſū decipiendo ſe de breui retraxerit, & agere inceperit verſus aliū, qui a tenente falſò dicebatur eſſe tenens, & qui dixerit ſe non tenere, cùm re vera nihil teneat & per hoc conſtiterit ꝑ inquiſitionem, ille qui falſò negauit non

amittet

amittet propter mendatium eo quòd petens de mēdatio illum non conuincit, ſed minus cautè ſe retraxerit, & ſic non punitur mendatiū propter ſuam negligentiam, quod quidem fieret ſi negligens non fuiſſet.

¶ 13. Cûm vero tenens excipiendo dicat quòd totam terram petitam non teneat & petens dicat quòd totam teneat, quia per hoc ſit res dubia, fiat inde inquiſitio ſub periculo amiſſionis per iocum partitum: vt de termino ſancti Hillarij anno regis Henrici nono de Rogero de Drayton in comitatu Derby. Si autem obijciatur a petente quòd terra quæ excipi deberet non ſit de pertinentijs terræ petitæ, tunc fiat inquiſitio per hæc verba, ſcilicet ſi tanta terra cum petinentijs quam talis tenet in tali villa ſit de tot hidis vel de tanta terra, vel de corpore talis manerij, vel de eius pertinentijs, quam talis clamat verſus talem, vel aliter: Si ille talis teneat tales hidas, vel tot hidas terræ, vel tantam terram in eiſdem villis, ſiue terram illam quam idem talis clamat in prædictis villis verſus talem. Et de hac materia inueniri poterit de termino ſancti Hillarij āno regis Hērici nono in comitatu Warr̄ de Roberto de Cherleton. De hoc autem quod dicitur (quôd talis petit tantam terram cum pertinentijs) dictum eſt ſupra de pertinentijs quæ & quales ſunt. Sunt enim pertinentiæ, & corpus ad quod pertinent pertinentiæ, & ſunt pertinentiæ pertinentiarum.

1 ¶ De exceptione quā habetis ex errore in nominibus villarū. Itē quid ſit villa, q̂d mā ſio, quid maneriū. 2. Exceptio ad hoc quod dicit ius meū & ꝙ diuerſa ſunt iura. 3. Ad quos deſcēdit hæredites & quo iure, & plures poſſunt ius habere & vnus maius & alius minus. 4. Quôd poterit impediri deſcenſus per feloniā cōmiſſā per aliquē anteceſſorum. 5. Competit exceptio tenenti ex ipſa æditione actionis ſi omnino non vel obſcure. 6. Exceptio ex variatione narrationis dicendo modo vnum & modo aliud primo contrarium. 7. Item competit tenenti exceptio rei iudicatæ. *Cap. 28.*

ITem dicitur (etiam in tali villa) & ſi error ſit in nominibus villarum ſatis dictum eſt ſupra quid inde faciendum ſit, ſed ſi minus ibi dictum ſit, fiat hic repetitio vt addatur. Videndum igitur quid manſio; quid villa, & quid manerium. Manſio autem eſſe poterit conſtructa ex pluribus domibus, vel vna quæ erit habitatio vna & ſola ſine vicino, etiam etſi alia māſio fuerit vicinata non erit villa, quia villa eſt ex pluribus manſionibus vicinata, & collata ex pluribus vicinis. Manerium autem fieri poterit ex pluribus villis vel vna, plures enim villæ poſſunt eſſe in corpore manerij ſicut & vna, & ad vnam manſionem pertinere poterunt plura tenementa. Et genera tenementorum pluribus & diuerſis nominibus ſpecificata, quæ cûm ad manſionem pertineant non poterunt dici ꝙ ſint in tali villa ſpecificata, de nominatione māſionis, ſed māſio & tēta ſimul eſſe poſſūt in aliqua villa, ex pluribus manſionibus vicinata. Itē quandoq; eſt maneriū in villa, & vbi non fuerit niſi vnica villa in manerio denominari poſſūt vno nomine, & tēta tali manerio adiacentia erūt in tali villa & in tali manerio, quia villa denominatur a manerio, & maneriū a villa ecōtrario. Itē & ſecundum hoc plura poſſunt eſſe in patria vna & diuerſa maneria & di-

ria & diuerſæ & plures villæ : & ideo tenementa & agri limitata ad vnum manerium vel vnam villam non poſſunt dici quòd ſunt in alio manerio ſiue alia villa,quia limitati ſunt fines agrorum. Itē ſi plures ſint villæ in vno manerio , poterit res petita eſſe in vna villa vel in diuerſis , & ſi in diuerſis:ſpecificari poterit quantum vel quid petatur in vna vel in alia & tamen vtraquè erit in vno manerio & corpore manerij, ſed non econtrario,quòd quicquid ſit in manerio ſit in qualibet villa, quia villa non continet manerium nec comprehendit,ſed econtrario manerium continet & comprehendit omnes villas. Poterit etiam eſſe,cùm plures ſint villæ in manerio quòd totum manerium denominatur a nomine illius villę licet totum manerium comprehendi nō poſſit ſub villa, & vnde aliud eſt dicere,ī tali villa,aliud in tali manerio, quia ſpecificato nomine manerij, obſcura erit petitio & nulla, niſi ſpecificatum fuerit nomen villæ in qua tenementum petitum fuerit, ſi alia fuerit villa & diuerſa ab ea de qua denominatur manerium, cùm plures fuerint villæ in eodem manerio . Si autem tenementum fuerit in villa de qua denominatur manerium, recte petitur ſi fiat reſpectus ad denominationem qua ſpecificatur villa,& non qua ſpecificatur maneriū, licet villa illa ſit in eodem manerio , quia ſi haberetur reſpectus ad nomen ſecundum quod eſt nomen manerij , villæ eſſet ſpecificatio , cùm plures aliæ villę ſint in eodē manerio.Item habito reſpectu ad nomina villarum, non quicquid eſt in vna villa eſt in alia, licet quicquid ſit in omnibus villis ſit in vno & eodem manerio. ¶ 2. Itē competit exceptio tenenti ex hoc quòd petens in intētione ſua dicit,peto verſus talem tantam terram cum pertinentijs in tali villa vt ius meum. Ad quod notandum quòd diuerſa ſunt iura vnum videlicet poſſeſſionis & aliud proprietatis:poſſeſſionis, quoad liberum tenementum vel quoad feodum . Quoad liberum tenementum , vt ſi quis quacunquè ratione tenuerit ad vitam ſuam . Quoad feodum , vt ſi quis tenuerit ad feodum ſibi & hæredibus ſuis . Eſt etiam ius proprietatis quod dicitur ius merum . Et quandoquè coniungitur in vna perſona ius poſſeſſionis & ius proprietatis , ſecundum quod dicitur . Iſte ſe ponit in aſſiſam de **Dreyt Dreyt**, & ad quemcumquè pertineat ius proprietatis illum ſequi debet poſſeſſio , quia poſſeſſio ſemper ſequitur proprietatem & non econuerſo . Et quandoquè diuiditur ius proprietatis a poſſeſſione , quia proprietas ſtatim poſt mortem anteceſſoris deſcendit hæredi propinquiori , præſenti & abſenti ,ſcienti & ignoranti , minori ſicut maiori, maſculo & fœminæ,furioſo & mente capto, ſtulto & fatuo,ſurdo & muto naturaliter . Sed tamen non ſtatim acquiritur talibus poſſeſſio , quia alius ante aditionem hæreditatis parens vel extraneus medio tempore ſe ponere poſſit in ſeyſinam , & de ſeyſina talis poterit ius poſſeſſionis deſcendere ad hæredes talium inferiores,per negligentiam proprietarij: vt ſi cùm ius propietatis deſcendat ad antenatum propinquiorem, frater poſtnatus ſe ponat iŋ ſeyſinam, & ſic cùm poſt lōgum interuallum quòd ſine breui eijci non poteſt moriatur ſeyſitus,trāſmittit ad hæredes ſuos cū iure poſſeſſionis quod ipſe habuit quaſi in feodo quoddā ius ꝓprietatis

cum

cum iure poſſeſſionis, illius quod ſequi debeat primam proprietatem, & ſic de hærede in hæredem vſq; in infinitum, & ſic erunt ibi duo iura proprietatis per diuerſum deſcēſum & diuerſas perſonas & gradus. Sed vnus eorum maius ius proprietatis habebit propter prioritatem ſicut frater antenatus & ipſius hæredes, & illi minus ius qui deſcendunt de fratre poſtnato, ſed ſemper præferri debet poſſeſſio, donec hæredes deſcendentes de fratre antenato ius ꝓprietatis euicerint, & ſi cùm frater poſtnatus plures habuerit filios, & poſtnatus ſe poſuerit in ſeyſinam & ſic ſeyſitus obierit, vt prædictum eſt, ita eſſe poterit vt prædictum eſt. ¶.3. Et ſic de hærede ad hæredem quòd ad plures deſcendere poſſit ius proprietatis per diuerſas perſonas, gradus & lineas, quòd plura poſſunt eſſe iura proprietatis & plures poſſunt habere maius ius alijs, ſecundum quod fuerint Priores vel poſteriores. Et hoc locum habere poterit in perſonis extraneorum, ſicut in perſonis parentum qualitercunq; ſe poſuerint in ſeyſinam. Poterit autem quis dicere in intentione ſua quòd ius habeat in re petita, cùm omnino nihil iuris habeat, quod perpendi poterit per narrationem deſcenſus. Item cùm aliquid iuris habuerit ſicut cohæres, ſicut frater poſtnatus, & huiuſmodi, alius maius ius habet, ſicut frater antenatus vel hæredes ex eo prouenientes. Item excipere poterit tenens, quòd ſi petens ius habeat, tamen ſunt alij cohæredes & participes qui tantundem iuris habent, ſine quibus ipſe nihil petere poterit, vt ſupradictum eſt, vel quia res communis eſt cum alijs participibus licet non cohæredibus. Item excipere poteſt quòd adiunctum habet, ſicut vxor de cuius iure agitur, & ſine qua petere non poterit, ex quo nulla eſt facta mentio in breui de vxore. Item excipere poteſt quòd ſi petens ius habeat, ille qui tenens eſt maius ius habet, quod quidem expediri poterit per magnam aſſiſam ſi tenens voluerit. ¶.4. Item compterе poterit tenenti exceptio licet anteceſſor ita ſeyſitus fuerit vt de feodo & in re ſicut petēs proponit propter impedimentum deſcēſus, vt ſi aliquis anteceſſorum feloniam fecerit de qua conuictus fuerit, vt ſi ſuſpenſus fuerit propter feloniam, vel vtlagatus rite & ſecundum legem terræ, ex cauſa iuſta vel ſine. Item ex cognitione propria ſi feloniam cognouerit quamcumq;, & ſic regnum abiurauerit. Item ſi aliquis anteceſſorum ſuorum ius ſuum remiſerit tenenti vel alicui de quo ipſe habet cauſam poſſidendi, & quietum clamauerit vel cognouerit & remiſerit pro ſe & hæredibus ſuis per finem factum in curia domini Regis. ¶.5. Competit etiam exceptio tenenti ex ipſa intentione & æditione actionis, vt ſi cùm proponere debet intentionem, audito breui nihil proponat vel nihil omnino dicat, tenens erit abſoluendus, quia nihil dicenti non erit aliquid reſpondēdum. Item ſi intentionem ſuam proponat obſcurè, vel minus plenè vel dubiè, non erit ei reſpondendum, quia non refert vtrum quis omnino intentionem ſuam proponat, vel obſcure, vel non plene, vel dubiè. Item ſi cùm intentionem ſuam proponat plene, nec doceat quo iure petat, non erit audiendus, quia ſi tantum dicat, peto talem rem vt ius meum, non ſufficit niſi incōtinenti de iure doceat, vt ſi dicat, & vnde talis anteceſſor &c. Item ſi de iure doceat aut fundat intentionem ſuam, non valet, niſi incontinenti ꝓbatio-

bationem habeat,ſicut inferius dicetur,Quia qui nihil probat cadit intẽtio propter defectum probationis,nec refert vtrum omnino nihil probauerit vel minus ſufficienter,ſecundum quod inferius dicetur de litis conteſtatione. ¶.6. Item datur exceptio tenenti ex variatione narrationis, dicendo modo vnum modo aliud primo cõtrarium vel diuerſum,& ſi intentionem ſuã mutauerit, niſi in caſu licito vel per narrationẽ ſuã a breui ſuo receſſerit,ita ꝙ narratio non ſit cõſona breui,vel ꝙ non dicat quod tãtundẽ valeat.Item ſi cùm ſemel intentionẽ ſuã ꝓpoſuerit & poſtea cadat breue propter vitiũ,& cùm per aliud breue poſtmodũ agere inceperit intentionẽ ſuã quam per primũ breue propoſuerit in toto mutauerit vel in parte.Et multò fortius ſi per fraudẽ ſe retraxerit ab vno vt intentionẽ ſuã mutare poſſit in alio,quãuis obijci poſſit ꝙ res noua nouã cauſã deſiderat, ſed quãuis mutetur breue,tamẽ mutari non debet actio nec intentio priꝰ ꝓpoſita,nec magis variari debet in vno q̃ in diuerſis propter pluralitatẽ breuiũ cùm ꝓpoſita fuerit ſub eadẽ actione.¶.7.Item cõpetit tenenti exceptio rei iudicatæ,vt ſi anteceſſor petentis vel aliquis hæredũ ſuorũ rem petitam amiſerit per iuditiũ in cauſa ꝓprietatis, ſicut per magnã aſſiſã vel duellũ, vel iuratam aliquã in quã ſe poſuerat & talis exceptio ꝑemptoria eſt,quia ex toto perimit iuditiũ. Item ſi per concordiam & finẽ factũ quæ ſimiliter peremptoria eſt,quia dicitur finalis cõcordia, & ideo finalis quia imponit finẽ litibus,vt ſi tenẽs dicat ꝙ aliquãdo fuit placitũ in curia regis de eadẽ terra inter talẽ petẽtẽ & talẽ tenentẽ vel eoꝝ ãteceſſores,& loquela ita deducta fuit vel terminata ꝙ terra remãſit tenẽti vel eius anteceſſori per magnam aſſiſam vel per duellũ,iuratã,vel inquiſitionẽ, vel per defaltam poſt duellũ vadiatũ,vel magnam aſſiſam electam,per iudiciũ,per finẽ factũ & huiuſmodi de clameo non appoſito, hec omnia ꝓbari poſſũt per rotulos & recorda Iuſtititiarij.

1 ¶ *Exceptio ex taciturnitate quòd clameum non appoſuit.2. Cui præiudicatur de clameo non appoſito.3. Qualiter fuerit excuſatus quis qui clameũ non appoſuerit.4.Excuſatur ſi in priſona tunc fuit.5.Itẽ ſi infirmitate detentus vel vltra mare.6. Si finis cõtineat falſitatẽ ſicut de warantia chartæ,vbi ille qui dicit ſe fuiſſe in ſeyſina nullã habuit ſeyſinam tempore confectionis cyrographi.7. Si tẽpore placiti nec ipſe nec anteceſſor ſuus ius habuit.8.Si finis factus fuit in occulto ante tempus legittimum vel ſi tenuerit niſi ad vitam.9. Item excuſatur quis ſi loquatur de ſeyſina ſua propria.* *Cap.29.*

COmpetit etiam tenenti exceptio ex taciturnitate petentis vel alicuius ãteceſſotis ſui,vt ſi quis tacuerit cùm viderit de iure ſuo litigare vel cõcordiam facere clameum ſuum non appoſuerit per iuditium, ſicut ſi magna aſſiſa adiudicata fuerit,vel duellum vadiatum,vel iurata arramiata,vel cyrographum factum in curiã,vt de Itinere VV.de Ralegh in comitatu Lync.de VV. de Berningehurſt. Et videndum quis & qualiter opponi debet clameus,& quando, & vbi,& cui præiudicatur ꝙ clameum non appoſuerit,& cui non. Item quando quis excuſatur ꝙ clameum non appoſuerit & quando non.Quis ? & ſciendũ ꝙ quilibet cuius interfuerit, ſicut ille qui ius habuerit in re de qua contentio fuerit per ſe ipſum vel per alium. Qualiter ? & ſciendum quòd ſic dicere poſſit ſimpliciter.

Appo-

Appono clameum meum. Vel ſic ſi duellum vadiatũ fuerit dicere poſſit, quòd non penit ius ſuum in clameum petentis nec in defenſum tenentis, ſufficit quidem ſi ipſe vel anteceſſor ſuus faciat quod tantundem valeat, vt ſi placitũ mouerit tenenti & fecerit rem litigioſam, quia ſicut plus eſt facto appellare quàm verbo, ita plus eſt apponere clameũ facto quàm verbo. Et ad hoc facit de termino Sanctæ Trinitatis anno regni Regis H. xv. in comitatu Hunt̃ de quadam Guldeburga, cui obiectũ fuit quòd clameum non appoſuit, & ipſa reſpondit quòd fecit quòd tantundem valet, quia tempore finis facti implacitauit tenentem per aliud breue. Item ſi ipſe cui apponitur quòd clameũ nõ oppoſuit, ſufficit ſi anteceſſor clameum appoſuerit. Et ad hoc facit de Termino Sanctę Trinitatis anno Regis Henrici nono in comitatu Midd. de Henry de Haquebut, & vbi Henry amiſit tenement̃ quia pater ſuus clameum non appoſuit cuius interfuerit clameum appoſuiſſe, & ſi clameum appoſuiſſet, hoc prodeſſet Henrico: & ibi ita reſponſum fuit petenti quòd finis factus fuit de terra quæ petebatur in curia Henrici aui Regis domini Regis Henrici anno regni ſui xxx. inter VVilhelmum Deynis auum VVilhelmi qui petijt & VValeranum tenentem patrem cuiuſdam Iohannis participis ſui, per quem finem terra illa remanſit eidem wallerano & hæredibus ſuis, & inde profert cyrographum &c. Et poſtea alius finis factus fuit de eadem terra inter Luciam matrem prædicti Iohannis & ipſum Iohannem, & inde protulit cyrographum confectum anno quarto Regis I. Et deſicut Henr̃ non appoſuit clameum ſuum nec anteceſſores ſui, ideo noluit idem Iohannes ei reſpondere niſi curia conſideraret. Ad quod reſpondit Henricus quòd primus finis & cyrographum non potuerunt ei nocere, quia tunc fuit ipſe infra ætatem. Et de ſecundo fine dicit quòd non debuit ei nocere, quia fuit in ſeruicio domini Regis vltra mare apud VVindoñ. Ad quod Iohannes reſpondit quòd tempore primi cyrographi & ſecundi fuit pater ipſius Henr̃ viuus & ſanus & præſens in curia vbi fines facti fuerunt, & deſicut ipſe clamorem ſuum non oppoſuit, petijt iuditium ſi debuit ei reſpondere. Ad quòd Henr̃ reſpondit quòd re vera poſtquàm pater ſuus qui cruce ſignatus ꝓfectus fuit in terram ſãctam, & inde reuerſus fuit quaſi ſtultus, & amiſerat memoriam ita quòd neſciuit terram regere & ſe dimiſit de terra illa. Ad quod Iohannes reſpondit & dixit quòd ſanus fuit & incolumis, & tempore interdicti ſe contulit religioni & bona memoria diu vixit poſtea in habitu religionis, & quia Henr̃ non potuit hoc dedicere, Iohannes inde quietus receſſit. Item quando ? & ſciendum quòd ſtatim in ipſo placito & factione cyrographi, vel ante iuditium ſi præſens fuerit in curia, vel ſi in patria vel in regno infra quatuor maria, nec allegare poterit ignorantiam niſi iuſtum interuenerit impedimentũ, nec vlterius audiri debet (vt videtur) quia terminum habet ad minus vnius menſis (ſecundum communem prouiſionem regni) infra quem venire poteſt commode poſt placitum motum vbicũq; fuerit in regno infra quatuor maria, quia quilibet implacitatus debet habere ſummonitionem. xv. dierum ad minus, quæ rationabilis dici poterit ſummonitio, nec cõceditur alicui cyrographum primo die litigij ſed habebit aliũ diem ꝓ ſpaciũ. xv. dierum

ad minus ad capiendum cyrographum ſuum,vt infra totum illud tempus poſſit qui ius habuerit apponere clameum ſuum. Item vbi?& ſciendum eſt quòd in curia domini Regis in ipſo iudicio vel ante iudicium ¶.2.Itē cui præiudicatur?& ſciendum quòd ei de cuius iure agitur & hæredibus ſuis in infinitum ab eo deſcendentibus. ¶.3. Excuſatur autem ille qui clameum non appoſuerit multis modis,vt ſi tempore quo finis factus fuit & cyrographũ, fuit petens infra ætatem, vel anteceſſor qui clameum appoſuiſſe debuit. Et illud idem obſeruari deberet de iure (vt videtur per ſimile) ſi tunc fuit furioſus,vel mente captus, & non ſanæ mentis,quia in multis ad paria iudicantur minor & furioſus, vel multum non differunt, quia ratione carent. Illud idem (vt videtur) obſeruari deberet de iure & feodo eccleſiæ,ſi rector clameum non appoſuerit,quòd eccleſiæ non præiudicatur,cùm fungatur vice minoris, non magis,quàm minori ſi cuſtos clameum non appoſuerit. Quod quidem dici poſſit de alijs ſicut de ideotis,& naturaliter ſurdis & mutis,& conſimilibus. Sed videndum vtrum imperpetuum excuſentur vel ad tempus,ſcilicet quò minor effectus fuerit plenæ ætatis, vel furioſus ſanæ mentis, vt tunc quod in minori ætate vel in furore facere non potuerunt,poſtmodum facere teneãtur, vel ſi tacuerint ex hoc præiudicium eis generetur, quia dicunt quidam quòd niſi minor infra annum poſtquam effectus fuerit plenę ætatis clameum appoſuerit, minor ætas eum non excuſabit: Sed reuera excuſatur imperpetuum, quia tempore litigij, in ipſo iudicio, & ante iudicium redditum pendente litigio, debet clameum apponi vel non apponi,quia poſt iudicium, vel cyrographi liberationem, non valet licet fuerit appoſitum.

¶.4. Excuſatur autem quis quòd clameum ſuum non appoſuerit,ſi tempore litigij in priſona detentus fuit ita quòd venire non poſſit, nec mittere, quia nulli vertitur in dubium, & vbi eadem ratio, & idem ius erit, ideo videtur quòd excuſari debeat quis ſi per vim maiorem,vel per fraudem,extra priſonam detentus fuerit ita quòd venire non poſſit nec mittere,dum tamen hoc per certa iudicia probari poſſit. ¶.5. Item excuſari poterit (vt videtur) per ſimilem, tanquàm priſonam, ſi quis tempore litigij tali infirmitate detentus fuerit quòd venire non poſſit,nec mittere,quia non diſcernit factum. Item excuſatur vxor quæ ſub poteſtate viri ſuppoſita quòd clameum non appoſuerit, licet mittere poſſit: vt de termino Sanctę Trinitatis Anno Regni Regis Henrici quarto in comitatu Gloceſter de Roberto Cuſin. Et ſic videtur quòd omnis impotentia excuſat,ſicut infirmitas,vis maior, & huiuſmodi. Eſt enim bona ratio a ſimilibus procedere ad ſimilia. Excuſatur etiam quis quòd clameum non appoſuerit, vt ſi toto tempore litigij fuit vltra mare, quacunq; occaſione,ita quòd ſit veri ſimile quòd de placito poterit ignorare, nec in aliquo prædictorum caſuum habet quis neceſſe poſt iudicium vel cyrographum liberatum clameum apponere. Excuſatur etiam quis quòd clameum non appoſuerit, ſcilicet vbi finis ipſo iure ſit nullus, vt ſi factus fuit de tenemento quòd alius tenuit, vt ſi ipſe qui debuit clameum appoſuiſſe, vel anteceſſor ſuus, fuit in ſeyſina de eadem re, quando finis factus fuit, & non ille vel anteceſſor ſuus qui finem allegat,

vel

vel ſi finis factus fuerit per dolum & fraudem vel alio modo in alterius
præiudicium, quòd finis tenere non debeat. Et de hac materia inueniri
poterit de termino ſancti Michaelis āno Regis H. iij. incipiente 4. in co-
mitatu Suſſex aſſiſa mortis anteceſſoris ſi Matilda amita Rogeri de Bat-
legh. Item excuſatur quis quòd clameum non appoſuerit vbi cyro-
graphum nullum, vt ſi quis poſt diſſeyſinam factam alium feoffauerit,
quia finis reuocari poterit & adnihilari. ¶7. Excuſatur etiam quis ſi
tempore litigij nec ipſe nec anteceſſores ſui aliquid iuris clamare po-
tuit in tenemento de quo agitur. Item excuſatur quis de hoc quòd an-
teceſſor clameum non appoſuit, cùm hoc fuerit obiectum, eo quòd il-
le qui anteceſſor dicitur non fuit anteceſſor eius qui nunc petit, quòd a-
liquid iuris ei deſcendere poſſet per prædictum anteceſſorem. ¶8. Ex-
cuſatur etiam quis qui clameum non appoſuerit ſi ante legittimum tem-
pus vnius menſis ad minus factum fuit cyrographum & deliberatum
per fraudem. Et licet prima facie in pluribus caſibus reuocari poſſit fi-
nis & cyrographum ratione perſonarum quæ tenementa non tenent
niſi ad vitam, vt mulieres quæ tenent nomine dotis & huiuſmodi, vel
ratione perſonarum quæ villani ſunt, & finem faciunt, & cyrographum
de villenagio dominorum, præiudicatur eis ſi præſentes fuerint, & ex-
cuſari non poſſunt cùm clameum non appoſuerint. Et de hac mate-
ria inueniri poterit de termino ſanctæ Trinitatis anno Regis H. xiiij. in
comitatu Norff. de Richard Angod. Excuſatur etiam quandoque quis
quòd clameum non appoſuerit per ſeruitium domini Regis, cùm nulli
debeat eſſe damnoſum, dum tamen in tali ſeruitio ſit quòd venire non
poſſit nec mittere, vt ſi in regno obſeſſus fuit in caſtro vel aliter impe-
ditus. ¶9. Item excuſatur quis qui clameum non appoſuerit, ſi lo-
quatur de ſeyſina ſua propria ante finem factum poſt diſſeyſinam, &
impetrauerit ante finem per breue ſuum, quia ſic effecta eſt res liti-
gioſa.

1 ¶ *In quibus caſibus non excuſatur. 2. Si quis dixerit ſe eſſe impeditum, hoc probare de-
bet, vt ſi dixerit ſe fuiſſe in partibus tranſmarinis vel in priſona & huiuſmodi. 3. De ex-
ceptione finis facti. 4. Exceptio de defectu probationis per lapſum temporis quòd tam
longinquo tempore quòd excedat memorias hominum, vel propter immutationem. 5. Ex-
ceptio ſi tenens fuerit a duobus implacitatus, quia nemo de duabus rebus ſimul reſponde-
re poteſt. 6. Exceptio contra petentem ius merum per breue de recto vt ſi ipſe tenens teneat
ad vitam quacunque ratione. 7. De tenente per legem Angliæ. 8. Quid retinere poſſit ſi
tenuerit per legem Angliæ. 9. De partu ſuppoſito. 10. De forma & monſtro. 11. Si inuti-
lia natura reddidit membra vel ſi curuus fuerit vel gibboſus vel membra tortuoſa. 12. Si
omnino nullus hæres exiſtat & tenens per vim ſe tenuerit in ſeyſina.* Cap.30.

ET notandum ꝙ non excuſatur quis de clameo non appoſito ſi fuerit
in regno infra iiij. maria, & venire poſſit vel mittere ſi voluerit.
Et quòd non excuſatur ſi mittere poſſit, inueniri poterit in rotu-
lo de termino ſancti Hillarij anno Regis H. vij. in comitatu Lincol. de
VV. de Fountygne. Item non excuſatur licet fuerit in languore, quia
mittere

mittere poteſt, vt in eodem rotulo in comitatu Lync. de Simone de Hale, languor eum non excuſauit, quia potuit miſiſſe hominem ſuum ad clamorem apponendum. ¶2. Qui vero impedimentum allegauerit non ſufficit dicere ſe eſſe impeditum, niſi hoc probet per ſectam vel per patriam, vt ſi quis replicando dixerit ſe eſſe in partibus tranſmarinis, hoc probare debet: vt de termino ſanctæ Trinitatis anno Regis H. iiij. in comitatu Middleſex aſſiſa mortis anteceſſoris ſi Robertus Cocus. ¶3. Item competit tenenti exceptio finis facti contra petentem. Dicere enim poterit tenens quòd aliquando finis factus fuerit in curia Regis de eadem terra inter ipſum & petentem vel eorum anteceſſores ita quòd per finem illum recognouit idem petens vel aliquis anteceſſorum ſuorum terram illam eſſe ius ipſius tenentis vel alicuius anteceſſoris ſui, & illam remiſit & quietum clamauit &c. Et ad hoc probandum ſtatim proferat cyrographum & finem, ad quod ſtatim reſpondeat petens, ſtatim replicando, & oſtendat rationem quare finis ei nocere non debeat, vel quòd finis ille in nullo tangit perſonam ſuam, vel quòd ei nocere non debeat, vel tenenti valere, ſupradictis rationibus, & pluribus alijs inferius dicendis. ¶4. Excipere etiam poterit tenens contra petentem quòd licet ius ei deſcenderit ſicut petens dicit, tamen non valet petitio ſua nec actio pro defectu probationis propter lapſum temporis, quia non eſt qui de ſeyſina anteceſſoris petentis loqui poſſit, vel aliquid probare de viſu ſuo proprio, vel patris ſui qui hoc ei iniunxit, quia ſeyſina de qua petens loquitur omnem excedit probationem, ſicut de tempore H. Regis ſenis & vlterius, & huiuſmodi exceptio ſubſtantiam capit ex tempore. Et hic eſt caſus quòd ille qui ius habet amittit imperpetuum & hæredes ſui, & ille qui nihil iuris habet & hæredes ſui imperpetuum retinebunt, & hoc eſt pro defectu probationis. ¶5. Item competit tenenti exceptio dilatoria tantum. Vt ſi tenens de eadem re a duobus implacitatus fuerit, quia de vna re non poteſt quis nec debet duobus ſimul & ſemel reſpondere. Et ideo refert vtrum inſtitutæ ſunt actiones vtræque ſuper iure proprietatis, vel ſuper ipſa poſſeſſione. Item quis prius, quis poſterius impetrauit, & ad quem & ad cuius iuriſdictionem, vt per hoc ſciri poſſit quis alteri præferri debeat & quis non. ¶6. Item (vt ſupradictum eſt) poterit exceptio eſſe peremptoria contra petentem, quantum ad ipſum & hæredes ſuos & perpetua, vt ſi quis rem petat vt ius ſuum & in feodo, & tenens dicat ſe ius habere vt in feodo ſibi & hæredibus ſuis imperpetuum. Eodem modo concedere poteſt tenens quod petens ius habeat & feodum, tamen excipere poteſt tenens quòd habet liberum tenementum, vt quacunque ratione teneat ad vitam ſicut nomine dotis, vel ex cauſa donationis per legem Angliæ, & huiuſmodi ¶7. Vt ſi quis cum hæreditatem habuerit vel non habuerit vxorem duxerit habentem hæreditatem vel maritagium, vel aliquam terram ex cauſa donationis, ſi liberos inter ſe habuerint ex iuſtis nuptijs procreatos, ſi vxor præmoriatur, remanebit viro hæreditas, & terra ſua tota vita ipſius viri ſiue ſuperſtites fuerint li-

beri

beri ſiue mortui, omnes, vel quidam : dum tamen ſemel aut vocem aut clamorē dimiſerint quod audiatur inter quatuor parietes,ſi hoc probetur. Et quod dicitur de primo viro dici poterit de ſecundo,ſi poſtmodum nupſerit ſecundo viro, ſiue de primo viro hæredes habuerit apparentes ſiue non, plenæ ætatis vel minoris ætatis, quod quidem iniurioſum eſt ſecundum Stephanum de Segraue, maxime cum de primo viro hæredes habuerit, quod quidem ſuſtinere poſſet ſi nullos habuerit, dicebat enim quòd lex illa male intellecta fuit, & male vſitata, quia quod dicitur de lege Angliæ, intelligi debet de primo viro & eorum hæredibus communibus,& non de ſecundo,maxime cùm hæredes apparentes extiterint de primo. Cùm igitur ille qui ſic tenuerit implacitatus fuerit ab aliquo, & exceperit quòd tenet per legem Angliæ ad vitam ſuam ratione pueri qui auditus fuit clamare inter quatuor parietes, & reſponſum fuit ex aduerſo quòd nullus talis procreatus fuit nec vocem emiſit,oportet tenentem probare contrarium per ſectam ſufficientem,quæ audiuit clamorem in propria perſona,& non ex relatione aliorum vel auditu,qui omnes bene examinentur tam de die quàm de loco quàm de hora & de alijs circunſtantijs,vel quod tantundem valeat,quòd vocem emiſerit & baptizatus fuerit & Chriſtianus effectus,vt de itinere M de P.in com̃ Leic. anno Regis H.x.de VVilhelmo filio VValteri. De Lync.de terra de Grimeſby. ¶ 8. Habebit etiã per legem Angliæ quicquid accidere poteſt, videlicet in ſeruitio & huiuſmodi,& in cuſtodijs & in releuijs tota vita ſua. Si autem terra vel hæreditas acciderit poſt mortem vxoris,hoc pertinebit ad hæredes ſi fuerint plenæ ætatis,& ad capitales dominos cuſtodes ſi infra ætatem extiterint,& ſimiliter cuſtodia,quia nihil amplius retinere poteſt per legem iſtam niſi id quòd in vita vxoris accedit : vt de itinere VV. de Ralegh in comitatu Bed, in fine rotuli. S, de Segraue de conſuetudine illa & lege male intellecta & vſitata. Et ideo neceſſe eſt probare quòd talis vocem emiſerit, quia bene poteſt eſſe quòd vocem emiſerit, & probatio deficere poterit, & bene poterit eſſe quòd nunquam vocem emiſerit, quia in vtero mortuus, ita quòd nunquàm proceſſit ad lucem, vel in ipſo partu mortuus,ita quòd vocem nunquam emiſerit. Et ideo licet dicatur quòd baptizatus fuit & ſepultus vt Chriſtianus,tamen niſi vocem emiſerit & hoc probetur, non valet. Et licet partus moriatur in ipſo partu, vel viuus naſcatur vel forte ſemimortuus, licet vocem non emiſerit, ſolent obſtetrices in fraudem veri hæredis proteſtari partum viuum naſci & legittimum, & ideo neceſſe eſt vocem probare, & licet naturaliter mutus naſcatur & ſurdus, tamen clamorem emittere debet ſiue maſculus ſit ſiue fœmina : Nam dicunt. E. vel A, quotquot naſcuntur ab Eua. Non ſufficit igitur tantum baptizatus & ſepultura. ¶9. Sed quid dicetur ſi vxor reuera partum non peperit ſed ſupponatur partus qui clamorem emiſerit, hoc probato cadat exceptio. ¶10. Item ſi cùm partum ædiderit, tamen partus declinauerit ad monſtrum, & cùm clamorem emittere deberet emittit rugitum, & tunc videtur quòd tenere non debet exceptio, quia partus monſtruoſus eſt cùm non naſcatur vt homo. Sed non dico partum monſtruoſum

licet

licet natura membra minuerit vel ampliauerit: minuerit, vt in defectu digitorum vel huiuſmodi: ampliauerit, vt ſi plures digitos vel articulos, ſicut ſex vel plures, vbi non debet habere niſi quinque, ſi inutilia natura reddiderit membra, vt ſi curuus fuerit, vel gibboſus, vel membra tortuoſa habuerit. Et notandum quòd exceptio iſta locum habet tam in cauſa poſſeſſionis, ſicut in aſſiſa mortis anteceſſoris & nouæ diſſeyſinæ, quàm in cauſa proprietatis per breue de ingreſſu vel per breue de recto. Et replicari poterit contra exceptionem pręmiſſam quòd omnino nullus partus æditus fuerit, nec clamor auditus, licet partus æditus, quia mortuus fuit in vtero vel in ipſo partu. Item quòd nullus æditus fuit ſed ſuppoſitus, licet clamor ſit auditus. Item ſi æditus, non tamen fuit formatus vt homo, ſed vt monſtrum. Item ſi æditus, tamen conuictus ad baſtardum quacunque ratione quod hæres eſſe non potuit propinquus vel remotus aliqua ratione. ¶11. Item quòd ille qui exceptionem opponit non fuit vir illius mulieris legittimus, ſed alius cuius hæredes clamant hæreditatem illam. Item ſi machinatus fuit in mortem vxoris. Item licet partus æditus & clamor auditus, & ille tenens vir legittimus, terra tamen de qua agitur nunquam accidit in vita vxoris, & vnde pertinet ad veros hæredes, vel ad dominum capitalem. Item quia terra illa fuit hæreditas primi viri vel primæ vxoris, vel quia vxor ſua tenuit nomine dotis, & non nomine ſucceſſionis. Item quia vxor & mater pueri non obijt ſeyſita vt de feodo. Item quia terra de qua agitur data fuit in maritagiũ ſub cõditione tacita vel expreſſa, videlicet ſi pueros non haberet vel ſi haberet & deficerent, q̃ terra data reuerteretur ad donatorem. Et quòd omnino nulli, vel ſi fuerint defecerint, terra data in maritagiũ reuerti debet ad donatorem. Item ſi pueri æditi ſunt & procreati, tamen hæredes eſſe non poterunt propinqui vel remoti non magis quàm baſtardi, quia nihil clamare poterunt de hæreditate mulieris, quia hæreditas illa ſiue maritagium datum fuit tali viro in maritagium cum tali vxore & hæredibus de carne prædictorum procreatis, vnde vir talis hæreditatem tenere non debet ad vitam ſuam per legem Angliæ. ¶12. Si autem nullus hæres omnino extiterit, & poſt mortem vxoris ſe teneat vir per vim in hæreditate mulieris contra verum hæredem ſub ſpecie & colore legis Angliæ, conſulitur hæredi per tale breue per VV. de Ralegh formatum pro Radulpho de Dadeſcomb in hac forma. Rex vicecomiti ſalutem. Oſtendit nobis A. quòd cùm B. de N. & C. vxor eius tenuiſſent tantam terram cum pertinentijs in tali villa vt ius & hæreditatem ipſius C. quæ nuper obijt ſine hærede de corpore ſuo procreato (vt dicitur) vnde terra illa deſcendere debuit ad prædictum A. ſicut ad propinquiorem hæredem ipſius C. quia prædicta C. ſine hærede de corpore ſuo procreato deceſſit. Idem B. poſt mortem prædictæ C. vxoris ſuæ contra legem & conſuetudinem regni noſtri cum vi ſua ſe tenet in eadem, ita quòd prædictus A. in prædictam terram vt in ius & hæreditatem ſuam ingreſſum habere non poteſt. Et ideo tibi pręcipimus quòd ſi pręcictus A. fecerit te &c. tunc ſummoneas &c. pręcictum B, quòd ſit coram Iuſticiarijs &c. oſtenſurus quare deforciat eidem

dem

dem A, prędictam terram & habeas ibi ſummonitores &c.

1 ¶ *Qualiter procedendum ſit contra contumaces in actione perſonali.* 2. *In actione criminali.* 3. *Irrotulatio poſt defaltam.* 4. *Breue de attachiando & ponendo aliquem per vadiũ & plegios in actione perſonali cum fecerit defaltam.* 5. *Breue de attachiando per meliores plegios.* 6. *Qualiter & quando plegij ſint amerciandi.* 7. *Breue quòd diſtringatur quis per terras & catalla & vlterius per ordinem.* *Cap.31.*

REdeamus igitur ad diem ſummonitionis. Dictum eſt ſupra qualiter quis excuſatur ſi ad iuditium non venerit cùm legittimè ſummonitus fuerit, cùm neceſſe habeat venire in actione reali. Nunc autem dicendum de contumacibus & ad iudicium non venientibus, & qualiter ꝓcedendum ſit contra contumaces in perſonali actione ciuili, & ſecundum quod fuerit ei contractum vel delictum. Et inprimis qualiter contra contumaces procedi debeat in actione perſonali, ſecundum quod actio fuerit ciuilis vel criminalis. Ciuilis, ratione delicti vel iniuriæ, vel ſuper aliqua promiſſione vel conuentione non obſeruata, vel finis facti in cauſa prohibitionis, vel quare impedit vel huiuſmodi, vbi principaliter agitur in rem, ad aliquam rem certã mobilem vel ĩmobilẽ conſequendã. Item ciuilis propter delictum vel iniuriam, quæ quidem actio prouenit ex aliquo facto & dicto præcedente, & vbi non agitur ad aliquam rem certam conſequendam, ſed ad intereſſe quod incertum eſt, donec ex diſcretione Iuſticiariorũ fuerit damnum & iniuria eſtimata, ſecundũ quod fuerit maius vel minus, & iniuria atrox vel leuis. ¶ 2. Item ſi cauſa fuerit criminalis & ciuiliter agatur eodem modo quod quidem fieri poteſt ſed non econtrario. Poterit enim in cauſa criminali agi ciuiliter, ſed in ciuili cauſa non criminaliter. Si autem perſonalis cauſa fuerit criminalis, & maxima, ſcilicet de crimine læſæ maieſtatis, nulla erit ibi ſolennitas attachiamentorum, ſed ſtatim capiatur per corpus, nec erit per plegios dimittendus, ſed plegij eius ſint (donec ſe defenderit) carcer & gaola. Si autem maius ſit crimen quod tangat priuatas perſonas & non Regem, ſicut de morte hominis nequiter interfecti, de roberia, de crimine falſi & huiuſmodi, vbi ſequitur amiſſio vitæ & membrorum, fiat eodem modo ſecundum quod ſuperius dictum eſt. Vix tamen aliquando retorquebitur a principe, quòd tales maiori crimine irretiti per ballium dimittuntur. Si autem crimen minimum ſit quòd in ſe contineat interdictum vel exilium a villa vel a prouincia, tales ſolent aliquando attachiari ſecundum quoſdam. Cùm autem delictum fuerit vel tranſgreſſio vel iniuria, licet contra pacem, ibi obſeruari debet ſolennitas attachiamentorum ſicut in alijs caſibus ciuilibus, & perſonalibus actionibus. Et qualiter procedi debeat in caſibus criminalibus, ſatis perpendi poterit vt ſupra in tractatu de placitis de corona. Sũt autem inter alias actiones ciuiles & perſonales, quæ ex cauſa certa inſtantiam deſiderant, & non querunt dilationes, nec attachiamentorum ſolennitatem, ſed maturitatem iudicij, ſicut videri poterit ſi res tempore peritura fuerit, ſicut in fructibus & alijs. Item ſi periculum & iactura cauſæ

proces
actio { ciuilis / criminalis
proces
crimen læſę ma
Baille
Exilium

immineat per lapſum vj.menſium ne collatio eccleſię poſt tempus deuoluatur ad epiſcopum. Item atrocitas iniuriæ,& reuerentia perſonæ, ſiue priuilegium contra quem illata fuerit iniuria contra pacem vel contra nobiles perſonas, vel extraneas qui moram trahere non poſſunt longam, ſicut ſunt mercatores & huiuſmodi, & aliæ poſſunt eſſe cauſæ plures. Si autem ſint actiones perſonales & ciuiles quæ inſtantiam non deſiderant, & ſummonitus legittimè ad diem ſummonitionis non venerit, quia ſine reſponſione ſua procedi non poſſit ad iudicium, offerente ſe liti querente contra ſummonitum primo die litis, ſecundo, tertio, & quarto, vlterius non expectabitur ſummonitus, ſed procedatur contra ipſum ꝙ attachietur per plegios, ſiue ſummonitio teſtata fuerit ſiue non, cùm non ſit dedicta. ¶3. Et fiat talis irrotulatio. A. optulit ſe quarto die verſus B. de placito tali vel tali, quare videlicet non teneat ei conuentionem vel finem factū vel huiuſmodi. Sic inſeratur & irrotuletur breuiter virtus actionis & forma breuis, & tunc dicatur. Et talis non venit & ſummonitus &c. Iuditium. Attachietur quòd ſit ad talem diem reſpōſurus de principali placito, & de defalta per tale breue, quod tota die variatur ſecundum diuerſitatem actionum. ¶4. Rex vicecomiti ſalutē. Pone per vadium & ſaluos plegios B. quòd ſit coram Iuſticiarijs noſtris apud VVeſt. ad talem diem ad reſpondendum A. de placito quare non tenet ei conuentionem inter eos factam vel finem inter eos factum, de tanta terra cum pertinentijs in tali villa, vel ſic: de tali placito quòd warantizat ei tantum terræ cum pertinentijs in tali villa quod tenet, & de eo tenere clamat & vnde chartam ſuam habet, vel chartas anteceſſorum ſuorum cuius hæres ipſe eſt vt dicit, vel ſic: de placito quare non facit ei conſuetudinem & certa ſeruicia, quæ facere ei debet de libero tenemento ſuo quod de eo tenet in tali villa, vel de tanto terræ cum pertinentijs, vel de placito quod reddat ei tantam pecuniam quam ei debet & iniuſte detinet vt dicit. Item de placito quare idem A. ſimul cum alijs venit ad domum ſuam & ibi fecit talem iniuriam contra pacem noſtram, & ita fiet breue de attachiamento ſecundum diuerſitatem actionum & querelarum, ſed hæc exempli cauſa ſufficiant. Et in fine addatur ei hec clauſula, ad oſtendēdū quare nō fuit coram eiſdem Iuſticiarijs noſtris apud VVeſt. ad talem diem ſicut ſummonitus fuit, vel ſi ad alium diem eſſoniatus fuit tunc ſic, & ad oſtendendum quare non ſeruauit diem ſibi datum per eſſoniatorem ſuum ad talem terminum, & quo caſu ſi ad primum attachiamentum venerit, inprimis reſpondeat quare ad diem ſummonitionis, vel ad diem ſibi datum per eſſoniatorem ſuum non venerit, & ſi ſe excuſare non poſſit antequam reſpondeat de principali, erit in miſericordia pro defalta. Si autem ad primum attachiamentum non venerit, tunc offerente ſe liti querente, attachietur pars fugiens per meliores plegios, quòd ſit ad alium diem reſponſurus, quod quidem dicitur aforciamentum plegiorum, & quod fit ad ſimilitudinem diſtrictionum quæ fiunt pro ſeruitijs & conſuetudinibus, vbi primò & ad primam diſtrictionem capiuntur aueria ſi tenens ad diem ſummo-

ſummonitionis non venerit, & ſi ad alium diem per talem diſtrictionem non venerit, capiuntur plura, & retinentur prius capta pro afforciamento diſtrictionis &c. vlterius vt infra, & ita fiat irrotulatio. A. optulit ſe quarto die verſus B. de tali placito vt ſupra, & B. non venit & aliàs fecerit defaltam poſtquàm fuit ſummonitus, & ita quòd attachiatus tunc fuit per C. & D. Iudicium. Ponatur per meliores plegios quòd ſit ad talem diem & primi &c. Forma breuis talis eſt. ¶ 5. Rex vicecomiti ſalutem. Pone per vadium & meliores plegios B. de N. quòd ſit coram Iuſticiarijs noſtris &c. ad reſpondendum A. de placitis &c. ſecundum formam breuis originalis, & ad oſtendendum quare non fuit coram eiſdem Iuſticiarijs noſtris &c. tali die ſicut attachiatus fuit. Et ſummoneas per bonos ſummonitores C. &c. D. primos plegios ipſius B. quòd ſint coram eiſdem Iuſtic. ad præfatum terminum audituri iudiciũ ſuum de hoc quòd prædictũ B. in eadem curia noſtra coram eiſdem Iuſticiarijs noſtris nõ habuerint, ſicut eum plegiauerint, & habeas ibi nomina ſecundorum plegiorum & hoc breue. ¶ 6. Ad quem diem ſi reus non venerit, nec plegij ad oſtendendum quare prædictum reum non habuerunt, omnes plegij erunt in miſericordia, & reus non antequam comparuerit, vel quia plegij ei deficiunt, tunc primò incipiunt omnes defaltæ in perſona eius, ac ſi plegios non inueniſſet, ſicut videri poterit in fine breuis ſubſequentis, vbi dicitur: quòd ſit ad audiendum iudicium ſuum de pluribus defaltis, & ex hoc die ceſſabunt omnia afforciamenta plegiorum. Si autem poſt ſecundum attachiamentum reus compareret, tunc ſolummodo amerciandi ſunt primi plegij & non ſecundi, niſi venirent & docerent quare eum ad primum attachiamentum non haberent. Et quòd omnes plegij amerciandi ſunt, ſi ad ſecundum attachiamentum non venerint, nec reum habuerint, & ipſe reus non, antequam fuerit ſummonitus ad audiendum iuditium ſuum de pluribus defaltis, probatur in rotulo de termino ſ. M. anno Regis H. ix. incipiente x. in com̃ Eborum̃ de Nicholao de Stateuil. Sed contra (vt videtur) ſi quis plegios inuenerit de proſequendo, & non fuerit proſecutus, omnes erunt in miſericordia tam plegij quàm principales, ſed reuera non eſt ſimile, quia in hoc vltimo caſu, omnes ſunt in culpa, querens ſcilicet quia non proſequitur, & plegij quia non eſt proſecutus ſecundum quod eum plegiauerunt. Et quia ſunt plegij de faciendo ad obligationem querentis, & alij in ſuperiori caſu ſeipſos obligant tantum factum alterius promittendo, & de habendo talem ad diem ſummonitionis. Si autem forte contingat quòd ad primũ diem ſummonitionis vel attachiamenti non veniat ſummonitus ſiue attachiatus, nec querens, adhuc non cadit breue, & cõtinuari poteſt actio, & querens ſequi poterit quando voluerit, ex quo ſummonitus ſiue attachiatus ſe liti nõ obtulit, nec ſine die receſſit. Et vnde ſi cùm ad alium diẽ apparuerit & iuditium petierit de defalta querentis ad primum diem, non valebit ei facta compenſatione defaltæ ad defaltam, quia paria delicta mutua compenſatione tolluntur vt ſupra. Cùm autem attachiatus per meliores plegios ad diem ſuum non venerit, nec infra quartum diem

offerente ſe liti querente, fiat ita irrotulatio. A. optulit ſe quartto die verſus B. & B. non venit &c. & plures fecit defaltas ita quòd primò attachiat⁹ fuit per C.& D. & ſecũdò per E.& F.& ideo omnes plegij in miſericordia, & eſt ratio, quia vlterius non ſunt ſummonendi quòd ſint oſtenſuri quare eum non habuerunt ſicut eum plegiauerunt, & tunc præcipietur vicecomiti quòd habeat corpus eius ad aliũ diem per tale breue. Rex vic.ſalutẽ. Præcipimus tibi ꝙ habeas corã Iuſtic.noſtris &c.ad talem diẽ corpus A. ad reſpondendũ B.de placito tali (vt ſupra) ſecundũ formã breuis originalis, & in fine addatur hæc clauſula, ad audiendũ iuditiũ ſuũ de pluribus defaltis, & habeas ibi hoc breue Teſte &c.Et ad quẽ diẽ ſi venerit, inprimis ſi ſe ſaluare nõ poſſit de defaltis, ad diẽ illũ retrotrahuntur omnes defaltæ & ꝓ omnibus amerciabitur, & poſtea reſpondeat ad principale placitũ. Si autẽ ad diẽ illũ non venerit, ſed malitioſẽ ſe ſubtraxerit & latitauerit ꝙ corpus inueniri non poſſit, vel forte ſe tranſtulerit extra com̃, extra poteſtatem vic.& vic. hoc mandauerit ꝙ inueniri nõ poſſit in balliua ſua, fiat talis irrotulatio. A. optulit ſe quarto die verſus B. talem de tali placito &c. vt ſupra & B. nõ venit & plures fecit defaltas, ita ꝙ pceptũ fuit vic. ꝙ haberet corpus eius, & vic. mandauit ꝙ nõ fuit inuẽtus in balliua ſua, & ideo vic. diſtringat eũ ꝑ omnes terras & catalla, ꝙ ſit ad talẽ diẽ ꝑ tale breue, & tunc fiat ſimplex diſtrictio ita ꝙ terræ & catalla ſimpliciter capiantur in manũ dñi Regis. ¶ 7. Rex vic. ſalutẽ. Præcipimus tibi ꝙ diſtringas B. ꝑ terras & catalla in balliua tua ꝙ ſit corã &c. ad talẽ diẽ ad reſpõdendũ A. de tali placito &c. Et in fine addatur, & ad audiendũ iudiciũ ſuũ de pluribus defaltis. Et ſi ad diẽ illũ venerit, tunc fiat de defalta vt ſupra, & ſi non venerit, adhuc aggrauari debet diſtrictio. s. ꝙ vic. diſtringat ipſum per terras & catalla ꝙ ſit ſecurus habendi corpus eius ad aliũ diem. Et ſi tunc non venerit, ꝙ vic. tunc diſtringat eũ ꝑ terras & catalla ita quòd nec ipſe nec aliquis pro eo nec per ipſum manum apponat in terris, tenementis, bladis nec in alijs catallis. Et ſi tunc non venerit, præcipiatur vic. quòd ita diſtringat eum per terras & per catalla quòd capiat omnes terras & omnia catalla ſua in manum domini Regis, & capta in manũ domini Regis detineat, quouſq; dominus Rex aliud inde pceperit, & quòd de exitibus reſpondeat domino Regi. Et de hac materia inueniri poterit de termino ſ. M. anno Regis H. iij. incipiente. iiij. circa finem rotuli. Vlterius vero fieri non poterit aliqua diſtrictio, per terras & catalla. Sed cùm querens poſt tot & tantas dilationes iuſticiam non fuerit conſecutus, quid erit? durum eſt enim quòd placitum ſuum deſerat, & infecto negotio deſperat⁹ recedat domũ. Bonũ eſſet igitur (vt videtur) diſtinguere inter placita ſiue actiones ciuiles, vtrum videlicet actio eſſet perſonalis & pecuniaria deſcẽdẽs ex contractu, quo caſu bonũ eſſet adiudicare querẽti ab initio ſeyſinam catallorum ſecundum quantitatem debiti petiti, & dare ei diem & ſummonere illum de quo queritur. Et ſi ad diem ſummonitionis veniret, extunc reſtituerentur ei catalla, ita ꝙ ſuper principali reſponderet, ſi autem non, quòd vlterius ſuper catallis non audiretur, ſed querens extunc verus poſſeſſorius efficeretur. Si autem placitum eſſet ciuile deſcendens ex delicto ſicut actio iniuriarum, quòd tunc per officium

Iuſtic.

Iuſtic.eſtimaretur iniuria, & adhibita taxatione de redditibus & cattallis fugientis, caperetur in manum domini Regis ad valentiam pro contumacia ipſius,& fieret eodem modo ſicut ſupra.Si autem cùm corpus non inueniatur,nec terras habuerit nec catalla ille de quo queritur, iniquum eſſet ſi Iuſticia remaneret vel malicia eſſet impunita . Et in vtroque caſu ſiue cauſa eſſet pecuniaria ſiue iniuriarum, etiam quamuis non criminalis, quòd talis de ſecta querentis interrogaretur de coīn in coīn propter contumaciam & inobedientiam factam domino regi,quia nullum maius crimen quàm contemptus & inobedientia,omnes enim qui in regno ſũt obedientes eſſe debent domino regi, & ad pacem ſuam, & cùm vocati vel ſummoniti per Regem venire contempſerint,faciũt ſeipſos exleges, & ideo vtlagari deberent, non tamen ad mortem vel membrorum truncationem ſi poſtea redierint, vel intercepti fuerint, cùm cauſa vtlagationis criminalis non exiſtat, ſed ad perpetuam priſonam, vel regni abiurationem, & a communione omnium aliorum qui ſunt ad pacem domini Regis,& ſicut cauſa excommunicationis facit excommunicationem minorem & pœnam,ita cauſa vtlagationis facit vtlagationem eſſe minorem & pœnam,& facilius debet inuenire gratiam quòd taliter vtlagatus reſtituatur ad pacem. Excommunicatio enim & vtlagatio in multis ad paria iudicantur.

1 ¶De returnis vic. & ſi vicecomes negligens fuerit. 2. Pone ſicut aliàs. 3. De fraude vicecomitis. 4. De imperitia vicecomitis. 5. Breue de attachiando vlterius ſicut aliàs vel pluries vbi vicecomes negligens fuerit. 6. De excuſatione vicecomitis. 7. Breue ꝙ vic. non omittat propter libertatem. 8. Si clericus ſecuritatem inuenire noluerit propter priuilegium ordinis. 9. Breue ad epiſcopum vel alium quòd faciat venire clericum cùm non habeat per quod diſtringi poſſit. 10. Breue ſi epiſcopus vel alius ordinarius non habuerit clericum ad primum diem,ꝙ epiſcopus diſtringatur. Cap.32.

REdeamus ad iudicium diſtrictionum & attachiamentorum, quia aliquando vicecoīn negligens ſit in executione præceptorum domini regis per fraudem, aliquando illa exequi non poſſit propter impotentiam,& vnde niſi rationabilem prætendat excuſationem,in miſericordia dñi regis remanebit.Contingit ei quandoq; ꝙ cùm breue domini regis ſuſceperit de attachiando aliquē, poſt ſũmonitionē factā ꝙ attachiamentum nō facit,nec breue quod ei inde venit remittit,quo caſu (offerente ſe liti querente) fiat talis irrotulatio. A. optulit ſe quarto die verſus B.de tali placito vel tali(ſecundũ diuerſa genera placitorum perſonaliũ) & B.non venit,& præceptum fuit vic. ꝙ attachiaret eum quòd eſſet ad talem diē,& ipſe vicecomes inde nihil fecit, nec breue quod ei inde venit miſit,& ideo præceptum eſt vic.ſicut aliàs,quòd attachiaret eum quòd ſit ad talē diem, & quòd ipſe vic.tunc ſit ibi auditurus iudicium ſuũ de hoc quòd prædictum talem nō attachiauit, nec breue quod ei inde venit miſit ſicut ei præceptũ fuit.Forma breuis talis eſt. ¶2. Rex vicec. ſalutem Præcipimus tibi ſicut aliàs tibi præceperimus, quòd ponas ꝑ vadium & ſaluos plegios A.quòd ſit corā iuſtic.&c.ad talem diē ad reſpondendum &c.vt ſupra.Et in fine addatur hec clauſula, & tuipſe tunc ſis ibi auditur

 iudicium

iudicium tuum de hoc quòd ipſũ A. non attachiaſti, nec breue noſtrum quod inde tibi venit iuſticiarijs noſtris non miſiſti, ſicut aliàs tibi præceptum fuit, & habeas &c. Teſte &c. Et ad quem diem ſi nihil inde fecerit magis quàm prius fecit nec ſe excuſauerit, pro voluntate domini Regis amerciabitur de contemptu & terciò præcipietur ei quòd attachiet A. per tale breue. Præcipimus tibi ſicut ſæpius tibi præceperimus &c. vt ſupra. ¶ 3. Mittit quandoquè vicecom. breue quod inde ſuſceperit, & fraudulenter reſcribit & mandat quòd breue tam tardè ceperit quòd præceptum domini Regis exequi non potuit, quo caſu, ſi in contrarium teſtatum fuerit quòd illud tempeſtiuè recepiſſet, ita quòd potuit attachiaſſe talem ſi vellet, vel quòd breue fuit ei liberatum in pleno coñ vbi ipſe præſens fuit qui attachiari debuit, & potuit attachiari. Item ſi fraudulenter mandauit quòd ille qui attachiari debuit non fuit inuentus in balliua ſua, quia manens fuit extra comitatũ ſuum, & teſtatum ſit in contrarium quòd manens ſit in coñ ſuo, & ibi habebat reſeantiam ſuam. Item ſi fraudulenter mandauerit quòd ille qui attachiari debet itinerans eſt de loco in locum, & de coñ in coñ vagans, nec certum habet domicilium, nec quòd ſit de alicuius manupaſtu vel familia, & teſtatũ eſt in contrariũ quòd domiciliũ habeat, & reſeantiã apud talem locũ certum, vbi quotidie inueniri poſſit, vel quòd ſit de manupaſtu vel familia talis. Item cùm præceptum fuerit vic. quòd diſtringeret talem per terras & catalla, & falſò reſcribat iuſtic. & mandat quòd talis non habet terras nec catalla per quæ diſtringi poſſit vel attachiari in balliua ſua, & teſtatum fuerit in contrarium quòd terras habeat & catalla ad ſufficientiam in balliua ſua, tali loco & tali. Et vnde infiniti ſunt caſus de genere iſto vbi vic. per fraudem reſcribit & prætendit non cauſam vt cauſam. ¶ 4. Item ſi ꝑ imperitiam ſuam errauerit in modo & ordine attachiamentorum & diſtrictionum, vt ſi præceptum ſit ei quòd ponat per vadium & ſaluos plegios, & ipſe mandauit quòd diſtrinxit per terras & catalla vel econtrario. Item ſi pręceptum ſit ei quòd habeat corpus, & ipſe mandauerit quòd attachiauit ꝑ plegios vel commiſit per ballium vel huiuſmodi, & vnde ſunt caſus multi. Et vnde vicecoñ modo debito præceptum domini Regis non ſit executus, de omnibus huiuſmodi mandatis oportebit in irrotulationibus & breuibus facere mentionem, & fiat irrotulatio ſic. A. optulit ſe quarto die verſus B. de tali placito perſonali & B. non venit, & vicecoñ mandauit quòd non attachiauit eum, quia recepit breue tam tarde quòd præceptũ domini Regis exequi non potuit. Et teſtatum eſt quòd iſtud recepit ſatis tempeſtiuè vel in comitatu vbi attachiandus præſens fuit, & ideo (vt prius) præcipiatur quòd attachiet eum quòd ſit ad talem diem &c. et vicec. tunc ſit ibi auditurus iudicium ſuum de hoc quòd eundem B. non attachiauit ſicut ei præceptum fuit. Et in hac forma fiat irrotulatio in omnibus alijs mandatis vicecoñ ſupradictis. Forma breuis talis eſt, quod ſequitur talem irrotulationem. ¶ 5. Rex vicecomiti ſalutem. Præcipimus tibi ſicut aliàs tibi præceperimus quòd ponas per vadium & ſaluos plegios A. quòd ſit ad talem diem &c. vt ſupra, ad reſpodendum tali de tali placito perſonali, vel aliter: pręcipimus tibi ſicut aliàs tibi præceperimus

quòd

quód diſtringas talem per omnes terras & catalla ſua in balliua tua quòd ſit coram Iuſtitiarijs noſtris ad talem diem ad reſpondendum B. de tali placito perſonali, vel tali, ſecundum formam breuis originalis. Et vnde mandaſti præfatis iuſticiarijs noſtris apud talem locum quòd breue noſtrum de attachiando prędictum B. talem adeo tarde tibi venit quód prę-ceptum noſtrum exequi non potuiſti, & teſtatum eſt ibidem quòd illud ſatis tempeſtiue ad horam recepiſti, quód illud præceptum noſtrum exequi potuiſti, vel ſic: quód illud recepiſti in pleno comit vbi prædictus B. præſens fuit &c. vt ſupra. Et tu ipſe tunc ſis ibi auditurus iudicium ſuum de hoc quód prædictum B. non attachiaſti quód eſſet ad talem diem ſicut tibi præceptum fuit, & habeas ibi nomina plegiorum & hoc breue, Teſte &c. Et ad quem diem ſi non attachiauerit, nec ſe excuſauerit in miſericordia remanebit. ¶ 6. Excuſatur vicecom multotiens propter libertatem, & impotentiam quód libertates ſine warranto ingredi non poſſit, niſi per defectum eorum qui libertates habent & returna breuium per vicecom. Et vnde ſi præceptum ſit vicecomit quòd attachiet talem qui manens ſit infra huiuſmodi libertates, cùm vic. ingredi non poſſit faciat vicecom returna breuium balliuis prædictæ libertatis, & præcipiat balliuis quòd tale præceptum domini Regis exequantur, quo caſu aut ipſi balliui exequuntur præceptum domini Regis, aut nihil inde faciunt, ſi autem illud plenè fuerint executi, ꝑ hoc liberabitur vicecomes, ſi autem nihil inde fecerint, ſufficiat ad excuſationem vicecom quòd mãdet iuſtic. quòd præceptum ſit balliuis. Et quo caſu, cùm balliui nihil inde fecerint, ꝓpter defectum eorum præcipietur vicecom quòd non omittat propter libertatem talem quin attachiet talem quòd ſit &c. Et ſic poterit vicecomes libertates ingredi cûm warrantum habuerit, quod aliás ei non liceret, & fiat ſic irrotulatio. A. optulit ſe quarto die verſus B. de tali placito, & B. non venit, & præceptum fuit vicecom quòd attachiaret eum vel quòd haberet corpus ſuum, vel quod diſtringeret eũm per terras & catalla. Et vicecomes mandauit quòd præcepit balliuis talis libertatis & ipſi nihil inde fecerunt, & ideo præceptum eſt vicecom. quòd non omittat propter libertatem talem quin ponat per vadium & plegios prædictum B. vel quin habeat corpus eius, vel quin diſtringat eum per terras & catalla, vel quin capiat in manum domini Regis talem terram, vel aliud quid faciat ſecundum præceptum domini Regis, & balliuus ſummoneatur per vicec. quód ſit reſponſurus quare prę̨ceptum domini Regis non fuit executus, & fiat breue in hac forma. ¶ 7. Rex vic. ſalutem. Præcipimus tibi quòd non omittas propter talem libertatem talis quin ponas B. per vadium & ſaluos plegios quòd ſit &c. ad reſpondendum &c. vel aliter, ſecundum quod præceptum eſt &c. vt ſupra. Et vnde mandaſti Iuſticiarijs noſtris &c. quód mandaſti balliuo vel ſeneſcallo talis libertatis quòd attachiet eum quòd eſſet ad talem diem &c. et vnde nihil fecit, et ſummoneatur per bonos ſummonitores prædictus balliuus vel ſeneſcallus quód ſit coram præfatis Iuſticiarijs noſtris ad prædictum terminum reſponſurus quare præceptum noſtrum non fuerit executus, vel quare prædictum non attachiauit, vel quid tale

non omittas

non

non fecit,ſicut ei præceptum fuit, vel aliter (ſecundū quoſdā) quòd balliuus ſit auditurus inde iudicium ſuum de hoc &c.Et ſi forte cùm vic. ingredi voluerit hoc non ei permittatur propter potentiam balliuorum libertatis,præcipiatur(vt prius) vic. ꝙ non omittat ꝓpter libertatē talem, quin attachiet talē in forma prædicta. Et ſi aliquē inuenerit reſiſtentem, aſſumptis ſecū (ſi opus fuerit) militibus & liberis hominibus de com̄ ad ſufficientiā capiat corpora hominum reſiſtentiū, & illos in priſona ſaluo cuſtodiat,donec dominus rex inde præceperit voluntatem ſuam.Et nihilominus dominus libertatis attachietur quòd ſit ad prædictum diem ad defendendum ſe,ſi poſſit,de prædicta tranſgreſſione. Et quam quidem ſi aduocauerit, vel defendere non poſſit, capiatur illa libertas in manū domini Regis pro voluntate domini regis detinenda, quia libertatem meretur amittere qui permiſſa ſibi abvtitur poteſtate.Et in primo caſu, licet vicecom̄ ingredi poſſit cùm præceptum inde habuerit, nihilominus ſi balliuus non venerit ad diem ſuum procedatur contra ipſum de defalta s.quod non attachietur ſed quòd reſummoneatur, & ſi ad reſummonitionem non venerit, tunc amercietur grauiter, vt de termino ſ. Trinitatis anno regni regis H.tertio. ¶ 8. Item excuſari poterit vic. propter priuilegium clericorum,vt ſi præceptum domini regis habuerit de attachiando aliquem qui clericus ſit, & qui plegios inuenire noluerit propter priuilegium clericale,nec laycum feodum habuerit ꝑ quod poſſit diſtringi,nec debet dominus Rex manus in eos mittere,& cùm in eos coertionem non habeat,maximè in delictis & tranſgreſſionibus ſicut in maioribus criminibus, nullum aliud ſupererit remedium niſi quòd ex parte domini regis mandetur ordinarijs loci qui baronias habent, ſicut Archiepiſcopis,Epiſcopis, & alijs in quorum diœceſibꝰ tales ſunt manentes qui attachiari debent, vel beneficia eccleſiaſtica habuerunt, & in quos dominus Rex habet coertionem propter baronias ſuas, quòd faciant tales venire, & ſic fiat talis irrotulatio. A. optulit ſe quarto die verſus B.de placito tali &c.Et B.non venit,& præceptum fuit vicecom̄ quòd attachiaret eum, et vicecom̄ mandauit quòd prædictus B. clericus eſt & quòd noluit plegios inuenire, nec habet laycum feodum per quod potuit diſtringi,et ideo mandatum eſt ordinario loci ſicut archiepiſcopo,epiſcopo, & huiuſmodi, quòd faciat talem clericum venire ad talem diem, niſi ita ſit quòd forte teſtatum ſit quòd talis clericus habeat laycum feodum,& catalla in layco feodo per quæ diſtringi poſſit.Et vicecom̄ per fraudem mandauerit quòd nihil habuerit, & quo caſu, fiat vt ſupra de fraudibus vicecom̄. Sed quid ſi clericus præbendam habuerit, laycum feodum ſcilicet & noluerit plegios inuenire, quæritur an vicecom̄ eum diſtringere poſſit ſtatim per præbendam, vel ſi cùm præceptum habuerit de attachiando retornum fecerit ordinario, an ordinarius diſtringere poſſit canonicum per prębendam ſuam, videtur quòd neuter; nec vicecom̄ nec Epiſcopus:vicecom̄ non, licet warrantum haberet ingrediendi libertatem ſine Epiſcopo vel alio ordinario, cùm Epiſcopus ſit caput eccleſiæ & canonici membra. Item nec Epiſcopus per tale returnum, ſine ſpeciali præcepto domini Regis, cùm canonicus adeo libere teneat præ-

bendam

bendam ſuam de eccleſia ſicut ipſe epiſcopus baroniam ſuam,& canonici ſunt quaſi vnum corpus per ſe in eccleſia: Et quamuis epiſcopus ſit caput eccleſiæ, tamen canonici habent ſua bona a bonis epiſcopi ſeperata, & ideo cùm epiſcopus a domino Rege ſpeciale mandatum habuerit, ex hoc incipit habere iuriſdictionem,& coertionem in præbendis,quaſi ordine obſeruato.Forma breuis tunc talis eſt. ¶.9. H.dei gratia &c. venerabili in Chriſto patri B.eadem gratia Epiſcopo London ſalutem. Mandamus vobis quòd venire faciatis coram iuſtic. noſtris &c. ad talem diem talem Archidiaconum, vel talem decanum vel canonicum ad reſpondendum C.de tali placito &c. vt ſupra.Et tunc addatur hec clauſula. Et vnde vicecom̃ noſter Midd.mandauit prefatis Iuſtitiarijs noſtris,quòd predictus archidiaconus,vel talis alius qui clericus eſt,noluerit plegios inuenire,nec habet laicum feodum per quod diſtringi poſſit,& habeatis ibi hoc breue Teſte &c. Si autem Epiſcopus nihil fecerit ad mandatum Domini Regis,tunc fiat irrotulatio ſic.A optulit ſe quarto die verſus B.de placito tali,& B.non venit, & aliàs præceptum fuit vic.quòd attachiaret eum, & vic.mandauit quòd clericus fuit &c. vt ſupra,& ita quòd mandatum fuit epiſcopo tali quòd faceret eum venire,& quòd mitteret breue, & ipſe nihil inde fecit.Et ideo ſummoneatur epiſcopus quòd ſit ad talem diem, & ibi habeat prædictum talem ad reſpondendum prædicto A.quare &c. ſecundũ breue originale,& ad oſtendendũ quare prædictum B.coram præfatis Iuſticiarijs ad talem diem non habuit ſicut ei mandatum fuit.Forma breuis talis eſt.Rex vicecomiti ſalutem. Sumone per bonos ſummonitores F.London Epiſcopum quòd ſit coram Iuſtitiarijs &c. ad talem diem, & ibi habeat talem archidiaconum,vel talem clericum, ad reſpondendũ tali de placito quare &c.vt ſupra. Et in fine,ad oſtendendum quare non fecit eum venire corã Iuſtitiarijs noſtris ad talem diẽ,ſicut ei mandatum fuit,& quare non miſit breue &c.Ad quem diem aut facit eum venire aut non facit,ſi autem non,tunc obſeruabitur ſolennitas attachiamentorũ, ſicut in alijs diſtrictionibus, & ſtatim diſtringatur Epiſcopus per baroniam ſuam quòd ſit ad alium diem, & ibi habeat clericum præfatum ad reſpondendum &c. Et ſummoneat Epiſcopum quòd tunc ſit ibi auditurus iudicium ſuum de hoc quòd præfatum clericum non habuit ad talem diem &c.ſicut ei mandatum fuit, & fiat irrotulatio ſic. A. optulit ſe quarto die verſus B.de tali placito &c. vt ſupra.Et B.non venit, & aliàs mandatũ fuit Epiſcopo quòd faceret eum venire ad talem diem. Ad quem diem non fecit eum venire,& ita quòd præceptum fuit vicecom̃ quòd ſummoneret eum quòd eſſet ad hunc diem,& ibi haberet prædictum B.ad reſpõdendum.Et ſimiliter quòd Epiſcopus eſſet ad oſtẽdendũ quare non fecit eum venire ad alium diem ſicut ei mandatum fuit. Et Epiſcopus non venit;nec habuit ipſum B. & ideo diſtringatur per baroniam ſuam quòd ſit ad talem diem, & ibi habeat prædictum B. ad reſpondendum. &c. Et ipſe Epiſcopus ſit auditurus iuditium ſuum de hoc quòd ipſum.B. &c. Forma breuis talis eſt. &c. ¶. 10. Rex vicecomiti ſalutem. Præcipimus tibi quòd diſtringas F. London Epiſcopum per terras ſuas quas tenet in baronia in comitatu tuo ꝙ ſit coram Iuſtitiarijs &c.Ad talẽ diẽ, & ibi

& ibi habeat talem clericum ad reſpondendũ tali de tali placito &c.& ſimiliter ad audiendum iudicium ſuum de hoc ꝙ præfatum clericum non habuit ad talem diem ſicut ei mandatum fuit,& habeas.&c.Ad quem diem ſi non venerit epiſcopus nec clericus,procedatur contra ipſũ clericũ de contemptu ſecundũ conſiderationem curię,& ne maleficia remaneant impunita,apponat Rex manum ſuam in defectu epiſcopi, ita quòd clericus arreſtetur & detineatur quouſq; epiſcopus eum petierit ex officio ſuę iuriſdictionis vt ei liberetur,vel ex certa cauſa detẽtus remaneat nec ꝓpter hoc vic.nec balliui ſui pœnam incurrant, cùm executio iuris non habeat iniuriam. Epiſcopus autem & ſuperiores poſſunt pro iniuria & pro crimine arreſtari. Poſſet etiam epiſcopus latronem fugientem ad eccleſiam impune expellere,& ita quòd irregularis non teneretur, ſi latro exire nollet & ſtare iuditio Regis & Regni. Debet enim gladius iuuare gladium,& vnde gladij ſunt duo,ſpiritualis vz & temporalis. Item cùm clericus non venerit ad diem ſuum,epiſcopus venire poſſit vel mittere & excuſare ſe quòd clericum habere non poterit,dicere enim poſſit quòd clericus nullum habet beneficium in diocesia ſua per quod poſſit diſtringi. Item etſi beneficium habuerit,quòd ſcolaris ſit & vacãs in ſcolis Pariſijs vltra mare,& fecit quod potuit & ſequeſtrauit eum per præbẽdam ſuam, & alia beneficia ſua,& neſciuit vlterius quid facere poſſet, & vnde ſuperſedendum erit (vt videtur) donec clericus redierit quòd capi poſſit & coerceri. Et vnde ſi epiſcopus tunc noluerit, hoc faciat vicecom̃ in defectu Epiſcopi ratione ſupradicta.

1 ¶ *De Rebus communibus inter vicinos diuidendis.2. Quòd ſolennitas attachiamentorum non ſit vbique & in omni caſu tenenda.3. Si ſtatim venire debeat reus propter priuilegium actoris.* *Cap.33.*

EST autem inter alias actiones actio mixta,quæ datur tam in rem quã in perſonam,ſicut actio de communi diuidundo, vbi vterq; actor & vterq; reus,& vbi ſine affinitate & parentela,habẽt aliquam extraneæ perſonæ poteſtatem ad rem aliquam diuidendam quæ inter eos iacet in communi,ſicut ſunt vicini & omnino extranei. Item eſt alia actio mixta quæ dicitur actio familiæ herciſcundæ, & locum habet inter eos qui cõmunem habent hæreditatem diuidẽdam : ſed hæ duæ actiones non ſtatim naſcuntur, cùm hæreditas vel alia res in communi tenetur,ſed ex eo tempore quo quis eorum velit rem diuidere : & locum habet (vt videtur) inter cohęredes vbi agitur de ꝓparte ſororum,vel inter alios vbi res inter partes & cohæredes diuidi debet, in proparte, ſiue ratione perſonarũ inter quas res diuidi debeat, ſicut ſunt plures ſorores quæ ſunt quaſi vnus hæres,vel inter plures fratres qui ſunt quaſi vnus hęres ratione rei quæ diuiſibilis eſt inter plures maſculos,& vbi quilibet eorum eſt actor & quilibet reus,& ideo dicitur hec actio mixta.Et hoc caſu quilibet dicetur actor qui primò ꝓuocauerit ad iudicium.Et in ijs duobus caſibus,ſi cùm participes vel cohęredes partem ſuam petierint rationabilem verſus ſuos participes & cohæredes & illi defaltam fęcerint, capienda erit terra in ma-

manum domini Regis de communi hæreditate pro ea parte quæ contingit petentem,& ita erit diſtrictio in hoc caſu realis & non perſonalis. Itẽ & eſt actio tertia de finibus agrorum inter vicinos terminandis & definiendis,quæ dicitur actio finium regundorum,quæ idem eſt quòd rex præcipiat quòd rationabiles diuiſæ fiant inter vicinos, & hoc eſt valde ſubtilis inter alias, & vbi pro defectu eius qui non queritur debet pars illa de qua contentio eſt capi in manum domini Regis, & ſic erit diſtrictio realis & non perſonalis. Sunt etiam aliquando duæ actiones quæ comprehenduntur ſub vno breui, & quarum vna modo vtentium perſonalis eſt, & altera realis,& ſi bene iudicarẽtur quęlibet earum friuola eſſet & inutilis vt ſupra. ¶.2. Non ſemper (vt paulo ante dictum eſt in parte) obſeruari debet ſolennitas attachiamentorum in actionibus perſonalibus, tum propter priuilegium & fauorem cruce ſignatorum, quorum negotia maturitatem deſiderant & inſtãntiam. Item propter priuilegium & fauorem mercatorum eodem modo. Item propter cauſam ſiue neceſſitatem,vt in aſſiſa vltimæ præſentationis, vel quare quis impedit præſentare, vel non permitit,propter lapſum ſex menſium & huiuſmodi. Item propter ipſam rem quæ tempore peritura eſſet,ſicut de fructibus maturioribus & huiuſmodi.Item in actione iniuriarum, propter atrocitatem iniuriæ quæ magna eſt, & contra pacem Domini Regis. Item propter perſonam contra quem iniuriatum eſt, vt ſi iniuriatum ſit domino Regi vel Reginæ,vel eorum liberis,frãtribus,vel ſororibus,vel eorum parentibus,& propinquis, in quibus caſibus & cõſimilibus ſtatim præcipiatur vic. ꝙ habeat corpora talium ad reſpõdẽdũ talibus, ſecũdũ quod de antedictis ſumi poterit exemplum.Et idẽ fieri debet ſi aliqua actio incidens ſit principali actioni,& vbi quamuis in actione principali obſeruetur ordo attachiamentorũ, tamen in incidenti non erit ſolẽnitas obſeruãda, vt ſi cõtingat epiſcopum vel aliũ ordinariũ ſũmoneri quare nõ habet clericũ &c. Et in quibus caſibus oĩbus cùm præcipiatur vicecom̃ prima die ꝙ habeat corpora talium ad diẽ talẽ rationabilẽ ſi abſẽtes ſint extra com̃ & non in com̃ nec in ciuitate nec in villa,non poteſt fieri mẽtio in fine breuis ſecundũ ſolitũ curſũ attachiamentorũ de clauſula iſta,vz & ad audiendũ iudiciũ ſuũ de pluribꝰ defaltis,cùm nulla defalta præceſſerit, ſed loco illius clauſulæ addatur in quolibet breui cauſa quare tollitur dilatio,& ſolẽnitas attachiamentorũ: & fiat breue ſic.¶.3.Rex vic.ſalutẽ.Pręcipimꝰ tibi ꝙ omni occaſione & dilatione poſtpoſita,propter priuilegiũ & fauorẽ cruce ſignatorũ & mercatorum,quorũ placitũ inſtantiã deſiderat, habeas corã iuſtic.noſtris ad talem diẽ,corpus talis ad reſpondendũ tali cruce ſignato,vel mercatori,de placito quare &c. vel ꝙ reddat ei &c.ſecundũ formam breuis originalis, & in fine apponatur aliquod cõminatoriũ,tale vz. Et ita te habeas in hoc negotio ne pro defectu tui ad te grauiter capere debeamus.Et ita fiat de alijs cauſis ſupradictis, & quo caſu, licet breue de habendis corporibus faciat mentionem,tamen nihilominus locum habebit eſſonium de malo veniendi,quamuis hoc eſſe videatur contra ſolitum iudicium eſſoniorũ, quia quamuis tollatur ſolennitas attachiamentorum, tamen legittimam dilationem quam reus habet vſq; ad primũ diem litigij, ſemper ſequetur

eſſonium

eſſonium de malo veniendi, ita quòd vnicum habeat eſſonium antequam compareat. Item in criminalibus cauſis vbi ſequi debet capitale iudicium, vita videlicet vel mutilatio membrorum, non ſequitur attachiamentum aliquod, ſed corpus talis (quicunq; fuerit ille) ab omnibus arreſtetur qui ſunt ad fidem Domini Regis, ſiue inde præceptum habuerit ſiue non habuerit.

FINIS.

3000—
First edition
3/1/49
5t2/49